

గ్రంథకర్తల హస్తాక్షరములు :

రాజమహేంద్రవరము
అవంతీ ప్రెస్ నందు
ముద్రింపబడినది.

విజ్ఞాపన

నేను అస్వస్థుడనై యుండుననే దీని సత్యవసరముగా ముద్రింపవలసిన యావశ్యకత గలుగుటచే నిందలి పూర్వ ముద్రణమున విడువబడిన స్రమాదములు పూర్తిగా సవరింప వీలుగాక తప్పనిసరిగా శుద్ధపత్రిక వేయవలసి వచ్చినందులకు పాఠకులను క్షమింప వేడుకొందును.

ఇది మా తండ్రిగారి జీవితకాలములోనే ముద్రింపబడవలసియున్న సుకాలానుకూల్యము లేక ఆ పని నెఱవేఱినది కాదు. అట్టి అనకాశ మేర్పడునరేకి వారు శివసాయజ్య మలంకరించినారు. ఇందలి సవరణలను వారే నాకు గొన్నింటిని దెల్పియున్నారు. మఱికొన్నింటి నాయా యా గ్రంథముల వీతికలలో వ్రాయుచు నచ్చిరి. వాని నన్నింటి నిందుఁ బూర్తి గనే త్రొడికరించితిని గాని యెందోని పొరపాటు పడియుందు నేమో? అది గమనించి నాకుఁ దెల్పు సహృదయులకుఁ గృతజ్ఞుడను.

ఇందలి సవరణమును ఆంధ్రీకరించినవారు మువ్వురు కవులు. అందొకరు ఆకొండి రామమూర్తిగారు. వీరు ఆనువంశిక సుప్రసిద్ధాయు ర్వేద వైద్యులు, ప్రకృతము మాకు అత్యంత సన్నిహిత బంధువులును; ఇక రెండవవారు సిశ్యంకుల కృష్ణమూర్తిగారు. వీరు ప్రకృతిమునఁ గీర్తి మాత్రశేషులు. వీరుభయులును తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని మురుమల్ల పోలవర గ్రామవాసులు, సహపాఠులును; రెండవవారాయూరి కరణము. వైద్యప్రసక్తిగో మా తండ్రిగారి కప్పుడు (అచూళః 1898 క్రీస్తుశక ప్రాంతమున) ఆకొండి రామమూర్తిగారిం బున్న సమయములో నీ గ్రంథ మును దెఱచించుచు, ప్రైవరయింది అభిమాని గౌరవములు కారణముగా— వారి సహకారమునఁ బరిష్కరింపఁ గ్రహించి వారి కీర్తి చిరస్థాయిగా నుండుటకై ఇందలి సవరణము నొసంగి యుండిరట;

అప్పుడు వారు పూర్ణముగనే తెలిసింది యున్నను ఏలూకో కొంతభాగము ప్రక్షేప్తముగాటచే దివిమీలా ఆ ప్రక్షేప్తభాగములను శ్రీ దివాకర్ల వెంకటాచార్యునిగారు పూరించుట చట్టించినది. ఏమి దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రిగారి బ్రహ్మచరిత్ర. శ్రీ ఆకొండ్ల రామమూర్తిగారు నేటికిని సజీవులైయున్నను దీనిని పాఠాంశీకరించుటయే? అనునొక ప్రశ్న కలదు. దానికి నారి వాత్సల్యమే సరియైన స్రవ్యత్తరముని నేను విశ్వసించును. ఇది దశమస్కంధ వృక్షాంతము.

ఇక ఏకమస్కంధ మున్నదో? మా పినతాతగారి కొమరులైన చెళ్లపిళ్ల చినవేంకటశాస్త్రిగారిచే నాంధ్రీకరింపబడినది. ఏమి బాల్యమున మా తండ్రిగారి వద్దనే కవితాభ్యాసము గావించు సందర్భములోనే దీని పాంధ్రీకరించినట్లు. అనగా అన్వితనెఱింగి మా తండ్రిగారే వారికి ప్రోత్సాహ మొసంగినట్లుయేగదా! ఈ చినవేంకటశాస్త్రిగారు ముప్పదేడులకు పైబడిన వయస్సుననే పరమమరించిన వారగుటచే వీరితర గ్రంథములేమియును వ్రాసియుండలేదుగాని అవధానిగా పండితకవిగా మాత్రమా ప్యల్లు జీవితముననే వన్నె కెక్కి యిందుఁ జిరస్థాయియగు ఖ్యాతి గడించు కొన్నవారు — ఇది దశమస్కంధ విషయము.

ఇట్లు బురజవవిధేయుడు

వి ద్వాన్,

చెళ్లపిళ్ల దుర్గేశ్వరశాస్త్రి.

గ్రంథపరిష్కర్త.

విషయ సూచిక.

పుట.

పుట.

ప్రథమ స్కంధము

తిరుపతిశాస్త్రి పంశము	1
వేంకటశాస్త్రి పంశము	2
గ్రంథాంశము	7
స్కంద సంఖ్యావివరము	9
పురాణ సంఖ్యాకథనము	10
వ్యాసుండు తపం దొనర్చుట	13
విష్ణువు బ్రహ్మకు దేవీమహాత్మ్యంబుచెప్పుట	15	
హయగ్రీవావతారమర్చము	16
మధుకైటభోత్పత్తి	21
బ్రహ్మ యోగవిద్రును స్తుతించుట	23
శక్తిస్వరూప కథనము	24
మధుకైటభ యుద్ధము	28
వ్యాసునకు హరుడు ప్రత్యక్షమగుట	30
బుభోత్పత్తి	31
పురూరవశ్శరీర	37
శుకోత్పత్తి	43
శుకుడు సంసారమును నిందించుట	47
దేవీభాగవతావతారము	50
శుకుండు మీదిలానగరమున కరుగుట	53
శుజనక సువాదము	57
దృతిరాష్ట్రస్థాపిత్పత్తి	64

ద్వితీయ స్కంధము

వ్యాభోత్పత్తి	71
శంఖమాపాఖ్యానము	78
వీర్యోదయము	80
శంఖమున కత్యవతిం బెండ్లియాడుట	85
కర్ణ యుద్ధిష్ఠిరుండు జననము	90
పరిశిత్తు పుట్టుట	93

దృతరాష్ట్రాదుల మరణము	97
ప్రమద్యరావివాహము	98
జనమేజయునకు రాజ్యప్రాప్తి	104

తృతీయ స్కంధము

బ్రహ్మాదిదేవతలు భువనేశ్వరిం గాంచుట	115
హరిహరబ్రహ్మలు భువనేశ్వరిని సుతించుట 118
బ్రహ్మాదులకు దేవి తన రూపం బుపదేశించుట 123
బ్రహ్మాంధోత్పత్తి 127
సత్త్వాది గుణస్వరూపము 129
సత్యవ్రతోపాఖ్యానము 134
దేవీయజ్ఞవిధానము 139
ద్రువసంధ్యుపాఖ్యానము 144
యదాజిత్సరి సేనుల యుద్ధము 147
యదాజిత్తు భారిద్వాజాశ్రమమ్మున కరుగుట 151
సుదర్శనునకు కామవీజప్రాప్తి 156
సుదర్శనుండు స్వయంవరమున కేగుట 165
సుబాహుడు చింతించుట 170
శశిలావివాహము 173
సుదర్శను యదాజిత్తుల యుద్ధము 177
సుదర్శనుఁ డియోద్య కరుగుట 182
నివాత్ర పూజావిధానము 184
నివాత్ర మహోత్సవము 188
క్రీడామచరిత్ర 190

చతుర్థ స్కంధము

వ్యాసుండు క్షిప్తివిధము తెలుపుట	203
సంసారిండు ధ్యాయము 207

వరనారాయణులు తపం బొవచ్చుట	209
వసంతిప్రసేకము	212
తత్త్వవిచారము	216
ప్రహ్లాద వరనారాయణ యుద్ధము	220
భృగువు హరిఁ శపించుట	225
కుక్రుందు దైత్యులపక్షకు వచ్చుట	230
సురలు దేవిని స్తుతించుట	233
విష్ణుని యవతారములు	236
కృష్ణావతార కారిడము	239
దేవీస్తుతి	243
దేవకీసుతి వచ	250
శ్రీకృష్ణోదయము	255
శ్రీకృష్ణలీలలు	257
శ్రీరామాయణ కించిత్కావ్యములు	261

పంచమ స్కంధము

శివశేఖర వారతమ్యము	266
మహిషాసురోచ్ఛ్రంభ	269
ఇంద్రుడు విమర్శించుట	274
దేవదానవయుద్ధము	279
దేవతలు పాటిపోవుట	283
దేవీవాద్యువము	286
దేవీమహాశయాల సంవదము	291
మహిషుడు దేవికడకుఁ దామ్రుంబింపుట	295
తామ్రుంబు దేవితో సంభాషించుట	298
బాన్కలదుమ్మలులు దేవితోఁ బోరుట	301
శశిర తామ్రు యుద్ధము	304
అనిలోమదీశాలాసులవిక నెడలుట	307
దేవీమహిష సంవాదము	310
మందోరి వృత్తాంతము	313
దేవీమహిషాసుర యుద్ధము	318
ఇంద్రులు దేవిని ముతించుట	321
దేవ్యంశుర్దావోత్తర వృత్తాంతము	325
ఇంద్రులు వివాహయామ్యువ కరుగుట	329

దేవి కుంభనికుంభుల పురమ్మున కరుగుట	331
కాళిక దూస్తులోచనునితో యుద్ధంచేయుట	338
చండముండాసురుల యుద్ధము	342
రక్తవీణ యుద్ధము	348
నికుంభ యుద్ధము	355
సురదోపాఖ్యానము	360
భువనసుందిరీ మాహాత్మ్యము	363

షష్ఠ స్కంధము

విశ్వరూపుడు తపమ్ము నల్పుట	370
వృత్రాసురోత్పత్తి	373
వృత్రుం డింద్రుని మ్రింగుట	377
మునులు వృత్రవాసవులకు మైత్రి	
గొలుపుట	381
వృత్రుండు చచ్చుట	384
నహసుండు స్వర్గమ్ము నేలుట	387
శచి యింద్రునికడ కరుగుట	390
ఇంద్రుడు స్వర్గమ్ము నొందుట	393
తర్కవిశేషములు	394
యుగవర్తములు	397
తీర్థవిశేషములు	399
ఆడివక యుద్ధము	401
వనఘనికి దేహాంతరప్రాప్తి	405
నిమికి దేహాంతరప్రాప్తి	408
హైహయకృతివిప్రవర	411
బౌరోచ్ఛ్రాప్తి	414
హైహయవంశము	416
ఏకవీణనినిము	421
ఏకావ్యవృత్తాంతము	425
వ్యాసుని వశ్యాత్తావము	433
నారం వివాహము	438
నానుడు ప్రీతియ నంతరి గనుట	444

సప్తమ స్కంధము

బ్రహ్మద్యుచ్ఛ్రాప్తి	457
----------------------	-----

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

శా. శ్రీయుక్తా బార్వతీయుక్తా సరస్వతీయుక్తా స్వశ్రీలేశనంజాత లా
జ్ఞాయత్తుల్ హరిరుద్రసీరజభవాద్యాదిత్యసంఘమ్ము లే
మాయాతీతకు నే జగజ్జనని కే మాత్రాస్వరూపాధ్య కే
ధ్యేయప్రాభవ కట్టి శక్తి సతి భక్తిన్ గొల్తు మిష్టా ప్రికిన్.

1

2

వ. ఇట్లు.

ఉ. అంబకు మ్రొక్కి మీద జలజాంబకులన్ గొనియాడి యంత హే
రంబుని నన్నుతించి గుణరాసుల మూర్తుల బార్యలన్ గృహ
లంబితచిత్తలన్ దగఁదలంచి యిహమ్ముఁ బరమ్ము నెంచి నం
శంబు తరింపఁజేయ ననిశంబు మనంబునఁ గాంచి యంతఁబన్.

3

వ. అష్టాదశమహాపురాణమ్ముల యందుఁ బంచమం బగు దేవీభాగవతంబు దెనిఁ
గింప నారంభించి శిష్టాచారంబగు కతన మామా వంశమ్ము లొక్కింత చెప్పుచు
నాబాల్యప్రవర్తమానంబగు నన్నదీయోదంతంబు గొందొక విస్తరించెదము.

4

తిరుపతిశాస్త్రి వంశము

సీ. సతతాగ్నిహోత్రదీక్షకాలి ధన్యుఁ డం , తర్వేది యెవని ముత్తాతతాత
యెవని తాతకుఁ దాత యీరేడు విద్యలఁ , బాటవమ్మున మించు పాసకాలు
చదువుమైఁ దండ్రితో నముఁడువేంకటజోగి , తతకిర్తి యెవ్వని తాతతండ్రి
సాంగవేదాధ్యేత యనమచర్యుండు నుం , దరరాముఁ డెవ్వని తండ్రి తండ్రి

గీ. సర్వకర్మస్వతంత్రుండు కామ్రవేత్త , యనఘుఁడు శ్రయీమయుఁడు వేంకటావధాని
యెవనిజనకుండు శేషమ యెవని తల్లి , మూగు రన్న లెవనికిఁ దమ్ముం దొకండు.

- సీ. హరితసగోత్రంబు యాజుషశాఖ ది , వాకరవంశ మెవ్వని కలరు
మప్పులార్యవ్వయందు రామతోగి నీ , ధ్రాంతివర్యుండు మాతామహుండు
జనకుండు శంకరశాస్త్రి సుబ్బమ తల్లి , సూర్యవ్రకాకుండు సోదరుండు
గాఁ గంసాధ్వీ వేంకటలక్ష్మి యనఁచు చా , వలివంశజాత యెవ్వనితరుణి
- గీ. గౌతమీమండలాంతరకలిత మెండ , గండియను గ్రామ మెవ్వని కాపురమ్ము
సతఁడ వెలనాటివాడను వికతయకుడఁ , చేరు తిరుపతి పండితులార ! నాకు*

వేంకటశాస్త్రి వంశము

- కా. ధూమిన్ బ్రహ్మణశాఖం దొకటియై పొల్పొందు నెంతేని నా
రామద్రామిడశాఖ, దానఁ గవితారంభప్రియంభానుకం
పై మా వంశము వొల్పు యాజుషసుశాఖాంతర్గతంబై నదా
రామంపై లెగదెంపులేక తగు భారద్వాజగోత్రమ్మునన్ . 7

- గీ. అందుఁదెళ్లు మహామహు లవతరించి, పేరు గాంచిరి గుణరత్న పేటలనగఁ
దనరి రచ్చారిలోన ముత్తాత లగుమఁ , గామయాన్నయనరసయ ఘనులు నాకు. 8
- వ. గౌతమీమండలమ్మునఁ దుల్యాతటమునం దనరు కడియ మ్మును గ్రామమ్మున
వసించు మూర్తిత్రయమ్మునుం బోని య మ్మువ్వరండు. 9

- సీ. పెద్దకవీంద్రుడై పేరుచెందినవాడు , విన్నముత్తాత నర్పన్నగారు
స్రుతి లేవి సంపత్తిఁ బరిధవిల్లినవాడు , తాత వెంకన్న విఖ్యాతికరుడు
కామయ్య సుమడు రామాంబకొమరుండు , తండ్రి కామయ్య సత్య నిరతుండు
తదనుగుణప్రవర్తన గల్గి వర్తించు , సాధ్వీ చంద్రమ్ము మజ్జనవి యేను
- గీ. వేంకటేకుండ లక్ష్మి నా వెలఁది కులవి , ధమ్మలెల్లను బిన్నముత్తాత తనదు
గ్రంథముల విస్తరించె నాకన్న నింటి , పే రెఱుంగఁ జెప్పెదను జెళ్ళవిళ్ళవారు.

*పాఠాంతరము.

- వీ. హరిదశ్యపూజాపరాయణత్వప్రసం , గమువాడు తండ్రి వేంకటపదాని
అన్న మెన్నం దేరితైన లే దనని యు , త్రమురాలు తల్లి శేషమ సుసాధ్య
అజ్ఞాదర్శవిద్యద్వాపకత్వ మిం , పగువాడు గురువు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి
గోరి వెట్టకమున్ను కోమలకవిక చె , ప్పినవాడు పహపాతి వేంకటకవి
- తే. గీ. లలితగుణవిని వేంకటలక్ష్మీవత్స , కలితకవికావిలాసిని వలపుసాని
యందు గ్రామంబు జల్లిలో నెండగండి , పేరు తిరుపతి పండితులార ! నాకు.

మ. అనఘుండై మదనాభిరామన్మకన్యాచిత్రచారిత్రముఁ
జననుత్యంబగు వేంకటేశ్వరవిలాసంబున్ దగన్ జెప్పి రా
మున కర్పించి పరంబు గన్న మహితుఁ ముమ్మాటికిం గొల్తు నా
పినముత్తాత నగణ్యపుణ్యవిభవాద్ధి న్నారసింహాఖ్యునిన్. 11

ప. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల మైన యీ మేము బాల్యమ్మునన పరదేవతా విరుపాధిక
కరుణాభరణకారణంబగు కవితావైభవమ్మునం బ్రబలి చిటిపొటి వద్యమ్ముల నల్లి
కొనుచు వేర్వేఱు ననేకగ్రామమ్ముల ననేక గురుసాన్నిధ్యమ్మున సాహితీసంపా
దనం బొనర్చికొని, 12

గీ. తెలివియును దేటయును బిక్కబలిమి కలిగి, చెలఁగియును నిష్ఫలంఁడగుచీకువగిది
దంబు మీఱియు హాస్యాస్పదంబు కాదె. శబ్దకామ్రవిహీనుని సరసకవిక. 13

ప. అవి యెంచికొని తద్బాప్తాభ్యాసనమాదృతాంతరులమై కడియెద్ద యనునొక చిఱుక
గ్రామమ్మున వసియించు పతంజలింబోని వాని ననఘచరిత్రు నాపస్తంబసూత్రు
లోహితనగోత్రుఁ బాపమాంబాగర్భకు క్తిముక్తాయమాను వీరనపుత్రు పుల్లయార్య
వేంకటార్య దుర్గయార్య భ్రాతృత్రితయానుజన్ము నన్నపూర్ణాసతిచిత్తజన్ము. 14

శా. స్వర్గీలారమణీమణీవినుతదీవ్యద్దానధర్ముండు ప్రా
తర్లక్షీసదనాభిరామహృదయాంత స్సంభితశ్రీకుఁ డం
తర్లక్షీకృతవేదకామ్రవివిధార్థజ్ఞానసంధానుఁడౌ
చర్లబ్రహ్మసుదీశ్వరున్ విని మదిన్ సంతోషమెంతేఁడగన్. 15

ప. ప్రత్యేకంబు దైవవశమ్మునఁ దత్సన్నిధిం గలసి గురుకులవాసంబు పేయుచు నవ
యస్కత్వమ్మును సమానబుద్ధిమత్తయుం గలుగు కతన నిర్దమయ్యు నొక్కవి
పగిది సహాధ్యాయత్వమ్మునం బొదలుచు నైదువత్సరమ్ముల కా భాష్యంబుఁ
బఠించి, తన్మధ్యకాలంబునన కాశీసహస్రదాతురత్నాకరవీధీనాటకశుకరంభాసంవా
దాదికమ్ము లగు సంస్కృత గ్రంథమ్ములు రచియించియు, దత్తధ్వారదేశమ్ముల
కరిగి శతానధానాష్టానధానాదికంబు లొనర్చి తత్తన్నైవమణులచేఁ గవత్కనక
భూషణనాగమంఠపారోహణాది సమ్మానమ్ములును జయవక్రమ్ములును తత్పూర్వ
కంబులగు బంగరు బిరుదమ్ములును నంది, పదంపడి గురుసాన్నిధ్యమ్ము విడిచి,
యాంధ్రకవిశాకుంతాహలం బుప్పతిలఁ దత్సాధకమ్ములగు భారతాదుల వరసి శ్రవ

- జానందం బను నొక కల్పితప్రబంధమ్ము రచించి, యంతం దనివి సనక
యెద్దియేని యొక మహాపురాణం బాంధ్రీకరింప నుంకించు మాకు, 16
- క. యోగము మంచిదనుచు వే, తే గొణగఁగ నేల వ్యాసముషిరచితంబై
యాగమ మనఁదగు దేవీ, భాగవతము తెలుఁగుపేయ భాగ్యము గలిగెన్. 17
- క. ఎన్ని పురాణమ్ములఁ దా, మన్నియు నాంధ్రీకరించి, యనుకంపను గా
కున్నన్ దీనిన్ విచుతురే, నన్నయభట్టాదికవిజనమ్ములు మాకున్. 18
- మ. “ఇవి వ్యాసుం దొనరింపలే దనియు శ్రీకృష్ణున్ బ్రశంసించు న
య్యదియేతత్కృత” మండ్రుగొంద; తెలులేనెఁగాక మాకేమి ? భా
గ్యదముఁ ముక్తిద మంచు దీనిఁదెలుఁగుం గావించు ముద్యద్దయా.
స్వరుం న్నాకుజవాదరాయణుం విశ్వస్తుల్యుం గొల్పుచున్. 19
- ఉ. వ్యాసుఁ దొనర్చినట్టి యల భారత మన్యపురాణజాలమున్
రోపనమీద దీనిఁ దగ రోపితరేనిఁ గవిత్వతైలి యొం
నై సరివచ్చు వేతొకటి యన్యకృతం బని తోచుఁ గాని యా
వ్యాసువితైలిగా దిది మహాకవిపేద్యము గాక యుండునే. 20
- వ. అవి యేతత్పురాణరత్నం బాంధ్రీకరించుచు నధునాతనభవిష్యన్మహాకవులంగూర్చి,
గీ. ఎచ్చరేనియుఁ దప్పుండు పేరికైన, ధర్మమే; బ్రాంతి పురుషుల ధర్మమగుటఁ
బుటకు దెబ్బదిపచొకొండు తొటకు లుండు, వారు వీరును నొకతీరువారు గారు.
- గీ. భారతాదులలో యతిభ్రంశమాది, యైనదోషమ్ములును గల; వంతమాత్ర
వారిపాండిత్యమునకు లోపమ్ము రాదు, బ్రాంతి గడవంగ శక్యమే ? బ్రహ్మతైన.
- క. కోవిదులమంచుఁ గొందఱు, దేవానాంప్రియులు దమకుఁ దెలియక గుణముఁ
గావించురు దోషముగా, భావించి కనంగ రాదె ! భారతమెల్లన్. 24
- గీ. కేవలగ్రామ్యపదముల నేవగించి, జనులు వాడెడిపదములు నమ్మకములు,
“కలవు లే” పని పెనఁగ శక్యంబె; భార, తాదులను లేని పదములు నవనిఁగలవె;
- క. వ్యాకరణ మొక్కత్రోవ, మ, హాకవు లొకత్రోవ, కోళ మఖిం మొొక త్రో
వై కనుపడెడి, నీ భా, షాకావ్యమ్ములను దఱచు చదివిన కొలఁదిన్. 26
- క. కేవలసంస్కృతమర్యా, దావిదులును గేవలాండ్రతత్పురుషులును గా
కేవార లభయభాషా, కోవిదు లవ్వారు దీనిగురువులు జగతిఁ. 27

- ఉ. భారత సారవేదు లగు పండితు లిందలి దోషమున్ గుణం
భారవి విశ్వయంపఁ గల; రన్యుల కిందలి సుప్రయోగవా
గ్దోరణు లన్యథాగతినిఁ దోచకమానవు; వేయునేల : సా
ధారణు లీకృతీంద్రమునఁ దప్పలు పట్టక యుండు టొప్పగుఁ. 28
- ఉ. భారత మాండ్రసత్త్వపులపాలిఁటి వేదము దాన నుండు వా
గ్దోరణులెట్టివైన నవి త్రోయఁగ రావివి “తప్ప” లంచు సా
ధారణరీతిగాఁ గుకవితండము లాడు ప్రయోగజాల మా
భారతమందుఁ గన్పడెడిఁ బండితు లయ్యవి స్వీకరింపరే ? 29
- ఉ. తా నొకకట్టు చేసి యది దాఁజెను నన్నయ కొన్నిచోట్ల; నా
పైని స్వతంత్రుడై తనదుపాండితి చూపెను దిక్కయజ్ఞు; యా
పై నొకకొంతసాహసము పన్ని రచించెను నెఱ్ఱనార్యుఁ; డే
మైనను భారతమ్మునకు సంజలి సేయక తీర దేరికీ. 30
- ఉ. మూగురియందు నన్నయ సమున్నతుడై కడు లక్షణంపుఁ బ్రో
వై గుదిగూర్చునేర్చుగలఁడై తగు; వింతుక కేమి యజ్ఞయుఁ
లోఁగక యాతనిం జెనయు; న్మానుఁ డనం దగఁడెఱ్ఱనార్యుఁ డెం
తే గడుసుందనమ్ము గలఁ డిద్దురకున్ సరివచ్చు నన్నిఁటా. 31
- మ. “అసిధారావ్రత మూని తిక్కన కవిత్వారంభముం జేసె” నం
చు నడిక విందుచు కాని, నన్నయక యీస్తోత్రమ్ము చెల్లన్ గడు
రసవంతమ్ముగుఁగాక శబ్దములచంద మ్మొప్పియో దోసముల్
పొసఁగున్ నన్నయకన్నఁ దిక్కనకు; నల్పందొనె ? తన్మాత్రలోన్ 32
- గీ. నన్నయకుఁదక్క నేటిదస్కను గవీంద్రు, లకట; శకటరేఫము యతులందుఁబ్రాస
ములను రేఫమ్ముతోడను గలుపుచుండు, రెవనిశక్యము ? తిక్కనయే భ్రమించె.
- ఉ. అప్పకవీంద్రుఁడున్ మఱియు నంతకుఁ బూర్వులు నప్యులన్ గృతుల్
సెప్పిరి భారతమ్మున విశేషములం దిలకించి; వారి క
స్లప్పి విశేషముల్ శతము గన్పడుచున్నవి భారతమ్మునం
దిప్పటికిన్; సముద్రమున కెవ్వఁడు పారము విర్ణయించెడిన్ ? 34
- చ. తెలుఁగున కున్న వ్యాకరణదీపము చిన్నది గ్రాహ్యమంచుఁ బె
ద్దలు కొనియాడుభారతము తప్పన శక్యము గాదు; దానిలోఁ

గదిగిన లక్ష్మభేదములు కాదన కాదృతి సంగ్రహించి ని

శృంగతి విందుఁ గూర్చెదరు చక్కఁగఁ దిర్వతివేంకటేశ్వరుల్.

35

చ. ఒకటికి నొండుగ్రంథమున కుండు విరోధము దానికేమి ? వ్యా

స కృతములైన పౌత్రములె నైవ వొకం దొకఁడున్; మఱింత యే

భక్తి నొకపౌత్రమేనియుఁ జెప్పించిన దానికి దానికే లగిం

చక పెజ్జరితి గల్గు, నది బ్రహ్మకునై న లగింప శక్యమే :

36

వ. అవి నొక్కొక్కక్కణించి.

37

క. నన్నయకుఁ దిక్కునకు నె, జ్జున్నకుఁ బోతన్నకుఁ మహాకవులని మా

కన్న మతిగన్న యితరుల, కున్నరుల న్నించి వేడుకొందుము పేర్మిన్.

38

క. మును పోతన భాగవత, మ్మును దెనుఁ గొనరించి రాజముఖ్యుల కిడి త

ద్దనమును గొనకే న్నీరా, మున కిడి తత్కృపను భుక్తిముత్తులు గొనియెన్.

39

వ. కావున,

40

క. గురువే బ్రహ్మయు విష్ణువు, గురువే దైవంబు శివుఁడు గురువే పరుండన్

పరమాత్మాయము చొప్పున, గురువునకే దీని విచ్చికొందుము కృతిగా.

41

వ. అదియునుంగాక,

42

సీ. అ ఇ ఉ ష్ ష్ మొదలు గాఁగ నాభిష్యవర్యంక , మే మహామహాదు మాకిచ్చె విద్య

కన్నసంతానమ్ముకన్న నెక్కుడుగాఁగ , నే దయాకుండు మ మ్మాదరించె

పెండ్లి పేరంటముల్ ప్రియ మెలర్పఁగఁ జేసి , యే గుణనిధి మమ్ము బాగు చేసె

తిండితై యిల్లిచ్చి దిరుగ నీయక యన్న , మే యన్నదాత మా కింట నిడియె

గీ. పకండ్లిగేళరాజన్య సఖలయందు , డంబు మీట శతావధానం బొనర్చి

విర్యహింసఁగ నెవ్వఁ డాశీర్వదించె , నట్టిగురునకుఁ గృతి యిచ్చు టర్హము కద :

వ. అవి యమ్మహానుభావునకు నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా మే మాంధ్రీకరింపఁబోవు

దేవీభాగవతంబునకుఁ గథాక్రమంబు :—

44

గ్రంథాంతము.

- తే. గీ. సర్వచైతన్యరూపయు సర్వమునకు, నాచిభూతయు నగు విద్య యన్మదీయ
హృదయమున నిల్చి తను జపియించుపొంటె, బుద్ధి ననయముఁ ద్రేరేపిఁజ్రోచుఁగాక.
- శా. సూతుం గన్గొని శౌనకుం డను; మనీకుండైన వ్యాసుండు ప్ర
ఖ్యాతిం జెందఁ బురాణముల్ మును రహస్యమ్ముల్ వెలింజేసి యెం
తోతాత్పర్యముతోడ నిన్ను మతిమంతుం గా విచారించి యా
యా తంత్రమ్ములు నూటిపోసె భవదీయాదృష్ట మింతింతయే ? 2
- క. ఈవఁట చెప్పెడివాఁడవు, పావను లీమునులు వినెడివారఁట; క్షేత్రం
వీ విదికిఁదగిన దగునఁట, కేవల మిదియెల్ల మా సుకృత మనఁ దగదే ? 3
- ఉ. కావునఁబుణ్యదం బగు నొకానొక మంచి పురాణసంహితన్
నీ వలనన్ గ్రహింపఁగ మునిప్రకరం బిది గోరుచున్న దీ
భూవలయమ్మునకా దగినపుట్టువు పుట్టియు నిట్టిగోష్ఠికిన్
భావముఁ జొన్ననేరని యభాగ్యులజన్మ మదేం కాలినే ? 4
- గీ. జిహ్వ కెలమి షడ్రసములచేతఁ గృప్తి, యగువటులు, గర్ణములకు దివ్యప్రభావ
భాగవతవాక్యపరిపాటివలనఁ గాక, కలునే ? తృప్తి వేరొండు కతలవలన. 5
- ఆ. వె. చెవులు లేనియట్టి చిలువలు నయితము, సౌఖ్య మనుచు శబ్దసరణి వీనఁగఁ
జెవులు గలిగి వినని చెనఁటుల కర్ణరం, ద్రముల కేమి ఫలము ? విమలచరితః 6
- క. కాన నొకానొక పుణ్యక, ధానిగమము వినఁ గడంగెదము; సజ్జను లే
దేని యుపాయాంతరముకా, బూని కదా ? కాలనియతిఁ బుచ్చుట యెందున్ ? 7
- వ. మఱియు మూర్ఖులు దుర్వ్యసనమ్ములం దవులుదురు; పండితులు శాస్త్రచింతన
మ్ములన్ బ్రవర్తింతు; రట్టిశాస్త్రములు సత్వరజ సమారూపమ్ములను వాదప్రధాన
మ్ములును సర్థవాదమ్ములును నగాథంబులును నైయున్నవి. అందు వేదాంతంబు
సాత్వికంబు, మీమాంస రాజసంబు, న్యాయంబు తామసంబు. 8
- క. మున్ను ప్రసంగవశమ్మున, నెన్నియొ సత్కథలు పెప్పునెడ భాగవతం
బున్నది యటంచుఁ జెప్పితి, వన్నా ! యద్దాని మాకు నానతి యీవే. 9
- క. విన్నారము మును నీవల, న న్నానాసంగతుల ననంతముగా నో
యన్నా! తృప్తింజెందక, యున్నారము; దీనఁ దృప్తి నొనరింపఁగదే. 10

- గీ. ఆమృతపానమ్ముచేఁ దృప్తి నందనట్టి, యమరులునుబోలె నున్నార; మమృతపాన
మునుఁ దటస్థముగావి యాముక్తివదము, భాగవతకథామృతమునఁ బడయవచ్చు.
- ఉ. జన్మము లెన్నియే నమృతసార విమిత్త మొనర్చియుంటి; మా
జన్మము లిచ్చునట్టి ఫలసంపద స్వర్గము; యద్ది నిత్యమై
యున్నది కాదు; నిత్యమయి యొప్పెడిముక్తి నొసంగఁ జాలు న
త్యన్నత మైన భాగవతయుక్తంచేఁ దనియింపవే మమున్. 12
- క. విసిపింపుచుయ్య మాకున్, మునులకు నిర్వాజముగఁ బ్రమోదముమై నో
యనఘాః దీప్తియుష్మ. త్రను గొవి వర్తిల్లుచుయ్య తదౌజ్జల కరుణన్. 13
- చ. అని వినయమ్మునంబిల్లాఁ శౌనకుంగవి సూతుం దీర్చియె. 14
- ఉ. నేనె మహాత్ముఁడన్, మఱియు నేనె కృతార్థుఁడ నేనె పూజ్యుఁడన్,
నేనె మునీంద్రసమ్మతుఁడ, నేనె బుధేంద్రుఁడ, సుత్తమోత్తముం
డైన మహామునీశ్వరుఁడు వ్యాసుఁ దొనర్చిన యట్టి దీని మీ
తను వచించువాఁడనఁడుఁ యేమనుకొందును నాయదృష్టమున్. 15
- క. శ్రీరాజీవమమృతనిర్జరశిఁసేవ్యంబు మానీంద్రచి
ర్రావాసంబు ముముక్షుయోగిజనకామ్యంబైన తత్పాదరా
జీవం బాత్మను బాదుకొల్చి, రసపుంజీహితమై యొప్పు నీ
దేవీభాగవతంబు నాయెఱుఁగు రీతి న్మీకు వాక్రచ్చెదఁ. 16
- సీ. ఏదేవి విద్యయం చెల్ల వేదమ్ములు, తేవతేవకు సన్నుతించుచుండు
నేయమ్ము తన్నాశ్రయించు వారల సంస్థ. తిక్షేళపాశంబుఁ దెరలఁ జేయు
నేకల్లి తనకునై చేతులొగ్గినవారి, చిత్తాంబుజములందుఁ జెలఁగియాడు
నేమాత సర్వమానీంద్రసంభావనా, పాత్రీకృతాంఘ్రియై ప్రబలుచుండు
- గీ. నే జనవి జగములనెల్ల సృష్టిఁజేసి, ప్రోచి సమయించుచుండు నా పుణ్యరాశి
యైన పరశక్తి కరుణాకటాక్షమలను, జిలికి నను బుద్ధిమంతునిఁ జేయుఁగాత. 17
- చ. ప్రళయమునన్ విఛాతృవకుఁ బంకజనాభునినాభి, నానికిన్
జిలువఁజేఁడు, నాతనికి నీరదియొకా శరణంబు; లట్టిచో
జలనిది కాన్పడంబు పరశక్తియ కా యని విశ్వయించి, యం
జవి మఱియింతు సర్వమయశక్తిసమేతకు లోకమాతకున్. 18

ఉ. యోగపునిద్ర నొప్పు పురుషోత్తమ నాభిసరోజమందుఁ బెం
పొ గతి నుండి ధాత పరమాతురుడై “జగదంబః దేవిః నీ
వే గతి” యంచ నే జగదధీశ్వరికిం బ్రణమిల్లె నీ మహా
భాగవతమ్ము నా జననిపట్టునఁ దెల్పెద నానికింపుఁడీ.

19

స్కంధ సంఖ్యా వివరము

క. ఈ దేవీభాగవతం, బాదిపురాణములకెల్ల నత్తుత్తమః మ
ష్టాదశసహస్రపద్యము, లాదియు నంతమ్ము దీన నారసి చూడఁ.

20

వ. మఱియునుఁ బండ్రిండు స్కంధమ్ములునుఁ మూఁడువందల పదునెన్నిది యధ్యా
యమ్ములునుఁ గలిగి యొప్పుచుండు; నందుఁ బ్రథమ స్కంధమ్మునం దిరువ
దియు, ద్వితీయమ్మునఁ బండ్రిండును, దృతీయమ్మున ముప్పదియుఁ, జతుర్థ
మ్మునఁ బంచవింశతియుఁ, బంచమమ్మున ముప్పదియైదును, షష్ఠమ్మున ముప్పది
యొకటియు, సప్తమమ్మున నలువదియు, అష్టమమ్మున విరువదినాల్గును, నవ
మమ్మున నేఁబదియు, దశమమ్మునఁ బదుమూఁడును, నేకాదశమ్మున విరువది
నాల్గును, ద్వాదశమ్మునఁ బదునాల్గును నధ్యాయమ్ములు గలవు. సర్గ ప్రతిసర్గ వంశ
మన్వంతర వంశానుచరితమ్ములను నీపంచలక్షణమ్ములుం గలయది పురాణంబు
నాఁబరగు, నిందు సత్వరజస్తమస్స్వరూపిణు లగు మహాలక్ష్మీ సరస్వతీ కాళికల
జన్మప్రకారంబు సర్గమ్ము నాఁ బడు. పాలనోత్పత్తినాశమ్ములకై హరి విరించి
రుద్రులసముత్పత్తి ప్రతిసర్గమ్ము నాఁబడు. సూర్యచంద్రవంశోద్భవులగు రాజుల
చరిత్రమ్ములును, హిరణ్యకశిపాదిరాక్షసుల జన్మ ప్రకారమ్మును వంశమ్ము నాఁబడు.
స్వాయంభువాదిమనుకథా వర్ణనమ్మును వారల కాలవియమమ్మును మన్వంతరమ్ము
నాఁబడు. వారల వంశానుక్రమణిక వంశానుచరితంబు నాఁబడు. సపాద లక్ష్మగ్రంథ
యొక్కమ్మును వేదసప్తతమ్మును నగు భారతం బితహాసమ్ముగాని పురాణమ్ము గాదని
చెప్పు సూతుం గాంచి శౌనకుండు తత్తత్పురాణమ్ములును బద్యసంఖ్యయుఁ గర్తృ
వివేచనమ్మును దెలుపు మని మఱియును,

21

సీ. కలికాలభయసమాకలితులమై యున్న , మమ్ముఁ గాంచి విరించి మానస మగు
చక్ర మొం డిచ్చి “యాచక్రనేమికిని తై , ఫిల్య మెచ్చొట్ట నాదేశ మతివ
విత్ర మచ్చొట్టఁ గలిగీతిలే” దని చెప్పి , చనియె నంతట నేము చక్రముఁ గొని
సకలదేశమ్ములు సంచార మొనరింప , విచ్చొట్ట నా నేమి విచ్చి పోయె

గీ. నది విమిల్రమ్ముగా నై మిళాఖ్య మయ్యె , నయ్య : యీత్రేతరాజ మత్యంతపావ
నంబు యోగ్యతరంబు దివ్యంబు దానఁ , జేసికాదె? మే మిచట వసించుటయును.

గీ. చేసినారము కలిపితిఁజేసి మేము, జన్మములు పెక్కు వకుహింస నలువకుండఁ
గృతయుగము వచ్చుదనుక నీ త్రేత్రమంద, పుణ్యగోష్ఠినిఁ గాలంబుఁ బుచ్చవలయు.

కా. వ్యాపారమ్ములలేవు మాకు; వినఁగా నానక్రియకా మెండు; నీ
వాః పాండిత్యము గల్గపుణ్యుఁడ; వగణ్యం బైన మాపుణ్యధే
భాపారీజిత లభ్యమైతివి; జగద్గణ్యంబు పుణ్యంబు నం
తావద్వాంతహరంబు భాగవతముకా మాకుం గటాక్షింపవే! 24

ఆ. వె. వ్యాసమునికృతంబు నతిపవిత్రంబు మ, నోరమంబు పావనోదనంబు
కామదంబు నైన కత యెంత వినినను, జెవికిఁ దృప్తిగలుగు చెనఁటి కలఁదె!

క. సకలగుణములకుఁ బాత్రం, బకలంకం బమవి నాశ మఖిలజగన్మా
తృకచిత్రచరిత్రం బో, పికకాలిదీన్ సూత! మాకు వినిపింపఁ గదే! 26

క. ఆదిన వివి సూతుఁడిట్లను, మునులారా! వినుఁడు వ్యాసమునిచంద్రుఁడు నా
కు నెఱింగించిన విధమున, వినిపించెద నాయెఱుంగు విధమున మీకున్. 27

పురాణసంఖ్యాకథనము

౪. మోచివ్యయంబును భాదిద్యయమ్మును బాదిత్రయమ్మును వాది చతుష్టయమ్మును
ననావలింగహాస్కాదులును గలపి పురాణమ్ములు పదునెన్నిది. అందు మాతస్య
మ్మునం బదునాల్గవేలును, మార్కండేయమ్మునకా దొమ్మిదివేలును, భవిష్యమ్మునకా
బదునాల్గవేల యైదువందలును, భాగవతమ్మునకా బదునెన్నిదివేలును, బ్రహ్మపురా
ణమ్మునకా బదివేలును, బ్రహ్మాండమ్మునన్ బండ్రెండువేలును, బ్రహ్మకైవ రమ్మునన్
బదునెన్నిదివేలును, వామనంబునకా బదివేలును, వాయవ్యమ్మునకా బదునాల్గవేల
యాఱువందలును, వైష్ణవంబునన్ బదుఘోషువేలును, నారదమ్మున విరువది
యైదువేలును, వారాహమ్మున విరువది నాల్గవేలును, నగ్నిపురాణమ్మునకా బదియాఱు
వేలును, బాద్ధమ్మున నేఁబదియైదువేలును, లింగమ్మునన్ బదునొకండువేలును,
గారుడమ్మున నేకోనవింశతి సహస్రమ్ములును, కూర్మమ్మున సప్తదశసహస్రమ్ము
లును, స్కాందమ్మున నేకాశీతి సహస్రమ్ములును గలవు. సనత్కుమారమును

నారసింహమ్మును నారదీయమ్మును తైవంబును దౌర్వాసవంబునుఁ గాపిలరంబును
మానవంబును నౌశనసంబును వారుణంబును గాలికంబును సాంబంబును సౌరం
బును నాదిత్యంబును మాహేశ్వరంబును మారీచంబును భార్గవంబును భాగవతం
బును వాసిష్ఠంబు నను నివి యుపపురాణంబులు. సాత్యవతేయుం దష్టాదశమహా
పురాణమ్ముల రచియించి పిదపఁ దమవబ్బంహితం బగు భారతంబు రచియించె.
ప్రతిమన్వంతరమ్మునకా బ్రతిద్వాపరయుగమ్మున నాయుణుండు వ్యాసస్వరూప
మ్ముచే నల్పాయుష్కులును నల్పబుద్ధులు నగు భూసుగులికొఱకు వేదంబులు
విభజించి శ్రీకూద్రద్విజబంధుపులకు వేదమ్ములు శ్రవణార్హమ్ములుగామిం జేసి
యాపురాణమ్ములు రచియించుచుండు నని చెప్పి మఱియును, 28

గీ. ఆఱు మన్వంతరములు మున్నరిగె నేడ, వది జరుగుచుండె నిదియ వైవస్వతంబు
ఇరువదియు నేడుజరిగెద్వాపరయుగమ్ము, లిరువదియెనిమిదవదిదియెఱుఁగుఁడయ్య.

క. ఇరువదియేడ్గురు వ్యాసులు, పురాణములు సేసి రిట్లు పూర్వం బిన్న
ద్గురువగు సాత్యవతేయుం, దిరువదియెన్నిదవవ్యాసుఁ డీక నిజమీదన్. 30

వ. ఇరువదితొమ్మిదవ ద్వాపరయుగమ్మున ద్రోణపుత్రుం డగు నశ్వత్థామ వ్యాసుండు
కాఁగలఁ డని చెప్పు సూతుం గాంచి శౌనకుం డిట్లనియె. 31

చ. ఇరువదియేడు ద్వాపరము లేగె నటంటివి; మున్నొక్కొక్కద్వా
పరయుగమందు నొక్కొక్కఁడు వ్యాసుఁడు పుట్టెనఁటంటి; వారె
వ్వరొ? మఱి యేపురాణము లవారణకారుణికత్వ మొప్పు జె
ప్పిరొ? వివరింపవే విసంగ వేడుక గల్గెడి రామహర్షణి: 32

క. అను మునుల రోమహర్షణ, తనయుఁడు గడు భక్తి యుక్తితాత్పర్యములన్
గనుఁగొని పల్కెను వ్యాసుల, వినిపించెద వినుఁడటంచు వేడుక మెఱయన్. 33

వ. ప్రథమద్వాపరమ్మున వేదములు స్వయంభువుచే వ్యవృత్తులయ్యె; ద్వితీయద్వాపర
మ్మునఁ బ్రజాపతి యా వ్యాసకార్యం బొనరించె; నట్లు తృతీయమ్మున శుక్రుం
డును, జతుర్థమ్మున బృహస్పతియుఁ, బంచమమ్మున సూర్యుండును, షష్ఠమ్మున
మృత్యుదేవతయు. సప్తమమ్మున దేవేంద్రుఁడును, నష్టమమ్మున పసిష్ఠుండును,
నవమమ్మున సారస్వతుండును. దశమమ్మునఁ ద్రిచాముండును, నేకాదశమ్మునఁ
ద్రిపుపుండును, ద్వాదశమ్మున భరద్వాజుండును, ద్రయోదశమ్మున నాకాశమ్మును.

జతుర్దశమ్మున దర్శమ్మును, బంచదశమ్మునఁ ద్రయ్యారుణీయు, షోడశమ్మున దనంజయుండును, సప్తదశమ్మున మేధాతిథియు, నష్టాదశమ్మున వ్రతీయు, నేకోనవింశమ్మున నత్రియు, వింశమ్మున గౌతముండును, నేకవింశమ్మున హర్యాత్మయు, ద్వావింశమ్మున వేనుండును, త్రయోవింశమ్మున వాణీశ్రవుండును, జతుర్వింశమ్మున నామష్యాయబుండగు సోముండును, బంచవింశమ్మునఁ దృణబిందువును, షడ్వింశమ్మున భార్గవుండును, సప్తవింశమ్మున జాతుకర్ణుండును, నష్టావింశద్వాపరమ్మున సన్మధురుండగు సాత్యవతేయుండును, వేదంబులు విభజించి పురాణంబులు రచియించి రవి చెప్పి మణియు నిట్లవియె. 34

క. పారాశర్యమునీంద్రుఁ డ, పారశ్యపారసము జనులపైఁ గల్గినవాఁ
డై రచియించెఁ బురాణము, లారయ నవి యన్నియును రసాంబుధులందుఁ. 35

పీ. జగదధీశ్వరియాపు సారెసారెకుఁ జూపు , పరమాంజనము దేవిభాగవతము
ముత్తైకాంతము దార్పు మూలమంత్రము నేర్పు , ప్రాథమూతిక దేవిభాగవతము
కామితమ్ము లొసంగఁ గల్పద్రుమ మనంగఁ , త్రిభుజమైనది దేవిభాగవతము
దోషమ్ములను దుంపకోఁ గూడఁ దెగఁద్రెంప , వాడిగుద్దలి దేవిభాగవతము

గీ. పతనపాతన యోగ్యంబు భాగవతము , పరమముమలకు పేవ్యంబు భాగవతము
అగమాఖిలసారంబు భాగవతము , భారతికిఁ బ్రాణతుల్యంబు భాగవతము. 36

చ. అరణి జవించినాడు, తవయంతవ విద్యల నేర్చినాడు, నం
పరణము రోపినాడు, మువిసమ్మతుఁ డంచు కుకుం గుమారు డు
స్తరవియమాదికుండయిన సాత్యవతేయుఁడు బుద్ధి నెంచి య
వృరమునకుఁ వచించె రసవంతము భాగవతప్రబంధముఁ. 37

క. కొడుకునకుఁ జెప్పునప్పుడు, గడు భక్తిశ్రద్ధ లలరఁగాఁ గైకొంటిన్
“గుడుచుట యల్లులఁ గలిసియు, గొడుకుఁ గలిపి చదు”నవి యనుకొనుటలువినరే;

మ. కుకుఁ డీ భాగవతామరాగమఫలౌత్సుక్యంబుచేఁ దండ్రి ప్రా
పకుడై తా మసదేశ మీఁగ బహుకోపాభ్యానకర్ణాతిరం
జకమై యొప్పెడి దీవి విచ్చఁ గొవి సంపారాంబుదించఁబె; దే
వి కథాసారముఁ గ్రోలియున్ భవభయాల్చిన్ మున్గువారుందురే ; 38

క. పాపాత్ముండగుఁగాక, కేవల కులభ్రష్టాత్ముఁడొఁగాక, కు
ర్తాపాత్రుండగుఁగాక, యెట్టిఁడయినన్ న్యాజమ్ముచేనైన నా

- నీ పౌరాణకథానుధం గొవి యిహోద్భష్టమ్ములకా గాంచి దు
ప్ర్యాపంబై తనరారు నా భగవతీసాయుజ్యముం జెందెడికా. 40
- చ. పలుకులు పేయినేల ? యొకపల్కవచించెద ; నెవ్వఁడేని స
త్పలగతి నొప్పు నీ పరమభాగవతంబు వినంగలాడొ, వాఁ
డలఘుఁడు ; వానిచి త్తనిలయమ్మునఁ గాపురముండుఁ బేర్చితో
జలజభవాదులకా గనఁగఁజాలని యా జగదంబ విచ్చలుకా. 41
- చ. తెలివియుఁ దేటయుకా గలుగు దేహముగల్గియు, నెక్కుడైన స
త్పలములొసంగు వి పురమభాగవతంబు లబించియున్, వృథా
కలనలఁ గలమున్ గడపు కష్టపుజన్మము గల్గనట్టి మూ
ఢులు విధివంచితుల్ గడుఁగఱోరులు గఱ్ఱలు దుష్టలిప్యహికా. 42
- చ. కటకట ! పాపపుంగతలు కర్ణములొగ్గి గ్రహించు రాగం
పటు లిటువంటి సత్కథల భావముఁ జొన్నుట కిచ్చగింప; రు
త్కట మగు పంకముకా గని ముదంబు మదిన్గను గ్రామసూతరం
బెటువలె విచ్చగించు ? సుఖహేతుకమై తగు మంచిగదమున్. 43

వ్యాసుండు తపం బొనర్చుట

- క. అవి పల్కపల్కలన్ వివి, మును లిట్లవి రరణీయందుఁ బుట్టెను శుకుఁ డం
చునుఁ జెప్పితి వాతఁడు వ్యా, సున కెట్లు తనూజఁడాయె సూతాఁ చెపుమా. 44
- గీ. శుకుఁడయోవిజఁ డంటి వీవకట ! గర్భ, యోగిగా మేము మునువంటిమోమహాత్మః
గర్భగతువ కయోవి నందర్ప పెట్లు, తెలిపి యీ నందియము మాకుఁ దీర్చవలది.
- సీ. అవి పల్క మౌనులఁ గని సూతుఁ డిట్లను , మునులార ! వినుఁడు శుకునిచరితము
రమణ వ్యాసుండు సరస్వతీతటమునం , దుగ్రతపంబున నుండి యచటఁ
గలవింకదంపతుల్ గలిసి పిల్లలనోటి , కాహారమందిచ్చి యవి భుజించు
చందమ్మునకు మోదమందుట వీక్షించి , మనమునఁ గామంబు పెనఁగొనంగ
- గీ. బిళిర ! సంతానమందుఁ బక్షిలకుఁ గూడ , వింత ప్రేమాతిశయమున్నదింకమనుజు
లైన వారల కుండుట యబ్బురంబె ! యనుచు సంతానచింతాకులాత్మడగుచు. 45
- ఉ. సుందరి చేయునట్టి గడుసుందనపుం బలు ముద్దుసుద్దు లం
దంద ముదంబు నింపఁగ రసాంబుధి నోలల నాడవచ్చు; నా

సంద మొసంగఁజాలు, తగునందమలకా బడయంగ వచ్చు; ను

ద్విం దంపోసి చూచినను బెంకిరికిన్ నను మొందు గల్గునే;

47

అ. వె. కొడుకు గల్గినేది గొడుకునకును బెండ్లి, జేసి కాపురమ్ముఁ జేయుచున్న
ముగుడమైన యట్టి ముద్దుకోడలి, మొగముఁ గనుటకన్న ముదము కలదె;

సీ. వార్తకావస్థ సంప్రాప్తమైనను నతి, శ్రద్ధాకుడై పరిచర్య సేయు
ధనము సంపాదించి తగువస్తువులు తెచ్చి, తనికిచ్చి మిగుల సంతసమొనర్చు
మృతఁడెందినను బరగతికి సాధనమైన, ప్రేతకార్యమొనర్చి ప్రీతి వించు
గయకు నేగి పితృనర్హతికైనై విష్ణుపా, దంబుపైఁ బిండదానంబు నలుపు

గీ. సుతులఁ గనకున్నఁ బరలోకగతులు సున్న, పుత్రగాత్ర పరివ్యంగమున జవించు
సుఖముకన్నను వేఱొందు సుఖములేదు, కానఁ దగునట్టి బుత్రులఁ గాంచవలదె;

చ. కొడుకులు లేనివాడు తనకున్ మృతికాలము సంభవించిన
ప్పుడు తనద్రవ్యమున్ గృహము భూమియు నేమియు పోవునొక్కొ యె
వ్వఁ దనహరించునో యనెడిత్రాంతి వహించి తనంతఁ దాన పె
క్కినుమలఁ జెందుఁ గానఁ గొడు కేర్పడి యుండుట ముఖ్యమేరికిన్.

50

త. అని బహువిధములఁ జింతిలి, తనయునకై తనము సేయుతలఁపున దైవపా
యనమువిచంద్రుఁడు వనె హే, మనగాగ్రప్రతికసానుమందలమునకున్.

51

కా. ఏ దేవుం గొనియాడుదున్ మఱియు నేనే దేవుఁ బ్రార్థింతు నా
తే దేవుండు వ్రనన్నుఁ దొనొకా మనోఽభిష్టంబు నే దేవుఁ దా
పాదించం గలఁడో; యటంచు మది సంభావించు చున్నంతలో
నా దివ్యాత్మునిఁ జూడ నారదుఁడు విద్యాజస్థితిన్ వచ్చినన్.

52

ఉ. వచ్చినమోనిఁ గాంచి మునివల్లభుఁ డల్లన లేచి మ్రొక్కి యో
పచ్చరితా; మనమ్మున విచార మొకం దొనరించుచుంటి; నీ
విచ్చటి కేగుదెంచుట త దీప్తివేదికి ముఖ్యకారణం
బిచ్చఁ జరించు నమ్మను లహేతుకజాతదయామయుల్ గదా;

53

క. అను పలుకులు విని నారదుఁ, డను, సకలము నెఱుగునట్టి యనఘండపు నీ
కు నసాద్యం బొం దుండునె; యనుమానం జేరి తెల్చుచున నతఁడవియెకా.

54

చ. "కొడుకులు లేక యున్నఁ దనకుం బరలోకము సున్న" యంచుఁ జె
ప్పెడి వచనంబులన్ జెవివి బెట్టిన దాదిగ వాకు లోనఁ దుం

దుడుకు జవించెఁ గావున సుతుం గన నెవ్వని వేడ్చుకొందు నె
వ్వఁదొనఁగువాఁడు తెచ్చు మటువంటి మహాత్ముని నాకు నారదా :

55

వ. అని తనకు శుజాగతుం దగుసాత్యవతేయుం గాంచి నారదుండిట్లను; నీ యడి
గిన యర్థమ్ము దెలిసికొనువాడై మున్ను మజ్జనకుండగు విరించి విష్ణులోకమ్ము
నకుం జని,

56

సీ. కోటిసూర్యులకాంతి గోటమీటఁగఁ జాలు , దంబు జిమ్మెడి కొస్తుభంబువాని
శంఖచక్రగదాది సాధనమ్ములు దాల్చి , హవణించు నాల్గు బాహువులవాని
నీరనీరదనమ శ్రీలీలఁ దగుమేని , పై నొప్పు బంగారు పలువవాని
వింద్రనీలవిలాస మినుమడింపఁగఁ జాలు , హెచ్చుగల్గిన పుట్టుమచ్చవాని

గీ. కలము లీనెడి కందోయి గలుగువాని , నెల్ల లోకమ్ములును లోన విముడువాని
ధ్యానవిశ్చర మైన హృదయమువాని , విష్ణు బొడఁగాంచి తా విట్లు విన్నవించె. 57

విష్ణువు బ్రహ్మకు దేవీ మహత్త్వంబు చెప్పుట.

సీ. నీ యజ్ఞచేఁగదా! నే సృజింతు జగమ్ము , హరియించుఁ బ్రళయమ్మునందు శివుఁడు
నీ యజ్ఞచేఁగదా! నీరేజిబాంధవుం , దుదయాస్త్రయముల నొందుచుండు
నీ యజ్ఞచేఁగదా! వాయుదేవుఁడు సుఖ , సుఖరీతిఁ దనశక్తిఁ జూపుచుండు
నీ యజ్ఞచేఁగదా! యా యగ్నివెల్గుఁ బ , ర్జన్యదేవుండు వర్షంబు గుఱియు

గీ. నీవె సర్వోత్తముఁడవు సర్వేశ్వరుఁడవు , సర్వభూతమయందవు సర్వశక్తి
వట్టి నీ విట్టి ర్ధాననమాది నుంటి , వెవఁడు సంపేవ్యుడో తెల్పువే మహాత్మా : 58

గీ. నీకు బరుడున్న వాఁడని నే నెఱుంగ, నీకు శరణాగతుఁడ నైతి నీ కృపార
నమ్ము నాపయిఁ జిలికి యీ సందియమ్ము, బాపవే! భక్తులకును గోవ్యములు గంవె:

క. అని పలుకు సరసిజానను, గవి విష్ణుం దను మనమ్ముఁ గడు నిశ్చలతన్
గనఁజేసి సావధానత, వినుమా! నా పల్కుపల్కు విధము గుమారా :

60

ఉ. ఈవు సృజింతువంచు, మఱి యే గరుజించి భరింతునంచు గౌ
రీభిభుఁ డాగ్రహమ్మున హరించునటంచు, జనుల్ వచింతు; రీ
త్రోవలు తప్పుత్రోవలు; బుధుల్ “మనలన్ సృజియించె నొక్క తే
జోవతి యాదిశక్తి” యనుచున్ వచియింతురు కాదె పుత్రకా :

61

- క. మృదునకుఁ దామసి తాఁ దో, దృఢఁ రాజసి నీకుఁ దోడుపడె; సాత్త్వికి తో
దృఢె నా; కలుగాకుండినఁ గొడుకాఁ యొకగవ్వకైనఁ గొఱగాము సుమీ! 62
- సీ. పరతంత్రతను తెంది ఫణిరాజశయ్యపై , శయనింతు శక్తి ప్రసాదముననె
ఆదామముల విహారార్థంబు లక్ష్మితోఁ , జరియింతు శక్తి ప్రసాదముననె
సతతంబును దపంబు వికతంబు గాఁగఁ దో , సంగింతు శక్తి ప్రసాదముననె
పొగరుపట్టిన రాక్షసగణమ్ములనుఁ బట్టి , చంపును శక్తి ప్రసాదముననె
- గీ. నాఁడు మథుకైటభులను దానవులతోడ, నైదువేలేండ్లు సంగ్రామ మాచరించి
జయము గైకొంటి శక్తిప్రసాదముననె, యెఱిగి యెఱిగి నన్నడుగగనేల! పుత్ర.
- మ. సిరిసాంగత్యముఁ గోలుపోయి, సుఖముల్ చేసేత వర్జించి, సూ
కరకూర్మాంబుచరాదితుచ్చకబాషాకారమ్ములకా దాల్చి, సం
గరిముల్ నల్పాచు బాములకా బడుచు నజ్ఞానాబ్ధి నోలాడఁగాఁ,
బరతంత్రుండను గాకయున్న నది నాప్రాబ్ధిమా? పుత్రకా! 64
- చ. మును పొకనాఁడు నాడుశిరమున్ హరియించె ధనుర్గుణంబు దా
వినిఁ గవి నీవ యప్పు తగునేరుపు గల్గిన వేవశిల్పవ
ద్యునిఁ బిలిపించి యొక్కతురగోత్తమశీర్షముఁ గూరిపించి తి
య్యనువున నేహయాననుఁడ నైతి నెఱుంగవె? వద్యసంభవా! 65
- గీ. కావ నేను స్వతంత్రుఁడఁ గాను శక్త్య, ధీనుఁడను శక్తిసేవనాధీనమతిని
శక్తికన్నను వేతొందు జగములందుఁ, బరము గలదని వలుకనాతరముగాదు. 66
- చ. ఆనుచు విరించికిన్ సరసిజాతఁడు దెల్పెను; దాని నాకు న
య్యనముఁడు దెల్పినాఁడు; జగదంబికయై పరతంత్ర గాక యుం
డివ పరిదేవతన్ హృదయ నీరజమందు వసించఁజేసి, పే
ర్కొనఁ గదవయ్య; కోర్కె నమకూడు వదెట్టిది యైన నన్నునీ! 67
- క. ఆను వారదువచనము విని, యనుమానం బుడిగి శక్తి యగుఁ బరదైవం
బని తనము చేసె వ్యాసుఁ డ, వివ మాతుంగాంచి యిట్లనిరి మును లెల్లన్. 68

హయగ్రీవావతార ఘట్టము

- ఉ. ఆగమవేద్యుఁ డైవ పరమాత్ముశిరమ్మున కేలగల్గె నీ
యోగము దాని కెట్లతిరో తురగావన మీకథావిధం

- జేగతి నమ్మువార మిదియెల్ల నసంశయరీతిఁ దెల్పు నీ
వే గతి, దెల్పువే యనుమునీంద్రులఁ గన్గొని సూతుఁ డిట్లనుకా. 69
- సీ. మును రక్కసులతోడ దనుజారి పదివేల , సంవత్సరములు సంయుగము
చేసి పరిక్రాంతిఁ జెంది నజ్యంబగు , ధనురగ్రము నవలంబనముఁజేసి
కొవి తానొకట నిద్రఁగొనియున్నతఱి దేవ , తలు యజ్ఞమొనరింపఁ దలంచి విష్ణు
లోకమ్మలోఁ బద్మలోచనుఁ గానక , యోగమ్ముచే నున్న యునికి నెఱిగి
గీ. వచ్చి నిద్రావళుం దైన వానిఁగాంచి , చేయునదిలేక యూరక చింతసేయ
వారిఁ గరుణించి వాగీశు వలను చూచి , పార్వతీపతి దెల్పు నుపాయ మొకటి. 70
- కా. కీటంబున్ సృజియింపు మీ వొకఁడు పంకేజాననా ! యీధను
షోకీటీన్ భిన్నముఁజేయఁజాలు నది; తత్కృత్యగ్ర ముచ్చిన్నమై
మీటున్మీదికి; దాన నీతఁడును దా మేల్కొందు; దాన న్నిరా
ఘటంబౌ మఖ, మన్న మంచదని వేడ్కన్ ధాత సృష్టించినన్. 71
- క. పుట్టించిన ధాతన్ గని, నెట్టన నా కీట మిట్లనియె నో దేవా !
యెట్లు లొనరింతు నీవని, కట్టా : కడుఁ బాతకంబు గాదే నాకున్. 72
- కా. తల్లిన్ బిడ్డలఁ బాయఁజేయుటయు, నిద్రాభంగమున్, భర్తతో
నిల్లాలికా విడదీయఁ బూనుటయు, దుష్కృత్యప్రవృత్తిన్ గఢా
నల్లావమ్ముల కంతరాయకృతులన్ సంధించుటల్, తుల్యమై
చెల్లన్ ఏకము బ్రహ్మహత్యః కిది నాచేఁ జేయఁగాఁ జేతురే : 73
- క. ఇటు లొనరించిన నాకుం, గటకట : పాతకము తక్కుఁ గలదే ఫలమొ
క్కటి, దెల్పెద లాభము లే, కిటువంటి పనుల నొనర్తురే : యెందైనకా. 74
- క. అవి కటకటఁ బడు పురువున్, గని యిట్లనె ధాతయున్ మఖంబున నీ క
ప్పనఁ జేసెద మిది మొదలుగ, నవలహతము కావి యప్పదార్థంబెల్లన్. 75
- క. నావుడు వప్రియు సంతో, షావిర్భావంబు వొదల నావంటికొనన్
వేవేగఁగొఱియె; ధనలో, భావిష్ట లొనర్పరావి యనుములు కలవే ! 76
- కా. దానన్ నాదమొకండు ఏక్కటియె, బాతాళంబుఘార్జిల్లె; నా
ళానాగమ్ములు సందలించె; ధరణీచక్రంబు కంపించె; గో
త్రావీకంబు వడంకె; సుష్ణకీరణుం డస్తంగతించె; న్నుభ
స్థానం బిల్లం నాడె; దిక్కులు ప్రతిధావమ్ములన్ గర్జిలెకా. 77

- గీ. వింటికొన తాకుచేత న విస్మయవేపు, శిర మెగిరిపోయె దాన నిర్జరులు భీతి
చెంది యుత్సాహములు దక్కి చేపవీడి, చేయునది లేక మదిఁ జింతచేసిరిట్లు. 78
- గీ. ఈవె నర్హ్యోర్తరుఁడవు నర్హ్యేశ్వరుండ, పీ నభేయ్యుండ వఖిలలోకైకకర్త
వీవె భర్తవు సంహర్త పీవె కావె, నీకు వింతటి గతి గల్గెనే మహాత్మ! 79
- గీ. యక్షరాక్షస దైత్యుల యందు నీకు, విట్టి యవకార మొనరింప నెవ్వఁడోపు ?
దిక్కుచూచిన యట్టి యీ దేవసంఘ, యం బొనర్చిన పాపకర్మంబు కాక. 80
- గీ. మాయకుఁ బరుండ వైన నీ మ స్తకంబు, మాయహరియించెనన్ననమ్మదగునయ్య;
యందు నేమేమొ విరిపించు నమరవరుల, కిట్టులనియె బృహస్పతి యెనకమెనగ.
- గీ. తగు మహాయుష్టు యోజింపఁ దగును గాక, వ్యర్థముగఁ జింతఁ జేసినఫలముకిలదె;
మన మొనర్చు మహాయంబు మంచి దగును, దైవతంత్రమ్ము దానికిఁ దవిలెనేని.
- వ. అనిన వింద్రుం డిట్లనియె. 83
- గీ. దేవతలు సూచు చుండఁగా దేవదేవు, శిరము విష్కారణమ్ముగాఁ జెదరిపోయె
పౌరుషమ్మున సిద్ధించు వనులు కలవె ? దైవబలమ బలమ్ముగాఁ దలంప వలయు.
- వ. అనిన విరించి యిట్లనియె. 85
- చ. శివునకు లింగపాతము, శచీపతికిన్ భగవద్వి, యేను నా
భవుని కతమ్మనఁ దలకుఁ బాయుటయుం, దలపోసి చూడఁ గా
లవశము కాక వేతొక బలమ్ము గిలమ్మును గల్గినే ? నను
ప్రవిధములఁ మఖమ్ము గొవసాగునె సంస్కృతి నీఁదువారికిన్ ? 86
- ఉ. ఈ నకలంబు తాన యియి యే జగదీశ్వరి వెల్లువండుఁ దా
నే సృజియించి తాన భరియించియుఁ దాన హరించు నే కృపా
బాసురశీల యావరమపావని నా జగదంబు నా భవ
క్రావహరణ భజించిన ముదమ్ము లొనంగక మిన్నకుండునే ? 87
- వ. అని మఱియును. 88
- క. ఆ జగదంబు మతినం, గాఢాంము మన మటించుఁ గడువేగముగా
రాజీనభవుం డాగును, రాజిం బలిపించి వేడ్క రాజిల్లంగఁ. 89
- క. మతియింపుఁ దాదిశక్తీవి, శ్రుతులారాః మీర లెలమి చొప్పుడ వని యా
వతి యచ్చివ వది గైకొని. శ్రుతివకు లిట్లని మతినం జొచ్చిరి కడఁకన్. 90
- ఉ. తల్లి ! జగత్ప్రయాభరణదక్షకటాక్షకణావిలాస ! యు
త్పల్లినమల్లనక్కమలతుల్యమౌః ! ప్రకృతిస్వరూపిణీ !

పల్లవపాణి : నిత్యశివభాగ్యవిదాయని : సర్వరూపసం

వేల్లితదేహ : దివ్యపదపీసరిభాసిని : మత్తకాశిని :

91

గీ. భూతములకెల్ల నాధార భూమివైతి, ప్రాణవంతులకెల్లను బ్రాణమైతి

ధీముఖాకారములచేత దీప్తిగంటి, వంబ : గాయత్రికిని వాచ్యమైతి వీవ.

92

ఉ. పావహరంబు సర్వపరిపాలనశౌండ మకాండసత్కృపా

దీపిత ముత్తమోత్తమము దివ్య మఖండ మకాండనిర్మితి

ప్రాపక మాద్య మాగమవివాస మనంతవిలాస మైన నీ

రూపు పితామహాదులు నిరూపణఁ జేయఁగ లేరు కాంకరీ.

93

చ. సకలముఁ జేయు నిచ్చఁ గొని సారససంభవముఖ్యదేవతా

వికరము మున్నుఁగాఁ దగ జనింపగఁ జేసి తటస్థవై సమ

స్తకృతులు వీరిచేతఁ గొనసాఁగఁగఁ జేయుచునుండు; వంతె కా

క, కలవె నీకు సంసరణ కష్టసుఖమ్ము లొకించుకేనియున్ ?

94

కా. నీ నామమ్ములు లెక్కపెట్టుటకుఁ గానీ నీదు రూపం బొకిం

తేనిన్ వర్ణనఁ జేయఁ బూనుటకుఁ గానీ లేఁ దొకందేని; యెం

దేనికా ద్వచ్ఛరితంబు దెల్పుటకునై యెవ్వఁ డగుం దేని ? కు

ల్యాసీరమ్మును దాట భీతి పడువాఁ డంభోవిధిం దాటునే ?

95

గీ. నీదు విభవంబు దేవతావికరమందు, నొక్కఁడేనియు నెఱుంగమి విక్కమంబి :

నీవ సకలంబునకు వియంత్రి వను పట్ల, నేమ సాక్ష్యమొసంగి జయింపఁ గలము.

ఆ. వె. అస్థ లేనిదాన వయ్యును సకలంబుఁ, జేయుచుండు వనెడి చిత్రచరిత

మంబి; నీక దెలియ దన్నచో మాబోఁటి, జడమతుల కెఱుంగఁబడుట యెట్లు ?

ఉ. ఈ దురవస్థ మాధవున కీ గతి నబ్బుటకేమి హేతు వం

బా : దయ మాలి నీవు పరిపాంస పేయ కుపేక్షఁ జేసితో ?

నీదెస నెద్దియేని యవినితీ యొనర్చెనొ ? లేక పూర్వసం

పాదితపాపకర్మపరిపాకమొ ? శక్తి పరీక్ష పేయుటో ?

96

ఉ. లేక దురాగ్రహమ్మున విలింపు లొనర్చెడి పాతకమ్ము లీ

నీ కమలాక్షునం దిడితొ ? యీతని గర్వ మడంపఁబూనితో ?

కాక సురారు లిట్టి వరకాంక్షఁ దవం బొనరించి యుండిరో ?

కా కితఁ డీగతిన్ బొగులఁగాఁ గను విచ్చ జనించెనో మదిన్ ?

97

- ఉ. “ఐదువ లందు నాకు సమమైన యదృష్టవిశేష మెచ్చటఁ
లే” దని విజ్ఞపిఁగు నల నీరదిచ్చుతికి వప్రభావ మా
పాదవఁ జేయఁ బూనితివా ? భక్తుల యం దిటువంటి నిర్దయా
హ్లాదము పూన మంచి దగునా ? తగునా మగనాలివంచనల్ ? 100
- గీ. ఇతని శిర మేడ కేగెనో యెఱుఁగరాదు, ప్రాణములొసంగుటకు నుపాయమ్ముఁగాన
మంబఁ యీతని బ్రతికించి యమరవయలఁ, గరుణనీక్షించిలచ్చినంకటము తీర్పు.
- గీ. ఆనుచు నుతియించు వేదమ్ములందుఁ గరుణ, కలిగి జగదంబ పరితె నాకాశకలన
వినుఁడు సురలారఁ వేదముల్ విన్నవించు, విన్నవం బాదించి ప్రసన్ననైతి.
- క. ఈ విగమ ద్రవ మెవ్వం, దేవి విచిన వాని కేన యిచ్చెదఁ దగు వి
జ్ఞానమ్మును దీర్చియుపు, నానంద మఖండ మైన యైశ్వర్యంబున్. 103
- గీ. ఇతనిశిర మూడిపోవుట కేమిహేతు, వన్న సురలారఁ చెప్పెద నాలకింపుఁ
దహహః కారణహీన కార్యములు గలవె ? సారవేత్తల కెందు సంసారమందు.
- మ. ఒకనాఁ డీతఁడు కేశికాసదనమం దున్నట్టి వారాశి పు
త్రికమోముం గవి నవ్వె; నపుటయు నారీరత్న మా లక్ష్మి “యే
మి కతంబో యితఁ డిట్లొనర్చుటకు, నేమిఁ నామొగం బంతఁగా
వికృతాకారము చెందెనే” యనుచుఁదా వేమాటు, జింతించుచున్. 105
- కా. నాకన్నన్ మఱియొక్క చక్కవగు కన్యన్ జూచి మోహించెనో ?
కాకున్నన్ వినుఁ జూడకున్న దినముల్ కల్పమ్ములొఁ జుమ్మి నా
కో కల్యాణిః యటంచుఁబల్కి వితఁడోహోః యంతయెగ్గించునే !
నీఁ కాంతుం దఁటఁ యెగ్గొనరె నఁటఁ తత్తేమంబు గామింతునే ? 106
- క. అని తామసమునఁ దనకాం, తుని శీర్షం బల్లిఁ బడఁగ దుడుకుమెయి శపిం
చెను; వపతిపోరుకన్నను, దనవతి వృతి కొంత సౌఖ్యరము మానివికిఁ. 107
- పీ. దయమాలి వ్రియుతోడఁ దప్పఁ జేసియు నబి , దృమ్ము లాడుట యాఁడుదానిసొమ్ము
ప్రాణమ్మునకు గడ్డివరకంత వెలయైనఁ , దలఁవకుండుట యాఁడుదానిసొమ్ము
అత్యంతలోభమ్ము నంది యూరక మోహ్య , మూవి యాండుట యాఁడుదానిసొమ్ము
అపమానమునకు లోనై దూరచార వ , దృతి వహించుట యాఁడుదానిసొమ్ము
- గీ. కష్టసంపారమునకు లోఁగా నొవర్చి , దఁట నీకుండు బది యాఁడుదానిసొమ్ము
లేనిపోవి విలాసమ్ములూచి మోక్ష , దళను జెడఁగొట్టు బది యాఁడుదానిసొమ్ము.

సీ. ఆ కావళమునఁ గేశవు శిరమున , కిట్టి దుర్దశ మూఁడె విదియుఁగాక
మును హయగ్రీవుఁడనా దనుజుండు గడు విష్ణు , చే సరస్వతియొద్దఁ జేరి తపము
నాచరించె మదర్థమై వేయినవత్స , రములు సమస్తభోగములు వీడి
యతని కేఁ దామన మగు రూపము ధరించి , ప్రత్యక్ష మగుటయు బహువిధముల

గీ. సన్నుతించి ప్రసన్నునై యున్న నన్నుఁ , గాంచి “యెవ్వారిచేనైనఁ గానిచావు
భార్య కుండెడి రీతిని వర మొసంగు” , మనుడు నవ్వానితోడ నిట్లంటి నేను.

గీ. పుట్టు జంతువు లెల్లను గిట్టుటయును, గిట్టు జంతువు లెల్లను బుట్టుటయును
వరమధర్మంబు వేటొండు వరముఁ గోరు, మిచ్చెద నటన్న రక్కసుం డిట్టులనియె.

క. ఏను హయగ్రీవుండును, గాన హయగ్రీవుచేతఁగాని యెరులచేఁ
బ్రాణములు వీడ కుండం, గా నిమ్మన నట్టివరము కరుణ నొసఁగితిన్. 111

ఉ. వాఁడిపు దెల్లలోకము లవారణ, రీతిని వీడఁ బెట్టుచు
న్నాఁడిక వాని జంపుటకు నాదుఁ దొకిండయినన్ జగత్ప్రయన్
లేఁ డటుగాన మీరు తగునేర్పున వాజిశిరమ్ము, దెచ్చి మా
తాడక యీ రమాధవు హయాననుఁగా నొనరింపఁగాఁదగున్. 112

క. అటచేసిన నీతం డ, క్కుటిలుని హరియించు మీకుఁ గోర్కెఁఫలించున్
దటుకున నొనరువుఁడని యం, తట నంతర్దానమందెఁ దజ్జనని వెనక. 113

గీ. విదప సురలెల్ల దేవశిల్పవరుఁగోర, నతఁ డదుగుడెంచి యసిక్యత్తమైనవాజి
శిరము గైకొని నేర్పున హరికి నతికె, నీ విధమ్మున హరి హయగ్రీవుఁ డయ్యె.

గీ. ఈ హయగ్రీవుఁ డా రాక్షసేంద్రుఁ జంపె, దానిచే లోకములు ప్రమోదమ్ముఁగాంచె
నిట్టి కుభవరితము వినునట్టివారి, కతులితైశ్వర్యములు గల్గె నమము లడఁగు. 115

మ ధు కై ట భో త్ప త్తి .

క. అన వివి మధుకైటభులను, దనుజులు గల రంబి వట్టి దనుజుల జన్మం ,
బును మరణంబును వినియెద, మనఘా ! నీవంటియొగ్గుఁ డబ్బునె మాకున్ ?

గీ. విషము దుర్జనుఁడును నొక విషమువారు, సుదయుఁ బండితుఁడునునొకవిషమువారు
బుధులు దొరకినయట్లు సత్కథలు వినని, వార లెల్లరుఁ బశువుల వంటివారు. 117

క. అశనమ్మును విధుననమును, బశువులకును మనుజులకు స్వభావ గుణమ్ముల్
పశువులకన్నను మనుజులు, ప్రళయతను గనుట తెలివిఁ బడయుటఁగాదే ? 118

- గీ. వేదశాస్త్రాదిగోష్ఠి సాత్త్వికి యనఁబడు, పరససాహిత్యగోష్ఠి రాజసి యనఁబడు
ననయముద్దాదిగోష్ఠి తామసియనఁబడు, నందుఁ బుణ్యులు సాత్త్వికియందు నుండు.
- వ. అట్టి సత్త్వగోష్ఠియు నుత్తమమధ్యమాధమ భేదమున మూఁడువిధము. లందు త్ర
మంబు ముక్తిసాధనంబును, మధ్యమంబు స్వర్గప్రాప్తి సాధనంబును, నధమంబు
భోగసాధనంబు నై తనరు. అట్ల పాణిగృహీతయం దుపచరించునది యుత్తమ
రిజోగోష్ఠియుఁ బాణిగృహీతయం దుపచరించునది మధ్యమంబును బరోధయందు
పవరించునది యధమంబు నాఁ బరఁగు; దుష్టశిక్షినిమిత్తంబగు యుద్ధం బుత్తమ
తమోగోష్ఠియు దాయాదభాగనిమిత్తంబగునది మధ్యమంబును నిర్నిమిత్తం బగు
నది యధమంబును నగుం గావున మోక్షనదంబులగు పూజాగాథలు వినుటకన్న
నొండు కుటంబుఁడునే? యను మునివరులంగంచి సూతుం డిట్లనియె. 120
- సీ. పాలమున్నీటి లోపల కేషశయ్యపై , వెన్నుండు విద్రించుచున్న కాల
మునఁ గర్ణమలమువలన విద్ధ అన్నద , మ్ములరీతిగా రక్కసులు జవించి
జలది లోపలఁ గ్రీడ నల్పుచు ఎచట న , ల్లడల మూర్ఛిల్ల న క్కడలిఁజూచి
ఆధార మొండు లే కాధేయ ముండునే? , యనిమిత్తమైన కార్యములు గలవె:
- గీ. యమచఁ దమజన్మమునకు శంకాకులత్వ , మంది చింతిల్లి యాశ్చర్యమంది మోద
మంది యేమియుఁదోచనియట్టియెడల , గైటకుఁడుపెప్పెనుదువుతోఁగారణంబు.
- క. ఎననిధిగాని మనముగా, వి విమిత్తము లేక యుండనేర్చు మె? మనకుఁ
వననిధికిని నాధారం, బనఘాః యొకక క్తి యున్నదని యెఱుంగవోకో? 122
- వ. అను నవసరమున నాకసంబు మండి యొక్క వాగ్విజం బుద్భవింప నయ్యది
గైకొని వారిరువురు దృఢముగ జపించుచుండ గగనంబున నొక మెఱుపు మెఱసి
వట్లయ్యె. దైత్యు లద్దానిం గాంచి విదిగా వియ్యది దేవీతేజం బని విశ్వయించి
యమ్మంత్రంబు మహామంత్రంబుగా భావించి జితేంద్రియులై యాహారంబు
వర్జించి యొక వేయి వత్సరంబులు తపంబు నల్పుటయు, 123
- క. వారల ఘోరతపం బెడ, వారపి కరుణించి యంబ యశరీరిజీయె
“కోరుకొనుఁడు వర” మన వ. వ్వారును ప్నేచ్ఛామరణము వాంఛించుటయుఁ.
- క. మెచ్చితి వెద మీ తపమున, కిచ్చితి భవదీప్తికంబు విదిమీదన్ మీ
రెచ్చోఁ బోయినఁ బోవుడు, హెచ్చు గలుగుఁ గాని దైవ్య మెనయదు మిమ్మున్.
- క. అవి చెప్పి యా పరాంబిక, భవిష ఏదవ జలమునంద పరియించుచు బ్ర
హ్మను గవి యొకన్తు యొద్దం, బునకుఁ రా రమ్మటవిరి పొగరు మిగులఁగఁ.

- గీ. యుద్ధ మొనరింపఁ జాలక యున్న పీఠ, భోగ్యమగు పీఠజాసనమునకుఁ దగవు
కావ నాననము డిగి యెందేవిఁ బొమ్ము, లేక యున్న యుద్ధమునకు లేచిరమ్ము.
- క. అని దనుజులు వలుకుటయును, వనజాసనుఁడంత భీతిపడి యోగనమా
ధివిఁ జెంది యున్న విష్ణుం, గని యిట్లని మొఱ్ఱవెట్టె గద్గదగళుఁడై. 128
- సీ. రాకాసులకునై యనేకావతారముల్ , మేల్మీఁ దాల్చినతండ్రి ! మేలుకొనుము
సృష్టిస్థితిలయ ప్రసిద్ధిచేఁ దనరారు , లీల గల్గినతండ్రి ! మేలుకొనుము
ఆరులై నట్టి భక్తాగ్రగణ్యులఁ బ్రోవ , జాలి బూనినతండ్రి ! మేలుకొనుము
సాత్త్వికంబైన తేజంబుచేతనే దుర్జ , నాఁకఁ ద్రుంచెడి తండ్రి ! మేలుకొనుము
- గీ. శంఖచక్రగదా ముఖ సాధనములు , కేరిదాల్చిన నా తండ్రి ! మేలుకొనుము
దుర్జముంబగు విక్కట్లు దొలఁచునేర్పు , చాలఁగల్గిన నా తండ్రి ! మేలుకొనుము.
- క. చంపెద మంచు విరువురు ని, లింపారులు మీఁదఁ బడిరి; లే లేమ్ము; కటా
క్షింపుము కంపితునను, నను, కంపాకంపిత రసానుగతహృదయుఁడవై. 130

బ్రహ్మ యోగనిద్రను స్తుతించుట.

- క. అనుచు నుతియించినను మే, ల్కనని జనకుపాటుఁ జూచి కార్యము లేదం
చును యోగనిద్ర నిట్లని, కొవియాడఁ దొడంగె మేలుకొలుపు మటంచుకా. 131
- ఉ. అంబ ! జగత్ప్రయమ్మునకు నాదివి నీ వని నాకు వేదవా
క్యంబులు నెప్పె విక్క; మటుగావియెడన్, సచరాచరస్వరూ
పంబగు నెల్లలోకమును బాలనఁజేయు మహామహాండు ప
ద్మాంబకుఁడిట్లు నీకు వళుఁడై సుఖసుప్తి మునింగిపోవునే ? 132
- ఉ. దానపు లిత్తజీన్ మిగులఁ దత్తరపాటొనరించుచున్నవా
రే విఁక వారిబాదల సహింపఁగలే నటుగాన నాకు నీ
దానవవైరిచే నభయదాన మొసంగఁగఁ జేయుచుమ్ము ; లే
దా, ననుబాధలన్ జొనుపు దానవయుగ్మము నడ్డగింపుమా. 133
- ఉ. నీవళమై తనర్పు వితవిం గని దగ్గటి మేలుకొల్పి పౌ
ఖ్యావహయైన లచ్చియు ననర్హగదా ! జగదంబ ! నీదు లీ
లా విభవంబు లెల్లెడ నలంఘ్యము లేరికిగాని యున్నదో,
గేవల మస్మదాదుల నకింపనులకా గణియింప నేటికిన్. 134

ఉ. వారు మహావ్రసిద్ధి గలవారు జగదగ్రణీయవై భవుల్
వారు పురాకృతంబు గలవా రలవా రిల వేతెఱుంగ తె
వ్వారు భవద్వరాంఘ్రియుగవారిరుహాబ్రమరాయమాణు లె
వ్వారు భవామయాపహభవద్భవితవ్యకటాక్షవీక్షితుల్. 135

ఉ. ఎక్కడదాగె నా తెలివి ? యేమయిపోయె శుభప్రవృత్తి ? యిం
కెక్కడఁజొచ్చె నా గుణము ? లీ హరి యీ గతి నిద్రనొందె న
మ్ముక్క : భవద్విలాసకల లక్కజముల్ జననీ ! జగమ్మూర్
నొక్కతె వీపు దక్క మఱి మొందారు లిట్టిసమర్థులుండిరే ? 136

ఉ. మొట్టమొదల్ జగమ్మల సమద్ధతిఁ బ్రోవుమటంచు నీతనిఁ
బుట్టఁగఁజేసి యప్పనినిఁ బూని చరించుచు నున్న వానిపైఁ
గట్టిడివై కిదమ్మ కడకంటను జూడఁగ నియ్యకొంటి; నీ
కెట్లు దోచునో యటలయేర్పడఁజేసెద; వద్దవారమే ? 137

గీ. పుట్టఁ జేసిన యట్టి నఁ గిట్టఁజేయ, విచ్చయే నీకు లేకున్న నిట్టి రక్క
సుల సృజింపఁగనేల; భీతిలేడి నన్నుఁ, గని హసించుటకై యేమొ జనని చెప్పును.

ఉ. నీ చరితంబు నే నెఱుంగనే ? జగమెల్ల సృజించి పెంచి సం
కోచము లేక చంపఁ దొరకొందువు ; నీ కెటు నన్నుమాత్రమున్
గాచుట కిచ్చువుట్టు ? మృతి గల్గఁగఁ జేసిన వీవ చేయు, మీ
వీచులు చంపిరేనిఁ గడు విందకుఁ బాత్రుడనొందుడల్లిరో ? 138

ఉ. ఆమ్మరో ! లెమ్ము వేగమె మహాద్భుతమై తనవారు నీ స్వరూ
పమ్ము ధరించి నన్నయినఁ బట్టి వదింపుము ; లేకయున్న న
న్నిమ్మొయి బాధలం జొనుపు విక్కుటిలాత్ముల నైనఁ జంపు ; క
న్దమ్మువకోర్వఁజావ : పకటా ! హరినైనను మేలుకొల్పుమా. 140

క. అని నుతియించెడి వనజా, నమపైఁ గరుజించి, నిద్ర చనె పరసీజా
జుని విడిచి; పరసీజవిరో. చనుఁడును మేల్కొందె. ధాత సంకసపడఁగన్. 141

శక్తి స్వరూప కథనము

క. ఆన విని మును లిట్లని రో. యనఘా ! మా కొక్క సందియము కల్గెను; దా
నిని వినిపించెద; మది నీ, వినినంత యెఱుంగఁ జెప్పవే. దయమీఱన్. 142

గీ. హరిహరబ్రహ్మలనఁగమూగురుమహాత్ము, లందొకఁడుపెంచునొకఁడులయంబొనర్చు
నొకఁడుసృజించుఁగానియందు త్తముండు, హరిసమర్థుండుసర్వకార్యములయందు

గీ. అట్టి హరి యోగవిద్రచే గట్టువడిన, యప్పు డాతని శక్తియు నతని తేజ
మెచటి కేగెను : శక్తికి నితనికన్న, నెక్కుడగు శక్తి కల్గుటయేల : చెప్పు. 144

గీ. నారదాది మహాత్ము లందఱును మాకు, హరియ కారణకారణం బనుచుఁ జెప్పి
రీవు మాత్రము శక్తియం బెఱుఁగఁ జెప్పి, తెద్దియో నిక్కువంబు మాతెఱుఁగరాదు.

ప. అనిన విని సూతుండీట్లు. మునీంద్రులారా ! మీ యడిగిన యర్థంబు సావధాన
మనస్కులరై యాలకింపుఁడు. మహామతి గోచరంబగు నీవిషయంబున బ్రహ్మ
పుత్రులగు నారదాదులును మోహమ్మునంజేసి దురవగాహంబగు శక్తిప్రభావం
బెఱుఁగలేక జనార్దనుండు పరుండనియు సర్వకర్త యనియు సకలాగువేద్యుం
డనియు భ్రమించుచున్నవారు. 146

ఉ. అంగజవైరి సర్వహృదయంగమచిత్రచరిత్రుఁ డద్రిడా
లింగితమూర్తి మూర్తిపరిలిప్తవిభూతి విభూతిదాత శ్ర
య్యంగనకుం బ్రియుండు రిజతాచలవాసుఁడు శంకరుండు మా
కుం గులదైన మంచు మఱికొందఱు సేవ యొనర్తు రెంతయుఁ. 147

ఉ. కొందఱు సూర్యుఁ డంచు మఱికొందఱు పావకుఁడంచుఁ గొందఱా
యిందుఁడటంచుఁగొందఱు సురేంద్రుఁడటంచు నబిందుఁడంచుఁచే
ర్కొందురు; కొంద 'తెయ్యదియొకో' యని నందియమందు చుందురీ
చంద్రమునన్ జగంబు పలుదాయల మాయలలోన మున్నెడి. 148

గీ. “ఎవఁ డెవనిఁగాని సేవించు నేమి కొదవ, సకల నదులును జలధికిఁ జనుతెఱుఁగున
సర్వదేవనమస్కృతుల్ సరసిజాక్షి, నంద వర్యాప్తము లటంచు” గొంద అంద్రు.

ప. కొందఱు ప్రత్యక్షనుమానోపమానంబులవియుఁ గొందఱు ప్రత్యక్షనుమానోపమాన
శబ్దంబులవియుఁ గొందఱు ప్రత్యక్షనుమానోపమానశబ్దార్థాపత్తులవియుఁ బ్రమా
ణంబులు నెప్పుడురు. పౌరాణికులు మాత్రము సాక్షియు నైతిహ్యమ్మునుంగలియఁ
బ్రమాణంబు లేడని యొప్పుదురు. తత్తత్ప్రమాణాగోచరంబై యొప్పునది సర
శక్తియ కాని వేఱొందు కాదు. అ మృహశక్తియందు . సృష్టిరూపమ్మునను విష్ణు
నంచుఁ బాలనరూపమ్మునను శివునియందు సంహారరూపమ్మునను సూర్యునియందు
దీప్తి స్వరూపమ్మునను వాయువునందుఁ బ్రేరణస్వరూపమ్మునను వహ్నియందు
దాహకతరూపమ్మునను వెలుంగుచుండు. 150

- ఉ. శక్తివిహీనుఁ డేవనికిఁ జాలఁడు; శక్తియ నర్వభూతనం.
 సక్తకఁ జెంది వర్వకృతిసాధనమై తనరారుచుండు; నా
 శక్తియ ముక్తికారణము; శక్తియ వర్వము; శక్తిలేనిచో
 శక్తులు గారు రుద్రహరిసారససంభవముఖ్యవిర్జరుల్. 151
- గీ. ఆ మృహాశక్తి సగుణయు సగుణయు నన. రెండుదెఱఁగులఁదనరారుచుండు; నందు
 రాగులకు సగుణ సేవ్య; విరాగులకును, విర్గుణాత్మిక సేవ్య; మునివరులారా. 152
- క. ఈ కలికాలమునందు న, నేకు లనేకులను గొల్చి యిహముం బరముఁ
 బోకడఁ బెట్టుడు, రల దే, వీకారజ్యమ్ముఁ గాంచువిధము నెఱుఁగమిన్. 153
- ఉ. వేయి కడుక్తు లేల : యింక విష్ణువు గిష్టు వటంచుఁ జెప్పుబల్
 మాయలమారిపండితుల మాటలు నమ్మక, వర్వశక్తియై,
 మాయకు లోను గాక, ప్రరమప్రణత ప్రథితప్రభావను
 శ్రీయుత యైన యజ్ఞసవిసేవయై పావన మంచు నెంచుడి. 154
- క. హరికతన విరించియు న, వ్విరించి కడ నారదుఁడును, విని రియ్యడి; మ
 ద్గురునకు న మ్మునిచెప్పెన్. గురుఁడిది యెఱిగించె నాకుఁ గోవిదులారా. 155
- క. ఆ శక్తి యనుగ్రహమునఁ, గేశవుఁ డటు మేలు కాంచి తెలన వభయదా
 నాకుందై తగువిధిఁ గవి, పేశలపణితి విటు వల్కెఁ బ్రేమదలిర్పన్. 156
- క. తనమును మాని యిచటి కే, నెవమున వచ్చితివి వత్స : నీ మనమిట్టుల్
 దవయింప నేమి హేతువు, నెపుమా యన భాత యిట్లు చెప్పఁ దొడంగెన్. 157
- క. భవదీయకర్ణమల సం, భవులై మదుకైటభు లనఁ బరఁగెడి రక్షః
 ప్రవరులు ననుఁ జంపెద మవి, బనరమునకుఁ బిల్చి రింకఁ దపంబెటు తండ్రీ :

మధుకైటభ యుద్ధము

- న. ఇవ్విధంబునఁ గుయి వెట్టుటయు జలజలోచమందు.. 159
- క. భయపడఁగ నేల : కరు దు, ర్జయు లగు భావపులనెల్లఁ జంపెడి నాచే
 వ యెఱుంగవె : యమ నాలో, బయిఁ బడి రద్దమజనరులు పద్మజ నొంపన్.
- ఉ. వచ్చి విరించి గాంచి "విమఁ బక్షిఁగ లేమని పాటి వచ్చి శి
 వెచ్చట డాగినకా విరుకుమే : విమఁ గావఁగ నీకఁ దోపునే :
 చచ్చెడినాడ వొక్కఁడవె భావక యాతవిఁ గూడఁ జంపఁగా
 వచ్చినవాడ : వింకగుణవంతులు లోకమునందుఁ గల్గిరే ; 161

- ఉ. చేసినఁ బాటిపోక యవి సేయుము వీరుఁడవేని; లేక మీ
దాసుఁడనంచుఁ బల్కము; వృథావచనంబుల లాభమేమి? " యం
చా సుంపైరు లిరువురు రయమ్మునఁ బైఁ బడినంతఁ, గేశపుం
దోసరిలంగ నెంచు కమలోద్భవు వెన్కకుఁ జేర్చి యిట్లనున్. 162
- ఉ. క్రిందును మీఁదునుం గనక ప్రేరేద రింత మదంబు హెచ్చెనే?
తొందర మానుఁ డిప్పుడ కుతూహలము న్నెఱవేర్తు రం డటం
చుం దలపడ్డ దానికి నసూయమెయిం గవ యమ్మధుండు గో
విందుని మార్కొనెన్ నమరభీకర బాహుబలాభికోభియై. 163
- గీ. అంబ యాకనమందుండి యరయుచుండ, నంచ రౌ తంబునిదినుండి కాంచుచుండ
హరియు న య్యమరారియు నఱిముఱిగఁ బె, నంగ సాఁగిరిసంద్రంబుపొంగిపొరల.
- గీ. బాహుయుద్ధంబుచేఁ గొంత బడలి యున్న, యన్న వారింపి కైటభుం డనమభుజబ
లంబు దీపింప మల్లయుద్ధం బొనర్చ, దలపడియెఁ ధాకమది కొంత తల్లడిలఁగ.
- ఉ. అన్నయుఁడమ్ముడుం గలసి యా హరి నాహవలీల బాహగ
రొన్నతి మార్కొనెన్, జలధు లూరక తల్లడిలంగ సాఁగె; వి
లైన్నఁగ రావి విక్రమము నేఁబడివందల యేండ్లు సూపనా
వన్నగళాయికన్ మిగుల భారముదోఁచెఁ గ్రమక్రమమ్మునన్. 166
- క. విదియుఁదోచక కడుఁ బెం, పేది ముదముఁ దక్కి యెట్లు లీ రక్కసులన్
బాధింతు నిచట విక ది, కేగిది యనుచుఁ జింతసేయునెడ నాకవితోన్. 167
- వ. ఉక్కు మిగిలి రక్కసు లిట్లనిరి. 168
- చ. బవరము సేయఁ బూనుటకు బాహుబలం బుడివోయెనేనిఁ బెం
పు విడిచి 'మీకు దాసుఁడను బ్రోవు' మటంచును బల్కఁ; మట్లు ప
ల్కానిదికి నొప్పవేని, వినుఁగూల్చి, యనంతరమందుఁ బంకజో
ద్భవుఁ గడకేర్తు మన్న బెడిదంబునకున్ హరి సామమొప్పగన్. 169
- క. అలసినవారల మిక్కిలి, సొలసినవారలను భీతి జొక్కినవారిన్
దలఁకి యిలఁ బడినవారిన్, దలపడ రిది వీరవరులధర్మమ యెందున్. 170
- చ. అదియును గాక మీ రిరువురొకను నేనొకరుండనొట మీ
రదనుఁ బరిశ్రమావహరజార్థముగా దొరకొంటి రేమనున్
గదన మొనర్తు నొక్క క్రుటికాలము దన్నును విశ్రమించి; యం
తదనుక నోపుఁడి; కదనధర్మము మర్మము మీ రెఱుంగరే? 171

- చ. అనుదనుజారిపల్కు విని యద్దనుజుల్ తగ విశ్రమింపు మం
చును నమరంబు మాని యొకచోటను దామును విశ్రమించి: 'రి
ద్దనుజులు శక్తిదత్తవరదర్శితు' లం చొగి దివ్యదృష్టిచే
తనతఁడెఱింగి "దేవీతి వృధారణ మేమి యుపాయమియ్యదన్, 172
- క. వీరలు స్వేచ్ఛాచురణము, గోరి వరంబంది యున్న కుమతులు ప్రాణం
చేరికినైనను జేదే ? వీరికి మృతి యెట్లు" లనుచు విహ్వలమతియై. 173
- అ. వె. ఎట్టి రోగియేని యెట్టి యావన్నుండు, నేని యెట్టి రిక్తుఁడని బ్రదుకు
నానపేయఁగాని, యానింపఁడెంతటి, మండుఁడేని తాను మ్రందు తెజవు. 174
- చ. ఇట్లు, 175
- క. పారెకుఁ జింతిలి "దేవీ, కారుణ్యము లేక వీరిఁ గడతేర్చుఁగ రా
దేరికి" నంచును నద్దను, జారి నుతింపం దొడంగె నజ్జగదంబన్. 176
- చ. జనని ! జగద్విరోధిజనసంహరణప్రవణ ప్రభావ ! మో
హిని ! పరతత్త్వరూపిణి ! మహేశ్వరి ! కామితదాయినీ ! జగ
జ్జనవనిదాయినీ ! నతతజాగరిణీ ! కరుణానుసారిణీ !
నిను నుతియింపనేరఁగరుణింపుము నింపుముకూర్మి నావయన్. 177
- క. నీ విచ్చిన వరమునఁ గడుఁ, గావరముం జెంది యనికిఁ గాల్ ద్రవ్వెరి త
ల్లి : నీ రిరువు రాకరుఁడను, నే వాఁడిమి చూప నేర్తునే ? వీరలపై. 178
- క. ఈయెడ వీరల జంపు ను, పాయము వేఱొందు నీ నహఃకుము దక్కన్
నా యెఱిగివంతలో లే, దో యమ్మా ! యూరకుంబ యుక్తమే ? నీకున్. 179
- గీ. ఈ వృషేక్ష యొనర్చిన విపుడ నన్నుఁ, బట్టి చంపెదరమ్మ ! యీ పాపకర్ము
లనుచు విలపించుహరిఁ గాంచి యంబ వలికెఁ, జిలునగవు నెమ్మొగమ్మునఁజెంగలింప.
- క. "నా మాయచేతఁ గప్పెద, నీ మానవ భక్షకుల జయింపు" మనుడు నం
గ్రామమున కభిముఖుండగు, దామోదరుఁ గాంచి మిగుల దర్పమెలర్చన్. 181
- చ. 'జయముఁబరాజయమ్ము నహజమ్ములుకూరులకున్ బరాజయో
దయమువకున్ గృహింపకుము; దానవులెందఱినేని మున్ బరా
జయమున ముంపవే ! జయము శాశ్వతమే ?' యివిపల్కు దానవ
ద్వయఁగని మాధవుం డనుగతప్రణుకప్రతికప్రతాపుఁడై. 182
- క. కడుఁ గర్కశ మగుగతి వె, క్కుడు కోపము గడుర నెదురుకొని ధీరత్వం
బడఁగఁ దనుజులఁ బిడికిలఁ, బొడిచివ నప్పొరుపువడియుఁ బొగరుమిగులఁగన్.

- క. ఒక్కమ్మడి నా యిరువురు, రక్కసు లార్చులు నెలంగ రక్తము తోడ్తోఁ
గ్రక్కచు స్రుక్కగ నెక్కివి, యక్కమలాక్షని యురంబు నదరన్ బొడువన్. 185
- వ. హరియును మరలన్ బొడిచె నిట్లు పరస్పరజయేచ్ఛం గొంతవడి సంకులంబగు
సంగరంబు ప్రవ ర్తిల్లుటయు. 186
- క. తొమ్మన నెత్తురు గ్రమ్మఁగ, సొమ్మసిలి రమాధవుండు చూడ్కుల దీన
త్వమ్ము గదురఁగాఁ దన కూ, ర్వమ్మునఁ గనుపట్టుదేవి బావనిఁ గాంచెన్. 187
- ఉ. చూచినయంత నా త్రిపురసుందరి లో దయమీఱ, మార నా
రాచములో యనందగు నరాళకటాక్షవరంపరఁ దమి
ప్రాచరయుగ్మముఁ బొడువ ర క్తిమెయిఁ దనుజన్ము లా యమం
జూచుచుఁ గామబాణముల సొక్కిరి తక్కిరి యుద్ధవద్ధతిన్. 188
- కా. ఆ మందస్మిత మా కటాక్షవిభవం బా బావ మాహావ మా
గోమునోమును బ్రేమ మీఱఁ గని సంకోచించుచుఁ గామసం
గ్రామార్థంబు ప్రయత్నమునసలుపు రక్షస్వాములఁ మాధవుం
డామోదమ్మునఁ జేరి యిట్లనియె దైర్యవైర్యసంపన్నుడై. 189
- ఉ. ఎందఱివేని మున్ను దనుజేంద్రులఁ జూచితిఁగాని మిమ్ము బో
లం దగువారలే రణకలావిభవమ్మున ? మీ రణంబు నా
డెందమునందు మోదము ఘటించఁగఁ జేసె ; భవన్మనోరథం
బుం దెలియంగఁజేయుఁడది పూర్తి యొనర్తునటన్న రక్కసుల్. 190
- తే. గీ. ఆ మ్రహామాయచే మోహితాత్ములైన, కారణంబున నభిమాన శూరులగుచుఁ
గల్గఁ గనటంబు నెఱుంగక కంజనేత్రు, నీనడించుచు దరహాన మినుచుడింప. 191
- గీ. ని న్నడుగువారమే మేము; నీవు మాకు, దాతవే ? చాలు వింత యంతరములేదె
వలసె నేనియఁ గోరుకొమ్మెలమిమేమ, వరమునీకిచ్చెదమునాఁగహరియునెఱిఁగి. 192
- క. ఏఁ గోరినవర మొనఁగెద, రౌఁగా ; నాయుద్ధ మంత యానందము మీ
క్రిఁగలిగెనేని వధ్యులు, గాఁగోరెద ననుడు వాంఛ్రుకళవళపడుచుఁ. 193
- వ. కొండొక చింతించి, 194
- గీ. సత్యపరిపాలనమ్మును నలిపెదేవి, మాకు వర మిచ్చెద నటన్న మాటదలఁచి
జంములేని విశాలదేశమున మమ్ము, త్రుంపు చుట్టేని నీకు వధ్యులమ మేము. 194

- క. అవి దనుజులు వల్కిన వ, వ్యవజాక్షం దట్ల పేయవాడై నగి య
మృగజాళుల వధింపఁగా, దన యూరులు పెంచి “రండు దానవు” లనుచుకా. 196
- వ. వాధును దదధికంబుగ శరీరమ్ము పెంచిన. 196
- క. అనురారి యూరువులు ర, క్కను లంగము లిట్లు పెనుఁపగాఁ దుడకా రా
క్షసుల శరీరమునకు వె, క్కన మయ్యెఁ దదూరువు లధికము లగుకతనన్. 197
- వ. అంత, 198
- క. తనయూరుభాగమును జెం, దిన హరియును వారలకా వధింపఁగఁజక్రం
బును దలఁచిన నది వైశమ, దనుజన్ములఁ బ్రాణములకుఁ దక్కిన్ జేసెన్. 199
- ఆ. వె. వారిమెదడు జంధివారిలోఁ బడి పెద్ద, తిప్ప యయ్యె వసుమతికిని నాడు
మొదలు ‘మేదిని’ యనునదము తటస్థించె, దాన మున్ను తినఁగరానిదయ్యె.
- గీ. నాయెఱిగినంత మీకు విన్నవము చేసి, కొంటి నగుణయొ లేక నిర్గుణయొ సేవ
నీయ పరశక్తియే యంత విజము విజము, వేదకాష్టంబు లియ్యెడ విశ్రుతములు.

వ్యాసునకు హరుఁడు ప్రత్యక్షమగుట

- క. అవి చెప్పిన సూతుం గవి, మును లిట్లని రట్లు వ్యాసమునిచంద్రుఁడు హే
మనగమునకుఁ దపమునకై, చనె నని చెప్పియును దత్ప్రసంగవశమునన్. 202
- గీ. ఇతరకథ లెన్నియో చెప్పి తీవు మాకు, మొదటివృత్తాంత మది తుదముట్టదయ్యె
నదియ మా తెఱిగింపవే యనెడి మునుల, కిట్లనియె సూతుఁ డాదరంబెనక మెనఁగ.
- సీ. అట్లు హేమనగమ్మునందలి, కర్ణికా , ర వనమ్మునందు నారదుఁడు మున్ను
తనకుఁ జెప్పిన మంత్రమును జపించుచు, “బంబ , భూతపీఠ్యంఁడగుపుత్రుఁడుదృ
వింపఁగావలె” నంచు వేదాంతవేద్యయై , తనచుక క్రిని జిత్తమునఁ దలంచి
కతవత్సరమ్ము లళనము వర్జించి త , పం బొనర్చుచున్న వ్యాసమునికి
- గీ. కెంజడలు గట్టె శిరము, శుష్కిభవించె, దనువు, కంపించెభూనభోంతరములెల్ల
దాన నింద్రుఁడు భయమంది తామ సురలు , శివునిపాలికిఁ జని యిట్లుచెప్పికొనిరి
- గీ. దేవ ! దేవేశ ! సత్యవతీ సుతుండు; తప మొనర్చుచు నుండె వత్సరములొక్క
నూలు గతియించె దానఁ దుండుడుకు పుట్టె, బ్రోవవే! యన నమ్మహాదేవుఁ డనియె.
- గీ. తాపసుల కవచారముల్ దలఁప రాదు, వార లొరులను బాధించువారు కారు
ఇమ్ముని సుతార్థయై నన్ను వెడఁద శక్తి, సంయుతుని నిల్చి జపించు జంభభేది!

వ. అని చెప్పి యదేవుండు సకక్తికుం డగుచు మునికిఁ బ్రత్యక్షమై యతని మనో
రథంబు సఫలంబుగా వరం బొసంగినఁ గృష్ణద్వైపాయనుం డయ్యనఘనకు
నమస్కరించి తదాజ్ఞ వదసి స్వాశ్రమంబున కరిగి, 207

మ. అరణిం దెచ్చి మథించి యగ్నికయి యం దావిర్భవం బందున
గ్నిరుచిం గాంచి యెసంగు తేజమున వీరింబోలు పుత్రుఁ యశ
స్కరు నే నేగతిఁ గాంచువాడ ? నుకసంస్కారమ్ము గావించున
య్యరణుల్ యోగ్యత గల్గకామినులు నా కాభాగ్య మిష్టమౌదే ! 208

వ. అని మఱియును, 209

సీ. తనయిచ్చఁ బోవుజంత్రపుముద్దుకీల్పొమ్మ , విందుగాఁ దగుచేదువేముదెట్టు
అనుమానములకుఁ గట్టనికొంప ప్రక్కలో , నొఱపు విందెడి వాడికఱకుటమ్ము
పొల్లుగాఁ బున్నెముల్ జల్లించుజల్లెడ , బ్రాంతి పుట్టించు నబ్రంపుచుందు
పెనుదోషములకుఁ బెట్టినపేరు దుఃఖంబు , సౌఖ్యమ్ముగాఁ జూపఁజాలువిద్య

గీ. కాలినంతెల బొంకులకాలయంబు , మచ్చికఘటించుపాము కామములదీము
కోపములప్రాపు మిత్తిగైకొన్నరూపు , గాదె కామినిఁ యిట్టిసంగాత మేల : 210

గీ. అనుచుఁ జింతించుచున్న యావ్యాసమునికిఁ, గన్నదె పుతాచి గగనభాగమ్మునంచుఁ
దానిఁ గనుఁగొన్నమాత్రన గాననయ్యె, మదనుఁడును గోపఘర్జితవదనుఁడగుచు,

క. కనుఁగొని యయ్యది తనువం, చనఁ జేయఁగ వచ్చినదని నందియవడి కా
మువిభారీ బడియుఁ గనుగం, దని తెలివికతమున నిట్లు తలపోసె చుదిన్. 212

అ. వె. ధర్మచింత నేయుతతీ నేలవచ్చె నీ, కలికిమిన్న : వచ్చుఁగాక దీనిఁ
గొని సుఖింపరాదె ? కొనిసుఖించిన మునుల్, వవ్వకుందురెట్లు వమ్మఁ జూచి :

గీ. నగిన నేమగు? నీకాంత వా కనంత, మఱ మొనఁగి మది నావయిఁ జొనుపునొక్కాఁ
మును పురూరపు సూర్యసేవితవిధము, చేసి వలవంతలకుఁ బాలు పెయ్యునొక్కాఁ :

క. అని వ్యాసుఁడు చింతాకుల, మనస్కుఁడయ్యె వన మౌనిమణులెల్లరు మా
తునిఁగాంచి యవ్వరూరపుఁ, డవనెవ్వఁడు తెచ్చుచువిన వతఁ డిట్లనియె. 215

బుధోత్పత్తి.

అ. వె, కలదు తార యనెడికామిని యలబ్ధిహ, నృతికి దార గుణవిచారదూర
విజితమారదార విపులకటీభార, కడునుదార చారుకాంతిపూర. 216

- క. ఆరామ యొక్కదినమునఁ, దారావతియింటి కరుగ వనియొయారం
బారసి యారసికాగ్రజి, మారావీముఖవిదార్యమాటుం డయ్యెన్. 217
- క. ఆకాంత తమికాంతుని, యాకారముఁ గాంచి విస్మితాంతపయై యు
ద్రేకంబాకొని యూకొన, నా కామునిదారిఁ బడియెనట యేమందుకా. 218
- మ. ఇటు లన్యోన్యమనోనురాగములపెం పేపార నాతారయున్
గుటిలాత్మండగు చంద్రుడుకా గలసి కోర్కుల్ మిన్ను ముట్టంగ లం
పటలై సొక్కుచు సోలుచుండి రటః చెప్పన్ శక్యమే దైవసం
మటనానైపుణి, యాశఁడయ్యెనియెః యక్కంజాక్షియేయాతఁడో : 219
- గీ. ఇటు లనేకదినమ్ము లయ్యించురింట, నుండి రాకున్న గురుఁడు నయ్యదకొఱకు
శిష్యు నొక్కని నంపె చేతువీయాజ్ఞ, నాఁడు దెల్పిన వినదయ్యె వారిజాక్షి. 220
- వ. పిదప నయ్యంకేదాని గురునమీనమ్మునకుం జని నకల వృత్తాంతమ్ము నెఱింగిం
చుటయు బృహస్పతి చింతాకులందై మఱియొకరు వింకొకరు వేతొకరు నంపి
యంపి విసివివిసివి తుదకు రోషాబుడతాక్షండగుచుఁ జంద్రుపాలికింజని తన్నుం
గాంచి మదమ్మున నగు నరవి కిట్లనియె. 221
- కా. దెరాః చంద్రః వివేకహీనః గురుభార్యన్ గైకొనన్ జెల్లనేః
యీలామన్ మరుతేశి కానపడిగా కిందెట్లు నీవుంచి తో
రీః రాత్రించరః యూరకే గృహమునం దీక్షంతిఁబోషింతువే ?
మేరకా మీతివనీకు నేడ యగుఁ జాప్యి, కాస్త్రీ దుస్సేలుదా : 222
- గీ. బ్రాహ్మణునిఁజంపువాఁడుకల్ బ్రాహ్మణుఁడు, కనఃహరియుగురుకాంతఁగవయువాఁడు
వీరలును వీరితోఁ జెర్చిఁ గోరువాఁడు, గలసి వంచమహాపాతకులు దలంప. 223
- ఉ. కాపున విట్టిపాతకికిఁ గల్గినె స్వర్గనివాన, మోరిచం
ద్రాః విడు మీవెలంది, గురుదారయుఁ దల్లియు నొక్కరూప కా
దేః వివరించి చూడుము మదిన్, మతిమంతుడ వీ వెలుంగవే ?
దేవతలెల్ల నవ్వరెః విధింపఁదె శిక్ష విలింపభర్తయున్ ? 224
- వ. ఆని తోబోద్రేకంబునం బల్కుదేవమంత్రిం గవి చంద్రుం డల్లన విట్లనియె. 225
- ఉ. కోపము బ్రాహ్మణోర్తములకున్ దగునే ? యిదె జేపొమాపొ తా
నే పయనంబు నేయఁగల దిప్పుడ యిందొక ధర్మకాత్రమాః
కాపురముందునేః యచటఁ గాపుర మున్నను రోషమాః మవ
ప్రాసము చెందనేటికిః బాదప్రసరత్వ మదెల్లఁబొల్లుగన్. 226

- క. వనిత పరపురుషుఁ గలిసియు, ననఘ యగు రజఃప్రసక్తి; నగ్రజుఁ డఘముం
దొనరించి వైదికకర్మం. బున శుద్ధుండగు; నటంచు మును నీ వనవే ? 227
- వ. అవి నయుక్తికమ్ముగాఁ బల్కుశిష్యునికి మాతాదం జాలమి మనమ్మున విషాదంబు
పెనంగొనంగ నిజగృహమ్మునకుం జవి కొన్ని దినమ్ములు ప్రతిక్షించి భార్య
రాకుంటకుఁ జింతాక్రాంతుండై మదనప్రేరితుండై మరల శిష్యునిపాలికిం జనునెడ
దొవారికువిచే నివారింపం బడి కన్నుల విన్నదనంబు నొడమఁ గోపాబోషంబు
దీపింప నెలుఁగెత్తి యిట్లనియె. 228
- ఉ. దొర ! దురాత్మ ! యెంతటి దురాచరణం బొడిగట్టినావురా !
దారను చూడనేగు నను ద్వారమునం దొక్కఁడాఁగువాడె ? నా
నీరజనేత్ర నా యతివ నీకు స్వతంత్రమె ? నాకు దూరమే ?
ధీరవినిద్యు విన్నుఁ గడతేరెప్ప కావమొసంగి నావుడున్. 229
- చ. వెలది వెలంది యంచుఁ బరివించెదవేల ! నమస్త లక్షణం
బులు గల యీనెలంత నినుబోటి దరిద్రువియింట నుండ రా
వలయునె ? యింతి కావలసివచ్చిన నీ కెనయైన బోటితోఁ
గలిసి సుఖింపు, మీ జలజగంధివిఁ గూడి సుఖింప నేర్తువే ? 230
- క. చదివితివి సకలవిద్యలు, మదనాగమ మీ వొకింత మది నెఱుఁగవయో !
ముదిత తగువావిదొందున్, వదలున్ దూరమునఁ దగనివాడగు నేవిశా. 231
- ఉ. ఇంత విచార మేల ? విను మే బహుభాషలవాడఁ గాను; నీ
యింతి నొసంగ; నీవిక యభేచ్ఛ జనం దగు; గామభాధిత
స్వాంతుఁడవైన నీ వొనఁగూకావము నన్ దగులంగఁ బొదు కా
సంతయు; నీకుఁ జేయఁదగునంతయుఁ జేయుము పొమ్ము నావుడున్; 232
- వ. గురుండు చేయునది లేక యింద్రుపాలికిఁ జనుటయు. 233
- ఉ. వచ్చిన దేవమంత్రిముఖవై శిరి వేటాకరీతిఁ దోవఁగా
నెవ్వట నే యుపద్రవము నెవ్వరిచే వితఁడొందె నొక్క ? యం
చచ్చపు భక్తిమై నతవి నర్చితుఁ జేసి మహాత్మ ! యెంతయున్
పచ్చరితుండ నీ విటు విచారము నొందఁగ నేల తెల్పుమా. 234
- గీ. నాకు గురువైన నీకు బన్నం బొవర్చు, గా నెవఁడు పాహసించె; నవ్వానిఁదెల్పు;
మీక్షణము సంచరించెద; నిందు నాకు, హరిహరబ్రహ్మలును బాస బగుట ద్రువము.

- క. అన గురుఁడిట్లను నా భా, ర్యను జంద్రుం డపహరించె నకటా : బతిమా
లిన 'నీను పొమ్ము పొ' మ్మని, యెను నా గృహజీలలము నిప్పింపఁగదే. 236
- సీ. అంగనామజితేయి యాశ్రమంబు శ్రమంబు , భార్య లేకున్న సంపత్తిమిత్తి
అద్దాంగిపెట్టని యన్నంబు సున్నంబు , సహధర్మిణీః గాని శయ్య కొయ్య
గృహజీహింపితిలేనికేలిక తేలిక , యిల్లాల లేకున్న యిల్లు ముల్లు
సహచారిణీఃగాని సంగంబు భంగంబు , సతిచేతఁ దెరుగని సుతులు మృతులు
- గీ. శిష్యుఁడవు గాన నీతోడఁ జెప్పికొంటి , నా తల్లోదరి నిప్పించి నా మనోర
థమ్ము నొడఁగూర్చు ; మీరితిఁ దలఁపవేని , సన్యసించెదఁగాని సంసార మొల్ల .
- చ. అని వనఁటన్ మునుంగు గురు "నాతురతం గననేటికయ్య ? యా
పెను నొకయింతలోన విడిపించెదఁ, గాదని చంద్రుఁ డెంతయున్
వివక బలాత్కరించినఁ బనిం జవిఁజూపి చుదం బడంతు దు
ర్జనుఁ డెటువంటి దుష్కృతము సల్పెనహా" యని చింతనొందుచున్; 238
- వ. వక్తవ్యం బుపదేశించి దూతం బుచ్చుటయు వాడు శశిపాలికిం జని, 239
- సీ. కన్నసంతానంబుకన్న నెక్కుడుగార , వించి 'పెంచుటయైన నెంచవైతి
గురుభార్య తల్లి కెక్కుడటంచు వచియించు , ధర్మశాస్త్రంబైనఁ దలఁపవైతి
మునులకెల్లను శిరోభూషణం బగుతండ్రి , పరు వొకింతైనఁ గాపాడవైతి
సరిగాఁ జదువుకొన్నసహపాఠు లగు మాద్య , కుల ప్రతిష్ఠలనైనఁ జూడవైతి
- గీ. ధర్మవిదుఁడవు నీతిశాస్త్రజ్ఞుమరివి
రాజపు కలావిధివి ద్విజరాజులన్న
యశము గైకొన్న మేటి వయ్యయ్యో : చంద్ర :
గురుకళత్రంబుతోఁ బొందుఁ గోరఁదగునె : 240
- క. ఇరువది యెవమంద్రు తలో, దరులుండఁగ మేనకాది ధనకామిను లు
ద్దుర యౌవనవతు లుండఁగ, దొరకెనె గురుకాంత నీకుఁ : దోయజవైరీ : 241
- క. నీవంటి తెలివి గలిగిన, కోవిదుఁ డిటువంటి వసులకుఁ జొరఁబడఁగా
నేవ్వారు సంశయించును ? , నీవెఱుఁగనె, ధర్మవియతి విలుచునె యింకన్? 242
- క. పలుమాట లేల దేశికు, కళత్రమును విడిచి పెట్టఁగాఁ దగు, మనకుఁ
గరహమ్ము పొడియగునే ? , కలహమువకుఁ గాంత ముఖ్యకారణమకదా : 243
- క. తపవడఁతి నొకరుఁడంటఁ, దనకున్ మన మెట్లు పొగులుఁ దా వన్యవతిన్
గొన వాని మనము వట్లే, యనుకొనఁదగు భార్య గోవ్యయగు నెల్లరికిఁ. 244

- క. అవి పలుకు మనియే నీతోఁ, దన పలుకులుగా బలారి తగ ననఁ జంద్రుం
డనుమానింపక దూతం, గని యిట్లనెఁ గనుల నగ్ని కణములు రాంక. 245
- చ. పరులకు బుద్ధులం గఱవవచ్చునుగాక, మఱేమి ? కోడియై
పరమ పతివ్రతన్ దపసి భార్యను బట్టిననాడు బుద్ధిఁ జె
ప్పిరె తన తెప్పరేనిఁ ? దన వెట్టి తనున్ మఱిపించుఁగాక, యెం
దొరు మఱిపింప నేర్చునెఁ యహో ! బలవైరియుఁ జెప్పనంపెనే ! 246
- క. గురుభార్య తల్లి యనెడి వ్ర, కరణమ్మున భ్రాతృభార్యఁ గవయుట వేళ్ళ
తరుణిం గూడుట యిది తన, గురువునకున్ జెప్పె నేమొకో ! ధర్మమ్ముల్. 247
- గీ. డొంగదా ! యెల్లవారు బృహస్పతి వ్ర, జీతమౌ ధర్మశాస్త్రమ్ము నూఁతఁ గొనుట
అతఁడ చెప్పఁడె“తనకుఁదానయివలచిన, తరుణిగవఁగూడకున్నఁబాతకమటంచు.
- గీ. బలవిహీనుని కన్యవిభార్య యంచుఁ, ధన కళత్రం బటంచు భేదంబు గాని
సౌగను గలదెల్లఁ దనచేతి స్సొమ్ము కాక, బలము గలిగిన వాని కేర్పాటు కలదె ?
- క. ఈ గుబ్బెత నాయం దను, రాగాతిశయమ్ము మై భరంబిడె విఁక నే
నేగతి విడిచెద ధర్మం, దేగతి నొప్పికొను న్యాయ మేగతిఁ జెల్లన్ : 250
- క. న్యాయంబు విడిచి యీ యెల, ప్రాయంపుం గుబ్బలాడి వదలిన నన్నుఁ
బాయుటయ తక్కఁ దన్నుం, జీ యని రోయక సుఖింపఁజేయునె చెప్పుమా ? 251
- గీ. సోదరుని భార్యఁ దాఁ గూడు టాది గాఁగ, నీతలోదరి కెంతయు నేవ మొదవె
నేమి లాభమ్ము గురునియం దీవెలంది, మనము రమియింప దెందు కీ మమతతనకు ?
- గీ. పలుపలుకు లాడ నేలఁ యీ పలుకువినుము, దీనిత్రైప్రాణములకైనఁదెగురుఁగాఁవి
యొండుఁదలఁపనటంచుఁజంద్రుండుసెప్పె, ననుచునీరాజతోఁజెప్పికొనుముపొమ్ము.
- చ. అనుటయు దేవదూత చవి యంతయు వింద్రునకున్ వచించె దా
విని విని “చంద్రుఁ డింతటి పవన్ బొనరించియు వింత సాహసం
బొనరువ నెంచినాడె” యని యుద్ధరకోపవిఘ్నార్జునానలో
చనుఁడయి చంద్రునిం దొడువ నన్నహవం బొనరించె సైన్యముఁ. 254
- క. శీతాంకునకును వింద్రున, కీ తీరుగఁ బోరుగలుగ వివ్యాహితుఁ దా
దై తేయగురుఁడు శిష్య, వ్రాతముతోఁ దోడువడెఁ గువలయ హితునకుఁ. 255
- క. గురువైరి కుక్రుఁ డింద్రుని, బురికొల్పెఁగదా ! యటంచుఁ బురవైరి కృపా
కరమతి గురుపక్షమునం, దురమున్ బొనరింపవచ్చె దుస్సహాక్షిఁ. 256

- గీ. వారలకు పీఠలకుఁ జోరు ఘోరమయ్యెఁ, సంపరించెను సర్వ ప్రపంచములును
హంస వాహనాదుఁడై యజుఁడువచ్చెఁ, జోరువారింఁచికార్యంబు పొసఁగఁజేయ.
- క. పడఁపడి చంద్రుం గనుఁగొని, "పడలుము గురుభార్య, నట్లు పడలవ యేనిన్
మద మడఁగించెదఁ జుట్టు, గదాభయతోడఁ జెప్పి కమలారాతీః" 258
- వ. అవి శుక్రకుంఁ బలిచి, 259
- క. తగునె బృహస్పతిపైఁ గల, వగచేఁ జంద్రునకుఁ దోడుపడి యిప్పట్లఁ
బగదీచ్చుటః యిచి విని యే, మగనిన్ విడనాడ దే రమణి వ్యాజమునన్ ? 260
- క. అవి చెప్పిన శుక్రుడు "నీ, జనకుఁడు నన్ గోరె గురుని జాయఁ" పడలఁ
జనుఁ, దాద కూడఁ జెప్పెడి", నన విడిచెన్ గురుని పత్ని సంతర్పత్నిన్. 261
- ఆ. వె. చంద్రముక్త యైనసతిఁ గొని యా బృహ, స్పతి గృహమ్ముఁ జేరి సంతసించె
శంకరాచి సునిలు చనిరి యథేచ్ఛనుఁ, గొమరుఁ గనియె సంత గురునిభార్య.
- ఆ. వె. గురుఁడు మోదమంచి కొమరునకును జాత, కర్మమాచరింపఁగడఁగుటయును
నాయుదంత మంత నాలించి కీలెంచి, శిశిరీరణ్ణఁ దొక్కదూత నంపె. 263
- వ. మాతయు బృహస్పతి పాలికిం జని చంద్రు నచనమ్ములుగా నిట్లనియె. 264
- గీ. పీఠు వీడుకుమారుండు గాఁడు మామ, కీనతేజోభవుం డట్టి వీనికెట్లు
జాతకర్మాదికంబును సల్పితీ వ, టండుఁ బల్కినఁ దా పట్టులనియె గురుఁడు. 265
- గీ. నాతమాజుండు పీఠు చిహ్నములచేత, గాని రూపమ్ముచే గాని వానిఁజోలు
వాడుగాఁడు; మత్సర్యకుఁడే, వాస్తవమిది, యనుడు; సకలమ్ముదెప్పఁజంద్రునకుదూత.
- క. తెలివిన సరపిజవైరియుఁ, గలహమునకు వచ్చె దై త్యగణములు గొలువన్
గలహం బీగతి బునకు, తక్కులికంబై యెసఁగె దేవదానవతతికిన్. 267
- వ. అంత, 268
- గీ. సరసిజాననుఁడేతెంచి సంయుగమ్ము, వలదనుచు వారి వారింఁచి కలహమునకుఁ
గారణంబగు గురుదాడఁ గాంచి పలికెఁ, గోపమును బెద్దఱికమును గొంతయెసఁగ.
- క. పడుచుఁడవచ్చఁబనిచే నీ, గొడవం గొని తెచ్చి తీవు కోమలి ; నీ కీ
కొడు తెవవివలనఁ గలిగెనొ, తడయంగా నేల చెప్పఁ దగదే మాకుఁ : 270
- ఆ. వె. పిగ్గు చిహ్ననాడ చెడిపోయెఁ జోఁ కొంత, కొంతపోయెఁ జంద్రుఁ గూడునాఁడు
కొడుకుఁ గంటిగాదె కోమలి; యిఁకమన్న, దియును లేనిదియును బయలఁ బడియె.
- గీ. నీవలవఁగాని వీరి సందియము తీఱ, దతివఁ గురుతేజమోః లేక యబ్జవైరి
తేజమోః తెచ్చారాదెఁ యీ తీర్థ వీడు, తలన పుట్టెనెఁ తప్పనే దై వకృతము. 272

- క. అను కమలాసను మొగమున్, గనలేక శిరమ్ము వంచి కడుసిగ్గున మె
ల్లన నిట్లనెఁ వారయ్యఁ “జం, ద్రునకే చంద్రునకె చందురునకే” యంచుకా. 273
- ఆ.వె. వద్యసూతి యంత బాలు విశ్వంకఁగాఁ, దొగఁజేసి కిచ్చి తగవు దీర్చె
మిగుల సంతసించి మేలెంచి బుధుఁడంచుఁ, దేరుఁ బెట్టికొనెఁ దుషారకరుఁడు.
- ఆ.వె. గురుకళత్రమందుఁ గువలయహితునకు, బుధుఁడు పుట్టె నిట్లు బుధుని వలన
నల పురూరవుండు కలిగిన చందంబు, నెఱుంగఁ జేసెనను మునీంద్రులార : 275

పు రూ ర వ శ్చ రి త్ర.

- క. ఖిద్యోతతేజఃఁ డతి సం, పద్యతుఁ దుద్యద్యశః ప్రభావుం డపర
ప్రద్యమ్ముఁడు సుద్యమ్ముఁ డ, భేద్యాఖిద్యోతమాన వీర్యుండలరున్. 276
- వ. ఆతం దొక్కనాఁడు కతివయామాత్య సహితుడై నైన్యసమేతంబుగా సైంధవం
బెక్కి ధనుర్పాణమ్ములు ధరియించి మృగయావిసోదమ్మున నానావిధ మృగమ్ముల
సుక్కుడంచుచుఁ గ్రుమ్మరువాఁడు ముందట, 277
- చ. చని చని కొంచె నొక్కెడఁ బ్రకస్తతరస్తబకాభికోభి నూ
తనకనదాగమాగమనదాగతి చాలిత మాలతీ లతాం
త విబిడకుంజపుంజ సుఖితప్రమదప్రమదావివంచికా
న్యనమిశితాశికోకిలరవంబు కుమారవనంబు డంబుగకా. 278
- క. కని యవ్వనముఁ బ్రవేశిం, చిన తత్త్వజమంద వింత చెలువున వవితా
జనతాఘనతారుణ్యం, బెనసిన యొక కన్నెరూప మెరిమిన్ గాంచెకా. 279
- గీ. తోడవచ్చిన పేనయు నాఁడురూపు, గాంచె నశ్వంబు బడబయై కానిపించె
నిట్లగుట కాత్మ వాశ్చర్య మినుమడింపఁ, గారణంబించు కేనియుఁ గానలేక, 280
- సీ. సామంతరాజన్య సంఘంబుతోఁ గొల్వూ , కూటమ్ములో నెట్లు గూరుచుండు
నంతఃపురీవసత్కాంతామణుం కోర్కె , లెఱిగి వారల చిత్త మెట్లు గొందు
గర్వించు శత్రువర్గంబు పైఁబడి రాఁగ , వారలతో నెట్లు పోరానర్తు
పురుషయోగ్యులైన భూపాలకత్వంబు , సిగ్గు లే కే రీతిఁ జేసికొందు
- గీ. కటకటా : పూర్వకృత పాతకంబు గాక , పవిత్రమాలిన యీ యాఁడుతనముకన్నఁ
గలదెదురవస్తః దైవంబు కరుణదప్యేనంచయోజించుఁ గడువిలపించు నృపుఁడు.
- వ. అను సూతుం గాంచి మునీంద్రు “లోమహాత్మా : యివ్వభుం డవ్వనంబున నేమి
కతంబున శ్రీత్వంబునందె” నని యడుగుటయు నతం దిట్లనియె. 282

- చ. సనకసనందనాదిముని సత్తము లొక్కడ దేవదేవుని
గనఁ జన, దేవదేవి తనకాంతుని దాతొడ వత్తహీనయై
మనసిజకేళి మండి, యట మౌనిసమాజము గాంచి, సిగ్గు చే
కొన వననంబు చాల్చె, గడుఁ గొం తెసఁగఁ, ధరియించునంతలో. 283
- గీ. కాముకులసౌఖ్యమునకువిఘ్నంబొనర్చు, దగదెవరికేవియనిమునుల్ త్వరయెలర్చ
నరిగి రటనుండి నారాయణాశ్రమంబు, పార్వతియు సిగ్గుచే దలవంచి యుండె.
- గీ. సిగ్గుచే మ్రగ్గు సతిఁ గాంచి శ్రీగతుడు, పలికె "నెవ్వఁడు గాని యివ్వనముఁ జొచ్చు
నంతనే శ్రీ స్వరూపంబు నందు" నంచు, నదికతమ్ముగ శ్రీత్వంబు నందె నితఁడు.
- క. ఆన వివి మును లవ్యలికత, వినుపింపు మటన్న నట్లు వెలఁదియయి యతం
డనుఁగుం జెరికె తెలితే, వనమున విళ యనెడి పేర వ ర్తించునెడన్. 286
- క. వనమునఁ దిరుగుచు బుడుఁ డ, వ్యవితామణి పసిడిబొమ్మ వదువునఁ దనలో
చనములకు ముదం దొనఁగుచు, వనజాతాంబకుని బారిఁబడి వగఁజెందెఁ. 287
- క. ఇళయును బురునిం గవి మేల్, బిళి యని తగ మెచ్చి తనకుఁ బతిగా నతనిన్
వలచె; నిరువురకు సుతుడై, వెలవెఁ బురూరపుఁ డనూనవిభవోజ్జ్వలఁడై. 288
- క. ఇళ కొమరుఁ గాంచి తనకుం, గుల గురువి వసిఘ్నఁ దలఁచికొనె వగపురఁ గొం
దల మందెడి సుద్యమ్నుని, కల తెఱఁగు నెఱింగి యతఁడు కరుణార్ద్రుండై. 289
- చ. బిగవంతుండగు నమ్మహాదేవుం గుఱించి తనం బొనరింప నతండు ప్రసన్నుండై
వరప్రదాత యయ్యె. సంత సుద్యమ్నునకుఁ బుంస్త్యం బనుగ్రహింపు మని
ప్రార్థించుటయు శంకరుండు, 290
- క. తనవాక్యము వ్యర్థంబై, చనకుండ వసిష్ఠమౌనిసత్తమునకుఁ గో
రిన వర మిదె నొకమానము, వనితయు మానంబు బురుషవరుడుం గాఁగన్. 291
- క. ఈ సరణి విసిఱునిదయ, నా సుద్యమ్నుండు పుంస్త్యమంది పురికి వి
చ్చేసి యథాగతి రాజ్యము, శాసించెం గాని ప్రజకు సరివడదయ్యెన్. 292
- గీ. మగతన ఘ్నామవేళంజగతివేలు, వాఁడుతన మూనునెడల హర్మ్యములనొడుగు
తనుజనకు పీడు వచ్చెడిదనుక విట్టు, లవవి పాలించి యతఁ డరణ్యమున కరిగె.
- చ. అట్లు చని నారదోపదిష్టంబగు నవాక్షర మంత్రరాజంబును జిహించుఁ దనం
బొనరించునంత, 294
- క. పింగముపై వెక్కి కడున్, పింగారం బడర వారుజీమదపూర్ణ
పాంగయగు పర్వమంగళ, ముంగలఁ గప్పట్టె వతవిపుణ్యముకలిమిన్. 295

- క. కనుపట్టిన జగదంబం, గవి మ్రొక్కిడి పేర్మిమీఱగా నానందా
శ్రునయనుడయి మన మలరన్, వినుతింపఁ దొడంగె భక్తివివశత్వమునన్. 296
- గీ. దివ్యమననోపు నీ రూపు తేట తెల్ల, ముగఁ గనుంగొంటి నా పూర్వపుణ్య రేఖ
భక్తకల్పద్రుమంబు నీపాదపద్మ, యుగమునకుమ్రొక్కెదం బ్రోవుమో మదంబః
- ఉ. అంబ! సురాసురాదులు ననర్దులు తావకదివ్యభవ్య తే
జంబు గనుంగొనంగ, మనుజున్ము లనంగ నికెంతవారు? నా
కుం బొడకట్టి తీ వనుటకున్ మది విస్మయ మందకున్నె? నీ
చుం బరమానురాగమునఁ జూచుట చోద్యము గాదె? కాంకరీ: 298
- క. శంభుండును విధియును వి, శ్వంభరుఁడు సూర్యచంద్రవరుణాదులు నా
జంభారియు నినుఁ గనుఁగొను, దంభం బెఱుంగ రన నాదు తరమే? జననీ! 299
- గీ. జలధిజాపతి నీ సత్వశక్తి నెఱుఁగు, శారదాపతి నీరజశ్శక్తి నెఱుఁగు
చండికాపతి నీ తమశ్శక్తి నెఱుఁగు, గావి నీ విర్గుణత వారు గాంచువారె? 300
- గీ. మూడుఁడైనట్టి యే నేడః పూర్ణమైన, యీకటాక్షప్రసార మదేడః నీకు
భక్తజనులందుఁ గల్గిన పక్షపాత, మింత యవి చెప్పఁ గలనె? లోకైకజననీ!
- సీ. ఒకవేళఁ బ్రణయకోపోద్రేకమున శిరో , భాగమ్ముపై వామపాద ముంచి
ఒకవేళ ననురాగవికలీభవత్తోద , వై యురఃపీఠమ్ము నధిగమించి
ఒకవేళ గడుఁ జాకచకి నొప్పుమెఱపు నా , జపునప్రదేశమ్ము సంశ్రయించి
ఒకవేళ సింగార మొల్కి ముద్దులుగుల్కి , నంకభాగమ్ముపై నధివసించి
- గీ. వాహనము వాఁగఁ దగు మధువైరి కీవ , లక్ష్మీవై మోద మిదెదు విలాసగతుల
నీ కటాక్షమ్ము లేకున్న నీరజాక్షుఁ , డంబః యొక గవ్వయైనఁ జేయఁడు విజంబు.
- చ. జనని! భవత్పదంబు లవిశంబును గొల్చి విరించిముఖ్యు లం
గన లెటుకారు: శ్రీత్వమును గైకొనియున్ బురుషస్వరూపమున్
మును భవదీయసత్కరుణఁ బొందిరికాదె? యెవం డెఱుంగు నీ
యనుపమశక్తి దీనిఁ గొనియాడఁ దరంబె? పరాంబ మాదృకుల్. 303
- క. శ్రీపుంసభేదశూన్యం, బై పరతత్వస్వరూపమై దుర్జ్ఞేయం
బై పూర్ణంబై యెసఁగెడి, రూపము నెవ్వఁడు నేర్చు రూపింపంగన్? 304
- గీ. నిను విరూపింప నే నేర; నేర్చుకొలఁది. నీవదాంబుజభజనంబు నిర్వహింతుఁ
గానఁ బ్రాణాంతమందు ననునమైన, భక్తినొసఁగుము నీపదద్యయమునందు 305

- గీ. ఇట్లు మతియించి సుద్యుమ్నస్వపతివడుడు, శాంకరీకరుభాకటాక్షంబు కలిమి
మువిజనల్లాడునీయహౌ ముక్తిఁ గాంచె, నందికాభక్తులకు నసాధ్యంబు కలదె ?
- క. సుద్యుమ్నసుతుడు మనసం, పయ్యతుడు పురూరపుండు పరిపాలించెన్
హృద్యనిరవద్యగురు కీ, త్రిన్యోతితమై తనరుద్రతిష్ఠానిపురిన్. 307
- వ. అస్పృహరిపుండు రాజ్యం దొనిచ్చునెడ పామాది చతురుపాయమ్ములును ప్రభుమం
త్రోద్వాహితమైన నుచ్చైవర్ణ్యమైన భక్తులను విరుపల్లవంబు లయ్యె, 308
- క. అన్నము దొనిచ్చె నాతం, దెన్నేనియు విద్రుమతుల కిదె విప్రుల కి
య్యన్నత మగువానంబుల, నన్నన్న; నుతింపఁ దరమె; యాతని గుణముల్. 309
- ఉ. ఆతనిహవనంపవయు నాన్యపుతేజము నాన్యపాలు వి
భ్యానియు నా దిరావరియుదాంత యావిభుకీల మాజగ
న్నేత కృపాధికత్వమును నేచ్చును నీతియు భూతియుకా యశ
స్పిరియు నెంచి యూర్జ్వల వశీకృతమై వగఁ జెందు నంతటకా. 310
- గీ. పంకజోద్భవుభావంబువలనఁ బుడమి, కరుగుట తటస్థ మగుదు నయ్యమరవేశ్య
చిమనఃకాంతుడైన యన్నరవరేఱ్ఱు, నెంచి వరియించి యతనితో నిట్టులనియె.
- చ. గోపియలు రెండు నాకుఁ గడుఁ గూరుచు ద్విధలకన్న నెక్కు; దీ
గోపియలఁ బ్రోచుదొక్కటియుఁ, గూటమివేళంఁ దక్క నీవు నీ
గ్గటి ఎననంబు లేవి తఱిఁ గన్నడకుంకియు, నేయిభుక్తికై
తలుచుగ నిచ్చుచుంకియును దప్పి; తప్పినయిష్ట వీడెదకా. 312
- గీ. దీవి కంగీకరించితివేని నన్నుఁ, గైకొని రమింపు మనెడి యక్కలికిమిన్న
ప్రతిప తెనురాడ వెఱచి చేపట్టి దాని, వలచి క్రీడించె నొకకొన్ని వత్సరములు.
- పీ. ఉత్కటిస్థలమందుఁ దవిలి చిత్తము ధరా , వలయమ్ముపై నానఁ గొలువదయ్యె
దానినూగాదుపైఁ దవిలి చిత్తము కత్తి , చేతఁ బూనుటకు వాంఛింపదయ్యె
తద్యచన్నంపత్రిఁ దవిలి చిత్తము కావ్య , కలనా వినోదంబు దలంపదయ్యె
దానికొగిటియందుఁ దవిలి చిత్తము వరా , ద్వైతభావంబుపైఁ బాఠదయ్యె
- గీ. అపురః యేమందు నస్పృహరపునిచరిత , ఘటిత మూర్ఖతయే యని యందుఁగాని
ధర్మ మర్థంబు మోక్షంబు దలంపదయ్యెఁ, గాముకుల కన్యసంగతుల్ గావఁబడునెః
- క. దుర్గముఁ దీవృపుఁ దంచు న, వర్గకరాగాతిశయమునకా మరగి పున
ర్నిర్గుమ మెఱుంగక యూర్వశి, వర్గమృదు మఱచెఁ బాకానను మఱచెన్. 315

- గీ. వార లిరువురు నీతీరు వార లగుచు, నున్న యంతటఁ బాకారి యూర్వశీ త
తోదరీమణి రప్పింప నూహఁజేసి, పలికె గంధర్వులను జూచి ప్రాభవమున.
- గీ. రంభ మొదలుగ నప్పరోరమణు లున్న, వార లైనను, నూర్వశీ వనిత లేక
యున్న కారణమున, స్వర్గమున్న దివుడు, చంద్రకళ లేవి యంబరస్థలము పగిది.
- వ. కావున నేదేవి యొక నెవమ్మనఁ బురూరవు వంచించి గోతీయల నవహరించినఁ
గార్యమ్ము పొనఁగునని చెప్పి వంచిన, 318
- క. గంధర్వులు రతికేళీ, బంధురుఁడగు నృపతి కెఱుంగఁబడకుండఁగ ధౌ
రంధర్వపటిమ గోతీయల, నంధతమనమందుఁ జోరులై హరియింపన్. 319
- క. ఆయురణమ్ములు మే మే, మే యవి రొదసేయఁ దన్నిమిత్త మెఱిగి నీః
నీః యని రోయుచు వృపుతో, నా యూర్వశీ శోకత ప్రయై యిట్లనియెఁ. 320
- ఆ. వె. కొడుకులవలెఁ బెంచుకొనుచున్న నా గోతీ, యలను జోరులిట్లు లవహరింప
నాఁడుదానికన్న నధముండవై యూర, కుంట యుక్తమగునెఁ కువలయేక.
- క. రక్షించెద వీవంచు ను, పేక్ష యొనర్చితిని గాని యెఱుఁగనయితి నీ
దక్షత యిట్టిది యవి యో, కుక్షింభరః విన్నుఁ గూడి కుత్సిత నైతిన్. 322
- క. ఇటు కటకటఁ బడి తన్నుం, బెటిలి పడం దిట్లుచున్న స్రియులారికి న
క్కటికము చూపుటకై వి, పృటుఁడై తస్కరుల వెంటఁబడి పరుగిడియెఁ. 323
- గీ. వగ్గుఁడై వచ్చు నృపతిచందమ్ము నూర్వ, శీ వనిత కేఱుంగఁ బడఁగఁ జేయువిచ్చఁ
జంపరాకాంతులను మెఱపించి రపుడు, ధరణిపతి గేహమందు గంధర్వపతులు.
- వ. అంత, 325
- క. ఉరణమ్ములఁగొంచు దిగం, బరుఁడై తోతెంచు నృపతిఁ బరికించి వియ
పుర వారవనిత యాతవి, చరణములకు మ్రొక్కిపలికె సాధ్వస మెనఁగన్. 326
- ఉ. చెప్పితఁగాదెః మున్ను నృపశేఖరః నాడు ప్రతిజ్ఞః దానికిం
దప్పిన యట్టి నీడు దరిదాపునఁ గాపుర మెట్లొనర్తుః నే
విన్నడ పోవలెన్ గరుణ యించుక వానయినుంచు; మయ్యయో
తప్పక తీరునేః విధివిధానము తప్పినపట్లఁ గూరుముల్ః 327
- వ. అవి యూరదించి, 328
- గీ. పార్థివోత్తము వలవంతపాలుఁజేసి, యరిగె నూర్వశి విశ్చింతయై తనంత
స్వర్గముననుండి వచ్చినవచ్చుగాక, యమ్మరోః చెల్లః లంజెల వమ్మఁదగునె. 329

చ. తను విడనాడి యూర్వశి యభాగతి నేగఁ, బురారవుండు చిం
తను గొవి, వెజ్జఁ బూవి, మతిఁ దప్పి, తదీయవిలాసవై బిరుల్
మనముననెంచుచున్ విషయమగుకఁజెందుచు లోనఁగుండుచుం
డని చవి కాంచె నచ్చటలచాపకటాక్షగతిఁ గురుక్షితిఁ. 330

గీ. చూచినంతన యాతని లోచనమ్ము, లతులితంబైన సంకోషగతి నెసంగెఁ
జీరవిరహానంగతులకు నెచ్చెలివి గనుట, కన్న పేటొందు భాగ్యంబు గలదె తలఁపఁ

చ. అట్లుకవి దగ్గజీ కరుణరసం బుట్టిపడ గద్గదగళుండై యిట్లనియె. 332

చ. కివిని యెఱుంగ నెన్నఁడును; గీ దొనరించి యెఱుంగఁ నీకు దా
సునిగతి నుంటఁగాని యొకచోనయినన్ బ్రతిఁ జెప్పలేదు; నీ
వనిచివ కార్యమెప్పుడు నెపంబిడి చేయక యుండలేదు; హా!
వనువిడనాడి పోతివిది నాయమె ? నీకుఁగురంగలోచనా ! 333

గీ. ఓసి : దుర్మార్గులారా ! వ న్నినడించి, తేని యీ మేను నే భరియింపఁజాల
నా మన మెఱింగియును గలివత్సమానఁ, దలఁపుఁ బూనెద వెంతటిదాన వయయి!

క. వలచి ననుఁ గలయనేటికిఁ, గలసి యిటుల్ విడిచి పెట్టఁగా నేటికి : నీ
వలపు నతమంచు వమ్మితిఁ, గలికి : ననుఁ జింతపాలుగాఁ జేయుదువే : 335

పీ. రమణి : నీ యాలింగవమ్ము చొప్పుడమి నాకు , రాక్రమ లెల్లను శివరాక్రమాలయె
పూబోడి : నీదు శాంబూల మబ్బమి నాకు , దినము లెల్లను హరి దినము లాయె
తెఱవ : నీ కెమ్మోచి తేనెలబ్బమి నాకు , ఋతువు లెల్లను గ్రీష్మఋతువులాయె
కలికి : నీకోఁ బొత్తు గలిగి యుండమి నాకు , క్షణము లెల్లను గతక్షణములాయె.

గీ. లలవ : నీనెన్నగవు వెన్నెలంకుఁ జొక్కు , భాగ్య మబ్బమి నాకెల్ల పక్షములును
గృష్ణపక్షమ్ము లాయె, నీరీతి నొప్పు , కాం మేగతి వేగించునే : లళాంగి : 336

క. అవి బహువిధముం విలపిం, చు వృషాలోత్తమనిఁ గాంచి సూక్ష్మత గతి వ
వ్యనితామణి యతని విర, క్తునిఁ జేసి మరల్చు తలఁపుకో నిట్లనియెఁ. 337

మ. వెలయాండ్రెక్కడ : గూర్మలెక్కడ : దయావిశ్వాసభావమ్ము రె
క్కడ : లోలోఁ దలపోయ నేరకిటు మౌర్ఖ్యంబునఁగా జెల్లవే :
కలలోనైనను వాంకామిమం సాంగత్యంబు వాంఛించురే :
కందే చూత్రము గట్టినట్టి పుగఁడొక్కండంచు మాజాతికిన్. 338

క. పనికల యెడఁ జోరులయెడ, జనపాలురు విశ్వసంపఁ జనరటుగానన్
ననుఁ దలఁచి విచారింపక, చని రాజ్యం జేలుకొనుము జననాధమణీ. 339

ఆ. వె. అనుచు నొప్పఁజెప్పి యరిగె నా యూర్వశి, మనుజవిభుఁడు దాని మఱవ లేక
వంతుఁ జెందె, నెంతవాడైన వారకాం, తలను జేరఁదీయ వలదు వలదు. 340

గీ. వేద విస్తృత మీ కథావిధము దీవి, జెప్పినాఁడను మీకు సంక్షేపగతివి
ఇట్టివలవంత తనకబ్బునేమొ : యంచు, వ్యాసుడు పుతాచిఁగనిసందియమ్ముఁజెందె.

శు కో త్ప త్తి.

క. ఈ రీతి సంకయించెడి, పారాశర్యుఁ గని శావభయ విహ్వలయై
చేర వెఱుంగుంది శుక పని, తా రూపముఁ దాల్చి చనె పుతాచి యథేచ్ఛన్. 342

వ. అట్లు చనుటయు, 343

గీ. హరిహరబ్రహ్మ లెవని దాసానుదాసు, లెవని యావేళ మెట్టి జితేంద్రియులకుఁ
గనులు పొంగవచ్చు జేయు న క్తమలకరుఁడు, పట్టి పాలార్చఁదొడఁగెనావ్యాసమునివి

ఆ. వె. తపము లెన్నియేనిఁ దగ నొనర్చఁగనిమ్ము, జపము లెన్నియేని సలుపనిమ్ము
కమల కింపుగల్గ కాంతఁ గన్గొనినంత, మారుతారిఁ బడవివారు లేరు. 345

వ. ఇట్లు పుతాచీగతం బగు మనమ్ము మరల్చియు భవికవ్యతానిమిత్తమున మరల్చి
నేరక చింతించుచు నరణి మదించుచున్నంత, 346

క. అలవంచకరుని తాఁకువఁ, గలకలముం జెంది యున్న కతమున వీర్య
స్థలనము గల్గి యరణిలో, పలఁ బడె నది యెఱుంగ కతఁడు పట్టి వుపించెకా. 347

గీ. అరణి జనియించె నంతట వ్యాస సదృశుఁ
దై యనలకాంతి భానుచుండై శుకుండు
కాంచి “యది యేమి వింతయో” యంచు “శివుని
వర మహిమ,” యంచు మది నెంచి వ్యాసుఁ డంత, 348

క. గంగావదికిం దన తన, యుం గొని చని యచటఁ బావనోదకములఁ బూ
తుం గావించి ముదం జెనఁ, గంగా నాతనికి జాతకర్మ మొనర్చెకా. 349

గీ. నటమహా దంత-దేవదుండుభులు మ్రోసె, బుష్పవర్షోదయమ్మునఁ బుడమి నిండె
నారదాది మునీంద్రు లందఱును గూడి, పాడి రాడిరి రంభాది వారపతులు. 350

ఆ. వె. చిలుకరూపుఁ గనిన చెలువ కారణమునఁ, బుట్టె నీకఁ డంచుఁ జెట్టఁ జేరు
శుకుఁ డఁటించు మోవి సుతునకుఁ; గ్రమముగా, వృద్ధిఁజెందె నకఁ డభేద్యగరిమ.

గీ. అంబర స్థలినుండి కృష్ణాజినంబు

దండము కనుదలుపు తదర్థముగఁ బుడమిఁ .

బడియె నొకనాఁడు మునులారః వ్యాసుఁడంతఁ

గొమరువ కొనరై సువనయనముఁ గ్రమముగ.

352

గీ. జనకుఁకిఁ దోలె వికవికి జన్మకాల, మంద వేదవేదాంగదు లయ్యె వశము

లైనను బృహస్పతిం గొల్పి యాగమ స్ర. తమ్ము సజ్జచు నవి యెల్లఁ దవిలి చదివె.

వ. ఇట్లు సంపూర్ణుడై గురుదక్షిణ నొసంగి తదాజ్ఞ వదసి తండ్రి పాలికిం జనుటయు,

ఉ. వ్యాసుఁడు కొఁగిలించుకొని “వచ్చితివాః తనయా” యటంచుఁదే

రాసఁ బ్రియమ్ము వల్కుచు “బృహస్పతియొద్ద నమస్త విద్య ల

భ్యాసమొనర్చితే?” యనుచు నాదరముం బఱచించి పుత్రు భా

ర్యాసముపేతుఁ జేయుటకనై మనమందుఁ బ్రయత్న ముండుచున్.

353

వ. పుత్రుండు విరక్తుండగు నవి యెఱింగిన వాఁడుంబోలె సత్వరంబుగ నొక్కెడ

కరిగి నత్కుల ప్రసూతయు మనోహరిజేయు వగు నొక మునితనయన్ వివాహ

ర్థంబు విఘ్నయించి యాశ్రమమ్మున కేతెంచి కుకుం గాంచి యిట్లనియె.

354

చ. చదివెతి వెల్లె వేదములుః శాస్త్రములుఁ బఠింపినాఁడః వి

య్యదను వివాహయోగ్య మగునట్టిది గానఁ, గళత్రముఁ వరిం

పఁదగు; ముఖియల్ పొవరువందగు; బుత్రులఁగాంచఁగాఁదగుఁ

ముదమలరన్ మమున్ బుణవిముక్తులఁ జేయఁ దగుం గుహరకాః

355

పీ. పుత్రవంశానంబు పౌరయవివరునకు , వద్గతి లేదు యశంబు లేదు

గావున నొకకన్నెఁ గైకొని తనయులఁ , గాంచి నన్నావందకలికుఁ జేసి

పితృదేవతలకు సంప్రీతి యొనర్చుము , మూతాదకుము వాడుమాట వినుము

వీ విమిత్రము తపం బేనొనర్పితిఁ బెక్కు , వత్సరమ్ములు తపఃఫలము వీవు

గీ. వీవలనఁ గీర్తి గనవలె వీవలవన , వద్గతివి బొందఁగా వలె పౌఖ్య మందఁ

గావలెను వీవలన వంచుఁ గానియుంటి , నమదు జనకునితోడ నిట్లనియె కుకుండు.

క. పరిణయమొల్లమ వన్నుం, గరుజింపుము తత్త్వభోధఁ గావింపుము దు

స్తరవంశారాంభోవిధి, వరసి యరసి వన్నుఁ ద్రోయుటర్హ మేః తండ్రిః

356

వ. అను పుత్రుం గాంచి వ్యాసుం డిట్లను.

357

మ. విమఁ గంటిన్ శతవత్సరమ్ములా తపోవిష్ణున్ బ్రవర్తించిః వా

కనుకూలుండవు గమ్ముః యోవనము వీ కావిర్భవం బందెః భా

ర్యనుగైకొమ్ము; సుఖమ్ములం బడయు; మేరాజేంద్రునో చూచెదన్
దనమున్ దెచ్చెద; నీ కొనంగెదను; నాఁ దత్త్వజ్ఞఁ డాతం డనున్.

361

చ. వచితను జేరి తద్యశత వర్తిలి దుఃఖము సౌఖ్యమంచు క్రాం
తిని గొని సంస్కృతిం బడి గతిం గన లేక కృశించువారలం
గనుఁగొనియున్ వివాహము సుఖం బనియే నెటు సమ్మతించు ? దుః
ఖనియతమైన సౌఖ్యము సుఖం బనఁ గూడునె ? మౌనిసత్తమా :

362

గీ. శృంఖలాబద్ధులు విముక్తిఁ జెందఁ గలరు, గావి కాంతాకటాక్షపాశానుగతుల
కబ్బునే ముక్తి యెన్నటిఁకైన నుట్టి, విట్టుఖం బేమనుచుఁ బై ని వేసికొందు ? 363

గీ. మలమయంబైన కామినీమణులదేహ, మందు బుధుఁడైనవాని కెట్లానపుట్టు ?
యోనిసందర్శ మొక్కంతయును నెఱుంగ, నట్టి నాకేల యీ హేయమైన గొడవ ?

క. కర్మములను నెనమున దు, ష్కర్మంబగు హింస నలువఁగఁ జేయుచు నం
తర్మదము పెంచునాగను, చుంట్లంబుల నాచునంబు చునలరు తండ్రి :

365

గీ. వేదవేదాంగములకల్మి విస్తరించె, గావి వాక్పతి తత్త్వంబు గఱవఁడాయె
పుత్రదాహుషక్తిమై, బొరలుగురుని, గొలిచి తరియించు వెఱ్ఱులు గలరె ? యెందు.

గీ. అట్టిగురునకు నొక్క మొక్కాచరించి, తత్త్వవేత్త వటించు నీదరికిఁ జేర
దుష్టసంసారమునఁ బడద్రోయ నగునె, భవ మెవరికైనఁ గాలనర్పంబ కాదె ? 367

క. పురుషులు హేయంబగు వి, బ్బురణిం జరియించునగిది జడమతులును సం
సరణమునఁ బడెద రకటా, పరికించిన భవము సౌఖ్యభాజన మగునే ? 368

గీ. వేదశాస్త్రాధికంబెల్ల వెదకి తెలిసి, కొనియు సంసారవాన్నిది మునిఁగితేలు
బుధునికన్నను మూఁడుండు పుడమిఁ గలఁడె, యతఁడహో ! సూకరాదులయట్టివాడు.

గీ. పుత్రదాహుషక్తుని బుధుఁ డటించు, గారించుటకన్న నజ్ఞానమున్నె ?
వాఁడపో బుద్ధిమంతుఁడు వాఁడ బుధుఁడు, వాఁడ శాస్త్రజ్ఞఁ డెవ్వఁడవంచితుండు.

క. భవబంధకరం బయిన చ. దువు చదు వగునే ? ననుస్త దుఃఖద్యంస
ప్రవణం బగునద్దానిఁ జ, దు వనం దగు; దాన ముక్తి దొరకును దండ్రి :

371

క. ఎందుం జన వీయక తన, యందుం బంధించుటన్ గృహం బయ్యెన్ దా
విం దవులుబ బంధనగృహ, మందుంబయ భేద మించుకైవం గలదే ? 372

క. మందులు విధి ప్రకారితు, లుం దగులఁగనిమ్ము గృహముబోవల వారిన్
విందింపనేల మనుజత, నందియుఁ జదువుకొని యిందు నడుగంటుదునే ? 373

వ. అను కుమారునకు వ్యాసుం దీట్లవియె.

374

క. మన మతివిర్మల మైనం, దనకు గృహం బెట్లు బందనం బగు మనముం
దనయచ్చబోవనీయక, యునికి గృహస్థునకు ముక్తి నొసగుఁగుమారా. 375

గీ. వ్యాయముగ ధనసంపాదనం బొనర్చి
యన్మతమాడమి యశుచిత్వమాచరింప
మియును విడిచోదితంబుగా మెలఁగుటయును
గలిగి వర్తించు గృహ ముక్తి గాంచు బుత్ర.

376

సీ. వేదవ్రతముల నాపాదించి చరియించు , బ్రహ్మచారులకెల్లఁ బట్టుఁ గొమ్మ
అతిఘటై యేతెంచునట్టి గృహస్థుల , నాదరింపంగఁ గల్పాగమంబు
భార్యైకయుక్తులై వనమునఁ దిరుగు వా , నప్రస్థులకు రక్షణ ప్రసక్తి
సంపాదహింసారింపావిరక్తులౌ , సన్యాసులకును విశ్రాంతిభూమి

గీ. యైనగార్హస్థ్యమున నుండి యఖిలధర్మ , ముల నొనర్చి తుదకు ముక్తిఁబొందవచ్చు
నట్లు కాదేని యవ్వసిష్ఠాదిమునుల , కేల గార్హస్థ్యమున నుండు తెఱుంగఁ జెప్పును.

గీ. అగమోక్తకర్మంబుల నాచరింపఁ, దలంచి వర్తించుగృహ కెల్లధర్మములును
గరతలామలకమ్ములు గాన లాఁతి, యాశ్రమమ్ములు సరియె గార్హస్థ్యమునకు : 378

ఉ. అదిని బ్రహ్మచర్యము ననంతరమందు గృహస్థధర్మ మా
మీదవనప్రవాస మటుమీద యతిత్వ మటించు బ్రహ్మవి
ద్యుదరు లంధ్రు గాదె తనయా : వినయమ్ముగలాఁడ వాగమా
పాదితమైన ధర్మము నెఱమ్మున వమ్మొవరింపఁ బాడియే :

379

గీ. కాన గార్హస్థ్యధర్మమ్ముఁ బూని పుత్ర, వంతుఁడవుగమ్ము పితృదేవవర్గములకుఁ
ప్రీతి పేయుము నామాట వినుము సన్య, సింపు బిప్పుడుగాదు యోజించుకొఱుము.

క. మనమును బంచేంద్రియములు, తనయా : కడుఁ జంచలములు దారవిహీనుం
జెవకి యథోలోకమునకుఁ, బనుచు వాఁడెంత పెద్ద సందితుఁ డైనన్. 381

గీ. ఇంద్రియజయమ్ముకొఱకునై యింతి వెంతఁ, వాఁడయనఁగాని పరియింపవలయువార్ధ
కమ్ము సంప్రాప్తమైనఁ దనమ్ము పేయ. వలయుఁ గాని వేతొకగతి వలదు తనయ.

సీ. మేనకాతరుణిసమ్మేళనమ్మునఁ గాదె : , గాదిపుత్రుతనమ్ము గంగఁ గలిసె
దాశపుత్రకతోడఁ దగులు చెందుటచేతఁ , గాదె : వీతాత భంగమ్ము గనియె

నలఘృతాచ్ఛి జూచి యాసించుటను గాదె ? , నాకుఁ దేజస్థులనంబు గలిగె,
తనపుత్రికను మోహమున వరించుటచేతఁ , గాదె విరించి ప్రమాద మందె
గీ. గాన నొకకన్నె వరియించి దాన వింద్రి , యముల విర్జించి మీఁద వియమము గాంచి
తనము సేయఁగబూనుట త్రమముగాని , యుభయతో భ్రష్టతనుగాంచుటచితమగునె :

శుకుఁడు సంసారమును నిందించుట.

- క. అవి యుపదేశము నొనరుచు, జనకుం గని శుకుఁడు వల్కు సౌఖ్య విహీనం
బును వాగురానమానం, బును నగు గృహమందు బుద్ధిపుట్టదు తండ్రీ : 384
- క. ధనహీనులు స్వజనులచే, ననయము బాధింపఁ బడుదు రది గాక ధనా
ర్జనచింతావ్యాకులు లగు, జనులకు నెచ్చోటనైన సౌఖ్యము కలదే ? 385
- పీ. ఈజగత్త్రయమేలు వింద్రునకైన న , న్యాపి కున్నంత సౌఖ్యమ్ము లేదు
సాక్షిన్మహాలక్ష్మీ వక్షమందున్న వి , ప్లునకైన యతి కున్నసుఖము లేదు
త్రిజగత్కుటుంబియౌ నజవికైనను విర , క్తుల కున్న యంత విశ్చలత లేదు
అణిమాదియత్తుడౌ హరువికైనను గోచి , పాఠతాయవి కున్నభాతి లేదు
- గీ. తపములకు విఘ్నము లొనర్చు దలచుటయును
దైత్యుల హరింపఁ దలచి భేదంబు గొనుట
యునుగదా పీఠ లొనరించుపనులు ; నే నె
ఱింగియును సంగమునఁ బడి బ్రుంగనేల ? 386
- క. ధనవంతునకే సౌఖ్యం. బవిశ్చితప్రాయ మన్నయప్పుడు ధనహీ
నునకు సుఖమెట్లు చేకులు ? , జనకౌ : సంసారమందు సౌఖ్యము కలదే ? 387
- అ. వె. నన్నయోనిజన్ము నయ మొకింతయు లేక, ఘోరదారరూప కూపమునను
బట్టి త్రోయ వగునె ? భవమేడఁ సుఖమేడఁ , రక్తియేడ బంధముక్తి యేడ : 388
- అ. వె. మొదల జన్మదుఃఖమును మీఁద ముదిమిచే, నైనదుఃఖమును ననంతరంబు
మరణకాలదుఃఖ మరయ నాపైఁ బున, ర్జననదుఃఖ మిందు సౌఖ్యమేది ? 389
- శా. ఆకాపాశముచేతఁ జిక్కువడి ప్రాణాచారముం బూని యా
ఙ్గాశంకఁ విడనాడి బుద్ధిబలవైశద్యంబు వోనాడి వి
త్రేకద్వారవివాసఖిన్నమతియై యేతెంచుసంపారికిన్
లేశంబైనన్ సౌఖ్యమున్నయదియో లేదో విచారింపుమా :

- క. కొడుకులు, గూతులు మొదలగు, గొడవ పెరిగెనేని వారి కుడుపునకై యె
క్కుడు కష్టము పెడవలె, నొక, కడుపుకుడుపుచెనుకొనుట కష్టమే తండ్రి: 391
- వ. కావున యోగశాస్త్రంబును సుఖకరం బగు జ్ఞాన శాస్త్రంబును నా కుపదేశింపు మని
మఱియును, 392
- క. దయ గలిగి నాకుఁ గర్మ, క్షయ మగు పద్ధతి వచించి సంసారము నా
పయః బెట్టిక విజ్ఞానా, శ్రయ మగు మార్గమ్ము, జూపఁ జనదే తండ్రి: 393
- చ. జంగ శరీరముంబొదివి చయ్యన నెత్తురు గ్రోలభంగిఁ, గాం
తలు తమ పీర్కముం దమ దన-బు మనంబు హరింతురంచు మూ
ర్ఖు లెఱుంగ రిక్కటా: మిగుల రోతలపాతఱలైన యీ వెలం
దులు సుఖపీఁగఁజూడదురె దుఃఖముదక్క మునీంద్ర యేరికీ? 394
- క. వేయేటికి విద్రాసా, భ్యాయతి చెడఁగొట్టుకొనుట కంగనఁ జేచ్చున్
బో: యెఱుకలేది మనుజుడు, నాయన: యిది యెల్లగతుల నరకంబికదా: 395
- వ. అవి సంసారంబు రోయు కుమారుం గాంచి వ్యాసుండు దుఃఖాక్రాంతుం డగుటయు,
సీ. వేదమ్ములెల్ల దుర్వేదంబులై యున్న , విభజనఁ జేసిన విశ్రుతుండు
జనులకు విజ్ఞానమును దేటవఱన వే , దాంతశాస్త్ర మొనర్చినట్టి మనుడు
అమహాభారతం బిష్టాదశపురాణ , ములు రచించిన మహాబుద్ధిశాలి
మునులలోపలఁ బెద్దతనము గల్గిన యశః , ప్రతిభ నొప్పినగొప్పసండితుండు
- గీ. దివ్యవిజ్ఞాని సత్యవతీసుతుండు , మాయవలలోనఁ బడి పెదమార్గములకుఁ
గాలువెట్టచునుండెనొంగంఱెయింక , నొరులనుచునెంతయునువంతనొందెకుడు.
- గీ. హరిహరబ్రహ్మలకును దురావ యగుచు, జగములన్నియుఁదనమాయఁదగుంఁజేయు
నేమహాదేవి నకలలోకైకజనని, యమ్మహాదేవి నర్పింతు నాశ్రయింతు. 398
- గీ. విష్ణుసంకమ్ముచే భువి వెలసి నకల, ధర్మము లెఱింగి వ్యాసునంతటి మహాత్ముఁ
డిట్టిప్రాకృతచింత ప్రైబెట్టకొనియె, నకట: చిత్రంబ కాదె మాయాబలంబు. 399
- ఆ. వె. నేను నీవు నాది-వీయది నాతండ్రి, నాకమాజుఁ దవి యనారతంబు
ప్రీతి గొంద్రు పంచభూతమయంబు దే, హం బటం చెఱుంగ రకట: జదులు. 400
- క. వ్యాసుండఁట వేదాంత, వ్యాసంగ మొనర్చినట్టి యవముండఁట తా
నీనరణిఁ జింతఁ గొనునఁట, నీ: నీ: మాయాబలం బజేయుచు కాదే? 401
- క. ఆనుచుకా మాయాబలవిరి, సవమున కచ్చెరువుచెంది జనకుం గని శా
శ్రువిదావమ్ముగ కుకు: డి, ట్లవెఁ దన విజ్ఞాన మహిమ యతవికఁ దెలియన్. 402

గీ. సకలము నెఱుంగునట్టి బోధకుఁడ వీవు, దివ్య విజ్ఞాన, సత్యవతీ తనూజ :
వీడు నావాఁ డనెడి భ్రాంతి వీడలేక, ప్రాకృతునిఁబోలె శోకాద్రిఁ బడుదురయ్య.

ఉ. ఎందఱికిపు తండ్రివొ సుతెందఱి కేఁ దమజాండనో మదిన్
గొందల మందనేం ? కనుఁగొమ్ము విచారణపేయ మయ్యయో
తుందుడు కింతచెల్లునె ? బుధుండపు కావె ? యెఱుంగవే ? ధృతిం
జెందక చిత్తవృత్తి నిటు చిందఱ వందఱఁ జేయ నాయమే : 404

సీ. ఆఁకలి దీర్చుంగ నన్నమ్ము కలదు పి , పాసఁ దీర్చుటకునై వారి కలదు
ప్రాణతృప్తికినై సుగంధమ్ము గలదు క , ర్హములఁ దన్మంగ శాస్త్రములుగలవు
కొమ వివృత్తికై కాంతలు గలరు ద్ర , వ్యమ్ము నాద్దించ భూపతులు గలరు
విజ్ఞానమునకుఁ దత్వజ్ఞులుగలరు మో , క్షమ్ము పొందుటకుఁ దపమ్ము గలరు

గీ. గాని కొమరునిచేఁ బొందఁగలుగునట్టి, దొక్క సుఖమైన లేకున్కి విక్రమరయ
నట్టి కొమరులకై మది నానఁజేయు, నావికన్నను వెఱ్ఱు లెందేని గలరె ? 405

గీ. ఎంచి వలసిన విత్త మార్జించికొనుము, సుతువికన్నను విత్తంబు సుఖకరంబు
ము న్నజేగర్తుఁ డనుముని కన్నసుతుని, యజ్ఞవకువుగ నమ్మివేయఁడె? మహాత్మ్యః

క. నను సంసారాంబుధిలోఁ జొనువక తత్త్వమ్ము గఱపి సూన్యతరీతిన్
మనువుము నే నింకఁ బున, ర్జనవ భయంబనుభవించఁ జాలను దండ్రీ. 407

గీ. జన్మములలోన మానవజన్మ మధిక, కష్టసాధ్యం బదియుఁగాక కర్మభూమి
యందు ద్విజాఁడై జనించు బక్యధిక కష్ట, సాధ్య మది గాంచి సంసారసరణియేఁ:

క. అవి తిరుగవి వైరాగ్యం, బును గొవి సన్యాసమందు బుద్ధిఁ జొనుపు పు
త్రునిఁ గవి సత్యవతీసుతుఁ, డనుమానం బుడిగి యిట్లు లానతియిచ్చెన్. 409

మ. తనయా : మున్నొనరించినాఁడను మునీంద్రస్తుత్యమై సత్యమై
మనపాపౌఘవిनाశమై సకల దుఃఖధ్వంసమై యొప్పి ము
క్తిసొనంగం దగునట్టిభాగవత మెంతే శ్రద్ధ మీఱంగ దీ
నివి విత్యమ్ము పఠింపు మియ్యదియ పొందించున్ మనోభీష్టముల్. 410

అ. వె. అతిశుభప్రదంబు నాతివి స్తీర్ణంబు, బ్రహ్మసమ్మితంబు భాగవతము
వివిధ యంతమాత్ర విజ్ఞాన మఱ్ఱు న, ద్ధానిఁ జదువుకొనుము జ్ఞానివగుము.

దేవీ భాగవతావతరణము.

గీ. ద్వాదశస్కంధయుక్తమై పంచలక్ష, జయతమై పుణ్యమై పురాణముల కెల్ల
భూషణం బయి యొప్పునప్పుస్తకంబు, వరస సేయుము సంసారబాధ లడుగు.

సీ. పటవక్రమున బాలవైఖరి నుండి తా, వీరప్రపంచస్థితి నెఱుంగ లేక
యే నిటు బాలండ నేకతమ్ముననైతి. నేవిధమ్ముని దీవి నెఱుంగువాడ
నిటు నన్ను నిట్టించె నెవ్వడో యని చింత, నొందుచు నున్న ముకుందునందుఁ
గరుణించి భగవతి పరమరహస్యంబు, గాఁగ శ్లోకార్థంబు గాఁగ దీవి

గీ. దెలిపి “యయ్యది సకలంబు దీవిదెలిసి, కొనుటయే నన్నెఱుంగుట” యనియెనంత
విష్టుడయ్యది విని దావివరము దెలియ, నేర కిట్లని చింతించె నెమ్మనమున. 413

కా. కాంతంబై యకలంకమై సహజమై సత్యంబునై నిత్యమై
యెంతే మోదమొసంగఁ జాలనిది దా నేమూర్తి నాకా గృపా
స్వాంతంబై యిదెసో? పదార్థమదిపుంస్త్వాలంబియో? పండమో?
కాంతాకారమో? యెట్టిదో యని తదాకారమ్ము నూహించుచున్. 414

వ. శ్లోకార్థ రూపమ్ముగు నబ్బాగవతంబు పఠించుచున్నంత, 415

సీ. శంఖపత్ర గదాది సాధనమ్ములు దాల్చి, హవణించు నాల్గు బాహువులతోడ
క్రొక్కారు మెఱుంగునా గొమరారు పదియాలు, వన్నె బంగారు దువ్వలువతోడ
మగరాలవత్తుపెన్నిగవిగల్ నగఁజాలు, సౌగంధి గల్గిన చిన్ని నగవుతోడ
తవతోడఁ దులఁదూఁగఁ దగు నొయారము గల్గి, యలరారు నెయ్యంపుఁ జెలులతోడ

గీ. తొగలవగకానిఁ దెగదు నెమ్మొగమతోడ, మనుమెఱుంగు నెడందకందోయితోడ
డంబుచెన్నారు సత్త్వరూపంబుతోడ, నాతనికి శక్తి మ్రోలఁ బ్రత్యక్షమయ్యె. 416

వ. మతీయు రతియు భూతియు బుద్ధియు మతియుఁ గీర్తియు స్మృతియు ధృతియు
శ్రద్ధయు మేధయు స్వాహయు జీధయు విద్రయు గతియు దృష్టియుఁ బుష్టియు
క్షమయు లజ్జయు జ్ఞాంభయుఁ దండ్రయు ననుశక్తులతోడ వెదుటం బొడకట్టిన
మహాలక్ష్మీవ్వరూపిణి యగు శక్తింగంచి విష్ణుయనిష్టచిత్తుండై. 417

మ. వలిలం తెక్కడఁ మట్టి యెక్కడఁ వినిస్తంధ్రుండనై తప్పుద
స్థలమం దేను వసించుచెక్కడఁ మహాశక్తి వ్వరూపంబు ముం
గలఁ గన్నట్టు బిడేడఁ నాకు వెదుటం గన్నట్టు వీసర్యముం
గలయో? మాయయో? లేక మజ్జనని వేడ్కన్నాకుఁ జూపట్టుటో? 418

- వ. అవి నానాప్రకారంబుల శంకించుచు మౌనంబుని యున్నంత జగజ్జననియు మంద
హాసకందళిత ముఖారవిందయై యతవికిట్లనియె. 419
- గీ. మఱితిని నన్నుఁ బరశ క్రిమాయకతనఁ, బ్రళయమునయందు విర్గుణప్రతిభ నొప్పు
నమ్మహాశక్తిః సగుణుండవై యెసంగె, దీవు నను సత్త్వశక్తిగా నెఱిగికొనుము.
- క. నీనాభికమలమునఁ జతు, రాననుఁ దుదయించు వతఁడ యఖిలజగమ్మున్
బూనియెనర్చు రిజోగుణ, మూనినవాడై నకతన మజ్జ్వలరీతిన్. 421
- గీ. ఆతఁడు సృజించినట్టి బ్రహ్మాండమునకు, నీవు పరిపాలకుఁడ వయి నెగడఁ గలవు
అన్నశినగర్భభూమధ్యమందుఁ గ్రోద, వశముచే రుద్రుఁడును సుదృఢంబునందు.
- గీ. ఆతఁడును హేమమగుతపం బాచరించి, దానఁ దామని యగుశక్తినువి ప్రలయ
కాలమునయందు సంహర్త కాఁగలాఁడు, బ్రహ్మనిర్మితమైన ప్రపంచమునకు. 423
- వ. ప్రపంచ రక్షణంబునకు నాసాహాయ్యకం బావశ్యకంబు గాన సత్త్వశక్తి నగు
నన్నుం గైకొమ్ము. భవద్వక్షిస్తలంబున నెల్లప్పుడును వసించు నన నతం డిట్లనియె.
- క. ప్రాకటవర్ణముతంబగు, శ్లోకార్థం బొకఁడు వింటి సుందరి : యది నా
కేకతమున వినఁబడియెనొ, నీకతమునఁ దెలియవలయు విక్రమనవుడు. 425
- వ. మహాలక్ష్మియు నెలనగ వలర విట్లనియె. 426
- ఉ. నాపలుకాలింపును యనంత గుణాలయ నై నయట్లినా
రూపముమాత్ర మొప్పుగ నిరూపణఁ జేయగ నేర్తు వీవు దు
ష్ప్రాప్తము నీకు విర్గుణత భాసిలు నప్పరదేవతామహా
రూపము తెల్పె నాపె యిది రూఢిగ భాగవతాఖ్యమంత్ర మౌ. 427
- ఆ. వె. వేదసార మైనవిద్యయై సుభగమై, పుణ్యమై సమస్తగణ్య మగుచు
నొప్పుభాగవతము నొనఁగెఁ బరాంబిక, నీయదృష్ట మేమొ నేనెఱుంగ. 428
- క. నీయందుఁ గృపామతియై, యాయంబిక నీకుఁ జెప్పె ననఘా : నిత్య
ధ్యేయంబు నమేయం బన, పాయంబు న్నడుచు దీవి నరయుము మదిలోన్. 429
- గీ. దీవి మఱవక పరియించితేవి కుభము, లబ్బు ననులచ్చినలుకుల నాలకించి
హరియుఁ బరమోత్తమం బగునట్టిమంత్ర, మంచు నద్దాని జపియించు ననవరతము.
- వ. ఇట్లమ్మహామంత్రంబు జపించుచుఁ గొందొకకాలమ్మునకు మధుక్రైబిభ ఖయ
మ్మునఁ దవకుశరణాగతుం డగువిరించి ననుగ్రహించి యద్దనుజాల వదించి పిమ్మటఁ

దదభ్యర్థితుండై యతని కుపదేశించె నతఁడు నారదునకు నతండు నాకును నుపదేశించిరి దానిం గొని యేనష్టాదశ సహస్రసంహితాహువమ్ముగా విస్తరించితి. 431

సీ. పంచలక్షణయుక్త మంచితజ్ఞానదం , బిజ్ఞానతిమిరమార్తాండబింబ
మాగమాఖింసార మనువసు మఖిల ద , ర్మప్రతిపాదక మప్రతిహత
ముక్తిసాధనము ముముక్షుసేవ్యము దివ్య , మాఖ్యానబహుళము వ్యాప్తమహిమ
మాయుష్యవర్ధనం బతిశాంతిదంబు ద , న్యంబు పుణ్యంబు గణ్యంబు శివము

గీ. సంకయచ్చేదకంబు సంసారతార

కం బయిన భాగవతపురాణంబు రోమ

హర్షణాత్మజతోఁ గూడి హర్ష మెనఁగఁ

జనువుకొనుమయ్య దాన మోక్షంబు దొఁకు.

432

క. అని తనయునకుం జెప్పెడి, యనువునఁ గైకొంటి నేను నాతఁడు దానిం

గొని పరియించుచు నాశ్రమ, మన నుండెన్ సకలసౌఖ్యముక్తుండగుచున్. 433

వ. ఇట్లు ఋణగ్రస్తువివగిది విర్ధనువచందంబున వైకల్యంబున శూన్యహృదయుండై
వేటొకభంగిఁ జింతావిప్రుడగు కుమారుం గాంచి సాత్యవతేయుఁడు సంకయ
గ్రస్తుండై యిట్లనియె. 434

క. జ్ఞానాభ్యాస మొనర్చుట, మాని వృథాచింతఁ జేసి మన మజ్ఞానా

ధీనముగఁజేయ నేల : ను. భానుభవము గాంచి మదము నందఁగరాదే : 435

గీ. నాకుఁ గొమరుడవయ్యు విజ్ఞానమునకు, వింతగాఁ జింత నేయ నీకేల : నాదు

వచనములు నీమనమ్మునఁ బట్టివేసి, వేటొక యుపాయ మెఱిఁగింతు వినుముపుత్ర :

వ. మిథిలావగరమ్మున జనకుం డమనొక్క వృథానీపతి గలఁడు. 437

గీ. అతఁ డతిశాంతుఁ డతిదాంతు డమలహృదయుఁ

డు త్రమజ్ఞానసంపన్నుఁ డూర్జితండు

అతని దర్శించి నీసందియముల నెల్లఁ

దీర్చుకొనుమయ్య సత్యము దెలువఁ గలఁడు.

438

వ. అవివ కుకుం డిట్లనియె. 439

గీ. రాజ్య మదమత్తు లై నట్టి రాజు లేడ

సకలముని దుర్లభంబగు జ్ఞానమేడ

దంభ మగుగాక విజ మని తలఁప నగునె :

కలఁడె : పంధ్యానుతుండు లోకమున నెందు.

440

శుకుండు మిథిలా నగరమ్మున కరుగుట.

క. పాపములకు మూలంబు ధ. రాపాలన వృత్తి దాన రక్తుండై యీ
భూపాలుడు విజ్ఞాన, ప్రాపకుఁ డని చెప్పె దిది యబద్ధమ కాదే ? 441

గీ. వద్యవక్తము జలమునఁ బరిధవిల్లు, చందమున నీతఁ డెట్లు సంసారమందు
నంటి యంటని విదమున నమరి యున్న, వాఁడో? యాతనిఁ గనుఁగొన వలదెనాత్?

వ. సంసార చక్రమ్మునఁ బరిభ్రమించు చానికి నిది మాత యనియు నయ్యది భార్య
యనియు వీఁడు పుత్రుండనియు నది సోదరియనియు నిది కులబి యనియు నది
చేఁ దనియు నిది మధురం బనియు నది జ్వరంబనియు నిది శీతమనియు నది యుష్ణ
మనియు నానాభేదంబులు చొప్పడక తప్ప దట్టి భేదజ్ఞానంబు కలవాఁడు ముక్తుం
డెట్లు ? నంతియగాక రాజ్యభార నిర్వాహకుండగు నరపాలునకు శక్ర మిత్రాది
పరిశీలనం బావశ్యకం బిన్నిటం దవిలియు జీవన్ముక్తుండగు పురుషుం డదృష్టచరుం
డగుటంజేసి యాతని దర్శింపఁ గుతూహలంబు పొడమఁ బోయి వచ్చెద నాజ్ఞ
యిమ్మునుటయు వ్యాసుండు, 443

చ. అరిగెదవే కుమార ! శుభ మబ్బెడుఁ గావుత నీకు నెల్లెడఁ
దిరిగియు వైశమే యరుగు దేఁగదవయ్య ! భవన్ముఖంబు నే
నరయక తాళఁజాల విపులాయువు నీ కగుఁగాక యొండుచో
నరిగెడునుమ్ము బానయిడు మావయి విచ్చొటువీడు మిమ్మెయిఁ. 444

క. జనక వృషభాంబి సంశయ, వినివృత్తింబొరసి మరల వేగమ యిటకున్
జనుదెమ్మి, ప్రాణము నీ, పని నమ్మిన నన్ను నంగలార్చింపకుమి. 445

వ. అని మాటి మాటికి నమనయించు తండ్రికి ననుస్మరించి యనుజ్ఞాతుండై ధనుర్ము
క్తంబగు శరంబు వడుపున నతిశీఘ్రగమనందై యరుగుచుఁ ద్రోవ నక్కడక్కడ
ననేక విదమ్ములగు దేశమ్ములను వనములను బర్వతమ్ములను క్షేత్రమ్ములను నానా
వ్రకారులగు మునులను శైవ వైష్ణవ శాక్తాదులను గాంచుచు ననేక ప్రకారంబులగు
వారి వారి ధర్మంబుల కత్యాశ్చర్య పర్యాప్తుండగుచు రెండు వత్సరంబులకు మేరు
పును నొక వత్సరమునకు హిమవనగంబును నతిక్రమించి మిథిలానగరంబు చొచ్చి
యచ్చటి విశేషంబు లాలోకించు చున్నంత దొవారికుండు వారింది “నీ వెవ్వండ
వేమి కార్యంబున నరిగెద” వనుడు నవ్వాది కేమియుం జెప్పక మరలి నగరద్వార

బహిఃప్రదేశమ్మున స్థాణువుంటోరె నచయందై కూర్చుండుడు వెండియు దోవారికుం
డిట్లనియె. 446

క. మూకువివరె లోనికిఁ జన, నీ కెవ్వఁ డానతిచ్చె న్నపు దర్శింప
న్నీ కేమి కార్య మబ్బెనో ? నీ కులధర్మ స్వధావ నియతుడు సెపుమా. 447

గీ. బ్రాహ్మణుండవు నాగమ పాఠగుండ
వంతుఁ డోడెడి వినుఁ జూచినంత నాకు
నైనఁ గులమును గార్యంబు నరయఁ దెల్పి
యేగవరె న్నాయ్య మియ్యది యిది మునింద్ర. 448

వ. అనిన శుకుం డీట్లనియె. 449

క. ఏ కార్యమ్మునకే బృ, ద్వీకాంతునిఁ జూడ నరుగుదెంచితి నో నా
కా కార్యము నీకతమున, వాకిటనే యెదురు పడియె వగవెఁకనేలా ? 450

మ. హిమవన్నేరు నగమ్ములకా గడచి నే వీరాజు దర్శింపఁ గ
ష్టము నొక్కింతయు లెక్క సేయక దురాశన్ దండ్రివాక్యంబు వి
క్రమముగా నెమ్మది నమ్మి వచ్చుటచి నాకర్మంబు గా కిందు దో
నము వేటొందును గల్గ నేర్చునె ? మదజ్ఞానంబి యీ సర్వమున్. 451

క. విను దేశ పరిశ్రమజం, బునకు ధనాశయ ప్రధాన మూలము నాకుఁ
ధనలోభము లేకుండియుఁ, జనుదెంచితిఁ గర్మ గతి యసాధ్యమ కాదే ? 452

ఆ. వె. ఆన లేవివాని కధికంబు సౌఖ్యంబు, మోహవార్ధియందు మునుఁగఁదేవి
యాన లేవివాడ నయ్యును మోహంబు, చాయఁ దవిలి వెడలఁ జాలకుంటి. 453

గీ. మేరుపర్వత మది యేడ ? మిథిలయేడ ?
కాలినడలవ యిటకు రాఁ గలుగు జేడ ?
అహహ ! యిది యెల్లఁ బ్రారబ్ధ మహిమ కాక
యెంచి చూచిన ఫల మొకింకేనిఁ గలదె ? 454

క. వేదమొ శాస్త్రమొ పుణ్యా, పాదక మగుశీర్ఢమొ నృపాలునిఁజూడన్
రాఁ దగునె ? యిటకుఁ బ్రార, బ్ధదేశముఁ దప్పఁద్రోయనగునే యెందుకా ? 455

క. పరిశీలించక యే నిట, కరుదెంచివనవికి లాభ మబ్బెను బురిలోఁ
జొరఁదోకుము పొమ్మంచుకా, బిరిచారకుఁ దడ్డపెట్టుపాటియె తలఁపకా ? 456

- క. ప్రారబ్ధకర్మవశమునఁ, దారసిలు శుభాశుభములు దప్పికొనంగా
నేరికిఁ దరమా నని శుకుఁ, డూరక మోనంబు నూని యుండెఁ దనంతఁ. 457
- వ. ప్రతిహారియు నీతండు మహానుభావుం డని విశ్వయించి వినయమ్మున డగ్గఱం
జని సామపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 458
- క. నీయిచ్చ కడ్డువెట్టిన, నాయవచారంబు పైఁచి నావచనంబుల్
రోయక పురిలోనికిఁ జను, మా యేరికినైన నిన్ను వడ్డందరమే? 459
- క. ఆన శుకుఁ డిట్లను నీదగు, పని నీవానరింప దీనఁ బాతక మగునే?
విను పరతంత్రుడ వగు వి, న్నును అనుచిత మదిపునాజ్ఞ యట్టిద కాదే? 460
- క. నరపతియునుమాఘ్యుఁడు గాఁ, డరయక యిట కేగుదెంచు అది నాతప్పే
పరిశీలించిన నెందుం, బరగోహగమనము గౌరవప్రదమగునే? 461
- క. ఆన ద్వారపాలకుం డి, ట్లను సుఖ మన నెద్ది? దుఃఖ మన నెయ్యది? శో
భన మిచ్చగించునరుఁ డె, ప్పని సేయఁగ వలయు హితుఁడెవం డెవఁడరి యో? 462
- వ. నావుడు శుకుం డిట్లను లోకమ్మున జనుఁడు రాగి యనియు విరాగి యనియుఁ దగు
నందు విరాగి జ్ఞాతాజ్ఞాత మధ్యమభేదంబులు గలవాఁడు రాగియును మూర్ఖుండుఁ
జతురుండునా ద్వివిధుండు శాస్త్రప్రయుక్తమ్మును మతిప్రయుక్తంబును నని చాకు
ర్యంబును ద్వివిధంబు, మతియును యుక్తయుక్తభేదంబున ద్వైవిధ్యంబుగలయది
యన విని ప్రతిహారి మహాత్మా! నీ చెప్పిన ఎవవంబులయందలి యర్థంబు నా కబో
ధ్యంతై యున్నది. న న్ననుగ్రహించి తెల్లంబుగాఁ జెప్పుమని వేఁడుటయు. 463
- గీ. ఎవఁడు సంసారమునయందు విచ్చగలదో, వాడపో రాగినాఁబడు వాని కఖిల
సౌఖ్యములు దుఃఖములుగూడ సంభవించు, నందు మగ్నుండు పరగతి చెందఁబోఁడు
- క. దనదారమానవిజయము, లను గొని సుఖ మందునట్టిలాభము లేకు
న్నను దుఃఖము గనుఁ గావున, నొనరుచు యత్నము నతఁడు సుఖోదయమునకున్.
- గీ. వానికి సుఖమ్ము నొడఁగూర్చువాడ హితుఁడు;
విష్ణుము నొనర్చువాడ పో! విద్విషుండు
చతురుఁ డెల్లెడ మోహసంగతుఁడు గాఁడు
మూర్ఖుఁ డన నెల్లెడల మోహమును వహించు. 466
- గీ. ఇక విరక్తున కగు సుఖ మెట్టిదనిన, తత్త్వబోధయు వాత్సవిత్త్వమును, దుఃఖ
మనఁగ వానికి సంసార మనుగమించు, వారి చరితంబు విని వలవంతఁ గొనుట.

క. పరతత్త్వాదరుఁ డగున, పురుషునకున్ గ్రోధలోభములు మోహంబున్
బరికింప శక్తువు లగుం, బరమానందంబి వానిబంధువు దలఁపన్. 488

వ. ఇట్లు బోధించుకును విజ్ఞానమ్మున కచ్చెరువంది ద్వారపాలకుండు యథేచ్ఛాగమనం
బున కంగీకరించుటయు నతండు ద్వారమ్ము నతిక్రమించి రాగద్వేషాదిసంకులమ్మును
క్రయవిక్రయోపలక్షితంబును విపణీద్రవ్యమనోహరంబును వివదమానజనసంకులం
బును వసుపూర్ణంబును నగు నపురంబు నల్లడల నాలోకించుచుఁ జనువాడు రాజ
మందిరద్వారమ్మున దొవారికుచే నివారింపంబడి శీతోష్ణాదికంబుల సమదర్శనుండై
మోక్షోపాయంబుఁ జింతించుచు నచలందై స్థాణువుం బోలి నిలిచి యున్నంత
సమాత్యుం దొక్కఁ డేతెంచి బద్ధంజలిపుటుండై లోనికిం దోడ్కొని పోయి దివ్య
పాదపరితాళోభితం బగు నొక్క రాజోద్వానమ్మున నతిథి సత్కారమ్ము నెఱవేర్చి.

సీ. సంగీతసాహిత్యసరసవిద్యలయందు , నేర్పు గల్గి చరించువిపుణమతుల
వాత్స్యాయనాది దీప్యత్కామకలలందుఁ , బ్రజ్ఞ గల్గినమహాభిజ్ఞకృతుల
రంభాముఖాపూర్వరమణీమణులకన్న , నందంబు గల్గిన యతులగతుల
రాజసేవాసమారాధన క్రియలందుఁ , బ్రోడలై వర్తించుభోగవతుల

గీ. వారసకులను రావించి ధీరుడైన , కుకముసింద్రునిపేస కుక్కుకలఁ జేసి
మంత్రినత్తముఁ దేగె నహ్మోనిపుత్రుఁ , డట నతంద్రితుడై తనయంత నుండె.

క. ఆనెంత లమ్ముసింద్రుని, నానావిద భక్ష్యభోజనంబులఁ దగ న
హ్మోనిచిరి యాతం డ, త్యానందము చెందె వారి యారాధనలకా. 471

కా. మానూగున్ నయసౌప్తి పూవిలుకుచెమ్మం దన్నఁగాఁజాలు న
హ్మోసింద్రాత్మజఁ జూచి కామిమలు కామగ్రస్తలై పుష్పితో
ద్యావమ్ముందుఁ జరింపఁజేసి తమమోహపక్తి సూచింపఁగా
లో మాహించె నతండు తల్లరిని యారోలేక్షణల్ పగ్గిలన్. 472

గీ. కామిమ లొనర్చునట్టి వికారములకుఁ, గాముకుల మానసమ్ములు గరఁగుఁగాక
పుట్టకయమున్న సంసారమునకు భీతి, పడెడి మునిమకుమది మెత్తఁబడునెయెందుఁ

వ. ఆకాంతలను వాతవి జితేంద్రియుండవి విశ్వయించి భక్తితాత్పర్యమ్ము లిగు
రొత్తఁ దత్తదుపవార కల్పనమ్ముల పేవించుచుండిరి. కుకుండును నిర్వికార
చిత్తుండై యాత్మారాముండై యథావిధిగ సాయం సంధ్యోపాసనం బొనర్చికొని
యాచుమాత్రంబు ద్యావవిశ్వయిందై నదఁచడి తదంగనాదర్శకంబగు నొక మనో

హరతల్పంబున శయనించి వేగుజామున మేల్కొంచి యుషఃకాలంబు దనుక
ద్యావనిష్ఠుండై పిదపఁ గాల్యకృత్యమ్ములు నెఱవేర్చికొని మరల సమాధియుక్తుండై
యున్నంత, 474

శుక జనక సంవాదము.

క. శుకముని యాగమనమ్ము జ, నకుఁడెఱిఁగి పురోహితుం దనకు ముందుగఁ జే
సికొని శుకునిఁ దగ నర్హ్య. దికమున వర్పించి కడు విధేయుం డగుచుఁ. 475
ప. శుకలం బడిగి యొక గోవును సమర్పించి వివరణమితుండై యున్నంత శుకుం
డును జనకునిఁ దగు గౌరవ భాషణంబుల గారించె నంత జనకుండు, 476

ఆ. వె. నిస్సృహుండవైన నీ వేమికతమున, నిటకు వచ్చినాఁడ వెఱుంగఁ జెప్పుమః
యనుడు నన్నరేంద్రు నాదరమ్మునఁజూచి, యారజేయుఁ డిట్టులనియెఁ గడఁగి.
ప. రాజేంద్రాః మా తండ్రి యగు వ్యాసుండు నాకువనయనాదికం బొనరించి సమాప్త
వ్రతుండనైన నన్నుం దారపర్గిహం బొనరింపుచునుడు సంసారబంధమ్మునకు
భీతిల్లి యే నొల్లనైతి నాయనయు గృహస్థాశ్రమం బుత్తమం బనియు నవశ్య
గ్రాహ్యంబనియు దర్మార్థకామమోక్షసాధనంబనియు నుపదేశించి యంగీకరింపని
నన్నుం గాంచి మిథిలానగరమ్మున కేగితివేని నీ సంశయంబు నిర్గతంబగు నని
చెప్పినకతమ్మున నిన్నుం గనవచ్చితి. మోక్షకామినగు నాకుం గర్తవ్యం బెయ్య
దియో యానతీవలయుననిన నతని కాతం డిట్లనియె. 478

గీ. వినుము విప్రేంద్రః మోక్షంబుఁ గొనఁగ నిచ్చ
కలుగువారలు వర్తించు క్రమము మొదట
నుపనయన చుంది వేదంబు నొంది దేశి
కునకు దక్షిణ నొనఁగి మీఁదను దదాజ్ఞ. 479

క. దారం గైకొని విమలా, చాచుండై న్యాయరీతి జవదాఁటక క
ర్మారంభ మొనరించుచు, సారిగతిన్ మెలఁగుబొప్పు సంసారమునఁ. 480

పీ. పుత్రులఁ బొత్రులఁ బొడఁగాంచి మీఁద వా , నప్రస్థుఁ డగుచు పనమ్మునందుఁ
దప మాచరించి షడ్రిపుజయం బొనరించి , యగ్నుల నాత్మ యం దావహింపఁ
జేసి భార్యను వీడి చిత్తము వైరాగ్య , మనుగమింపంగఁ దుర్యాశ్రమంబు
వంగీకరించి శుద్ధాంతరంగుండయి , చరియించుటది వేదసమ్మతంబు

- గీ. గావి మొదలనె నన్నానమూనుటది వి
రుద్ధము విరక్తికలన సంకుద్ధుడైన
యనఘఁదేకావి నన్నాన మదిగమింపఁ
దగఁడు తగఁ దీయ్యదియ నా మతము మునీంద్ర. 481
- క. నలువది యెనిమిది సంస్కృతు. లిల వేదాపాదితమ్ము లిందు గృహ కగున్
నలువది తుర్యాశ్రమవం, తుల తెన్నిదియగు ననుచు శ్రుతులువదియించున్. 482
- క. అనిన శుకుఁ డిట్లులను నో, జనపాలవరేణ్యః మానసమ్ము విరాగం
ఋన తెనసినంత నన్య, ననియతి గొనుటొప్పుకున్నె సారజ్ఞనకున్. 483
- ప. అనిన జనకుం డిట్లనియె. 484
- గీ. ఇంద్రియమ్ము లజ్ఞేయమ్ము లెంత పెద్ద, పండితునకైనఁ గావి లోఁబడకయుండు
నాజితేజవివారల కడుగవలెనె? ప్రతిపదమ్మును మదివికారమ్ము గ్రమ్ము. 485
- గీ. భోజనానక్తి శయనేచ్చ భోగరక్తి, పుత్ర సంసక్తియును మదిఁ బొడమెనేని
యతియయినమీఁదఁ దన తెలు లనుభవింప, వచ్చుఁ గోరిక లనఁగ నవారితములు. 486
- గీ. కానఁగ్రమమున నర్హభోగములు ననుభ. వించి త్యజియించి గ్రహించిమించవలయుఁ
గావి యువ్వెత్తుగా వీడఁగాఁ దరంబె? యార్హస్సుప్తుండు పతనమ్ము నొందకున్నె. 487
- క. ఎవఁడు యతియయ్యు వైరా, గ్య వివేకం బెదలి భోగమం దానక్తిం
దవులునొ డ్రప్తుండై వాఁ, దవల విరంతరము నరకమంద కృశించున్. 488
- గీ. చీమ మెలమెల్లఁగాఁ జవి చెట్టు తుదకు, నేగు కరణఁ గ్రమమ్ముగా నెఱుక గలిగి
సన్యసింపఁగవలెఁ గావి సన్యసించి, రెంటికిం జెడ్డ రేవద రీతి చనునె? 489
- గీ. వడివడిగఁ బోవు పక్షుల వడుపు గనక, మందగతి నంది యరుగు చీమల వడుపునఁ
గ్రమముగా నుత్తమ పదంబు గాంచవచ్చుఁ, గావి త త్తటపాటు సుఖప్రదంబె? 490
- గీ. మన మజేయంబు దావి గ్రమక్రమమున
యొ క్తమార్గమ్ములకుఁ జొచ్చి యుడువ వలయు
పనమఘాతేంద్రియసుఖాత్ములై నవారి
కింద్రియమ్ములు శత్రులై యెదురుకొనవె? 491
- ప. గృహమం దుండియు శాంతిగల్గి తగుభంగిం బోవుచున్ లాభసం
గ్రహవంతృప్తుండు లాభ మన్నిమిది దుఃఖగ్రస్తుండుం గాక ప

- ద్విహితంబుల్ పొనరించుచున్ సతత మావిరూపమోదోదయుం
డహితత్యాగియునై చరించుపురుషుం డండుం దుదిన మోక్షమున్. 492
- చ. ననుఁ గనుఁగొమ్ము భోగము అనంతముగాఁ గొనుచున్ జనానురం
జన మగురీతి రాజ్యమును సల్పుచు విప్పుఁ జరించుచుండియున్
మన మతివిర్మలంబుగ నొనర్చి చెలంగుటచే విదేహము
త్రివి గొనువాఁడ నీ వనుమతింపగ రాదె ? సుఖమ్ము లిమ్మెయిన్. 493
- గీ. ఆత్మవస్తు వెవ్వరికైన నక్షిగోచ, రంబుగా దనుమేయ మరంజనంబు
విర్వికారంబు దానికి నెగడుటెట్లు, బంధనం బింత దెలియంగఁ బడదె మౌని 494
- ఆ. వె. సలుపవిమ్ము తపము జప మొనర్పఁగ విమ్ము, తిరుగవిమ్ము సర్వతీర్థములును
చిత్తకృద్ది లేవి చెనఁటులు చేయు ప, నులు దలంప వ్యర్థములు మునీంద్ర 495
- ఆ. వె. నేను నీవు నాది నీయది యనెడి సం, బంధ కారణంబు మనము విసుము
మనము శాంతమైన మునినాధ బంధమ్ము, కలుగు నెట్లు ? ముక్తి గలుగదెట్లు ?
- గీ. శత్రు మిత్రాదిభేదమ్ము సకలమును మ
నోగతమ్ము నవిద్యా వినోదమును న
టంచుఁ దెలియుము విద్యోదయంబు వొడమె
నేని యివి యన్నియును వశియింప కున్నె ? 497
- క. విద్యకా దెలియుట కొఱకు న, విద్యా కార్యముల ననుభవింపన్ వలె సూ
ర్యద్యుతిఁ బడలవి వానికి, హృద్యంతై చెట్టునీడ యెసకం బిడునే ? 498
- గీ. భూతములు భూతములయందుఁ బొరలెనేని
గుణములు గుణమ్ములను గూడికొనియెనేని
ఇంద్రియము లింద్రియార్థమ్ము లెనపెనేని
యాత్మ కరయఁగ దోష మింతైనఁ గలదె ? 499
- క. వేదము లోకములకు మ, ర్యాదాపాదకము దాని నవమానింపన్
రా దవమానించిన ధ, ర్మాదులు నశియించు సౌగతాదులకు బలెన్. 500
- గీ. ధర్మ మడఁగినయంత నధర్మ మెనఁగు, దాన వర్ణాశ్రమాదివద్దకు లడంగుఁ
గాన వేదోదీతములగు కర్తవ్యములను, దగ ననుష్ఠించుటయ నస్తుతము మునీంద్ర.
- క. అవి జనకుం దుపదేశిం, చిన వివి కుకుఁడనియె నీవు సేప్పినవిధమున్
మనమలరన్ వింటిని నా, యనుమానము తీఱదయ్యె ననఘవిచారా. 502

గీ. వేదధర్మము లన హింసవిధము దెలుపు, తలఁపు గలయవి హింస యధర్మమకద
అట్టి ధర్మేతరము దెల్పునట్టి యాగ, మమ్ము లవియును ముక్తిప్రదమ్ములగునె : 503

గీ. పశులఁ జంపించుటయు మాంసభక్షణంబు, సోమపానమ్ము ప్రత్యక్షసురతవిధి యె
వర్వఁజేయుట మొదలు జన్మమలయంచు, నలుపుమర్మత్తులివియుమోక్షప్రదములే :

సీ. ధర్మరతుండు వదాన్యుండు శిష్ట సం , రక్షకుండును దుష్టశిక్షకుండు
ననఁ దగు శశిబిందు వసుదాజ మును దా నొ , నర్చిన మేటిజన్మమ్ములందుఁ
జంపిన పశువుల చర్మంబు లవి వింద్య , వర్సత సదృశభావంబునందె
రక్త మంతయును జర్మజ్వతి యను నొక , నది యయ్యె నట్టి మానవపతికిని

గీ. గతి దివంబాయెఁ గాని మోక్షంబు దొరక , దాయెఁ నాతని యశము సాక్ష్యమ్మొనంగు
నాగమోక్ష కర్మంబుల నాచరించు , వారలకు మోక్షపదము చుట్ట్రావ మనుచు. 505

గీ. కావ వీద్యశధర్మముల్ గలపు నాగ, మముల నాకించుకయు బుద్ధి మనల దనమ
సంస్మరికిఁ గారణంబు స్త్రీ సంగమంబు, దానిఁ గనువాఁడు ముక్తుఁ డెట్లొను? చెప్పుమ.

ఉ. ఆగమధర్మ మానఁగ గృహవ్రతియే యధికారి వానికిన్
సాఁగదు దారతోడ ముఖసంగతిమై వసియింపకున్న నా
భోగము చేకుఱన్ మనము పొంగును జేకుఱకున్న భిన్నుఁడై
తాఁగృహియించు విట్టిపరతంతుఁడు మోక్షముఁజెందనేర్చునే : 507

వ. అనివ జనకుం డిట్లను; మునీంద్రా : యజ్ఞాదికంబుల వేదోదితంబగు హింస యుపా
దిభేదమ్మున నహింసయ యగు నది యెట్లంచేచి : 508

మ. ఫలముం గోరి యొనర్చుహింస తనకుం బావమ్ము సంధించుఁ గా
ని లవమ్మైన ఫలమ్ము గోరవియెడన్ లేదట్టి పావమ్ము ని
ర్మలమై యొప్పెడివహ్ని కిందనపుసంబంధమ్ముచేఁ గాక తా
గలుగన్నేర్చునె ధూమ మూరకయ, విక్కింబింత యూహింపుమా. 509

గీ. రాగి కాక యొనర్చు కర్తమ్ము లవి కృ, కర్ములయ్యును విను మకృతమ్ము లగును
గావ మోక్షేచ్ఛ నొనరించుకర్మములకుఁ, బాతకము లేదటంచు విద్వాంసు లంద్రు.

వ. అనివ కుకుం డిట్లనియె. 511

గీ. సందియం బొక్కొడు మనమ్మునందుఁ దోచు
చున్నయది మాయలో ముద్ది యొన్నవాఁడు

విస్పృహం డెట్టు లగు : మోహవియతులకును

గేవలము శాస్త్ర మగునె ముక్తివదంబు :

512

అ. వె. దీపవార్తచేతఁ దిమిరంబు వాయవి, యెట్లు శాస్త్ర మబ్బినంతమాత్ర

లోననున్నతమము లోకొవి యడఁగునే? యనుభవమునఁ గాక జనకభూప : 513

క. వరహింస నలువకుండుట, వరమహితంబ కద : మోక్షపదగామికి సం

సరణమున మునిగి తేలేడి, నరులకు నది యెట్లు జరుగు నరనాథమణి.

514

క. ధనవాంఛయు సుతవాంఛయు, వనితావాంఛయును రాజ్యవాంఛయు నీ నె

మ్మనమున వదలవు నీకుఁ ద, గునె జీవన్ముక్తవదము? కువలయనాదా :

515

గీ. శిష్టరక్షణమును దుష్టశిక్షణమ్ము, నవనిష్ఠివైన నీ కవశ్యములు కావె

యిట్టి భేదమ్ము చొప్పుడునట్టి నీ వి, దేహముక్తికి నే నమ్ముతించుఁజెల్లు :

516

మ. కటుతిక్తాన్తు కషాయభేదము లెఱుంగన్ లేవొ? యిష్టార్థలం

వటభావమ్మును బొందవో? కడు నరమ్యంబైన వస్తుక్రియా

ఘటనకాహేయతఁగాంచకుంటివొకొ? జాగ్రత్స్వప్నసుప్త్యాదులం

దటులే మగ్నతనొందకుందువొ? తురీయావస్థ నీకొప్పునే?

517

మ. ఇది నాసేన, మదీయరాజ్య మిది, నాయేణాక్షి యీనాతి, యి

య్యది నాపుత్రిక, నీఁడు నాసుతుఁడు, నాకాహ్లాదకం బిద్ది, యి

య్యది నాకుంబ్రతికూల మంచు మది నూహల్ సేయు నీవెట్లు ము

క్తదళం జెందెడు? నీకు లోష్ఠమును బంగారమ్మునుం దుల్యమే?

518

సీ. సేవింప గతి లేదు చేయంగఁ బని లేదు , విలిచి వసంవంగ నీడ లేదు

కామింప సతి లేదు గణియింప మతి లేదు , దుఃఖించుటకు లోనదుడుకు లేదు

తిట్ట శత్రుఁడు లేఁడు దీవింప హితుఁడు లేఁ , దేలంగ నొకపల్లెయేని లేదు

మానమ్ము లే దవమానమ్ము లేదు క , ప్లమ్మును లేదు సుఖమ్ము లేదు

గీ. పుష్పఫలమూలములఁ బొట్టఁ బోసికొంచు

నరయ నాయంతవాడనై యడవిమ్మగము

వడుపునఁ జరింతు నావంటిబడుగు చెందు

వాడు కాఁడె? జీవన్ముక్తవదము నధిప :

519

చ. వనిత గృహమ్ము విత్తమనువాంఛలతోఁ బనియేమి నాకు నా

పని పెఱవారి కేమి? గుణవర్గము వీడి చరింతు; నీవనన్

వవిత గృహమ్ను విత్తమనువాంఛ మదిఁ వదలంగ లేవు నీ
కనువగునేని ముక్తిపద మన్యులు పొందనివార లందురే ? 520

క. ఒకవేళ ధనము లేమి మ, తొకవేళను సేన లేమి నొకవేళను శ
త్రుకృతభయం బెడఁబాయమి, నకదా : చింతించుచుందు వననీపాలా ! 521

తే. గీ. అనఘులు జితవ్రతులు మితాహూయలైన, యట్టి వైఖానసులు దీని నత్యసార
మంచు గుర్తించియును నడుగంటుచుండ, నీవు సంసారివై ముక్తి నెట్లు గంటి ?

ప. భవదీయవంశోత్పన్నులగు రాజులకందఱకు ననూచానంబుగా విదేహపదంబు
చెల్లఁబోయిఁ గాదేని పీఠూర్పుండగు నిమి జన్మంబొనరింపఁ గులగుయం డగు
వసిష్ఠుం గాంచి విన్నవించిన నతండుచే “సురేంద్రుండు యజ్ఞం బొనరింప నున్న
దాఁడు తదధ్వరమ్ము నమాప్తి నొందించి నీచుఖంబు నెఱవేర్చెద” ననుడు వేటొ
కని వశమ్మునఁ దనజన్మంబు నెఱవేర్చికొని కుపితుండగు వసిష్ఠుడే “నీశరీరంబు
భూపతితం దిగుఁ గాక” యని శపింపఁబడి “నీకును వియ్యదియ కావం” బని
యెదురు శపించె నని వింటి. విదేహముక్తులగువా రిట్టివను లొనర్తురే ? యని
మఱియును, 523

క. విను మీవిదేహాబిరుదం, బనఘా : మృతకోశమట్టులయ్యె దర్మిద్రున్
జనునే లక్ష్మీధరుఁడనఁ, ననువే విద్యాధరాహ్వయము మూర్ఛనకున్ ? 524

ప. నావుడు జనకుండిల్లను, 525

మ. భవదుక్తం బనృతమ్ము గాదు విను విశ్రా : నీవు నీతంద్రియా
జ్ఞ వృథా చేసి వనాంతరమ్మునకు వేడ్కన్ బోవనుంకించె ద
య్యవనిన్ మాత్రము సంగముం గనక యేలా యుమ్మి నీకొప్పున
య్యఁ : విలోకింపు మరణ్యమందు మృగవిత్యవ్యాప్తి లేకుండునే ? 526

క. దండం బేమయ్యెడినొ క, మండలు వేమగునొయంచు మాటికి నెట్టుల్
గొండాడె దీవు, నే భూ, మండలభరణమును వల్లె మది సంధింతున్. 527

గీ. విత్యమును బొట్టికై చింత నీకుఁ దప్ప, దట్టులే రాజ్యచింత నాకభిమతంబు
నందియముఁ జెంది యీవు విచార మొందె, దేను వివస్వతయందనై యెసఁగువాఁడ.

మ. అనుమానం బొకయంత లేక సుఖివై యాహారముం గొందు వి
ద్రవ్యగైకొందు సుశ్రుతంబడయుదున్ రాజ్యమ్ముకాసింతుఁ గ

ని విబద్ధుండ నటంచు భీతిని గొన న్ని వన్నియున్ వీడి వి

త్యవిబద్ధుండ నటంచుఁ జింతిలెడు నీకా : ముక్తి సిద్ధించుటల్.

529

గీ. కాన నీవు విబద్ధుండఁ గా నటంచు, నకలము నొనర్చు మదియ మోక్షమ్మునుమ్ము
బద్ధబద్ధిని నీ వెంత పాటువడిన, ముక్తిఁ గాంచుట నున్న యోమునివరేజ్య.

530

ఆ. వె. మమతవీడి యెట్టిక్రమమున వర్తించె, నేని వాడు ముక్తి కేగువాడు

మమత నొందువాడు మఱి యెట్టిక్రమమునఁ, బోయినేనిముక్తి బొరయలేడు.

గీ. ఆనఘ : రాజ్యాదికంబు నాయది యటంచు, నిచ్చ గలిగి న్రవర్తించ నింత విజము
గాన నేమ జీవన్ముక్తగతిని గంటి, వెట్టిఁబడ నేం ? నామాట వినఁగదయ్య.

532

క. అని జనకుం డువదేశం, బొనరించిన కుతుఁడు మోద మొంది తనంతఁ

జనె నాశ్రమమ్మునకు నుతుఁ, గని వ్యాసుండును బ్రమోదకలికుండగుచున్.

533

క. తనయా : జనకునివలనఁ, మనమునఁ గంసందియమ్ము మానెఁగదా : నీ

కనుడు కుకుఁడిట్టులనె న, జనకునివలె నునికి నాకు నమ్మక మనఘా :

534

వ. ఆట్లు నమ్మించిన వ్యాసుండు సంతుష్టాంతరంగుడై పీవరి యను నొకకన్వియం
దెచ్చి వివాహం బొనరించె.

535

క. ఆ రమణీయండు కుకుఁ డా, త్మారాముండయ్యుఁగనియె ననఘుల నుతులన్

గౌరవ్రభు దేవక్రతు, భూరికా గృష్ణున్ సమస్తబురమానితులఁ.

536

గీ. నలుపురకు వెన్క నొక్కకన్యకను గీర్తి, యనేడి దానివిగని దాని నణుహఁదనఁగ
వెవఁగు విభ్రాజపుత్రున కిచ్చె నతఁడు, బ్రహ్మదత్తునిఁ గనియె నప్పడఁతియందు.

క. కుకకన్యాతనయుం డ, త్యకలంకుఁడు బ్రహ్మదత్తుఁ డవసీపతియై

సకలముఁ బరిపాలించుచు, నొకతఱి నారదుని మునికుటో త్రముఁ గాంచెన్.

538

వ. తదుపదిష్టం బగు మాయా బీజోపదేశమ్ముకతన నిరర్గళజ్ఞాన సంపన్నుండై విరక్తిం
గాంచి రాజ్యభారంబు పుత్రునందీడి బదరికాశ్రమమ్మునకుం జనియె. కుకుండును
బిత్తుపావ్విద్యంబు విడిచి కైలాస శిఖరంబున కరిగి యచ్చట విరంతరధ్యానసంప
న్నుండై కొందొకకాలమ్ము వసియించి పిమ్మటఁ దద్గిరి శిఖరమ్మునుండి యోగబల
మ్మున నుత్పతనంబొనర్చి సకలయోగిజన దుష్ప్రాపంబగు నద్ధిం బొరసి యంబరతల
మ్మున రెండవ భాస్కరుం బోలె వెలుంగుచుండె.

539

క. వ్యాసుండును నుత విరహః, యానమ్మునఁ బెచ్చుపెడుగు నడలున మిగులన్

గాలిని యట విలుబోపమి, హా నుత : యనుచుం జనె రజతావలమునకున్.

540

- ఆ.వె. అచట నంగలాచ్చ వమ్మహాభాగుని, యందుఁ గరుణ గలిగి యఖిల గతుఁడు
ప్రతి రవం బొవచ్చెఁ బరముఁ డిప్పటికి న. పుర్వతమున నెగడుఁ బ్రతి రవంబు.
- చ. అటు విలపించు వ్యాసుకడ కంగజ మర్దనుఁ డేగుడెంచి "నీ
విటు దిగులొంద మంచదగునేః భవదీయ సుతుండు యోగ దు
ర్వటమగు మోక్షముం గనె నఖండుఁ దతం దీక వాని కింత య
కృటికము పూని దుఃఖపడఁగాఁ దగునయ్యః పరాశరాత్మజా. 542
- క. అని యోదాచ్చ శివుం గని, యనియెఁ వ్యాసుండు పుత్రు నరయకయున్నఁ
గనులకుఁ జల్లన గలుగదు, చినఁబోవు మనంబిఁకేమి సేయుదు దేవా : 543
- చ. అని పునఃపునర్విషాదంబునం దిగులొందు వ్యాసుం గరుణించి శంకరుండు "నీ
సుతుండు ఛాయారూపమ్మున నెప్పుడును నీ నన్నిది నుండు" నని వరంబిచ్చి
యంతర్హితుండయ్యె. 544
- క. హరుఁ డటువోయినమీఁదఁ, బరాశరాత్మజుఁడు దుఃఖభరమగున్తుడై
యరుడెంచె నాశ్రమమ్మున, కరయఁగ శుకచరిత మిది మహామహాలారా : 545
- చ. అని చెప్పు సూతుంగంచి శౌనకాదు లో మహాత్మా : శుకుండట్లు సిద్ధిం గాంచిన
పిదప వ్యాసుం డేవిధమ్మున వర్తించె వివరింపుమన నతఁ డిట్లనియె. 546
- నీ. వ్యాసుని శిష్యులై వఱచు దేవలుఁడు వై , శంపాయనుండును జై మినియును
నసేతుండును సుమంతుఁ డంతకుమున్న యా , తని యాజ్ఞఁ గైకొని చనిరి వ్యాసుఁ
డటు శిష్యు లరుగుట కిటు పుత్రుఁ డంతరిం , చుటకును నెమ్మది శోక మంది
తానును నెందేని బో మద్యమించి యం , తఁ దన తల్లి యా దాశరాజ
- ఆ. వె. సుతను నత్యవతిని శుభగుణ సంపన్న , సంతరాత్మఁ దలఁచి యచొటు వీడి
జన్మదూమి కడకుఁ జని విషాదులఁ గాంచి , యాపెజాడ వారి నడుగుటయును.

ధృత రాష్ట్రాద్యుత్పత్తి.

- చ. వారు నత్యవతిని శంకసున కిడిన వార్త తెల్పిరి. పదఁపడి దాశరాజ తగు సత్కా
రమ్ముల వాతని గారవించి స్వాగతం బిడిగి వివయ వివమిత శిరస్కుండై బద్ధాం
జరిపుటండై. 548
- క. దేవా ప్రాప్యం బైతగు, తానక పందర్శనం బొదపు కతమున నేఁ
బావనుఁడ వైతి జన్మము, పావనమై యెనఁగెఁ గులము పావనమయ్యెఁ. 549

వ. భవదాగమనకారణంబు వినవలకు ననుడు వ్యాసుండు మఱేమియుం జెప్పక యట కనతిదూరమ్మున నున్న సరస్వతి యొడ్డున నాశ్రమం జేర్చుచుకొని తపం బొన రించుచుండె. బదఁపడి శంతసుండు సత్యవతి యందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యు లను గొమరులఁ బడయుటయు నయ్యది విని వ్యాసుం డమితానందంబు నందె. ఇట్లు తనయులం గాంచి వారి కారణమునఁ దన్ను ధన్యుంగా నెంచికొనుచుఁ గొండొకకాలమ్ము రాజ్యమ్ము శాసించి కాలగతిం బొనరిన పిదపఁ బ్రథమండగు గాంగేయుండు తన తండ్రికిఁ గాలోచితంబు బొనరించి పైతృకంబగు రాజ్యం బొల్లక దేవవ్రతుండై తనతమ్ములలో నగ్రజుండగు చిత్రాంగదునకుఁ బట్టంబుగట్టె.

శా. ఆ చిత్రాంగదుఁ దొక్కనాడు మృగయావ్యాపారలీలఁ మృగ

ప్రాచుర్యంబున నొప్పు సత్తదవిశ్రోవంబోయి క్రీడించుచో

నాచెంతన్ నృపు నాత్మనామధరు డాయం జూచి నాదవి

ద్యాచాతుర్య మెలర్పఁదాకె నొకగంధర్వం డవార్యమ్ముగఁ.

551

క. ఆ యిరువురు నొక ఘూడేం, ధ్లాయతగతిఁ బొరునల్పి రా బదరుఁడు గాం

గేయానుజమ్ము స్వర్గ, స్థాయిగ నొనరించె విశిశళరపాతములఁ.

552

వ. భీష్ముం డయ్యుదంతంబు విని తమ్మున కుత్తరక్రియ లొనర్చి విచిత్రవీర్యుని రాజ్య మ్మున కభిషిక్తుం జేసె. సత్యవతి పుత్రశోకోపహత యయుఁ గనీయఃపుత్రరాజ్య లాభమ్మునకు నంతసించె. వ్యాసుం డీయ్యది విని యామోదించె నంత విచిత్ర వీర్యుండు క్రమముగా నంప్రాప్త యౌవనందై రాజ్యమ్ము శాసించ గాంగేయుం డతనికిం బరిణయం బొనర్చ నుంకించుచుండె.

553

ఆ. వె. అంతఁ గాకిరాజు సంతనమ్మునఁ దన, యాత్మ జాతలకు స్వయంవరమునఁ

బెండ్లి పేయువిచ్చఁ బిలిపించె రాజన్య, వరుల నెల్లఁ దగినవారిఁ బంచి. 554

వ. భీష్ము డచ్చటి తేగి విఖిల రాజన్యుల జయించి యంబాంబాలికాంబికలను నమ్ము వ్వురఁ గన్యకలం దనరథమ్మున విడికొని మాత్రాది భావమ్మున వారిం జూచుచుఁ బురిమ్మున కరుదెంచి తల్లికిఁ గన్నియలఁజూపి దైవజ్ఞనిర్ణీతంబగు నొక్క సుము హూర్తమ్మునఁ దమ్మునకుం బరిణయంబొనర్చ సమకట్టియున్నంత వారిలోఁ బెద్ద యగు నంబ లజ్ఞావనతాననయగుచు శాంతవపున కిట్లనియె.

555

శా. నాకుఁ సాహ్యునియందు నాన్వపతికిన్ నాయందు నేయ్యంబు దా

నేకాకారముఁ జెంది యున్నయది, నీ వెంతే బలాధ్యుండవై

యాకర్షించితి నీ యదీన వగు నా కారాజా ప్రాపించునే :

నీకుం దోచవి ధర్మముం గలదె : మన్నింపంగదే నావుడున్. 556

వ. దేవప్రతుండును వృద్ధబ్రాహ్మణజననీసచివానుమతంబున నద్దాని యథేచ్ఛాగమన మ్మున కంగీకరించిన నయ్యదియు సాయ్వి నికేతనమ్మునకుంజని యతనితో విట్లవియె. 557

క. నీయం దనురాగము గల, నా యాధార్థ్యమైతింగి నను విడిచెను గాం
గేయుం దో నృపమన్మథ, న్యాయముగఁ బరిగ్రహింపుమా నాకరమున్. 558

ఉ. నావుడు సాల్వఁ దీట్టులను నాతిరా : నేఁ గనుచుండ నాఁడు విన
గేవలమంటె భీష్ముఁ దెటు నే గ్రహియింతు : నెవండు గైకొనున్
బో : వెలఁదిన బరుండు గొనిపోయి త్యజించిన దానిఁ, బొరుష
శ్రీ వెలిదొక్కి స్రుక్కువడదే : చనుమీ చనుదెంచినట్లుగన్. 559

గీ. అట్లు త్యజియింప నయ్యంబ “యకటఁ చెడితి”
నమచు విలపించుచును వెన నరుగుదెంచి
భీష్ముఁ గని పల్క “ధర్మజ్ఞు బేలనైతిఁ
జెడితి పాశ్వుండు న విరసింపె నురక. 560

క. ననుఁ గైకొను మీ” వని కడు, వినయము దైవ్యంబు దోచ వేఁడుకొనుడు కాం
తనవుం “దవ్యాసక్తఁ, వినుఁగొన రా దేగు మిపుడ నీ తండ్రీఁ గనఁ. 561

గీ. అమటయును జేయువది లేక యంబ పుట్టి, వింటి కేగక వనమేగి యొంటి నచటఁ
దవము పేయఁగఁబూనె శాంతనవుఁ డంత, దమ్మువకుఁబెండ్లిచేసె న త్తలిరుఁబోండ్ల.

క. ఆ యరువురు భార్యలతో, నా యవనీపాలుఁ డువవనాది క్రీడా
వ్యాయామ గతిఁ జరించుచు, న్యాయంబుగ భూమిపాలనం బొనరించెఁ. 562

గీ. అట్లు నవ వత్సరములు భార్యలను గూడి, కేళి నల్పుచు నా భూమిపాలుఁ డంత
రాజ యక్షైర్లుఁ దగుచు మరణము నందె, నతివిధువనంబు మృత్యుసంగకముకాదె :

వ. సత్యవతి సుతుండు మృతుం దగుటకు దుఃఖించి మంత్రులవంనఁ గాలోచిత
కృత్యమ్ము లొనర్చుజేసి గాంగేయుం బిలిచి యేకతమ్మున విట్లవియె. 563

క. శంతను మహిపతి కీపును, సంభావను వగుటఁ బృథివి కాసింపుము నా
వంతఁ దొంగిలించి నాకుఁ, సంభావపుఁ గొఱఁతఁ దీర్పుఁ జనదె : కుమారా :

- క. అంబాలి కాంబికల యం, దుం బడయుము పుత్రకుల, సుతుల లేమివి వం
శం బడఁగు నకటః యిది నిం, ద్యంబిని తలపోయ నగునె, ధర్మమకాదే ? 567
- వ. అను తల్లికిం గొడు కిట్లనియె. 568
- కా. తల్లీ : నాదు ప్రతిజ్ఞ నీవు వివలేదా ? రాజ్యభారంబు నే
నొల్లక దారఁ బరిగ్రహించుటకు నే నొప్పక గులీనుం ద్వీజుం
దల్లిలావకులందుఁ గూర్చి తగు సంతానంబు నందింపఁగాఁ
జెల్లకా కాత్రము లిట్టి ధర్మమును కాపించుకా గులార్థంబుగా. 569
- గీ. ఇట్లు మనుమనిఁ బడసి మహీతలమున, కతని నభిషిక్తుఁ గావింపు మంబి : వాని
కాననంబు నాకెంతయు సమ్మతంబి, యనుడు వ్యాసునిఁ దలఁచె సత్యవతి మదిని.
- క. స్మరియించి సంతమాత్రన, యరుదెంచి నమస్కరించి యట విల్చిన య
పురమున్ వ్యాసుని భీష్ముం, దరసి తగినరీతిఁ బూజలర్పించె వెనక. 571
- వ. సత్యవతియు వ్యాసుం గాంచి యిట్లనియె. 572
- క. తనయా : నాయనుమతి నీ, యనుజువి క్షేత్రమ్మునన్ నయంబుగఁ బుత్రుం
గనుమా నా కాననమున్, వినుమా వంశంబు నిల్చి విశ్రుతి గొనుమా. 573
- క. అను తల్లిమాట లాప్రవ, చనములుగా నెంచి వ్యాసనయమి యనుజాం
గవ ఋతుకాలమ్మును గను, దనుకం డా నట వసింఁచెఁ దద్దయు నెమ్మిన్. 574
- వ. అంబికయుఁ గొండొకకాలమ్మునకు ఋతుస్సౌకత్యై యత్తయాసతికతన వ్యాసుం
గలయుట కంగీకరించివ, 575
- అ.వె. వ్యాఁడు డా విలాసవతిఁ గూడి శ్రీడింప, వనిత యంధు నొక్క తనయుఁ గాంచె
సతఁడు రాజ్యమునకు నర్హుండు గతున్కి, సత్యవతియుఁ గడు విచారమంది. 576
- వ. తెండవ కోడలగు సంబాలికం బిలిచి యంగీకరింపజేసిన నాపెయును యోగ్య
కాలమ్మున వ్యాసుం గలిసి పాండురోగగ్రస్తుండగు నొక కుమారుం బడపె. ఆతం
డును రాజ్యమున కర్హుండుగామి సంతకం బిలిచి మరల నొక్క కుమారుం గను
మచిన నాపెయు సత్తమాట కుత్తరం బీజాలక వల్లె యని తన దాసింబనిచె. 577
- క. దానియు వ్యాసునిమది కు, ల్లానం బొవరించి తగు విలాసములొప్పం
జేసినకతమున దానికి, వ్యాసనముఁడు విదురుఁ డనెడివాఁ డుదయించెకా. 578
- వ. ఇవ్విధమున ధర్మవేదియగు వ్యాసునివలన ధృతరాష్ట్ర పాండురాజు విదురు బుద్ధు
నించి భరతవంశం బుద్ధరించెరని నుడువుటయుః 579

స్కంధాంత పద్యములు.

శా. సారాచార విలాసః విస్తృతయశస్సంభారః గంభీరః సం
సారాత్యంతవిరక్తచిత్తః త్రిజగత్సంస్తుత్యః షడ్ధర్మసీ
పారావారవిశాకళిత్రః కరుణాపారీజవారిత్రః లీ
లారాజీవభవానతారః గురుచర్లబ్రహ్మవిద్యస్మతీః 580

క. హృద్యానవద్యవిద్యా, విద్యోతితనకల దేశవిభుమండల సం
సద్యోషాఘాషాయిత, విద్యార్థివిశేషః బ్రహ్మవిద్యద్భూషా. 581

మాచినీవృత్తము. ధవళగిరి వివాసాః ధర్మరాజద్విలాసాః
శివతరసుచరిత్రాః శీలవచ్చాత్రపుత్రాః
భవపరిచితచిత్తాః బ్రహ్మసూత్రార్థవేత్తాః
త్రివిధమతవిహారీః దేశిక బ్రహ్మసూరీః 582

గద్య.

ఇది శ్రీ....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీ భాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ బ్రథమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ మత్పుర దేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః

(శ్రీ)

దే వీ భా గ వ త ము

ద్వితీయ స్కంధము

శ్రీచర్ల కులాంబుది రా, కాచంద్రః సమస్తమాచకసురద్రుమః ధీ
వాచస్పతిః దుర్మత దు, ర్వాచాదుర్వల్లిశప్తిః బ్రహ్మయశాశ్రీః

1

గీ. అవధరింపు మనంతరం బఖిలమునులు, సూతుఁ గన్గొని హర్షసమేతులగుచు

“సత్యవతి నెట్లు కైకొనె శంతనుండు, మున్నె యామెకు వ్యాసుండు పుట్టుటెట్లు ?

వ. వ్యాసుని జన్మంబును సత్యవతి యాథార్థ్యమును సవిస్తరముగా నెఱిగింపు” మన
వుడు సూతుండు.

3

ఉ. అంబ! వినుం దలంచు జనులందఱు దర్శము నర్థకామమో

క్షంబులు గాంతు రీవకద సర్వనియంత్రివి నీదు మంత్రరా

జంబు పఠించువారలకు శాశ్వతసిద్ధి మఱించు మత్ప్రజా

మంబును సేకరించి నను మాన్యవదోవిభవుం బొనర్చుమా.

4

క. అని యంబకు మ్రొక్కిడి యో, యనఘలు వినరయ్య మును లహర్పతితేజం

డనఘుం డుపరిచరవసుం, డను చేదిధరాధినాథుఁ డలరుకా ధరణీన్.

5

గీ. అతని తపమున కెద మెచ్చి యమరనాథుఁ, దొక్క వివ్య విమానంబు నొనఁగె దాని

నెక్కి యుప్పరనీదుల నేగుచుండు, కతన నుపరిచరాఖ్యను గాంచె నతఁడు.

6

క. అతని సహధర్మిణి తరు, జీ తిలకము గిరిక యనఁగ నెగడు ఘటి తనూ

జాతులు గల రాతనికి గు, జాతకు లైదుగురు వార లధిక బలాధ్యుల్.

7

క. వారలఁ దత్తద్దేక ధ, రారమణులఁగా నొనర్చి రమణీమణి త

న్నారాధింపఁగ సుఖియై, స్వారాజంబోలె నుపరిచరవసు వుండెకా.

8

వ. అంతఁ గొండొక కాలంబున నొక్కనాఁడు గిరిక ఋతుస్నాతయై తనరాక తెదురు

చూచుచుండె నయ్యవసరమ్మున,

9

- గీ. శ్రార్థ మొనరించుకొనఁదగు నమయ మిపుడు
గానఁ గానకు నేగి మృగములఁ గొట్టి
తెచ్చునుచుఁ బితరులు గడు నెచ్చిమెయి వి
ధించుటయు లోనఁ గొంత చింతించి యతఁడు, 10
- క. పితృవాక్యం బొనరింతునొ, సతివాక్యం బొనరుతునొ విచారించినచోఁ
పితృవాక్యము పేతయ న, మృతమవి తాఁ దుట్టతుదకు మది నూహించెకా. 11
- క. బిత్తరిపైఁ జిత్తము కడు, హత్తినవాఁడయు మృగయ కరిగెన్ పనికిఁ
జిత్తము సాఁబకిపువ్విపై, బిత్తి మఱొక్క యెడ వించి పార్థిపుఁడంతన్, 12
- వ. ఇట్లు చని కానం జరించుచున్నంత, 13
- క. ఆ లావణ్యవతీమణి, పై లోలుపుఁడైనకతనఁ బంచాస్తుఁడు పూఁ
గోలలు నాటివ రేత, స్థూలిత్యము వొడమె నుపరిచువసుపునకుఁ. 14
- క. అటువొడమిన కుక్కమ్మును, వటవత్రమునందుఁ బట్టి వ్యర్థముగాకుం
డుటకై ఋతుమతి యగు తన, కుటిలాలకయొద్ది కనుపఁగోరి కడంకన్, 15
- వ. ఎదుటం జరించు నొక డేగం బిలిచి పత్రపుటఁజీప్తంబగు వీర్యంబభిమంత్రించి
యట్లనియె. 16
- గీ. దీవి గొనిపోయి గిరికానతీమణికి నొ, నంగు మమ్ముద్దియకు ఋతుసమయమిప్పు
డీయ్యది యమోనువీర్య మెందేని దీనిఁ, బాటవై చెదవేమొ యో పక్షిరాజః 17
- వ. అవి యద్దానిం బనిచిన నదియు నవ్వటవత్రపుటంబు ముక్కునం గఱచుకొని
యుప్పరిమ్మున కెగసి యడుగునెడ ముందట, 18
- గీ. దానిఁ గనుఁగొని మఱియొక శ్యేన మామి, పత్రమంజేసి వేవేగ సమరమునకు
డీకొనిన నయ్యదియు దానిఁ దాఁకి యోపి, నంతపాటిగఁ బోరాడు నవసరమున, 19
- వ. చంచూపుటచిక్షిప్తంబగు నప్పత్రపుటంబు యమునోదకమ్మునం జాటి పడీన నద్దాని
విప్రశావోపహతయై మత్స్యమై పడియున్న యాద్రిక యను నొక యచ్చర మ్రింగె
నని చెప్పు సూకుం గాంచి తచ్చావకారణం బెఱింగింపు మనవుడు నాకం దిట్లనియె. 20
- మ. యమునాతీర్థమునం ద్వీజాం దొకఁడు సంధ్యావందనాపక్రీఁ దో
యములోనం దిగి వాద్యుచున్న సమయంబం దద్రికాకాంత తో
యములాదం జనుదెంచి ముగ్ధి ద్వీజా దాయం బోయి తత్పాదయు
గ్మము హేలాగతిఁ బట్టి లాగుటయుఁ దత్కంజాక్షిపై నాతఁడుకా. 21

- క. అలిగి విసారాంగననై, జలమునఁ బడియుండు మనుచు శపించిన న
వ్వెలఁదియు నాతవిచరణం, బులఁ బడి దీనన్య యగుచుఁ బురపుర పొక్కెన్. 22
- వ. దానిం గరుణించి కొండొకకాలమ్మునకు నీగర్భంబున నొక బాలుండును బాలికయుఁ
బుట్టుదు రాక్షణంబు నీకు విజన్యరూపంబు ప్రాపించు నదియ కాపాంతం బని చెప్పి
యరిగె నయ్యచ్చరయుఁ దచ్చాపవళమ్మున నయ్యమునాజలమ్ముల మత్స్యమై
యుండి. 23
- క. ఉపరిచరవసుపువీర్యం, బు పరిగ్రహించి గర్భమును దాలిచి యం
దునచితగర్భయగుచు ను, న్నపుడు వలం బడియె దాళయంత్రిత యగుచున్. 24
- వ. వాఁడు నద్దావిగర్భంబు భేదించిన నొక బాలుఁడును నొక బాలికయుం బొడమిరి.
వారిం గొవి వసురాజునొద్దకుం జని సకలం బెఱింగించిన వసువు విస్తయవిష్టుండై
బాలకుం గ్రహించి బాలికను మత్స్యజీవి కొనంగె. అబ్బాలిక కాలికయనియు
మత్స్యదరి యనియు మత్స్యగండి యనియు నామత్రయమ్మున నొప్పి తద్గృహ
మ్మున వర్ధిలుచుండె. బాలుండు మత్స్యండను నామమ్మున వసురాజగృహమ్మున
సర్వవిదములఁ బితృకల్పండై వృద్ధినందె. 25
- గీ. మత్స్యరూపమ్ము వదలి యమరవరాంగి, యగుచుఁ దనయిచ్చ నరిగె నయ్యధికయును
మత్స్యగండియు దాళసమ్మతివి వాచి, పుత్రికయుఁబోలె వృద్ధిని బొందెఁ బిదప. 26
- ఉ. జన్మన మంది యెన్నదగు చక్కఁదనంబును మేల్మి చెక్కులున్
మవ్వపుఁగమ్ములున్ మురువుమాటలు గుల్మపిసాళిగుబ్బలున్
నవ్వల తేటలున్ సొలపునం దగు మేటివిలాసపున్నదర్
విన్నటిలంగ నక్కరికి నేరుపుకూరుపు నాఁ జెలంగుచున్. 27

వ్యా సో త్పత్తి.

- గీ. ఉన్నయెడఁ దీర్థయాత్రార్థ మొక్కనాఁడు, యమున కేగి వరాళరయతివరుండు
దాఁబుచ్చును నక్త న్నైతండ్రీఁ బిలువఁ, గూడుఁగుడుచుచుఁ దనచిప్పిఁకూఁతుననిపె.
- క. మునివరుఁ డీతం డీతవి, ననువు మవలియొద్దనకు రయంబుగ నని చె
ప్పినఁ దండ్రీమాటఁ గొవి య, వ్వనజాక్షియు వచ్చె మౌనివరు దాఁటినన్. 29
- వ. వచ్చి యుడువం బెక్కించుకొని నడుపుచున్నంత,

- ఉ. ఆయువతీమణిం గలసి యా యమునం దరియించువట్టునన్
గాయజుఁ దాగ్రహించి మునికాంతువిపైఁ జిగురాకు బాకులం
గోయవి యార్చి యేయఁ దనకుం గల దైత్యముఁ దక్కి యాతఁ డ
త్తోయజనేత్రచారుకరతోయజ మల్లన ముట్టై ముట్టుకున్. 31
- క. సకియ యెలనగవు నగుచుఁ ద. నకరం బెడఁజేసికొని యనఘః మీబోఁట్లం
చుకయును సందేహింపక, యకటాః నాబోఁటిబోటి నంటం దగునే ? 32
- ఉ. నీవు వసిష్ఠమగ్నఁడవు; నేను విషాదురికాఁతునన్; దగఁ
భావమునందుఁజూడు; మీది భావ్యము గాదిటు చేసినన్ గులం
బాః వెలిఁజెందు; మౌనివరులాః హాసీయింతు; తపంబు నష్టమై
పోవు; భవాచ్చకుల్ వెడఁగుఁ బోకలకుం దగువార లొదురే ? 33
- క. తపమునకును వంశంబున, కుచద్రవము సంభవించు నూహింపక యి
ట్టివనికిఁ జొరఁబడ నగునే, తపసుల కెందేవి యిట్టి తగులము లున్నే ? 34
- మ. ఆనఘాః మానవజన్మ మెత్తుట యసాధ్యం; బిగ్రజత్వంబు గై
కొనుటన్నం గదు దుర్లభం; బిదియు నీకుం జేకుటెఱఁగ; మీఁద గా
సివి లెక్కింపక మౌనివై తపము వాసిం జెంది పెంపొందు నీ
వనిమిత్తంబుగ మారుబారిఁబడి న న్నాసింపఁగాఁ జెల్లనే ? 35
- వ. ఆదియునుం గాక, 36
- ఉ. చేఁవల కంపుచే నెగడి చెప్పఁగరావి యనఘాభావముం
జూపెడి నాశరీరమును జూచి పయిం బడ నిచ్చగించె నీ
పోపిక మావి; దీనసుఖ మున్నదొ లేదొ గ్రహింపవయ్యయోః
పాపపు మారుబారిఁ బడి వండిత భావము రిత్తపుత్తురే ? 37
- వ. ఆట్లు బోధించెడి తన వలకులు వినవి వానిం బోలె నటించి మరలఁ గరగ్రహణం
బొనర్చుటయు వయ్యతివ తప మనంబున, 38
- ఉ. ఈతఁడు వంచనాజిత హేతివరంపరచే గృహీతుఁడై
యాతురుఁ డయ్యె, నిక్క మిఁక నాఁగఁడు; కాముకులైన వారికి
స్థితియుజాతియుం దెలియనేర్చునే ? యంచుఁ దలంచి యెంతయుం
జాతురి మీఱ నచ్చటల చారునిలోచన మౌని కిట్లనుక, 39

- ఉ. తుందుడు కింత చెల్లనె ? బుధుండవుగావె ? మనంబునన్ దృతిం
జెందుము; చిత్తవృత్తి విఁకఁ జిందఱు వందఱు జేయఁబోకు; నా
యందము నీ మనమ్మునకు నందినదేని, భవన్మనోరథం
బుం దగఁ దీర్తు; నొడ్డునకుఁ బోవఁగ నిమ్ముడుపంబు నావుడున్. 40
- క. హితమగు నమ్మాటకు న, మృతిఁ జెంది, పరాశరాఖ్య మౌనివరుఁడు నా
నతికరము వీడి యవ్వలి, కతిరయమునఁ జేరి, మరల నాకర్షించెన్. 41
- మ. అటు పైపైఁ బడు నమ్మునీంద్రుఁగని యయ్యజ్ఞాఁడీ యాకంపితో
తక్కుట భీక్కుదృఢదేహమై మునివరుం గామాతురుం జూచి తా
నిటు వల్కఁక; విను నాడు దేహమిది యెంతే మీనదుర్వాసనా
ఘటితం; బీద్యక మైన వస్తువులు భోగ్యం బొనె ! మీ జాతికిన్ ? 42
- గీ. అదియునుం గాక సంయోగ మన సమాన, రూప యోవన వంతులకే పొసంగు
ననుఁడు నమ్మొనివర్యుఁ డత్యాదరమునఁ, గాంచి యద్దాని యోజనగంధిఁ జేసె. 43
- మ. మృగనాభీముఃఘంఘుమార్పటల పేర్మిక మించు మైతావితో
సౌగసుం గుల్కెడి మద్దు నెమ్మొగముతో, సొంపారుకెమ్మొవితోఁ
దొగల న్నివ్వమెఱుంగుఁ గన్నుఁగవతో, దోరంపుగారాముతోఁ
దగు వత్తవికరంబు వట్టె ముని కందర్ప జ్వరావిప్లవై. 44
- క. కరముం బట్టెడి యమ్ముని, వరునిం గని వల్కె; మౌనివర విను లజ్జా
విరహితమతివై నయముం, బరికింపక పట్టవగలు పట్టం దగునే ! 45
- గీ. అరయుచున్నాఁడు నాతండ్రి యవలియొడ్డు, వండు; నదిగాక మార్గస్థు లరుగుదెంచు
వారొయేమొ; యిటుల్ పటవై ఖరిని ర, మింపుటకు నామఘము నమ్ముతింపదనఘ.
- గీ. కాలవియమము పకులసాంగత్యమువ క, నవసరము గాని మనుజుల కట్లుగాదు
కాన నామాట విని రాత్రికాలమబ్బు, దనుకఁ దాకుము పాపకృత్యం బిదేల ? 47
- గీ. వీకుఁ బ్రతి చెప్పఁగా నోప; నీ వెఱుఁగని, యట్టిదర్శంబు కలదె ? కామాతురత్వ
మింతగా నీ మనము నలయించెఁగాక, పట్టవగ లిట్టి వనిఁ జేయఁబాడి యగునె ? 48
- గీ. దాశపుత్రికతోడఁ బరాశరుండు, పట్టవగలు నదీతటిభాగమందు
తగు లొనర్చె నటంచు వింతగ జనమ్ము, లాడుకొనుమాటలు సహింపనగునె పిదపఁ
- క. అవి పలుకు వత్తలోదరి, గని యుక్తమ పక్కి తీవు; కల్పించెద మం
చు; నిదియ చీఁకటివలె మన, కనుకూలం బగు నటంచు నటులొనరించెకా. 50

గీ. మంచు నాలుగు దెసల వ్యాపించి తమము, గలుగఁ జేయుడు నష్టానికాంతుఁడంత
నించుచిల్లావితేళి కానించుటయును, బలికె నత్తప్పి మధురసంభాషణముల. 51

గీ. కన్నియను నేను; నాతోడఁ గలసి సుఖము
వడయ నుంటి వమోచు పీఠ్యుడవు నీవు
దేవ వీయిచ్చకొలది నెందేనిఁ జనెద
వయ్యయో : నాదుబ్రతు కేమియగునొ పిదప. 52

మ. తలదండ్రుల్ దలరెత్త లేక కడువంతన్ మున్గి యెగ్గింతు; ర
న్నలుఁ దమ్ముల్ పెఱవారిమోములు గనన్ శంకించి లజ్జింతు; నె
చ్చెలు లన్నం గడు గేలి పేయుదురు; వానిన్ దెండ్లిగాఁబోదు; క
న్నెలఁకఁ జారుఁ యొనర్చువేఁకటు లపెంతేఁ జింతఁ గల్పింపవే ? 53

గీ. గర్భవతిసాదునేని పీఠన నేను
నీవు నీత్రోవఁ బోవ నానేర మెట్లు
తఁడ్రి యెఱుఁగని విధమున దాచికొందు ?
ననఘ : యోజించి చెప్పు ముపాయంబు నాకు. 54

వ. అవి పట్టరాని భయమ్మునఁ గొంకు నద్దాని కాతం డీట్లనియె. 55

గీ. నీకు నాసొందుజేసి కన్నెఱకమునకు, హావి వాటిల్ల కుండెడు నదియుఁగాక
గోరుకొను మిచ్చెదను మీకుక్కెల్లెల్ల, ననుడు ముని కిట్టులనియె నవ్వనజనయన.

సీ. తల్లిదండ్రుల కీముదంత మించుకయేనిఁ , దెలియకుండంగ సంధించు బొకటి
విన్నుఁ బోలంగల్లు చిన్నారిపొన్నారి , చిఱుతపాపని దయసేయబొకటి
కవ్యాత్వమున కించుకయు విందు నందు లో , పమ్ము లేకుండఁ గాపాడు బొకటి
యక్షయం బగునట్టి యౌవనం బేవేళ , మించురీతిని గటాక్షించు బొకటి

గీ. మీనగండంబు వాని నామేని కిప్పు , డీ వొనంగిన కస్తూరితావి చేవ
చెడక వాపించుపద్ధతి చేయబొకటి , నాకు దయచేసి యామీద నన్నుఁ గొనుము.

వ. అనునద్దాని కతం డీట్లనియె. 58

మ. విగమమ్ముల్ విడఁదీయువాడు సౌబగున్ నేర్పున్ దయాళుత్వముం
దగువాఁ డుత్తముఁ డూర్జితాత్ముఁడు పురాణంబుల్ వెలిం జేసి యీ
జగతిం బేరును గాంచువాఁడు హరితేజ స్సూర్తిమమ్మూర్తి నా
దు గుణంబుల్ గలవాఁడు నీ కొకసుపుత్రుం డుద్భవించుం జెలి : 59

వ. తక్కిన నీకోర్కెలెల్ల నట్లయగునవి మఱియును,

60

ఉ. అచ్చరమచ్చెకంటుల యొయారము లారసి యూరకున్న నా
కిచ్చ జనించె నేడు కమలేక్షణః దైవవశంబుఁ జేసి, నీ
మచ్చెపుఁదావి యేడః నిను మన్నన చేసి వరించుచేడః నా
సచ్చరికం బదేడః తనశక్యమే దైవకృతంబు దాటఁగఁ ?

61

గీ. నీకు నాకారణమున సుశ్లోకుఁ డైన, పుత్రుఁ డుదయింపఁగాఁగల పుణ్యముండెఁ
దప్పఁ జేయఁగ నెవ్వరితర మటంచు, దాశపుత్రిక నెవసెఁ బరాశరుండు.

62

క. తనవశమగు నక్కన్నియ, నెనసి పరాశరమునీంద్రుఁ డెంతయు సుఖశీ
లను దేలి యమున లోవల, మునిగి శుచియగుచుఁ దనంతఁ బోయినవిదపన్.

63

క. ఆగుణవతియును దా స, ద్యోగర్థము దాల్చి మిగుల సుజ్జ్వల తేజ
శ్శ్రీ గలిగి చెన్నుమీటు మ, హాగుణవిధియైన యొక్క యనఘం గవియెన్.

64

గీ. పట్టనంతన యామహాపురుషుఁ డంబ, తెఱగి యిట్లనుః నీవు యథేచ్ఛఁ జనుము
నేను దపమునకేగెదః నీవు నన్ను, నెపుడు దలఁచిన నప్పుడ యేగుదెంతు.

65

వ. అనపుడు సత్యవతి నిశ్చింతయై తనతండ్రి పాలికిం జని సుఖంబుండెః నతండును
ద్వీపమ్మునఁ బుట్టినకతమ్మున దైవపాయముం దవియు వేదంబులు విభజించిన
కతన వ్యాసుం దనియుఁ బరఁగి యష్టాదశపూణ్యములను మహాభారతమ్మును
రచియించి సుమంతజైమినివైలవై శంపాయనానితదేవలముఖ్యులగు శిష్యులకును
సుతుండగు శుకునకును నుపదేశించె.

66

గీ. సత్యవతి పుట్టె నట్లు, వ్యాసముని పుట్టె, నిట్లు లిట సందియ మొకింతయేని వలన
దనఘులగు వారిచరితలయందు గుణము, గ్రాహ్యమగుఁ గావిదోషంబుగ్రాహ్యమగునె.

గీ. కారణం బిట్లు లుండిన కతన సత్య
వతికి మత్స్యోదరమ్మునఁ బడుటయును బ
రాశరునిఁ బొందుటయును సంప్రాప్త మయ్యెః
నట్లు గాకున్న మునియుఁ గామార్తుఁ డగునె ?

68

గీ. శంతనునృపాలుఁ డామీద సత్యవతిని, దా గ్రహించి సుఖించి సంతతిని బడసెఁ
జిత్రముఁ బనిత్ర మిక్కఁథఁ జెప్పినాడ, దీని వినువారలకు శుభస్థితులు గలుగు.

69

వ. అని నుడువు సూతుం గని మహాత్మా! నీ చెప్పిన సత్యవతీ జన్మంబును వ్యాసో
త్పత్తియును సంతోషదాయకంబులయ్యె వింకొక సందియంబు గలదు, పురుషవశ

జుండును ధర్మాత్ముండును మహాభాగుండును నగు శంతనునృపాలకుండు కుల
హీనయగు విషాదపుత్రిక నెట్లంగీకరించె ? నతనికిఁ బ్రథమపత్ని యెవ్వతె ? ఇతని
కొమరుం డగు భీష్ముండు వన్దంశసంభూతుం డగు కతందేవి : సకలగుణసంప
న్నుండును జ్యేష్ఠుండును నగు భీష్ముండు రాజ్యంబు సత్యవతీతనయుల కేలయిచ్చె ?
సత్యవతి తన కోడండ్రయందు గోళకుల నెట్లు జనియింపం జేసె ? భీష్మునికి దార
సంగ్రహంబు లేవితకందేమి ? ఇది యిట్లుండ.

70

- సీ. వేదముల్ విభజించి మీఁద వేదాంతనూ , శ్రమ లొనర్చినయట్టి బ్రహ్మవేత్త
పదియునెన్నిది యనంబడు పూజింపబడు , ఎవరించినట్టి సర్వజ్ఞమో ?
అదిగాక భారతంబన నొప్పు పంచమా , గమ మొనర్చిన కహాకవివరుండు
ఇది పుణ్యకృత్య మియ్యది పాపకృత్యం బ , టం చెఱింగి చరించునట్టి తపసి
గీ. వ్యాసుఁ దాసిం చె బ్రాతృభార్యాసుఖం బ , టంచుఁ జెప్పితి వకట ; పరాంగనాసు
ఖంబె పాతక మన, ద్రాతృకాంతతోడఁ , గ్రీడనయ్యట తెట్టు లంగీకరించె ? 71

శంతనూపాఘ్వానము.

- గీ. వ్యాసశిష్యుండ వైన నీ కఖిలధర్మ. సూక్ష్మత లెఱుంగవచ్చు నో సూత : దీని
కుత్తరము పెప్పు మాదరాయత్రమతి వ, టంచుఁ బల్కెడి మునుల కిట్లనియెనతఁడు
క. కలఁడు మహాభిషుఁ డను భూ, తలనాదుం; డతఁడు సత్యతత్పరుఁడు; ధరా
తలనాయకమకుటమణి, విలసితచరణుండు; బ్రహ్మవిద్యాదికుఁడున్. 72
- గీ. అశ్వమేధసహస్రమ్ము లాచరించి, దాన వింద్రుని సంతుష్టఁగానొనర్చి
స్వర్గమున కేగి యచ్చట సకలసౌఖ్య, ములను రెండవయింద్రుడై పొందుచుండి.
వ. ఒక్కనాఁడు దేవతలతోడఁ జతురావను సేవించుటకై సత్యలోకమ్మునకుం జనియె.
క. గంగానదియును బరమే, ప్తిం గని కొవియాడ నచ్చటికి వచ్చి, విరిం
చిం గాంచి మ్రొక్కి, యొక్క యె, డం గాలాది వియవంబడం దెమ్మెరయున్.
చ. బలువడి వీవ నాపెతోడనైఁ గల చీరచెఱుంగు దూఁగి యా
వల కొకకొంత యొరపిలె; వప్తము దూయటఁ దా నెఱుంగ క
క్కలికియు మిన్నకుండె; నటు గాంచుట తప్పని యొక్కపెట్ట నొ
దలలను వంచి రీన్మపుఁడుదక్క నభావదులై ననిర్జుల్.

77

ఉ. తన్ను మహాభిషం డతిముదమ్మునఁ గన్గొనుచుండ, గంగయుఁ
గన్నులవిల్లు బారిఁ బడి కన్గొన సాగె నృపాలుమోము; వి
ల్లెన్నఁగరానిమోహమున విద్రులు గాఢతరానురాగులై
యున్నతఱిం, గనెఁ గమలజోద్భవుఁ డెక్కుడు తామసమ్మునన్. 78

క. పెద్దలు గల యీనభ వీ, రిద్ద అపత్రవఁ ద్యజించి యిటు విర్భయులై
మొద్దులవలె నటియించెద, రిద్దాని సహించుటొప్పునే ? సుజనులకున్. 79

వ. ఇట్లెంచి వారలం గాంచి “మంచిచెడ్డ లెఱుంగక వర్తించితిరి గావున మీరిరువు
రును మర్త్యలోకమ్మునం బుట్టుం” డని శపించె ; సంత వారును శాపంబునకుఁ
జింతిల్లుచు నవోపుటు వీడి వెడలిరి. 80

గీ. ఆ మహాభిషనరపాలుఁ డంత మర్త్య, లోకమున నెవ్వనికులమ్ములో జరించు
ననుచుయోజించిపురువంశమునఁబ్రతీపుఁ, డనునృపుని దండ్రీగానెంచె నాత్మయందు. 81

వ. ఇది యిట్లుండె. 82

గీ. అష్టవసువులుఁగూడ భార్యానమేతు, లగుచు విహరించుచును వసిష్ఠాశ్రమంబు
వందుఁ జరియింప నందొక్క యతనిభార్య, నందినీధేనువును జూపి నాయకునకు. 83

వ. ఇది యెవ్వరిది ? యని యడుగుడు నత్తవి కౌతం డిట్లనియె. 84

గీ. చెలియ యిది గలవాఁడు వసిష్ఠమౌని, దీని నెల్లరు నందినీధేను వంధ్రు
దీనిపా లిన్ని గ్రోలినఁ దెవులు జరయు, మృతియు దరిఁ జేర వని తనవతి వచింప. 85

వ. అనతియు ముదం బంది “నాకుశీనరరాజకన్యక కడు నేయ్యంబు గలయది. అపె
మర్త్యలోకవివాసిని యగుకతన జరామరణాదికంబుఁ బోరయఁ గలదు. తన్ని
వృత్తికై యీధేనువు నద్దాని కొనంగి యువకృతి నొనర్ప వలయు విద్దాని నాకై
తెమ్మ”నుడు, 86

గీ. అవసువు భార్యమాట పథ్యమ్ముఁ జేసి, తక్కుఁగలవసువులఁ గూడి దాని నపహ
రించె; రాబోవు నావద నెంచఁడయ్యె, సంగనానక్తు లాపత్తు లరయఁ గలరె ? 87

వ. పిమ్మట వసిష్ఠుండు తనధేనువుం గానక వెదకించి విసిరి తన యోగబలమ్మున
వసువు లపహరించుట యెఱింగి మనుష్యయోనిం బుట్టుండని వారలకు శాపం
బిచ్చె. పడఁపడి దాని నెఱింగి వార లతని కడ కేతెంచి శాపమోక్షం బనుగ్రహిం
పవే యని వేఁడుడు మునివరుండు కరుణించి యిట్లనియె. 88

మ. అనునంవత్సర మొక్కొక్క కగు శాపాంతంబు; నాచేనువుం
బనిగా భార్యకునై హరించె నెవఁ డా పాపాత్ముఁ డా కష్టఁ డ
మృదుజత్వమ్మును దీర్చకాలము వహింపంగఁ గలఁడంచు న
మ్మువి శాపాంతము నెప్ప, నవ్వసువు లిమ్ముల్ చేరుచున్ ముందటఁ. 89

వ. విడిశావనశమ్మున దీనానయై భువికేతెంచు గంగం గాంచి తమ శాపప్రకారం
చెఱింగించి “తల్లీ నీగర్భమున జనించెదము మమ్మునుగ్రహించి శంతనునృపాం
కున కీపు నత్నివగు మదియునుం గాక, 90

క. పుట్టినతోడన మమ్ముం, గిట్టింపుము నీట వైచి కీ డెంచక నీ
విట్టు లొనరించుకతమున, నెట్టన మాశాప మది వివిర్ముక్త మగున్. 91

క. అని వసువులు తనుఁ బ్రార్థిం, చివ నంగీకరించి చెచ్చెర గంగా
భువి తనయిచ్చుం జనియెన్, జనిరి వసువులును గడంగి స్వర్గమ్మునకుఁ. 92

వ. పిమ్మట ప్రతీవుఁ డొక్కనాఁడు గంగాతటమ్మునకుం జని సూర్యోపాస్తి యొనర్చు
చున్నంత. 93

ఉ. ఆ సలిలమ్మునకా వెడలి యంకురితప్రథమానయావనో
ల్లాసిని చారుహాసిని విలాసిని వే చని రాజ శేఖరుం
దాసి యశంకితాత్మయయి దక్షిణపుండ్రదఁ గూరుచుండఁగా
నాసుసీరుహాక్షిఁ గని యాచరించుచేత యిట్లనున్. 94

ఉ. ఎవ్వతె వీవు? నాదు కురు వెక్కుట కేమి కతంబు? వయ్యమో
జవ్వవి: యన్న. నచ్చటల చారువిరోచన ముద్దు లొల్కఁగా
నవ్వమొగమ్ము పంచి, నయనమ్ము లొకానొకవింత చెల్లునన్
వివ్వటింగఁ బల్కె, దగునేరువు తోఁపుఁదీరువుం దగన్. 95

ఉ. ఎవ్వతెవైన నేమి పృథివీ? సుమాత్రురమానరూప! నా
జవ్వవ మంత వీతయి వశం బొనరింపఁ దలంచి వచ్చితిఁ;
జిన్నకు వచ్చు నమ్మదమచెయ్యుల కోరువఁ జాల నక్కటా!
నవ్వలు గాఁ దలంపకుము నావచనమ్ము లటన్న విట్లనుకా, 96

క. కన్నెరొ: యవత్యమునకుం, దన్నునినాజ్ఞలకు యోగ్యతగల కుడి తొడన్
గ్రన్న నధిష్ఠించితి కా, నన్నిను నేఁ గొనఁగఁ దగదు నా; కటమీదన్. 97

అ.వె. భార్యదక్క నొండు పడఁతిఁగూడ నటంచు, వ్రతము గలదు; నాయపత్యమునకుఁ బిల్లిపై సుఖమ్ము వడయుము; నాకు నం, తానమొదవెనేనిఁ దలిచుఁబోజి. 98

క. సంతానహీనుఁ డితఁ డని, వంతం గొనఁబోతుమీ; భవత్పుణ్యమ నా సంతానకారణం బగు, నింతయు విక్కమన నాపె యేగెఁ దనంతన్. 99

వ. అంతఁ గొండొక కాలమ్మునకు మహాభిషుండు ప్రతీపునకుఁ దనయుండై శంత నుండు నాఁగ వర్తిల్లుచుండె, బ్రతీవుండును, 100

క. గంగకుఁ దనకుం జరిగిన, సంగతి కొమరునకుఁ జెప్పి వనియెం దా రా జ్యాంగమ్ము విడిచి యడవి న, సంగుడై యుండి తపమునలుపు నెవమునన్. 101

వ. శంతనుండు పైతృకంబగు రాజ్యమ్ము నేచు నొక్కెడ మృగయార్థంబు వనమ్ము నకుం బని వ్యాఘ్రాదిమృగమ్మల నుక్కిడంచుచు గంగాతటకుంజపుంజమ్ములం జరించువాఁడు ముందట, 102

సీ. మృగశాఖములకు నేర్పెడి నేర్పుగలచూపు , సోయగం బొలుకు కందోయిదాని కుంభికుంభములయుక్కును చ్రొక్కి విక్కి నీ , లెడిగుల్పు చందోయి బెడఁగుదాని మాటమాటకు ముద్దు మాటఁగట్టఁగఁ జాలు , సొగసుచే నెగడు నెమ్మొగముదాని ముకురమ్ములకుఁ జొకచక్కఁ దీర్చిఁగాఁజాలు , తక్కుఁజెక్కుల తళత్తళలదాని

గీ. తొగవగకావిజిగిలిగి నగ దొనర్చు , విగవిగలఁ దగు నగవుసోయగముదానిఁ దావులకు దీవి యగు కావిమోవిదాని , గవియె నొకకన్నె గన్నులకిఱపుదీఱ.

క. సురకన్యవోవి యయ్యం, బురుహోననఁ జూచి తండ్రి మున్నుతనకు నే విరిబోజిఁ జెప్పెనీసుం, దరి యయ్యతివయొకొ యంచుఁ దనమది నెంచున్. 104

ఉ. సుందరుడైన యావృతసూనునిఁ జూచి తదంబుజాక్షి “యా యందపుటిక్క విక్కము మహాభిషుడే” యని రాగమగ్నయై కంది మనోజతాపమునఁ గ్రాగి పునఃపునరాదరోదయా వందమునం దదీయవదనంబునఁ జూడ్కి నిగుడ్చి యున్నెడన్. 105

క. శంతనుండు దానిరీతిం, గొంత గనుంగొని రసమ్ము గులుకఁ బలికె “నో యింతీ; మరుదంతీ; విరి, బింతీ; నీవెవ్వతెవో? కృపం బిలుకఁగదే. 106

ఉ. ఎవ్వతె వైన నేమి కమలేక్షణ! విం గనుఁగొన్న మాత్ర న ప్పువ్విలు కావితె న భ్రమ పుట్టక మానదటన్నఁ బ్రాకృతుం

- దెవ్వఁడు నిన్నుఁ జూచి నహించు ? ననుంగరుజించి నాకు నీ
జవ్వనపున్ వినోదము లొసంగఁగదే తగదే యలంచుటర్. 107
- వ. అవి మదనశరదశితహృదయందై చల్కు నజ్జనపతిని మహాభిషునిగా నెఱింగిన
యది గావునఁ బూర్వసంఘటిత ప్రేమవశమ్మునఁ గించిత్పితపూర్వకంబుగా
విల్లవయె. 108
- చ. తెలియఁగ నయ్యె నీవల ప్రతీపునిపుత్రుఁడ వత్సదారస
త్కులుఁడవు; విన్నుబోఁటిన్వపకోటిశిరోమణి నెట్టికామిని
తిలకములైనఁ గోరుదురు; దేవసమానుఁడవైన నిన్ను నే
వలచియ యుంటి; నైన నొకపల్కు వలించెద నాకింపుమా. 109
- ఉ. ఏ నొనరించు కార్య మది యెట్టిది యే నగుఁ గాక, నీవు న
ద్దానికి నడ్డురాఁ జనదు; దాని నటుండఁగ విమ్ము; విప్రియం
లైన విదమ్మున న్నను నొకప్పుడు గావి వచింపఁ బోలె; ది
యైన నినుకా వరించి సుఖ మందెదఁ గోర్కులు మిన్నుముట్టఁగన్. 110
- క. ఈవియతి కెపుడు ప్రత్యా, భ్యానంబొనరింతు వపుడ యరిగెదఁజుమ్మి
భూనాథ నిను విడిచి నా, పైనేరము మోసవలదు పలికితి విపుడే. 111
- క. అవి వసువులప్రార్థన నె, మృనమునకుం దెచ్చుకొని క్షమానాధుని పే
ర్మి నెఱిగి సమయం బొనరిం, చిన నందుల కొప్పె నెదురు చెప్పక యతఁడున్.
- వ. గంగయు వతవియందుఁ జిరకాలలబ్ధామరాగయైన కతమ్మున్, దన్నపమందిరమ్ము
నకుం జని సుఖభోగమ్ము లనుభవించుచుండె. 113

భీష్మోదయము.

- సీ. వనరత్న ఖచితసుందరతరా ప్రతిమాన , వైచిత్ర్యయిత సౌధవాటలందు
కోకిలాకాశలీ కేకీలీలాకం , ధ్వని కవడుద్యాన వనములందు
హంసాది సంశోభితానమానాంభోజ , షండ మండిత సరస్థులయందు
గంభీరరంభా విజృంభమాణ వచీన , ఘనసారసున ఖంజగజములందు
- గీ. శంతమప్పసాలకుండు వక్రాంతయుమ స , చా శచీంద్రులమాడ్కిఁ బద్మాహరుల వి
ధమ్మన వఖండభోగ భాగ్యమ్ము లనుభ , వించు కాలంబు పెద్దయ్యు విండు కయ్యె.

- ఉ. తా నెవఁదో ప్రపంచపువిధాన మ దెట్టిదో యన్యు లెవ్వరో
తా నివసించు వాసమువిధం బది యెట్టిదియో యెఱుంగ క
మూనవనాథుఁ డక్కలికిమక్కువరో బడి యున్నయంత న
మూనివి దాల్చె గర్భ మనమానవసుప్రవరాంశమై తగన్. 115
- వ. గర్భంబు నవమానపూర్ణంబై యొక్క బాలకుండుదృవిండుడుఁ దత్క్షణంబి వానిం
గొనిపోయి నీటం బడవైచె; వి ప్లేఠేటం బొడమిన బాలర నేడ్వర నేటం బడ
వై చిన శంతమండు మనమ్మున నిట్లు విచారించె. 116
- మ. ఆకటా ! యేడ్వరుపుత్రులన్ గుసుమబాణాకాదులన్ విర్దయా
త్మికయై యేటికి నప్పగించె విఁక వృద్ధిం జెందు బెట్లొక్కొ ? మా
మకవంశం, బిది కూడదన్నను ననుక మన్నింప కీకాంత లే
చి కడు న్నేగమ పోవు; నిట్లగునె దుశ్శీలాంగనాసంగముల్ : 117
- క. ఆష్టమగర్భం బిది మద, దృష్టముకతనన్ లభించె నిపుడై నను నీ
దుష్టాత్మురా లొనరెడి, కష్టపుఁబని నాకు నాఁగఁగాఁ జెల్లదొకో ? 118
- వ. కావున నేవిధంబుననైన వంశరక్షణంబు కర్తం బని విశ్వయించి యున్నంత, 119
- క. అంగనకై మునివరు గో, వుం గొనిపోయినవసుండు పుత్రుండై పు
ట్టం గవి గంగయు వైశమ, గంగం గలువంగ నెంచఁగా నృపతి వెనన్, 120
- వ. అడ్డమ్ము పొచ్చి వినయమ్మున నబ్బాలెంతరాలి కిట్లనియె. 121
- ఉ. దాసుఁడనైతి, నా పలుకు దబ్బుఱసేయకు; కన్నపుత్ర వ్య
త్యాపివై వధింపు టిది న్యాయమె ? జాలి యొకింత లేదె ? యే
దోనము వీకొనర్చనిసుతుక వధియించెడి గొడ్డురాల ! నీ
బాసలకుకా మదిం దలఁకి వంశము నాశ మొనర్చ నెంతునే ? 122
- క. ఆకటా ! యేడ్గరఁ జంపితి, విఁకనైవకా జాలిలేదె ? యేజాక్షిరో ! యీ
యొకనిం బ్రతికింపుము తా, వకచరణయుగంబుమీఁదఁ బడి మ్రొక్కిడుదున్. 123
- క. సుతులం బొరయనియెడ న, దగ్గతి లే దని పెద్ద లండ్రు గావున వంశ
స్థితికై యీసుతునొక్కని, బ్రతికించిన నీవ్రతంబు భగ్నంబగునే ? 124
- క. అని బహువిధములఁ బ్రార్థిం, చిన వినకా వనిత చిన్ని శిశువుం జంపం
గొనిపోవుచుండ నిట్లనె, జనవతియుకా గనుల వహ్ని జలజల రాలకా. 125

- గీ. ఓసి పాపాత్మురాలః నానాననం బి, తిక్రమించియు నరకభీతియును లేక
కన్నకొడుకుల గంగదోఁగయవ నగునె, యకటః వినుఁగనినట్టి దుష్టాత్ముడెవఁడో.
వ. ఉండువుగాక పోదువుగాక యీ శకువుం జంప నీ నవి యద్దమ్ము సొచ్చెడిశంతనం
గాంచి యక్కోమలి యట్లనియె. 127
- చ. సమయము నెంచవైతి, విక సాగదు నీకును నాకుఁ గూటః ము
త్తముఁడవు నీవు; నివ్వెడు బిధర్మము కావి, వచింతుఁ డన్నిమి
త్తము; ననునొక్కకాంతఁగ నెడఁగజేయింపకు గంగఁగా నెఱుం
గుము సురకార్యముఁ నయఁగోరి వినుఁ వరియించితిం జామి. 128
- క. ఎనుపులు మునిశాపమ్మున, వసుమతిఁ బుట్టుటకు నన్నుఁ బ్రార్థించిన నేఁ
బ్రసు వైతి వారికు నీ, కు నతినయి నృపాలః దెలిసికొను మిదియెల్లన్. 129
- క. చిరకాలము మర్త్యులమై, ధరణిన్ వసియింప లేము తత్క్షణము మృతిం
గరుణింపు మన్న నే నీ, దురితం బొడిఁగట్టి నీటఁ ద్రోచితి సుతులన్. 130
- క. ఈతం దష్టవనసుకళ, చేతఁ జనియించె నధిపః చిరకాలము నీ
చేతము గుఁగించెడి ప్ర, ఖ్యాతిం జెందం గలాఁడు కాఁగలాఁడు సుమీః 131
- గీ. ఈడువచ్చెడి దన్కను పీఁడు నా న, మీసమంద వసించు నామీఁద నీకు
నప్పుఁజెప్పెద దీనికి నొప్పికొనుము, తల్లి లేకున్న బ్రతుకు వృథా నృపాలః 132
- క. అని నుడివి గంగయును దన, తనయుం గొని చనినమీఁద ధరణీపతి య
వ్యవితావిరహమ్మునకుం, దనయ విరహమునకుఁ జాలఁ దల్లడపడుచుఁ. 133
- వ. ఒకభంగి రాజ్యం బొనర్చుచుఁ గొందొకకాలమ్మున వేఁటఁ జని మృగమ్ముల
హంపించుచు విరహభరమ్మునఁ జిక్కినయదియుం బోలె మన్నగంగనదింగాంచి,
క. ఆ కల్లోలివిమధ్యరంగమున దీవ్యద్వాణబాణానన
శ్రీతై పేయ విరంతుశత్రుభ్రమైఁ గ్రీడించుచుఁ జాపవి
ద్యాకోశల్యముఁ జాపు నొక్కరుని గందర్పున్ విడంబించు ది
వ్యాకారంపు బెడంగు వానిఁగవితా నాశ్వర్యవర్యావృత్తై. 135
- క. తన తనయుండవి యనుకొనుఁ, దన తనయుఁడు గాఁడటంచుఁ దలఁచున్ మరలన్
దనయానక్తిం గను శం, తనుఁ డబ్బొలకునిఁ గాంచి తద్దయుఁ బేర్చిన్. 136
- క. కరలాఘవమును దుష్కర, శరలాఘవమును నమానుషవత్సముఁ దెలుపఁ
నరపతి దరి కరిగి మహా, దర ముట్టివడంగ విట్లతనితోఁ బలికెఁ. 137

అ.వె. తల్లి యెవతె నీకుఁ దండ్రీ యెవ్వఁడు; నీదు, నామధేయ మెద్ది; నగర మెద్ది; చెప్పు మనుడుఁ బిల్క పెనివిడెట్లక తన, యంత నాడుచుండె నతఁడు పేర్కొ. 138
వ. అంతఁ గొంత తదవు గ్రీడించి యాతం దంతర్హితుం దగుడు జనపతి చింతాకు లుండై గంగం గొనియాడి తొంటిరూపునఁ బొడసూపిన నాపె కిట్లనియె. 139

పీ. చిన్నారిపొన్నారి చిలుకప్రాయమువాడు , ముద్దు లొల్కెడినవ్వు మొగమువాడు
కళలనీనెడి గొప్ప కనుల నొప్పెడి వాడు , కరికలభాకార గరిమవాడు
ఆజానుంబిబాహుస్థానము వాడు , హరి పీనడించు మధ్యమ్మువాడు
శరశరానవవిభాసురకరమ్ములవాడు , డంబు చెన్నారు వక్షంబువాడు

గీ. నాకుఁ బొడకట్టి యంతట నన్ను మొఱఁగి
చవియె నొకముద్దులాఁడు వాడనఁగ నెవఁడు
తెలిపి వైశమ యవ్వానిఁ దెచ్చిచూపి
గారవింపుము నావుడు గంగ నగుచు. 140

క. ఎవిమిదవ వసుని యంశం, బునఁబుట్టినవాడు వీకుఁ బుత్రుఁడు గాంగే
యునిగా నెఱుఁగుమువానిన్, గనఁజేసెదఁ గనుము కమలకట వెడలంగన్. 141

వ. అని యబ్బాఁకుం దెచ్చి చూపి యితండు సకలవేదమ్ములను వసిష్ఠునియొద్దఁ
బఠించె. వేయేల వీబాలుండు పరశురామునికి గూడ శిష్యుండును సర్వథా యయ్య
వఘునకుఁ దుల్యుండును భవత్తురోద్ధారకుండును ననిచెప్పి యంతర్ధానంబుఁ గనుడు
శంతనుండు పుత్రుం గొఁగిలించుకొని రథముపై విడికొని రాజధానికిం జని మంత్రి
పురోహితానుమతంబుగ సుముహూర్తమ్మున యౌవరాజ్యాభిషిక్తుం జేసి గంగా
వియోగజంబగు దుఃఖమ్ము మఱచి సుఖం బుండె. 142

క. ఇయ్యది వసుపులచరితం, బియ్యది కుభదంబు; దీని వెంతయు నాపై
నెయ్యమ్మున ద్వైపాయనుఁ, దయ్యరణిజాతోడఁ గలిపి యానతియిచ్చెన్. 143

వ. అనిన సూతుం గంచి మును లవ్వలికత చెప్పు మనవుడు నతం డిట్లని చెప్పం
దొడంగె.

గీ. యౌవరాజ్యమ్ము గాంగేయునందు విలిపి, శరవణోద్భవుచే మహేశ్వరుఁడువోలె
సర్వసమములు కైకొంచు శంతనుండు, నాలుగేడు లానందాబ్ధి నోలరాడె. 145

వ. పదఁపడి యొకనాఁడు మృగయానక్తుండై విరంతరకుంజపుంజ మండితంబగు
కాళిందీతటమ్మునకుఁ జని యచ్చట, 146

- సీ. ఏనుగున్నలవంటి యెనకమ్మ గల్గెకా • రదవివందుల ఓర మడచియడచి
భూధరమ్మలపాటి పొడవుగల్గిన యేమఁ • గుల మొత్తముల నేలఁగూల్చికూల్చి
శమవాహనమునైన నమయింపఁగాఁ జాలు • పులులగుంపులతోడఁ బోరిపోరి
విక్రమాబోసదుర్వేదమ్మ లగు సింగ • ముల గములెల్లను గలఁచికలఁచి
- గీ. జనముమెయి గాలితోఁ బోలఁ జాలులేడి • కదుపులన్ బ్రదర్శింపులఁ జదిపిచదిపి
ప్రళయకాలకిరాతువి వగిది జంతు • మండలమ్మును వేటాడి మగిది యతఁడు. 147
- ప. ఒక్కశీతలతరుచ్చాయాతలమ్మున విషణ్ణుండై యున్న యెడ, 148
- క. ఆనందోద్ధీనకమై, నానాపరిమళవిశేషనవసౌరభమై
బానొప్పఁజాలు నొకగం, దానిం మేతెంచి నరవరాగ్రణి నెనపెన్. 149
- ప. ఆతండును దత్పరిమళమ్మున కచ్చెరువంది, 150
- మ. మృగనాథిం బురణించి, యబ్జముల పేర్కిం గ్రిందుగాఁజేసి, సం
పెఁగలం దీకొవి, కేతకీసుమములన్ విశ్లేచి, కుండమ్ములం
దిగు లొందించియు, మాలతీసుమములం దీండ్రించి, విర్హే కుకం
బుగ నేతెంచు పరీమళం బిది సుఖాంభోరాశిలో ముంచెడిన్. 151
- క. దీవికిఁ గారణ మేమొకొ, కావఁగవలెనంచు వేడ్క గడలుకొనంగా
నానాప్రసాదీర్థం, బై నెగడు వనాంతమెల్లనరయుచుఁ జనుచున్. 152
- చ. ఆమరివ వేడుకం గవియే వబ్బముఖిన్ నవసౌరభోజ్జ్వల
ద్దుమముమ విగ్రహన్ గమలకుట్టలచారువయోధరద్వయన్
యమితశిరోజభార మలినాంబర నాతివిభూషణాంబితం
దనులపుటాకువంటి యొక తామరపప్రతిమావలోచనన్. 153
- క. ఆకలికి నాతలోదరి, నాకంకంఠీలము నాకవకాంగికా
భూకాంతుం డిటు గన్గొని, యాకన్నియమేవిశానియే యిది యనుచున్. 154
- ఉ. దాని పిసాకి గుబ్బులును దాని యొయారపుఁ జాపుఁదీపులున్
దాని పశిత్రయీగరిమ దాని శరీరపరీమళంబు న
ద్దాని పయోవిలాసమును దాని పదక్రమపొష్టవంబునున్
దేవికి నగ్గలం బనుచుఁ దీరవిహారిమిగారవంబునన్. 155

శంతనుండు సత్యవతిం బెండియాడుట.

వ. డగ్గటి సిగ్గరికనమ్మనన్ మొగ్గు నగ్గజగమనం బునఃపునరాదరోదయమ్మనం
గనుఁగొనుచుఁ దన మనమ్మన, 156

క. ఈ మగువ దేవతాకాం, తామోయి : కిన్నరాంగనామణియో : ఫణి
శ్రీమూర్ధన్యయో : కాకీ, భూమిన్ గలపొలఁతి కిట్టి పొలుపుంగలదే : 157

క. అవి తలపోయుచు నా శం, తనుజనవతి తొల్లి దై వతధుని దనువరిం
చినభంగిఁ దలఁచుకొని య, త్రనుమధ్యకా బేర్పిఁజూచి తగనిట్లనియెన్. 158

ఉ. ఎవ్వతె వీవు : నీజనకుఁడెవ్వఁడు ? జవ్వని : యివ్వనమ్మునం
దెవ్వనికై చరింతు ? కులమెయ్యది : నీ విటు లొంటిపాటునకా
మవ్వపువేదికాంతి కనుమాయఁ జరింపఁగ నేమి వచ్చె ? నీ
తెవ్వఁడు భర్త ? దెల్పఁగదవే : మదవేల్లి తదంతిగామిని. 159

క. నీసోగను నీవిలాసము, నీ సౌరభ్యంబుఁ జూచి నేనెంతయు నీ
కాసింది మదనభూత, గ్రాసీభూతుండ నైతిఁ గరుణింపఁగదే. 160

వ. అన వక్కాంత చిఱునగవలర నిట్లనియె. 161

ఉ. కన్నెనుగాని వేతొక ప్రకారము దాననుగాను; దాశరా
జన్నయభిఖ్యగన్న సుగుణాత్ముఁడు నాజనకుండు; వన్ను “నా
వ న్నడిపించుచుండు మిదె వచ్చెద” నంచు వచించి డించి పో
యె వ్పరవాద : యింటి; కదియే యతఁడుండెడితావు నావుడుకా, 162

చ. నరవతియిట్లు వల్కు నరనాథుఁడ నేఁ గురువంశజాతుఁడన్
దరుణి ప్రతిక్షణప్రబలితం బగుజవ్వనమున్ వృథాగతిం
బొరయఁగఁ జేయ నేల : వనుఁ బొందు మసంశయరీతిఁబిత్తివై
వరమసుఖస్మృతం గొనుము పత్నియు గిత్నియు వేఱలేదికన్. 163

ఉ. ఓసరపీరుహాక్షి విను మొక్కలతాంగి ననుకా చరించి వే
రావలు గొల్చిపోయె; నది యాదిగ నేను మతొక్కలేమవై
నాన విగుడ్చునైతి; విను నారసిసంతన బుద్ధి వుద్దై; నీ
దాసుఁడనైతి; నావిధురతం బెడఁ బాపుట కివ్వగింపుమా : 164

వ. అవి నరసంబుగాఁ బల్కు నజ్జననాయకునియందు బద్ధానురాగయయి యత్నైయ్యలి
లజ్జించుచు నిట్లనియె. 165

- క. వినునేచెడి యమ్మదనుడు, ననుమాత్రము విడిచిపెట్టనా : యెందేవికా
వినుమొక్క మాట దర్మ, మ్మనకుం గట్టువదలదె పూవుంజోడుల్. 166
- ఉ. పెద్ద లెఱింగి కన్నెలకుఁ బెండిలిసేయుట పాడిగాని తా
గద్దకియై తనంతవ యొకానొక నాయకులెట్లవట్టినన్
బెద్దజీకంబు వాయదొకొ : పెద్దలకుం దలవంపు వింపదో :
హద్దు నతిక్రమించుట కులాంగనకు స్విహితప్రచారమే : 167
- ఉ. ఈవరతంతురాలి విటు లీపు వృథా మొగమొటవెట్టి సం
తాపము నొందఁజేయకుము. దర్మముమర్మ మెఱింగి యించుకే
నోపిక చేసి చుజ్జనకునొద్దకు నేగి తదాజ్ఞా బూని న
న్నాపయి స్వీకరింపు; మతః దన్నిఁట దీవరుఁ డింత యొప్పుదే. 168
- గీ. ఇట్లు లొప్పంగఁ జెప్పునయ్యంతి కెదురు, మాటచెప్పఁగలేమి, నమ్మునుజ విభుఁడు
దాశగృహమునకేగెఁ దత్కన్య నతని, యనుమతిగొని వరియింప నాత్మనెంచి,
- అ.వె. వచ్చుచున్న నృపతివరుచి దొదవ్వల, నరసి దీవరుఁడు గృతాంజలి యయి
యెదురువల్లి వినయ మెనఁగంగ విట్లనె, గౌరవప్రసత్తి గడయింకొనఁగ. 170
- వ. ఏనుటవద్దానుండ విచ్చోటికి మీరు విచ్చేసిన కితవ దన్యుండ నైతి నావంనికార్యం
బావతిమ్మమడు నతం దీట్లవియె. 171
- క. నీ కనుమతి యగునేవీకా, గైకొనియెద రర్చనత్తిగా నీతమజ్జ
రాకాచంద్రవిభావన, నాకోరిక చంద మిది యనన్ మనమలరకా. 172
- చ. అనఘుడు బయ్య నాతః; దధిపా : కడుభాగ్యముగాదె నాతమా
జను వరియించి నాకులము శస్త్రముగా నొనరింపు తెన్ను; నీ
కు నొనఁగు వాడ, నైన నొకకోరికఁ గోరెద; మత్కుమారికా
తనయిఁడు నీ యవంతరము భారుణికిం బతి గావలెం జూమి : 173
- వ. అనుదాకువవనంబులు విచి శంతమండు గాంగేయుం దలించుకొని విరుత్తరుండై
చింతాక్రాంతుండై యచ్చోటు విడిచి తన గృహమ్మున కేతెంచి దాశకన్యాగతమన
స్కుం దగుచు పశవాదికంబు వర్జించి యున్నంత, 174
- క. గాంగేయుఁ దెలిమిఁ దనతం, ద్రింగని యిట్లవియె, బేరిరికిని విటు గుం
దం గతమెయ్యదియొకొ : త, త్పంగతి యొక్కింతనాకు దయఁ దెల్పఁగదే. 175

- గీ. దుష్టయుండగు శత్రుండు దొడరె నొక్కొ. నలువగా రావికార్యంబు గలిగెనొక్కొ
యేనుగలుగఁగఁ గొదవ నీకెట్లు గల్గు, నేల చింతింప ? వచియింపవే మహాత్మ !
- క. జనకుని చింతం దీర్చని, తనయునిఁ దనయుఁడని చెప్పఁదగ దంధ్రుబుధుల్
మనమున దాఁచక చెప్పమా, యనఘా : నీకున్న కోర్కెయది నేఁ దీర్తున్. 177
- సీ. తండ్రియాజ్ఞనుగదా : దశరథాత్మజుఁడు భా , ర్యానుజోపేతుఁడై యటవికరిగె
నంహరిశ్చంద్రహాపాత్మజుఁడగు రోహి , రాన్యండు జనకాజ్ఞ నమ్ముడువదె
యాజ్ఞపతువుగాగ నంగీకరించె ను , నశ్శేపుఁడు దనజనకునియాజ్ఞఁ
బురురాముఁడు తల్లిశిరము దొల్లఁగనేసె , జనకాజ్ఞ దాఁటరాదనియకాదె
- ఆ. వె. చేయఁదగని చెట్టనేతయైనను బూర్వు , లాచరించు పెండు నరయఁ దండ్రి
యాజ్ఞకన్న ముఖ్యమైనది వేఱొందు , గాదటంచుఁ దెల్పుఁగాదె యధిప : 178
- క. తాను సమర్థుండయ్యను, బావికమై జనకుకోర్కెఁ బూరింపని య
వ్యానిది జన్మమె ? వాఁడును, చూచినయే ? పశువుగాక మానవనాథా : 179
- ఆ. వె. తండ్రి కోర్కెఁదీర్చి తనియింపఁగాలేని, పుత్రుండు జగతిఁ బట్టినేమి ?
గిట్టినేమిపలము : గిట్టవా : పుట్టవా , స్వేదజములు మతయు భేదమేమి ? 180
- క. అవి పల్కతనయుఁ గని శం, తనుఁ డిట్లను లజ్జ మనముదరికొనఁ దనయా :
గనుఁగొనుము చింతగాదే ? తనయుండొక్కరుఁడ యైనఁ దండ్రికిఁదలఁపకా. 181
- క. ఒకకొడుకు కొడుకుమంగా, దొకకన్నును గన్నుఁగాదయో : పుత్రా : దై
వికగతి వాఁడందినఁ దం, డ్రికి వేఱొందుగతి గల్గనేర్చునె యెందున్ ? 182
- వ. ఇట్లు చింతాక్రాంతుండై యున్న తండ్రి యుదంతంబు సాంతంబుగాఁ దెలియఁగోరి
యమాత్యులంబనిచిన వా రున్నయునికి నెఱిగి భీష్మునకుం జెప్పిన నతండు తద
మాత్యులతోడం గలసి దాశరాజనదనమ్మునకుం జని యతనితో నిల్లనియె. 183
- ఆ. వె. ఓయి : దాశరాజ : యొనఁగు నీపుత్ర మ, జ్ఞనకుడైన శంతనునరపతికి
మాతయైన వీడుకూతున కే నెల్ల, యెడల భక్తుఁడనని యెఱుఁగు మనమ : 184
- క. అన దాకుం డిట్లను నో, యనఘా : నీ కిచ్చెదను మదాత్మజ నతిగాఁ
గొను మీవుండఁగ నేత, త్రనయుం డీసేం నేం దర్శమె ? చెప్పమా : 185
- క. అనుదాశరాజనకు శం, తనుతనయుం డిట్లు పల్కఁగఁ దగ నీనుత మా
తను జేయుము నా కేత, త్రనయుఁడ రాజ్యమ్ము నేలఁదగుఁగా కనఘా : 186

వ. అనుడు మహాత్మా! నీవు రాజ్యం బొల్లమియ నిశ్చయంచైనను నీతనయందు
మద్దొహిత్రు రాజ్యమ్మునకు సమ్మతించనే యన భీష్ముండతని కిట్లనియె. 187

గీ. ఏను దారపరిగ్రహం బిచ్చగించ, విట్టి నా కేల పుత్రుడుపుట్టుఁ జెవును
నావని శంక మనమునఁ బోవఁ ద్రోచి, తల్లిగాఁజేయు బొప్పు నీతనయ నాకు.

వ. అనుగాంగేయువల్కులకు సమ్మతించి దాతుండు శంతనునకు సత్యవతి నొసంగి
పరిణయం బొనరించె. 189

ఆ.వె. సత్యవతిని ధర్మవతిగాఁగఁ గైకొని, సంతసించెఁ గాని శంతనుండు
పెండ్లి గాకమున్నె బిడ్డఁడు వ్యాసుండు, కలిగె ననెడిమాటఁ దెలియఁ డయ్యె. 190

వ. పిదప నతండు కొందొక కౌముదకు నానతియందుఁ జిత్రాంగద విచిత్రవీర్యులను
తనయులంగాంచె. వా రిరువురును గాలవశమ్మున మృతులగుడు విచిత్రవీర్యవత్ని
యగు వంశిక యత్తయాజ్ఞ వ్యాసుం గలయనెడ నేత్రవిమీలనం బొనర్చుకతనఁ
బుట్టండుండగు ధృతరాష్ట్రుం డుదయించి రాజ్యార్థుండు గాఁడయ్యె; బిదప రెండవది
యగు నంబాలికం బినుప నాపె వెలవెలఁ బాటుకతనఁ బొందురోగగ్రస్తుండగు
పాండురా జుదయించె నతండును రాజ్యార్థుండు గామి సత్యవతి పెద్దకోడలిఁ బిలిచి
మరల వ్యాసుంగవయు మనుడు నాపె యొల్లక కామకలావేదినియగు తన దాసి
బిచిన దానికి ధర్మాంశమ్మున విదురుం డుద్భవించె. 191

క. ధృతరాష్ట్రుం డంధుండగు, కతనన్ విరుదుండు దాసికాన్యగుటను స
మ్మతిగాక సత్యవతియా, నతి భీష్ముం డిడియెఁ బొందునకు రాజ్యంబుకా. 192

వ. అతండు విదురుండు మంత్రిగా రాజ్యం బేలుచుండె. 193

క. అలధృతరాష్ట్రుండును సౌ, బలియగు గాంధారి యొకతె వైశ్య యొకతె భా
ర్యలుగా మతిశతమును సౌ, బలియందున్, వై శ్యయందుఁ బడసె నొకరునిన్.

ఆ. వె. శౌరసేని కుంతి సదమల మద్రభూ, పాలపుత్రి మాద్రీ భార్యలుగను
బొందుభూవిధుం డఖండసౌఖ్యాంబుధి, నోలలాడి రాజ్య మేలుచుండె. 195

క. పుట్టిం బ మన్నయప్పుడ, పట్టి నొకవిఁ గనియెఁ గుంతి పాండువృషతి యా
గుత్తెఱుఁగమి వావడఁతిం, గట్టికొనియె నేమి పెన్నగల మునులారా! 196

క. అన విని మును లిట్లని రో, యనఘా! కన్నెఱకమునన యక్కుంతికి నం
దనుఁ డెట్లుగర్గెనో? పాం, డువృషతి దావెట్లుకొనియెనో? తెల్పుగదే. 197

వ. అవివ మూతుం డిట్లనుఁ దొల్లి శౌరసేనాత్మజయగు కుంతినిఁ గుంతిభోజుండను

- వాడు సంతానంబు లేమిం జేసి పుత్రింగఁ గైకొని పెంచికొనుచు నొక్కడ
దుర్వాసుండు తనగృహంబేగుడు నతనికిఁ బరిచర్యార్థంబుగాఁ గూతు నియోగించె.
క. కుంతయు దుర్వాసున క, త్యంతము భక్తియును బేర్చి దనరఁగ సేవల్
గొంతవడిఁ జేయ నాతం, దెంతయు సంతసము లోన నినుచుడి గాఁగన్. 199
- అ. వె. కన్నె! వేల్పునెవనిఁ గామించి మనమున, దలంచి కొనెదొ వాడు తత్క్షణంబ
వచ్చి నీడుకోర్కె ఫలియింపఁజేయు, మం దటంచు నొక్కమంత్ర మొనఁగె.
క. ఇటులోనఁగి యతఁడు ననె న, క్కుటిలాంక యొక్కనాడు కుతుకమ్మన న
జ్జటిలఁ దొనంగిన మంత్రపుఁ, బటిమం దిలకింప నెంచి పరియించి వెనక. 201
- ప. ఉదయించుచున్న సూర్యునిం బిలుచుటయు నతండు మనుష్యరూపమ్మునఁ జను
దెంచె; సంతఁ గుంతయు వేపమానయగుచు రజోదోషసంగతయై యతనిం గాంచి
కృతాంజలియై యిట్లనియె. 202
- క. దేవా! తావకదర్శన, మీవగ నొకమా తొనర్చ నే నెంచి తగన్
భావించి వేడితిని నా, భావము ఫలియించె నీవు వచ్చినకతనక. 203
- ప. కావున మదవదారమ్ము కతన దేవరకుఁగల్గిన పరిశ్రమంబువైచి కోపింపక భవ
దీయమందలమ్మునకు దయసేయుమని ప్రార్థింపుడు నహర్పతి మదవిహ్వలఁడై
యత్తలోదరి కిట్లనియె. 204
- క. విలిచితివి వచ్చియుంటివి, గలయకయే నన్నుఁబంపఁగాఁదగునే? యో
కలికీ యలరుల ములుకుల, కులుకంగాఁ జేయ నీకు నొప్పిద మగునే? 205
- అ. వె. ఎవతెత్తెవఁగాని యే దటస్థింతునే?, మంత్రపాటవమున మగువ! నీకుఁ
జిక్కినాడ నన్నుఁ జిక్కులు వెట్టక, కలయు మబల! పేర్చి దొలకరింప. 206
- ప. అనవుడుఁ గుంతి సిగ్గున ప్రగ్గుచు విట్లను, 207
- గీ. కన్నియను గాని వేటొందు గాడు; విజము
తెలియవే? సర్వసాక్షివి దేవదేవ!
విమ్మ నేఁ గోరుటయుఁ దప్పె; నన్ను నీవు
గలయ నుంకించుటయుఁ దప్పె; కను మొకింత! 208
- చ. అనవుడు సూర్యుఁ డిట్టులను; పంగవ! నిన్ గవఁగూడ కేను బో
యినయెడ నన్ను దేవత లిహి! యని గేలి యొనర్పరోటు! కా

దని గిక్కిరింతువేని విను నమ్మువి విద్దతివిన్ శపింతు; నే

మని యిటువంటిమంత్ర మదిలా; కులబాలిక కిచ్చెఁ జూచెదన్.

209

వ. నన్ను మన్నింతువేని మత్సంపర్కమ్మున నీకన్యాత్వంబు వాసి చెడకుండఁ గాపాడు భారము నాయదియ.

210

క. ఒరు లెవ్వ రెఱుంగకుండఁగ, వర మొనఁగెదఁ గోర్కెదీర్చి వగలాడిరొ; నన్
బురజించు ముద్దులొలుకు కొ, మరువిం గవరాదె; మరువిమాటగువానిన్.

211

క. అవి పేర్కొ గడలుకొనఁ బ, ఓక్కిన నచ్చెలి మెత్తవడియొఁ గ్రీడారతులం
దవిపి వర మొనఁగి రవియును, జనియెం దివమునకు మనము సంతన మెనయన్.

క ర్ణ యు ధి ష్ఠి రా దు ల జ న న ము.

వ. పిమ్మట నక్కుంతి చూలుదాల్చి దాదికిందక్కఁ దక్కుఁగలవారికిం దెలియనీక
యంతఃపురమ్మున నుండునెడ సహజకర్ణకుండలకవచాభిరాముండును నర్కప్రతి
మానుండును సర్వలక్షణోపేతుండునునగు కర్ణుం డుద్భవించిన లజ్జితాననయయి
చింతించు నక్కుంతికి ధాత్రేయ యిట్లనియె.

213

* క. కడచినపనికిం జింతన, గడలుకొలుపనేల; భావికార్యమ్మునకుం

బడఁతిరొ; యాలోచింతము, తడఁబా చేరియనఁ గుంతి తత్తటనడుచున్.

214

వ. ధాత్రేయికానీతం బగు మందనమ్మునందు,

215

క. బాలునిడి కన్నుఁగొనలం, గాలువలై నీరు పాటఁగాఁ గడుఁ జేర్చిన్

బాలిండ్లు స్రవింపఁగఁ జిం, తాలోలమనస్క యగుచు నడలుచుఁ బలికెన్.

216

ఆ. వె. ఏమి పేయుదాన నే మాచరించెడి, దాన నేమి నలుపుదాన మంద

భాగ్య నై నవాకు బహులక్షణయుతుండ, వీవు దక్కువాడవే కుమార;

217

మ. తనయా; యేజగదంబ లోకము లనంతంబుల్ కృపం త్రోచి వృ

ద్దివి బొందించు మహానుభావ నిమఁ బ్రీతిం గాచు నాకక్తి; నీ

కనయం బాఁకలి దీర్చు సారెకును స్తవ్యం బిచ్చి యమ్మాత; నే

జనవిం గామ, గుమార; నీకభిలమున్ సత్వాత్మ యద్దేవియె.

218

* ఈ విషయమును ఈ స్కంధమునందలి మఱికొన్ని విషయములును విపులముగాఁ జూచు వారు మా సాంధవజనసమునఁ జూడఁదగు.

- గీ. మరల నీమొగ మింక నొక్కమాటుఁ గాంచు, బాగ్య మబ్బవి నాకిట్టి పాపజాతి
కకటః స్వైరిణీఃబోలె వి న్నడవిఁ ద్రోచు, నంతగతి వచ్చె నేమవి యందుఁబుత్రః
చ. కవియును విన్నవంటి తగుకానుపు, నెన్నఁడుఁగావి సంతతిఁ
గనవి యనాభవోలె, గొడుకాః యుడుకారెడివంత నెంతయుఁ
గనవలసెన్; బురాభవమునకా సుతసంపద పెట్టిపుట్టకుం
డిన ననువంటి దావి కిడునే; జగదంబ సుతుకా భవాచ్యుతున్. 220
- వ. పిదప దాది యామె నోదార్చి మంజూషం గొవి రహస్య ప్రకారమ్మునఁ జనునెడ
వంధ్యయగు రాధయును సూతగృహిణి తప కిమ్మవి యడుగ నద్దావి కొనంగె.
రాధయు నతనిం గన్నకుమారుంబలెఁ బోషించుచుండె. 221
- క. ఆమీఁదఁ బాండునరపతి, యామగువం గొవియెఁ దా స్వయంవరమున న
త్తామరసాప్తవరమ్మున, నామదితయుఁ గన్నెవన్నె నతనికిఁ దోఁచెన్. 222
- క. ఒకనాఁ దాపాండునృపా, లకుఁ దడవిన్ వేఁట లాడ లాంసుఁడై యే
గి కడుం దుష్టమృగములఁ జె, నకి చెవకి యనంతరమ్మునకా మృగరీతిన్. 223
- క. క్రీడించెడి జడదారుల, జోడుం గవి యందు మగవి సూటియెలర్చకా
గాదంగనేయ శరసం, తాడికుఁడై కుపికుఁ దగుచుఁ దాపసి నృపునికా. 224
- క. కనుఁగొవి యగ్నికణంబులు, కనుఁగొవలన్ రాలఁ బలికెఁ గటకటః పాపా
త్ముని వి న్నేమనఁ గలః వి, ప్పుని యే మవి చేసి తీ వపాస్తనయుఁడవై. 225
- క. క్రీడించు వన్ను శరసం, తాడికుఁ గాఁ జేసి తీ యధర్మమ విన్నుం
బీడించు మృత్యువై విరి, బోడుం కూటములవంకఁ బోయితివేవిన్. 226
- క. ఆవి శనియించిన నాపాం, దున్యపాలుండును మనం బహువవిషాదం
బును జెంద నయ్యరణ్యం, బున రాజ్యము వీడి వాపమును బొనరించెన్. 227
- ఆ. వె. ఆంత నతనిభార్య లైన కుంతియు మాద్రీ, యును బతివ్రతాత్వ మనుగమించి
చని రరణ్యమునకు; సతులకుఁ బతివేవ, కన్నభాగ్య మొందు గలదె తలఁపః 228
- గీ. గంగ యొద్దునఁ బాండుఁ దఖండతపముఁ, జేయుచు మునీశ్వరులపేవఁ జేసి పుణ్య
కథలు వినుచు గాలమ్ము గడపుచుండె, రాజ్యసంగతి మఱచి విరాగి యగుచు. 229
- వ. ఒక్కనాఁ దతం “దప్తక్రస్య గతి ర్నాస్తి” యను ధర్మశాస్త్రవచనంబు విని
తనకుం గతి యేమి యని వారి నడుగుడు మును లిట్లవిరి. రాజాః యోరసుండును
దోహత్రుండును క్షేత్రజుండును గోశకుండును గుండుండును సహోదుండును గాసి

మండును గ్రీతుండును వనప్రాప్తుండును దత్తుండును నా దళవిధపుత్రులు తత్తరో
త్తరంబు లొచ్చుగా గణేయంపం బడుదు రిట్టి పుత్రులలో నొక్కండేనిఁ గల్గినఁ
బున్నామనరక ప్రాప్తి లే దని చెప్పిన విని యొక్కెడఁ గుంతి కిట్లనియె. 230

కా. సౌదాసుండు వశిష్ఠమౌనివలనన్ సంతానముం గాంచి యా
మోదం బందె నటంచు వింటిఁ దరుణీ! మోమోటమిం దక్కి దా
యాదప్రాప్తికి నొక్కమౌనివరు నీ వారాధితుంజేయఁగా
రాదే? యన్వయ ముద్ధరించుట యధర్మంబౌనె నాయానతిన్. 231

క. పతియానతిఁగొని పతి వర, పతియై యక్కతన సుకులఁబడసియు దోషా
వ్యిత గా దొక్కింతయు నని, శ్రుతి స్మృతివిదుల్ వచించు సూక్తులు వినవే. 232

వ. అనవుడుఁ గుంతి మున్ను మంత్రంబొక్కండు నేర్పియుంటి నయ్యది పఠించి
యే వేల్పుంగోరిన నతం డేతేరకతీరడు. తద్బలమ్మున దేవతల నారాధించి తన
యులం బడయుదాన. 233

క. అని పతియానతి ధర్మవి, మనమునఁ దలపోయ నతఁడు మంత్రబలమునం
జనుదెంచె నతవిపొత్తున, జనియించెకా ధర్మరా జనమతేజాండై. 234

క. ఒకయేట వాయుదేవు మ, తొకయేటన్ దేవనాథు నొగి మంత్రబలం
బు కతన రప్పించి తగన్. వృకోదరాక్షసుల నత్రవిదులం గనియెకా. 235

గీ. ఇట్లు గుంతికి సంతాన మెనకమెనఁగఁ, గని నహింపక మాడ్చి భర్తను గనుఁగొని
తనయు నొక్కని దయసేయఁ దగదె? నాక, టంచుఁ బ్రార్థింపఁ గుంతికినాజ్ఞయిడియె.

క. పతియానతిచే మాడ్చి, సతికికా మంత్రం బొసంగెఁ జయ్యనఁ గుంతి
సతి తన్మంత్రంబున నా, సతి నావత్కులను బొంది సంతన మెనఁగన్. 237

గీ. వకుల సహదేవు లనెడి తనయులఁ గాంచె, విట్లు పొందున కాత్మజారేవు రుదయ
మంది రవ్వారు పాండవులవఁగఁ బరగి, రంత నొకనాడుపొందుభూకాంతుఁడెలమి.

చ. వల దని మాటిమాటికి వివారితుఁ డయ్యును గామభాజనం
చలితమవస్కుండై తపసికావము నెంచక మద్రరాట్టుతం
గలసి గతానుండై చనియెఁ గాముకు లాత్మతమావిసప్తికిన్
దలఁక రటన్న, వేతొక విధంబగు హానికి జంక నేర్తురే! 239

గీ. చెట్టువడినంకఁ జెట్టును జాట్టుకొన్న, తీవయును బోలె నవుడు మాడ్చింకాంగి
యాన్మపాలునిపైఁ బడి యడల సాగె, గాంతలకు వింతకన్న దుఃఖంబు కలదె!

గీ. కుంతియు వగం బొగల సాగెఁ; గొమరులెల్లఁ

గరముఁగుందిరి; మునివరు లరుగుదెంచి

వారి వారిచి పొందుభూపతికి నుత్త

రక్రియలు దీర్చిరంత విధిక్రమమున.

241

వ. మాద్రీయుఁ దనకొడుకులం గొంతి కప్పగించి సహగమనంబొనర్చె; బిమ్మబి
మునులు సంతానసహితంబుగాఁ గుంతి మారార్చి దంతిపురంబున కవిపిరి. భృత
రాష్ట్ర విదుర గాంగేయాదు లాయుమ నోవార్చి వీరలెవ్వ రని యడుగఁ గురుకులో
ద్భుతార్థంబుగా మత్పతి యానతి సురలవలనం గన్నసంతానంబని చెప్పి విశ్వాసా
ర్థంబుగా వారల నప్పుడు రావించుటయు,

242

క. భృతరాష్ట్రప్రముఖులు న, మృతి నాయుమ నాదరించి మమత మెయిం ద

త్తుకుల నమస్తవిధముల, నతులగతులఁ జూచుచుండి రజుమరలేమిన్.

243

అ.వె. పొందుభూమిపతికిఁ బత్నులయం దిట్లు, సుతులు సంభవించి రతులమతులు

వారివరితఁ జెప్పవాఁడ నాకర్ణింపుఁ, డాదరం బెసంగ ననమూలర.

244

గీ. వారి కేవురకును నొక్కనవిత ద్రువద, పార్థివునిపుత్రి ద్రౌపది వత్నియయ్యె

నేవురకు నక్కలికియందు నేవు రుద్భ, విందిరి తనూజు లత్యంతవిమలమతులు.

క. నరునకుఁ గృష్ణుని చెలియలు, పరమోవారగుజహవభద్ర సుభద్రా

తరుణి సతీయగుచుఁదగె న, తరుణికి నభిమన్యుఁ డనెడితనయుఁడు పుత్రులన్.

245

అ.వె. ఆతఁడు నమరరంగమందుఁ గాలవశంబుఁ, జెందె; ద్రువదపుత్రి వందనులును

నకవివోలె మదిసి రాయుద్ధమునన సౌ, భద్రభార్య మత్యవతితనూజ.

247

ప రీ షీ త్తు పు ట్టు ట.

వ. ఉత్తరయనునది యప్పటికి గర్భవతియై యుండి ద్రోణిశరాగ్ని దగ్గుండగు నొక్క
కుమారుం గనుటయుఁ గృష్ణు డమగ్రహించి కురుకులాంకూరమ్ముగా వక్కు
మారుం బ్రతికించె.

248

గీ. కులము క్షీణించునప్పుడు గలుగుకతన, వా కొమరుఁడు పరీక్షిదాఖ్యాకుఁ డయ్యె
పొందవులచేతఁ దనమతుల్ వడినకతన, నాంబికేయుండు పుట్టండుఁ డడలుచుండె.

గీ. అతవిభార్య గాంధారియు నట్ల పుత్ర, శోకమునప్రగ్గె నిరువుర కేక రీతి

ధర్మతనయుండు పరిచర్య తగ నొనర్చి, వారియనుమతి రాజ్యంబు వడసి యలరె.

- క. విదురుండును దృతరాష్ట్రుని, మచికింపగురీతి ధర్మమార్గంబులు న
మృదమున బోధించుచుఁ గడుఁ, బదిలముగా నతవియొద్దఁ బాల్పడియుండెన్. 251
- క. తనయులు మడిసిన దుఃఖం, బును మఱపించుచును ధర్మపుత్రుఁడు పితృసే
వన మొనరింపఁగ భీముం, డనుచినమును నతవియొడుట నను నీరీతికా. 252
- సీ. దుర్యోధనునితొడల్ తువియలు సేసి దు , క్షౌరనునల్లఁ జేరాసఁద్రావి
తక్కినసుతుల నందఱ సుగ్ధుగావించి , తినఁ దిండిలేమిఁ జేసినకతమున
మాయంబుఁ బది యభిమానవిహీనుడై , కాకంబువలె సిగ్గులేక భుక్తి
నలుపుచున్నాఁడు జనుషాంధుఁ డితనికిఁ , బిండము మేమింతవెట్టకున్న
- గీ. వేఱుగతి లేదటం చిటుల్ విసుపుమాట , లెన్నియో భీముఁ డాయమ్ము లెత్తివలుక
వంతఁగొనునట్టి దృతరాష్ట్ర చింతఁ దీర్పుఁ , దమ్మునికి బుద్ధిసెప్పుచు ధర్మసుతుఁడు.
- ప. ఇట్లష్టాదశవత్సరమ్ము లటవసించి దృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయు నానతి వనమ్మున
కరుగం దలంచి వృకోదరుని కారణమ్మున వింత దనుకఁ దనపుత్రుల కౌర్వ్యదైహి
కంబులు జరుగమి ననున్మరించి వారలకు నివాపక్రియార్థంబుగాఁ గొంతధనంబు
నడుగుడు విదురానుమతంబున నట్లొనర్పసుంకించి తమ్ములతో యోజించు నన్నం
గవి వృకోదరుం డిట్లను. 254
- సీ. నీకారణముననే నెంతకతో మవమెల్ల , వనవానమున బ్రుంగవలసివచ్చె
ద్రుపదపుత్రి కనేకదుఃఖము లందంద , నీ విమిత్రముననే నెఱిఁపుటిల్లె
నల విరాటునికి దాన్యం బొనర్చుట మన , కబ్బె నీమూలన నందఱికిని
నీవగ్రజుండవు గావేని వమ్ముగా , మనకధికార మెమ్మాడ్కిఁ బోవు
- తే. గీ. పుట్టినదిగోలఁ జేసినచెట్టలెన్న , దరముగాని సుయోధను తర్పణమున
కనఁకు; ధన మీదలంచెద వక్కటకట; , మెంత వెట్టి వోయన్న! నిన్నేమియందు.
- క. మునుగంధర్వుఁడు దుర్యో, ధనునిం జెఱగొన్న నతనిఁ దప్పింపఁగఁ జే
సెన నీ వెఱ్ఱితనం బది, మనమునఁ దలపోయ మంటచుండును నాకుకా. 256
- క. నీవెఱుగకుండఁ గీచకు, లేచిధమునఁ జంపఁబడిరి నృప! యావిధి దు
ర్వాపుల సుయోధనాదులఁ గావలల వధింపకునికిఁ గష్టము లభెన్. 257
- ప. వేయేల దుర్యోధనహితార్థంబుగా నీతనికి ధనం బొసంగుటకు నేనొల్ల; నింతనిక్కు
వంబని సానుజుండై భీముండు ననుటయు నది లెక్కింపక యుద్ధిష్ఠిరుండు ధనం
బొసంగి తత్కృత్యంబులు వెఱవేర్పించె. 258

- అ.వె. తర్పణములొనర్చి తనవారికుత్తము, గతులు గలుగఁ జేసి కొరవాది
నాధుఁ డరిగె వనము నాతితో విమరసం, జయులతోడఁ బూర్ణనయులతోడ. 259
- వ. కుంతియు వారిపిఱుందన చనియెఁ బాండవు లాయమ మరలించు దలఁపునఁ దోన
చని వ్యర్థప్రయత్నులై పురికేఠెంచి రంతవారలు. 260
- క. పాపాపహమగు గంగా, ద్వీపవతీతీరమున యతిప్రవరగణ
ప్రాపకమై యలరెడిశత, యూపాశ్రమమందు నుండి రుద్రజములందున్. 261
- వ. ఇట్లాఱునంపత్నరమ్ము లటఁ దపంబున నుండినవిదప యుద్ధిష్ఠిరుండొక్కనాఁ
డనుజాల కిట్లనియె. 262
- గీ. నాకు నిన్నటిరేయి స్వప్నమునఁ గుంతి, కడుబడలి యున్నవడుపునఁ గానుపించె
నమ్మహాసాధ్వి గాంధారి ననుఁగుఁ దండ్రీ, నరసి రా మనసాయె నోయన్నలార. 263
- వ. మఱియు నయవిదు త్రములగు సంజయవిదురులం గూడఁ గన మననయ్యెడి, పరి
సేనరండు మీరలును ననుడు వల్లెయన ద్రౌపదియు సుభద్రయు సుత్తరయుఁ
దక్కుంగల పౌరులును బరిసి కొలువ నతండు శతయూపాశ్రమమ్మునకుం జని
కుంతిగాంధారీధృతరాష్ట్రులఁ గవి విదురుఁగనరామికి శంకించి తండ్రీతో మహాత్మాః
విదురుఁడెక్కడ, నవి యడుగుడు నతండు విరక్తుడై యియ్యెడనే యొకఁట
నేకాంతంబుగఁ దపం బొనరించుచున్నవాఁ డనిన మఱునాఁడు గంగాతట మెల్ల
నరసి. 264
- గీ. ఘోరతపమాచరించు నాధీరుఁ గాంచి, ధర్మజుఁడ ననిచెప్పి వందన మొనర్చి
యెదుట విల్చిన మత్తరం బీక మిన్న, కుండె నీగతి నొకక్షణ ముండునంత, 265
- అ.వె. విదురు మొగమునుండి వెడలి యఖండతే, జం బొకం దజాత శత్రుముఖము
నందుఁ దగఁ బ్రవేశ మందె నాతండు ధ, ర్మాంశమున జనించినట్టి డగుట. 266
- వ. ఇట్లు విదురుండు గతానుం డగుటకుఁ జింతించి యతనికి దహనాది సంస్కారం
బొనర్చు నుంకించుడు నశరీరవాణి యిట్లను. 267
- గీ. ఈతఁడు విరాగి గాన నీవితని కిట్టి, కృత్య మొనరింపుటకు మది నెంచఁబోకు
మనుడు ననుజాలతో గంగ నతఁడు స్నాన, మాడి చని ధృతరాష్ట్రతో నది వదించె. 268
- గీ. మీఁద నయ్యాంబికేయు నమీవమంద, పాండవులు గొంతకాల మిట్లుండ నటకు
వ్యాసనారదమునివద్యు లరుగుదెంచి, రనుగమించు మహాముని జనులతోడ. 269

- క. వ్యాసుం గనుగొని తగఁ గుం. తీసతి యిట్లనియె నోమునివరేణ్యః । నా
కాసజనియించెఁ గర్ణుని, నాసుకు నొకసారి గన్గొనం జేయఁగదే. 270
- ఆ. వె. కన్నెప్రాయమందుఁ గంటిని గనుగొంటి, నంతెకాని యతని యభ్యుదయము
చూడ నోచ నైతి నేడైన నొకవరి, వేగ వానిఁ జూపవే మహాత్మ. 271
- వ. గంధారి యిట్లనియె. 272
- ఆ. వె. కడుపు పగుల వింతకామపుఁగంటిని, గాని యొకని చేతిలోనైన
వెడల నోవఁనైతిఁగొడుకుల నూర్వర, నొక్కసారిమాపు మోమహాత్మ. 273
- వ. సుబద్ర యిట్లనియె. 274
- గీ. చిన్నతనమున వీరుడై వన్నెకెక్కి, తుదకుఁ గడుపునఁ జిచ్చిడి తొలఁగిపోయె
నక్కటా! యభిమన్య మదాత్మజాతుఁ, బ్రాణనముఁ జూపుమిఁక నొక్కపరిమహాత్మ.
- చ. అవి కరుణంబు పొంపిరిగ నయ్యమ లందఱుఁ దన్నుఁ గోర న
మ్మునివరుఁ డాత్మ నిట్లు దరిపోపె జగజ్జననికా సనాతనిన్
సనక పనందనాదిమునిసన్నత సున్నత దేవదేవమూ
ర్తహితపాదపద్మఁ బ్రసరత్కరుణాసహారపూరితన్. 276
- గీ. అష్టదిక్పాలకులును బ్రహ్మాది దేవ, తలు సహమ్మును బంచభూతములు నింద్రి
యాదికమ్మును లేకన్నయపుడు నొప్పు, నేజనని యాపె వీవని యే సుతింతు. 277
- సీ. దేవదేవిని మణిద్వీపవాసిని ప్ర , కృతిని బ్రహ్మాదికాకృతిని సకల
జీవరోకమ్మును జిత్రమునం దిడి , గుణములచే లింగకోశమందుఁ
జొపిని సమాధినిష్ఠను జెంది కల్ప వ , ర్యంతమ్ము స్వాతంత్ర్యమునుగమించి
యుండెడి నీశక్తి యొరు లెఱుంగఁగ లేరు , మాదృకు లెట్లు నీమాయఁ దెలియ
- గీ. నేర్తు రోయమ్మ! వీర లక్ష్మార్తు లగుచు, మృతులఁజూపింపు మనెదరుమృతులఁ జూప
వీకటాక్షంబు లేకున్న నే సమర్థ , తం బొరయు పాటివాడనా ? తల్లి చెప్పుమ. 278
- క. అవి సంజప్రొద్దునం దను, విసుతింపఁగ రోకజనని విస్మయగతి నా
కనివాసులైన వారలఁ, గనుపింపఁగఁ జేపె గమలకట వెడలంగకా. 279
- వ. గంధాద్రిసముఖు లవ్వారిం గాంచి సంతసించిరి. పిదప సత్యవతీతనూజుండును,
క. వారల మరలన్ దివికిం, జేరం జేయుటయు వట్టిచెయిది మహాశ్వ
ర్యారోపకమై చూచెడి, వారలకు మహేంద్రజాలవైఖరి దోచెకా. 281

ధృతరాష్ట్రాదుల మరణము.

వ. ధర్మజుండును వ్యాసున కెరఁగి సపరివారంబుగా హస్తీపురి కేతెంచి సుఖంబున్న మూడవదినంబున గాంధారియుఁ గుంతయు ధృతరాష్ట్రుండును దావాసలంబుకతనఁ గాలదర్శంబుఁ జెందుటయు సంజయుం డంతకు మున్న తీర్థయాత్రయందు గతుం డగుటయు నారదుని వలన విని దుఃఖితుండై యుచితక్రియ లాచరించె. కౌరవ ఙ్గయంబయిన ముప్పది యాఱు వత్సరములకుఁ బ్రభాసతీర్థమున యాదపు లంద యును విప్రశాపవశమృతతన మదిరా పానమత్తులై యన్యోన్య కలహమున మడిసిరి. బలరాముండును దేహత్యాగం బొనరించెఁ గృష్ణుండు శాపంబుకతనఁ గిరాతబాణ తాడితుండై పరమపదం బలంకరించె, వసుదేవుండు బుత్రశోకమున భువనేశ్వరికా డెందమునఁ బొందుపఱచి వరలోకగతుండయ్యె. పిదప నర్జునుండరిగి దుఃఖితుండై బలరామకృష్ణులకు సవత్సీకంబుగా సంస్కారము నిర్వర్తించి ద్వాపకౌపురం బుద దించే నాశ్రమింపంబడకయమున్న యందలి జనంబులతో హస్తీపురం బరుదెంచు నెడ మార్గమధ్యమునం జోరులు గోపికలం గొట్టి ధనం బంతయు నవహరింప నిస్తేజాండగుకతనఁ జేయునదిలేక మిన్నక యంద్రప్రస్థమున కరుడెంచి యనిరుద్ధ పుత్రుండగు వజ్రానకు నవసరంబు వట్టంబు గట్టి పడఁవడి సాత్యవతేయునకుఁ గడ చినప్పత్తాంతమునొడిచి దుఃఖించుటయు నతండు భవిష్యద్యుగమున సీపును గృష్ణం డును నవతరింతు రయ్యెడ నీకేజంబు యదాహ్వర్యముగ విలసిల్లనని వచించిన పిమ్మట హస్తీపురముఁజేరి యుద్ధిష్ఠిరున కేతద్వృత్తాంతము జెప్పిన నతండు దుఃఖించి షట్రింశద్వత్పరుం డగు నభిమన్యుసుతు రాజ్యాభిషిక్తుంజేసి భార్యానుజో పేకుండై హిమాచలమున కరిగి యట దేహత్యాగం బొనరించె వని చెప్పి సూతుండు మునుల కిట్లనియె.

282

గీ. బౌత్తరేయుండు పాండురాజ్యమును ధర్మ, మింతయును దప్పకుండఁగ నేలుచుండ నరిగె నొకరీతి పద్దవత్సరము లిట్లు, లోప్పుగతి రాజ్యమేలుచు నొక్కనాఁడు, 283

వ. మృగయావ్యసనమున వనమున కరిగి మృగంబులం బరిమార్చుచుఁ గొంత తడవు గ్రుమ్మరి విద్ధంబై పలాయితం బగు నొక మృగము వెంటఁ జనిచని మధ్యాహ్నం బగుటయు,

284

క. ఆఁకలియును డప్పికయును, మేకొన నిలుపొవలేక మిక్కిలి వెతచే నాకులుండై యచటఁ దప, శ్రీకరమగు నాశ్రమంబు చేరం జనియెన్.

285

వ. చని తపం బాచరించు నొకమునివరుం గాంచి జలం బడుగుడు సమాధినిష్ఠం డగు
కతన నతండు వలుకడయ్యె. దానఁ గుపితుండై కలిసమావేశ వికలచిత్తుండై
మృతసర్ప మొకండు ధనుష్కోటిందగిల్చి యతని మెడం బడవైచి పురంబున
కరిగె; మునియు యథాపూర్వముగ విశ్చలండై యుండె. 286

క. ఆతని తనుజాతుఁడు గవి, జాతుఁడు నా బాలమౌని జనకు నుదంతం
బాతఱి మిత్రుల కతనన్, బూతాత్ముఁడు విని యమర్ష పూరితుఁడగుచుకా. 287

వ. జలంబు కరంబున ధరియించి “మజ్జనకు గళంబున నెవ్వండీ మృతసర్పంబు
దగిలై నా చుష్టం దేడు దినమ్ములకుఁ దక్షకదష్టండై మృతుండయ్యెడు” మని
శాపం బిచ్చినఁ దదవృత్తాంతంబు ముని శిష్యుం దొక్కఁడు నరేంద్రునకు విన్న
విందుడు నతండును ననివార్యంబగు మునితనయు శాపమ్మున కులికి మంత్రి
వృద్ధంజూచి యిట్లనియె. 288

ఆ. వె. మునికుమారుఁ దొక్కఁడు కనలుచు శపియించె, సర్ప విషముకతనఁ జచ్చునట్లు
గాన దాని దాఁటగాఁ గల యొక్క యు, పాయముండెనేని బ్రతుకు గలదు.

గీ. మృత్యు వెన్నటికైనను విత్యమైన, దైనఁ బొయషయత్నంబు మానదగద
టంచుఁబెద్దలు వచియింతు రరసి యిపుడు, తగినయత్నంబొరప్పఁగాఁదగదె మనకు.

వ. మణిమంత్రోషద ప్రభావమ్ము లగణ్యంబులు, ము న్నొక్క మునివర్యునిభార్య సర్ప
దష్టయై యమ్ముని యాయువునం దర్థమ్ము గొని పునర్జీవితయయ్యెనని విందుఁ
మిట్లు ప్రత్యక్ష రృప్తాంతమ్ము లనేకమ్ము లుండ నొదాసీన్యంబున మిన్నకుండు
టయుక్తంబు. సర్పంబు దైవాధీనం బని యెవ్వండు నిరుద్యోగి యగు నతం డల
సుండు నాఁబడు. 291

క. దైవాధీన మటంచును, గేవల సూహింపఁదగదు; గృహి భిక్షనకుం
దా వాత వప్తుమిడుఁగా కావల మ్రింగుటకు నతని యత్నము వలదే. 292

వ. అనుసరీక్షిత్తుం గాంచి మంత్రులు మహాత్మా; సర్పదష్టయైన మునిభార్య పునర్జీవిత
యయ్యెనని నుడివీతి వాపె యెవ్వతె యేకకమ్మున సర్పంబు గఱచె మాకెఱింగిం
పుము నావుడు రా జిట్లనియె. 293

ప్ర మ ద్వ రా వి వా హ ము.

పీ. మంత్రులారా! పురోమ యనెడిభృగుభార్య, కుదయించెఁ జ్యవనుఁ డత్యుగ్రమూర్తి
యతనికి శర్మాతి యనుఁగుఁగూఁతురు మక , న్యాపతి భార్యయై యలరె; నాపె

- యందుఁ బ్రమతి యనునందనుఁ డుదయించె, నకవిభార్య ప్రతాపి; యామె కొక్క
రుఁడు కుమారుఁడు పుట్టె రురు వనువాఁ డతం . డక్కగ్ర మగు తపం బాచరించె
- గీ. నయ్యవసరమునంద మాన్యమతి స్థూల
కేకుఁ డనుమావియును హృషికేకుఁ డగుచుఁ
దవము నల్పుచు నుండె నత్తటివి మేన
కయును విశ్వావసుకతన గర్భ మంది, 294
- క. ఆలస్థులకేకునాశ్రమ, తలమున కేతెంచి యొక్క తనుజన్ జగతీ
తలమునఁగల కన్నెలకున్, దలమానికమగుచుఁ దవరుదానిం గనియెన్. 295
- క. బిడ్డం గని యట నొకనది, యొడ్డున నక్కుఁతు విడిచి యుగ్మలిచవియెన్
గొడ్డుదినా; “లంజెలకుం, బిడ్డలు తెవు” లన్నవలుకు వృధవోకుండన్. 298
- క. ఆ పసిబిడ్డంగని యా, తాపసి తా నెత్తి పెంచి దానికిఁ బేరున్
బ్రాపించెఁ బ్రమద్వరనా, నా పాపయు వృద్ధిచెందియంతఁ గ్రమమునన్. 297
- క. సుమశ్రుని బాజమో నాఁ, గొమరారుచు మిగుల వలపుఁగొఱపుచు దృక్ష్ట
ర్గమునం బడ నా రురువుం, బ్రమద్వరం గాంచి కామబాణార్ధికుడై. 298
- క. తనయాశ్రమమునకుం జని, యనుగతచింతాభరాద్దుడై యొక్కెడ ను
పువివిధమున నున్నరురుం, గని జనకుం డడుగ వతనిఁ గని యతఁడనియెన్. 299
- గీ. స్థూల కేకుండనెడి మునీకునివనమున, వఱలు నొక చంద్రముఖి ప్రమద్వర యనంగ
నాకు నక్త నైమిన్న యందంబు గనిన, యది మొదలు భార్యగాఁ గొన నాన పుట్టె.
- వ. ఆనుడుఁ బ్రమతియు నయ్యాశ్రమమ్మునకుం జని యమ్మునికి వమస్కరించి ప్రస
న్నుఁగాఁజేసికొని యక్కన్నియం దనతనయువ కిమ్మని ప్రార్థించుటయు, 301
- గీ. ఆతఁ డంగీకరించె ననంతరంబు, వార లిరువురుఁ గలసి వివాహమునకుఁ
దగినయత్నుం బొసర్పిరి తదవసరము. నంద సర్వమ్ము గలుచె నయ్యబ్రముఖిని. 302
- గీ. అంతకంతకు విష మెక్కి యవ్వరాంగి, ప్రాణములు వీడి పరలోక మనుగమించె
నంత మునులందఱును జేరి యార్తు లగుచుఁ, జింతచేసిరి చేసెడి సేత లేమి. 303
- వ. రురువు నవ్వార్తవిని యట కరిగి యామృతకళేబరముం జూచి దుఃఖార్తుండై
కొంచె మావలకుం జని యిట్లు విలపించె. 304
- క. నాదుసుఖమునకు విఘ్న, పాదకుడై యిట్లొనర్చెఁ బాపపువిది నా
గాదిలి నామతి నాధృతి, నాదగుజీవితము పోయెనా, యకటకటా ! 305

- సీ. దౌదవ్యులన చూచి మోడ మందితిఁగాని , దరిఁ జేరి మాటాడఁ దలఁపనైతి
మోము నాలోకించి మురిసి మించితిఁగాని , తెమ్మొవిరుచు లారగించనైతి
కులుకుగుబ్బలు గాంచి యులుకుఁ జెందితిఁగాని , చెలినొక్కవరి యక్కుఁజేర్చనైతి
మేలికాంతికి మిఱుమిట్లు గొంటిని గాని , యంగన నంతగా నరయనైతి;
- గీ. పాణిమాత్ర గ్రహణమైనఁ బడయనైతిఁ , బరమపాపికి నా కట్టి బాగ్యమెట్లు
లక్కటా! దైవ మెటువంటి ఓక్కు దెచ్చె , జీవితం బేల ప్రియురాలి చావు గంటి.
- క. చనుమా! జీవనమా! యిత, ననుమానం బేల : నీకు నఖిల విధములన్
జనుమాన మొసఁగఁ దగు చెలి, కనునానెను దానికన్న పునమయ్యెదవే. 307
- చ. జలమునఁ బోదువో? యనలసంగతిఁ బోదువో? ఘోరపాకమున్
గగమునఁ బూసిపోయెదవో? కా దీది తప్ప దలంచినాడ నా
వలపులదీవి తా విషముపల్ల మృతిం గనినప్పు డీవు న
ప్రొల్లఁతుకవోపుమార్గమునఁ బోదగు నెమ్మెయి నట్లొనర్చుమా. 308
- చ. అని మఱియును, 309
- ఆ.వె. చచ్చుమీఁద నేమిసాధింపఁదగు జీవి, తమ్ముగల్గపై సుఖమ్ములబ్బు
దరలి పోవఁ దల్లిదండ్రులు చింతింతు, గాని దైవమునకుఁ గరుణ గలదె? 310
- క. ఒకవేళ నాదుమరణము, నకు నెల్లరు నమ్మితించినను నాప్రియు రా
లికి నేఁ బరలోకమున ను, పకార మే మాచరించువాడ మృతుఁడనై? 311
- గీ. ఆత్మహత్య నొనర్చి యే నటకు నేగఁ, బాతకుం డని యచ్చెలి పరిహరించు
“వెనుక కేగిన నూయి ముందునకుఁ జనిన, గోయి” యక్కట! యే నేమి సేయువాడ.
- చ. ఇట్లు విచారించుచు నమ్మువికనయుండు గృతస్నానుండై యంజలి పుటమ్మున
జలంబులు గొని, 312
- ఉ. ఇంచుకయేనిఁ బుణ్యలవ మే నొనరించితినేని గౌరవా
భ్యంచుకులైనవారలకు భక్తుఁడనేనిఁ దవఃప్రసక్తిఁ గా
వించితినేని వహ్నిలను వ్రేల్చితినేనిఁ ద్రయాప్రసత్తిమై
మించితినేని యిక్కలికిమిన్న దటాలున లేవ కుండునే. 314
- గీ. లేవకుండిన జీవనం బేవగింతు, ననుచుఁ గృతవిశ్వయుండయి మునిసుతుండు
కరగతంబగుజలమును ధరణి విడువఁ, బోవు నాయంతలో నొక్క దేవదూత.

- ఆ. వె. రోదనం బొనర్చురురునియొద్దకు వచ్చి, యేల చింకఁగొనెద వేలయింక
పాహసం బొనర్చు నమకట్టె దయ్యయో! చచ్చినట్టి కాంత వచ్చు తెట్లు? 316
- క. కావలసిన మఱియింకొక, పూవుంబోడిం గ్రహింపఁ బోలదె? మరణం
జేవారు తప్పఁద్రోయుదు, రో వెట్టిమునీంద్ర! చింతనొందఁగఁదగునే? 317
- వ. అనునతని కతం డిట్లనియె. 318
- ఆ. వె. బ్రతికెనేని దీనిఁ బాణిగృహీతగాఁ, జేసికొనెన, బ్రతుకుఁ జెందదేని
దీనిలోకమునక యేనును బోయెదఁ, గాని యింకనొక్కకన్నె నొల్ల. 319
- వ. అనవుడు దేవదూత యతని నిశ్చయ మ్మవంధ్యమ్మని యెంచి మునీంద్ర! దేవ
కల్పితంబగు నొక్కయుపాయం బెఱింగింతు నీయాయువునం దర్థ మిదఁ గలవేని
యిక్కన్నె పునర్జీవిత యగు ననిన నతండు వలె యని యట్లు సేయ నుంకించుడు
విశ్వావసుండును దనపుత్రి మృతయగుటఁ దెలిసి యట కేతెంచె నంత దేవదూత
యతనిం గలసి యమ్మునిపాలికిం జని యిట్లనియె. 320
- ఆ. వె. ధర్మరాజ! రురునితరుణి ప్రచుద్వర, యతనిపుత్రి విషముకతన మృతిని
జెందె, రురుఁడు మృతిని జెందఁగ నున్నవాఁ, దతిని యాయువందు నర్థ మొనఁగి.
- క. బ్రతికింపు మిత్తలోదరి, నతిరయమున ననుడు ధర్మఁ దట్టలె యాపెఁ
బ్రతికించిన నక్కన్నెన్, సతిగాఁ గైకొనియె రురుఁడు సంతన మొనఁగన్. 322
- చ. ఇటు సదుపాయయోగముననే కద! జీవన మావహించె న
చ్చటలమ్మగాక్షి కల్లగుట సాధ్యముగాఁ గనుపట్టదన్క న
ప్పటి కనుకూలమై తగు సుపాయములన్ మణిమంత్ర ముఖ్యసం
ఘటనములఁ బొనర్చుటయ కర్తము ప్రాణముంక్షనేఁతకున్. 323
- వ. అనిచెప్పి సదివాసుమతమ్మున సాప్తభూమికంబగు ప్రాసాదం బొక్కండు నిర్మించి
యందు మంత్రులతో వసించె. 324
- గీ. దానిచుట్టును మణిమంత్రధరులు కూరు, లును నయినవారు కాఁపుండి జనవరేణ్యుఁ
గచుచుండిరి నృపతి యక్కడన భోజ, నాదికంబులు నెరవేర్చునట్టియెడల. 325
- గీ. కశ్యపుండను నొకమునికాంతుఁ డర్థి, యగుచు నేతెంచె శాబీపహతు నృపాలుఁ
దనదు మంత్రబలమ్మునఁ దక్షకవిష, ముక్తుఁ గాఁ జేసి తగ ధనమ్మును గ్రహింప.
- వ. మార్గమధ్యమ్మున వృద్ధబ్రాహ్మణస్వరూపుండై తక్షకుం డరుదెంచి నీ వెందుల

తేకతమ్మున నరిగె దని యడుగుడుఁ దక్షకోపహతుండగు పరీక్షిత్తు బ్రతికింపం
బోయెద ననిన నతండును, 327

గీ. తక్షకుండను నేనె యాతవిని గజుచు, వాఁడ మద్విషవిహతుల బ్రతుకఁజేయ
మంత్రముల్ గింత్రముల్ మహిమఁ గనఁజాల, వింత విక్కువ మీకష్ట మేలఁచనుము.

గీ. అనినఁ గళ్యపుఁ డిట్లను నన్నదిష్ట, దేవతాప్రాప్త మంత్రప్రభావగరిమ
బ్రతుకఁజేసెదఁ ద్వద్విషబద్ధ మునికు, మాంశాపోపవిహతు నమ్మనుజునిభువి. 328

క. అనుడు భవదీయశక్తిం, గనుగొందుంగాక యనుచుఁ గలదెం దంష్ట్రల్
చొనిసి యొక మట్టిచెట్టున్, ముని సూచుచునుండ భస్మముగఁ దక్షకుఁడున్, 330
ప. కళ్యపుఁ డద్దానిం బ్రోవుపేసి మంత్ర బలమ్మున యథాపూర్వమ్ముగా నొనర్చిన నక్క
జంపడి యతం డతని కిట్లనియె. 331

క. మెచ్చితి నీ మంత్రమ్మున, కచ్చెరువుం జెందితిని మహాత్మ : యిపుడు నీ
వచ్చొటి కరుగు కార్యము, పొచ్చెములేవి గతిఁ బేర్చి పొనఁగం జెప్పుమా. 332

ప. అనుడుఁ గళ్యపుం “దస్మన్మంత్రవిద్యాపాటవమ్మున నతనిం బ్రతికించి ధనంబు
సంపాదించం బోయెద” ననిన నతండు నీవలసినధనం బే నీనోపుదు నిచ్చెదఁ
బుచ్చికోని మరల మనుడు నతండిట్లు యోజించె. 333

గీ. మును హరిశ్చంద్రుఁడును రఘునామివతియుఁ, గర్జుఁ డాదిగఁగల ధరాకాంతు లఖిల
ధనము యశమునకై విడిచినది వినమె, యశమునకుఁగాని ద్రవ్యంబు వ్యర్థమరయ.

గీ. మంత్రబలమున నమ్మహిమండనునకు, జీవితంబు నొసంగినఁ జెప్పికోండు
ధనమునుంగల్లఁ; ప్రజలకు జననరుండు, గల్లఁ; రాజ్యమ్మునకు మేలుగల్లఁ దలఁవ.
అ.వె. లోభగుణమొకండు లోన నూఁపితినేని, రా జడంగు, మీద రాష్ట్ర మడఁగుఁ
బ్రజయు నాశ మందుఁ బాపంబు ననుఁజెందు, నవయశం బవార్యమై పొసంగు.

ప. అని తనలోఁ గొంతతడవు విచారించి దివ్యదృష్టిం గాఁగల తెలుం గెఱింగి తక్షక
దత్తంబగు ధనంబు సంగ్రహించి మరలి చనియెఁ దక్షకుండు సప్తమ దివసమ్మున
హస్తీపురికింజని వృషతి దుర్గమ ప్రదేశమ్మున నుండుయు మణిమంత్రోషధజ్ఞుండే
రక్షింపఁ బడుచుండుటయుఁ గని యిట్లు విశిర్కించె. 337

కా. ఏరూపమ్మున లోని తేగుదునో యే నేరీతి వంచించునో
కౌరవ్యాన్వయమందుఁ బాతకములం గావించు వాఁడీతఁ డీ
దూరాజుకా జమియింతునే సుజన సంశోషమ్ము వాటిల్లునే;
ప్రారంభించిన కార్యమియ్యది యొనర్చుం జెల్లనో చెల్లదో.

గీ. గర్హిత మొనర్చియును గాలగతి నెఱింగి

రక్షకులు చుట్టవాట హర్మ్యమునందు

మృత్యువును దాటు నిచ్చమై మెలఁగుచుండెఁ

గాని యనివార్య మని యెఱుంగఁ దీతఁ డకటఁ

339

గీ. కోటియత్నము లొనరించుకొనినఁ గాని, దైవ కృతమగు మృత్యువు దాటఁ దరమె
యంతకన్నను దాన ధర్మాదికమ్ము, చేసికొనరాదె యందైనఁ జెందు సుఖము. 340

గీ. విప్రశాపమ్ము తప్పునే? వెట్టిబడక, యతిరయమ్మున దాన ధర్మాదికంబు
చేసికొను మని యొక్కడైనఁ జెప్పఁ డకటఁ, విప్ర యన్నారు నన్నిది వేనవేలు.

ప. అని తన కడనున్న సర్పమ్ములం గాంచి మీరు విప్రవేషమ్ముల ఫలమాలాదులు
గ్రహించుకొని రాజదర్శనంబునకుం బొందని తా నొకకీటరూపమ్మునఁ దత్పల
మ్ముల నొదిఁగియుండె. వారును రక్షకులంగాంచి యేము కురుకులాభరణంబగు
పరీక్షిత్తు రక్షింపవచ్చితిమి గాన మీరాజునకుం దెలుపుఁడు నావుడు “వారిది నమ
యంబు గాదు విప్రశాపభయమ్మున నృపాలం దేకాంతంబగు దుర్గంబున నున్నవాఁ
డట కేరికిం జన నశక్యంబు రేపకడ రం” డనుటయు.

342

క. భారతకులమున మున్నెపు, దారయ మిటు ద్వారమందు నభ్యంతరముల్
ధీరులగు విప్రవరులకు, నీరాజన్యని ప్రభుత్వ మిదిగల్పించెన్.

343

క. అనవుడు నృపుకోఁ జెప్పిరి. వివి వరపతి వారికేను వినయమున నమ
స్సొనరించి రేపు వచ్చుట, కును బ్రార్థించుట వచించి కొనుఁడు ఫలాదుల్.

344

ప. అనుటయు దొవారికు లట్లొనర్చిరి. రాజు తత్పలమ్ములు వేఱువేఱుమంత్రుల
కొనంగి కాంవశమ్మునఁ దక్షకాదిష్టితంబగు ఫలంబు దాను భక్షింపుటకుఁ జిదుము
టయు.

345

క. అరుణమును గృష్ణదృగ్గీ, కరమును నగు కీటకంబు గనుపట్టఁగన
చెర్చు వంది పరీక్షిన్నర, వరుండు తనమంత్రవరులవంకం గనుచుఁ.

346

అ. వె. అరుణుఁ డస్తగిరికి నరుగుచున్నాఁడు, తక్షకార్తి యింక దాటిపోయె

విప్రతనయుమాట విత సేయఁగా రాదు, గానఁ గీటమిదియ కలుచుఁగాక. 347

ప. అని యప్పురువుం దనగళమ్మున నిడికొనిన నయ్యది భయంకరంబగు తక్షక
స్వరూపమ్ము ధరియించి చుట్టికొనియె, నంతఁ బరుగిడు వారును నచ్చెరువంబు

- వారును హాహాకారము లొనర్చువారునై యెల్లరును జెల్లాచెదరైరి, మహిపతియు
దుర్వారతక్షకభోగిభోగవృతగతుండగుచు మిన్నకుండె. 348
- క. తత్తక్షకవదనవివి, రిక్త త్రివవిషానలంబు రాజన్యు మహా
ద్యత్తాప మధర బొరిగొనె, సత్తాపసుకాప మది యథార్థముగాఁగన్. 349
- వ. ఇట్లు పోలియం జేసి తక్షకుండు గగనమార్గంబునఁ దన యిచ్చం జనుడు
మంత్రులు పురోథఃపురస్కారంబుగా నతని కౌర్వ్యదైహికంబులగు కృత్యములు
నెఱవేర్చి. 350
- క. జనమేజయు శుభలగ్నం, బున రాజ్యన్మునకుఁ బట్టముం గట్టి కన
త్కనకమణిమండితం బగు, ఘనసింహాసనము నెక్కఁగాఁ జేసి రొగిన్. 351

జనమేజయునకు రాజ్యప్రాప్తి.

- గీ. రాజ్యచిహ్నంకితుఁడు జనమేజయుండు, క్రమముగా దాది శిక్షలు గఱపుకతన
విపుణుడై వర్ధమానుడై నేర్చె రాజ్య. తంత్రములనెల్ల మంత్రినత్తములు వొగడ.
- గీ. అంత నేకాదళాబ్దింబు లరుగు నమయ, మునఁ బురోహతుఁ డాన్యపపుత్రకునకు
వేదవేదాంగములు దనుర్వేద మాది, యగు సకలవిద్యలును నేర్చె నతిరయమున.
- గీ. సకలవిద్యలు నేర్చి యాజనవరుండు, షితివి బాలించె ధర్మరా జితఁడనంగ
వతని కిదియే సువర్ణవర్ణాక్షఁ డనెడి, కాశిరాజు వపుష్టమాఖ్యాకఁ దనయ. 354
- వ. ఇట్లు కాశిరాజునుతంగైకొని పురోమజం జేకొన్నయింద్రుఁడు నా సమస్తసుఖమ్ము
లనుభవించుచు రాజ్యం బొనర్చుచున్నంత. 355
- క. తత్తక్షకపరిభూతిం, జిత్త మెఱియ బదులుపేత పేయింపంగ
నుత్తంకుండను నొకమువి. దత్తమున నేగుదెంచె దంతినగరికిన్. 356
- వ. వచ్చి జనమేజయుం గాంచి యట్లవియె. 357
- ఉ. ఎప్పుడు చేయునట్టిపను లెఱువయో యెఱుంగంగ లేవు నీ
విప్పటి చిన్ని బాలకుఁడ వేమనువాఁడ ; నమాత్యు లైన నీ
కొప్పిరమైన కార్యముల నొప్పుగఁ జెప్పరు తప్పకార్యముల్
చొప్పుడుగాఁచి పిన్నలకుఁ జొప్పుడునే ; విహితప్రచారముల్. 358
- వ. అనుడు వినయమ్మున నా యకృతంబును గర్తవ్యంబు నెఱింగింపవే యన జన
పతి కిట్లనియె. 359

- క. నీ తండ్రిం బరిమార్చిన, యాతక్షకు నెడల వైర మణుమాత్రమ్ముం
జేకోగతిఁ దలపోయవు, నీతియె యిది నీకు భారుణీవరతింకా : 360
- వ. ఈ యుదంతంబు నీ వెఱుంగవేని నీ యమాత్యులం బిలిచి యడుగు మనుడు వా
రున్న యున్ని నెఱింగించిన, 361
- క. జనమేజయుఁ డిట్లను నో, మునివల్లభ : వివ్రణాపమున మృతి గనె మ
జ్జనకుఁడు, తక్షకుపై మన, మునిమిత్రంబైన వైర మందం దగునే ? 362
- గీ. అనిన నుత్తంకుఁ డిట్లను నధిప : తప్ప, దలఁచుచున్నాఁడ వేమనఁ : దక్షకుండు
ధన మొసఁగి కళ్యపుని మరల్చినకతమునఁ, జచ్చె నీతండ్రి లేకున్మిఁ జచ్చువాఁడె : 363
- వ. తొల్లి రుద్రువను నొకముని తనభార్య సర్పదష్టయై మృతిం గనుడుఁ దనయాయ
పున సర్థం బొసంగి పునర్జీవితం జేసి ప్రతిసంబూనె నది యెట్లంచేని, 364
- క. కాకోదర మేదేవియు, నాకంటం బడియె నేని నాశ మొనర్తుం
గాక యిది దండమొక్కటి, గైకొని దేశములు తిరుగఁగాఁ జనియె నృపా : 365
- వ. ఇట్లు దేశంబులం గ్రుమ్మరునుఁ గనుపట్టినంతవట్టును సర్పమ్ములఁ బరిమార్చుచు
నొక్క యంజ్ఞంబున మురుసలి కొండచిలువం గాంచి వధింప మంకించుడు నది
మనుష్యభాషణంబుల నిట్లనియె. 366
- క. నాచేసిన తప్పేమి : య, యో! చంపఁగ నేమివచ్చెనో : తెల్పు మటం
చాచిలువరాజా వేడిన, నాచతురానకలీనుఁ డాగ్రహ మెనయన్. 367
- క. నీజాతిసర్ప మొక్కఁడు, నాజాయం గఱచు కారణంబునఁ గోపో
ద్వేజితుఁడ నగుచు నమయం, బే జేసితి సర్పజాతివెల్ల హరింపఁకా. 368
- వ. అనుడు యుదుభమ్ము నే నెవ్వరిం గఱవఁగల దానఁగాను : కఱచు భుజంగమమ్ము
లవి వేఱు, దేహ సామ్యంబునం జేసి నమ్మం జంపఁబోకు మవసరాదుల దండిం
చుట దర్శువే : నావుడు నద్దావి మనుష్యభాషణంబులకు సంతసిల్లి నీ కీజన్మం బెట్లు
ఘటించె నుడువు మన నది యిట్లనుఁ దొల్లియేను బ్రాహ్మణుండ, భగముఁ డను
నొక్క ధుఁణీసురుండు నాకు మిత్రుం డతని నొక్క నాడు తృణమయంబగు
సర్పంబు నొనర్చి జంకించితి నతండు భయంపడి యగ్నిహోత్రగృహమ్మున దాగి
వేపమానుండగుచు “సర్పంబవగు” మని నమ్మి శపించె, నది నిమిత్తంబుగ నేను
సర్పంబనై “నాయపరాధంబు వైపు” మని వేడినఁ “బ్రమతి పుత్రుండగు రుద్రుని

వలన నీకు శాపమోక్షజంబగు" నని యనుగ్రహించె నాతండవునీవకా యని తలం
చెద ననుంగరుజింపవే : యనుడు రురువును నెట్లొనర్చిన పిదప స్వస్వరూపమ్మున
నతం దీట్లనియె. 369

క. రురుమునివర : పాముల విఃకః, బొరిగొనఁజూడకుము పరమమునులకు యజ్ఞే
తరకార్యముం "నహింసా, పరమో దర్శ" యని దర్శపద్ధతి కాదే. 370

వ. అనుడు నదిమొదలు రురు వక్రత్వంబు విడిచె, నీవు క్షత్రియుండవయ్యు బ్రాహ్మ
ణుని పాటియైన వైరంబు సాధింపవైతి. 371

క. పితృవైరము దీర్చుని డు, ర్మతులకు పద్గతు లేవు రాజేంద్రా : య
ప్సతుఁడు బ్రతికియుఁ జచ్చిన, గతివాడే తండ్రి నరకగతుఁడగుకతనన్. 372

ఉ. కావున నీదుతండ్రికి సుఖంబగు సద్గతి గల్గనట్లుగా
భూవర : సర్వయాగమును బూచి యొనర్చి సమస్త సర్వవి
ద్రావము చేసి వైరము కరంబు తిరంబుగ నిర్వహింపు మ
ద్దేవికిఁ దృప్తిగా ననుమతింపుము మద్వచనంబు నావుడున్. 373

క. జనమేజయుండుఁ దనజన, కుని దుర్మరణమున కడలు గొల్పుమఁ గనులం
గొనకొని బాప్సము లొలుకఁగ, మనమునఁ జింతించె మాటిమాటికి నిట్టుల్. 374

క. ఏ నా యనుఁగుంజనకుఁడు, ప్రాణములం గోలుపోయెఁ బాముకతన న
ద్దానికి బదు లొనరింపని, యీ నాజన్మంబు కార్పనే ? యేమిటికిన్. 375

వ. అని సంజాతక్రోధుండై మంత్రుల రావించి యిట్లనియె. 376

ఉ. ఆగడ మూచి మజ్జనకు నత్యమలున్ సుగుణాంచితున్ మహా
బాగు వధించినట్టి తలవన్నగజాతిని బట్టి యంబికా
యాగమిషమ్మువన్ హతవహజ్వలదుగ్రశిఖావరంపరం
గ్రాఁగఁగఁ జేసి దవ్యతమ గాంచి పితౄణవిముక్తిఁ జెందెదన్. 377

ఉ. అంకితుడై వ తక్షకుఁడు యాగపతుత్వము గాంచునంట : యు
త్తంకుఁ దక్షంకితుం దగుచు దానికి హోతృతఁ గాంచునంట : దు
ట్పంకిలచిత్తుడైన జనపాలకుఁ డీజనమేజయుం దనా
తంకుడు కర్తయుంట : ఘవతకా జగదంట ముదంబుఁ జెందడే. 379

క. విలుపుఁడు భూసురవర్యుల, నలుపుఁడు యజ్ఞార్థమైన సంభారమ్ముకా
విలుపుఁడు గంగాతీర, స్థలమున నొకకాలయిన్ శత స్తంభముగన్. 379

వ. మంత్రులును యజ్ఞసంభారమ్ములు సన్నర్థపఱచుడు మత్తంక పురస్సరంబుగా వేద
వేదాంగాదిపారగుంగు విప్రులు ఋత్విక్కులుగా సర్పయాగం బొనర్చునెడఁ దక్షకుం
డింద్రుపాలికిం జని శరణంబు వేడిన వింద్రుం డభయం బొసంగి తనయాసన
మ్మునఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొనుడు సంత మత్తంకుండును, 380

క. అనుగతకోపభరమ్మునఁ, గనలుచును “సహేంద్రతక్షకాయస్వాహా”
యని యభిమంత్రించిన భయ, మున వాఁ డాస్త్రీకుఁడనెడి ముని సభుఁ డలఁచెన్.

క. అకలంకుండు జరత్కా, రుకుమారుఁడు మోఽజనవరుఁడు యోగ్యుఁడు త
క్షకహితుఁ డాస్త్రీకుఁడు రా, జకుమారుని జన్మమునకుఁ జనుదెంచెనెన్. 381

వ. జనమేజయుండమ్ముని నర్పించి భవద్వాంఛితం బే మని యడుగుడుఁ దక్షకహితం
బాచరించువాడై యియ్యాగంబు విరిమించుటయ మదభీష్టం బనుడు సత్యసంధుఁ
డగు జనమేజయుం డా జన్మంబు విరిమించి పదఁపడి సాత్యవతేయశిష్యుండగు
వైశంపాయనునివలన మహాభారతంబు వినియె. 382

క. వినియుం దృష్టిం జెందక, జనమేజయ నృపతి వ్యాససంయుమి వరునిం
గనుఁగొని యిట్లను “ననమా !, మనమునకున్ శాంతి గల్గు మార్గము నెపుమా !

గీ. క్షత్రియుం డగు వానికి సంగరముఁ, గాని గృహమునఁ గాని యుక్తమగు రీతి
మంజ ముత్తమ మారీతి మరణ మబ్బి, దయ్యె చుజ్జనకునకు పౌఖ్యంబు కలదె :

క. కాపున వజ్రసకునకు ను, తావిర్భావంబు పరమునం దొదవ యశ
శ్రీ వర్ధిల్లఁగ నదుసా, యాపహ మగుదాని నాకు నానతి యీవే. 386

వ. అని ప్రార్థించు జనమేజయునకు సత్యవతీ తమజాం డిట్లనియె. 387

ఉ. పాపహరంబు మోక్షదము భద్రకరంబు పురాణరత్న ము
ద్యాపక శిష్య విత్త్యసుఖదం బగు భాగవతంబు మత్సుకుం
డోపి పఠించె నయ్యది మహోత్తమ మాగమసార మాత్మసం
తాపహరంబు దాని వినినన్ దుదముట్టు నను న్రమున్ నృపా ! 388

వ. జనమేజయుం డద్దాని నా కెఱింగింపు మని మఱియు విల్లనియె. 389

గీ. అనఁను! యాస్త్రీకుఁడన నెవ్వఁ డతని నెవఁడు, గన్నవాఁడు! మహాత్ముఁ డేకారణముప
పన్మదీయాహియాగంబు నాఁగె వఁతడు, దగఁ దెలిపి మీద భాగవతంబుఁ జెపుమ.

వ. వ్యాసుం డీట్లను జరక్కారు వను నొక ముని దారపరిగ్రహం బొల్లక యష్టలిత
బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు పూని యున్నంత నాతని పితరు లొక్కవనమ్మునం దొక్కెడ
నొక గర్తమ్మున వ్రేలుచుం గననై యిట్లనిరి. 391

క. దారం బరిగ్రహింపుము, నారకబాధాపనోడు నందఱుఁ గని మ
మ్మారాధింపుము స్వర్గ, ద్వారకవాటమ్ము విప్పఁదలఁపుము నాఁగన్. 392

ఆ. వె. నా కయాచితముగ నాపేరు గలయట్టి, కాంత దొరకెనేని గారవించి
పెండ్లి చేసికొనెదఁ బెఱచితి లిఁక నొల్ల, ననుచుఁ తీర్థయాత్ర కరిగె నతఁడు. 393

వ. ఇది యిట్లుండ నొక్కెడఁ గళ్యపునిభార్య లగు కద్రువ వినతయు ననువార లాది
త్యరభాశ్వంబుం గనుంగొవి నలు వనియుఁ దెలుపనియుఁ గొంతవడి చర్చించి
యిట్లు వజబంధంబు సల్పికొనిరి. 394

గీ. నలువయిన నాకు దాన్యంబు సలుపు మీవు, తెలు వయిన నీకు దానినై కొలుతు నేను
వాద మిట్లొనరించి యవ్వనిత లింటి, కరిగి యథార్థము మఱునాఁ డరయ నెంచి.

వ. ఆనాఁటిరాత్రి కద్రువ తనయులగు సర్పమ్ములం బిలిచి రవిరథాశ్వరోమంబుల నాక్ర
మించి కృష్ణవర్ణంబులుగా నొనర్చుఁడని యాజ్ఞాపించిన నంగీకరింపనివారిం గొందఱి
జనమేజయ యాగహూతాశవమ్మునం బడుండని శపియించెఁ గొంద టా శాపమ్ము
నకుఁ దంకి శ్వేతవర్ణం బగు నవ్వారువంబును గృష్ణవర్ణంబుగా నొనర్పిరి.
మఱుచునాఁ డా సవతు లిరువురు నట కేగి హయమ్ముం జూచునంత వల్లనై యున్న
వినత యోడి విన్ననై యవ్వకు చాన్యం బొనర్చుచుండెఁ గొందొక కాలమ్మునకుఁ
గద్రువ తమ్మున దవ కుమారులను వీఁపున నెక్కించుకొని మోయు మనవుడు
శోకార్త యగుచుఁ గుండుచున్న తల్లిం జూచి గరుడుం డీట్లనియె. 396

క. రవిసారథి యరుణాహ్వయుఁ, డవిరళ బలశాలి యగు మదగ్రజుఁడుండన్
వవయఁగ నేటికి : నే నుం, డ చచిపుము శోకకారణము నాతల్లి : 397

ఆ. వె. తనయు లాన్నతల్లియును పెరుదుఁబంబు, పొందెనేని వారు పుట్టనేల :
శోకకారణంబు నా తెఱఁగింపుము, వేగతీర్తు నన్న వివత సలికె. 398

క. ఏమని చెప్పుదుఁ దండ్రీ, స్వామివిగద : నాకు సవతి సతతం బేనా
భామినికి దాని నాపెళ్ళా, దా మోయుము వన్నటంచుఁ దరుణి విధించెన్. 399

వ. అవి దుఃఖించు తల్లికిఁ గొమరుం డీట్లనియె. 400

- క. ఆత్మా ! నీబదులుగ నే, నమ్మానివి మోయువాడ నడలకు మిఁక నం
చమ్మానకాలి సుతనహి, తమ్ముగ నమ్మగ నభజగతయి చెలంగన్. 401
- వ. మోయువాడు నముద్రతీరమ్మున కరిగి పెదతల్లికి వినయమ్మున మ్రొక్కి యిట్లనియె.
క. తల్లి ! నీదాస్యము మా, తల్లికి నేరీతిఁ బాయు దయఁ దెల్పుమటం
చల్లనమ్రొక్కడు గరుడున, క ల్లలన విధించె నమృత మర్పించుటకున్. 402
- క. గరుఁడుం దెంత యటంచు న, మరలోకం బరిగి బాహుమద మడర సుధా
పరిపూర్ణంబగు కుంభ మ, మరుల గెలిచితెచ్చె గగనమార్గానుగతికా. 403
- వ. తెచ్చి యయ్యమృతకుంభంబు పెదతల్లి కప్పగించి తల్లిదాస్యంబు వాపె
సంతఁ దదృక్షణార్థంబు కాద్రవేయులు స్నానం బొనరింపనేగు నీలోన వింద్రుం
డయ్యమృతకుంభంబు నవహరించె. దాని కాస్తరణంబుగాఁ బఱచినకుశలయం
దంటిన యమృతలేశము నాస్వాదించిన కతవ వారలకు నాలుకలు చీలికలై
రెండయ్యె. 404
- గీ. జనవిశాసంబు దవలిన స్వప్నములు భ, యమున వాసుకి మొదలుగ నజవికడకుఁ
జని శరణుఁ జెంద విట్లనె జలజభవుఁడు, కరుణ నెమ్మది నెంతయుఁ గడలుకొనఁగ.
వ. జరత్కారుం డనుముని తనకు ననామికయగు కన్నెందక్క నొండు పడఁతి
పరింపనని ప్రతినవట్టినవాఁ డతనికి వాసుకిచెలియలగు జరత్కారు వసుదావిం
జెండ్లిపేయుడు ; వారిరువుర కాస్త్రీకుం డనువాఁ డుదయించి మిమ్ము రక్షింపం
గలాఁ డనవుడు వాసుకియు నతని పెదకి తన చెలియలి నర్పించిన వమ్మునివరుం
డును వాసుకిం గవి నీ చెలియలు నాకెన్నం డప్రియం బాచరించు నవృథ వీడం
గలవాడ నని నమయం బొనరించి పరిగ్రహించి వనాంతరమ్మునఁ బర్ణకుటీరం
బేర్పఱచుకొని యందు సుఖమ్ము లనుభవించుచు నొక్కనాడు కృతభోజనుండై.
క. వసు లేవ వలవ దని తన, వనితకు బోధించి యాతపస్వివరుఁడు బా
వి వియతి నయ్యెడఁ దా ని, ద్రను జెందుడు నస్తగిరికి రవియుం జేరెన్. 405
- వ. ఇట్లు సంధ్యోపాసనానమయం బగుడు నాపె యిట్లని వికర్పించె. 406
- గీ. వియర లేవిన భర్తకు నెదురుపేత. లేవకుండినచోఁ గర్మలోప మొదవు
కర్మలోపమ్ము పేయుటకన్న భర్త, కెదురుపేతయ వరమని యెంచి కడఁక. 407

అ.వె. ఆరుణః డస్తగిరికి వరుగుచు నున్నాఁడు, సంధ్య వార్చికొనెడి సమయ మయ్యెఁ గాన విదుర లేచి కాల్యకృత్యంబులు, దీర్చుకొనుఁ డటంచుఁ దెఱవ లేపె. 411

వ. లేచిన నమ్మునివరుండును గోపీద్రేకమున నాకెదురుజేసితివి గాన నీకన్నయింటికిం బొమ్ము నాయచ్చ నే నేగెద ననవుడు భయసంభ్రమాక్రాంతహృదయ యగుచు నమ్మునిం జూచి యయ్యతివ మెల్ల న పట్లనియె. 412

క. మాయన్న నీకిడిన నదు, పాయం బిక్లేవి నెట్లుఫలియించు వృథా
పాయకా న్యాయమె యను నా, ప్రోయాలికి భర్త “యస్తి పో” మ్మునివలికెన్. 413

వ. ఆయ్యతివ పుట్టివింటి కరిగి కొందొకకాలమ్మున కాస్త్రీకుంగనియె నాతం డిక్కార ణమ్మున భవస్మృతంబున కేతెంచి సర్వవక్షపాతి యగుట నీయాగం బాఁగె నీవు నయ్యోగంబు విరమించి మంచి చేసితివని ప్రశంసించి మఱియు నిట్లనియె. 414

గీ. భారతం బఖిలము విన్నపావనుఁడవు, నీయదృష్టం బొరులకు వర్ణింపఁదరమె
నీజనకుఁ డొక్కరుఁడ కాఁడు నీసుకృతము, వలన నన్వయమది యెల్లఁ బావనంబు. 415

క. దేవీయజ్ఞము పేర్కొన్, గావింపుము భాగవతపుగాదల నెల్లన్
వావలన వినుము శ్రీపర, దేవతకున్ మించినట్టి దేవత కలదే ? 416

క. దేవీపూజకులగు కుల, పావనులకు వృద్ధిచెందు బాహుకైశ్వర్య
శ్రీవిజయాయుర్దాయను, భావిరూపులను వఖిలచగు భోగములున్. 417

వ. కావున శ్రద్ధాపంతుండవై దేవీభాగవతంబు వినుము. 418

గీ. ఎవరు పరదేవతాపూజ నేవగింతు, వారపో దుఃఖభాక్కులు వారమూర్ఖు
లెవరు పరదేవతాపూజ కిచ్చగింతు, వారపో సౌఖ్యభాక్కులు వార కృతులు. 419

గీ. బ్రహ్మ మొదలగు దేవతల్ భక్తి నే జ, గజ్జనవిసేవ లొనరించి కాలయాప
పం బొనర్తురొ యాజగదంబ పూజ, కిచ్చగింపని మానవుఁడెవఁడు జగతి ? 420

క. మును భగవతి శ్రీరారా, యణువకు వచియించె నే మహాభాగవతా
ఖ్యనెనఁగు దివ్యచరితము, వినుమా : యద్దాన పీయభీష్టము లొలయుకా. 421

వ. అవి పాత్యవతేయుండు జనమేజయువకుం జెప్పెనవి సూతుండు శౌనకాదులకుం
జెప్పిన వారును వ్యాసుం డెట్లు నెప్పె నెఱింగింపు మనుటయు. 422

స్కంధాంత పద్యములు.

క. వీరనవి ప్రేశానకు, మార : ధరారమణమా? మండిత పదపం
కేరుహ : గౌరవధీరను, తారామ బ్రావిదాన్వయాభరణమణి. 423

క. దుర్గయశాస్త్రి సహోదర : భర్గపదాంభోజ యుగళబంధర : రిపుష
ద్వర్గ జయజనితకీర్తి ని, రర్గళ దారామరాప గాంచితభువనా. 424

సగ్విణీపృతము. పాపమాంబోదరప్రాజ్యపూజ్యోరయా
ప్రావకీభూతభూపాలదీప్యద్దయా
దీపితాశాంతకీర్తిస్తుతప్రాభవా
వ్యావృతాన్నప్రదానాన్నపూర్ణాధవా. 425

గ ద్య.

ఇవి శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణమునందు ద్వితీయస్కంధము సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ మత్పురదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పురదేవతామైనమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

తృతీయ స్కంధము.

శ్రీకర కడియెద్ద భుభా, వ్యాక గ్రామావజనవః హరనీహర
శ్రీకలిత దివ్యకీర్తీః, ప్రాకటగుణ చక్రవర్తిః బ్రహ్మయశాశ్రీః.

1

వ. అవధరింపు చుక్కథకుండు మునుల కిట్లను నట్లు భాగవత కథనాభిముఖుండగు
సాత్యవతేయునకు జనమేజయుం డిట్లనియె.

2

గీ. వ్యాసః సత్యవతీసుతః భగవతీమః శంబుః జెప్పితివి తద్భగవతి యెట్టి
దోయెవరౌ యెట్టి గుణములతో నెనంగు, నో తదీయ మఖం జెట్టిదో వచింపు. 3

వ. బ్రహ్మాండోత్పత్తియు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల స్వతంత్రత్వా స్వాతంత్ర్యములును
మరామరం కాలవశగత్వా ఏకగత్యములును వారల యుత్పత్తులును వారల శరీర
విచారమును సవిస్తరముగా నానితియు నావుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె.

4

గీ. కలివచుగు స్రవ్న మొనరింపఁ గడఁగి తీపు, దీవి కుత్తరమును సావధానముగ వ
చించెదను మున్ను నారదులెంత కరిగి, యడగితివి గంగ యొద్దున నమ్మహాత్ము. 5

క. ఈ సకల బ్రహ్మాండము, చేసినవాడెవడు : తెలియఁ జేయు మసత్యం
బో : సత్యమో : బహుకర్తృక, మో : సకలమ్మునకుఁ గర్త యొకఁడో మహాత్మా!

వ. కొందఱు శంకరుండనియుఁ గొందఱు నారాయణుండనియు విరించియనియు
సూర్యుండనియు వానవుండనియు వరుణుండనియు యముండనియుఁ గుబేరుం
డనియుఁ బావకుండనియుఁ బనసుండనియు సోముండనియు గణేశ్వరుండనియు
ననేకు లనేక ప్రకారమ్ముం జగత్కరింజులు వచియించుచుండురు. మఱికొందఱు
వరాహియు నారసింహియు మహాలక్ష్మియు శాంకరియు బ్రాహ్మియు వాసవియు
వారుణియు నా ననేక నామంబులు గల యదియు సనాతనియు ననాదివిధనయు సర్వ
వ్యాపియుఁ బురుషానుగతయు నాదిమాయయుఁ ద్రిగుణాతీతరూపయు గుణవిస్తార
కారిణియు విర్గుణయు సగుణయు నగు పరదేవతయ సకల కారణంబని చెప్పు

దురు. మఱికొందఱు విరంజనమ్మును విరాకారంబును విధేనమ్మును విర్గజంబును నగు తేజంబని చెప్పుదురు. మఱికొందఱు వేదోపనిషత్ప్రతిపాదితుండగు తేజో మయందని యందురు; కొందఱు సహస్రనయనుండును సహస్ర శీర్షుండును సహస్రకరకర్ణుండును సహస్రపదుండును నగు పురుషోత్తమం డనియు; గొందఱు విరంజంబును విరాజంబును శాంతంబునగు నాకాశంబని యందురు. మఱికొందఱు అవి శ్చిత బ్రహ్మవాదులును గొందఱు అనీశ్వరవాదులును కొందఱు స్వభావవాదులును గొందఱు ప్రకృతి కర్తృత్వ వాదులును నై యుంటుంటేసి సందిగ్ధులగు విష్ణుహావిష యమ్మున మనంబు దోలాయమానంబగుచున్నయది ధర్మావర్జంబులు నిర్ణయంప నశక్యమ్ములు ధర్మవంతులును సత్త్వగుణోత్పన్నులు నగు దేవతలు పాపాత్ము లగు రక్కసులచే నీడింపఁబడుటయు ధర్మాత్ములును సాధారులును నగు పాంప పులు కష్టముల పాలగుటయు; గనుంగొన ధర్మమ్మునకు వ్యవస్థ గానరాకన్నయది. నా సంశయచ్ఛేదం బొనరింపు మనవుడు, 7

క. నారదుఁడు వచించిన తెఱ, గారసి వివరింతు నీకు ననఘా! చేతో
ధీరత నాకర్ణింపుము, పారంగతుడైన యట్టి పండితుఁ డున్నే : 8

క. నారదుఁడు శంక మదిఁ జె, న్నారంగ నొకవాఁడు నీరజాసను నడుగఁ
గారాని మెనఁగ నతఁడు గు, మారునకుం జెప్పినట్టి మార్గము వినుమా. 9

ప. కుమారా! భవదీయప్రశ్నంబు దుర్బోధం, బియ్యది వివరింప నన్యదాదులక కాక
విష్ణువునకుఁ గూడ సపాధ్యం బైనను నాయెఱింగి వంతవట్టు వివరించెద విను మని యిట్లనియె. 10

గీ. మున్ను సకలంబు సంధ్రమైయున్నతఱివి, భూతములు వుట్టె నేమి గంజాతమందుఁ
బొడమితివి బొడమియు నెలుగడలు చూడ, వర్ణవముదక్క వేఱొక్కఁడరయరాదు.

క. ననుఁ బుట్టించినపును, దే, యనఘఁడొ యివ్వంకజమున కారారంబే
మని విశ్చయింతు నీజల, ము విలుచుకత మేమొ! యనుచు మోహమయుఁడనై .

గీ. పుడమిపై నీరు విల్చుట పొనఁగు నట్టి, పుడమి వర్ణదలను జూడఁబడ దటంచు
వనది నీఁడుచు నొకవేయివత్సరములు, వెదకుచున్నంత నాకాశవీధియందు 11

గీ. “తవ తవ” యటంచు నొకమాట దరలుటయును
వేయిసంవత్సరమ్ము లశ్శాయతముగఁ

దశము సర్వీతి నొం దేమి దలఁవకుండ

జలగతంబగు నల జలేజాతమందు.

14

వ. పిదప “సృజ” యను నొకవలు కంబరముననుండి వెడలె దానిని విని “యే నేమి సృజింతు ?” వని యాలోచించుచున్నంత మధుక్రైబధు లను రక్కసులు యద్ద సన్నద్ధులై నను భయపెట్టుడుఁ బద్మనాశం బవలంబించి తజ్జలమ్మున మునిగి. 15

పీ. కారుకమ్ముల నేలఁగల దాలు గలవాని , బంగారువల్వ మైఁ బరఁగువాని
నెల్లలోకము లేలనెనకంబు గలవానిఁ , జల్లచూపులు వెడఁజల్లువాని
పాపరాహస్యపైఁ బవ్వళించినవాని , వనమాం గళమునఁ దనరువాని
యోగవిద్రావహాభోగంబు గలవానిఁ , జలవ మింతయులేక యలరువాని

గీ. శంఖచక్రగదాముఖపాదనములఁ , దవిలి చెలువారు నల్లబాహువులవాని
నద్యుతమ్మున కాస్పదం బైనవానిఁ , గంటి నొకదివ్యపూరుషుఁ గలుపు దీఱ. 16

వ. కవి యోగవిద్రాస్వరూపిణి యగు నద్దేవిని వినుతించిన నామెయు నతని శరీరంబు విడిచి దివ్యవిగ్రహయై నభమ్మున నిలిచె నంత నతండును మేల్కొంచి సన్నద్ధులగు రక్కసులఁ దనయూరుభాగమ్మున వధించునంతలో రుద్రుండును నట కేగు దెంచుడు నేము ముగురము నప్పరదేవతం బ్రార్థించుటయు నాపె దయాంతరం గయై యిట్లనియె. 17

గీ. హరిహరబ్రహ్మలారః మీయంత మీ వ, నులను నెఱవేర్చి కొనుఁడు చనుండుమీకుఁ
దగునివాసమ్ములను జెందఁదగు వశేష, జగము సృష్టింపనగు నాల్గు తెగలు గాఁగ.

గీ. అనెడి జగదంబ వలుకుల నాలకించి
యిట్లు లంటిమి పందియం బినుమడింప
భూమి లేదయ్యె జలము స్రభూత మయ్యె
వంబః యేగతి సృజియింప నగునొ ? చెప్పుమ.

19

గీ. భూతములు గుణతవ్వాత్రములును వింధ్రి, యష్టులును వలవడినఁ జేయంగనగును
గాని యూరక సృష్టింపఁగాఁ దరంబె ? యనుడు జగదంబ చిఱునగ వినుమడించె.

ఆ. వె. అంత వరుగుదెంచె నటకు విమానంబు, గగనతలమునుండి కడురయమున
వంబ చిత్రమొకటి యగునడఁ జేసెద, దీని వెక్కుఁ దనుచుఁ దెలుపుటయును.

వ. ఏము నాపె యావతింజేసి నవరత్నమండితంబును ముక్తాదామ భూషితంబును

గింకిణీసంకులితంబునగు విమానం బదిష్ఠించిన నంబిక యద్దావి మనోవేగంబున నడువంజేపె నంత నయ్యది జరిగిభిన్నంబై మనోజ్ఞంబైన కొండొక ప్రదేశమ్ము నకుం జవియె నచ్చట.

22

బ్రహ్మాది దేవతలు భువనేశ్వరిం గాంచుట.

సీ. కోకిలాకాకలీవ్యాకులీకృతపం , తృలవినమోద్యానపాదపములు
సుందరీసుందరానందబంధురమంది , రప్రాంతదీప్రసరఃప్రకతులు
ప్రాకారశోభిదివ్యాకారమణిమండి , తాకాశతలయంబిహర్మ్యతతులు
సంగీతభంగీమృదంగరంగద్రంగ , కోటిభాసురవేశవాటికలును

గీ. యజ్ఞశాలలు మణియు దేవాలయములు , గలుగు పురనరమును దానితెలన వనము
నందు వేటాడు నొకరాజనందనుడును , గానఁగా వచ్చెఁ గన్నులకలుపు దీఱ. 23

స. మా మనంబున నయ్యది స్వర్గంబును ప్రత్యభిజ్ఞ యుదయించె. పదఁపడి యయ్యది
యెవరిచే విట్లు నిర్మితంబయ్యెనని యెంచు నాలో విమానంబు మణియొక్కెడ
కరుగుడు.

24

క. నందనమను వనమును దా, నం దగు కల్పకముకడఁ గనందగు నందం
బందిన వందిని తల్లియు, నందంద చరించునట్టి యైరావణమున్.

25

గీ. అచ్చరలఁ గూడి తమ యిచ్చవచ్చినట్లు
సంచరించెడి గంధర్వ సంచయంబు
సురలును పులోమజనుగూడి సొక్కు నిండ్రుఁ
డును యమ కుబేరములును గనఁగనైరి.

26

వ. ఆత్మాశ్చర్యవర్మాకులచిత్తులమై యచ్చోటు విడిచి యరుగుటయు బ్రహ్మలోకంబు
గననయ్యె. హరకేశవులు నమ్నంజూచి యిచ్చట బ్రహ్మ యొక్కఁడు గవ్వుట్లు
వికం డెవ్వఁ డనవుడు నిట్లంటి.

27

క. ఆ వేధయు నా వేదము, లావిభవము లెట్టివియో మహామహాలా!
యావంతయు నెఱుఁగను నే, నే వాఁడనొ తెలియరా దిఁకేమనవచ్చున్.

28

చ. విదవ విమానంబు మణి యొక్కెడ కరుగుటయు,

29

ఉ. వారద! యేమి పెప్పుడుఁ గనంబడె నచ్చట వెండికొండ ము
శ్రీరుచిరంబుగా నవటఁ జెన్నలరారు మణినికేతన

ద్వారమునుండి శంభుఁడు సదారమతప్రమథుండు కృత్తివా

సోరుచిరుండు వెల్వడియె సొంపగురీతిని గోతురంగుడై .

30

తే. గీ. మాతృకలతోడ సంశయమగుమాన, సుందనై యయ్యెడల నేను జూడఁబడితి
“వితకన్నను జిత్ర మొందేమికల” ద, బంచు విష్ణుయవడునంత నదియు మరల.

గీ. అరిగె నీక నొక్కయెడ కట నరయనయ్యె, విందిరా సుందరీనాథు మందిరంబు

విరుపమానంబు వై కుంతపురవరంబు, దావిగని విష్ణుయంబందె దానవారి.

32

క. ఆతనీ తునుమశరీరుఁడు, చతుర్భుజుఁడు శంఖచక్రశార్ఙ్గదాభూ

పితుఁడు రమారమణీ సే, పితుఁడు విరాడ్వాహనుండు విష్ణువగుపడెఁ.

33

ఆ వె. ఆతని జూచి యతులి తాశ్చర్యకలితుల, మగుచు నొక రొకళ్ళ నరసి కొనుచు

నున్నయంత నదియు నున్నత వేగంబు, గడలుకొనఁగఁ బాలకడలి కరిగె.

34

సీ. యాదోవిశేష దీప్యత్తుంగ తరతరం , గావళీశేకరా సేవితంబు

నానావిచిత్ర చిత్రానూనదివ్యాప్త , రణరంగ వేదికారాజితంబు

కచితముక్తాదామ కలనాభిరామ భా , మహిత మందిరకోటి మండితంబు

పారిజాతాది విభ్రాజమాన లతాంత , దంతురానంత పాదపయుతంబు

తే. గీ. గంధర్వభద్ర మన్మథుకర విరావ , భరిత మగు దీవియొండు దృక్పథము నందె

నందు సుమనోహరమును శివాకృతియునునైన పర్యంకమును గంటి మవల నొకఁబ.

గీ. మణిమయం బగు పర్యంక మధ్యమండుఁ

జెలులు చెలువారఁ గొలుపున్న యలరుఁబోడి

ననుపమానంత దివ్య కళ్యాణ రూపఁ

గంటి మా రూపమును జెప్పఁగాఁ దరంబె.

36

సీ. ఆరుణాంబరమునఁ జెన్నలరారు వగలాఁడి , యెఱుపైన యధరోష్ఠ మెనఁగుబోటి

కావిపూర్ణగల మాలికలు ధరించిననాతి , రక్త గంధంబును రంగులాఁడి

శోణంబులగు నేత్రకోణముల్ గలకొమ్మ , యౌవనమధ్యస్థ యైనచాన

తొలకరిమించుతోఁ దులహిఁగునెలవాగ , యర్కబింబస్ఫూర్తి నలరుకలికి

గీ. యిందిరాకోట్ల నెడురించు మందయాన , ప్రతిపదమ్మును దయఁ జిమ్ము పద్మనయన

మందమందస్మితం బొప్పు సుందరాంగియెన్నఁడును జూడఁబోవి దయ్యిండువదన.

క. విసరుహముకుళమ్ముల వన, గపిమవఁగెడి గుబ్బిదోయి గడలుకొనఁగ సౌం

పెనఁగు మణిభూషణము లిం, పెనలార నెనంగె పర్యవృంంగరముగన్.

38

- గీ. ఆరసి “హృల్లేఖ భువనేక” యవి జపించు, నమరకన్యక లిరుగద వమరఁగా వ
సంగకుసుమాది దేవీసనాథ యగుచు, దనరె వట్టోణ యంత్రమధ్యమ్మునందు. 39
- క. వదలక ప్రాంతార జపం, బెదఁ బొదల నెసంగు పక్షిబృందము చుట్టుం
గదియఁగఁ జాపాది మహా, యుధమ్ములు ధరించి యెనకమొప్పెడిదానిన్. 40
- చ. కనుఁగొవి విస్మయం బొదవఁగా “నెవరో” యవి సంశయించు నం
తన యొక వేయివేయి నయనంబులు మోములుఁ జేతులుం దగన్
గనుపడె నామహామహిమ కన్నది విన్నది గాదు దావి నే
మనియును జెప్ప గిప్పఁ దగదయ్య యొకించుకయేవి నారదా : 41
- గీ. ఆచ్చరయుఁ గాదు వేలుపుచుచ్చెకంటి, గాదు గంధర్వయును గాదుగా : యటంచు
సంశయించెడి మముఁ గాంచి సరిసజాతుఁ, డిట్లనియెఁ గొంత విజ్ఞాన మెనకమెపఁగ.
- ఉ. ఈ జగదంబయే మనల నెల్ల సృజించినతల్లి, యీ మహా
తేజసు యల్పబుద్ధులకుఁ దెల్లము కానిది, మాయ యన్న యీ
శ్రీజనయిత్రయే, జగముతేషము విండిన దీ పరాంబయే
తేజాలతెల్లఁదే జొసఁగుతే జన నీజగదేకనేత్రయే. 43
- గీ. ఈమెయే సర్వలోకంబు సృష్టిఁజేసి, పెంచి హరియించు నీమెయే వేదగర్భ
యీమెయే సర్వభీజమయయును విశ్వ, నాయకయు నీమెయే పదానందమూర్తి.
- క. ఇరుగదలన్ బరిచర్యా, పరతమెజును భూషణములునవలరి విభాతుల్
పరఁగెడి గోట్లకొలఁది నా, సరణిం జూడుఁడు విరించికంకరులారా : 45
- క. ఎంతతపము చేసితిమో, యెంతటి ధన్యులమొ కాని యీభగవతి న
త్యంతముఁ గనుఁగొవి ముదిత, స్వాంతుల మైనార మిదియు సామాన్యంబే. 46
- చ. తపసులు గాంచ లే రతివదాన్యులు చూడఁగ లేరు భార్గవీ
చపలమృగాక్షి యాదియగు సర్వవిలింపనకుల్ శతాంశమం
దుపమకు రారు తత్తుకృతయోగము నెన్నఁ దరంబె : పూర్వపు
జ్యోతుఁబరిపాక మెట్టిదొ కదా : తన నయ్యెఁ బ్రపంచమాత్మకా. 47
- గీ. మున్ను బొటవ్రేలుగుడిచెడి చిన్ననాఁడు, నన్నునుయ్యెలలో నుంచి నన్నమైన
యెలుఁ గలరఁ బాటలను బాడి యేడ్వకుండఁ, గాచి ప్రోచినతల్లి యీకన్నతల్లి. 48
- గీ. ఇంతపేవు పరీక్షించి యేవరయఁగ, వెనుకఁ గనుగొన్నసంగతి విశదమయ్యె
మాట లిఁక వేయునేల యీమాత మనలఁ, గన్న జగదంబ లే రీమెఁ గన్నవారు.

వ. అట్లగుట మన మీ పరదేవతా సమీపమ్మునకుఁ బోయి ప్రణమించిన మన యభీష్టమ్ము లొనంగుఁ; గాదని దౌవారికులు వారించిన ద్వారమంద నిలిచి నుతింపంగదంగుద మను వట్కాలకు సమ్మతించి విమానంబు దిగి తద్వారసమీపమ్మునకుం బోవుడు మమ్ముం గాంచి జగదంబ చిఱునగ వొనర్చుటయు మూగురమును త్రింమై తత్సన్నిధికిం జని నమస్కరించి యన్యోన్యవనితారూపమ్ము లరసికొనుచుఁ గోటిసూర్యప్రతీకాశంబును నానా షణ్ణిగితంబునునగు తత్సాదపీఠమ్ము నవలోకించుచున్నంత.

50

క. కొందఱు రక్తాంబరలును, గొందఱు నీలాంబరలును గొనకొని యాపెన్
నుందరులు గొల్పుచుండిరి, కొందఱు పీతాంబరలును గోట్లకొలఁదిగన్.

51

క. ఈదును జోడునుగల విరిఁ, బోడులు నాచిచిత్రవిభూషణముల పొం
పీడేర నాపె ముందటఁ, బాడులు రాడుదురు కనులపండువు గాఁగన్.

52

ఉ. నారద! యేమి పెప్పుదు వివన్ గనరాచి విచిత్ర మంబికో
దార రుచిప్రసన్ననఖదర్పణమందు వినుక ననున్ శివుక
వీరజనాభునికా ధరణి నీరజమిత్రుని వీరజారినిన్
వారిధిపర్యతాదుల నవరణఁ జూచితి మొక్కిపెట్టుగన్.

53

వ. మఱియు మజ్జన్మకారణంబగు తమ్మియుఁ దన్నాభి యగు నవ్యతుండును సతవి
శయ్యయగు ననంతకుండును త్రయత్రింశక్కోటి దేవతలును మధుకైటభులును
తుంబురుండును హాహాహూహూ ప్రముఖగంధర్వులును రంభాదులగు సచ్చరలును
గైలాసాది లోకంబులును ముచ్చగాఁగల యావద్బ్రహ్మాండముం జూచి పరమాశ్చ
ర్యభరితులమై యేము జగజ్జననిఁగా నామె విశ్రయించుకొంటిమి.

54

గీ. అమృతమయమగు నాదీవసమందు లోక, జననిఁ గనుఁగొని మోదాబ్ధి మునుఁగుమాకు
క్షణముగా నొకమాటువత్సరము లరిగెఁ, దత్పుణంబును వర్ణింపఁ దరము గాదు.

క. మనుఁ జెలికత్తెల మని యా, స్రుమదామణులెల్లఁ బేర్చి బయలుపడఁగ శం
క మవములం దుంచక కూ, ర్మిమెయిన్ గారవము చేసి మెలఁగిరి పిదపకా.

55

హరిహరబ్రహ్మలు భువనేశ్వరిని నుతించుట.

క. ఒకనాడు భక్తి నా యం, విక నాలోకైకమాత విశ్వజగత్ప్రా
వకమహిమఁ గాంచి విష్ణువు, ప్రకటగతి నుతించె పట్లు బద్ధంబలియై.

57

- సీ. కామదాయవి : దేవి : కల్యాణి : ప్రకృతి : వి , ఛాత్రి : లోకేశ్వరి : దండమమ్మ
 నచ్చిదానంవాత్మ : సంసారకారిణి : , కలుషహారిణి : నమస్కారమమ్మ
 పంచకృత్యవిధాత్రి : పరదేవి : యర్థమా , త్రార్థభూతాత్మ : జోహారుమ్మ
 హృల్లేఖ : సంసిద్ధి : వృద్ధి : ఖాటన్త : నా , నాన్వరూపాత్మ : వందనములమ్మ
- తే.గీ. జగముసృష్టించి పురుషుని కగపడంగ , జేసి యానందమొనగూర్చు శ్రీమహేశి :
 తల్లి : యరువదిమూడుతత్వముల వెల్గు , దిండ్రజాలంబు నా మాకు వింపుగూర్చు.
- గీ. స్వప్రభావమ్ముకలిమి విశ్వమ్ముఁ బ్రోతు, వాత్మతేజమ్ముచే జగ మలరఁజేయు
 దంబ : కల్పాంతకాలమ్మునందుఁ గూడ, నుండు వెన్నఁదెఱుంగు నీచందమెల్ల. 59
- గీ. జనవి : మధుకైటభాఖ్యరాక్షసులచేత, మడియ కుండఁగ రక్షించి మాకు లోక
 మెల్లఁ గనుపడఁ జేసిన తల్లివీవ, నీదుదర్శనమదియు వర్ణింపఁ దరమె ? 60
- క. ఏనును బ్రహ్మయు రుద్రుఁడు, గానంగా లేము నీయఖండమహత్త్వం
 బే నరునకు శక్యం బగుఁ, బూవి కనుంగొనఁగ నీయపూర్వపుఁజరితల్. 61
- క. హరిహరకమలజాలను హరి, హరకమలజాలకును జూపి తంబరొ : సిదో
 చరితం బెఱుఁగం దరమే, పరమాద్భుతనుప్రభావభావ్యము తల్లీ. 62
- గీ. కోరఁగాఁ బోను వేటొందుకోరికలను, నీదురూపంబు నామది విజయ బొకటి
 నోట భవదీయనామంబు నుడుపు బొకటి, యంబ యాచింతు నిన్నెపుడరయుబొకటి.
- గీ. వీఁడు నాభృత్యుఁడను బుద్ధివెట్టి నన్నుఁ, బాలనము సేయవలెనమ్మ పరమకృపను
 పామరుఁడ నేను వచియించు పలుకులందు, నీమదికి వచ్చినంత మన్నింపుమమ్మ.
- సీ. ఏము సృష్ట్యాదికం బినుమడించుట కల్ల , భవదిచ్చ మామీఁదఁ బ్రబలకున్న
 ఛాత్రి సమస్తంబు ధరియించు టది కల్ల , యాధారశక్తి ప్రాపందకున్నఁ
 గంజాతపాతుఁడు ప్రకాశించుటయుఁ గల్ల , తాపక తేజంబు దపులకున్న
 పకలజంతువులును సంచరించుట కల్ల , వీళక్రియొక్కింత నెగడకున్న
- గీ. బ్రహ్మమొదలుగ సఖిలప్రపంచములు న , విత్యములుగాన నెల్లప్పు నెగడనేర
 పఖిలమైనట్టి ప్రళయమ్ములందుఁగూడ , విత్య నీ వొక్కతెనే భవానీ : మదంబ :
- గీ. విద్యగల బుడవర్యులవిద్య వీవ, కీర్తిగల పుణ్యమూర్తుల కీర్తి వీవ
 శక్తిగల దివ్యశక్తుల శక్తి వీవ, యంబ : పలుమాటలేల గాయత్రి వీవ. 66
- ఉ. ఆగమమూర్ ద్విజామరహితార్థము చేసినతల్లి వీవ మో
 జగమనూల మీవ జగదాదివి నీవ స్వరాస్వరూప మీ

వే గతివీవ సర్వమువహించెడిదానవు నీవ స్వాహా వీ
వాగమవేద్య వీవ జగదంబ ! మదంబ ! కదంబవాసిని.

67

తే. గీ. అబ్ధికిఁ దరంగములయట్లు లాదిపూరు, హంశములు జీవులగుట లోకాంబ! వారి
బంధునిర్ముక్తి కభిలప్రపంచస్పృహ, నల్పుడువు స్వార్థమిందు లేకంబు లేదు 68

గీ. జీవుఁ డెప్పుడు తెలివిని జెందు నపుడ, లేనియట్లొనరింతు వీ లీలెల్ల
నాట్యమొనరించి యామీద సర్తకుండు, మించు తత్తత్కృతుల విరమించునట్లు. 69

ఉ. ఎల్లపుడున్ భవచ్చరణమే శరణం బని నమ్మినాఁడ నో
తల్లి ! దురావమైన పరితాపము తారన మయ్యెనేని న
న్ముల్లమునందు వేటొకనియొజ గణింపక యుద్ధరింపు ము
త్సల్లసలోజలోచనసముల్లసమచ్చదయాసుధారునిన్.

70

క. అంబ ! భవచ్చరణాబ్జయు. గంజునకున్ మ్రొక్కిడుదు నఖండతరజ్ఞా
నం బొసఁగి కన్న తనజా, తుం బలె రక్షింపుమీ కుతుక మొప్పారినన్.

71

వ. అని నానాప్రకారంబుల నుతించి విరమించుడు హరుం డీట్లని నుతింపం దొడంగె.

గీ. త్వత్ప్రభావజాఁడై హరి తనరెనేని, బ్రహ్మయును నీదుకార్యమై పరఁగెనేని
నేనుమాత్రము వీకుఁ దాదృశుఁడఁగాక, యన్యుఁడనె తెల్పుమమ్మ లోకైకజనవి.

గీ. జనవి ! భూమ్యాదిభూతపంచకము నీవ, త్వక్కు మొదలగు నింద్రయపంచకంబు
వీవ బుద్ధియుఁ జిత్తంబు నీవ మనము, నీ వహంకార మఖిలంబు నీవ కావె ? 74

గీ. హరిహరాదులు జగమున కాదిభూతు, లనుచు నేవారు వచియింతు రల్లవారు
తెలియనేరని మూర్ఖు లో దేవదేవి !, వారు జనియించుటెల్ల నీవలనఁ గాదె ? 75

గీ. నవివయమ్ములు నగుణమ్ము లవిని మొదలు, గాఁ గలుగు భూతములచే జగంబు వుట్టు
వది స్ఫుటంబగుటకు భవదంశమొక్క, యించుకేనియు లేకున్న నెట్లు పొసఁగు ?

క. వీ వజవిష్ణుశివాకృతి, భావమునం జేసి జగము ప్రబలింపియు నా
పై వేఱుగ మతిగల్గిన, నావర్జించెదవు వీకు వద్దముకలదే ?

77

గీ. ఏము వృష్ట్యాదుల కొకింతయేని శక్తి, గమట కూహింపఁగా ముఖ్య కారణంబు
వకలలోకాంబ ! తావకచరిణనశన, రాజమావాసమావ పరాగగరిమ.

78

క. భవిదీయదయాపై భవ, సువిహితము తమోగుణంబు చొప్పుడె నాకున్
శివదాయవి ! సత్త్వము కే, శవునకును రజోగుణంబు జలజభవునకున్.

79

క. భవిషు లభవితులు నృపులు త, దనువరులు మొదలుగ నగు ననంతంబగు భే
దవియతిఁ జొప్పడు జగమిది, జనవిరో : భవదీయమతి విషమ మగుటఁ గదా ?

గీ. జనవి : యెన్నంగ సత్త్వరజ స్తమములు, త్వద్గణములు సృష్ట్యాదివిదానములగు
హరిహరవిరించుల మము సృష్ట్యాదులకు ని, మిత్తమాత్రముగా వివిక్తించి తీపు.

ఉ. అంబ ! విమానసంగతులమై చనుదెంచిన మా శ్రయంబులో
నంబుజనాభుఁ డీజగమువంతయుఁ జేసినవాఁడో : లేక యీ
యంబుజసూతి చేసెనవి యందునో : నే ననుకొందునో : నమ
స్తంబు భవద్విలాసకలితంబు నవం బొకయంత యున్నదే ? 82

గీ. ఈవ సృజియింతు పాలింతు విచ్చపొడమె, నేవి యఖిలమును హరింతు నెల్ల వేళ
స్వవతియగు పూరుపుని మోదనంగతునిఁగఁ, జేయుదువు నీవిలాస మజ్జేయ మంచు!

ఆ.వె. ఆడుజన్మమైన వది యభీష్టమమాకు, నీదు సేవనంబు నెగడెనేవి
గాన నెల్ల వేళఁ గరుణించి యిటులుంచు, మంచు ! పురుషభావ మధికమగునె ? 84

ఉ. తల్లి ! భవత్పదద్వయము దక్క మతోక్కటి నొల్లఁ ద్వత్పదో
త్పల్ల సరోజషండమధుపూరము గ్రోలకయున్నచోఁ బ్రుటుల్
కల్లలుగావు కల్పములుగాఁ గనుపట్టు నహర్నిశంబు ని
న్నొల్లక యన్యథం గొలుచుయోగులు చిక్కము దై వవంచితల్. 85

క. అంబ ! వృథామాటల లా, భంబేమి ? యనుగ్రహించు భావంబది నీ
కుం బొడమెనేవి నీ మం, శ్రంబు నవాక్షరము నాకు దయపేయఁదగుఁ. 86

క. అను శివుఁ గరుణించి జగ, జనవి నవాక్షర మఖండసత్త్వము మంత్రం
బును నువ్పరించె దానిం, గొవి ప్రణతిం గొలిపి ముదముగొవి యతఁడుండెన్ 87

వ. అంత నేనును భక్తిపరవశుండనై యిట్లు మఱించితి. 88

క. నిను విర్వచింప శ్రుతి నే, ర్చినదేవిన్ జెప్పకున్నె : శ్రీకఠి : స్వాహా
యమట మథాయల వినుఁ, గూర్చినదే నర్వజ్జవీవే త్రిభువనజననీ : 89

ఉ. “నీ వొనరించువాఁడ జగమెల్లమ నాకుఁ బరుండు లేఁడు ని
జ్ఞాని ననంగ నేనె” యని శాంకరి : శంక యొకింతలేక లో
మావతి ధన్యతాగరిమ మూరక సంస్మతిసాగరంబునా
జ్ఞానవిహీనకన్ బడితిఁ గావఁగదమ్మ కదంబవానినీ. 90

- ఉ. ఇంతకుమున్ను ధన్యుడను నే ననుకొన్న దసత్యమైన నీ
చెంతకు వచ్చి నీచరణసేవ యొనర్చుగ గల్గెఁ గావ నా
వంతయుశంకలే దిఁకఁ గృతార్థుడ ధన్యుడ మాన్యుడకా భవ
ద్భాంత మడంచి వీడువరభక్తి ధ్రువం బొనరింపు మంబరో ! 81
- క. వీవలనఁ గల్గె నొక రా, జీవమ్మునఁ బొడమితిని విశేషించి భవ
తేవకుడనైతి నజ్ఞా, నావృతిఁ దొలఁగించి ప్రోవు మఖిలాంబ ! దయకా. 82
- ఉ. నీచరితం బెఱుంగని వివీచలుదక్కఁ బరాశ్రయం దటం
చీవకురానమం దలఁప రీశ్వరి ! స్వర్గము గోరి జన్మముల్
నోఁచెడి వారు విట్టిరె జనుల్, నను నీవ పృజించి తిట్టి యా
లోచన నాకె తోచదిఁక లోకులకున్ గతియేమి ? శాంకరి. 83
- క. పరతత్వంబుంచును వి, స్మరయక యోగంబులంచు నన్నాయముగాఁ
బరమేశ్వరి ! కొందఱు చెడు, దురు త్వదృక్తేతరులకు దొరకునె ముక్తుల్. 84
- ఉ. ఎందుల కంబ ! పొట్లువడి యెన్నిటనో కృశియించు బోమహా
నందవిధాత్రి ! సారెకుమనంబున "శాంకరి ! యీశ్వరీ ! " యటం
చుం దగుభక్తి వీజనము చూఱగొనం గలవాఁ దెనుడు వాఁ
డందు నొకింతలోన జగదంబ ! యిహంబుఁ బరంబు సర్వమన్. 85
- తే. గీ. కావలెనె వీఁడు సృష్టితై కమలభవుడు ?
హరియు రక్షింపవలెనె ? లయంబు శివుడు
లేచిచో నెఱవేఱదే ? లీల లివి న
మస్తమును జేయఁజాలు దోయంబ ! నీవు. 86
- చ. హరి మధుకైటభాసురుల కందిన నేమగు ? నట్టివేళ నీ
కరుణయకా ! నమద్ధరణ కారణమయ్యె వతండు నేను శం
కరుఁడు మధుదృవుండఁట ! జగజ్జన నాదులయందు శక్తతకా
బొరయుదుమేని యెవ్వరికఁ బొందనివారు వచింపు మంబరో ! 87
- క. ఆందజీకి జన్మకారణ, ముం దెలియఁగవచ్చు సర్వ మోహిని ! యది నీ
కుం దెలియరాదు వినరా, దెండును నజ వనఁగ వగుదు వీవ విజముగా, 88
- ఉ. ఏ పృజియింతు వీహరి వహించును రుద్రుఁడు సంపు నిక్కమే
కానునకేనిఁ గాని మముఁ గార్యవికారదులం బొనర్తు వం

బా : సకలేశి : నీకళయే మాకు సహాయము గావించో వృథా
యాసమే కాని మే మొక రవంతయుఁ జేయఁగ లేము శాంకరీ.

99

ప. మఱియు నకర్తయు నగుణుండును ననుపాదియు నకలుండును నగు పురుషుండు
భవదీయంబగు వినోదంబు నీక్షించి సంతోషించుచుండునవి తదజ్ఞులు పెప్పుదురు.
ఈతం దొక్కరుండు దక్క నీకన్న బరుండులేడు. ఇదియ విక్కంటై నచో
“నేకమేవాద్వితీయం బ్రహ్మ” యను వేదవాక్యంబునకు మిథ్యాత్వంబు పొనంగుఁగాన
నన్నునగ్రహించి యీ యన్యోన్యవిరోధ పరిహారం బొనర్చి యవ్యాకల్యంబునకు
వాచ్యంబునీసో లేక యప్పురుషుండో విస్పష్టంబొనర్చుము: నీవు ప్రీతో పురుషుం
డవో యెఱింగింప వలయు; మత్పుణ్యయోగమ్మునంజేసి భవదీయసాన్నిధ్యంబు
చేకూర నవి ప్రార్థించునన్నుం గాంచి మృదుమధుర గంభీర సంభాషణంబుల నజ్ఞగ
దంబ యిట్లనియె.

100

ఆ.వె. అతఁడ యేను నేన యాతఁడు భేదం బొ, కింకయేని యుండ దిరువురకును
బుద్ధిచుంతులైన పురుషు లెఱుంగుదు, రెఱుంగలేరు బుద్ధిహీనజనులు

101

క. మాయరువుర యంతర మ, జ్ఞేయం బద్ధాని యెఱుకఁ జెందిన పురుషుం
డే యోగియు ముక్తుఁడు నన, పాయుం డాతనికి లేవు భవబంధంబుల్.

102

బ్రహ్మాదులకు దేవి తనరూపం బుపదేశించుట.

ప. మఱియు దీనం బుపాదిభేదంబున ద్వైవిధ్యంబు గాంచునట్లును నాదర్శమ్మునం
దోచు ప్రతిబింబమ్ముపగిదివి వ్యవహారకాలమ్మున ద్వైవిధ్యంబు కల్పితంబయ్యుం
బరమార్థావస్థయం “దేకమేవా ద్వితీయంబ్రహ్మ” యను వేదవాక్యంబు విక్కం, విది
యునుంగాక ప్రీరూపంబు నాకు నృప్తికాలంబునఁ గల్పితం బైనదికాని కల్పాంత
మ్మున ప్రీపునపుంసకభేదంబులు లేక యుండుదు. బుద్ధిశ్రీర్పతి కీర్తిస్మృతులును
శ్రద్ధామేధాదయా లజ్జాజ్ఞానాత్మస్థులును కాంతిశాంతివిహీనలును విద్రాకంధ్రాజరలును
విద్యావిద్యాస్పృహవాంఛా క్త్యకత్తులును వసామజ్ఞాత్యక్తులును ఋశాన్యక
వాక్కులును పరామధ్యావశ్యంతులును వివిధమ్ములగునాదులును నేనకాని వేరొండు
కాదు. వేయేల, సంసారంబుండు మద్వియుక్తంబగు వదార్థం బొక్కండులేదు.
నానాదేవతలందు గౌరీబ్రాహ్మీవారాహీరాద్రీవైష్ణవీశివావామనీకాబేరీనారసింహీవాపవీ
ప్రసము నానాక్రిస్వరూపమ్ములఁ బరాక్రమించుచు సర్వకార్యమ్ము లొనర్చుచుండు.

జలమ్ముల కైత్యమ్మును, వహ్నియం దౌష్ట్యంబును, దివాకరునందు దేజంబును, జండురునందు హిమంబునునేన మత్త్యక్తంబగు వస్తువీషచ్చలనంబున కేవి నమర్థంబుకాదు. మీరు మూగురును మదీయశక్తి విముఖులైనచో రాక్షసాదిహరణంబున కశక్తులకా నిశ్చయింపుము. మఱియుఁ బ్రతితుండును స్థితుండును శాంతుండును భీతుండును శక్తువశగతుండును నశక్తుం డనఁబడునుగాని యరుద్రుండనియు నవిష్టుండనియు వ్యవహరింపఁబడఁడు. శక్తియుక్తుండ వగుటంజేసియ యీవు జగంబు సృజియింతువు. విష్ణురుద్రులును సూర్యచంద్రులును నష్టదిక్పాలకులును శక్తియుక్తులగుటంజేసియ తమతమ కార్యంబులు నిర్వహించుచుండుదురు. భూమియు శేషుండు నాదికూర్మంబును దిగ్గజంబులును శక్తిగలుగుటంబట్టియు భారవాహకంబు లగుచున్నవి. కానిచోఁ బరమాణువహనంబునకును గొఱుగావు. 103

కా. హంసాగ్రేసరవాహ : పీఠమును నాభ్యాశేషమౌ నట్లు ప్ర
ధ్వంసంబుఁజొనరింతు నయ్యనలు నార్పంబునుదున్ గాలి నా
శంపామాత్రముగా నొనర్తు మది పిచ్చామాత్రముం జేసి ప్ర
ధ్వంసాభావము ప్రాగభావము నొనర్చున్నెర్తు నన్నింటికన్. 104

ఆ. వె. అంతమాత్రమున నమ స్రకత్త్వములును, బోయెననెడి బుద్ధిఁబూనరాదు
ఘటకపాలరీతిఁ గాఁ బరమాణువు, లందుఁ బ్రదివి నిల్చు నబ్జసూతి : 105

వ. మఱియు శాశ్వతంబును క్షణికంబును భూన్యంబును విత్వా నిత్యంబును సకర్తృ
కంబును నహంకారాగ్రిమంబును మహత్తును నను నీయేడు భేదంబులం జొప్పడు
మహత్తత్వంబు. దీనికతన నహంకారంబువుదై; నీ విష్ణుహత్తత్వంబు వలన
నమ స్రహతంబులును యథాభావంబగుగతి రచియింపు మని చెప్పి, 106

ఉ. చారుహసమ్మఖిన్ విమలఁ జందనగుంధి సితాంబరన్ మనో
హరిణి రాజసిన్ సరసిజాసన దివ్యసరస్వతిన్ మహో
దారవిభూషణన్ గోమము దారను గా పని నాకొసంగె నిం
పారఁగ నొక్కశక్తివి మహాసుగుణన్ జగదంబి కూర్మితో. 107

క. ఒనఁగి యిటులవియె నోయి న, రసిజాసన : యేగు మీసరస్వతితో స
ర్వసుఖముల నమభివించుదుఁ, బొనఁగకా వనియింపు సత్యభువనమునందుకా. 108

వ. మద్విభూతియగు నీ పరస్వతి నెన్నుండు నవమానింపక యథేష్టసుఖమ్ము లనుభ
వించుచు స్వకర్మానుయోతంబులై జీవనహితంబులగు లింగకోశంబులం గొని

చతుర్విధంబుగఁ గాలకర్మస్వభావానుగుణంబుగ నచరాచరంబగు జగంబు సృజి
యింపుము. సత్వగుణప్రధానంఁడగుట విష్ణుండు నీ కెక్కడు; దుష్టహామ్యులగు
విషయమ్ములందు మానవప్రకృతులందును దదన్యప్రకృతులందునుం బట్టుచు వాన
వులం బరిమార్చుచుండు శంకరుండును నట్ల సహాయం ఁడగుచుండు. 109

క. దేవతలం జేయుము భూ, దేవాదిద్విజులు మిమ్ముధికదక్షిణులన్
భావింపఁదగిన యాగ, శ్రీ వెలయఁగ నెప్పుడుఁ బూజిసేయును రెఱుమిఁ. 110

వ. తత్తద్వాగములయందు మన్నామోచ్చారణ మాత్రమ్మునన్ జేసి మీరును సంతుష్టిఁ
జెందుదురుగాక. మీలోఁ దమోగుణప్రధానంఁడగు శంకరుండు విశేషించి పూజ
నీయుండు; దైత్యులవలనిభయంబు మీ కేరికిని దుస్సాధించుగొనెడ వారాహీంద్రము
భావతారంబుల మదీయ శక్తు లుత్పత్తియొందుచు సంహరించెడిఁ గాక. మంత్ర
రాజంబగు నవాక్షర మంత్రంబు సబీజంబుగా నెల్లప్పుడు జపియించిన నీకు సర్వార్థ
స్సిద్ధి కాఁగలదు పొమ్ముని చెప్పి హరిం జూచి యిట్లనియె. 111

ఉ. ఈరమణీలలామఁ గమలేక్షణ విందిరఁ జంపిరాననఁ
దారనుగా గ్రహించి త్వదుదారభుజాంతరిసీమ కేళికా
గాఁముగా నొసంగు మొకకాలమునందయినన్ విమావితం
గా రిచియింపకే మిగుల గారముగాఁ గనఁగాఁ దగుఁజుమీ. 112

క. దేవతల జీవికకునై, యావశ్యకములు సమస్తయాగంబులు భూ
దేవతల కవి విధించితి, నావిషయంబున మెలంగుఁ దపిరుద్దగతిఁ. 113

క. మీరలు ముగురు మదంశో, దారు లగుటఁజేసి జగము తగ మిము నెంతే
నారాధించు సమమ్ముగఁ, నారయ భేదంబు నెవ్వఁ దఁకఁ దడుగంటుఁ. 114

గీ. హరిహరిబ్రహ్మలకు భేద మరయరాదు, గాని గుణభేద మొక్కింత గలదు మీకు
సత్త్వము ప్రధానమగు మహనత్వనంబు, తక్కిన గుణద్వయము నీకుఁ దమ్మికంటి.

క. ఈపు రజోగుణ మూనెడి, యావేశలయందు నుపనాదికమున ను
శ్రీవెలయఁగ నీభార్గవి తో, విహరింపుము మదిం గురుకమలరాఁ. 115

వ. వాగ్మీజమాయాబీజకామబీజసంపుటికృతంబును బరమార్థదంబునగు విష్ణుహోమం
త్రంబు గైకొను మని యమ్మనురాజం బుపదేశించి యిట్లనియె. 117

ఉ. నాకెపు డిచ్చ వుట్టునొ వినాశమొనర్తుఁ బ్రపంచమప్త, నా
యాకృతియందు మీ ముగురు నైక్యముఁ జెందెద రట్టివేళ, సౌ

భ్యాకరమై జయప్రదమునై తగు నీ వరమంత్రరాజముం

జేకొని పేర్చిమైఁ బరసనేయుము పొమ్ము కుటంబు నీకగున్. 118

ప. నైకుఁతంబు నీకు వివాసంబగుఁ గాక యని శంకరుం జూచి యిట్లనియె. 119

గీ. సత్త్వము రిజోగుణము నుపసర్జనములు, తమము ముఖ్యము నీ కన్మదంశజవిత
యగు మహాకాళి యీ గౌరి తగు కళత్ర, ముగ వసింపుము కైలాసభూధరమున.

ఉ. గౌరివి గూడి సంతతసుఖమ్ములు చెంద రజోగుణంబు దే
వారులతోడఁ బోరుల జయంబు గొనంగఁ దమోగుణంబు సం
సార మహార్ణవోత్తరణసాధన మస్మదభిఖ్య యాగమా
ధారము సంస్కరింపఁగ నుదారము సత్త్వగుణంబు నీకగున్. 121

గీ. ముగురకును మూడుగుణములు ముఖ్యములు గు
ణంబులకు వెలియగువదార్థంబు లేదు
ఆట్టివాఁ దొక్కపరిమాత్మ యితఁ డదృక్కుఁ
దేనుఁ గాలానుగతి గుణ మూనుదాన. 122

ప. సర్వంబునకుఁ గారిణంబికొని యేను గార్యంబుగాను; నావలన సత్త్వరజస్తమో
గుణాత్మకంబగు పరాహంతయు దానివలన * మహత్తత్త్వంబును దానివలన
నహంకారంబును దానివలనఁ బంచతన్మాత్రలును వానివలనఁ బంచభూతమ్ములును
యథాక్రమంబుగ నుద్భవించె భూతపంచకంబును గర్మేంద్రియపంచకంబును జ్ఞానేం
ద్రియపంచకంబును మనంబును నను నీ పదియాఱును కార్యంబులును గారణం
బులనై యొప్పు. మహత్తత్త్వాదిసప్తకంబును నిట్టిదియ. పురుషుండు కార్యకారణో
భయ కోటిప్రవిష్టుండు గాకయుండు; నిదియంతయు సంక్షేపమ్ముగా వివరించితి
విక మీ మీవాసమ్ములకుం బొందు; విషమంబగు కార్యంబు దబిష్ఠించినచో శబలి
తుండగు పరమాత్మను స్మరించునది. స్మరణమాత్రమ్మునంజేసి యేను గోచరింపఁ
గలదాన నవి మా ముగురకుం జెప్పి పవించిన నేమును నాస్థానంబు వదలి చను
దెంచువారము. 123

క. ప్రీతూపమెదలి పురుషా, కారము సంప్రాప్తమగుడుఁ గలరీతిగ నా
యారీతులెంచుచు విమా, నా రూఢులమగుచు నేగు నా వమయమునన్. 124

* ఈ మహత్తత్త్వ ఐద్దియనియుఁ జెప్పఁబడు.

- చ. కనుఁగొన నాసుధాజలధిగాని మహామహిమానుభావ యా
జననియుఁగాని యా చెలుల సంఘముగాని మణిఘ్నజీ కన
త్కనకమయంబు ద్వీపమదిగాని మతోక్కటిగాని లేద యే
మనఁగలఁ గుర్దకూన్యముగ నయ్యెడ నెయ్యెడఁదోఁచె నారదా, 125
- చ. విదవ నేమును మును మధుకైటభుల వదించిన చోటి కేతెంచి విమానంబు డిగిలి
మచ్చటన మజ్జన్మ పంకజంబునుం బొడసూపె. 126

బ్రహ్మం దో త్పత్తి.

- అ.వె. దేవియనఁగ నిట్టి దివ్యస్వరూప మ, హానుభావ యట్టి యనఘచరితఁ
గన్నులార నేము గాంచితి మనుడు నా, రదుఁడు దండ్రి కవియె ముదము దనర, 127
- చ. తండ్రిఁ నీ చెప్పిన దేవీ మహత్త్వంబు నా మనఃస్థునకు వచ్చె. వికఁ బురుషుం
డన వెట్టిఁదో వివరింపు మదిగాక యింత వట్టును సగుణయగు శక్తి ప్రభావం
బెఱింగించితి వింక నిర్గుణశక్తి ప్రభావంబు వినఁగోరెద. నేను శ్వేతద్వీపమ్మన
నే తదర్థంబు దపంబొనర్చుదు సిద్ధుఁగు తపస్వి గణంబులు పొడసూపితి గాని
తద్రహస్యంబు గోచరింపదయ్యె. 128
- క. కావున నిర్గుణశక్తి ప్ర, భావము నయ్యాదిపురుష పారమ్యంబుకా
నీవ యనుగ్రహమున సం, భావించి యెఱుంగఁ జేయవలయు మహాత్మా : 129
- చ. అను నారదునకుఁ జతురావసం దీర్చునియె. 130
- క. నిర్గుణుఁడగు పూరుషునిన్, నిర్గుణయగు శక్తినిన్ మునివరులు చిత్సం
సర్గమునఁ గాంతు రొరులకు, దుర్గమము విరూప మెట్లు దోఁచుం జెప్పుమా : 131
- గీ. జ్ఞానభావ్యులు విశ్వాసగమ్యులును వ, నాదివిదనులుఁ బ్రకృతియు నాదిపురుషుఁ
డును జగద్వ్యాపకులు వీరి నెనయునట్టి, వస్తువాక్కింతయును లేదు వాస్తవముగ.
- చ. సర్వభూతగతంబగు కేజంబు పరమాత్మకంబని యెఱుఁగునది. ప్రకృతిపురుషులన
నెల్లప్పుడు దేహమందు మిశ్రీభూతులై యేకరూపులై యవ్యయులై నిర్గుణులై,
నిర్మలలై, నిర్మములై, చిదాత్మకులై యెసంగుచుండురు. 133
- క. పరమాత్ముఁడనగ శక్తియ, పరికింపఁగ శక్తియవఁగఁ బరమాత్ముఁడ యీ
యరువురకుం బొప్పుదు సం, తరమెఱుఁగఁగరా దదెట్టి తత్వజ్ఞులకున్. 134

- క. విరతిగలుగు మహనీయుల, కరయఁగ నగు విశ్వమన నహంకారకృతం
బు రహి నదియేరికైనన్, విరతిం గలుగంగ నీడు వేజన్మములన్. 135
- గీ. సగుణుడగువాడు నిర్గుణచర్య నెఱుఁగు, వాడెఁ దైత్యాదికంబునఁ బరుసనైన
రసన కలవడునే; రసారసవిచార, మక్షికెనయునె; పీతనీలాదికములు. 136
- క. కనుఁగొనఁగ నహంకారం, బునఁ బుట్టియు సగుణమగుచుఁ బొల్పెడి చేతం
బున కెట్లలఁడు; నిర్గుణ, మన వన్నెకు నెక్కు నారహస్యము చెప్పమా. 137
- గీ. అనుడు నారయఁ డిట్లను ననఁడు; సత్త్వ, మనఁగ నెట్టిదియో; రజంబనఁగ నెట్టి
దో; తమోగుణ మన నెట్టిదో; వచింపు, వేణువేణు నిరూపించి విస్తరముగ. 138
- వ. అని యడిగిన విరించి యిట్లను. కుమారా! సత్త్వరజస్తమంబులకుఁ గ్రమంబుగ
జ్ఞాపకక క్రిక్రియాశక్త్యర్థశక్తులను చూఁడు శక్తులు గలవు. అందర్థక క్రి వలన
శబ్దిస్పర్శ రూపరసగంధంబులను తన్మాత్రంబు లుచ్ఛవించె. ఇందు శబ్దిగుణక
మాతాశంబు స్పర్శగుణకంబు వాయువు రూపగుణకం బిగ్ని రసగుణకంబు
జలంబు గంధగుణకంబు పృథ్వి ఆర్థక క్రిరమాయుక్తంబులగు నీ పదియును తమ
స్వర్గంబు నాచిడు. శ్రోత్రత్యక్తక్షౌరసనాఘ్రాణంబులను జ్ఞానేంద్రియపంచకంబును
వాక్పాణిపాదపాయూఃస్థలను కర్మేంద్రియపంచకంబును ప్రాణాపానవ్యానోదాన
సమానమ్ములను వాయువులైదుం గలసి యీ పదియేనును రజస్వర్గంబు నాచిడు.
ఇవి క్రియాశక్తి మయంబులును జీదుపాదానకంబులునునగు కరణంబులు. మఱియు
జ్ఞానేంద్రియపంచకమ్ములకు దిగ్భాయుసూర్యవరుణాగ్నినేయు లేగురును పదిష్ఠాన
దేవతలు. వీరు జ్ఞానశక్తియుక్తంబగు సత్త్వంబువలన జవించిరి కాన వీ*రాఱుగు
రును బుద్ధ్యాదికంబగు సంతకరణ చతుష్టయంబును తదధిష్ఠానదేవతలగు చంద్ర
బ్రహ్మరుద్రక్షేత్రిజ్ఞులు నలువురును మనంబును గలిసి యీపదియేనును సాత్త్విక
స్వర్గంబునాచిడు. మఱియుఁ బరమాత్మకు స్థూలంబనియు సూక్ష్మంబనియు రెండు
రూపంబులు గలవు. అందు స్థూలం బుపానఁబలకు ధ్యానయోగ్యంబు, నాశరీరంబు
మాత్రంబు నాచిడు. ఇఁకఁ బరమాత్మనిష్ఠులశరీరం బెట్టిదన సంచీకృతసూక్ష్మ
భూతంబులవలన మహాభూతోత్పత్తియగు. అందుఁ బంచీకృతోదకంబునఁ బ్రతి
బింబితమధ్యమాధికారివై తన్యమునకు దేహమున “నహ” మనుతాదాత్మ్యం బుద
యించు. అందు విశేషాభిమాని యగు చైతన్యంబి యాదినారాయణ సంజ్ఞకంబు.

సంచీకరణంబుచే నాకాశాదిమహాభూతవిభాగము దృఢీకృతమగు. పదఃపదీ శబ్దాది గుణంబు లేకై కవృద్ధిక్రమంబున విందు నజలముండు నెదియెట్లున్న నాకాశంబునకు శబ్దంబొక్కటియ గుణంబు, వాయువునకు శబ్దస్పర్శమృదులు నగ్నికి శబ్దస్పర్శ రూపములును జలమునకు శబ్దస్పర్శరూపరసములును బృథివికి శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములైదును గుణములై చెల్లు; నీటిగుణమేళనంబున బ్రహ్మాణ్డముద్భవించె, నమ ప్రజీవములును బ్రహ్మాండాంశసముద్భవములుగా నెఱుంగునది; జీవ రాసుల సంఖ్య యెనుబడినట్లు లక్షలు. ఇక సత్త్వాదీగుణంబుల స్వరూపం బెఱింగించెద నని యిట్లనియె.

139

సత్త్వాది గుణస్వరూపము.

- సీ. ప్రీత్యాత్మకంబుగా వెలయు సత్త్వము ముఖ, మువలనఁ బ్రీతి సంభూతమగును నార్జవం బొకటి సత్యంబు శౌచంబు శ్రీ, ధ్వాక్షమా సంశోష దైర్ఘ్యములును శాంతియు దయయు లజ్జయునను వీనిచే, సత్త్వప్రతీతి విశ్వయము సుమ్మ మతీయు సత్త్వమ్ము ధర్మ ప్రీతికరమును, శ్వేతవర్ణమ్మునై చెలఁగుచుండుఁ
- గీ. దనరు పాత్రికరాజసతామసమ్ము, లనఁగ శ్రద్ధలు; మూఁటిలో నాద్యమైన దాని వృద్ధి యొనురృప్త సత్త్వమ్ము; తక్కుఁ, గల యసచ్చర్మల నడంచి కలఁచుఁ బుత్ర.
- వ. రజోగుణంబు రక్తవర్ణంబును దుఃఖజంబగు ప్రీతిం గలుగఁజేయు నదియు నని యెఱుంగునది. ద్వేషంబును మాత్సర్యంబును ద్రోహంబును మత్కంఠయు నిద్రయు రజశ్రద్ధయు మానంబును దమమ్మును గర్విమ్మును రజోగుణ జన్యంబులు విచక్షణులగువారు వీనింబట్టి రజోగుణంబు విశ్వయింతురు.
- 141
- సీ. మతీయుఁ దమోగుణం బెఱుంగుము కృష్ణ వర్ణముగ; మోహము విషాదమునెవంగఁ జేయు నియ్యది దీనిచేష్ట లాలస్య ము, జ్ఞానమ్ము నిద్రయు దీనతయును గార్పణ్యము భయమ్ముఁ గౌటెల్యము వివాద, రోష వైషమ్యముల్ దోషదర్శనంబును నాస్తికత్వంబును తామస, శ్రద్ధయు, వీనిచే సత్పురుషులు
- ఆ. వె. తమము నిర్ణయింతు తద్దయు కుభముల, విచ్ఛగించువార లిందు సత్త్వ మెనఁగఁ జేసి రజమువనఁ గసించుఁగుచుఁ, దమము సంహరింప దలఁపవలయు
- చ. అరయఁగ నొక్క బొక్కటికి నాశ్రయమై కనుసట్లుటన్ బర స్పరము విరోధభావమును బాల్యదనీయక వీని మూఁటిని

గర మనుకూలరీతిఁ గనఁగాఁదగు నియ్యవి మాటికిన్ బర

స్వరము విరోధముల్ నలుపుఁ బట్టకయుండిన ముప్పుమాఁదెడిన్.

143

వ. మఱియు వింక విద్ధానిన విస్తరించెద నాకర్ణింపు మెయ్యదియైన వినిసంత మాత్రన
ఫలంబు చేహార దెట్లంటేని కామక్రోధాదిసర్వికుఁడు గానివాని తీర్థయాత్రాదికంబును
బోలె ననుభవరహితంబగు శ్రవణంబు వ్యర్థంబు. కామక్రోధలోభమోహమదమా
తస్పర్యతృష్ణాద్వేషాసూయేర్వాఽక్షమాఽశాంతులను నియ్యవి యెందఁక నాశ్రయించి
యందు సంత దనుకఁ బురుషుండు పాపాత్ముండు; వాఁ డెయ్యది యొనర్చిన నిష్ఫ
లంబు. కర్షకుఁడు శ్రమసందీ తగుకాలమ్మన బీజావాపంబొనర్చి యహోరాత్రమ్ములు
గాచి తుదకు ఫలకాలమ్మన విద్రవోయిన ఫలంబు మృగాధీనంబగుభంగి నెంత
శ్రమమ్మన దీర్ఘయాత్రాదికం బొనర్చినను గామాదుల జయింపఁడేని ఫలమ్ముఁ జెంద
నేరఁడని చెప్పి మఱియును.

144

మ. సరవిన్ శాస్త్రవిచారణంబు కతనన్ సత్త్వంబు వర్ధిల్లుఁ ద

త్పరతంజేసి క్రమక్రమమ్మునఁ దగున్ వైరాగ్య; మద్దానిచే

త రజంబున్ దమముం ద్యజించి కడు విద్యావంతుఁడై బ్రహ్మవి

ద్యుఁడై ముక్తినిఁగాంచు మానవుఁడుతథ్యంబింతయున్ నారదా !

145

వ. లోభయోగంబున రజం బుత్కటం బయ్యెనేని సత్త్వతమంబుల నణంచు; నట్ల
తమంబును మోహయోగమ్మునంజేసి ప్రవృద్ధంబై సత్త్వరజంబుల నణంచు;
దత్త్రకాంబు వేఱ్యేఱ విస్తరించెద.

146

పీ. సత్య ముత్కటమై రజస్తమోభవములొ , బాహ్యోర్థముల దిందుసఱచి పేర్చి
యాజ్ఞాదికమ్ముల నాన క్రిగొల్చి సా , త్త్వికభోగములయందుఁ బ్రీతిఁ జొవిచి
మోక్షమ్మన మనమ్ము దీక్ష వహించు; న , ట్ల రజోగుణము వృద్ధినందె నేనిఁ
దిగువనాతనములొ ధర్మంబు లడఁగు ర , జశ్రద్ధ పొనఁగు నెసంగు నర్థ

గీ. మననరించును భోగంబు లభిలములును , సత్త్వతమములు మొదటికి నమసిపోవు;
నట్ల తమమును సుత్తటం బయ్యెనేనిఁ , బ్రథమమున వేదశాస్త్రవిశ్వాస మడఁగు.

గీ. మఱియుఁ దామన మగు శ్రద్ధ మదిని దవిలి
వ్యయ మొనర్చు ధనంబు ద్రోహములు పేయు
కాంతిఁ గనఁ దెప్పటికి నైన సత్త్వరజము
లడఁగు మొదటికి స్వేచ్ఛావిహార మురు,

148

క. క్రమమున సత్త్వము రజమును, దమమును నన్యోన్యమిథునధర్మంబున క్షీ
రమునీరముఁ బలె నన్యో, న్యము కలసియ యుండు విడిచి యలవడ కుండున్.

గీ. రజము సత్త్వంబు సత్త్వమ్ము రజము, తమము
సత్త్వరజముల విడిచి యెచ్చటను నొక్క
టొక్కటిఁగ గానరావు సంయుక్తవర్మ
కలితములు జన్యజనకతాకలితములును.

150

క. సత్త్వము రజ స్తమములకు, సత్త్వరజంబులకుఁ దమము జనకంబగు నా
సత్త్వతమములకు రజమును, దత్త్వముగ జనకమగు విను తత్త్వజ్ఞవిధి.

151

చ. జనకత మృద్ధుటక్రియ నెసంగు గుణంబులు మూఁడు బుద్ధి నె
క్కివి సత్త్వింబుఁ గామములకుం బురికొల్పుచు నుండు నాదికిం
గనఁగ రజ బు జాయ, యెనకఁబున విద్దిము దానిజాయ యై
చను వివి రెండునుం దమము జాయ లిటుల్ దగు యుగ్యభావముల్.

152

వ. అనుడు నాదనుం డిట్లను మహాత్మా : నీచెప్పిన గుణలక్షణంబుకతన నాకు దృష్టి
చొప్పుడదు. న న్నినుగ్రహించి యాగుణపరిజ్ఞానంబు తెల్లనుగుఁజ్ఞు జోధింపు మని
నతం డిట్లనియె.

153

క. ఏనెఱిగి నంతవట్టురు, బావి యెఱింగింతు వినుము పుత్రా : సమ్య
గ్జ్ఞానము నాకును నలవడ, దైనను ఎచియించువాడ నాలింపుమొగిన్.

154

చ. పనికిని బంధుసంతతి కిపారముదం బొడఁగూర్చువట్టి య
య్యతివయ యెల్లజేక సవతాలికి నప్రియయౌఁ గదా : యిటుల్
మతిఁబరికించ సత్త్వముఁ దమంబు రజంబును బీడఁబెట్టు నీ
గతియ రజస్తమంబులకుఁ గన్నడు స్వేతరమందు నాదా :

155

వ. సత్త్వంబు స్వభావనుభగంబయ్యు స్వేతరినంపర్కమ్మునం జేసి వికృతిం గొలుపు
నది యెట్లంటేవి,

156

ఉ. జానగు జన్యనంబుఁ గడుఁ జక్కదనంబు నయంబుఁ గామశా
స్త్రానుగతప్రచార మొలయం దగు జన్యని సత్త్వనీకలం
బావి చెలంగుచున్ పవతిపోరునఁ దానును దుఃఖమొందు చం
దానఁ దదన్యభావమును దాచు సత్త్వము వైకృతస్థితిఁ.

157

- క. కనుగొనుము జోరులకు భీ, తివి గొల్పెడిసేన చోరధిక్కుతులగు న
జ్జనులకు సుఖదం బగున, య్యనువునన గుణమ్ములకును నగుభిన్నగతుల్. 158
- మ. పునవిహ్తోషవిశేషమై తిమిరయు క్తంబై కనచ్చంచలా
జనితత్విద్యుతమైన దుర్దినము బీజం బూడ్చి విశ్చింతఁ గై
కొవి కూర్చుండిన కర్షకావళికిఁ గుల్కన్ గూర్చియున్ దున్నజొ
చ్చిన తక్కుంగల వారికిన్ శ్రమదమై చెన్నారదా నారదా. 159
- చ. అదియునుఁగాక వర్షముకు వన్నిసుఖమ్ములుగల్గవారి నె
మ్మదికి ముదం బొసంగియును మన్ననఁజేయు ప్రియుండు దూరమై
కదలినవారికిన్, నిలువఁగాఁదగు గేహము కావ్యజాతమున్
మొదలుగ లేచి గేస్తులకు మోదమిడందగునే! గ్రహంపుమా. 160
- చ. మనము వినిర్మలంబయి సమంబుగ వింద్రియముల్ పదార్థముల్
గొనఁగ నమర్థతం బొంపికోలు మఱించి శరీరమందుఁ జ
ల్కన గనుపట్టి కాంతి పొడకట్టుకఱిన్ జనుఁదెన్నఁగాఁ దగున్
దనయెడ సాత్త్వికంబగు విధం బధికం బయి చెన్నమీఱుటల్. 161
- గీ. రజమునకు లక్షణములు విద్రావిజ్ఞంబు, ఇంబు జ్ఞంబాతిరేకతంద్రావిశేష
చిత్తచాంచల్యపరదేశజిగమిషయను, బావబుద్ధిచివాదతాత్పర్యములును. 162
- క. కాయము బరువగు నజీవి, కాయమును మనంబు కూన్యగతిఁగను నిద్రా
పాయ మొనయుఁ దమం బ, క్షాయతమై యేరికేనిఁ దల తెక్కుతఱిన్. 163
- చ. అనవిది నారదుం డను మహాత్మ! గుణంబులు భిన్నభిన్న వ
ర్తనములు గా వదించి తొక తావునకున్ సమకూడెనేనిఁ గ
ల్గినె మఱికార్యసిద్ధిః రిపుకూట మదొక్కెడఁ గూడుకొన్నఁ జే
తెనయున కాని కార్యగతి యెచ్చటనేని ఫలింపనేర్యునే? 164
- వ. అనవుడు విరించి యిట్లను, 165
- క. తైలము వర్తియు నగ్నియు, లోలోన విరుద్ధరీతులుగ నుండియుఁ దా
మేలీలఁ గార్యమొనరునఁ, జాటునొ గుణములును నట్లచారెడిఁ బుత్రా. 166
- వ. అని పితామహుండు తనకుం జెప్పిన చొప్పున నారదుండు నా తెలింగించె నయ్యది
నీతెలింగించితి. గుణంబులన విశ్వకారణంబులు శక్తియన జగద్వాప్తిపిన్ద్రై నగుణ
యనియు నగుణయనియు రెండు తెలుంగులనొప్పు, పురుషుండనఁగ విరీహుండును

నవ్యయుండును బూర్ణుండునై కార్యకారణభావమ్ములు లేక చెన్నారు. నద సదాత్మకంబగు నీ ప్రపంచం బంతయు మహామాయయగు శక్తియ విశ్వసించు. ద్రిష్టా విష్ణుమహేశ్వరులును సూర్యచంద్రులును అష్టవసువులును అష్టదిక్పాలకులును గుమార వినాయకులు మొదలగు దేవతలును శక్తి సంయుక్తులగుటం జేసియ తత్త్వార్థ్య వివాహకు లగుచుండురు. కాన నష్టహాశక్తి నారాధింపుమని చెప్పి వ్యాసుండు మరల జనమేజయున కిట్లనియె.

167

ఉ. ఆ జగదంబ నా కలుషహారిణి నా జగదంతరాత్మ నెం
తే జపించి నదగ్గుల నెందఱు వొందరు నీవుఁ గూడ నా
యోజ నఖండభక్తి చెలువొందఁగ నా పరదేవతాంఘ్రులన్
బూజ లొనర్చి యేరికిని బొందఁగరావిఫలంబు నొందుమా.

168

వ. మఱియు నద్దేవి మహాత్వంబింతింతయే! వ్యాఘ్రాది సందర్శన భయంబునఁ దదీయభీజాక్షరంబగు నై కార్యంబు బిందురహితంబుగ నేని యెవ్వం దొక్కవరి యాదృచ్ఛికంబుగ నుచ్చరించు నవ్వాఁడు పూర్ణకామండగు నిందులకు దృష్టాంతం బుగ నిరక్షరకుక్షీయగు సత్యవ్రతుండను ద్విజకుమారుండు కిటిముఠోద్గతంబగు నై కారంబు బిందురహితంబుగ ననుకరించినంత దయాద్విహృదయయగు పరమేశ్వరి యతనిం గవిరాజుగ నొనర్చెననుడు, జనమేజయుం డతని కిట్లనియె.

169

క. సత్యవ్రతుఁ డన నెవని య, పత్యంబువాని కెట్లు పరమేశ్వరి నం
ప్రీత్యనుగతయై వరమిడె, సత్యవతీతనయః నాకు సత్యము చెప్పుమా.

170

గీ. కిటిముఠంబున బీజంబు గెరలుచేమి, దాని సత్యవ్రతుఁడు మది మానుచేమి
జగదధీశ్వరి కానంద మగుటయేమి, చిత్రమియ్యది వివరించి చెప్పు మనమ.

171

వ. అనవుడు వ్యాసుం డిట్లనియె నే నొక్కనాఁడు తీర్థయాత్రకై వెడలి సకలముని శరణ్యంబగు నై మిశారణ్యంబునకుంజుని యట లోమశాది మునీంద్రులకుం బ్రణామిల్లి కథాప్రసంగంబులఁ గాలక్షేపం బొనర్చుచున్నంత జమదగ్ని మహామని యొక ప్రసంగంబున నమ్మునులం గాంచి యిట్లనియె.

172

చ. మునివరులార! రుద్రహరిముఖ్యులు దేవతలో! దిగిశులో!
యనుఁడో! విశాధినాయకుఁడో! యింకమఱెవ్వరు సేవ్యులో మనం
బునఁ దగఁ జర్చ చేసి యనుభూతగతిన్ ఎదియింపుఁ డంచుఁ బ
ర్శింప విని లోమకుండు పలికెఁ జమదగ్ని మహామనీంద్రుతోఁ.

173

- క. కుభ మిచ్చగించు వారల, కభయ విధాయనియుఁ బాపహారిణియు మహా
విభవయు నభవయునగు నల, యిభరిపువహయగు జననియే సేవ్యమమి. 174
- వ. స్మరణమాత్రమ్మున సర్వసౌఖ్యములియ్యనది యాపె కాని తక్కురులుగా రిందుల
కితిహాసం బొక్కండుకల దాకిరింపుము. 175
- క. కోసలదేశంబున నొక, భూసురుఁ డనవత్కుఁ డగుచుఁ బుత్రునికొఱకై
చేసెను దమసాతటమునఁ, దా నవ మొక్కయెడ దేవదత్తుఁడు పేర్పిన్. 176

స త్య వ్ర తో పా ఘ్య న ము.

- పి. వేదవేదాంగవిద్యాదర్శనాపర , బ్రహ్మ సుహోతుండు బ్రహ్మయయ్యె.
వేదంబునకు మాటువిది యొనర్చిన యాజ్ఞ , వల్యమౌనిండ్రుఁ డద్యద్యుఁడయ్యె
ననురేంద్రునకు గురుత్వ మొనర్చెడి కళాది , నేత బృహస్పతి హోతయయ్యె,
నాగమతంత్రవిభ్యాతుండు పైలుఁ డ , తూర్ణికాత్ముండు ప్రస్తోత యయ్యె
- గి. మనుఁడు గోబిలమౌని యుద్ధాతయయ్యెఁ , దక్కుఁగలవారు దక్కుఁబుక్తిక్కులైరి
సుతునిఁ బదయఁగఁ గోరి భూసురుఁడు దేవ,దత్తుఁ డొనరించుట్టి సక్రంబునందు.
- క. ఆతటి సామాగమ వి, భ్యాతంబు రిభుతరంబు నల గోబిలుఁ డు
ద్ధాత సునప్తస్వరసము, పేతముగా నుచ్చరించె వేల్పులు మెచ్చన్. 178
- వ. తత్పమయంబున నాతవికి దైవికంబుగ విశ్వాసంబు వొడమి స్వరభంగం బగుడు
యజమానుం డతని కిట్లనియె. 179
- ఆ. వె. సుతునికొఱకుఁ జేయుక్రతు విది మత్కామ్య, కర్మమునకు విఘ్నకర్త వగుచు
శ్వాసమెడలఁ జేపి స్వరభంగమొనరించి, తేమనం గలాఁడ నింకమూర్ఖః 180
- క. అని యజమానుఁడు తనుఁ ది, ట్టిన గోబిలమౌనియున్ గడించుయిక నె
క్కొన దేవదత్తు నేద్రెఱఁ, గనుఁగొని యనెఁ గనుల నగ్నికణములు రాంన్. 181
- వ. సర్వప్రాణిపారదంబుగు విశ్వాసం బరిఁకట్ట నొకరి తరంబే? యనవరాధినగు
నమ్మ మూర్ఖ యవి తిట్టికివి గాన వీకుం బొడము తనయుండు విరక్షరక్షియు
మూర్ఖుండును గాఁగలఁ డని శపియించె; వంత దేవదత్తుండు పశ్చాత్తప్తుండై
గోబిలుం గాంచి. 182
- క. అనరాధ మేమి? యంతనె, శపియొతురెఁ మూర్ఖ సుతుఁడు జనియించిన నా
కునకార మేమి కనఁగ వ, వనత్యతయ దావికన్న వధికముగాదే? 183

- ఆ.వె. ఎవఁడు గాని మూర్ఖుఁడేనిఁ బూజ్యత లేదు, విప్రుఁడైన వేఱ వెదక వలెనె ?
వశవురీతి కూడ్రుబాతి మూర్ఖుడైన, బ్రాహ్మణుండు కర్మబాహ్యుఁడరయ. 184
- క. ఏరా జేలెడి భువిఁ బెం, పారుకా మూర్ఖుండు పూజ్యుఁడై విప్రుఁడు; భూ
దాదుం డాతఁడు విందుం, డా రాజ్యము విడుచు బొప్పు ననఁజులు విజుమల్. 185
- క. తన దేశమ్మునఁ గలమూ. ధ్వుని విప్రుని రాజు దున్నుకొనువానిఁగఁ జే
యసగున్ బన్నిడుకూర్చుని, గనుగతి నవ్వానిఁ జూడఁగాఁ దగునెందున్. 186
- క. భూసుర కూన్యంబుగఁ దా, జేసిననున్ శ్రాద్ధమొకటఁ జేయఁగవచ్చుకా
బో ! సేయరాదు మూర్ఖుని, బోసేయఁగఁబెట్టి యెట్టి ముప్పుననేనిన్. 187
- క. జడుఁడైన విప్రునకు నె, వ్వఁడు నేమియు నీయరా దవశ్యమయే నె
క్కుడుగ విడక పొట్టకు నరి, వడునన్నము పెట్టి పంపవలయున్ బ్రాజ్ఞల్. 188
- క. తానును మూర్ఖుండగువాఁ, డేనియు నవ్వానిదనము నెవ్వండు దినం
గనేమి కొఱఁత ! నింబవ, లాసీకము కాకభోగ్యమగుటయుఁ దగదే ? 189
- ఉ. భూపతిచేత మన్ననలు పొందఁగ నర్హుఁడుకాఁడు దేవతా
కాపరిపూర్తికిం దగిన సత్కృతికిం గొఱగాఁడు పైతృక
ద్యావన మాచరించుటకుఁ దద్జ్ఞులు వీర్వుఁగ నంశయింతు రిం
కేవలసేయఁగా వలయు ! నిట్టినుతుం గని మౌనిసత్తమా. 190
- తే.గీ. ఆయ్య ! గోబిల ! సంసారమందు మూర్ఖ,
పుత్రతకు మించు కష్టమ్ము పుడమిఁ గలదె ?
అంతకన్నను జాపు మే లవ్యమేది
యేనియు భరింపనిగుఁ గృపఁ బూను చునట ! 191
- క. అని చుంజుంబులఁ బడు వ. య్యనఘాత్ముని దేవదత్తు వమకంపాద్య
ష్టిని గనె గోబిలుఁ డెందున్, మనులకుఁ గోపంబు త్తజముకన్న విలుచునే ? 192
- ఆ. వె. సహజశీతలంబు జల మది యగ్నిచే, గాని యాతవమునఁగాని క్రాఁగు
దానిపొత్తు విడిచి తనగుంజుంబును గాంచు. నల్లై శాంతులకును నబ్బు శాంతి. 193
- క. శాంతుఁడయి గోబిలుఁడు ధీ, మంతుం "దో" దేవదత్త ! మఱి నీపుత్రుం
డెంతయు మూర్ఖుండయ్యు న. వంతరమున బుద్ధిమంతుఁడగుఁ గవియు నగుకా. 194
- ఆ. వె. అనుడు దేవదత్తుఁ డతిమోదమంది యి, ష్టిని నమాప్తిచేసి యనఁజులై న
బుద్ధిజాలను సత్కరించె వంతకు, గొంత కాలమునకు వతనికాంతయెలమి.

- క. రోహిణి యను పేరి వరా, రోహ కలితగర్భ యగుచు రోహిణిగల పు
జ్యాహమ్మున సుతుఁ గనెఁ గడు, మోహమ్మున జాతకర్మము నతఁడొనర్చెన్.
- వ. పిదప నక్కుమారునకు శుభ దినమ్మున మతఃకుండను పేరుపెట్టి విధిచోదితం
బగు కాలమ్మున మవనయనం బాచరించి వేదంబుఁ జెప్ప నారంభించుటయు, 197
- ఉ. 'ఓ' మవి తండ్రిచెప్ప నతఁడూరక చూచు, "విదేమి పాపమో
రీ: మఱుమాట లే" దనిన నేడువ సాగు మఱేమియందు నా
సోమరిపోతు నా వెడఁగు శుంతఁ, జనెన్ బదిరెండు నేడు లి
ట్లామెయి సంధ్యవార్పువిధిమైన నెఱుంగఁ డీకేటి వేదముల్: 198
- క. ఇటు మూర్తైన కుమారున్, గటకటపడి జననియున్ జనకుఁడున్ లోలో
మటమట లాడెదరఁట: య, కక్కుట: యితరుల కెన్న నతఁడు గర్హ్యుఁడ కాఁడే:
- క. జననీజనకులయాదర, మెనయనిజన్మంబు జన్మమే? వైరా
గ్యవియతుఁ డగుచు సుతఃకుడు, వనమున కేతెంచె లోన వగ గడలుకొనన్. 200
- ఆ. వె. మూర్ధః దైవకొడుకు పుట్టుటకన్నను, గ్రుడ్డియైన మఱియుఁ గుంభీయై
మే లటంచు నతవిమేలు గణింపక, తల్లిదండ్రులు మదిఁ దలఁప రైరి. 201
- వ. ఆతండును గంగాతీరమ్మున నొకవర్ణకాల నేర్పఱచుకొని వసించుచు బ్రతిదినంబును
శూద్రునింబిత నమంత్రకంబుగ స్నానంబాచరించుచు ఫలమూలాదులఁ గాలక్షేపం
బొనర్చుచు సత్యంబుదక్క వేఱొందు వల్క నవి వ్రతం బూని యట మున్నంత
జమలందఱు నాతని సత్యతవుండవి వల్కిరి. 202
- క. ఆవకారంబొనరుపఁడఁట: యవకారం బంతకన్న నొనరుపఁడఁట: యా
తపమునకన్న మఱింకొక, తప ముండునె యెంచుచుడఁ దత్పజ్జలకున్: 203
- సీ. తగురూప మలవడి సుగుణంబుల నెసంగి, వంద్యయై యొప్పుజవ్వని విధమునఁ
గొమ్మలనొప్పి పూగుత్తులఁ జెలువారి, నఫలముగాని వృక్షమువడువున
బలుపెక్కి మిగులఁ జూపుం గుట్టమై కొంచె, మైనను సా లీని యాపు పగిది
దనదాన్యములు గల్గి తగు రాజ్యముండి దా, తృప్తము లేని పార్థివుని మాడ్కి
- గీ. నుత్తమ ద్విజకులమున మద్యవించి
చదువు సంధ్యయు లేక విప్పలుఁడనైన
నాకు మరణంబుకన్న వన్యంబు శరణ
మున్నదె: యటంచు నతఁ డిట్లు లాహ పేయు. 204

- చ. వెనుకటి జన్మమందు నొక వేదపుఁ బుస్తకమైన వివ్రసం
దనునకు దాన మిచ్చు సుకృతమ్మునఁ బోవనినాకు విద్య ర
మ్మువిన నదేలవచ్చు నకటా ! విరిబోడియు విద్యయున్ ధనం
బును దొలిజన్మమం దిడవి మూర్ఖులకున్ లభియింప నేర్చునే ? 205
- క. నా తోడివా రభిం వి. ద్యా తంత్రమ్ముల సమర్థులై యుండఁగ నా
కీతీరు గలుగు తెన్నఁగ, నా తొలిజన్మంపు ఫల మనంగాఁ దగదే ? 206
- క. ఏవారి దూఱ నేమగు, దైవాధీనములు నకలతంత్రమ్ములు నా
దైవగతి దాఁటఁ దరమే ? యావారిజబ్బపునికైన నభివృద్ధి కైనన్. 207
- చ. అనివిచారించుచుఁ బావనోదకంబగు నవ్వనమ్మున జపతపము లెఱుంగక కాలయా
పనం బొనర్చుచున్నంత నతని మునుల్లెల్లరు నత్యవతుం డనిరి. ఇట్లు పదునాలు
గేండ్లు గతించు పిమ్మట నొక్కనాఁడు, 208
- చ. యమనను దేహఁడున్ వనవిహారియు బాణధనుర్ధరుండు డు
ర్గమభుజకాలి యొక్కఁడు కిరాతుఁడు వేఁటకు పచ్చి యొక్కకో
లముఁ బడనేయ నయ్యది తలంకుచు భూసురపుత్రునగ్రభా
గమునఁ బలాయితంబగు చోకానొకరావ మొనరె నా ర్తిమై . 209
- చ. దైవవశంబున నయ్యది సారస్వతబీజం బయ్యెఁ దక్రభావం బెఱుంగనివాఁడయ్యు
నతండు, 210
- క. కోలము కిరాత బాణ, వ్యాలోలం బగుచు పిట్లు పలికె నటంచున్
జాలిమెయిఁ దదనుకరణము, వాలాయము నలిపెఁ దపమువడువున నంతన్. 211
- చ. అయ్యడవిపందియుఁ దత్సమీపస్థంబగు నొక్క పొదరింబం దాఁగుడుఁ దదన్వే
షణంబునకుఁ గిరాతుం దేతెంచి నత్యవతునకు మ్రొక్కి యిట్లనియె. 212
- ఉ. తీవ్రశరంబు దాకి చనుదెంచెను గోల మ దేద కేగె నో
సువ్రత ! చెప్పి యాఁకటను జొక్కుకుటంబము నుద్దరించి న
త్యవతనామధేయము యథార్థము పేయఁగదయ్య ! మా కిరా
తవ్రజ మిట్లుగా బ్రతుక భాత విధించిన ధర్మమేకదా. 213
- క. తనకులవృత్తి విడువఁ దగ, దని మీవిప్రులై వచింతు రది గాకేవ్వు
త్తివివై నఁ దనకుటంబం, బును బోషించు టది తగదె ? భూసురవర్యా ! 214

- ఆ. వె. అనుకీరాతువల్కు లాలించి సత్యవ్ర, తుండు చెప్ప కూరకుండెఁ జెప్ప
కున్నఁ దనవ్రతంబు బన్నంబు జెందుఁ జె, ప్పిన నమంబు జంతుపీడవలన. 215
- వ. అవి ప్రాణీనంరక్షణార్థంబగు నన్యతంబున వ్రతభంగంబు గామి నిశ్చయించి
విరుత్తరుండై తత్కిటిముఖోద్ధంబగు సారస్వతబీజం బుచ్చరించుచున్నంత. 216
- క. అంబ కృపగలిగి న్రత్య, శృంభై యవ్విప్రసుతువిఁ గవితావాల్మీ
కిం బొనరించె నఁట; తిద్దీ, జంబు పఠించిన నరుంకుఁ జదువులు కొదవే. 217
- వ. ఇట్లు పరదేవతా నిర్దేశకుక కటాక్షిమ్మునం జేసి విరంకుళకవితాప్రభావమ్ముఁ జెంది
యాసత్యవ్రతుం డక్కిరాతుంజూచి యాశ్లోకంబు నుడివె. 218
- *శ్లో. యా వశ్యతి న సా బ్రూతే, యాబ్రూతే సా నవశ్యతి
అహో వ్యాధ స్వకార్యార్థి, కింపుచ్చసి పునఃపునః, 219
- వ. అనుడు వ్యాధుండు నిరాకుండై యరిగె సత్యవ్రతుండును మహాకవియై తద్బీజమ్ము
జపించుచు విఖ్యాతించదనె. 220
- వ. అతని కవిత్యమున్ విని యహః : యని మెచ్చెడివారుఁ బండితుం
డితఁడొకఁడే యటంచు నుతియించెడివారు నమస్కరించువా
రతులవిభూతిఁ గానుకల నంపెడివారు సరస్వతీదయా
గతికవితానుభావులకు గౌరవసంపద లబ్బు టబ్రమే. 221
- ఆ. వె. అట్టితనయుఁగాంచి యానందమందిరి, తల్లిఁదండ్రులెంత ధన్యతములొ
ముందు మూర్ఖుడైన పుత్రుండు తుదకు జ. గత్పరిసర్దమైన కవితఁగాంచె. 222
- ఉ. కావున నంబికాకరుణ గాంచినవారికి నెందు విద్య గా
నీ, విభవమ్ముగావి, మఱి యెద్దియుఁ గావి, యసాధ్యమే : మునీం
ద్రాః వినుమండఁ జెప్పె జనుదగ్గికి లోమళమౌని, నీపునున్
భూవర : యంబికాకరుణఁ బొందుము చెందుము సర్వసంపదల్. 223
- క. ఆ యంబి ప్రీతిఁ జెందుట, కై యజ్ఞ మొనర్చు మఖిలమగు కామంబుల్
శ్రీయును సంపదయును విపు, లాయుర్దాయాదికంబు వలవడు నీకుఁ. 224
- ఉ. దీనులు రోగపీడితులు దృగ్వికల్ లక్షణుల్ శతుల్ పరా
ధీనులు మూర్ఖులన్ విగతశేజులు రిక్తులు నాదిగాఁగ నీ

* క. ఎదిమాచునొ యది చెప్పదు, వివితముగాఁబఱుక నేది వీక్షింపని ద
య్యది సారెసారె నేమడి, గెద : వెవ్వరు చెప్పువా : రొగిన్ జనుమృగయా :

మానవులన్ గ్రహింపు మనుమానమునన్ దొలిజన్మచందుఁ ద

ద్వ్యాన మొనర్చుకన్కెఁ బరమాతురులై రిపుడంచు భూవరా.

225

సీ. తులలేవి యైశ్వర్యముల నెసంగెడివారు , పుత్రపౌత్రులకల్మిఁ బొల్పువారు
వేదవేదాంగాది విద్యలుకలవారు , భోగమృతము దులఁ దూఁగువారు
పుష్టిఃస్థిఃగాత్ర యష్టిఃబొల్పెడివారు , సామ్రాజ్య విజయమెసంగువారు
పదిమంది బంధుగుల్ బలిసి కొల్పెడివారు , సర్వభాసౌఖ్యముల్ జరుగువారు

గీ. నెల్లకాలము కుభము నెనయువారు, మొదలుగాగలవారి మున్ను జగద
భీశ్వరివి దేవ దేవివి దెలివికలిమి , నెఱిగి కొల్పినవారి యెఱుగు మదివఁ 226

దే వీ య జ్ఞ వి ధా న ము.

క. కావున దేవీయజ్ఞముం, గావింపుచుటన్న వ్యాసుఁగొంచి పరీక్షి

ద్భూవరతనయుఁడు జనసుత, భావుఁడు జనమేజయుఁడు వలికెం బేర్పిన్. 227

క. దేవీయజ్ఞ విధానం, బేవిదముననుండు దాని కేయేవస్తుల్

గావలయు నాకు నానతి, యీవేఁ కృప ననుడు వ్యాసుఁ డిట్లని తెలిపెన్. 228

వ. రాజేంద్ర ! సాత్త్వికంబును రాజసంబును దామసంబును విర్గుణంబును జ్ఞానమయం
బును నన దేవీయజ్ఞం బైదువిధములు గల యది; యందు మునులకు సాత్త్వికం
బును, రాజులకు రాజసంబును, రాక్షసులకు దామసంబును, జ్ఞానులకు విర్గుణంబును
ముక్తులకు జ్ఞానమయమును గర్తవ్యంబులు; నమిచీర దేశకాలమంత్ర బ్రాహ్మణ
ద్రవ్యంబులు గలుగునది సాత్త్వికంబు నాబడు. ఏయజ్ఞంబు కాని ద్రవ్యకుద్ది
క్రియాకుద్ది మంత్రకుద్దులు లేవిచో సంపూర్ణఫలం బీనేరదు. అన్యాయార్థికంబగు
విత్తముచేఁ జేసిన జన్మంబు పరలోకమునకు వెలియగు, చిద్ధావికీఁ బ్రకృతీ దృష్టాం
తంబు మన పాండవుల రాజసూయం బది యెట్లుండుని. 229

మ. రమణీయుండగు శౌరి తోడుపడ భారద్వాజముఖ్యుల్ మహో

త్తము లాత్త్విజ్యమొనర్చుఁ బూర్వమున మీతాతలొకగఁరాజసూ

యము గావించి ప్రసిద్ధిఁ గాంచి నెలలో నాత్మీయమౌ సర్వరా

జ్యముఁ గోల్పోవుటకుఁ గతంబు ధన మన్యాయార్థికం బొటయే. 230

గీ. ద్యూతమాడి పరాజయోపేతులైరి, నాతి పాంచాలి పభకు నానీకయయ్యె

సిరి సమస్తము శత్రులచేతఁ జిక్కె, దమ కరణ్యంబు రాజ్యమై తారసింఁచె. 231

క. అటఁ బండెందేడులు మీ, క్కుట మగుకష్టములఁ జెంది కోమలికోఁ బి
మృట విరటుఁ గొల్వ నేగిరి, కటకటఁ మఱి యంతకన్నఁ గష్టముకలదే. 232

ఉ. పాతకుడైన కీచకుఁ డపాత్రుడు ద్రోవదిఁ బట్టి యెంతయున్
యాతనపా లొనర్చనపు దానతికష్టము మాన్పుపుణ్యపున్
జేతకు నొక్కరైన దయ పేయ రిసీఁ యదురాటటాక్షనం
పాతము లేడఁ జొచ్చెనొకొఁ పాటులదీవన లేడఁ బోయెనో. 233

ఉ. గణ్యుడు కర్త ధర్మజుడు, కంజదళాక్షుడు తోడునీడ, బ్ర
హ్మణ్యులు ఋత్విజుల్, గడు సుభావహమౌ క్రతు విందు ధర్మవై
గుణ్యము లేక యున్న నమకూడెనె యిట్టిదొనంగు; లెందుమన్
బుణ్యపునేతయైనఁ జెడిపోయిన ముప్పులు మూఁడకుండునే. 234

గీ. ధర్మవికృతియు లేక సత్రంబొనర్చు
వారలకు భంగపాటు చేకూరెనేని
మంత్రములు వ్యర్థములు వేదమతము తప్పు
మును లసత్కులు తపములు ముప్పు లధిస. 235

క. కావున నేకర్మంబే, గావించినవిదప దొనగు గలిగిన దానన్
గేవల లోపము కల దని, కోవిదు లూహింప వలయుఁ గురుకులతిలకా. 236

వ. కర్తృభేద ద్రవ్యభేద మంత్రభేదమ్ములఁ గర్మవై పరీత్యంబు గల్గుచుండు. మున్ను
దేవేంద్రుండు విశ్వరూపుని గురునిగాఁ గైకొని జన్మంబొనర్చిన నతండు మాతృ
పక్షియులగు రక్కసులకు గూడ నుపకరించెఁ బదప నింద్రుండు కుపితుండై తన
వజ్రమ్మున నతని శిరంబు దొల్లనేపెఁ గావున నెవ్వందేనిఁ గర్మవై పరీత్యం బొదవ
కుండఁ గాపాడికొనవలయు. సర్వంబు దైవాధీనంబనుట సరికాదు. 237

క. మును ద్రువదన్వపతి పుటజ, స్మవిఁ బరిమార్చంగ జన్మమున దృష్టద్యు
మ్ముని ద్రోవది యను కూఁతుం, గవి ధన్యుండయ్యె వికృతిగననికతమునన్. 238

గీ. దళరథుం డసురాజా సత్రంబొనర్చి, సుతుల నల్వారఁ గవి జగద్ధిత మొనర్చె
నేదియేవియు నఫలమై యెవఁగుపొంచె, కర్మలోపంబు లేమియ కారణంబు. 239

వ. సాత్త్వికం బగుజన్మం బొనర్చుట యేరికిని గష్టకరం బయ్యది వై భావసప్రకనిష్ఠు
లను సాత్త్వికభోజనులును వగు మహామునులు పేయువాడు. రాజనం బభిమాన
వంతులగు క్షత్రియులకును వైశ్యులకును విహితంబు, శామసయాగంబు మదమత్తు

లగు దానపులకు యోగ్యులు. మోక్షకాములకు మానసంబు కర్తవ్యంబు తత్సృకా
రంబు వినుము. 240

సీ. మనము నిర్మలముగ నొనరించి గుణములు , వర్జించి యింద్రియవర్తనముల
నణగించి దేహంబు నతిశుద్ధముగఁ జేయఁ , గలవాఁడు తగునధికారినుమ్ము
మంటపమ్మును వేది మహితాగ్నులను బుత్తిఁ జాలను దక్షిణల నచ్చుగ మనమునఁ
గల్పించుకొనవలెఁ గడఁగి దీనికి హోత , యజమానుఁడునుగూడ వరయమనము;

గీ. విర్గుణబ్రహ్మ మధిదై వనియతిఁ దనరు , నాద్యమును విర్గుణయు నగునట్టిక క్తి
ఫలద. బ్రహ్మైక్య మిద్దానిఫలము, మునులు, దీనినేతకుఁ దగువారు తెలియు మధిసఁ

క. ఏవంవిర మగుజన్మం, జేవారు రచింతురో మహీయశ్శ్రద్ధా
ధీవితపు లగుచు వారే, జీవన్ముక్తు లవి చెప్పఁ జెల్లదు రధిపాః : 242

ప. తక్కిన జ్యోతిష్టోమాదికంబునకు ఫలంబు స్వర్గంబు, ఆయ్యది యస్థిరంబు. ఐనను
మానసంబు రాజన్యలకు దుష్కరం బగుటంజేసి తాదృశంబులగు యాగంబులు
కర్తవ్యంబులు. అందుఁ దామసంబగు యాగం బొనరించి సర్వవైరంబుఁ దీర్చి
కొంటివి. ఇఁక రాజసంబగు జన్మం బొనర్చి ధన్యందపు కమ్మవి మఱియు
విట్లనియె. 243

శా. దేవీవీజవిదానవేత్తలగు భూదేవాగ్రణుల్ బుత్తిజుల్
గా వేదోక్తవిదానరీతిగ జగద్గణ్యంబుగా వేద్యమై
దేవీయజ్ఞ మొనర్చి దుర్మృతిగతిం దీండించు నీతండ్రి స్వ
ర్గావాప్తిం గవఁగాఁ బితృజ్ఞమును బాయం జెల్లదేః భూవరాః : 244

మ. మనసంగ్రామమొఁ పుణ్యభూతలమొఁ గంగాశీరమొఁ కాక నీ
జనకుం దున్నతసౌధరాజమున దుస్సర్పమ్ముచే దుర్మృతిం
గవి ఘోరంబగు రౌరవమ్మునఁ బడెకా, గాళీమహాయజ్ఞ సం
జనితానంతవిశేషపుణ్యమున నుత్తైర్లోకమున్ గూర్చుచూ. 245

ఉ. చెందితి సర్వసౌఖ్యములఁ జేసితిఁ బుణ్యములన్ జిరాయువుం
బొందితిఁ గర్మబద్ధ మగుబొంది విఁకన్ ద్యజియించి యాత్మతోఁ
బొందఁగరానిసౌఖ్యములఁ బొందఁగఁజెల్లదెఁ యంచుఁ దృప్తిఁ జె
ప్పొందినవానికిఁ గలుగు మత్తమలోకము పార్థివోత్తమా. 246

ప. భవజ్ఞనకుం దిట్టి తృప్తిగల్గి దేహత్యాగం బొనరించినవాఁడు కాఁడు, కావున మున్ను

మహావిష్ణువుచే నొనర్పబడినదియు వనర్గళ ఫలదంబును నగుదేవీయజ్ఞం బొనరించి
యక్కతనఁ గృతార్థు నొనర్చి పితౄణామిముక్తుడవు గమ్మనుడు జనమేజయుండు
సాశ్రుకంఠుండై సాత్యవతేయున కిట్లనియె. 247

మ. హరి జన్మంబొనరించె నంటి వొగి నాయజ్ఞంబున న్నాదులె
వ్వరో ? యద్దానివిధాన మెట్టిదో ? జగద్వంశ్యుండు విష్ణుండు త
త్పరతం జెందుట కేమికారణమొ ? సర్వమ్ముకా గుడింగూర్చి స
త్కూటాదృష్టివచించి మీఁద మఖమున్ గావింపఁగాఁ జేయుమా. 248

క. ఆనుజనమేజయుఁ గనుఁగొని, యనువ్యాసం డదివ ! విను మహాద్భుతమగున
జ్ఞానరించె మున్ను జన్మం, బును విష్ణు డంబ మిగుల మోదము చెందెన్. 249

వ. హరిహరవిరించులట్లు దేవీ వికటంబునుండి శక్తియుక్తులై విమానం బిద్ధింపి
స్వస్వరూపమ్మలు ధరియించి యర్జవ వికటమ్మన కేతించినపిమ్మట, 250

గీ. ముగురకును మూడు వాసముల్ తగుగతిని నొ
నర్చికొని యన్న యంత ననంతకరుణ
యైన యా యంబచే ముక్తయయ్యె నవల
యైన యారాశక్తి యద్దాని నూని, 251

సీ. ధర పుత్రై, వద్దానిఁ దగ మధుకైటభ , మేదోభరమ్ముకో మిళితమైన
కతమున మేదినిగా వచింతురు; ధార , జముఁ బొనర్చినకారణమున ధర య
నియు, మహీయ స్వంబెనయుటను మహీయని, యను, విస్తృతంబగుటను బృథివియ
నియు, వచింతురు దాని నెఱిమోయుటకుఁ బిప్పి, తములఁ జేసిరి విస్తృతములు గాఁగ

గీ. నందు మేరువు కనకమయంబు రత్న , శృంగనంకోభితంబు; మరీచినార
దాత్రిపుంహక్రతుఫలస్త్వ లలవసిష్ఠ , దక్షిణను బ్రహ్మపుత్రులై తనరు మునులు.

గీ. ఆలమరీచికి మకుడు గళ్యపుడు దక్షి, నకుఁ ద్రయోదశకన్యకల్ ప్రకటమతులు
పుట్టి; రమరులు దైత్యు లిర్వరును దక్షి, కన్యకలయందుఁ గల్గిరి కళ్యపునకు. 253

గీ. దానఁ గాళ్యవి సృష్టి యత్కధికమయ్యె, మనుజులును బశువులును గ్రమముగ విస్త
రించువంతటఁ బుట్టె విరించి దక్షి, జాంగమువనుండి పునుఁడు స్వాయంభువుండు.

వ. ఆవ్విరించి వామభాగమ్మునుండి శతరూపయమ నొకకన్నియ పుట్టె వీరిరువురకుఁ
బ్రయవ్రతోక్తానపాదులును నతిసుందరుంగు ముపురు కన్యకలును సుదయించిరి.

- క. ఏవంవిధముగ నృప్తిని, గావించి సరోజభవుడు గాంచనగిరియం
దావెనుక బ్రహ్మలోకము, గావించుకొనె ప్తివాసగతికై తనకన్. 256
- చ. విష్ణువునకు నత్యుత్తమంబు వైకుంఠలోకంబును శివునకు రజతమయంబగు కైలాస
నగరంబును నివాసంబులుగాఁ గల్పించె. 257
- క. నానాత్వ విరాజిత, మై నయనోత్సవకరంబునై తగునాక
స్థానము చేరుగిరిస్థము, గా నొనరిచి దేవతలకుఁగా నొనఁగె వెనక. 258
- సీ. మణియు సముద్రంబు మదియించునప్పుడు , నుచ్చైశ్రవంబును నొక్క యశ్వ
మును నాల్గదంతమ్ము లెవనిన యైరావ , జంబును గజము విన్నాణమైన
పాణిజాతంబును పాదపంబును గామ , దేనువు సామ్యంబులేవి సొబగు
గల రంభ మొదలుగాఁగల యవ్వల నందుఁబొడమినఁ గైకొనె గడఁగియింద్రు
గీ. దుదయనుంచిరి జరజారియును భిషగ్వ , రుండు ధన్వంతరియును నఖండమైన
యర్జవమునుండి వీరు దేవాశభవులు , స్వర్గపర్వులు నృప్తి యీ సుజేఁజెఁగె.
- చ. మణియు నందజస్వేదజోద్భిజ్జరాయుజంబులను నాల్గభేదమ్ములు గలిగి కర్మవశ
మ్మున ననేకజీవరాసు లుత్పన్నంబు లయ్యె. ఇవిధంబున కృతకృత్యులై బ్రహ్మ
విష్ణును హేశ్వరులు తమతమస్థానంబుల సుఖంబుండి రంత విష్ణువు లష్టితో
నమ స్తసుఖంబు లనుభవించుచు నొక్కనాడు సుధాసీంధుగతం బగు మణిమండిత
ద్వీపమ్మును నటఁ బొడకట్టినమహాశక్తియుఁ దన్నిమిత్రమ్మున దొరకొన్నమంత్రం
బును దమకు శ్రీహవస్రాప్తియు మున్నుగాఁ గలసంగతులు మనమ్మువకుం దెచ్చు
కొని యంబికాయజ్ఞంబొనర్చఁ గృతవిశ్వయందై. 260
- చ. తనభువనంబు వెల్వడి ముదంబున నంభుజసంభవున్ భవుఁ
దనమ సురేంద్రుఁ బావకుని ధర్మపసిఘుని దక్షః గశ్యపున్
మనుఁడగు వామదేవమునికాంతు బృహప్పతిఁ దక్కువారలన్
బని గొని పిల్చి యత్నము నపారముగా నొనరించి యంతబక. 261
- చ. సమర్థులగు సప్తవింశతిముత్విజాలఁ గూర్చుకొని సువిస్తరంబు లగు వేదులఁ
గల్పించి యథావిధిగ నర్చుల నాసాదించి దేవీబీజ సమన్వితంబులగు మంత్రమ్ము
లచే వ్రేల్చిన పంతసించి జగదీశ్వరి యశరీరిజయై యిట్లవియె. 262
- ఉ. ఎంతయు నంతసించితి రఘేశ . భవతక్మృతమైన యజ్ఞ మిం
తంతగ నొప్పునే ! భవదభీష్టములెల్ల ఫలింపఁగాక వా

కౌంతుడు వింద్రుడు మొదలుగాఁగల దేవతలెల్ల నిన్ను వ
త్యంతము పూజనేయ వరదాతవుగాఁగల వెల్లవారికిన్.

263

సీ. జన్మములను నీకు సకల దేవతలలోఁ , బ్రాముఖ్య మెంతేనిఁ బరిధవిల్లు
రాక్షసభీతి గీర్వాణులెల్లరు నిన్ను , శరణుఁగైకొనిపారె సంశ్రయింతు
వేదమ్ములఁ బురాణవాదమ్ములను నీవ , యధికుండ వండుఁ బ్రఖ్యాతి వచ్చు
దర్శమునకు నువద్రవ మబ్బుకఱిఁ దత్త , దవతారములు దాల్చి యవనియందు

గీ. వివిధయోనుల యందు నావిర్భవించి , భూభరమ్మును దీర్చెడి పుణ్యమూర్తి
వై నెగడఁగలవు సిరి నిన్నవవరతము , వదలకుండెడి నాదగువరము కలిమి. 264

క. వారాహ నారసింహయు, నా రాజిలురూపముల నెనసి శక్తులు నీ
కారయ సహాయలై కా. ర్యారంభములకా సమాప్తి నందింతురొగిన్.

265

వ. అట్టిశక్తుల నెన్నందును నీ వవమానింపక తగుగతి మన్నింపు చుండుము. భూలో
కంబునను స్వర్గలోకమ్మునను నీమహిమం బమేయమై యొప్పు నని చెప్పి విరమిం
చిన విష్ణుండు నమందానందంబు చెంది క్రతుసమాప్తి నొందించి యెల్లర గౌర
వించి మరల వైకుంఠంబున కరిగి నుఖం బుండె.

266

క. అవిచెప్పినవ్యాసునిఁ గని, జనమేజయుఁ డిట్లు వల్కు సాత్యవతేయా :
మును దేవీయజ్ఞం బిం, క నెవరొనర్చిరొ వచింపఁగాఁదగుఁ బేర్మిన్.

267

వ. అనవుడు నాతందొక్కయితిహాసం బిట్లవి చెప్పందొడఁగె.

268

ద్రు వ స ం ధ్య పా ష్టా న ము.

మ. అలరారున్ పరయాతటమ్మున నయోధ్యాపక్షణం బద్ది కో
సల దేశమ్మునకెల్ల భూషణము కంజాతా ప్రపంశ్యుండు కీ
ర్త్యంఘం డప్పురి నేలుచుండు ద్రువసంధ్యాఖ్యుండు రాలాజు వి
ప్రయరాజన్యులు వైశ్యులుంగలరు కూద్రుల్తక్కురిన్ ధార్మికుల్.

269

ఉ. ఆతవి రాజ్యమందు నొకఁడైనను జోరుఁడు గాని జారతా
ఖ్యాతుఁడుగాని సూచకుఁడుగాని వనింపఁడు రాజ్య మీగతి
ప్రీతిగ నేలు నాధరణి నేతకు విద్యలు ముద్దరాంధ్రు, త
జ్ఞాతియు నీతిరీతియును జందము నందము నందనీయముల్.

270

క. ఆవిధి మనోరమయు లీ, లావతి యనఁ దనరు నా విలాపవతులతో

భావిభుఁడు సుఖంబుండఁగ, నా వెలఁదులు చాలు దాల్చి యంతఁ గ్రమముగన్.

వ. * సుదర్శనుండును శత్రుజిత్తు నను విరువురు పుత్రులం గనిన రాజు వారలకు జాత
కర్మాదికం బాచరించి యథావిభవంబుగ విప్రులకు ద్రవ్యంబు లొసంగి నమసౌహార్ద
మున వారలం జూచుచు మనోహరులగు నక్కుమారుల కతమున నానందముగఁ
గాలక్షేపం బొనర్చుచుండె.

272

ఉ. వారలలోన జ్యేష్ఠఁ డనవద్యతనుండు సుదర్శనుండు, వి

స్తారవిలాసరూపనము దారవచోవిభవాభిరాముఁడున్

ధీరుఁడు శత్రుజిత్తతని తెల్పికిఁ దండ్రియు మంత్రులుకా భటుల్

పౌరులు సంతసించి కడుఁబక్షమునకా గనుచుండు రాకనిన్.

273

వ. అంతనొక్కనాఁడు ద్రువసంధి మృగయావినోదార్థం బడవి కేతెంచి యనేకమృగ
ముల నుక్కడంచుచు నొక్కఁడుకుంజమునందలి సింహముం గొట్టుడు.

274

మ. నది లింతింతలు చేసి యూర్ధ్వముగఁ బుచ్చుంబున్ దుటాయించి వి

స్ఫుటవర్షాభవటత్పటవృషి నెభోభూతాగముల్ విండ మి

క్కుటమో కోపభరమునన్ బియ్యదమై కుంజం బొకింజన్ సుదు

ర్పటవేగమున వెల్వడె న్నృపవరున్ గ్రాసంబుగాఁ గైకొనన్.

275

వ. చనుదెంచునాహర్యక్షంబు నీక్షించి యతఁడు వాలును బలకయుఁ దాల్చి చలింపక
రెండవసింగంబై నిలిచె. తిద్భటులు తమతమ యాయుధములతో నన్నద్దలై
యనేకకలము లద్దానిపై విడుచుటయు,

276

ఉ. చెచ్చెర వచ్చి యానృపతిసింహాపిపైఁ బడె దైర్య మెంతయున్

హెచ్చఁగనాతఁడున్ గడఁగి యేసెఁగరాసి మృగేంద్రుఁడంతటన్

నొచ్చి మఱింత హెచ్చి తన నూతనశాతనఖాగ్రధారన్

వ్రచ్చినఁ జచ్చె నాస్థిపతివల్లభుఁ డేమనవచ్చు దైవమున్.

277

క. ఆ నృపతి ఖడ్గవిహతికా, దా నొచ్చినదగుటకతనఁ దత్క్షణ మదియుం

బ్రాజములు వీడి యానృపు, పై నొరిగెన్ మృతులగతులు బహుభంగులుగా.

278

వ. అంత రాజభట లేతెంచి జరిగిన వృత్తాంతంబెల్ల మంత్రుల కెఱిగించిన వారును

* సుదర్శనుఁడు శత్రుజిత్తుకన్న 1 మాసము పెద్ద.

వసిష్ఠ పురస్కరంబుగాఁ గరణీయంబులు విర్యర్థించి సుదర్శనునకుఁ బట్టాభిషేకం
బొనర్చు నుంకించిరి. 279

ఉ. దానికి సమ్మతించిరి ముదమ్మునఁ బొంజనుల్, వసిష్ఠుఁడున్
“భూనుతుఁ డీతఁ డీతనికిఁ బోలును రాజ్య మొసంగుఁ” డంచు స
మ్మానము చూపె నంత నభిమానవసుండు యథాజివాఘ్యఁ డ
మ్మునుఁడు శక్రుజిత్తున కనుంగున తాత రయంబెల్లగన్. 280

ప. జామాత్య మరణంబు విని యుజ్జయినీపురంబు నుండి యేతెంచె నారోహణ మనో
రిమాజనకుం డగు కళింగాధిపతి వీరసేనుండు తన మమమండగు సుదర్శనునకు
హితం బాచరింప నటకవచ్చె నట్లు యథాజి ద్వీరసేను లిరువురును తమతమ
దౌహిత్రులకుఁ గూర్పువారై మంత్రులతో నారోచించు చున్నంత యథాజిత్తు వీర
సేనున కిట్లనియె. 281

క. నీదుమనుమఁడు సుదర్శను, దాదరణీయుండు జ్యేష్ఠుఁడగు కతమున చూ
పాదికమున జ్యేష్ఠుం డగుఁ, గాదే మాశక్రుజిత్తు గనుఁగొనుమింతన్ 282

ప. లోకమ్మున వయోజ్యేష్ఠులకన్న గుణజ్యేష్ఠుం గరవింతు రిట్లగుట నామనుమండ
రాజ్యార్థం డనుటయు. 283

గీ. వీరసేనుండు వచ్చు “నీ వెట్టిమాట, తగదు నానుతయే కదా : ధర్మపత్ని
తల్లనూజుఁడు రాజు సుదర్శనుండు, జ్యేష్ఠుఁగాదని ధర్మముల్ నెప్పుడెట్లు ?” 284

ప. అనుడు వీరసేనునకు మంత్రు లెదురాడక సుదర్శనునక పట్టంబుగట్ట నుంకించుడు
యథాజిత్తు మంత్రులంజూచి. 285

ఉ. మీరును మీరు నేకమయి మేదివికిం బతిగా సుదర్శనున్
వారకచేయ నొప్పికొనువాడె యతఁడు : బలావ్వితుండు వి
స్సౌవివేకళాలి గుణవంతుఁడు నా మనుమండు మధ్యలో
దారత మిమ్ము గీటడచి తప్పక రాజ్యము సంగ్రహింపఁడే ? 286

క. కరమున నే వనిఁ బూనిన, ధరణీయు వ్రక్కలగు వనినఁ దక్కఁబులకు నన
బొరయఁగఁ దరమే ? మనమున, వరసికొనుఁడు మీఁద జరుగునట్టిది యెల్లన్. 287

ప. అవి వీరలావమ్ము లాడిన వీరసేనుండు యథాజిత్తున కిట్లను, 288

క. నా మమమండు నీమమమండు, నీమెయివి సమానులగుట యేర్పడె మణియున్
నా మమమండు జ్యేష్ఠుం డతఁ, డీ మహి నేలంగఁ గర్త యెన్నివిధములన్. 289

వ. ఇట్లు వా రెడతెగని వైరమ్మున వాదించుచుంటును నచటివా రందఱును వ్యక్త
మానసులైరి. 290

క. ధ్రువసంధి నృపతిమరణం, బు వినితగన్ శృంగభేరపురవాసులు చొ
ర్కివిధి ధనంబు హరింపఁగ, తవతవ నప్పురమునకు హుటాహుటినడలన్. 291

వ. వచ్చి యతికోలాహలంబుగా నలుప్రక్కల వ్యాపించియుండి రంత యుధాజిహ్వీర
సేనులు తమతమవైర్యములను గూర్చుకొని యుద్ధ సన్నద్ధులైరి. 292

యుధాజిహ్వీర సేనుల యుద్ధము.

క. దృతశక్త్రహస్తులును సం, గతవైర్యసమేతులును నఖండరుదావే
శితులును నగు నయ్యరుపుర, కతులితమగు తుములయుద్ధచుయ్యె నృపాలా : 293

క. దండిమెయి వీరసేనుఁడు, కొండవయిన్ గిరియు మొగులుకొమరున నత్యు
ద్దండంబుగ బాణ-బుల, తండంబులుపరపె నాయుధాజిత్రుపయిన్. 294

క. వీరక నిటు పీఠసేనుఁడు, దాకి ప్రయోగించుశరవిరానము గడు ను
ద్రేకమున యుధాజిత్రు, తేక మెఱియెడిశరముల చేపించె ఁడికా. 295

క. తురగంబులుఁ దురగంబులు, కరులుఁ గరులు భటులుభటులు గఱసి పెనఁగ నం
బుచరులును భయపడిన వి, తరులకు నానంగరంబు దురమే పొగడకా. 296

వ. అట్టి యెడఁ జూర్చుంబులగు రథంబులును ఖండికంబులగు వారణంబులును భగ్ను
బులగు తురగంబులును పాతితులగు వదాతులును ద్రెళ్ళిసశిరమ్ములును దెగినకరిమ్ము
లును బిగిలిన వక్షమ్ములును దగిలినబాణమ్ములును నై సంగరమ్ము ప్రవర్తె. 297

క. విశితంబుకా గ్రహించెడి, యశనాయాపీడితమ్ము లగు బహు కంకా
డి శకుంతమ్ముల యొప్పటి, దశదిశ లొక్కటిగ మ్రోపె దరణీనాథా : 298

క. కొ.డల కెనయగు నూంసపు, ఖండపుఁ బ్రోవులను వెడలఁగాఁ జొచ్చె మహా
ద్దండము లగు సెరియేఱుల, తండములన రక్తములు వదంపడి యచటన్. 299

వ. అరదమునుండి చచ్చివడినట్టి శవమ్ముల పైవయికా దివిన్
గరమును మాంసముం గొనెడికాంక్షఁ జరించెడిగ్రద్ద పెద్ద వి
ద్దురగవియుండియున్ పొబగుతోఁ దులఁదూఁగునిజాంగకమ్ములన్
బొరపెడి దేహమందుఁ బొరబోయెడిజీవుఁడు నాఁగఁ జొప్పడెన్. 300

- చ. అనిఁ దెగటారి యాకనమునందు విమానమునెక్కి యంకమం
దెససి విలాసముల్ గొలిపి యింపుఁబడించెడి యప్పురోంగనన్
గవి యొకపీరుఁ డిట్టులను "గాంత : మదీయశరీర మెంతచ
క్కనిదో గతానువయ్యుఁ గనుగందదు కన్గొనుమా : రణావనిన్. 301
- చ. ఇక నొకపీరుఁ డచ్చరయు వింపుగ ముచ్చటలాడుచుఁ జక
చ్చకితవిమానమెక్కి చనఁ జయ్యన నాతనిధర్మపత్ని య
గ్నికి నెరఁజేసి దేహము నొగి న్నవదేహముఁ దాల్చి వేగఁ ద
మ్మికటముచేరి యాసవతినిన్ బడఁగొట్టె మగండు నవ్వఁగన్. 302
- మ. అనిలోమార్కొనియిద్దఱుచ్చటభటుల్ ప్రాణంబుగోల్పోయి నె
ట్టన నొక్కుమ్మడి నేగియేగి యట మింటన్ దమ్మునంటంగ వ
చ్చిన వేల్పుంజవరాలిమిన్నఁ గవి యాచిన్నారిపొన్నారి యం
గనకై వెన్నటికన్న నెక్కుడురుషఁ గాట్లాడి రత్యంతమున్. 303
- సీ. నాభార్యకన్న విన్నాణంబు గలదాన , వంచు నచ్చర గారవించె నొకఁడు
ఏకపత్నివ్రతం బేమిసేయుదు ముట్ట , దగదు పొమ్మనె వేల్పుమగున నొకఁడు
కలికిఁ నాచెలిమిన్న కన్న నెక్కుడుదాన , నా పొమ్మనియె వేల్పువనిత నొకఁడు
తనవ్రతావమునెప్పి తన కనుకూలఁగాఁ , గావించుకొనె దేవకాంతనొకఁడు
- గీ. అయినవా రెందఱోఁ యిప్పుడగుచునున్న , వారెందఱోఁ కాబోవువారలెంద
ఱోఁ యొకందంచుఁ గలఁడె మీరోయువిదలఁకనుచు నిరసించెనప్పురోవనితనొకఁడు.
- ఉ. ఒక్కవి చెట్టవట్టి మఱియొక్కనికిన్ విడె మిచ్చి ముద్దు వే
ఱొక్కనికిచ్చి చల్ల విచ్చుదూక్షుల వేఱొకనిన్ నగించి యం
కొక్కని చెక్కుఁగొట్టిపొయిపొందె నొకచ్చరలేమఁ యొక్క విం
డిక్కుటనున్న గాదె వెలచేడెలు స్వర్గముపొంత వోయినఁ. 305
- మ. బలపాదాహతిరేగు ధూళి దిశలఁ వ్యాపించి పై నంబర
స్థలి కేతెంచి సరోజబాంధవునితేజంబు విచ్చారించి వి
శ్వులమై రే బవ లన్నమాట లవలేళంబైన లేకుండఁ జే
సి లలరక్తవయోదిలోఁబడుడుఁదోఁచెన్ మార్కుఁదామీఁదటన్. 306
- క. అట్టియెడ వీరసేనుని, బెట్టిదమగు తూపులేపి బిట్టఁదె జగా
జెట్టి యుదాజిత్రతఁడును, జెట్టువలెఁ గూలి సేవ చెదరెన్ దిశలన్. 307

వ. మనోరమ తన తండ్రి మృతిన్ విని దుఃఖితయై, 308

చ. పతి చనిపోయెఁ దండ్రి నరపాల శిరోమణి మన్నిమిత్రమై
మృతిగనె నాజిలో, సుతుఁడు మేలును గీడు నెఱుంగరాని చి
న్నతనమువాడు; దిక్కెవరు నాకిది; బాతకుడైన యాతఁ డీ
సుతుని వధించి రాజ్యమును పొమ్మును మన్మది కీదలంపఁడే. 309

ఉ. పాపముఁ బుణ్యమందుఁ దనవార లటంచును నవ్యు లందుఁ గో
పోపహతుల్ విరస్తవివయల్ కడులోభులునైన వార లా
హా; పరికింప నేర్తురె? భయం బెడఁ జాపి యనుగ్రహించులో
కోపకృతి స్వభావులు మహోత్తము లిక్కడ నెవ్వ రిమ్మెయి? 310

గీ. మొదలనుండియు నే నన మదివిమండు, నవతి లీలావతియుఁ గృపనలుపునొక్కొ!
శీఘ్రముగ వచ్చి యయ్యుదాజిత్తు మమ్ము, బంధనాగరమునఁ బడవైచు నిజము.

వ. మున్నింద్రుండు కోపావిష్టుడై మాతృగర్భగతుండగుబాలకుం దన వజ్రమ్మున నేడు
ఖండమ్ములుగా ఖండించి పిదప నయ్యేడింటి నేడేడుఖండమ్ములుగా నొవర్చిన
నవి యేకోనపంచాక్షత్వంబులై మరుత్తులనం బరిగె. మఱియొకనృపకాంత తన
నవతి గర్భవతియగుటకు సహింపక విషమ్మువెట్టిన విషదగ్ధుండగు బాలకుం డుద
యించె నతండకాడె నగరుండు? 312

క. మును దళరథభూపా లాం, గవయౌ కైకేయి తనదుగాదిలి సుతు రా
జును జేసి నవతికొడుకుఁ, వనమున కంపించె ననెడి వార్తలు వినమే? 313

గీ. అరయ నాసుకు రాజ్యమ్మువందు విల్పు, మంక్రలెల్ల యుదాజిత్తుమాట కడ్డు
చెప్పలే రన్నదమ్ములు పేయఁదగిన, వారు లేరైరి యింకెట్లు వర్తనంబు. 314

వ. అది బహుప్రకారమ్ములఁ జింతించి సకలకార్యవిపుణుండగు విదల్లుం డను మంత్రి
వరు నేకతంబ రావించి యిట్లనియె. 315

చ. తనయుఁడు చిన్నవాడు తగు తంత్రవిధిజ్ఞుఁడు నాడు తండ్రి యు
ద్ధవిహతుఁడాయె మీప్రభువుధార్మికుఁడంతకుమున్న యంతమున్
గనెఁగద; కాత్రపుల్ ప్రబలి గర్వ మెలర్చఁగ మానభంగముఁ
బొవరువనుండి రియ్యెడలఁ బోలు సుపాయ మొకందొనర్చఁగఁ. 316

వ. నావుడు మంత్రి యిట్లనియె. 317

- క. చలవట్టి యుధాజి దూపు, తలనాథుడు మిగుల మిష్టు దండించు నతం
దలముం డియ్యెడ పలువై, నిలుచుట యుచితంబు గాను నిక్కము కల్గి : 318
- క. బలవంతుండును గానీ, తలనాథుం డెంత కేనిఁ దగు నశ్మన్మా
తులుఁడు సుఖాహం దతిఁడు మ, నలఁబ్రోచు నచటికినేగ నామతమనినన్. 319
- వ. వల్లె యని యారాజపత్నియు రణనిహతుఁడగు తన తండ్రీకి నర్హకృత్యంబులు
నెరవేర్చుజేసి పైరంధ్రీ విదల్ల సహితంబుగాఁ గుమారుం దోడ్కొని భాగీరథి
తటమ్మున కరుగుటయు, 320
- ఉ. క్రూరులుచోరు లచ్చట నకుంతితదుర్నయలీల రాత్రి య
వ్వారంఁ గొట్టి మేనఁ గల వస్తువులుకా దనమున్ నమస్తమున్
గరణమాత్రులై బలిమిఁ గైకొని యేగిసి "యూరు విచ్చి పొ
ర్నారికిఁ బోయినకా జంమునూనినకన్యము మానసేచ్చునే : 321
- వ. ఇట్లు చోరోవహతయై ప్రతికూలశక్తుగు దైవమ్మునకు వగచుచు వత్తమాత్రావశేషం
బుగ నవ్వోటుగదలి వైరింధ్రీ సహాయగ నురుపం బెక్కి గంగానదిం దాటి భార
ద్వాజాశ్రమంబునకుం జని కొంత దైర్యమ్ము చెంది యమ్మువియెదుట నిలువం
బుడు సమ్మహానుభావుండు కరుణార్ద్రుండై యామె కిట్లనియె. 322
- క. నీ వానస్థుల మెయ్యది ? నీవల్లభుఁ డెవఁడు ? దుఃఖనీరది మునుఁగం
గావలె నేమికతమునఁ, దేవతవో ? మర్త్యసతివో ? దెలుపుము మాకున్. 323
- వ. ఆను మునివరునకు మాతాదక శోకించుచున్న విరలుం డమ్మునివరున కిట్లనియె.
- మ. ద్రువనంద్యాహ్వయుఁడొక్కరాజ సుజనస్తుత్యం డయోధ్యాపురీ
దవుఁ డాతం దొకనాఁడు వేఁటకయి కౌంతారమ్మునం గ్రుమ్ముటన్
గవిసెన్ సింగ ముఖంఁడ చండిమమహాకారామితారావదు
ర్యకపసాయాతిరయప్రకృష్టభయనారింధాతినరంభమై. 325
- వ. అట్టియెడ నాతండును పిఱుతివియక యద్దాని కెదురై పోరె నయ్యదియు, 326
- క. అక్షీణగతిని పృవహ, ర్యక్షువిపై కుఱుక నతఁ డహంకృతి వైచెన్
గోక్షేయకంబు పదఁపడి, యాక్షీణను గతాసులైరి యన్యోన్యమ్మున్. 327
- క. అతనిసతి యీసతి తను, జాతుం డీతండు వేఱునతియును నాభూ
నేతకుఁ గల దాపెకుఁ దను, జాతుం దొక్కరుఁడుగలఁ డసాధ్యుఁడు బలిమిన్.
- వ. ఇట్లెరువురకు రాజ్యంబుఁ బట్టంబు గట్టుపొందె విధువురి మాతామహలుం బోరాడి

రా నమరమ్మన నీకనితాత పరీతయయ్యెఁ బిదప నీరాజపత్ని తనపుత్రునిం గాపాడు
కొన గతిలేమి వనమ్మనం గ్రమ్మరునది పుజ్యవశమ్మన భవద్దర్శనందొనరించె.
భియాబుదులగు ననదల సంరిక్షణంబు కోటియజ్ఞఫలదంబని భవాదృకులకు ఎక్కా
బొంప పలయునే? అనిపుడు భారద్వాజుం డమ్మనోరమ కిట్లనియె. 329

క. సచ్చరితమైన సీకున్, వచ్చినభయమేమి : పుడమి పాలించు విజం
బి చ్చిటుపాడఁ డభయం. బిచ్చితి విచ్చోట నియపు మిచ్చానుగతిన్. 330

ప. అవి యొక్కవర్ణకుటీరముం జూపించిన నాపెయు విదల్ల పైరంధ్రీ సహితంబుగఁ
గుమారుండును చానును సుఖంబుండె, నట యుదాజిత్తును, 331

ఉ. సంగరరంగమున్ విడిచి పైన్యసమేతముగా నయోధ్య కు
ప్సొంగుచుచచ్చి మంచిదగుమూర్తమునం దలశత్రుజిత్తు ను
త్తుంగతరోక్షవం బెలయ దుందుభివిన్వవముల్ పెరింగ రా
జ్యాంగమనునందు నిల్పెఁ బురమంతయు మంగళసంగతంబుగన్. 332

వ. అట్టియెడ ధర్మాధర్మవిచక్షణులగు కొందఱు జనంబులు. 333

గీ. అల మనోరమ యెచ్చటి కరిగెనొక్కొ, యేడకేగె సుదర్శనుం డిద్దవఁతు,
డకట! మీపేనుఁడు మృతుడైన కతనఁ, గాదె! యిటువంటి కష్టంబు కలిగె వనుచు.

గీ. వగలఁ బొగిలియు శత్రుజిద్వశగులైన, కతన నేమియు ననక నమ్మతిగనుండి
రట్లు మన్మది రాజ్యమ్మునందు నిల్చి, యయ్యుదాజిత్తు తనపురి కడుగునెడల. 335

యుదాజిత్తు భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరుగుట,

వ. సుదర్శనుండును దల్లియు భారద్వాజాశ్రమమ్మున మన్నవారవి యెఱింగి యతనిం
జంప నూహించి చిత్రకూటపర్వతమ్మున కరిగి విషాదాధిపతియగు బలాఁడమ
వానిం బురస్కరించుకొని శృంగి దేరపురాధిపతియగు దుర్ద్రపు వికటమ్ము కేగుటయు,

చ. విని మనమందు భీతి గడు విస్తరింంగ మనోరమాంగనా
జనతిలకంబు కన్నుల నజస్రము నశ్రులు గ్రమ్మ నమ్మువీం
ద్రువిదరిఁజేర్చి “యాసుతుని ద్రోహమునం గడతేర్చ శత్రుజి
జ్ఞనకునిఁదండ్రి మాకుఁగడుశత్రుఁడు వచ్చె మునింద్ర వింటివే? 337

వ. మున్ను పాఁడవులు పాంచాలీసహతులై మున్యాశ్రమమున నున్నయెడ వారలేపురు

నొక్కనాడు వనంబున కరుగుటయు ద్రోవది ధౌమ్యాదిమునులతో నాశ్రమమ్మున
నుండె నయ్యవసుమ్మున, 338

క. ఆమర్గమ్మున నేగుదెంచె వెన పైవ్యంబుల్ తనుంగొల్వ దు
ష్కమార్తుండు జయద్రథుం; డతడు వేడ్కఁ వేడవిష్టోష ము
ద్దమప్రక్రియఁ గా నొసర్చుమునులం దర్శింప నేతెంచి య
చ్చో మాచ్యత్కరియాన యానఁగనె మించు బోడి నాద్రోవదిన్. 339

చ. కనుగొనినంత నెమ్మది వికారము దొటిల మాటిమాటి క
వ్యసజడకాక్షిపై వల పవరితమై చన ధౌమ్యఁ గాంచి యి
ట్లను "మనిషింబు; యీజలయహానన యీతినుమధ్య యీకన
త్కింపకవిటంగియెవ్వతెయ్యె; గ్రక్కుననాకెజిఁగింపు నావుడుక. 340

క. పాండుతిరిక్కిరియిస్తు ల, ఖండులు పాండవులు వారి గాదినినతి యీ
యండజయాని నెఱుంగవె? పాండవులన నీకుఁ గూర్చుబంధులుకారే? 341

గీ. వారలేవురు మృగయైతై వనముపొంతఁ, బోయి రిప్పుడో యిఁకనో రాఁబోవు వార
లనివ విని నైందవుండు నయ్యతివఁ గాంచి, యిట్లుని పల్కె నాదరంబినుమడింప.

చ. కుళలమె నీకుఁ బాండవులకున్; బతులెచ్చటికేగి; రెంతయున్
గృహవయ తి వరణ్యమున కేగుకతంబున; మీకు నింత దు
ర్దిశఘటియించెఁగా; యనుచుఁ దద్దయయోగ్యుఁడునాగబల్కెఁబం
చకరవికారదూషితుఁడు వైందవుఁ డెక్కుడు బంధువుంబలెన్. 343

ప. పడఁపడి ద్రోవదియు బంధుసత్కారంబొనర్చె నంత నతండును, 344

క. పశువుగతి నుంచిచెడ్డల, ప్రళంప విడవాడి ఋషులఁ బరికింపక దు
ర్వక్కుడై హరించె వావె వి, పశులగు దుష్టులకు వావివరుసలు గలవే? 345

చ. విడవఁ బాండవుల వలన వామె విముక్త యయ్యెనని విందుఁగాన నేరిని విశ్వసింపఁ
దగదు. మున్ను వైరోచనమతుండును బహుళ యజ్ఞకర్తయు ధార్మికుండును
బ్రహ్మాదపౌత్రుండు వగు బలిచక్రవర్తిని హరి కపటవామనాకారమ్మున నింద్రహితా
ర్థంబుగా వంచింపె. 346

ఉ. వామవమూర్తి రోభమున వచ్చి తనుం ద్రిపదప్రమాణ మో
భూమిని గోరినన్ గవటభూసురుఁ డంచు నెఱింగియుక నుహా

- ద్దాముఁ దఖండదాత బలి దా నఖిలమ్మును దారపోసెఁ గా
నీ మఱుమాట వల్లఁ దతఁ దెంతటిసత్యవదాన్యుఁడో కదా. 347
- వ. సత్త్వగుణప్రదానుండగు సాక్షిసహావిష్టు విద్వానరింప విక నన్యులన నెంతః
కావున లోభోపహతచిత్తులకుఁ జేయరాని కార్యంబుండదు. 348
- మ. పరహింసన్ బొనరింతు రొద్దనమున్ బ్రాణంబులున్ గొండుము
ష్కరులై యన్యవహూతిన్ దిగుగుచున్ గాఢం బకార్యం బటం
చుఁయన్నేరరు లోబు; లెయ్యెడల నన్యాయంబు లేకత్కరుల్
పరలోకం బని భీతి చెందరు మనోవాక్కానుకర్మంబులన్. 349
- ఉ. దేవతలన్ యజింతు పరదేశములన్ జరియింతు దాతలై
కోవిదకోటికిఁ ముదము గొచ్చురు రుత్రము; లల్పలోభులో!
జీవుల హింససేయుదురు చేయుదు రెంతయుఁ జౌర్యమున్ దగన్
భావనసేయఁగాఁ బరధనంబు హరించెడిత్రోవ లిన్నియున్. 350
- వ. కావున మన యాశ్రమవికటమ్మునఁ గాచియున్న యయ్యుఁడజిత్తు నవ్వలికన్చి నన్ను
నిర్బయంజేసి నా పుత్రుం గాపాడు మనపుడు మునపండు ఎల్లెయిని యుఁడజిత్తు
కడకేగి నీ రాకకుం గతమేమియని యడుగును నతండు మనోరమానయనంబున
కవి నుడివె నంత మునియును. 351
- క. పతిశోకముఁ బితృశోకము, నతిభరమై తన్ను నేచ నాత్మజాతో న
య్యతివ మము శరణుఁజెందె వి, గతభయయై యిచటనుండి కదలనె మరలన్.
352
- వ. అనపుడు యథాజిత్రమ్ముచి కిట్లనియె. 353
- క. క్రమముగ నవిపిన నమపుము, క్రమమునకుం దక్కితేనిఁ గడఁగి బలాత్కా
రముగఁ గొనువాఁడ విజయవఁ, గ మువివరుఁడు కనుల నగ్నికణములు వెడలన్.
354
- ఉ. ఓరి దురాత్మ! యొరికలుషోదర! యొరి జయవ్య! పో బలా
త్కారిమగా గ్రహింపఁదగు దార్ద్యము గల్గిన నట్లొనర్చ రా
దే! ఋషులన్న రాజులకు నెల్లదమే? మును మా వసిష్ఠశోః
బోరెను గాదె దేనువును బొందఁగ గాధిసుతుం డెఱుంగుదే? 355
- వ. పదవ మంతనమ్మున యథాజిత్తు మంత్రి కిట్లనియె. 356
- క. మునివల్కలు వింటివికద! మనోరమను సుతువిశోధ మనము హరింపం
గ మపాయమేది! రిపువృ. ద్దివి వైసఁగరాదు సూపె భీమంతులకున్. 357

- అ. వె. రాజయశ్శృంగిది రాజన్యులకు రిపు, శేషమున్న బాధచేయుఁగానఁ
దనిలి పీచిఁ జంపి దొహిత్రరాజ్యంబు, విగతశక్తుకముగఁ దగనొనర్చు. 358
- క. ఇటనమ్ను నెదిరికొని పో, రుట తెవ్వఁడు లేకయుంట రూఢియకదఁ యీ
జటిలసి వల్కులకుం జం, కుట యచితమె యడుకు మంత్రి కోవిడుఁడనియెన్. 359
- చ. నరవర వింటివే! ముసులనన్ మహనీయులు సాహసించు ము
ష్కరుం నొకింతలో నణఁవగా గరి రెండును వారు పూన దు
ష్కరమగు కార్యముండ దదిగాక ముప్పింద్రుఁడు “గాదిపుత్రునిన్
గరము నెఱుంగుడే” యనివ కారణమున్ విను మే వచించెదన్. 360
- క. మును విశ్వామిత్రుం డను, జనవరుఁ డొక్కెడ వసిష్ఠసంయమిఁ జూడన్
జనుటయు నమ్మువి తగు నా, ననమిడి గౌరవము పలిపి సంకస మెనఁగన్. 361
- వ. వైవ్య సహితంబుగా విందునకు చిలుపుమనుడు వతం డబ్బొనర్చె. 362
- ఉ. వందివియుఁ వసిష్ఠమునివాయకునానతి తెప్పపాటులో
వందఱ కప్పిభంగుల వనంతములై తగుభిక్ష్యభోజ్యముల్
విందులొనర్చ వైవ్యసముపేతముగా వలగాదిపుత్రుఁ డా
విందును దృప్తిగా నమభవించె నుతించుచుఁ దన్మహాత్మ్యమున్. 363
- వ. పిదప నమ్మునివరు నడిగి యాదేనువుం గొనువాఁడై సవిసయమ్మున నిట్లనియె.
- ఉ. ధేనులఁ జూడమో! ముసుల దివ్యమహామహానుభావులం
గావమోః యెన్నఁదేవి యిటు గాంచితిమే! యొకరెప్పపాటులో
పేసంతో వృషాయరకుఁ జెచ్చెర విందులొనర్చి తృప్తులం
గా నొనరించు ధేనువులఁ గన్గొన నీమహిమంబు శక్యమే. 365
- క. అవి మెరిమెల్లిన నిట్లను, ననఘా! ధేనువుల దశనహస్రంబులు నీ
కు నొనంగెద నా కిద్దా, వివి దయపేయఁగదె కోర్కె నెరవేర్చుగదే? 366
- క. అడుడు వసిష్ఠుండను నో, జనవర! యెన్నేవి దీనినరిగా విది వం
దివి యనుదేనువు హోమం, బున కీక్షీరములు మాకు ముఖ్యము లరయన్. 367
- వ. గావ దీవి నీవేంపనుడు వతం డిట్లనియె. 368
- క. ఈకుంటివేవి యెల్లై, జేకొనియెద వెల్లివేఱు నిర్ద మనుడు నెం
తో కోపియై వసిష్ఠుఁడు, గైకొందువుగాక చూడఁగాఁగల వేనుఁ. 369

వ. నావుడు విశ్వామిత్రుండు బలిష్ఠులగు భటులం బిలిచి నందినిం బట్టుకొనుడనుడు
వారును నద్దాని నట్లొనర్చి భయకంపితయగుచు నయ్యడి వసిష్ఠున కిట్లనియె. 370

ఆ. వె. ఏమి తప్పుగలిగె : నేకారణంబున, నన్ను విడిచెదీ : వనయులు భటులు
పట్టికొనఁగనేల : బాధింపఁగానేల : యనుడు మునియు ధేనువునకు ననియె. 371

మ. బలవంతుండగు రాజు దుర్మయమునం బాధించుచున్నాఁడు నేఁ
గలకార్యంబు చుఱేమి : నిన్ను విడువంగా నోప నాకక్రికిం
దలఁదాఁచెన్, దపమేడ : యద్దమునకుం దాహ్నింతు లానేడ : నీ
తలమైనన్ విడిపించుకొమ్ము ననువొందక రమ్ము ముమ్మాటికిన్. 372

మ. అవి మోసీంద్రుఁడు వల్క నందినియుఁ గ్రోవావేశమొప్పార హ
మ్మను నాలోనన రాక్షసుల్ ప్రబలదర్పాహంకృతుల్ పీఠఁ ద
ద్దన కాముమ్మనఁ బట్టి విల్వముచి తత్తైన్యంబు వారించి గ్ర
క్కునఁ గాఁ జేసిన నెట్లులో మిగిలెఁ తత్తోజేశ్వరుం దొక్కఁడుకా. 373

ఉ. అంతయుఁ గాంచి నెమ్మనమునం దతిభీతియు సంతనంబును
జింతయుఁ దొల్రించఁగఁ గడు సిగ్గిలి నీ : నృపపౌరుషంబు గో
రంతయుఁ గాదు బ్రాహ్మణతపోధికతాధిగతప్రతాప మిం
తంతఁగ నొప్పునే : మువి జయించుట కేమియుపాయ మిత్తతీన్. 374

మ. అవి దీర్ఘంబగు చింత నెమ్మనమునం దావిర్భవింపన్ దిగం
చును జైత్రంబును దిక్కురించి తప మస్తోకంబుగాఁ జేసి వా
రచి కిన్కం ద్విజుఁడై మువీంద్రుఁడగుచున్ బ్రహ్మర్షి యంతయున్ న
మ్మునికింజాలకపోయె * బ్రాహ్మణులతోఁ బోరాడుటలేమాటలే. 375

క. కుఁనాకరంబగు వి, ప్రలతో వైరంబుగాన భూవర : మనమున్
జలపట్టి కొలువితోడన్, దలఁగోకికొనకయ చనఁగఁదగు మనపురికా. 376

ఉ. దీనిఁడు నిర్దమండు గతకేజుఁడు బాలుఁడు తోడు లే దర
జ్ఞాని ఎసించువాఁ డనదనాదగువాడు సుచర్యుఁడు నీ
వై నెటు రాఁగలాఁ డటులు వచ్చిన జూడఁగనచ్చుఁ గాని యీ
మోసవరేణ్యునిం జెనకి మానముఁబ్రాణముఁ గోలుపోకుమీ. 377

- ఆ. వె. తృణము వజ్రమగును దృణమగు వజ్రంబు, దోమ యేనుగున్నతో నెదుర్పు
శశకమైనఁగాని శార్దూలమును జంపు, దైవయోగ మొకటి దప్పినేవి. 378
- క. కాఁదగినది కాకుండదు, కాఁదగనిది కాదు దైవకారణమున నా
మోదముభేదముఁ దుల్య, ప్రాదుర్భావమ్ము లిందు వగవరు తద్దుర్. 379
- ప. అను మంత్రివచనమ్ములకు సమ్మతించి మునీంద్రుపాలికిం జని వసుస్కరించి నానే
రమి పైఁపునువి వేఁడుకొని యనుజ్ఞాతుండై యుదాజిత్తు తనపుంమ్మున కరిగె
నంత మనోఽచయ న్నన్దచిత్తయగుచు నయ్యాశ్రమమ్మున నుండె శుక్లవక్షచంద్రుం
బలె దినదినప్రవర్ధమానుండగు సుదర్శనుండు సవయస్కులగు ఋషిపుత్రులతోడం
గ్రీడించువాఁ దొక్కినాఁడు విడల్పం గుఱించి మదిపుత్రుం దొకఁడు క్లీబయని
యామంత్రించుటయు, 380

సుదర్శనునకు కామదీక్షప్రాప్తి.

- క. వివి యందు నాదివర్ణము, ననువుగ బిందువునుగూర్చి యనుదినముఁ బఠిం
చెను బావిభాగ్య వశమునఁ, జనె నొక యైదేదులిట్లు జననాథమణిః 381
- ఉ. న్నానమునున్న భందమనునట్టిది లే దిది ఛానమనున్న స
న్నానము సర్విభూత్యముగ నారిఁ దదృష్టమహోదయమ్మునన్
జేసి మనమ్మునకా విలిపి శ్రీకరిమై తగు కామదీక్ష మ
భ్యానము చేసె నెన్నటికినైనను విస్మృతిఁ జెందకుండగన్. 382
- గీ. అంత వేకాదళాబ్జంబువండు మనన, యనము గావించి ముని వేదమభ్యసంపఁ
జేసె నా రాజమకుఁడు సుప్రేషించె, వేదమున శాస్త్రమున ధనుర్వేదమందు. 383
- ప. ఒకనాఁడంబిక రత్నవర్ణయను రక్తోద్యద్విభూషాంబరా
రిక బాణసురచారుగాత్రయును నై చివ్యవ్యూహంబుతో
నకలంకుండగు నా సుదర్శనునిపై నత్యాదృతస్వాంతయై
సుక్తులంపుంగవియై యిగిలెనతయై చూపల్కెఁ బ్రత్యక్షమై. 384
- ఆ. వె. ఆ సుదర్శనుండు నాయంబ నైష్ఠవిఁ, గాంచి మ్రొక్కి భక్తి గడలుకొనఁగ
సేసి సేములయు దయాపతి యాతల్లి, శంకరాననాది సకలమొనఁగె. 385
- గీ. శంకరానన కంచముర్ శంభియుగళ, మాదిరిగాఁగొని దేవీకృపాబ్ధుతమున
కాబంబియి మిగులఁ బ్రభాతి నెవఁగి, యతఁడు నవమన్మథుండయి యలరునంత.

శా. కాశీరాజతనూజ రూపమునకుం గాజాది, విద్యావయః

ప్రాశస్త్యః బుర కెల్ల. మొల్లమునకుం బ్రాణంబు, బల్ చాతురీ

సౌశీల్యంబులప్రోవునా శశికలాశ్యామాశిరోఽత్న మ

య్యాశాన ప్రతనూజతుల్య వివే వందీద్య ప్రభావాస్పదన్.

387

చ. వివి తదధీచిత్తయయి వేగుచు వేకువ నొక్కనాఁడు చ

య్యనఁ గనుమోడునంత జగదంబ ముదంబున స్వప్నమందుఁ జే

ర్మినిఁ బొడనూపి యిట్లను “వరింపుము, విన్ను నుదర్శింపఁడుగై

కొనుఁ గనకాంగి : నీదయినకోర్కె ఫలించు నెవంచితింబుగన్.”

388

క. అని వలికి చనియె నంతట, వనజాక్షియు మేలుకాంచి స్వప్నము తన చిం

తనమున కనుగుణమగుటకు, మన ముబ్బింగ మోము మాటిమాటికిఁ జెలఁగఁ.

వ. హర్షనీరది మునుంగుడుఁ దల్లి యిందుల కేమికాంఠం బనవుడు సిగ్గునఁ దలపెంచె.

ఉ. పిమ్మట నెచ్చెలల్ గదిసి పేర్మి నొకింపుక చెప్పురాదె ! మీ

యచ్చాకుఁ జెప్పఁచును రిహస్యమునఁ దను మాటిమాటికిఁ

గ్రమ్మివ రాత్రి స్వప్నమునఁ గల్గింఁముచ్చట లచ్చుగాఁగ న

క్కిమ్మ వదిలెఁ; నెచ్చెలలఁన్ వినరాని రిహస్యము చునే.

389

ఉ. అంత వసంతమందుఁ జిగురాకులచేఁ బొగరెక్కి కోయిలల్

ఁతులసేయఁ జుట్టునుచు అంపిరి తుష్టదదిష్టరీంస్లు బల్

గంతులువేయ నాశశికాలలితాంగి నఖీనమేతయై

కంతుపిన్ వివాస మనఁగాదగు పుష్పవనమ్మునం దొగఁ.

390

క. బహుఫలభరితకుసుమచూ, ర్విహవల్లవ కలితలిలితపాదపవల్లి

విహృతిమెయిఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచు, నహర్వతినమాను నొక్కయగ్రజఁ గనియెన్.

చ. కవి వినయమ్మునం జరణకంజములం బడి మ్రొక్కి యిట్లనుఁ

వవజలివవతార : తమవాస మిదెక్కడ ? నేడనుండి యి

వ్వని కరుదెంచుటో ! తమరువచ్చిన కారణమేమో ! పేర్మి నె

క్కిన వదియింపుఁదా ! యనుడుఁ గోమలికిఁ ద్వజవర్యుఁడిట్లనుఁ.

394

శా. భాందవాజ మునీంద్రునాశ్రమము మద్వాసంబు కార్యాప్తివై

దూరిం బేగుచు నుంటి నావలన నెంతో కార్య మున్నట్లు న

న్నారాదించి ప్రశంసఁ జేసితివి నీ యాంకర్యమున్ దెల్పి నీ

వే రాజన్యని పుత్రివో నుదువుమా : యిందిందిరాభలకా : 395

వ. ఆను నవిప్రకుమారున కక్కోమలి యిట్లను మహాత్మా : యేను గాశీరాజు కూతుర
శశికల యనుదానఁ దమరు పూజ్యులగుటంజేసియు భవద్రేశమందలి విశేషమ్ములు
విసఁ గోరియుఁ బ్రశంసించితి. భవదాశ్రమమ్మునం గల చక్కని యొక్క విశే
షంబు వక్కాణింపుఁడన నెక్కమలాక్షి కతం దీట్లనియె. 396

క. కలఁడు ద్రువసింధుఁ దమ భూ, తలవతి యానృపుసుతుఁడు సుదర్శనుఁడను వాఁ
డలఘుఁడు మా యాశ్రమమునఁ, గలఁ దాతం దెంతకేనిఁ గలఁడు కుమారీ : 397

ఉ. అంబురుహాక్షి : యాతఁడు గుణాలయుఁ దాక్పతివంచదాణుఁడా
యంబకు ఓత్తుఁ దెంతయు నియంబునఁ బొల్పెడిముద్దులాఁడు వా
నింబలె నొప్పువేటాకరినిన్ గనఁ బోము మఱేమి : బ్రహ్మ నీ
కుం బనిఁ బూని చేపె ననుకొంచు నినుంగవి సుందరీమణి : 398

క. పూవుం దానియుఁ గొమ్మయుఁ, జేవయు బంగారు మణియుఁజేర్చిన విధి యో
పూవుంబోడిరొ : నీ కా, భూమిమన్మథునిపొందు పొనఁగింపఁదొకో ? 399

క. అనుభూసురవచనములక, మన మలరంగ మోము మందమందరుచిరహా
ననియతిఁ బొదల శరీరం, బునఁ బులకలు వొడమనొప్పెఁ బూబోడి వెనక 400

గీ. భూమరుం దేగె నంత నాభాసురాంగి, పూర్వమునకన్న నమరాగమును వహించి
చచ్చిచావనివానిబల్ హెచ్చునకు న, హింసనేరిక చెలిమిన్న కిట్టులనియె. 401

చ. చెలియరొ : యేమనోహరివి చెల్వము విన్నది యావిగాఁగఁ జం
చలతయు బల్వికారము విచాముఁ దోరముగా నెసంగు న
చెలుపుఁడెవండో : గోత్రమును జెయ్యలు దేశముఁ దల్లివంశ్రులుం
గులమునెఱుంగ రాదెటులొకో : యిటు మన్మథుఁడార్తివెట్టింన్ ? 402

చ. కలఁ గనుఁగొంటి నాతని వికావము హాసము భాసమానని
స్తులతర హావభావములు మందరి : యేమని చెప్పుదాన నా
కొలఁది యదృష్టహీనంకుఁ గోరినఁ బైఁబడి మొక్కి వేడినన్
గలుగువె : యట్టివాఁడు కలఁగన్నదియే యొకలాభ మంగనా : 403

పీ. చందవంబు విషంబు చందంబుగాఁ దోఁచుఁ , బూరిమాలిక పాముపోల్కె నుండు
నెన్నెల విప్పులకన్న వేడిమి చూపు , హర్మ్యంబు యమకూప మనఁగవచ్చు

పూనెజ్జ కర్తులబోసుగాఁ గనుపట్టు , రాతిరి మృత్యువురాజ నెసఁగుఁ
 బగలన్నఁ బగలవాని పగిది దీరము చూపు , గీతాదికంబన్న ఛితి వుట్టు
 గీ. విదె మదలుగొల్పు పూఁదోఁట వెట్టిఁజేయుఁ
 జెలులపైఁ గోపమొదవుఁ జావలము హెచ్చుఁ
 దల్లిదండ్రుల కిదిచెప్పఁ దప్పు, చెప్ప
 కున్న నేగతివబ్బు నవ్వన్నెలాఁడు.

404

మ. ఆనురాగం బది కన్నుగానదు మనంబా ! మిట్టువల్ల మ్ములన్
 గన కెచ్చొటకనెవ నేగు విక వేడ్కల్ మంచియుం జెడ్డయుకా
 మునుపే నేరపు మన్మధుండు చపలాత్ముం దెంకయున్ మూర్ఖుఁ డం
 గనలన్ లోఁకువఁజేసి మీఁదఁబడు శక్యంబే వివారింపఁగకా ?

405

మ. మదనుం దిట్టఁగ రాదు కోయిలలతో మా తొడ్డఁగా రాదు నె
 మ్మది వారింపఁగ రాదు కోర్కెలపపకా మర్రింపఁగా రాదు దు
 ర్మదముకా గ్రిందుగఁ జేయ రాదు తపకామం బన్యలొ వారితో
 మొదలే చెప్పఁగ రాదు కష్టమకదా ! పూఁబోఁడియై పుట్టుబల్.

406

క. కులకాంతనైన కతనం, గయగదు స్వాంత్ర్య మేమిగానున్నదో ! నె
 చెల్లి ! వెలవెలఁదుక లేనో, ములునోఁచిరొ ! వెట్టిమాటపోనీఁగదవే.

407

ఉ. ఆతఁడు రాజ్యహీనుఁడు వనాంతరివాసియు నంచు వింటిఁ బ్ర
 ఖ్యాతులు రాజ్యసంపద లఖండముగాఁ గలరాజపుత్రు లీ
 భూతలమందు లేరొ ! వసుబోటికి వారలు తగ్గవారు కా
 రో ! తరుణీ ! యదేమొ యతఁడొక్కఁడ నామదిఁజిక్కిపొక్కెడున్.

408

క. ఆనృపుఁ డుండినయెడ నా, కానతి యిడె నొక్కవిప్రుఁ డట కేగుటకున్
 మానసము తొట్రువడు న, వ్యాపికి నానంతఁ దెల్పువా రెవ్వరొకో ?

409

చ. అలరెడివేడ్కఁ దండ్రీయు స్వయంవరముం బొనరింపఁ దాయె నె
 చెల్లు లొకిరైన బిట్టెవయుచింత వడంపఁగఁ జాలరైరి నా
 కలఁ గనుపట్టి చెప్పినజగత్ప్రసు వావరదేవియైన బా
 ము లెసఁగఁజేయు నాకుఁగలమోహముమేర యెఱుంగ దక్కటా.

410

ప. ఇట్లు తదధీనచిత్తయై యక్కిన్నెమిన్న యుండె, నట సుదర్శనుండు స్వప్నాద్య
 వస్థల దన్మహామాయాసందర్శనం బొనర్చుచుఁ దదేకధ్యానవరాయణుండై కాలమ్ముఁ

బుచ్చుచుండె వతవికడ కొక్కనాడు శృంగదేరపురాద్యక్షుండగు నొక నిషాదవతి
యేతెంచి సర్వోపస్కరయుతంబును జతుస్తుంగయుక్తంబును బతాకాదిశోభికం
బునునగు నొక్కతంబును బాపయనంబుగా నొసంగిన మిత్రభావమ్మునం గారించి
యయ్యది గైకొనియె. అట్టియెడ, 411

క. భారద్వాజాశ్రమగతు, లై రాజులుమునులు వల్కి రాతనిఁ గని యో
వీరాగ్రేనరః యిళ భూ, భాఽధురంధరుఁడవగుచుఁ బ్రబలెదవు గడున్. 412

ఉ. ఏవరదేవతామహిమ మించుక గల్గినవారు పాపమల్
తాపము లాపదల్ గడచి ధన్యులు మాన్యులనై జగజ్జను
వ్యాపృతులై చెలంగెదరాః బ్రద్రవిధాయీ యామే ముఖ్యమా
ప్రాపతి మట్టిసీకు దుఃఖాపము గల్గినె ముజ్జగమ్మఃన్ ? 413

వ. అవి మనోరమం గాంచి, 414

క. దీపీమాతః విను పా, రావాఃపరీతమౌ మహారాజ్యశ్రీ
రేవతి దేవీఃకుంజన్, దావలగు నీకుమారులకు సఁధిల్లన్. 415

చ. అనిన మనోరమాసతియు నట్లులే మీనచంబు నిక్క మౌ
వనమచరిత్రులారః యొఁ దెన సహాయము లేని నాకినూ
జని తెలు రాజ్యభారమది బొప్పిఁజుఁ దప్పనె మీనుడుల్ మహా
జనులగువారిదీవనలి సర్వము పర్యహణం బొనర్చెడిన్. 416

క. ఈదళదిశ లొకతైనను, మేదిని రిజమైన జలధి మిత్తెన వగున్
భూదేవత లిరు నాశీ, ర్వాదములకుఁ దిరుగులే దవార్యము లగుటన్. 417

క. అవి నెచ్చుది యుబ్బుగ నూ, నువి పేరుముఁ గోరి యామనోరమయుండెన్
మనుఁడు సుదచ్చునుడు జగ, జ్జునికటాక్షంబు తనకు సంతస మొనఁగన్. 418

అ.వె. అంధఁబు నెక్కి యందెడివేడ్కు వెం, దేనిఁ జనెడివేళఁ గానుపించు
దక్షమై తనర్పు నజ్ఞహితేనైన్య, మధ్యమం దెఱర్పు మహిపుమాడ్కి. 419

ఉ. శోభనదాయయై సకలశోకివివాళకమైన కామరా
జాభిరవీజమున్ గురుదయావశతన్ దగ సంగ్రహించి శ్ర
ద్ధాభరితంబు గా నెవఁడు తద్దయఁ దజ్జన మాచరించు నా
దాళగవత్సనుగ్రహము వంది పురందరవన్నిటం దగున్. 420

సీ. అంబార్చనానక్షులగు వారలకుఁ గలు , గవీశుభమ్ములు లేవు, కావరమున
 నెవ్వ రంబార్చన వీసడింతురా వారు , మాతృకాద్రోహులు మందమతులు
 డుష్టులు రోగులు దుఃఖపీడితులనుఁ , గా నెఱుంగుము దేవమానసియ
 యై యాదిశక్తియై యమరు నాయంబయే , యథిల జీవులయందు నలరుచుండు
 గీ. బుద్ధి ధృతికీర్తి లక్ష్మీనమ్మద్ది శక్తి , శ్రద్ధ స్మృతి లోనుగాఁగల సకలమగుచు
 నామె నెఱుంగనివారల యజ్ఞాలనఁగ , నెఱుంగువారల పండితు లెఱుంగు మధిప :

ఉ. బ్రహ్మ మొదల్ పీఠికలు పారముగాఁ గల జీవసంతతుల్
 బ్రహ్మచోభిధేయము నపార మనాద్య మమేయమౌ పర
 బ్రహ్మము గాఁగ నే పరమపావని నే జగదంబఁ గొల్తు రా
 బ్రహ్మముఁ దా నెఱింగె నొకపాటి యనందగునే సుదర్శనున్ ? 422

కా. దేవారాధికయై మహామహిమయై దివ్యస్వరూపాద్య వి
 ద్యావిద్యాకృతియై జగం బఖిలమున్ వ్యాప్తీర్ణమున్ జేసి స
 ద్భావతీతుఁ బురాణపురుషుని సంభావించు నేదేవి యా
 దేవిన్ గొల్చి సుదర్శనుండు సుఖమందెన్ రాజ్యమున్ బాసియున్ . 423

క. శశికలయు నా సుదర్శన, వశగతహృదయ యయి వలపు నద్వితీః బాటన్
 గృతయయి భృకవించినయై, యశనాయాదికము మఱచె నధిప పతంసా : 424

చ. కొమిరె విచారణాంశమును గొంత యెఱింగి సుఖహః దాపెతం
 డ్రీ మురువుమీఱఁ బుత్రిపయి నెమ్మి దలిర్ప స్వయంవరం బొన
 ర్ప మదిఁ దలంచి యెల్లనరపాలుకున్ దెలియంగఁ జేసె, న్యా
 యమకద రాజపుత్రులు స్వయంవరమందు వివాహ మాడుటల్. 425

చ. స్వయంవరమ్మును విచ్చాస్వయంవరంబు పణిస్వయంవరము కుల్యస్వయంవరము
 నా మూఁడు తెఱంగులందు శ్రీరాముండు శివధనుర్వంగం బొనర్చి సీతం గైకొన్నది
 పణిస్వయంవరంబు తక్కుఁగల రెండును బ్రసిద్ధమ్ము లందాద్యమగు విచ్చాస్వయం
 వంబు చాటం బంచుడు. 426

ఉ. మౌళచోళమద్రవరమాగధవంగకళింగసింధుబం
 గాళకరూళలాటకురుకౌళమరాటవరాటగౌళనే
 పాళవిదంబుబిర్బరనృపాలకుమారకు లాసుబాహుభూ
 పాలుని పట్టణంబునకు వచ్చి రనేకు లుదంచితస్థితీ . 427

వ. అంతకు మున్ను యన్నలివాక్షి తద్యత్రాంతం బెఱింగి సఖింగాంచి కుంచితాస్యయై
కమఁగొనరి నశ్రుయరుల మంతనంబున నిట్లనియె. 428

ఉ. నెచ్చెలి! నా మదిం గలుగు నెవ్వగ నెవ్వగ నాపికొందు? నా
నచ్చిన చెల్మికాఁడు జననాథ శిరోమణి నాటిరాత్రి భూ
భృచ్చయరాజపుత్రి కడుఁ బేరిమి నాకిడినట్టికోర్కె యు
ద్యచ్చరితుండునైతగు మదఁకునుఁదక్క నొరుఁకవరింతునే? 429

మ. ధనముల్ కాల్చినె? రాజ్యనంపదలు కాంతారమ్మునన్ జేర్చినే?
గొన మందంబును జాతురీగరిమయుఁ గూరింకషప్రజ్ఞ యె
వ్వవికిం జొప్పదు వానిఁ గోరఁదగు నవ్వాఁడెన్నఁగా నా సుద
ర్భనుఁడే యింతకు నొక్కొకందొకతెక్క జక్కంగఁ గన్పట్టెడిఁ. 430

క. అవి త్రిపురావిపేర్చిని, దనశోడం బిల్కు రాజకనయవచనముల్
ననిఁగొన జనపికఁ దెల్పుఁగఁ, జవి యావైదర్శితోడ సఖి యిట్లనియెన్. 431

వ. అమ్మా! మన శశికరి సుదర్శమండను రాజపుత్రుండక్క నన్యవి వరింపనవి
నిశ్చయించుకొని యున్నయది 432

క. భారద్వాజశ్రమమున, నారాజ తమాజావాసమఁట! యాతనికిన్
చారాశ్రమగఁ ద్రిశుద్ధిగ, భారద త్రంబుజేపెఁ దననెమ్మనమున్. 433

వ. అనుడు వైదర్శియు నయ్యుదంతంబు తన పతికెఱింగించిన నతం డమ్మగువ
కిట్లనియె. 434

ఉ. వాని నెఱుంగుదే చెలియ! వాడన రాజ్యముఁ గోలుపోయి య
న్నానకు లేక కాననమునన్ మునివల్లె పసిండుఁ దల్లితోఁ
బూని యథాజిదాహ్వాయుఁడు పోరునఁ జంపెను వీరపేను న
వ్యానికతమ్మునన్ గడు నభాగ్యుఁడు వానికిఁ బుత్రి విత్తునే? 435

క. కావున నచ్చఁగఁ జెప్పుము, నీవేగి తనూజ కిపు డనింద్యచరిత్రుల్
కోవిదులు భాగ్యవంతులు, వేవేలు స్వయంవరమున విడిసిరి నృపతుల్. 436

వ. అవి భర్తవల్కిన వల్లెయిది యావైదర్శి పుత్రికడ కరిగి బుజ్జిగించి శిరమ్ము
మూర్కొని తొడపై విడుకొని యల్లన నిట్లనియె. 437

మ. ఫలమూలాశి వనప్రవాసి కృతుఁడున్ బంధువ్రజత్యక్తుఁడున్
బలకోశాదివియక్తుఁ డెంతయును విర్యాగ్గుం దతం దున్నతుల్

- గలవా యర్జితకు లార్జితోత్కటయశః ఖ్యాతుర్ నరేంద్రాత్మజుర్
దలంప స్నీకయి పచ్చిరందఱును సౌందర్యమ్మునన్ మన్మథుర్. 433
- తరల. అల సుదర్శను తమ్ముడుగా గడునందగాడు మహాబలం
దలంఘః దాతఁడు శత్రుజిత్తు ధరాధిపత్యము గల్గు వాఁ
దెలమి నీకనుకూలుఁడై తగు నేతదర్థమకాదె తాఁ
గలన నీతనితాత చంపెఁ బగన్ గళింగదరాధిపున్. 439
- క. అపియునుగాక యువాజి, త్తదనగునెడ వితనిఁ జంపు నాకతముననే
కదః భారద్వాజానికడ, సుదర్శనుండుండు టరయ సుదత్తిః వినుమాః 440
- క. నీతండ్రి సుదర్శనున క, పేతవికపుడనుచు నిమ్నుఁ బెండిలిసేయక
జేతోగతి వాంఛింపం. దాతలఁ పిఁక విడిచి పెట్టుమమ్మ కుమారీః 441
- వ. అనుడు నక్కొమలి తల్లి కిట్లనియె. 442
- చ. వనమున నుండుఁగా కతఁడు పట్టజమందు వసించుఁగాక వి
ర్భనుఁడగుఁగాక మేటిధనధాన్యములం దులఁదూఁగుఁగాక నా
మవ సంచానిఁ దక్కపెఱమానిసి నొల్లదు ధాతయైన పా
లనిహితమైన వ్రాతలకు లాఁతిగతుర్ బొసగింపనేర్చునేః 443
- క. శర్యాతి వచనమున మును, నార్య సుకన్యాభివాన చ్యవమవిఁ గొవి వ
ట్లార్యావచనమ్మున కుభ. చర్య సుదర్శను వరింతు పత్యవ్రతనై. 444
- క. తైతవ మెఱుంగక భర్తకుఁ, జేతోమోదమున సేవఁ జేసెడి నతికిన్
ద్రీతియు స్వర్గము మోక్ష వి, భూతియునుం గలుగు విక్రమగు నోతల్లిః 445
- క. మచ్చిత్రభిత్తి భగవతి, వివృలవిడి వ్రాపె వానివిధమంతయు నా
నచ్చినవాఁ డతఁ దొక్కడ, పొచ్చెములేదిందుఁ గూర్చి పొసఁగె నతవిపై. 446
- క. అవి శశికల వివిధ విద, ర్భనములు చూపించి తనకు రమ్మండు సుద
ర్భనుఁ దొక్కడ యవి చెప్పిన, జనవియుఁ బతి కెఱుంగఁజేసెఁ జవి సకలంబున్. 447
- వ. అంత స్వయంవర మహోత్సవం బాసన్నం బగుడు శశికల సుదర్శనురామికిఁ
జింతించి యత్యాప్తుండగు నొకవిప్రునింబిలిపించి రహస్యమ్ముగ విట్లనుఁ నోయయ్యాః
మాయయ్య యెఱుంగకుండ భారద్వాజాశ్రమమ్మున కరిగి సుదర్శనుంగాంచి
నా వచనమ్ములుగా విట్లనుము. 448

- ఉ. అంబ వినున్ వరింపుమవి యానతి నాకిదె నామనంబు స
త్యంబుగఁ జిత్కె వీపయి స్వయంవరమౌ విఁక నెల్లి; రాజసం
ఘంబు పురంబునఁ విడిసెఁ గాని త్వదాగమనంబు లేదు న్యా
యంబె యనాదరంబు విషమాంబకదర్శన! యో సుదర్శనా! 449
- ఉ. నే వినుఁ దక్క నన్యుని గణింప వరింప మదిం దలంప నా
మేను విజంబు నీయదిసుమీ వినుమీ! నను మావితేని నిఁ
గానమి వహ్నిలోఁ బడుదుఁ గావియెడన్ విషమాహరింతుఁ బ్రా
ణానకు వెన్నఁజూతునవి నఁ దంపోయకు ప్రాణవల్లభా! 450
- చ. మనకుఁ బరాంబికాకృప వచు స్తభభమ్ములు గల్గు దైవమునా
మనమున నమ్మి రావలెఁ జుమా! శివకేశవముఖ్యు లేజగ
జ్జననికి వశ్యు లాజనవి సత్యము దప్పనితల్లి యాపె వా
క్కును వితయానె నాథ! కయికొమ్ము ననుంబ్రతికించి పుణ్యమున్. 451
- చ. అవి వచియింపు మా నవవరాగ్రణి కిట్టులె యంచు శాస్త్రమా :
యనవు! నను స్తమున్ దెలిసినట్టిమహాత్ముఁడ వీవు కార్య మే
యమపునఁ జక్కనొనొ యటు లాకవితోవచియించి పున్నెమున్
గొనుము పరోపకారమునకుఁ నమమైన విశేషమున్నదే? 452
- ఉ. అక్కరుజాకడున్ గడు రహస్యమునం గను మట్లు కాంచి నా
చక్కఁదనం బొకింత వరసంబుగఁ జెప్పుము చెప్పి నాడు పె
న్మక్కువ మేరలేవి దవి మాటికిఁ దెచ్చుము చేతు లెత్తి నే
మ్రొక్కితి నంచుఁ బల్కామిక ముంచినఁ దేల్చిన వీవ నావుడునా. 453
- చ. తద్దత్తందగు దక్షిణన్ గ్రహించి యాతండును సుదర్శను కడ కేగి సకలమ్మును
వచియించి యతవిచే స్వయంవరమ్మున కేతెంచెదనవి యవిసించుకొని తత్క్షణమ
వచ్చి యక్కన్నెతో నంతయు నుడివె, నది సుదర్శనుండు స్వయంవర గమనో
న్ముఖందగుటయు, 454
- క. తల్లి మనోరమ శోకం, బుల్లమ్మునఁ గడలుకొనఁగ నొగి గుండియలున్
జల్లన వల్లన నశ్రులు, వెల్లివిరియఁ బల్కె విట్లు విహ్వలమతియై. 455
- చ. పలుపుదు రాజు లున్నెడకు బాసట లేకయ పోఁ దలంచె ద
ప్పలుగు యథాజిహ్వాఁ డతివైరి విషం గడతేర్చు నెంచి కా

నలయెడ కేగుదెంచు, నను నాత్మజుతోకపరీతఁ జేయఁగాఁ

దలఁపకుమయ్యః నాపలుకు దబ్బుటనేయకు మయ్య నావుదున్, 456

ఉ. అంబికయానతిన్ శిరమునం దిడి యేగెడి నాకు నెందు న

ద్దం బొకడుండునే ? యెరులధాకకు జంకుచునే ? మదంబి తో

కం బుచితంబె క్షత్రియకుఁ గాఁదగుకార్యము కాకపోవు దుః

ఖంబును సౌఖ్యముం జగతిఁ గావడికుండలు ప్రాణితోటికిన్, 457

వ. అవి తల్లికి దైర్యంబు చెప్పి విషాదవత్తంబగు రథం బధిష్టించి చన నుద్యుక్తుం

డగు కుమారుంఁగాంచి మనోరమ యిట్లనుఁ నోయన్నఁ విజయాత్థం బేగెడి విన్ను

వగ్రమ్మున నంబికయు వెనుకఁ బార్వతియు విషమమార్గమ్ముల వారాహియు దుర్గ

మ్ముల దుర్గయు ఘోరకలహమ్ములఁ బరమేశ్వరి యగు కాళికయు స్వయంవరమ్మున

సౌమ్యయగు మాతంగియు భూపమద్యమ్మున భవానియు గిరిదుర్గంబుల గిరిజయుఁ

జక్వరమ్ములఁ జాముండయుఁ గావనముల ననాతవి యగు కామగయు వివాదమ్ముల

వైష్ణవియు శత్రుసమాగమమ్మున భైరవియు సర్వదేశంబుల జగద్వాత్రియగు భువనే

శ్వరియుఁ గంటికి తెప్పచుదమ్మున రక్షింతురుగాత మని దీవించి మఱియును, 458

౯. అన్నా ! నిన్విడనాడి యియ్యెడ క్షణంబైనన్ వనింపంగఁ జా

లన్నిన్నున్ గనులారఁ గాంచితద కాలంబెల్ల హేలాగతి

న్విన్నాణంబుగఁ బుచ్చుచుందు నదియున్ విచ్చుంబుగావింప నీ

కు న్నాయంబె ? రథంబుపైవిడి ననుం గొంపొమ్ము నీతోడుతన్, 459

వ. సుదర్శనుండు వల్లెయవి థాత్రేయాసహితంబుగఁ దల్లివి రథం బెక్కించుకొని శీఘ్ర

గమనమ్మునఁ గాశీపుండ్రు చేరిన సుబాహుం దెక్కుకొని తగినవిడిచి యొసంగి

యుపచారమ్మునకుఁ దగువారి వియోగించె దోహిత్రసహితండగు యథాశక్తిమ

దక్కుఁగల రాజన్యులను సుదర్శనుంఁగాంచి తమలో నిట్లు ప్రశంసించుకొనిరి. 460

సుదర్శనుండు స్వయంవరమున కేగుట.

ఉ. తా నిట కేగుదెంచెను సుదర్శనుడుం దగువానిభంగి రా

ట్నాసుల రాజరాజసుత సుందరు లందఱినిం ద్యజించి త

న్నీవళివాక్షి కోరునవియే మనమందుఁ దలంపఁ బోలు నే

మో ! నగినట్టియాకు లగు నొక్కెడఁ బట్టజముల్ గ్రమమ్ముగన్, 461

- క. అవిన యశాజి త్తిట్లనుఁ, గనుఁదీ : మీరెల్ల నాచుకడిమి విట సుద
రృనుఁ గదతేర్చెద నవపుడుఁ, బవిఁగొని యనుఁ గేఁకాదిపతియాతవికిన్. 462
- మ. ఇది యిచ్చాపరజార్థ మేర్పడియె నయ్యేణాక్షి యిందొక్కరున్
మది కింపై తగువాని నంగభిషామాజ్యమ్మునం గూర్చు న
య్యది తక్కుంగల యశ్శుదాదుల కవార్యం బట్లు కాదేని దు
ర్మదు రీరాజులటందు రెల్లరును మర్యాదావినాశంబుగన్. 463
- చ. అది యట్లులుంచు న్యాయమగు నాతవిరాజ్యము దుర్నయమ్మునకా
మొదల హరించి యచ్చితివి ముద్దులచున్నవి; కాతవిన్ వరిం
వఁదగదె ? యీ సుదర్శనుఁడె పట్టముగట్టెనె : బేరితి నె
మ్మది విటు కుందనేల వినుమా : యితఁడే వినుఁ జక్కఁ జేసెడిన్. 464
- క. విను మెన్నఁదేని దర్శ, మ్మునకున్ జయచుట్టు సత్యమునకగు వృద్ధుల్
చనికుముదొర్పార్థమునకు, ఘనుఁడందఱి నేఁజవాడుగలఁడో : లేఁడో : 465
- ఉ. అందఱినిన్ వరింపదు కదా : యొకరాజతినూజ యందఱున్
సుందరు లిందఱున్ మిగుల శూరు యదారులు వీరితోన నా
సుందరి యొక్కవింగొన నసూయమెయిన్ మనమెల్లఁ బోరినకా
విందకు మూలమౌ విది యనీతియొ : నీతియొ : విర్జయింపుమా. 466
- క. అమడు యశాజిత్తను నీ, వసిన ట్లిచ్చాకృతస్వయంవర మిది యొ
క్కని ననవద్యచరిత్రుని, నవఘని ఎరియించెనేని హర్షచ మాకున్. 467
- చ. వలుపు రఖండతేజులు నృపాలకుమారకు లుత్తమోత్తముల్
గలయెడ నెవ్వఁడో యొకఁ డగణ్యుఁడు కన్యఁ బరిగ్రహింప యో
గ్యులుగని యూచకుండుటదియన్ గడుము క్రమె : సింహభోగ్యమా
పరిలము నక్కకున్ విడువఁబాడియె : మేడవి : నీతివాక్యముల్ : 468
- గీ. అగ్రజాతికి నేడమ్ము లదికబలము, బావమెక్కుడుబలమగు క్షత్రియులకు
బలము గలవానిరాజ్య మీవడఁతిమిన్న, బలమ శుక్లంబు రాజవివాహములకు. 469
- న. ఆయ్యది మదర్శనునకుం గలిగెనేని యతండ వరిగ్రహించు వితరులకుఁ గలదేని
యితరులు వడయుదు రని యనోవ్యక్తలహమ్ము లొనర్చు నవనీపతులకడకు
సుదాహం దాపరాతుండై వచ్చుటయు. 470.

క. అవనీపాలర కెల్లను, వివాదము తటస్థమాయె వింటివికద : యో
యవనీవర : నీవియ్యెడ, వ్యవస్థనేర్పించి వీరివా దడఁపఁదగున్. 471

వ. అన నతం దిట్లనియె. 472

చ. జనవరులార : నాకొమిరె చాల సుదర్శనునిన్ వరింపఁగా
ననయము నెంచుచున్న దతఁ డర్హుఁడు గాఁడని యెంతచెప్పినా
విన దతఁడునా స్వయంవరపువేడుక వచ్చె బహుశ్చ లేల దై
వనియతి కన్యథాకరణపాటవ మేరికినై నఁ గల్గినే. 473

వ. అనుడు నాతని చిత్తవృత్తి నెఱింగి సంపన్నులగు రాజన్యులంవఱును సుదర్శనుం
బిలువంబించి యిట్లనిరి. 474

ఉ. ఓయి నృపాలపుత్ర : యిదికొక్కరుఁడై చనుదెంచి తీవు పే
నాయుతు లెందఱో నృపతివందను లాహవమాచరించి యు
జ్ఞాయతనేత్ర నీకళికలాబ్జముఖిఁ గ్రహియింప మన్నవా
రీయెడ నీకుఁ జేయగల దించుకయున్ గనుపట్టినేర్పునే? 475

కా. నీకుం దమ్ముఁ డఖండశౌర్యనిధి వజ్రేంపంగ యోగ్యుండు లో
తైకస్తవ్యుడు శత్రుజిత్తును సహాయాభూతుఁడై తాతయునా
పీఠ విష్ణువు వధింప నియ్యెడ కొగిన్ విచ్చేసియున్నారు నీ
రా కత్యంతము శోచనీయము కదా : రాజన్యవంశాగ్రజే. 476

గీ. ఎవరు పిల్చిరొవిన్ను : నీ వేకతమున, వచ్చియుంటివా కలిగిన వాస్తవంబు
చెప్పితిమి మీఁద నీదగుచిత్తవృత్తి. కర్ణ మగున బ్లావర్ష ముటవ్వనతఁడు. 477

ఉ. వారలఁ గాంచి యిట్లను నృపాలకులార : కృపాకులార : మీ
పేరిమి యంతయొప్పునొకొ భీతిలియిప్పుడు లాభమేమి, నా
భారము దేవదేవి దిటఁ బంపిన దాజగదంబ నాకు నై
క్షీరమొ నీరమొ యొకటి చేయదె శత్రులచేతి కిచ్చునే? 478

చ. ఎరిమి నమస్తమందుఁ బరమేశ్వరినే కనుఁగొందు నాకు శ
త్రులనుచు మిత్రు లంచుఁగలరో : యలరారెడివేడ్క వంబ నా
కలఁగఁజుపట్టి బొమ్మనిన గన్గొన వచ్చితి నీస్వయంవరం
బయిక నెవండు వ న్నెదురు నాతని కంబిక శత్రు వయ్యెడునా. 479

మ. బలమిచ్చుకా యశమిచ్చు సంపదలిడుకా బాలించుఁ దేలించు ను
 ర్పయిలకా జేయు దరిద్రులం బొనరుచుకా భంజించు గుంజించు నే
 యలఘప్రాభవ యేజగజ్జనని యేయార్కమహాదేవి త
 ద్బలమే నాకు బలంబు తక్కుబలమున్ బాటించ నే నెన్నఁడున్. 480

క. శక్తు లశక్తులు గలరే, శక్తియనుగ్రహము గల్గు జనులే శక్తుల్
 శక్తికృపలేచివార ల, శక్తులు బ్రహ్మాదులైన జనవరులారా : 481

చ. జయమయినం బరాజయము సంభవమైనను నాకుఁ గాదు త
 జ్జయ మజయమ్మునున్ యశ మనద్యశమున్ జగదంబ, కట్టి నా
 కయి వగవంగఁ బోకుఁడు మహామహులారా : దయాళులారా : వి
 శ్వయముగ నేను శక్తుడ నశక్తుడ నేమిటి కీచిదారముల్. 482

వ. అను నారవి వచనమ్ములకు సంతసించి కొందఱు రాజు లిట్లనిరి. 483

క. నీవల్కలెల్ల విక్కమ్ము భూవకులవతంస : నీవు పుణ్యాతుఁడ వెం
 తో వగఁ బూని యుదాజి. ద్భూవతి యున్నాఁడు మఱివి పోయెదనుమ్మి : 484

వ. నావుడు సుదర్శనుంచు రాజేంద్రులారా : మీకు నాయం దనుగ్రహం బింత యొప్పి
 వకతనం గదా యింతపట్టు నాకెఱిగించితిరి. దైవాధీనం బగు నీవరావరాత్మక
 ప్రపంచంబున మృత్యువనునది తనంతన సంపదించునుగాని యొకవి నొకఁడు
 చంపువాఁడు లేఁడు. జీవుండు కర్మాధీనుండుగాని స్వతంత్రుండుగాఁడు. కర్మంబును
 సంచితవర్తమాన ప్రారబ్ధభేదమ్మువ మూడుదెలుంగులై యొప్పుఁ గాలకర్మస్వభావ
 వ్యాప్తంబగు వీజగంబునఁ గాలంబానన్నంబుఁ గాదేవి దేవునకైనఁ జంపనశ
 క్యంబు. కాలవశంబున మృతులగుప్రాణులకు శుముండు విమిత్త మాత్రంబుగా
 నెఱుంగునది. సింహంబు కతవ మజ్జనకుండును యుదాజిత్తు కారణంబున మన్మా
 తామహుండును మృతులగుటయు విట్టిదకా తెలియుఁడు. తానెంత ప్రయత్నం
 బొనర్చినను దైవయోగంబు మూఁడినఁ జావక తీరదు. 485

గీ. ఎవ్వఁడో తమ్ము రక్షింపనేం ? దైవ, బలమొకటి తప్పకుండిన వాఁడు శక్రు
 భయము రోగాదిభయమును బాపి వేయి, వత్సరమ్ములు జీవించు వంత తగునె ?

క. శుభమును నశుభమును నీ, యుభయమును బురాకృతమున నొడఁగూడును దా
 ను భయంబందినఁ దప్ప ద, మభవించియ తీరవలయును నరుల కెల్లన్. 487

గీ. తా నొనర్చిన కర్మంబు తనకుఁ గష్ట, మొనుఁగుతఱి తెల్విగలవాడు వ్యసనపడఁడు
అన్య లవకారమును దన కాదరించి, రనుచు నజ్ఞుండు వైరమ్ముఁగని కృశించు.

ఉ. దైవము నమ్మి వచ్చితిని దైవమ సైన్యము తోడు వీడయిన్
దైవమ తల్లిదండ్రులును దైవమ వైరియునాకు నెరవ్వుము
దైవమ తద్వలంబు సుఖదాయయై కష్టము విచ్చునట్టిదో
భావిఫలం బెఱుంగ మనపాటి మమస్యుల కర్హ మెట్లగున్ ? 488

గీ. అయుధాజిత్రు సుఖములనందుఁ గాక, యతఁడు శత్రుండుగాఁడు నే నతనికైన
నగుదుఁ గాక మఱేమి, లోకైక జనని, కలమ నా పాలిటికిఁ గల్పకంబు నగిది.

వ. అనుడు నెల్లరు వంతసిందిరి. సుదర్శనుండును దన యెడ కరిగి సుఖంబుండె.
మఱునాఁడు సుఖాహునిచే నాపూతులై రాజన్యులందఱును దదాస్థానమ్మున విమాన
సంగతు లగు నమరులంబోలె మంచంబుల నధిష్ఠించి శశికలాగమమ్మున కెదురు
చూచుచు నక్కలికి యెవ్వని వరించునో యని సందేహించుచును సుదర్శనుం
దక్క నొరుల వరింపదను వారలును నల్లైన నన్యోన్య కలహంబు దప్ప దనువా
రును నైయుండునెడ, 491

ఉ. మంగళ వాక్యముల్ నెలఁగ మజ్జనమాడి విభూషితాంగియై
యంగజాహువు బాణమన నా లలితాంగియుఁ బట్టు పుట్టమున్
రంగుగఁ గట్టి యొప్పుగఁ గరంబునయిండు మహాకమాల వ్రే
లంగ వృషాలపుత్రులు కలంగఁ జెరింగి నభీనమేకయై. 492

వ. తత్పభావికమ్మున నొక మణిస్తంభంబు చాటునఁ దలవంచుకొని దింతించుచున్నం
గని స్మితపూర్వకంబుగ సుఖాహం దీర్చినియె. 493

కా. అమ్మా ! కన్యోపమచ్ఛుః రాజసుతు లత్యంతోన్నతుల్ మేటిహ
పమ్ముండున్ మదనుల్ యశోవ్రితు లతిప్రొదుల్ నినున్ గైకొన
న్నెమ్మి న్నేడిట వచ్చియుండి రొకరున్ వీకిష్ట మోవాని నే
రొక్కమ్మా ! రూపవయఃపరోన్నతి కలాకూరింకషారింకృతున్. 494

వ. అనుడుఁ దండ్రికి నక్కుమారిక యిట్లనియె. 495

ఉ. కాములు యన్మదుల్ శతులు కశ్యపచిత్తులు పాతకుల్ జగ
త్స్వాములు వీరియగ్రమున సాధ్వలు వర్తిలరాదు "సాధ్వీయా"

- భామిని భర్తదక్క నొరుఁబాఱఁగఁ జూడఁగ రా" దటంచు వి
ద్యామహితుల్ వచింతు డిది దర్శ విరుద్ధ మొనర్పు నేర్తునే : 496
- క. పలువుర దృగ్విషయందై, కులకన్యక చనివ దానికొఱ కెల్లరునుం
దలపోయుదు రెల్ల దమగు, వెలపొలఁతుకభంగి దానివిభవంబెల్లన్. 497
- ఉ. మాలిక చేకఁ బూని తగుమానివిభంగి స్వయంవరస్థలం
బేరితాంగి త్రొక్కు నదియే వెంభామిని వేఱ యున్నదే
చాచగనున్న యీనృపతిసంఘములోఁ జొఱఁబాఱ నాకునుం
బోలనె తల్లి : యేను వెలబోటి నె యిప్పుని నాచరింపఁగన్ : 498
- క. ఏను సుదర్శను సౌహృద్, దానన కద : పభకు నేగి తక్కరుఁ జూడం
గానేమి మానమున కవ, మానం బొనరింపఁ దగునె మానివి నయ్యున్. 499
- మ. వనధుల్ పెట్టివ భామి ప్రక్కలయివన్ భాస్వంతుఁ డస్త్రాచల
మ్మువ నావిచ్చువమందినన్ కళికుహూమ్మూర్తిన్ బ్రవర్తించినన్
విను మే నల్లసుదర్శనున్ విడిచి వృద్ధీనాథు వేతోక్కనిన్
గన ముక్తకావినఁ దేర్కొనన్ మనమునన్ గాంక్షింప ముమ్మాటికిన్. 500
- క. కావున నాకవికి నను, స్త్రీవిచ్చి వివాహ మెల్లినేఁబఁ దగు గతిన్
గావింపుము కాదేనిన్, జీవితమున కిపుడ విడుతుఁ జేరెఁడునీటిన్. 501

సు బా హు డు చి ం తి ం చు ట.

- వ. అనువచనంబు లాలించి సుబాహుం డితికర్తవ్యతామూఢుండై తనమనమ్మున, 502
- ఉ. వచ్చినవారు రాజు లవపద్యచరిత్రలు వేసవేలు వీ
రిచ్చకమాడినన్ వెదల రేమియొనర్తు : మదాత్మ జాతకు
న్నచ్చిన యాసుదర్శనుఁడనన్ బలహీనుఁడు, నాకు వీరిచేఁ
జచ్చుట సంభవించె నిది క్రుపు పుత్రిక గాదు గా : తుదన్. 503
- వ. అవి గొండుకపేపు విచారించి దైర్యమ్ము దెచ్చుకొని పలువురతో గలహించుట
యెట్టిబలవంతువికేవిఁ దగదని వారినొప్పించువాఁడై వినయవినమితుండై బద్ధం
జరిపుటందై దీనుండై డగ్గఱఁ జని యిట్లనియె. 504
- ఉ. ఓవరిపాలారఁ కరుణోదధులారఁ మహాత్ములారఁ నా
పై నెవరుంచి నాదుపొరపాటు డిమించి యనుగ్రహించి నా

మానముఁ బ్రాణమున్ మిగుల మన్నవఁజేసి యొసంగి కూర్చున
న్మానముఁలకా గ్రహించినను మానమునన్ దయసేయు బొప్పగున్.

505

ఉ. ఎన్నివిధంబులన్ విడిచి యే బలిమాలిన వానిఁ దక్క మా
కన్నియ యన్యునొల్ల నని గట్టిగఁబట్టుమ బట్టియున్న దే
మన్నను మాటువల్క దది యన్నెముఁ బున్నె మెఱుంగనేర ద
న్నన్న : మదర్థమై శ్రమమునందితి రిందఱునుకా వృథాగతిన్.

506

మ. కరులన్ రత్నములన్ దురంగమములకా గ్రామంబులన్ గాంతలన్
సిరులకా సౌధములన్ మహాంబరములన్ శ్రీమించుపూఁదోఁబలకా
దరిఁజీరాజ్యమునెల్ల విచ్చెదను నాతప్పొప్పులన్ పైఁచి కూఁ
తురుగా నాడుకొమార్తనెంచి నను విర్దపున్ బొప్పందగున్.

507

స. అవి బహుభంగులం బ్రార్థించు నానుబాహున కొక్కరును మాటాడక మిన్నకుం
డిరి. యథాజిత్తు క్రోధతామ్రాక్షుండై వండ్లు పటపటఁ గొరుకుచు నిట్లనియె.

508

ఉ. ఏమివచించెదీవు మది వింతవివేకము లేక పుత్రికకా
సోమరివై సుదర్శనుని సొమ్ముగఁ జేయఁదలంచి యొగ్గులకా
టూమివరేణ్యులన్ వెడలిపొమ్మనలేకిటు నక్కజిత్తులన్
వేమఱు పన్నినన్ దెలియనేరమె తక్కొరు లంత మూర్ఖులే.

509

చ. మొదలన నందియం బయిన మూర్ఖుఁడవై యిటులెల్లకా వృథా
విధిమెయఁ బిల్వఁబంచి పలవించినఁ బోవునె : నన్నుఁ జూడు నీ
మదమడఁగించి చక్కడఁచి మందుని నిందుని నీసుదర్శనున్
బదిలము చేసి మన్మచికిఁ బట్టముగట్టెద నీకుమారికన్.

510

క. అనిలో నాకొక్కనుద, ర్శనుఁ డుబ్బి : యూరుఁగాయె : పకలనరేంద్రుల్
పఁగొని యెదురుకొనిన నొ, క్కవిమిషమునఁ జక్కడంపఁ గలనెఱుఁగవొకో.

కా. భారద్వాజ ఁవిం గజించి మును తత్రాణం బుపేక్షించితి
స్వీరుల్ వీరిలుమెచ్చ నేడడఁకు నీనేర్పింకఁ జాలించి యా
వీరజాక్షిఁ నాదుమన్నునికిఁ బెండ్లింజేసి రక్షించుకొ
మ్మి : రాజ్యంబు మదాశ్రయంబుకలిమికా మేలెంచి కీలెంచుమీ.

512

తే.గీ. రాజ : 'నీవాశ్రయోనక ర్తవ్య' యనఁగ, వినవొ : యేమని యీ సుదర్శనుని కిత్తు
వాత్మజాతను ; మహదాశ్రయంబు గోరి, తేని నామనుమని కిమ్ము మానవేంద్ర :

- క. ఒక్క సుదర్శనుఁ దక్కఁగఁ, దక్కఁగఁల వరించెనేనిఁ దగులాటంబుల్
పొక్కవు మంటవమునకున్, జక్కఁగ వీతవయఁ బిలువఁ జనుము నృపాలా :
- వ. అవివల్లా నయ్యుధాజిత్తున కుత్తరం బీనేరక కాశీరాజు చింతాక్రాంతుండై తలవంచు
కొవి యంతిపుఁమ్మున కరిగి భార్యం గాంచి యిట్లను “నోతరుణీ : యెట్లైన సుద
ర్శనున్ విడిచి మనకన్నియ యన్యుని వరించు నట్లొనరింపవలయుఁ గాదేని మానం
బురక్క” చనవుడు వల్లెయిది యాపె శశికల పాలికిం జని మెల్లన నిట్లనియె. 515
- ఉ. అమ్మరొ : యాసుదిర్బసువీకన్న బలాధ్యులు రూపవంతులున్
పొమ్ముఁ గల్గవారలును జూడఁగ వేంకొలంది వచ్చి ర
ర్థమ్మును బ్రాణమానములు దక్క విఁ కాతవిఁ గోరితేని మా
యమ్మ : పినంగదమ్మ : పదవమ్మ : స్వయంవర రంగభూమికిన్. 516
- క. వినుము సుదర్శనుఁ గోరిన, మనుఁడు యుధాజిత్తు వాని గడతేర్చి క్షణం
బున విన్ను నన్ను నీ జన. ఐవి నట్లొనరించు నంత క్రూరుఁడుఁ గలదే. 517
- క. అవి నయమున భయమున న, వ్వనజముఖికఁ దెల్పు నా యవసరంబునఁ ద
జ్జనకుఁడు సుబాహు భూపతి, భనుడెంచి మఱియును జెప్పెఁ జనువున బలిమి 518
- క. వెన నాశకిరియును దా, నసిచారావ్రతము పూని యగ్ని నుజ్జితెదన్
విసముఁ మెనవెద నన్యుఁడు, విషమాంబకుడైన వొల్ల వేయేమిటికిఁ. 519
- చ. వినుము నృపాల : నా మనవి వీరలకుఁ మది జంతెదేని న
వ్వునువుగ నా సుదర్శనువ కర్పజఃజేసి రథమ్మునందు మ
మ్మునిచి మహోత్సవం బింర నూరికి నాపం విద్యు మట్లొవ
ర్చిన నేదిరించు శత్రుం హరింపఁ గలాఁ డతఁ దాహవమ్మువన్. 521
- వ. అమ వద్వార కతం డిట్లను. 521
- చ. వలుపురికో విరోధమది బ్రహ్మకునైవఁ దరంబుగాదు నా
వలుకు గణించి పంతమును బట్టకు మెవ్వరికైవ పాహసం
బలవడ దన్ని కార్యములయందును “వెట్టి యడంగె రోకలికా
దలకును జాట్టుమం” చనువిధమ్మువఁ బల్కుదురమ్మ పుత్రికా : 522
- చ. వదలుమటుండుఁ జెప్పెదవు వారలు వీరలు వైరయుక్తు లు
వ్వుదులు నృకంసు రెల్ల వరనాయకులున్ మిముఁజాట్టి యేకమై

- కడిసిన మీరొనర్చుగల కార్య మొకించుకయేవి లేదు నా
మది యెటలోప్పు దుర్మదులు మానక యెంతకునైన నొప్పరే : 523
- ప. నా కొక్క యుపాయంబు దోచుచున్నయది. ముమ్ము సీతావివాహమ్మున జనకుం
బరెఁ బణం బేర్పిఱుతు నట్లైన విర్వివాదంబుగ నమద్ధుఁడగు వేరొకడుగాని సుదర్శ
నుండుగాని విన్నుం గైకొను ననుడు శశికల యిట్లను నోయయ్యా! నమద్ధుఁడైన
గాకున్న నాకు సుదర్శనుండ భర్త కాని యన్యుండు గానేరఁడు. 524
- ఉ. ఈవు పణంబు నేర్పఱచితేవి ధనాంగనరీతి నేనుమా
గావలె పీరికిఁ నమముగా వశనైః యొక్కఁడెవ్వఁడో ననుం
జేవ గలాఁడొ పేటొకఁడొ చేకొను నప్పుడుమాత్ర మెల్లరుఁ
భూవిభు లూరికుందురే : నమద్ధుఁడు లెంతురె ధర్మవద్దతుల్. 525
- క. ఏవిధినైనను గలహము, భావయ లోకైకజనవి భావించి ననుమా
దేవేరిగ నొనరింపు య, భావిధిగ మదర్శనునకుఁ దంకకుమింకన్. 526
- ప. స్వయంవర మంటనమ్మున కరిగి రాజులం గాంచి యుపాయమ్ముగ విట్లనుము.
“నేటిదినమ్మున కీ సభం జాలింత మెట్లైన నీ కార్యంబు నెల్లి నమద్ధించెద విది
విక్కువ” మని యవ్వారిని విడిదల కంపించి యీరేయి గుప్తంబుగ నాకని
రావించి విధివిధానంబుగ నన్ను సమర్పింపుము. మీఁద నాతండు నన్నుఁ దన
రథంబునం దిడికొని పోవనేర్పు రాజులు సంగరోన్ముఖులై దుర్మదమ్మున నడ్డుపడి
రేవి యన్నదుపాసితయగు శక్తియ వివారించుఁగాక. కాదేని సుదర్శనుతోడి లోకంబు
నాకును జేతులువంత విశ్వయంబున మఱియును, 527
- క. ఒనఁగిన నొనఁగుము విధిగా, నొనఁగంగా నేరవేని యొగి నాయంతన్
బ్రసవశరుఁడు పాక్షిగ దే, వి సహాయగ నతని వెంట వెదలెద ననుడుమా. 528

శ శ క లా వి వా హ ము.

- ప. సుఖాహండును గుప్తంబుగా సుదర్శనునకు వివాహంబు పేయం దలంచి చవి
నభ్యుల కిట్లను. నేటి కీ సభ చాలింతము రేవు భవదిచ్చాను సరణంబుగ స్వయం
వరంబగుఁ దదవొనరింపక ప్రకృతము విడుదులకు దయపేయం దనుడు వందీక
రించి రాజన్యులందఱును శివరమ్ముల కేగి పురంబు నల్లదల రక్షకుల వియోగించి
సుఖంబుండి రంత వతండును వివాహంబునకుఁ దగు సంభారం బొనరించి

యార్యుల రావించి యెరులెఱుగకుండ సుదర్శనుని బలిపించి మంగళ స్నానాది కృత్యంబులు విర్వర్తించి యరుపుర నేకవేదిఁ గైపేయఁ జేసి యాచమనీయార్ఘ్య పాద్యమ్ము లావరించి యనర్ఘ్యవస్త్రద్వయం బొసంగి మధువర్కంబిది గోవును సమర్పించి కుండలమ్ము లలంకరించి విధివిధానమ్ముగఁ గన్యాదానం బొవరించె.

ఉ. అంత సుదర్శనుండు దగ నాలలితాంగి సుధాకరాస్య సు
స్వాంత ననంతరమ్యగుణ సంబుజపత్రవిశాలనేత్ర వి
శ్చింత రమానమః హరి శచీనతిఁ బోలె గ్రహించె మేదిసీ
కాంతుఁడు గళిరాజు పలుకానుకిలన్ దసీయించె నల్లవిన్.

580

ఉ. పిమ్ముట నెచ్చెఱల్ గదిసి పేర్మిమెయిఁ దళుకాఁబంగరుం
బొమ్మయఁ బోవి యాస్యపతిపుత్రిక నెత్తి యలంకరించి పొం
కమ్మగు యానమందు నెనకమ్మనె నుండియు మంటపమ్మును
ధ్యమ్ము నలంకరించిన సుదర్శనుపాలికఁ దెచ్చి రిమ్ముగఁ.

581

వ. అంత బుర్రోహితుండు నగ్నాభానం బొవరించి లాజావిసర్గంబు విర్వర్తింపఁజేసి
ప్రదక్షిణాదికం బొనరింపఁ జేయుదుఁ గళిరాజు సంతృప్తాంతరంగుడై సర్వోప
స్కరయ్యుటంబు లగు రెండువందల రథమ్ములును నానాలంకారయంతంబులగు ననే
కవనహస్తమ్ములును విహంగమరాజవేగమ్ములగు తునింగాయుతమ్ములును గ్రహేళక
శతంబులును కాంచన భూషితంబులగు దాసీశతంబులును వివిధచిత్రవిచిత్రంబు
లగు వానగృహమ్ములును పూఁదోటలును ప్రకటమ్ము లగు శకటమ్ములును తక్కుం
గలుగు నానావిధవిశేష్టపదార్థమ్ములును నుపాయనంబుగా నొసంగి యల్లవిఁ గారవించి
వియ్యపులలగు మనోరమం గాంచి విహితాంజలిపుటుండై యట్లనియె.

582

క. అమ్మా : యీమత వీసుతు, పొమ్మయి నవ్వు డిఁక వీడుపొమ్మననేలా
నెమ్మిగలిగి యెంతయు గా, రమ్మున నేల్కొమ్మ నే గరములు మొగుదుఁ. 583

వ. అనుడు మనోరమ వంతోషపూర్వకంబుగ విల్లను. 584

గీ. ఇ-తకన్నను వృద్ధిచే నెవఁగునుయ్య, రాజ్యహీనుండవక మహారాజవయ్య
విచ్చితివి మత్కుమారున కిగురుఁబోడి, రత్నపుంబొమ్మవోవి గారావుఁబుత్రి. 585

ఉ. దీరులయందు సుత్రముల దీవరులందుఁ గృపాకుండ్ మహా
దారుల వీరులన్ మణియు రఘుల మామ్యుల నన్యులందు విం

కేరు భవత్సమామలు : మహేంద్రమహేంద్ర : సుబాహుభూష : మా
భారము వీది వీ కొమిరెలాఁము మాయది నేటివారమే.

536

ఉ. వీరికినై నఁ బుత్రికలవిచ్చెడిచో ధనధాన్యసంపదా
దారవిహార పుష్పవనకల్పము లాదిగఁ గల్గెభాగ్య వి
స్తారము నెంతు రెంతటి వదాన్యశోమణుఁ లట్లుఁ గాక సా
దారణు మత్కుమారకు సుకాపతిఁ జేపితి వింత యొప్పునే.

537

మ. దనధాన్యంబులు గల్గి యెక్కుడగు విద్యాబుద్ధులం బొల్పి వ
ర్తనలం బెద్దలమెప్పుఁ గాంచిన మహాధన్యాత్ములౌ రాజనం
దసులన్ జూడక సీకుమారి తనయంత న్నాతనూజాతు ని
ర్దమనిం గోరుట కేను మెచ్చ విమ నాంతర్యమ్మువన్ మెచ్చెదఁ.

538

వ. అనపుడుఁ బ్రీతుండై సుబాహుం "దోయమ్మా ! నీకొమరుండు రాజ్యవిహీనుండని
విచారింపనేల : మద్రాజ్యం బఖిలం బతనిది కాదే" యని మరియును.

539

గా. నారాజ్యం బఖిలంబు విచ్చెదను పేనావీత్వముం బూనెదఁ
నీరాజ్యం బిది యేను పేనకుఁడ నా వీభేదమేలా : పయో
వీరన్యాయమునన్ వసింపురము మమ్మీలున్న వారింకఁ ద
ర్వైరం బెట్టులౌ సామదానములన్ వారింతు భేదానన్.

540

క. ఆమూఁట జక్కఁబడరే, వేమాయెఁ నంగరంబె యే నొనరింతున్
బో : మావిని : జగదంబిక, యే మన కన్నిటికిఁ గలఁ ది కేటికిఁ జింతల్.

541

వ. నాపుడు మనోరమ యిట్లను.

542

ఉ. నీవచనంబుచేతన జనించె ముదంబు మదంబి వీకు సౌ
ఖ్యావహాయయ్యెడున్ సుఖములందుము పుక్తులకోడఁగూడి యీ
భూవలయంబు నీవ తగుపోజిమి నేలుకొనంగదయ్యు : మ
ద్దేవియి మత్కుమారువకుఁ దెచ్చి యొనంగును దండ్రీరాజ్యమున్.

543

చ. కరమువ మమ్మపట్ట వది కొంచనమౌఁ దనయత్న మింతయుం
బొరయకయే నమ స్తముమ బూర్ణమగుఁ బ్రజలందఱున్ మహా
దరము వహింతు నెచ్చుది ముదమ్మువఁ బొంగు నమ స్త కార్యమున్
పరివడు నొక్కపెట్టి గ్రహచారము చాలిన యప్పుడేరికిన్.

544

ఉ. చింత యొకింత లే దఖిలజీవులకున్ సుఖవేళఁ గష్ట మొ
క్కింతయు రాదు కష్టమున వింతుకయున్ సుఖమబ్బుఁ బోదు లె
మ్మింతకు నాతనూజానకు విస్మయికాలము మంచిదౌట నా
వంతయు వంతరాదికఁ బ్రయత్ని మొనర్చుము కూతునంపఁగన్. 545

వ. అవి యన్యోన్యకష్టసుఖప్రచారముల నారేయఁ గడపుచున్నంత వగరమ్మన విడిసి
యున్న రాజులమారులు మంగళరూర్కాదివిన్ననమ్ము లొక్కింత యాలించి. 546

ఉ. కొందఱిదేమి హేతువనుకొందురు కొందఱు పెండ్లికొల మీ
చందమున జెలంగు నవి నందియ మందరు కొంద రీన్యపుం
డందఱ మొనఘ్నః తనయాత్మజ వాదివికిచ్చి పెండిలిం
దొందరిగా నొనర్చెడివిసోదము గాదగు నందు రమ్మెయిన్. 547

ఉ. అంతటఁ గాకొకటి వినియచ్చున రాజులఁ దిచ్చ నేగ భూ
కొంతులయం దొకందఱున గొంతుమున్ బొంపంపఁ దంతయున్
స్వాంతకుమనం దెఱంగియు సువాహుండు వెల్వెలఁబోక “యోధరా
కాంతులు ! పెండ్లి విడువకుఁగా దయపేయుడు మీర లెల్లరున్. 548

క. నాపుత్రు యెంత చెప్పిన, మావజకుడు వినక తనదుమది కెక్కిన యా
భూవతిమాజా సుదర్శను, నే పెండిలియాదెఁ జెప్పు డేమి యొనర్తున్ ? 549

తే.గీ. మిమ్ము వియ్యోధ దయఁజూపి మించుపేర్ని, వించి నా గౌరవమును దక్కించుపొంచె
పేక్షకొనియెద” నాపుడు తేఱులెల్లఁ, దలయ వంకించి యారీతిఁ బలికి రతవి. 550

క. భోజనములాయె నొకరును, రాజా ! రాజుల రకట ! రాత్రి వివాహ
శ్రీ జరిపి బడలియుంటివి, భోజనమునకేమి ! పొమ్ము పోదుము మేమున్. 551

వ. నాపుడు సువాహుండు వారియవండు గ్రహించి వంశయించుచు, నగరికరిగె వంత
నారాజులలోఁ గొందఱు సుదర్శనుం జంపి కివ్వకన్ గైకొందమనువారును నది
న్యాయంబుగాదు మిన్నక యుక్తివంబు నాలోకించి పోపుదమనువారును మఱియు
నానానకారంబులఁ బ్రసంగించువారునునై యాయామార్గమ్ములం గాచియుండిరి.
సువాహుండు తక్కుకార్యంబుల నంజీతమ్ముగా నెఱవేర్చి యల్లవి సతీసమేతమ్ముగా
నంపువాడై పారిబర్హం దొవంగుచున్నంత. 552

సుదర్శన యువాజిత్రుల యుద్ధము.

- క. దూతలువచ్చి సుబాహుభ, రాతలపతి కిట్టులనిరి రాజాః | నీ బా
మాత విపుశంపటోకు మ, రాతులు గలరయ్య శ్రోవ రక్కసుల క్రియన్. 553
- వ. నాపుడు సుబాహుం దంతకుమున్ను రాజులచందం తెలింగిన వాడగుటంజేసి
సంశయించుచుండ సుదర్శనుం దీల్లనియె. 554
- చ. నృపవరః వారలేమి యొనరింపఁగలా రొనరించిరేవి న
తస్మైపగల తల్లి యా జగదధీశ్వరి నాకు సహాయభూతయై
రిపుల వడంపకున్నై తగురీతిఁ బ్రయాణమొనర్చుమయ్య మా
తపసుల యాశ్రమమ్మున ముదంబున నుండెదమయ్యః తద్దయన్. 555
- మ. శగువాసం బది గాదటంచు మదిఁ జింతం జేయఁగాఁబోకు మొ
వ్వగు మా యాశ్రమమందు దివ్యమణి దీవ్యత్కండరాజాతమా
సొగసుంగుల్కిడి బావులా చెఱువులా సొంపాడుపూఁదోఁటలా
నగరుల్ మీనగరంబులుం దగవు విన్నాణంబునన్ దానికిఁ. 556
- వ. అనవుడుఁ గాళరాజును నసంఖ్యమ్ముగా ధనం బొసంగి వతినమేతంబుగా నంపుచుఁ
దానును బలనమేతంబుగాఁ బిలుందన వెడలె. 557
- ఉ. అంత సుదర్శనుండు దనయంకమునందలి కాంతతో రతీ
కాంతుడు వాఁగ విర్యయముగాఁ జనుదెంచెడివేళ రాజు ల
త్యంత “మదే రథం బదె సుదర్శనుఁ దేగెడుఁ గాంతఁ గూడి మీ
పంతములెల్లఁ జెల్లఁ జవి వట్టుడు కొట్టు” డటంచు రేగినన్. 558
- వ. సుబాహుండు వారల కద్దవడియె వంత సుదర్శనుండు విశ్చలచిత్తమ్మున నేకాక్షర
మ్ముగ కామరాజుమహామంత్రంబు జపించుచు వంబాదనశీలంబులు మనంబున గుఱి
కొల్పియుండె వారోనన యువాజిత్రును శత్రుజిత్రున్ దాకిన. 559
- ఉ. వీరక సుబాహుఁ డాత్మభుజవీర్య మెలర్చుఁగ శంఖయందుభి
ప్రాకటరావముల్ నెలఁగ బాణవరంపరలన్ యువాజిదా
ఖ్యాకు నెదిరై చిరువర కఖండముగాఁ బొనఁగెఁ రణంబుః వి
ర్రీఃత వంబపై మనము వెట్టై సుదర్శనుఁ డప్పు దొప్పగన్. 560
- ఉ. దారుణరీతిగా రణము తగ్గతి నొప్పుచునుండ దీవ్యదా
కారముతో మహాయుధవికాయముతోఁ దగువల్యతో నలం

- కారముతోడఁ గల్పసుమకాండ పరీవృత దివ్యమాలికా
భారముతో మృగాదివతివాహనమై జగదంబ గ్రక్కునన్. 561
- వ. ప్రత్యక్షం బగుడు సుదర్శనుండు హర్షపురికితగాత్రుండై మామకుం జూపుచు, 562
- ఇ. ఇంక భయమ్ము చెంద మన కేమిటి కంచు రథమ్ము డిగ్గి యే
జాంకముఖీ లలామ యగు నంగనతోఁ దనమామతోడ ని
శ్శంకఁ దడఁచికాంఘ్రి జలజమ్ములకుం బ్రణమిల్లె నేనులా
తంకము చెంద సింగమును ద్వాన మొనర్చె నమావరీతిగన్. 563
- వ. మఱియు హెరవాముపులు వీచె దిక్కులు మిక్కిలి దారుణప్రకారంబులయ్యె
దానంజేసి రాజులందఱును భీతిల్లి విశ్చేష్టులై మహాశృర్యవర్యాకులై చూచు
చున్నంత సుదర్శనుండు పేరాదివతి కిట్లను. అస్మదుపాసితయగు జగదంబ శర
ణమై యేతెంచె వింక నీ వొరులకుఁ దలంకక రాజనంకులమ్ముగు సభమ్మున
నవర్గళమ్ముగ వైన్యమ్ముఁ జోపిచ్చునపుడు నతిం దట్లచేసె యుదాజిత్తు భయ
గ్రస్తులై మ్రొన్నడి చూచుచున్న రాజులంగవి యట్లనియె. 564
- ఉ. సింగముమీఁద నెక్కి యొక లేడియ నచ్చినయంత భీతులై
త్రుంగగనేలఁ రాజు లదికల్గలదో నొక దుర్బలుండు త
వ్వంగివి జేకొనంగ నదియారసి యూరకయుండఁ జెల్లునే ?
వెంగలి వీవిఁ జంపి బృధిపీపతిపుత్రికఁ దెత్త మిత్రజిన్. 565
- క. అవి శాను శత్రుజిత్తును, గివిసి సుదర్శనువివంకఁ గీలించె శరా
నవమాకర్ణాంతంబుగ, ననేక బాణముల వాని నాతఁడు వ్రుంచెన్. 566
- వ. అంత నంబికయు, 567
- చ. కనులను మిఱుఱుల్ పెదరఁగా నృపులందఱ కన్నిరూపులై
కవలి యనేకబాణముల గాఁడఁగనేసిన నంకులక్రమం
బునఁ దగె యుద్ధరంగము సముజ్జ్వలదేతదనూనబాణు
ర్దవమున శత్రుజి త్తకవిశాతయుఁ గూడఁ బరేతులైరొగిన్. 568
- వ. తక్కుంగలవార లందఱు నద్దానికిఁ బరమాద్భుతం బందిరి. సుబాహుండు పరమ
ప్రీతుండై యానందబాష్పములు వెల్లివిరియ నవ్వరళ క్రి విల్లవి వినుతించె. 569
- ఉ. పేరిమి నర్విభక్త జనపీఠ లదంచెడి తల్లిరోఁ నను
స్కారము. కాంతి విద్యుత్స కామద వాఙ్మతల్లిరోఁ నను

స్కారము, కొల్చువారలకు సంపద లిచ్చెడి తల్లిరో : నమ
స్కార, మకారణంబి యుపకార మొనర్చుట నీక చెల్లెడిన్.

570

పంచదామరము. నమస్త జంతుజాలముఁ ప్రళస్త సత్కృపాకటా
క్షమరీగళోజ్జ్వలత్రరంగ సంగతిం బొసంగఁ జే
సి మేలుఁగూర్చి ప్రోచుతల్లి : శ్రీకరిఁ నిమన్ సదా
నమస్కరింతుఁడ్రోవుమమ్మ : నన్నుఁజేర్చిమీఱఁగన్.

571

క. అగుణవగు నిన్నుఁ గొవియా, దఁగలనె : మూఢుండ సగుణుఁడన్ దుష్టుండఁ
భగవతి : నీ యాథార్థ్యం, బు గనం జాలరు విరించి ముఖుండు సురయఁ.

572

గీ. ఈవ వాగ్దేవతపు, బుద్ధి నీవ మతివి, నీవ జంతువులకు గతి నీవ, నిన్ను
నుతి యొనర్పంగఁ దరమె : మనోనియంత్రి, వగుచు నెల్లెడ వర్తింతు పవిత్ర జనవి :

ఉ. తావకభక్తముఖ్యుఁడు సుదర్శను సంగతిఁ జేసియేకదా :

భావుకమై యశేష జనపావనమై యజముఖ్యుడర్లభం

బై వెలుగొందు త్వత్పదనవాంబురుహద్వయ సూడఁగంటి నీ

సేవకకోటిలో నొకనిఁ జేసి ననుం గరుణించు మమ్మరో :

574

ఉ. అంబ : రిపున్ హరించి భవదంఘ్రి రజోలవలేశధారి బా

లుం బలహీనునిన్ విజయలోలు ననాధు సుదర్శనుఁ గృపా

లంబితచిత్తవై శశికలావతితోఁ గరుణించి తింత పూ

ర్ణం బగునమ్మ : నెమ్మి నిను నమ్మి భజించెడి భక్తకోటిపై.

575

గీ. మంత్రతంత్రమ్ము లెఱుంగ నీ మహిమ యెఱుంగ

మూఢభక్తివి వినుతింతు మొఱకు నన్నుఁ

బాంసము సేయుచుమ్మ : నీవాడ నమ్మ :

కిల్పిషమ్ము లడంచి రక్షింపుమమ్మ :

576

వ. అవి బహుభంగుల నుతించు మబాహు గరుణించి యంబ భవదభీష్టం జేమనుడు
బద్ధాఽజలిపుటుఁడై యానంద పురికితగాత్రుండై యిట్లువియె.

577

కా. తల్లీ : నీదగు దర్శనంబుకతనఁ ధన్యుండనై యున్న నే

నొల్ల నేవ్తోఁ : దేదియేవి కరుణాయోగమ్మునం జేసి నా

యుల్లిమ్ముందు పసించు బొక్కటియు లోకోత్తంస మీకాశ ను

ద్యల్లింఁ వసియించు బొక్కటియు వి న్నర్థింతు నత్యంతమున్.

578

- క. దుర్గసు మగు రిపువర్గము, నర్గళకృప సంహరించి న నేలిన యో
నర్గవిధాయవి : నా పురి, దుర్గాభివ్య సవసింపు త్రుంపుము రిపులకా. 579
- గీ. ఈపురం బెంతదనుకఁ దా విం వెలుంగు, నంబ : నీవంతదనుక మా కభయదాత్రి
వగుచు పసియింపవలయు మహానుకంప, దనర విచ్చోటఁ బిదియ నాకును వరంబు.
- ప. నాపుడు జగదంబిక యంగీకరించెఁ బిమ్ముట సుదర్శనుం డామె విట్లు వినుతింపఁ
దొడఁగె. 581
- గీ. నృష్టిరజివియములు పేయఁ జాలె, దంబ : యెక్కింతయివ్వు నీకమరెనేవి
యట్టి నీ విట్టిదీను న న్నాదరించి, కాచితి పటన్న విదియు దుష్కరమె నీకుః 582
- గీ. ఏమికార్య మొనర్తు : నే నెచటి కేగు, వాడః మూర్ఖఁడనయ్యు భవత్ప్రసాద
బలముచే నర్వి మొనరింపఁ గలను దేవిః, కృప దలిర్చుంగ నా కావతి మ్మునపుడు.
- ఉ. చేపెడిదేమి నాకు నృపశేఖర : యీ లలితాంగితోడ మ
చ్చాననముకా వహించి విలసన్ముతివై చవి మీయయోధ్య సిం
హాసన మెక్కి నన్మఱవ కంచితరీతిని రాజ్య పేఱకొ
మ్ము : పురవాధివై భవుఁడవై విమ నేఁ బయి నుండి కాచెదకా. 584
- క. బలిదాన విధానం బది, యలరఁ జతురకాశిని నవమి నష్టమిని ననుకా
గంకాలమ్మును క్రద్దా, కలికుఁడవై పూజ పేయఁగా వలెఁ జామ్మి. 585
- క. అదిగాక, శరత్కాలము, మఠభీష్టం బెంతయేచి మత్సృజలు నె
మ్మిది నసరాత్రవిధానము, పొదలఁగఁ దత్కాలమందుఁ బొనరుపు వత్సా. 586
- గీ. మాఖ చైత్రాశ్వి నాషాఢ మాసములను, నొప్పుగాఁ జేయుమయ్య మహోత్సవములు
కృష్ణవక్ష చతుర్థికి కేవల నవ, రాత్రములు నష్టమియును జాత్రములు మిగుల. 587
- చ. అవి వివరించి యంతటఁ బరాంబ యదృశ్యతఁ గాంచె నాసుద
ర్శనుదరిఁ జేరి యెల్లరును రాజులు భక్తియు నప్రభావముం
దనర సురలో సురాధిపు విధమ్మున మ్రొక్కి నుతించి రింబికన్
మనమున నమ్మువాదు జనమాన్యత గాంచుట కేమి శంకయౌ. 588
- క. మామయగు సుబాహుండును, భూమీపాలకులతోడఁ బోయి యతవికిం
జేమోద్యుమటించెను దే, జోమూర్తులయందు వయసు చూడంబడునే. 589
- ప. ఏమ్ముట రాజన్యలంఢము సుదర్శనుం గాంచి మహాత్మా : నీవిక నయోధ్యాపుర
మ్మువఁ బైత్తుకంబగు సింహాసనమ్ము నధిష్ఠించి మమ్ముందఱఁ బాలించుచు మాచే
వలయువసులం గొనుచు వింతకు మున్నజ్ఞావవశమ్మున నొనర్చిన యస్తదవచార

మ్ముల వైరింపవలయు సంసారకూపమ్మునం బడి సారాసారవివేకంబు దక్కి పరు
వుగతిఁ దిరుగు మాకు నీయనుగ్రహమ్మునం గదాః జగదీశ్వరీసందర్శనంబు
గలిగె నిట్టి సీతేమి యాచరింపం గలవార మని బహువిధముల ననునయించి మఱి
యును. 590

చ. అడిగెద మొక్కమాట వినయమ్మునః సర్వ మెఱుంగునట్టియో
యొడయఁడః దేవి నాఁగ నెవరో యిట తెచ్చటనుండి వచ్చెనోః
కడుముద మయ్యె మా తెఱుంగఁగా నొనరింపు మనన్ సుదర్శనుం
డెడపక వారి కిట్టులనియెన్ జగదీశ్వరి నాత్మ నెంచుచున్. 591

ఉ. చెప్పెడిదేమి యొస్సవతిశేఖరులారః త్రిమూర్తులాత్మ నే
ల్లప్పుడు నేజగజ్జనవి నంబిక నెమ్మి భజింతు రాపె యే
యివ్వరక క్తి సాత్త్వికి మహీముఖలోకములెల్లఁ బ్రోచుఁ ద
న్నెప్పుడుఁ గొల్పువారలకు విచ్చు విరామయభాగ్యసంపదల్. 592

గీ. చెలఁగుచు రిజోగుణమ్మున సృష్టిసేయు, సత్త్వగుణమునఁ బాలించు సంహరించు
నఖిలము తమోగుణంబుఁవిఁ యక్షతమున, సగుణయననాస్ప నీక క్తిజగమునందు.
క. ఈ సగుణ క్తియే యగు, దానుంకెల్లరకు సౌఖ్యదాయనియును పే
వానకుంకున్ సేవ్యయు, వీనంబునెఱుంగ నగుణవిర మే ననుడుఁ. 593

ఉ. చిన్నతనమ్మునంద ఎనసీనుకు వెల్వడి భీతి గ్రమ్మ బర్
విన్నదనంబుదోఁస నొకచిద్దెయు బుద్ధియు లేవిప్రాయమం
దెన్నఁగ విట్టి క క్తికృప యేగతిఁగల్గెనటంచు మాకు న
న్నన్నః కడుఁకావిచిత్రమగు నాతెఱుఁగుఁ వివరించి చెప్పుమా. 595

గీ. అనుడు నతఁ డిట్టులను బాల్యమంద నాకుఁ, బట్టువడె నొక్క నీజంబు భాగ్యవశతఁ
బేర్చి నయ్యదియే కామనీజ మయ్యె, నదియవాకు నొసంగె విద్యాదికంబు. 596

క. మునులకతన నష్టప్పుడు, వివియుంటివి దేవినాఁగఁ బిదన నదియే యం
బను జూడఁగ సాధనమ, య్యెను నీజాప్సత్తి కెంతయేవియుఁ దోడె. 597

ప. నాపుడు రాజులందఱును బరక క్తి ప్రభావమ్మునకును సుదర్శను సదృష్టమ్మునకును
సంతసించి తమతమపురమ్ముల కేగి ముఖంబుండిరి. మఱాహండు నల్ల నంపించి
తనపురమ్మున కరిగి యయ్యెడ దుర్గాలయమ్ముగట్టించి ప్రతిష్ఠాదికంబొనర్చి విశ్వేశ్వ
రుతోఁబాటు పూజారులు జరపుచుండె. సుదర్శనుండు పరమోత్సాహమునఁ గోపం
దేశమున కరిగి యయోధ్యానగర సమీపమ్మున విడిసె. 598

సుదర్శనుఁ డయోధ్యకరుగుట.

- ఉ. సంగతి యంతయున్ దెలిపి సంగతులై సచిపుర్ మృదంగ స
స్మంగళరావముల్ పెరిగె నాగరకాంతలు రాజ లౌప్యవే
డ్యం గురియింప వందులు గడంగి మతింప నెదుర్కొనక జయ
భంగురుడై సుదర్శనుఁడు పత్నియుఁ దానును నేగెఁ బ్రోలికిన్. 599
- వ. ఇట్లు పౌరజనసమర్పితనానోపాయవగ్రహణ పురస్కరంబుగ నంతఃపురంబు పొచ్చి
పుత్రశోకమ్మునం గుండుచున్న సవతితల్లిం గాంచి నమస్కరించి వినయమ్మున
నోదార్చుచు విట్లనియె. 600
- క. నీతనయుని నీతండ్రిని, నీతివిహీనుండ నగుచు నేఁ జంపఁగ లే
దో తల్లి! భవత్పదకం. జాతమ్ములు సాక్షి శక్తి చంపె విరుపురన్. 601
- గీ. ఒకరుచేసినకర్మంబు నొకరు పొంద, నేర్తురే యిందులకు వింత యార్తియేల
తగ నవశ్యంబు కాఁదగుతంత్రములకు, శోకమంద రొకింత తదౌజ్ఞులు విజంబు.
- ఉ. దాసుని నన్ను నీసుతునిదమ్మునఁ జూడఁగదమ్ము! శోకముం
జేసి కృశింపనేల: దయచేసి మనోరమకన్న నెక్కుడై
వాసియు వన్నెయుం గలిగి వర్తించమ్ము! యొకింతభేదమున్
జేసెడివాడఁ గాను జననీ: పరిచయి యొప్పు పచ్చయన్. 603
- క. తన చేసిన కర్తముచే, దన కాపద సంభవించ దైవము దూఱకా
జన దమ్ముల విందింపన్, జన దయ్యచి యనుభవమునఁ జక్కంబుదెడిన్. 604
- గీ. దాచుచుకాంత నర్తకప్రేరణమునఁ, జేసి వణియించు విదమున జీవుఁడాత్మ
కర్తవశమున సుఖదుఃఖములను జెందు, నందుఁదదౌజ్ఞులు దుఃఖించు టనుచితంబు.
- గీ. చిన్నితనమున నీతండ్రి చెట్టఁదలంచి, నన్ను రాజ్యవిహీను నొనర్చునప్పు
దేను గర్హానుభవమని యెంచుకొంటి, గాని శోకింపలేదు విక్కంబు తల్లి. 606
- క. నీతండ్రి నీరపేనున్, నాతాతకా జంప నాజనని ననుఁగొని దుః
ఖాతురయై కాంతారం, బేతెంచెడి శ్రోవ దొంగలేతెంచి వడిన్. 607
- క. కట్టిపట్టము మొదలుగ, వెట్టన హరియింప దుఃఖనీరవిదికి దాఁ
గటైఱుఁగక పరుకష్టము, లెట్టి రిపువత్తెవఁ గూడ వెప్పటితెనన్. 608
- వ. అట్టియెడ విదల్లుండును, దాత్రేయియు మమ్మును విడువక కష్టసుఖమ్ములకోర్చి
వెంటకా జనుదెంచిరి. 609

ఉ. పిమ్మట నెట్టకేలకుఁ దపించితపించి సురావగానమీ
పమ్మననున్న యొక్క మువిపల్లెకుఁ జేరితి మామునీండుచున్
మమ్మల గారవించియుఁ గ్రుమ్మున వింతకుఁ దెచ్చిరమ్మ ! నా
కమ్మెయి దుఃఖ మిమ్మెయి ననంతముదమ్మను లేదు తల్లిలో : 610

వ. ఇప్పటికైన నేరియందు మాత్యరంబుగావి వైరంబుగావి లేదు. రాజ్యభోగంబు
కన్న నీవారాన్నభక్షణం బొనర్చుచు వింధియజయమొనరించి ధర్మావరణంబు కర్ణం
బవి తోచెడి. సకలజన్మంబుల మనుష్యజన్మంబు దుర్లభం బదియును భారతఖండం
బున నగుటెక్కుడగు. నట్టి జన్మంబునొంది సర్వసాధారణంబులగు నాహారాది
ముఖంబులందుచు మందుఁడై వర్తింపజకన్న వ్యర్థమోక్షప్రదంబగు ధర్మసాధనం
బొర్చుట లెన్నగాదె ! యను సుదర్శనువచనమ్ములు విని లీలావతి లజ్జితయై పుత్ర
శోకంబు పరిత్యజించి యిట్లను, 611

చ. విను విటుచేయునప్పు డవివీతి యొనర్చుకు మన్న నన్ను మ
జ్జనకుడు లెక్క పెట్టక యనక్కృతి నీకొనరించి తాను జ
చ్చినయదిగాక మత్సుకువిజీవముఁగూడ హరించె దా నొన
ర్చినక్కృతి దన్నడంచె నొకరిన్ జెఱుపన్ విధి తన్ను మాపదే. 612

క. నీతాత వీరపేనుం, దే తాదృకుఁడే కలంప వికవిని నాకై
నాతండ్రి చంపెనకటా ! యోతండ్రి ! తప్పునాది యొరు లెవ్వరిటన్. 613

క. నీ తల్లి నాకు సోదరి, నాతనయుఁడ నీ వకారణంబుగ దుఃఖ
స్వీకరణంబు కుదనేల ! మ, హీతల మేలుకొనుమీ మహేశ్వరికరుణన్. 614

గీ. వారొనర్చినకర్మంబు వారిఁ జంపె, విన్ను విందింపఁ బాపంబు నేనెఱుంగనె
చచ్చినకుమారునకు నేడ్వ నజ్జనుండ, వైవ విన్నలయింతుట కడల వలదె. 615

వ. అవి యాపె యానతిచ్చుటయు నకండు మంత్రులం బిలిచి దైవజ్ఞ విరీతంబగు
శుభముహూర్తమున హేమసింహాననంబు నిర్మింపజేసి మణిమండితంబగు నొక్క
ప్రాసాదమ్ముననుంచి తత్పింహాననమ్మున యథావిధిగ జగదంబిక స్థాపించి, వర్షకాల
మ్ముల నీయంబిక వర్షింపుఁడని పౌరులకాజ్ఞాపించి ఏమ్ముటఁ బట్టాభిషిక్తుడై సుఖ
మ్ముగ రాజ్యభారమ్ము వహించె. 616

గీ. ఆ సుదర్శనుకతమున నంబ జగద, దీక్ష్యరి కృపావలంబి లోకై కజవవి
యలరి కోసలదేశమ్మునందు నిలిచి, యెల్ల వారికి శుభముల విచ్చుచుండె. 617

సి. ధర్మజ్ఞఃదై నీతిః దప్తుక ప్రఖ్యాతిః , బొందిన యెదిలీపురివిధమున
ప్రజలఁబిడ్డలరీతిఁ బాలించి యశముచేఁ , బ్రబలిత రఘుమహారాజు పగిది
సత్యంబు దప్తుక జగతిఁ బాలించి ప్ర , శస్తి కెక్కిన హరిశ్చంద్రమాడ్కి-
శిష్టరక్షణదుష్టశిక్షవిశేషముల్ , సలిపి యేలిన రామచంద్రబోల్కె-

గీ. శుద్ధవర్ణాశ్రమాచార వర్ధకులును , ప్రతిగృహస్తున సంభాసపర్యలును నె
సంగ శశికల పౌఖ్యంబొసంగ సంగ , తిముగ రాజ్యం బొనర్చె సువర్మనుండు.

క. మామయు నల్లుఁడుఁ దమతమ, సీమల సంభాసపర్య చేయు కతమునన్
గ్రామాదులలోఁ బండిత, పామరనాదారిణముగఁ బ్రబలెన్ బూజల్. 619

నవరాత్ర పూజావిధానము.

క. ఆన జనమేజయుఁడనుఁ గ్ర. న్నవ శరదాగమమునందు నవరాత్రమ్మల్
చనుదెంచి నేవిధి నం, బిమ బూజింపంగ వలయుఁ బరమమునీంద్రా. 620

క. నరపతి జనమేజయుఁ డా, దరమున విబులమగ మౌనితల్లజాఁ డనియెన్
శరదాగమ ముందు వసం, తముతువునందును యజింపఁదగు జగదంబన్. 621

మ. అరయన్ నర్వజనౌపునాశకములై యత్యంతిహౌమ్ములై
వరచువ్యాధికరమ్ములయ్యుఁ గడు శోధాస్పూర్తి నొప్పూరి కాం
కరికిన్ బ్రీతికంమ్ములై మిగుల వేడ్కల్ పేయు లోకాశికిన్
శరదారంభవసంతముల్ శమనచంప్రాప్తాయముల్ భూవరా. 622

క. కొవున నీ ముతువులను శు, భావహనవరాత్రముల ననుంచిత భక్తి
శ్రీవిభవము లలరిఁగఁ బర, దేవత నర్పించు రెల్ల ధీరులు నధిపా. 623

వ. నవరాత్ర విధానం బెఱింగించెద సావధాన మవస్కుండవై యాకర్ణింపుము.
చైత్రాశ్వయుజమాసమ్ములయందు సతిపక్షమునఁ బ్రతిపత్తిధి మొదలుకొని నవ
రాత్రంబులును దేవి వారించు నరుండంతకు మున్నమవనయందుఁ దత్త
త్పూజాద్రవ్యంబులు సంగహించుకొని యాదిసమ్మున హవిష్యాశనంబున నేక
కుక్రంబొనర్చి నమనదేశమ్మున జోడశహస్ర ప్రమాణమ్మును ప్రంభద్రవ్య సమన్వి
తంబును నగు నొక మండపం బేర్పఱచి గౌరవ్యద్గోమయమ్ములచేఁ జక్కఁగా
పలికి మ్రుగ్గుపెట్టి తన్మృద్యమ్మునఁ జతుర్హస్త విస్తృతమ్మును నేక హస్తొన్నకం
బును నగు నొక వేదికఁ బీఠార్థంబు విర్మించి విచిత్రతౌరణ విరానాది కంబులచే
సంకరించి మఱియును,

- క. అనాటిరాత్రి మంత్ర వి, ధానజ్ఞుల సకలవేదతత్త్వజ్ఞుల న
 న్మావించి పిఠవపలయును, హాసించుచునుగల్గు బ్రాహ్మజాగ్రేయులన్. 625
- వ. ముఱునాఁ డుదయమ్మున నడిగడవాపీహారభాంజులం బొందె గృహమ్మునం
 బొందె స్నానం బాచరించి సంధ్యాకంఠనామయ దీప్తికాని భాగ్యోద్దిష్టులగు బ్రాహ్మ
 జుల నర్చ్యపాద్యాపిఃప్టుల నర్చించి శక్త్యుపసారణుగ నిష్క్రమించుచును
 సంయత్తి గావించవలయు. 626
- గీ. ద్విజుల తొడ్డునైన వలయుఁ గాదేని నేపు, రై న ముగుచునై న మహామహం బొ
 కడయినఁ గావలయుఁ బాదభాంజులం, వివిధములంబులక్షణములంబులె
- గీ. మఱియుఁ బారావలయునై మహాతులంబుల, ననఁజు నొక్కఁ జరియించుగున్విజున్
 న్నన్దివాచనభాంజులు శక్తిభాజ, మొదలు చెట్టఁగవలయు నమ్మోదయలర. 627
- వ. పూర్వోక్తంబగు వేదియందు మోదవత్త సమగ్వితింబగు సింహాసనంబు స్థాపించి
 యందుఁ జతుర్భుజయు నాయువ నమంచితయు రచ్చాలంకార విరాజితయు
 ముక్తాహారభాంజులయు దివ్యాంబు భాజితయు సౌమ్యయు నర్చ్యగతఁ జలయు
 తయు శంఖచక్రగదాపద్యాన్వితయు సింహవాహుయు నగు జగదంబిక రాగ
 మోక్ష విధానంబున స్థాపించవలయు. 628
- క. తగ నష్టాదశభుజ యగు, జగదంబికఁ బీఠమందు నుస్థాపనఁ జే
 యఁగవలయునందుఁ గొందఱు, పిగను విధానజ్ఞులందు స్పృశించులంపా. 629
- వ. విగ్రహాభవమ్మున నూశర మంత్ర సంయుక్తంబగు యంత్రంబును పితృభాజితై
 స్థాపించి దాని పార్శ్వంబులఁ * జంచలంబునందును వేదమంత్ర సంస్కర్ప
 లంబును బుజ్యతీర్థజలపూరితంబును కనకకాంతిరత్నసమంచితంబును నగు కల
 శంబు నెలిపి యుర్ముంత్రంబుతోఁ జాటు పూజించవలయు నని మఱియును, 631
- క. మంగళ పుష్పంగ నిస్సన, సంగత వరాంగనా నుసంగీతకళా
 లంగీకరణంబు వ్యా, సంగాదికములను బ్రొద్దు జరపఁగవలయున్. 632
- వ. హస్తాక్షత్రయుక్తం బగు వ్రతినత్రిథిని బాజారంభం బొనర్చుట మిగుల శ్రేయ
 స్కరంబు. మఱియును, 633
- శా. అంబాన క్రములుండి యొండె మఱి యేకాన్నంబుచే నొండె దీ
 క్షం బూజించెడి యీ దినంబు లుపవాసంబుండి యొండెకా మఱం

బుం బూర్ణం బౌనరింతునంచు వియమంబున్ శక్తికల్మిశ దద
గ్రంబిందున్ వదియించి పూనఁదగు నార్యాపూజకుం దొప్పగన్.

634

పీ. మందార కరవీర మాలతీచంపకా , శోక కరజదివ్య సుమచయములఁ
జందనాగురుకనచ్చారు కర్పూర బి , ల్వదకౌర్వ్యపాద్యాది లక్షణముల
నారితేక కదళీనారంగదాడిమీ , వనసాదికరుజాత ఫలవితతుల
నన్నపానముల దీవ్యదృక్వభోజ్యచో , స్వాదికంబులఁ బాయసాదికముల

గీ. ధూసముల దీపముల మహాస్తుతుల నతులనతులగతుల వ్రతంబు నున్నతు లొనర్చి
సతుల సుతుల సుమతుల నద్గతుల నలరి , వెతలఁ బాయుదు రిదియ దేవీవ్రతంబు.

క. ఎన్నిక శక్త్యనుస్మతిగా, నన్నంబిడవలయు భూసురాదులకు వ్రతం
బెన్నివిధంబులఁ జేసిన, నన్నంబిడఁదేని వ్యర్థమగు ఎరనాదా.

636

గీ. మాంసము భుజించువార లంబన్ యజింతు, రేనిఁ బగువుల బలిదాన మీఁగవలయు
నజవరాహమహిషము లత్యంతముఖ్య, ములు బలివిధానమున కవి మునులమతిము.

గీ. అంబికత్తెడుటను జంపినట్టిపకువు, లెల్ల స్వర్గమునకు నేగు హింస వింద్య
మయ్య యజ్ఞాపికముల దేవ్యర్చనాది, కముల వింద్యముగాదు స్వర్గదముగావి.

వ. మఱియుఁ ద్రికోణంబగు కుండంబేర్పఱచి యందు హోమంబొనర్చ వలయుఁ
ద్రికాలమ్మలయందును వృత్తగీతవాద్యమ్ములు సెలంగ మనోహరఘ్నులగు పూజా
ద్రవ్యమ్ములచే నర్చింపవలయు భూమిపై శయనింపవలయు ఎస్త్రాలంకారాదికం
బొనంగి కుమారికల నేత్రైకవృద్ధి క్రమంబునఁగావి యంతకు ద్విగుణమ్ముగఁ గావి
త్రిగుణంబుగఁగావి విత్కంబును నారాధింపవలయుఁ గుమారీ లక్షణం బెట్లంటేని,

గీ. రెండువత్సరముల నలరెడువదియ కు, మారి; మూఁదేడు లైనచోమహిష; యది త్రి
మూర్తి; నాల్గేది గణ్యాణి, మొనపెనేని, యైదు రోహిణి; కాళిక యాఱు మొనయ.

గీ. వస్త్రవర్ణంబులైనచోఁ జండిక యవఁ, బరగు నెన్నిదియైన శాంభవి యనంగ
సలరుఁ, దొప్పిదియైన దుర్గాఖ్య నెనఁగుఁ, బదియయిన దాని నెంఁత్రు సుభద్రయనుచు.

గీ. ఇంత తెక్కుదు వయసాయెనేని శక్తి, పంతపింపదు తత్తదర్చనమునం గు
మారిలోపగునట్టినామములు వాడ, వలయు నద్దాన నంబకుఁ గలుగుఁ బ్రీతి. 642

పీ. మాటిమాటికిని గుమారిఁ పూజించిన , డుఃఖదారిద్ర్యముల్ తొలఁగిపోవు
పూర్ణభక్తిని దాఁ ద్రిమూర్తిఁ బూజించిన , నాయుప్రసంగముఖ్యఫల మబ్బు

- సనువుమీఱంగఁ గళ్యాణిఁ బూజించిన , విద్యావినయరాజ్యవిభవ మెనయు
నకలంకబక్తిఁ గళికఁ బూజిచేసిన , శత్రుసంతతికి నాశనము పొసంగు
గీ. చండిక యొసంగునంపదల్, శాంబవి యిడున్పుపుల నలరించు శక్తి, నెంతే నహచ్చ
కార్యములు నెఱవేర్చుదుర్గయు, సుభద్ర , వాంఛితు లిడు, రోహిణి వ్యాధులడఁచు.
వ. మఱియు వీరలనర్పించునట్ల శ్రీపై న్ననుమంత్రింబున నొందె శ్రీయుక్తఃపరిగు మం
త్రంబులనొందె బీజమంత్రిమ్ములనొందె నునయోగింపవలయు 644
- క. ఆయఁ గుమారతత్త్వము, లారాజీవభవముఘ్నఁ గగు సులను పి
లారీకీకా నృజియించు కు, మారిం బూజించెదన్ సమాహితపక్తికా. 645
- క. సత్త్వాదులచేతఁ ద్రిమూ. ర్తికవ్యమ్ము నిఖిలహాసభేయత్వము వ్యా
ప్తవ్యమును గాంచుశక్తికా, చత్తవనిధిఁ ద్రిమూర్తి భక్తి దనర యజింతుకా. 646
- గీ. తనుబడించెడి భక్తసంతతికి నెపుడు, నఖిలకళ్యాణములును నచన్త కామ
ములు నొసంగెడి కళ్యాణి నెలమిఁ బూజ, చేసెద నఖండ భక్తి సుప్రీతి నెలఁగ.
గీ. సకలభూతమ్ములుఁ బూర్వజన్మ మందు, గూడఁబెట్టిన బీజముల్ కొమరుమిగుల
వెలువరించెడి రోహిణి విపులవిభవ, గారిణిఁ దలంతుఁడేర్పి నఖండభక్తి. 648
- గీ. చండముండాదిహరిణి చండరూప, చండికఁ బూజలిడుదుఁ బ్రచండభక్తి
కారణములేవి యుత్పత్తిగలుగు శాంభ, వివి శుభప్రస దిజియింతు విపులభక్తి. 649
- క. ఏవంవిధమంత్రిమ్ముల, నేవంవిధపూజలను సమిద్ధములగు నా
నావస్త్రాలంకృతుల కు, ఖావహలగు కన్యకలకు సర్పించవలెకా. 650
- వ. మఱియు హీనాంగియు దుర్గంబబింధురయుఁ గుప్తయు క్తయు ప్రణాంకితయు దుష్టు
లభవయు జాత్యంధయుఁ (1) గేకరయుఁ (2) గాణియుఁ గురూపయు బహురో
మశయు రజశ్శిష్పాద్భ్యంకితయు జైమయు (3) గర్భసముద్భూతయు గోళకయుఁ
గన్యకోద్భూతయు లోనగు కన్యకల వర్ణించి యరోగిణియు సురూపాంగియు
సుందరియు ప్రణవర్ణితయు (4) నేకమళసముద్భూతయు సగుకన్యక వర్ణింప
వలయు సర్వికార్యమ్ముల బ్రాహ్మణియు జయార్థంబు వృషవంశజయు లాభార్థంబు
వైశ్యకురోత్పన్న గావి శూద్రవంశసంభవగావి పూజనీయ లవి యెఱుంగునది.
బ్రాహ్మణ శీత్రియులకు బ్రాహ్మణియు వైశ్యులకుఁ ద్రిసర్వజయు శూద్రులకుఁ జతు
ర్వర్ణసంభవయుఁ గారులకు స్వకురోద్భవయు నారాధ్యలవి యెఱుంగుము. 651

(1) మెల్లకన్ను గలది.

(3) 1 వక్త్రము దాటించి వయస్సుగలది.

(2) ఒక కన్ను గ్రుడ్డియైవది.

(4) ఒక్క తండ్రికి జన్మించివది.

- క. నవరాత్ర విధానమున వి. భవము కొలఁదిఁ బూజసేయఁ బరమహితము శ
క్తివిభవ శూన్యం దష్టమి, ని విశేషంబుగ యడించె నేవియుఁ జాలుకా. 652
- గీ. అష్టమిని ముమ్మి దక్షిణానహంత్రి, యగునుఁ దను యోగినికోటు లనుసరింప
భద్రదాశి జనించె నృపాలః తన్ని. మి త్రమున నష్టమిని బూజ మేలుఁ గూర్పు. 653
- క. నవరాత్రకాల మెల్ల ను, నవాస మొనరింపలేని వారికి నుపవా
సవిధులు నష్టమి యష్టమి, నవమియు వివి మూఁడుపోషణము లనిరి నృపాః ।

నవరాత్ర మహాత్మ్యము.

- క. ఈ మూఁడు దినములను దగు, హోమంబులఁ బూజనముల నొగి నలరింపకా
గాదుమఱియు నవరాత్ర ము, హోమహత ర్తముఁ బాలెఁ బరాంబిక కరుణన్. 655
- క. నవరాత్ర నైవేద్యమున కీ, యజుర్వేదాంబుసాటి యనుకొనకుము వై
భవమిడు నాయుచ్చ విదు విదు, శివమున్ విద్యమును యశముఁ జేవముఁ బరముకా.
- క. విను రాజ్యభ్రష్టులకున్, దనయంతరి రాజ్యమెట్లు భుజింపఁ : వి
ద్యమగోరి పూజలేసిన, పునులకు విద్య లవియెల్లఁ గరగతములగున్. 657
- క. వెనుకటి జన్మమున నే, జను లీ నవరాత్రపూజ నభవరౌ వారే
యనవత్తులు రిక్తులు రో, గ విధులు దుష్టను లగుణులు గవులు ద్రుప్తుర్. 658
- గీ. విభవలును వంద్యులును భవవిహితమును, నైన కాంతలఁ గన్నావి నప్పు “దీయ
భాగ్యలెల్లఁడుఁ బూర్వభవమ్మనందు, నీ న్రత మొనర్చలే” దని యెఱుఁగు చుదివ.
- గీ. పునతరింబుగ రత్త చందన విమిశ్ర, విల్వవళముల నెవఁ దతిప్రీతి దనర
నంది నవరాత్రములఁ బూజనం దొనర్చు, నతఁడు భూపతి యగును భూపతివతంసః
- చ. హరిహర వర్మగర్భులును నష్టవిగీర్వరు లెల్ల దేవతర్
వరమముసీంధ్రు లందఱును భక్తి దలిర్పఁగ నేవరాంబికా
భరణములన్ యడించి విలపదగతి నొందుదు రమ్మహేశ్వరిన్
వరులు యడించు బిచ్చురమెఁ వారిక మేగెడివారు దక్కినవా, 661
- గీ. బ్రహ్మ సర్గంబు విష్ణువు పాలవంబు, హరుఁడు లయమును జేయు నేయంబికతవ
వాజిగర్భాత్రి పర్వ పాపావహంత్రి, నమ్మహేశ్వరిఁ బూజించు బిచ్చురంబె. 662
- గీ. వరాహులు లేని విను మహాపాతకము లొ, వర్మ దుర్మార్గుడైన వెన్నంగనొక్క
సారి నవరాత్రముల జగజ్జనని పూజ, వేయఁ బావమ్ము లెల్లను జాయు విజము. 663

వ. రాజేంద్రా : మున్ను కోసలదేశమున సుశీలుండను నొక్క వజీజుండు రవదాన్య
విహీనుండు గలఁ దాతనికి సంతానంబధికంబు విడ్డలఁ బోషింపనేరక యొక్కనాఁ
దొక్క విప్రసత్తముం గాంచి నమస్కరించి యిట్లునియె. 664

క. ఓ విప్ర ! మహాభాగ ! కృ. పావంతుఁడవగుదు నాయభాగ్యదళను నీ
వేవిధినైన హరింపం, గావలయుఁ కుటుంబభృతియుఁ గలవై తోయె. 665

క. దనితుఁడఁ గావలెనని నె, మృనమున నాకిచ్చలేదు మన్నించి కృపం
గని నా కుటుంబభరణ. మృనకు నుపాయం బొకండు పొనరుపుమనఘా. 666

క. నాకొడుకులు నాకూతులు, నాఁకలికిం దాళలేక యన్నంబదుగఁ
లేక యొనరెడి దేమియు, లే కిటుఁబ్బితిని జూడలేక మహాత్మా ! 667

క. అదిగాక, పెండ్లికీడై, నది గలదొకకూతు రది దళాధికవర్షం
బొదవినఁ గన్యాదానో, క్తదళకుఁ జెడుఁ బెండ్లియగునె ధనహీనులకు. 668

గీ. దానిఁ దలఁచిన గుండె బ్రద్దంగు నాకు. నేమిసేయుదు ? దారిద్ర్యమెట్లు విడుదు
నరసియేదేని నొక్క యుపాయమున్నఁ, బూని యొనరించిపుణ్యముఁ బొందిమయ్యె.

వ. అవి బహుభంగులం బ్రార్థించిన నవ్వైక్యంగాంచి సంశ్రితవ్రతుండును దేవీ
మహత్త్వవేత్తయు నగు నావిప్రుండు వల్కు “నోయనఘా ! శరత్కాలమ్మున
నాశ్వయుజసితవక్షమ్మునఁ బ్రతిపదాది నవరాత్రవ్రతం బొనర్చి దేవినారాధించితేది
నీదారిద్ర్యంబు దొలఁగు విధానికి వేటొందు తుల్యమ్ముగాదని చెప్పి మఱియును.

జ. జ్ఞానమువిప్పు మోక్షమునొసంగు వెన న్నవరాత్రికాలమం
దేనఁబడైన నఁబ జగదీశ్వరిఁ బూజనబోజనంబులన్
ద్యానమున్ జపంబులను దర్శయ హామములన్ భజాంగనా
నాన వినోదనృత్యములఁ గ్రన్ననఁ దుష్టియొనర్చి మించినా. 671

వ. మున్ను శ్రీరామచంద్రుం దరణ్యమ్మున సీతావియుక్తుండై కిడ్కించానగుమ్మున
సుగ్రీవహహాన్యమ్మున నీ నవరాత్రవ్రతం బొనర్చియ కాడే సముద్రంబు బంధించి
పుత్రమివ్రవరివార సహింపజుగ రావణ కుంభకర్ణుల హరించి విభీషణునలు రాజ్యం
బిచ్చి సీతంగై కొని యయోధ్యకేతెంచి విష్ణుంబుకంజుగ రాజ్యం బొనర్చె గాన
నీవ్రతంబు శత్రునాశకరంబు సంవత్సరంబు సంతాన దాయకంబని చెప్పి యా
వైక్యనకు మాయాబీజావిధంబగు తన్మంత్రం బువదేశించిన వతంబు తన గృహ
మ్మునకరిగి యథాశక్తిగ నీవ్రతంబు తొమ్మిదవత్సరమ్ములొనర్చె నంత, 672

- ఆ.వె. నవమవత్సరమున నవరాత్రముల వస్త్ర, మీదివమున రాత్రి మేదురాద
రం బెసంగ నతవి కంబ ప్రత్యక్షమై, పెక్కువరము లిడియెఁ బేర్చిమీఱ. 673
- వ. అనుడుఁ బరాశరాత్మజునకుఁ బరీక్షిరాత్మజుం దిట్లనియె. 674
- క. శ్రీరాముఁ దేకతమ్మన, దారం గోల్పోయె నతపితండ్రి యెవ ? రతం
దేరాజ్యమేలు ? రాజ్యం, దేరితిఁ ద్యజించి యడవికేగెనొ ? చెప్పుమా : 675
- వ. నాపుడు జనమేజయునకు వ్యాసుం దిట్లనియె. 676
- గీ. దశదిగ్బుండను రా జయోధ్యాపురమ్ము, నేలు వినవంశజుండు సుశీలుఁ డతవి
సతులు మూగురు పెద్ద కొనల్య రెండ, వయది కైకేయియును మూఁడవది సుమిత్ర.

శ్రీ రా మ చ రి త్ర.

- వ. అతండు సంతానవిహీనుండై పుత్రకామేష్టియొనర్చి ముగరియందు నలుపురుకొడు
బలఁ గడియె నెందు, 678
- క. కొనల్యకొడును రాముఁడు, భాసురుఁడాతండు మిగుల భరతుఁడు కైకే
యీసుతుఁడు సుమిత్రకు రిపు, కానబలగు లక్ష్మణుఁడును శత్రుఘ్నుండున్. 679
- గీ. జాతమాత్రంబునన దమశృత్రుపాణు, లయిన నలుపురు కొమరుల కానృపాలుఁ
దర్శనంస్కృకు లొనరించి యెరుసంతఁ, గౌళికుం దేగుదెంచె మఱిం బొనర్చు.
- గీ. వచ్చి మఱిక్షణకు ననవద్య రాముఁ, గోరె బోదశవార్షికుఁ గువలయేకుఁ
డిచ్చె లక్ష్మణు జతఁజేసిఁ యేగి రిరువు, రును మునీశ్వరు వెంట దారి నొకచోట.
- గీ. మునుల బాధించు కాటకఁ దువిమి కరువి, నీచుని సుబాహుఁ జంపి మారీచు విహత
కల్బుఁగాఁ బాటఁదోలి మఱింబొనర్చు, జేసె రాముండు కౌళికుచేత వంత. 682
- చ. ఎలమివి మూగురుకా మిదిల కేగెడిచో రంభురాచుపాదస
జ్జలజనరాగవంగతివి కాపము వాపె సహల్య కైవయో
నిలు విజుగంగఁ జేసి యట విక్రమధుర్యుండు రామమూర్తి మై
థిలి జవకుం దిడన్ గొనె పతిమణిగాఁ గమలాంశసంభవన్. 683
- గీ. లక్ష్మణుని కిదె మార్మిక లలితగృతిఁ, దగఁ గుళద్యజితమజాతల గుణవతుల
భరతశత్రుఘ్నులకు విదెఁ బార్థివుండు, నవరివారముగఁ బరికిఁ జనిరి వారు. 684
- గీ. అంత దశరథవృషతి రాజ్యార్థుఁడైన, రామునకు రాజ్య మీ నెంచురాజు నెఱిగి
పూర్వదత్తవరంబులఁ బొందెఁ గేక, యాత్మజ వకుండయిన భర్త నడిగి విదప.

- క. ఒక వరమున రాముడు జా, నకితో లక్ష్మణునితో వనంబేగెను వే
తొక వరమున భరతునకున్, బ్రకిటగతిక రాజ్యమట్టె బహుశ్లేడుల్. 686
- గీ. చండరాక్షసయుత మగు దండకావ, నమ్మునకు రాముడేగఁ దావమ్ముఁ జెంచి
దశరథుడు పూర్వశాపమ్ము దలంచి తలంచి, వరగతికి నేగి నంతట భరతుఁడాత్మ.
- గీ. మిగుల శోకించి తన తండ్రి మృతికిఁ దల్లి, తన కిది న రాజ్యమవి మనస్సున నెఱింగి
నకల రాజ్యంబు విడిచె నన్నకుఁ బ్రియం బె, సంగుననుబుద్ధి శ్రీరామచంద్రుఁడవట.
- క. పంచవటికేగి మదనో, దంచితయై కోరు రావణాసుజ నెంతే
వంచించె శూర్యణు నది, గాంచి ఖరారు లతికోప కలుషితుఁడగుచున్. 689
- క. ఒకనరుఁ డదముఁడు చెలియలి, మకు పెవులును గోపె నింతపుట్టె ననుచు మే
టికడిమి యుద్ధం బొనరిచి, యొక పెట్టన ద్రెళ్ళి రందటాగి రాముఁడచే. 690
- క. మునిహితముగ రాముడు గ్ర, న్ననఁ దానిటుచేయ శూర్యణు లంకావ
త్తనమేగి రావణునకుఁ, దన పరిభవమంతఁ జెప్పి తద్దయు నార్తిన్. 691
- క. శోకించిన రావణుఁడు రు, దాకలితుండగుచు వెడలి యరదము దీగి మా
యాకరుఁడగు మారీచ, క్యాకునిఁ గంచనమృగంబుగాఁ జేసి వెనన్. 692
- క. వనిచిన జానకిఁ గవి కాం, చన మృగమని బ్రాంతిఁజెంది చర్మంబును జ
య్యనఁ దెచ్చి యిమ్మునుచు రా, మునిఁగోరెక దైవము కతమున నాతందున్. 693
- కా. అలోచింపక లక్ష్మణునిదిచి చాపాస్త్రమ్ములం దాల్చి హే
లాలోలంబగు నమ్మృగమ్మునకునై లక్షించి లక్షించి వృ
క్షాని గ్రుమ్మరి కొండలన్ గడచి కణ్డాంతంబు రారీసి శా
ర్యాలంకారుఁడు బాణమేయ వదియుఁ హా : లక్ష్మణా ! యంచొగిన్ 694
- క. ఉచ్చైర్నానం బదరఁగఁ, జచ్చినఁ దద్విపులరవము జానకి వివి బల్
హెచ్చిన భయమున లక్ష్మణు, నచ్చరితుంగాంచి యను వనవనయెసంగన్. 695
- క. వీయన్న విపాతుఁడాయెఁ గ, దోయా : వేవేగ నేగివోయా : జాగున్
జేయక యోపినకొలఁది న, హాయ మ్మగుమోయి : “లక్ష్మణా !” యనెనోయా :
- చ. అన విని లక్ష్మణుండు జనకాత్మజ కిట్లను “రాముఁ జంప నో
పునరులు పుట్టువారలను బుట్టిన వారలు బుట్టఁబోవు వా
రును మఱిగారు రాసువుని రూఢి నెఱుంగవె : యాజ్ఞఁదప్పి నే
జనిన సహించునే : తనరుచావున కొప్పును గవి మానినీ. 697

- క. ఇంతకు రాఘవునకు నొ, క్కింతయు భయమబ్బిదింత యేమిటి" కన న
క్కింతయుఁ గన్నుల నశ్రుచు, దొంతరలై జాలువారఁ దుడుకునఁ బలికెఁ. 698
- చ. తెలిసె భవన్మనోరథము తెల్లముగా; ననుఁ జెందు సచ్చ నీ
కలవడఁ గేకయీతనయుఁడంపె నినున్ "సమయంబుఁజూచి యి,
వ్వెలఁదిని గొ" నృతంచు విను పెట్టివె ? రాముఁడు వోవుమీద ని
య్యల నిలువంగనేర్చి వరియింతును నిన్నని నమ్మకొంటివే. 699
- క. చనినఁ జనుము చనకుండినఁ, జనకుండుము రాముఁడే నిజంబునకున్ జ
చ్చినఁ జచ్చెద నన్నయెడన్, దొనరుచు నునకార మిదియ పో దుష్టాత్మా : 700
- క. అనవుడు హరి హరి : తల్లీ ! యనఘుని నన్నిట్టులాడ నగునే? యని దై
వ నియోగమునకు వగచుచు, జనియెన్ బాష్పాంబు సక్తనర్వాంగుండై. 701
- గీ. డబుమీదెడి ఖిభజేపంబు దాల్చి, యంత విక్రంపు యతివోలె నవనిజాత
యున్నెదికు చచ్చె రావణు డుడితిభక్తి, నర్హ్యపాద్యామలిచ్చె నయ్యనిపుత్రి. 702
- గీ. ఆ యనిపుత్రి హపు కన్నారఁ గాంచి, రావణుం డను "ఏకట! రాజీనియన !
యెందు నీ తండ్రి నీ జీవితేకఁడెవఁడు?, వనమునం దొంట నుండఁగా వలయుటేమి.
- అ. వె భర్త నునదయైన బ్రాత్రవర్గంబైన, లేదె! మేడలందుఁ బ్రోదిసేయఁ
దగిన నీ యడుగులు దగునె యీ కర్కశ, రణ్యభాగములకు రాజవచన : 704
- గీ. ముపవనితఁ బోలెఁ బర్వతాలను వసింప, వ్రాసెనే బ్రహ్మ! యని మాయనగలఁ బోగులు
కపటయతి యైన రావణు కపటకృత్య, మెఱుంగ కీటని పల్కె నయ్యందుముఖియు.
- సీ. దశరథుండను రాజు పిష్మిజ్జఁ డతఁకి , నలువురు పుత్రులూ యలఘులందు
ద్యేష్టుండు రాముఁ డాశీశజన వత్సలుం , డాతండు నా భర్త యతని నవతి
తిల్లి కైతేయి యుత్తమురాలు ననమున , కంపించె రాజ్యము నవహరించి
పసియించు నాతఁ డివ్వనమున : నిప్పుడ , చనియెఁ గాంచనమ్మగంబును వధింపఁ;
- గీ. దమ్ముఁడును నేగె విరువు బద్ధత బలాధ్యు , లరుగుదెంచెద రింతలో నంతదనుక
విలివి వారలొనంగు పూజలను దనిసి, యరుగుటకు విమ్మఁ బ్రార్థింతు యతివరేణ్య.
- గీ. యతివి విష్ణుస్వరూపుఁడ వై నకతనఁ, బూజనీయుఁడ వైతి వెన్నుడునురక్క
సులు చరించెద రివ్వనస్థలికి నెచట, నుండివచ్చితో! చెవును నీయున్న యునికి.
- మ. అనుడున్ రావణుఁ డిట్లువల్కు విను "మాయాఖిభూరావమ్మున
వ్వినుఁ జూడన్ జనుదెంచి నాఁడఁ దరుణీ! నే రావణాఖ్యుండ కూ

- ర్పణభాఖ్యాక మదీయసోదరి వినున్ వర్ణించి వర్ణించి చె
ప్పి ననుం బంచె ఖరాదిరాక్షసులఁ జంపెన్ రాముఁడంచున్ వడిన్. 708
- మ. హృతరాజ్యండు వనప్రవాసి విగతశ్రీకుం డహర్ణం డనం
గత సైన్యం డబలుండు మానవుఁడు వేడ్కల్ సేయునే నీకు నీ
వతి కాంతల్ మగఁ డెట్టివాఁడయిన సంభావింప రన్యార్థిసుల్
నకు నత్యున్నతు దాసు నన్నుఁ గొనుమీ నారీశిరోరత్నమా : 709
- క. మందోదరి యని చెప్పఁగ, విందువకా : యాపె నాదు ప్రేయసి విన్నా
నుందరి కన్న నధికముగ, నందల మెక్కింతు రాజ్ఞి వగు మెల్లరికిన్. 710
- చ. సురవతి నొందితిన్ జముని చొప్పడఁగించితి శ్రీదు మాపితిన్
వరుణుని గెల్పితిన్ శశిదివాకరులఁ బనిగొంటి నాకు నీ
నరుఁడొక లెక్కయే : యొక యనంగుని కోపఁగఁజాల వింక నీ
చరణములాన యంతదయ సల్పఁగరాదె ? త్రిలోకసుందరీ : 711
- ఉ. నేటిది గాదు నీ యెడల నేస్తము నాకుఁ; గటాక్షముంచు మో
పాటలగంధి : నీజనకుఁ బల్మరు వేడిన కైవచావ మన్
గాటపుటర్లు దెల్పెఁ జెలి : నా కది గూడనిదొట నేను నా
నాఁట స్వయంవరంబును గనన్ జనుదేరఁగలేదు నుందరీ : 712
- గీ. నాఁటనుండియు విరహమ్ము నాచె నాకు, నెట్లు సంప్రాప్తమగుదువో యీ వటంచు
ననుకొనుచునుండ నేటికి నబ్బి తింక, జాగుపేయకు నా యనురాగ మెఱిఁగి. 713
- క. అను రావణువచముల క, వనిజ భయము చెంది మనముఁ బాదుకొలిపి “యో
జననింద్య : మదనపీడిత : , యనుచితములు ప్రేలఁబోకు మరుగు మచలకున్. 714
- ఉ. పైవరిణిగను నే జనకసత్కులసంభవఁ గాని నామవో
ధీరత గురైఱుంగ కిటు దెప్పరమాగతిఁ బల్కు నీకు నా
కారణమై మృతిం గనెడికాలము చేరువ గాకయున్నె ? యే
వీరుసకై నఁ గాని రఘువీరునితో నెదిరింప శక్యమే. 715
- క. పోపొమ్మని వచియించుచు, గోపమ్మునఁ బర్వతాలకుం జనునారోఁ
బాపాత్ముఁడు రావణుఁడు స్వ, రూపము గనుపఱచి భీకరుం డగుచు వడిన్. 716
- ఉ. హా ! రఘురామ ! యంచు, సుగుణాకర ! లక్ష్మణ : యంచుఁ బిల్చుచున్
బోరననేడ్చు నాజనకపుత్రి బలాత్కృతి నెత్తిపట్టి బల్

దారుజరీతి నంబరవధంబునఁ బో నరుణాత్మజుండు దుః

ఖారవ మాంకించి వడి నడ్డమువచ్చె జటాయు పుగ్రుడై .

717

ఉ. ఆతని మోరయుద్ధమున నక్కుటిలాత్ముఁ డడంచి మించి దుః

ఖాతురమైన సీతఁ గొని యంబుదిదాటి చెలంగి లంకలో

నా తరుణీమణిన్ భయదమైన యశోకవనఘ్ననన్ గన

ద్వేతులు రాక్షసాంగన లహేతుకకోపలు చుట్టువారఁగన్.

718

క. ఉనిచిన నా జనకాత్మజ, యునుఁ బాత్రినత్యగరిచు నొక్కింతేనిన్

ఘనత చెడకుండ రాముని, మనమున నిడి యవ్వనమున ప్రాన్పడి యుండెన్. 719

క. అంత నట రామచంద్రుం, డెంతయు మోదమున మృగము నీడిచికొని యొ

క్కింతవడి వచ్చుటయుఁ ద, త్రాంతమున లక్ష్మణుండు వగ గడలుకొనన్. 720

క. ఎదురైనఁ జూచి యిట్లను, నదయుఁడవై జానకీలతాంగి నొకర్తున్

వదలి యటు రాఁదగునె ? దు, ర్మదరక్షప్రచుర మీయరణ్య మెఱుంగవే. 721

క. ఆన నిట్లను నేమని నే, మనవి యొనర్చంగలాఁడ మైథిలివలుకుల్

వినలేక వచ్చితిని మా, నినులు వివేకంబువట్ల నేర్తురె యెందున్. 722

గీ. కాలయోగంబు దాట శక్యంబు గాద, టంచు వృత్తాంతమును విన్నవించె నంత

నిరువురును బర్జ కాంక్ష నేగి జనక, తనయఁ గానక శోకించి తద్వనమున. 723

క. నలుగడల వెదకి యొక్కెడ, నలుఁగులు దీండ్రింపఁ బ్రాణ మనశేషముగా

విలఁ బోరలు జటాయువుఁ గన, నెలుఁగు బయలుపడమి మెల్ల నిట్లను సార్తిన్.

ఉ. సీసతిఁ గొంచు రావణుఁడు విండితుఁ డేగఁగ నడ్డుసొచ్చి నే

నోసరింగఁ జేసిన మదోద్ధతుఁడై పడవైచి యేగెఁ ద

ద్వానము లంకయస్పరము ప్రాణము నిల్వదు పోవుచుంటి నీ

వానరసీరుహాక్షి కయి యత్న మొనర్చుము వేగ రాఘవా.

725

క. అవి మృతిఁగన నాతనికి ద, హనాదిక మొనర్చి తగ్గహనమునఁ జనుచున్

ఘనకాయు నొక్కెడఁ గబం, ధుని కాపవిముక్తుఁ జేసి తొలంగి కడంకన్. 726

గీ. ఆతఁడు పెప్పిన తెరువున నరిగి సూర్య, పుత్రుతో మైత్రిఁ జేసి యపూర్వ బలని

వాలిని వధించి సుగ్రీవునంతఁ దీర్చి, యంతఁ గిష్కింధ నాతని కాతఁ దొనఁగె.

క. ఆ సుగ్రీవుఁడు గొలువఁగ, హా ! సీతా ! యనుచు సీత కడలుచు నవటన్

మానములును వత్సరములు, చేసె వివాసంబు మైత్రిఁజేసి యతఁదొగిన్. 728

క. నెమ్మది తన్మయమై తా, వమ్ము గడలుకొనఁగఁ గనులఁ బలుమరు నశ్రుల్
గ్రమ్మఁగ రఘరాముఁడు తన, తమ్మున కిట్లనియె ననుగతమ్ముగు పేర్పిన్. 729

ఉ. తమ్ముఁడః జానకిం గనువిదమ్ము గనంబడ దెట్లునైఁతు దై
వమ్ము మ నమ్మకన్నఁ జలవట్టె గదాః జనకాత్మజావిహీ
నమ్ముగ నేనయోధ్యకుఁ జనం బనిలేదు బహుక్తు లేల ప్రా
ణమ్ములు నిల్వనోప విఁక నాకయి సారెకుఁ గుందఁబోకుమీ. 730

ఉ. శ్రీకరమైనరాజ్యము హరించె నరజ్యమునందు వాసమున్
జేకుటఁ జేసెఁ దండ్రి మహనీయునిఁ జంపె మఱింతఁ జేసియున్
బోక మదర్దగాత్రమును బోకడ వెట్టె నిఁకేమిసేయు ? దు
ష్పాకము దైవ మన్నిటికీ బాల్పడి యుంటిని మ్రాసు కైవడిన్. 731

చ. పరివరీతులన్ మనసు పాడగు బంగరు చేతఁబట్టఁగా
నెరువయితోఁచు దేహమున కెంతయు నార్తి తటస్థమౌ మఱి
వ్వరు తనునాదరింప రెటువంటిచూత్తువకైన నేదియున్
సరిపడ దించుకేని గ్రహచారము చాలినినాఁడు తమ్ముఁడా. 732

చ. మనుకులమందు ముందు జనమాన్యులు రాజకుమారు లెందఱో
జననమునందరోః మిగుల సౌఖ్యములొందరోః మందభాగ్యులై
మనవలెఁ గుందిరే ? మనువు మన్ననయుం జెడఁ బుట్టినార మే
మనఁడగు నిద్దజీర్ణము యందొక భేదములేదు తమ్ముఁడా. 733

చ. వనమున భార్యఁగోలువడి వంతలఁ జెందుచు నుంటి నేను నీ
వన గృహమందు వీడి తకటాః వికటంబుగ నెంచినాఁడ నీ
వనితఁ గనందగున్, గనఁగవచ్చునె నానతి ? నాకు సాటి యీ
మనకులమంద కాదు మఱి మానవనాయకు లంద లేదుగా. 734

క. ముఁపుమొదల లింత దనుకన్, జవియించిన రాజులం దశక్తుండు నకిం
చుఁ డక్షముండు నా క, న్నును లేఁడిఁకఁ బుట్టఁబోఁ డవదయు నదయుఁడున్.

ఆ. వె. ఎవరి దూఱువాఁడ నేమనువాడ ధ, నంబు బలము రెండు నాకు లేవు
ఈవుడ గ్గఁ తోడిఁకెవ్వరు లేవు పూ, ర్వికృత మనుబింపవలయుఁ గాదె.

గీ. ఇంద్రుడవికిఁ దుల్యమై యెసఁగురాజ్య, మాః గఠించె వనంబు సంప్రాప్తమయ్యె
వగవ నిందుల కొక్కింత వనజనయన, సీత లంకేకు చేతిలోఁ జిక్కె నబల. 737

- చ. వలఁబడు చక్రవాకిగతి వానికిఁ జిక్కెడివేళ నెంతఁగాఁ
గలకల మందెనో, తను నొకర్తుగ దించిన నన్ను నేగతిం
దలఁచెనో ? కాదుకాదు, కడుఁదప్పినరించిన నేమిచేసినఁ
బయక దొకింతయేనిఁ బతిభక్తికి లోప మొనర్చ నెంచునే. 738
- ఉ. లంకకు నేగి వానికిఁ దలంకి కలంకివి యొనటంచు నా
శంకఁ గొనంగరాదు విను నైవరిణియే జనకాత్మజాతః । యా
తంకము గల్గెనేని విహితమ్ముగఁ బ్రాణములం ద్యజించు న
ప్పంకజగంధి యిట్లయిన పక్షమునం బ్రతుకంగ నేర్తునే. 739
- క. అని బహువిధముల, శోకం, బున బ్రుంగెడి యన్నఁ జూచి పొరిఁ బొరిఁ జింతం
గననేల ? రాక్షసాధముఁ, దువిమి జనకజాతఁ దెత్తుఁ దూర్జతరముగఁ. 740
- గీ. ఆపదలయెడ సంపద లబ్బునప్పు, దేకరీతిని ధీరత్వ మెవనికొదవు
నతఁడ ధీరుఁ, డధీరుఁ డయ్యవనరములఁ, దన్మయుండగు నదియ చింతాకరంబు.
- గీ. యోగము వియోగమును దైవయుక్తి జేసి, కలుగు వియ్యవి సతములుగావు సూర
ఇందులకు నింతవగవగనేల? యవియు, మనమునకుఁజొప్పదవుదేహమునకుఁగావి.
- క. కాలవ్యత్యాసంబున, నే లలనయు రాజ్యభరము నిటులాయె నిఁకఁ
గాలము నరియగు రాజ్య స, తీలాభము లబ్బుఁ జెడ్డదినములు వోవున్. 743
- క. ప్రారబ్ధం బనివార్యం, బేరికయినఁగావి యింత యేలా । ధీరుల్
వీరులు వానరు లవనికు, మారీన్ వెదకంగఁ గడు సమర్థులు దిశలఁ. 744
- ఆ. వె. సీత యున్నచోటుఁ జెచ్చెర వానరు, లేగి చూచివత్తు రేను వానిఁ
జంపి క్షణములోన జానకీఁ దెచ్చెద, నింక వగలఁ బొగలనేల చెప్పును. 745
- క. మనకు సహాయులు లేరని, యనుకొనకుము భరతుఁ బిలువ సంపించిన నే
వను గొవి వనుదేరఁడె ? శ, శ్రువిఁ దునుమఁగలేమె ? యింత తుందుడుకేలా.
- గీ. రఘుమహారాజు తానేకరథముఁ గొవి న, మస్త దిశల జయించె నీ పట్టివాని
పంశమునఁ బుట్టియును శత్రువధకు నిట్లు, తలఁక నేటికి నావంటి తమ్ముఁడుండ.
- ఉ. ఏ నొకరుండనే జగమునెల్ల జయింతు సహాయులేల ? కా
దేవి విదేహబామివతి కించుక యాస్థితిఁ దెల్పివన్ మహా
సేనుఁ డకండు వచ్చు నిఁకఁ జేయఁగరాని దొకండు గల్గునే ?
మానవనాధః రావణునిమా బిటులంచు మెవం దెదుర్కొనుఁ : 748

గీ. సుఖము దుఃఖము నను వివి సుస్థిరములు, గావుగాఁ చక్రనేమి వైఖరిని దిరుగు
చుండు ధీరుండు దీన మగునుండు గాఁడు, తప్పునే యేరికైనను దైవకృతము. 749

సీ. మును దేవతలు నహుషుని వింద్రపదమున , విల్ప వింద్రుండు దైవవియతికి నెద
భయమంది కుందుచుఁ బంకజాంతరమున , నజ్ఞాతవాసంబు నమరఁజేసె
బహువత్సరము లంత నహుషుఁ డింద్రునిభార్య , యగు శచిఁ గోరి విప్రావమాన
మొనరింపఁగ నగస్త్యుఁ డుద్ధతకోపుడై , సర్పంబు వగుమని కాపమిచ్చె

గీ. నహుషుఁ డహియయ్యె వింద్రుఁ డానంద మెనఁగఁ
దన పదంబును గైకొనె ననఘః వ్యసన
మబ్బుతఱి శోకమందిన నగునె, యొర్పి
కొనిన సకల సుఖములు గొనఁగవచ్చు. 750

గీ. ఈవు సర్వజ్ఞుడవు చెప్ప నెవరితరము, ప్రాకృతుని మాడ్కి శోకింప ఫలముగలదే;
యనెడి లక్ష్మణువలుకుల నంత రామ, చంద్రుండును సమ్మదము చెందె జనవరేణ్య.

గీ. అపుడు వారలనన్నిధి కరుగుదెంచె, నారదుండు కాంతినిర్జితపారదుండు
రామలక్ష్మణు లామునిరాజు గార, వించి యెంతయుఁ బూజఁగాంచి రెలమి. 752

క. మునియును శోకార్తుని రా, మునిఁ గని యిట్లనియె నీదు ముదితన్ సీతన్
దనచే బెఱుంగక రావణుఁ, డనయుండై యపహరించెనని వింటి దివిన్. 753

క. శోకింపనేల విను మో, కాకుత్స్థకులావతంసః కలనంగతి నీ
వాకుటిలాత్మునిఁ జంపుట, కేకదః యవతారమంది తినవంశమునన్. 754

క. అకతమున జనకాత్మజ, నాకుటిలాత్ముండు హరించె నహినెఱుంగక కా
దేః కంతమునం దిడికొనె, నీకావలఁ డింక మనుటయెట్లు ఘటించుకా. 755

సీ. పూర్వజన్మమున భూతనూజాత ము , నీశ్వరకన్యక యీమె తపము
నాచరించుచునుండ నతిదుష్టుఁ డగురావ , జాసురుఁ డొక్కనాఁ డడవికేగు
దెంచి యక్కన్నియఁ గాంచి మోహించి త , నకు భార్యఁగాఁ గోరిన వినక తను
నెదిరింపఁ గవభరం బెనసినట్టి నా త , లోదరి “యోమత్తః యోదురాత్మః ;

గీ. యనఘ నగునన్ను ముట్టినయట్టి నీదు , చావునకు భూష్ఠలి నయోనిజాత నగుచుఁ
బుట్టెద” నటించు శసియించిపొలిసియిపుడు, మైథిలియనంగఁబుట్టెఁదన్మరణమువకు.

క. ఈవును హరియంశమ్మున, దేవప్రేరణముచే విదే పవిగా న
ట్లావిర్భవ మందితివి గ, దాః పగపేలః పధియింపు మాడుష్టాత్ముకా. 757

- ఉ. జానకి రావణాసురు వశమ్మును బొందక యింద్రుఁ డంపునా
 ధేనువు పాలునున్ సుధయు దేహము నిల్పఁగ నీడు నామమే
 ధ్యానముఁజేయుచున్ బ్రతిపదమ్ము నినుం గొనియాడుచున్ దగఁ
 త్రాణముతోడ నున్నది నృపాలక : నేఁ గనుఁగొంటి వింతయున్. 758
- ఉ. వాని జయింప నీకొక యుపాయముఁ దెల్పెద నంబికన్ జగ
 త్రాణనదక్షమైన నవరాత్రవిధానమునన్ బలిన్ విధా
 నానుగతంబుగాఁ దగిన నుట్టివకువ్రజముం బొనర్చి య
 ద్దాన దళాంశ మగ్నికిడి తన్నుము హోమవిధానసత్క్రియఁ. 759
- క. ఈగతి నొనరించిన శర, దాగమమునఁ గార్యసిద్ధి యలవడు దీనిన్
 భోగీశశయనుఁ డింద్రుఁడు, నాగమవిహితముగఁ జేసి యందిరి సిద్ధుల్. 760
- గీ. తనదుభార్యనుజుండ్రుండు గొనఁగగురుఁడు, నీవ్రతమొనర్చి తాఁగృతకృత్యుడయ్యెఁ
 గశ్యవపసిష్ఠభృగుమువిగాధిసుతులు, చేసి రిద్దాని నిది కార్యసిద్ధిదంబు. 761
- గీ. వృత్రుని జయింప వింద్రుండు త్రిపురవిజయ
 మునకు శంకరుఁడును దామధుని హరింప
 హరియు నొనరించి రీవ్రతం బమహారంబు
 జయకరము సౌఖ్యకరము యశస్కరంబు. 762
- క. అనఁసు ! యది సుఖితులును జే, యనగుఁజామీ వ్రతము : మఱియు నతిదుఃఖితు లౌ
 మనుజులు దీని నొనర్చిన, జననికి దయగలుగుఁ జెలంగు సౌఖ్యముల్లెల్లా. 763
- క. అనవిని శ్రీరాముం “దో, మునివర : యావ్రతవిధానముం దదేవీ
 ఘనచరితంబుఁ బ్రభావం, బును నాకుం దెల్పు” మనుడు ముని యిట్లనియెన్. 764
- గీ. శక్తియన నిట్టిదని చెప్ప శక్యమగునె, హరిహరబ్రహ్మలందు రజైవసాన
 సృష్టిరూపమ్ముల మెలంగు జీవరాసు, లందుఁ దత్కళ యనుగత మై చెలంగు. 765
- గీ. బ్రహ్మమొదలు పిపీలికారాశి దనుకఁ, దత్స్వరూపం బితరమొకింతయును లేదు
 ఆమె విహరించుఁ గల్పాదియందుఁ బరమ, పురుషతోఁగూడి నిర్గుణస్ఫూర్తి మెఱయ
 గీ. మీఁద సగుణాత్మయగుచుఁ బేర్చిమెయి వఖిల
 భువనములు సృష్టిఁజేసి త్రిమూర్తులను వి
 మిత్రమాత్రమ్ముగా వీవిమీద నుంచు
 నామె నెఱిగిన బంధమ్ము లడఁగిపోవు. 767

- గీ. ఆపె నామములన నకారాదియును క్ష, కారమంతంబు గల వర్ణగణము వర్ణ
యు క్రముగ గుణకర్మాదియుక్తిగూర్చు, వెలయు నెన్నేని యనరాముడెలమి దనర.
- క. దేవీపూజాకృతి శ్ర, ద్ధావంతుడనగుచు, జేయఁ దలఁచెద నాకున్
గేవలము తద్విధానం, బీవానతి యిమ్మునన్ మునిండుం డనియెన్. 769
- చ. సమమగు దేశమందు విలసద్గతిఁ బీతమువెట్టి వేదయు
క్రముగఁ బరాంబిక నిలిపి తన్నవరాత్రములం దుపోషణ
క్రమమున నుండి యీ వ్రతవరంబుఁ గరంబు నొనర్చు మే గురు
త్వ మొనరుతున్ జగత్త్రయహితంబగు కార్యముగాన నావుడున్. 770
- క. రాముం డాశ్వయుజమ్మున, నా ముని చేయింపఁ దన్మహావ్రతమును ద
ద్యూమీధరమునఁ దమ్ముని, తో మోద మెలర్చు జేసెఁ దొమ్మిది దినముల్. 771
- ఆ. వె. అష్టమీదినమ్మునందు విశీధమ్ము, నందు సింహవాహ యగుచు జనవి
దంభనంబొనంగి దయఁజిల్కుచుపుత్రో, నిట్టులనియె రాఘవేశ్వరునకు. 772
- క. రామా ! జగదభిరామా !, నా మది సంకోషపెట్టినఁడవు నీకుం
గామము లొసంగవచ్చితి, నీ మానినితోడఁ బొత్తు నీకబ్బు వికన్. 773
- సీ. మత్స్యమై మున్ను సోమకుఁ డ్రుంచి వేదముల్ , బ్రహ్మాకిచ్చిన జగత్ప్రభుఁడ వీవ
కూర్మంబవై యబ్ధిఁ గ్రుంకి మందరమెత్తి , రహినెసంగిన మహామహుఁడ వీవ
కోలమై యిలఁదాల్చి కుత్సితుం డగు హిర , క్యాక్షఁ జంపిన దానవారి వీవ
నరహరివై హిరణ్యకశిపుఁజంపి వ్ర , హ్లాదు నేలిన కృపాపాది వీవ
- గీ. కవచవామనరూపంబుఁ గాంచి బలివి , ద్రోచి యింద్రున కిచ్చిన దొరవునీవ
పంకురాముఁడవై భూమి పాంకులను , రూపు మావినయట్టి ముక్కుపి వీవ. 774
- క. నీ యవతారము లన్నియు, నా యంశముతోడఁ గూడిన యవియ మఱి నీ
కాయాయ వానరులును న, హోయలగుదు రందఱును మదంకోపేతుల్. 775
- క. ఇపు డావరించినట్టులె, సవర్య రాఁబోవు నీవసంతర్దువునం
దపరిమితశ్రద్ధాభ, క్తి పరీతుఁడ వగుచు నలిపి దీప్తిం గనుమా. 776
- క. రావణుఁ బరిమార్చుగ నమ, రావళులకు మేలుఁగూర్చు ననఘు దళరథ
జ్ఞైవిభుఁ గృతార్థుఁజేయఁగ, నావిర్భవ మందితిప్పు డర్కకులమునన్. 777
- ఉ. ఈతఁడు లక్ష్మణుం డలఫణింద్రుని యంశము రావణాత్మజున్
బాతితుఁ జేయు దేవమునిబాధకు రావణుఁ జంపి మీఁద సా

కేతపురమ్ముఁజేరి చిరక్రీడి ననేక సహస్ర వర్షముల్

భూతల మేలి పైఁ ద్రిదివమున్ గనఁగాఁ గల వంచు నేగినన్.

778

క. శ్రీరామమూర్తియును విజ, యారాధనచేసి దశమియందు వితరణ

శ్రీ రంజిల్లఁగ భూసుర, వారము దనియించి లంకపైకరిగె వెనన్.

779

ఉ. వారధిగట్టి రావణువిఁబట్టి వధించి తదీయ రాజ్యముం

గూరిమి నవ్వీభీషణునకున్ దగవిచ్చి ధరాత్మజాత సు

శ్రీరహామీఱఁ గైకొని సుశీలురు వానరు లాశ్రయింపఁగా

ధీరుఁడు రామచంద్రుఁ డరుదెంచె నయోధ్యకు సుప్రమోదుఁడై.

780

క. దేవీచరితము వినిన ను, భావహనుగు యశముగలుగు నైశ్వర్యాయు.

ర్వాఁమ్ము లెనయు నిట్టిది, భూవలయమ్మునను లేదు భూపవతంసా.

781

వ. అని వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన ట్లక్కథకుండు శౌనకాదులకుం

జెప్పుటయు,

782

స్కంధాంత పద్యములు.

క. రాజాది రాజనతపదః, రాజారామాఖ్య విబుధరాజచ్ఛాత్రా

తేజోభిభూతమిత్రాః, భూజనహితః సకలలోక పూజ్యచరిత్రా.

723

చ. సతత మహాన్నదాన విలసత్పురిపూర్ణ కళాప్రదాన వ

ర్ధిత నిరవద్యక్రీడివిశదీకృతవాగ్రమణీమణీకర

స్థితపితనీరిజాతరససేవనలోలుపమ త్రబంభర

ద్యుతిః మతిమద్గతీః బుధవిధుస్తుతః బుద్ధిబృహస్పతీః కృతీ.

624

మాలినీవృత్తము. సుకవి వినుతి శిష్యాః సూరివంద్య ప్రశిష్యాః

నకలమత విహారీః సాధులోక ప్రచారీః

అకపటమతిలీలాః వ్యాప్త సాధుఞ్చాహేలా

ప్రకట విబుధశంసాః బ్రహ్మవిద్యద్యతంసా.

725

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను

మహాపురాణంబునందుఁ దృతీయస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పురదేవతామైనమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

చతుర్థస్కంధము.

నిర్లిప్తహృదయకమలాం, తర్లక్ష్యీకృత సమస్తతత్త్వః కుకవితా
దుర్లలికావిచ్ఛేదకః, చర్లబ్రహ్మాయనుధీః యశస్వత్త్వనిధీః.

1

వ. అవధరింపు మనంతరంబు మునులు “మహాత్మాః యవ్వలి కథ వినిపింపు మన
వుడు సూతుం డీట్లను నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం
డిట్లవియె.

2

క. అన్మత్కులాభివర్ధనః, విన్మయకరదివ్యచరితః వేదవ్యాసాః
భస్మీకృతపాపౌహః శ్రు, తిన్మృతితత్త్వజ్ఞః యొకటి దెబ్బము నాకున్.

3

ఆ.వె. కూరసేన సుతుఁడు సుగుణుండు వసుదేవుఁ
డనఁగ విందు హరియుఁ దనుజభావ
మందె నెవని; కాతఁ డంగనామణితోడఁ
గంసుచేత నెట్లు కట్టఁబడియె.

4

ఆ.వె. హరియు బంధనాలయమ్మున దేవకి, కుదయమంది మీఁద నొదిగి గోకు
లమున కేగ నేలః లలితుఁ గృష్ణునిఁ గన్న, వారు పూర్వమం దెవరొ వచింపు.

5

గీ. దేవకి వసుదేవులు తెలిసి తెలియ, కాచరించిన దేమి కంసాధమునకుఁ
గృష్టునన్నల నాగ్ధర నేల చంపెఁ, బుట్టినప్పుడ కంసుండు పట్టుఁబట్టి.

6

ఆ.వె. బాల కంసుచేతఁ బట్టువడియు నత్ర, పథముఁ జేరుటేమిః పరమపురుషుఁ
డైన హరికి గొల్ల యలరుఁబోలులతోడఁ, గాఁపురం బొనర్చు గలుగుటెట్లు.

7

క. ఆ కృష్ణు డొనరించిన, ప్రాకృతకార్యముల నెల్లఁ బరిశీలింపన్
నాతే కా దెవ్వరికిం, జేకులు నాశ్చర్య మిట్టిచేతలు కంవే.

8

క. కర్ణా కర్ణికగాఁగ ను, పర్వధ్వజా చరిత విని యపరిమిత వందే
హార్షవగతమగు నామది, విర్ణయము వచింపుమీ మునివరేణ్యః కృపన్.

9

- ఆ వె. ధర్మపుత్రులగుచుఁ దనరెడి నరుఁడు నా, రాయణుండుఁ గడుఁ బురాణములు
బదరికాశ్రమమున బహుకాలము తపమ్ముఁ, జేసి రనుట సుప్రసిద్ధమ కద. 10
- తే. గీ. విద్యనూనశరీరులై వెలయు వీరు, మరలఁ గృష్ణార్జునులు గాఁగ మాటులెట్లు
ముక్తిఁ గోరికదా వీరు మున్ను తపము, నాచరించిరి మఱి జన్మ మంద నేల.
- క. తన కులవర్తనమును ద, పుని శూద్రుఁడు వచ్చుజన్మపరిపాకమునకా
గను క్షత్రియత్వమును జె, ప్పిన శుచి మనలిన నతండ వివ్రతఁగాంచున్. 12
- క. అనువుగ వర్తించిన వి, ప్రసక్తుఁ జన్మంబు లేదు రూఢిగ వీరల్
మునులు మహాత్ములు విపరీ, తనియతి క్షత్రియభవంబుఁ దాల్చఁగనేలా. 13
- గీ. అపవీరుకాప మెల్లయాదవులఁ గనిమ, సంగె గాందారి శాపంబు సరసిజాతు
నన్వయము మాపెనని వింటి; హరితనూజు, మించి యల శంబరుండు హరించుచేమి
- గీ. శక్తిమంతుఁడు హరి యుండ శంబరుండు, సూతికాగర మేరితిఁ జొచ్చి పిన్న
కాలు హరియించె నొక్కొ; యిప్పులుకు వివిన, దుర్బటంబని మనమునఁ దోచకున్నె.
- గీ. ఆత్మజు హరించె శంబరుండన్నమాట, దివ్యవక్త్రుఁడగు హరి తెలియలేఁడె
యరయ నీ సందియంబుల నన్నిఁ బాపి, తెలియఁజెప్పవె సాత్యవతేయ! నాకు. 16
- క. సరసిజలోచను తదనం, తరమునఁ దద్భార్యలెల్ల దన్యులచేతకా
బరిపరి బాధలు పడుటకు, నరయఁగఁ గతమేమొ చెప్పుమా! యనకుమతీ! 17
- గీ. విష్ణువంశమ్ముచేఁ బృథివీభరంబు, నడఁవఁ బుట్టిన యద్దానవారి మధుర
భయముమై వీడి ద్వారకాపట్టణంబు, నందు సకుటుంబముగ నుండు టబ్బురంబు.
- వ. అదియునుంకాక మహాత్ములును జగద్విదితంబుగ రాజసూయం బొనర్చి విప్రుల
కనేకదక్షిణ లొసంగినవారును ధర్మతత్పరులును కృష్ణాశ్రీతులును నగు పాండవుల
కేల దుఃఖంబు సంభవించె! వేదీ మధ్యంబునం బొడమిన మహాభాగయు రమాంశ
జయునునగు ద్రోవది యంటరానిసమయమ్మున దురాత్ముండగు దుశ్శాసనునిచే
గృహీతకేళయై సఖామధ్యమ్మునం గన్తి పడనేల! మఱియు విరాటునింట దాసి
యగుటయుఁ గీచకునిచే నవమానిత యగుటయు నాయను కేపాపంబున మఱిందె?
సదాచారులగు పాండవులు ధనలోభమ్మున భీష్మద్రోణులం జంపనేల? మఱియు,
- క. హరి ప్రేరేపింపఁగఁ దా, మరయక పాండవులు వంశమంతయు నష్టాం
కురముగ నొవర్చి రవ్వయ, హరణమ్మునకన్న బిచ్చమైనను దగదే. 20

- క. మును భారతవంశము నా, శన మగుతున్ నీవు మాతృకాసనమున నె
కొని గోళకులగు పుత్రుల, గని నిల్పితి వేమి సార్థకంబు మహాత్మా : 21
- గీ. తుదకు పరిముల్లరితి నద్భుతముగాఁగ, బ్రతుకుఁ గాంచిన మాతండ్రి బ్రాహ్మణునిగ
శమ్మునం దేల వైచె సర్పమ్ము : నెంత, రాజయినఁ గాని విప్రవైరమ్ము చనునె. 22
- క. ఆయా నందేహంబులు, పాయవు నామదిని సత్కృపామతివై వి
జ్ఞేయగతిఁ దెలుపుమనుడు ద, యాయతమతి యగుచు వ్యాసుఁడతవి కనియెన్. 23

వ్యాసుండు కర్మవిధము తెలుపుట.

- క. నరపాల : కర్మగతి యన, సురలకు దుష్టేయ మధికసూక్ష్మమ్మును ద
త్పరిపాక మెఱుఁగ శక్యమె, నరులకుఁ గర్మంబు కారణం బిన్నిటికిన్. 24
- గీ. కర్మమను బీజమున జీవగణము లఖిల, యోనుల జన్మించు నశించుచుండు జీవుఁ
డాదియును నంతమును లేకయలరువాఁడు, గాని విధనంబుఁ గనువాఁడు గాఁడు సూదె
- గీ. కర్మవశమున జీవుండు గాంచుచుండుఁ, గాయనంబంద తద్వియోగములు కర్మ
మమరు సంచితమనిభవిష్యంబనియును, దెలియఁబ్రావృద్ధమనిమూఁడుతెఱఁగులగుచు.
- చ. చను సుఖదుఃఖముల్ జరయుఁ జావును బుట్టువుఁ గామలోభముల్
గనుఁగొనఁ గర్మసంస్కృతివికారములై యజరుద్రమఖిలై
నను విధ లేరు కర్మము పునం బది యన్నిటికన్నఁ దత్ఫలం
బనుభవరీతిఁ గాక మఱి యన్యవిషమ్మునఁ బోవ నేర్చునే. 27
- గీ. రుద్రుఁడు కపాలి చంద్రుఁడు రోగి యౌట, సూర్యుఁడు పరివ్రమించు టించుకయు నన్య
కారణమ్మునఁ గా దది కర్మఫలము, సకలజగమును గర్మవశంబు నుమ్ము. 28
- గీ. జగము నిత్య మనిత్యమ౯ వంశయంబు, మనులకెడతెగదన్న నెవ్వనికిఁ దెలియు
మాయచొప్పడునంతకు నీయఖిలజ, గమ్ము నిత్యవచారమై కానిపించు. 29
- క. నానాయగముల నానా, యోనుల నానావిధాభియోగంబుల జ
న్మానుగతి హరికిఁ గర్మా, ధీవతఁ గాకున్నఁ గలుగునే నరనాథా : 30
- కా. వైకుంఠమ్ముఁ బరిత్యజించి కమలానాంధవ్యమున్ వీడి లీ
లాకాంతారవిహారముల్ విడిచి హేలానృత్యవాద్యాది సు
శ్రీకళ్యాణము లుజ్జగించి హరివాంఛింపన్ గతం బేమి : ఘో
రాకార మృగుగర్భనారకముఁ గర్మాధీనుఁడే కానిచోకా. 31

- క. మలమూత్రపానమునఁ బం, కిలమగు గర్భంబునఁ దలక్రిందుగ భీత్యా
కలితుఁ డగుటకన్నను నీ, యిల వేటొకదుఃఖ ముండునే నరనాథా ! 32
- గీ. గర్భమున కెక్కుడగు నరకంబులేదు, పురువు లంగమ్ములను బట్టి పొడుచు నాఁక
లి యధికంబుగఁ బీడించు లేవరాదు; పదినెలల కష్టమియ్యది పార్థివేంద్ర ! 33
- క. ఈ కష్టములకుఁ దలఁకి య, నేక సుఖమ్ములను విడిచి యేకాంతగతిం
గైకొని మునీశ్వరులు తప, మాకాంక్షించెదరు గర్భ మతిదుఃఖదమౌ. 34
- క. ఒక కల్పమేనియును నా, రకమున వసియింపవచ్చు రాజా ! గర్భం
బకటకట ! దుఃఖబహుళం, బొక క్షణమేనియును దాన నుండుట భరమౌ. 35
- గీ. దారుణంబగు యోనియంత్రమ్ము వెడలి, పడుట యొకకష్ట మామీఁద బాల్యపం ద
నేకములు గష్టములు పెప్పనేల దీని, నేవగింతురు తత్తస్జ్ఞ లెఱుకకలిమి. 36
- గీ. యజ్ఞ దాన తపోజన్యమైన సుకృత, కలన స్వర్గంబు గల్గుఁ జంచలముగావి
యదియు విత్తంబుగాను పుణ్యంబు క్షీణ, మైన నటనుండ నింద్రునకైనఁ జనదు. 37
- గీ. కృతకులకుభకర్మముల్ కేవలాను, భావ్యములు దాఁటఁగా రావు బ్రహ్మకైన
విష్ణు వెత్తిన యవతారవిధ మదెల్లఁ, గర్మవశ మని యెఱుఁగు నిక్కము నృపాల. 38
- క. రామావతారమునఁ గవు, లై మహి నావిర్భవించి రమరులు; కృష్ణం
దౌ మధుసూదనునకుఁ దో, డై మెలఁగిరి యాదపులయి యాహవభూమిక. 39
- గీ. బ్రహ్మచేఁ బ్రేరితుండయి పద్మనేత్రుఁ, డెత్తు నవతారములు ధర్మ మెసఁగఁజేయఁ
బ్రతి యుగమ్మున నవతార ఫలము హరికి, రాక్షసవినాశమును ధర్మరక్షణంబు. 40
- క. శ్రీకృష్ణుని చరితము ను, శ్లోకము పుణ్యప్రదంబు శోభనము లన
ప్రీతికము శృంగార రస, వ్యాకీర్ణము సర్వలోకవంద్యం బధిపా ! 41
- కీ. యదుకులమునందు ననుదేవుఁ డవతరించెఁ, గళ్యపుని యంశమున శాపకారణమునఁ
గలిగె గోవృత్తి; కళ్యపుకాంత లదితి, యను సురసయును శాపానుయక్తిఁ జేసి. 42
- గీ. దేవకియు రోహిణియు నాఁగ భూవలయము, నందు నక్కయుఁ జెల్లెలునై జనించి
రనుడు, జనమేజయుం డను మునివరేణ్య !, కళ్యపున కేల శాపంబు కలిగఁజెప్పును. 43
- ఆ. వె. ఆతని భార్యలైన యదితియు సురసయు, శాప మందనేల జగదధీశుఁ
డైన హరియు మానుషావతారం బెత్తి, గోకులమున నేల కోర్కెఁజెందె. 44
- క. వైకుంఠవాసుఁడగు హరి, గోకులమునఁ బుట్టి వింతకోర్కెల కుద్ధ
ప్రాకృతివర్ణల మెలఁగుట, కేకరణ మెఱుఁగఁ జెప్పవే మునివర్యా. 45

- ఉ. మానవజన్మచున్నఁ గడు మాన్యము గాదది గర్భదుఃఖము
భ్యానుగతంబు దానికి మహామహాదౌ హరి నమ్మఱించి యె
న్నే నవతారముల్ గొనుచు నెంతయుఁ గుండఁగనేల రాముడై
కాననమందు మున్ వడిన కష్టముకన్నను గష్టమున్నదే : 48
- ఉ. గోవులఁ గావఁడో వెడఁగు గొల్లల కొంపలలోఁ జరింపఁడో
చావునకుం దలంకి తన జన్మగృహంబు పరిత్యజింపఁడో
చేవ గలట్టి కంసుని నశింపఁగఁ జేయఁగఁ గష్ట మందఁడో
యేవగఁ జూచినన్ సుఖము కృష్ణునికిం గనుపట్ల దింతయుఁ. 47
- వ. ఆనవుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 48
- క. హరి యవతరించుటకు నో, నరపాల : యనేక కారణంబులు గల నా
దరమున విను వసుదేవుని, చరిత్రమ్మును నతని నతుల చారిత్రమ్మున్. 49
- వ. ఒక్కనాఁడు కశ్యపుడు యజ్ఞార్థంబుగ వరుణు ధేనువుల నవహరింప నతండు
గుపితుం డగుచుఁ బరమేష్ఠికడకుఁ జని యిట్లను. “నా ధేనువులు కశ్యపావహృ
తమ్ము లగు కతనఁ దదీయతర్జకంబు లడలెడి మాతృహీనమ్ములైన యీ వత్సంబు
లంటోలె నీతని భార్యలును దుఃఖింతురు గావుత” మని మఱియు నదితం గుఱించి
“మృతవత్సవై కారాగార నివాసినివై కుందు” మని శపించిన విని నీరజాననుండు
గశ్యపు రావించి యిట్లనియె. 50
- గీ. ఈవు లోభగుణం బూని యితని ధేను, వుల హరింతువె? ధర్మంబు పొలియదే! యె
ఱింగియును నింద్యమైన పనిం గణింప, లేని నీ బుద్ధి కేమన నాను మౌని : 51
- వ. యుక్తాయుక్తంబు లెఱింగియు నెఱుంగనిగతి ననుచితం బొనరించితివి గావ భార్య
లిరువురితోఁగూడ యదువంశమ్మునం బుట్టి గోపాలకత్వం బొనరింతువు గాక
యని శపించి మఱియు విల్లనియె. 52
- క. ధరణీ భారంబెల్లను, హరియించెడివాఁడు పరముఁ డాద్యుఁడు హరి సు
స్థింవై భవుండు నీకుఁ గొ, మరుడై జనియించు లోకమాన్యుండగుచుఁ. 53
- వ. దితియు నొక్కెడ నదితం గాంచి “నీకుం గుమారు లేడువు రుదయించి నశింతురు
గావుత” మని శపించె; ననవుడు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 54
- క. దితి యేల శపించె మరు, తృతిజనని నదితిని దనదుభగినిన్ నాకుం
గత మెఱిఁగింపు మనుడు భూ, పతి కిట్లని చెప్పఁ దొడఁగె వ్యాసుఁడు పేర్మిన్. 55

వ. రాజేంద్రా! దక్షనికొమిరెలగు దితియు నదితియుఁ గళ్యపునకు భార్య లందు నది
తికి నింద్రుండు దయించిన దితి తనవతి యగు కళ్యపుం గాంచి “ఇంద్రతుల్య
పరాక్రముఁడగు కొమరుం గరుణింపవే” యని ప్రార్థించుచు నతండు నట్లనుగ్ర
హించె నంత దితియు సంపూర్ణగర్భవతియై యున్నెడ నదితి దానికి నహింపక తన
పుత్రుండగు వింద్రున కిట్లనియె. 56

క. దితికడుపున నొకతనయుం, దతివీరుం డుద్యవించు నని కడుఁ జింతా
న్వితనైతి వైశమే త, త్రుతిక్రియ యొనర్చు మనకు వలయుఁ గుమారా. 57

గీ. గర్భవతియగు నవతాలి గాంచి నా మ. నంబు చింతాకులంబయ్యె నాఁడునాటి
కలరెనే శాత్రువుఁడు రాజయశ్మపగిది, నుపశమింపఁగరాదు ను మ్మొకరిచేత. 58

క. ఆనవుడు వింద్రుఁడు దితికడ, కనువుగఁ జని యొక్కనాఁడు సాష్టాంగ నమ
స్సొనరించి వినయమధురం, బును విషగర్భితముఁ గాఁగఁ బొరి కిట్లనియెన్. 59

గీ. అమ్మరో! నీవు వ్రతపరాయణతఁ జాల, బడలి కృశించితివి నీకుఁ బాదసేవఁ
జేయ వచ్చితిఁ బెద్దలసేవకన్నఁ, గలదె సుకృతంబు నకల లోకమ్ములందు. 60

వ. అని పాదమ్ము లెల్లన నొత్తుచున్నెడ నాపె నిద్రించె నతండు వజ్రంబు గొని. 61

గీ. యోగబలమున గర్భంబు వేగఁజొచ్చి, యేడు తెఱఁగుల ఖండించె, యిట్లొనర్చు
వజ్రదారాభిహతంబు వలంబిబాధ, తాళఁజాలక శిశువు రోదనము చేసె. 62

వ. మఱియు నతండు మెల్లన “మారుద” యని నుడువుచు నొక్కొక్క ఖండం
బేడేడుతునుకలు గాఁ దునిమిన నాపెగర్భం బేకోన వంచాశక్త్యందంబు లయ్యె నంత
నదితియు మేల్కొంచి నపత్నియే యందులకుఁ గారణం బని యెఱింగి కోపించి
యిట్లు శపియించె. 63

ఉ. పాతకురాల! గర్భమును భంగ మొనర్చినయట్టి నీతనూ
జాతుఁడు రాజ్యహీనుఁడగు నత్యము గల్గినదాననేని నీ
వాతుడై భవాంతరమునందును నిష్ఠును బంధనాలయా
పాతమునం గృశించి సుతభంగమునం దపియింప కుండువే. 64

వ. నావుడుఁ గళ్యపుండాంచి దితిం గాంచి యిట్లను “నోలతాగీ! కోపింపకు
మీఖండమ్ము లన్నియు మరుత్తులనఁ బరఁగి బలాదికమునఁ బురుందరసామ్యమ్మున
నెగడెడి, భవద్విత్తిర్థంబగుకానం బిత్రలోదరి యష్టావిశమ్ముగు ద్వాపరమ్మున మను
ష్యాంశమ్మున ననుభవించునని చెప్పి మఱియును, 65

చ. పరుణుడు కావమిచ్చె మును వారనికోపము నూని నీవు నా
పరుసన కావమిచ్చితి వవంధ్యము లియ్యవి తప్ప నేర్చునే
యిరువుర కావహేతువున నీ సతి మానుషయోనిఁ బుట్టు నో
తరుణి ! కృపామతిఁ గను వృథాకలహమ్ము లడంచు శ్రేయమున్. 66

గీ. అని పతి వచింప నక్కంత యడ్డు సెప్ప
కూరకుండె నరేంద్ర ! యయ్యువిద యదితి
దేవకీదేవి యగుచు మేదిని జనించె
నెఱుఁగు మిది కావకారణం బింత నిజము. 67

క. అన విని జనమేజయుఁ డి, ట్లనియెఁ నీచెప్పినట్టి యాఖ్యానము వి
న్నను బావరూపభవబం, ధనమునకుం దలఁకు నామనంబు మునీంద్ర ! 68

గీ. కశ్యపుని పేర్మికొడుకు లోకముల నేలు
వాడు దేవేంద్రుఁ డిట్టి యపాత్రకర్మ
మొనరిచె నటన్న నకట ! తక్కురులు పాప
ములకుఁ దలఁకుదురే ! భవాంబుధి మునింగి. 69

ప. సంసారకారణంబుననకదా ! మత్పితామహులగు పాండవులు శ్రీకృష్ణప్రేరితులై
యధర్మబహుళంబును దారుణంబునునగు సంగ్రామం బొనర్చి మహాత్ములును వేద
వేదాంగపారంగతులును దేవాంశసంభవులునునగు భీష్మద్రోణాదులఁ బలువురఁ బరి
మార్చిరి. 70

క. సారవిహీనంబగు సం, సారం బని యెఱిఁగి దేవసములును ధర్మ
ప్రారంభులు నగువారలు, నీరీతి వధర్మవృత్తి నెనయిం దగునే. 71

సంసారవిముక్త్యపాయము.

- ఆ. వె. ధర్మ మనఁగ నేది దానికిఁ దగు నాస్థ, యెట్టి ? దది ప్రమాణమెట్లు లగునో !
తెచ్చుచుయ్య వ్యాస ! తెల్లమ్ముగా నిట్టి, కతల కతన మనము గలఁక చెందె.
- గీ. ఆ ప్రవాక్యంబు విశ్వాస్య మంటివేని. యాపుఁ డెవ్వఁడో తెలియఁగ నలవి యగునె
విషయన క్తతఁ జెంది పూరుషుఁడు రాగి, యగును రాగంబు ద్వేషంబు ననునరించు.
- క. తనకాంక్షము సాధింపం, గను ద్వేషం బనృత మొదవఁగాఁ జేయును వి
ప్రునిరూపము నెపమునఁ గొని, చనఁడె జరాసంధుఁ గూల్చి జలజాక్షఁ డొగిఁ.

- క. అతఁడు త్రివిక్రముఁడయ్యు వృ, పతివరః యీకతనఁ గాదె వామనుఁడన్ వి
శ్రుతిగాంచె ద్వారపాల, స్థితి కగ్గం బయ్యెఁ దద్వశీభూతుండై . 75
- గీ. ధర్మమున కాదిపదము సత్యంబు రెండ, వపద మెన్నంగఁదగు శుచిత్వంబు మూఁడ
వపద మెన్నంగ దయ నాల్గవపదమెన్న, దాన మనిచెప్పు నెల్ల బువప్రజాబు. 76
- వ. అట్టి నాల్గపాదమ్ములం దక్కిన ధర్మంబు నిలువదు ధర్మహీనాబగు కర్మంబు
ఫలప్రదంబు గానేరఁ దందు విశ్చలుండు మృగ్యుండని పలికి మణియు నిట్లనియె.
- ఉ. దాత మహానుభావుఁడు శతక్రతుక ర్త నయాసయాది ని
ర్ణేత జితేంద్రియుండు రమణీయచరిత్రుఁడు వేదమార్గసం
స్థిత ధరాసురాదిజనతానుతుఁడౌ బలిచక్రవర్తి నా
రీతి నవ్యమార్గమున శ్రీహరి వంచన సేయు బొప్పునే. 78
- వ. ఇం దధికుండు బలియౌ హరియౌ తెల్పుచునపుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 79
- గీ. మాయ వన్నిన కపటవామనుని కన్న, నాడి తప్పక మేదిని యఖిల మతని
కిడిన బలి యుత్తముం డని యెన్నఁ దగదె, ధర్మమున నొందుగలదె సత్యంబుదక్క.
- గీ. తీర్థములు సారెసారెకుఁ దిరుగుఁ గాక, జన్మములు తేవతేపకు నలుపుఁగాక
దానమతి మాటిమాటికిఁ బూనుఁగాక, సత్యవంతున కేవాఁడు సాటివచ్చు ? 81
- వ. త్రిగుణాత్మికయగు మాయ బలవతి యగుకతన సాంసారికునకు సత్యంబు దుర్ల
భంబు నిస్సంగులును విప్రవతిగ్రహాలును వైఖానసులును నగు మునులకు సత్యంబు
సుసాధం బట్టివారల యిది దృష్టాంతంబుగాఁ గలరు. తద్విన్నంబగు నఖిలజగం
బును మాయాశబలితమ్మగుచు మోహంబునిధిం దరింపరావి భ్రమించుచుండుఁ
గార్యాధి యగు సంసారికిఁ గవటం బవశ్యక ర్తవ్యంబు; దానం బాపంబునంభవిండుఁ,
గామక్రోధలోభాదులు బలవంతంబు లగుకతనఁ గర్తవ్యక ర్తవ్యమ్ముల నెఱుంగ
నీవు. విభవమ్మవలన నహంకారంబును నహంకారంబువలన సంకల్పవికల్పమ్ములును
నాశాత్పష్టాదైన్యదంభంబులును నసూయయు మున్నుగాఁ గల దుర్గుణమ్ములు పెక్కు
సంభవిండుఁ గాన సంసారికి మహామోహమ్మునం బడక తీరదు. 82
- గీ. మనము పరిపక్వమై శుద్ధి గనదయేని, ధనము న్యాయార్జితం బయి తగదయేని
శత్రుపట్కంబు దూరమై చవదయేని, వాఁ దొనర్చిన కర్మంబు వమ్ము సుమ్ము. 83
- గీ. కర్త ద్రవ్యంబు దేహంబు కారయితయు, శుద్ధులై యున్నఁ గర్మంబు శుద్ధిఁ జెందుఁ
గాని విపరీతము లయినఁ గర్మఫలముఁ, గూడ విపరీత మగుఁ జూపె కురువరేణ్య!

క. తన వృద్ధియుఁ బరహానియుఁ, గనఁ గర్మం బాచరించు మనుబందలు నె
కొని త త్తద్గుణ శుద్ధిని. గనకున్నఁ బ్రమాద మొదవుఁ గర్మమైనకున్. 85

వ. ప్రాజాపత్యులగు దేవదానవులు కార్యార్థులగు కతన సదా పరస్పర విరోధమునం
బ్రవర్తింతురు. గుణత్రయ సముద్భూతులగు దేవ మనుష్యతిర్యగాదులకుఁ బరస్పర
జాతివైరంబు స్వాభావికంబు. అహంకార సముత్పన్నంబగు నీ సంసారమునందు
రాగ శూన్యం దుదయించుట కల్గయని మరియు విల్లవియె. 86

ఆ.వె. వేయి మాటలేల విశ్వంబు సర్వంబు, మోహమయము రాగమూల మగుచు
వాదియగుమునంద యెలరారె నింక నీ. కలియుగమ్ము చెప్ప నలవి యగునె : 87

క. ద్రోహమొనర్చిన వానికి, ద్రోహం బొనరింప నిరువుడున్ సములే య
ద్రోహికి ద్రోహమొనర్చిన, ద్రోహాత్మునికన్న జగతి దుష్టులు కలరే : 88

వ. సుకృతవంతులకుఁ గృతయుగమ్మును గలిపురుషులకుఁ గలికాలంబును మధ్యము
లకు మధ్యయుగంబులును విర్ణీతంబులు. అందు నొకానొకఁడు వాసనావశమ్మునఁ
గలియందును ధర్మాత్మఁడు కాఁగలఁడు. ఏ యుగమ్మునను ధర్మంబునకుఁ బూర్వ
జన్మవాసనయ కారణంబు. 89

గీ. సత్యసంధులు మును లతిశాంతు లగుచుఁ, గాననమ్ములఁ దపములు పూనియుండ
మమవు నంతటివాఁడు పెక్కుచ్చరమున, వారి నియమమ్ములకు భంగపా బొనర్చు.

వ. ఇందులకుఁ బురాతనంబగు నొక యతిహాసంబు గలదు. 91

గీ. ధాతమానసపుత్రుండు ధర్ముఁ డనెడి, బ్రాహ్మణుఁ డొకండు వేదసంపన్నుఁ డతుల
ధర్మతత్పరుఁ డలరు నాతఁడు పదుగుర, దక్షసుతలను బెండ్లాడె ధర్మరతల. 92

వ. వారికో గృహస్థధర్మమ్ములం బ్రొద్దుపుచ్చుచు హరి కృష్ణ నరనారాయణులను నలు
పురఁ దనయులఁగాంచె నందు హరికృష్ణులు యోగాభ్యాసరతులైరి. నరనారా
యణులును, 93

నరనారాయణులు తపం బొనర్చుట.

శా. మంచుంగొండకు నేగి చేసి రచటన్ మందాకినీ తీరమం
దం చన్మంజులకుంజభాగముల నధ్యక్షించి లోలోన 'నో'
మంచున్ మించుగతిం దపంబొక నహస్రాద్ధింబు లద్దాన గం
పించెకా నప్రకులాచలంబులును జేబించెన్ దిశాచక్రమున్.

- క. ఘోరంబగు తప మా నర, వారాయణు లి బ్దొనర్చ నాకవిభుఁడు పెం
పారు భయమ్మున మనమున, వారి తపశ్శ్రీలు భంగవలుపం దలఁచెన్. 95
- ప. తలఁచి యైరావతం బెక్కి గంగాకూలమ్మునకుం జని యవట నరుణాద్వితయంబు
వడుపున బ్రహ్మవిష్ణువుల చందంబున వైశ్వానరద్వయంబునగిదిఁ దపంబొనర్చు
ధర్మతనయులం గాంచి గజంబు డిగ్గి డగ్గఱకుం జని యిట్లనియె. 96
- ఉ. ఏమి మనంబునందలఁచి యిట్లు తపం బొనరించుచున్న వా
రో మహనీయులార : మదినున్న వరంబు వరింపుఁడయ్యె ను
త్రాముఁడ నేను వచ్చితి భరంబని యెంచక, చాలు నింక మీ
భీమతపంబు మాకు నొదవించెను సంతస మెంతయేనియిన్. 97
- ఆ. వె. కోరఁ దగవిదైనఁ గోరుఁ డొసంగెద, ననుచుఁ బల్కు హరివచనములకును
మాటు వలుకరైరి మహనీయు లతి జప, ధ్యానగరిమ మదిని దవులు కతన. 98
- క. పలుకని మునులంగని బి, ట్టలుకం బాకారి వారి ద్యానాన క్తిన్
బొలియింపఁగ నొకమాయఁ, గలుగంగఁ జేసె సంతఁ గలుషితమతియై. 99
- క. పులులుం బాములు సింగం, బులునుం దోఁడేళ్ళుఁ జిటుతపులులుం బెలుచన్
గలిగెను దన్మాయాబల, వింసనమున వేలకొలది వెలుఁగొదవంగన్. 100
- గీ. పుష్కలావర్తకంబుల బోరుకొలిపె, దావదవమును నల్లెనల్ దవులుకొలిపె
నందతమనంబు నల్లడ నాక్రమింపఁ, జేసె తాల్లరిపించె విశేషరీతి. 101
- క. నరనారాయణు లీగతి, మరుదదిపతి గడలుకొల్పు మాయకు భయముం
బొరయక తమయంతన ను, స్థిరమతులై యుంట చూచి చెచ్చెర సతఁడుఁ. 102
- గీ. కోరువర మిచ్చెద నటన్నఁ గోరరైరి, వానకును నెండకును, భీతిఁబూనరైరి
పులులకేనియు మదిలోనఁ దలఁకరైరి, వీరితపమున కెట్లుకో విష్ణుమనుచు. 103
- ప. వితర్కించి తత్తపోతిశయమ్మున కచ్చెరువంది సనాతనియు జగదీశ్వరియునగు
నంట వాగ్విజమాయాబీజకామబీజంబులు జపియించు మహాత్ములతపంబున కంత
రాయం బొనర్చ నెవ్వండు సమర్థుండని యోజించి నాకమ్మునకుం జని వసంత
మన్మథులం పిలిపించి యిట్లనియె. 104
- క. స్సౌమత్పత్నీయ నరనా, రాయణు లనువారు బదరికాశ్రమమం ద
త్యాయతరీతిఁ దపంబుం, జేయుచున్నారు మనకుఁ జేబొదవంగన్. 105

- ఉ. వారితపంబు భంగపఱుపం జని యేను “వరంబు లిచ్చెదన్
గోరుఁ” డటన్న నాదువలుకుల్ చెవిఁ బెట్టక పోయి రంత దు
ర్వారమదీయమాయఁ గనుపట్టిన వానకుఁ బెద్దగాలికిఁ
గ్రూరమ్మగాలికిన్ మదినిగొంక రొకింత యదేమివంతయో. 106
- ఆ.వె. అంతనేను వారిదైన తపంబును, భంగపఱుప లేమి బెంగఁ గొనుచు
నేగుదెంచి దీని నేరు సాధింప లే, రంచు మిమ్ము బియవ నంపినాఁడ. 107
- క. కావున నిర్జరకార్యము, గావింపఁగ నీవు దక్కఁ గలవా రేరున్
భావింప లేరు నీయను, భావం “బిడమిద్ద” మనఁగ వచ్చునె మదనః 108
- గీ. హరిహరబ్రహ్మముఖులు నీయంపగముల, దాడి కోర్వక దాసానువాసులైరి
జగము లన్నియు గెల్పిఁజాణ పీవు, మనుజు లన నెంతవారలో మదనః నీకు. 109
- ఉ. సంతన మూని వే మనవసంతునితోఁ దగునట్టియప్పరః
కాంతలతోడఁ గూడి చనఁగావలెఁ గావలె సిద్ధిః వేల్పురా
వంత రవంత నీమది కవశ్యము రావలెనయ్య మారః నీ
యంతటివాని కెంతమనమైనది యంతటివార్య మెంచఁగన్. 110
- గీ. రంభ మొదలగు నప్పరోరమణులందు, నొక్కరిత యిట్టిపని చేయనోపు నట్టి
దండు నీకు నపోయమై యుండ నెంత, లేసి తపములకైనను వాసి చెడదె. 111
- వ. అవి యనునయ పూర్వకమ్ముగఁ బల్కు నతనికి మదనుం డిట్లును. 112
- క. దేవాః దేవరయానతి, గావింపఁగఁ గింకరుండు గలఁడైనను నా
భావమ్మునఁ గల భయసం, భావన తెల్లముగఁ దెలియఁ బఱచెద వినుమి. 113
- గీ. హరిహరబ్రహ్మలను జిత్తమందు నిలిపి, తపమొనర్చెడి తపసుల తపము పాదు
చేయఁగలఁ గాని దేవిని జిత్తమందుఁ, దలఁచు తపసుల వంచింపఁ దరము కాదు. 114
- కా. ఏవారైన మదీయబాణములఁ బేరె త్తించి యుంకించి త
ద్వాపమ్ముల్ గలఁగించి తత్తపములన్ భంగంబు గావింతుఁ గా
నీ వాలాయముఁ గామబీజ మెదలో నిత్యంబు ద్యానించు నా
దేవీభక్తులవంకఁ బోవుటకు నందేహింతు దేవాధిపాః 115
- క. నరనారాయణులను ముని, వరు లీయిరువురును శక్తిభక్తులు వినుమో
మరుదీశ్వరః నాశరముల, కరయం గుఱిగా రనన్ బలారాతి యనున్. 116

- క. మాయాబలముననైన ను, పాయముచేనైన నీ వపాయము గన కే
యే యనువున నైనను మమ, సాయక : యీ దేవహితము సాధింపఁదగున్. 117
- వ. నావుడు మదనుండు మాతాడక రంభాదులతో బదరికాశ్రమంబు పొంతకుం జను
నంత వసంతుండును మున్న తదాశ్రమంబు ప్రవేశించె. 118
- మ. చివురుం గొమ్మలతో రసాలములు పుష్పించెకా ద్వారేఘాళి 'జుం
జువు' మంచున్ బ్రతిసూనగుచ్చమువయిం జూడందగెఁమించి వం
డువు గావించెను గర్జయుగ్మములకుఁ బుంసోకిలారావ, మొ
క్క వసంతుండు తదాశ్రమావనితటిం గాలూఁడు నాలోపలన్. 119

వ సంత ప్రవేశము.

- క. పొగడలు తమాలములు మో, దుగులున్ దిలకాగములు మధూకమ్ములు గెం
జిగురుం బూవులతోఁ ద, న్నగమున నింపుం దనరె నయనమ్ములకున్. 120
- సీ. లతలన్నియును బుష్పవత్తులై నగంబు , పందితంబుగఁ గొఁగించుకొనియె
మందమ్ములై మందిగందంపుఁదావితోఁ , జెలరేఁగి నునుగాడ్చు లలముకొనియె
రాలముగ్గినవండు గాలించి మెనపురు , గొదమ చిల్కలదండు కూయఁదొడఁగెఁ
బండుటాకులమీఁదఁ బడెడి పూవులదాలు , పండువెన్నెలభాతిఁ బరిధవిల్లె
- గీ. నాలుమగల్గెల్ల మొల్లమౌ పూలఁజాల , లీల నొదవఁగఁజేయు నీ రాలలోన
నించు విల్కాని చెయ్యి లగ్గించుకొనుచు , సంతసింపఁగ సాగి రా నమయమండు.
- గీ. ఇటు వసంతుండు మున్న యచ్చటను జెలఁగఁ
బంచ బాణమ్ములును గేల నించువిల్లఁ
దాల్చి యప్పరసలు వెన్నుఁ దన్ని రాఁ ద
దాశ్రమము సేరె సుమబాణఁ డభయఁ డగుచు. 122
- ఉ. ప్రాకులు మోసులెత్త గరిమ న్నెలతా ల్గఁగంగఁ గోటరా
సీక నివాసమై తగు ఫణిప్రకరంబు కరంబు వేడ్కతో
నూఁకొనఁ గోకిలల్ ప్రతి రవోదయముం జొనరింపఁ బాడి ర
వ్యాకులలీల నప్పరస లయ్యెడ రమ్యలయన్వరంబుగఁ. 123
- వ. ఇట్లకాలవసంతోజ్జ్వలభణంబున మంజులతర గీతంబును గోకిలారవంబును శిలీ

ముఖద్వనంబును జెవులకుం దవిలి తెప్పలు విప్పి నలుదెసలు చూచి నరనారాయణు
లిర్వురును గాలధర్మ వివర్యాసమ్మునకు విస్మయం బందుచుండిరి. 124

గీ. కుజము లన్నియుఁ బుష్పించెఁ గోకిలార, వస్తులును దుష్టెదల విరావస్తులును భ
రమ్ములై నిండె నీ భూధరమ్మునిండ, నన్న ! చూచితె యిది యెంత యద్భుతంబొ!

గీ. శిశిరముకువను గజరాజు శిరముఁ దన ప, లాశ కుసుమమ్ములను గోరులం గలంచి
యరుగుదెంచె వసంతసింహం బటంచు, దోచుచున్న దిదేరి చాతుర్యమొక్కొ.

సీ. అరయ రక్తాశోకకరయుఁ బలాశాంఘ్రి , కయును నీలాశోకకవయు నీల
నీరజనయనయు వారిజవదనయుఁ , గుండద్విజయు బిఙ్గవచయు మంజ
రీకర్ణయును జపాశ్రీకాధరయు నీవ , వసనానిత్యయు సింధువారణభయు
గోకిలాలాపయుఁ గేకికలాపయు , సారసస్వననూపురారవయును,

గీ. రమ్యవాసంతికాబద్ధరశనయు మద , హంసగమనయుఁ బుత్ర జీవాభివాస
లోమలతయును నగుచు నీలో వసంత , లక్ష్మీసంప్రాప్తచయ్యో సలక్షణముగ. 127

చ. సమయము గానిచో నిటు వసంతము వొల్పుటఁ జూడ నన్నదీ
యమగు తపంబు వో నడవ నాకవిభుం దొనరించినట్టి కృ
త్రిమగతి తోచుచున్న దమరీ మృదుగానరవంబు వినిక్కే
సి మది గలంగఁజాతెఁ బరిశీలన చేయకయుంట పాడియే. 128

ఉ. శీతలవాతపోతములు చేతము దన్నఁగఁ జొచ్చెఁ గోకిల
వ్రాతము గీరసంతతి మరాళసమూహముఁ గేకి బృందమున్
గూఁతల మెప్పొనరె మనకుం గడు మోస మొనర్ప నెంచి స్వ
ర్ణేతయ వంపఁబోలుఁ దరుణీతతి నింతయు విస్కృవం బగున్. 129

ప. అనుచు నారాయణుండు ప్రళంపించుచుండు నెడ, 130

సీ. పదియాణువేల యేఁబది మంది మేనకా , ముఖ లచ్చరలు వెన్నె ముందు నడువ
నశిమయంబగు నారి యారజంబున మించు , విండువిల్లు బుజాన సంపంచ
మకరందరసము చిమ్మఁగఁజాలు సుమఖాణ , ములగముల్ దూఱీరములఁ జెలంగఁ
గుల్మకోయిలదండు చిల్కీతేజీబారు , కలకలమనుచుఁ జక్కటి నటించ;

గీ. వచ్చి తమక్తబైదుట విలంబిదిన మదను , నచ్చెరు వొకింత మనమున నాడుకొవఁగఁ
గాంచి రొనరించుతపముఁ జాలించి ధర్మ , తనయు లిరువురు సంతస మినుమడించ.

- గీ. దివ్యభూషణరుచి దళదిశలు వెలుగ, మునుల తెలుగుచు సురధన వనజములులు
మానవులు వినదుర్లభమైనపాట, బాడ సాగిరి కామవివర్ధనముగ. 132
- వ. వారి యాటపాటలకు విస్మితలగుచు వారిట్లనిరి. 133
- ఉ. మిమ్ము వసంతమన్నథుల మీసతియైన బలారి మాముని
త్వమ్ము గలంచి మాతవము భ్రష్టము సేయఁగఁ బంపినాఁడు చి
త్తమ్మున నీసుతో; నవితిథంబుగ గురైఱుఁగంగవచ్చెఁ గా
ర్య మైటులైన మాపలుకు లాంయుఁ డాదరమేదురింబుగన్. 134
- ఉ. దూమునుండి వచ్చితిరి తొయ్యలులార! పరిశ్రమంబు చే
కూరెడిఁ గాన మాయొసఁగు కొంచెపు విందుల సేదదేరి యిం
పారఁగ నన్నదాశ్రమమునందు వసించురుగాకి యూరకే
మీరిట కేగుదెంతురె తమిన్ ద్రిదశేశ్వరుఁ డంపకుండినన్. 135
- క. పాకారి మాతవమ్ముం, జీకాకొనరింపఁ జేసి చెఱువఁగ నంపెం
గాక మిము గణికలార! వ, రాకులు మీరెంత! తపము భ్రష్టమొనర్పక. 136
- క. మాసామర్థ్యం బరయుఁడు, మీసౌందర్యమ్మతీవి మించందగు బల్
వాసి కలదాని గలుగం, జేసెద మొకతప్పి మీకు సిగ్గు మటించన్. 137
- వ. అని నారాయణుండు కుడితొడ కేలం జఱచినమాత్రన యప్పహామణియగు సూర్యశి
చెలులతోడం బుట్టె నిట్లనన్యసామాన్య లావణ్యంబునం బొదలు నక్కన్నెం జూచి
దేవసామాన్య లందఱును మాన్యంబగు నమ్మనిమహిమమ్మన కచ్చెరువడుచు నిట్లనిరి.
- చ. ఎఱుగక మీమహామహిమ కెగ్గొనరించి తపంబు భంగముం
బఱువఁగ వచ్చియున్న మము మన్నన సేయుఁడు తొల్లియెందఱెం
దతో మహనీయులైన మునినాథుల నన్నరసాంగపాతముల్
చెఱువఁగ లేదె! మీదరికిఁ జేరవు; మీమహిమమ్ము లింతలే! 138
- వ. అదియునుం గాక నారాయణాంశసంభూతులగు మహాసుభావులని యెఱింగియు
వింద్రుండు భవత్తపోభంగమ్మనకు మమ్మంబనుచుట యన్నదీయపురాకృత భాగ్యో
దయంబ కాని యొండు గాదు భవాదృశులిట్టి తుచ్చసుఖంబులకుఁ జిరకాలార్జితంబగు
తపంబు వమ్మొనరింతురేయని సుతించు దేవవేశ్యలం గాంచి చిఱునగ వంకురింప
విజతపఃకాంతులు శరీర మలముకొన జితకామలోభంబగు మనమ్మున సంతస
మువృత్తిల నరుండు విన నారాయణుం డిట్లనియె. 140

- క. వేగము మీలోకంబున, కేగి మడియోరుజాత నీయూర్వశి మీ
రాగోత్రారికిఁ గానుక, గాఁ గై సేయుండు కుభముగాఁ దగు మీకుఁ. 141
- గీ. “దేవతలకెల్లకుభ” మంచు “దేవవిభున, కతులితానంద” మంచు నారాయణుండు
నరుడు దీవించి రంచు విన్నవము సేయుఁ, డేగుఁ డచ్చరలారః మీయెడకు ననుడు.
- క. పలుకుల విన్నాణపుఁ దీ, పొలుకఁగఁ బయ్యెదలు మాయ నుంకించుచు న
చ్చలలోచనాంత లిట్లని, రెంమిన్ గేల్మొడ్చి యమ్మునీంద్రుని తోడఁ. 143
- ఉ. తావకపాదపద్మములదాపునఁ గాపుర ముండి త్వత్సమా
సేవనమాచరించుచును శ్రీల రహింపఁగ వచ్చినట్టి మే
మావల తెల్లు పోయెద మహా ! యిటు లాడగఁజెల్లునే మునీం
ద్రా : వదరించి మాహృదయతామరసమ్ము లెలర్చఁ జేయవే. 144
- క. భవదూరుజాత లగునీ, యువతీమణులెల్ల మేల్మీ నూర్వశితో నా
కవిభుం గన నేగెద రే, ము వసింతుము నీనమీపమునన మునీంద్రా ! 145
- వ. నావుడు భవదభీష్టం బెయ్యది యనుడు వారలిట్లనిరి. 146
- చ. చదలును భూమియుం గలిసి చన్నఁ దపోదనులాడి తప్ప రీఁ
గఁ దలఁచితేని మాకుఁ బతిగా వినుఁ గోరెద మొప్పుచుయ్యఁ ! యే
మదవతిమాటకైనఁ బెఱమాట వచించుట పాడి గాదు మే
మదియునుఁ గాక మన్మథశరానలదగ్ధల మాదరింపవే. 147
- ఉ. కమ్మనివింటిజోదు చెలికాని హిమాంకునిఁ గూడిమాడి దే
హమ్ము నహమ్ము మీఱఁ బువుటమ్మల నెమ్ములు గాఁడఁ జించి గా
యమ్ము లొనర్చఁ జొచ్చె హృదయమ్ముల నీచరణాబ్జములమున్
నమ్మినదేవకాంతల ననాధలఁ బ్రోవఁగ నెంచు బొప్పదే. 148
- క. నాకమ్ము విడిచి మిమ్ముఁ, జేకొని సుఖవార్దిలో మునింగెద మంచున్
మీకాళ్ళఁ బడిన వేలుపు, రోకామినులఁ గ్రహింపరో మునిచంద్రా ! 149
- క. ఆని వనటం బిడు వేలుపు, వనితల సరసానులాపవైఖరి చిత్త
మ్మును గలఁకపఱుప నారా, యణ మునిచంద్రుండు పల్కు నవ్వారలతోన్. 150
- క. నీతునకుఁ గాలి కెండకుఁ, జేతంబు నహింపఁజేసి చేసిన తపముఁ
మీతారుణ్యమ్ముల పా, లేఁత యుచితమగునె వేల్పు చేడియలారా ! 151

త త్త్వ వి చా ర ము.

వ. అదియునుంగాక మతిమంతు లగువా రేతాదృశగ్రామ్య ధర్మంబులం బ్రవర్తింతురే
యను నారాయణున కచ్చర లిట్లనిరి. 152

మ. వినుమోహా! మునిరాజ! మాపలుకు, స్వర్వేశ్యాకుచస్పర్శసం
జనితానంద వశీకృతుండ వయి స్వేచ్ఛావర్తనన్ గంధమా
దనభూమీధరమంచు సంతతసుఖాద్వైతమ్ముమై నుండు ము
య్యవిమేషాలయమైన వింతకుఁ గడున్ హాళిం బొసంగించునే. 153

వ. నావుడుఁ దద్వపఃప్రసంగంబుల కచ్చెరువడుచు నమ్ముని యిట్లు తలపోసె, నహం
కారంబు సంసారవృక్షమ్మునకు మూలంబును ధర్మహరణమ్మునకు బ్రధమకారణ
మ్మును నని తెలిసి యీ వారాంగన లస్మత్తపోభంగమ్మున కేతెంచిరని యెఱింగియు
మౌనమ్మున నుండక ధర్మవివాళంబుగఁ దదధిక సుందరంబగు సుందరీగణంబు
సృజించుటయుఁ దదీయ సరసాలాసగోష్ఠి నుంటయు నన్నింతకుఁదెచ్చె నీ మహా
మోహపాశమ్మున బద్ధుండనై యూర్జనాభిచందమ్మునఁ గదలలేక కష్టమ్ములకుం
బాలైతి, నకటా! యిఁకనైన నీ విచారంబుడిగి శాంతంబుఁ బరిత్యజించి కోపాకు
లండనై యీ సుందరులం దఱిమెద నని యనుకొనియు మరలఁ గోపమ్మునకన్న
వైరంబు వేఱొందు గనుపట్టి దగోద్ధితంబగు నవలంబద్ధాని దహించునట్లు దేహం
బునం బుట్టు గోపంబు దేహంబు దహించు నెట్టి హింసకునైన వెఱవదు, సర
కాదులకు సాధనం బగు నని తలపోసి యతికర్తవ్యతా శూన్యందై కుండుచున్న
యతనిం గని యయ్యనఘు తలంపెఱింగి నరుం డిట్లనియె. 54

క. కోపము పీఠకటికాపము, కోపము పాపముల కాదిగురువగు హింసా
ధూపము కోపము గావునఁ, గోపింపం గూడ దేరికొఱతైన సఖా! 155

వ. మున్నహంకార దోషమ్మున సహస్రదీప్యవత్సరమ్ములు ప్రహ్లాదునకు మనకుఁ
బోరగుట యెఱుంగవే? శాంతంబునన యీ సుందరులం బనువుము నావుడు
నారాయణుం దతిశాంతుండయ్యెనని చెప్పిన సాత్యవతేయుం గాంచి జనమేజయుం
డిట్లు. సుకృతియు ధర్మాత్మఁడునగు ప్రహ్లాదునకును దపోనైస్థికులగు ధర్మ తన
యులకును సంయుగంబు గలుగఁ గతంచేమి? తపోధర్మంబులం బరిశ్రమంబు
దక్క విట్టలైన నొండు గలుగనేర్చునే? క్రోధరోభ మాత్సర్యులకు మూలం
బగు నహంకారంబు సత్యయుగంబునందును మహాత్ముల చిత్తంబు నాయత్తం

టొనర్చిన నింక జవతపమ్ములు కలవే! సూర్యుని యెదుటఁ దమంబుభంగి నహం
కారమ్మున కెదుట సుకృతంబు విలువ నేరదు. లోహవిగళబద్ధులకైన విముక్తి
గలుగుఁగాని యహంకారావృతులకుఁ గలుగదని మఱియు. 156

మ. నరనారాయణు లట్టి పెద్ద మును లన్నా! యిట్లహంకార దు
ర్బురులై యుండఁగ నస్మదాదుల విచారంబేల? చిత్త మ్మహం
కరణాయత్తము గాకయున్ననరు లేకాలమ్మునఁ లేదు సం
సరణం బాహమికంబు దీనఁ బరమజ్ఞానంబు చేకూరునే! 157

వ. చరాచరాత్మకంబగు నీ యజాండం బంతయు నహంకారదోషదూషితంబగుచు
మూత్రపురీషమయంబగు సంసారమ్మునంబడి పరిశ్రమించుచున్నయది. రాగభూమ్య
లును మహానుభావులును నగు వారు నయితము కామక్రోధాదులకు లోనై చరించు
చుండు రేతాదృశంబగు కలికాలమ్మున నస్మదాదులకుఁ దరణోపాయం బానతి
మ్మునుడు సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 158

క. యావదజాండ మహంకా, రావిర్భూతంబు గాన నందలిగుణముల్
మావె నమస్తప్రహ్మం. దావృత్తిఁదగుఁ గార్యభేద మగునె నరేంద్రా! 159

క. పటమునకుఁ దంతుగుణమును, గటకాదులకును సువర్ణగతమగు గుణమ
జ్జెటులే మాయాగుణలం, పటమగుచు నజాండమెల్ల మనలుచునుండున్. 160

వ. హరిహరాదులగు దేవతలును వసిష్ఠాదిమునులును నగాథంబగు నీ సంసారకూప
మ్మునం బడి వనధిపీచీగతంబగు నొకచందమ్మునఁ దడఁబడుచుండురు. ఈరేడు
లోకమ్ములందును దేహి యగువాని నహంకారసంభూతమ్ములగు కామక్రోధాదు
లాశ్రయింపక మానవు. 161

గీ. సకలవేదాంతసంహితల్ చదువుఁగాక, విఖిలశాస్త్రప్రసంగముల్ నేర్చుఁగాక
పుణ్యతీర్థమ్ము లెన్నేనిఁ టోవుఁగాక, విషయసక్తుఁ డొనర్చని విధులు లేవు. 162

వ. కృతాదియగుత్రయమ్మునందును గామమోహమదాన్వితులకుఁ బూర్వావరవిచారంబు
లేదు. కలియందు విశేషంబుగ స్పర్శద్రోహమదమాత్స్య్యాదులు పొదుకొని దేహిం
బాళనిబద్ధుని చందమ్మున బ్రుంగఁజేయుచున్నవి. ఏతాదృశంబగు సంసారమ్మున
నరీషట్కంబు జయించిన మహాత్ము లనదని చెప్పు సారాశర్యవకు జనమేజయిం
డిట్లనియె. 163

- క. వా రతిధన్యులు వా రని, వారణకృతసుకృతఖనులు వారు కృతనదా
చారులు వారు జితేంద్రియు, లేరిన్ మోహాదికమ్ము లేరుక యుండున్. 164
- మ. కలఁకన్ జెందు మనంబు మజ్జనకుఁ డల్కన్ మౌని కంఠమ్మునఁ
గలిదోషమ్మున నొక్కపాము ననుపీనంబుం బడన్ వైచె నఁ
బలుకుం బావకరంబు లోఁ దలఁచుకొన్నన్, దండ్రీ యేరితిఁ ద
త్పలమున్ జెందకయుండు నట్టి తరజోపాయంబుఁ జింతింపవే. 165
- వ. అని దందహ్యమాన మానసుండగుచుఁ గొంతవడిఁ జింతించి మరల సుప్రసన్న
మనస్కుండగుచుఁ దదుదంతంబు సాంతంబుగ నానతిమ్మనుడుఁ దన్మనంబు నర
నారాయణ కథానక కథనంబునం బ్రసన్నుం బొనర్చునెంచి యిట్లనియె. 166
- క. మును నరహరిరూపంబున, దనుజారి హిరణ్యకశిపు దానపు ఖండిం
చినపిదపఁ దత్తనూజా, తునిఁ బ్రహ్లాదుని ననిందితునిఁ దనవత్తున్. 167
- గీ. జనకు నగరమునకు నొగి స్వామిఁజేసి, “ధర్మరక్షణ మింతేదిఁ దప్పకుండ
నేలుకొను” మన నాతఁడు నేలుకొనియెఁ బై తృకంబగు రాజ్యంబు ప్రభదలిర్ప.
- ఉ. వారక పాటు లాదియగు వర్ణము లన్నియు న్యన్యవృత్తి నం
చారముతోడ సేవ్యపరివర్య యొనర్చుచునుండి రెచ్చటన్
జారులుఁ జోరులున్ బితునసంతతివారును లేరు కారుణీ
పూరకుఁ డా హిరణ్యకశిపుప్రభువుం డిల యేలుపట్టునన్. 169
- సీ. ఇటు కొన్నినాళ్ళు పైతృకరాజ్యపాలనం , బాచరించి నృసింహనాజ్ఞ కతనఁ
బాతాళలోకంబు పాలింపఁగా నేగి , యచట నాతండున్న యంత నొక్క
దినమున భృగుమునితనుజాండు చ్యవనుండు , నర్మదానదికి స్నానంబొనర్చు
గా నేగి దిగి ముగ్ధఁగా నందు విషభయం , కరమగు నొక్కనాగంబు గడఁగి
- గీ. తపసికాయంబు నట్టి పాతాళమునకుఁ , దీసికొనిపోవ మౌని భీతిల్లి దీన
రక్షకుండగు నరసిజాతాక్షి మదిని , బాదుకొల్పి నుతించె “మాంపాహి” యనుచు.
- చ. ఇటు సుతియించు నమ్మునివయిఁ దయగల్గి సరోజనేత్రుఁ డ
క్కటికము సూపఁ దద్విషవికారము దాపసికెక్కదయ్యె నం
తట “మునిభావ మిచ్చు” ననుదందడిఁ బా మతనిన్ ద్యజించెఁ ద
జ్జటి యురగాంగవల్ ముద మెసంగఁగఁ గొల్వ వనించె నయ్యెడన్. 171
- వ. ప్రహ్లాదుం దొక్కనాఁ డతనిం గాంచి యుచిత సత్కారంబొనర్చి రాక్షసవైరియగు

విందుండు తన మర్మంబుల నెఱుంగుట కంపిన దూతగా శంకించి వినయమ్మున
“నీ రాకకుం గతం బే” మనుడు నతం డతని సందియం బెఱింగి యిట్లనియె 172

మ. దనుజేంద్రా! వినవయ్య! నన్నమరదూతంగాఁ గనంబోల దిం
ద్రునితోడం బని యేమి నాకుః భృగువుత్రుండఁ బలారాతి పం
పె నటంచుకా మది నెంచఁబోకు మీదె పేర్కొం జెప్పెదఁ నాచరి
త్రను, నిక్కంబగు బుద్ధితోఁ గని సుహృద్భావంబు చూపందగుఁ. 173

ఉ. ఏ నొకనాఁడు నర్మదకు నేగి జలమ్ములఁ గ్రుంకుచుండ నా
మే నొకపాము వట్టికొని మీ భువనమ్మున కీడ్చి తెచ్చె న
న్యూన రమాధినాథ కరుణోదయ ముండుటఁ జేసి తద్విష
గ్లానియు నా కొకించుకయు, గన్పడకుండె సురారివల్లభాః 174

ఆ. వె. నాఁటఁగోలె నీడునగరమ్మునన యుంటిఁ, గాన వలదు వేఱుగాఁ దలంపు
విష్టుభక్తులందు విమలుండ వైన నీ, దర్శనంబు గలిగె దానఁగాదె. 175

వ. నావుడు హరిభక్తనందర్శనజనితానందవరవతుం డగుచుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 176

గీ. నకలలోకాటనంబును నలుపునట్టి, దివ్యముని వీవు గావున దేవలోక
మందు భువియందుఁ బాతాళమందుఁ గాని, వెలయు తీర్థమ్ము లానతివే మహాత్మా!
వ. మీ తిరుగని తీర్థమ్ములును మీ గ్రుంకని నదులుం గలవే యను నాతనికిఁ జ్యవనుం
డిట్లనియె. 178

క. ప్రతిపదమునఁ దీర్థము వి, శ్రుతమగు వాఙ్మనసకాయశుద్ధులకు మనో
యతిలేని మలినమతులకు, దితిజాధిప! కీకటంబు దేవావగయున్. 179

ఆ. వె. మొదలఁ జిత్తశుద్ధి యది కలదేనిఁ దీ, ర్థమ్ములెల్లఁ బావనమ్ములగును
జిత్తశుద్ధిలేని చెనఁటుల తెట్టి తీ, ర్థములు వమ్ముటంచుఁ దలంపు మదివ! 180

గీ. పట్టణములెన్ని! యూలైన్ని! పల్లెలెన్ని! గంగయొడ్డునఁగల వటఁ గాపురంబు
లున్న కైవర్రక విషాద హూణ యవన, ముఖ్యులకునెల్ల దొరకునే ముక్తిపదవి.

క. గంగోదకపానము నే, యంగానేకాదు గంగ కరిగి యవట ము
న్నంగానే కాదు మనం, బుం గావలె నిర్మలంబు మునులకు నైనన్. 182

గీ. తీర్థవానంబు కష్ట మాతీర్థములను, బాతకము కొంచెమేసి యపారమగును
ఎచటఁజేసిన పాపమ్ము లెదలుఁగాని, తీర్థకృతమగు పాపము శ్రీః వనఘ! 183

- గీ. సర్వతీర్థాటనముకంటె సకలభూత, దయయు సత్యంబు శౌచంబు దప్పకున్కి-
యధిక; మిది యున్నవారికి నఖిలతీర్థ, రాజములు ప్రతిపదమునఁ దేజరిల్లు. 184
- వ. ఐనను భవదీయంబగు సంప్రశ్నంబున కుత్తరంబు వినుము నైమిశంబును జక్ర
తీర్థంబును బుష్కరంబు నను నివి పుడమియం దధికమ్ము లితరతీర్థమ్ములు
లెక్కింప నలవిగా దనవుదుఁ బ్రహ్లాదుఁ డా తీర్థమ్ము లాలోకింప సవరివారమ్ముగ
వేడలి నైమిశంబుం బ్రవేశించి ఆవట స్నానదానాదికంబు లాచరించి యదిమొదలు
తీర్థ సంసేవవంబు గావించుకొంచుఁ జనువాఁడు ముందట. 185

ప్రహ్లాద సరనారాయణ యుద్ధము.

- చ. కనియె సరస్వతీనది వకారణపాతకహారివారిమ
జ్జనకృదపారశాసనవశంపదతీరవిరాజమానకుం
జనమదమానసూనవయసౌరభవాసిత నీరజాతనం
జనితమరందపానవశసంకులనిత్యరణద్విరేఫమున్. 186
- ఆ. వె. కాంచి యచట నర్హకర్మముల్ నెఱవేర్చి, తత్తటమ్ముపొంతఁ దరలి చనెడి
దైత్యరాజసుతుని దారి కిద్దమ్ముగా, నొకటఁ గాననయ్యె నొక్క మఱి. 187
- వ. దానం గొన్ని నైకరూపమ్ములగు నంపగములం గాంచి పావనంబగు ఋష్యాశ్ర
మంబున వీని కవకాశంబేమవి విచారించుచున్నెడ. 188
- సీ. దండ దండంబుఁ గమండలువును దగ , నమ్ములపొదియు శరాసనంబు
నెడుట వింపెనలారఁ గృష్ణాజినమ్ముపై , యోగమ్ముమైఁ గూరుచున్నమునులు
పరతత్త్వవిధ్యానపరులు నున్నతజటా , భారమ్ముచేఁ గప్పఁబడినవారు
గన్నట్ట దైత్యుండుఁ గడు నల్కతోఁ గను , బదయదర్కప్రభాయక్తి చెలువ
- ఆ. వె. నిట్టులనియె “నేల యీదంభ తపము ? ధ
ర్మవున కిదియె తెఱవు ? మునులె మీరు ?
తపముపేత విల్లు ధరియించు తెవలేని
ధరణిఁ గలదె దంభ ధర్మలార !” 189
- వ. అవి పలుకుదైత్యేంద్రుంగవి మందహాసమ్ముతో నెకనక్కెమ్ముగ సరనారాయణు
లెట్లనిరి. మాతఃపుంబు గొడవ నీకేల ? యేము బ్రాహ్మశ్రేత్రముల విష్ణుతుల మైనకతన
నిట్లుంటిమవి యెఱుంగరాదె, పోపొమ్ము మిన్నక విప్రవైరంబునకు రాకుము. 190

చ. ఆన విని యాతఁ డిట్లను నహంకృతి మీఱఁగ “మందబుద్ధులారా
ర : నను గణింప కీవెడఁగుఁ బ్రల్లదముల్ పలుకన్ దపంబు పెం
పున సుకృత ప్రచారమునఁ బోలుదురే నను : సంగరంబు సే
యన మదియేనిఁజేయుఁడు రయమ్మన మీగరువంబుమాపెదఁకా.” 191

క. అలకమెయి నిట్లు దైత్యుఁడు, పలుకఁగ నరుఁ డిట్టులనియె బవరమొనర్చుం
దలఁపేని రమ్ము తల వ్ర, య్యలు సేసెద ననుడు భ్రుకుటి యదర నసురయుఁకా.

కా. హంకారమ్ము చెలంగ హస్తమున విష్వానంబుఁ గైకొందు జ్ఞా
టంకారమ్మున దిగ్గజభ్రతులు బీటల్ వాటి పెంపేద ని
శృంకికా బాణము దొడ్డి యేసె నరుఁడున్ జాపంబు చేఁ బూని సా
హంకారుం డయి తన్నెఁ దచ్చరము బాణాసమ్ముతో వమ్ముగఁకా. 193

ఉ. కొందొకవిల్లు పూని మునికుంజరు వక్షమునందు నేయ నా
తండును వాడికోలఁ గొని తద్భుజమధ్యము గాఁడ నేసె దై
త్యుండొగి సొమ్మసిల్లి మఱియుం బెనుతూపుల నమ్మునీంద్రు మై
నిండఁగనేయఁ ద్రుంచెఁ దపనీయశరమ్ముల వాని నన్నిటిఁకా. 194

ఆ. వె. గర్జితములతోడఁ గాలంబుదమ్ములు, గుములు గట్టి పోనఁ గుఱియు పగిది
నరునిమీఁద దైత్యనాథుండు హేమపుం, ఖమ్ములైన యాకుగములు వఱిపె.

వ. ఇట్లు పరస్పరజయాకాంక్షలగు మునీంద్రుడై త్యేంద్రుల బవరమ్మునఁ దత్పమాలో
కననమాగతామరీప్వయంగ్రాహసముదితానందదుర్పరాయమాణమానసులు దివౌక
సులు కుసుమంబులు గుఱిసిరి. 196

క. ఇరువురుఁ బఱిపెడిశరములు, నరుణునిమండలము గవ్వ వంబరబూమీ
చరులగు నమరులు నరులును, జిరమఱ్ఱాడంగఁ గటికీచీకటి గప్పెఁకా. 197

క. నారాయణమునియున్ దే, వారిశరాసనము నొక్క యాకుగమునఁ బెం
పారం దునిమిన దైత్యుఁడు, వారక యిఁక నొక్కవిల్లు వడిఁ గైకొనినఁకా. 198

క. మరలన్ నారాయణుఁడా, శరాసనము ద్రుంచెఁ దునుమఁ జయ్యన నతఁడున్
బరిఘమ్ము సేసె నాతని, యురమునఁ వ్రేటువడి యతఁడు నుక్కు పొసంగన్.

వ. ఒక్కవాడితూపున నవ్వరిఘంబు ద్రుంచె; దైత్యుండు గద గైకొనుడు నయ్య
దియుఁ దునియలుగా నేసె నేతాదృశంబగు ఘోరయుద్ధంబు దివినుండి దేవగంధ
ర్వాదు లగ్గించిరి. వారదుండును ధారకాసురకుమారసంగరంబు పగిది వృత్రామ

రేంద్రుల యద్ధంబువడువున మధుమాదవుల బవరంబుచాడును నానందంబు
సందించెనని పర్వతునితోఁ బ్రశంసించె. నిట్లు సహస్ర దివ్యవత్సరమ్ము లహో
రాత్రమ్ములు ప్రహ్లాదునకును శార్దూజగవచరులగు నమ్ములకును బోరు హైంబయ్యె.

సీ. శంఖచక్రగదాది సాధనంబులు నాల్గు , కరములఁ దవరార గళమునందు
వనమాల వ్రేలఁ బచ్చని పైఁడిపుట్టంబు , గట్టినదొర కారుకమ్ము గ్రమ్ము
వగిది వైకుంఠుండు ప్రత్యక్షమైనఁ బ్ర , హ్లాదుండు మది బత్తి పాడుకొనఁగ
బవరంబు మాని తత్సావద్యయంబుపైఁ , బడి యెరఁగిన రమాపతియు నతనిఁ

గీ. గాంచి “వీరు ఘదీయులు గాన నీ క , జేయు”లని తెల్పు దైత్యుండు సిగ్గుగొనుచు
ముగురకు నెరఁగి చనియె నమ్మునులు సూడఁబుండరీకాక్షఁడును దిరోటూతుఁడయ్యె.

క. అని చెప్పిన వ్యాసుం గని, జనమేజయుఁ డనియె “నిట్లు చనునే యని నె
క్కొని పేయఁగ నరనారా, యజ మనులకుఁ దపముకల్పి వ్యర్థముగాఁగన్. 202

వ. వీ రేకతమ్మున నహంకారింబు వాయరుఁ కందమూలాశనంబుల వనమ్ములం
గృహించి యనేకదివ్యవత్సరమ్ములు తపంబు సాధించిన యిమ్ముహాత్ముల కింత
యహంకారం బొప్పనే యనుడు వ్యాసుం డిట్లను నహంకారింబు శరీరంబునకుఁ
గారణం బట్టిశరీరధారుల కహంకారింబు వాయుడు హరిహరాదులకు నయిత మహం
కారింబు దుస్తంబు తొల్లి తద్దోషమ్మునన కొదె పురుషోత్తమునకు భృగుశాపమ్మున
నానాయోనులందు జన్మంబు మఱించె ననుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 203

క. భృగుశాపము హరికిం గ, ల్లఁగఁ గారణమేమిఁ యతఁడు గలిగిన చోటల్ ?
జగమున నెయ్యవిఁ వినిపిం, వఁగదే యనుపాండవునకు వ్యాసుండనియెన్. 204

వ. ఆట్లు ప్రహ్లాదుండు కయ్యమొనర్చి పరాజితుండై నిర్వేదమ్మునఁ బొత్తుండును విరో
చనునుతుండునునగు బలికిం బట్టమ్ముగట్టి గంధమాదనమ్మునకుంజని తపము సేయు
చున్నంత బలియయ్యునురుల జయించిన విష్ణుసహాయులగును వారబ్బలి నోడించి
స్వస్థానం బేలికొనిరి. ఆమరపరాజితు లగు దైత్యులు తమ గురుండగు శుక్రా
చార్య పాలికిం జని యిట్లనిరి. 205

శా. అంతేవాసుల మైన మమ్ముమరు లత్యంత ప్రతాపమ్మునన్
వంతం బొందఁగఁ జేయుచుండి రిది సంభావ్యంబు గాదేనిఁ బ్రా
జాంతం బొ విఁక మాకు; నీమహిమచే నాదిత్యులం గెల్చి మా
వంతం బావఁగదే సురారులను బ్రోవం జూడవే భర్తవా !

క. గురుఁడవు బహుమంత్ర విడు, త్రురుఁడవు మాపాలి దైవతమ వీసురలం
బరిమార్చకున్న బ్రతుకం. దరమే ? పరమావదద్ది దరిఁజేర్చఁగదే. 207

క. అనుడున్ గావ్యుఁడు దైత్యుల, కును నభయం బిచ్చి నెమ్మి గొలిపినఁ దద్వా
ర్తను విని సుర లింద్రునితో, ననిరి భయం బెదకు నందియమ్ము మఱింపన్. 208

వ. శుక్రమంత్రప్రభావమ్ముకలిమి నసురులు మన కజేయులగుదురు కాన నేఁడ చని
యవిం దెగటార్చి హతశేషులం బాతాళమ్మున, కనుచుట కర్థంబనిన నింద్రుం డను
మఱించె. సురలును బరాక్రమించి యసురులం దాకిన వారు సంత్రస్తు లగుచు
శుక్రని శరిణుఁజొచ్చిరి. అతండు మంత్రప్రభావమ్మున సురలం దఱిమి యసురుల
కిట్లనియె. 209

సీ. అసురులు ! వినుఁడు నరసింజాతభవుఁడు దా , మును నాకుఁ బేర్పిఁ జెప్పినవిదంబు
సురపక్షపాతియై హరి దైత్యుల నడంచు , ననియె నప్పల్కు తత్వమ్ము గాఁగ
మనహిరణ్యాక్షు నవ్వనజాతనేత్రుండు , కొంఠాపముఁ దాల్చి క్రొవ్వడంచె
నరసింహరూపమ్మున హిరణ్యకశిపుని , సమయించె నాతఁ డనమబలుండు

గీ. మంత్రబలమునఁజేసి యసురుల గెల్తు , నీశ్వరునిఁ దృప్తుఁజేసి యభీష్టసిద్ధి
నంది వచ్చెద మీ రందఱుం తదనుక , నాపదల కొర్పికొనుఁడన నసురు లనిరి.

క. బలియును ద్రెళ్ళిరి యిఁక దు, ర్బలలమ యుంటిమి సుపర్యబలముల యెదుఁబన్
నిలువఁగ నోపుదుమే ! యీ, చులుకఁ దనమ్మునకు నోర్చి శుక్రాచార్యా ! 211

వ. నావుడుఁ గావ్యుం డిట్లనియె. మహాదేవు వలన నేను మంత్ర విద్యాభ్యాసం బొవర్చి
వచ్చునంతకు మీరలు వనమ్మున శమదమావ్వితులై తాపసుల పగిది నుండునది.

తే.గీ. దేశకాలబలమ్ములు తెలిసి సామ, దాన ముఖభేదము లెఱింగి తాను యుక్తిఁ
జేసి పగఱకుఁ బరిచర్య చేసియైన, నశుభకాలంబు గడవఁద్రోయంగవలయు. 213

ఆ.వె. పగఱ గెల్వఁజాలు బలముగల్గిన నాఁడు, పగఱతోడఁ బోరు పఱసవలయు
లేనినాఁడు సామదానాద్యుపాయమ్ము, లాచరించి యశుభ మాఁగవలయు. 214

క. కావున మీరలు మీమీ, తావులకుంబోయి సామదానాదులఁ గా
ర్వానసర మెఱిఁగి కపట, ప్రావీణ్యము దాల్చుఁదేను వచ్చెడి దమకళా. 215

వ. అని యొడం బఱిచి శుక్రుండు తపంబునకుఁ జనియె, నసురులును దమ పంక
వృద్ధులు ప్రహ్లాదుపాలికింజని యిట్లనిరి. 216

ఉ. తాతపు సత్యవాదివి సదర్ముఁడ విచ్చట నచ్చటన్ దట

స్థాతపు ప్రత్యయమ్మనెడఁ దద్దయుఁ బెద్దపు నీవు నిర్జర
వ్రాతమువంకఁ బోయి యసురప్రకరంబు కరంబు మీయెదన్
బ్రీతిఁ జరించుఁ జాపము ధరింపడు కేల నటించుఁ దెల్పుమా.

217

క. అవి వేడినఁ ప్రహ్లాదుం, డవిమిషు లున్నెడకు నరిగి యసురులు మీతో

“ననిఁ జేయము చాపము చే, తను దాల్చుము వైరబుద్ధి దలంప” మటంచున్. 218

క. తెలుపు మనిరి వారలు వ, ల్కలములు దరియించి వనములం దాపసులై

. తలఁపుల నైనను వైరము. దలంపక యుండుబిడి యెల్లఁ దథ్యం బనుడు 219

వ. నిర్జరులును దదీయవచనప్రత్యయమ్మనం గతమత్సరులై యుండిరంత రక్కసులు
దంభతపోవీయమమ్ము లాచరించుచుఁ గళ్యపాశ్రమమ్మున సుఖం బుండి రిట
కుక్రుండు మహాదేవుండుగూఁటిచి తపమ్మొనర్చిన నమ్మహాత్ముండు దృగ్గోచరుండుగా
నమస్కరించి యట్లనియె.

220

క. సురలకుఁ బరాజయమ్మున, సురులకు విజయంబొనర్చు కుభమంత్రము నా

దరమున నా కిమ్మనవుడుఁ, బరమేశ్వరుఁ డిట్లు మదివి ఛావించె వెనన్. 221

క. క్రతుభుక్కులయెడ వితఁ డవ, కృతి సేయఁ దలంచె వారి కేగతి నె నన్

గతి కల్పించు టుచితమని. యతిదయ గలఁడగుచు నిట్టులనె నెప మొదవన్. 222

క. తలక్రిందుగఁ బొగఁద్రావుచు, నలయక వేయేడ్లు కడు నియమమునఁ దవముం

బలువిధిఁ గావించిన నీ, తలఁపు న్నెరవేర్తుఁ బొమ్ము తడయక కుక్రా : 223

వ. కుక్రుండును దదాజ్ఞ ప్రవిధానంబున ధూమపానం బొనర్చుచు నధోముఖుండై తపంబు
సేయుచున్నంత నసురులు కర్ణాకర్ణికగా నీవృత్తాంతమ్ము విని దంభతాపసులగు
రక్కసులపైఁ గవిసిన వారు చేయునదిలేక శరణుఁ జొచ్చిన వారిట్లనిరి. 224

గీ. వకువతి గుఱించి మేటితపం బొనర్చి, మంత్రసిద్ధిని గైకొని మమ్ము గెల్వ.

వలయుననియెంచి గురునటపంచి కవట, మగు గతిఁజరింపటదియు మాకరయరాదె?

వ. మీరు విక్కపు శరణార్థులుగాదు గాన మీ యుక్కడఁగిందెద మనుడు నసురులు
భీతులై కాలికొలది వలాయమానులగుచుఁ గావ్యమాత వభయంబు వేడిరి. సుర
లును వారి పిఱుందన చమవారు ముందట కుక్రజననీరక్షితులగు వారింగాంచి
యాపెచే వారితులయ్యు బలాబలమ్ములు గణింపక చుట్టముట్టిన నామె విద్రయను

నొకదేవత నంపించె నదియుఁ గడఁగి మోహాయత్తులం జేయ విండుండు భయం
పడి విష్ణుశరీరమ్మనం దాఁగిన నిద్రయట కరిగి క్రోధతామ్రావనన యగుచు విట్లవియె.

క. ఓరి దురాత్మక : విష్ణు శ, రీరమునకా దాఁగినంత మృత్యువు నిన్నుం
జేరక పోవునె పీని శ, రీరముతోఁ గూడ నిన్ను మ్రింగెద ననుచున్. 227

వ. కవినిన నిండుండును భయమందుచు మహాత్మా : తపోబలమ్మున గరీయనియు
ననివార్యయునగు విక్కావ్యమాతం గడుకొని వైశమ సంహరింపమి మన కుపద్ర
వంబు వాటిల్లు నని హరిం బ్రార్థించి సంతభక్తవత్సలుండగు ముకుందుండు చక్రం
బుం బ్రయోగించిన, 228

క. భగభగ మని మంటలు గ్ర, మ్మఁగనాచక్రంబు గావ్యమాతశరమ్ముం
దెగనతీత నిద్రతోడన్, విగతజ్వరులైరి దివిజవీరులు సంతన్. 229

భృగువు హరిని శపించుట.

క. భృగుసతి తమచే మృతిఁ బొం, ద గదాధరవజ్రధరులు తద్దయు మదిలో
మగువం జంపినకతమున, భృగుఋషి శపియించు ననుచు భీతిఁబడుడన్. 230

క. సురనాథుని కారణమున, హరి తనమగువను వదించె ననువార్తను ని
ర్జరవైరులు దెల్పగ పిని, కరమాక్రోశించి భృగువు కడు నల్క మెయిన్. 231

వ. వచ్చి సరోజాక్షునిం బిలిచి “పెక్కు యోనులం బుట్టి జనన మరణదుఃఖమ్ము లను
భవించుచు వగలఁ బొగులు” మని శపించె ననుడు జనిమేజయుండు భృగుమునికి
మరల విధురత్వంబు వానిన కత యెఱింగింపవే యని యడిగిన ద్వైపాయనుం
డీట్లను, అట్లు శపియించి భృగుమునియుఁ దన కమండలాదకం బంజలి పుటమ్ము
సం దాల్చి యిట్లవియె. 232

ఉ. ఏను దపోబలాన్నికుండ నేని మదీయ కమండలాదకా
హీనబలంబుపెంపునన యీ వనితామణి యంతలోన న
ప్రాణముగూన్ దపోనియమన ద్రనధర్మఋతమ్ములన్ గనుం
దో నిరులొం : దైత్యసురయోధవతంసములొం : యుచొగిన్. 233

క. తలమును మొందెము నేక, స్థలమునకుం జేర్చి మంత్రజల మొక్కింతం
జిలికిన మాత్రన యాభృగు, లలనామణిబ్రతికె దైత్యులన్ ముద మెనయన్. 234

వ. ఇట్లు లబ్ధజీవయగు కళక్రమం గైకొని యతండుండె, వింద్రాది సురలు తాపసుం
డగు శుక్రవివలని భయమ్మునకు వగచుచు, దమతమ యధిష్ఠానమ్ములకుంజనిరి.
ఇంద్రుండు తన కూతురగు జయంతిం జూచి యిట్లనియె. 235

క. తనయా : నిను శుక్రాచా, ర్యున కిచ్చితి గంధమాదనోర్వీధర మం
దు నతండు తపంబున నుం, దీనవాఁ డన్నగమునకుఁ గడిందిరయమునకా. 236

క. చని యతని మనమునకు వ, చ్చిన యుపచారములఁ దనిపి చేతఃప్రియుగా
నొనరించుకొని తపోవియ, తి నడంచి మదీయభయము తీర్చుము తల్లీ : 237

చ. అను తనతండ్రి మాట వినయమ్మున నూఁకొని యాజయంతి గ్ర
క్కన విబుధారిదేశకుఁ డకుంతితలీల వసించు గంధమా
దనమున కేగి యచ్చట నుదారగతిం దవమాచరించు నా
తవిఁ గనియెన్ మహామహుని దత్త్యవిచారపరాయణాంతరున్. 238

సీ. శ్రమమునఁ దొడరుపర్కజలంబు వోవంగఁ , గదళీదళమునఁ జక్కంగ విసరి
మధురసుగంధి నిర్మల వారి పూరంబు , తివిరి పానార్థంబు దెచ్చి యిచ్చి
భగభగ మను పట్టవగ లింటియెండ పైఁ , బడకుండ వసనంబు గొడుగుఁ జేసి
యాకటికై పక్కమైన వన్యాహార , ములను సంపాదించి ముదము గొలిపి

గీ. దర్పలు చివుళ్లుఁ బఱచి మైత్రందనమ్ము, దవిలి యెనకం బొనర్చు తల్పంబు గూర్చి
దేశకాలమ్ము లెఱిగి నిదేశ మెఱిగి , కవికి శుశ్రూష చేసె నక్కన్నెమిన్న. 239

గీ. తత్తదుపచారములను సందర్శ మెఱిగి, తపసి సేవించెఁ గాని యత్తన్వి శాప
భయముమెయి మదికి మదనభ్రాంతి గలుగఁ, జేయు శృంగారచేష్టలు సేయ దాయె.

వ. మఱియు సుఖజీవయగు నజ్ఞయంతి సమయానుకూలంబుగఁ బ్రీతిజనకమ్ములగు
వచనమ్ముల నుతించుచు మునిమనోవృత్తి దెలియ నాతురుండగు తన తండ్రి యని
పిన దూతల నేకతంబ విడితవృత్తాంతులంజేసి యనువుచు బ్రహ్మచర్యపరాయణయై
యనేకవత్సరమ్ము లద్వైతేయగురునకు శుశ్రూష కావించుచున్నంతఁ బరమేశ్వరాజ్ఞప్త
ప్రకారంబుగ నక్కావ్యు వియమమ్మునకు సహస్రవత్సరమ్ములు సంపూర్తియగు
టయు మహాదేవుండు కరుణాతరంగితాంతరంగుండగుచు, బ్రత్యక్షమై వరంబు
వరింపు మనవుడు సురవిజయంబు మున్నగు నభీష్ట పరమ్ములును తత్సారకమ్ములగు
మహామంత్రమ్ములును నర్పించిన నతం డనుగ్రహించి యంత ర్హితుఁ డగుడు భార్గ

పుండు నమీవవర్తివియు శుశ్రూషాపరాయణయునగు జయంతింగాంచి మందస్మిత
మధురభాషణమ్ముల విట్లను. 241

చ. ఎవతెవునీవు ? నీదు కుల మెయ్యది ? నీజనకుం డెవండు ? ము
గ్ధపు నవయౌవనంబు కలదానపు మత్సరిచర్య పేయచుం
టివి కత మేమి తెల్పుము ? కడిందినునోరథమైన సిద్ధిఁ జెం
దు వర మొనంగువాఁడఁ బరిశుష్టి యొనర్చితి వీవు మా కొగిన్. 242

క. నీ మనమునఁ గల కోరిక, మేమెఱుఁగుదు మైనఁ దెలుపుమి యన నా ను
త్రామతనూజ మనమ్మున, నామోదము చెంది లజ్జితానన యగుచుకా. 243

క. దేవవిభు కూఁతుర జయం, తావరజన్మను జయంతి యందురు నన్నుం
గావించె భవదధీనగ, దేవవిభుఁడు నాఁటఁగోలె దేవరయొద్దన్. 244

క. పరిచర్య సజపుచుంటివి, గర మనురాగంబు గలదు గార్హస్థ్యవిధిన్
దిరముగ నిను సేవింపఁగఁ, గరుణించి పరిగ్రహింపఁగాఁదగు ననుడున్. 245

క. ఏరికిఁ గనుపడకుండఁగ, మారాగమవిహిత సూత్రమార్గమ్మున సం
చార మొనర్చుచుఁ గ్రీడా, పారమ్యము గొనెద నొక్క పదివత్సరముల్. 246

ఆ.వె. అని జయంతితో గృహమ్మున కేతెంచి, పెండ్లి యాడి మిగులఁ బేర్మిదనర
దేవదానవుల కదృక్కుడై తన్మయ, త్వంబుఁ జెందియుండె భార్గవుండు. 247

వ. అనురుదను గురుండు తపస్విర్దిం బడసి వచ్చిన తెఱుగు వివి. 248

క. చవి కుక్రునిఁ గానక చిం, తను గొవి వెదకుచు మనంబు తద్దయు సందే
హనిమగ్నము గాఁగఁ దమ భ, వనములకుం జనిరి త్రిదశభయశంకితులై. 249

క. దైతేయగురువరుఁడు తన, కూఁతుం గొవి నర్వదృష్ట్యగోచరుడై శ్రీ
తాతకుడై యుండుట పురు, హూతుఁడు తనయాత్మ నెఱిఁగి యుత్సాహమునకా. 250

క. తమగురువగు గురువిం గవి, యమరుల కుపకృతి యొనర్చునవనర మిది గా
న మహితభవదీయమతిమ, హిమ సూపఁగ వలయునంచు నెంతయు వేఁడన్. 251

క. వాచస్పతియును దన మా, యాచార్యుమునఁ జేసి యంతటదైతే
యాచార్య రూపముంగొని, వే చనె నవ్వారియెడకు వేడుక మెఱయన్. 252

వ. రక్కసులును దమ యాచార్యువిరాక వివి యెదుర్కొని నమస్కరించి ముకుళిత
కరికమలులై యున్నంత నమ్మాయాకుఁడగు వాచస్పతి వారలంగవి కుళలం
బడిగి యిట్లనియె, 253

- చ. పురమథనుం దలంచి తపముం బొనరించితి ధూమపాయనై
వరము వరించితిఁ ద్రిదశవర్గము గెల్వఁగఁజాలు మంత్రముం
గిరికుఁ డనుగ్రహించె నిక గీటడఁగింతము నిర్జరాశికిం
బరమహితుండు చక్రికిని బ్రాణభయంబు మదిం గలంపఁగన్. 254
- క. హరుఁడును నా కొనఁగిన మం, శ్రరాజములు మీ కొనంగెదను గ్రక్కున ని
ర్జరుల వంన భయపడకుఁ డ, సురులార ! యటంచుఁ గవటకుఁబ్రుఁడు గడఁకఁ.
- క. ఆభయం బొనఁగిన రాక్షసు, లు భయము విడనాడి సౌఖ్యలోలువులై స్వీ
య భవనము లేగి రనఁ గురు, విభుఁడుఁ దైవ్విపాయనమునివిభునకు నవియెఁ.
- గీ. కవటకుఁకాకృతినిఁ గాంచి ఘనుఁడు గురుఁడు, చేసిన విశేషమేమి యచ్చెరువు కాదె
నకల మెఱిఁగిన యీతఁ డిట్టి కృతి కియ్య, కొనఁగ నన్యులు సత్యవర్తనులు గలరె.
- క. చలకర్మవర్తనుని గురు, నలఘుం డనుఁజెట్టు ! లమరులన సత్వోద్భూ
తులు తద్గురుఁ డిట్లయినన్, గల రాజసతామసులకుఁ గలుగునె ఋతముల్. 258
- గీ. హరివిరించిదేవేంద్రముఖ్యామరులు మ, హాత్ములు మునీంద్రులును నసత్యప్రవర్త
నంబు గైకొన్న, మనుజులు నాఁగ నెంత ? సత్య మన నెద్దిః యద్దానిచర్యయెట్లుః
- చ. గురుఁడును వామదేవుఁడు నకుంతితతేజుఁడు గాధిపుత్రుఁ డు
ద్ధరుఁడు వసిష్ఠుఁడున్ మొదలు తొల్లిటిమౌనులు పావకృత్యను
ష్ఠిరమతు లైరి యింద్రుఁడును శీతకరుండును వహ్నియున్ వెనన్
బరతిరుజీమణీసురతభాజను లైరిక ధర్మ మెట్టిదో ! 260
- గీ. ఎఱుక లేక చరించెడి హీనమతుల, కెల్ల జ్ఞానోపదేశంబు నీఁ గడంగు
పెద్దలిఁచెన నెవ్వరీవృథివియందు, వదువదేశకులగు సత్యసంధు లనఁపు ! 261
- చ. హరిహరు లేమి పద్మభవనాకవిభుప్రముఖామరుల్ మునీ
శ్వరులు మఱేమి రాగమను సంధ్రమునం బడియున్నవార లో
నరవర ! రాగి యయ్యును గనంబడు నేరుపుకల్మి నొక్కొకం
డరయ విరాగి నా, వికృతు లబ్రమె దేహము డాల్చువారికిఁ ! 262
- చ. ఆరయఁ బోవదేశకృతులందు సమర్థుల కావి యెందు నొ
క్కరుఁడును గానరాఁడు తన కార్యముపట్ల వివేకి దేహముం
బొరసిన వారికెల్లరకు మోహము తప్పమి విఘ్నవంబు సం
సరణపుఁజర్య లీగతి నెసంగు వనాదిగ నెల్లవేళలన్. 263

చ హరి యొకవేళ, దాఁ దపమునందుఁ జరించు మతోక్కవేళ య
జ్ఞుతి నెసంగు నొక్కపుడు సాగరజావకుఁడై చెలంగు సం
గరవరుఁడౌ నొకప్పు దొకకాలమునన్ జయమందు వేటొక
ప్రదుఁ బరాజయమ్ము గొను నన్నియు సంస్మరితులౌఁగదా !

264

గీ. హరిహరవిరించిముఖ్యు లొనమరులు ముని
వరులుఁ దమతమయాయువు వఱచుదనుక
నెగడి మృతిఁ జెంది మరలఁ బుట్టఁగలవార
లెఱుఁగు మిట నందియ మొకింతయేని వలదు.

265

వ. దేహవంతున కెన్నటికినిఁ గామక్రోధాదికం బెడతెగదు. సంసారంబు తత్సంకు
లంబు దాని నతిక్రమించు పురుషుండు మృగ్యుండు సంసారభీతుండు పరిగ్రహణం
బున కేని నొల్లఁడని చెప్పి చుటియు.

266

చ. గురుభరుణీమణిం గలనెఁ గోరికమై హిమంశ్శ్మః భ్రాతృసుం
దరి రమియించె నిగ్గురుఁడు తక్కుదులకా గణియింపనేల సం
సరణము రాగలోభమదనంకుల మయ్యెడ సంచరించు నొ
క్కరుఁడును ముక్తికేగఁ డటుగానఁ ద్యజింతురు దాని సుత్తముల్.

267

గీ. కాన సంసారమున లేకమేని సార, మరుకు త్యజించి జగదంబు ననుసరింప
వలయునేయంబయిలోఁబడిజగంబు, మదిరఁజవిగొన్నభంగి నున్మాద మెవయు.

చ. చిరమతి నంభికార్చనము సేసి గుణంబుల త్రుళ్లడంచు న
న్నరుఁ డెనయుకా విముక్తిని జనస్తుతమౌ నరజన్మ మెత్తి శాం
కరిని యజింపఁడేని కడఁకిం దుదిదాఁకను విచ్చె వెక్కి సు
స్థిరత యెలర్పమిం బడినతీరగు వానివిధంబు భూవరా !

268

క. కావున నవ్వరదేవీ, సేవామతులైన వారు జీవన్ముక్తి

శ్రీ వెలయుదు రనవుడు “గురుఁ, దావిది కుక్రుఁడయి వంచనాయత్తమతికా.

270

వ. ఏమి చేసె” నావుడు జనమేజయునకు వ్యాసుం డిట్లనియె.

271

గీ. గవట మెఱుంగక కుక్రునిగాఁ దలంచి, యమరగురువాక్యములఁ గడు నాస్థఁ దవిలి
దైత్యు లున్నెడ కుక్రుఁడు తాఁ దలంచెఁ, దనదు శిష్యుల నార్తుల దయ దలిర్ప.

క. ఆమరు లొనరించు బాధల, శ్రమంపడుచు సారె నాదురాకకుఁ జింతా
భిముఖతఁ గుండెడి శిష్యుల, నమలినబుద్ధులను జూచు టర్హమకాదే.

272

శుక్రుండు దైత్యులకడకు వచ్చుట.

వ. అని జయంతిం గాంచి తరుణీ : యేను సమయంబొసర్చిన వత్సరమ్ములు పదియు సంపూర్తిఁ జెందెఁ గావున నేడు శిష్యులం గనఁబోయి కొందఱొకాలమ్మునకు మరల విన్నుం గనవచ్చెద నస్మత్పుత్రులు దేవతలయంద సంక్రమింపంగలరు నావుడు జయంతి వల్లెయవిన నతండు తనయాజ్ఞాలకడ కరుదెంచువాడు ముందట. 274

మ. కనియెన్ దైత్యులయొద్ద వేదమతమున్ ఖండించుచున్ జైన వర్తనమే శ్రేయ మటం చహింస మిగులన్ ధర్మంబలంచుం బలాశననక్తుల్ పశుహింస ధర్మమనుచున్ శాసించి రంచున్ గ్రమంబున తోధించు గురున్ స్వకాకృతివరున్ బొంగారుకోపమ్మునన్. 275

చ. గురుఁడఁట : సర్వశాస్త్రములకుం దెరు వొ నఁట : పాపీజి లోభరితి ననత్యవాక్యములు పల్కి సురారుల మోసపుచ్చ సుస్థిరమతి నున్నవాఁడఁట : యిసీ : కడుఁబాపపులోభ మెంతయున్ సరకపుఁద్రోవ దావి గదిసన్ నరుఁ డెప్పని జేయకుండునే. 276

క. అని దైత్యులఁ గని యెలవగ, వున నిట్లును “నాదురూపు వొరసిన కపటాత్ముని గురునిఁ దెలియ నేరక, యనఘలు వచింపఁబడితి రకటా : మీరల్. 277

గీ. ఏను ఏక్కపు శుక్రుఁడ వితఁడు దాంబి, కుఁడు మదాకృతిఁ బొరసిన గురుఁడు నమ్ముఁడితని పలుకుల నాన్ద మీ రెనయఁ బోకు”, డవిన దైత్యులు సంప్రాంతలైరి పిదప.

వ. బృహస్పతియు సంశయదోలాయమానమానసుల రక్కసులఁ గాంచి విశ్వాసార్హంబుగ నిట్లను. 279

ఉ. దానపులార : నమ్మకుఁ డతం డమరస్రియ మాచరింపఁగా లోనఁ దలంచి మిమ్ములను లోభమునం గ్రీకురింప వచ్చినఁ డేమ భవన్నిమిత్తమున నీకునిఁగొల్పితి విద్యఁగొంటి నిద్దావికతమ్మునన్ సురలదర్శ మడంతుడు మీర లొప్పుగన్. 280

క. అను కపట శుక్రువచనం, బున మోహితులగుచు దమజపుంగవులాకుక్రుని పమ్మరైరి కపటం. బునఁ బడువారలు యథార్థమును గనఁగలరే. 281

క. పది పత్సరముల నుండియు, బదిలముగా విద్యఁగఱపు పరమగురుని బల్ సదయునిఁ గాదననేర్తు మె, చుదిలో నెఱిఁగితిమి నీదు మాయల నెల్లన్. 282

వ. పొమ్ము పొమ్మని యనాదరించిన శుక్రుండు కోపించి మీస్రియంబు గోరినయథార్థ

వక్తనగు న న్నవమానించితిరి గావునఁ బ్రజప్తసంజ్ఞలై పరాభవమ్ము నొందుదురు
గాక యని శపించి వెండియు, 283

క. నను నవమానించినవల, మును వైశమ పొందఁగలరు మునుకొని యీతం
దొనరించినకపటం బది, యును నప్పడ తెలియు నంచు నొగి నతఁ డరిగెన్. 284

గీ. దైత్యులకు శుక్రశాపంబు దవులు తెఱిగి, శక్రుకడ కేగి యలబ్ధిహస్తతిరయమున
శాపహతులగు దైత్యుల సంహరింపఁ, దివురు మన సంతసించె నద్దితిజవైరి. 285
వ. దేవతలును యుద్ధసన్నద్ధులైరి. అంతట రక్కసులు చింతాక్రాంతులై యిట్లు విత
ర్కించిరి. 286

చ. తెలియక భ్రాతృభార్యరతిఁదేలిన పాతకు మాయఁజిక్కి వి
ష్కలుషు గుఱుం ద్యజించి యిటు శాపహతిం గవినట్టి బుద్ధిహీ
నుల మనలన్ జయింపఁగ మనోగతి నెంచి సురల్ యజ్ఞేష్వ పెం
సలరఁగ నున్నవార లకటా : మన కిష్ట సహాయు లెవ్వరో. 287

గీ. మనల వంచించి చనియె నమ్మాయగురుడుఁ
దైత్యగురునకు నెప్పొట దయ యెనంగు
ననుచుఁ బ్రహ్లాదుఁ గలిసి చయ్యన గురువరు
కడ కరిగి పాదములకు మ్రొక్కఁగ నతండు. 288

మ. కడుఁ గోపమ్మునఁ గాంచి వల్కు “హితముంగావింపఁగో నున్న నా
యెడ విశ్వాసము లేక ప్రల్లదము లెన్నేనాడి యిచ్చోటి కి
ప్పుడు రాఁ గారణమేమి : సత్వరగతిం బో రాదె యవ్వంపకుం
దొడయందై యువకారమున సలువలేదో : మీకు విన్నట్టునన్. 289

వ. నావుడుఁ బ్రహ్లాదుం డనునయవచనమ్ముల నిట్లమ. మహాత్మా : యన్మద్ధితమ్మున
కీవు తపం బొనరింపఁ జనినమీఁద నమ్మాయకుఁడు భవద్దేవంబు దాల్చి మమ్ము
మోసపుచ్చె నజ్ఞానదోషమ్మున నేము కల తెఱుం గెఱుంగక విన్నాడిన ప్రల్లదమ్ములు
పైరించి మమ్మునుగ్రహింపుము. 290

చ. తెలియక చేయితప్పులను ధీనరులోప్పి సహింక్రు మౌనివ
ర్యులు క్షణకోపుః లగ్గలపుఁగ్రోధమునన్ శరణార్థులన్ విడం
దలఁచుట న్యాయ మయ్యు : మమతన్ మముగై కొనకుంటివే రసా
తలమున కేగువార మిది తథ్యము నావుఁడు శుక్రఁ డిట్లమన్. 291

- క. కనుగొంటి జ్ఞానదృష్టిం, గొని మీ యాధార్థ్యమెల్లఁ గూర్చిమెయిన్ మీ
మునురక్షింతు రసాతల, మునకుంజననేల మానమును విడనేలా ? 292
- వ. బ్రహ్మవలన మున్ను నావినిన రహస్యం బొకండు గల దవశ్యముగాఁదగుకుభా
కుభమ్మల నొక్కని కడ్డ నశక్యంబు దైవంబుకతన బలహీనులగు మీర లిప్పుడు
దేవతల కోహటించి పాతాళమ్మున కరుగునది. ఇంతదనుక దైవసాహాయ్యమునం
జేసి మీరు త్రిలోకరాజ్య మనుభవించుచుండఁ బది యుగమ్ములనుండి రాజ్యపద
భ్రష్టులగు దివిజాలకు నేటికి బోగకాలం బయనించె. సావర్ణికమన్వంతరమ్మున భవ
త్సృక్తుండగు బలి త్రిలోకవిజయం బొనరింపఁగలఁడు. మున్ను హరి వామన
రూపమ్మున నీ మనుమని రాజ్యమ్ము హరించునప్పుడు “సావర్ణిక మనువుకాలమ్మున
నీకు వింద్రత్వంబు గలుగు” నని వచించె; నది మొదలు బలి గూఢరూపమ్మునఁ
బ్రవర్తించువాఁ డొక్కయెడ గార్హరూపమ్మున నొక కూన్యాగారమ్మున నింద్రు
నకుం గన్నట్టి నతం దతని నెఱింగి యిట్లను. 293
- క. దానవులకెల్ల భర్తవు, ధీనిధివి జగమ్ములకు నధీకుఁడవగు నీ
కౌనే! గార్హరూపం, బూనుట; యిట్లేల వీతి నొదిగెదు చెప్పుమా. 294
- వ. నావుడు బలి యిట్లను. 295
- చ. జలచరరూపముం గొనఁడె సారసనేత్రుఁడు ! బ్రహ్మహత్యమై
బలమఱి నీవు గూఢముగఁ బంకజమందు నడంగవో! తగ్గ
దలఁపుము కాలశాసనము దాటఁగ నెవ్వఁడు శక్తుఁ! డేనును
దలఁచి ఖరాకృతిం బొరసి దైవగతిన్ జరియింతు నీగతిన్. 296
- వ. ఇట్లు వార లన్యోన్యమ్మును సంభాషించుకొని దైవమ్ముకతన సర్వమ్ము ప్రవర్తిం
చుట యెఱింగి తమతమ పొందుపట్లకుం జనిరి. 297
- క. కావునఁ గష్టసుఖమ్ములఁ దై వాదీనము లటంచు దైత్యగురుఁడు వి
ద్యావిడునకుఁ బ్రహ్లాదున, కీచిది నెఱిగింప నాతఁ డెఱిగి తనంతన్. 298
- వ. దైత్యులం గాంచి యిట్లను, నిప్పుడు కాలానుకూల్యంబు లేమి మనకు సంగరంబున
జయంబు దుర్లభమ్మగుట మిన్నకుండుట శ్రేయంబు నావుడు మదగర్వితులగు
ఁక్కిను లిట్లనిరి. 299
- చ. దైవ మనంగ నెట్టిదగు దానిని జూచినవాఁ డెవండు కా
ర్యావసరంబుపట్ల నలసాత్ములు వల్కెడిరీతి గాక మా

కీ వాడయండవై నిలిచితేని జ్ఞాన్మునఁ దున్నకుంచుమే

దేవతలం ? గడంగు మిఁకఁ దెంపరివై యరులన్ హరింపఁగన్. 300

వ. అనినఁ బ్రహ్మాదుండు సేనాధిపత్యంబుఁ బూని యనికి సురలం బిలిచిన వింద్రపురో
గములై వారును బోరితంబునకుఁ గట్టాయితం బైరి. 301

క. సురపతికినిఁ బ్రహ్మాదున, కు రణం బఱిముఱి నెసంగె హోరమ్ముగ వ
త్సరములు నూలు గఠించెను, బరమాశ్చర్యంబు వొడమెఁ బై వారలకుఁ. 302

వ. పిదప నెట్టికేలకు దైత్యులు జయంబంద నింద్రుండు వాచస్పతి యానతిం గొవి
జగదంబిక నిట్లు మఠింపఁ దొడఁగె. 303

సీ. కూలధారిణిః నిత్యసుఖదాత్రిః శంఖచ , క్రగదాది కాయుధరాజమాన
హస్తః మహామాయః యథిలజగదాత్రిః , దశతత్త్వరూపిణిః తల్లిః పంచ
కోశ సంస్థాయునిః కుండలినిరూపః , దీపశిఖాత్మికః దేవిః దివ్య
శక్తిః బింద్వాత్మః పుచ్చబ్రహ్మరూపిణిః , యానందకలికః వేదాంతవేద్యః

గీ. దానపులతోడఁ బోరాడి దర్ప మెడలి , దీనదళఁ జెందియున్న మా దిక్పాకింత
సహజశీతలదృష్టిప్రసార మెసఁగఁ , జేసి రక్షించి ధన్యులఁ జేయఁ దగదె ? 304

సురలు దేవిని స్తుతించుట.

గీ. సహజసుఖవంతులకుఁ గడు సౌఖ్యమబ్బు, దుఃఖతులకెల్ల దుఃఖముల్ తొలఁగిపోవు
ముక్తిఁ గోరినవారికి ముక్తిగల్గఁ, దల్లిః నిన్ను మనమ్మునఁ దలఁచిరేవి. 305

గీ. నృష్టిరజైప్రళయములుసేయు నీదు, చరిత మెఱుంగరు బ్రహ్మాదిసకలసురలు
పాపసంసారతారకపటిమ నలరు, త్వత్పదమ్ములు గొలుతురు ధన్యమతులు. 306

క. శరదించుముఖులు చామర, లిరుక్కుల వీవ శిబిక లెక్కి మహానం
దరసాబ్ది నోలరాడెడి. నరులెల్లఁ బురాభవమ్మున స్పీభక్తుల్. 307

క. కరులు గలవారు విలస, త్రరుణీసంభోగవియతతారుణ్యమదో
ద్ధరత గలవారు నరవర, పరిచితవరణులును నీదుభక్తులు తల్లిః 308

చ. అవి సుతయించు నింద్రునకు నుం బతుర్బుజయై మృగేంద్రవా
హన యయి రక్తవత్సరుయై విలసత్సుమాల్యభూషణా
భివళశరీరయై కిరుణపెంపున వింపెనలారు చారుతో
చనములదీపు లొప్పఁగ వెనం బొడసూపె మనంబు పొంగఁగన్. 309

వ. ఇట్లు పొడకట్టి సురల కథయం బొసంగి యెసురు లున్నకడ కరుగుటయు భయ
గ్రస్తులై వార లన్యోన్యముఁబలులు గనుఁగొనుచు. 310

గీ. వక్రదృష్టిని మధుకైటభవధ చేసి, చండముండాదులను జంపి చండకోప
మదర మహిషాసురు వధించినట్టి శక్తి, మనల హరియింపవచ్చె నేమనఁగ వచ్చు.

వ. పిమ్మటఁ బ్రహ్లాదుండు పిఱుతివియక సంగరం బొనర్చుఁడని యెసకొల్పిన నాకని
వచనంబులు వినక భయమ్మునఁ బరుగిడు రక్కసుల నిలువరించి నముచి
యిట్లనియె. 312

క. ఎదిరించిన నంబిక మన, మదిమడఁచుట నిక్క మాపె మన్ననమై మ్రొ
క్కుదము తదనుగ్రహమ్మునఁ, గదలి రసాతలమునకుఁ దగం జన్మదమొగిన్. 313

వ. ప్రహ్లాదుండును నముచివచనంబు లియ్యకొని యంబికవిట్లు నన్నుతించె. 314

శా. మాలాసర్పముభంగి సర్వజగ మంశా ! యొప్పు నీయంద నీ
హేలర్ సర్వము నిర్వహించు విధిపిష్టికాను లన్నన్ బవ
ల్లిలాకల్పితహేతుమాత్రు లరయన్ లేశంబు నన్యంబు లే
దేలావల్కుల వేయు ! మ్రొక్కులిడుదున్ ప్రాంతూర్తికి న్నికొగిన్, 315

ఉ. అందఱ కీవ తల్లి నికదా ! జగదంబ ! సురారుండు నీ
కుం దయ దప్పుటేమి ! కొడుకుల్ పదిమందిగఁబట్టి తల్లికిం
గొందఱు దుండగుల్ మఱియుఁ గొందఱు సాధులు గావు బ్రహ్మ !
నందనులందుఁ బక్షములు న్యాయమె బిడ్డలఁగన్న యమ్ముకున్ ? 316

గీ. ఉభయులము స్వార్థపరులను యుభయులమును, గళ్యపోద్భవులను ధనకనకవస్తు
వాహనమ్ములకొఱకు నుభయుల మని నొ, సర్ప నొక్కెడఁ బక్షమూసంగఁ దగునె ?

గీ. అన్నదమ్ముల మైనమే మనికిఁ జొరఁగ, నేమి కారణ, మిరువుర కిట్టిభేద
మెఱుగు కల్పించి రీవుకా, కేము సురలు, కలహ మొనరింప నీ కిచ్చ కలుగఁబోలు.

వ. కాదేని యన్నదమ్ముల తెన్నుండేని వైరంబు గల్గినే ! సర్వకారణంబవగు
నీకెఱుంగఁ బోలని దొండుండునే ! ఇంద్రుండు దర్మాత్ముం డగుటకు మాకును
సమ్మతంబ యైనను భాగార్థంబు మాకీ కలహంబు దప్పుదు దీని వారింప నీకుఁ
దక్క నొరులు వలంతులుగాదు. 319

ఉ. అంబురుహాక్ష నిర్మితకదా ! జగ మేలు మఱుచు; నాకఁ దే
కంబుగ రెండువక్షములు గల్గొనఁ దేమనవచ్చు నా ! నము

ద్రంబును ద్రచ్చునప్పుడు సుధన్ మణి వారల కిచ్చి తాను ల

చ్చిం బడసెన్ వృధా యెరుసు చేసి మమున్ గలహంబు దప్పనే ? 320

వ. మణియు నై రావతఁబు నుచ్చైశ్శృంగంబులు గామధేనువును నతని యనుమతింజేసి
యింద్రుని పాలయ్యెఁ బక్షపాతియగు కతవ ననయులగు సులరాజ్యమ్మునఁబ్బి
మమ్ముం బరాజితులఁ జేయుచున్నవాఁడు. 321

క. ధర్మం బిదియే కద ! య, ప్కర్మలకున్ జయ మొసంగఁగఁ దగునే ? యీ
మర్మమ్ము నీ వెఱుంగవె, దుర్మతు లమరులొ దితిజులొ దుఃఖసహస్రతీ ! 322

వ. వేదశాస్త్రమ్ముల కైనను నేకవాక్యత గన్పట్టదు. స్వార్థపరులగుటం జేసి తత్పరిశీ
లకులకును సామానాధికరింజుంబు గానరాదు. సంసారము దొక్కరుఁడును గాంతా
కనకవిరక్తుండు లేఁడు కావున ధర్మాధర్మంబులు నీవుం దక్క నన్యులు విర్ణయింప
ననర్హు లది యట్లుండె. 323

గీ. శశి బలాత్కారముగ గురునతి హరించె, ధర్మ మెఱిగియు గౌతమతదణిఁగలసె
నింద్రుఁడు, గురుం డనుజభార్యనెనసె గర్భ, వతి నరసి చూడ నిది ధర్మవర్తనంబె :

గీ. ఇంచుకేనియు నవరాధ మెఱుంగఁ డట్టి, రాహుకంతంబు దెగఁగొట్టె రాక్షసారి
సత్త్వగుణమున్నవాఁడట జననిఁ యాతఁ, డకటఁ మిత్పైత్రరాజ్యంబు నవహరించె.

క. దేవతలు చేయు దుష్కృతు, లేవారు గణింప నేర్తు, రింతింతలె ! యీ
దేవతలు ధర్మవర్తులె !, కోవిదు లిప్పాటఁ జెప్పుకొనఁ జెల్లునొకో ! 324

క. సురలు నధర్మ, లధర్మలు, సురలు లని చెప్పునట్టి చోద్యపుఁ గతిలకా
బరిశీలించినఁ బుక్కిటి, పురాణములు గాని నిక్కములు గావునుమీ. 325

గీ. నీ కెఱుంగరాని గోవ్య మెందేవిఁగలదె ? తెలువ వలసి వచించితి దేవదేవి !
శంఖుఁజెందిన మమ్ము రక్షణ మొసర్ప, నెంచెనో చంప నెంచెదో యే నెఱుంగ.

వ. నావుడు జగదంబ రక్తిసుం కిట్లును. మీరలు గతక్రోధులై విప్రయమ్ముగఁ రసా
తలమ్మున కరిగి యట నమకూలకాలపరీక్షణ పరాయణులై యుండునది. 326

గీ. ఎంతరాజ్యము కల్గిన నేమి సుఖము, కలుగనేరదు లోభసంక్రాంతమతుల
ఁది యొకటి లేనివారల కన్ని యెడలఁ, గలుగు సౌఖ్యంబు నా యాజ్ఞగైకొనుండు.

క. నావుడు దానవు లా యమ, భావమ్ము నెఱింగి నతులు వచరించి చనన్
దేవియు నదృశ్య యయ్యెకా, దేవతలును జనిరి కథ యిది సుభమ్ములిడున్. 327

విష్ణునియవతారములు.

వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె.

332

గీ. భృగువు కాపంబు కతన నవ్విష్ణువునకు, నెన్ని యవతారములుగల్గె, నిద్దచరిత :

యే మనువు కాలమున నతఁ డిలజనించె, నెఱుంగఁజెప్పమనవుడుమునీంద్రుడనియె.

క. నరనారాయణులన నవ, తరించె శ్రీ విష్ణువెలమి ధర్ముండను భూ

సురునకుఁ జాక్షుషమన్వం, తరమున; నిది చెప్పినదియే ధరణీనాథా :

334

వ. తృతీయ యుగమ్మున వైవస్వతమన్వంతరమ్మున నత్రిధార్యుగు ననసూయకు
బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు మువ్వరును బుత్రులై జనించి; రండు బ్రహ్మసోముండు,
హరిదత్తాత్రేయుండు, హరుండు దుర్వాసుం డని యెఱుంగునది.

335

గీ. నాలవ యుగమ్మున జనించె నారసింహుఁ, డగుచు హరి దేవహితకారియై హిరణ్య
కశిపు వదియింపఁ ద్రేతాయుగమ్మునందు, వామసుండయి జనియించె బలి నడంప.

వ. అట్లు కపటవామసుండై కశ్యపున కుద్భవించి బలిని బాతాశమ్మున కనిపి పందొమ్మి
దవ త్రేతాయుగమ్మున మరల జమదగ్నికి సుతుండయ్యె.

337

అ.వె. అతనిఁ బరశురాముఁ డందు రాతఁడ కాడె, క్షత్రకులము నెల్ల సంహరించి

పుడమియెల్లఁ గశ్యపునకు దానం బిచ్చె, నఘహరంబు నిక్క మతని చరిత.

338

వ. త్రేతాయుగమ్మునన రఘువంశప్రదీపకుండగు దశరథునకు శ్రీరాముఁడై జనియించె.

క. అష్టావింశయుగమ్మున, దుష్టుల హరియించి పుడమి దుడు కడఁపంగ

శిష్టుల నరనారాయణు, లిష్టులు కృష్ణార్జునులయి యెసఁగిరి జగతికా.

340

వ. నారు కురుక్షేత్రమ్మునఁ గౌరవులతోడ ఘోరయుద్ధంబొనర్చి జయంబుగొని రిట్లు
తత్తద్యుగమ్ములఁ బ్రకృతివశమ్మున ననేకావతారమ్ములు హరికి గలుగుచుండు. జగ
మృఖిలంబును బ్రకృతివశంబని యెఱుంగుము. సర్వాదియు సర్వగుడును నవ్య
యుండును నగు పురుషుం డీ యఖిలమ్మును సృష్టించి యే యుపాది కతనఁ
ద్రివిధుండై యొప్పు నా ప్రకృతి యుత్పత్తి కాలయోగమ్మున భిన్నయై ప్రకాశించు
చుండు నయ్యదియ సృష్టిస్థితియమ్ము లొనరించు, నది యెట్లంటేని.

341

అ. వె. ప్రకృతియైతలగుచు బ్రహ్మయు విష్ణువు, శివుఁడుఁ జేయచుండ్రు సృష్టిరక్ష

జలయకృతులనెల్ల నరులకుఁ బ్రకృతి యొ, సంగుఁ గష్టములను సౌఖ్యములను.

వ. ఆ ప్రకృతియకదా మున్ను కాకుత్స్థుండను నొక రాజమ్యు సృష్టించి రాక్షస వి
శమ్మున కొక్కెడ నుంచె.

343

- క. ఒకఁడనఁగనేల యెల్లరుఁ, బ్రకృతికి వశులగుచు భవముపాలై సౌఖ్య
దిక మనుభవించుచుండురు, వికలము గాకుండునట్టి విధితంఁత్రమునన్. 344
- వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లను, మహాత్మా! నరనారాయణాశ్రమమ్మున కేతెంచి
యచ్చరలు నారాయణుం బతిగా వరించిరని నుడివితీ వాతండు పిదప నేమి
యొనర్చె నక్కత వినవలతు ననిన సాత్యవతేయుం డిట్లనియె. 345
- ఆ. వె. శాపమీఁగ నెంచి చయ్యన నరుఁడు వా, రింప నుడిగి యా నిలింపవార
నతులఁ గాంచి స్మృతమెనంగ నారాయణుం, దానతిచ్చె మధురమైన ఫణితి. 346
- క. కృతనంకల్పుఁడనగు నా, కతివలతోఁ బొందుఁ జెందు టర్హమె; మీరల్
ప్రతిసెప్పక త్రిదివఁజ్ఞున, కతిరయమున విప్పు డరుగుఁ డంగనలారా : 347
- వ. మనోహంబగు నీ శృంగారమునకు స్థాయిభావమ్ము రతినాఁబరగు నయ్యది
లేకున్న నే నెలు మిమ్మువలంబింతు మీపాటిబోలులకు వరణీయుండ నగుటంజేసి
నాభిగృహ్యరూపమ్ము లనన్యసామాన్యంబులు నాయందు దయగలిగి ప్రతభంగంబు
గాకుండ విప్పటికిఁ జనుండు మీ కోరినయట్ల యష్టావింశంబగు ద్వాపరయుగమ్మునఁ
బ్రవర్తించువాఁడ. 348
- క. సురవాక్యం బొనరింపఁగ, నరుదెంతు ధరాకలఁచున కయ్యెడ మీరల్
నరపతి తనూజలై నన్, వరియింతురు భార్యలగుచుఁ బరిపరిగతులన్. 349
- వ. అవి యొప్పుజెప్పిన నయ్యచ్చరలు దివమ్మున కరిగి కలతెఱుంగఁజిగించి శక్రునకు
సఖీనమేతయగు సూర్యశం జూపిన నతండును దల్లావణ్యమ్మున కచ్చెరువంది
మునుల ధైర్యమ్మునకు మెచ్చి వేనోళ్ళ సన్నుతింపె; నరనారాయణులు నెప్పటి
యట్ల తపోవిష్ణాగరిష్ఠులై యుండి రియ్యది వారి చరితంబని మఱియును. 350
- క. వారిరువురుఁ గృష్ణార్జును, లై రమణ జనించి పుడమి కానందము చే
కూరఁగఁ జేసిరి భృగుశా, పాదంభము కారణముగ నవనీనాదా : 351
- వ. నావుడు జనమేజయుండు మునీంద్రా! కృష్ణావతార చరిత్రంబు విస్తరించి వచిం
పుము, హరియును ననంతుండును నెవరికిఁ బుత్రులట్టి దేవకీవసుదేవులఁ గంసుం
డెట్లు బంధనాగారమ్మున నుంచె; మధురయం దుదయించిన హరి గోకులమ్మునకు
రానేల; కంసవధానంతరమ్మునఁ గృష్ణుండు ద్వారకయందు వసియించుటకుఁ గతం
బెయ్యది : 352

- క. తన పిత్రాభిరత దేశ, మ్మున నుండక యన్యదేశమున కేగుట యె
వ్వనికి ననర్హులైన న, య్యనిమిషవంద్యునకు నెట్లు లది తగుఁ జెపుమా. 353
- వ. అదియునుంగాక ద్విజశాపమున యాదవకులంబు రూపఱుటయు, గృష్ణనిర్వాణానంత
రంబున నతిని భార్యలం దోచిన దొంగలఁ బార్థుండు సంహరింపకుంటయు నక్షజం
బయి కన్పట్టెడి. 354
- క. గాంగేయుండును ద్రోణుం, డంగపతియు మొదలు వీరు లతిభారదులై
క్రుంగం జేసిరె: పుడమికి. దొంగలభారం బొకింత దోఁపదె చెపుమా: 355
- వ. మహా పతివ్రతలగు శ్రీకృష్ణుని భార్యల కిట్టి భంగపాటును వసుదేవుండు పుత్ర
దుఃఖమున మృతుండగుటయు: గృష్ణాశ్రీతులగు పాండవులకు: గష్టములు దొడ
రుటయు మహాభాగయగు ద్రోపది పడిన బిన్నంబు లెట్లుండఁ దత్పుత్రు లశ్వత్థామచే
నన్యాయముగ హతులగుటయు సౌభద్రుండగు నభిమన్యుండు బాల్యమునన యదర్మ
యుద్ధమునఁ దెగుటయు దేశకీతనయు లార్గుచునుం గంసునిచేఁ జంపఁబడుటయు
నాకు మిక్కిలి వ్యసనం బొసంగెడి నది యిట్లుండ 356
- గీ. యాదవులు ప్రభావమ్మున హతు లగుటయు, వారి పత్నులు దొంగలభారిఁ బడుట
యట్లుండఁగ నాదినారాయణుండు, కృష్ణుఁ డుగ్రసేనుని సేవ కెట్లు లొప్పె: 357
- గీ. హర్షశోకాదికములు లోకాధ్యుడైన, హరియు సామాన్యలంబోలెఁ బొరయు లెట్లు:
చోరుభాతిని రుక్మిణీసుదతిఁ గొని ప, లాయనం బొనరింప నేలా: యతనికి. 358
- వ. మధూపురమ్మునుండి హరి ద్వారక కేగుతఱి వ్రజగోపనం బొనర్చుచు నక్షేయం
డగుట యెట్లు వివరింపునుని వెండియు. 359
- ఉ. పాయక సందియమ్ము లతిపారముగాఁ గనుపట్టుచుండు న
త్యాయతబుద్ధిఁ దీర్చిఁ దగునట్టి మహాత్ముండ వీవు, కోరఁగా
నాయెద గొంతెడుకా ద్రువదనాదతనూజ నొకర్తు నేవురున్
జాయగ నెట్లు లొప్పిరి: రివజ్జలు పాండవు లె గ్గఱుంగరే: 360
- గీ. ధర్మమతులు సమర్థు లర్థకులు పాండ
వులు మహాత్ములు వారెట్లు కలికి నొక్క
రితఁ బశుప్రాయు లగుచు వరింప నెంచి
రియ్యదియు ధర్మమేని నా కెఱుంగఁ జెపును. 361

గీ. దేవసముద్రై న గాంగేయుఁ దేవిధమున, గోళకులచేతఁ గులవృద్ధి గొనుట కొప్పెఁ
నకట! “యెడైన నంతాన మర్హ” మనుచు, జెప్పు ధర్మమ్ము లెంతి కుత్సితములననుఁ
వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 363

క. దేవకి కొమరుని చరితము, పావనము నమ స్తలోకపాపాపహముఁ
దేవత్రావ్యము మిగుల శు, భావహ మద్దానిఁ బ్రీతి నాలింపు నృపా! 364

కృష్ణా వ తా ర కా రణ ము.

క. ఒకనాఁడు పుతమి భారం, బుకతన స్వల్లోక మేగి పురపుర పొక్కిన్
నకరుణుడై యింద్రుండు ధ, రకు గోరూపధరి కాదరమ్మునఁ బలికెన్. 365

గీ. నెట్టపంటగ కోకిల నీకు నేమి, వచ్చెఁ నావుడుఁ బుతమి యవ్వసపునకుఁ
గల తెలుఁ గెఱిఁగించె నిక్కరజీ దీన, వదనయై యశ్రుపులచాలు వజ్రద గాఁగ.

వ. సురేంద్రా! దుఃఖకారణం బడుగు నీకు నే నేమని చెప్పుదు జరాసంధుండును శిశు
పాలుండును గంసుండును రుక్మియును నరకుండును సాల్వాండును గోళయు దేనుక
వత్సకులు మొదలగు దుర్మార్గులు కేవలావర్మవర్తనులై పరస్పరద్వేషమ్ము పూని
చరించువారు వీరల భారమ్ము నే నైరింప నోప నని వెండియు, 367

చ. హరి కిటిరూపధారి యయి యక్కనకాక్షి వధించి నన్ సము
ద్భూత మొసర్చి నిల్చిన విదం బది నీవు నెఱుంగుదే కదా
మరల ఏదొక్కబాధ సురమండలనాయక! భూరిదుఃఖమే
దురతఁడనింగరింగజపు దుండుడుకుఁ గను నెన్ని భంగులన్. 368

వ. హరి మున్నట్లొనర్చనినాఁడు పాతాళమ్మునకుం జని యీ బాధల కవిషయమునై సుఖ
ముందుఁ గదా యని చింతించి మఱియును. 369

క. ఆష్టావింశయుగం బతి, దుష్టస్రచురమయి కడకఁ దోతెంచుఁ గటా!
శిష్టవిగర్హితు లగు నా, కష్టాత్ములు నాకు భారకారులు కారే? 370

ఆ. వె. భరము మోయఁజాలఁ బాతాళమున కిష్ట, పోవు దానఁ బేర్చి పొలుపుమీఱ
నానతిమ్ము భరిమైన హరింపుము, తాళఁజాల నీకు దండ మిడుదు. 371

వ. నావుడు నింద్రుండు నీ భారమ్ము హరింప నే నెంతవాఁడ బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగె
దేనిఁ జతురాననుం డియ్యెడ నుపాయంబు గల్పించు. 372

- క. నీ వెంట నేను వచ్చెద, దేవీ ! యచ్చోటి కిప్పుడ తెరిలిచనుట యొ
 ప్పేవిధిని నను నావిధి, నీవలవంత నెడఁబాపు విక్రమం బనినన్. 373
- వ. పుడమియు నియ్యకొన నింద్రుం దాపె వెనువెంటనరిగె నంత దుఃఖాక్రాంతయగు
 ధరణిం గాంచి చతురాననుం డిట్లనియె. నీ వేకతమ్మున విట్లు దుఃఖింతు, నిన్నె
 వ్వఁడు పీడించె ? నావుడుఁ బుడమి యిట్లనియె. 374
- ఉ. చెప్పెడిదేమి నాకుఁగల చేటు పితామహ ! భార ముఁగఁగా
 దెప్పర మాయె; నింకఁ జనుదెంచుఁగదా కలి; దాన భూపతుల్
 తప్పదు రెల్లధర్మము, లుదాగుఁజమ్మును మావి చొర్యముల్
 చొప్పుడ నంచరింతు, రిది చూడఁగ భారము గాక యుండునే ? 375
- క. ఈ కలుషాత్ముల నెల్లర, నాకై పదియింపు మయ్య నానానైన్య
 నీకముల కోపఁ జాల వ, రాకిని నేనెంత ప్రోవ రాదె మహాత్మా ! 376
- వ. నావుడు విరించి యోదేవీ ! నే నీకృతి కనఁచుదుండ జగన్నాథుండగు శ్రీహరికడ
 కరుగఁదగు నని యంచ నెక్కి సురపరివృతుండై ధరణీసహితమ్ముగ వైకుంఠ
 మ్మున కరిగి సనాతనుండగు నద్దేవు నిట్లని నుతించె. 377
- ఉ. వేయిశరమ్ములున్ మఱియు వేయికరమ్ములు వేయికన్ను ల
 త్థాయతరీతి నొప్పు-పరమాత్ముఁడ ! యావదజాండసంతత
 ధ్యేయుఁడ ! వేదపూరుషుఁడ ! దివ్యము నీమహిమంబు నీవ కా
 వే యమరత్వ మిచ్చితివి విశ్వవిధాయక ! మాకు సత్కృపకా. 378
- వ. ఇట్లు సన్నుతించునాతనియెడఁ గరుణించి గరుడవృజుండు ప్రసన్నుండై యందఱ
 వేర్వేరుఁ గుశలంబిడిగి యాగమనకారణంబే మనవుడు విరించి యిట్లనియె. 379
- మ. ధరి భారమ్ము సహింసఁజాల నని వంతం బొందు మాకున్ దురు
 ధర మీకాంబము ద్వాపరాంతమున దుర్ధర్షస్థితిన్ భూభరో
 ధరజార్థం బవతార మెత్తుము నిరాతంకంబుగా భూస్థలిం
 గరుణంపం దగదే యనాధులకు నీకన్నన్ బరుల్ గల్గిరే ! 380
- వ. నావుడు నతం డిట్లమ. 381
- ఆ.వె. ఏను నీవు రుద్రుఁ డితరులు నమరులు, నన్వతంత్రులనుచు నరయు మఖిల
 జగము యోగమాయసంగతి గుఱసూత్ర, కలిత మగుచునుండుఁ గంజసూతి ! 382
- వ. ఆపె దా నెట్లొనర్ప విచ్చగించు నట్లు చేయుదము మనమందఱమును తద్వశగతు

లను, అట్లుకానినాఁడు మున్ను నేను మత్స్యకచ్చపాదితుచ్చయోమలన్ జనింతునే;
యని వెండియు. 383

క. అర్యములు గావినింద్యపుఁ, దీర్యగోమల జనింపఁ దివురుట ముఖా
త్పర్యమొ పుణ్యమొ కీర్తియొ, శౌర్యమొ భోగమొ మఱేమి సారస్యంబో: 384

వ. కిటిన్మసింహవామనరూపమ్ములు ధరించుటకును నయ్యంబయ విమిర్తం బని
యునుం గాక, 385

క. మనుఁడగు జమదగ్నిమహా, మునికిఁ బరశరాముఁడనఁగఁ బొడమి నృపతులన్
దునిమి తటాకంబులు గా, నొనరించితి రక్త మిదియు నొకమకృతంబే: 386

వ. మీఁద రాముఁడనై జటావల్కలంబులు ధరియించి దండకారణ్యమ్మునం దిరు
గుడు నన్నపానాదులు లేమిఁ గృశించి రాజచిహ్నంబులు విడిచి సిగ్గఱి పాదబారినై
గ్రుమ్మరుచు మాయాఽహితుండనైన కతనఁ గాంచనమృగంబు కలతెఱుం గెఱుం
గక యొక యారమ్మున నప్పుడమిచూలించి దృఙింబి యరుగుడు నంత లక్ష్మణుం
డును గొండొక సేపునకు వెన్నడి వచ్చె. 387

ఉ. విమ్మట భిక్షరూపమునఁ బేళలగాత్రిని సీత నెత్తికొం
చమ్మెయి రావణుండరిగె నంత లతాంగిని గాన కేను శో
కమ్ము గడల్గొనంగ నల కాననమెల్లను జూచి యేతద
ర్థమ్మున మైత్రిఁ జేసితిఁగదా: రవిపుత్రునితోడ నారయఁ. 388

కా. వారిం జంపితి ధర్మభాహ్యముగ నాపై వానరాసీక ము
ద్యేలంబై వెనువెంట రా దమజలన్ దీండ్రింపఁగా లంక కా
భీలప్రక్రియ నేగి యచ్చట నగంభీరుండనై నాగపా
శాశిం జిక్కిరితి సామజాండ నయి, యన్యాధీనతల్ కూడునే. 389

గీ. పాశములఁ జిక్కి చింతపాల్పడిన యన్న, దమ్ములను మమ్ము విడిపించెదతఱులుండు
గరుడుఁ డప్పుడు నామదిఁ గలుగుచింత, యింత యని చెప్ప శక్యమె యేరికేని:

సీ. రాజ్యమ్ము పోయె నరణ్యంబు గతి యాయె , భార్యయు రక్కసుపాలఁ బడియె
నతికష్టమగు రణస్థితి పొసంగె నికేమి , నేయువాడ వనమ్ముచెంత కనుచు
నప్పుడు తండ్రి గవ్వైనను నాకీడు , ధనహీనుఁడఁ బదాతి ననద నకటః
యింతటి ధనికున కేవియు వనవాస , మతిభరంబగుఁ జెప్ప నలవి యగునె

గీ. మాదృశునకంచ క్షత్రధర్మంబు విడిచి , బోయవడువున నవ్వనంబునఁ జతుర్థ
శాబ్దములు వేఁగి మీఁద జయమ్ముఁ గొంటి , దైవవశమున, నాకు స్వాతంత్ర్యమేదిః
వ. మీఁద జానకిం గైకొని యయోధ్యకరిగి కొంతకాలమ్ము సంసార సుఖంబు లనుభ
వించుచుఁ బ్రజలఁ బాలించుచున్నంత. 392

గీ. కడలుద్రొక్కిన పడఁతిని విడువలేక, మరలఁ గైకొనె వితఁ డనుమాట కోప
లేక విడిచితి సీత సుశ్లోక నటవి, నకటః లోకానవాద కేమనఁగవచ్చు. 393

క. పిమ్మట నత్తరుణీవిర, హమ్మున సంప్రాప్తమయ్యె నతిదుఃఖ మ్మ
కొమ్మ రిసాతంమున కరి, గెమ్మహి భేదించుకొని యొగిం దనయంతక. 394

ఉ. ఏనుసు దమ్ములుం బిదప నేగితి మొక్కమొగిన్ విలింపనం
ప్థానము విట్టి నాకుఁ బరతంత్రత గాక స్వతంత్రభావ మెం
దేనియఁ గల్గుటెట్లుః విను మీవును రుద్రుడు విట్టివారలే
జ్ఞానములేమి మాయకు వశమ్ముగ నిమ్ముగ నుండు మెమ్మొయిన్. 395

వ. అని మఱియు నిట్లను. 396

ఉ. ఏ మహనీయు మాయ మనకేరికి గోచరిగాక యుండు ను
ద్దామని శాంతుఁ దత్త్వమయుఁ దారకు నవ్వరపూరుషున్ గనన్
లే "మహా" మంచు గర్వమున నిక్కుచు మవ్వరవస్తు వాస్తవ
ప్థేమము నాఁడు చూచితిమి దెప్పరమౌగతి నీ వెఱుంగవే. 397

వ. అని సురల కిట్లనుఁ గల్పాదియందు సుధాసముద్రమ్మున మణిద్వీపమ్మున రాసమండ
లమ్మున మాచే నదృష్టపూర్వయు నశ్రుత చరియునగు జగదంబ చూడంబడియె.
సర్వకామప్రదయగు నాపెన్ భజించిన మీ మనోరథమ్ముసిద్ధించు ననవుడు బ్రహ్మాదు
లాయంబను మనమ్మున నిలిపి వేడికొనిన నాపె ప్రత్యక్షంబయ్యె. 398

క. పాశాంకుశధారిణీయు జ, పాశంకారణకాంతిపాటవకలనా
వేశలగత్రియు నగు జగ, దీశానిం గాంచి యమరు లెనెనభక్తిన్. 399

వ. ఇట్లు నుతించిరి. 400

అ.వె. తలఁచ నూర్జనాభివలనఁ దంతువులు వి, భావసునివలన నపారగతి స్ఫు
లింగములును బొడములిలిగా నీ జగ, మెవటఁ బుట్టు నాపె తెఱగవలదె ? 401

దే వీ స్తు తి.

క. ఏ మాయాశక్తికి లో, నై మను నఖిలవ్రవంచ మా భువనేశా
నీమహిమ నెన్నఁ దరమా, నే! మాసులతైన మఱి నెవ్వరితైనన్. 402

వ. అని పెక్కుభంగుల నుతియించి తల్లీ! కంసాది దుష్టుడే జగంబంతయుఁ బీడింపఁ
బడుకతన దద్భాసం బోర్వక పుడమి నిన్ను శరణంబు వేఁదెడి, హరిహరాదుల
కసాధ్యులగు రక్తసులు నీచే సాధింప నగుదురు కావునఁ దత్సంహారం బొనరించి
భారంబు దీర్చు మనవుడు సింధ్రుండిట్లనియె. 403

ఉ. ఏరును శక్తిజూన్యులయి యెప్పునిఁ జేయఁగరెయ బ్రహ్మకున్
భారతి, లచ్చి విష్ణునకుఁ, బార్వతి శూలికి, నుంట్ఁజేసి వీ
రారయ నాత్మకాన్యములయందు నమర్దులు తత్సహాయతా
దారములేమి వీరు ప్రభుతాగతికిం దగువారలొదురే. 404

వ. హరి యిట్లనియె. 405

గీ. నీదు కళ మాకు నొక్కింత నెగడదేని, నేము ముగుర మశక్తుల మింత విజము
నీవు తోడింతయును లేక నిఖిలకృతుల, యందు భారశగతి నూని యుండువంబి :

వ. నావుడు జగదంబ సంతుష్టయై సురలఁగాంచి యాగమనకారణం బేమనవుడు వార
లిట్లనిరి. 407

క. భూపాలకు రెల్లరుఁ గడు, బాపాత్మతఁ దన్నుఁ గన్తపడఁ జేయఁగ న
య్యావద కోవక భార, వ్యాపృతయై పుడమి వగ్గుచు నరయుము తల్లీ : 408

వ. అబ్బారంబు దీర్చుటయ మాకభిమతంబని వెండియు, 409

సీ. దానవకోట్లతో దర్పించి యెదిరిన , మహిషాసురుని రూపు మావలేదో
కుంభనికుంభుల గాంభీర్య మెడలించి , రక్తబీజుని నేల రాయలేదో
చండముండాది రాక్షసుల నుక్కిడఁ గించి , ధూమ్రలోచనుతల ద్రుంచ లేదో
దుర్ముఖదుస్సహదులఁ దునుమాడి క , రాకు నంతకపురిఁ దోల లేదో

గీ. జవని నీచేతఁ ద్రెళ్ళినదనుజు లెంద
తో వచింపఁగఁ దరమె ? భూదేవి భార
మును హరింపఁగదమ్మ మామ్రొక్కులను గ్ర
హింపఁగదవమ్మ నీకన్న నెఱుగమమ్మ.

- క. నావుడు జగదంబ మొగం, బావిర్మాతస్మితోదయంబుగఁ బలికెన్
దేవతలతో నదట్రకు, భావహకాలాట్రగర్జితార్పణి చెలఁగన్. 411
- గీ. అవి జరాసంధముఖ్యుల నన్యదుష్ట
నరపతుల నందఱ హరింప నా మనమ్ము
నందు యోజించి యుంచిత నమరులెల్లఁ
బుడమిఁ బుట్టుండు స్వస్వాంశముల రయమున. 412
- గీ. యాదవకులమ్మునను బుట్టు ననముఁడైన, కశ్యపుఁడు వసుదేవుఁడై కాంతతోడఁ,
బొడము భృగుశాపమున విష్ణువును నతనికి, బుత్రుఁడై యేను నందునిపుత్రి నగుదు. 413
- క. నందునకు యశోదకు నే, నందనినై బొడమి యొకఁ డనఁగనేల పొసం
గందగు నన్నికృతుల నా, నందముమై నిర్వహింతు నవనవగతులన్. 414
- గీ. బంధనాగరగతుఁడగు పద్మనేత్రు, గోకులమ్మున కనిపెద గూఢవృత్తి
దేవకీగర్భగతు శేషుఁ దిగిచి రోహి, జీలతాతన్నికడుపున నిలుపుదాన. 415
- క. బలరామకృష్ణు లిద్దఱు, నరియక మచ్చక్రియుక్తులగుకతన దురా
త్ముల ద్వాపరాంతమున ని, శృలగతి భూపతుల నెల్లఁ జంపుదు రెలమిఁ. 416
- గీ. ఇంద్రునంశమ్మునఁ జనియించు నర్జు
నుం డతఁడు మాపు నరవర మండలంబు
యముఁ డనిలుఁ డశ్వినలు కారణముగ ధర్మ
జుఁడును భీముండుఁ గవలను బొడమఁ గలరు. 417
- ప. వీరును వన్వంశసంభూతుండగు భీష్ముండును దుష్టహరణంబు విశేషించి యొనర్తు
రింతేల వీరు నిమిత్తమాత్రులుగా నిఖిలంబు నేన నిర్వహింతు మీరు మీమీపొందు
పట్ల కరుగుండవి మఱియును. 418
- ఉ. క్షత్రియజాతినెల్లఁ బెలుచుఁ హరియింతు రజావనిన్ గురు
క్షేత్రమునం దమంతన నశింతురు యాదవులున్ క్షణమ్మునం
జిత్రగతిన్ బ్రభాసమునఁ జేటగుత్పష్టయు నోర్వలేమియుఁ
ధాతృవిదేశముఁ ధరణిదైవతశాపము నేకమై తగన్. 419
- క. విష్ణుఁడ గృష్ణుండును దే, హమ్ము విడుచు శాపకలన, నఖిలసురలుఁ మీ
రిమ్రైయి గోకులమున మధు, రమ్మహిళలతో జనింప రమణం జనుఁడీ. 420
- ప. అవి యానతిచ్చి యోగమా యారూపిణియగు నజ్ఞననియుఁ గనుమొఱఁగినంత నమ

రులు స్వస్థానమున కరిగిరి. ధర సర్వసస్యోపేతయై సుస్థిరమ్ముగనుండెఁ బ్రజ
లెల్లరు సుఖులైరి ద్విజులును మునులును సంతుష్టాంతరంగులై స్వధర్మనిర్వహ
ణంబున జాగరూకులై యుండిరి. 421

క. విను జనమేజయః ! యదుకుల, మున సరసిజలౌచనుండు పౌడమునిమిత్రం
బనివాంఛించుగు శాపం, బును మాయాబలము క్షీతసముద్ధరణంబుకా. 422

గీ. ఎల్లరకు నెల్లశక్తుల నే పరాంబ, గలుగఁగాఁజేయు నాశక్తిబలము కలిమిఁ
గలిగి విష్ణువునకు గంభీరమింక, వితరు లీమాయ దాటువారేమొ చెప్పును. 423

వ. రామివతాంఘ్రిన నతని మునుపడ్డ బన్నములు వినియుంటివి కదా ! వేయునేల,
యోగింద్రులును “నేను నాయది” యను మహాపాశమ్మునఁ దవులుకొని తన్ని
వృత్తికై యాజగజ్జనని నారాధింతురు. 424

క. లవలేశమేవి నరుఁ డే, భువనేశ్వరి భక్తివలనఁ బొగడిన ముక్తి
స్థవిరతఁ గాంచునొ యాపె వి, భవ మేరికినేని వినుతిపాత్రమ కాదే ! 425

వ. విద్యయు నవిద్యయునని యప్పరశక్తికి రెండు రూపమ్ములు గలవు. విద్యకతమున
ముక్తియు నవిద్యకతమున బంధమ్మును గలుగునని యెఱుంగునది. 426

క. అవతారము లన్నియు న, య్యవిద్యచే యంత్రితమ్ములగుకతమున వి
ష్ణువు తత్తద్బంధనములఁ, దవిలి సుఖాసుఖము లనుగతములుగ మెలఁగుకా. 427

క. హరిగాని హరుఁడు గానీ, సరసిజసంభవుఁడు గాని చంద్రార్కనురే
శ్వరధనదయమధనంజయ, వరుణాదులు గాని యెఱుంగు పరతంత్రులుగాన్. 428

వ. మఱియు వసిష్ఠవామదేవ సనకసనందనాది మహామునులందఱును దద్వళుకా
యెఱుంగుము. 429

గీ. హర్షశోకాది భావమ్ము లమరుచుండు, దేహమున్నంతదనుక సందేహమేలః
సురల నమరులఱుం విర్బరులఱుంచుఁ, బిల్లుదురు కొందఱది సరిపడునెయెందుః

గీ. ఆయు వధికంబు నల్పంబు నగుటదక్క, బ్రహ్మమొదలుగ మశకంబు పారముగ న
మానగతి నొప్పు మరణ; మమరులనంగ, విర్బరులనంగ నెవ్వరో వృషపరేణ్య!

క. జననము మరణము ననునివి, జనవరః చక్రక్రమంబు చందంబున నొ
ప్పు నొకవికిని శాశ్వతమనఁ, జనునే మాయాకృతంబు సకలంబరయన్. 430

వ. అమ్మాయ యెంతదనుక నలవడు నందాఁక నెవ్వండును ముక్తుండుగానేరఁ

దుత్పత్తికాలమ్మనఁ బుట్టువెట్లగు నట్లు నాశకాలమ్మన యథాక్రమంబుగ నందఱకును
నాశం బొదవు నిట్లుండ. 433

గీ. ఎవ్వఁడు విమిత్ర మాత్రమై యెవనిఁ జంపు
నతనిఁ దత్కర్తగా లోటు లండు, విధివ
శమ్మవి యెఱుంగఁజాలరు సౌఖ్యమేని
గష్టమేనియు నొక్కఁ డీఁ గలుగు పెట్లు : 434

ఉ. అందఱకున్ సుఖప్రదు లటంచు వచించెడి సూర్యచంద్రు లే
కుందును జెందరేమొ కనుఁగొమ్ము దినేంద్రునిపుత్రుఁ డిస్సరో :
మందుఁడు, చంద్రుఁడంకమున మ్రొగు త్తయామయబాధఁజెందు నే
మందు : విధి ప్రచారము మహాత్ములకేనియు దాఁటరాదుగా : 435

ఉ. వేదములకా రచించిన వివేకి చతుర్ముఖుఁ డాతఁ డాత్మదా
యాద సరస్వతింగవి పృథాకురుఁడయ్యె; హరుండు దక్షదా
యాద మృతింగనంగ మదనాగ్నికిఁ దాళఁగలేక సూర్యదా
యాదజలమ్మునంబడఁగ నానది నల్లవడెన్ దదాదగన్. 436

వ. ఆతం దొక్కనాఁడు క్రీడానత్తుండై నగ్నభాషమ్మున భృగువనమ్మున కరిగిన నమ్ము
నీంద్రుండు కనలి విర్లజ్జుండవగు నీలింగంబు సతితం బయ్యెడుమని శపించెఁ
బదంబడి యతండు దానవవిర్మితంబగు నమృతవాపీరసంబు పానంబుచేసి నిది
యిట్లుండ నింద్రుండు వృషరూపమ్మున నొక భూపతికి నొక్కడ వాహనంబయ్యె
మఱియు. 437

క. వరమపురుషుఁడట : హరియట : కరము వివేకంబు గల్గి ఘనుఁడొనఁట : బం
గరు స్ఫుగము నిజంబెఱుంగక, త్వరపడి యద్దానివెంటఁ దవులుట తగవే ? 438

క. మాయాబల మేనికి దుర్, జ్ఞేయం బిక్కతనఁగదె శ్రీరాముఁడు కా
మాయత్తుండై సతిఁ గో, లోయిఁ యడుగఁదొడఁగె వృక్షముల నవ్వవిలో. 439

ఆ. వె. “నాదు భార్య జనకనందిని సౌందర్య, విధి సుశీల సీత విరుపమాన
నెవ్వఁ డవహరించె నేయెడ కరిగెఁ జె, పుంగరాదె పాదపమ్ములార : 440

ఉ. తమ్ముడ లక్ష్మణా : యవితథమ్ముగఁ బ్రాణములం ద్యజింతు నే
విష్మయి నీవు నట్లత్యజియింతువు నీ యనుజుండుమం ద్యజిం
చు మృనతల్లులం దెగుట చోద్యమె కై కయు నాపెపుత్రుఁడున్
సమ్మదలీల రాజ్యమును నల్పుదురక్కట సీతపోయెనే : 441

ఉ. రాగదవే మృగాక్షి ! నను రంజనవేయఁగదే లతాంగి : నా
రాగ మెఱుంగవే ! తరుణి ! రాముఁడఁ గానఁటవే నెలంత : వే
వేగ ననుగ్రహింపఁగదవే మదవేల్లితదంతిగామిని !
యీగతి నఁ ద్యజింపఁదగవే నగవే యిది నీకు మావిని : 442

గీ. విన్ను విడనాడి బ్రతుకంగ నేర నంచు, నీ వెఱుంగవె నీ యెడ నేమి లోప
మాచరించితిఁ ద్వదధీను నరసి నన్ను, దీను నోచార్ప నిట కరుదేరఁ దగదె. 443

ఉ. ఈగతి నవ్వనాంతరము నెల్లను జూచి ధరాత్మసంభవన్
దాఁ గనలేక సర్వజనతాగతి యా రఘురామమూర్తి వే
వేగఁ గప్పించునిఁ శరణువేడి తడియనహాయతన్ రయం
బొగతి వార్తిగట్టి రణమందు జయించె నవధ్య రావణుఁ. 444

ఉ. రావణ కుంభకర్ణులను రాక్షసవీరులఁ జంపి జానకిన్
బావనశీలఁ జూచి యలపాతకుఁ బొందితి నంచుఁ బల్కె నొ
రాఁ విధి : సర్వముం దెలియునట్టి మహాత్మున కెంతవచ్చెఁ ద
ద్భావ మెఱింగి తా నిడియెఁ బావకళోద ధరాత్మజాతయున్. 445

క. పిమ్మట నవ్వనితం గొని, సప్తదమున నుండె రామచంద్రుఁడు మాయఁ
సొచ్చునని యిట్లు లవతా, రమ్ముల విష్ణుండు మిగుల బ్రాంతిం బొరయున్. 446

క. విను శ్రీకృష్ణనివరితం, బును వచియించెదను నతని పుట్టువునకు నో
జనమేజయనరవర : య, య్యనిమిషకార్యంబి ముఖ్యమగు ఫలముఘమీ. 447

కా. కాళిందీపులిసమ్మనఁ విపులశాఖాశోభివృక్షవశీ
హేలాలోలత నొప్పెడి నృదువనం బిందిందిరానందమై
కాలాభీలబలాధికుండు లవణాఘ్నకుండు నాజన్మదు
శ్శీలం డచ్చుదుపుత్రుఁ డవ్వనమునం జేయు నివాసంబొగిఁ. 448

మ. ధరణీదేవుల బాధ పెట్టుచు నితాంతమ్మున్ వరప్రాప్త దు
ర్బరగర్వమ్మున నిక్కు నద్దనుజు నత్రాణుండు శత్రుఘ్నుఁడు
ద్దురుడై త్రెళ్ళఁగ నేసి యవ్వనమునందుం బట్టణ మొక్కఁడుఁ
ధరణీరత్నము నాఁగఁగట్టె మధురానామంబు చెన్నారఁగన్. 449

న. అమ్మధురాపురమ్మనకుఁ బదంపడి తప పుత్రులఁ బుష్కరాక్షుల విరువుర నొడ

యలుగఁ జేసి యరుగుదుఁ గొండొక కాలమ్మునకుఁ దద్దంశంబు క్షయంబగు
కతన నప్పురి యాదవులకు వశమయ్యె. 450

గీ. ముక్తిదంబగు నప్పురమ్మును యయాతి, తనయుడగు కూరసేనుఁ డుద్దతబలాధ్యుఁ
డేలు నతనికిఁ బుత్రుడై యెనఁగెఁ గళ్య, పుడు వరుణశాపమునఁ జేసి భూవరేణ్య.

వ. ఆతండు నైశ్యవర్తనుండగు కతన నమ్మదురాపురంబు మధువంశసంభవుండగు
సుగ్రసేనుం డేలుచుండె నతని కొమ్మరుండు కంసుండు, కళ్యపుభార్యయగు నదితి
దేవకతనూజయై దేవకినాఁబరఁగి కళ్యపాంశంబున జనియించిన వసుదేవునకు
భార్యయయ్యె. 452

క. దేవకుండు దేవకిని వసు, దేవున కిడి పెండ్లిచేసె దేవహితముగా
నావేళ నంబుమ్మున, నావిర్భవ మందె నిట్లు లబ్ధపుంబలుకుల్. 453

క. “ఏను మీదేవకి కుదయం, చిన సంతానమున మిగులఁ జేపందగువాఁ
డెనిమిదవ కొమ్మరుఁడాతఁడు, నినుఁ దుమముంజామ్ము కంసః నిర్జరహితుడై.”

వ. అను నయ్యాకాళవాణి పలుకులకుఁ దలరి కంసుండు చింతాక్రాంతుండై తన మర
ణం విక్రమలింగం జంపినఁ దప్పునని యట్లొనరింప నుంకించి నిజాంతర్గతంబున.

గీ. చెలియ లుత్తమురాలు నాచేయు మన్న
నలకుఁ దగుఁగాని యిబ్బంగి నఱుకులకును
దగునె యని కొంత యోజించి తన మరణము
కన్న నొక్కింత యిది లెస్సగాదె యనుచు. 458

క. కాయము గలిగినఁ బాపము, ప్రాయశ్చిత్తముననైనఁ బాయందగు నా
త్మీయశరీరము పాపి, పాయంబుననైన విలువఁ బాడియకాదే. 457

వ. అని నిశ్చయించి,

ఆ.పె. ఎల్లవారుఁ జూచి యిది యేమి యనుచు నా, శృంగమంద రయమెనంగఁ గత్తి
కరమునం దమర్చి కడఁగి యద్దేవకి, కొప్పు వట్టెఁ బెండ్లికూఁతు రనక. 458

గీ. చెలియలఁట యిండుకేవియుఁ జెట్టదలఁచి, యెఱుంగదఁట కంసునకుఁ జేతు లెట్లువచ్చె
గడగడ వదంకు నక్కన్నెగళము నఱుకఁ, గరినచిత్తుల కెక్కడఁ గరుణ గలదు.

మ. కరవాలమ్మున నిట్లు లాపెగళమున్ ఖండించు నాబోన నా
తురుడై యవ్వసుదేవుఁ డద్దపడియెం దోడ్తొన తత్పక్షసు

స్థిరులౌ యాదవవీరులెల్ల నకటా, చింతింపు మెందేని యి
క్కిరిణిం జేయుదురే దురాత్మ; యని సంగ్రామాభిముఖ్యమ్మునన్. 460

వ. తలఁపడి హాహాకారమ్ము లొనర్చుచుఁ బోరాడునయ్యెడఁ గంసుం డబ్బాలిక విడిచి
వారల మార్కొనియే నంత సంగరం బభంగురం బగుదు వృద్ధులెల్లరుఁ గంసు
వారింపి యనునయింపి యిట్లనిరి. 461

చ. లలన వధించుటన్న మొదలం గడుఁ బాతక మంతఃబోక నీ
చెలియలు పెండ్లికూఁతు రొకచెట్ట యెరుంగదు నీకు నెంతయుం
దలఁపఁగ మాననీయ యిటు దారుణకృత్యమొనర్చఁ జెల్లనే
చెలియలిఁజంపు చుర్యతులు శ్రేయముఁ జెందుట యెందుఁ గంచుమే! 462

ఉ. అంబరవాణివాక్య మిది యంచుఁ దలంపకు మెవ్వఁడో యన
త్యంబునకుం దలంకక వృథా వసుదేవునియిల్లు గూల్చు నీ
కుం బహుదుర్యశంబు నొడఁగూర్చిఁగ మాయలమారియై యిటుల్
పంపినయింద్రజాల మిది పాటిగఁ జూతు రఁదియ్య; ధీఁధుల్. 463

వ. అవశ్యమ్మునుఁ గాఁదగుకార్యమ్ములు కాకితీర వొకవేళ నిది నిక్కంబుగ నంబర
వాణియ పల్కిన నీకుం దప్పింప వచ్చునే యని బహుభంగులఁ జెప్పినఁ గంసుం
డునుఁ జేయువదిలేక మిన్నకున్న వసుదేవుం డతని కిట్లనియె. 464

చ. తలఁకకు మిందరున్ వినుఁగఁ దథ్యముగాఁ బ్రతినం బొనర్తు నీ
లలనకుఁ బుట్టినట్టిశిశులం దగ నీకిడువాఁడఁ దక్షణం
బలమి హరింపు మిట్టి మరియాదకుఁ దప్పితినేని నాదుపా
ర్శ్వల సరికాలయంబునకుఁ బోయెడివార లటంచుఁ బిల్కనన్. 465

క. వసుదేవుఁ డాడి తప్పఁడు, వసుధాస్థలి గ్రుంగినకా విభావసుఁ డస్తా
ద్రినమీపమ్ముఁ బొడమిన, ననత్యమిది గా దటంచు నందఱుఁ గంసున్. 466

వ. తల వితిచి యొప్పించిన నతం డతనివాక్యమ్ములు విశ్వసించి గతక్రోధుండై మిన్న
కుండె. వసుదేవుండు భార్యతోడఁ దనగృహమ్మున కరిగి నిర్భయుండై యుండె.

క. పిమ్మట నద్దేనికి గ, ర్భమ్మును ధరియించి పూర్ణభరసముపేత
త్యమ్ముడంఁ గనియెఁ గొమరుకా, గమ్మువివిలుకానికన్న మనుఁ డగువానికా. 468

దేవక్రిస్తుతవధ.

- వ. అంత వసుదేవుండు దేవకింగాంచి తన ప్రతిన నెఱవందలచి యిట్లనియె. 469
- క. వనితా : యీబానిని గం, సునిచే జంపింతు ననుచు శోకింపకు మె
వ్యనివశమగుఁ బ్రారబ్ధి, మ్మును దాటఁగ ననుడు నిట్లు పొంతి వదించెకా. 470
- క. తనదు పురాకృతకర్మం, బునకుం దీర్ఘాటనంబు మొదలగు సుకృత
మ్మున నాశ మబ్బుకుండునె ? వినమే ధర్మనిధులైన పెద్దలపలుకుల్. 471
- క. గురుతల్పగుండు కనకము, హరియించినవాఁడు బ్రహ్మహంతయు మద్యా
దరుఁడును బండ్రెండేఁడులు, కరము ప్రతం బెనసి శుద్ధిగాంచుట వినమే ? 472
- క. మనువు మొదలుగాఁ గలిగిన, మనులెల్లను జెప్పు ధర్మములు వస్తులె ? కా
త్త్రవియతిఁ బ్రాయశ్చిత్త, మ్మును బొనరుచువరుఁడు పాపముక్తుఁడ కాఁడే ? 473
- చ. జగనది కాకతీర దనుటంత వివేకము కాదు యత్ను మొ
ప్పగుగతిఁ జేసి తత్ఫలము నందుట కానమె ? యిట్లు కావిచో
విగమములుకా మఖమ్ములు మునివ్రవరుల్ పరమోషధమ్ము లా
దిగ నఖిలం బసత్యమ, మదిం దలపోయు ముపాయ మి త్తరిన్. 474
- క. కేవలదైవాదీనత, బావమ్మున నెంచి చిన్నిపావని విడువం
గావచ్చునె ? ధర్మమ్ముగు, శ్రోవన్ బ్రదికింపుమింత దుందుడు కేలా ? 475
- వ. నావుడు వసుదేవుం డిట్లను. 476
- క. లలనరొ ? యత్నం బొనరుప, వలె నను బొప్పితిని దైవవశమగు యత్నం
బులఫల మవియెఱుఁగుము కే, వలయత్నమువలన ఫలము పడయుట కలదే ? 477
- వ. ఈ సంసారమ్మున సంచితప్రారబ్ధవర్తమానభేదమ్మునఁ గర్మంబు మూఁడు తెఱంగు
లందు సంచితవర్తమానంబులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు నివర్తకం బగుఁ గాని ప్రారబ్ధం
బునకుఁ గానేరదు. జీవుండు పూర్వదేహంబు విడిచి శుభాశుభకర్మామసారంబుగ
దివ్యదేహంబొందె యాతనాదేహం బొందె ధరియించి స్వర్గనరకమ్ముల ననుభవించి
పదంపడి మరలఁ బుట్టునమయమ్మునఁ గర్మబద్ధుడై జనియించి ప్రారబ్ధం బనుభ
వించుఁ గావున విభ్యాలుం డవశ్యమ్మును గంసున కీడగువాఁ డని మఱియును.
- క. ఆరయ నసారమగు సం, సారమ్మున సత్య మొకటి సార మ్ముగు నె
వ్వారద్దానిఁ ద్యజింతురు, వారల జీవచ్ఛవములు వవరుహవయనా ? 478
- వ. కష్టసుఖమ్ములు లెక్కింపక సత్యమ్మునఁ బ్రవర్తించువారలకుఁ గ్రమమ్మున శుభ
మ్ములు చేకులు విక్కింపింత యెఱింగి యాబ్బానిఁ గంసున కిడ సమ్మతించు.

మనవుడు దేవకి శోకసంక వృద్ధి వేసమానయగుచు, గొమరుని వసుదేవున కిచ్చిన నతండు కంసునదనమ్మునకుం జను నమయంబున, 480

క. బాలకునిఁ గేలఁ గొని చిం, తాలేశము లేక కంసు దరి కరిగెడి న
చ్చీఱని వసుదేవునిఁ గని, వాలాయము మెచ్చి రెల్ల పౌరులు నదిపా : 481

క. ఇతఁడ మహాత్ముఁడు సత్యం, వితని యధీనంబు సఫల మీతని జన్మం
వితనికి నితరుల కెన్నఁగ, శతాంశ మంతరము సత్యసమయొకఁడున్నే ? 482

క. ఒడలి తడియెన నాని, కొడుకుం గంసునకు ఘాతుకున కిడుటకు నీ
తఁడు తడఁబడఁ డక్కట : యె, క్కడనేవియు వింత సత్యకర్ములు గలరే! 483

వ. పదంపడి వసుదేవుండు కంసునకు బాలకు నిచ్చిన నతం డతని దైర్యమునకును సత్యమ్మునకును మెచ్చి నాకీబాలుండు మారకుండుగాఁ “డష్టమగర్భం” బనికదా యంబరవాణి వచియించె; నిర్మిమిత్తంబుగ వీని వధింపనేల : గృహమ్మున కరిగి పీని బోషించుకొమ్ము నావుడు వసుదేవుం డట్లొనరించెఁ, విమ్మటఁ గంసుండు మంత్రుల కీ యుదంతంబు చెప్పిన వారును లెస్సచేసితివని సంతసించి యాత్మగృహముల కరిగిరి. 484

అ.వె. అంత నతనికడకు నరుదెంచె నారదుం, డమ్మునీంద్రునకుఁ గ్రమమ్ముగఁ దగ
నర్హ్యపాద్యకృతుల నర్పించి వచ్చిన. కారణంబు నడుగఁగా నతండు. 485

మ. పలికెం జిర్నగ వొప్పఁ గంస : వినుమీ బ్రహ్మాదు లెల్లందగన్
గలయం జేరి వినున్ హరించుటకునై కంజాక్షునిన్ దేవకీ
తలుచీపుత్రునిగా నొనర్త మని మంత్రం బాచరింపంగ నే
నెలమిన్ వింటి శకున్ వధింప వకటా, యేమందు నీ తెల్వికికా : 486

వ. నావుడు, గంసుం డష్టమగర్భంబు మన్మథికింగరణంబని యాకాశవాణి నుడివెఁ
బ్రథము వధింపనేల : యవ నారదుండిట్లనియె. 487

మ. అరయం జొంపు దేవతల్ మిగుల మాయాకోవిదుల్ శత్రువుం
బరిమార్చుం దగుఁగాని యెల్పుఁ డనుచుం బాటింపఁగారాదు త్వ
స్మరణం బిష్టమగర్భజాతవశ మైనన్ దక్కువారేడ్గు రొం
దొరులంగూడి సహాయులైన భంమోనో కాదొ యూహింపుమా : 488

వ. అవి యకం డరిగె నంతఁ గంసుండు మరల బాలకు రప్పించి యొక పాషాణ

మ్మునం బడనైచి సుఖంబుండె నావుడు జనమేజయుండు దుఃఖాక్రాంతుండై
యట్లనియె. 489

ఉ. పుట్టినతోడనే మరణముం గన నాశు వంతలోనఁ దాఁ
గట్టిన పాప మేది ? మునికాంతుఁడు నారదుఁ డిట్టి పాపనం
పుట్టినకుం దలంక కిటు కంసునిఁ దాఁ బురికొల్పినేల ? యె
ప్పట్టునఁ గర్త. కారయిత, పాపమునన్ సమభాక్కు లేకదా ? 490

వ. నావుడు వ్యాసుఁడీట్లనియె. 491

ఉ. ఆమ్ముని సత్యవాది కలహాప్రియఁ దంతియకాని దీనఁ బా
వమ్ము గణింప లే దనుచుఁ బల్కఁగరాదు నరేంద్ర ! బాలష
ట్కమ్ముటు కంసుచేత మృతిఁ గాంచెను శాపము కారణమ్ముగా
బమ్మకునైనఁ గర్మపరిపాకము మిన్నక పోవ నేర్చునే. 492

వ. స్వాయంభువమన్వంతరమ్మున మరీచికి నూర్జ యను భార్య యందాహ్వరు పుత్రులు
గలిగిరి వారు కొఁడొకకాలమ్మునఁ గొమిరె యగు సరస్వతిం గవియ నుంకించిన
విరించిం గాంచి పరిహసించుడు నతండలిగి “దైత్యయోనిం బుట్టుం” డవి శపిం
చిన నాషడ్గర్భులును కాలనేమికి నుత్తులై రెండవజన్మమ్మున హిరణ్యకశిపునకుం
బట్టి విజ్ఞానంబు కతన విరించి గుఱించి తపం బొనరించుటయు. 493

గీ. అతఁడు స్రత్యక్షమై వారి కనియె నాఁడు, కోపయుక్తుఁడనై మీకు శాపమిచ్చి
తివి భవత్తప మిష్ట నాచనము గరఁచె, వర మొసంగెదనన గర్భు లరసి యతవి.

క. వర మిడఁగ నీకు విప్ర య, మరిన నమరదనుజసిద్ధ మానవులు మముం
బొరిపుచ్చలేమి యొసఁగుము, స్థిఃజీవుల మగుదు మనుడుఁ జెచ్చెర నొసఁగెఁకా. 495

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు కొమరులంగాంచి నన్ను విడిచి మీరు చతురాననుం
గుఱించి తప మొనరించి వరంబు వడసి యవమానించితిరి కావున మీరు నాకడ
నుండఁదగదు. పాతాళమ్మునకుం బోయి యెల్ల వేళ విద్రాధీసులై చిరముండి పదం
వడి దేవకీగర్భమ్మునం బుట్టునది. 496

క. వెనుకటి జన్మమ్మున మీ, జనకుండగు కాలనేమి జనియించును గం
సునిరూపముగొని యాతఁడ, జనియించిన యష్ట మిమ్ముఁ జంపెడు మనుచున్.

వ. శాపం బొసంగె నది కారణంబుగ షడ్గర్భులు దేవకీ కుదయించి కంసునిచే జచ్చి
రని మఱియు నిట్లనియె. 498

గీ. కంసుచెలియలు నప్తమగర్భ మంతఁ, దాల్చె శేషాంశమున, దానిఁ దాఱుమా తొ
నర్చె నయ్యోగమాయ, జనంబు లాపె, గర్భ మెడలె నటంచు విక్లాంతులైరి. 499

వ. కంసుఁడును నైదవమాసమ్మున దేవకికి గర్భపాతంబొడవె ననుమాట విని సంత
సించె, నా శిశువును రోహిణీగర్భమ్మున వృద్ధిబొందుచుండె, సంత దేవకియు
మఁలిఁ జూచుదాల్చె. 500

క. ఎఁమిదవగర్భమున న, త్వనిది సరోజాక్షఁ డెఱమి ధరణీధారం
బును దీర్చి దేవకార్యం, బొనరింప వసించె సంతతోజ్జ్వలదీప్తిన్. 501

వ. ఆట దేవతలందఱును దమతమ యంశమ్ముల నుద్భవించి రీ తెఱంగు సంక్షేపమ్ముగ
నాలింపుము. 502

క. ఎనుదేవుఁడు కశ్యపుఁ డ, వృసుదేవునిభార్య యదితి పార్థివః శేషాం
శసముద్భూతుఁడు బలరా, మనమాహ్వయుఁ డింక నొక్క మర్మము విమమీ. 503

క. నరుఁడును నారాయణుఁడును, నరయఁగ దర్శుని కుమారులవి తెల్పితి న
న్నరుఁ డర్జునుఁడై పుటై, న్నరవరః కృష్ణఁ డయి పుటై నారాయణుఁడున్. 504

వ. మఱియు ధర్మాంశమ్మున విదురయుదిష్టిరులును నవిలాంశమ్మున భీముండును నశ్వీ
సుల యంశమ్మున నకులసహదేవులును సూర్యాంశమ్మునఁ గర్ణుండును బృహస్పతి
యంశమ్మున వ్రోణుండును యమరుద్రకామక్రోధమ్ముల యంశమ్మున నశ్వత్థా
మయుఁ బుట్టిరి. శంతనుండు సముద్రాంశమ్మునఁ బొడమె. 505

గీ. శంతనుండు సముద్రాంశ జనితుఁ డైన
కతనఁ బతి గాఁగ వరియించె గంగ యతవి
వసువు భీష్ముండు, గంధర్వవరుఁడు దేవ
కుఁడు, మరుద్గణ మవ్వెరాటుఁడు, నృపాలః 506

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు మరుద్గణాంశసంభవులకా యెఱుంగునది. ఆరిష్ట
సేమిసుకుండగు హంసుండు ధృతరాష్ట్రుండు, కలి దుర్యోధనుండు, ద్వాపరంబు
శకుని, సోమప్రరువను యాదవుఁడు సువర్చుండను సోమపుత్రుండు, ధృష్టద్యు
మ్నుండనలాంశ సంభవుండు, శిఖండి రాక్షసాంశసంభూతుండు, ప్రద్యుమ్నుండు
సనత్కుమారుండు, ఐరుణుండు వ్రుషదుండు, లక్ష్మి ద్రౌపది పాంచాలీపుత్రు లేవు
రును విశ్వేదేవాంశజులు. 507

క. కుంతియు మాద్రియు నను నీ, యింతులు సిద్ధియును దృతియు నృపః గాంధారి
కాంత మతి, వేలుపులరో, యింతులు పదియాఱువేలు కృష్ణవిభార్యో. 508

వ. ఇంక ననురాంశజుల వినిపింతు, హిరణ్యకశిపుండు శిశుపాలుండు, విప్రజిత్తి జరా
సంధుండు, ప్రహ్లాదుండు శల్యుండు, కాలనేమి కంసుండు, హయశిరుండు తేజీ,
గోకులమ్మన వధింపఁబడిన కకుద్మియనువాఁడు బలిపుత్రుండగు నరిష్టుండు, అను
ష్టాదుండు దృష్టకేతుండు, బాష్కలుండు భగదత్తుండు, లంబుండు ప్రలంబుండు,
ఋతుండు ధేనుకుండు, వారాహకిశోయలను నీ యిరువురు రక్కసులును జాణూర
ముష్టికులను మల్లలు, దితిపుత్రుండగు నరిష్టుండు కువలయాపీడంబను గజము,
బలిపుత్రి బికి, తదనుజుండు బిక్కు డిట్లు సురాసురుల యంశమ్ము ననేకు లుద్భవించి
రని వెండియు. 509

చ. ఆమరులు బ్రహ్మగూడి తను నారసి ప్రార్థనఁజేసి భూమిభా
రము హరియింపు మన్నపుడు రాక్షససూదనుఁ డిచ్చె రెండు కే
శములు సింహాసితమ్ములు వెనకఁ; హరి శ్యామలవర్ణుఁ డయ్యెఁ దె
ల్పుమరెఁ దదగ్రజాతునకు నయ్యది హేతువుగాఁగ భూవరా. 510

వ. ఈయంశావతరణం బెవ్వారలు బక్తిభావమ్మునఁ జనుపుడు రవ్వారికి సమస్త శుభ
మ్ములు కరతలామంకమ్ము; లట్లు దేవకీపుత్రుల నార్జునఁ జంపి యేడవగర్భంబు
పతితం బగుట యెఱింగి యష్టమగర్భమ్మును బ్రయత్నమ్మున హరింపఁ గంసుం
డున్నంత. 511

క. హరి దేవకికడుపున ను, స్థిరుడై వసియించె నపుడు దేవహితముగా
నరుదెంచి యోగమాయయుఁ, గర మలరారెకా యశోదగర్భము నందుకా. 512

ఆ. వె. గోకులమున రోహిణీకాంత కుదయించె, రాముఁ డంతఁ గాంతిధాముఁడగుచుఁ
గంసుఁ డతిభయమునఁ గారాగృహమ్మున, నుంచె దేవకిని మదోద్ధతుండు. 513

వ. అట్లుంచి భృత్యుల నట గావనియొగించె. వసుదేవుఁడును భార్యన్నేహాయత్ర
చిత్తుండై యాపెతో నక్కారాగారమ్ముఁ బ్రవేశించి కుమారోదయమ్ము చింతించు
చుండె నంత దేవకార్యార్థియగు విష్ణుండు దేవకీగర్భమ్మున నమరసంస్తాయమానుం
డగుచుఁ గ్రహమ్మునఁ వృద్ధిఁ జెంద దశమావస్థూర్తి యయ్యె. 514

శ్రీ కృష్ణోదయము.

- గీ. శ్రావణమ్మునఁ గృష్ణపక్షమున రోహి, జీకలితమైన యష్టమి నాకులత్వ
మధరఁ గంసుండు దైత్యుల నరసి పల్కు. “నష్టము బిడి గర్భంబు కష్టదంబు.
- ఉ. దీన జనించుబాలకుఁడు తెల్లముగా ననుజంపు విక్క మె
ఘనను వీచి జంపవలె నప్పుడు నిద్దుర పట్టఁగా వలెన్
లేనియెడన్ సుఖమ్ము లిక లేపు శ్రమంపడి మీర లందఱున్
బూనికఁ గాచి యుండవలెఁ బుట్టినతోడనె చెప్పఁగావలెన్.” 516
- వ. అవి వారల నియోగించి గృహమ్మున కరిగి చింతావిప్లుండై నిద్రాదికం బెఱుంగక
యొకఁనికి నతఁడుండె. రక్కిను లందఱును దమతమ యాయుధమ్ములు దరి
యించి జాగరూకులై కాచుచుండి రయ్యెడ దేవకి వసుదేవున కిట్లనియె. 517
- క. అసహాయ నై ననాకున్, బ్రసవసమయమాయె జేయుపని యే మిట ర
క్కసులు నలుగడలఁ గాపుగ, నసమానబలాధ్యులుండి రకట! మహాత్మా! 518
- వ. మున్ను నందునిపత్నియగు యశోదకును నాకును నొక్క సమయంబు గల దెట్లం
తేవి “నీకుం బొడము నవత్యంబు మన్తంధిరమ్మున కనువుము. మదవత్యంబు
నీగృహమ్మున కవిపెద” నావుడు వలైయని యే నొప్పితి నిప్పు డప్పని యెట్లు
పేయనగునని చింతించుచు గర్భభరం బాఁగఁజాలమి సిగ్గజీ పతికిట్లను. 519
- క. భరమాయె గర్భవేదన, యరుగుము సిగ్గాయె విన్ను నరయఁగ నవి న
త్వరమున మొగ మటుచేసి కొ, మరునింగనె మరుని నగు కొమరుగలవానిన్. 520
- ఆ. వె. చెప్పనలవిగాని చెలువున నొప్పురు, చిన్నిబాలుమోము చెలువ గాంచి
పులికితాంగి యగుచు నెలమిని వసుదేవుఁ, బిలిచి శిశువుఁ జూపి వలికె నిట్లు.
- క. కనుఁగొను మాముఖకాంతియుఁ, గనులవిశాలతయుఁ జెలుపుగల మృదుకాయం
బును నెన్నఁదేసి యిట్టిఁడు, జనియించెనె యేరికేని సదమలహృదయా. 522
- ఉ. చచ్చెడివానికిన్ మిగులఁ జందము నందముఁ గల్గ నంచు వి
ద్యచ్ఛయ మాడుమాటలు వృథాయగునే యెటు లీఁగనేర్చె దీ
విచిఱుతన్ జగమ్మఖిల మేలెడి తేజము నొల్పువానిఁ గా
ర్చిచ్చనొప్పుకంసునకు జీవవిఘాతికిఁ జేతులారఁగన్. 523
- వ. అనవుడు వసుదేవుం డక్కొమరుమొగం బాలోకించుచు నితి క ర్రవ్యతాశూన్యందై
యున్నంత నాకాశవాణి విశదాక్షరంబుగ నతనిం బిలిచి యిట్లనియె. 524

- ఉ. అందఱు రక్షకుల్ విదుర నందిరి నా పెనుమాయకల్పి, దీ
నందగు తల్పులుఁ విడియె నా వలనన్, వినుమింక నెట్లు లే
దెందును; వేగ నీ శిశువు నెత్తి యుండునుఁ బట్టి గోకులం
బందు యశోదగేహమున యందిడు మేటికి సందియంబిఁకన్. 525
- వ. నావుడు వసుదేవుండు బాలకు నెత్తికొని విశ్వంఖలుండై విష్ణుకమ్ములగు నా యష్ట
ద్వారమ్ములు దాటి యోగసూయాప్రభావమ్మున నేరికి నలక్షితుండై జపుజపునఁ
గాళిందీతటమ్మున కరిగి యిది యెట్లు తరింపనగునని యెంచు నాలోన నయ్యదియు
మొలబంటి యగుడుఁ జయ్యన గోకులమ్మున కరిగి నిర్దంబగు మార్గమ్మున నందుని
మందిరంబు సొచ్చి తద్ద్వారమ్మునఁ బశువిమూఠిం జూచుచుండె. 526
- గీ. అంత నందుని భార్యయం దవతరించె, యోగసూయాంశసంపన్న యొక్కబాల
దాని వసుదేవునకు నిచ్చి తనయుఁ గొనియె, దానినెవమున నజ్జగదాదిదేవి. 527
- వ. పిమ్మట వసుదేవుం డబ్బాలం గొని కాలాగామ్ముననున్న దేవకివ్రక్క మనిచి
తానును నసీపమ్మునఁ జింతాఁబుండై యుండునంత. 528
- క. ఆ కొమిరె మెల్ల మెల్లన, ప్రాకృతహరికియుఁ బోలే బహుమధురరస
శ్రీకలితంబుగ నేడువ, వే కళకళమంది లేచి భృక్కులు గడఁకన్. 529
- ఆ.వె. కంసుకడకు నేగి కనియె దేవకి పుత్రు, నరుగుదెమ్ము వేగ మనుచు నతఁడు
నరిగి తలుపుఁ దీయు మనుచు నవ్వసుదేవుఁ, బిలిచి యిట్టులనియె నలుక వొడచు. 530
- క. ఎనిమిదవ గర్భ మియ్యది, ననుఁ జంపఁగ నెంచి దీన నారాయణుడే
జనియించు నంచు వింటిన్, దుశుమంగా వలదె యిట్టి దుష్టుని శిశువున్. 531
- వ. జాగుసేయక తెచ్చునుడు భయశ్రుతుఁడంటోలే వసుదేవుండు చింతించుచు నబ్బాలం
దెచ్చి కంసుని హస్తమ్మునంబెట్టిన నతండు సూచి సంకయగ్రస్తుండై విజాం
తిర్గితమ్మున, 532
- ఉ. ఏమిది! క్రొత్తపుట్టె మృష యెట్లగు నంబరవాణివల్కు ? మి
థ్యామతి నారదుం డనృతమాడునె ! యివ్వసుదేవుమాయ నాఁ
గా మన మెట్లు లొప్పికొనుఁ ? గాచెడివారలు చుట్టునుండఁ గ
న్యామణి యేడవచ్చె ! సుతుఁడక్కట యెక్కడికేగెఁ జిత్రమో ! 533
- క. కాలగతి విషమ మని చిం, కాలోలుం డగుచు బాల సంప్రయఁ గొని యా
భీలగతి బిట్టు వైచెన్, దూరి యుపలమందుఁ బడఁగఁ దుందుడుకు మెయిన్. 534

- వ. ఆక్కులపాంసనుం డిట్లొనర్చిన నబ్బల కరమ్మునుండి జాతీనంతన యుప్పరమ్మున
కెగసి దివ్యరూపధారిణియై మృదున్వరమ్మున విట్లనియె. 535
- క. ననుఁ జంపినంత నేమగు, వినుమో దుష్టాత్మః మిగుల వీరుఁడు నీకై
జనియించినాఁడు వృద్ధిం, గనుచున్నాఁడతఁడు నిజము గడతేర్పు నినున్. 536
- వ. అని నుడివి తనంత నరిగెఁ బిమ్మటఁ గంసుం దతివిస్మృతుండై తన గృహమ్మున
కరిగి బకదేనుకవత్సకనలంబముఖులం గాంచి యిట్లను. 537
- ఉ. గోకులమందుఁగావి మఱి కొంకక యెచ్చటఁ గావి పుట్టు దు
ష్టాకులఁ బాకులన్ విగతనంశములై వదియింపుఁ డిందఱు
న్నాకయి జాగరూకతఁ గనందగుఁ బాతన బలహంత్రి దా
నీ కృతియందు నేర్పుగల దెంతయు నయ్యచి మీకుఁ దోడగున్. 538
- వ. ఇట్లు వియోగించి చింతావిఘ్నందై యతం డుండె నంతఁ బ్రాతఃకాలంబయ్యెఁ
బదంపడి నందుండు సంతుష్టాంతరంగుండై పుత్రోత్సవం బొనరించె. 539
- క. నందుఁడు పుత్రోత్సవ మా, నందగతి నొనర్చ నదియు నాలుగు దెసలం
బొందుపడెఁ గింపదంతిగ, నందంద చరించుచారు లతిరథనముగన్. 540
- వ. కంసుకడ కరిగి నుడివిరి. అంతకుమున్న యతండును నారదనిచే బోధింపఁబడిన
వాఁడగుట గోకులమ్మువంక నతిక్రోధమ్ముగలఁడై యుండె నంత. 541

శ్రీ కృష్ణ లీలలు.

- ఉ. పూతనఁ జంపె, దేనుకు నహ్వానియిన్ వదియించె, వత్సకుఁ
బాకల నబ్బకాసురునిఁ బట్టి యడంచెఁ, బ్రలంబుఁ జెందె, గో
జాలయింక్షనేతకు వెనక గిరి యెత్తె నటంచు విచు న
త్సాకులుఁడయ్యెఁ గృష్ణునెడ నాత్మవధంబున విశ్చితాత్ముఁడై. 542
- వ. పదంపడి కేళియనురక్తముం గూడ దునుమాడుట యాలించి యుపాయమ్మునఁ
గృష్ణు వధింప నెంచి దనుర్యాగంబు నెవమ్మున బలరామ కృష్ణుల రప్పించువాఁడై
యిఁహూరుం బనిచిన నతం డరిగి రథం బెక్కించుకొని వాంలం దోడికొని వచ్చె
నంత, 543
- గీ. ధనువు భంజించి రాజుల దర్ప మడచి, గజము వదియించి చాటూరుఁ గనిమనంగి
ముష్టికునిఁ జంపి శయని విర్హుఁడజేసి, తోశలు హరించి రిరువు రుద్ధరతమెఱయ.

మ. సిగచేతం గొవి పట్టి యీడ్చి సమరస్తేమాభిరామత్వ మొ
 ప్పగఁ గంసుం బరిమార్చి లీలపెయి నంబాశృంఖలల్ వాసి బం
 ధగతుఁ దండ్రి వదల్చి రాజ్యమునకు న్నాధుండుగా నుగ్రసే
 నుఁ గడున్ వృద్ధు నలంకరించె హరి తన్ను విర్జరల్ మెచ్చఁగఁ. 545

వ. విదవ వసుదేవుం డబ్బిలరామకృష్ణుల కువనయనం బాచరించి సాందీపనునొద్దకు
 విద్యాభ్యాసమ్మున కనిడెఁ బదపడి వారు గురుకుల వాసమ్ము చేయుచు సమస్తవిద్యలం
 నభ్యసించి ద్వాదశాబ్దిమ్ములవారయి మధురపురమ్మున నుభయ్యున నున్నయెడ
 నల్లని ముఱంబు విని కలుషితాంతరంగుడైన జూసంధుండు మధుర నరికట్టి
 ఘోరంబగునంగరం బొనర్చి పరాజితుండై యరిగె పిల్లతం దేడుమార్లు కృష్ణునితో
 నెదిరి యోహటించి ప్లేచ్చాదిపతియగు కాలయవసుం బురికొల్పి వాఁడును యాదవ
 భయంకరుండై మధురపై నెత్తివచ్చినఁ గృష్ణుండు యాదవసమక్షమ్మున బలరా
 మున కిట్లనియె. 546

క. పాతకుఁడు జూసంధుం, డీతని నంపించె వీఁడు నెంతయు బలవి
 ష్యాకుండు బ్రబలసైన్యో, పేకుం డీత్తులువతోడఁ బెనఁగుట భరమా. 547

క. దనమును గృహమును వీడియుఁ, దన బ్రాణము రక్షింపేత దర్శంబగు సౌ
 భ్యపియతిఁ జొప్పడు నెయ్యెడఁ, దనకది పిత్రార్జితముగఁ దలఁపఁగ వలయున్.

వ. పూర్వార్జితంబగు దేశం బెల్లప్పుడుఁ దనకు భయజనకంబేనిఁ గురోచితం బని యట
 వసించుటకన్న కైలసాగరవికటంబుననేని నిష్కంఠకంబుగ వసించుట సమంజసం
 బని పెద్దలు వల్కుదురు. 549

చ. హరి శయనించు నంబునిదియం దహితల్పమునఁ భయమ్మునన్
 హరుడు వసించు రాజతకులాచలగహ్వరమందు నింకఁ ద
 క్కొరుల గణింపనేలఁ మన మొక్కమొగిన్ బురి వీడి ద్వారకా
 పురమున కేగి సౌఖ్యములు పొందుట లగ్గని నాకుఁ దోఁచెడిన్. 550

వ. అప్పురవరంబు రైవశాచలంబుకడ నమద్రతకుమ్మునఁ గలదనియు నతిమనో
 హరంబనియును గరుఁడుండు పెప్పె ననుడు యాదవులు సమ్మతించి సకుటుంబ
 మ్ముగఁ దరలి బలరామకృష్ణపురపురులై కతివయదినమ్ములకు ద్వారపతి కరిగి యప్పు
 రమ్మునఁగల జీర్ణగృహమ్ములఁ బునరుద్ధరణంబొనర్చి సుఖం బుండిరి. విదవ బల

రామకృష్ణు రిరుపుదును నిజ్జనమ్మగు మధుర కేతెంచియటవసించు మన్నంత యవ
నుండు మరల నప్పురంబు ముట్టడించె. 551

చ. హరి పురి వీడి నైశ మనహాయతఁ దాఁ బదచారియై వెసం
బరుగిడి నంత వాఁడు ననమానరయమ్మునఁ బాదచారియై
యిరిగెఁ బిఱుంద నీవరున నయ్యదువీరుఁడు రక్కసుండు నో
కురువర : యేగిరింత ముచికుంచుని యా శమపుణ్యభూమికిఁ. 552

వ. హరియు నయ్యెడ నంతర్దానంబుచేసె నయ్యవనుండునట నిద్రించుచున్న ముచి
కుండుం గాంచి శ్రీకృష్ణుండని యెంచి తనకాలఁ దన్నుటయు నరాజుని మేల్కొని
క్రొత్తామ్రాజుండై యవను భన్తసాత్కరించి తెలనఁ గృష్ణుం గాంచి నమస్క
రించి నన్నుతిండెఁ బిదపఁ గృష్ణుఁడు బలరామసహితమ్ముగ ద్వారానతికరిగి యుగ్ర
పేనునిపై రాజ్యభార మ్మునిచి తాను యథేష్టమ్ముగ నంచరించుచుండె. 553

క. అనహాయకూరుఁడగు హరి, వెర నా శిశుపాలవలన విడిపించి నమం
జనగుణయగు రుక్మిణి రా. శ్రీసోపయమవిధి గ్రహించె జగములు వొగడన్. 554

గీ. జాంబవతి మిత్రవిందయు నత్యభామ, నాగ్నజితి భద్రయును లక్షణాతరుణియు
బేర్మిఁ గాళిందియును గృష్ణుఁ బెట్టిచేసి, కొవిన భాగ్యులు సౌందర్యఖలులు భూషః

క. ఆ రుక్మిణి శ్రీకృష్ణుల, గామామనఁ గూడి కొంతకాలమ్మునఁ
జారుతరిగాఁత్రఁ గవియెఁ గు, మారున్ బ్రద్యమ్ముఁ గాంతిమహితాకారున్. 555

వ. ఆయ్యొకునఱ జాతకర్తాదికం బొనర్చినపిదప మాయాకోవిదుండును బలిష్ఠం,
డునునగు శంబరుండు సూతికాగృహమ్మునుండి యా చిన్నిబాలు హరియించి
మాయావతి కొనంగిన హరి చేయునదిలేక చింతార్తుండై జగదంబు నిట్లు నుతించె.

క. మును బదరకాశ్రమమ్మున, మనమునేఁ దగ విల్చి భక్తిమై నిన్నుం గొ
ల్లినవాడ గానె, వాపైఁ, గవికరముఁ మఱువఁ బాడిగా, జగదంబా : 556

ఉ. ఏ నెటు విఘ్నేర్త జగదీశ్వరి : యెవ్వఁడో గానరాదు నా
సూనుని సూతికాగృహముచొచ్చి హరించె, మదీయమాన మి
ద్దాన నెడంగదే జనని : దాసులదీనతఁ జూచి యోవ్వఁ జ
న్నె : నగరే ననుఁ జనులు : నీకు నొకింతయు లజ్జ పుట్టదే : 557

చ. పెగరముచుట్టు కోటయఁట : నాగృహ మెన్నఁగ మవ్యమందు నొ
ప్పుగునఁట : సూతికాగృహము నారయువార లనేకులుండ నె

వ్యగ హరియించె బాలకు వవరణలీల : మదీయపూర్వక
రృగతియ కాక వేటొకటి గానఁగ రాదు విమిత్ర మియ్యెడన్.

560

గీ. ఏను బొరుగూరికింజన నెల్లయాద
పులును గాచుచు నున్నారు తెలివికలిమి
నెవఁడు హరియించె మత్పుత్రు నెంచి చూడ
నంబ : నీమాయ యొక్కొంత యమరదేవి.

561

గీ. మందమతులగు మాబోట్లకుం దరింబె
జననీ : నీదుచరిత్రంబు చందమెఱుంగ
బాలు గొవిషోవు చోరుండు పట్టువడక
యుండఁ గల్పించితివి మాయ యెరుల వళమె :

562

చ. పతి పరదేశవర్తియగు పట్టున రోహిణి విక్రమౌ పతి
వ్రత బలరాము నెట్లుగనెఁ : బాపవిదారిణి యన్యగర్భనం
గతు శిశువుం దగం దిగిచికాదె తదంగనయందుఁ గూర్చి పెం
చితివి జగత్సృసిద్ధము విశిష్టము నీమహిమం బొకింకయే :

563

చ. నకలము చేసి పెంచి పెలువన్ హరియించెడికల్లి : నాకుఁ బు
త్రకువిడి సంతసం బిడివదానపు తక్షణ మిట్టివేదనా
వికలమనస్కుఁ జేయఁ దగవే : పగవాఁడనె : కాక నీకు వి
ట్టి కృతులు బలముదంబును పుటంపఁగఁబోలు నెవం దెఱింగెడిన్ :

564

క. దేవి : తనూజుఁడు సుఖముల, తా వనియును సుతువివాపు తలిదండ్రులకున్
ప్రే వెడలుటయని చెప్పుడు, రే వెఱువున వియ్య మొదలనే యిటులైనన్.

565

ఉ. ప్రీతిఁ ద్యజింప లేక కురీగతి రోదన మాచరించు త
న్మాక గతిన్ దలంపు దయమాలినదానపు కాకుమమ్మ : ప్ర
ఖ్యాతికిఁ జేటు దెచ్చుకొనఁగా మది నెంచకుమమ్మ : నీవు గా
కీ తరుణిన్ భరింప విఁక నెవ్వరు దిక్కు : వచింపు మమ్మరో :

566

ఉ. జన్మ మొనర్తునో : వ్రతము పల్కుదునో : భవదంఘ్రులెంతయుం
దిష్టవిభక్తి సూనములు తెచ్చి యజించి ముదంబు గూర్తునో :
కన్నసుతుం దొకించుకయుఁ గందును జెందక యుండెనేని నీ
కు ప్పిల్లిలాంబ : యేమి యొడఁగూర్చుగనేర నళక్క మేమియ్యఁ.

567

- చ. తనయునిఁ దెచ్చి నా కొనఁగి తద్దయు మోదము గూర్చు మమ్ము : నీ
 పని యగుఁగాని వేతొకరు పాల్పడ రింతటిపేత కంచు మ
 వ్పనమెయిఁ గృష్ణుఁ డెంతయు ననాథగతికా విలపింప నజ్జగ
 జ్జనవి కృపానుషంగయి చయ్యన దర్శన మిచ్చె శౌరికిన్. 568
- వ. అట్లు ప్రత్యక్షించై యభయం బొసంగి నీకొనురుండు శాపకారణంబున శంబరునిచే
 హరింపఁబడి తద్గృహమ్మున నున్నవాఁడు మదనుగృహమ్ముకతనఁ బదియొన
 యేట వచ్చానిం జంపి నీకడ కరుడెంచు నిత శోకింపకు మనవుడుఁ గృష్ణుండును
 రుక్మిణీయు సంతసమ్మునఁ జెలంగిరని చెప్పిన వ్యాసునకు జనమేజయుం
 డిట్లనియె. 569
- క. నారాయణాంశమునఁ జె. న్నారెడి హరి తెఱుకపడని యనువున గుప్తా
 గాంముననున్న బాలుని, నేరితి హరించె నిక్కిమే నిది చెప్పుమా. 570
- వ. నావుడు వ్యాసుండిట్లను. 571
- గీ. మనుజులు సురాసురు లొకింత మాయఁ గడవఁ, జాల రది యెంతకేవియుఁజాలు నెట్టి
 బుద్ధింపంతునికైననుఁ బొర యెసంగఁ, జేయు శాంభవి యేరి కజేయ నిజము. 572

శ్రీరామాదులు కించిద్జ్జాలనుట.

- వ. జీతృజ్జిందాతంద్రాభయశోకసంశయమోహహర్షాభిమానజరామరణాజ్ఞానగ్లాన్ధిర్వ్యా
 ప్రీతిమదక్రమమ్ములను వియ్యవి దేహజమ్ములగు భావమ్ములు. 573
- ఉ. రాముఁ డెఱుంగఁ జాలెనె యరణ్యమునం దన కగ్రవర్తియౌ
 హేమమృగమ్ము రాకయు మహీసుతపోకయు నజ్జటాయు వా
 లో మృతిఁ జెందు టాదిగఁ బయందగు రావణుఁ జంపి రాజ్యను
 శ్రీ మితిమీఱునాడు మును చెందిన బాముల నెన్న నేర్పెనే. 574
- గీ. మాయ బలవతి గాదేవి మనుజునాథ !, యెఱుంగఁజాలెనె తన కంద్రి మృతిని నాకఁ
 డింతయేటికి నీత యున్నెడఁ దెలియఁగ, వనచరుల నలుదిక్కుల కనువనేరి 575
- గీ. నాగపాశమ్ములను బడి నవయనేరి ? , నీత విద్వోష యనక కార్పిచ్చు వండుఁ
 బడుట కొప్పఁగ నేరి ? యాపై జనాప, వాదకుఁ దలంకి తా విడువంగ నేరి ? 576
- వ. నీమ్ముటఁ దన పుత్రులగు కుశీలపులఁ గుళలపులవి ముని చెప్పుకున్న నెఱింగినే ?
 ఇది యెట్లుండ జానకి పాతాళమ్మున కరుగుటయుఁ దమకుఁ గాలం బొనన్నం బగు
 టయుఁ దెలియ నేర్పెనే ? అట్లేని దమ్మునిం జంప నుంకించునే యవి వెండియు,

క. మానవదేహము గైకొని, మానవరీతులఁ జెలంగె మహిమ మెడలి యా
శ్రీనాథుఁడు సందేహం, బూనఁగఁ బనిలేదు దీని ఇర్వీనాథా : 578

క. మొదలం గంసువిభయమున, యదుకులమణి యరిగె గోకులావాసంబుం
బదఁపడి ద్వారపతివి దా, నొదిగె జూసంధువీతి యొదవినకతనన్. 579

గీ. ఎంత యన్యాయ మొనరించెఁ గృష్ణుఁ డకట :
యెఱిఁగి శిశుపాలుచే హరియింపఁబడిన
దాని రుక్మిణిఁ గైకొనె దర్శవిమలు
మెచ్చికొందురె విని జనమేజయస్థప : 580

వ. మాయాయుక్తుండగు కతననకదా : శంబరుఁడు హరించిన పుత్రు నెఱుంగఁజాలక
దుఃఖించి పదంపడి దేవికతనఁ దెలిసి యానందించె నిదియునుం గాక, 581

ఆ.వె. సత్యయాజ్ఞఁజేసి స్వర్గయ్యుఁకు నేగి, యింద్రుతోడఁ బోరి యెలమిఁగల్గు
వృక్ష మల్ల సత్యగృహమునఁ బెరటిచె, ట్టుగ నొనర్చె ప్రీతీతగతి నతఁడు. 582

వ. సత్యభామయు నానందమ్మునఁ దద్యృక్షంబు తన తోట నాఁటించి పతియగు
శ్రీకృష్ణుని నారదనకు దానం బొసఁగి విరపఁ గనకమయంబగు కృష్ణ విగ్రహం
బమ్మహామహాన కిచ్చి విడిపించె. 583

గీ. అరసి ప్రహ్యమ్ముఁ డాదియైనట్టి సుతుల, జొంబవతి తన్నుఁ బుత్రలాభంబుకొఱకు
దైన్యగతి వేఁడఁ గృష్ణుఁడు తవమొనర్చు, జవియె నుపమస్యనాశ్రమమునకు నధిప : 584

క. శివభక్తుండగు నమ్మా, వి వలనఁ బాకుపతదీక్ష నెఱిఁ గొని నన్నా
నవిధిమెయిఁ దపము సలిపెన్, బ్రవిమలుఁడై శివుని మదినిఁ బాడుకొలుపుచున్. 585

వ. ఇట్లు ప్రథమమాసమ్మున పలాశియు ద్వితీయమ్మున జలపాయయుఁ దృతీయమ్మున
వాయుభక్షియునై పాదాంగుష్ఠాగ్రమ్మున విలిచి పుత్రార్థియై తనుం గుఱిఁచి హెర
తపం బొనర్చు నా హరికి హరుం డాటవమాసమ్మునఁ జంద్రకాదరుండై వృషభా
రూఢుండై యంద్రాదిసురుల పరివేష్టింపఁ బావృత్తితోఁ బ్రత్యక్షంబై. 586

ఆ.వె. “వాసుదేవ : నీతపమ్మున కెద మెచ్చి, వర మొనంగ నిటుకు వచ్చినాడఁ
గోరుకొమ్ము వలయుకోరికలెల్ల నే, విచ్చునపు కొద వొకింత కలదె.” 587

వ. అనపుడు గృష్ణుండు భక్తిన్రుండై యద్దేవు పాదమ్ముల కెఱిగి మేఘ గంభీర
భాషణమ్ముల విట్లు మఱించె. 588

- గీ. దేవదేవ : జగన్నాథ : దివ్యమూర్తి : , నర్వభూతార్తినాశన : నకలలోక
కారక : సురారి హర : నీలకంఠ : తైల, జామనోహర : యజ్ఞఘ్న : శరణునీకు.
- ఉ. దన్యుఁడనైతిఁ బావనతఁ దాల్చితి జన్మము గణ్యమయ్యె సౌ
జన్యముగల్గె నీదుపదపారసముల్ గనుఁగొంటఁ జేసి; యే
నన్యముగోర త్రీచయములైన మహత్తరపాశజాలముల్
దైన్యమునొందఁజేసె నివి దాఁటఁగఁ జేయఁగదే : కృపామతిన్. 590
- క. మానవజన్మందెత్తిన, దానికిఁ గా నాకుఁ గష్టవశ చేకూరెన్
దీనఁ గృత్యించు నాదగు, దీనతఁ బాపంగఁ దగదె దీపశరణ్యా : 591
- ఆ. వె. మొదట గర్బదుఃఖమును బొంది కంసు బ, యమునఁ బదప గోకులమున కరిగి
గొల్లనగుచు నదవి గోవులఁగాచట, కన్నఁగష్టమొందు గలదె గిరిక : 592
- గీ. గోఁజన్మంగతింజేసి కొమరు దఱిఁగి, యాలఁగాచుచు బృందానంతరమున
నుండ బయపెట్టె మ్రేచ్చనాథుండు దానఁ, జేసి ద్వారవతీపురిఁ జేరినాఁడ. 593
- వ. పిత్రార్థితంబగు మధుఁబిడిచి ద్వారవతి కేతెంచి యయాతి శాపంబుకతన రాజ్యం
బొల్లక యుగ్రసేనునియంద యునిచి యతనికి దాసుండనైతి. 594
- క. ఎన్నిటఁ జూచిన నంశుతి, కన్నఁబాదుఃఖంబు, త్రీలకన్న నదర్శా
భ్యున్నతియుఁ, బారతంత్ర్యము, కన్నన్ బంధం బొకండు గలదే గిరికా : 595
- గీ. జాంబవతి రుక్మిణీకమాజాకులఁ దగ, నరసి సంతాన మిమ్మచింత నేను
దనయునికిఁగా నొవర్చితిఁ దపము లజ్జ, వౌడముచున్నది దీనిఁ జెప్పుటకు నాకు.
- గీ. ముక్తివిడఁజాలు వినుఁగాంచి మూఢబుద్ధి, నెవఁడు గోరెడిఁ దుచ్చమా నిట్టి ఫలము
కామిన్ప్రేరితుండనై గగితఁజ్ఞఁ, డ నయి కోరెద సంతాపచును : నిన్ను. 597
- క. సంసార మెంతతేవియు, హింసాకర మంచు నెఱిఁగి యేను విరతి నా
శంసింపఁ జాల గర్మ, ధ్వంసము బోగమునఁ గావి వజ్రులనె యెందుకా ? 598
- వ. శాపఘ్నకతన మాయావియంత్రుకుండనై నారాయణాంశమ్మునఁ బుట్టిన నాకుఁ
గర్మానుభవం బింతతోఁ దీటునేయని వగచు మాధవున కుమాధవుం డిట్లనియె.
- క. పదియాలువేలపై నేఁ, బదిమంది ముదితలు నీకు భార్య లగుదు ర
ముదితల కొక్కొక్కరికకుఁ, బదిమంది కొమరులు గలిగి ప్రబలెదరు హరి. 600
- వ. అవి మడిచి శంకరుండు విరమించినఁ బార్యతి ప్రణకుండగు నమ్మధుమాదసున
కిట్లు. నీవు లోకమ్మున నున్న గృహస్థులకెల్ల నొజ్జవై శతవత్సరమ్ములు మఱ

మ్ముల ననుభవించి ద్విజశాపగాంధారీశాపమ్ములఁ గులక్షయం బగుదు దేహమ్ము
పరిత్యజించి బలరామనవహితమ్ముగ దివమ్మునకు రాఁగఁపు. 601

క. శోకింపఁదగునె ? విధిపరి, పాకాగతమైన పసులపట్ల; నవశ్యం
బే కార్యము గానున్నదొ, యాకార్యం బిద్దుపెట్ట నగునే యెందున్ ? 602

ప. నీ వవతారమ్ము చాలించి త్రిదివమ్మున కరిగినమీఁద నష్టావశ్రశాపమ్మునంజేసి
నీభార్యలు చోరులచేఁ బీడింపఁబడుదుంచి చెప్పి యదృక్కులైరి. పిదపఁ గృష్ణుం
డును మనుషున్మునకు ననుస్కరించి ద్వాపక కరిగి సుఖం బుండె. 603

క. నరవర ! బ్రహ్మాదులకును, దర మవి యెంచకుము మాయ దాఁటఁగఁ గర్వో
ద్ధురకఁ బురికొల్పుచుండుకా, బరహాపణి మాయఁ పక్షపాతము కలదే ? 604

ఉ. ఇంతియకావి యాజగదదీశ్వరి కొక్కెడఁ పాక్షపాత మొ
క్కింకయు లేదు “జీవులకు నేగతిఁ గల్గినొ ముక్తి” యందుఁదాఁ
జింతిలుచుండు లోకము నృజించియు మాయకులొ నుజేయదే
నంతయునున్ జడంబగుఁ దదర్థము యిట్లొపరించు భూపరా ! 605

క. మాయాయత్తులు దివిజలు, మాయామయు లనురులెల్ల మాయాధీన
ప్రాయలు త్రిమూర్తులును స్వే, చ్చాయుత్తత నొప్పు నొక్క యంబికయ నృపా !

ఆ.వె. దేవికన్నఁ బరము దెలియంగరా దెందు, నామెఘాజకతన నఖిలమొదపుఁ
దత్పదాబ్ధితక్తి దపులవి కులమునఁ, బొడచురాదు వినుము పుడమితేఁడ. 607

శా. జ్ఞానానక్తి గురున్ బజించి వియతిం గావించి వేదాంత వి
ద్యానం బొప్పఁగ నప్పరాంబిక మనమృందుకా దగ మ్మిల్చి నం
ధానంబుం బచరించి విశ్చలవిదానజ్ఞానసంసక్తిమై
'నేనే దేవియు నేవ బ్రహ్మ' మను దా నెవ్వండు వాఁడల్పుఁడే ! 608

ప. దీనికిం దక్కినవా డెన్ని కర్మంబు లొపర్చినను ముక్తుండుగాఁడు శ్రేతాశ్వకర
మహర్షులందఱు నిట్ల భవబంధవిముక్తులైరి. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులును తత్క
శత్రుమ్ములును నచ్చిదానందరూపిణి యగు వద్దేవిన యెల్లప్పు డాదానింతు రవి చెప్పి
మఱియును, 609

క. వరవర ! ప్రశ్నంబుల కు, త్తరమిచ్చితి; భవభయమునఁ దగ నెయ్యెది నీ
వరసి యడుగం దలంచెదొ, పురాణములు వినుట కన్నఁ బుణ్యము గలదే. 610

- అ.వె. సర్వపాపహరము సకల శుభప్రదం, బనమ ముత్తమం బహర్నిశంబు
భక్తి వివేచివారి భవబంధములు వాపు, నిది పురాణములకు నెల్ల మిన్న. 611
- వ. అని వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన బ్లక్కథకుండు శౌనకాదులకుఁ
జెప్పటయు, 612
- క. లోహితసగోత్రభవః వి, ద్యాహితసుచునోమనోజ్ఞతత్త్వజ్ఞః మృదు
వ్యాహారః హారహరస, స్నిహారయశోవిహారః విరుపమసారాః 613
- ఉ. కారుణికాగ్రగణ్యః నృపకాంతశిరోమణికాంతిరంజిత
శ్రీరమణీయపాదయుగపేవనబంధరితాంతరంగ వి
స్ఫారయశోమషంగపరివారితసర్వదిగంతతుంగ వి
ద్యారతశిష్యసంగవితతాదరః దుర్గయశాస్త్రి సోదరాః 614
- విచిత్రవృత్తము. మహీయశ్చరితాః బహుస్తోత్రపాతాః
గృహస్థాత్పథన్యాః బృహత్కీర్తిమాన్యాః 615

గ ద్య.

ఇతి శ్రీ..... తిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ జతుర్థస్తంభము సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్చనమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనను:

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

పంచమ స్కంధము.

అనమానతేజః పాండి, త్వనద్యుశఃకరతాన్నదానతత్పరః విద్యా
ర్థిసమేతపంక్తిభోజనః, కుసుమితనంతోషః బ్రహ్మగురుదోషజ్ఞాః

1

శివతేశవతారతమ్యము.

వ. అవరంభింపు మనంతరంబు శౌవరాదులు సూతుం గాంచి,

2

క. శ్రీకృష్ణుని చరితమును, మా కెఱుంగం జెప్పితివి సమంజసముగ నే
మాకర్ణించితి మాను, శ్లోకునికథయందు శంక చొప్పుదు ననఘాః

3

చ. హరి యవతారమైన జగదాధ్యుఁడు కృష్ణఁ డరణ్య మేగి శం
కరుని యజింస నాతఁ డెసకమ్మువఁ బార్వతితోడ ఎచ్చి మే
ల్వర మిడె నంటి శంకరుఁడు వారిజనేత్రవికన్న నెక్కుడేః
వరమవిరుద్ధ మియ్యది కృపన్ వచియింపుము మాకు నావుడున్.

4

చ. మునులు మహామహల్ : వినుఁడు మున్నునరాశరపుత్రుఁడట్లుచె
ప్పిన చరితఁ గ్రహించి పృథివీపతి యాజుపేజయుండు వ్యా
సునిఁ గని పల్కు “నేం మధుసూదనునంశము కృష్ణఁ దాచరిం
చెను దపమున్ శివుంఁగుజీచి చెప్పుము సంశయమయ్యె నమ్మున్.

5

గీ. సృష్టిరక్షప్రళయములు పేరుఁజాలు

దేవదేవుండు సర్వసిద్ధిప్రదుండు

ప్రాకృతునిఁబోలెఁ గృష్ణఁ డెప్పుడఁ జేపెఁ

దపము హరుఁగూర్చి యితని కతండు లొచ్చెఁ”

6

చ. అనవుడు వ్యాసుఁ డిట్లను జనాదిపః పీవనినట్ల కృష్ణఁ డెం
డును నధికుండు శక్తుఁడు నమావమహామహిమానుఁడవుఁ డై

- నను మనుజత్వ మందుకతనకా దన కయ్యని సంభవించె, నొ
పునె మనుజత్వ మంచియును బూర్వపురీతిని సంపరింపఁగన్ : 7
- మ. గురులం గొల్చుట, వృద్ధనేవనము, మ్రొక్కుల్ వివ్రలం, దవ్వియ
వృరపూజాకతి, హర్షకోకములు, త్రీసంసర్గము, నిత్వసం
సంజన్మప్రియు లోబిమోహము లవశ్యమైన మటించుకా గుణో
ద్ధరమో దేహమునందు నిర్గుణత యెంచు జొప్పడంబోలునే. 8
- ప. మటియు క్రికృష్ట నిధనమ్మునకును యావనాశనమ్మునకును వగ్రజాంధారీ కావ
మ్ములు కారణమ్ములు, చోరకృతలుంథన హరిజాదికుంబును వయ్యెడ నర్థును
ననమర్థతియుఁ బ్రవ్యమ్మనిరుద్ధహరిణం బెఱుంగఁముయు నివి మానవజన్మ సంభ
వమ్ములు. 9
- క. హరి నారాయణముని య, పురముని యంశంబు యాదపిరోమణి సా
దరుడై యాతఁడు శివత, త్వరుఁ డగుటయు నబ్బురంబెః పార్థివముఖ్య. 10
- క. హరికి హరుఁడు కారణ మని, పరమామ్మాయమత మట్టి పరమాత్ము శివుఁ
హరియంశ మవతరించిన, పురుషుఁడు కృష్ణుండు గొలువఁబోలె యధిపాః 11
- కా. ఓంకారమ్మున నాద్యకారమున వాద్యం దొ నజుం, రయ్యకా
రాఁకుం దాతవికండ్రి విష్ణువు, మకారాంకుండు శంకుండు, త
త్సంకేతమ్మున నుత్తరోత్తరము ప్రాశస్త్యంబు వాటిల్లు ని
శ్యంకకా తైః దగు నర్థమాత్ర చెఱఁగన్ శక్తిస్వరూపమ్ముగన్. 12
- ప. దానంజేపి శక్తికి సర్వోత్కృష్టతయు బ్రహ్మవిష్ణురహేశ్వరుల కుత్తరోత్తరాది
కతయుఁ గలుగు కఠిన హరికి హరిపూజనం బావశ్యంబు యని వెండియు, 13
- గీ. మూలరుద్రుని యంశంబు మూలముగను, బ్రహ్మవక్త్రంబునుండి సంభవము చెందె
నిచ్చమై నింక నొకరుడ్రుఁ డెల్లరికును, బాఙ్కఁ డీతఁడు వరములు పొందుపొంతె.
- క. ఈ రుద్రుడె బ్రజగమ్ముల, కారాధ్యుం డవిన మూలమగు రుద్రుఁడు కాఁ
దేః రాజేంద్రాః యితనికి, సాంత దగు శక్తితత్త్వసాన్నిధ్యమునకా. 15
- క. హరి యోగమా మితమునఁ, బరతంత్రుం డగుచు నెత్తు బహుజన్మము ల
పై చ్చుండుగు మాయకు, హరియు హరుఁడు నజుఁడు దాను లభిలాషులున్.
- క. కనితెచ్చ వేయునంతకు, జననము రక్షణము లయము సంధించెడి మో
హి యోగమాయ యద్దా, నినిఁ గనుఁగొన నేర రెంత నేర్పరులు నృపాః 17

- క. హరి సూతికాగృహమ్మును, దఱలుట నందువిగృహంబు తనవాసముగాఁ
బొరయుట మధురాపురమున, కరుగుటయును యోగమాయ యలవరించె నృపా. 18
- చ. పిదప భీతుండై మధురాపురమ్ము విడిచి ద్వారక కరుగుటయు నయ్యోగమాయా
బలంబని యెఱుంగునది. 19
- క. పదియాఱువేలపై యేఁ, బదిమంది లతాంగులకును పై భార్యల కె
న్నిదిమందికి దాసుండై, మధుసూదనుఁ డుంట యోగమాయకతమునన్. 20
- చ. నరవర ! యొక్కకొంత తగునైపుణి గల్గినదయ్యెనేని యు
బ్బుఁపువలినమూర్ గొలిపి పూరుమ బద్ధుఁడె సుఁ జాలు సుం
దరులు పదాఱువేలకును దక్కినపూరుపుఁ దెట్టిదేని ద
త్పురుఁ డయి తత్పతీవికరపంజరకీంముగాక తీరునే. 21
- చ. అరయఁగ నత్యభామకయి యాహరి యాహరిభామ మేగి యు
ద్ధరగతి యుద్ధరంగమునఁ దొయ్యలి పెచ్చుఁగ దేవనాధు నో
పరింగఁ జేసి కల్పకము చయ్యనఁ దెచ్చి, ముదంబు గూర్చి సు
స్థిరముగ నాటినే వెరటిచెట్టుగ నక్కడు కాకయుండినన్. 22
- చ. అదియుమగాక చైద్యునకు సంగనగా గురుదత్తమైన యు
మ్మదవతి రుక్మిణికా గలన మర్దికకాత్రపుడై హరించి యా
త్మదయితఁ జేసికోలు నొకధర్మమె ? యన్యకకాత్ర మెంత ద
ర్శదళకుఁ దప్పవాఁడును గ్రమ మ్మెడఁ జేసి హరింపఁ బోలునే ? 23
- గీ. ప్రకృతిజన్యంబు హరిహరబ్రహ్మమూల, మగు వహంకారమున జగ మవతరించెఁ
దద్యకుండయి మోహంబు దవిలి ప్రాణి, చేయుఁ దత్త్వక్తులు మంచిచెడ్డయనక.
- గీ. బ్రహ్మయైన వహంకారవళుఁడు కాక, యున్ననేక విముక్తుడై యుండు దానిఁ
దవులుచో సంసరణకృతితత్పరత్వ, మంది తత్తద్విశేషము లలవరింపు. 25
- చ. అది విడువాడె ముక్తుఁడు, మహామహాఁడైన నమ నయ్యహంకృతికా
బొదలెడివాడె బద్ధుఁడగుఁ బూరుషమాత్రున కంగనాదినం
పదలును గేహముకా నుతులు బంధము లందురు వేని కెక్కుడై
నది యని చెప్పఁగాఁదగు నహంకృతి విక్రము పార్థివోత్తమా. 26
- గీ. ఏ నొనరెడివాడ నాచే నొనర్చుఁ, బడియె వింతటికార్యంబు బలియురండు
వధికుఁడను నేనటంచు వహంకృతిం ద, విలి నరుఁడు బంధనమునఁబొరలు వరేంద్ర.

వ. మృద్విహీనంబగు మటంబుపగిది నహంకారశూన్యంబగు వస్తువు దుర్లభంబు;
కారణవిముక్తంబగు కార్యంబు లేమి శాస్త్రప్రసిద్ధంబకదా ! యని మఱియును. 28

గీ. ఆయ్యహంకారసంవర్క మంది కాదె, యెల్లజగములు పాలించు నిందిరేకు,
దట్టుకాకున్న నతఁడు దుఃఖితుఁగున్న, దగునె యవతారముల నెత్తి యవనినాద !

వ. అహంకారపిర్మక్తులకు మోహంబును సంసారమ్మును లేకుండు మఱియు బ్రహ్మ
దులగుపురుషు లెల్లరును సాత్త్వికరాజసతామన భేదమ్ముల మూఁడు దెలుగుల
వారు, వీరియం దెల్లప్పుడును ద్రివిధంబైన యహంకారంబు వర్తించు; దవృద్ధుండై
మాయామోహితుండై యనేకావతారమ్ముల; దవిలి తత్తదనుగుణమ్ముగ హరి
గ్రుమ్మరు నట్లు కాదేని యెట్టి మందుఁడును వాఁచి-వ నొల్లని సరమనంకటమ్ముగు
గర్భవాసమ్మున కతఁ డియ్యకొను దెట్లు ? 30

క. అతివిష్టాకుంతానం, గతి హేయంబైన దేవకసుతాగర్భ
స్థితికిఁ హరి యాత్మపద, చ్యుతుఁడై రానేల తాన యొడయం దైనన్ ? 31

అ.వె. బ్రహ్మమొదలు స్తంభవర్యంతము జగంబు, యోగమాయవశత నొప్పు దాని
నుడిపి యుడువలేక యుర్జనాభియుఁబోలె, హరిహరాయులుండు రవనినాద. 32

క. అనవుడు జనమేజయుఁ డి, ట్లను యోగీశ్వరి మహామహాత్మత నాకుఁ
మునివర ! చెప్పితి వద్దా, విన వెండియు వినఁగవంతు నీదగుకరుణకా. 33

అ. వె. మూఁడుమూర్తులకును మూలభూతంబయి, యఖిలజగము తానయై వెలుంగు
దేవదేవిమహిమ; దివిరి వినకయుండు, చెనఁటి యెందుఁగలఁడె చెప్పు మనఘ. 34

వ. నావుడు వ్యాసుండిట్లను రాజేంద్రా ! యియ్యది శ్రద్ధగలశాంతునకు మడువఁదగినది
యని యెఱుంగుము. ముమ్మ మహిమండను రాక్షసరాజు కాలమ్మున దేవదానవు
లకు మోరంబగు యుద్ధంబు జరిగె నది యెట్లంటేని. 35

క. కనకగిరి కేగి మహిమం, దవిమిఘలకు నెల్ల విస్తయము గదురఁగఁ జే
పెను వర్షాయుతము తనం, బును బరదేవతను హృదయమున నిల్పి నృపా. 36

మ హి షా సు రో త్ప త్తి.

క. ఆ తనమున కెద మెచ్చి కృ, పాతత్పరుఁడై వినించి వర మిడుటకునై
యేతెంచి కోరుకొ మ్మన, నాతని కమ్మహిమఁ డిట్లు లనె భక్తి మెయికా. 37

వ. మహాత్మా ! నాకుం గూర్తేని మృత్యువులేమిఁ బ్రసాదింపు మనవుడు నతం
డిట్లనియె. 38

- క. పుట్టినవారలు, గిట్టుట, గిట్టి మరలఁ బుట్టుటయు విభిలజీవుల కె
పుట్టునఁ దప్పనియది నీ, కెట్లుగ నీవచ్చు మృత్యు వెడఁజేయంగన్. 39
- వ. భూభూధరసముద్రాదికంబులకై నను గాఁవకమ్మున నాకమ్ము దప్ప దట్లుండ నీకెట్లు
మృత్యుభయంబు లేకుండ వరం బొసంగుదు ? నొక్క యుపాయమ్ము నెప్పెద
మరణమ్మున కొకింతయే యవకాశం బునిచి కోరుకొమ్మునపుడు వాఁ డీట్లనియె.
- క. సురిదై త్యమానపులలోఁ, బురుషుఁడు ననుఁ జంపకుండఁ బూరింపుము నా
వరమాఁడుది నను జంపం, దుమే యద్దాని నొక్కతన్ విడుపు మొగిఁ. 41
- క. ఆనపుడు నీకెప్పటికే, విని మావివివలనఁ దొడరు విరవం బిఁకఁ ద
క్కినవారివలన ఘేటం, గొనకుము నీవందు నేగెఁ గురలయినాదా : 42
- వ. అంత నా రక్కసుండును సంప్రాప్తమనోరథుండై విజనితీతనమ్మున కిరిగె
నాపుడు “వాఁడన నెవ్వఁ దేకతమ్మున మహిషాకారంబు సంపాదిల్లె, నెవ్వనికొమ
రుం దెఱింగింపవే” యనుడు వ్యాసుం డీట్లను. 43
- క. రంభికరంభులు మహితా, రంభులు విరువురును సుతులు ప్రబలుదు రతి సం
రంభునకు దనువునకు వా, రంభోజాపునికి నెక్కు డగుదురు దీప్తిఁ. 44
- వ. అయ్యిరువురును సంకతిలేమింజేసి బహుశక్త్యమ్మున తనంబొనిర్చి రందుఁ గరం
భుండు పంచనదమ్మున జలమగ్నుండయ్యును రంభుండొక్కభూరుహం బారో
హించియు మోచింబగు తనం బొనర్చుచున్నంతఁ దత్తపోభీతుండగు చింద్రం
దకుకేతెంచి మొనలియై యవ్వంచుదంబు నొచ్చి కరంభుని పాదమ్ములం బట్టి
వదించిం రంభుండు భ్రాతృమరణహఃఖితుడై. 45
- క. మన మెరియఁగఁ దన శీర్ష, మ్మును వేహ్నికి నీఁగ నెంచి మొగిఁ దెగనఱుకం
గను దక్షిణకర మాయుధ, సకాథముగఁ జేయుదుఁ గృశానుఁడు పేర్చిన్. 46
- వ. ఎదుటికి వచ్చి “శీర్ష మిటులేటికిఁ ద్రుంచెద వాత్మహత్య చే
యఁగునె ? చేయుదున్ బరమునందు సుఖం బెడయో భవత్తవం
బెడకు మురం బొసంగెఁ గొను మిచ్చెద నీకు వరంబు, వచ్చి యె
య్యది గొనువాఁడ నీ” వనుడు నర్దచుజుండు వియ కశీర్షుడై. 47
- గీ. దే నామెడ నీకు సంకృప్తియేవి, కామరూపియు విభిలజీవిజయియును
అమరదానవమావద్యభింపియి, లకు జయింపఁగరాని పుత్రకుని విదుము. 48
- వ. నాపుడుఁ బావకుం డట్లగుంగాకేమి యింక మరణోద్యోగంబు విరమింపుము, నీ

తెయ్యది గూర్చు నద్దానియంద యిట్టి పుత్రుండు వొడము ననుడు రంభుం డవ్వీతి హోత్రున తెఱగి పిడ్డొని యరుదెంచువాడు ముందట యక్షరక్షితంబగు నొక్క మనోహర ప్రదేశముననున్న మహిషి నతిమత్త నందంబగుదానిఁ జూచి కామిం చిన నయ్యదియు రంభుం గలయుట కియ్యకొనియే నంత భావికార్యవశమున రంభుండద్దానితో రమించి గర్భియగు దానిం గొని యితర మహిషంబులవలని తియము దొలగించుచుఁ బాతాళమునకుఁ దోలికొని చనియె. 49

క. ఒకనాడమ్మహిషిని వే, తొకమహిషము చూచి మోహయోగమ్మునఁ దా
కక పైకొన నుంకించినఁ, బ్రకొపనుఁడు దానిఁ గొట్టె రంభుఁడు కడఁకకా. 50

న. అంత మహిషంబును దనకు విఘ్నకారియగు నద్దనుజుని శృంగంబులం బొడిచి యెత్తి పుత్రునిం గావించిన నమ్మహిషియు తిర్త్ర మరణమ్మునకు శోకించుచుఁ దనపూర్వవివాసమ్మునకుం జని యక్షుల శరణుఁ జెందె; నవల దానిపిలుందన యమ్మ హిషంబును గామార్తంబగు కతన నరిగి యయ్యజ్ఞులతోఁ బెనఁగి తిచ్చరతాడితం బయి దెక్లె. పిదప యక్షులు నమ్మృతదనుజశేఖరముం గొని తెచ్చి యమ్మహిష శవఁబుతోఁ జితానంస్కారంబు చేయనుంకించిన నమ్మహిషియు సహగమనవరా యణయై యక్ష విచారితయయ్యు పెనుఁదీయక యయ్యులంమ్మునం బడియె. మీఁదఁ జితానవ్యంబునుండి మహిషుండును రక్తబీజుండు నను విరువుచు రక్తమును బుడ యించి రండు మహిషుండు రాక్షసులచే రాజ్యాభిషిక్తుండయ్యె రక్తబీజుండును సురాసురుల కపద్యుండై చరియించుచుండె నిట్లు చతుస్పముద్రముప్రితంబగు ధరా మండలంబు నమ్మహిషుం దేకచ్ఛత్రమ్ముగ నేలుచుండి మహాబలుండగు చిక్షురుం డును సేనాయుతసమాస్పృకుం డగు తామ్రుండును నసిరోముండును మదర్కుం డును బిడఁబుండును బాష్పలుండును ద్రిణేత్రుండును గాలబంధకుండును దనకు సేనానాయకులుగా రాజుఁగ్గంబు లరివెట్ట విప్రుల జన్మమ్ములు కలఁచుచు మదోద్ధ రుండై యొక్కనాడు. 51

మ. వరదానోద్ధతగర్వుండై యతఁడు స్వర్వాసంబు వశ్యంబుఁ జే
యురహిణ సేవకుఁబంచె “విండ్రుఁడువషణ్ యుద్ధమ్మునన్ గెల్చునో
శరణం బంది దివంబు నా కిడునో విస్సందేహ మౌరీతి నా
సురనాథుం గని నిశ్చయింపఁ దగు” నంచున్ జెప్పి విర్యీతిమై. 52

న. అంత దూత దివమ్మున కరిగి యింద్రున కిట్లనయె. 53

చ. విను సురనాథ : నే మహిషవీరువిదూత నతండు పంప వినో
గనుఁగొన వచ్చినాఁడ విఁక గర్వము చెందక పీడు వీడి మా
జనపతి సేవకుండ వయి చక్కఁగ నుండెద వొందె యుద్ధముం
బనుపడి చేసె దొందె నొకపద్ధతి సేయుము నాఁగ పింఛుఁడున్. 54

ఉ. వానికి విట్లు పల్కు బయవద్రుష “నోరి మదాంధ : యిట్లు క
న్గనక వీవిభుం డవిపెఁ గా నను : మంచిది వానిరోగ మె
ట్లేవి యడంతు నాయెదుట విట్లనఁ జెల్లినె నీకు : దూరియో
వానినిఁ జంప రామి విడువంబడి వీపతి కిట్లు సెప్పుమా. 55

ఉ. ఓమహిషీకుమార : నను యుద్ధమునందు జయించు విచ్చ నీ
కీమెయిఁ బుట్టెనే : తృణము లెంతయు మెక్కుటచేత మిక్కుటం
బై మద మెక్కెనే : జడుఁడ వంచు నెఱుంగును నిన్ను నీకు ను
ద్దామత విచ్చుకొంగములఁ ద్రవ్వి తగం బొనరింతుఁ జాపమున్.” 56

వ. ఆనవుడు దూత వైశంబ చవి మహిళుం గాంచి నమస్కరించి యిట్లు విన్నవించె.

క. విను గణేయంపక సురపతి, వనిచిన పలుకుంను జెప్ప భయమొనరెడి వా
నిని విడిచి నీకుఁ బ్రియమగు, ననృతము వచియింప నర్హమగునె తలంపఁ. 57

క. ప్రియమును సత్యముఁ బలుకుట, య యుచిత మగు భృత్యునకు స్పృహగ్రమ్మన నేఁ
ప్రియముగ వివిదితి వేవి య, దియు నీకాశ్యమ్మనకుఁ బ్రతిపటించు నొగిన్. 58

చ. ఇఁక రిపుఁడెట్లు వల్కె నటులే వచియించెద నన్న నెందు సే
వకునఁ జోరినార్థి కిది భావ్యము గాదు రిపుల్ వచించు ఫ
క్కిక యన మిత్తి పల్కులను గేలి యొసర్చు నెటుల్ వచింతు న
ట్టి కుటిలవాక్యముల్ గలన దీకొను మార్తురమాడ్కిఁ దెంపునన్. 59

క. అవి హేతుగ్భ్రముగఁ జె, ప్పివ పల్కుల యర్థమును సవిస్తరముగఁ గై
కొని పెచ్చు పెరుగు కోపం, బున మహిషాసురుఁడు గర్వమూర్ఖుఁ డగుచుఁ.

కా. లాంగూఁమును బృష్ఠదేశమున వాలాయమ్మఁ గీలించి క్రూ
భంగం బొప్పుఁగ నెఱ్ఱనొకమలు కోపం బంతటఁ గ్రుమ్మరిం
పం గై పెక్కుడు మూత్రము విడుచుచున్నతాత్మఁడై యింద్రుఁడి
బృంగిం బలుకుట వింటిరే యిఁక వధింపం బోలెద దుష్టునిఁ. 62

ఉ. వాడన నెంత, వానిబలవై భవ మెన్నఁగ శాంతులందు, మా
రాధనితాపసోత్తములయందుఁ బరాంగనలందుఁ జెల్లుఁ బో
రాడుట కప్పరోంగనల కౌనె తపమ్ము లదంచు భంగిఁ దూ
టాడెనఁ గోటియంద్రు లొకటై యని నన్నెదిరించిరేనియుఁ. 63

క. నమచిం జంపెను విశ్వా, నము చొప్పుడ సందీజేసి శపరమ్మలకుం
గ్రమమెదలిః యట్టి దుష్టున్, క్షమింప నజ్ఞులకెల్లు సంతసమెఁగున్. 64

వ. ఇది యిట్లుండఁ దత్పూయు దగు హరియు విట్టి డ యది యెట్లంచేవి, 65

క. కపటాచార్యుడు కుహకుడు, శపథారుఁ దతడు మున్ను చంపఁడె కిటి య
న్నెవమునఁ గుకాక్షిని సిం, గవుమానినియై హిరణ్యకశిపు బలాధ్యున్. 66

వ. కావున వింద్రోపేంద్రులయెడ విశ్వాసం బెగ్గగు నా కి దేవపతి యన నెంత ! మహా
దేవుం డెచురె నను నఁకిఁ గడంగును. 67

ఉ. కావున వష్టదిక్పకుం గర్వమడంచి నిలిపనంతకుల్
చేపకుఁదక్కి దైన్యమునుఁ జెంది కృళింపఁగ నాకలోకను
శ్రీవిభవంబు గైకొని యశేషమఖమ్ముల నిచ్చుటాగముల్
కేవల రాక్షసార్థముగఁ గీల్కొనఁజేసి చరింతు నెంతయుఁ. 68

క. సురసరికిన్నరు లాదిగఁ, బరుషులు ననుఁ జెనకఁ దగరు పూఁబోడికి నన్
బొరిఁగొనిఁ దరిమే ! నాదగు, వర మెఱుగరె, యొకఁడు మనకు వక్రుడు కాఁడే.

వ. మీరు పాతాళమ్మునకును బిర్వకమ్ములకును జని యచ్చటచ్చట నున్న దానవులం
బురికొల్పికొని యఁకిఁ గడంగు నది యని వెండియు, 70

ఉ. ఏ నొకరుండనే సురలనెల్ల జయించెద మథ్తహాతిం
బానియు నాదుశృంగములపోటులు నాటియు నెవ్వఁడేనియుం
ల్రాజములం ద్యజింపఁడె ? దురమ్మున బానటయేల ! విక్కమో
దానవులార ! మీరలును దక్కటియోధులు నా కలంకృతుల్. 71

మ. నవమందారమచుప్రగావళులతో నాకాంగనాసౌఖ్యవై
భవలీలన్ దులఁదూఁగుదుఁ విరతసంపదాత్రియౌ కామధే
మపుపాల్గోలుచు నాకలోకమునయందున్ మీరు క్రిడల్ పొన
ర్పవలెన్ రిక్కినులార ! సంగరసమారంభస్థితిన్ నిల్వడి. 72

చ. నిరతము నాటపాటలకు నేర్పరులై గడిదేతినట్టి సుం
దరులగు రంభ యూర్వశి పృథాచి తిలోత్తరు మేనకాశ్రమ
ద్వరలను విప్రజిత్తియును దక్కిటి యచ్చరలున్ బ్రమోదబం
ధురలయిమిమ్ముఁగొల్వఁచుఁడూఁగుఁడు వందనమందుదానపుల్ । 73

వ. అని చెప్పి సేనాసంఘక్షకార్థంబుగాఁ బురోహితుండగు భార్గవుం బిలిచి పూజించి
మహిమండున్నంత, 74

చ. దివిజవిభుండు సత్వరగతికా దిగధీకులఁ బిల్వఁ బంచి వా
రు వినఁగ నిట్లు పల్కె. మదహాక్షిఁడు రంభసుతుండు బ్రహ్మద
త్తవరమహోద్ధతుండు సురరామము గైకొన నెంచి సేవకుం
బవరముసేఁతకై పిలువబంచె వినుం దతఁడాడుమాటలన్. 75

చ. ప్రమద మెలర్చ మామహిషాజానకున్ శంజాగకుండవై
యమరులతోఁ బనిఁగొనుచు నాతవిభృత్యఁడవౌటయొందె యు
ద్ధమునకు వచ్చుటొందె నొకదానికిఁ బూనుము మువిభుండు కో
వమెఱుఁగడెప్పు భృత్యులను బాలనపేయు దయాంబురాకయై. 76

ఇం ద్రుండు విమర్శించుట.

వ. అని చెప్పి యమ్మహిషమాత చనియె వియ్యోధ మనకుఁ గర్తవ్యంబు నిర్ణయిం
పుడు శక్రుండు దుస్సులుదైనను క్షమింపఁదగదు జమాపజనుమ్ముల దైవా
ధీనమ్ములయ్యును యత్నం బవశ్యకర్తవ్యంబు. 77

గీ. సందియోగంబు ముఖ్య మానంది యిట్టి
ఖలునియెడ విషమించు నిక్కముగ యావ
మైన యోజింపక యొనర్చుటనభిమతము
తన బలముఁ బరబలమును దలఁప వలయు. 78

వ. కావున వాని వైశ్యధివివేదనం బొవర్చి నొక్కనిం బుచ్చి తెలిసికొనుట యుచితం
బని యొక్క ప్రణీదిం బండిన వాఁడును నతి త్వరితగమనమ్మునంజని మగుడ
వచ్చి యాన్ని బలవిశేషమ్ములం జెప్పిన వాసపుండు విస్మితుండై మంత్రవేదియగు
పురోహితుం బిలిచి యిట్లనియె. 79

క. దానవుడు మహిషుడున్నత, సేనావృతుఁ డగుచు మనకుఁ జెట్ల దలంచి తా
రా నుండె యట, కపాయము, దీనికి యోజించి యొకటిఁ దెలుపుము దేవా : 80

వ. దానవులకు కుక్కునట్ల మాకీవు సర్వకార్యప్రస ర్తకుండవు విష్ణుపరిహ ర్తవు ననుడు
బృహస్పతి సురేంద్రా : వ్యసనంబు సంప్రాప్తంబగుడు బుద్ధిమంతులు దైర్యంబు
పీడఁ బట్లగుట నీవు దైర్య మవలంబింపుము. 81

క. ఆగునది కాకుండను దై, వగతికిఁ బ్రతిసేయఁగల్గు వారమె ? చేయం
దగునై నను దోఁచిన య, ట్లగణితమగు యత్నమును సురాధిప వింటే. 82

వ. దీవి నెఱింగియేకవా మునులు ము క్త్యర్థంబు సంతతవ్యావయోగమ్ముల యత్నింతురు.
పురుషకారింబు లేకున్న గేహల దైవంబు కతవఁ గార్యంబు నెఱవెఱ దది యెట్లన్నఁ
జీకును బిచ్చుకకుఁ బును నన్యోన్యసాహాయ్యంబు లేమి నకించిత్కరులయ్యు నది
గల్గినఁ గృతకార్యులగును రాక్షసద, బురుషకారంబు గల్గియుఁ గార్యసిద్ధి యల
వడకుండు నబ్బోట దూషింపఁదగ, దయ్యది రథపైన్య మంత్రానికంబుల నుండక
దైవాధీనంబై యుండు నెట్లంటేవి. 83

చ. బలియుడు క్షేత్ర మందుట యపాస్తబలండు సుఖమ్ము చెందు టు
జ్వలమతిగల్గిదీరునకు సంపద లేమియుఁ దెల్పిలేవఁ
దలముగతిన్ మహావిభవ మందుట శూరపరాభవంబు భీ
తులవిజయంబు నన్నది బుధుల్ పరికింతురు దైవికంబుగా. 84

సీ. కాదగు దానికి గతి దైవ మవి యత్న , మొనరింపు మవల నయ్యుద్యమమ్ము
ఫలియించు నొండె విఫలమగు నొండె గా , కయ్యెడ హర్షకోకాప్తి గనఁగఁ
దగ దదైర్యంబు సంశాపకారిణమగు , దుఃఖయోగం బాత్మ దోడరు నప్పు
దెయ్యది దుఃఖమే నెవ్వఁడ విరువది , వాలుగు పీడిన నాకు విరు

ఆ. వె. జాత్యకునకు దీన నయ్యెడిదేమి ? యాఁకలియు డప్పి ప్రాణగతములు సుఖ
దుఃఖములు మనమ్ముతో నుండు జరయు మృత్యువు శరీరమునకుఁ దోడరుమఱియు.

వ. షడూర్ధ్వరహితుండవగు నేను శరీరంబొండెఁ దత్సంబంది నొండెఁ గాను, చతుర్విం
శతితత్త్వబిన్నుండవగు నేను సదానందుండఁ బ్రాంతివికృతిబిన్నుండ నవి తలంచు
కొవి విరక్తతత్త్వంబునొందు మియ్యది దుఃఖనాశమ్మునకుఁ బ్రథమోపాయంబని
వెండియు, 86

గీ. మమత దుఃఖమ్ములకు నెల్ల చునికివట్టు, దాని విడిచినవాడె తద్దయు సుఖాత్ముఁ
డమరనాయకః సంతోష మన్నిగతుల, సౌఖ్య మొనఁగూర్చు దానికి సవతులేడు.

ఉ. నీకు మమత్వము వ్విడుచునేడుపు చాంకయున్న భావికా

ర్యాకలనంబునం దగిన యత్న మొనర్చుము బుద్ధియున్ సురా
నీకము తోడు గాఁగఁ బయి నీవొ రిపుండొ జయమ్ముగాంచి సౌ
భ్యాకరులై యెసంగఁగల రయ్యది దై వముపేత గాఁ దగున్.

88

వ. ఎవ్వరికిని సుఖంబు పుణ్యక్షయ మ్మవియు దుఃఖమ్ము పాపక్షయమ్మవియు నెఱుంగు
మింతయేల నీబుద్ధికిం దోచి నట్లానర్చు మనవుడు సురేశ్వరుండు, మహాత్మాః
దుష్టుండగు నమ్మహిషు నశింపఁజేయుటయు నాకుం దోచినవిధం బగుట యద్దో
ద్యోగం బొనరించెద నుద్యమంబు లేకున్నఁ గార్యంబు సిద్ధింపదు విజ్ఞానంబు యతు
లకును సంతోషంబు విప్రులకును శత్రుహవనంబు ప్రభువులకును భూషణంబులు.

క. మును త్వష్టకుమారుని నము, చివిఁ జూపితి నుద్యమంబు చేసి యటుల యి

ద్దనుజఁ బరిమార్చు నీ మం, శ్రవియోగముఁ బవియు విజయదాయకములుగా.

90

వ. నాకు నెల్లసంగరమ్ముల నీవును వజ్రాయుధమ్మును హరిహరులును సహాయులు.
రక్షేచ్ఛుంబులగు మంత్రమ్ములం బఠించి దీనికి నీ వనుకూలండవు గమ్మనవుడు
స్మితపూర్వకంబుగ నతం డతని కిట్లవియె.

91

కి. సురనాథః విన్ను యద్దా, దరుపిన్ వలదవియుఁ తోవఁదగు వనియును నే

విరుదెఱుగు చెప్పనోప నె, వరికిన్ జయము నజయంబు వక్రవ్యములే.

92

మ. భవితవ్యంపు విధంబు నాతరమె చెప్ప న్నాకలోకేకః యే

ది విధేయం బది యాచరింపు మెవఁడేఁ దీర్చన్ సమర్థుండె దై
వదివిశ్వాజైఁ బడు మంచిచెడ్డలఁ నమన్ వంచింపఁదే మున్ను మ
ద్దవళాక్షిం గొని చంద్రుఁ డవ్వు డతిచింతన్ జెందనేయేనొగిన్.

93

వ. వన్ను మీర లందఱును బుద్ధిచుంతుండవి కదా కొవియొడుమండు రయ్యెడ నాబుద్ధి
యేమయ్యెఁ గావున నోపినకొఁది సుపాయంబు చింతింపుడు. సిద్ధ్యసిద్ధులు దై వా
ధీనంబు లవవుడు బ్రహ్మకడకుఁ జని శరణంబు వేడి యిట్లవియె.

94

చ. మహిషుఁ డవంగ నొక్కరుఁ నమర్త్యవిరోధి నుదోద్ధతుండు నా

కపాతిమొసర్చి నాకమున కాపద గూర్చుఁగ దై త్యనాహిని

సహితుడు సంగరమ్మునకు నన్నహనం బొనరించువాడు వా
ని హతికి భీతి చెందితి గణింపుము నాదురవస్థ నావుడున్.

95

వ. పితామహుండు హరిహరులం బురస్కరించుకొని సంగరం బొనర్చుట కర్జునగు
మనమందఱ మియ్యెడఁ గైలాసమ్మున కరుగుదమని చెప్పిన వింద్రుండు చతు
ర్ముఖపురస్సరంబుగాఁ గైలాసమ్మున కరిగి వేదమంత్రమ్ములచే నతని సన్నుతించి
ప్రసన్నుడగు నద్దేవుఁ బురస్కరించుకొని వైకుంఠమ్మున కరిగి యట్లనాభు శర
ణంబు వేడి మహిషాసురుం బొనర్చు దుర్జయమ్ములు నెప్పిన నతం దింద్రపురో
గముల కిట్లనియె. మనమెల్లఁ గలసి యద్దానివు విర్జించుట కర్జుం బియ్యెడి నాహవ
నన్నద్దులరగుఁ డనిన వారు వారివారి వాహనమ్ము నధిష్ఠించి సంగరాభిముఖులైరి.

గీ. అంచనెక్కె విరించి ఖగాదిపువయి, హరి వెలిగె వృషవాహనుఁడయ్యె శూలి
నెమ్మిపై నుండె గుహుండు గజమ్ము దేవ, పతి యధిష్ఠించె సంగరప్రమద మొరవ.

వ. ఇట్లు నన్నద్దులై హరిహరవిరించి ప్రముఖవిలింపులు వెడలిన నమృహిషుండును
దైత్యవాహినీసహితుఁడై యుక్క మిగిలి ధరణీతలంబు గ్రక్కదలఁ జనుదెంచె,
పిల్లయ్యరువాఁగును గలసి యెదిరిన సంగరంబు బెట్టిదం బియ్యె.

98

మ. గదలన్ బిట్టసళూలతోమరములఁ గార్చిచ్చునుం బోని బె
ట్టిదమో శత్రుపరంపరన్ విపులధాటిన్ మేటిగాఁ బోరి రు
ష్మదులై యాజి సురాసురుల్ భువనసంపాకంబుగాఁ దారకల్
పెదరన్ దిక్తతి యేకమై పొదం విస్సీచుప్రతాపోన్నతిన్.

99

ఉ. మాచితకౌర్యధుర్యఁ డసమావసరాక్రముఁ డైన వాని సే
వాని గజాదిరాధుఁ డయి నాకపుఁ జిత్తుఁడేసె శత్రువి
ద్యావిపుణుండు బాణముల నైదిట; వింద్రుండు వానిబాణసం
తానముఁ ద్రుంచి వక్షమున నాటె నవంబగు నర్థవంద్రమున్.

100

వ. చిత్తుండును రదాశుగమ్మున మూర్ఛవోయి యేనుఁగుపై నొరుగుడు మరవతి శత
కోటిం గొని యుక్కరికరంబు ద్రెళ్ళనేసిన సంగరరంగంబు విడిచి పలాయనం
బొనర్చె వంత మహిషుండు క్రోధతావ్రాక్షిఁడై.

101

౯. కాలాచీత బిభాసామకుని సంగ్రామైకవీరున్ మరు
త్సాలాద్యష్టదిగీశులఁ జ్ఞానముల్ భంజించి రమ్మంచు దు

- శ్శీయం బంచిన వాఁ "డిదెంత" యని జేజేరాజుపై నేగి నా
భీలోన్మత్తగజంబు నెక్కి సురలుఁ బెంపేది యల్లాడఁగఁ. 102
- ఉ. వచ్చెడివానిఁ గాంచి సురవల్లభుఁ డెక్కుడు శౌర్యమొప్పు మే
నుచ్చిదనంగ నేపె నురగోగ్రము లైన శరమ్ములఁ బడికా
హెచ్చిన తీవ్రకోపమున వింద్రుశరమ్ములు ద్రుంచి నాడు పై
పెచ్చుగ నొక్క యేఁబది గభీరశరమ్ములు విందె నేదైకా. 103
- చ. నడుచున వాని శత్రుములు నాకవిభుండు మరల్చి శ్రోధ మె
క్కుడుగను వాడియైన శరకోటి వెనకఁ బఁగింప నాడునుం
బొడిగ నొనర్చె దేవవిభుభావక వచ్చుగ శత్రుసంతతన్
దదయక యమ్మరుత్పతి గదంగొని యేపె గజమ్ము మక్కఱన్. 104
- గీ. ఆ గవాఘాతమునఁ గరి యాహవావ, నీకలము పాపె నార్తఁపు విస్వసంబు
చెలఁగఁ నవ్వాడు శ్రోధ మగ్గలము గాఁగఁ, దివిరి యరిపేసె నేదైఱఁ దేరి వెక్కి.
- చ. సురరిపుతేదు చూచి బలసూదనుఁ డాహవకోవినుండు దాఁ
గురిసె నుదగ్రమార్గజపుఁ గోటులఁ దానికి వాడు నల్లి మే
దురముగ నెత్తముల్ గడకతోఁ బరఁగించె ననంతసంఖ్యఁ; ద
చ్చరముల కిజ్జయైపులకు నంగర మద్భుతమయ్యె నయ్యెడన్. 106
- చ. పిదప వింద్రుం డవ్వానికో ల్లలకు శంకించి జయంతుం దనకగ్రమ్మున విడికొని బాప
టయై తానుమ బోదుచుండె నట్టియెడ. 107
- మ. కడఁకఁ మార్గజపందకమ్మున మహోగ్రప్రక్రియాదుర్యుఁడై
నడిమైవేసె జయంతుఁ డయ్యసురు దుష్ప్రారింభు; వాడుకామహా
బదబాగ్నిప్రభలైన తచ్చుకతుల్ వక్షమ్మున న్నాటి కీ
ద్వడి యత్రేరువ మొగ్గతిల్లఁబడి దుర్వారంపు మూర్ఖాగతికా. 108
- చ. అంత సౌంధి రథంబు దోలికొని వేటొక్కయమ్మున కరిగిన జయశబ్దంబు లొక్క
పెట్టఁ జెలంగ సురలు తనుజనహితంబుగ మరవతి నగ్గించిరి. 109
- ఉ. ఆ జయశబ్దముల్ విని మహాగ్రహవిగ్రహాఁడై హయారి త
త్రేజము నై నరేక కడుఁ దెంపరి నప్రవిదున్ మహామహా
భాజనుఁ దాము వంపె వతిపాటవమొప్పుఁగఁ దాముఁడత్రవి
భ్రాజవమొప్పు నప్రములు వర్షముగాఁగ విగిడ్చె వింద్రునై. 110

ప. అంత,

111

చ. వరుణుడు పాశముం గొని నవాహనుడై యెదిరించెఁ బాశకిం
దురమునఁ చోడుగా మిగుల దోర్బల మేర్పడ దండచరియై
యరిగె జముండు వెంటనె మహామహిషార్పణి మిన్నుముట్టఁ దా
నిరువుర కొక్కఁడయ్యుఁ దనియించె సురారి శరాశిపెంపునన్.

112

శ. ఘోరంబై విలసిల్లు నారణమునన్ గోపమ్ముమై దర్శుఁ “దో
రోరీ! రాక్షస పోకుపోకు” మని దందోద్యత్కరుండై బల
స్పృహన్ దామ్రుని వైచుడున్ జలమునకా బాటింప కష్టేటి యు
ద్ధారంబుండయి యింద్రుఁడొట్టి సురలాహః! నాగజ్వంభించినన్.

113

చ. నిలు నిలు పోకు మంచు సురనేతకుఁ దోడయి దేవతల్ సుని
శ్చలలయి మార్గజమ్ముల ననంబ్యగతిన్ బరఁగించి రక్కసున్
బల మఱఁ జేసిన్ బడియె వాడును మూర్ఛ మువింగి సంగర
స్థామున రక్కసుల్ మిగుల దైన్యమునొంది కలంగి పాఱఁగన్.

114

క తామ్రఁడటు మూర్ఛఁ జెందిన, నామేడికకోపమూర్ఛితాక్షుల కాంతుల్
తామ్రప్రక్షయఁ బర్వఁగఁ, దా మ్రింగెడి భాతి సురలఁదాకె మహిషుడున్.

115

దే వ దా న వ యు ద్ధ ము.

వ. ఇట్లు గజారూఢుండై గదం గైకొని పోకుమని యదల్చి సురనాథునేషిన నతం
డును బిట్టలిగి వజ్రమ్మున నగ్గదం బొడిచేసె.

116

చ. తనుఁ దునుచంగ జెట్టిదపుదందడి మీదికి వచ్చు వింద్రు నొ
య్యనగని యెక్కుడో నలుక నార్చి పజీడ్నిభమైన ఖడ్గముం
గొని మహిషుండు దా నెదురుకోలు మఱించిన నంత విర్యురున్
గనుఁగొనువారు మెచ్చఁగ నఖండముగా నని చేసి రుద్రుతిన్.

117

గీ. అంత దైత్యుండు శాంబరీ నఖిలలోక, మోహకరి గాఁగ మాయఁ దామొనయఁ జేసె
నదిపఁ యెయ్యెడఁ జూచిన నాత్మనవృకు, లొప్పి రొకకోటి యమ్మాయఁ గుప్పలుగను.

వ. ఇట్లు నూయాప్రభావమ్మున నెల్లఁడఁ దానయై మహిషుండు విజ్వంభించి తమ వేనల
రూపదంచుటకు వింద్రుం డత్యాశ్చర్యపర్యాప్తుండై చేయునది లేక పుల్లవడియె.

119

ఆ. వె. పరుణుడును జముండు సరసిజాప్తుండు వ
హ్నియు శశాంకుదొట్టి యితరు లమరు
ఁధికభయము దొడరి నందంద ప్రాన్నడి
పాణః జొచ్చి రసురబారి కెడలి.

120

ఉ. ఈగతి నార్తులై యమరులెల్లఁ ద్రిమూర్తుల నాత్మ నిల్చి మా
కాగఁగ రాదు వీని నవి నందు మొఱన్ బడరించుమాత్ర న
య్యాగమవేద్యులయ్యెడకు హంసకగేశవృషాదిహుధులై
మూగురు నేగుదెంచిరి సమర్థకులై మహిషున్ వధింపఁగన్.

121

వ. పదంపడి చక్రి చక్రంబు వైచినఁ దత్తేజస్సున నవ్వాని మాయపంచబంగళంబై
విరిసె. దానికి నహంపక మహిమండును, జిత్తురుండును, సుగ్రాస్యండును, సుగ్ర
వీరుండును, ననలోముండును, ద్రిజ్జేతుండును, బాష్కలుండును, నంధకుండును,
ఁక్కుంగల చిక్కనులును నొకటై పరిపూర్ణాయుధమ్ములు దరించి ప్రతిమఱించినఁ
బోరు ఘోరంబయ్యె నయ్యెడ.

122

ఉ. రక్కసులెల్ల నుక్కునఁ గరమ్ములఁ జాపము లొప్ప ది క్తతుల్
గ్రక్కదలంగఁ దాకి యమరప్రతితిన్ వృకముల్ గదంగి దా
మెక్కిటి వత్సరంపుముల నేపునఁ దోలినభంగిఁ దోలి రి
ట్లుక్కిటియుఁ సురిల్ వొడిచి రోడక యోపినవట్టు బోరుచున్.

123

క. కడు నడరు బాణవర్షము, పుడమియు నాకనము గవ్వఁ బోరు భరంబై
దొడరిన నయ్యెడ నంధిఁజఁ, ఉడురంపుము రాల నార్చి యోధులు తలఁకన్.

124

కా. అకర్ణాంతము చాపముం దిగిచి పంచాస్త్రమ్ములన్ వీఁక నా
శీకాక్షం గుఱిఁజేసి యేసిన విషాలీధమ్ము లొ నాని నా
లోకారాధ్యుఁడు బిట్టు దున్ని మర లాలోకించి యగ్గింపఁ దీ
జ్ఞేశ్వరమ్ముల నైదుబాణముల దేవరాతిపై వించినన్.

125

వ. దానఁబోరు ఘోరంబయ్యె నిట్లుహరితోఁ బెనంగి యంధకుండు హరుల దాకెఁ
బదంపడి యరువురకును నేఁబది దినమ్ములు పమస్తలోకలోమహర్షణంబగు నాహ
నంబు ప్రవర్తిలై నయ్యెడ బాష్కలుం డింద్రుండాకియు మహిషుండు దుద్రు నద
ల్పియుఁ ద్రిజ్జేతుండు జము మార్కొనియు మహాహనుండు గుబేరునిపైఁ గవి

సియు నసిలోముండు వరుణుపై నురువణించియు నతిదారుణంబుగఁ బిలుసనక
సంగరం బొనరించి రట్టియెడ నంధకుం డుక్కుమిగిలి, 126

క. గదఁ గైకొని యమరులు గ్ర. క్కదలఁగ హరి నురువడించి కడు బెట్టిదమై
యదరిపడ గరుడు నేసిన, మదమఱి యాతండు గొంత ప్రాన్నుడె నధిపా. 127

ఉ. అంత జనార్దనుండు విహగాధిపుమేని నొకింత దువ్వి వి
క్లాంతఁ దొరంగఁజేసి విశిఖమ్మల నంధకుఁ గూర్చి యేయ వా
దంతఁ దదీయమార్గము లన్నియు నుగ్గగఁ జేసి యట్టిజా
కాంతుని నేనె నేఁబది యఖండశరమ్ముం శౌరి పెల్పనన్. 128

ఆ. వె. వాని బాణములను వమ్ముగాఁ జేసి వే, యంచు లొప్పి దీ ప్తిమించు తన ను
దర్శనంబు వాని తల గుఱిచేసి వై, చిన సురారి మిగులఁ జేవ దవిలి. 129

మ. అనివార్యమ్మగు శౌరిచక్రమును వార్య మ్మొ నటుల్ చేసెఁ గై
కొని చక్రంబొకఁడేసి; దాని కసురుల్ గోలాహలం బొప్పుఁ బెం
పున నగ్గించిరి యంధకున్; సుంవరుల్ పొల్పేది 'యేమీ : నుద
ర్శన మిట్లొనె' యటంచు నొక్కమొగి నాక్రందించి రత్నార్ధులై. 130

క. సుర లాక్రందించిన నా, హరి కనలి యమర్చి యేనె నయ్యంధకుపైఁ
ద్వరితగతికా గొమోదకి, శిరమునకుం దాఁబునట్లు చేకొలఁది వెనన్. 131

వ. పిమ్మట నగ్గద శిరమ్మునకుం దాఁకుడు దిమ్ముగదిరి యమ్మానవానుండు సొమ్మసిలిన
నమ్మహిమం డమ్మధుమాదనుం దాఁకుటయు. 132

ఉ. చాపము కేలఁబూని పెలుచన్ గుణనాదము మ్రోయు నుజ్జ్వలం
క్కోపవరీతుఁడై యెదురుకోలు పుటించెడివానిపై మహా
బోపత బాణవిర్షము గడున్ వెలయించిన వర్షధారలకా
జోపెడి దున్నపోల్కె మధుమాదనుఁదాకె హయారి ధీమఁడై. 133

వ. ఇట్లు విరంకుకుండై మహిమండు హరికార్యకవిర్ముక్తశరసరంసరలఁ గ్రమ్మఱిం
చుచు గదిసిన విరువురకును సంకులక్రమమ్మునఁ గొంతవడి ద్వంద్వయుద్ధంబు
ప్రవర్తిలై. 134

చ. హరి గద కేలఁ దాల్చి రయమారఁగ నమ్మహిషాసురున్ రణా
దరు మదమత్తు మొత్తినఁ బదంపడి శీర్షము వ్రయ్య మూర్చరా

ధరణీపయిం బడెన్ సురలు దైన్యము దక్కంగ రక్కసుల్ పర
స్పరవదనమ్ములన్ గళలు జాటంగ వందురి కందు నొందఁగన్.

135

౯. మాత్రకదైత్యుడు మూర్ఖుడేరిహరిపై మాతృవ్యమొప్పారఁగా
నేత్రమ్మల్ గడు నెఱ్ఱఁగాఁ బరిఘమున్ శీర్షమ్మునకా వైవ దే
వత్రాణుండును దాని తాకునకుఁ దత్పక్షీంద్రుపై మూర్ఖిలెన్
సుత్రామాదులు సూడనొండెడకుఁ గొంచుటోయెఁ బక్షీంద్రుఁడున్.

136

౧౦. అమరుల దైన్యముం గని “భయంపడకుం” డని చెప్పుచున్ మహా
ద్యముఁడయి శంకరుండు మహిషాసురుపైఁ దనకూలము విగు
డృ మహిషుఁడేదెఱిన్ విడిచెఁ బ్రాకటమైతగు శక్తివక్షమం
దు; మదనహారి తద్దతికి నోవక హెచ్చినతామసమ్మునకా.

137

౧౧. తన త్రికూలమ్ముగొని వానిదాఁకి యేయఁ, దొడఁగె వాఁడును బోరాడఁగడఁగె విట్టు
లున్నయెడ హరి మూర్ఖుఁడా నుడిగి శంక, రునకుఁ దోడ్పడెఁ జక్రమ్ముగొని కరమున.

౧౨. ఇట్లు చక్రకూలమ్ములం గొని హరిహరులు సంగరసన్నద్ధులై విజృంభించుటయు
మహిషుండు పేఁబెత్తిన కోపమ్మున.

139

౧౩. మహిషాకారము దాల్చి పుచ్చ మతినంపాతమ్ముగాఁ ద్రిప్పుచున్
మహిభృచ్చృంగనమున్నతంబయి యసామాన్యంబునై భీతిభూ
ర్వహమై దేహమెనంగ శృంగముల భూధ్రమ్ముల్ వెసంగూల్చుచున్
విహృతిందాఁకె హరిన్ హరున్ విపులగంభీరద్వనం బొప్పఁగన్.

140

౧౪. దానికి నల్గి యిరువ్వురును దారుణబాణవరంపరల్ ధను
ర్ద్వినపురస్సంబుగ విదాసురవివ్రభ లొప్ప నేయ న
మూనవఖాది బిట్టలక మార్కొని భూధరశృంగ మాతృపు
చ్చానుగతంబుగా వినరె నాహరిపై హరుపై రయమ్మునన్.

141

౧౫. ఉరవడిఁ బఱింపెడి త, ద్విశృంగము గాంచి హరి యొగిన్ దీక్షిములొ
శరముల నుఱుముగఁ జేసె యె, మరపైఁ దనచక్ర మపుడు జొనిపెఁ జొనిపినన్.

౧౬. అహరిచక్ర మద్దనుజు నయ్యెడఁ దాకిన మూర్ఖువోయి తా
నాహనరంగమందుఁ బడి యంతన లేచి మనుష్యదేహియై
బాహువు నప్పళించి గడఁ బాణి ధరించి వితాంతవంగహా
త్సాహమునకా మహాభ్రవిషదం బొసరించె గిరుల్ చలింపగకా.

143

వ. అమ్మహానాదమ్మనకు నమరులెల్లఁ దలంకి రట్టియెడఁ గమలాక్షుండు పాంచజన్యంబు
పూరించిన దావపులెల్లరును సురలంబలె నిశ్చేష్టులైరి. 144

దే వ త లు పా టి పో వు ట.

గీ. పాంచజన్యారవమ్మన భయము చెంది, కుందునసురుల వీక్షించి కోపమడర
మానవాకార మెదలి యమ్మహిషుఁ డంత, సింహరూపమ్మదాల్చి గర్జించి మించి.

వ. అమరులనెల్లఁ దీవనఖరాగ్రములం బొడి జేయుచుఁ గ్రమ
క్రమమున శ్రీహరిం గదిసి గ్రన్న ఖగేంద్రునిఁ బట్టి చీర యు
గ్రముగ రమాదినాథుభుజకాండము వ్రయ్యఁగఁ జేయఁగ్రోధవే
గమున సుదర్శనంబు గొని కంజనశాక్షుండు విక్రమించినన్. 146

క. ఆతనివక్రము తనపై, కేటెంచిన నంతలోన మృగరాక్షుప
స్థీతి విడనాడి శృంగా, ఘాతమ్ముల నతని నొండెఁ గాతెనుపొత్తె. 147

వ. హరియును వానికోల్లొకుఁ దలఁకి సంగరరంగమ్ము విడిచి పలాయనం బొనర్చి
విజభువనమ్మున కరిగె. శంకరుండును వాని నవధ్యుఁగాఁ దలంచి పీఱుందన కైలా
సమ్మున కేగె. బ్రహ్మయు నట్లు లొనరించె. 148

క. కరమున వజ్రముం గొవి యొకండును నిల్చె బలారి; శక్తి దా
వరుణుండు దాల్చి యొప్పె, బలవంతుండు దండనహాయుడై రణ
స్థిత నెనంగెఁదర్పుఁ; డవిజేయఁ గుబేరుండు నగ్నియున్ బర
స్పరముగఁ దోడు వచ్చిరి వెనక బఱతెంచిరి సూర్యవంద్రులుకా. 149

ఉ. వీరలకన్న నెక్కుడగు వీరులతోడ లులాయరూపియై
దీరుండు దావపుం డరుగుదెంచెఁ బరస్పరము క్రమార్గజా
సారవరంపరల్ వ్రబలె జ్ఞానినదమ్ములు సింహనాదముల్
బోరన భూనభోంతరము బూరటింగఁ జెలంగి మించఁగకా. 150

గీ. శృంగములచేతఁ బర్యంత శృంగములను, నుక్తుమైఁ జిమ్మికొంచుఁ గై పెక్కి మహిషుఁ
డెల్ల యమరులఁ దాడించె నిర్ధబలుండు, పువ్వసంఘాతముల ఖురిస్సోచనముల.

కా. ఉగ్రుండై పఱతెంచు నమ్మహిషయుద్ధోద్ద్యోగముం జూచి బి
తిగ్రస్తుండయి పాతె నిండ్రుండు; జవాధిక్యమ్మునకా బాళియున్

వ్యగ్రుండై చనె; ధర్మఁడుం బరుగిడెఁ; యతేతవహ్నియ్యుల
కాగ్రంథిన్ విడనాడి యేగి; రరిగెన్ జంద్రుండు సాంద్రత్వరన్.

152

వ. ఇట్లు మహిషాసురుండు నూలువత్సరమ్ముల పరమదారుణంబగు సంగ్రామం బొన
రించి విలింపులనెల్లఁ దఱిమి జయధిక్యమ్మునం బొలిచి దైత్యసహితుండై స్వర్గం
బాక్రమించుకొని వలయు దైత్యుల వలనగునెడల వియోగించి యమరపరిత్యక్తమ్ము
లగు దనాగరమ్ములును నైరావతోచ్చైశ్శృవః కామధేను కల్పవృక్షమ్ములును నాత్మా
యత్తంబులుగ నొనర్చి యింద్రాననమ్ము నదిష్ఠించి యభేష్టంబుగఁ బరిపాలనం
బొనర్చుచుండె.

153

గీ. వాని దాటికిఁ దాళక వాఁడి దఱిగి, యరిగి గిరిగహ్వరమ్ముల నాశ్రయించి
యచటఁ బెక్కులు వర్షమ్ము లార్చి గూర, నమరులు వసించి కృశించి రవనినాథ.
వ. పదంపది యొక్కనాడు దేవతలందఱును బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగి వేదవేదాంగ
పారంగతులగు మరీచివ్రభృతిమహామునులు సేవింపఁ బద్మాననం బలంకరించి
యున్న వేదగర్భుఁ జతుర్ముఖు నసంతతేజోవిధి రజోమూర్తిం గాంచి నమ్ముతించి
యిట్లు చెప్పికొనిరి.

155

చ. అమరుల మయ్య నొక్క మహిషాదముచే నిటు లుక్కుదక్కి వి
క్రమ మొనరింప లేక గిరిగహ్వరముల్ గృహసీమలై పొసం
గ మహిమమేది నట్టి మముఁగాంచఁగరాదె మహాత్మ; తండ్రి యే
క్రమమున నున్నఁ బుత్రులఁ గరమ్ము వసుగ్రహబద్ధిఁ జూడఁడే.

156

మ. అమరస్థానము వానిరాజ్యముగఁ గల్పాగ్రసమానమ్ము ల
య్యమరాధాతి పరమ్ముగా మఖము లయ్యశ్వారి పాల్కాఁగ నం
ద్రమునం బుట్టినగోవు వానిదిగ నదైత్యుండు పెంపొంద దై
వ్యమునన్. మున్ని మరేంద్రు లిట్లగుటయుఁ న్యాయంబెతోకేశ్వరా.

157

వ. సర్వజ్ఞుండవగునీ తెలుఁగ రాని దొందుండదు. మా పదడి యవస్థ యే మని చెప్పి
కొండు మట్లు స్వర్గంబు వాని పాలివర్చి యుద్రిగహ్వరమ్ముల నచ్చటచ్చట వసి
యించు మమ్ముల నెద్దియే నొక విమిత్తంబు గల్పించి పీడించుచున్నవాఁ డట్లగుటం
జేపి రక్షకుండవని నీ పాదమ్ములం బడితిమి. మా కెద్దియేని గతి గలుగం జేయు
మని మాటికిం బ్రార్థించు వసురులకుఁ గృతాంజలులకుఁ బితామహుండు ప్రేమా
ద్దండై యిట్లవియ్యె.

158

ఉ. చేసెడిదేమి : దానవుఁ డశేషసురాసురమర్త్యులందుఁ ద
నోసరిలంగఁ జేయ నొరుఁ డుండమి మత్తక విబ్బొనర్చు వా
డీసరణి వరము గొనె నెవ్వఁడునుం బురుషుండు త న్ననిం
జేసి వధింపకుండ విఁకఁ జేడియ వాని వధింపఁగావలెకా. 159

చ. కావున మనమందఱమును గైలాసమున కరిగి కార్యవిశారదుండగు శంకరుతో
యోజించి తత్సహితులమై మాధవునొద్ద కేగి కర్తవ్యాకర్తవ్యములు నిర్ణయిం
మని చెప్పి హంసారాధుండై దేవతలం గలిసి కైలాసమునకుఁ జనిన నంత
పద్దేవదేవుండు ప్రసన్నుడై యెల్లర మచితసత్కారముల గారించి కుశలప్రశ్న
పూర్వకముగ నాగమనకారణం బడిగినఁ జతురాననుం డిట్లనియె. 160

చ. తెలియనికార్యమే యిదియు దేవరకున్ : మహిషాసురుండు వీ
రిం విరిపించి స్వర్గము కరంబు తిరంబుగ నేలుచున్న వాఁ
డలఘుఁడు యజ్ఞభాగముల నన్నిటి దైత్యులతోడ వాడ యి
మ్ములఁ గొనుచున్న వాఁడు వనముల్ గతియయ్యె విలింపపాళికా. 161

చ. వానవుఁ దొట్టి యీ గీర్వాణులెల్ల నన్ను శరణంబు వేడిన విన్నుం గన వచ్చితి,
వీ కార్యభారంబు వీయంద విలిచినది నావుడు మందహాసకందళితముఖారవిందుండై
శంకరుండు విరించి కిట్లనియె. 162

ఉ. తెచ్చితి వీయనర్థముమ దేవతలందఱకున్, వరంబు ము
ప్పిచ్చి, యిఁకేమి పేయనగు నెవ్వనికేవియు వాఁ డవద్యుఁ డౌ
నచ్చవలన్ వధింపఁదగు నంగన లెవ్వరు : వీ సతీమణిం
బుచ్చెదో : మత్తలోదరివిఁబుత్తునో : పుత్తుమొ వానవాంగనన్ : 163

క. మనభార్యలందు నొక్కతె, యమ యుద్ధమునందు నేరు పొప్పెడి సతి లే
దనఘా : కర్తవ్యం బ, వ్యనజాజ్ఞనివలన వినఁగ వలయుఁ గడంకన్. 164

చ. అతండు బుద్ధిమదగ్రేసరుం డగుట విప్పట్ల వలనగు నుపాయంబెఱిగించు నయ్యెడ
కరుగుద మని శంకరుఁడు తత్సహితుండై విష్ణులోకమున కరుగునెడ ననుకూల
వాతములు వీతెంచె మార్గమున నెల్లెడఁ బఱచి కుభమాచకములయ్యె నాకాశంబు
విర్మలంబుగాఁ దోచె డిక్కులు తెలివొందె నిట్లు కుభోదర్కముగా వెడలి యమ్మ
హదేవుండు ముందట, 165

- సీ. హంససారసచక్రసంసేవితములైన , కమలాకరమ్ములు గలుగుదావి
మందారవకుళచంపకమల్లికాశోక , వనము లెల్లడ నొప్పు వజ్రలుదావి
నవరత్నఖచితసుందరసౌధభాసుర , వీధీశతమ్ములు వెలయుదావి
నిగమముల్ పెప్పు మువివరేణ్యులును గాయ , కులు నచ్చరలు గల్గి కులుకుదావి
- గీ. నలఘులు సునందనందనాదులు వితాంత , భక్తికిలురు నలుగడఁ బరఁగుదావి
విష్ణుభువనంబు గని యందు వెలయు నమ్మఁహోత్సుభవనంబు గనియె ననంతరంబు.
- ప. ఇట్లు దేవత లందఱు నయ్యెడ కరిగి ద్వారపాలకుం గాంచి మే మేతెంచితి మని
మధుసూదనున తెఱఁగింపవలయు ననిన నందొక్కరుండగు విజయుం డరిగి
యమ్మడువైరికిం జెప్పె నంత విష్ణుండు నదనంబు వెలువడి వార లున్నయెడ కేతెం
చిన నందఱును నమస్కరించి వేదవాక్యమ్ముల సన్నుతించిరి యద్దేవుండును
గరుజార్దుండై మెల్లఁ గుళలం బడిగి యాననమ్ముల నుండ నియోగించి యాగ
మనకారణం బేరున వార లిట్లనిరి. 167
- మ. పరదాసమ్మున దృష్టఁడై మహిషుఁ డాపదేతువై మాకు న
ధ్వరభాగమ్ములు ముట్టకుండ దివముం దా నేలుచున్ మమ్ము భూ
ధరదుర్గమ్ములపాలు చేసెఁ బునవధ్యసక్రియం బొల్పునా
సురవైరిం బరిమార్చఁగా వలను సంశోధింపు మేదేవియున్. 168
- ప. మహాత్మా ! యవ్వాని వధించు పాటి సామర్థ్యం బుమాహిమాసరస్వతీశక్త్యాదులం
దే యంగనకుం గల్గి నయ్యది విచారింపుము శరణాగతుల మమ్ము దరిచేర్చు మన
పుడు విష్ణుం డవ్వారల కిట్లనియె. 169
- గీ. అప్తుహిమకోడ మనము మున్నాహవం బొ, నర్పితిమికాదె వాఁడు మనకు నవధ్యుఁ
డెల్ల సురల యంశమ్ములు నేకముగఁ బొ, నంగు నట్లొకకాంతఁ జేయంగవలయు.
- క. మనమనయంశమ్ములఁ బు, ట్టిన యవ్వామాక్షి వాని దీకొని పోరన్
దునుము ననంశయముగ న, వ్యవితకకు మన మాయుధములు వలయు నొసంగన్.

దేవీ ప్రాదుర్భావము.

- ప. అవి యతండు వలుకు నయ్యెడఁ జతురావను మొగమ్ము నుండి యొక్క తేజమ్ము
రక్తవర్ణమ్మును గించిచ్చీతంబును గించిదుష్టమ్మును శుభాకారమ్మును మరీచిజాలకిలి
తంబును నై పొడమె నద్దాని వీక్షించి శివతేజవులు పరమాశ్చర్యసర్వాపులైరి. 172

గీ. రాష్ట్రవర్ణంబు మిగుల దుర్దర్శ మధిక, తీవ్రము భయంకరంబునై దేవతలకు
విష్మయం బిచ్చు తేజంబు వెలికి వచ్చె, నద్రినమమయి రుద్రుడేహంబునుండి. 173

వ. పిదప విష్ణుశరీరంబు నుండి సత్త్వగుణోపేతంబై శ్వేతవర్ణంబైన తేజమ్మును
పుండరుకాయమ్మునుండి సర్వగుణాత్మకంబై చిత్రవర్ణంబగు తేజమ్మును వహ్ని
యమకుదేరవరుణాదులగు తక్కటి సురల శరీరమ్ములనుండి భిన్నభిన్నమ్ములగు
తేజమ్ములును బొడమి మహాశేజోరాశియై హిమవత్సర్వతనన్నిభంబగు నద్భావిం
గాంచి యెల్లరును విస్మయం బందుచుండి రంత నత్రేజఃపుంజ మొక్క దివ్య
సుందరియై పదునెనిమిది భుజమ్ములను దెల్లనగు మొగమ్మును నల్లనినేత్రమ్ములును
నరుణంబగు నోష్ఠమ్మును నెఱ్ఱపి పాణితలమ్ములును గలిగి నానావిధ భూషణమ్ములు
దాల్చి సన్నద్ధయై యమ్మహిషాసురుఁ జంప నుంకించె ననుడు జనమేజయుండు
మహాత్మాః యమ్మహాదేవి స్వరూపమ్ము సంతేపమ్మున వలించుట గాదు విస్తరించి
యేయే దేవతలయంశమ్ము లేయే యంగమ్ములుగాఁ బరిణమించె వినవలతు నావురుఁ
బారాశర్యం దమ్ముహూఁక్షీస్వరూపం బిట్లు వక్కాణించె. 174

౯. ఆరూపం బిదమిద్ద మంచు మునుజన్ హర్యాదుజన్ జెప్పఁ గా
లే రూపింపఁగ నాకు శక్యమగునే! లేకంబుగాఁ జెప్పి వా
చారంభం బొసరించితిన్ కుభదమై యజ్ఞానవిద్యంసమై
పారంబై సతమై చెలంగు నది విశ్వం బెల్లెదన్ వ్యాప్తమై. 175

వ. సరేంద్రాః యదేవి యేకరూపిణీయయ్యుఁ దత్తత్కార్యమ్ముల కనుగుణమ్ముగ
నటునివడువున నానారూపమ్ముల నెసంగుచుండు నయ్యయిరూపమ్ములకుఁ గార్య
కర్మానుసారమ్ముగ నామంబులు దనరు, నయ్యవి నగుణమ్ములును విర్గుణమ్ములునై
యవంతమ్ములుగా నుండు నైనను నా యోషిన తెఱంగున వివరింతు నాకర్ణింపుము.

క. హరుతేజమ్మున ఎఱ్రాం, బురుహము కడు వెల్లనగుచుఁ బొలిచెన్, గురు ల
భ్రరుచిం జెలువారెఁ బరే, తరాజతేజమ్ము పొలుపు దవిలిన కతనన్. 177

వ. ఆ జగన్మాతృక నేత్రత్రయంబు పావకాంశంబగు కతనఁ గృష్ణం క్తశ్వేతవర్ణమ్ములం
బొలిచెఁ గనుబొమ లుభయసంధ్యలవలన నగుటంజేసి వక్రమ్ములును గృష్ణవర్ణమ్ము
లును స్పృగ్గమ్ములునునై యొప్పె. నాతిదీర్ఘమ్ములును నాతిప్రాస్యమ్ములుం గాక
దోరావనమ్ములగు శ్రవణమ్ములు వాయుతేజస్సముద్యూతమ్ములు. 178

- సీ. తిలపుష్పముం బోలి యలరెడునాసిక , దనదుని తేజంబు, మొనలు గల్గి
తనరారు తక్కుదంతములు ప్రాజాపత్య , తేజంబు, కావితాతెజ దినేంద్రు
తేజంబు, మీఁదివాతెజ కా ర్తికేయుని , తేజంబు పొల్పారు, దీ ప్తినలరు
వదియును నెన్నిదిబాహులు విష్ణుతే , జం, బంగుళులు వసునంభవములు,
- గీ. ప్రసయుగళ మంబుజారి తేజంబు, త్రివిశిసంయుతము మధ్య మింద్రు తేజంబు జంఘ
లూరువులు వరుణుడు, కటి యుర్వి, యిట్లు , పుటై నద్దేవి కుభరూపమున నరేంద్ర !
- క. ఆయమఁగాంచి సురలు మో, దాయత్రత మించి “మహిషు నడచు మనకుఁ దా
నై యిచ్చు స్వర్గరాజ్యం, వీయంబిక” యంచు భయము నెడలిరి తమలో 180
- వ. అంత విష్ణుండు సురలం గాంచి యీ యంబికకు మీ మీ భూషణంబు లొసంగి
మీమీ యాయుధమ్ముల తేజమ్ములవలన నాయుధమ్ము లుత్పాదించి యొసంగునది,
యనిన విర్జరులు సంకుష్టలై యట్లానరించిరి. 181
- సీ. పాలనంద్రము మేల్మీచేలమ్ములును మంచి , దై నరత్నపుహారమంబి కొసఁగె
నాపాదమ స్తకం బిమరఁదాల్చఁగ విశ్వ , కర్మ రత్నపుమేల్ నగరి నొసంగె
సురిమున శిరమున ధరియింపఁ దగుమాలి , కలు రెండు వరుణుండు కానుకిచ్చెఁ
దనరారు వివిధరత్నమ్ము లిచ్చుచె కాక , హిమవంతుఁ డర్పించె నేన్గు గొంగ
- తే.గీ. హరియు హరుఁడును వరుణుండు నాత్మచక్ర , కూలశంఖమ్ములవలన నోలి సృష్టి
జేసి యొసఁగి రయ్యంబకు శ్రీకరములు , చక్రకూలశంఖమ్ములు జనవరేణ్య. 182
- వ. మఱియుఁ బావకుండు మనోజవమ్మును శతస్మియునగు నొక శ క్తియు, వాయువు
బాణపూర్ణంబగు నంబులపొదియును జాపంబును, వింద్రుండు దనవజ్రమ్మునుండి
యందయించిన వేటొక వజ్రమ్మును, నైరావతమున కలంకరించెడి గంబంబును,
యముండు దనదండమ్మునఁ బొడమిన దండంబును, బ్రహ్మ దివ్యగంగాజల పూరి
తంబగు నొక్కికమండలుపును గాలంబు ఖడ్గమ్మును పలకయును, విశ్వకర్మ
తీక్షణంబగు పరశువును, గుబేరుండు సురాపూర్ణంబగు కనక పాత్రంబును, వరు
ణుండు దివ్యపంకజమ్మును ఘంటాశతవిసాదితంబగు కౌమోదకి యను నొక
గదయుఁ ద్వష్ట యభేద్యకవచంబును వానావిధాత్రమ్ములును దివాకరుండు స్వకిరణ
ములును నొసంగిన నవి దాల్చి వెలుంగు నజ్జగన్మాతృకం గాంచి వార లందఱు
విట్లు మఱించిరి. 183

మ. శివవై కాంతివి పుష్టివై సుఖదవై సిద్ధిస్తూపంబవై
భవసంహరిణీ : కాళరాత్రి వయి యంబాదేవివై వృద్ధివై
యవనిం బొల్చియు దానిచే నెఱుంగ రా కంఠస్థితిం బొల్చి మా
య వెలింగించుచు దానికిం దెలియ రా వత్సంత గోవ్యస్థితిన్. 184

వ. అట్టి వైష్ణవీద్రాణీంద్రాణ్యాత్మికవగు నీకు ననుస్కరించెద మెట్లైన మమ్ముం
దీడించు నీహయారిని రయఃస్మృతం దునిమి కళ్యాణము లొసంగు మని మాటి
మాటికి నుతించి చరణంబులం బడు నయ్యచురుల కయ్యంబిక యిట్లనియె. 185

చ. విసదు సురల్ : సురారి నొకవ్రేల్మీడిఁ ద్రుంచెద దీని కింత భీ
తినిఁ గొనువారె బ్రహ్మముఖదేవత లందఱు ? కాలవర్యయ
మ్మును గదవంగ నేరికినిఁ బోయినె ? యెంతటినింత యంచు నా
ననము సమందహానముగ నాచ మొనర్చె రిపుల్ భయంపడన్. 186

ఉ. మేరువు సంచలించె వడి మీ న్నదరెక జలదుల్ గలంగె దు
ర్వారతరంబుగా ధరణి గ్రక్కదలెన్ దళదిక్కు లొక్కటై
బోరవ మ్రోవె నా రవ మహుర్వగతిన్ విని యాహయారియుక
దీరకఁ దక్కి రక్కసుల దిక్కి మొగం బయి యర్కపెంపునన్. 187

వ ఇయ్యది కడుఁగ్రొత్తయై యున్నయది దీనికిం గత మేమొకో : యని శంకించి
వెండియు, 188

ఉ. ఈరవ మాచరించు రిపుఁ డెవ్వఁడో : గన్గొని వానిఁ గట్టి దు
ర్వారత నాడునన్నిధిఁ గరంబు తిరంబుగఁ బొందఁజేయుఁ డ
ద్దాబు మందబుద్ధి గతదర్పు నొనర్చి యమాలయాతిథిం
గా రచియింతు నెవ్వనికిఁ గాలము చేరువయయ్యె నియ్యెడన్. 189

క. మర లిట్లానరింఛిరొకో, పరమావద డస్సి నాదుభయమున గిరిగ
హ్వరములపాలై నిర్భీ, తి రవం బొనరింప వింత తెగువ గలుగునే : 190

వ. అవి పనిచిన దూతలు నని సర్వాంగసుందరియు నష్టాదశభుజయు సర్వాభరణభూషి
తయు నాయధనంపన్నయు హస్తమ్మునఁ జపకమ్ము గొని సారెసారెకు మధు
పానం బొవర్చుచున్నదియునగు నప్పరాంబ నీక్షించి భయత్రస్తులై మహిమపాలికిఁ
జని యిట్లనిరి. 191

- ఉ. పింగము నెక్కి యెక్కుదగు చెల్వనఁ బొల్పెడి యొక్క కాంత న
 ల్యాంగనముజ్జ్వలన్మణిమయస్ఫుటభూషణ విస్త్రులాయుధ
 భంగురహస్త విత్యమధుపానమదాన బాహుదంబలా
 పాంగ గనంగ నయ్యెఁ గనినంతన దీతి యెఱంగె మాకొగిన్. 192
- వ. ఆత్తలోదరి మురకాంతయు నమరకాంతయు నవి విరూపింప రాక యపూర్వప్రక్రియ
 నొప్పుచున్నయది. తత్రేజుండు దుర్దర్శులగు కతన విరువ నోడి యిట కరుదెంచిత
 మంతరిక్షమ్మన నుండి విలింపు లాయంగనాచుణి నెక్కుడుగ నమ్ముతించుచుండి
 రవ్వరాలోహ యేమి కతమున విట కేతెంచెనో తెలియుట మాకసాధ్యంబు తద్ద
 ర్భనమాత్రవలాయమానులమై దేవరకు విన్నవింపవచ్చితిమి. 193
- క. శృంగారాదిరసమ్ముల, పాంగాదీనములు గాఁగ నంగజత మా
 రంగ నృతయించు చెల్వన, వంగన రంగారు నేమి యనఁదగు నదిపా. 194
- వ. ఇంక నెయ్యది కర్తవ్యం బానతిమ్ము నాపుడు మహిమండు మంత్రి దిక్కు
 మొగంబై సాఖిలాషమ్ముగ నిట్లను. 195
- మ. ఆమరాగిల్లితి నత్తలోదరికి నే, నయ్యంగనారత్నముం
 గొవి రమ్మేక్రియనైన సామమున నాకోర్కూల్ ఫలింపంగ నే
 నొనరింతుఁ బ్రియమారఁ బట్టచుహిషీయోగంబు, తత్కన్యకా
 జనయాదాచుణి కింతకమ్మఁ గలదే ; సంకోష మెంతేవియున్. 196
- గీ. సామదావభేదమ్ముల సమ్మతించి, నచ్చుఁగాకేమి రాకున్న మచ్చెకంటి
 విటకు రప్పింపుమీ బలాత్కృతిగ నొప్పె. నేవి రసభంగ మొనరింతువేమొ మొదల.
- ఉ. ఆనరపీరుహాక్షి జలజానవి యాతమచుధ్య లేవి యీ
 వానవలోకసౌఖ్యములు వ్యర్థము; లచ్చెలిమిన్న విన్న నా
 కాన జవించె వైశమ తదంగన వియ్యెడఁ దేవలెకా రసా
 భావము గాకయుండ నొకఫక్కిక పీడగు నేర్చుకూర్పునన్. 198
- వ. ఆవి యివివిన నమ్మంత్రివరుం డరిగి దొడవ్వల విలిచి వివయావనతుండై యిట్లను.
- ఉ. ఎండబావఁ : వియ్యెడకు నేమికతమ్మున వచ్చియుంటి : వీ
 యేందముఁ జందమున్ వివి వ్మరాకురుఁడై ననుఁబె మావిధుం
 డందుం కేగుదెంచెదొ ; రయమ్మున నాతనిఁ దోడి తెచ్చి నీ
 కిందు నొనంగువాడనొ, చ్చుగేక్షణ : యీ తడవేం చెప్పుమా. 200

మ. సరసీజాననద త్రమౌ వరమునఁ న్వర్గము విర్జించి యె
వ్వరికిన్ వద్దుఁడు గాక యిచ్చ కనురూపంబైన రూపము దా
ల్చి రసజ్జత్వము గల్గి మావిభుఁడు విస్సీమప్రతాపాదిభా
స్వరూఁడై వర్తిలు వేటొకండు మహిషస్వామిస్థితిన్ బోలునే. 201

చ. అనవుడు లేతనవ్వు నగి యజ్జగదంబిక పల్కు “దేవతా
జనవిగ న న్నెఱుంగుము ప్రళంస యొనర్చితి కాన సంతయున్
వివిచెద మీవిభుం డిదెడివేదన కోవక నన్ను వేడివన్
బవిఁ గొని వచ్చితిన్ మహిషుఁ బట్టి వధించి సురాశిఁబ్రోవఁగఁ. 202

మ. ఇంతపట్టును నీయందలి వినయవిధేయతలకు మెచ్చి వచించితి వేటొక్క తెఱఁ
గేవి యిప్పుడ విన్ను వధింతు వింకఁ జాగు పేయక పోయి మీ రాజునకు నారాక
యెఱింగించి యిటు వచియింపుము, 203

దేవీ మహిషదూత సంవాదము.

కా. “జీవించన్ వలకేవిఁ దత్క్షణమ స్వశ్శ్రీ వీడి పాతాళముం
బోవం జూడు మనుగ్రహించి విరుతున్, బో నేరకున్న విన్నునున్
దేవప్రీతిగ యుద్ధరంగమున మద్దివ్యాత్రపాతమ్ములం
గావించున్ మృతుఁగా మదగ్రమున నీగర్వంబు దుర్వారమే. 204

చ. ప్రతియుగమందు దుర్ముడులు వల్లురు నీవలె దేవపీడ సం
తతగతిఁ జేసి మచ్చరళతమ్ముల రూపటి పోయి రింక నీ
గతియును నట్లకాఁ దలఁచి గర్వము వీడుము ధాత వీకు మె
చ్చి తివిరి యిచ్చునవ్వరము చెల్లదు పొల్లగు మచ్చరమ్ములన్. 205

ఉ. కావున దేవసదృశును గర్వముతోడన వీడి పొమ్ము లే
దా, వెఱిపేది శత్రుములు దాల్చి రణమ్మున కేగుదెమ్ము నీ
కావర మింతలో నడఁచి కాలవిప్రోలికిఁ బంపి స్వర్గ మా
దేవతలందు విలెద విధేయులఁ బ్రోచుట నాకుఁ జెల్లదే.” 206

మ. అవి మహిషునకుం జెప్పుము పొమ్ము నావుడు మంత్రి యయ్యంబిక కిల్లను, 207

ఉ. ఎక్కడిమాటలియ్యవి! మృగేక్షణ! యౌవనగర్వనంపదన్
మిక్కిలి మీటి వల్కెడు సమిధసరాక్రమకాలి మావిభుం

దెక్కడ : బల వీ వలవి నెక్కిటిపోరున విగ్రహించు లా
వెక్కడ : నమ్మ శక్యమగునే : విను మాతని శౌర్యసంపదల్.

208

ఉ. ఆలవి వైశ్యమొక్కవిధమైనది కాదు రథాశ్వనాగము
భ్యాతతమై పదాతిసవయాకలమైఁ రగుఁ గామహుడ వి
భ్యాతుఁ వలందు వి స్తువఁడు జమ్మరమే : లలితాంగి : దుర్మద
స్వీతగజంబు మాంతి నశంపఁగఁ జేయుటయున్ భరంబొకో.

209

ఉ. వీయెడ మావిభుండు గతు నెమ్మము గల్గి చరించునప్పు డే
మో యువతీంలాఱు : కఠినోక్తులు వర్కి రసంబు భంగముం
జేయఁగ రాదు నీకిటులు వెప్పుచునుంటి మఱింత యేల నీ
ప్రాయము సార్థకమ్ముగఁ గృపణ గనుగొమ్ము వరింపు మాతనిన్.

210

గీ. అలివిరాజ్యము భవమునునభిండునుఁ ద్వ, దీయచుగు భృత్యుడై పేదఁజేయుఁబట్ట
రాజ్యవై మమ్ముఁబాఠించ రాదె : భక్తి భావమున నీకు మ్రొక్కెదఁ జంకఁజాక్షి.

వ. ఆలిఁ బహుభంగుం సామపూర్వకమ్ముగాఁ బోదించు వానికి నయ్యంబ యిట్లను.

ఉ. వీదగు తెల్విరేటలును నేర్పును వింతియ నీన్ను మంత్రిగా
మాఁదినవానికిం దెలివి యొప్పునె : యోడకుఁబడి : యిద్దఱు
వ్యాదులు విద్దఱుకా హతమనస్కులు విద్దఱు విద్దలే వృథా
వాద మిదేఱ : భత తగువానిని గూర్చె జగమ్ము నెవ్వఁగన్.

213

వ. వీను శ్రీ స్వదానమ్మునం జేసి వాని విలపరాక్షసంబు లెఱుంగవని కదా ప్రేరితి
వయ్యది విక్కింబ. వీను బుడపుండు నొందెఁ దదనుగుణస్వభావ నగు శ్రీ
నొందెఁ గావించునని వెండియు.

214

ను. ఆతిమాకుండయి మున్న మీద్రభువు రావానించె శ్రీచేకఁ బం
వత సర్వతకతమ్మునన్. వినుము తచ్చాతుర్య, “మెంతే జగు
స్వీతమా” నంగవచేకఁ జమ్మ” బని తాఁ జిత్తమ్మునన్ బోయఁడ
మ్మతిహీనుం యిపు డవ్వరం బెదిరెఁ దాపైమైఁ జవం బోలునే.

215

ద. “సహపుని వన్ను నివ్వనిర పోర నెదిర్చి వధించునే” యటం
చరయక మృత్యు నీ నెవము నందినవంచు నెఱుంగునట్లు మీ
వరవతితోడఁ జెప్పు మొకనాతియ కాదు. తృణంబు పశ్రమై
పొరిగొనుఁ గలపర్యయము మాఁడివ వెంకటివానికేవియన్.

216

వ. కాలంబు నమంజనం బగునప్పుడు వజ్రంబేనియుఁ దూలంబగునట్లుగుటఁ దనకుం
గల నైశ్యమ్ములను నాయుధమ్ములనుఁ దక్కఁటి సాధనమ్ములను వమ్మగు నిక్తు
వంటివి మఱియును. 217

ఉ. కాయము దాల్చువారలకుఁ గాదొకొ మృత్యువు ! నిక్కమేరికే
నాయువు నిశ్చలంబె ! జలజాననుఁ దాదిగ నొక్కఁడేని వి
త్యాయితఁ డున్నె ! చాపు లరయన్ బయరీతులు, దైవనిర్మితం
దై యటు తన్ను మృత్యువు రయమ్మున మ్రింగఁగవచ్చె దుర్మతీ. 218

వ. ఎవ్వని తెవ్విధమ్మున విధించి యుండు వాఁడవ్విధమునఁ బోలియు, విట్లుండఁ
గొందఱు మూఁథులు 'మాకు వరమ్ము గలదు మే మెవ్వరికేని నవధ్యుల' మని విజ్ఞ
పీఁగుదు, రట్లు గర్వించినవా రెవ్వరేని శాశ్వతులై యుండిరే ! యంతవట్టు నీవ్రథు
వునకు బోధించి జీవించఁగలఁడేని హవిర్భాగమ్ములను దివమును దేవాధీనం
బొసర్చి తన వారికొఁ బాతాళమ్మున కరిగి యందు సుఖమ్ముగ నుండునట్లొనరిం
పుము నావుడు మంత్ర విజ్ఞాంతిరతంబున. 219

ఉ. ఎక్కువ తక్కువల్ తెలియ కియ్యబలామణి ప్రేలుచున్న దీ
చక్కెరబొమ్మయుక్కడఁపఁ జాలియుఁ జాలకపోతి రాజు పె
ష్మక్కువఁజేసి దీనిఁ దన మానివిఁగాఁ గొన నెంచి పంపిన
ప్రీతిమలాక్షి యేమనిన నెల్లిదమై చన దింత నిక్కమౌ. 220

వ. కాదని యిత్తరుణితో ననికి సంతసఃప్రీతినేవి రసాధానంబగు నట్లు విరసంబొనర్చి
వ్రథునన్నిది కేగుటెట్లు నమంజనంబగు ! అదియునుగాక కామాతురుం డగుకతన
నతండు నాకాక తెదురు చూచుచుండు, నట్టియెడ నేనిద్దాని జయించినను నిద్దాని
సమరమ్మున నోడినను విరుదెఱుగు నతని కప్రియంబ యగుంగాకేమి యాతనికిఁ
కేగి చక్కఁగా బోధించి పిదప నతని యభిప్రాయాను సరణమ్మునఁ గార్యంబు
నిర్వహించెద విదియ లగ్గని యతండు మహిషపాలికిం జని కృతాంజలియై
యట్లవియె 221

శా. వీయాజ్ఞం గొని యేగి కంటి నచటన్ పరేజపత్రాక్షిఁ దే
జో యుక్తిన్ వెలుఁగొందు దాని శరసంస్కృత్యంచితాప్తాదశ
స్పృహద్వాహువిలాస సింహగత నబ్బాలాశిరోమౌళితో
నీ యందమ్మునుఁ జందముం దెలుపుచు న్నే నిట్లు బోధించితిన్. 222

- ఉ. మావిధుఁ డీత్రితోకముల మన్నవ తెక్కినవాఁడు విన్ను సు
శ్రీ వెంయంగఁ బట్టమహిషీనదమం దొగి విల్పి పేవకుం
దైవకవర్తియై మెలఁగు నాతనిఁ బొందుము మూఁడులోకముల్
నీ వయి యేలుకొమ్ము రమణీః యెలప్రాయము సార్థకమ్ముగఁ. 223
- వ. అను నా పలుకుల కక్కామివి కవలి స్మృతం బొనర్చి యిట్లనియె. 224
- మ. మహిషిగర్భసముద్యుతం దులువ నమ్మందున్ సురప్రీతిధూ
ర్వహనై యేదిలియత్తు శక్తి కకటాః సాపాత్మః నాబోఁటికిన్
మహిషుండా పతిః యెంత హీన యయినన్ మానంబుపెంపేది త
ర్వహవాసం దొనరించునే? మహిషియోదద్యోగ్య తుల్యాకృతిన్. 225
- చ. సుంఠకు వైరియై మిగుల సోలచు మత్తిలి దుష్టుడై యహం
కరణమునన్ జరించు జనకంబకు నమ్మహిషాదమున్ వదిం
తు నియము మీట దైత్యుతితోడ రసాకల మేగనేవియున్,
గరుణ దలిర్చుగాతు నని కావర మెత్తి వచించెఁ బెచ్చనన్. 226
- వ. అంత నేనాదుర్వాషణమ్ములకు నైవక యుద్ధమ్మునకు నుకింప నెంచి రసభంగం
బగు నవి యోజించి దేవరకు విన్నవించ విట కరుదెంచితి. 227
- ఉ. అంగనయయ్య నెక్కుడు మదాననయై బలముగా జలంబు ను
ప్పొంగ విరంతుళంబుగ రజోత్కుడై చెలువారుదానితో
సంగర మాచరించుట యసాచ్యమ కా వగతున్ జయంబుఁ ద
ద్భంగము నన్న వెయ్యెడల దైవవిధేయము రెంతవారికిన్. 228
- వ. నావుడు మహిషుం డీతికర్తవ్యతామూఁడుడై వృద్ధులగు మంత్రుల రావించి యీ
యంగవ దేవప్రేరితయై వనుదెంచిన శాంబరియగుమాయ యగుం గాకేమి మీర
లుసాయజ్ఞుల రిండు సామాదులయం దెయ్యది ప్రయోజ్యంబగు విశ్వాసార్హంబుగా
వదియంపుఁ డనిన వార లిట్లవిరి. 229
- గీ. వత్సయై ప్రియమైవవచనము పతిఁ
దెలుపు బుచితంబు రెంటిఁ దొంగకుండు
మాటదొరకుడు రుద్యమై మండు రోగ
హారి యగు పెండు దుర్గళం బంత్రు బుధులు. 230

- గీ. అన్యతమునఁ బ్రీతి పుట్టించు నతికవటులు, వేనవే లుండ్రు సత్యమ్ము వినుచువాడు
వి నెడివాడును దానిని మననచేయు, వాడు మూగురు దుర్లభుల్ పార్థివేంద్ర. 231
- వ. కావున నెడతెగచి యిమ్మహాకార్యమ్మునందు నీ కెట్లు ప్రీతికరుల మయ్యెద మది
యునుం గాఁ రాబోవు శుభాశుభమ్ము లెవనికి వేద్యమ్ము లనవుడు మహిషుండు
మంక్రుల కిట్లను. 232
- క. తప్పేమి మీకుఁ దోచిన, యొప్పున వచియింపుఁ డిందు యుక్తియుతంబై
చొప్పుడువానివచనమున్, గొప్పఁగఁ జేసి కయికొందుఁ గోర్కె దలిర్పఁ. 233

మహిషుండు దేవికడకుఁ దాఱుముం బంపుట.

- వ. నావుడు విరూపాక్షుం డను మంత్రిశ్రేష్ఠుం డతని కిట్లనియె. 234
- చ. అన్యతము సాహసమ్మును మృగాజ్ఞఃసౌ మ్మవి నీవెఱింగి యి
వ్వనిక ప్రగల్భవాక్యములఁ బ్రాధిచు గోల్పడఁ జెల్లునే? యొకం
డనక ననున్ వెఱుం బనుపు మవ్వనితన్ వధియింతు నొండెఁ గా
దనినను నాగపాశముల నంటఁగఁ గట్టెద, విన్నుఁ జేర్చెదఁ. 235
- వ. ఏదనఁ జేయునదిలేక వశవర్తినియై నీకోరినయిట్ల వివిధ భోగమ్ములం దేల్చి
నీయం దనురక్తయై యుండు విది నాకుం దోచిన తెఱంగు, త్రిలోకవిజయం
బొనర్చిన నీటోటి కొక్కిటోటికై యింత తలంక వంయునే? యిది విభీషికా
మాత్రంబ కాని వేటొండు గాదు నావుడు దుర్ధరుం డనుమంత్రి యిట్లనియె. 236
- మ. అమమానమ్మునఁ జూడ నవ్వనిక కామానక్రగాఁ దోచె నం
గనలం దిట్టి బిభీషికల్ గలవు వక్రప్రక్రియం బూరుషుం
గని లోఁగొందురు హావభావవిదు లాకర్షింతు రీచెయ్యు, లి
వ్వనజాక్షిమణి విన్నుఁ గోరి యిటు పై పై వక్రతల్ సూపెడున్. 237
- చ. “శరముల నిఁ జయింతు” ననె సారసగంది, తదర్థ మన్యగో
దర మగు చెట్టు; లమ్మదనశాస్త్ర మెఱింగిననాకుఁ దక్క, భూ
వరః శరముల్ కటాక్షములు, వ్యంగ్యవిధిన్ గ్రహియింపు తత్పరం
పరలు విగిడ్చి విన్ను వశవర్తిగఁ జేయుతలంపు గాఁ దగున్. 238
- వ. అమ్మగువ వచియించిన వాక్యమ్ముల కెల్ల నర్థం బిట్లన యోజింపవలయు నట్లు
గాదేని ద్రిలోకమ్ములం జయించి హరిహరాదులఁ జీరికిం గొనక విష్కంబకమ్ముగ

రాజ్యంబు కాసిండు నీవయి నొక్క యజుల బాణపాతం బొనరించు టది యేటి మాట. ఇక నొక్కటి యవధరింపుము, “బాణప్రయోగం బొనరించి నిన్నుం బడ వైదెద” నని కదా, యత్తతోడని వదితె. “పడవైదెద” ననుటకు వ్యాఖ్యానం బవ దరింపుము. 239

చ. మొదలఁ గటాక్షసారమున మోహితుఁగా నొనరించి మీఁద దు
ర్మమమున యుద్ధరింగునును సుంజాళయ్య బలాత్కరించి విన్
జితుఁగఁ బంపఁదెట్టి పుంషాయితబంధమునన్ గరింతు నం
తదనుకఁ దాట” మింట యది తిత్తము చూరకెఱుంగఁబోయనే 240

చ. పటియు నిన్ను విగతప్రాణుఁగా నొనరించువనుటకు నర్థంబు వినుము, ప్రాణం
బుఁ దేలుదు వాని నవహరించువనుట, యత్తమాంగనల వ్యంగ్యప్రదాన
ముగాఁ గాముని పరియించుట గాదుకాత్తవస్మృతంబు. నీ విజ్ఞాండగువానిం బండిన
వాని కీ యర్థంబు గోచరిం బగునే యని వెండియు. 241

ఉ. నామము దానముం గొలిపి వందనగంధిఁ బొందు మొందు లే
దీమెయి నీకుపాయ, మది యెంతటిగర్వియు నేనిఁ బాద్యుఁగా
తేమి సుతంత కోపవతియే నగుఁగా కిటు చేసినన్ వశం
లై మరగున్ గ్రమమ్ముగ, మృగాతుంభంగులు వక్రవక్రముల్. 242

క. పదుమాట లేల యచ్చిలు, కలకొలికిం దెచ్చి నీకుఁ గామక పేయం
గల నమ్మఁ బనుపు మావలం, గలపని నేఁ జాదికొనెదఁ గా కనురేంద్రా. 243

వ. అవి పదుకువతివి కర్థంబై తాముం దీల్లను, “మహాత్మా యిహ్యది కామాతురయ
వ్యంగ్యార్థవతురయ నీయందనుర క్తయంగామి విశ్వయంబు. 244

ఉ. ఆరవి మూడి నాపయకులందరి యర్థము పంగ్రహింపు ము
ష్టాదకబాహుపుల్ విశివసాయకముల్ గల దీనివంటి బల్
గాదిరివన్నెలాఁడి నొకకాలమునందును నెంచుఁ జాడఁగా
రా దిది యెద్దియో కడు భరంబుగఁ దోఁచు వరిష్టహేతువై. 245

వ. దీని కనుగుణమ్ముగ నాకు, బెక్కులు దుస్వస్వమ్ము లింతకుమున్ను ప్రతిదినమ్మును
బొడముచున్నయిది, నేటి యుషఃకాలమ్మున నొక కాంత కృష్ణాంబర ధారిణియై
యేడ్చుదు గృహాంగవమ్మునఁ బొడకట్టె విది యట్లుండ. 246

- క. ప్రతిదినమును వికృతములగు, రుతు లదర విలక్షణంపు రూపునఁ దగు ప
క్షితకులు గృహములపై రా, త్రితతీన్ గూయంగఁ దొడఁగె దేవర : వింశే. 247
- చ. ఈమర్మిమి త్రమ్ముల కెద్దియేని నొకకారణం బేర్పడవలయు, నియ్యెడ యుద్ధరంగ
మ్మున నన్నద్దమై యున్నయంగన గంధర్వియు మానుషియు నాసురియుఁ దదన్య
యుంగామి తెల్లంబు, దేవప్రేరితయైన యొకమాయ గావలయు నెట్లేని నగుఁగాక
సంగఁమ్మునకు సంతనకట్టి వెడలుట కర్హంబు జయాజయమ్ములు దైవాదీనమ్ము
లగుట బుధుండప్పట్ల నిర్భయుండు గావలయు శుభాశుభమ్ము లేరికిని వార్యంబులు
గావు" నాపుడు మహిమం దతని కిట్లనియె. 248
- ఉ. నీ వచనమ్ము లింత తగునే చను మిప్పుడ యుద్ధమందు బల్
దేవ యెల్ల నవ్వనిత లీలమెయిన్ వశఁగా నొనర్చియుం
దే వెర వయ్యేనేని యిటుతె మ్ముటు దక్కినఁ దీవ్రబాణముల్
ప్రోవులు గా నిగిడ్చి జము ప్రోలికి దాసి నొనర్చు మే దైతఁక. 249
- ఉ. వీరుఁడవై స్మరాగమవివేకిని నాఁ గర మొప్పు వీరుగం
భీరత నేఁడు చూడవలె వే చని వేగిఁపాటు దక్కి యం
భోరుహనేత్ర యియ్యెడకుఁ బోరఁగ వచ్చెనొ, పొందవచ్చెనో ;
నేరుపుమైఁ గనుంగొనుము విక్కిమెఱింగి దొడంగు మాజికిన్. 250
- గీ. కేవలము విర్ణయించునై కివియ కత్త, లోదరీమణి నెమ్మది నున్న తెఱఁగు
పరసి యప్పటి కనుకూలమైన వలచి, ననునరింపుము పొమ్ము జయమ్ముఁగొమ్ము.
- చ. అవి యానతిచ్చినఁ దాఁనుండు కాలవకుండై సైన్యమ్ములు గొలువ మహిమవకు
వనుస్కరించి వెడలి యెడనెడఁ బొడము దుర్నిమి త్రములు గణింపక చని ముందట.
- క. హర్యక్షముపై నెక్కి య, వార్యయుధహస్త యగుచు వచ్చిన యుద్య
ద్వైఁ గనె లోకనాయక, వార్యక దివిజాపకీసమారాధ్యపదన్. 251
- చ. ఇట్లు కాంచి దొడవ్వుల నిలిచి నయుక్తికమ్ముగ వినయపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె.
- ఉ. శృంగి నెఱుంగుదే ! యతఁ డజేయపరాక్రముఁ డెల్ల రూపు లా
రంగొన నేర్చువాఁ డబలః రాక్షసశేఖరుఁ డావిభుండు నీ
కుం గడు లోఁగి వీరుగుణకోటి గుణించుచు రూపమెంచి పా
ణిం గ్రహియింపఁ గోరెడు గణింపఁ దరంబె లవద్విశేషమున్. 252

తాముండు దేవితో సంభాషించుట.

- క. మాయేతిక కేలికవై, నీ యిచ్చకు వచ్చినట్లు నిర్జరభువన
స్థాయినివై నందనమునఁ, దాయక విహరించుకంటె భాగ్యము కలదే. 256
- ఉ. సుందరిమైన దేహ మిటు చొప్పడె నీకుఁ బురాకృతంబు మే
లందినదాన బొట నకటా యిది యెట్లు ఫలించు మావిభుం
బొంది సుఖించవేనిఁ బుష్పదోచిహాఁ కల్పకసూనవిస్ఫుర
త్కంఠకముల్ దరింప కిటు కత్తులఁ బానఁగ నేర పాణులన్. 257
- ఉ. మానివి యేలొకో, తెలివి మాలి దరించితి దాన మత్తనం
తానముకోడఁ ద్రూలతలు నాజెప్పుజూపులుఁ దత్తదర్థ సం
దాన మొనర్చఁ జాలవోకోఁ తన్నిఁ సుమమ్ములఁ బూని యైన నె
వ్వానికిఁ దీతి గాని యిది ఎల్ల సపాటికి నీకుఁ జెల్లనే. 258
- వ. అదియునుంగాక వింకొక్కఁడు వచియించెద యుద్ధమ్మునకన్న సంసారికి వేతొండు
దుఃఖమ్ము లే దైనను లోభాచ్యుతులై యద్దాటికి మదాంధులు నమకట్టుదురు, నీతోటి
బోటి కియ్యది యేంఁ అనుగ్రహించి దేవదానసపూజితుండై లోకమ్ములెల్లఁ
దానయై యతిశయించు వన్మదదినతి మహిషాసురు నిరియించి పట్టమహిషివై
యిష్టోపభోగమ్ము లనుభవించుము సంగరమ్మున నేరికేవి జయంబు సంశయగ్రస్తం
వంతయు నీతివేదివి వగు నీకుఁ దెల్లంబయివి వెండియు. 259
- చ. అతని వరించి యౌవనమువండు సుఖమ్ములు గూడఁ జెట్టి ని
ర్జితమరనాథుడై సహిషుచేసకు మించెడివాని లోకనం
పుకు సుతుఁగాంచె దీపు కడు సుందరుఁ దత్తనుజుండు మీద దై
త్యతతికి రా జగుం దవదుదాటి సురాసురులెల్ల మెచ్చఁగన్. 260
- వ. అను తామ్రవివచనమ్మును వివి మేనుగంభీరభాషణమ్ముల వయ్యంబిక యిట్లనియె.
- గా. ఓరీ తామ్ర, కటువ్రలావః విను మీ యుక్తుల్ పహింప న్నమం
దేరం బించివవానితల్లివలె గేదె న్నేను గా, వట్టి దు
స్ప్రార్థంబున్యవసాశి న మృహిషుఁ గామార్తన్ వరింపంగ నా
కేరితిం దగుఁ బుష్పముం దురుదరం బేలిం నేఁ దాలెదన్. 262
- క. హరిహరవీరజావసుల వృద్ధిగీతులఁ గోర కక్కటాః
మరుచిరమూర్తియంచుఁ దను మానకరాత్తుఁ దృణాశి శృంగి నే

వరునిగఁ బొంది లోకమున వారని దుర్యోశ మంద వెట్టిసుం
దరినె : పశుక వరింపఁదగు తవ్వియఁ గల్గెనె యేయుగమ్మునన్. 263

వ. అదియునుంగాక నిర్గుణుండును నిర్మముండును సర్వసాక్షియు సర్వకర్తయు నక
ర్తయు సర్వజ్ఞుండును సర్వగుండునుఁ బూర్ణుండునుఁ బూర్ణాకాయుండును శివుం
డును శాంతుండును సర్వభావమండు నగు పురుషుండు మద్భర్త, అతనిఁ ద్యజించి
హేయతాభాజనమ్మగు దేహమ్మునం బొచ్చుమందాత్ము న్నధముఁ ద న్నే మని పరి
యంప నుంకింతు నని వెండియె. 264

ఉ. శాతశరాశః గాయమహిషంబుగఁ జేసెద మీవిభున్ మరు
ద్భూతికిఁ దక్కి ఖీతిమెయిఁ బోయి రసాతల మంటియున్న న
క్కాతరుఁగాతు వింతయును గ్రక్కునఁబోయి వచించి యుద్ధవుం
జేతకుఁ బిల్వ మత్తులునఁ జెచ్చెర వచ్చినఁ ద్రుంతు వ్రేల్చిడిన్. 265

శా. భిగ్గుతుండు ననున్ వరించునె : మదప్రాగ్భారదుర్వారధీ
మగ్నాత్తుక మహిషాధముం దను వికామప్రోజ్జ్వలన్మామకా
స్త్రాగ్నిజ్వాలలజ్రేల్లు నంచెఱుఁగఁదొరా : తామ్ర : యంచున్ రిపుల్
భుగ్నప్రాభవులై కలంగ రవముం బూరించె ఘోరమ్ముగఁ. 266

శా. స్వర్బూదుర్భర మైనయారవమునన్ సప్రాంబుధుల్ దూలె నం
తర్పారంబు నహింప కద్రులు ప్రతిధ్వనమ్ము లిచ్చెన్ భయా
విర్భావమ్మున దైత్యసంఘములు కంపించెక దదీయాంగనా
గర్భమ్ముల్ పగిలెన్ దిశావలయ మేకంబాయె నొక్కుమ్ముడిన్. 267

ఉ. ఆ రివ మాలకించి భయమంది వలాయనకాలి తామ్రుఁడెం
దే రయ మార నమ్మహిషధీరుని సన్నిధి కేగె, మున్న త
త్పౌరులకర్ణముల్ బధిరభావము దాలె ననంతరంబు నా
గారియు గర్జితక ద్విగుణ మయ్యె భయమ్ము సురారికోటికె. 268

వ. పిచ్చుట మహిషుండు భయత్రస్తుండై తన కడ కరుదెంచిన తామ్రుం గాంచి సచి
పుందిక్కు మొగంబై చింతాదంతురం బగు చిత్తమ్మున సుత్తలపాటుగదుర
విట్లనియె. 269

మ. గరువం బేది రసాతలమ్మునకుఁ బోఁగా నెంతుమో దుర్గ మె
వ్వరికిం భేద్యము గావీరీతి నొనరింపం జూతుమో లేక సం

గరరంగమ్మన నత్తలోదరిఁ గడుఁగా గారెంతుమో యెంచి మీ

ర్యరబద్ధుల్ వచియింపుఁ డియ్యెడల కాత్తప్రక్రియాధుర్యులై.

270

గీ. సుంతమూలంబు రాజ్యంబు మహివతులకు, నదియు గుప్తమ్ము గావలె నట్లు గావి
చో వివాళమ్ము గలుగు నచ్చో ననుగుణ, మైనవలను విచారింపుఁ డయ్య మీరు. 271

ఉ. వచ్చినకాంతగా దబల, వైశమ పోయి జయింప రాదు తా

నవ్వుపలాక్షి యెక్కటిగ నాహవతేకికి విరభయమ్ముగా

వచ్చుట కొంత చింత్యమగు వారక పోరితి మేవి మీఁద మే

ల్యచ్చునో! కీడు వచ్చునో! శుభం బశుభం బెవఁడోపుఁ జెప్పగన్.

272

వ. ఉపాయవాదులు కొందఱు దైవం బన నెద్ది యెవ్వఁ డెఱుఁగు నోపనవట్లు యత్నం
బొనరించుట కర్థం బుండు. కొందఱు దైవమ్మును సుద్యమంబును గార్యసిద్ధి
ప్రదంబు నని చెప్పుదురు. మీమె బుద్ధిబలమ్మున విం దెయ్యది శ్రేయమో వివరింపుఁ
డనుడు విదానందను మంత్రి యతవి కిట్లనియె.

273

సీ. మహిషేంద్ర వింకెఁ యిమ్ముహిత సురప్రేర, జంబున నిటకు యుద్ధంబొనర్చు
నేతెంచె విక్కాంత యెల్లసురలయంశ, ములఁ బుట్టుటయు విక్కముగ నెఱుంగ
నయ్యె. ప్రీతీకు వి న్నచురులు వంచిన, నిప్పొట యోజించి రిక్కతమునఁ
గాదె దొడవ్వలఁ గడిసి యెల్లరు నహా, యులు గాఁగ మంకించు చున్నవారు

గీ. మనము రజమున తేగిన వనజనేత్రుఁ

దొట్టి సురలెల్ల నసురుల గిట్టఁ జేయఁ

గడఁగుదురు విన్నమాత్ర ముక్తాంత చంపు

నెఱిగి తగుయత్న మొనరింపు మింత విజము.

274

వ. నా బుద్ధికిఁ దోచిన విదమ్మనఁ జెప్పితి భవితవ్యం బెఱుంగ వంత నమర్థుండనే!
నీ తెయ్యది సులభంబగు నట్లు నునరించునది యేకాకినియై కామిని యుద్ధార్థిని యగుట
యెంతకేదియు నక్కజంబగు ననువంత దుర్మఖుండను నవిపుం డిట్లనియె.

275

త. జయ మిఁక నీకు లే దనుట పత్యము నావచవంబు తప్ప ద

ట్లయినఁ "బలాయనంబు వర" మన్నసురాచకినెల్ల నోర్చి యొ

క్కయవతి కిట్లనర్చుటయుఁ గాదు, రజం బొనరించి వచ్చినన్

బయ నెగడున్ యశంబు జయపక్షమునన్ సుఖ మప్రమేయమౌ.

276

వ. అనిన నాష్కలం డిట్లనియె.

277

- ఉ. ఏ నొకరుండనే చని జయించి యమాలయ మేగునట్టు ల
మూనిని జేయు వాడ రృతిమంతుడ వయ్య నదీరుభంగి నీ
కౌని భయమ్ము చెందః నమరాధిపుఁ దొట్టి దిగీతులెల్ల రన్
దీనులజేసి యిక్కరణే దేకువ దక్కుదురయ్యః కాంతకుఁ. 278
- గీ. ఈవు సంక్రామమునకు రానేల! నన్ను, బంపు మొక్కింతమాత్ర నన్నడఁగిఁ జంపి
మగుడ నీకడ కరుదెంతు మహిషరాజ! మామకీనబలంబు సామాన్యమయ్యః 279
- వ. అంత దుర్దరుండు వినకుండై యిట్లనియె. 280
- ఉ. నీ కయి దేవతల్ మిగుల స్నేహనఁ బన్నినయీలతాంగి మా
యాకృతి నొక్కప్రేల్మిడి శతాక్షుపరంపరన్ వధించు నా
నాకుల కాకులత్విము రయమ్మునఁ గూర్తు బిధిషికార్థ మీ
రాక యెఱుంగు, మంతయుఁ గరంబు తిరంబుగ విర్వహించెదన్, 281
- వ. అంతియకాని రాజనీతివిరుద్ధంబగు తెరువునఁ బోవలదు. మఱియొక్కటి వినుము
లోకమ్మున పేవకులు సాత్త్విక రాజస తామస భేదమ్మున మూఁడు తెఱంగులవా,
రెండు సాత్త్వికులు స్వామికార్యమ్ములు సాధించుచుఁ దదవిరోధమ్మునం దమ కార్య
మ్ములు నిర్వహించుదురు రాజసులు స్వకార్యతత్పరులై యొక్కొకతఱిని స్వామి
కార్యంబులును యదృచ్ఛగా నిర్వహించుదురు, తామసులు స్వామికార్యంబు దిగఁ
ద్రొక్కి స్వకార్యతత్పరత్వమ్మున పరివసగునెడ మార్తరం గలసి ప్రభుచ్చిద్రమ్ములు
వెలిజేయుచుఁ గోళగుప్తంబగు ననివడువున భీతిం గొలుపుదురు. 282
- క. కావునఁ దాదృకులగు దు, ర్పావుల నమ్మంగఁజనదు ప్రభువులు, మంత్రం
బాః వెలికిఁ బోవు కార్యం, బాః విపరీతించు నట్టియదయుల కతనఁ. 283

బాష్కల దుర్ముఖులు దేవితోఁ బోరుట.

- వ. అట్లగుట నీవు నిశ్చింతమ్ముగ నుండు మేనును బాష్కలుండునుం గలసి యరిగి
యక్కామిని జయించి నీకడకుం దోడితెత్తుచుని యరువురును గృతనమస్కా
రులై దిక్కులు గ్రక్కడలఁ బురమ్ము వెలువడి దేవింగాంచి యిట్లనిరి. 284
- ఉ. ఓ వశినాయకాక్షి! వినుమొక్కఁడు పంచెద మేము విన్ను. మా
దానవనాయకున్ మహిషుఁ దత్పరతన్ వరియింపు మాతఁడుఁ
మానవరూపమంది విను మన్ననఁజేయు రహస్యచుందుఁ దు
ర్మానముమై నవిం గడఁగి మానముఁ బ్రాణముఁ గోలుబోదురే. 285

వ. కామరూపుడగు మారాజుతో సకలభోగమ్ము లనుభవించుచుఁ ద్రిలోకమ్ముల కేరి
కన్నె యేలికొమ్ము నావుడు దేవి యిట్లనియె. 288

గీ. ఎంత కామినియయ్యఁ దా నేలతాంగి
యధముఁ బిళవు పరింపఁగ నాత్మ నెంచుఁ
గులము కీలమ్ము గుణమును గలుగు తగిన
వరుని పరియించుఁ దన కంత వలయునేని. 287

చ వెడవెడ నూటలాడుచు బిభీషిక లియ్యెడఁ జూప కింక మీ
యొడయనియొద్ద కేగి నమరొమ్ములుఁడై చనుదెంచునో, రయం
బదర రసాతలమ్మునకునై చనునో తెలియంగఁబల్కి యి
య్యెడ కడదెంచి నొడ్డుఁ దీక నే సహియింప దురుక్తు లాడినఁ. 288

ఉ. ఆ కతినోత్తలన్ విని దురాత్ములు దైత్యులు బాణవృష్టి పెం
జీఁబటి గ్రమ్ముఁగాఁ గురియఁ జెచ్చెర నజ్జగదంబ సింహనా
దాకులై రిపుల్ బెదర నంపగముల్ విగిడించి నంత దు
ర్దికుఁడు బాష్కలండు చనుదెంచెఁ జమాతతి కగ్రగమియై. 289

క. దట్టందై యుత్రమ్ముల, నెట్టవ నద్దేవిమీఁద విగిడించిన న
ప్పట్టన నయ్యంబయఁ దా, బిట్టెనె శరములు వేనవేలు గడంకఁ. 290

వ. ఇట్లు బాణసరిఘాసీఘాతమ్ముల విడవుడు దుముండ్లుగాఁ బోరుతటి, 291

కా. అకర్ణాంతము దాపముం దిగిచి పంచాత్రమ్ము లద్దేవి య
స్తోకాహంకృతి వానిపై విడువ నా సోఁ కన్నిటిం ద్రుంచి వి
ర్భీకుండై యొకయేడు బాణముల దేవిం గొట్టి బిట్టారై రా
ద్రాకారమ్మున నంబయఁ దళశకెస్త్రావిధు జేసెన్ రిపుఁ. 292

ఉ. వాచికరిమ్ములం దునిమి వాచికరమ్ముల నోవ వేసి య
మ్మావనభాదివాప మనమానరయమ్మునఁ ద్రుంచి సింహనా
దానుగతిం జెలంగె జగదంబ, మరారి గదాత్రహస్తుఁడై
పూనిక నేగుదెంచె వలపుప్పసుగంధినిఁ బిల్క-మార్పఁగఁ. 293

మ. అటు లేతెంచెడి బాష్కలంగవి గదన్ హస్తమ్మునంబూని యె
క్కటి కయ్యమ్మున మూర్ఛివోవడఁచె పక్కంబాఱి; వాఁడంతలోఁ

బటువేగమ్మన మూర్ఖఁ డేటి గదవైవన్ దాని వారించి మి
క్కుటమో కూలమున వ్విలింపరిపునక్కుంజించె నయ్యంబయ్యన్. 294

ఉ. కూలముదాకి బాష్కలుఁడు సోలి యమాలయగామియై మరు
జ్ఞాంమునంత దీర్చె నది వై నక దుర్ముఖుఁ డాగ్రహమ్మనం
చూచుచుఁ దేరి నెక్కి 'విలు తొయ్యలి! యెక్కడకేగ వచ్చు వి
న్నాలములోఁ బొరింగొనెద' నంచు శరమ్ముల ముంచి యెత్తినన్. 295

ఉ. వక్తము జేపురింప సురవైరులు భీతిల శంఖనాద సం
నక్తములై చిశల్ గలఁగ శక్తి గుణారవ మాచరించి త
స్మక్తములై న మార్గణసమూహములన్ బొడిచేసి వానిపై
శక్తియై ఖయుధమ్ముల నసంఖ్యముగాఁ బరఁగించె నుద్ధతిన్. 296

వ. అంత దుర్ముఖుండు తత్తదాయుధమ్ముల నాత్మసాధనమ్ముల మరలించుచు నుక్కు
మిలిగి యంబికపై ననేక శరమ్ముల విగిడించుచుఁ బోరాడు వచనరమ్మున సంగ
రమ్ము దుర్బరంబయ్యె. 297

గీ. అందిచే నవిఁ జచ్చిన యమరశక్తు, వికరముల గాత్రముల నుండి నెగసి రక్త
మేలు గట్టె శివాకాగృధసార, మేయములకెల్ల సంతోషమాయతముగ. 298

ఉ. దుర్ముఖుఁడుఁ బ్రకోపగతి దోషగ హస్తము నెత్తి వల్కా దు
ష్కర్ముడు "వింటె యోజంజచారువిలోచన! మాస్పపాలు సం
తర్మద మేది పొందు మటు దక్కిన నిన్ బరిమార్తు నుజ్జ్వల
ద్ధర్మవిము క్రతీవనిశితవ్రదరమ్ముల పాలు పేయుచుఁ. 299

ఉ. దుష్కరమైన కోపమునఁ దోఁగుచు నంబయు వానిఁబల్కు 'మీ
బాష్కలుఁ డేమియయ్యెర యపాత్ర! యవత్రవఁదక్కి దుర్మదా
విష్కరణంబు నేయఁగలవే యిఁకఁ గాలము దగ్గఁ జయ్యె నీ
కుష్కవచఃప్రసంగములు చూచెదఁ జిక్కఁగ విలస్వ మాజికిన్. 300

ఉ. కాత్రపుఁ డంది వల్కలకు వై నక కోపకరావత్తుఁడై
మాత్రవ విందె నెక్కుడగుమార్గణముల్ దృతిఁబూని యా జగ
న్నేత్రి శరమ్ముల వ్పఱికి నీటుగఁజేసి యొకంబ వాని దు
ర్గాత్రము గ్రుచ్చె విక్కిరణిఁ గర్కశ మయ్యె రణమ్ము వారికిఁ. 301

ఉ. కూరులు మెచ్చఁ గాతరులు నోలి భయంపడ నొక్కట వ్విలిం
పారి శరాసములు దునుమాడి శరములు నేపిటన్ వెసన్
దేరు బడల్పడ న్నజకి దేవి భయంకిరమూర్తిగాఁగ దే
వారి గదన్ గ్రహించి రయమారఁగ సింగముఁ గొట్టె బిట్టగన్. 302

కా. తల్రావృక్షగదాభిఘాతహరిమూర్ధంబయ్యు హర్యక్ష ము
న్మత్తస్థ్రీయ నీడఁ దోకి విలువ న్మర్త్యులి కోపించి యు
ద్యుత్త్రీవైస్థిరిఁ బైకి రాఁ గని కనర్థదంబు చే బూవి సం
కృచ్ఛ్రస్థిరికిరీటమస్తఃనిఁ గా నేపెన్ సుంఠ్ మెచ్చఁగన్. 303

చ. ఇట్లు మమ్మఱుండు సమసివ హతశేషులైన రక్కసులు పలాయమానులై యరిగిన
మహిమండు వారలం గాంచి “మేమియయ్యె” నని యడిగి కలతెఱం గెఱింగి క్రోధ
మ్మును సంతాపమ్మును వెనఁగొనఁ దక్కుటిమంత్రులం గాంచి, 304

గీ. అక్కటా! బలవంతులై యమరవరుల, నోర్చి పెం పెక్కినట్టి యాయోధు లిట్లు
సత్తురే యాఁడుదానిదే! శక్తిమగునె, కాఁయోగమ్ముదాఁట నొక్కవికినేని : 305

✓

చక్షరతామ్రం యుద్ధము.

వ. అని వనటం గుండు రాజు నాలోకించి చక్షరుండు దేవా! యంత వగవ నేం నే
నేగి యీ క్షణంబు యమ్మానినిం బొరిగొందు నని యాజ్ఞం గొని తాఱుండు దనకు
బాసటగా దిక్కులు పిక్కటిల్లె సింహనాదమ్ము లొనర్చి పేర్పు దైత్యవరమూసమూ
హమ్ములతోఁ గదలి చను దెంచుచుండె; నవ్వాని దౌఢవ్యులం గని, 306

ఉ. అంబిక ఘంటికావినద మూఁగ శంఖంబం బొనర్చి మ్రొ
యం బిగలాఁగ శింజినియు వచ్చుకరావ మొనర్చె దాన భీ
రిం బడి పాటు దైత్యులగతింగని చక్షరుఁ డాఁగి వర్మె వై
శంబ వధింతు నియ్యబల లా వటనేటికి నిల్వఁ దుద్దతిన్. 307

మ. అని బాపమ్మును గేఱఁ బూవి జవితాహంకారదుర్వారుఁ డ
య్యును వద్దేవినిగాంచి యిట్లును మహోద్యోగమ్మునన్ మ్రోయు నిం
గని భీతిల్లెడి వాడఁ గాను వినుమి కంఠాక్షి! నిం జంప నె
మ్మన మెంతే వెనుదీయుచున్నయది వంభావించి దోషస్థితికా. 308

ఉ. అక్కట! చారునేత్రలు గటాక్షములకా గురిపించి సంగరం
బెక్కటిః జేయుటల్ గలుగునెమ్మెయి నో సరసీరుహక్షి! నీ
వెక్కడ! కంఠాత్తముల నేయుట లెక్కడ! పుష్పమేనిఁ బై
మిక్కిలి దెచ్చు నీను నునుమేనివయిం బడె నేని యుగ్మలీ. 309

గీ. జైత్రధర్మాసుతీపుల జన్మ మెంత, నిర్దయాత్మక మెమ్మెయి నెమ్మి గలిగి
వెందుకొను దేహమును గడుఁ బోకలప్పు, గాఁ దలంపక ఖండింతు ఖడ్గతతుల.

గీ. ధనలోభమృతఁ గత్తులు, గొవి వరులం బొడిచి తృప్తి గొందురు లోకం
బున మూర్ఖు, లెంతకేనియుఁ, జొనవుం దంధనము ధనము నుండరి! యెందున్.

చ. తెలిసినదాన వయ్యు నిటు తేఱకువఁ దక్కి లతాంగి! భోగజ
మ్ములగు నుభయ్ములన్ విడిచి పో రొనరింపఁగ నేల పేర్తి నా
వలుతులు నమ్మతించి సుఁపాలుర నొంచి దివంబు గొన్న ధీ
రంబితు మావిభం గొవి కరంబు నుభింపుము నీకమ్రెక్కెదన్. 312

ఉ. కత్తులు హత్తి శత్రుములు గాడి శరీరము భిన్నభిన్నమై
మిత్తికిఁ బాలుగాఁగఁ బయి మిక్కిలి నక్కలు కంకగృహ్రముల్
నెత్తురు గ్రోలి మాంసమును నెమ్మిమెయిం దివి యాడుచు నక్కటా!
మెత్తురు నక్కవీండ్లు లవి మేటిగ నేమిగుఱంబు చూచిరో! 313

క. అవిఁ దెగినవారలకు నా, కవివాసము గలుగునంద్రు గా కే మది యెం
త విజమె తెలియదు నా బు, ద్దివి వివి మారాజు నెనయఁ దిపురు మృగాక్షి. 314

చ. అవ జగదంబ వల్కుఁ గడు నాజడికూఁతలు గూయఁబోకు కా
ప్రవిధివి వోలె నీల్లెదవు రాజాలనీతి యెఱుంగుదే! మహా
జనసహవాస మెయ్యెడల సర్పక కాఠెనుపోతు నేస్త మం
దిన వినుఁబోటికిం దెలియునే! శ్రుతిగమ్యములైవ ధర్మముల్. 315

చ. సురలకుఁ జెట్టచేసి కడుశూరుఁడువోలె మడించినట్టి ము
ష్కరు చుహిషాధముకా జమువనద్యము చేరఁగఁజేసి కాసనా
క్షిరములతో జయార్థమగు కంబము వియ్యెడ నిల్పుదాన ను
స్థిరతి యెలర్చ విల్చి యవి సేయుము వికా మొదలకా వధించెదకా. 316

చ. జీవితేచ్ఛాగ్రఽథిగ్రస్తుండ వయ్యెదేవి నీ రాజానకు బుద్ధి పెప్పి హతకేసులతోఁ బాతా

శమ్మునకుం బోవునట్లు పేయు మనవుడు దానవుండుఁ గ్రోధమూర్ఛితుండై మనా
మనాసారమ్ములు వోవి శరంబులు గురిసిన, 317

ఉ. ఆ జగదంబి వాని ప్రబలాత్తములన్నియు మగ్గుచేసి స్వా
రాజముఖామరుల్ వొగడ రక్కసుపైగదవైచె దానఁ దా
రోజుచు మూర్ఛవోయెఁ గడురోషము గల్గియుఁ జక్షురుండుఁ ప్రో
త్రేజితశౌర్యఁడంత నరుదెంచెను దాఁచుఁడు చాపధారియై 318

ఉ. వచ్చిన తామ్రుఁగాంచి రిపుభంజని యజ్జగదంబి “రమ్ము నీ
మచ్చర పేద నజ్జముని మందిరముం జొంఁజేసి పుట్టు మీ
వచ్చినవార్తఁదా విని వెనం జనుదెంచెడిఁ గాక దుబ్బుదుం
డచ్చవలండు మీకుఁ బ్రభువైన హయారి రణంబుపేతకుఁ, 319

క. మీరెందఱు వచ్చిన నా, క్రూరుఁడు మహిషుండు చావు గూరకయున్నన్
గోరిక తీరదు సురలకు, రా రమ్మును మద్దుగాత్తు రణమొనరింపన్. 320

కా. మా యన్యోన్య పరాక్రమమ్ములవసల్ మా యుద్ధవాతుర్యతే
జోయుక్తుల్ గనుఁగొందుగాక పవి కుచ్చున్ బుచ్చవిభ్రాజితుఁ
దాయంబంపుము మీ విభున్ జమువిఁగూడం జేసెద న్నాఁగ ‘నో
హా’ యంచఁ పడివార్చి యేనెకరమల్ యుద్ధార్థితామ్రుందొగిఁ. 321

మ. శరవృష్టిఁ శరవృష్టి నేర్చి కడఁకఁ శౌర్యం బవార్యంబుగా
విరుగేల విగిడించె భల్లములు దేవేంద్రాదు లగ్గింప న
య్యరవిండావన, మూర్ఛదేత తగఁ దా వయ్యంబికిం జక్షురుం
డురుఁడై మార్కొనె విహ్వరం జరిపెఁ గ్రోధోత్సాహయై యంబయుఁ, 322

వ. దానికిం గనలి రక్కసులెల్ల నొక్కపెట్టిన చుట్టుకొని పరకువట్టివల్లమునల
బిండివాలాద్యనేతాయధమ్ము లయ్యంబి వయం గీరించినఁ బోరు మోరంబయ్యె.

ఉ. తాళనమంబు రోహజము దారుజమై వింసవృణేపుణుల్
గ్రాల వెనంగు నొక్కముసలంబు కరంబునఁ బూని తామ్రుఁ దా
ఖిలక దోచ వింగమును బిట్టగఁ గొల్చె శిరమ్ము రక్తదా
రాళము గాఁగ దానికిఁ గరమ్మును వంబిక తీక్షణురైయై. 324

క. అనివేటికి వానికరమున్, వెన వజ్జివ మొండె మొక్క వ్రేల్చిడిఁగేంఁ
మునలంబదర నటించి ర. జవరణే వంకంకఁ బడియె వాకు లంరంగఁ, 325

వ. అంతః జక్షురుండు తాముమరణమ్మునకు నవుడుగఱచికొని ఖడ్గమ్ము కేలం బూని
సింహనాదం బొనర్చి యురువణించిన జగదంబి కోపాకులయై, 326

మ. ఒకబాణమ్మున ఖడ్గము న్నటకీ వేతోక్కంట హస్తంబు భూ
మికి హత్తించి మతోక్కంట శిరముపేర్చిన్ దొల్లఁగా నేసి ది
బ్బికరాభీలముగాఁగ గర్జిలిన భగ్గీభూతమై దైత్యువై
వ్యకదంబం బుడివోయె నొల్కిరి ప్రసూనంబుల్ సురల్ దేవివై. 327

వ. అట్లు చక్షురతాము లిరువురుం జచ్చుట విని శోకించి మహిషుఁడు దురాగ్రహ
గ్రస్తుండై యసిలోమబిడాలాదుల ననేకుల ననేకసేనలతోడం జతఁజేసి పవిన
వార లరుదెంచి యష్టాదశభుజాగ్రజాగ్రదాయుధమందలయగు చండికం గాంచి విస్మ
యాకులులగు నెడ నసిలోముండు వారలకుఁ గన్నాకై సేనాముఖమ్మున విలిచి విన
యమ్మున నయ్యంబ కిట్లనియె. 328

క. దేవీ కొండొక చెట్ట నీయెడల నెందఁ జేయఁగారావి స
ద్భావుల్ దైత్యులు వీరిల్లు పొలియం దార్ద్రోలు నీకేల : పి
రావేశమ్మున దుఃఖదంబుగు రణం బాసెంతురే : సందిమై
నావెంటం జనుచెమ్ము నీవలయు నానావస్తువుల్ గైకొనన్. 329

ఉ. సారము లేని సంసరణసాగరమందు సుఖంబు గ్రాహ్య మె
వ్వారికి, శాంతిమై నదియుఁ బాల్చుడు, దానికిఁ దక్కి మార్గవ
శ్రీ రుచిరంబు కాయము కృశించి నశింపఁగ నేల చెప్పుమా
ఘోరరణమ్మునం దిటులు గోరికచెందితి దుష్కరమ్ముగఁ. 330

అసిలోమ బిడాలాదు లనికి వెడలుట.

క. అసుఖము రెండు తెఱఁగుల, భాసలు విత్యం బవిత్యవదవియు నా, వి
ద్యానంగతిఁ బరు నెఱుఁగుట, యే సుఖమగు విత్య మది, తదితర మితరమా. 331

వ. ఇందు నాశాత్మకంబగు భోగపంభూతసుఖంబు తత్త్వజ్ఞులు త్యజించి విత్యంబగు
వాత్మజ్ఞానంబు వడయమంకింతు రదియట్లుండె. 332

ఉ. సౌగతధర్మ మూసుటయు సమ్మతమేని మృగాక్షి : శత్రు సం
త్యాగము చేసి జవ్వనము సార్థకమై తగ విచ్చ కై న సం

భోగములన్ మెలంగు నిరిబోడికొ : ప్రాయము లేపు విల్పునే
ప్రేంగునిట్టి తాపమున వేరుతె పుష్పముఁ జోడదేహముకా :

333

చ. అదియునుఁ గాక యొద్దను నిరాగనులన్ బరితాపపెట్టి యి
ట్లవయతమైఁ జరించు బడి హావి యగున్, దయకన్న భక్తియు
న్నదియె ? తనీయరక్షణమునను మనం బిడి సత్య మిప్పు చె
ప్పఁ దగదె దై త్యవర్గములఁ బట్టి వచింపఁగ నేమి వచ్చెనో.

334

చ. సత్యంబులంపన కదా ప్రాణమ్ములు విచయట దానికిం దప్పుట కొప్పుమియ భర్తం
బనఁబడు నట్టి భక్తియునకుం గట్టువడి కల తెలుగు చెప్పు మని ప్రాంజలియై
యడిగిన నసిలోమునకు నంబ కరుణించి యిట్లనియె.

335

ఉ. పీచువీసితి యంత దగునే : కరుణించి వచింతు నాదు యు
ద్ధాదరకారణంబుఁ జగమంతయుఁ ద్రిమూర్తుదాన దుష్టులం
గాదని చంపి నజ్ఞులంఁ గావఁగఁ నొందు ప్రయోజనంబు నా
తేదియు లేదు దీని కయి యెత్తుదు నే నవకారముల్ మామన్.

336

చ. భయభక్తుల్ విదనాడి దేవతల నొంపం బూనె మీరాజు దు
ర్జయుఁడై : నాని వడంప వచ్చితి యథార్థం లింత : నీ వేగి దు
ర్మయునిం దమ్మహిషీతమాజు విట నే రమ్మన్న చందంబు దె
ల్చి యనించేయఁగఁ బంపు మమ్మల వృథా ప్రేరేపఁగా నేటికికా.

337

అ. వె. జీవితేర్పుఁ దవదుచేతమ్ము పొరిసిన, బంధుజనులకోడ బయలు వెడలి
యీఁగకాలియంత యేదియు ద్రవ్యంబు, గొవ కదోటవనము జనుట యొప్పు.

338

చ. ఆరసాతలమ్మువంద మీఁకలవృద్ధగు ప్రహ్లాదుడు నసించు వాఁడతనిం గొలిచి
యట మందునది యని చెప్పు మట్లయిన మీరలందఱును బ్రతికి పోవుడు రసపుడు
నసిలోముండు విదాలు దిక్కు మొగంబై ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ విట్లనియె.

339

అ. వె. వింటినే భవాని వినిచినవిధము ద, యార్చిపూదయ నంది కనుమతించె
ని ట్లొనర్చి బ్రతికి యేగిన నేమగు, నా రసాతలమ్మువందయుండ.

340

చ. నావుడు విదాలుం దిట్లనియె.

341

ఉ. అంబిక చెప్పినట్టి విధ మందఱకున్ ముఖదంబ రాజు నం
దిం బడయంగనొల్లఁ డెటు డెల్పఁగ వచ్చు నెఱింగి మూర్ఖు కి

తిం బడువాది ? మృత్యువది దెప్పర మాఁగఁ దరంబె యుద్ధరం
గంబునఁ జచ్చువారిఁ బొడఁగాంచియుఁ దక్కఁటివారి నంపఁదే.

342

గీ. కడఁగి పాంచాలకలరీతిగా నతనికి, వకులమై యాజ్ఞఁ దప్పఁగ నశమె సత్య
ముగ వదించిన పల్లు లెవ్వగఁ బ్రియంబు, గలుగఁజేయు నృశంసులౌ కావయలకు.

చ. “వనమును రాజ్యముకా విడిచి దర్శము నేడియుఁ గట్టుగుడ్డతో
నవీకిఁ దొలంగి యేగుము భయమ్మున నీవు రసాకలమ్ము” నా
వివి యతఁడాదరించెడి వివేకము గల్గినవాడె; కోపముం
గవి మనిలన్ ‘వధింతు’ వనుఁగాక చురాత్ములు కీడు నెంతురే.

344

ఉ. కావున స్వామికార్య మెనకమ్మునఁ బూచి చరింత మెమ్మెయిన్
జావది సిద్ధమౌఁబెట్టిఁగి చావఁగనేల దురాత్ముచేతిలో
నా వివి యాతఁడియ్యకొనినం జెలరేఁగి బిడఁబఁ దేదెఱున్
దేవివి నొంచె సప్తపటు తీవ్రశరమ్ముల వేసి యీనునన్.

345

వ. అసిలోముండును ధనుఃపాణియై యంతంత విలిచి చూచుచుండెఁ బదంపడి యంబిక
తన్ముక్తమ్ములగు నాణమ్ముల నెడనెడఁ బొడిచేసి.

346

గీ. మూఁడు భల్లమ్ములను జాపమున నమర్చి, సింహనాదమ్ముచేసి పేర్చిన రయమునఁ
బిజిపె; వాఁడును దబ్బాణపాతమునకుఁ, దొడరి మూర్చిల్లి పెద్ద విద్దురయుఁ జెందె.

వ. ఇట్లు బిడఁబఁడు నమసిన నసిలోముండు నన్నద్దండై రణరంగమ్మునకు వచ్చి
కరంబెత్తి యయ్యంబిక కిట్లను.

348

చ. ఎఱుగుదు దేవి ! నీకతన మృత్యువు నా కగునంచు; బుద్ధులం
గణపిన నొల్ల వట్టి విభుఁ గాదవ లేక రణంబుపేఁత కే
దైత్రు విటు లియ్యకొంటే గడుఁదెంపరినై చురణంబు భీతిమైఁ
బిజుటకన్న లగ్గుగుళుభం బకుభంబును దైవలభ్యమల్.

349

ఉ. ఇందలు దానపుల్ చదిసి యేగిరి కాలవిప్రోలి కిందునే
నెందఱుఁబోలువాడఁ ; విధియెవ్వఁడు చాఁటఁగనేర్పుఁ ; బొరుషం
బెందును దైవముం గడచి యించుకయుం బవిసేయ దంచు మి
న్నందఁగ నార్చి యేనె విశితాశ్రము లజ్జగదంబ దిక్కుగన్.

350

౯. ఆ బాణమ్ముల సంతరాశమున కాతాశ్రమ్ములం ద్రుంచి పై
పై బాణమ్ములు గొప్పిటికా వెప విగుడ్చున్ వాఁడు తచ్చుత్రదా

రాజాహుళ్యముచే న్రవద్దుగిరుడై రాజిలైఁ బుష్పశ్రీ
లాభాభాసురకింకుకాగమము హేలన్ జూప అగ్నింపఁగన్.

351

ఉ. ఏమ్మటఁ గోప మెక్కుడుగఁ జేర్చి గదంగొవి యార్చి సింహమూ
ర్దమ్మున మొత్త నయ్యది కుమ్ము భుమ్ముగ ఘోరభంగి నా
దమ్మొసరించి శత్రుముల దాఁబెడి తీవ్రనఖమ్ములన్ దదీ
యమ్మగువక్షమున్ దివిజాలందలు మెచ్చఁగఁ జీల్చె నుక్కునన్.

352

ఉ. దానికి లోఁగ కియ్యసుర దారుణభంగి నెదిర్చి యార్చి యా
త్మామచరుల్ నుతింప రయమారఁగ నాహరిశీర్షమంచుఁ గా
లూచి పరాక్రమించి గద నుద్ధతుఁడై జగదంబ నొంచె న
మ్మావిది ఖడ్గధార దునుమన్ దల యూడిపడెన్ సురారికిన్.

353

ఉ. రక్కసుఁ డిట్లు లొక్కట సురల్ గునుమమ్ములు గ్రుమ్మరింపుమన్
దిక్కులు ఏక్కటిల్ల “జయ దేవి” యటంచు నుతించి మించి తా
లొక్కట దుందుదివ్వసుల నుర్వియు నాకనముం గలంచి రిం
పెక్కఁగ నెప్పకోయుంతులెల్లరు నాడిరి దేవి మెచ్చఁగన్.

354

క. హతశేషమైన దైత్య, ప్రతతికా సింగమ్ము వట్టి భణించె నము
వృతవేగ మడరఁ గొందలు, నతికీగతి దెలియఁ బలునఁ బలుచిరి కడఁకన్.

355

వ. ఇట్లరిగి రోదనపూర్వకమ్ముగఁ గల తెఱఁగు చెప్పిన నమ్మహిషుండు ప్రళయకాల
రుద్రుని చందమ్మున మండిపడి దారుకుండను సారధింజూచి సహస్రభరసంయుతం
బును నానాయుధ నమన్వితంబును బతాకావ్యజ్విరాజితంబును నగు తన రథంబు
దోడికొని రమ్మనపుడు వాఁడట్లొనరింపఁ గామార్తుండగు కతన నద్దేవి తన్ను వరిం
చున కఁ దలంచి హేయంబగు నీ మహిషదేహంబు కా దని త్యజించి ప్తీలు
రూపచాతుర్యమ్ములం జూచి మోహింతురని కృతనిశ్చయఁడై.

356

దేవీ మహిష సంవాదము.

ఉ. మానవరూపముం గొని నమంచితభూషణభూషితాంగుడై
దానవనైవ్యముల్ గొలువ దారుణి గ్రక్కదలన్ రథస్థుడై
మాచినులెల్ల మెచ్చఁదగు మంజులయో చెలువొప్ప నేగి న
వ్వావిది దవ్వలం గని రవం బొనరించెఁ బరాంబ ధంబుగన్.

357

వ. ఇట్లు శంఖంబు పూరించినదై త్వవాహిని కనుకనిం బఱచె వారల నిలువరించి
మహిషాసురుం డామె కభిముఖుండై ఓటునగవు మొగమ్మునం దనర విట్లను శిశి
గీ. దేవి ! సంసారమున యందుఁ దిరుగు పురుషుఁ, దేవిఁ గామినియేని సుఖానుభవము
నొందఁగోరుదు రదియు సంయోగజంబు, గా నెఱుంగు మదియు ఖిన్నగతి నెసంగు.

వ. ఎట్లంటేని మాత్రపితృలకుఁ బుత్రునితో నగునది యుత్తమం, బిన్నవమ్ముల సంయో
గంబు మధ్యమంబు, వివిధవృత్తచిత్తులను బ్రసంగపరివర్తులను నగు నాపికుల
సంయోగంబు సహజులై యత్కిల్ప సుఖదం బగుట నధమంబు. 360

ఆ.వె. సమవయస్కులై న జంపతులకుఁ దుర్య, రూపశీఘ్రజనిరూఢిఁ బ్రోవు
మిగులు యోగ మది యమేయసుఖోదయం, బొసఁగుకతన సుత్తమోత్తమంబు.

వ. ఇట్లు సంయోగమ్ములు పరస్పరం బుత్కర్మాత్మకయమ్మునం బొల్పు కతన, 362

ఉ. వీరుఁడనైన నాయెడ వివేకము గల్గిన దానవై సుధా
సారము వోవిచూడ్కులఁ బొసంగఁగఁ జేసి కరంచి తేని దు
ర్వారసుఖంబు దావనగు బారొ ! యిర్వర కీసుఖంబుతో
నారయ నేసుఖమ్ములును నంద వసుత్తమ మౌ కతమ్మునన్. 363

చ. సురపతిఁ దొట్టి విర్జరుల సౌంపఱఁ జేసితఁ గామరూపవా
తులి గలవాడఁ విట్టి ననుఁ దొయ్యలిఁ దాసునిఁ గాఁగ నేలి యా
దరముగఁ బట్టిరాజ్జీవయి దానవులెల్ల విధేయులై మెలం
గ రమణ నాదు వైభవము గైకొని పొంధఁగరాదె భోగముల్. 364

ఉ. ఆనతి యిచ్చితేని విను మ య్యమరాచకితోడ వైరమున్
మానెద నెద్ది పంచినను మానక చేసెదఁ బ్రేముడించు మె
ట్లేని భవత్పదాంబుజములే శరణమ్ములు పేవకుండ ర
ర్మానుగతుల్ వచింతు శరణాగత రక్షణ మొప్పదే చెల్లి. 365

ఉ. పుట్టినకోలె దైవ్యమునఁ బోవ నొకప్పుడు నాజి నెంతయొన్
ధట్టుఁడ నా విశేషములు తామరచూలి మొదల్ సురోత్తముల్
గట్టిగఁ దామెఱుంగుదురు కామశరమ్ముల దాడి కోర్వ కి
ప్పట్టవ దైవ్యమూనితిఁ గృపన్ గమ మాయుధముల్ త్యజించితిన్. 366

క. మరిజాపది నెన్నెడు ద, త్వరత ప్నీ తెమరునెప్పుఁ దన్వంగిరా ! పీ
గురుకుచము లావ మన్ముఖ, మరయుము శృంగారభంగిశాపాంగములఁ. 367

- చ. అవపుడు దేవి వట్కా మొగ మంకురితస్మితకందకంబుగా
దమజవరేణ్యః నాకుఁ బతి తత్పరమాత్ముఁడు; వాని యిచ్చనై
యొనరుతు నృప్తి; యప్పురుషయోగమునన్ జడనైన నాకుఁ జే
తనము పుట్టిల్లుఁ గాంతిని దాకిన యిమ్మునకుం బలెన్ లలిన్. 368
- చ. ఇట్టి నాకు గ్రాన్థ్యసుఖాంభ యెన్నందును లేదు నీవు మూర్ఖుండనై నన్నొక
సామాన్యంగనగాఁ దలంచి మత్సంగం బపేక్షించు చున్నవాడ వదియునుం గాక,
- చ. నరునకు బంధనార్థముగ నాతి నృజింపఁ బడెన్ దురాత్మ! య
ప్పురమరహస్యముం దెలిసి భంగుమై కిడు హేయమైన సౌ
ఖ్యరసమునం జరింపకుము గల్గు నొకప్పుడు ముక్తి శృంఖలా
స్థిరులకునేని; నీరలకుఁ దీరదు ముక్తికినేగ నెన్నఁడున్. 370
- మ. శను మిచ్చన్ స్థిరసౌఖ్యః మద్ది హృదయ స్థానమ్మునంజేర్చి యీ
యచరావాసము వీడి జీవమును నీవానింతువేనికా నివా
స మొనర్చంగ రిసాతల మ్మరుగు; మీచందమ్ముగా కొందు చం
దమయేకా రణమాచరింపుము వినుకా దర్పాంధుఁ డున్మాదెదన్. 371
- ఉ. నీ వివయమ్ము విక్రమముగ నెమ్మది తెక్కుటఁజేసి యంత నీ
తై వచియించితిం గడు దయాపరశిన్; వంతేని విన్ము లే
దా! నెనుదీయ కాశి నమఁ దాకుము నన్ బురికొల్పినట్టి దే
వానళి యప్పుడీర్తు విను నాత్మకరమ్ములపాలు పేయుచుకా. 372
- చ. నాపుడు మదనమోహితుం డద్ధరాత్ముండు మరల ఏట్లను. 373
- ఉ. పూంతు మించి యెక్కుడగు పొల్చునఁ బొల్చెడి మేదివాన! నే
వాఁడు నేని విన్నదఁద్రువంకటి సాహస మూప విప్పిరో!
జేలెనె! నీకృపం బడపి పెండిలిఁ జేసికొనంగ నుంటి ని
న్నొంటితాంగి! యట్టి కఠినోత్తరు న న్నవ నీకు వ్యాయమే! 374
- చ. హరిహర నీరజానమల నాహవభీరుంజేసి పుచ్చి మం
దనిపయఁ జూపువాడనె ప్రతాపము లోకులు నవ్వ! నీయెడం
గర మనురక్తికల్పి భయకంపిత మయ్యెఁ గరంబు పొత్తి! యి
ద్దరమును మిత్రభావమును బొందితి మేటికిఁ దక్కు నంగతుల్. 375

క. ననుఁదేర్చిఁ జూచి పెండిలి, యెనరించికొన నొప్పెదేని యొప్పెదఁ గాదే
వివి వలసిన యెడ కరుగుము, వినునేఁ బ్రహరింపఁ జాల విశితాశ్రములన్. 376

గీ. సప్తపది మైత్రి యవి బుధజనులమతము, గాన నాచెల్వికత్తై నిన్ గనిమనంగి
పై ననుభవింపఁగల్గు నైశ్వర్య మొక్కఁ, దున్నె యింతటి పాపంబు నోపఁగలనె.

గీ. బాలహత్యయు శ్రీహత్య బ్రహ్మహత్య, పాతకము లందు నెక్కుడు పాతకములు
గాన నెట్లేవి వీదయ గాంచి జన్మ, మునకు సాఫల్యమొనరింతు వనరుహాక్షి. 378

గీ. విను బలాత్కృతిఁగొనియేగ నేర్తుఁగావి, దాన నేమి సుఖంబగుఁ దలిరుబోడి
శ్రీపురుషులు పరస్పరస్నేహ మదరఁ, గూటమికి వియ్యకొన దానఁ గుతుక మెనఁగు.

చ. తెలియవుగాక పూరుపుని ధీరునిఁ బొందని కాంతకుఁ సుఖం
బులు వెలిఁగావె తాఁ దగిన పొత్తికిఁ దక్కవిపూరుపుండునుఁ
వెలియఁగు, నెవ్వఁ డిక్కరణి వేఁదులు పుట్టఁగఁజేసె నీకు; వి
స్తరించుగు జన్మనమ్ము గడుసుందన మక్కటః వమ్మొనర్తురే. 380

ఉ. వైరి యెవండో విన్నిటులు వంచనఁజేసి మరల్చెఁ గాక సం
పాదసుఖమ్ము లిక్కరణిఁ జాగము సేయదె తత్త్రిమూర్తు లం
భోరుహనేత్రులన్ విడిచి పోయిరె యెంతటిదేలవైతి వే
చారుముఖీలరామ వతిసంగతిఁ బాసి సుఖించుఁ జెప్పమా. 381

చ. ననుఁ బువ్వుఁగోరిలం బజవి నాచికొనం గమకించు చండశా
సనుఁడు మరుండు నీయెడలఁ జాలఁ గృపం గలఁదేమొ, కాక యు
న్నను విటు నిల్వ విచ్చునెః కవంబడె హేతువు వైరులైన దు
ర్యసనులు దేవతల్ మరు మరల్చిరి వీదరిఁ జేరకుండఁగన్. 382

ఉ. ఆదర మేది నన్నిపు డహంకృతి వీడితివేని మున్ను మం
దోదరి సుందరు న్నుపుని ద్రోచి వదంపడి ధూర్తు నాథుఁగా
మాఁడి స్వరాఠ్రియై చగల నొందిన చందమునం గృళింతు సు
మ్మిః దరిలేని తాపమున, మీఁదటిబాధ గణింప విమ్మొయన్. 383

మం దో ద రీ వృ త్తాంతము.

వ. అనవుడు నమ్మందోదరీవృత్తాంతమ్ము వివరమునన దేనికి మహిమం దిట్లనియె. 384

శా. దేవీః సింహాఢ దేశ మెల్లగతులన్ దేజమ్మునం బొల్పు న
ద్వాపుం డయ్యెడఁ జంద్రసేనుఁడను భూపాలుండు పాలించుఁ బా

రావరావృత మైన మేదిని కొకందై యేలు నవ్వాని కిం

పై వర్తిండుఁ బతివ్రతామణి యొక ర్తద్ధాంగియై యిమ్మరికా.

385

గీ. ఆపె గుణవతి యనుపేర నలరుఁ దగ్గు, జములు వర్తింప నంది యెన్నటికిఁ గాదు
కనియె నొక యుత్సలాక్షి నక్కాంత మొదటి, చూచగాఁ బతి సుఖవార్తి నోలరాద.

చ. పిదప నమ్మసుజనతి యొక్కన్నెకు మందోచరి యని నామకరణమ్ము చేసి తోరం
బగుగారమ్మునఁ బెంచుచుండ వచ్చాలికాజన చూళికారత్నంబు శశికలతెఱంగునన
దివదినప్రార్థనానయై పడమేర్ల ప్రాయమ్మునం బొలుచుటయు సరేంద్రుండు
వివాహం బొనరింప నెంచి యనుకూల వరావ్వేషణవరాయణంబగు చిత్తమ్మున
నున్నయెడఁ గొందలు బ్రాహ్మణు లరుదెంచి.

387

గీ. తనకు ముద్రచేశమున సురస్వంధనెడి, రాజనర్యం దతని కుమారకుండు నీడు
కొమరె కీ దగువారు సద్గుణవిశేష, రూపరేఖావలాసవిరూధి నెందు.

388

కా. కంబుగ్రీవుండు వాని పే రనుకు భూకాంతుండు పుత్రిం దదీ
యందొసొమ్ముగ నిశ్చయించి తన భార్యం జూచి యొక్కన్నె లో
కిం బెల్లం గొడియాడ శీలమున నాకారమ్మునన్ మేటి యో
కంబుగ్రీవున కిచ్చి పుత్రమె యనంగా నాపె సంకుప్తయై.

389

చ. పుత్రి యున్నెదకరిగి యాదరమ్మున నమ్మా : విమ్మ నీ జనకుండు మద్రదేశాధీశ్వ
రుండగు సురస్వ తనయునకు నమ ప్రలక్షణలక్షితునకుఁ గంబుగ్రీవునకిచ్చి పెండిలి
యొవర్చ మన్నవాఁ డనవుడు మందోదరి యుద్ధవియె.

390

కా. కొమారవ్రత మూని ప్రేచ్చగఁదనఃకాంక్షన్ బ్రవర్తింప నే
నామోదింతుఁ జిరమ్మునుండి, యొక నాకమ్యన్ వరింపంగ నే
లా : మేలా యొకమావపుం దవలి వాలాయమ్ము నవ్వానితో
గామానక్రివి బారతంత్ర్యమున మోక్షప్రాప్తిఁ బోఁ గొట్టబర.

391

క. ప్రియతంత్ర్యమ్మున నెప్పుడు, జేతోమోదమునఁ దిరుగఁ జేకూరుట వి
ద్యుతత్వజ్ఞులు మోక్షక, లాకావాత్మ్యమునఁ జూచి లలిఁ బొగడరొకో.

392

సీ. అత్తమాచులయెడ నడఁకువ గొలుపుట , బావలయెడ భక్తిపరతగనుట
మఱఁడులయెడఁ దగు మన్ననఁ జూపుట , తోడికోడంద్ర పొత్తున మెలఁగుట
యోఁడుదిద్దల చిత్త మరసి వర్తింపుట , వనతి గల్గిన దాని వన వెనయుట
నతికి నెవ్వేళలఁ బరివర్త్య నలుపుట , వంతతి గవి పెనువంతఁ బడుట

గీ. అకిటః బానిస యగుటకు నతిశయించుఁ, గాదె యొక్కనివశమునఁ గలమెల్లఁ
గడపు నిల్లాలి బ్రతుకు విక్రమముగ నాడు, జన్మ మదమాధమమ కాదె జనవియెందు.

ప. ము న్నుల్లాసపాదాత్మజుండును ధ్రువుని తమ్ముండును సుత్తముండును సర్వదర్శ
జ్ఞుండును నగు నృపాలుం దొకండు పతిభక్తిపరాయణుడు తనభార్య ననవరూప
సరస్వతిమ్మున విడిచెనని వివమె కావున, 394

చ. తరుణికి భర్త పొందిడు మదమ్మున కంటెను గష్టమెక్కు డ
స్వరుపుడు కాలధర్మమును బొందినచో విధవాత్వ మెంతయు
భరమగు నూరికేగిన నపారమగుఁ విరహాగ్ని యిట్లు వం
దుటయు నొక్క సౌఖ్యమె మనోగతి చిక్కఁగఁ బట్టుటొప్పదే. 395

ప. అను నాపె విశ్వయంబు మరల్చినేరక జనని చిన్నవోయిన మనమ్మున స్వపాలుని
కడ కరిగి యంతయుం దెలిపిన నతండును నొగదనక సమ్మతించినవాడునుం
దొలె మిన్నకుండె నంత నక్కన్నె మిన్నకుఁ గొందొకకాంక్షునకు జన్వనం
బంకుపించినఁ జెలికత్తియతెల్ల మెల్ల మెల్లన వివాహమ్మునంగల ముఖమ్ములు
బోదించి యొప్పింప నుంకింపుడు నప్పడఁతి యెప్పాట నొప్పదయ్యెఁ బదంపడి
యొక్కనాడు, 396

చ. కుసుమిత కుంజపుంజములకు న్నెలవై తగు పూలతోట కే
గి నఖిలఁదాను నుయ్యెలంఁ గ్రీడలొనర్చుచుఁ బూలుగోయుచున్
గివలయజ్ఞాంముల్ పుణికి గీటునఁ బుచ్చుచుఁ గేళకూళులన్
లిసరుహకాండముల్ చిదిమి వేయుచు విట్లు చెలంగుచున్నెదన్. 397

క. కోసల దేశాధీశుం, దా సరణికి నొక్కఁడగుచు నరుదెంచెఁ గళా
భాసురుండు వీరవేనుడు, దానజమలు కొందఱు తన దాపున మెలఁగఁ. 398

ప. రథారూఢుండై దపుదప్పుల నరుదెంచువాని మదననుందరు నా రాజును దూరదూర
మ్మున నరుదెంచు నైన్యముం గాంచి చెలికత్తెలయం దొక్కరిత యమ్ముందోదరి
కిట్లనియె. 399

క. కనుఁగొంటివె యల్లదె దై, వనియతి నొకరాజసుకుఁ డసరమన్నుఁడీ
మనయున్న తెరువునకు రా, గ మన్నవాఁ డతని చెలువు గా దనవశమే. 400

ప. అని వచించువంకన యంతంత నరుగుదెంచి యన్నపాలుండు పుత్తడిబొమ్మం

బోవిదావి నస్తుందోదరి వీక్షించి విస్తయావిష్టుండై రథంబు దిగి దగ్గఱకుం జని
యొక్కరిక కయ్యంగనం గేలఁ జూపి యట్లనియె. 401

క. ఈలలితగాత్రి యామధు, రాలాపివి యెవరె, యెవ్వఁ డగు నొకొ ధరణీ
పాటుం దీచెరి జనకుఁడు, వాలామము నాకుఁ దెలుప వలయు మృగాక్షి. 402

వ. అనవుడు వైరంద్రి 'నరేంద్రాః నీ వదిగినదెల్లఁ జెప్పెదం గాని మునుమున్న
వీపుల్రాంతంబు విన నలకు' నావుడు 'లరాంగీః కోసలంబను దేశం బొందు గల
దద్దానికి నే నామకుండ నాపేట వీరసేనుండు మార్గ వశమున నరుదెంచుడుఁ
ద్రోవ దప్పి యిచ్చెడ కుచెంచిత దౌఢపుల వైన్యంబును రాఁ గల' దనవుడు
వైరంద్రి యట్లనియె. 403

క. మందోదరి యనఁదగు నీ, నుందరియుం జంద్రపేనసుక యాయెడ కా
నందమునఁ గ్రీడనల్పికి, దండకీ జనుదెంచె నాఁగ ధరణీపుఁడనియెకా. 404

క. వైరంద్రిః నాకు మీచెరి, వై రాగము పుట్టె ధర్మవత్తిగఁ జేయం
గోరెడ వీచాతుర్య, దారక కిపి పెద్ద గామ తలఁపు వొడమినకా. 405

వ. నా కింతకుమున్ను వే జొకలొంగి లేకుంటం జేసి మీ చెలియ వట్టచుహిషిగాఁదగుఁ
జిరమ్మననుండి యే వనరువశించయోగుణభాసురయగు కవ్వియ వన్వేషించుచున్న
వాఁడ నేటికి దైవమ్ము నమకూర్చె వని వెండియు, 406

గీ. ఏఁ గకుత్స్థకురోద్భూతి వింపు గన్న, రాచకొమరుఁడ చిట్టి నా రాజ నెఱిగి
తంద్రియైజను నాకిడఁ డక్కువాడె, వల నెఱిగి చేయు మిందు నుపాయమనుడు.

కా. అవైరంద్రి లంకాంగి కిట్లనుఁ జెలిః యారాజఁ గన్గొంచుః నీ
కొ పొందర్యము పేర్చిఁ బ్రాయమువ విద్యాబుద్ధులం దెల్ల నా
రాసునుండు కరంబు వీయెడలఁ దా రాగిల్లె వవ్వావి వి
క్వాసార్థుం బతిఁ జేసికో యిత మీ చందంబు నీ కొప్పుదే. 408

క. వీవైరాగ్యపుఁ జందం, జేసము పుట్టింప జనకుఁ దెంతయు వగకుం
దావలమై వందురు నా, భూవిట విప్పాటఁ దెల్పఁ బోలెడ వీకున్. 409

వ. అతఁ దెల్లచేళం మమ్ముం గాంచి మీచెలిక త్రియకుఁ గఱదల కజపి పరిణయ
మ్మున కియ్యకొఱపుఁ డని వినువక వచియింపుచుండు వింతదనుక విన్నుం బ్రబో
ధింప నేర మైతి మియ్యది తగు వల నగుటంజేసి చెప్ప వలసి వచ్చె నని
మఱియును, 410

గీ. ప్రతము లెన్నేని భర్తృతత్వరతఁ దవిలి, చేరి శుశ్రూష యెడవక చేయుదానిఁ
బోలఁజాలవు విను మట్టి పూవుఁబోడి, యరుగు స్వర్గమునకు విక్రమంధ్రు ముదులు
వ. నావుడుఁ గోపించి యామందోదరి వైరండ్రి కిట్లనియె. 412

ఆ. వె. సిగ్గులేక నన్నుఁ జెనఁటివందమ్మున, నరియ నంతఁ జాలుక నైతి నొక్కొఁ
తపము చేసికొనెడి తన్నికి నా కేటి, భర్తఁ పొమ్మటంచుఁ బలుకు మతని 413

వ. నావుడు వైరండ్రి మెల్ల న విట్లను నమ్మాఁ కాలం బెప్పుడు నొక్క చందమ్మున
నుండదు, మన్తభుండు దుర్జయుండు, నా పలుకు లంగీకరింపనినాడు నీకు నాపద
మట్టిల్లక తీర దనవుడు రాజపుత్రి యిట్లను. 414

ఆ. వె. ఎంతయేనిఁ జెప్పు మేను వివాహ మం, గీకరింప వచ్చుకీడు తొలఁగఁ
జేయ నెవరితరము చెలియరాఁ దైవ వ, శంబు తప్పఁ జేయఁ జనునె నీకు.

వ. ఇట్లు వైరాగ్యమ్మున నీడంబోక పుయిలొట దక్కి యీనడించిన వైరండ్రి వీర
సేనుం జూచి. 415

గీ. ఎన్ని చెప్పిన విననేర దీ లకాంగి, గుణగణాధ్యుండు కాకుత్స్థకులుండు మిగుల
రూపసి యటంచు నొక్క నీరూడి దెలిపి, విసిరితినిఁ కేమి సేయుదు వెడలు మధివ.

వ. నావుడు సృష్టాల్గుండు విమనస్కుండై తనయంత నరిగెఁ బిమ్మటఁ గొంతకాల
మ్మున కమ్మందోదరి చెలియ లిందుమతి యనుదానికే దండ్రి స్వయంవరమ్మునఁ
బెండ్లి సేయం దలంచి చాటం బంచిన నప్పురంబున కఖిలధరాకాంతు లరుదెంచి
మంబపమ్మున వలయు నెడల వసియించి రం దొక్కరునిఁ దనకనుగుణుండగు
రాసూను నయ్యుండుమతి వరియించి కృతకృత్య యయ్యె. 418

క. మందోదరి యాపెడిది, చందము వీక్షించి యందెనఁగు నృపకులయం
దందమునఁబోల్చు విటు శతు, నిం దగఁగని కలఁగి దైవనియతి వరించెఁ. 419

వ. ఇట్లు కలంగి మదనవేదనాదోహయమానయై తండ్రికే దనకోరిక తెఱం గెఱింగిం
చిన వతండును సంతసించి తగుఁదగదవక యతనిని గారవించి యథావిధిగ
నక్కఱకు విచ్చి పెండ్లి యొనర్చి పారిబర్హంబొసంగి వీడ్కొల్పెఁ నాచారుధేష్టుం
డును మందోదరీనహితుండై సంతసమ్మునఁ దనపురి కరిగి యవ్వీలాసివితో
వివిధోపభోగమ్ములం బ్రొద్దుపుచ్చుచు నొక్కనాడు. 420

క. తనదానితోడఁ గాను, మ్మునఁ గ్రీడాగోష్ఠి నున్నపొంకము తద్రా
క్షనయకు వైరండ్రిఁ గనుం, గొవిచెప్పెన్ దాన మిగులఁ గోపన యగుచుఁ.

వ. వా రిరువురం బట్టికొనఁదలంచి రంద్రం బరయుచు సంత నొక్కెడ నేకాంత
మ్మునఁ గ్రీడించువారి వారిం గాంచి యిట్లు చింతించె. 422

గీ. ఆక్కటా : శతుఁడంచు మున్నరయనేర, నైతిఁ గడుఁ జెట్లు చేసి యాయధమువంచ
నం బడితినిట్టి నిర్లజ్జునిం బతిగ గ్ర, హించి జన్మమ్మునకు హాని నించుకొంటి. 423

క. ఆవి యుమ్మలిక మనమ్మునఁ, బెనఁగొన నిక నిట్టివానిఁ బెంపేచి హృదీ
శునిఁగాఁ గొని ప్రేముడి నిం, చిన కంటె నమంబు చెట్టి సేతయుఁ గలదే. 424

మ. పతిసంగంబు పరిత్యజించి మృతికై పాటించునో : దాన సం
గతమౌ నాత్మవధోద్ధితం బయినబల్ కాలుష్య మట్లాట మ
త్పితృగేహమ్మున కేగుదెంతునా : సఖుల్ పీడింతు రెగ్గించి దు
ర్మతినై యంతటిచేటు దెచ్చుకొని మైమైఁ బోవఁగా దీటునే. 425

క. పొరిఁబొరి సంతాపము పొం, పిరివోవఁగ నిట్లు వగలపెల్లునఁ గడు వం
దురి తుదకు నచట నుంటయ, పరమోత్తమ మంచు నెంచి పతిసంసర్గ. 426

వ. విడిచి వ్రతపరాయణయై పశ్చాత్తాపమ్మునం గుండుచుండె నట్లు గావున, 427

దేవీ మహిషాసుర యుద్ధము.

ఆ. వె. ఇపుడు నన్ను నిట్లు లెడఁజేసి పిదపఁ గా, మార్తి దొడరనేని నధము నొక్క
శతు వరించి వాని సంసర్గమునఁ బ్రోవుఁ, దక్కనేల వినుము తలిరుఁబోడి. 428

చ. అనపుడు దేవి కోపమున నమ్మహిషాధముఁ జూచి వల్క్కు దు
ర్వినయ : వివేక మేది వలంపక సంగర మాచరింపు లే
కునికి రసాతలం బరుగు మొందొక రీతి పొసంగ దెంత చె
ప్పిన విననేర కూరకయ ప్రేలెదు వీఁడివే తలంపఁగన్. 429

గీ. జన్మమెఱుంగని నా కిట్లు జన్మలబ్ధి, రూపమెఱుంగని నా కిట్లు రూపలబ్ధి
గలుగు దుష్టుల వధియించు కారణమున, విక్క మమరహితమ్ముగ వి న్నడంతు.

వ. కావునఁ బాతాళమ్మున కరుగు మొండె దనుర్దరుండవై సంగరం బాచరింపు మన
పుడు మహిషుం డక్షిణక్రొధరూఢుండై, 431

ఉ. కర్ణమచాఁకఁ జాపమును గాఁడఁగ లాగి శరమ్ములన్ రయో
దీర్ఘత నేయ నంబ వెనుదీయక యంతరమంద యన్నిటన్

జూర్ణము చేసె విరువరకుఁ జూపఱు భీతి మునుంగ నిట్లు సం

పూర్వరణంబు వాటిచె నపూర్వము మోరమునై పొరింటొరికా.

432

వ. ఇట్లెరుపుదుం బోరాడుచుండ నంతరమ్ముని దుర్బదుం డచుదెంచి యంబం దలపడి.

క. కొన్ని శరమ్ములు నించినఁ, దన్నియని యెడలఁ గనలి దారుణ శంపా

శి నిగిడించిన వాఁడును, దన్నికొనుచుఁ జచ్చి పడియె దర శృంగ మనన్.

434

ఆ.వె. వానిచావుఁ జూచి వగ గూరఁగఁ ద్రిణేత్రుఁ, డరుగుదెంచి దేవి నత్రనత్ర

కంబుఁ జొనిపి నొంపఁగా వాని నయ్యంబ, యంతరాశమునన యడఁచివైచి.

435

వ. త్రికూలమ్మున వాసం బిల్కుమార్చ నద్దానికి నైఁపక యంధకుండు గోపమ్ము పిరి

గొనం దాకి,

436

మ. గద చేబూని గజారిమ న్నకముపై గాఁడంగ నేయంగ న

య్యది క్రోహకులమై వెనం గడఁగి తీవ్రావ్రమ్ములం బోని బె

ట్టిదపుం గోరులఁబట్టి చీల్చి కడు గోండ్రింపంగఁ దన్మాంస ము

గ్రదశం దాఁ దివియన్ సురారులకు భీకంపంబు సంధిల్లఁగఁ.

437

మ. ఆట లయ్యందకుఁ డీల్గఁ గిన్నమెయి నయ్యశ్వారి తీజ్జెఱగ

ర్పటి రోదోంతం మెల్లఁ గప్పుచు రణప్రారంభుడై మించు న

ప్పటి యత్యాహత మాఁగ నజ్ఞనని యప్పాపాత్ముపై నొక్క మి

క్కుటమో పెన్నద వైవ దానఁ బడె సోకు న్మూర్ఖుమైవ్రేల్పిడికా.

438

క. అంతంత లేచి దానవుఁ, డంతకుడై గదమఁ బూని హర్యక్షం బొ

క్కింత గువలువడ నేసిన, దంతిపయిం గవియునవ్విధం బడరంగన్.

439

వ. ఖరనఖరావళిం బొదివి గ్రక్కదలన్ బడఁ జీల్చె నంత నా

హరిరిపుఁ దార్చి తాను హరియై సరియైన పరాక్రమక్రమో

ద్దునఖరాశి సుక్కఱఁగఁ దోడన వ్రచ్చిన దాని కల్గి కాం

కరి ఫణిరాజ్ఞీభంబులగు కాండపరంపర విండఁ జెందినన్.

440

మ. హరిరూపంబుఁ ద్యజించి యమ్మహిషుఁ డేన్నైవేగఁ దానొక్కభూ

దరశృంగంబు కరంబునం బొదివి క్రోధం బెక్క బిట్టార్చి కాం

కరిపై నేయ శిలాశితమ్ములఁ గనత్కండమ్ములం ద్రుంచె న

గ్గరిశృంగం బొకియింత యింతగ సురల్ గీర్తించి యగ్నింపఁగఁ.

441

- ఉ. తోడన యార్చి సింగ మెదఁ దోష మెలర్చఁగఁ గుంభపాళి నా
రూఢిగ మించి కీడ్వఱిచి రూక్షనఖంబుల వ్రచ్చివచ్చి వే
టాడఁగ రిక్కునుండు శరభాకృతిఁ దాల్చి మరల్చినన్ సురల్
పోడిమిఁ దక్కి రంభికయుఁ బ్రోపఱఁ జేసె శతాత్ర సంహతిన్. 442
- వ. అంత నా శరభాకారుండగు మహిమండును, 443
- ఉ. తుండమునం గడుం బొడిచి తోడన పుచ్చముఁ జుట్టి టూమిభృ
న్మండలముం బెకల్చి యొకమాత్రన బంతులు టువ్వపొల్కి న
చ్చండివయి న్నిగుడ్చుచు హసన్ముఖుడై యెలుఁగెత్తి విక్రమో
ద్దండత మిన్ను ముట్టఁగ మదమ్మున నెజ్జగదంబ కిట్టనున్. 444
- మ. మదముం ద్రిప్పఁగలేక నా పలుకుల న్మన్నింప కీరీతి బె
ట్టదప్పన్ సంగర మియ్యకొంటివి ననుక దీకొంట నీబోటి యాఁ
డుదియు న్నేర్చునెఁ యింద్రుఁడొట్టి సురలాటోపంబు వాటిల్ల ర
య్యది నీకుం దెలియంగ లేదొ, వినవో యన్మత్రృతాపథితుల్ : 445
- చ. వినుఁ జురికొల్పినట్టి సురనేతృముఖామరులెల్లఁ మేల్మిఁ ద
క్కు నని వదించి నాడు భుజగర్వము దుర్వహమై జగమ్ములం
దనుకఁగఁ జేయుదుక వెనుకఁదారక విల్వము నాఁగ వానిక
జ్జనని వచించుఁ గోప మొక చాడ్చుమెయిన్ గనుపట్ట నవ్వచున్. 446
- ఉ. తత్రఱపాటు మాని తగు దర్శమున న్నిలుమిష్ట మాధవిక
హత్తినవేడ్కఁ ద్రావి సురలందఱునుం గొనియాడ దుర్మదో
న్మత్తుని విన్నుఁ జంపెద రిజమ్మున నంచు సువర్ణపాత్ర మా
యత్తము చేసి త్రావెఁ దగ నానవముం జల ముప్పతిల్లఁగన్. 447
- క. వ్రాజనవపానం బిటు, లక్ష్మీజగతిం బొనర్చి యయ్యంభిక బల్
దక్షత మెఱయఁగఁ దా హ, ర్యజ్ఞరావం బొనర్చె ననురులు బెగడన్. 448
- క. జయ పెట్టుచు ననురులు పే, ర్మి యెలర్చఁగఁ బూలు గురియ మేకొని జగదం
బయు మహిమ నెదిరి పోరెన్, హయారియు ననేకమూర్తు లంచుచుఁగడఁకన్.
- చ. కపటపుఁవాండితిన్ మెఱసి కొవలుఁడై పలుమైల నంబతో
నవగతభీతిమై నని నహంకృతిఁ జూపఁగ వాని కల్గి చం

డి పెలుచ శూలముం గొని కడిందిగ వక్షము నందు నాట మూ
ర్చనడి హయారి యంతట వెనకా బునరుద్గతుడై మహోద్ధతిఁ.

450

కా. చాముండం దన పాదపూతముల నుచ్చైర్నాదపూర్వముగా
నామై దన్ని హనన్ముఖుం డగుచు శంఖాలవముం జేయ ను
ద్దామక్రోధపరీతయై జనని హస్తంబందుఁ జక్రంబు ని
స్సీమారంబు ధరించి యుద్ధతిమెయిన్ సింహారవంబొప్పఁగఁ.

451

ఉ. ఓరిమదాంధః చక్ర మిది యోడక నీను శిరంబు దీసి దు
ర్వారత నయ్యమాలయనివాసము నీకొనరించు నెమ్మెయిన్
భోర నొకింత నిల్చు మని భోరన నెత్తురు మీఁది కొల్క న
వైవ్విరికర్ముఁ డ్రుంచినఁ గబంధము భూద్రము నా భువింబడెన్.

452

మ. సురలెల్లన్ జయవెట్ట నమ్మహిషుఁ డచ్చోఁ గూల సింగంబు దు
ర్బరవేగమ్మునఁ బాటుసేనల వెనకా భజించి విశేషతం
బొరయం జేసెను గొంద అండుఁ జని రేపుం దక్కి పాతాళ మి
క్కరణిఁదేని యొనర్చ దేవతలు వేద్యుంజేతులన్ మోక్షునుఁ.

453

ఇంద్రాదులు దేవిని నుతించుట.

ప. అయ్యంబికం గని యిట్లు సన్నుతించి “ఓ యంబా ! నృప్తి స్థితిలయకారిణివై కీర్తి
మతి స్మృతిగతికరుణాదయాశ్రద్ధావృతి వసుధాకమలాజయాపుష్టికలావిజయాగిరిజా
తుష్టిప్రమా విద్యాక్షమాదికంబులు నీవయ్యై మెలంగుదు వీ యీ శక్తుల సాహాయ్య
మ్మునంజేసి వారువారు తత్తత్కార్యమ్ములకు సమర్థులగుచుందు రది యెట్లనిన.
నీవు దారణవై యుండవేని నాగకూర్మమ్ము లిద్దరుణి ధరించుటయు నీవు వృథివివై
చెలఁగకున్న నింబరంబు విలుచుటయుం బొనంగ దిట్లుండఁ గొందఱు హరిహర
ప్రముఖులమగు మమ్మెంతయు నారాధింతురు. వారు మూఢు లనుట కేమి సంది
యంబు ? జన్మం బొనర్చువారు చేయు హోమమ్ములెల్ల నీవు స్వాహావై యుంటం
జేసియకదా మాకు ముట్టుచున్నయవి. కావునఁ జరాచరాత్మకంబగు ప్రపంచంబున
కెల్ల భుక్తిముక్తిప్రదాయనివగు కతన వితరులట్ల మమ్మునుం బాలించుచుందు విది
యిట్టిదయేని రిక్కసు లిట్లుక్కు మిగులుచుండ వారల మూలచ్చేదం బొనరింప
కుంట లోకమ్మన మహారణ్యంబులం బుట్టిన కటువృక్షమ్ములఁ బలాళరహితమ్ముల

నేనియు నుత్తములగు వారు ఖండింపక మిన్నకుండుట వంటిది. కరుణారసనియత
వగు నీ వొక్కొక్కయెడ రణాంగనంబుల శితశర పరంపరలంజేసి యొరుల
శిషించుటకుఁ గతంబు వారలకు దేహంతరప్రాప్తింజేసి యందు సురాంగనాకేశీ
ముఖసౌఖ్యం బొడగూర్చుట కని యూహింపనయ్యెడి. దేహరహిత వయ్యును
రక్కసుల నుక్కడంప నయ్యయికాలమ్ముల దేహంబు గైకొంట క్రీడామాత్రంబు
యగు విట్టి యమేయప్రభావవగు నీవుండ ధూర్తులును బురాణచతురులును వగు
కొందఱు హరిహరారుల సేవింప వలయునని విధించుట యనమంజనంబు గాకుండు
నొక్కొక్క. జగజ్జననివగు నీకు వకులమై యిట్లు రాక్షసవాదల నీగుచునుండు మమ్మె
వ్వరు పూజింప నెంతును వారు కరమ్మున దీపంబు గలిగియుఁ గూపమ్మునఁ బడు
వారిలో నొక్కరుగాఁ దగుదురు. నీవు విద్యావిద్యాస్వరూపిణి వగు కతన మోక్షార్థ
లకు గతివై యుండుదు గావునఁ ద్రిమూర్తులును భవత్పాదపంకేరుహంబు భజింతు
రిట్టి విన్నుఁ గొందఱు మూర్ఖులు భజింపనేరక భవసాగరమ్మున బ్రుంగుదువడి.
నవయుచుండురు. తల్లి ! యింతేల ? నీవు వాగ్దేవతా స్వరూపిణివై వక్త్రమ్ముల వసి
యింపవేని హరిహరారులగు సురలుగాని మానవులు గాని యెట్లు ముఖరితవక్త్ర
లగుదురు ?

454

మ. భృగుశాపమ్మున మీనమై కమతమై పెంపేది. కోలాకృతిం
దగి సింగంబయి వంతలంబడి యశక్తప్రక్రియం బొల్పి దు
ర్భగుడై యుక్కివపుంగతీన్ మెలఁగు నప్పద్మాక్షి సేవింప మృ
త్యుగతంబైన భయంబు రూపఱునె, సంతోషంబు వాటిల్లునే ?

455

క. ఎవఁడు భృగుశాపమున వన, నవిధమ్మునఁ దనకు లింగసంపాతముగా
నవసెనొ తాదృకుఁ దగు నా, శివునిన్ సేవింప సౌఖ్యసిద్ధులు కలవే ?

456

గీ. అట్టి హరునకుఁ గొమరుఁ దై నట్టి గజము, ఖని గజాధిపు సేవించి కోర్కెవదయ
నెంతు రతిమూర్ఖులంబు; విన్నెఱిఁగి కొలువ, రాదొకో కార్యసిద్ధిసంప్రాప్తిపొంఁట.

ప. అని వెండియు,

458

చ. అరిజనతన్ వధించుట కృపాకులతన్ విరయంబు మాన్పి వి
ర్జరభువనం బొనంగుటయ నమ్మత మంచు వచించు నంబ ! నీ
చరిత మెఱుంగ లేరు హరసారసలోచనముఖులైన; నొం
దొరుపు లెఱుంగువారె భవదుష్టలమోహవశంపదాత్ములై.

459

గీ. వేదముల నెన్నియేని భావింతుగాక

కొంద ఋజ్ఞులు మునులు నీచంద మెఱుంగఁ
జాలమిని సూర్యుఁ గొల్తు రా జ్వలనుఁ దలతుఁ
రాగమఘ్నుల సారంబు నరయఁ దరమె.

460

చ. స్వరచితముల్ క్రతుల్ గఱపి సారసనంభవముఖ్యదేవతా

వరుల కను త్రమత్వము నవారణ బోధ యొనర్చి వ్యాజసు
ర్పరత మెలంగుచున్ జగము వంచనచేసెడి వారి నీపు ప్రే
మరసమునం గనుంగొనెడు మాయకులంచుఁ బ్రసిద్ధిదెచ్చుచున్.

461

క. రాఁదగు కలియుగమున జగ, దాదీన్ విను డాఁచి సుకపు లంబరొ ! నీ వా

పాదించిన సురగణముల, నాదరముమెయి న్నుతంతు రయ్యయి విడులన్.

462

క. మును లెవ్వరు పరవిద్యున్, జనని నినుఁ దలఁతు రట్టి జ్ఞానులు గర్ప

మునఁబడక విన్నుఁ జెంది ను, ఐనియతి వ ర్తింతు రెల్ల కాలము తల్లి.

463

క. కేవల పరమాత్మయు నీ, తో విరహితుడై యొకింత తొడుఁగఁ జొం

దావిభుఁడు నీదు చిచ్చ, క్త్యావిర్భావమునఁగాదె యట్టిండుగుఱల్.

464

చ. ఆట్లు కాదేని జడమ్ములగు తత్త్వమ్ములును గుణకర్మయుతమ్ములగు నింద్రియమ్ము

లును జిద్విరహితమ్ములై తత్తత్కృతుల కెట్లు సమర్థమ్ములగు ? సర్వమ్మును
సృజించి సమయమ్మునఁ జాలించుచు హరించుచుండు నీ మహామహిమంబు మాక
కాదు హరిహరాదులకు సయిత మగమ్యంబై యుండు.

465

క. లోలాత్ముండయి దుష్టుడై త్రిజగతీలుంటాకుడై యొప్పు దు

శ్శీలుం గానరూపు నీ తులువ విరీపుం బొనంగించి మ
మ్రేలంజొచ్చిన నీ మహామహిమ మింకేమంచు వాక్రతు మం
బా ! లీలాజితదుష్టదానవకదంబా ! సక్కదంబాలయా.

466

క. మాకార్యము సేతయ కా, కాకల్పంబైన కీర్తి యలవడె నీ కీ

లోకాపకారిదానవుఁ, బోకార్చినకతన విపులముగ జగదంబా.

467

చ. “అంబా ! ముష్టెల్లవేళలఁ గృపాకలితివై యిట్లు పాలించుచు నేడు గడవై యుండం

బ్రార్థింతు” మనవుడు మహిషాసురమర్దని వారల కిట్లనియె.

468

క. సురలార ! కార్య మొం డిపు, డరయంబడెనే నిఁ దెల్పుఁ డది తీర్చెద దు

ష్కరమేని మీకు నానద, వొరసినయపుడెల్ల నన్నుఁ బోలుఁదలంపన్.

469

చ. అనవుడు దేవతల్ ప్రణిహితాంజలై జగదంబఁ గాంచి యి
ట్లనిరి భవత్పదాబ్జ మనయమ్మును గొల్పెడియిచ్చ మాకు ని
చ్చినఁ బదివేలు వేటొకిటి చేయఁ గొఱంతయు గల్గెనే రసా
యన మగు నీదువల్కు మహిషాసురమర్దని ! లోకవర్ధనీ.

470

చ. ద్విసువర్ణ సంవృతంబగు నీ దేహమ్మున నవరాదస్పహిష్టుండు తృతీయుండు లేడు
గావున సఖీభూతవగు నిన్ను విడిచి జీవుం దొనర్పెడి దించుకయు లేదు. పాపా
త్ములు దుష్ప్రాపంబులగు సురాసురమనుజయోనులం బుట్టియును నిన్నెఱుంగఁ
జాలరు సుఖమ్మున నొందె దుఃఖమ్మున నొందె నీ చరణంబులు దక్కఁదక్కటి
శరణము లేదని మనోవాక్కాయ కర్మమ్ములం ద్రుద్ధిగ వచియించు మమ్ముం
దయాంతరంగవై పాలించుభారమ్ము నీదై యున్నయది యను నమరులందగుగతి
వీడ్కొలిపి యంతర్దానంబు చేసె ననుసాత్మవతేయునకు జనమేజయుం దిట్లనియె.

సీ. దురితంపు సంస్కృతిఁ దొలగించు సదుపాధి , నజ్జనకర్తరసాయనంబు
సటుతరమయభారపాషాణటంకంబు , భక్తరొకై కకల్పద్రుమంబు
సుఖకరశ్రీలోకసోపానవిశ్రేణి , సంపత్కదంబవర్ణవ్యఘుతువు
కాతరీకృతభూతభేదాశనిచయంబు , నకలరక్షస్సమచ్చాటనంబు

గీ. చారులీలాకదంబసంచారభూమి , తనుతరేతరమోదసందాయకంబు
హరిహరవిరించిముఖ్యదేవానదృత్య , ధీయమానంబుగాదె ! శ్రీదేవిచరిత.

472

వ. ఇట్టి చరిత్రంబు కృతజ్ఞుం డెవ్వండు విననోపందని వెండియు,

473

ఉ. ముందటి జన్మమందెవఁడు మోదవిధాయని యైన దేవి కిం
పొందెడి భక్తిఁ బూజిడునో కృతకృత్యుఁ డతండు భోగి యా
నందియునై దరాతలము నాల్గదెఱుంగులు నేలఁ జాలు న
స్పందితకీర్తికాలియగు పార్థివుడై జనియించు మీఁదటన్.

474

ఉ. అంబ నెఱుంగఁ జాలువినయంబు వివేకములేని పెఱాలులా
యంబులు వచ్చునట్టి జననాంతరమందు రుజాభిభూతిమైఁ
బంబిన దుఃఖవేదనలఁ బొల్పెడి రిక్తతఁ గాంచి కట్ట వ
త్తంబు భుజింపఁ గూడు గొనఁజాలక సంతతి లేక కుందవే.

475

క. కావున నిఖిలార్థదమై, పావనమై ముక్తిదమయి భద్రప్రదమై
కోవిదమాన్యం బగున, ద్వేషిచరితంబు నాకుఁ దెలుపంగదవే.

476

గీ. అమరరపుడైన మహిషుఁ దువిమినమీఁద, నంబ యెచ్చటి కేగె, నే మావరించె :
నేవిధమ్మున వర్తించె ? నిదియు విస్త, రించి వలతు నెఱుంగ నా కెంచిచెప్పును. 477

దేవ్యంతర్ధానోత్తరవృత్తాంతము.

క. అనవుడు సాత్యవతేయుం, డను జనవర : మున్ను హరిహరారులు శ్రీతత్వం
బును గొని రెయ్యెడఁ నయ్యెడఁ, జనియె మణిద్వీపమునకుం జగదంజ వెసన్. 478

వ. పిమ్మట నమరులు జగదంబ పీడ్మొలిపి యమ్మహిషరాజ్యమ్మున రవివంశసము
ద్భూతుండును నయోధ్యావతియునగు శత్రుఘ్నుండనురాజు నభిషిక్తుం జేసి తమ
తమ పొందునట్లకుఁ జనిరి. శత్రుఘ్నుండును యథోక్తంబుగ రాజ్యంబు కాపించు
చుండునెడ,
479

సీ. నెల మూఁడువానలు వియతిమైఁగురియుచు , ధనధాన్యములకల్మి తఱుగకుండు
ఫలపుష్ప సంపత్తిఁ దులదూఁగువృక్షముల్ , వట్టినిజలముల వఱలునదులు
కుండంకొలఁదిగా గోవులు పాలిచ్చు , ద్వీజులు శ్రుత్యుక్తవిధినిఁ జరింతు
నృపు లత్రువిద్యల నేర్పువాటింతురు , పొంపొచ్చెములు లేవు భూతములకు

గీ. అంకుబొంకులు లేక నిరంకుశగతిఁ, బ్రజలు ధర్మానువర్తులై పార్థివాజ్ఞ
మెలఁగుచుండు రతని భూమితలమునందు, నెల్లరు సుమాళమునఁ బొల్తురెల్లవేళ.

ఉ. అన్నరనాథుదేశమున నారసి యెచ్చటఁ జూచెనేనియున్
జన్నపుళాలలా : మఱియు సత్రములా : శుభమంటపమ్ములా :
కన్నులపండువై యెసఁగఁగా, దగుచక్కని దేవళమ్ములా :
యెన్నిటఁ జూచినం దనివి యెన్నటికిం గనఁ జోల దేరికిన్. 481

సీ. పాషండమతము స్వప్నమ్మునఁగనరా ద , ధర్మంబు మొట్టమొదటికిలేదు
మిత్రవియుక్తి యమిత్రవృద్ధియు నవ , మృత్యు భయంబు దుర్విజ్ఞాద
మారినసంగుట మరియూద దప్పుట , రోగంబు దైన్యంబు భోగవిరతి
దాంపత్యవిరహంబు దాంభికత్వంబు చో , ర్యంబు పైశున్యంబు రాజకలహ

గీ. మాగమద్వేష మనునవి యరయ మందు , నకుమ గానంగ రావు తన్నరవరేణ్యుఁ
దాడితప్పనివాఁడు మహానుభావుఁ , డప్రమత్తుం డతంద్రాశుఁ డనఁగఁ దగఁడె :

ఉ. అనగరిన్ ద్వీజుల్ త్రివిధులై పొలుపొందుదు రందు సాత్త్వికుల్
దానములకా గ్రహింప రపధర్మములకా జరియింప రధ్వరం

జేనియు జీవహింసకు నహింపక విష్ణవకుం బొనర్తు ర

మూనధనుల్ త్రికర్మముల పున్నవఁ జేయుచు నుండు రాణిటన్. 483

క. నృపపౌరోహిత్యము క, ర్యవరత విధివిహితమైన మాంసాదనమున్

గృవణతలేమియు నైశ్వ, ర్యవటుత్యము గలిగి యుండు రాజసులందున్. 484

గీ. కించిదవ్యయనము నృపకింకరత్వ

మధికకోపము ద్వేషరాగాభియుక్తి

గలిగి యొకభంగి వర్తింతు కర్మబాహ్య

లగుచుఁ బాపసు లైన బ్రాహ్మజనములు. 485

గీ. మహిపతులు దానపదులు బ్రాహ్మణనిరతులు, యాగసంసక్తు లవనిరజేసురక్తు

లత్రుశత్రువిశేషజ్ఞు లనఘమతులు, తెలివిగలవారు కలిమియు బలిమి గలరు. 486

క. విడుమరచాడరని సిరియును, నుడుకువ కెడలేనికృషియు నొగి గోరక్షన్

మడపకచేయుట యనునివి, యెడపక చరియింతురందు నెందును వైశ్యుల్. 487

చ. ఇట్లు మహిషసంహంతకరమ్మున రామరాజ్యంబై ప్రపంచంబు సుమాశమ్ముగాఁ గొంత

కాలం బుండఁ బిమ్మట జగద్ద్రోహం బొనర్చ నమకట్టి నుంభునకుంభులను జండ

ముందులను రక్తబీజ భూమ్రులోచనులను బరిమార్చి సురపక్షపాతినియై జగదంబ

జగమ్ములకు మేలువాటించెనన, వార లెవ్వరేవిరమ్మున వారే కతమ్మున వధించె

నుడువుమనుడు రాజునకు ముని యిట్లనియె. 488

క. మును కుంభ నికుంభులు నాఁ, జనుదానపు లిరువురు రసాతలవాసుల్

జనవరః తపముండి రశన, మున కుదకమునకునుఁ గాక మొరడులభంగిన్. 489

మ. పదివేలేం దిట్లు లాచరించుటయు నప్పద్మాసనుం దేగుడెం

చి దయాంతఃకరణుండు వేడుఁ డన నీచే నొడ్లచే నేరిచేఁ

దుదిలేకుండ నొసంగుదే యనుడు నా దుష్టాత్ములంగాంచి యొ

ప్పుడ వేటొందువరంబు గోరుఁడన నవ్వారంజలిన్ మోడ్చుచున్. 490

మ. జననం బందినవారికిన్ మృతి యవశ్యంబేవి మా కొక్క యం

గనచేఁ దక్క నసాయ మొందొరులచేఁ గాకుండఁ గవిమ్ము మ

మ్మునెదుర్పంగల కాంతయుం గలుగునేఁ బోః చూతమట్లైన నా

గ నొసంగెన్వర మట్లుకాక యనుచుం గంజోద్భవుం దొప్పుగన్. 491

వ. అన్నదమ్ము లిట్లు వరమ్ములం బడసి తమకు భృగువుం బురోహితుఁగాఁ గైకొని
రందు జ్యేష్ఠుండగు కుంభుండు కుభదినమ్మున సుముహూర్తమ్మున సింహాసనాభి
షిక్తుండుగా నికుంభుండు మంత్రియై సకల తంత్రమ్ములు నడుపుచుండె. మహా
వీరులగు చండముండు లిరువురును సేనాధిపతులై వారిం గొలుచు చుండిరి. ధూమ్ర
లోచనఁ క్త బీజు లనువారు పాతాళమ్మున నుండి వచ్చి రెం డక్షోహిణులతో
నాకుంభుఁ గొలుచుచుఁ దదనుమతులై రందు, 492

గీ. రక్త బీజుం డసాధ్యసంగ్రాముఁ డతఁడు, పోరునెడ నప్రహతిఁ జేసి పొడమునల్ల
పుడమిఁ బడి నంతలో వాసిఁ బోలఁజాలు, వీరులుదయింతు రొక్కట చేసివేలు.

వ. కావుననవ్వానికి డిక్త బీజుం డనిపేరు సార్థకంబు మరియు ననేకులు రక్కసులు
చతురంగబలనమన్నితులై యా కుంభుం గొలువవచ్చిన కుంభుండును వారల నెల్లర
లోఁగొని రాజ్యం బేలుచుండె నంత నికుంభుం దొక్కనాఁడు, 494

చ. అమరపతిఁజయింప నమరాలయ మేగిన వజ్ర పిర్జరుల్,
గుమిగొని తోడురా నెదురుకో ల్పచరించి దురంబు చేయ లో
కము బెగదొందె నంత లయకాలుఁడు వోలె సురేశ్వరుండు వ
జ్రము గొనియేసె నయ్యసురవ్రాలెఁ బడల్పుడుమూర్ఛపెంపునఁ. 495

క. చారులు తమ్ముఁడు మూర్ఛం, గూరిన విధమెఱుఁగఁజెప్పఁ గ్రోరాకుఁడై
ధీరుఁడు కుంభుఁడు సంగ్రా, మారంభుండయ్యె నమరు లటునిటుచెడన్. 496

వ. ఇట్లు కుంభుండు విక్రమించి యింద్రాదుల జయించి, 497

చ. అమరపదంబు చేకొని సురారిమయమ్ముగ నేలుచున్ గ్రమ
క్రమమున నష్టదిక్పతులగద్దియలం దనపాలుచేసి వి
క్రమమున మూఁడులోకములు రాజ్యము సేయుచు నందనమ్మునం
దు ముదముమీఱ నచ్చరలతో విహరించె నవార్యచర్యుఁడై. 498

చ. అనవరతంబు కల్పకసుమాంచితఁడై, సుధ గ్రోలుచున్ సురాం
గనలఁజెఱుఁగ దవిల్చి కడుఁ గంటకుఁడై మఖభాగముల్ హరిం
చి నిఖిలదేవతల్ తనదు సేనయకాఁ బవరించి తత్కృతుల్
పొసరుపఁజేయుచు న్నెగడెఁ బొంపిరివోయిన మేటిసంపదన్. 499

చ. ఒకఁడు జముండు శ్రీదుఁ డిఁకనొక్కఁడు వహ్నిమతోక్కడింకవే
తోకడుఁ దినేశ్వరుండు శశియున్ మఱియొక్కఁడు ఛాయుదేవుఁడిం

కొక్కడు నొకండుపాళి యిటులొక్కొక్కదొక్కొక్కరుండుగాఁ దదీ

యకృతులు సేయ నేర్పఱిచె నాత్మకు నచ్చిన దానవేంద్రులఁ. 500

వ. అంత నమరులు విరాలంబులై దానపుల ధాటికి నోడి యరణ్యంబు శరణ్యంబుగా
గుహలు గృహమ్ములుగా నలందురుచు నక్కడక్కడఁ బంచబంగాశమ్ముగాఁ జరిం
చుచు సుఖం బెఱుంగక విమనస్కులైయుండి రని వెండియు, 501

చ. నరవర ! కాలవర్యయమనం గడు దుర్బరః మెంతవారు త
త్పరత సుఖంబు దుఃఖమును దాల్చురు భిక్షు రాజుజేయు భూ
వరు నతిథిం బొనర్చు బలవంతుని దుర్బలుఁ జేయు దుర్బలుఁ
స్థిరబలుఁజేయు నయ్యది యజేయము దాటగరాదు బ్రహ్మఃన్. 502

ఉ. శూరు లచూరులన్ మిగుల సూరు లసూరులనం గలారె ? యె
వ్వారికి నెన్నియే స్థతు లవారణఁ గాలముగూర్చుఁ గాక యెం
తే రహి నూలుజన్మముల నిష్టమెయిఁ బవరించి యింద్రుడై
పాములేవి దుఃఖముల బాల్చుడునే ? యటుగానిచో నృపా. 503

క. హరుఁడు కపాలం బూనుట, హరి నానాతుచ్ఛయోనులందుఁ బడుటయు
స్మరనాదః కాలగతి దు, ర్భర మియ్యది యిట్టి దనుచుఁ బలుకం గలదే. 504

ఉ. ఈగతి దేవతల్ వనములే శరణమ్ముగ నేగ శుంభుఁడు
ద్యోగము చేయుచుండె నటు లొక్కసహస్రము నిండె వర్షముల్
భోగములేమి నెంతయును బొల్పఱి యింద్రముఖామరుల్ దివం
దేగతిఁ గొందు మెట్లు వధియింతుము వీని నటంచు నెంచుచుఁ. 505

వ. ఒక్కనాడు బృహస్పతిం గని చుహాత్మా ! నీవు సర్వజ్ఞుండ వీ సంకటమ్మున
నొసరన దగు నుపాయ మ్మొందుయోజించి సురలం బార మేడింప ననుగ్రహింపుము.
మంత్రమ్ముల ప్రభావమ్ము లప్రమేయంబులు తదృశమ్మున నభిచారిహోమం బొండె
విష్టుల నొండెఁ జేయించి మావదంబు మాకు జేకూర్చుము నావుడు బృహస్పతి
యిట్లనియె. 506

ఉ. నల్లవో ! మంత్రతంత్రము లనన్ విధిచోదిత రీతిఁ గార్యముల్
చెల్లఁగఁ జేయు నెక్కటిగఁ జేయఁగ నేరవు త త్తదాదిప
త్యోల్లసితుల్ సురేశ్వరు లహో ! యిటుమీరలు దుర్దశాహతుల్
పెల్లగ నున్నవార లెటు పెం పిడు నయ్యవి కేవలస్థితిన్. 507

వ. ఆదియునుం గాక యవశ్యభావ్యంబులగు కార్యంబులకుఁ బ్రతీకారంబు లేకుండు
నై నను దనకొలఁది నుపాయం బొనర్చుట శిష్టానుమతంబు దై వంబు ప్రధానం బని
కొందఱు చెప్పినను దాని నుపాయవాదు లంగీకరింపదు కొంద టుభయమ్మువను
గాఁకపిద్ది యని నుడువుచురు గావున నర్వంబు నేకం బొనర్చి, 508

క. కేవలము దై వము యనక, కేవలము నుపాయమన కొగిన్ బ్రతికారం
దేవెంబ నెచటఁ దగు నది, మేవదియించెద నొనర్చుఁ డీరు కడంకన్. 509

క. మును మహిషాసురునిం జం, విననాఁ డయ్యంబ సురలఁ బ్రేముడిఁగని చె
ప్పిన విధము మఱచితిరె చ, య్యన నజ్ఞననిం దలంపుఁ దాపద దొలఁగున్. 510

ఇంద్రాదులు హిమాలయమ్మున కరుగుట.

వ. కావున హిమావలమ్మునకుం జని మనోహరంబగు నప్పర్వతమ్మున నప్పరాంబ
మాయాబీజపురశ్చరణం బ్రవ ర్తించినఁ గార్యసిద్ధియగు నయ్యెడ నప్పరశ క్తి యెల్లి
ప్పుడు వనియించు ననియున్ వింటి నావుడు నిలింపులు తద్గిరిశిఖరమ్మునకుం జని
మాయాబీజమ్ము జనియించుచు నిట్లు నుతించిరి. 511

దంధకము.

శ్రీమన్మహాదేవి ! విశ్వేశ్వరప్రాణనాథే ! నదానందరూపే ! సునందదే ! తే !
నమో, దానవాంతప్రదే ! మానవానా మనేకార్థదే ! భక్తిగమ్యస్వరూపే ! నతే నామ
సంఖ్యాం నతేరూప మీ దృ క్తథాకోపివేదాదిదేవాదిరూపే ! త్వమేవాసి సర్వేషు శ క్తి
స్వరూపా, ప్రజాసృష్టి సంహారకాలే సదైవ స్మృతి స్త్వం దృతి స్త్వం త్వమేవాసి
బుద్ధి ర్జరాపుష్టికుష్టి చృతిః కాంతిః సువిద్యాసులక్ష్మీర్గతిః కీర్తిమేధే త్వమేవాసి
విశ్వస్య బీజం పురాణం యదాయై స్స్వరూపైః కరో షీహ కార్యం సురాణాం
చ తేభ్యో నమా మోఽద్యశాంత్రై క్షమా యోగనిద్రా దయాత్వం వివక్షా స్థితా
సర్వభూతేషు శ పై స్స్వరూపైః కృతం కార్య మాదౌ త్వయా యత్సరాణాం
హతాసౌ మహారి ర్దూందో హయారి ర్దయా తేనదా సర్వదేవేషు దేవి ! ప్రసిద్ధా
పురాణేషు వేదేషు గీతా కి మత్రాప్తి చిత్రం యదంబా నుతం స్వం ముదా పోషయే
త్రోషయే త్నమ్యగేవ ప్రసూప్త్యం యతోవిర్జరాణాం సహాయాకురు పైకచిత్రేన
కార్యం సమగ్రం నవా తే గుణానా మియత్రాస్వరూపం వయం దేవి జానీమహే
విశ్వపంద్యే కృపాపాత్ర మిత్యేవ మత్వా తథాఽస్మాన్ భయేభ్య స్సదా పాహిపాతుం

సమర్థే । వినా బాణపాత్రై ర్విసాముష్టిమాత్రై ర్విసాశూలఖండై ర్విసాశక్తి దండై రిహున
హస్తు మేవాసి శక్తౌ వినోదా త్రథాపీహ లోకోపకారాయ లీలా ఇమా శ్శాశ్వతం
నైవ జానంతి మూఢా సకార్యం వినా కారణం సంభవే ద్వా వయం తర్కయా
మోఽనుమానం ప్రమాణం త్వమేవాసి కర్తా స్య విశ్వస్యరాతా భవే త్సృష్టికర్తా
ముకుందోఽవితాయం హరో నాశకృద్వై పురాణప్రసిద్ధా నకిం త్వత్ప్రసూతా త్రయ
స్త్రేయుగాదౌ త్వ మేవాసి సర్వస్య తేనైవ మాతా త్రిభిత్వం పురానాధితా దేవి
దత్తా త్వయా శక్తి రుగ్రాచ తేభ్య స్సమగ్రాత్వయా సంయుతా స్తే ప్రకుప్యంతి
కామం జగత్పాలనోత్పత్తి సంహారకార్యం త్వదీయాంఘ్రి యుగ్మాశ్రయాన్ కుంభ
దైత్యార్ధితాకా నిర్దరాన్ దేవి పాయా స్త్వదస్య న్న తే జానతే దేవి దుర్గే ।
సమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః ॥ 512

వ. అవి వినుతించి వెండియు,

513

గీ. విబుధబృందమ్ములెల్ల నీ వెంట నంటి, యెల్లచేక వినుం గొల్లు రెఱుకకలిమి
నట్టి త్వత్పదపద్మమ్ము లరసి భక్తి, మననెఱుంగని యతుఁ లతిమందమతులు. 514

గీ. కమలవై కీర్తివయ్యును గాంతివయ్యు, లజ్జవై స్థితివైన జగజ్జనని వి
ను మది భజియింప కకట దంభముననుండు, వైష్ణవులసౌరులునుబాకుపతులుదేవి;

క. హరిహరు లేడుగడగ విన, బరమాదరమున యజింప వల నెఱుఁగమి నీ
చరణములు విడుచు దుర్మతు, లరయకా విధివంచితాత్ము లవఁదగు నంభా. 516

క. హరి జతురసముం గొవి సా, గరజాపదరంజనమ్ము గావించున్ శం
కరుఁ డగజాపదపంకజ, పరాగరతుఁ డింక నొరుల వాకొనఁగలదే. 517

క. సారవిహీనంబని సం, సారము వర్జించి జన్మసాఫల్యంబున్
గోరి విను యతులు దలఁతు రు, దారంబగు భక్తి కలిమి దాంత హృదయులై .

గీ. పలుపలుకులేల నీ పదభక్తి లేని, చెనఁటలెల్లను రోగులై శ్రీ దొలంగి
సంసరణకూపమునఁ బడి సౌఖ్యలేక, మెఱుఁగక నశింతు రభిలలోకై కజనని : 519

గీ. కట్టియలు మోచికొని గడ్డికట్ట లమ్ము, కొనుచు నేవపు గతిని జీవనము చేయు
హేమ లందఱుఁ దొల్లి వి న్నెఱుకకలిమి, గొలువని తులువ లింత నిక్కువముతల్లి .

వ. అని పలువిధమ్ముల నమ్ముతించు నమరులఁ గరుణించి జగదంబ ప్రత్యక్షంబుగా
నుంకించి, 521

- ఉ. చక్కనిచీరఁ గట్టి విలసన్మణీభూషణభూషితాంగియై
యెక్కటి నేగుదెంచె సురలెల్లరుఁ జూచి “యిదేమొ, యిప్పు డీ
చక్కెంబొమ్మ గంగ కిటు వయ్యన నాడఁగ నేగుదెంచు నం
చొక్కమొగి న్నమస్కృతుల నొయ్యనఁజేసి తను స్తుతింపఁగన్. 522
- వ. గిరిగహ్వరమ్మునుండి గంగ కేగునెవమ్మున వచ్చి సురలంగంచి యిట్లనియె. 523
- క. ఏమీ దేవతలా! యిం, దేమి పనికివచ్చిరాక్షా! యీగతిఁ గడుఁ జిం
తామగ్నులగుటకుం గత, మేమొకొ! నా, సురలు జగదధీశ్వరి కెలమిన్. 524
- ఉ. కేలు మొగిచ్చి యంబ! మముఁ గీడ్వడకుండఁగఁ బ్రోవనెంచు మే
మాలములో సురారులకు నద్దముగా నిలుపోపలేక మా
చాలమి విన్నవింప నిటు చయ్యన వచ్చితి మేవుదక్కి మా
పాలన నీదికాదె! మును వల్కినవల్గు స్యరింపకుందువే 525
- మ. జననీ! శుంభనిశుంభులఁ దనుజు లిచ్చామాత్ర మమ్మెల్లఁదా
మనిలో గీటడఁగించి యేలుదురు స్వర్గావాస మాదుష్టు లె
వ్వనికిఁ వద్యులుగారు బ్రహ్మపర మప్పాటఁ బొసంగించె నం
గనచే జచ్చెద రా హయారిబలె, నేకంజాక్షికిన్ శక్యమౌ. 526
- క. మాపా టిట్టిది యని నీ, కేపాటం జెప్పనేర్తు మేడుగడయు లే
కాపదలకుఁ బ్రాపై దు, ప్పొరపంబగు నడవి నిడుచు నడఁగావలసెన్. 527
- క. మును మహిషుఁ జి-పి పిమ్మట, “ననములు మిము బాధ వెట్టునప్పుడు నన్నున్
మనమునఁ దలపుడు కార్యం, బును దీరెద” నన్నమాట పొల్లగు నంబా! 528
- వ. శుంభనిశుంభు లట్లుండ ర క్తవీజదండముండు లను వారు గను మొఱకులై వారికి
జానటగా నున్నవారలు. వేయేల నష్టదిక్పాలకులును విప్పుడు రక్కసులకా
నెఱుంగుము. 529
- క. అనదలమై నీపాదం, బునఁ బిడు మముఁ గరుణఁజూచి పొగరుమిగులు న
ద్దనుజులఁ బరిమార్చక యు, న్నును నిటు లెన్నాళ్ళు వనమునం బడుదు మిఁకన్.

దేవి శుంభ నిశుంభుల పురమ్మున కరుగుట.

- వ. ఇట్లు మాటిమాటికి సన్నుతించి వనటంబడు నమరులయెడఁ గరుణ గలిగి యప్పా
ర్వతి తన శరీరమ్మునుండి యిచ్చామాత్రమ్మునఁ గౌశికి యను నొక శక్తిం బుట్టిం

చిన నయ్యందిక నీలవర్ణయగు కతనఁ గాళిక యనియుఁ గాకలాత్రి యనియుం
బరఁగి మహాఘోరాకారంబు గలిగి సర్వకామప్రదయై చెలువారె; నప్పరాంబయు
సర్వభూషణభూషితంబగు యాపమ్మనఁ బరిధిల్లుచు నమరుల కానంద సందా
యనియై యిట్లనియె. 531

ఉ. శుంభవిశుంభులన్ దివిజసూదనులం బరిమార్చి సంపదా
రంభము మీ కొనర్తుఁ దలరం బని లే దిఁక నాకులార! దు
ర్దంభమునకా జగమ్ముల నదలెచ్చి దుష్టలయార్తిఁ జేసి వి
శ్వంభర కింత పుట్టెనె యపాయము బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్. 532

వ. అని యభయంబిచ్చి జగదంబ స్వాంశసంభవయగు కాళిక దనకుఁ బార్శ్వవర్తి
విఁగా సింగంబు నధిష్ఠించి శత్రువురంబున కుద్దవిడిఁ జని యుపాంతోపవనమ్మున
విడిసి, 533

వ. అమరులు మోదమందఁగ మృగావళి మత్తిలఁ బక్షిబృందముల్
గుమిగొని యాలకింపఁగఁ జిగుళ్ళిగురింప జగంబు మోహవా
ర్తిమువిఁగి దొప్పదోఁగఁ గడుఁ దియ్యదనమ్మును సొంపు పెంపు నొ
క్కమొగిన యంకురింప మృదుగాన మొనరె ననేకభంగులన్. 534

వ. పదంపడి యెడనెడ నుపవనమ్ములఁ గ్రీడార్థంబు గ్రుమ్మరు చండముండు లిరువు
రును దధానరసంబు కర్ణపేయం బగుటఁ గొంతపడి నాలించి దౌదప్పుల నిలిచి
త్రిజగన్మనోహరిణి యగు నంబికను దత్సమీపవర్తిని యగు కాళికను గాంచి పెచ్చు
పెరిఁగెడి యచ్చెరువునఁ బురి కరిగి శుంభుంగాంచి మ్రొక్కి యిట్లనిరి. 535

ఉ. ఎక్కడనుండియో యొక మృగేక్షణ సింగము నెక్కివచ్చె న
మృక్క-యనన్ వశం బగునె యచ్చెలువంబు వచింప నట్టి బల్
చక్కెరబొమ్మ ముజ్జగములకా గనఁగా వినఁగా నెఱుంగ మా
టక్కరి గానవిద్య నొకటందగుఁ దక్కిన వట్టె యుండఁగకా. 536

క. మన యుద్యానమ్మున న, వ్యవితారత్నమ్ము గాన వైఖరుల దనం
తన మృగముల మెచ్చించుచు, దన కొక చెలి తోడుగాఁగఁ దనరెడివింటే. 537

వ. వెయ్యేల యబ్బలికారత్నం బెవ్వతెయో కల తెఱం గెఱింగి తోడికొని వచ్చి
భార్యగాఁ గైకొని నుఖింపు మింతకన్న నీ సంసారమ్మున సౌఖ్యం బొందుడునే
యని వెండియు, 538

- మ. సరసైరావత పారిజాతములునున్ సప్తాస్యమౌ నశ్వ మం
బరయానోచితమౌ విమానము సురస్వామిన్ వినిర్జించి నీ
పరముం జేసితి నెట్టి బల్మిగల సంపత్కామతన్ మేల్మి పొం
పిరివోవం జనునీకు నీయబల దేవేరిం గొనం బోలదే. 539
- చ. వరుణునిచక్ర మీవు గొవి పాశము తమ్ముని కిచ్చి తద్దనే
శ్వరునిది చూఱుకో ల్గొలిపి సాగర మిచ్చిన నిత్యకాంతిని
స్ఫురిదురుపుప్పమాలయు నపూర్వపురత్నములన్ గ్రహించి వి
త్యరుది వెలుంగు నీకిదిగదా! తగు నెచ్చెలి యెన్నిభంగులకా. 540
- గీ. డంబు మీఱెడి యమునిదండంబు మృత్యు, శక్తియుఁ బరాక్రమమ్మున సంగ్రహించి
కాచుధేనువుపాల్గొంగల యదృష్ట, వంతునకు నిట్టి కాంతతో వలదె పొందు. 541
- గీ. స్వర్గ మర్హాది నిఖిలభువనములందుఁ, గలుగు నిఖిలరత్నముల బలిమిఁగొనిన
యప్పరఃకాముకునకు నీ కమర వలదె, యట్టి రత్నముతోడి పొం దెట్లులేవి. 542
- క. నీగృహమునఁ గలరత్నము, లీగజగామినికిఁ దక్కినేనియు రత్న
శ్రీ గౌఱఁత చెందు నీతరు, జేగఱరత్నంబు వాని నెగడించుఁజూమి. 543
- చ. అవి కై పెక్కించిన నమ్మదోన్మత్తుండు నమ్మతించి కెలననున్న సుగ్రీవుం డను
వానిం బిలిచి యిట్లనియె. 544
- గీ. దూతవై వేగమిప్పు డత్రొయ్యలికడ, కేగి కార్యంబు పొనఁగించి రాఁగఁదగుదు
వాడ్యపాయద్యయంబ యర్హంబు దీని, కంఠ్రు శృంగారరసవిదు లగు రసికులు. 545
- ఉ. సామము దానమున్ విడిచి చయ్యనఁ గొందఱు భేద మిట్టిచోఁ
గాముకు లాచరింతు రది కర్ణముగాదు రసంబు భంగరూ
పామయదాపితంబగు నహంకృతి దండమయేనిఁ దద్రసం
జేమియుఁ గనరాక మొదలే చెడుఁగాన ద్యయంబు నింద్యమౌ. 546
- క. రా నిచ్చ గలుగు కామిని, యే నది నేరుపున మదికి నింపు గొలిపినన్
దానమున సామమున నొగి, దానై చనుదేరకున్నె తక్కినవేలా. 547
- చ. అవి యనిపిన సుగ్రీవుండు నవి సింగంబు నెక్కి పర్వ శృంగారంబుగ నొప్పు
నజ్జగదంబం గవి మ్రొక్కి వినియమ్మున నిట్లనియె. 548
- చ. త్రిదశుల జీరికిం గొనక దేవపదమ్మును గొన్న శత్రుడు
ర్మదపరిహారి కుంభుని స్మరప్రతిమాను నెఱింగి యుండుదే

మదవతి : దూత నే నతని మన్ననకుం దగువాడఁ నీడు మే

ల్విదమును విన్నిఁజేసి స్మరిపీడితుడై ననుఁ బంపె నియ్యెడన్. 549

ప. అతండు నీయెడల మోహమ్ముకతన వినకుండై పలికినపలుకులు వినుము. 550

చ. అమలినగాత్రి : దేవతల సందఱ గెల్పితి సర్వయజ్ఞభా

గములునుదీయమల్ త్రిదశమస్మరుఁ డన్బిరు దొంది నాకలో

కమునఁ గలట్టి రత్నములఁ గైకొని ముజ్జగమెల్లఁ జేతిలో

నమరఁగ రాజ్యమున్ వలయున బ్దొనరించుచు నుంటి నుద్ధతిన్. 551

గీ ఇట్టి దట్టుడనైన నాకిగురుఁబోఁడి, నీడుచెలువంబు వీనుల నిండి కాము

దారి కోర్పుట పెద్దయు భార మయ్యె, నెరవుచేయక పేర్కొ నీవరయ వలయు. 552

ఉ. దాసుడ నైతి నీమది ముదం బెటులొందు నటల్ చరింతు నా

సాసలఁ జిక్కుచున్ననను నాఱిడి వెట్టి యేలుకొమ్ము నా

వాసి యెఱుంగు మెవ్వరికి వధ్యుడగాను ననున్ వరించి నీ

తేనకు లీఁకలేక చరియింపుము నిత్యమనాసిగతిన్. 553

ప. అతని పట్నాల చందంబియ్యది దీనంగల సారం బరసి స్రక్కుత్తరం బొనంగి

త్రిలోకీరాజ్యంబు నీవయై యెల్లదానపుల నేలికొనం దగదే : నావుడు జగదంబ

మందహాసం బిగురొత్త నిట్లనియె. 554

ఉ. జేతగ దాతగా సుగుణసింధుఁ గాఁగ నఖండలక్షణో

పేతునిఁగాఁగ సుందరుఁగ నే వినియుంటిని శుంభునిఁ యిక

స్పృతుఁ దదీయసోదరు నశేష జగమ్ములయందు; వావిపైఁ

బ్రీతి జనించియే యిటకుఁ బేర్మిమెయిఁ జనుదెంచితింజుమీ. 555

మ. సురయజ్ఞసురమానవవ్రముఘటం జూడంగఁ జూడంగ నె

ల్లరు మీరాజున కోడియుంటి మని రల్పప్రజ్ఞలం బొందరా

మి రసజ్ఞోత్తరుడైన మీ విభునిపై మేల్చుట్టి నారాకః బం

గరు రంగారెడి రత్న మెవ్వధమునం గాంక్షింపదే మేల్మితై. 556

క. అదిగాన మీవిభుని బలె. మదినను మన్నించి నాదుమాట లతని నె

మ్మది కెక్క నొంటిపాటునఁ గదిసి వచింపు మిటులైనఁ గార్యము పొనఁగున్ 557

ఉ. సుందరు లందు మేల్మిగల సుందరుఁ డంచు వదాన్యుఁ డంచు మ

ధ్యందినవీరజాప్రకిరణావళిఁ గాదనఁ జాలుతేజ మిం

పొందెడివాఁ డటంచు నిను నోపినవట్టును బూని వింటి నీ

యందు మనమ్ము పుట్టి వశనై చనుదెంచితి నేమి చేసెదో.

558

వ. ఇంక నొక్కకొంతగలదు వినుమది యెట్లంటేని మున్ను కొండికనాఁడు సఖీజన
సమక్షమ్మున నొకవ్రతంబు పూనితి.

559

క. బలమున నాతో నెవ్వఁడు, గలనం గాలూఁది నాదుగర్వ ముడుపు న

య్యలఘునిఁ బతిగాఁ గైకొన, దలఁతు ననన్ సఖులు నగిరి తద్దయు నన్నున్.

క. అది మొదలు నేఁడు తుద నా, మద మడఁచెడి వీరవరుఁ డమంముఖ్యులయం

దొదవఁడు నీ విఁక విది ప, న్నిదముగ ననుఁ గొనుము దైర్యనిధి ఎగుకతనన్.

వ. ఇట్లంటిని మీ ప్రభువుతో నేకాంతమ్మునఁ బలికి యెత్తెఱంగున నైనఁ గార్యసిద్ధిం
బొందు మనవుడు సుగ్రీవుండు విష్ణుయా విష్ణుదై యయ్యంబ కిట్లనియె.

562

ఉ. చందనగంది ! యిట్లనుట సాహసమాత్రము శ్రీశృభావ మీ

చందము గాక, యెల్ల దివిషద్గణ మెవ్వనిపేరు విన్న నా

క్రందన మాచరించుఁ గడుఁ గావలఁ డట్టి యఖండు కుంభు నీ

వెందు జయింపనేరై ! చటులేక్షణపాతముచేతఁ దక్కినఁ.

563

వ. కావున శ్రీశృభావమ్మునం దొడరు మూర్ఖత డిందుపఱచి కుంభు నొందె వికుంభు
నొందెఁ బతిగాఁగొని సుఖం బుండు మదియునుంగాక శృంగారం బెల్లరకును
మెత్తదనమ్మున ననుభావ్యమ్ముగాని వేఱొండు విదమ్మునఁ బదనుపడదు. నావచ
నమ్ము లనాదరించి గర్వించితేని యతండు గ్రుద్ధుండై దుర్మదులగు భృత్యులం బిలిచి
విన్నుం బలాత్కారమ్మునఁ దన సన్నిధికి రప్పించికొన నేర్పు నట్లు కేశాకర్షణాది
కమ్మునకుం లోనై సిగ్గుల నుంకించుటది నీబోఁటి బోటికిం దగు పాడియే ! విను
మదియునుంగాక,

564

క. రతిసుఖ మెక్కడ, యుద్ధా, దృతి యెక్కడ, మిగులదవ్వు ! తెలిసి యరువురం

దతివరో ! యొక్కనిఁ గైకొని, మితిమీఱు సుఖములఁ దవలి మెలఁగుట తగదే.

వ. నావుడు జగదంబ యిట్లను,

566

క. కుంభవికుంభులు బలియురు, వంభోదిగభీరులంచు నరయుదు నీవుం

దంభ మెఱుంగక తెలిపెడి, గంభీరత గలవు వ్రతము గాదన దగునే.

567

ఉ. సంగరరంగమందు ననుఁ జక్క నెదిర్చి జయించి నాడు పా

జేం గొను బొప్పు నా వ్రతిన విక్రమకౌక యలంతిఁబోవ ది

- బృంగి వచించి యొప్పమిని బంధుసమేతముగా రసాతలం
బుం గయికోలు మే లనుచుఁ బావికదెల్పుము మీ యధీశుతో. 568
- వ. మహ్యులాఘాతమ్మునకుం బెగడొందు కాతరునిం గొన నేనంత బేలనే! సంగర
మ్మున కియ్యకొననినాఁడు సర్వమ్మును మర్త్యమ్మును ద్యజించు బొప్ప నీవు భరం
బని యెంచక నావలికిన చందంబు సత్యంబుగా వచియింపుము. 569
- క. తనరాజు నెడల శాత్రవ, జనులయెడల సత్యరీతి జవదాఁటక యుం
డినదియ దూతల ధర్మం, బని యెఱిగి యథార్థ తత్పరాత్ముఁడ వగుమీ. 570
- వ. అవి యిట్లు నీతియుక్తమ్మును బ్రగల్భమ్మును సహేతుకమ్మునుగా నుపన్యసించిన
నయ్యంబిక వచనమ్ముల కుత్తూం పీ నేరక సుగ్రీవుండు విన్మయం బంది తన రాజు
సన్నిధి కిరిగి నమస్కరించి యిట్లనియె. 571
- గీ. సత్యము ప్రియంబునై నవచనము దొరక, దని యసత్యంపుఁ బలుకు నాకనభిమతము
గావునఁ బ్రియంబుగాకుండుఁగాక నిజము, పల్కెదఁ గృపానుగతి వినవలయు నధివ.
- వ. అక్కన్నియ నివాసం బెద్దియో యెయ్యెడ నుండి యియ్యెడ కడుదెంచెనో నిక్క
వమ్ముగఁ దెలియదు; తెలిసినంతవట్టును వివరించెద. 573
- క. మదమున సంగరమున ని, న్నెదిరింపఁ దలంచియున్నదెంతయు గర్వా
స్పద మక్కమలానన నె, మ్మది యాపె వచించినట్టి మాటలు వినుమీ. 574
- వ. జాల్యమ్మున సఖీసహజ్జమ్మున సంగరరంగమ్మున నెవ్వఁడు నా కెమరై పోర
జయించు నవ్వానిం బతిగాఁ గైకొందుఁగాక యివీ వ్రతంబు పూనినదఁట! ఆయ్యది
యవంధ్యమ్ముగాఁ దుదముట్టింప నమకట్టి యున్నదాన ననియు మీరాజు లందులకు
సమ్మతించి యట్లొనరింప వరింతుననియు వచించి నన్నుఁ బుత్తెంచె దేవర
కెయ్యది హితం బట్లొనరింపఁ దగునని వెండియు, 575
- క. సింగంబు వాహనం బొక, యంగన బాసటయుఁ గాఁ దనంతన కడు ను
ప్పొంగుచు నెంతయు నీతో, సంగర మాపించి యుండె సఖి రాజేంద్రా! 576
- వ. నావుడు కుంభుం డనుజుని దిక్కు మొగంబై, 577
- గీ. ఆబల యొక్కతె తోడఁట! యతివయంబు
పోరుటకు వచ్చెనఁట! నీవు పోయి వత్తొ,
యేఁ జనుట యెప్పొ, వచియింపు మేది మేలో?
నావుడు నికుంభుఁ డిట్లను నయము మెఱయ.

- గీ. ఈవు చన నేల నే నట కేగ నేల, ధూమ్రలోచనుఁ బంపు మత్త్యేయజాతీ
నిటకు నిర్మించి తెచ్చు నొక్కింతతడవు, కాకమున్న వరించు నక్కొంత నిన్ను.
- వ. పిదప వివాహం బొనరించుకొని సుఖం బుండు మనుడు శుంభుండు వల్లె యని
ధూమ్రలోచనుం బిలిచి యిట్లనియె. 580
- గీ. ఎవ్వఁ డడ్డంబు పొచ్చిన నీడఁ బోక, వట్టి కలఁగించి తత్పార్శ్వ వర్తిని యగు
నంగనం జంపి చంచలాపాంగి నత్త, లోదరిని దెప్పు నాకు నామోద మిమ్ము. 581
- క. మృదుమార్గజములు నీపై, నది విడిచినఁ గనలి సునిశితాప్రముఖఁ గొ
బ్బెమనూ : యొడ లెఱుంగక య, మృదవతి నా కెంతయేని మాన్యయగుఁ జూపి.
- క. దానికిఁ దోడగువారల, పై నెన రించుకయు లేక పరిమార్చుము నా
ప్రాజంబు ప్రాజమగు న, మూనినిఁ గాపాడి యిటు కమరఁ దేరవగున్. 583
- వ. నావుడు సేనాసహితుండై ధూమ్రలోచనుం డరిగి దౌడవ్వల నయ్యంబం గాంచి
వినయపురస్సరంబుగా నమస్కరించి మృదుమధురములగు వచనమ్ముల నిట్లనియె.
- చ. వినుము మృగాక్షి : కామశరవేదన కోర్వక మావిభుండు దూ
త ననిపె వాఁడును సరసతఁ గడు సామవిధంబు నీయెడం
జొనిపిన నీవు వానియెడఁ జొక్కపు వ్యంగ్యపు రంగులీనఁ జె
ప్పినవచనంబులెల్ల మది వేఱుగ నెంచె రసం బెఱుంగమిన్. 585
- వ. విమ్మట వాఁడు మారాజునకుఁ దనయెఱింగిన విధమ్మునఁ జెప్పిన నతండు చింతా
తుండై ననుం బనిచె నీయందుఁ బ్రేమం బగ్గలం బగుకతన నీ వట్లాడుటకు
సహింపక విరహోతుడై హృదయమొక్కింత చేసికొని వండురుచున్నవాఁడు
“న న్నెవ్వఁడు సంగ్రామమ్మున జయించు నవ్వాని వరియించెద” నను నీవలుకుల
కర్థం బిట్లుగా యోజించె నెట్లంటేవి, 586
- గీ. సంగరం బన రెండు దెఱుంగు లందొ, కండు రతిజంబు తక్కునొకండు బవర
మొకటి సుఖమిచ్చుఁ దక్కిన దొకటి దుఃఖ, దాని శత్రుపురస్కృతత్వంబు కలిమి.
- వ. అం దనంగసంగరంబున నన్నెవ్వఁడు జయించు నవ్వాని వరియింతు ననుట గాకేమి
యని కృతఃకృయుండై నకలార్థవేది నగు నన్ను మరల ననిపె. 588
- క. నీ చాతుర్యమ్మును విని, నీ చనవుం గోరు శుంభునిం బొందుము నీ
దీవాకచక్రమునకుఁ, వానైనై పుణికి సార్థవై భవ మొదవన్. 589

వ. కామశాస్త్రవేత్తయగు మరాజు నీ హావమ్ములకుం దగు భావమ్ము లావరించి ని
న్నెక్కటి జయింప నేర్పు నియ్యడ నిక్కాళికయ సాక్షిణి యగు నని పెండియు.

చ. విను సుఖశయ్యపై శ్రమ జవింపఁ గరంచి నఖతమ్ములన్
దనువున రక్తిమఁ గొలిపి దంతముల మ్మునుమోచి నొక్కి గా
సి నొనఁ జేసి చెమ్మటలు చిమ్మఁగ బేర్చిఁ గలంచుమానిభుం
గనుఁగొన నేగుదె మృతఁడు గాంచినతోడన నీకు దాసుఁడౌ. 591

ఆ.వె. సురతయోగ్యమైన సౌలపును మెలపును, బొలుపు గలిగి చెలఁగు పూవుఁబోడి
కకటః, నీకు సునిశితాస్త్రపరంపర, వైఘఁ బాడియగునె చంపలాక్షి. 592

కాళిక ధూమ్రలోచనునితో యుద్ధముచేయుట.

వ. కావున హితంబును రుచ్యంబునునగు నావలుకు విశ్వసింపు మెవ్విధంబునను సుఖం
బీజాలని పెనఁకువకుం జొరకుము నావుడుఁ గోపాబోషంబు దీపింపఁ గాళిక వాని
కిట్లనియె. 593

క. రోషం బుడిగి వృథా శై, లూపునిగతి బెట్టిదమ్ములుం గొఱగాముల్
భాషింతుఁ వార, మత్తః, వి, దూషకః, పోరిత మొనర్చఁ దొడరుము కడఁకక.

క. విను విన్నుం బింపిన కుం, భవికుంభులఁ దునిమి యమునిభవనమ్మునకుం
బనువఁగ నున్నది మాదే, వి నెదిరిపోరాడు మింత వేరము లేదే. 595

చ. అనుచితరీతి మాజనని కాకలుషాత్ముల కేటిపెండ్లిః న
వ్వనగునుగాక, వక్కపయి వాంఛ జనించునె సింహి కక్కటాః
యను వగునేమొకో, కరిణి కారయ గర్దభసంగః, మెందు నే
వివి గవయంబు నొందఁ జనునేః మొద వంగజతాపసంగతిన్. 596

వ. కావున దురాత్మాః, నీ దురాలాపమ్ముల కందిక వైచినిను నేను సహించెడిదానఁగాను
జీవింప వలతేవి వైశంబి చని యాదుర్మదులం గలసి పాతాళమ్మున కరుగుము
వేతొందు బ్రతుకుతెలుపు నీకుం జొప్పడదనవుడు ధూమ్రలోచనుండు తామ్రలోచ
నుండై. 597

మ. కలహంబిన్నను గాలుఁ ద్రవ్వెదవెః నీ గర్వం బడంపంగ నే
వలఁతిం గాకయ యింతవట్టు నిటు సంభాషింతునేః కాళిః, కే

వలము న్నిన్ను వదించి సింగమును జావన్నొత్తి యిబ్బాలికన్

బలిమిం గైకొని యేగి మా విభునకుం బట్టంబు గట్టించెడన్.

598

క. రసభంగభయమ్మునఁ గా, దె సహించితి నింతవట్టుఁ దెలియక నాతో

డ సమర మొనరింపఁగఁ దా, మన మూనెద విపుడ నిన్ను మాయుంతుఁ దగన్.

క. నాపుడుఁ గాళిక కోపం, బావిర్పవ మంద విట్టు “లనదపగిది నే

లా, వెఱపుమాలకూతలు ?, కావల మడఁగింతుఁ బోఁగఁ దొడరు” మనన్.

ఉ. ఆ పలుకుల్ శితాత్రములయట్టులు కర్ణములం బగుల్ప న

ప్యాపపురక్కసుం డడరి బాణవరంపరల న్నిగుడ్చ ను

ద్రీపితకోప కాళికయుఁ దీవశరమ్ముల వానిఁ ద్రుంచి దు

గ్లేపుని ధూమ్రలోచను ‘బలే’ యిది మెచ్చుఁగఁగొట్టె నిర్జయల్.

601

ఆ. వె. అంతఁ బోక వాని యరదమ్ము నుగ్గుగాఁ, జేసె సింహనాదభాసురముగ

నసుర వేటుతేరి నాయిత మొనరించి, కాండవృష్టి గురిసెఁ గాళిమీఁద.

602

ఉ. ఆవిశితాత్రసంతతుల నన్నిటి సంతరమంద త్రుంచి బి

ట్టునిన కోపవేగమున నొక్కటఁ బెక్కులు గాఁగ నత్రసం

తానము స్రుమ్మరింప నొకతండముగాఁ బడి రెల్ల రిక్కసుల్

వాని రథంబు రిద్యములు వమ్ముగ సూతునిఁ దున్ని వ్రేల్చిడిన్.

603

మ. రనువున్ భగ్గుముఁజేసి దేవతలు మోదంబంద శంఖంబుఁ బ

ట్టినఁ దన్నాదమునం దిశల్ పగుఁమాడ్కిన్ మాటుమోషించె న

ద్దనుజుండున్ బరిమంబు దాల్చి పటువాగ్దంభమ్మునన్ ‘బింగలో

చను : యొకుత్పితరూప : నిప్పిపుడ పంచత్వంబు నొందించెడన్’

604

శా. హంకారమ్మున నిట్లు ప్రేలుచు జగం బల్లాడ నుంకించి యే

కొంఁక లేక తటాలునన్ విడువ దిక్కుల్ వ్రయ్య వక్కాళి దా

హంకారారవమాత్ర భగ్గుముగ నుద్యోగించినన్ దైత్యు లే

వంక నిల్వక పాటిరంత సుమముల్ వర్షించి రాదిత్యులున్.

605

చ. సురవర : ధూమ్రలోచనుఁ డనాథగతి న్నిజనైన్యదానవో

త్కరసహితమ్ముగాఁ బడె నఖండగతిం జెలరేఁగి మాంస మా

దంమున నాహరింప వడిఁ దద్దయు మూఁగిన కాకగృధ్రజా

తింవములున్ శివారవము దెప్పరమయ్యె రణాంగనమ్మున్.

606

ప. తత్సైన్యమ్ము సందలి యశ్వమ్ములయు ఖరమ్ములయు వారణమ్ములయుఁ బరిలంబు మెక్కి కై పెక్కి భూతప్రేతంబులు నాట్యంబు లొనర్ప దొడంగె నంత నయ్యేవ మువకు నైవక యంచిక దౌదవ్యుఁజువి. 607

ఉ. బిట్టుగఁ జిందముం దిశలు పీఁటలు వాఱఁగ నొత్త కుంభుఁ డ
బైట్టడమౌ రవమ్ము విచి పేర్చినశంక గృహమ్మువీడి యే
మిట్టి విరుద్ధ మంచు నెర నెంచెడిలోనన యేగి సైన్యముల్
గిట్టినవార్త కొంతవడికిన్ హతశేషులు మొక్కి చెప్పినన్. 608

చ. తెగిన కరిమ్ములన్ సగముద్రెళ్ళిన మేనులు వింతలింతలై
పగిలిన మూర్ధముల్ వడిన పార్శ్వము లొల్కెడి నల్ల వజ్రులై
మగఁటిమి కోహటించి తనమానము దూలఁగ నేడ్చు సేన నె
వ్వగఁగని కుంభుఁ డిట్టులను వక్త్రమునన్ వెనుఁజాటు దొట్రిలక. 609

గీ. ధూమ్రలోచనుఁడేమాయెఁ దోయజాక్షి, యేల రాదొక్కొ మన సైన్యమేడ తేగె
బిగ్గులై మీర లీగతి బడల నేల, మందమతులార ! వివరించి మాకుఁ జెప్పఁడ.

చ. కడు బెట్టిడముగ గిరులును, బుడమియు నాకనము సంద్రములు గ్రక్కఁదలన్
దొడరఁగ శంఖఁచ మొక్క, క్కడు వినఁబడు దావి తేమి కతము నుడువుఁడ !

ప. నావుడు రక్కిసులు "చెప్పెడి దేమి ? యక్కాళిక ధూళిగా మన సైన్యమ్ముల త్రుళ్ళ
డంచి ధూమ్రలోచను గిట్టించె. 612

క. సుఁహర్షదాయకంబు న, సుఁశోకవిదాయి యగుమఁ జొప్పురు నాబీ
కరిశంఖరావ మెఱుఁగుము, పరదేవీరచిత మనుచు భవ్యవిచారా. 613

క. మనధూమ్రలోచనుఁడుఁ పై, న్యనికాయముతోడఁ ద్రెళ్ళ నమరులు మోడ
మ్మునఁ బుష్పవృష్టి గురిసిరి, మనమున భయ మంది మేము మగిడితి మిటకుక.

క. ఏకాకినియై చూడె, లోకమ్ముల నాల్గ దిక్కులుక బిట్టుగ నా
లోకించుచు సింగముపై, నాకామిని వెలియుచున్న దాహవకాంక్షక. 615

ప. ఇంక సంగరంబొందె సంద్ధియొందెఁ గర్తవ్యంపు తెఱంగెఁ జింగి వర్తింపు మయ్యం
గనుకఁ దోడుగా నెవ్వరును లేకున్నను సురలు బార్షిగ్రాహులగుదురొకో ! యని
శంకింతు నయ్యాహునసమయమ్మున హరిహరులును, లోకపాలురును, దక్కిన
యమరులును, గందర్భులును, దౌదవ్యుల సంబరంబునుండి సుమాళమ్ముగ నీక్షించు
చున్నవారవి వెండియు. 616

- గీ. అత్తలోదరిసాహసం బమ్మగొడ్డి, యక్కు నగ్గజగమన మహోద్యమంబు
గనఁగ సురలను గిరలను గొనక తాన, మనలఁ బరిమార్చు నని తోచె మాకు నధిప.
- చ. మనమొకలెక్కయే ? విను మమానుషశక్తి నెసంగు నజ్జగ
జ్జనని చరాచరమ్ములు వెసం బొడిచేసి యొకింతలోన స
ల్పనయినఁ జాలు నీ కెటులు పాల్పడు నట్లొనరింపు మింత వ
ట్టును నిజ మింక నీమతిపటుత్వము, దై వము, మాయదృష్టముకా. 618
- చ. నావుడు కుంభుఁడు నికుంభుదిక్కు మొగంబై. 619
- క. మనఘావ్రులోచనుని నై, న్యవికాయముతోడ యమపురాతిథిగాఁబె
ల్పనఁ గాళి చేసె నాశం, ఖనినాదం బప్పరాంబ గావిఁచెఁజుమీ. 620
- గీ. తృణము వజ్రమ్ము వజ్రమ్ము తృణము బరివి, హీనుఁడు బలాధ్యుఁడిట్టిండునట్టిఁడగుట
కాలగతి కాంఠమ్ముగఁ గలుగు నకట, జ్ఞానులకును దుష్టేయముల్ కాలగతులు.
- గీ. ఎట్టులైనను నయ్యెంబ నెనయుటొప్పొ ?
కాకి యీనెప మూవి రక్కసులఁ జక్కఁ
జేయవచ్చెనా ? మన మేమి చేయఁదగునా ?
యెల్లవిదముల యోజించి యెఱుంగఁ జెపుము. 622
- క. కొండికవయ్యను మతి నా, ఖండలగురు నన్నిభుఁడవు కాలొలఁదిగ నీ
మండలము విడిచి పాటుట, భండనమునకన్న లగ్న పరికింపు తగన్. 623
- చ. ఇట్టి యెడతెగని సంకటమ్ముల నీకు మిక్కిలి బుద్ధిమంతులు లేరు చక్కఁగ నొక
దిక్కు విచారించి గ్రక్కున నుడువు మనుడు నికుంభం డన్న కిట్లను. 624
- క. మనకేటి పలాయన మేఁ, బనివినియెద విపుడ దైత్యబలములతో న
వ్వనజాక్షి గెల్పితెచ్చెద, ననఘా ! దైవంబుకతన నట్టిట్టెనన్. 625
- చ. మన్మరణమ్మునకు శోకింపక తగుగతి యోజించి యప్పుడు నీబుద్ధికొలఁది నొన
రింపు మనవుడు కుంభం డియ్యకొనక పలాయనంబుకన్న భండనంబ వరం
బయ్యెనేని, 626
- క. భండనకోవిదుల సుహో, ద్దండులఁ బంపెదను బెక్కుదశములు వ్రేఁగై
గండు మిగిలి కొలువఁగ మన, చండుని ముండునిని నీవు చనఁబోకు మొగిన్.
- గీ. చండముండులు మిగులఁ బ్రపండు లుద్ద, విడి నరిగి యత్తలోదరి నొడిచితెత్తు
రింత విక్రము నీకుఁ బోనేల యుడుగు, మెవఁడు శశమునకై కరి విచ్చునయ్యః

- వ. అని శుంభు నరికట్టి చండముండులం గాంచి, 629
- అ. వె. సిగ్గు లేక యొక్క సింగపుఁగొదమనై, నెక్కి యుక్కు మిగిలి యొక్కటిగ ర
జంబొనర్చ నున్న యంబికానహవరీ, గాళి ద్రుంపఁ జనుఁడు కడఁక మీరు.
- వ. పింగళాక్షి యగు నవ్వెంగలి కాళి ముంగలయై బిభీషికల్ చూపినఁ దలరక చెల
రేగి తల దఱిగి పిదప నయ్యంబికం గొని వెచ్చునది, యొడంబడక బెడిదమ్ము
లాడినఁ గడుకొని యుడిగించునది, యని యానతిచ్చినఁ జండముండులును, 631
- క. బడదాగ్ని పిడికిలింతుమొ, పుడమియు నాకనము దెనలు భూద్రమ్ములు న
జ్జడవిధు లొక్కుచ్చుడి న, ట్టడవిం గల్పుదుమొ యనుచు నార్పులు నెలఁగన్.
- వ. నైన్యసమేతమ్ముగాఁ గట్టాయితంబై యరిగి ముంగల దేవహితకారిణి యగు
నజ్జగదంబం గాంచి సామపూర్వకమ్ముగా నిట్లనిరి. 633

చండముండాసురుల యుద్ధము.

- వ. సురవిజయమ్మునం బొదలు శుంభుశుంభుల బాహుగర్వదు
ర్భరక నెఱుంగవే యబం : పైకొన నెంచెద వేరికేపియున్
దరమె, దురమ్ములో నెదిరి దర్ప మొనర్చఁగ వెట్టివొక్కొ : య
త్తరుణి సహాయఁగాఁగొని వృథాగతిఁ బోరికి మీఱఁబోలునే. 634
- క. తగుఁ దగ దని మతి చెప్పఁగ, నగుపురుషుండేని యొక్కయంగన యేనిన్
మగువరొ : లేరొకొ విను దే, వగణము పురికొల్పు, దై వవశ మట్లుండెన్. 635
- మ. విను మఘ్నాదకబాహువుల్ గలపు న న్వేదింతురే యొడ్డులం
చును మిడ్డెక్కకు శుంభునే దైతకు నీకుండో, సురేంద్రుండో : నీ
పునగర్వమ్మును బాహుసంపదయు నీకాండమ్ములు న్నీహిత
మ్మునకు న్నొక్కి వచించు నావలుకు లంఠోజాక్షి : పాటెపుమా. 636
- ఉ. ఓ వనజాక్షి : శుంభుఁ డన నొక్కవిపాటియె యెవ్వఁడేని యై
రావణపుష్కరిమ్మును దురమ్మునఁ ద్రుంచుట వింటిమే : వృథా
కావలులై సురల్ తనకు గర్వనివర్తకుడైన శుంభుపై
నీ వెడఁగుండనంబు గవి నిం బురికొల్పిరి యీసుపెంపునన్. 637
- క. నీవేమియైననున్ భర, మేవారికి : స్వార్థపరుల కెందునుఁ బరకా
ర్యావేక్షిణ ముండునె : యిక, నావాక్యము లిచ్చగించి నడుపుము పురికిన్. 638

ఉ. సుందరులందు సుందరుఁడు కూరులయందును కూరుఁ డెంతకే
నిందగువాఁడు నేర్పరి మనీషి స్మరాగమవేది మావిభుం
డందఱవంటివాఁడె ? జగదాధ్యుఁడు నీకుఁ దరీయసంగమా
నందముకన్న వేఱొకటి నాకుఁ గనంబడ దెన్ని భంగులన్. 639

గీ. హిత మిచ్చగించి దుఃఖ, స్థితికిం జొరఁబడక నీ వశేషజగము లు
న్నతి నేలఁగ మా కుంభునిఁ, బతిగాఁ గొను మింతకన్న భాగ్యము కలదే. 640

ఉ. గండున విట్లు ప్రేలుడు జగత్పరిమాత్రి యజాండమెల్లయు
వ్విండఁగ నార్చి యోరి యవినితః నయస్థితి దెల్పెదేమిఁ యా
ఖండలమంత్రివేమొః కడికండలు చేసెదఁ జక్కనిల్వ నీ
చండత వాని ముండతయు సంగరరంగమునం గనంబడున్. 641

చ. హరుహరులం ద్యజించి చితిజాఘము కుంభు వరింతునేమి ? నా
కొరుఁడు దపుండె ? యీ జగము లొక్కట నేలుదు నేననాదినై
హరిహరులెంద, తెందఱు సురారులు, కుంభనికుంభు లెంద తే
గిరి మునుమున్న నాయెదురఁ, గేవలమూర్ఖత మీఁదెఱుంగునే. 642

క. ప్రతియుగమున నీగతిఁ బం, చత భూతమ్ములకుఁ దొడరు సంగక్షింపం
గతి గలదె మీ కిపుడు సం, హృతికాలము వచ్చె యత్నమే లొనరింపఁ. 643

చ. మరణము విక్క, మెట్లయిన మానము గీర్తియు రక్షణీయ తా
శరణము లంచు నన్నుఱక సంగరరంగమునం దెదుర్చు డి
పురుసున కుంభుఁడే కొలదిః బ్రాతియుఁగాఁదగు నే వికుంభుఁ డె
వ్వరితరః మాజి నీలిగి దివమ్మున కేగుఁడు వీరపద్ధతిన్. 644

ఉ. వచ్చినవట్టు రక్కసు లవారణఁ బోరుఁడు నాక మేగుఁ డు
ద్యచ్చతురంగపై న్యములదందడి కుంభవికుంభు లంతతో
వచ్చియెదిర్చి చచ్చి సురవర్తమునన్ మిముఁ గూడికొందు రీ
మచ్చికమాటలేం శరమండలి వింపుడు ప్రొద్దు వోయెడిఁ. 645

చ. తొలితొలి విన్ను నీయనుజాతో మడియించి సురారిసంఘని
స్తులలియి వచ్చినట్టి యలకుంభనికుంభుల రక్తబీజ వి
మ్ములఁ గడతేర్చి వ్రేల్చిడిన మూడుజగమ్ముల దైత్యులన్న పే
రొలయక యుండఁ జేయవలె నోపినవట్టునుఁ బోరుఁడేదైత్యఁ. 646

వ. ఇంక వృథాలాపమ్ములాడ వలనదని పురికొల్పి ప్రేరేపిన నా చండముండు లబంధ చండిముడై.

647

కా. జ్యాటంకారము దిగ్గజశ్రుతిభిదానంపాదకంబై విరా
ఘాటాటోపము మిన్నుముట్ట నెదురై కాలూఁడ నయ్యంబ స్వ
ర్వాటివాసులు మెచ్చ నొత్తై చరమస్పృహఁ రిపుల్ గుండియల్
పీఁటల్ వాటి బడల్పడఁ హరియు నాభీలధ్వనిఁ గర్ణిలెన్.

648

ఉ. కాతరభీతిచంబును నకాతరభూతంసోత్తరంగనం
పాతము గాఁగ సంగరమథంగుంమై తగెఁ జండచండికా
కాతమహాప్రపాతిముల సంకులమయ్యె నభోతరంబు నీ
రీతిగ దిజుచోకి యెదిరించిరి రిక్కను లొక్క పెట్టునఁ.

649

కా. అన్యోన్యప్రవిముక్తకత్తతు అన్యోన్యమ్ము ఖండించుచుఁ
మమ్మెఁపేరితులై పెనంగునెడ సామర్థ్యండు ముందుం డసా
మాన్యంబై భవయన్న వెన్నెడి వరాంబు దొప్పదోగించె “వీ
రన్యాయంబు బలే” యటంచు నమరారంభాతిసంరంభయై.

650

మ. కదళీపుష్పవిధంబినేత్రరుచి వక్త్రం బెఱ్ఱఁగాఁజేయ వై
రిదవాగ్నాక్యతియై లలాటమును నిర్మేదించి యావిర్భవించె
చె దయాదూరయు వ్యాఘ్రచర్మర దుస్తేజస్క నాగజినా
స్పదయై కాళిక ముండమాల్యవరియై పాశాడికోపేతయై.

651

వ. ఇట్లు ఖట్వాంగధావిజయు నతిభీషణయు శుష్కవాసీనమోదరయు శ్రుకుటీకుటీలేక్ష
జయు విస్తారజపనయు విస్తీర్ణవక్త్రయు అగ్లాది సంశోభియునై కాళరాత్రికపరావ
తాంమ్మునుం దోవి మోరూపమ్మును నావిర్భవించి జిహ్వచాలనమ్మునం బెచ్చు
పెరిగి.

652

ఉ. ఓహరిసాహరిం బెనఁగుచున్న సురారులఁ బట్టి బిట్టు పూ
ర్ణహుతిఁజేసి నక్తమను నగ్నిముఖమ్మున, నంచుఁ గొందఱన్
బాహులఁ బిప్పిజేసి యిటువఱ్వర క్షణఁ జేసి కా? య
య్యాహవరంగ మొక్కిమొగి నాహృతిఁజేసి పరాక్రమించుచున్.

653

గీ. అట్లుఁసంబోనర్పి ఘంటాద్వితముల, గజఘటలఁ గేలఁ గొని వక్త్రగహ్వరమునఁ
బెట్టికొని పిండిపిండిగా బిట్టునమలు, మప్తతురగాదులకు గతి యొండు గలదె.

654

ఉ ఉర్వియు నాకనంబు కడియొక్కటికై యటు లెల్ల నైన్యముం
జర్వణ మాచరింపుడును జండుడు ముండుడు నీడఁ బోక దు
ర్గమదాంధులై శరపరంపరలన్ బరఁగించి యెంతయుఁ
ధూర్జహులై యెదిర్చి రని “మండగు లింతటివారు లే” రనన్. 655

మ. ఇటు లక్కాళిక నేసియేసి యొకఁ డం “ద్విదానఁబో” మ్మంచు బల్
పటువో విష్ణుచక్రముం గరమునం జాటించి బిట్టార్చి యే
యుటయున్ బాణమొకంటఁదున్మి హతకాయుఁజేసె నచ్చండు; నం
తట ముండుండు శిఖామ్రమల్ గురిసెఁ దద్దం గాళివైఁ గేళిమై. 656

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుండగు నన్నపాటున కోర్వక ముండుండు దలకడచుటయు, 657

ఉ. చండిక ముండము క్తశరజాలము లోలిన శ్రుంచివైచి బ్ర
హ్మాండము వ్రయ్యనార్చి యొకయర్థశిలీముఖ మేసి వాని బల్
గండఁగింప మూర్ఛవడి గ్రక్కున వ్రాలెఁ దదంతరమ్మునన్
జండుడు లేచి కాండములఁ జండిమఁ జూపుట మాని యుద్ధతిన్. 658

మ. గద కేలం గొని యొంటిమై నడరి యక్కాళీభుజాగ్రంబు బి
ట్టదరం గొట్టిన బాణపాశమున నయ్యంబా మహాదేవి మం
క్రదళన్ వానిని బద్ధుఁజేసె, మరలం దా లేచి ముండుండు వా
ని దళన్ వైచి కెదిర్చి శక్తిఁగొని, వానింబోలెఁ గట్టం బడెన్. 659

గీ. బద్ధులగు చండముండులఁ బట్టి బిట్టు, దిట్టయై యట్టహాసంబు దీటుకొనఁగ
నంబ కత్తెచుటకు వచ్చి ‘యరయుచుమ్ము, యాజి యజ్ఞపుఁ బశువుల నమరరిపుల.’

వ. ఆనచు నిట్లు వృకములం బోలె ననాయసమ్ముగఁ గట్టి తెచ్చిన సంతసించి
పరాంబ యట్లను, 661

క. ఇంపలరు నీడు శక్తి ని, లింపారులఁ దెచ్చి తింక లీలఁ జూపి
చంపక వేటొక భంగి ని, లింపులకున్ మెచ్చొనర్ప లేవె చతురవై. 662

వ. నాపుడుఁ గాళిక యిట్లను, నీ దానవపశుద్వితయంబును బ్రసిద్ధంబగు యుద్ధయజ్ఞ
మ్ముని ఉద్గయానమ్మునం గట్టి యాలంబించినచో నయ్యది హింసయయ్య
నహింసాప్రాయంబగు ను పల్కుచు, 663

క. కిరమునిఁ గంఠాలముఁ గొని, యిరువురి శిరములను నఱకి యీశ్వరి మోదో
ద్భుత రుదిరమును ద్రావి య, మరవరులన్ మోదవార్ధిచుగ్గులఁ జేసెన్. 664

వ. ఇట్లతిమోరంబుగఁ జండముందుల వధియించినకతమున నాయంబికకుఁ జాముండ
యను బిరుదనామంబు వరాంబవలనఁ గలిగెనని చెప్పి వ్యాసుండు మరల విల్లనియె.

ఉ. ఏమ్మట భిన్నకాయములుఁ బెల్లుదొరంగెడి రక్తమై గుబుల్
గ్రమ్మి రజావనిన్ విడిచి కల్కలఁదిం జని కుంభుఁగాంచి 'మా
యుమ్మలికంబు దీర్చుము మహోదయ ! పెందయ' నంచుగాలికా
ప్రమ్మలు చండముందులకుఁ జాపుపట్టించుట విస్తరించుచుకా. 666

వ. హతశేషు లిట్లని, రాజేంద్రా ! యాహవరంగమ్మున నక్కాళి విక్రమించిన తెఱంగు
దలంచుటకును భీతి యేతెంచెడి రాజాకారమ్మున నడరి కొందఱ భక్షించియుఁ
గొందఱఁ బిడికిలిందియు గొందఱఁ గాలఁ జమరియు విట్లు వైన్యంబుల రూపు
మాపినఁ దద్రంగస్థలంబు నెత్తురువట్టుగా మాంసంబు కర్దచంబుగాఁ గేశమ్మలు
నాచుగా భగ్గురథవక్రమ్మలు చక్రమ్మలుగాఁ ద్రెల్లిన బాహువులు మత్స్యమ్మలుగా
శీర్షంబులు తుంపీఫలమ్ములుగా నొక మహానదిచందమ్మునం బొల్పె. 667

ఉ. కాళిక చంపఁగా మిగులఁగాగల రక్కసులం గడంగి యా
భీలరవమ్మొనర్చి యొకపెట్టున సింగము మ్రింగుచున్న దీ
యాలము మాను మయ్యతివ యల్ప యటంచు దలంతునక్కటా,
కాలము చేరువయ్యె నొకొ ! కావలముకా విడజాల వెమ్మెయికా. 668

క. ఏ లలనఁగోరి నీ విపు, డాలమ్మునఁ గులవిసాళ మందించెద వా
లోలాక్షి కాలరూపిణి, గా లోనఁదలంపు మెఱుకగలఁడగు మధిపా. 669

గీ. జయవరాజయములు దై వసంగతములు, గాన నల్పార్థమునకు నిష్కారణముగ
నెల్లబంధుల సమయంపఁ జెల్లునయ్యె, వెనుక ముందును దెలియుట చనదె యింక.

వ. రక్కసులకెల్ల నొక్కకాంతచే మృతిగలుగుటకన్నఁ జిత్రం బొందెద్ది, లోకపాలుర
జయించిన నీబోటి నాబోటి యాహవమ్మునకుఁ బిలుచుట తెంతకేనియిం జాలక
తూలిపోయెడిదే ! యదియునుంగాక ముమ్మ పుష్కరమ్మున నీవు తపం బొనరించి
యమరత్వంబు ప్రార్థించిన విధాత యీ నోడుటయు నీవు క్రమ్మటదేవమనుష్యసర్ప
కిన్నరయక్షప్రముఖులగు పురుషులచే మృతి గలుగకుండ ననుగ్రహింపు మన నన్న
లువ యట్లొనంగె నది కారణంబుగ దేవప్రేతయై, 671

క. జననావన మరణమ్ముల, నొనరించెడి మాయ సంగరోల్లాసినియై
దనుజులతో నును బొరిగొనఁ, గ నేగుదెంచుట నిజమ్ముగావలె నధిపా. 672

ప. మఱియుఁ ద్రిగుణయుఁ దామనయు సర్వశక్తి సమన్వితయు నక్షయయు సర్వజ్ఞయు
సదోదితయు వేదమాతయు గాయత్రియు సంద్యయు సర్వసురాలయయు సగుణయు
నిర్గుణయు సిద్ధయు సర్వసిద్ధియు ప్రదయు నవ్యయయు నానందప్రదానవియు నగు
పార్వతి దేవహితార్థినియై నిన్ను విక్కుపం బడఁపగ నేతెంచినదని యెఱింగి
జీవించవలతేని వైరంబుడిగి పొలివోక శరణంబు గొనుమయ్యెంచిక కరుణార్ద్రయై
హఠశేషులగు రక్కసులతో నిన్నుఁ జిరాయుష్మంతుఁగా ననుగ్రహింపఁ గలయది
నావుడు కుంభండు క్రోధాకులుండై వీరోచితఁబగుగతి ననుకరించి, 673

ఉ. మౌనము మాని ప్రేలకుఁడు మందులరై యని కోహటించి నా
పై నెనరున్నభంగి నిటు, ప్రాణము తీవగునేని వేగ మీ
మీ నెఱిచుటలన్ సుతుల మిత్రులఁ గూడి రసాతలంబుఁ బో
నానతి యిచ్చెదన్ వెడలుఁ దాహచభీతులతోడ నేమగుఁ. 674

చ. జయముఁ బరాజయమ్ము మనశక్యమై దైవమ కర్తగాక వి
శ్వయముగ బ్రహ్మవిష్టుగిరిశ్రముఖుల్ తదధీను లన్నచో
బయిఁ బదు మంచిదెడ్డలకుఁ బాల్పడ కొడ్ల వశంబై దీనికిం
త యళుక నన్నుబోఁటి కొకదర్పమై, యెట్లగు నట్ల యయ్యెడిన్. 675

క. భవితవ్యానుగుణం బగు, వ్యవసాయ మొనర్చు జ్ఞానవంతులు తెల్విం
దవిలి యొకప్పుడుఁ జింతా, విచకులుగాకుండు రేసు వెఱుతునె మృతికిఁ. 676

ప. మానవంతు లగువారలు మరణభయమ్మువలచి యాత్మధర్మపరిత్యాగమ్మున కోహటిం
తురు. సుఖదుఃఖాయుర్జీవితమరణాదికమ్ము లెల్లరకునుఁ గాలచోపితమ్ములయి యని
వాఁకమ్ములై పైకొనుచుండు. హరిహరవిరించుచును దక్కటివేల్పులను దమతమ
యాయురవసానమ్మునం గిట్టువార కాని యుట్టిగట్టికొని యూఁగువారుకారు. 677

శా. దైవాధీనతఁ జేసి యేను జయమో దైవ్యంబో వేటొందో నేఁ
డీ వామాక్షికతమ్మునం గొనుదుఁగా కేలింత చింతింప, ని
స్సీ! వీరుల్ గడునవ్వఁ బాఱి యెటులే జీవించునే? యింతకుం
జావే యెక్కుడు, పీఠధర్మ మగునే సంగ్రామభీరుత్వముల్. 678

ప. అది యట్లుండె విద్వాంసులు దైవంబు మిధ్యయనియు నుద్యమంబు కర్తవ్యం
బనియు దానఁ గార్యసిద్ధి యవశ్యంబగు ననియుం జెప్పుదురు. యుక్తియుక్తం
బగుకతన నిత్రైఱంగు బుద్ధివంతులకు గ్రాహ్యం, బదృష్టంబ బలవంతంబను కాత

రులవచనమ్ములు గ్రాహ్యమ్ము లయ్యెనేని యదృష్టన త్వమ్మునకుఁ బ్రమాణంబేమిఁ
యదృశ్యంబెన్నఁ దేని దృశ్యం బగునే యని వెండియు, 679

గీ. లే దదృష్టపదార్థంబు లేక మేని, జుద్దిమంతులు దుఃఖవముద్రమగ్ను
లై నవారల నూరార్ప దీవిఁ గల్పి, తంబుగాఁ జేసి రిది సిద్ధిదంబుగాదు. 680

వ. ఇష్టకారిణీయగు * చక్రినమీవముననున్నను నుద్యమంబు లేకున్న నిష్టసిద్ధి గాని
తెఱంగున నుద్యమకూన్యులు సిద్ధిమంతులు గాకుంట ప్రత్యక్షంబ యని మఱియును,

క. తనబలము నేదిరిబలమును, గని కాలాదిక మెఱింగి కార్య మొనర్పన్
మునుకొను సిద్ధియనుచుఁ దా, ననఁడె బృహస్పతి ప్రయత్న మన్నిట మనమౌ.

వ. ప్రయత్నం దొనర్చినను గార్యసిద్ధిగాకుండినచోఁ దన్నూన్యత యుద్యమంబున
నిడుట యుక్తి యుక్తంబై యుండునని కృతనిశ్చయుండై రక్తబీజం గని నీబల
మ్ములతోఁ గట్టాయితంబై సంగరమ్మునకు వెడలు మనుడుఁ వాడిట్లను, 683

ఉ. ఏఁ గలుగంగఁ జింత మది నించుకయున్ వల దిష్ట యేగి నీ
రాగము చెప్పి యత్తరుణి రా గమకించెదఁ దక్కునేని బెక
వ్రేఁ గగు నాజిలోనఁ దలరించి జయించి వశన్ బొనర్చి దా
సీగతి నీకు నెల్లపుడు సేవ యొనర్పఁగఁ జేయ నేర్పెదన్. 684

వ. అవి కృతనమస్కారుండై యాజ్ఞఁగొని హస్త్యశ్వరధనంకులంబగు బలంబు పరి
వేష్టించ రథారూఢుండై సంగరమ్మునకు వెడలుటయు, 685

క. దౌదౌదవ్యుల నంబిక, యాదానవుఁ గాంచి శంఖ మతిభీషణరా
వోదారమ్ముగ నొత్తిన, భేడిల్లిరి రిపులు మది దివిజు లలరంగఁ.

ర క్త బీ జ యు ద్ధ ము.

వ. అంత నద్దరరవంబునకుఁ దలరక రక్తబీజుండు సమీపమ్మున కరిగి మృదుభాషణ
మ్ముల నిట్లను, 687

గీ. శంఖనాదమ్ములకు నేను జంక ధూమ్ర, లోచనుఁడఁ గాను వినుము నీపీచ మడఁతు
నరయనొకొ నన్ను రక్తబీజాభిధానుఁ, బఱచు వారల పంక్తినేఁ బడితినొక్కొ ?

వ. మున్ను నీబిభీషికలకు దొంకి కాందిశీకులగు రక్కసులలో నొక్కవిఁగా నన్ను
విచారింపక సుస్థిత్యమ్మున రణస్థలమ్మున నిలుపుమని వెండియు, 689

గీ. వృద్ధసేవ యొనర్చితి విద్యలెల్ల, నేర్పితి వటంచు వింటి నీనేర్చు చూత
మొక్కమాట వచించెద నువిద! దాని, తెఱఁ గెఱుంగుచు యదికదా తెలివికలిమి.

క. ఋతమై పథ్యంబై సా, హితిగల మావినుల కెల్ల హితమగు ననినేఁ
బ్రతినం జేసి వచించెద, మతి గలవేని విను మిన్నిమాటలు కలవే. 691

గీ. నవరసమ్ముల విద్యజ్ఞసముల మెచ్చు, గమరసమ్ముల వినుము శృంగారశాంత
రసము; లందును శృంగార మనమ మగుట, రసములకు నెల్ల నయ్యది రాజునుమ్ము.

మ. సిరితో విష్ణువు గౌరితో శివుఁడు జేజేపెద్ద యవ్వణితో
సురనాథుఁడు పురోమజాతరుణితో సూనాంకు సేవింతు సుం
దరి! వృక్షంబు లతన్ గపోతివి గపోతంబున్ మృగం బమ్మృగిన్
గర మాసింఁచుఁ జరాచరమ్ములకు శృంగరా ప్తి నేడబ్బినే. 693

గీ. ఎవ రసంప్రాప్త భోగులై దివులు దవులు, వారలో వారలే దైవవంచితలు య
తీర్వరులు; సంసరణసుఖ మెఱుంగ లేక, వంచకుల వంచనలకు లోఁబడిన నరులు.

క. మనమునఁ గామక్రోధము, లనయము గిణికొనుచునుండ నంగజుఁడును లోఁ
గొవి యేచుచుండ శాంతం, బును వైరాగ్యమును జ్ఞానమును గలుగునొకో. 695

ప. కావున నీయౌషససంభావనకై శుంభునొండె విశుంభునొండెఁ బతిగా వరించి
సమస్త సుఖమ్ము లనుభవింపు మని బోధించు రక్తబీజప్రలాపమ్ములకు నంబికయుఁ
గాళికయు నగిరి. పదంపది దేవి హాసం బొనరించి మేఘగంభీర భాషణంబుల
విట్లను. 696

క. మును చెప్పితి రూపాదిక, మున నాకుండుల్కుఁదేని మోహించెద నం
చును చూటిమాటి కీగతిఁ, జనునే వెడమాటలాడఁ జతురునిపగిదిక. 697

ప. నాప్రతిజ్ఞ యిట్టిది యని శుంభునిశుంభులకడ కేగి చెప్పుమొండె నొండె సంగరం
బొనరించి నన్నుం జయించి విధిచోదితంబుగ వివాహం బొనరింపుము. 698

క. భయ మొదవెనేని నివృథ, రయముగఁ జవి పతికిఁ జెప్పి రక్కసులెల్లన్
బయలు వెడలి వెంబడి రాఁ, బయనం బొనరించు బొప్పుఁబాతాళమ్మున్. 699

ప. అనవుడు రక్తబీజుండు క్రోధతామ్రాక్షుండై. 700

శా. ఎట్లెట్టా! యని యార్చి యంపగము లెన్నేనిం బ్రయోగించి బల్
ధట్టుండై మృగరాజు నొంచివఁ గనతామ్రాక్షియై దేవి పె

సృష్టించోని తదస్త్ర శత్రువయముం గూర్చె శతాస్త్రములన్

రెట్టించం దగునల్ల రక్కసుని మర్దించె వెనక మూర్ఖులన్.

701

వ. ఇట్లు రక్తదీపిండు రథమువయిం బడిన దైత్యవైన్యముల హాహాకారంబు విస్తరించె.

702

క. బుంభారవమున సేన ల, హంభావం బుడుగుతెఱిగి యసురులఁ గవి యాకుండు దైత్యులను సం, రంభిమ్మునఁ బనిచెఁ బొందు రణమున కనుచుకా.

వ. ఇట్లు కాంభోజకాంతియాచిదానవప్రపంచము నొక్కటనెనకొల్పిన భీషణాకారభాషణాడఁబుమ్ముల నుద్బిది నద్దనుజలు రిణాభిముఖులగుటయు నంతంత నేతెంచువారిం గని కాళి మంటానాదంబొనరించెఁ బరాంబికయు శంఖంబు పూరించి జ్యాటంకారం బొనరించి యక్కాళి కుక్కెక్కింప మింటికి మంటికిఁ దానయై యాపె స్రవలి సింహరావం బొనర్చిన నంత సింగంబును గర్జిల్లె.

704

ఉ. ఆవిసదమ్ములన్ విని మహావిసదమ్ములు నింగిముట్ట నద్దానవులెల్ల శత్రుమలతండములం బరఁగించి ముంపఁ బోరినియతిం దనరెనని యెన్న ననర్హముగా నిలింపు లంబానువరత్వ మందఁ దమయందలి శక్తుల సంపి రంపినన్.

705

గీ. బ్రహ్మ మొదలుగలట్టి దేవతలశక్తు, లాత్మ దేవోచితముగ నత్తశత్రుభూషణంబులు భరియించి పోరానర్చ, నరుగుదెంచిరి జగదంబ ననుసరించి.

706

వ. అట్టియెడ వరటారూఢయు శంఖచక్రగదాధరయుఁ భీతాంబరభూషితయు బద్మహస్తయునై వైష్ణవియు నర్జునంద్రచరయు నహివలయయు శక్తిహస్తయు శిఖివాహనయునై కౌమారియు, శ్వేతగజవాహనయు వజ్రహస్తయునై యింద్రాణియుఁ, బ్రోథప్రేతాసనయు సూకరాకారయునై వారాహియు, వృసింహసదృశాకారిణియై నారసింహియు, దండహస్తయు భయస్రదయు మహిషారూఢయునై యామ్యయు, వారుణియుఁ గౌబేరియు లోనుగాఁ గలయనేకశక్తులు స్వస్వబలసహితముగ నరుదెంచిన దేవి యత్యానందభరిత యయ్యె.

707

కా. తత్తత్పక్తిపరీతుఁడై హరుఁడు తత్సంగ్రామరంగమ్ము దక్కొత్త న్నిల్చి పరాంబఁ గాంచి యను "తోకోద్రేకసంపాదనాయత్తుర్ కుంభనకుంభు లాదిగల దైత్యానీకముం ద్రుంపు మీ సత్తుర్ తోడుగ నెల్లలోకములకున్ సంకోష మెంతేదగకా.

708

- సీ. యజ్ఞ భాగమ్ముల నమరులు మునువోలె , గతభీతులై పొందఁగాంతుగాక
స్థావరమ్ములకును జంగమమ్ములకును , సంతోషమెంతే నెనంగుఁగాక
ఉడుగక వెడలెడి యుత్పాతములు నీతి , బాధలు నేటితోఁ బాయుఁగాక
యియ్యయికొలమ్ములం దనుగుణముగ , నుంచి మేఘములు వర్షించుఁగాక
- గీ కృషి బహుఫలప్రదంబయి కెంలుఁగాక , గోద్విజాంగన లభయమ్ము గొంద్రుగాక
విదప శక్తులు తమతమ వెడలుచోట్ల , కేగ జగదంబ నీ యజ్ఞ యెసఁగుఁగాక.”
- వ. అని శంకరుండు వచియించుచాలోనన చండికాశరీరమ్ము నుండి ప్రచండయు నద్భుత
శక్తియు శివాశాసనినాదివియు భీషణయు ఘోరరూపయు నగు నొకశక్తి యుద్భ
వించి సస్మితాననయై శంకరుంఁగాంచి యిట్లనియె. 710
- ఆ. వె దేవదేవ : యీవు దీతిజులకడ కేగి, దూతివై వచింపు తొలఁగి యమర
పదము వీడి యిపుడు పాతాళమున కరు, గుండు బ్రదుకుదెఱుపు గోర్కియేని. 711
- వ. పిదప సురేంద్రుండు తనపదమ్ము నందికొని సుఖంబుండ నమరులెల్ల యజ్ఞభాగమ్ము
లనుభవించువారు. 712
- క. మరణంబు గోర్కియేని బ, వరమునకుం-బలము గొలువవచ్చునది పరం
పరలై మానకకులు పిశి, తరసాస్వాదనముచేసి తనియనొనర్తుఁ. 713
- వ. ఇట్లు మద్వచనమ్ములుగా నుడువు మనుడు హరుఁడును శూలపాణి యగుచుకుంభ
వికుంభులకడ కరిగి యిట్లనియె. 714
- ఉ. ఏను బురాంతకుండ జగదీశ్వరి మీకడ శంపె నాపె మీ
దానవులం దనుగ్రహముదాల్చి వచించినచొప్పు చెప్పెదన్
మానము ప్రాణము న్నిలువ మానసమేని దివంబు వీడి మీ
మీనెతిచుట్టలం గలిసి మేకొనుఁదేగి రసాతలమ్మునన్. 715
- క. కాదేని బోరితమునకు, రాదగునని చెప్పెననుడు రక్కసులు మహో
న్మాదులు మీఁదు నెఱుంగక, యాదేవి నెదుర్చ వచ్చి రనిమొనకు వడిన్. 716
- వ. రక్కసులకడకు శివు సంపినకతన నయ్యంబ, శివదూతినాఁబరఁగె నిట్లుక్కు మిగిలి
రక్కసు లొక్కమ్మడి సంగ్రామరంగమ్మునకుఁ దెగి విశితమ్ములగు శరశతమ్ములు
వఱపిన నక్కాళిక శూలపాతమ్ముల నేలం గలిపియు, బ్రహ్మాణి కమండలుజల
నేకమ్మున రూపు మాపియు, వైష్ణవి చక్రగదాపాతమ్ముల నుగ్గుచేసియు, మాహే
శ్వరి కూఁమ్మునఁ దూలించియు, నైంద్రి వజ్రప్రహారమ్మునఁ గనిమసంగియు,

వరాహి తుండఘాతమ్ములఁ జెందియు, నారసింహి నఖ నికరమ్ముల వ్రచ్చియుఁ బరాక్రమించునెడ నాశివదూతి బవరమ్మునకుం దవిలి యట్టహాసం బొసరించి భంజించు దానపులంబట్టి కాళికయుఁ జాముండయుఁ ఖశించుచుండ దద్దలార్జవమ్మున నతిఘోరంబగు జంభావమ్ము సంభూతంబయ్యెఁ; దదారవంబు విని రక్తబీజండు తక్కుటి దానపులం గలసి సంగరమ్మున కభిముఖుండై, జ్యాటంకారం బొసరెనని వెందియు.

717

గీ. రక్తబిండువు తెన్ని యో రక్కసుని శ, రీరముననుండి వెడలు నారీతి నంద
ఋద్ధునింతురు రక్కసు లొక్కమొగి న, టంచు వమిచ్చె వానికి నభవుఁ డధిప.

క. తాదృశవరదానయా, తోదారబలంబు కలిమి నుక్కుమిగిలి మాం
సాడనుఁడు పేగమునఁ గా, శీ దేవుఁ గవిపె వీఁగిలిల చెలంగన్.

718

మ. గెరటాసుంతునిపై జగద్విలయాభంగిన్ బేర్చు నవై స్త్రవం
బుశక్తిం గని దైత్యుఁడొక్కమొయిఁ దాఁచుంటెన నేత్రద్వయిన్
బొరిఁ జూపట్టు కృతానుకీలలు జగమ్మున్ మండఁగాఁ జేయు రీ
తి రవుల్పుం బొడపారు నొక్క పటుశక్తిం బైఁ బ్రయోగించినఁ.

720

క. శక్తియు నొకగత గొని యా, శక్తిం దునుమాడి మఱియుఁ జక్రము గొని యా
నక్తంచరుపై చిసరిన, రక్తమయశరీరుఁ జేసె రక్కసు నదియున్.

721

వ. ఇట్లు చక్రాభిహతంబగు తదీయశరీరమ్మునుండి గిరిశిఖరమ్మునుండి నెలయేఱుల వడుపున నల్లకాలునలు తండోపతండమ్ములై వెడలినకతమున ననేకరక్తబీజా లుద్భవించి యొక్కపెట్ట దేవిం బొనువుడు నైంది వజ్రప్రయోగమ్మునను బ్రహ్మాణి బ్రహ్మాదండంబునను మాహేశ్వరి శ్రీకూలంబునను నారసింహి నఖాఘాతమ్ములను వరాహి తుండఘాతమ్ములను గొమారి శక్తిప్రయోగమ్మునను నద్దానపులఁ దటి మినఁ దదాయుధాపాతజనితరక్త బిందుపాతమ్మునంజేసి రక్కసులు వేనవే లావిర్భ వించి పిఱుసనక పోరన నహ్నియ హొరంబై దివి వైమానికులగు సురలకు ఖేదంబు నొనగూర్చు వార లిట్లు వికర్శించిరి.

722

క. ఇది యేమి వింత! నూల్లకొ, లంది దైత్యులు వొడమి రకట! లావున వీరిం
బొదువుట కన్డం బేవెఱ, పు దలంచునో దేవి, యేమి పోయినో చేయఁ?

723

క. అని కిది సమయం బని కుం, భయకుంభులు గూడ వచ్చి మార్కొందురు వా
రును బలియు రనుమఁ జింతా, మనస్కులయి భీతి వడి రమర్తులు పెలుచఁ.

వ. దేవియు సంగరరంగం బంతయు రక్తవీజమయం బగుట యెఱింగి కాళికం బిలిచి
యిట్లనియె. 725

ఉ. మార్దుర నెల్లరం బిలుకుమార్పు నుపాయము చూడు మిట్టు లీ
భూర్తులు నెత్తు రుర్విఁ బడఁ దోరముగా జనియించుచుండ్రు నీ
నోర్తగ విచ్చి రక్తమదనుం గని వ్రేల్మిడిఁ ద్రావు మేను వి
మ్మార్దుర వింతలోనఁ బరిమార్చెద నుగ్రరణాంతరమ్మునన్. 726

క. ఇదియ యుపాయం వీరీ, తి దనుజులన్ గసిమనంగి దేవేంద్రుని న
య్యదితిజలం బ్రోచి మదిం, బదిలముగాఁజేసి సుఖముఁ బడయుట తగదే. 727

ప. అని యానతిచ్చిన నక్కాళికయు నట్ల వదనంబు తెఱచి రుధిర మొక్కి చుక్కెన
నేలంబడనీక త్రావుచున్నంత నంబికయుఁ దదాపాతజాతులగు కృత్రిమ రక్తవీజుల
సందఱ నొక్కి విమునమ్మునఁ జక్కఁడంచి, 728

మ. ఆసిచేతంగొని "రక్తవీజః విలురా" యంచుఁ బలప్రాభవం
బు సురల్ సన్నుతిచేయుచుండ రుధిరంపుం బిందు వొండైనఁద
ద్రసపైనిన్ బడకుండఁ గాళికయుఁ దత్పార్వ్యమ్మునందుండి త్రా
వ సురారీశ్వరు కంతముం దునిమె రంభాస్తంభ మట్టుల్ వడిన్. 729

ప. హతశేషులగు రక్కసు లొక్కమొగి రణాంగనంబు విడిచి శుంభుపాలికింజని,
దేవా! రక్తవీజం డక్కాంతచే నిహతుండయ్యె. తదీయంబగు శోణితంబెల్లఁ
దత్సహచారిణి చాముండ యనునది త్రావె నింత యక్కజంపుఁ బరాక్రమంబుగల
కామిని నెయ్యెడం గాన మింతయేల తదీయ వాహనంబగు సింగంబును ననేకుల
రక్కసుల నుక్కడంచె నింక దేవర వ్రమాణంబని చెప్పి మఱియు విట్లనిరి. 730

ఉ. కొందఱు కౌంతలామెకు సఖుల్ రణసీమ సహాయులైరి వా
రందఱు లావుఁ జేవ గలయట్టిరు చక్కనివారు వారి గె
ల్వందర మౌనె! యోదనుజునల్లభ! యంతటి రక్తవీజా చా
వుందలపోయఁ గొందలము వొందదె నెమ్మది నేరికేనియున్. 731

ఉ. ఆలము మాని పౌరుషము లాయచు కప్పనఁజేసి మీఁదఁ బా
తాళమువంకఁ బోవు టుచితం బని తోఁచెడి మాకుఁ జూడ న
బ్బాలికరూపుఁ గన్గొనఁగఁ బ్రాకృతమాత్రముగామి దోచు, దే
వానిఁ బ్రోవ మాయ యిటు లాకృతి చాలిచె రాక్షసాధిపా. 732

చ. అను మొనవారిపల్కులు సురారికులేళ్వరుఁ డాకించి చ
య్యనఁ గనుదోయికెంపు జిగి యానన మంతయుఁ బర్వఁ జేసి వె
చ్చ నిగుడఁ బల్కు “భీతిలి రసాతల మేగిన నేగుఁ డీరు కా
మినికిఁ దలంకి యేఁ జనిన మీఁద యశంబు నశింపకుండునే! 733

గీ. దేవనాయకు నోడించి దేవలోక, మేన పాలించినాఁడ నీ మేనితోడ
నొక్క కాంతకు రజమున నోహటించి, పాటిపోదునె యింతటి బ్రతుకు బ్రతికి :

ఉ. నాదు బహిర్గతానువులు నాయెడ భక్తి గలారు రక్త బీ
జాదులు నానిమిత్త మొక యంగనచేత రజావనిన్ బలం
బేది గతానులైన నది యెంచక యయ్యబలన్ జయింపఁగా
రా దని భీతిమైఁ జెనఁటిప్రాణము డాచిన నుర్వి మెచ్చునే. 735

మ. జననం బందినవారి కేరికయినం జా వున్న, దెప్పాటఁ బో
యిన రా నున్నది రాక తీఱదు, భయం బేలా వివేకంబు క
ల్గిన వానిం బెగడొందఁ జేయుఁ; దగు భంగిన్ దెచ్చుకొన్నట్టి కీ
ర్తివిఁ బ్రాణానకు జంకి వ్యర్థముగ వార్తిం గల్పఁగా వచ్చునే. 736

చ. బవరమునకా జయమ్మ లిరువాఁగునకుం గలుగంగఁ బోవు నే
దివి భువియున్ బలమ్మున నెదిర్చి జయమ్మును గొన్ననాఁడు రెం
డవయెడవారునుం జయము నందిరె! కాన మనష్యయత్నసా
ధ్యవిది యొనర్చఁగావలయు నావల దైవము చేయుచేతకుకా.” 737

గీ. అవి విశుంభువివంకఁ గన్గొనుచుఁ బలికె, నీవు సేనానివై వెంట నేగుదెమ్ము
సురవికాయము మనములు క్షోభమంద, విపుడ యానాతిమిన్న జయించి తెత్తు. 738

ప. అవి విక్రమించుచున్న యన్నం గవి యనుజుం డిం తేల, గడెలో నే నా వనితకా
జయించి తెచ్చెద ననుమానమ్ము విడిచి సుఖమ్ము లందు మని వెండియు, 739

గీ. నకలజగముల నొకసారి జయముగొన్న, మచ్చుజాదండబల మేడ మార్దవంపు
ముద్దయగు ముద్దరాలితో మొనసి పోరు, చేయుచేడఁ గటా! యెంత చేసెనజాఁడు.

ఆ. వె. ఇట్టిసీచకృతికి నేనుండ దేవర, గమన మనుచితంబు గడియలోన
మానినిని జయించి మగిడివచ్చెద నన్నుఁ, బనువు మయ్య పెక్కుభాషలేల.

క. అనుచుఁ గృతనిశ్చయ్యందై, యనికిం గాల్ ద్రవ్యుచున్న యనుజునిఁ గని నె
మ్మనమున ననుమానించుచుఁ, జను మని పెరివిచ్చె దనుజపండ్రుఁడు పేర్మిన్. 742

ని శుంభ యుద్ధము.

ప. నిశుంభుండు జయం బొందె మరణంబొందెఁ గనిమ్మని సేనాసమేతమ్ముగా నయ్యుం
బికం జుట్టుముట్టుడు శుంభుండు సహోదరసంగంఁ నమాలోకనకుతూహలమ్మునఁ
దన బలమ్ములతోడ వెనువెంటం జని యంతంతఁ జూచుచుండె నట్లు నిశుంభుం
డయ్యుంబికం గదిసి శార్దూమృగు చాపమ్మున నారిం బూరించి ప్రలయకాలకాలాంబు
దమ్మువడువున శరాసారమ్ములు గురిపె నంత. 743

క. దేవియుఁ గానిఁ గని యీ, దేవారులమౌఢ్య మింతదెప్పర మగునే
చావునకుఁ దలఁకరు జయా, శావలమానాంతరంగసంభ్రము లగుచున్. 744

క. ఆశాపాశముకన్నను, బాశంబు జగనఁ గలదె; బలియురు తనవా
రాశమనపురికిఁ జనిన జ, యాశాభూతంబు వదల దౌరా; పీరిన్. 745

ప. ఆని ప్రశంసించుచుఁ గాలమ్ము సమీపించినవారు యుక్తాయుక్తమ్ము లెఱుంగుదురే
యని శరాసనంబు సారించి నిశితంబులగు శరమ్ములు దొడిగి యన్నిశుంభు
మేనెల్లం గప్పిన నప్పిశితాశనుండును బదియాఱు వాఁడితూపుల నమ్మానవతి లలా
టంబు గాఢనేపే; నిట్లు పరస్పరంబును సమాలోకమానాలోకభీకరంబగు సంగరంబు
కరంబు ప్రవర్తిల్లుచుండఁ దద్వాహనం బగు సింగంబును దనయోపినకొలఁదిఁ
గేసరమ్ముల విదుర్బుచు నఖాఘాతమ్ముల గ్రుచ్చియు దంతమ్ములఁ గఱచియు వైన్య
సాగరమ్ము నల్లకల్లోలంబుగాఁ బిలుకుమార్చె. 746

క. శుంభుండును దేవీనం, రంభము గని యౌర్వలేక రణభూమికి నై
న్యాంతోధి గొలువవచ్చి ని, శుంభునకుం దోడువడియె శుంభల్లిలన్. 747

ప. ఇట్లువచ్చి, 748

సీ. రౌద్రరసమ్మును బ్రథమరసమ్మును , నిరుదెసఁ గాన్పింపఁ, గరుణ యొక్క
వైపున నబి కౌక్కువంకను దైవారఁ , జూడ్కులు కనుదోయి సౌగంధ దెలుప
జగదతీతంబైన సౌందర్యగరిమఁ గ్రొ , మ్మించు చాడ్పున మిఱుమిట్లు గొలువ
బవరంబు సేయునప్పరశక్తిఁ గన్గొని , విన్మయమ్మున నాపెవిధమునెల్లఁ

తే. గీ. జూచుచును మిన్నకుండ నాసుదతి మోము
నందుఁజిఱునవువు వొలయ దైత్యద్వయంబు
గాంచి, పామరులార! నిక్కముగ నెచటి
తేని యేగుండు జయకాంక్ష లింక విడుండు. 749

- క. అభయం విచ్చెదఁ గదే, ని భయము విడనాడి యాయనిన్ బ్రాణము వా
ని భటస్వర్గముఁ గైకొనుఁ, డుభయులు నన కుంభుఁ డల్క యుదయించి వెసన్.
- ప. కని కడ్గంబున సింహశీర్షమును మొక్కల్వోవఁగా నేయఁ ద
ద్దనపాతంబు నహింప కద్ది నకపాతచ్చిన్నకాయం బొన
ర్చిన నాలో గదఁ బూని దేవియును గాసిం జెందఁగా నేసె దై
త్యునిబాహుంతురమందు, మింట సుర లోహోయంచ నగ్నింపఁగన్. 751
- ప. అంతం బోక బాహుమూలమృదు ఖడ్గతాడితమ్మ చేసి యయ్యంబ విజృంభించిన.
- క. వ్రేటువటి వాఁడు వేదిన, నూటాడక మాటుపఱచి యొక బాణమునన్
గాటముగ నేసెఁ బిలిచి, లాటము పాలాశసుమనిలాసము దాల్చన్. 753
- ప. పిదప నయ్యంబిక వికుంభవదారంబనంరంభయై పునఃపునఃపానంబునం బొదలి
ఘంటానాదం బొనర్చుచు నెదిరై; నిట్లు హెరంబుగ నంగరంబు చెల్లునంత. 754
- క. కుక్క లొకపెట్టఁ గూసెన్, నక్కలఱచెఁ గాకి గ్రద్ద నాఁజను పక్కుల్
దిక్కులద్రువఁ బఱవెంచెన్, రిక్కుసుల యొడలివలము గరంబు భుజింపన్. 755
- ప. అంత నికుంభుండు దైత్యమారణంబునకు నైఁచక గదం గొని భీషణాకారమృత
నడలి హరింగొట్టి యట్టహాసం బొనరించి యయ్యంబు దాడించిన. 756
- ఉ. అపెయు వల్లితఁబ్రకటియై మొగమంతయు జేవురింప 'దై
త్యపశుదా : చలింపకు' మటంచుఁ గరాళతరాసి పూని య
ప్పాపుని కంఠరంబు తెగవైచెఁ దటాఱన, మింటిపైఁ దదీ
జెవరులైన దైవతనికాయము శోకముతోడ వ్రేల్చిడిన్. 757
- ఉ. నెత్తురు కాల్యలై వరఁగె నింగి వియవృంసంచయంబు పూ
ల్కొత్తిరి సోఁకుమూఁకలు నమోనమ యంచును గాల్కొలంది ప
ర్వెత్తిరి కొంద అందు బలహీనతఁ బాటుమొన న్మరల్చుచున్
రిత్తకు రిత్తసేయు రజనీచరవల్లభుఁ గాంచి యీసునన్. 758
- క. దేవా నీయనుజన్ముని, చా నాలోకింతె మెట్టచాచ్చునఁ బడెఁ గృ
ద్రావళి మాంసముఁ బొడవగ, నేవారిక ననికిఁ గడఁగి యిటు కారొక్కో ? 759
- క. అనిలోన నీకు జయ మ, బ్బు ననుట గడు సందియంబు బుధకార్యము పే
యను వచ్చినమాయయ కా, మినిగా దది నిజము చావమికి మనతరమే. 760

- క. కలకాల మొక్కవిధమున, నిలఁగాలము చనునె తనక హితముగ నొకచో
బలవంతుని దుర్బలుడు, ర్బలునిన్ బలవంతుఁ జేయు రాక్షసనాథా. 761
- క. ఇంద్రాదినిర్జరులును ను, పేంద్రుఁడుశంభుఁడు విరించి యనుఁడు జమండుఁ
జంద్రుఁడు మొదలగువారీ, సంద్రము కాలమ్ము దాఁటఁజాలరు తలఁపఁ. 762
- చ. మును పృథివీకు లందరు సమున్నతిమై నరివెట్టి స్వమే
దినియు నింకొకం బగుగతిన్ బరిపాలన చేసినట్టి నీ
వని నొక కాంత కోడుదె; కటా; యిది కాలమురీతిగాక; త
క్కిన వొనఁకింపఁ జాలునొకొ; కీడును మేలును బ్రాణికోటికిన్. 763
- క. కావునఁ బాతాళమునకుఁ, బోవుదమిప్పటికి; బ్రతుకఁబోలదె; రాజ్యం
బేనారికి కాత్వతమగు, నే; విధిచోదితము గడవ నేర్తురె యేరుఁ. 764
- క. అను సేనానులపల్కులు, విని దైత్యవిభుండు కోపవిపులీకృతలో
చనుఁడగుచుఁ గటములదరఁగ, ననలజ్వాలాకరాళ మగుగతిదోపఁ. 765
- చ. చెవు లవియంగ నిస్సయతఁ జెన్నటిపల్కులు పల్కువారె; యీ
రవమున జాల్మలార; యని బ్రాతృసుహృద్గణమంత్రిరాజబాం
ధవతతి నొక్కయాఁడుది మదమ్ముమెయిం దెగటార్చఁజూచి యే
బవరము మాని యీకటికిప్రాణము దాఁచికొనంగ నవ్వరే. 766
- చ. శుభాశుభములు చక్రనేమిక్రమమ్మునం దిరుగు నీ సంసారమ్మున భవికవ్యాభవిక
వ్యమ్మలకుఁ దజ్జ్ఞులు చింతింపరు పర్జన్యం దప్పటప్పట యోగ్యకాలంబగు శ్రావ
ణమ్మునఁగురియక తదితరంబగు మార్గశీర్షపౌషమాసమ్ములం గురియుట గనుఁ
గొన్నఁ గాలం బెద్దానికిని గూఱంబుగామి తెల్లంబగు, దైవనిర్మితంబగు గతి
తెన్నుండు నన్యథాత్వమ్ము గలుగదని మఱియును 767
- గీ. జగములెల్ల జమించి యశంబు గొన్న, కూరవద్యులు రక్తపీఱుఁడు నిశంభుఁ
దోహటించిరి రణమున నొక్క యెబల, కకట; దైవమ కారణమనుట తగదె.
- చ. పదార్థద్వయసమ్మితం బగుకాలంబు సంప్రాప్తం బగుడు విరించియుఁ దద్విగుణితం
బగుకాలమ్మునకు హరియుఁదద్విగుణితమగు కాలమ్మునకు శంకరుండును నశిం
తురు. బ్రహ్మ కొక్క దివసం బగు నంతకుఁ బదునాల్గింద్రులు చెల్లుదురు; సూర్య
చంద్ర మహిమహిచరముద్రాది సకలచరాచరములకును దైవ నిర్మితం బగునాశంబు
తప్పదు కావున మృతిఁ జింతింపక రణమ్మునకుం బోదుఁగాకేమి విధిచోదితంబై

జయఁజైన నయ్యెడినని తే రాయితఁలు చేయించి చతురంగబలమ్ములు పరివే
ష్టించఁజని. 769

- సీ. జగదతీతఁబగు సౌందర్య మొప్పుర , నఖిలభూషణభూషితాంగియగుచు
దివినుండి ముదమున దేవతల్ మందార , కుసుమవర్షమ్ముల గురియుచుండ
కిన్నరీబృందంలు కిన్నెరల్ మీటుచు , జిహ్వారిగానముల్ సేయుచుండ
శంఖనినాదంలు నల్పుచు పుంట వా , యించుచు సింగర మెనకమెనఁగ
- గీ. సింహవాహనయై యున్నచెలువ చెలువ , మారఁ గన్గొని దైత్యుండు మారణాణ
తాడితాంతఁడగుచు యుద్ధప్రసక్తి , తిగిచి మనమున నిట్లు చింతింపఁదొడఁగె. 770
- క. ఒయ్యారం బయ్యారేఁ, తియ్యందన మౌరః రూపుతేట బిః! యీ
యొయ్యారి పంపబాణుని, కయ్యానకఁ గాక పోరఁగఁ దగినదియే. 771
- ఉ. చిక్కనిచన్నుదోయి యెడఁ జీమకుఁచూఱఁగ రాదు మేనినుం
జక్కని జవ్వనంపురుచి చందంకుం బయిపెచ్చు వచ్చు న
మృక్క గదే! మనోభవునిమానినికన్నను జుక్క దీని నా
యక్కునఁ జేర్చుకోఁన కుఱియము సేయుచు నేయదేనియున్. 772
- వ. మంత్రాది ప్రభావమ్ములు నర్హమంత్ర స్వరూపిణి యగు నీ జగన్మోహినియందు విప
లమ్ములు సామదానభేదమ్ములు వమ్ములట్లు గాదేని. 773
- ఆ.వె. వెండిచేతఁ జచ్చె విశ్వైకవీరుండు, వితతకీర్తి కుంభుఁ డతులుఁ డనుచు
గేలి సేయ కుండునే లోక! మకట, దం, డమున మనముఁ జొన్నిన నిది నిజము.
- వ. తన కెనయగు యోధవచు నెదిరించి చచ్చియుఁ బుణ్యలోకమ్ము దెన కరుగుదు రని
పెద్దలు వచింప విందుము గాని యబలాకర్తృకంబగు మరణం బుత్తమలోకావ
హంబు గానేరదు. వేయేల యస్మత్కులనాశమ్మున కివ్వెలఁది యేతెంచె ననియెఱుం
గుదునైనను మరణంబు యుత్తమంబు కాని పలాయనంబు కర్తవ్యంబు గాదని విశ్వ
యించుకొని యమ్మేటి యద్దేవి కభిముఖమ్ముగ నరిగి యిట్లనియె. 775
- క. అవి సేయఁగ మదియే నో, ననబోఁడి! కడంగు, పోరు నాతికిఁ దగునా!
యనియును నీ యత్నము విత, యనియును మదిఁ గొంకుచుంటి నంతియ తరుణీ.
- సీ. కనుబొమల్ విల్లు లోచనములె శరములు , హావభావాదులె యాయుధములు
సరసవర్కుండు విచక్షణుఁ డగుపురు , పుండె లక్ష్మ్యము మనోజుండె తేరు

- గడపునేర్పరి, భేరికానినాదమే మధు , రంపుఁబల్కులు మనోరథమే రథము
మదనాగమమ్మలె మంత్రతంత్రమ్ములు , వీణానినాదంబె వింటిమ్రోత
- గీ. మదనయుద్ధంబె యుద్ధంబు మానవతుల , తెదిరి మగనేత సేయుట యేజయంబు
గాని వాలును బలకయుఁ బూని కడఁగి , బవర మొనరించుటది విడంబనము కాదె.
- క. మందగమనంబు గలనీ, కుం దలమే కేల గదనుఁ గొని తఱుముట ; చ
న్నుందోయిక నానందం, బొందించునె ; వింటిత్రాటియొలుపులు తరుణీ. 778
- సీ. అనిసేయు తలఁపేని మనమున నోనన , బోణి ; లంబోష్ఠంబు పుప్పిగోళ్లు
లంబపాఠంబులు లంబస్తనంబులు , కాకిరూపును బిల్లికనులు గార్ద
భారావమును గర్కశాలావములుఁ గీర్తి , ముఖమున కెనయగు మొగముగల్గు
చెలువవై యుద్ధంబు సేయుము గాకున్న , నీతోడఁ గడఁగి యనిని బొసంగఁ
- గీ. జేయఁగాఁ జేతులాడపు కాయజాత , కామినీతులితాకృతి గలవు నాఁగ,
నగుచు శ్రీదేవి వానియాననసువంకఁ , జూచి యిట్లనెఁ దీయని సూక్తు లలర. 779
- గీ. పంచబాణహతుండవై వనఁటఁ గుండు, మందబుద్ధివి నాతో సమరము సేయఁ
గలవె చాముండతో నొందెఁ గాళితోడ, నొందెఁ బోరుము నేను బై నుండు దాన.
- ప. అని కాళివంక గనుంగొని యిద్దురాచారు సంహరింపుమని యానతిచ్చిన నాపెయు
గదాదండంబు కేలం గొని గిరగిరం ద్రిప్పివైచిన వాడు తదాఘాతంబు దప్పించు
కొని తద్బుజాంతరంబు గుఱిగా గదాదండంబు వైచిన నసీచేతం యనిమి. 781
- క. కుడిచేయి నటికి వానిం, బొడిచిన వెన్నీక రుధిరపుంగల్పలు మ్రోఁ
దుడిచికొనుచు నావంతయు, జడియక యొకకేలఁ గడఁగి సాహసలీలన్. 782
- చ. గద గొని యామెవక్షమున గాడఁగ నేయఁగఁజూచి యల్కమై
గురుదనఁ దద్బుజాంతరముగూడఁ దటాలున ద్రుంచెఁ గాళి; దు
ర్మదుఁడయి వాడునుఁ రయముమ్రో దల దన్నఁగవచ్చినంతఁ ద
త్పదయుగ ముర్విపైఁ బడఁగ వైచెఁ గరాళతరానిఁ బెల్లనఁ. 783
- క. కాకులు జేతులు దెగియుం, జాలింపక వాడు కాయజం బగుగతి న
క్కాళికపై కుఱికిన నవ, లీలం దచ్చిరము దూఁటలీలం దఱిగెఁ. 784
- క. మించుగతి సురలు దివి వా, యించిరి దుందుభులు పేర్చి యింపారఁగ న
గ్గించిరి విరిపోనలు వ, న్నించిరి భయ ముడిగి సంతసించిరి పుణియున్. 785

చ. హతశేషులగు రక్కసు లద్దేవికిఁ బ్రణమిల్లి యభయంబు వదసి పాతాళమ్మునకుఁ జనిరి. 786

క. ఇది కుంభవధ యనం జనుఁ, జదిచిన వ్రాసినను చిన్న జనులకు సౌఖ్య ప్రదము సుతప్రదము జయ, ప్రదము ధనప్రదము కడుకుభప్రదము నగున్. 787

చ. అన విని జనమేజయుండు మహాత్మా : మహామహిమ యగు నప్పరశక్తి నారా దించి మఱియు మున్నెవ్వరు వలంబులం బడసి రనవుడు సాత్యవతేయం దీర్చినియె. 788

సు ర థో పా ణ్య న ము.

సీ. పుడమిపేల్చులయెడఁ బున్నెఁపునేతయు , యజనంబు నిత్యసత్యవ్రతంబు గంభీరభావంబు కరుణాపరత్వంబు , నీతియు నేకపత్నివ్రతంబు చావకొకమాదిసర్వశాస్త్రవవీ , జత్వ మాశ్రితరక్షణంబు కుచియు గురుభక్తి మొదలగు గుణములు గల్గెను , రఘుఁడను నొకమహారాజు మున్ను

గీ. నేల నాల్గు చెఱుంగులు నేలుచుండ , నద్రివాసులుష్లేచ్ఛు లత్యధికబలులు కొందఱ అతినికిఁ బగతురై కొండగుహల , నుండి తమదండుతోడ నుద్దండు లగుచు.

క. తాఁకిన నాతండును దన, మూఁకలతో నెదిరి కదనమున నాయవనా నీకమున కోడి దుర్గ, ప్రాకారముఁ జేరి మదికి వగ వాటిల్లెన్. 790

క. వగతురకుం బ్రగడలు లో, నగుటయు దైవమ్ము తనసహాయము గామిన్ మగతనము వృథా యగుటయుఁ, దగ నాలోచించి యిట్లు దలపోసె వెసన్. 791

శా. పాపాచారులు మంత్రు లక్కట ! ననున్ వనించి యేనాటికే నాపాపాత్ములబారిఁ ద్రోయుదురు సత్యం బింత యవ్వారిఁ బైఁ గావుం జేసి మెలంగ రాదు పిశునక్రౌర్యంబు సంబంధిక్య త్యాపాతమ్మునకుం దలంకునె ; కుచివ్యాపార మగ్గించునే ! 792

క. తాతలుఁ దల్లులుఁ దండ్రులు, భ్రాతలు స్నేహితులుఁ చుట్టపక్కలని తా మేతాదృశసంబంధము, చూతురె యెందేని లోభభూరులు పుడమిన్. 793

చ. వగతురఁ జేరి వారి సదుపాయమె చూచు ప్రధాను లెందు న మ్ముగఁ దగువారె : యందు గతిమత్తురగంబు నొకండు నెక్కియొం

- టిగఁ పనసీమకుం జనెఁ గడిందిగ దైర్యముహుని యక్కటా,
జగతిఁ గుటుంబివైరము పొసంగిన నెవ్వరికార్తి గూరదే : 794
- వ. ఇట్లు చని చిమ్మచీకటిఁ జీమకుం జొరరాని యయ్యరజ్యానిం ద్రియుగగవ్యూతి
మాత్రంబగు పథంబు గడచి. 795
- సీ. పలిగాడ్చు వినరు తీవల నల్లిబిల్లిగాం , చివ చెట్లు తటముం జెలఁగు నదుల,
నానందముగ రజతాద్రులువోని నై కత్తములఁ దిరుగ్గు సింగములుఁ బుల్లులు,
హరిజంబు లేస్తులు నాదిగ మృగములు , చదువునంతల బ్రహ్మచారులనెడి .
ప్రాణిల్లులును హోమపక్వనీవారాన్న , గంధంబు పతితపక్వఫలములును
- గీ. నింద్రియమ్ముల తెంతయు నింపునింపఁ
దగిన యొకముని యాశ్రమస్థలము గాంచి
వైంధవము నొక్క భూరుహచ్చాయ నునిచి
వినయమునఁ జనె నమ్మునివిభుని యెడకు. 796
- సీ. చని తపఃకృతు మృగాజిననిపజ్జుని శాంతు , దాంతు నిర్మత్సరు ద్వంద్వరహితు
నఖిలాగమాంతరహస్య మర్మమ్ముల , నొగి శిష్యులకుఁ దెల్పుచున్నవాని
గని కుండజులవోలెఁ గన్నీరు కాల్యలై , పాత నిమ్ముని పురోభాగమందు
సాష్టాంగ మెఱఁగి దండాకృతి నొందిన , లెమ్ము లెమ్ముని ముని లేవ నెత్తి
- గీ. శిష్యునొక్కరుఁ దగుమ్మగాజినము దేరఁబనిచి పఱిపించి కూర్చుండఁబనిచి యతని
మచితవిధిఁ బూజిపేయించి వచనరచనఁ శాంతి యిగురొత్తఁ బులు తడుదంతే మడిగె.
- క. ఎటనుండి వచ్చితిటకుం, గటకటపడ నేమివచ్చెఁ గలతెఱఁ గెల్లన్ . 797
- దటకునఁ దెచ్చుము నాచెం, గటి కరుదెంచియును వగవఁగా విఁశనేల్ ? 798
- వ. నీమనోవాంఛితంబు దుస్సాధించై నను సాధింతు పునఃపుడుఁ గడ్గదికతో నతం
డిట్లనియె. 799
- క. సురితుఁ డనుపేరి ధరణీ, వరుఁడను శత్రులకు నోజువడి వారల దు
పురిభావము కతమున మీ, చరణద్వంద్వమ్ము గొంటి శరణు మహాత్మా : 800
- క. ఇల్లా లిల్లును రాజ్యం, బెల్లరఁ ధనయులను విడిచి యీ వనమున మీ
కాళ్లఁబడి శరణుఁజెందితిఁ, దల్లియుఁ దండ్రియును నీవ దైవము దేవా. 801
- వ. మీకు రాసుండనై మీ ఫనిచిన కార్యంబెల్లఁ జేయుచుందు ననద నగు నన్నుం గరు
ణించి శత్రుభయంబు వాపి నాళ్లార్చు వారిం గూర్పవే యని కటకటంబడు నన్నర
పతి కభయం బొసంగి ముని యిట్లనియె. 802

క. వనవృత్తిని నీవారా, శవమున శుచివగుచు హింస పలుపక నీయం .

తన యాశ్రమమున విహరిం, పు నృపాలః । లభించు సౌఖ్యములు నీకు నొగిన్.

ప. అను మునివచనమ్ములకు సంతసిల్లి మునివృత్తి నట వసించుచుఁ గొందొకకాలమ్మున కొక శీతలతరుచ్ఛాయ నాశ్రయించి దైవికంబగు నాపదకు వందురుచు రాజ్యపరిత్యాగమ్మును దాకపుత్రవియోగంబును వైరికృత పరాభవమ్మును దలపోయుచున్నంత దీనుండగు నొక బచ్చవోటికి వచ్చినం గవి యుపవిష్టం జేసి నీ వెవ్వండ ? వేకతమ్మున నిటరాక ? శోకకారణం బేమి ? నావుడు నతం డతని కిట్లనియె.

804

ఆ. వె. బచ్చకొలమువాడ బహుధనవంతుడ, సత్యరతుడఁ గడుయశంబు నీను

లేమి యాగి దుఃఖిగామియు గల్గిన, వాడు నాగవిసుతి వడయువాడ.

805

ప. ఏను ధనబ్రతులును నసాధులును నగు పుత్రదారాదులచే విరస్తుండనై యివ్వనమ్మున కేతెంచితి నా పేరు నమాది యందురు భవదీయోదంతంబు వినవలయు దేవర యావనంబు గాంచిన భాగ్యవత్త ప్రకటం బగుచున్నయది యని వినయవినమితుం డగు నక్కోమటికి సుభుం డిట్లనియె.

806

క. సురభుఁ డనుపేరి ధరణీ, వరుడను బగతురకుఁ జిక్కువడి నీవలె దు

ర్మరణభయమ్మున నిటఁ గ్రు, మ్మరు నిర్వాగ్యుండ విరభిమానుడ జడుడన్.

807

ప. దైవయోగమ్మునం జేసి మన కిరువురకుం బరివయంబు వాటిల్లె నిక శోకంబు విడిచి యిట సుఖమ్ముగ ఎసిత మనవుడు సుభున కక్కిరాటుం డిట్లనియె.

808

సీ. భార్య మేన సుఖంబు వాటిల్ల దనియుఁ గు , టుంబంబు గడునిరాలంబ మనియు

నప్రయోజకులయి యాత్మజు లే మప్పు , లేవి యవాగువైనెఁ ద్రావి

కూడఁబెట్టిన సొమ్ము కొల్లపెట్టి దరిద్రు , లై యాపదలకుఁ బా లగుదు రనియు

మనము శాంతింపదు మానవనాథ భా , ర్యను బిల్లలను నేమరల బ్రతికియుఁ

గీ. గాంతునో లేదో యంచు దుఃఖమ్ము వార్తి , భంగిఁ దరఁగలు గట్టి లోపల నిముడక

పొంగుచున్నది నే నేల పొలియ నంచుఁ , గడవల కొలంది కన్నీరుగాఁగ నేడ్చె.

క. అని యేడ్చుకోమటిం గనుఁ, గొని నీ ! ని విల్లివెడలఁ గొట్టినవారిం

దనుజుల దనుజాకారులఁ, గనుఁగొనినను సుఖము నీకుఁ గల్గనె చెప్పుమా.

810

ప. అని యేనును రాజ్యవిహీనుండఁగదా యని చింతింతు. దైవికమ్ము లగునాపద లను భవమ్మునంగాని తీట వైనను మనమిరువురము నేగి యిటనున్న మునినాథుం గాంచి

నవినయమ్ముగా శోకనాశోపాయం బడిగి తెలిసికొంద మను రాజు మాటల కక్కో
మటియు వల్లెయని యతనిఁ గలిసి యమ్మునికడ కేగి మ్రొక్కి నిలువం బడి
యున్నంత సురభుండు మని కిట్లనియె.

811

ఉ. బిచ్చొకఁ డీతఁ డివ్వనముపజ్జనె నాకును మిత్రుఁ డయ్యె నీ

నచ్చరితుండు దారతనుజాతులచేత నిరస్తుడై గడున్

హెచ్చినశోకవారినిది నీఁడుచు మి మ్మభయంబు వేడఁగా

వచ్చినవాఁ డనాథుఁ డగువాఁడు ననుంబలెఁ గావవే మునీ.

812

స ఏనును భవదీయపాదపేవానమాసాదితసుఖాతిశయమ్మునంజేసి కాలంబు గడవ
నుంకింతు నైనను నాపద్దయిడుమలు తలంపునకువచ్చి నిద్రాసుఖమ్ములు దూరమ్ము
లగుచుండు మహాత్మా! మమ్మనుగ్రహించి శోకనాశోపాయం జానతీవే యను
సుఁథునకు మునివరుం డిట్లనియె.

813

గీ. హరిహరబ్రహ్మలైన మాయకుఁ దలంకి, మోహవాశిలోపల మున్గుచుండ్రు

మనుజుమాత్రులు మీర లామాయఁ గడచి, యుండనేర్తురె మోహంబు గం డడఁచి.

వ. ఇందుల కొక్క యతిహాసులు దెల్పెద నాలకింపుఁడు; కృతయుగమ్మున నారాయ
ణుండు సితదీప్తవమ్మున ననేక దివ్యవత్సరమ్ములు దపం బొనరించుచున్నంత నచ్చో
టన విరించియు మోహనివృత్తికై తపంబు సేయుచుండె నిట్లు కొంతకాలమ్ము కడ
చినపిదప నిరువురు నత్తావు వదలి చనుదెంచుచు నొక్కయెడఁ దాసిల్లి పరస్పర
జిజ్ఞాసంజేసి యీవెవ్వం డీవెవ్వండు వని యడిగికొని రండు విరించి చలాచలాత్మకం
బగు జగమ్మంతయు నిర్వర్తించినవాఁడ ననుడు నారాయణుం డతని కిట్లనియె.

భు వ న సు ం ద రీ మా హా త్మ్య ము.

శా. ఏనాటం జగమెల్లఁ జేసితని నేనే యంచు నాయొద్ద నీ

యీనైపుణ్యము గట్టిపెట్టుము బలే! యీవెంత! యీ సర్వమున్

నానిర్మించినవిశ్వ మయ్యతుఁడ నే; నాఁ డామధున్ గైటభున్

బ్రాణాపేతులఁ జేసి ని న్నరసి సంరక్షించుటల్ వోయెనే!

816

గీ. రాజునుఁడ వేల యంతగర్వమ్ము నీకు, విన్నుఁ గని పెంచి దానవాసీక మనికిఁ

గడఁగిబొదువంగ వారిధాకలకుఁ గొంతు, పైనఁ దలఁపక యిటువల్ల నగునె మూర్ఖ.

చ. అనిన విరించి యిట్లనియె నొర : సురారులతోడఁ బోరునఁ
దెససి వరాంబ తోడగుట యంచుకయుం దెలియంగరాదె : యీ
యనువునఁబంక్కి నీకునెటులాడెడి నాటక, యిట్టులిద్దఱుం
బనిఁగొని వాడునల్పుఁ గనవచ్చెను లింగ మొకండు వారికిన్. 818

క. ఓ నారాయణ : యోచతు, రానన : మీరిరువురుఁ గలహము మాని వినుం
దేనొకపల్కు వచించెదఁ, బూనికమైఁ పక్షపాతమును గనకుండన్. 819

చ. ఈ ద్వీపమ్మున నిపు డుచ్చవిందిన యీ మహాలింగమ్మున కగ్రమ్మొక్కండును
నాదియొక్కండును జూచి రయమ్మున నెవ్వఁడరుదెంచు వాఁడు మీ యిరువురం
దదికుండు నావుడు వల్లె యని హరి పాతాళమ్మునకును విరించి యాకాళమ్ము
నకును జని రండు. 820

మ. హరి పాతాళము నేగియేగియును లింగాదిన్ విలోకింప కె
క్కరణిం గాంతునటంచుఁ జింత గొనె; నక్కంజాననుండుం దదం
బరపీడిం బడి యేగి లింగమునకుం బారంబుఁ బోరామి ను
ద్ధరంజ్ఞాధికశోక దైన్యముల లోఁతుం గాంచి యత్నాడుచున్. 821

చ. ఒక్కచో నుపవిష్టందై దైవికమ్ముగాఁ దదీయశిరమ్మునుండి భూమిపయం బడు
నొక్క మొగలిపూవుం గాంచి దానిం బరిగ్రహించి సంతసమ్మున నయ్యసురాంత
కుపాలికిం జని యేను లింగాగ్రంబు గాంచి యచ్చట నున్న మొగలిదళంబు గొని
వచ్చితివని చూపిన హరి యక్కేతకి కిట్లనియె. 822

క. నిజముగ లింగశిరం బీ, యజుఁడు గనుంగొనెనె ? నీవు నచ్చోట సుర
వ్రజపూజితమవె ? నావుడు, నిజ మని యమ్మొగలిపూ వనృతము వచించెన్. 823

చ. హరియును దానిపరుకు విశ్వసంపక లోకంబునం గొందఱు ధనాశంజేసి కూట
సాక్ష్యం బిత్తురని పలికి యివ్వెషయమ్మున నాకు మహాదేవుండ ప్రమాణం బనినఁ
దిరోహితుం డగుచు శివుం డతని కిట్లనియె. 824

గీ. అనృతవాదిని కేతకి యకట : నాడు, మస్తకమునుండి వడుచు నమ్మార్గచుద్య
మందుఁ గంటఁ బడఁగఁ జతురాననుండు, చేతఁగొనివచ్చెఁగాని మచ్చిరముఁగనఁడు.

చ. అని పలికి కోపమ్మునఁ గేతకిం గాంచి యనృతం బాడితివిగాన నిది మొదలు
నాకుఁ బూజింపఁదగవని శపించెఁ బిదప వారిరువురును యధేచ్ఛఁ జనిరి. 826

క. కావున మోహము జగమున, నేవారును దాటలేరు నృపవర ! మిగులన్
బ్రాహ్మణము కలవారి మ, నోవృత్తులనైన మాయ నూల్కొనఁజేయుట. 827

గీ. అట్టిమాయకు లోనుగా కంట యొకతె, సర్వమును సృష్టిఁజేసి రక్షణమొనర్చి
లయము గావించు నాయంబ లక్షణములు, తెలిసికొన్నను మోహవాద్ధినిఁ దరించు,
చ. నావుడు సురభుండు తల్లక్షణంబు నెఱింగింపు మనుడు. 829

సీ. రాజేంద్ర ! విను శుభవ్రదమును గామద , మును నగు నంబికాపూజ చొప్పు
నియతేంద్రియఁడయి మునిఁగి తెల్లనిమడుంగు , గట్టి వార్షియు శుభాగారమందు
గోమయలిప్తమై గోముఖాలంకృత , మై యొప్పుగను మంటపాంతరమునఁ
దనశక్తికొఁది నెంతయుఁ బూజితై తగు , ద్రవ్యమూలను గొని భవ్యరీతి

గీ. ధరిణి నాత్మను గాఁబుదగ విశుద్ధి , చేసి చిత్తంబు శుద్ధంబు చేసి పిదపఁ
దామ్రమయ మగు నొక్కపాత్రమ్మునందు, ద్విజులతోఁ గూడ వేదచోదితముగాఁగ.

చ. షడ్కోణంబగు యంత్రమ్ము లిఖించి దాని తెలిస నష్టకోణయంత్రమ్ము నాసా
దించి పదంపడి నవాక్షరమంత్రబీజమ్ములు యథాన్యాయమ్ముగా వ్రాసి ప్రాణప్రతిష్ఠ
యొనర్చి షోడశోపచారమ్ములం బూజించి శక్త్యనుసారమ్మునఁ దన్మంత్రజపం
బొనర్చి తజ్జపసంఖ్యాదశాంశమ్మున హోమమ్మును దద్దశాంశమ్మున దర్పణమ్మును
దద్దశాంశమ్మున బ్రాహ్మణభోజనమ్మును గావించి చరిత్రత్రయపాఠం బొనరించి
విస్తరింప వలయునని చెప్పి వెండియు. 831

క. సువ్రతు లగువారికి వి, త్యవ్రత మాశ్వయుజమాసమందు న్నవరా
త్రవ్రత మది నెప్పెద విలు, ధవ్రజమతముగ విది విని తనియుండు మీరల్. 832

చ. ఆశ్వయుజ చైత్రమాసమ్ము లను నీరెంట నాది యాదిగ నవరాత్రమ్ములు జితాహా
రుండై జప్యమంత్రమ్ములచే శర్కరామధు మృతయతమ్ముగు పాయసమ్ముననొండె
భాగమాంసమ్ముననొండె బిల్వపత్రమ్ములనొండె హోమంబు గావించి ద్విజభోజనం
బొనర్చిన వారికి నొకండన నేల సమస్త కామమ్ములును గరతలామలకమ్ములగు
నిందుజాతిభేదంబును స్త్రీపుంసభేదమ్మును నకించితర్కరమ్ములు విధిచోదితఁబుగ
నెవ్వడేని మండలం బొనరించి పుష్పమాలాలంకృతంబగు వితానంబు సందించి
కలశస్థాపనం బొనర్చి యంత్రప్రతిష్ఠితయగు వద్దేవిని ద్రికాలమ్ములయందు ధూప
దీపాదికమ్మున నర్చించుచు గీతాదికమ్ములును వేదపారాయణంబులును విస్తరింపఁ
జేయుచు యదామతి యథాశక్తిగ విత్తకాత్యంబొనరింపక సుగంధతైలచందనభూష

జాదులచేఁ గన్యకల నర్పించుదు నవరాత్రమ్ములు గడపి ద్విజభోజనపురస్కార
మ్ముగా దళమీదినమ్మునఁ బారణంతోనర్పి క్రతునమాప్తి గాంచిన వాఁ డుత్తమలోక
మ్మున కేగి దేవిసాయజ్యమ్ము గాంచు నని వెండియు. 833

క. నవరాత్రవ్రతమున కెన, యపువ్రతము మఱొందు గాన మవనీశ్వర ! యీ
యవనిన్ బంధుల నందఱ, నవశ్య మందెదవు దేవి నర్పింపు మిటుల్. 834

ప. అని సమాధిం గాంచి. 835

క. ఓనైశ్యోత్తమ ! నీవును, గావింపుము దేవిపూజ, క్రమముగ నీదుః
ఖావేళమడంగుచు డని, వై వర్తిల్లెద వటంచు నానతి యీగఁగ. 836

ప. వారలిరువురును హృద్తోక్తుల్ల లోచనులై మ్రొక్కి దేవరదర్శనంబునఁజేసి యన్మ
త్తాపంబు వాసె ధన్యుల మయ్యెద మమ్మంత్రరాజం బుపదేశింపవే యనుఁడు ధ్యాన
వీజపురస్సరమ్ముగా నవాక్షర మంత్రమ్మపదేశించిన మునిపతి కెఱిగి చని యొక్క
నదీతీరమ్మన విజననదేశంబు నాశ్రయించి కుష్కవర్ణాశను లగుచు రెండు వత్సర
మ్ములు జపించి సంత నొక్కనాఁడు స్వప్నమ్మున రక్తాంబరభారణీయై దేవి పొడ
గట్టినం గాంచియుఁ దపఁబు చాలింపక తృతీయవత్సరం బంతయు జలాహారం
బుగఁ గడపి పదంపడి దేవీసాక్షేదర్శనంబు గానక. 837

మ. ఒకకుండమ్మును ద్రవ్వి పావకుని నందూధాత్ముఁ గావించి పా
యక దేహంబు త్యజింపఁగాఁ దెగువ పేయంబుని మాంసంబు పా
వకునందుం దెగఁ గోసి హోమమొనరింపన్ దాన శ్రీదేవి య
య్యకలంకాత్మలకుం గనంబడియై ధ్యేయాకార మేపారఁగఁ. 838

ప. ఇట్లు చూపట్టి మీసాహసంబువలన నేను బ్రసన్ననైతి వరంబు గోరుఁ దనవుదు
సురథుం దీట్లనియె. 839

మ. జననీ ! మార్తరచేతఁ జిక్కువడి రాజ్యం బేది యీకాననం
బున నిన్నాళ్ళు వసించి నాదు వికతంపుంబుజ్యముంజేసి నీ
మనురాజంబు జపించి నీకరుణ సమ్మానంబు గైకొంటిఁ గా
వున నాకొల్లిటిరాజ్య మిచ్చి యకుభంబుల్ వాపుమా నావుదున్. 840

నీ. నగతురు నీచేతఁ బడుదురు బల మేది , నీమంత్రులెల్లరు నిన్నుఁగొల్వ
నేతెంతు రీవు నీయిల వేయి సంవత్స , రములు మహాప్రాభవమున నేలఁ

గల వింటి కేగుము కళ్యాణములు నమ , కూరుకాలము నీకుఁ జేరువయ్యె
నని యంబ సెలవీగ నవసీపతియు ముద , మంది తొల్లింటిహయమ్మునెక్కి
గీ. పగతురను గొట్టి పృథివి చేపట్టి మంత్రి , వరులతోఁ గూడ రాజ్య మవార్యలీలఁ
బాలనమొనర్చి వేయినంపత్సరమ్ము , అండి తుది దేవదేవిసాయుజ్య మందె. 841
వ. కోమటియు నాపె తెఱఁగి యిట్లనియె. 842

క. తల్లి ! ధనధాన్యమ్ముల, నొల్లన్ వేతొందునొల్ల నుల్లాసములం
దెల్ల న నశింప నేరని, యుల్లాసము గోరువాడ నుల్లము దనియె. 843
వ. అనిన దేవియు నతనికి దివ్యజ్ఞానం బొసంగి యంతర్ధానంబుచేసెఁ బదంపడి
వాడును తీర్థాటనాదిపుణ్యకార్యమ్ములచేఁ గాలయాపనం బొనర్చి ముక్తసంగుఁడై
తుదకు దత్నాయుజ్యంబు వడసె నయ్యది భూపవైశ్యుల చరితంబు దేవ్యారాధనఫల
ప్రాప్తిదృష్టాంతంబు దీనిం జదివినను విన్నను బురుషార్థమ్ములు గలుగు నని
వ్యాసుండు జనమేజయునకుం జెప్పిన ట్లక్కభకుండు మునులకుం జెప్పటయు.

స్కంధాంత పద్యములు.

క. కడియెద్దపురవిరాజితః, మృదపాదాంభోజచంచరీకహృదయః । ద్రా
విడశాభాభూషాయితః, జడవిజ్ఞానసదానః । శాస్త్రనిదానః । 845

క. నానాతీర్థాటననం, దానాపారాన్నదానతతవిద్యాదా
నానూనపుణ్యసంభృత, మానాతీతోరుకీర్తిః । చుద్గురుమూర్తిః । 446

భుజంగప్రయాతము. సదానందచిత్తాః । ప్రళస్తార్థవేత్తాః ।
వదాన్యగ్రవర్తీః । కుభిఖ్యాతకీర్తీః ।
పదాలంబిభూషాః । కృపాధూతపాపాః ।
విదామూర్కకాంతీః । మునిశ్లాఘ్యకాంతీః । 847

గ ద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ బంచమస్తంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పురదేవతామైనమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

షష్ఠ స్కంధము.

- విమలతరహృదయ సర్వో, తమచిత్రచరిత్ర శాస్త్రతత్త్వజ్ఞ కలా
ర్థి మహిత సుమహిత సతత, భ్రమరహిత మనోజ్ఞమూర్తి బ్రహ్మయశాశ్రీ. 1
- వ. ఆవదరింపు మనంతరంబి శౌనకాదులు నూతుంగాంచి. 2
- గీ. పరమవిజ్ఞానియైన ద్వైపాయనమునిఁ
గొలిచి శ్రమచేసి విద్యలఁ గొంటి ఁనపు
నీడు వదనామృతంబుమన్నించి త్రావు
కొలఁది మా కాదరంబెక్కిఁ గొనరికొనరి. 3
- చ. మరల నినున్ మహామహా సమంచితబుద్ధివిశాలు నిమ్మునీ
శ్వరులు శ్రుతిప్రసిద్ధమగు సత్కథనొక్కఁడు గోరనెంచి రా
దరమునఁ జెప్పుమయ్య మును త్వష్టకుమారుఁడు వృత్రుఁ డప్పురం
దరునికతమ్మునన్ రణమునకా మృత్యుఁడౌట ప్రసిద్ధమేకదా. 4
- వ. సురపక్షియుండగు త్వష్టకుఁ గొమరుండైన వృత్రుని వధించుటకు సత్త్వగుణో
త్పన్నుండగుశక్రం దెల్లంగీకరించె ? విష్ణుం డీకృత్యమ్మునకుఁ దోడ్పడి పవిత్ర
ద్యమ్మున వెట్లు దాఁగె ? నియ్యది సత్త్వమూర్తియగు సతనికిం దగునే ? యన
మఱియును, 5
- క. ఇరువురు హరులును సత్యం, బరయక జలఁఫేనమున మహామహా వృత్రున్
హరియించిరికద ధర్మపు, మరియాద యొకింత వలదె మహానీయులకుఁ 6
- క. కేవలమిషగతి విశ్వా, సావహానానరించి వృత్రుహరియించిన య
ద్దేవవతి బ్రహ్మహత్యా, ప్రావృతుడై లోకనిందఁ బడయఁగ లేదే. 7
- వ. ఇది యిట్లుండ నీవు వృత్రుండు దేవిచే నిహతుండయ్యెనని నుడివితి వదియెట్లన
వుడు, మాతుండు మునులంగని యిట్లనుః మునులారా ! సావధానులరై యాలిం
పుడు మీయట్ల జనమేజయుండు పరాశర మాతి కిట్లనియె. 8

- క. హరి హరిసాహాయ్యమ్మనఁ, బొరిగొనె వృత్రు నని దేవి పొరిగొనెనను పె
క్కఁడణి లగియించుఁ నొక్కరుఁ, డిరువురవఁ కెట్లు విషయుఁ డెఱిగింపు మొగిన్.
- క. పరిమోత్తము లనఘలు న, త్వరకు లగణ్యప్రభావదన్యులు లోకో
త్తరులగు పుణ్యాత్ముల న, చ్చరితలు వినుకతన జన్మసాఫల్యమగున్. 10
- ప. నాపుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 11
- క. నరవర ! ధన్యఁడ వీ వొ, క్కరుఁడవె, సచ్చరిత లిట్లు కాంక్షింతువె : త
త్పురులై వినువాడండినఁ, బరమప్రీతి యగు నొడువువారికి నెందుఁ. 12
- ఉ. వేదములం బురాణముల విశ్రుతమై తగుఁ దాపిష్ఠి దర్శన
ర్యాదకుఁ దక్కి విష్ణుని సహాయునిఁగాఁ గొని పాకివైరి దా
భేదఁజేసి దుఃఖమును బెల్లుగ నందె నటంచు; మాయఁ బెం
పేది మునీంద్రులే కుటిలకృత్యములం బడ నొడ్లకక్కమే ! 13
- గీ. ఈతఁ డొక్కరుఁ డన నేల, కృష్ణఁ డకట !
సత్త్వవిగ్రహఁ డయ్యు మిషగతిఁ దునిమె
రక్కసులనెల్లఁ జ్ఞానంబు నుక్కడంచు
మాయ భగవతి యేరి కజేయ గాదె. 14
- క. వేలకొలఁదియుగముల మా, యాలీలఁ జలచరాదికాకారమ్మల్
దాలించి విహితావిహితము, లోలిం దెలియకయ విష్ణు వొనరుచు ననఘా. 15
- చ. హరి యన నొక్కఁడేమి ! జను లందఱు మాయకతమ్మనన్ బరా
వరము లెఱుంగ లేక సమపాయము గనక “నాధనంబు నా
తిరుణి,” యటంచు మోహమునఁదద్దయు ముగ్ధుఁడేలుచుం బొన
ర్తురు సుకృతమ్మ దుష్కృతము తుందుడుకొప్పఁ బరిక్షిదాత్మజా. 16
- క. నరుఁ డొక్కరుఁడును మాయా, తరణోపాయం బెఱుంగఁ దగఁడు హరిపురం
దరు లావృత్రాసురునిం, బొరిఁగొనుటయుఁ దన్మయత్వమునన నృపాలా. 17
- గీ. స్వార్థ సాధనతత్పరతాత్ములగుచు, హరిపురందరులు నెవఁడు నలవరించి
బోలియఁజేసిరి వృత్రునిఁ బూర్వవైర, కారణంబు వచించెద దాడుణీశ. 18
- గీ. దివిజాలకు నెల్ల ఘనుఁడు భూదేవహతుఁడు, కలఁడు త్వష్టప్రజాపతి కడుఁదపస్వి
యతఁడు సృజియించెఁ ద్రిశిరస్సుఁడైన పుత్రు, విశ్వరూపుని నింద్రవిద్వేషమెనయ.

విశ్వరూపుఁడు తపమ్ము సల్పుట.

- క. వదనమ్ములు మూడింటన్, బదపడి వేతైనవసులు పదరించుచు న
ద్విదితగతి వృద్ధిఁజెందెన్, ముదమునఁ దనుఁజూచి యెల్లమునులు నుతింపన్. 20
- గీ. ఒక్క మొగమున వేదమ్ము నొగిఁ బరించు
నొక్కమొగమున సురఁద్రావు నొక్క మొగము
నన్ సమస్త ప్రపంచమ్మునం గలుగు వి
శేషములు చూచు నతఁడు మనీషిహితుఁడు. 21
- క. తపమాచరించె బంచా, గ్నిపరీతుండగుచుఁ దగ నకిల్పిషయిది
విపరీతశ్రద్ధా ధ, ర్మపరాయణుఁడగుచుఁ దన్ను మాన్యులు మెచ్చన్. 22
- గీ. పాదపాగ్రమ్ముపై నొకపరి వసించి, పుండువంటి చలిని నీటనుండి మండు
వేసవిని జుట్టు నగుల విసువకునిచి, యతఁడు దపమాచరించు నాహారమెడలి. 23
- గీ. అట్లు తపమాచరించు నయ్యనముఁగాంచి, తనపదవి నీతఁడు హరించుననుచునెంచి
తపము విఘ్నంబొనర్చెడి తలఁపు మించి, యింద్రుఁడు సభాస్థలమునకు నేగుదెంచి.
ప. కామమ్మునఁ దపం బడంగు నని రంభోర్వశీమేనకలం బిలువం బంచి తారుణ్య
మదగర్వితలగు నక్కాంతల కిట్లనియె. 25
- ఆ. వె. మూఁడుతలలకపసి మునుకొని నాదుసిం, హాసనముహరించు నబలలారః
యెట్టులైన మీరు నెట్టిన వాని త, పమ్ము చెటిచి విలువవలయు నన్ను. 26
- క. సింగరములూని కన, త్సంగీతరవముల నాట్యసంగతులఁ గలా
భంగుల రంగుల నతని న, నంగుని కొప్పింపవలయు నంగనలారా. 27
- ప. అని కవికరం బుట్టివడఁ దమ్ముం గోరు శచీపతి కచ్చరలిట్లనిరి. 28
- చ. తలరఁగనేలః యబ్బురపుఁదక్కులఁ గుల్కులఁ బల్కులన్ యుళం
యళితవిరావనూపురలనత్పదసంగతి నొప్పు లాన్యరీ
తుల మృదుగానపద్ధతుల దోరపునేరుపు గల్లు బెక్కుచూ
పుల వివళం బొనర్చి మునిపుంగవు దాసునిగాఁగ నేలమేః 29
- ప. అని చెప్పి యమ్ముని యాశ్రమమ్మున కరిగి. 30
- క. పాడుదురు సుస్వరమ్ముగ, నాడుదురు లయానుగతుల నభినయమున బల్
పోడిమి నెఱపుదురు మునిన్, రూడిగఁ గరఁగింప వేల్పురోయింతు లొగి. 31

- క. నాకాంగన లతివైపుజీ, మేకొనగ నొసర్చునట్టి మేళపుగృతులన్
మూకాంధబిదింపవృతి, గైకొని యతఁడించుకేనిఁ గరఁగఁడు వింటే : 32
- వ. ఆచరలును నవృతఁ గొన్ని దినమ్ములుండి యతని దైర్యమ్మున కచ్చెరువడి
మరలి యింద్రునికడ కరిగి దీనననమ్ములతో విట్లనిరి. 33
- ఉ. చేసితి మిన్నినాళ్లతినిచెంత శ్రమంపడి హావభావవి
న్యాసములన్ రసాభినయనాట్యమృదంగరవానుషంగవీ
జాసంసస్వరానుమతినవ్యగుణోల్పణగాన మాదిగాఁ
జేసెడి చేష్టలన్నియును; జెక్కుచెమర్చుదు మౌనికింతయుకా. 34
- గీ. ఎన్నిచేసిన నాతనియెడల “బాదెఁ, బోయు వన్నీరు” లాయెమాసోయగములు
శావహతిఁగందకే నీదు నన్నిదికి న, దృష్టమున వచ్చితిమి దేవదేవ మరల. 35
- క. నావుడు దివిజేంద్రుం డ, ప్పావనుడగు మౌనివరునిఁ బరిమార్చుగఁ జిం
తావిష్టఁడయ్యె నది యశు, భావహమగు కృత్యమనుచు నారయఁ డదిపా. 36
- ప. ఇట్టింద్రుఁడు దుష్టసన్ముండై గజమ్ము నదిష్టించి తపస్సమాధి దీక్షితుండగు నమ్ము
నివరు నీక్షించి. 37
- చ. తపసి మహానుభావుఁ డతిదాంతుఁ డటంచన కీతఁ డాత్మకున్
రిపుఁ డగు నంచు వజ్రమలరించి కరిమ్మున వైచెఁ దద్ధతికా
వ్యవగతజీవుడై పడియె నమ్ముని, మౌనులు శోకమంది “దే
వపతి యిసీ తివస్సుల సపాపులఁ జంపఁగనేల యక్కటా.” 38
- క. అని యాక్రోశింపుదు ని, య్యనఘునిఁబొరిగొన్నయాతఁ డచిరమ్మున దుః
ఖనియతుఁ డగునని పల్కిరి, చనియె సురేంద్రుండు తనదు సదనమ్మునకున్. 39
- ప. అంత నమ్ముని వజ్రనిహతుండయ్యును జీవసహితుండునుబోలె ననర్గళతేజమ్మునన్
బొల్పుడు నింద్రుం డితండు పునర్జీవితుం డగు నొకో ; యనిశంకించి తక్షునిం
బిలిచి యిట్లనియె. 40
- ఆ.వె. అనఘుఁ డితఁడు వజ్రహతుఁడయ్యు జీవస, హితునివడుప్తుఁడై యెసఁగుదున్న
వాఁడు మరల బ్రతుకువడయనిగతి శిర, ములను జెక్కుమనుడుఁ బలికె నతఁడు.
- చ. అకట యితండు వజ్రహతుఁడై మృతిఁజెందెఁ మృతుకా వదించి పా
తకమునఁ బోవనేర్తు పృథాగతి నిమ్మునిఁ జంపఁజొచ్చి తే

- మికతననో యెఱుంగ వినుమీ యిది పెద్దకళేబరంబు మా
మకపరకుప్రచారము సమగ్రతమైఁ దఱుగంగ నేర్పునే. 42
- క. మృతుఁడయ్యె వితఁడు విక్కిము, వితఁగా దలఁ దఱుగనేల వినుమింతకు నీ
వితవికతన భయమందిన, వితముం దెలియంగఁ జెప్పవే : నా కనుడుకా. 43
- వ. ఇంద్రుండిట్లను వితండు మహానుభావుండగు మునియయ్యును నాకు శత్రువగుటం
జేసి యెచ్చంగినైన నదివర కర్జుంబగుట వితవి వధించితి. 44
- క. హతుఁడయ్యును బ్రతుకుంగను, వితమునఁ గన్నపై ధన్విమి లగ్నిఱుణ
ప్రతిపీరకేష ముంచిన, కతనన్ ముప్పొదవు నంద్రు గాదే యెందున్. 45
- వ. ఆవివ నతండిట్లను నిట్టివీరపరాది యగు బ్రహ్మతేజస్కుఁ దపస్వి వధింప నుంకిం
చిన నీకు బ్రహ్మహత్యాభయంబు లేదె ? నావుడు నింద్రుం డిట్లనియె. 46
- ఆ. వె. బ్రహ్మహత్య కేనుభయపడ శత్రుశే, షమ్ము కతననామనమ్ము కలఁక
చెందఁజొచ్చెఁ బాపచేష్టఁ బ్రతిక్రియ, వలనఁ బాపికోనఁగవచ్చు ననఘ : 47
- వ. ఎట్టి ప్రాయశ్చిత్తం బొనర్చినను శత్రుకేషంబు నశింపమగానఁ బాపపుణ్యమ్ము
లెంచక యేగతినైన శత్రుండు వధ్యుండు నావుడుఁ దక్షిం డిట్లనియె. 48
- గీ. ఈవు లోభాభిహతిఁ జేసి యిట్టిపాప, కృత్యమున కియ్యకొంటి వొక్కింతయేని
లోభమెనయని నా తెట్టులు హితమిట్టి, యహతకృత్యంబుటన్న నిట్లను బలారి. 49
- వ. అట్లేని నీకిది మొదలు జన్మముల భాగంబేర్పఱచెద యజ్ఞార్థంబగు పశువుశిరంబు
నీయది నావుడు నమ్మటించి తక్షిం దతనిశిరమ్ములఁ దనపరకువున నఱికి నంతట. 50
- క. శిరములు ధరఁబడు నాలోఁ, గరమాశ్చర్యంబు వొడమఁగా వేలకొలం
ది రహి జనించెం బక్షులు, తరతరమ శిరములనుండి ధరణీనాథా. 51
- వ. శ్రుత్యధ్యయనమ్మును సోమపానమ్మును నొనర్చు ముఖమ్మునఁ గపింజలమ్ములును
సర్పదిజ్జీరీక్షణం బొనర్చు మొగమ్మునఁ దిత్తిరి పక్షులును గలుద్రావుపక్తమ్మునఁ
గలవింకమ్ములును బొడమె నంత నింద్రుండు దన్నుం గృతకృత్యునిఁగా నెంచి
కొని బ్రహ్మహత్యం బాపికోన నెంచునంతఁ ద్వష్టప్రజాపతి తనపుత్రమరణమ్ము
విని యింద్రునియెడ నగ్గలపుటలకవొడమి యిట్లను. 52
- క. కనుఁగొనుఁడు సురలు నాదగు, తనయు విరపరాధు మౌనతత్పరునిం జం
పిన యింద్రుని గీటడఁగిం, ప నొకమహాబలనిఁ బుత్రుఁ బ్రసవించు నొగిన్. 53
- వ. అని కృతనిశ్చయమై యధర్వణోదితమ్ములగు మంత్రమ్ముల నగ్ని నాధించి

వ్రేల్చినఁ దత్కుండమ్మునుండి పావకుండునుం బోని యొక్క జాజ్వల్యమానశరీ
రుండు సుతుండు వృట్టిన వానిం గంచి త్వష్ట యిట్లను. 54

క. ఆవిర్భవింప నేమగుఁ, గేవలమింద్రుని బలమ్ము గీచడఁగింపం
గా వైరి వగుచు నిప్పుడ, వే వృద్ధింజెందు మన దివిజులు వదంకన్. 55

గీ. అంతలోఁ బర్వతాకారుడై యతండు, కాలమృత్యువువాఁ దండ్రీగించి పలుకు
నాదుపేరేమిఁ యేకారణమున నన్ను, సృష్టిచేసితిఁ నీకేల చింత సెపును. 56

వృత్రాసు రోత్పత్తి.

క. నీమఃనిఁ గలుగుకోరిక, సామాన్యము గానిదేని సాధించెద, వాఁ
డేమిటికిఁ దండ్రీకింగల, కామము నెఱవేర్చలేని కాపురుషుఁ డిలన్ ? 57

చ. సురలహరింతునో ? జమునిచొప్పుడఁగింతునో ? యింద్రుఁడ్రుంతునో ?
వరుణు నడంతునో ? శశిదివాకరులన్ వదియింతునో ? ధరా
ధరముల ముక్కుముక్కులుగ దంతునో ? యీ జలరాసులకా సము
ద్ధరగతిఁ ద్రావనెంతునో ? సుతున్ననుఁబంపు మనంగ నాతఁడున్. 58

వ. కొమరున కిట్లను నీవు వృజినమ్ముకతన రక్షింప నుద్భవించుటం జేసి వృత్రుండనఁ
బరఁగి త్రికింస్కుండును దపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండును వేదవేదాంగతత్త్వజ్ఞుండును నగు
నీయన్న ననపరాధు వధించిన బ్రహ్మమ్ము నింద్రు వదియింపుచుని చెప్పి. 59

గీ. తనయశోకాకులుం డయి త్వష్ట వివిద, గతుల నాయుధములు చేసి యతులబలున
కాత్మజాతున కిచ్చి యింద్రాదిసురలఁ, బోరిగొనెడి పూన్తిమైఁ బంచెఁ ద్వరయెలరప్ప. 60

ప. పదంపడి వృత్రుండు శుభదినమ్మున బ్రాహ్మణాశీరవపూర్వకంబుగఁ బితృదత్తంబగు
రథం బదిష్ఠించి తద్దత్తమ్ములగు ఋషభూలగదాతోమరపరిఘపట్టసాధ్యాయుధమ్ము
లును సహస్రారంబై సుదర్శనంబునుంబోని చక్రమ్మును దివ్యంబగు కవచమ్మును
నక్షయతూణీరమ్ములును ధనుర్పాణమ్ములును ధరియించి మున్ను దేవతలచే దిక్కుతు
లగు రక్కసులుతోడుగా శక్రహననార్థమ్ముగా వెడలుటయు దూతలు వైశంబవని
యింద్రునితో నిట్లనిరి. 61

గీ. పుత్రశోకాతురుఁడు త్వష్ట పుట్టఁజేసె, నినువధించుటకై వృత్రుఁ డనెడికొమరు
మేరుమందరతుల్యఁ డమ్రేటి వచ్చె, బలియురగు రక్కసులు చుట్టు బలిసి కొలువ. 62

వ. ఆలోనన వృత్రనైస్యదర్శనమాత్రపలాయమానులై కొందఱు దేవత లచ్చటికి వచ్చి
యట్లవీరి, 63

క. దేవా! దేవపురమున, బావింపగఁగాక సబంధయజనకంబై
యావిర్భవించె దుశ్శకు, సవళి దైవగతి తేమి యనఁదగు నకటా. 64

సీ. కాకిగృధ్రమ్ములు కంకముల్ శ్యేనముల్ , “చీచికూచి” ధ్వనుల్ సేయఁ దొడఁగె
వాహనమ్ములు నీరు వర్షింపఁగాఁ జొచ్చె , నేత్రాంచలమ్ముల నిశలయందు
భవనమ్ములకుఁ బయిపై నుండి రాక్షసు , లఱవఁ జొచ్చిరి, వాతహాతినెనయక
ధ్వజములు పడఁజొచ్చెఁ దరుణులు గొందఱు , నీలవస్త్రమ్ముల నోలిఁ దాల్చి

గీ. వికృతిమెయి నిల్లిలుఁజింతు, రకట స్వప్న
మందుఁ గాంతల రక్కిను లడఁచి కొప్పు
లీడ్చినట్లగు, భూకంప మెనయు. నక్క
లఱచు, సరటలు పుట్టు గృహమ్ములందు. 65

వ. అని దివిజలు వర్షింప విందుండు భయాతుడందై బృహస్పతిం గని యిట్లను. 66

క. ఇల నుల్కాపాతమ్ములు, వొలుచు నభస్థలమునుండి పొరిఁబొరి వాతం
బులు దారుజగతిఁదగు నిఁకఁ, గలతెఱుగుం దెలిసి శాంతి గావింపఁగదే. 67

వ. నావుడు గురుం దీట్లనియె. 68

గీ. నెట్టపంబఁగఁ జంపితి విఠవరాధుఁ, దైన మునివర్యు నీకు నద్దాన నేమి
ఫలము నమకూరె! నిప్పు డప్పావఁకొ, మేల నినుఁగట్టి కుడువక తేలవిడుచు. 69

క. ఏవనినైనను దగఁ దా, నోపి విదాించి చేయు బొప్పగుఁ, గాదే
నాపదలకు మూలంబై, కాపుర మగు వానిబ్రతుకు గష్టమ్ములకున్. 70

గీ. మోహలోభమ్ములం జేసి మొదల బ్రహ్మ, హత్య మెడఁగట్టికొంటి వేమందు నిన్ను
“ఫలము వైశమ కనుపట్టు నంఘుపుణ్య, పాపముల” కను పెద్దల పలుకు వినవే?

క. అరయన్ విను పుషీదా, పరాయణుఁడు పౌఞ్యములను బడయఁడు నీకుం
బరిభూతికిఁ దఱియయ్యెం, గరము నవధ్యుండు వాఁడఁబండుఁడు బలిమిశా. 72

అ. వె. త్వష్ట యిచ్చె నాయుధములు వానికి నీదు, వజ్ర మొక్కదాని పాటిగారు
వేయిపాట లేల? వృత్రుండు మీపాటి, వాడు గాఁడు మేటి వానిదాటి. 73

క. దేవేంద్రప్రళయమ్మున, కైవచ్చుచునున్నవాఁ డహంకృతిమై నాఁ
గా విని మునుచును యజ్ఞులు, దేవతలు బదుగులిదిరి దిగు రెడఁగమరన్. 74

ప. సవనమ్మలన్ విడిచి పలాయనం బొనర్చు నమరులం గని యింద్రుండు చింత
పడుండై సేవకుల కిట్లను. 75

క. పిలుపుఁడు రుద్రులను దినక, రుల వసువుల డనదయమనరుణులన్ “మీరల్
దలరక విమానములపై, నెలకొని నన్నద్ధులై యనికరం” డనుచున్. 76

ప. ఇట్లు నియోగించి యతిండు బృహస్పతి పురస్సరమ్ముగా గజారాధుండై సంగ
రమ్మునకుం జనియె నంత దేవతలను దమతమ యాయుధమ్ములతోఁ బిలుచున
చవిరి. 77

గీ. వృత్రుఁడును దానవులతోడ వేడ్క మెఱచు, నకుగుడెంచెను మానసోత్తరసమీప
మునకు నప్పర్వతమ్మున మొనసె రెండు, సేనలును వృత్రవాసవుల్ చెలఁగియచట.

గీ. ఒకరొకరి జంప నుంకించి యుక్కటముఁగ, బరిమ పట్టిసకరవాలపాశబాణ
శక్తిముఖపాదనమ్ముల సంగరమ్ము, సలిపి రొకనూలువత్సరమ్ము లొకరీతి. 79

ప. ఇట్లు మానుషప్రచూణమ్మున శతవత్సరమ్ములు సంగరిం బభంగురమ్ముగాఁ బ్రవ
ర్తిల్లిన నది స్వలోకభయంకరం బయ్యెనంత. 80

చ. వరుణుఁడు పాతె నాపయిని వాయుగణంబు చలించె వెన్కకుం
దిరిగె జముండు పావకుఁడు దీప్తికిఁ దక్కెఁ గ్రమక్రమమ్ముగా
సుఃపతికిం బలాయనము చొప్పడె వందఱు నిట్లానర్చి ని
ర్జరమథనుండు వృత్రుఁడు వెనం జని తంద్రికి మ్రొక్కి యిట్లును. 81

చ. వరుణుం దోలితి వానవుం గెలిచితిన్ వంచించితిన్ వాయువుఁ
సంసీశాపు నదంచితఁ జ్వలనుపై సంభయం జూపితిన్
సురలన్ రేపితి ‘భీతమారణ’ మటంచుం జంప నిం దొక్కనిఁ
హరిభీతింబడు నేనులెరి రిపులుద్యద్భీతి నాదాటిన్. 82

గీ. ఇంద్రుఁ డరిగెఁ బదాతియై యేనుఁబట్టి, కానుకగఁ దెచ్చితిని దీనిఁ గనుము దేవ
యేమి యొనరింతు వివరించి యెఱుఁగఁజెపుచు, దుష్టరంజేనిఁ జేయుచుఁదొడరిదాని.

ప. అను కుమారునకుఁ ద్వష్ట సంతుష్టుండై యిట్లను. 84

గీ. కన్నవారలలోనఁ బొగడ్లకెక్కి, మానసజ్వరమును వీడి మనుటగల్గె
నీ పరాక్రమమహిమ వర్జింపఁ దరమె, జీవితమ్ము ఫలించె సుస్థిరుఁడనైతి. 85

ప. ఇంక నీకుఁ గర్తవ్యంబు విను మెప్పటికినిఁ బాకళానను విశ్వసంపఁ దగదు గావున

నతని దురుపాయములకుఁ దలరక చతురాననుం గుఱించి తపంబొనరించి యవ
ద్యుండవై యింద్రు నడంపుము. 86

గీ. తవము యశమిచ్చు బలమిడుఁ దాపపడఁచు
లచ్చి నొడఁగూర్చు రాజ్యవిలాస మొనఁగుఁ
దప మిడని దొక్కటియులేదు దాని సలుపు
మయ్యః యవధానివై శక్రు నడంపుమయ్య. 87

ఉ. కంటికి నిద్రరాయ సుతఘాతుకుడైన బలారిచేత నా
కంటికి బుద్ధి పో దకట కల్యణ మించుకయేవి లేక మి
న్నంటుగణికా మహాతపము నంది తనంత వసించు పుత్రకున్
గంటకుడై హరించె నిఁకఁ గల్గునె శాంతి కుమార నామహిన్. 88

వ. ఆను తండ్రి యానతిం గొని వృత్రుండు క్రోధావేశమున గంపిమాదనమున కరిగి.

చ. ఆమరథునిన్ మునుంగుచుఁ గుశాననమందు వసించి వారిపా
నము మొదలన్నియున్ విడిచిన్యాయగతిన్ బొలుపొంది యోగమం
దు మనము నుంచి యయ్యజునిఁ దోరపుశ్రద్ధమెయిం గుఱించి చే
నెమునులుమెచ్చఁగాఁదపముచిత్తమునన్ భయమందెనింద్రుఁడున్. 89

వ. అట్లు తనికపమునకుఁ దలరికి దివిజేశ్వరుండు యక్షకిన్నరపన్నగ విద్యాధరసహిత
ముగ నచ్చరిం బివిచిన వార లొనరించు విఘ్నకృతుల కతండు చలింపక స్థి
రుండై యుండె నంత వారలును నింద్రుకడ కరిగి యతండు మాకు వచించుపాటి
వాడుగాఁడని మిన్నకుండి రట్లు తప మొక్కనూఱువత్సరములొనర్చినఁ బితా
మహుండు హంసారూఢుండై యతనికిఁ బ్రత్యక్షమై యిట్లనియె. 90

ఉ. నీదు తపోవిశేషమున నెమ్మది సమ్మద మందెఁ ద్వష్ట్రదా
యాదః సుఖములం జెలఁగుమయ్య యిఁకఁ దపముంద్యజించి నీ
కేది యభీష్టితంబు తగ నిచ్చెదఁ గోరిగదయ్య నా, నతం
దాదర మేదురత్వమటితాంజలియై రచితప్రణామఁడై. 91

క. ఇంతకుఁ బూర్వమ ముదిత, స్వాంతుఁడనై దేవపదయు సాధించితినేఁ
దంతకు నెక్కుడుగాదే, చింతితఫలదంబు నీదుపేవ లభించెన్. 92

వ. ధన్యుండ నైతి నాకు వరంబు నొసంగ నిచ్చయేని లోహాస్త్రభుష్కార్ధ్రవంశ
విదయమ్మలచేతను నవరమ్ములగు శత్రుములచేతను మృతి లేకుంటయు సంగర

మ్మున మద్వీర్యమ్ము నానాటికి వృద్ధి నొందుటయు ననుగ్రహింపుము నావుడు
విరించి యట్లయగుఁ గాక యని తన భువనమ్మున కరిగె. వృత్రుండును సంత
నమ్మునఁ దనతండ్రికడ కరిగి కడచిన దెల్ల నుడివిన నతం డిట్లను. 94

గీ. భద్రమగుఁగాక నీకు నిర్భయుఁడవగుచు, నగ్రజాతుఁ డ్రిశీర్షుని ననపరాధు
నెట్లఁబఁటఁగఁ జంపిన యట్టి యింద్రు, బ్రహ్మహతుకు వదియించి ప్రబలు మయ్యె.

గీ. బ్రతికియున్నప్పు మాటను బాటి చేసి, మృతిగనిన తద్దినమున విస్తృతముగాఁగ
నన్నదానం బొసంగి పిండాదికంబు, గను నొనఁగువాఁడు పుత్రుఁడు కాఁగలాఁడు.

క. కావున నాయానతిఁ గొని, వేవేగ వధింపుమీ దివిజవల్లభుఁ బా
పావహఁడై నీయన్నన్. గేవల సుకృతప్రచారు గీటడగించెన్. 97

వ. ఇట్లానతిచ్చిన వృత్రుండు దుందుభిఁపాషమ్ములనెరింగ శంఖారావంబు లలర
మహాబలసంయుతుండై రథారూఢుండై బయలు వెడలి తననైఁకులఁ గని తప్పక
యింద్రుని వధించి సురరాజ్యంబు గైకొందునని వల్కుచు నమరావతిం దన సేనాని
నదనమ్ముల నరల్పులఁ జనునంతట నింద్రుండును నెఱింగి యుద్ధనన్నద్ధుండై లోక
పాలనహితమ్ముగా మొగిసి గృధ్రవ్యాహంబు వన్ని నిలిచె. 98

క. ఇరువురకుఁ బండ్సరివిజ, యరమాలోయరకు శత్రుహతిగఁగదుర
క్తరుచిఖచితదేహాలకున్, బరమాద్భుతరీతి రణము వఱివై నృపాలా. 99

క. దివిజులు దైత్యులు రణవై, ఓవ మెల్లరు మెచ్చఁ బరశుపరిఘాదుల ను
క్కు వెలయఁగఁ గొట్టుకొని రొ, క్కు విధమ్మున నక్కజమ్ముగా జయకాంక్షఁ.

వృత్రుం డింద్రుని మ్రింగుట.

వ. ఇట్లు సంగరంబు జరుగునెడ వృత్రుండు గ్రోదదీప్తుండై యింద్రుం బట్టుకొని
వక్త్రమ్మునం దిడికొనుటయు దేవతలు పరమార్తులై శత్రునికి నాక్రోశించుచు బృహ
స్పతికడ కేగి తద్విముక్తు్యపాయంబు వచింపుమని వేడుడు నతం డిట్లను, 101

క. ఏ నేమి, సేయఁగలఁ న, వ్యాధిముఖాంతర మను పెనుబంధనమున న
ప్రాణుండై యిప్పటికిని, దీనుండై యున్నవాఁడు దేవవతి దగఁ. 102

వ. నావుడు సురలందఱును యోజించి జృంభికయను నొకశక్తిం బుట్టించిన నయ్యది
యవ్యాధియం దావేళించి యాపులింతం గలిగించె. 103

క. వివృతాస్యః ధయ్యో వృత్రుః, దివిజపతియుఁ దత్క్షణంబు తెఱచి పముఁబడెం
గవిసి సురలెల్ల నానం, దవిభవమున మునిగి కేలి తనిసిరి మిగులన్. 104

వ. నాఁటంగోలె జృంభిక సర్వప్రాణసంస్థికయై యిప్పటికిం జొప్పడెడిఁ బదఁపడి
వృత్రం దొక్కఁ దొకతెలనను నింద్రాదులందఱు నొకవైపునను విలిచి మోర
య్యుద్ధంబొనర్చుఁ బదివేలవత్సరమ్ములు గలిందె. 105

క. వరమదగర్వితుఁడగు నా, సురవైరికి నోడి పాటి సురపతి చింతా
భర మడర నుండె నంతటా నరుదెంచెన్ దివిజవైరి యమరావతికిన్. 106

గీ. వచ్చి ప్రాసాదములు నుపసనము లేన్గు, లచ్చరలుఁ గామధేనువు నది యిదియన
నేల స్వర్లోకమునఁగల యెల్లరత్న, సంపయము తాన కైకొని మించె నెలమి. 107

వ. వృత్రం డిక్కరణి దేవపదం బేలుటకుఁ దండ్రి యానందించె సురలు స్థానభ్రష్టులై
యజ్జలాగమ్ములు లేక తత్తద్గిరివరమ్ములపాలై యరిగి యచ్చటిముష్టింబ్రలతోఁ
గర్జం బేఱుని యోజించి తదనుమతమ్మునఁ గైలాసమ్మున కేగి మహాదేవుం
బ్రార్థించి ప్రసమ్మఁ డగునాటని కిట్లనిరి. 108

గీ. దేవనగరంబు రాక్షసదేశమయ్యె, నప్పురఃకాంత లాదిగ నఖిలమునకు
వృత్రుఁడధినేత యతనికి వెఱచి వీరు, శరణుఁ జొచ్చితి మీరఁ గృప నలుపు మీశ.

క. స్థానభ్రష్టులమై చిం, తానియతులమైనమమ్ము దరిఁ జేర్చి కృపా
ధీనమతిఁ బ్రోవవే యనఁ, గా నతఁ డిట్లు లను దివిజగణములతోడన్. 110

గీ. కంజజపురస్సరమ్ముగాఁ గదలి మనము, హరికడకుఁ బోద మాతఁ డెఱైన వీరిఁ
జంపుఁ గపటప్రచారవిశారదుండు, కరుణ గలఁడు మహాత్ముఁ డఖండబలుఁడు. 111

వ. అని చెప్పి బయలువెడలిన నందఱును వైకుంఠమ్మున కరిగి యద్దేవుం బురుష
నూత్తవిదానమ్మున యజించిన భక్తవత్సలుం డతండు ప్రత్యక్షమై వారలఁ దగు
గతి మన్నించి యిట్లనియె. 112

క. ఏమిడిఁ మీరులు శంకర, తామరపోద్యవులతోడఁ దరలి ననుఁ గనన్
బ్రేమించి వచ్చితి రనన్, దామోదరుతోడఁ బలుకఁ దలఁపఁ దొకరుఁడున్. 113

వ. అట్లు చింతాదంతులులై ప్రత్యుత్తరం బొసంగనేరని సురలకు జగన్నాథుండు గరు
జార్జుండై యిట్లను. 114

గీ. చెప్పుఁడి మీకు వచ్చినవేగి యెట్టి, దైన నద్దానికి నొనర్తు యత్నమనుడు
సురలు ముకుళితకరు లయి హరికి ననిరి, వీవ యెఱుఁగుదు వన్నియు దేవదేవ.

- గీ. వామనాకారమున బలి బద్ధుఁజేసి, యింద్రుని సురాధిపతిఁ జేసి యెల్లలోక
ములును ద్రిపదమ్ములుగఁ జేసి మున్నుమమ్ముఁ, గాచితివి దైత్యులెల్లరు కలఁకచెంద.
- వ. తదవహృతంబగు నమృతమ్ము మరలం గొని సుఖవర్తనులమై నాఁటనుండి నాక
మ్మున నుంటి మనునంత నిష్ఠ విట్లను. 117
- గీ. తెలిసికొంటివి మీదగుకలఁకతెఱఁగు, వాఁడు దెగుసదుపాయంబు వంచనాది
కముల యోజించి మీకు హితము నొనర్తు, నెట్లయిన్న దుష్టుల హరించుటే మతంబు.
- వ. యోగ్యులయెడలనైన సామాద్యపాయమ్ములు ప్రయోజ్యంబు లగుచుండ నయోగ్యు
లకు నివి యనర్హఁబు లెట్లగు ? నీవృత్తుండు బ్రహ్మదత్త వరదర్పితుండగు కతన
సర్వభూతావధ్యుండై నిరంకుశమ్ముగ వర్తించుచున్నవాఁడు. 119
- క. సామోపాయమ్మున మన, మీ మానవభక్షకుని జయింపవలయు లే
దా, మనకీతఁ డవధ్యుఁడు, సామాన్యుఁడె వృత్తుఁడన నసాధ్యుఁడుకాఁడే. 120
- వ. కావున నెఱైన నిశినితోఁ గపటమైత్రి నొనర్చి విశ్వాన్యమ్ములగు శపథమ్ములం
జేసికొని పిదపఁ బరిమార్చవలయును. 121
- గీ. చనుఁడు గంధర్వులార వంచన యెలర్చ, నాకనికి నింద్రునకు మైత్రి యలవరింపుఁ
దేను బివిమధ్యముననుండి యేరికివి న, గోచరుఁడ నయి సాహాయ్య మాచరింతు.
- క. ఏకపటం బొనరించిన, నాకుటిలుఁడు మైత్రి కొప్పు నయ్యది మీరల్
గైకొనుఁడు కపటకృత్యము, కాక కుటిలహరణమునకు గతి వేఱున్నే. 123
- వ. మీర లెవ్వరమ్ముననైనఁ బాపమనక విశ్వస్తుం గావించునది పిమ్మట మతిసాహాయ్య
మ్మున శక్రుఁ డద్దురాత్ము వధియించుఁ బాపాత్ములయెడ నధర్మవర్తనంబుకతన
దోషంబుగలుగ దని చెప్పి మఱియును, 124
- ఉ. వామనరూపమంది బలి వంచనచేసితి దైత్యులన్ వృథా
కాముల మోహినిత్యమునగాదె ప్రతారితులంఁ బొనర్చితికా
నేమముగా వధింప నగునే ? రిపు దుస్సహతేజ బుద్ధివి
ద్యామహిమమ్మునన్ దగినయట్టియుపాయము పునకుండినన్. 125
- వ. ఇది యిట్లుండ సర్వకామప్రదాత్రియగు జగజ్జననిం బ్రార్థించిన నాపె యోగమాయా
స్వరూపమ్మున సాహాయ్యకం బాచరించుఁ దన్మాయాబద్ధుండై వృత్తుండింద్రునకు
వధ్యుండగునని వెండియు, 126

- ఆ. వె. ఆపెకరుణగల్గ నఖిలకామమ్ములు, సిద్ధిచెందు నెరుసు చేసెనేనిఁ
గలుగదేరికేనిఁ గార్యసాఫల్యంబు, గొలుపుఁ డంబికను నకుంఠభక్తి. 127
- క. మును మధుకైటభవద క, జ్ఞనని న్నుతయించి యాకె సాహాయ్యమ్ముం
గొని గాదె వధించితి మీ, రును నయ్యంబిన్ బజించి త్రుంపుఁడు వృత్రున్. 128
- వ. అని విష్ణువు బోధింప సుర లందఱును మందారద్రుమమండితమ్ముగు మేఱనగ
మ్మున కరిగి ధ్యానపరాయణులై యయ్యంబ నిటు సన్నతించిరి. 129
- గీ. దేవి! వృత్రనిబాదచే దీనులైన, దేవతలఁ బ్రోవఁగదవమ్మ దిక్కులేక
నీకు శరణంబివమ్మ మన్నింపుమమ్మ, పుత్రుల ననాదరించుట పోయినమ్మ. 130
- గీ. నీదు భూభంగవశమన నిలిచి హరియు
హరుఁడును విరించయును గృతులాచరింతు
నిన్ను మించిన దైవ మెందేనిఁ గలదె
శరణమొందిన దివిజుల నరయుమమ్మ. 131
- ఉ. “ఇమ్ముగ మత్పదమ్ము బజియించి మహావిభవమ్మునొంది దా
న మ్ముద మెక్కి నాదుభజనమ్ము ద్యజించినమీరు మత్కటా
క్షమ్మున కెట్లు పాత్రు” ననఁగాఁ దగదమ్మ త్వదీయచూయయే
మ మ్మిటుచేసె, లేకునికి మత్తత మా కెటు లబ్బు శాంకరీ. 132
- క. మము బాధించుచు మున్ను గ్ర, మము దప్పి చరించునట్టి మహిషాసురునిన్
జనుబారి కనిచి యేలితి, వి మహేశ్వరి! యెంతనీకు వృత్రుం డనినఁ. 133
- క. కుంభుఁ డదనుజుఁడైన ని, కుంభున్ దదనుచరులన్ వినువ కవలీలఁ
గాంభీర్య మెనఁగఁ జంపవె, శాంభవి! వృత్రుండు నీ కసాధ్యుండగునే. 134
- ఆ. వె. అంబ! నీ వనాదరం బొనర్చితివేని, దైత్యకృతన దీనదశకు వచ్చి
నట్టి సురలఁ గరుణ నరసి స్వశక్తిచే, గాచువాడొకండు గలఁడె యెందు? 135
- ఆ. వె. కరుణ యగ్గలమ్ముగా వృత్రునందు నీ, కలరుఁగాక, దుష్టుడైనకృతన
శత్రుహతులఁ జేసి జనని! పవిత్రత, గూర్చుపొంటె వీనిఁ గూల్చుమమ్మ. 136
- గీ. వెనుక రణరంగమున నీదు విశిఖపాత, ములను జెందియు వృత్రుని బలముకలిమి
దైత్యులమరవనంబు నుద్దవిడిఁ గొనిరి, నీదుభయమేని వారు మన్నింపకొక్కొ. 137
- క. వృత్రుఁడు నీకును మిగులన్, శత్రుఁడ బ్రతుండయేని జనని, త్రిజగతి
నేత్రి! మము నీదుభక్తికి, బాత్రుల నిప్పొట బాధపాల్పేయునొకో. 138

- క. నినుఁ బూజింపఁగలేదని, యనుకొనకుము పూలు మేము నఖిలము నీచే
తనకాదె యుచ్చపించుట, ప్రజతుల మహేలుమమ్మ భవభయహంత్రి : 139
- క. వారిలు వన్యులు విను మె, వ్వారు భవాంభోధిపోతవై ఖరిఁ దగి ము
న్యారాధితమగు త్వత్పద, నీరేజాతమ్ము గొల్చి నెగడుదురా వెసన్. 140
- గీ. యాజ్ఞకులు వేదవిదులు స్వాహాస్వరాస్వ, రూపముల నొప్పు విన్నెంత్రు రూఢిమెఱయ
హోమకాలమ్మలందు నీయోగమునన, సురిలుఁ బితరులు ముక్తిని బొరయుఁజెఱిగి.
- ఆ.వె. తల్లి మేధ వీవ దయ వీవ శాంతివి, వీవ కాంతి వీవ నిఖిల మీవ
నకిల మీవొనర్చి నదృక్తులకు నను, గృహముకల్మి నీఁగఁ గడఁగుచుందు. 142
- చ. అని సురలెల్లఁ దన్నుఁ గొనియాటకు మెచ్చి విభాషితాంగియున్
ద్రణయనయున్ జతుర్భుజయు దివ్యతరాయధయుఁ సురక్త చం
దనవనసాధ్యయున్ గుసుమదామనమంచితయుఁ బ్రసాదశో
భినియునునై పరాంబ మృదువేషిణి దాఁ బొడకట్టె వారికిన్. 143
- గీ. నర్వవేదాంతరూప యజ్ఞనని ప్రజతు, లై నసురలకు నిట్లను నమరులార
యేమి కార్యమ్ముగల్గె మీ కెల్లరఱును, సుఖమకద వచ్చుచేమి నం జూచుపొంతె ?
- చ. నావుడు దేవత లిట్లనిరి. 145
- కా. అంబా ! వృత్రనిబాధ కోర్వఁదర మౌనా ! వాని నెత్తైన వే
గం బాలోకము చేర్చి మమ్ము సుఖులం గావింపు మేరీతి శం
కం బాటఁపక విశ్వసించి హితులంగాఁ జూచి మాతోడ మై
త్రిం బూనుకా సురవైరి' యట్టివిర మేదేనొండు గల్పింపుమా. 146
- క. ఏదిలమున వృత్రుఁడు మా, చేఁబడుఁ దత్తాదృశంపుఁ జేవ గొలిపి బల్
ప్రాబల్య మాయుధములకు, రాఁ బాటంపఁదగదే యరాతినిహంత్రి. 147
- చ. అనవుడు జగదంబ యంగీకరించి యంతర్దానంబు నందె సురలును సంతృప్తాంత
రంగులై ఋషిసహితమ్ముగా నరిగి త్రిలోకమ్ముల నదలించువడువునఁ దమ్ము
నందర మ్రింగుభంగిఁ దీక్షితేజమ్మునం బొల్పు వృత్రం గని సామార్థంబు మునుల
నతవియోడకుం బిదిచినఁ జని వారలిట్లనిరి. 148

మునులు వృత్రవాసవులకు మైత్రిగొలుపుట.

- ఉ. వృత్ర ! త్రిలోకభీతికరవిక్రమ ! శక్రమఖామరావళి
జైత్ర : యజాంఢమెల్లను వశంబయి యొప్పెనునీకు, యోగ్యతా

పాత్రుడ పీపు శత్రుడును బండితమాన్యచరిత్రుఁ డిర్వరుఁ

మైత్రి నెనంగినన్ భయము మామ జగమ్ముల, కింత యొప్పదే : 149

ఆ వె. సీకు నిడుర లేదు నిర్జపతిభీతిఁ, జేసి, నీడుభీతిఁ జేసి యింద్రు
నకు సుఖమ్ములే, దనారతిమును మీదు, సంగరమ్ము లోకిసంకటంబు 150

సీ. యుద్ధమొనర్చెడి యోధుల కింతయు • సుఖము గల్గదు దీని శూరవరులు
మెచ్చికొందురు గాని మేటిగ శృంగార , భావజ్ఞులగు మహాపండితులు ర
జమ్మనఁ బెక్కిదోషమ్ములు నొడువుదు , రాయాస మవసరమందు స్నాన
పానముల్లే మియు భార్యాసుఖవియు క్తి , యింద్రియాఘ్నాని యిది యటండ

గీ. జయము దైవానుకూలత జరుగుఁ బూరి , చెందలేనైన యుద్ధంబు చేతునకగు
ననిన శివశరములబాధ లడుగవలెనె , సంస్కృతిసుఖాపహరణంబు సంగరఁబు. 151

చ. అనిమొనఁ జచ్చువారలకు నబ్బుఁ డుదన్ ద్రిదివం బటంద్రు శ
త్రునిపాతి నొచ్చి నేలఁబడి తాపముచెందుచు నక్క లంగముం
దినఁ గనువారు లేక కడుదీనతఁ జచ్చినమీఁద స్వర్గ మొ
క్కనికిఁ బ్రియంబె ? ప్రేరణకుఁ గా కిది నిక్కపు ధర్మవాక్యమే : 152

ఆ. వె. సీకు నింద్రుతోడ నీతోడ నింద్రున, కెంమి సఖ్య మింక నెనఁగుఁగాక
దాన మీకు సుఖ మొదవు యక్షగంధర్వ, కిన్నరాదులకును గీడు దొలఁగు. 153

చ. శవతములం బొనర్చి దివిజప్రభుఁ డిప్పుడ నీడుచెల్మి వి
ష్కపటముగా నొనర్చు నటు కైకొను మీవును; మహ్యవర్తులై
తపసులు గూర్చువారఁట ప్రతారణ మిం దొడఁగూడు పెట్లు న
త్యవరతఁజేసి కాదె జగమంతయు నిల్చుట యెన్నిభంగులఁ. 154

చ. ధరణి బరించు నత్తరణి దాఁ దపియించు సుఖప్రచారియై
కరువలి వీచు సంద్రములు కట్టనకుం జవదాట కుండు న
త్యరతి న కాదె మీరలు యథార్థ పరత్వము నంది మైత్రి వి
ర్వరును సుఖమ్ములం గొనఁగఁ బోలదె మౌను లవత్యవాదులే. 155

చ. కావున మీరలు బద్ధసఖ్యులరై శయనాసన క్రిడాదికమ్ముల నొక్కెడన సలుపుచు
వ ర్తించునది నావుడు వృత్రుండు మునులం గాంచి మీర లవశ్యమును నాకు మాన
నీయుల రెల్ల భంగులను మీమాట పాటించందగు నైనను శత్రువునందును శతుని
యందును గాముకునందును పిర్రజ్ఞునందును విశ్వసింపఁ దగదు గాన నింద్రుండు

పాపాత్ముండును బ్రహ్మఘ్నుండును నగుట నాకవిశ్వాస్యండు నావుడు మునులు
మరల నిట్లనిరి. 156

గీ. ఎవఁ దొనర్చిన ద్రోహంబు నెవఁడు గుడుచు
బ్రహ్మహత్యయుఁ గలుద్రావుపాతకంబు
విష్కృతిం బోవ నేర్పు, నెందేని మిత్ర
ఘాతుకుని పాతకమునకుఁ గలదె శాస్త్రీ : 157

వ. అట్లగుట మిత్రద్రోహంబొనర్చి యతఁ డెంచుఁబోయెడి? నీ యభిమతంబగు శప
థమ్మన కతండ్రియ్యకొను, నయ్యది మా కెఱిఁగించి యింద్రునకు మైత్రినొసం
గుము నావుడు వృత్రం దిట్లను. 158

గీ. అర్చ్యమున శుష్కమునఁగాని యశ్మమునను
గాని దాదివుచేఁగాని కఠినవజ్ర
నిహతిచేఁగాని పగటఁగాని విశిఁగాని
నను సురఁజఁ దత్పతియుఁ జంపఁజనదు వినుడు. 159

వ. ఇందులకు సమ్మతం జేసి మీ చెప్పినచొప్పున నొనర్తు ననుడు మునులు సురపతి
కావందం బెఱింగించిన నతండు వల్లె యని యతవికడకు వచ్చి. 160

గీ. అగ్నిపాక్షిగ మునులెల్ల నరయుచుండ, నొప్పితిని నీడువల్కల కుభయులమును
మిత్రులమటించుఁ బల్క నావృత్తుఁ డతని, మాటలకు విశ్వసించుచు మైత్రిగొలిపె.

క. వారలు మిత్రు లనందగు, వారలు సహచర్య సజపువార లుదధిరా
క్షీరమ్మున నందనమునఁ, గూరిమిఁజరియింతు రిచ్చ గొలిపినయెడలన్, 162

వ. ఇట్టిదవురకు మైత్రి గలుగుటకు వృత్రుండు సంతసించె వింద్రుండు తద్వధోపా
యమ్ము చింతించుచు రంధ్రాన్వేషణతత్పరుండై యుండె విప్పాటఁ గొంతకాలమ్ము
గతించె. 163

గీ. తన కుమారుండు వృత్రుండు దనుజవైరి, యైన యింద్రునితో మైత్రి నాచరించె
ననుచుఁ ద్వష్టప్రజాపతి వినికితన, వృత్రుకడ కేగుదెంచె నివ్వెఱుగు గదుర.

వ. వచ్చి మంతనమ్మునఁ గొడుకున కిట్లనియె. 165

చ. అరి పరదారలంపటుఁ డహంకృతిశాలి పరశ్రతారకుం
దరయుచునుండు రంధ్రముల నన్యులపేగికి సంతసించు దు

ర్భరమగు మాతృగర్భమును భంగము సేయఁడె లోనఁజొచ్చి నీ
తిరహితుఁ బాకశాసను మదిం గన కేమని విశ్వసించెదో.

166

గీ. అందఱును మనయట్టిరే యనఁగరాదు, విశ్వసించుట వైరుల పెట్టులైన
నందు దొరకినయేని విశ్వాసఘాతు, కుం డితఁ డదర్శవర్తి గాకుండు పెట్టు : 167

వ. ఇట్లు నానావిధముల బోధించిన నాసన్నమరణుండగు కతన వృత్తుఁ డప్పలుకులు
చెవిఁబెట్టఁ దంత నొకనాఁడు సముద్రతీరమ్మున నిరువురుం జరించుచుండ సంద్యా
కాలమ్ము సంప్రాప్తం బగుడు వియ్యది రాత్రిగాని పగలుగాని కాకుంట నిప్పుడ
వధించుట పోలు, నదియునుంగాక యేకాకియై యున్నవాఁడని యెంచి యింద్రుండు
హరిం దలంచిన.

168

వృ త్రు ం డు చ చ్చు ట.

గీ. ఆరుగుడెంచి యగోచరుడై పవిత్ర బ్ర, విష్ణుడై యుండె, సంత దివిజవతియుఁ ద
నమది నేలీల వీని విశాసమంచుఁ, జింతగొనువాఁడు ఫేనమ్ముఁ జెంతఁ గాంచె. 169

వ. సముద్రమ్మునఁ బర్వితోసమమ్ముగాఁ బెచ్చుపెరుఁగు సురుఁగుం జూచి యిది శుష్క
మ్మున నార్చిమ్మునుం దక్కుంగల శత్రుమ్ములును గానేరదని నిశ్చయించి దేవిం
దలంచుకొని యద్దానిం గ్రహించునాలో నాపెయుఁ దనయంశ మ్మందు విమిద్యె. 170

క. హరిసంయుత మగువజ్రము, హరిహయుఁడు సురువునఁ బొదివి యసురవయి మహా
ద్ధురగతిఁ బఱపిన వృత్రుఁడు, గిరినాఁ బదె దాని హతికిఁ గీటడఁగి నృపా. 171

వ. ఇట్టింద్రుండు విగతశత్రుండై మునులు సన్నుతంప నమరావతి కరిగి శోకహారిణి
యగు నజ్జగదంబ కుత్సవం బొనరించి పూజించి దేవోద్ధానమ్మున నొకప్రాసా
దమ్ము నవరత్నకుట్టితంబుగ నొనర్చి పద్మరాగమయమ్ముగు దేవీ విగ్రహంబు
నిర్మించి యందుం బ్రతిష్ఠించె.

172

క. అలరెడువేడుక నదియు మొ, దలుగఁ ద్రికాలములయందుఁ దద్దయుఁబేర్పికా
గొలుతురు సుర లాయంబన్, గులదైవతముగ నొనర్చి కవలయనాథా. 173

క. “ఆరి యగు వృత్రాసురునిన్, హరియించెకా బిని దాఁగి హరి” యని హరి యా
హరిఁ బూజచేసె నానం, దరసాద్ధి మునుంగు వేల్పుతండమ్ముంకోన్. 174

గీ. దేవియును హరియును హరి తివిరి ముగురు, వృత్రు నడఁచిరి శ్రీదేవి వృత్రహంత్ర
యయ్యె నక్కారణమ్మున; సమరవతి ప్ర, ధానుడగుఁగానఁ గీర్తి యతనికి వచ్చె.

చ. పదంపతి విష్ణుండు దనపురమ్మున కరిగె నిండ్రుండును మిత్రద్రోహభయమ్మున
దందడిఁ గొనుచు నొకభంగి నుండ మును లీ ద్రోహంబు తమకతనఁ గలుగుటం
జేసి పాపభయత్రస్తులై . 176

గీ. ఆకట విశ్వాసఘాతుకుండైన యండ్రు, సంగతిం జేసి మనము విశ్వాసఘాతు
కులము మునిశబ్దమునకుఁ బంకిలత గలిగె, హరియుమనయట్టిఁడాయెనేమనఁగవచ్చు.

వ. మంత్రకృత్తును బుద్ధివాతయుఁ బ్రేరకుండును బక్షకర్తయు నను వీరలు పాపకారు
లతో సమఫలభాక్కులని చెప్పబడుదురు. 178

గీ. ఆలరు నాల్గు వదార్థమ్ము లందు నాది, యంతము నశించి నడిమిరెండలరుచుండె
దమ్మనుమాట కేవలదంభ మకట, యెంతమహనీయులందేని యంత నిజము.

గీ. హరి హరినిఁగూడి పాపకృత్యంబటంచుఁ
దలర కీద్రోహ మొనరింపఁదగునె యెఱిఁగి
వంచనమటించు తేరికి మంచివనియె
యరయ రవివేకిమును స్వార్థ మరయువారు. 180

వ. ఇట్లుపశ్చాత్తప్తులై మునులు తమతమ యాశ్రమమ్ముల కరిగిరి. పిదప వృత్తుని
మృతికిఁ దృప్త శోకించి యతని కుత్తరిక్రియలు నివ్వర్తించి “సురవతి వంచనం
జేసి మత్కుత్రికు హరించెఁ గావున దుఃఖమొందెడి” నని శపియించి మేరుశిఖరమ్ము
నకుఁ తపమ్మున కరిగె నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 181

క. తాతా! యండ్రుం డీగతిఁ, బాతకకృత్యం బొనర్చి ప్రబలెనొ దుఃఖా
వ్యీతుఁడయి వన్నె దఱిఁగెనొ, చేతము రంజిల్ల నాకుఁ జెప్పంగదవే. 182

వ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె. 183

గీ. చెప్పనేటికిఁ దా నెంత శ్రేష్ఠుడైనఁ, గృతకుభాకుభకర్మముల్ గెంటఁగలఁడె
కొంచెమో గొప్పయో తాము గొలుపుకర్మ, మనుభవించుదు మనుజులు నమరవరులు.

గీ! శక్రనకు నిట్టి దుర్బుద్ధి సంతరించి, హరి సహాయము చేసె మున్నార్తివేళఁ
దా నెవటి కేగి సమయమ్ము దవులునపుడు, స్వజను లందఱు సంసారసరణి యిదియ.

ఉ. దైవబలమ్ములేనితఱిఁ దల్లియుఁ దండ్రీయు భార్యయున్ సుతుల్
సేవకులున్ సహోదరులు స్నేహితు లొడ్లు నొకించుకేని సం
భావనచేయ రాఫలము పొల్పుడుఁ గర్తకు, వృత్తుఁ జంపి య
దైవవిభుం దొకండ తనతేజము గోల్పుడె నెన్నిభంగులన్. 186

ప. తక్కుంగల దేవత లందఱును నింద్రునిఁ గృతఘ్నుం డని గేలిచేసి నిందింపఁ
జొచ్చిరి. 187

మ. ప్రళయజేసి యథార్థతత్పరత విశ్వాసమ్మ గైకొన్న ప్నే
హితునెవ్వఁడువదించు నింద్రుఁడిటుడుష్కృత్యమ్మచేసెన్ బ్రహ్మ
జత వేదమ్మల నుజ్జగించి మునులన్ దొడవ్వలకా డించి సౌ
గత సిద్ధాంతము పూనునే, తనకువేడ్కల్ సేయునే యీకృతుల్ : 188

ఆ.వె. హరికిఁదక్క నొక్కహరిహయనికిఁదక్క, గవటకృత్య మిట్లు గడలుకొల్చి
మిత్రుఁ జంపఁ గల్గు మేటి జగమ్మలఁ, గానరాఁడటంచుఁ గథలు బలిపె. 189

క. నరపాల : దేనికతమున, నమలునుఁ దనుఁ గాంచి నగుదు రట్టి యపయక
స్ఫురణం బింద్రుని మానము, హరియించె నపయక మెంతత్రేనం జాలుకా. 190

పీ. కీర్తిక్షయమ్మనఁ గెరలి యింద్రద్యుమ్నుఁ , డను మెఱుంగకయును నాక మెడలె .
స్వల్పాపరాధి యయాతియుఁ బతితుఁడై , కర్కటత్యమ్మను గాంచెఁ బదియు
నెనిమిదియుగములు; తృగువత్తితలఁ ద్రెళ్ళ , నేసిన హరియుఁ బెంపేది తుచ్చ
యోనులఁ బదె మఱియును వామనుం డయి , తిరిపమెత్తుకొనె నెందేని యొండు

గీ. కలదె యంతకుఁ గష్ట మక్కట ! దశరథ
రాముఁడై భార్యవీడి దుఃఖమయమునఁ
గ్రుంగెఁ వృత్రాసురునిఁ బొరిగొనినకతన
నింద్రుఁడును బ్రహ్మహత్యఁ బెంపేదె నిపుడు. 191

ప. ఆట్లు తేజోహీనుండై కొలు వుండక యేకాంతమ్మనఁ జింతించు తనవతిఁ
బొలోమి యిట్లను. 192

గీ. రిపునిఁ బ్రబలని వృత్రు హరించి తింక
వంత గొననేల ? సుఖములఁ బడయకున్న
కారణం బేమి ? మఱియు నొక్కరుఁడు రిపుఁడు
ప్రబలుఁ డెందును లేడుగా, భయము గొనఁగ . 193

గీ. అనుడు శచి కిట్లులను హరి వనజనయన, శత్రుఁడును లేడు సుఖమును శాంతిలేదు
బ్రహ్మహత్యాభయమ్మన బడలుచుంటి, నిట్టి వా కింక నిశ్చింత యెట్లు గలుగు. 194

ప. అని వెండియు. 195

గీ. సంపదనము సురయు గంధర్వగాన, మచ్చరనృత్యములు నీవు నన్యయువతి
చేష్టలును గామధేనువు శ్రీ నెనంగు, కల్పవృక్షమ్ము నాకు సుఖమ్ము నిడవు. 196

ప. అని చింతావిప్లుండై మానససరోవరమ్మున కరిగి భయంబు పెంపునఁ బడ్రనాశమ్ముం
బ్రవేశించి ప్రచ్ఛన్నుండై పరాభూతుండగుకతన నేరికిం గనుపడక నీటిపాము
చందమ్మున నజ్జలమ్మునఁ జరించుచుండె సులును దమపతిం గానక శోకకర్పికు
లైరి మణియును. 197

గీ. జగ మరాజక మయ్యె వర్షములు దక్కె, బాదీపంటలు నశించెఁ బ్రబలమైన
నమలు కృశియించె వృక్షముల్ నవక మెడలె, రాజు లేకున్న నొక్కటి రాజ గనునె.

ప. అంత మునులును సురలును యోజించి నహాపునిఁ దమకుఁ బతిగా నొనర్పికొని
సుఖ మ్ముండిరి. 199

నహాపుండు స్వర్గమ్ము నేలుట.

గీ. ద్మృతమిత్యయ్యు నహాపుఁ డత్తజీని రాజ్య, మత్తుడై యచ్చరలఁ గూడి చిత్తజాత
కేళుం దెలి సొక్కుచుఁ గిందవంతి, గా పనియె నింద్రభాగ్య చక్కందనంబు.

ప. వివి తిదగతహృదయుండై యొక్కెడ ఋషులం గాంచి యిట్లను. 201

గీ. దేవపతి వైతిఁ గద యేను దివిరి నాయ, సేవ కింద్రాణి రాదెరి ? చెచ్చెర మర
వరుల నంపించి పిల్చింప వలయు నిపుడ, హితము నా కిచ్చగింతురయేని మీరు.

ప. అనవుడు దేవర్షులును దేవతలును జింతాక్రాంతులై శచికడకుం జని విసమురై
యిట్లనిరి. 203

క. వినుమమ్మ నహాపు నమరుల, కినుఁగా నొనరించికొంటి మే, మాతఁడు నిన్
దనమనమునఁ గామించెన్, “గొవి రం” డనె నెదురుచెప్పఁ గోపించు నిఁకన్.

ప. నావుడు శచి చింతించి బృహస్పతిం గాంచి “మహాత్మా నహాపునికతన భయంపడి
నిన్ను శరణంబు సొచ్చితిఁ గాపాడు” మనవుడు నతం డభయం బొసంగి యిట్లనియె.

ఉ. కేవలకామమోహితుఁ డకించనుఁ దున్మడుఁ డట్టివానికై
దేవి : మహాపతివ్రత నధీనగ వి న్నొనరింతునే ? భయం
నీవు త్యజింపు మన్నిటికి నేఁ గలుగన్ నహాపుండు దుష్టుఁ డిం
కేవిది నిన్నుఁబొందు ? మద మెక్కెనె రాజ్యముకల్పి వానికిన్.

ప. పదంపడి యింద్రాణి బృహస్పతి శరణంబు చెందె నని విని నహఃపుండు కోపించి
సురలంగంది. 207

క. సురలార చంపవలె న, గురుఁన్ దుష్టాత్మ నాదుకోరికయు వృథా
గ రచించునె? నావుడు ముని, వరులు సురలు గలిసి యిట్లువలికిరి కడఁకన్. 208

క. కోపము విడువుము దేవా, పాపమునన్ బుద్ధిచోనుపఁ బాడియె? వినలే
దా? పరదాగామనం, బాపవలకుఁదా వధివ్య మనియును శ్రుతులన్. 209

ఆ. వె. శక్రపత్ని మిగుల సాధ్వీ మహాభాగ, తనదుభర్త జీవితగతినుండ
నిన్నుఁ బొందు బెట్లు నీవు త్రిలోకవి, భుండ వయ్యు ధర్మము విడఁ దగునె.

గీ. రాజు ధర్మమ్ము విడిచినఁ బ్రజల ధర్మ, వర్తనులు గారె శాస్త్రముల్ వమ్ము గావె
శచికః దలదాటఁగల్గిన చక్కఁదనము, గల్గుచేక్కలు లేరె నీకామమునకు. 211

క. రతి శృంగరమ్మునకున్, గతి రతియన భోగకాంక్ష కాంతకుఁ బతికిన్
మతిగల్గిన రసము బలా, తత్కృతియైన వింసము దాని నెనయరు రసికుల్. 212

గీ. ఉత్తమపదంబు గైకొనియున్న నీకు, బాపములకెల్లయగు లాఁతపడఁతిపొందు
తగద యాయుఃక్షయం బగుదానికతన, గలుగు నధమాధమమ్ముగుగతి నరేంద్ర.

ఉ. నా, నహఃపుండువల్కుఁ బరనారలఁ బొందఁగ రాదె! గౌతమ
శ్రీ నెటుపొందె నింద్రుఁడు? హరించెఁ గదా, గురుభార్యఁ జంద్రుఁడ
ష్ఠీయమమ్మలం బయకు నెల్లరు మీరెఱఁబోతిః రొద్దకుఁ
దా నెటువల్కు నప్పగిదిఁ దానయిచేయఁగఁ జాలఁదొక్కఁడుకా. 214

క. మతినొప్పకయున్నబలా, తత్కృతినైనం దెందు పొందు దేవపతిసతీన్
బ్రతిచెప్పకుఁ డిట్లయినన్, హితమగు నిరువురకు సుఖమలెనఁగుఁ గ్రమమునకా.

ప. ఇట్లు మదనాతురుండగు నన్నహఃపునికి మాతాద నోడి మంచి దని వారలు బృహ
స్పతిపాలికిం జని కృతాంజలై యిట్లనిరి. 216

క. అనఘ! నిను శరణుఁ జెందిన, దని యెఱుఁగుదుమైన నీపె నాశనికడకున్
గొవిపోవలె నింద్రునిఁగా, నొనరించి తదాజ్ఞదాటుటొప్పునె మనకుకా. 217

ఆ. వె. ఇంద్రుడైన యతని కెల్లరయిట్ల యి, త్తరుణి ధనమకానఁ దనకుఁదాన
యగుచు వలచెనేని యది సరసంబగు, నట్లొనర్చఁజేయుమయ్య నీవు. 218

ఆ. వె. అనుడు గురుఁడు పల్కు నతిపతివ్రత నన్ను, శరణుఁజెందె బిడ్డి సతిని విడిచి
పాపమంద నాకుఁ బాడియె శరణాగ, కుల విడుచుటకన్న దోసమున్నె? 219

క. ఆనవుడు దేవత లిట్లని, రసఘా ! యేదేని నొక యుపాయమున నా
తనికోప మడచఁగవలె, నన గురుఁడిట్లనియె దేవతావళితోడఁ. 220

ప. అట్లేని యీమె యతినిసన్నిధికి వచ్చి యొక సమయంబొనర్చు, “నాపతి పృథుం
డయ్యెనని తెలిసిన యపుడ నిన్ను వరింపగల దాన నట్లు కానినాడు జీవద్భర్తృక
నగు నే నిన్నెట్లు వరింతుఁ గావున మత్పతి నన్వేషించుటొంటె జనియెద”
నని యీగతి నతని వందించి నా యనుమతి నింద్రాన్వేషణమునకుం గడఁగు
ననుడు బృహస్పతిపురోగములై దేవతలందరు నహునునికడ కరిగిన నా కృత్రిమ
వాసవుండు వారింగని సంతసించుచు శచి సుదేశించి యిట్లనియె. 221

క. తక్కు సురిలెల్ల నన్నున్, మక్కువ నాదునిఁగఁజూచి మన్నింతురు నీ
విక్కుతికి సమ్మతించిన, నిక్కపు వాసవుఁడ నగుదు నీరజనయనా. 222

ఉ. నావుడుఁ గంప మంది లలనామణి యిట్లని పలుక నా ర్తిమై
“దేవ, సురేంద్ర ! మత్పతిగతిం గనరామిఁ గృశించి యుంటి న
ద్వాప మభావముం దెలియవచ్చెడిదన్కను దాళుమయ్య నా
కీవర మి”మ్మనంగ నతఁ డియ్యకొనెన్ విడిచెన్ శచీసతిఁ. 223

ప. ఇట్లతనిచే విడువం బడి యీపె సురలం గంచి యిట్లను మీరందఱును మదాజ్ఞం
జేసి వ్రయత్న పూర్వకముగ నింద్రునిగతి నన్వేషింపుఁ డనవుడు వారలందఱు
నొక్కఁడఁ గూడి యోజించి విష్ణులోకమ్మనకుం జని యతని సన్నుతించి యిట్లనిరి.

ఆ. వె. దేవ ! బ్రహ్మహత్యఁ దేజమ్మనకుఁ జెడి, యెల్లభూతముల కదృక్కుఁడగుచు
నేడనో యడంగె వింద్రుఁ డాతనికి మా, కును మహాత్మా ! గతివగుము కడంగి,

క. నీ యానతిఁగొని మాయో, పాయమ్మున వృక్షుఁ జంపి బ్రహ్మమ్ముండై
యేయెడ దాఁగెనొ సురపతి, పాయక కనఁజేసి మమ్ముఁ బాలింపు హరీ. 224

ప. నావుడు విష్ణుండు హయమేధం బొనర్పితిరేనిఁ దత్పూజ్యమ్మునఁ బావకుండై
యింద్రుండు మీకుం బతియగు. 225

గీ. అశ్వమేధమ్ముచే జగదంబ ప్రీతి, నంది హరియించు బ్రహ్మహత్యాద్యమముల
శచియుఁ బరశక్తిపూజలు సలుపుఁగాకఁ, లబ్ధభర్తృక యగుటొంటె లలితగతుల.

ప. నహుండును మాయామోహితుండై స్వయంకృతావరాధమ్మన వైశమ పదభ్రష్టుం
డగుఁ బొండనిన సురలు బృహస్పతి సమేతముగా నతని చెప్పిన చొప్పున నర
యుచు నింద్రుఁ డున్నెడ కరిగి వానిం గంచి హయమేధం బొనర్పఁ జేసిన సంతఁ

బావితుండై యతండు బ్రహ్మహత్యాపాతకమ్మును విభజించి నమలయిండును
వృక్షమృలయందును శ్రీలయందును బృథివియందును గిడులందును జొనిపి నమ
యమ్ము నిరయుచుఁ దిజ్జలమ్మునన వసింపుచుండె సంత దేవతలును తమతమ
పొందుపట్ల కరిగిరి పిదప నొక్కనాఁడు. 229

క. విరహాకుల యయి శచి య, గ్గువపుతోఁ బల్కు “నేలొకో రాఁడు సురే
శ్వరుఁడు హయమేధ మొనరిచి, పరిపూతుండయ్యుఁ జెప్పు మపాయము నాకు॥”

వ. నావుడు బృహస్పతి యిట్లను భక్తిమై జగదంబిక నారాధించితివేని నీపతి యచి
రంబ నీకుం బొడకట్టు సంతయికాక నహుపుండు తన్మామమోహితుండై పద
బ్రష్టుండును నగునని మంత్రం బుపదేశించెన, 231

క. తాపసివేషము గొని న, ర్వాపద్ధారిణిఁ బరాంబ నర్పించినఁ దా
నాపదతి కొక్కనాఁడు ద, యావరతన్ దర్శనంబు నాపె యొసంగెన్. 232

సీ. కోటిసూర్యులఁ బోలి కొమరారుకాంతితోఁ , జంద్రకోటుల నేలు శైత్య మొలయఁ
గోటివిద్యుత్తుల మీటుటల్ తక్కుతో , వేదముల్ నాలుగు వెంటరాఁగ
స్వచ్ఛము వ్రాదమసంభాషితాంగియై , కనులు మూఁడును గాంతి గడలుకొనఁగఁ
బాళాంతుశాలు బాహులఁ దనుఁ బ్ర , సన్నవక్త్రాంభోజళాలిని యయి

గీ. జనని ప్రత్యక్షమై శచీపతికిఁ బల్కు , నబల నీపూజ నానందమబ్బె నాకు
వరము గోరుము నా, నామె పతినమాగ , మంబు నహుపునికిన్ వినాశంబుఁ గోరె.

వ. అనిన జగదంబ యొక్క దూతికం జూపి దీనివెంబడి నరుగు మియ్యది నీపతిం
జూపు నని వెండియు. 234

గీ. విశ్వకామాఖ్యచేతను వెలయు నాడు, మూర్తి వొల్పెడి మానసమున సురేంద్రుఁ
డున్నవాఁ డట కేగు పీయూచితతోడఁ, గనుఁగొనుముమోదమందుముకమలనయన.

శచి యింద్రునికడ కరుగుట.

వ. నహుపుండును మన్మామమోహితుండై స్వల్పకాలమ్మునఁ బదబ్రష్టుండు కాఁగలఁ
డని చెప్పి యాపె మంత్రార్థానమ్ము నొందె. 236

ఆ.వె. అంబదూతి శక్రసంగనఁ గొనిపోయి, మానసాంతరమున మగ్నుడైన
యింద్రుఁజూపె; శచియు నింతింతనఁగరాని, సంతనమ్ము నొందె జనవరేణ్య. 237

- ప. ఇట్లు సంతసం బందియుఁ బతి దుర్గతికిం జింతించు వక్కమలాక్షిం గని యింద్రుం
డిట్లను. 238
- క. కుచలేక్షణ యచ్చటి కే. క్రమమున వచ్చితివి భూతగణములకు నదృ
శ్యమగుగతినిన్న నావా. నము నీకెఱ్ఱెఱుఁగనయ్యె జయ్యనఁ జెప్పుమా. 239
- ప. అనిన శచి యిట్లను జగజ్జననికరుణండేసి నిన్నుం జూడఁగంటి నీక నొక్క నిశే
షంబు వినుము. 240
- క. సురలందఱు నహుషని దే, వర యాస్థానమున నిల్చి వైభవమెసఁగఁ
బరిచర్యసలుపుచుండిరి, మరియాదకుఁ దక్కి వాఁడు మమతయెలర్చఁ. 241
- క. 'వరియింపును ననుఁ బతిగా, సురేశ్వరుఁడ నే' నటించు సౌలవక కామా
తురుఁడై ప్రతిదినము ననుం, బరిపరి మోమోట పెట్టి బాధించు నొగిఁ. 242
- క. నావుడు దేవేంద్రుం డను, దేవీ వగవళము నేఁ బ్రతిక్షించెద మో
దాహముగు కాలమునకు, నేవానికి దాఁటఁజెల్లునే కాలగతుల్. 243
- ప. నీవును ననుకూలకాలంబు ప్రతీక్షించుచు స్వస్థదిత్యవై యుండుము పొమ్మనవుడు
శచి దీనాననయై యతని కిట్లను. 244
- ప. ఎటు నిజవంగ నేర్తు ? సురలెల్లరు మౌనులఁ గూడి రాగలం
పటు వరదానగర్వితు నపాస్తనయున్ బతిగా వరించి య
క్కటః నను వానిఁ బొందుమనఁ ; గాచెడివాఁడు గురుండుదక్క లే
కిటు చనుదెంచితిన్ మరల నేఁ జనిన న్నను బల్మిఁ బట్టఁదే. 245
- క. ఆరయఁ బాటుఁడు విమలా, చారుఁడు విద్యారికుండు సత్తముఁడు గురుం
దేరీతిఁ గావఁ గలఁ దక, టాః రాజగు నహుష బారి కందక యుండఁ. 246
- అ. వె. కులటనైన వానిఁ గొని సుఖమ్ముల నింద, నిచ్చగింతు, నకిటః యీ పతిప్ర
కాత్వ మెంత దీనదక దెచ్చె! నని వగ, నగడుచెందు నతికి ననియెఁ బతియు.
- ప. నీ కుపాయం బొందు చెప్పెద నాలకింపుము. 248
- క. శీలమున మానరక్షణ, మేలలన యెనర్చు నద్దియే సతి, భర్తల్
పాలింపఁ బతిశ్రతలగు, లీలావతు లెందఱేని లేరే జగమునన్. 249
- క. కావున శీలము తోడుగ, నీ వుండుము పొమ్ము వాఁడు నిన్ను బలిమిమై
నేవేళఁ బట్టఁ దివురునొ, యావేళం బయకు మిట్లు లామూర్ధునితోన్. 250

వ. “నీవు ఋషియానమ్మున నాయెడకు వచ్చితేని నీయందు బద్ధానురాగనై యే విన్ను
వరించెద” నంటివేనిఁ గామాంధుం డగువాఁడును మునులఁగియొగించి క్రోధాకుల
లగు వారి శాపమ్మునఁ బదభ్రష్టుండగు నిదియునుగాక. 251

ఆ. వె. నిర్నిమిత్తకరుణ నెగడెడిజగదంబ, భక్తి మీఱఁ గొల్చి భద్రదాత్రీ
యైన యావెకతన నందుము సంసిద్ధి, గురుని వాక్యమందు గుఱుతుగలిగి. 252

వ. అను నాతని పల్కాల కియ్యకొని శచియు నహునిపాలికింజనఁ గామాంధుం
డగునాతఁ డాపె కిట్లను. 253

చ. కుశలమె నీకు ? సత్యమునకుం జవదాఁటని దానఁ నీయెడన్
వకు నను దాను సత్యగతిఁ బొందఁగ వచ్చితే ? చతు
ర్దశభువనమ్ము లేలనముదం బొకపా లిదియొక్కపాలు దు
ర్దశఁ దొలఁగించి నకా మదనదగ్ధునిఁ జల్లనిదృష్టి నేలుమా. 254

ఆ. వె. నీ యభీష్టమెద్ది ? నే నిర్వహింతు ని, క్కమ్ము నొడువు లజ్జగాంచనేర ?
యనుడు దేవదేవి “యశ్చిలంబు సిద్ధంబ, లేదు కోర నొందు లేకమేని. 255

వ. ఐనను నాకొక్క మనోంధమ్ముగల దయ్యది విక్కువమ్ముగ నెఱవేర్చెదేని నొడి
వెద” నావుడు నహునిండెంత యసాధ్యంబేని నిర్వహించెద నొడువుమన శచి
యాతనికిట్లనియె. 256

ఉ. చెప్పటకేమి ప్రత్యయము చేకుట దేమన రాజు లాడియే
తప్పదు రెయ్యడన్ విను వృథా వచియింపఁగనేర ? నామనం
బొప్పెడియంతయొట్టునకు నొప్పితేవేని వచింతు నా; నతం
డప్పగిదిం బొనర్చ మనమందు వినిశ్చయ మంది యిట్లునున్. 257

వ. తరుణీ ! నే నాడినదానికిఁ దప్పితేని యజ్ఞ దానతపోజన్యం బగు మత్సుకృతమ్ము
వమ్ముగు ననుడు నాపె యిట్లనియె. 258

నీ. వాహనమ్ములు దేవవతికి గుఱుమ్ము లే , మఁగు రథమ్మును, హరికి గరుడుండు
యమునకు మహిషంబు హరునకు వృషభంబు, హంస బ్రహ్మకు నెమ్మి హరసుతునకు
నెలుక విఘ్నేశున కలరు; నీ కిప్పు డ . పూర్వవాహనము నద్భుతము గాఁగ
వాంఛింతు నిను మునివరులు శిఖిక మంచి , యేగింపఁజూచి డేవేంద్రుకన్న

గీ. నదికువిఁగ నెంచి నీవృద్ధి ననుమతించి
పొందఁ గోరెద నావుడు మందబుద్ధి

యంబికామాయకతన మోహంధుఁ డగుచు

నగుచు నయ్యబ్జముఖి కనె నహాపుఁ డెలమి.

259

గీ. సత్య మగుమాట చెప్పితి జలజనయనఁ, సదృశమగు వాహనము నాకు సంతరించి
తనఘలు మునీశ్వరులు మోయునంతకన్న, ఘనత గల్గినెయొండులోకములనెందు.

క. మును లేక్ష్యరు మోయఁగఁద, క్కిన బుఘలుం దోడ రా నొగిన్ శిబికారూ

ధున నన్నుఁ జూడఁ గలవో, వనజానన విన్నుఁ బొందవచ్చినవేళన్.

261

వ. అని శచికీం బ్రియంబు వల్కి యచ్చోటు విడిచి మునులంగని స్మరాతురుండు
నహాపుం డిట్లనియె.

262

ఉ. ఏను సురేంద్రుఁడన్ శచియు నింతటిదన్కను నన్నుఁ బొందదో

మౌనివరేణ్యులార! యవమానముగాదె? యనుగ్రహించి నా

మానము నిల్వఁగాఁ దగినమాన్యులు మీర లొకించుకేని య

మ్మానివి మానినెం దులువ మారుఁడు నిల్వఁగనీఁడు నన్నిఁకన్.

263

క. ఆ నెలఁతపొందు యుష్మద, ధీనంబై యున్నయది విధించె న్నను న

న్మౌనివరేణ్యులు మోసెడి, యానముపై నెక్కి పొందనయదె మృనుచున్.

264

వ. ఇయ్యది మీర లనుగ్రహింపకున్కి నెట్లు సమకూరు మీకు శరణాగతుండ నన్నీ

మదనమీతంబువలన రక్షింపవలయునన నగస్త్యప్రముఖులగు మునులందఱును

బావికార్యానుసరణమ్మన దయామతులై యంగీకరించుటయు నహాపుండును బొలో

మీగతమానసుండగుకతన దివ్యమునివాహకంబగు శిబిక నధిష్ఠించి.

265

చ. స్మఃపఠికితుం డతఁడు చయ్యన నవ్వెలిఁ జూచువేడ్క న

త్విఃమతియై యగస్త్యమునివర్య సముద్రము మ్రింగినట్టియు

ద్భుఁ డనకాలఁదన్ని కళతో నదలించుచు “సర్ప సర్ప” నాఁ

గఁము కళాహతిం గనలి గ్రక్కున సర్పముగా శపించుచున్.

266

ఇంద్రుఁడు స్వర్గమ్ముఁ నొందుట.

క. మరల నిలువల్కు “బహువ, త్సరము లరణ్యముననుండి సత్త్వముకల్మిన్

దిరుగుచుండ యుధిష్ఠిరుఁ, డరుదెంచున్ శాపముక్తి నతఁ డిడు నీకున్.

వ. ధర్మపుత్రిండు నీ ప్రశ్నఁబుల కుత్తరంబిచ్చువాడు తచ్చృణమాత్రమ్మున

నీ శాపమ్ము దొరఁగి స్వర్గమ్మునకు రాఁగల” వని నొడివె.

268

ఆ. వె. నహుపుఁడంతఁ బడియె నాకమ్మునుండి తా, నహియు నగుచుఁ గాననాంతరమున
నుండె; వానవుం డఖండ ముదమ్మును, జెందె దీని వినికిఁ జేసి యధిప. 269

ప. అంత సురలును మునులును నింద్రునికడ కరిగి మానపూర్వకమ్ముగా నాశ్వాసించి
యథాప్రకారమ్ముగ స్వస్థానమ్మున విలిపి యభిషేకమ్మొనరింప నతండును జిరవిర
హిణి శచింగూడి నందన వనమ్మున విహరించుచు సుఖంబుండె. 270

చ. అనఘుని విశ్వరూపుని మహాత్ము మునిఁ దనుజున్ వధించి దుః
ఖనియతుఁడయ్యె నింద్రుఁ; డిటుక్రమ్ముట దేవి యనుగ్రహింపఁగై
కొనె ముదమున్; నమ స్తమనకున్ దనకర్మమ కారణంబు దా
విది విడఁజెల్ల దేరికిని నిక్క మెఱుంగుము భూపః; నావుడున్. 271

చ. నరవరుఁ డిట్లువల్కు మునినాథ శతక్రతుకర్తయై సుఖో
ద్ధరమగు స్వఃపదంబుగొని దుఃఖితుఁడయ్యె సురేకుఁడంటి త
క్కిరులకు నస్మదాదులకు నొక్కెడ సౌఖ్యము చిక్కునే! కృతా
దరునకు నాకు శిష్యునకు దాపక సర్వము దెల్పు నావుడున్. 272

క ర్మ వి శే ష ము లు.

గీ. వ్యాసుఁ డిట్లనుఁ గర్మము వర్తమాన
మనియు సంచితమనియు నో యవనినాథ
తెలియఁ బ్రారబ్ధమని మూఁడు దెఱుగులగును
గరణం బియ్యదియ సర్వకార్యమలకు. 273

ప. అందు నానాజన్మ సంపాదితంబు సంచితంబు, మఱియు సాత్త్విక రాజన తామస
భేదమ్ముల నాకర్మంబు త్రివిధంబు. 274

క. వినుము కుభాకుభరూప, మ్మునఁ దగు సంచితము భోగమునఁ దీటు నొకిం
తన పో దనేక జన్మము, లనుభవమున కెత్తవలయు నది పునమగుటన్. 275

గీ. జననమందినదాదిగ నలుపుకర్మ, మరయ నది వర్తమానవిఖ్యాతి నెనఁగు
సంచితమ్ముల నడిమికి నగముసేయ, నమరుఁ బ్రారబ్ధమై జననాది కదియ. 276

గీ. వీరు వారననేల యెవ్వారికేవి, జనదు ప్రారబ్ధ మనుభవమునకుఁ దక్కి
కర్మమున్నంతదనుక ని క్కమ్ము జన్మ, మది యడఁగుమీద జన్మంబు నడఁగు విజము.

- క. హరియును హరుఁడును సురలును, విరించియును గర్మవశులు వితయేని నరే
శ్వరః దేహధారులై యి, క్కరణి కుభాకుభము లందఁగా నేమిటికిన్. 278
- ప. దేహి తనకు సుఖదుఃఖానుభవ కారణంబగు కాలపరిపాకమ్ము వలన సంచిత
కర్మానుభవావసరమ్మున సుకృతంబొందె దుష్టుతంబొందె నలుపుచుండు నట్ల దేవ
తలును నని యెఱుంగుము. 279
- క. నారాయణాంశజులు నర, నారాయణ మునులు ధర్మనందనులు భువిన్
ధీరులు కృష్ణార్జునులై, పేరందుట దీనఁగాదె పృథ్వీరమణా. 280
- ప. ఇయ్యది పురాణపీఠిక యని మునులచే వ్యవహరింపం బడునని మఱియును. 281
- గీ. ఆదిపః విభవాదికుండు దేవాంశభవుఁడు
కవిత గలవాఁడు ఋష్యంశ కలితుఁ, డెవఁడు
రుద్రు నర్పించు నవ్వాఁడు రుద్రునంశ
మవని పాలించువాఁడు విష్ణ్వంశభవుఁడు. 282
- ప. మఱియు నన్నదాతయు దేవాంశభవుండగు నింద్రాగ్నియమ విష్ణుధనదుల వలనఁ
బ్రభుత్వప్రభావకోపపరాక్రమంబులను సంగ్రహించి శరీరంబు నిర్మింపఁబడెడిది. 283
- క. బలవంతుఁడు ధనవంతుఁడు, కలావిదుఁడు భోగశాలి మనభాగ్యము లం
దులఁదూఁగువాఁడు వీరలు, తెలియుము దేవాంశభవులు తెల్లముగనృపా. 284
- ప. పాండవులును విట్టిరగుట విఖ్యాతులైరి దేవాంశజుండగు కతన వాసుదేవుండును
నారాయణనముండై వఱలె. 285
- గీ. ఏది యెఱైనఁ బ్రాణుంకెల్ల దేహ, మమరు సుఖదుఃఖములకుఁగానట్టిదేహి
స్వవశుఁడొక్కరుఁడును లేఁడు జననమరణ, కష్టములు దైవవశమునఁ గాంచుచుండు.
- ప. మఱియుఁ బాండవులు వఁచింబొడముటయుఁ బిదపఁ బురమ్మున కరుగుటయు బాహు
బలమ్ముకలిమి రాజసూయం బొనర్చుటయుఁ గ్రమ్ముట వనవానదుఃఖం బనుభవించు
టయు నర్జునుండు తపంబు చేసి సురలవలన వరమ్ము గొనుటయు ననునవి
యన్నియుఁ గర్మజంబులకా నెఱుంగునది. 287
- క. నరదేహమ్మున మున్ను బ, దరికాశ్రమమందుఁ జేయుతప మర్జునతం
బొరసిన యప్పుడు ఫలదం, బరయఁగఁ గాకున్కి గర్మ మతిగహనంబొ. 288
- ప. అని వెండియు. 289

- సీ. కారాగృహమ్మునఁ గంజాక్షఁడుదయించి , యంతట గోకులమందుఁ జేరి
యేకాదశాబ్దమ్ము లెంమి నచ్చటనుండి , మధురకు నేగి దుర్మార్గుఁగంసు
నడచి యాతనికంద్రి నదిపునిఁగాఁ జేసి , తల్లిఁ దండ్రులకు బండ్లనమువాసి
ష్టేచ్ఛాదిపునిభీతి మేకొన ద్వాఁచన , తీపురమ్మున తేగి కాపురమ్ము
- గీ. చేసి సకుటుంబముగను బ్రభాసమున ధ , రాదితిజశాపమునఁ దెగి యంత మందెఁ
గర్మగతి యెట్టిదేనియుఁ గానయున్న , వ్యాధుఁడా కృష్ణుఁ జంపెడివాఁడు తలఁపఁ
- వ. నావుడు జనమేజయం దిట్లను మునీంద్రా ! భూమి భారమ్ము సహింపక గోరూప
ధారిణియై కమలజు శరణమ్ము వేడిన నతఁడు జనార్దనుఁ బ్రేరేపించి భూభాంహర
ణమ్మునకు పనుదేవగృహమ్మునఁ బుట్టు మన విష్ణుండును నట్ల జనియించి
బలరామసహితుండై యుద్ధుఁడు తోడ్పడ ననేకుం దుర్మతుల నడంచెనని
చెప్పితిని దానంజేసి భూమికేమి భారంబు దఱిగె ? ఇది యిట్లుండ భీష్మ ద్రోణ
విరాటప్రపదబాహ్లికసోమద త్తకర్ణదులం జంపెఁ గాని తన యనంతరమ్మున
భార్యలంగొట్టి దోచికొన్న దొంగల మునుమున్న యేల వధింపఁడయ్యె ? ఆభీరశక ,
ష్టేచ్ఛుఁషాదులు కోట్లకొలఁది మిగుల నేల ? వారలు భూమికి నేల భారకారులు
గాకుండి ? రని వెండియు,
- 291
- క. కలుషావృతమై తగునీ, కలియుగమున నొక్కఁడేనిఁ గలఁడే యోగ్యుంః ?
డిం కిది భారమకాదే, తెలుపుమునా మౌని భూపతికి నిట్లనియెన్.
- 292
- గీ. ప్రజలు యుగములఁ బట్టి పాపమ్ముఁ బుణ్య
మావరింతురు యుగధర్మ మూఁగఁగలరె
ధర్మమున రెండు మూటఁ దత్పరతగలరు
క్రమముగా మూఁడుయుగములఁ గలుగు ప్రజలు.
- 293
- వ. కలియుగమ్మున నర్థకామరసికులు దక్క నొందొరులు జనింపరు; ధర్మాధర్మము
లకుఁ గర్త కాంబ యని యెఱుంగుము నావుడు నృపతి యిట్లనియె.
- 294
- క. కృతమున ధర్మము శ్రేతఁ, మితిమీరినదానమున్ యమితులై నానా
వ్రతములు ద్వాపరమున న, మృతిఁ జేసినవారికేది మనికి యిపుడగున్ ?
- 295
- క. ఈ కలియుగమునఁ బాప, వ్యాకులులై దేవనింద యాదిగఁదగు నా
నౌకు లొనిర్బుదుర్జను, లాకృతయుగమందు నెవటి కరుగుదురు మునీ.
- 296
- వ. నావుడు వ్యాసుం దిట్లనియె.
- 297

క. కృతయుగమున మనుజులు వి, స్తృతముగఁ బుణ్యము లొనర్చి దివిజనగరను
స్థితిఁ గాంతురు వర్ణాశ్రమ, గతు లిందుకయేనిఁ జ్ఞాతినిఁ గనకున్కి నృపా. 298

గీ. దయయు సత్యంబు దానంబు తనమభార్యఁ
గూడియున్కియు ద్రోహమ్ము గొనిమి సర్వ
భూతిసమబుద్ధియును సతిమ్ములు సమస్త
జంతువులకుఁ గృతమ్మున జనవరేణ్య. 299

వ. విజకాడివర్ణమ్ములును సయ్యుగమ్మున స్వవర్ణనిరతిం జరించుటంజేసి స్వర్గమ్మున
కరిగెడిఁ; ద్రేతాద్వాపరమ్ములను నట్లకా నెఱుంగునది. 300

క. ననుహీనులు మానవులు క, లియుగమ్మున సుకృతబుద్ధితేమిఁ యుగప
ర్యయ మలవడుదనకను వి, శ్చయముగ నుకమున నుండు జననాథమణి. 301

క. కలికృతసందిన్ స్వర్గ, స్థలు పుడమి జనింతు మిగుల దుష్టులు నరక
స్థలు జనియింతురు ద్వాపర, విలయమ్మునఁ గలియుగంబు వెలయంజేయఁ. 302

క. కలియుగమున సుజనులునుం, గలిగిన నవ్వారు సుకృతకర్మానుగతిఁ
వెలయుదురు ద్వాపరమ్మున, నలకేతకఁ గృతమునందు నధిపవతంసా. 303.

క. విను మట్టుల కృతయుగమున, ననయతఁ బాపములు సేసి నట్టి జనులు దు
ర్జనహితమగు కలియుగమున, జనియించి యపాత్రికృతులు నలుపును రెందున్.

యు గ థ ర్మ ము లు.

క. యుగరీత్యనుసరణమ్మునఁ, దగు ధర్మజ్ఞులకుఁ బాపకత్పరత, ప్రళ
స్తగుణుండగు నీతండ్రికిఁ, దగునే మునియలుతఁ బాము దగులంజేయన్ ? 305 .

వ. యుగబలంబు కాదేని యయాతికులసంబవుండగు రాజన్యున కిట్టి బుద్ధి యెట్లు
పొడము నని చెప్పి వెండియు. 306

చ. కృతయుగమందు బ్రాహ్మణులు కేవల వేదరతుల్ పరాంబికా
మతులు దయాయుతుల్ శుచిసమన్విత లట్టులె క్షత్రియుల్ సుసం
గత పరిపాలనాదరు లఖండయతుల్ మఱి వైశ్యులున్ సమం
చిత్కృషిగోగజాపనివిశిష్టవణిక్కృతివిత్కృతత్పరుల్. 307

వ. మఱియు శూద్రులు సేవాతత్పరులై యుండిరి సకలపరణ్యమైలయందును దేవీపద

తక్తి విశేషించి యుండెఁ బ్రతిగ్రామమ్మున జగదంబాలయమ్ములు మెండునునై
యుండె. 308

క. కృతయుగముకన్నఁ ద్రేతన్, మితమగు ధర్మమ్ము మిగులమితమగు ధర్మ
స్థితి ద్వాపరమునఁ గలియుగ, గతి పెప్పఁగ నలవి కాదు కలుషిత మగుటన్. 309

క. మును రక్కసు లిక్కలియుగ, మున విప్రులుగా జనించి మూర్ఖు లనత్యం
బున మనులును బాషండులు, జనవంశకు లనఁగఁ బరఁగి చరియింతు రొగిన్.

గీ. వేదనిందాపరులు లోకవిదులు కూడ్ర, సేవనానకులు నవృజీననులును
బ్రహ్మలును గాఁగలరు క్రమక్రమమునఁ గలి, వృద్ధిచెందిన కొలఁదిగ విప్రవరులు.

క. కలియుగము వృద్ధిఁ జెందిన, కొలఁది ఋతౌద్భవము ధర్మగుణము నశించుకా
గలుషమ్ము వృద్ధి నొందుఁ బ్ర. బలమగు నన్యాయరీతి ప్రజలందు నృపా. 312

గీ. క్షత్రియులు వైక్యలును కూడ్రసంతతులును, ద్విజులయట్లన్యధర్మముల్ దిగవిడుతురు
ద్విజులు కూడులరీతి వర్తించి దుష్పు, తిగ్రహమ్ము లొనర్తురు తేజ మెడల. 313

చ. అన్యతము వల్కుదుర్ పరులనంటుడు రిచ్చకు వచ్చినట్లు వ
ర్తన మొనరింతు ధర్మములు తారయి చెప్పుడు రాత్రిభర్తృవం
చన మొనరింతు రంగనలు సాద్వి యొకర్తుక గాని కానరా
జనడు కలికా జగమ్ము కడు సంకరరీతినఁ బొల్పు భూవరా. 314

గీ. కుద్ధ మాహార మైన వికుద్ధమగు మ, నంబు దాన నెనంగు ధర్మంబు వృత్త
సంకరతఁజేసి ధర్మంబు సంకరమగు, దాన వర్జసాంకర్యం బొదవు నృపాల. 315

క. కలియుగమున వివ్విధమునఁ, దొలఁగున్ వర్ణములపద్ధతులు విజ్ఞానం
బలవడు మహాత్ములును జం, చలులై దుష్కృతులు పేయఁజాలురు రనఘా. 316

చ. ఇయ్యది యుగస్వభావం బగుట నేరికిని నవార్యం బనుడు జనమేజయుండు. 317

క. కలుషప్రధానమై తగు, కలియుగమునఁ బొడముప్రజకు గతికలదేనిన్
సౌలవక చెప్పు మనఁగ న, య్యలఘున కిట్టులను వ్యాసుఁ డాదర మెనయన్. 318

చ. కలిఁ గలుషంబు వాపికినఁగా మడిఁ గోరునరుండు సర్వముం
దొలఁగఁగఁ ద్రోచి శక్తిపదతోయజ మెప్పుడు సంస్మరింపఁగా
వలయుఁ దదీయనామరససాన మొకప్పుడుఁ గాని చేయువా
రల కగు సౌఖ్యముల్ హరిహరప్రముఖుల్ గనలేరు భూవరా. 319

క. తగుపుణ్యక్షేత్రమున, నగణితమహిమాధ్యమైన యంబాపద మొ
ప్పుగఁదలఁచెడివారలు పా, పగతిం గన రిది రహస్యపద్ధతినుమ్మీ. 320

క. పాయక యజపాఠ్యం బగు, గాయత్రీ జపింతు ద్విజులు గనఁజాలరుగా
మాయావిభవము వారలు, ధ్యేయం బంభాపదంబ తెలియుము నీకున్. 321

స. యుగధర్మవ్యవస్థయందు నీ వడిగినప్రశ్నంబున కుత్తర మిచ్చితి నింక నీకభీష్టం
బెద్ది యనవుడు దేవమానవులకు గమ్యములును బుణ్యములును నగు క్షేత్రము
లును నదులును స్నానదానాది విశేషములును విస్తరించి నా కెఱింగింపు మన
వ్యాసం దిట్లనియె. రాజేంద్రా : యెల్లనదులలో జాహ్నువి యుత్కృష్టంబుమఱియు
యమునా సరస్వతీ నృదా గండకీ సింధు గోమతీ తమసా కావేరీ చంద్రభాగావేత్ర
వతీ సరయూ ప్రముఖము లగు నదులు మూర్ధకాలఁది గలవు. 322

తీర్థ వి శేష ము లు.

గీ. ఈ నదులలో నముద్రమ్ము నెనయునవి వి, శేషపుణ్యప్రదములు సింధుగతము
లందు జల మెప్పుడును గలయవి ప్రశస్త, ములు నదులు వర్షముల రజస్వలలు భూవ.

ప. శ్రావణ భాద్రపదమాసముల నానావిధ కలుషిత ప్రవాహములకలిమి రణోదోషమ్ము
వాటిల్లనని యెఱుంగునది. వెండియుఁ బుష్కరమును గురుక్షేత్రమును ధర్మా
రణ్యమును ప్రభాసమును బ్రయాగమును నైమిశారణ్యమును నర్బుదారణ్యమును
నివి పుణ్యక్షేత్రములు; శ్రీశైలమును సుమేరుపర్వతమును గంధమాదనమును
నను నివి పుణ్యధరాధరములు; మానసమును బిందు సరస్సును నక్షోదంబును
ననునివి పుణ్య సరోవరములు. 324

క. సరనారాయణ మును లా, దరమున నెచ్చోటఁ దపము దాల్చిరి దానిం
బరమోత్తమ మనదఁగదె బ, దరికాశ్రమ మనఁగ విశ్రుతంబది యధిపా. 325

ప. మఱియు వామనాశ్రమమును శతయూపాశ్రమమును మొదలుగఁ బుణ్యాశ్రమము
లనేకములు గలవు. 326

క. మువిజనములు తపములు తా, మొనరించినచోటు లెల్ల నొగిఁ దన్నామం
బున విశ్రుతి గని పుణ్య, మ్మునకుం దానకము లగుచుఁ బొదలె నృపాలా. 327

ప. నా చెప్పిన స్థానములలోఁ గొన్ని దేవీస్థానములు గల వయ్యవి దర్శనమాత్రఫల
దంబులు వాని నగ్రమునం జెప్పెదఁ దీర్థములును దానములును యజ్ఞములును

దవమ్ములును వ్రతమ్ములును లోనగు పుణ్యకర్మమ్ములు సాపేక్షమ్ములని యెఱుంగు
మది యెట్లంచెని. 328

క. శుద్ధంబగు ద్రవ్యమ్ము వి. శుద్ధంబగు మనము శుద్ధిఁ జొప్పడు క్రియ స
న్నద్దంబు గాక యున్న న, బద్ధం బగు నిమిఁ జెందు పలము నృపాలా. 329

క. క్రియయును ద్రవ్యము శుద్ధ్యా, శ్రయముగ నొక్కప్పుడెనయు, జంచలము మనం
బయవిఘ్నకారణము వి. షయముఁ బడుకతన బుద్ధి చన దెప్పట్లన్. 330

వ. కామక్రోధలోబమదాహంకారమ్ములు తీర్థావ్వరప్రతతపోనియమమ్ములకు సంతరాయ
ప్రదమ్ములు మఱియు నిహింసయు సత్యాప్తేయశౌచేంద్రియనిగ్రహస్వధర్మపాల
నమ్ములును దీర్ఘఫల ప్రదంబులు. 331

గీ. దారి సంస్కర్షవోషమ్ము దవిలి నిక్క, కర్మ మెడలినకతన నిక్కముగఁ దీర్థ
గమన మది వ్యర్థమగు స్నానకలన దేహ, శుద్ధి దగుఁగాని మనమును శుద్ధమగునె.

క. విను తీర్థస్నానమ్మున, మనమును శుద్ధంబయే నమరనదికిం దా
పున వసియించి తపంబుచ, బొనఁచెడి ముఱలు ద్రోహబుద్ధులగుదురే. 332

వ. చిత్తశుద్ధిమగుంబగు గంగాదితీర్థసేవనం బతిపావనమగుకతన సాంతరమలజ్ఞ
నంబు నొనరింప నమర్థంబయైనను సంతిశుద్ధికి నొక్క సత్సంగంబుదక్కఁ
దక్కఁగల యజ్ఞదానాదికర్మములు నిమిత్తమ్ములు గాఁజాలవు. మున్ను బ్రహ్మ
పుత్రుండగు వసిష్ఠునిఁ ను విశ్వామిత్రునకును నాదీబకంబును మోరయుద్ధమ్ము నిర్ణ
కమ్ముగ హరిశ్చంద్రు కతమునఁ గలిగె నందు వసిష్ఠశాపమ్మున విశ్వామిత్రుండు
బంబును విశ్వామిత్రశాపమ్మున వసిష్ఠుం దాడిమునైరి. 333

క. వారాదీబకరూపము, లీరీతిం దాల్చి రణము నెనసరి మిగులన్
దారుణగతి వర్షాయుత, మారయ మానసర స్తబారూఢిఁదగఁ. 334

వ. అన జనమేజయుం డక్కత వినవలకు ననుడు సాత్వసత్తేయుం డిట్లనియె. 335

క. రవివంశజుండు రఘురా, మచిభునకుం బూర్వుఁ డనమమతియున్ స్వర్నా
భవిభవుఁ డయిన హరిశ్చం, ద్ర విభుండు త్రిశంకురాజతనయుం డలరున్. 336

వ. అతిం డనపత్న్యం డగుకతన పరుణుం గుఱిఁచి తనకు సంతానం బొదవిన నర
మేరం బొనర్చెడనవి ప్రతిజ్ఞయొనర్చెనంత. 337

ఆ డీ బ క యు ద్ధ ము.

క. ఆతని సుందరి గర్భో, పేత యయి కుమారుఁగాంచెఁ బ్రియమంది తనూ
జాతునకు జాతసంస్కృతి, నాతం డొనరించి చేసె నధికోత్సవమున్. 339

ప. పుత్రోత్సవ సమయమైన బ్రాహ్మణులకు నపారంబగు హిరణ్యమ్మను గోవులను
నొసంగి తనిపె నట్టియెడ వరుణుండు విప్రవేషమ్మన నటవచ్చి కృతసత్కారుండై
యాగమనకారణం బడుగు స్వపతిం గాంచి యిట్లను. 340

ఆ. వె. సుతునిఁ బశువుఁజేసి సొంపక యాగంబు
నలిపి నీడుప్రతి న నిలుపుమడు
విహ్వలాత్మఁడగుచుఁ బృథ్వీశ్వరుండు దై
ర్యంబు కొంత గాంచి యతనికనియె. 341

క. ఓ సదయః యిత్రలోదరి, మానమునకు కుద్ధిఁచెందు మానక నీతై
చేసెద యాగంబిప్పుడు, నా సత్యము చూడు మనఁ దనయెడకు నరిగెన్. 342

ప. పదంపదీ హరిశ్చంద్రుండు సంతుష్టం డయ్యును గించిచ్చింతా భరమ్మున నుండె.

క. మానము పూర్ణంబగుదు ధ. రాసురరూపమునఁ బాశి రాజేంద్రుఁ బరీ
క్షెనముపేతు నొనర్పఁగ, నానించి రయమున రాఁగ నా నృపవరుఁడున్. 344

ప. ఉచితసత్కారం బొనర్చి యాతని రాకకుం గతం బెఱిఁగినవాఁడు గావున వినయ
మ్మున నిల్లనియె. 345

క. బాలుం డసంస్కృతుం డీత, డేలా యజ్ఞార్హుఁడగు ? నహింపు ముపనయ
శ్రీలక్ష్మితుఁడగు దిన్క, గృ, పాశుఁడవై యనుడుఁ బలికె వరుణుం డబుకన్. 346

క. కొడుకుపయి నడరు నీ ప్రే, ముడి నా కెఱుంగంగ నయ్యె మును పలికి యిటుల్
దడఁబడఁ జెల్లనె నన్నుం, గడుకొని వంచింప నెంచఁగాఁ దగునె నృపా. 347

ప. ఆయినను నీవదనగౌరవమ్మున నిప్పటి కరిగి సమావర్తన కర్మానంతరమ్మున
నేతెంచువాఁడ సత్యమ్మునకుం దప్పితివేని నిన్నప్పు డసత్యము శపింతు నని యతఁ
డరిగెఁ బిమ్మట హరిశ్చంద్రుండు గొమరునకు లోహితాక్షుండను నామమ్మునిచ్చెఁ
నా రాజునుకుండును దినదినప్రవర్ధమానుండై సర్వవిద్యావిశారదుండై. 348

గీ-తనకు జన్మంబు కతన వంతంబు గలుగు, పెఱిఁగి పరుగిడి యేరికి నేగలాని
యద్రుగహ్వరిమున డాఁగె నధికభీతి, లోహితాక్షుండు బ్రదుకంగ లోఁదలంచి. 349

వ. పీదప వరుణుం డరుదెంచి జన్నం బొవర్చుమనుడు నరవరుండు ప్రహ్లాదవదనుడై
మహాత్మా, చుట్టుక్రుం డదృశ్యుడై యెటకేనియుఁ బోయె నేనేమిసేయుడు
ననుడు వరుణుండును. 350

క. నను వంపించి యనత్య, మృతకున్ లోనైతి కాన భూవర నీకుం
బనుపడు జలోదరంబను, ఘనతరమగు వ్యాధి యనుచుఁ గనలి శపించెన్. 351

ప. ఇట్లు శపించి యతండరిగెఁ బదంపడి హరిశ్చంద్రుండు వ్యాధిపీడితుడై పుత్రా
దర్శనమ్మునకు పగచుచున్నంత. 352

క. ఒక పాంథుండు హరిశ్చం, ద్రకుమారుం గాంచి పలుకు “దయమాలి కటా
ప్రకటవ్యాధిపరీతు జ, నకు విడిచి యిటుండ నీకు న్యాయ్యంబగునే. 353

క. నీకై కుందెడి జనఁని, శోకము గణియింపలేని సుతుఁడవు నీకుం
గాకొరుల కిట్లు చెల్లునె, తేఱకువ యొక్కంత వలదె ధీరున కెందున్. 354

క. జనకునకుఁ గాఁగఁ దన జీ, వనమైనఁ ద్యజించునట్టివాఁడు గుమారుం
డనఁదగుఁగాని నినుంబలెఁ, దనప్రాణము దాచికొనినఁ దనయుం డగునే.” 355

ప. ఇట్లు దర్శనంయుశంబుగ బోధించు పాంథుని వదనమ్ములఁ ద్వరితుండై తండ్రిం
గన నరుగ నుంకించు నాతినికడకు నిండ్రుండు విప్రవేషమ్మునవచ్చి కృపాకుండు
నుంబలె నిట్లను, 356

చ. చన మది నెంపఁబోకు కడు సాహసియై తనరోగబాధ దీ
ర్ప నెదఁ దలంచి విఘ్నేదగఁబట్టి మఖమ్మునఁ బెట్టి చంపు, ము
న్నినుఁ గనుపొంటె నవ్వరుణునికా వెన నిట్లు యజింతు నంచు నీ
జనకుఁడు నేమమ్మానె విను చావఁగనేటికి నాదుపల్కులన్. 357

ప. ఇట్లతని వదనమ్ముల నిషిద్ధగమనుండై లోహితాక్షుండు మాయామోహితుండై
యెటఁ గొందొక కాలంబుండి మరల నొకని కతనఁ దండ్రి దురవస్థ విని గమనో
న్మృణుండగుడు నిండ్రుఁ డెప్పటియట్ల వారించె; విట్లతం డెప్పుడు చననుద్యమించు
నప్పుడు తప్పక యింద్రుండు వచ్చి వారించుచుండుఁ బదంపడి యొక్కనాఁడు
హరిశ్చంద్రుండు దుఃఖార్తుండై కులగురుఁడగు వసిష్ఠుం గాంచి మహాత్మా! జలో
దరవ్యాధిపీడితుండనగు ననుఁ గరుణింపుము నావుడు వసిష్ఠుండు కరుణార్థుండై
యిట్లను. 358

గీ. కల దుపాయం బొకండు పుత్రులు త్రయోద

శవిదముల నొప్పదురు ధర్మనమ్మతులయి

యందుఁ గ్రీతుని గొని జన్మమాచరించి

వరుణుని యజించి వ్యాధిని బాపికొనుము.

359

ఉ. నావుడు మంత్రులంగని జనప్రవరుం డిటు పల్కు, నెవ్వఁడే

నీ విధికిం దనూజు నిడునేని దనాశమెయిం గొనుండు భూ

దేవకుమారుని వెదకి తెండు ధనం బది యెంతయేనియుఁ

త్రోవిడుఁ డిందు లోభమును బూనకుఁ డేగుఁడు శీఘ్రగాములై.

360

క. అని యనవన్ నవిపులు నని, జనపదములు పట్టణములు నదనం బొక్కం

డునువదలక కనునెడ ని, ర్థనుఁడు నజీగర్తుఁ డను ధరాసురుఁ డొకటఁ.

361

క. కనుపట్టి ధనాశమెయిం, దనమూగురుతనయులందుఁ దా మధ్యము న

జ్ఞునవరుమంత్రుల కొనఁగెఁ, ధనబుల్లె తెట్టిపనులు తగవు నౌపాలా :

362

ప. మంత్రులను దత్పార్థిత్వంబగు ధనం బొసంగి కునశ్శేపుండును నవ్వప్రకుమారుం

గైకొని హరిశ్చంద్రునకుం జూపిన నతండు సంతసించి యజ్ఞార్థంబగు సంభారం

బొనరించి ఋత్విక్కుల రావించి జన్మమ్మన కారంభించె; సంత యూపబద్ధుం

డయి రోదనం బాచరించు నాకునశ్శేపుఁ గాంచి విశ్వామిత్రుండు కరుణాకరుడై

హరిశ్చంద్రుని కిట్లను.

363

చ. జనవర : సాహసించి ద్విజసత్తముఁ జంపఁగ నేర : విధ్వ రో

దన మొనరింప నామనము తద్దయు నీరయిపోయె మున్ను మీ

జనవరు లాత్మదేహమును జయ్యవ నీచ్చి పరాంగరక్షణం

బును బొనరింతు రిట్టిపని పోలెనె స్వాంగము రక్షింపేతకున్.

364

గీ. నీకు పౌత్యంబు గల్గఁగ నే నొనర్తు, దయగలిగి దీను నీ విప్రతనయు విడుపు

మఁదఱుక నొక్కటే దేహమందుఁ బ్రీతి, బాలకుం జంపె దీ వెంత పాపమతివా :

ప. అని పలుతెలుగుల నొత్తిచెప్పిన నత్తావసువలుకులు చెవిఁ బెట్టక వ్యాధిపీడితుం

డగుకతిన హరిశ్చంద్రుండు త్రుతాద్యముండై కునశ్శేపు విడువనొల్లఁడ. దానం

జేసి గాధిజుండు క్రోధాకులుండై యవ్వప్రకుమారునకు వరుణదేవతా ప్రీతిదంబగు

మంత్రం బుపదేశించె.

366

- క. అతఁ డమృత్రోత్తమముం, ఋతస్వరముగా జపింపఁ బూర్ణకృపాసం
గతుడై వరుణుం డయ్యెడ, కతిరయమున వచ్చి విడిచి యదిపున కనియె॥. 367
- వ. రాజా : నీ కింక వ్యాధిబాధ లేకుండెడిఁ గృతప్రతిజ్ఞుండ వైతివని యరిగి దాన
హరిశ్చంద్రుండును సంతసించె. 368
- క. మునిసుతు నిటువిడిపించియుఁ, దనమాటన్ వినని నృపు నెదన్ మఱవక స
న్ముని గాధిపుత్రుఁ డున్నం, త నరిగె నొకనాఁడు ఁని కతఁడు వేఁటకునై. 369
- వ. అట్లరిగి కౌశికీతటమ్మన నొక్క సూకరముం బడనేయఁ గ్రుమ్మరువాఁడు
మధ్యాహ్నకాలమ్మున వృద్ధబ్రాహ్మణా కారుండగు కౌశికుడే వంచింపఁబడి తన
రాజ్యంబాది నిఖిలంబును గోల్పోయె. 370
- క. అంత నొకనాఁడు కౌశికుఁ, గాంతారమ్మున యదృచ్ఛగాఁగ నిక్రుద్ద
స్వాంతుండు వసిష్ఠుం డను, సంతయు నృపువలన వినిన యట్టిండగుట॥. 371
- ఉ. నా యజమానుడైన నననాథు వృథా కపటఁబు వూని నీ
వేయపరాధము॥ గనకయే కడు వంచనచేసి తక్కటా
నీయవివీతి కేమి యన నేర్తు బకక్రియ నీతపంబు దం
భాయిత, తాపసాధమ : యహంకృతి వమ్ముగ నేల తాల్చెదో. 372
- క. ఆ నరనాయకుని బక, ధ్యానపరత నిట్లోనర్చి తవిసితివి బకం
తై నెగడుమింక నని శా, పానుగతి॥ బలుక నాతఁడలుక వొడమగ॥. 373
- వ. వసిష్ఠుంగాంచి యే నెంతదనుక బకంబనై యుండుదు సందాఁక నీ వాడివై యుండు
మని ప్రతిశాపంబిచ్చె; నిట్లన్యోన్య శాపమ్ముల నిరువురు నాడీ బకమ్ములైరి. 374
- క. ఇరువురును మానసతటీ, తరువుల వేర్వేఱయొండి తఱుఁగని కోపం
బురహి॥ నఖచంచుపుటో, ధ్రువప్రహారములఁ బోరుదురు ప్రతిదినమున్. 375
- గీ. పక్షిరూపమ్ముగొని మునిపరు లిరువురు, రుధిర ముట్టిపడంగ నీ రూఢి నెదిరి
పోరుసల్పుచు బహువర్షములు చెలంగి, రఖిలలోకమ్ములును భయమందుచుండ. 376
- వ. నావుడు జనమేజయుండు వారికి శాపం బెటు తొలంగె ననుడు ముని యిట్లనియె.
- క. వరులు సురలు భయ మందఁగ, నిరువురు నిట్లుండ బ్రహ్మ యేతెంచి పర
స్పరశాపమ్ములు తీర్చి త, గురహి॥ మిత్రతను గొల్చి గొనకొని యరిగెన్. 378
- వ. పిమ్మట వారలును దమ తమ యాశ్రమమ్ముల కరిగి సుఖంబుండిఁ రెట్టిమహర్షు

లేనియు నహంకారంబు విడనోపరు; తద్దోషమునన కదా మైత్రావరుణః
నిశో నిట్లు చిరకాలంబు పోరుగల్గె. 379

క. మానవుల సురల నరులన్, దానవులం గాని యెంతదనుక నరసి నం
గానంగరాఁ దొకండును, మానవసంకుద్ధి గల్గు మాన్యం డధిపా. 380

ఆ. వె. మనము కుద్ధిలేని మనుజుం దొనర్చుతీ, ర్థము జపముఁ దపము దానయజ్ఞ
ముఖ్యకృతులు వ్యర్థములు వాననారహి, తునఁ దత్పలంబు దొరకు నిజము.

క. శ్రవణాదికమున మానస, ము విమలముగఁజేసి తీర్థమననుండి సదా
భవహర మగు దేవీనా, మనిభవముజపించువాఁడు మాన్యండుకలిన్. 382

ప. నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మా; మిత్రావరుణియని చెప్పితి వీనామంబు వసిష్ఠ
నకు గుణవ్రయుక్తమో కర్మవ్రయుక్తమో నొడువు మనుడు వ్యాసుం డీట్లనియె.

వసిష్ఠునికి దేహాంతరప్రాప్తి.

క. నరనాయక విమిశాపము, బొరసి వసిష్ఠుండు దేహము విడిచి మిత్రా
వరుణులకుఁ బోడిమి మిత్రా, వరుణియనం బరఁగెనన నృపాలుండనియెఁ. 384

క. ముని ననవరాధుఁ జతురా, ననతనయు వసిష్ఠ భూమినాధుఁడు శపియిం
చిన నెట్లు తవిలెఁ గారణ, మును వచియింపు మన మౌని భూపతి కనియెఁ 385

క. కారణము మున్న చెప్పితిఁ, గా రాజవరేణ్యః యెట్టి ఘనులైనను నం
పారమువ గుణపరీతులు, ప్రేరేపించు నవి యెట్టి పెనుదుష్కృతికిన్. 386

గీ. రాజు లొనరించునట్టి ధర్మములుగాని, పరమమును లాచరించు తపములుగాని
యమరు మాయాగుణప్రేరణమునఁజేసి, కామలోభమయమ్ము లోకమ్ము నిజము.

క. మొదల వసిష్ఠం దానిమి, కదయుండై శాప మిచ్చె నాభూపతియొక
బదపడి మునిని శపించెన్, విధి దాఁటఁగ నేరితరమె వృద్ధీనాథా. 388

ప. ఆజగజ్జనని యనుగ్రహమ్ము వడయరేని హరిహరాదులైనను విముక్తులు గాఁజా
లరు. తదనుగ్రహంబు గల సత్యవ్రతాదులు పామరులయును విముక్తులగుట
తెల్లంబ యని మఱియును. 389

క. ఆ యంబిక హృదయం బది, యేయెవ్వారలును గాన రిది నిక్కము కా
వీ యాపె భక్తజనుల న, పాయవిముక్తుల నొనర్చి భరియించు నృపా. 390

వ. కాపున నయ్యంబి యందలి భక్తి దోషవిరూపనకారణంబగు, నవి రాగదంభాది
యుక్తంబగునేని బ్రత్యవాయదాయకంబని యెఱుంగుము. 391

క. ఆమలతరవ ర్తనుండు, త్తముఁ డిక్ష్వేకుకమణుండు దర్మాత్ముఁడు భూ
రమణశిరోభూషణ మన, విమి యను నొకచక్రవర్తి నెగడు నృపాలా. 392

గీ. ఆతఁడు బ్రాహ్మణహితము దా మతిఁ దలంచి
గౌతమాశ్రమమునకుఁజక్కటి జయింతు
పుర మనెడిపేర నొకపురమును నఖండ
సంపదల కాకరముగ నిష్ఠింపఁజేసె. 393

వ. పదంపడి యొక్కయెడ నానృపతివరుండు దీర్ఘ కాలంబగు నొక జన్మంబు పేయఁ
దలంచి తిండియగు విక్ష్వేకునాజ్ఞఁ గొని మహామున్యపద్దిప్తప్రకారంబున సంభారం
బులు సంగ్రహించి భృగ్వంగిరోగౌతమపులస్త్యముచీకపుఁహక్రకుప్రముఖులగు
ముఠల నామంత్రించి కుఁగురుండగు వసిష్ఠుం గాంచి యిట్లనియె. 394

గీ. ఐదువేలవత్సరము లయ్యంబి నర్థి, గుఱిచి జన్మం బొనరెద గురువరేఱ్య
నకలయజ్ఞ సంభాంబు సంగ్రహించి, నాడఁ జేయింపు మన నృపున కతఁ డనియె.

వ. అంబామఖం బొనర్చు నుద్యుక్తుండై పాకాననుం డింతకుమున్న నీవలె నన్నుం
బ్రార్థించె; నాజన్మంబును బందశతవర్షాత్మకంబి దానినెఱవేర్చి విదప నీజన్మమ్మున
కరుడెంచువాడ నంతదనుకఁ దాళుమనుడు నిమి యిట్లను. 395

క. మునులం బిలిచితి జన్మ, మ్మునకున్ సంభాంమెల్లఁ బూరించితి మా
యనకులమునకున్ గురుఁడవు, నను వంచన చేసి యరుగ న్యాయ్యమె నీకున్.

వ. ధినిలోభమ్మునంజేసి నీ విట్టొసరి-పఁదగదని మాటిమాటికి నివారితండయ్యు వసి
ష్ఠుండు గణియింపక సురపతి మఖమ్మునకుం జనియె. 396

ఉ. పిమ్మట వైమనస్యమున వేగమెల్లర్చి నిమిప్రభుండు స
త్సమ్మతు గౌతముం గురువరమ్మున నిల్చి తుషాంభూద్రపా
ర్వ్యమ్మున దేవికిన్ మిగుల సమ్మతిగాఁగ మఖంబొనర్చి ప్రే
మమ్మున నెల్ల ఋత్విజాల మాన్యంఁ జేసె నపారదక్షిణా. 397

వ. ఇంతకుమున్న వసిష్ఠుం డింద్రమఖంబు సంపూర్ణంబొనరించి తత్కృతపూజలంద
నిసి యజ్ఞదీక్షమవ్యమ్మున నిమి గణపచ్చిన నతండు నిద్రావళుండై దర్శనం
బొసంగఁడాయె దానం గోపించి వసిష్ఠుండు. 400

చ. కులగురు నన్ ద్యజించి మదిఁ గొంకక వేఱొకనిన్ వరించి నా
యలముపదమ్మున స్నిలిపి యాగ మొనర్చుచు నంతఃబోక యి
వ్వల నినుఁజూడ రాఁగ నిటు వంచన చేసితి నీదు దేహ మీ
యలఁ బడెడిన్ విదేహగతి నిప్పుడ చెందుము శాపమిచ్చితిన్. 401

చ. అను నమ్ముని వచనమ్ములకుఁ దలఁకి భృత్యులు నృపుని లేపిన నతండును జను
దెంచి శాపంబిచ్చుట యెఱింగినవాఁడు గావున గురున కిట్లను. 402

శా. పంకేజానను నాత్మసంభవుఁడవై పాపమ్ము లెక్కింపకే
హంకారమ్మున శాపమిచ్చితివి నాయందింతయున్ లేదుగా
వంకం; బిక్కట లోభబుద్ధివయి భూపాలు న్ననున్ శిష్యు ని
శృంకక పీడితి సిగ్గెఱుంగవు దనాశాలోలుపత్వమ్మునన్. 403

క. నీదోషము నాయం దా, పొదింది శపించి తింతపాపపుఁగోపం
బూదిన నీదేహమునకు, నాదశయ ఘటిల్లు నిదియు న్యాయ్యమ్ముగుటకా. 404

చ. ఇట్టిరువురును బంసర్ప శాపోపహతులైరి. పదంపడి వసింపుండు చతురాననుకడ
కరిగి యిట్లనియె. 405

క. నిమి యను రాజన్యుఁడు కా, యము వడఁగ శపించె దేహ మన్యము జ్ఞానా
దిమహిమ మియ్యది పోకుం, డ మహాత్మ యనుగ్రహింపు నావుడుఁ బేర్చికా. 406

క. చతురాననుఁ డిట్లను న, హృతి మిత్రావరుణదేహమహితాంశనమ
స్వితుఁడ వయి పొడమి జ్ఞాన, స్థితి గవి పూజ్యత్వ మంది చెలఁగెడు తనయా.

చ. నావుడుఁ దండ్రికి నమస్కరించి తత్క్షణమ వరుణాలయమ్మున కరిగి దేహత్యాగం
బొనరించి జీవాంశమ్మున మిత్రావరుణులయందుఁ బ్రవేశించె నంతఁ గొందొక
కాలమ్మునకు, 408

క. ఆచ్యటికి నరిగె సూర్యకి, యచ్చపలాక్షిఁ గవి వార లతికాముకులై
యచ్చర కిట్లవి రెంతయుఁ, బొచ్చెమునకుఁగాని కూర్చి పొనఁగి యెసంగన్. 409

చ. చెలి నినుఁజూచి మామనము చిక్కెను జక్కెరవింటిజోదుకో
ల్లలకుఁ; దలంకుమాన్చి దయదాపక యిచ్చకు నచ్చినట్ల దా
సుల మముఁగూడి కేళికలఁ జొక్కుము నావుడు వారియందు ని
శ్చలమతియై వసించె నటఁ జారువిలోచన కూర్చి పెంపునన్. 410

మ. కో. వారితేజము కంభమందు నవారణకా బడె సంతలోఁ

జారుదేహులు మౌను లిద్వరు సంభవించిరి దాన న
వ్వారిలోఁ బ్రహముం డగన్తి ప్రభావశాలి వసిష్ఠుఁడున్
దారుణేశః ద్వితీయుఁ డీంతయు దైవపాక మెఱుంగుమీ.

411

వ. అం దగన్తి బాల్యమునన తపమునకు వనంబున కరిగె వసిష్ఠుని నిష్ఠాకుండు
గైకొని కులార్థముగాఁ బాలించుచుండె నిది వసిష్ఠదేహంతరప్రాప్తి నావుడు జన
మేజయుండు నిమి యేమయ్యె నుడువుచున వ్యాసుం డీట్లను.

412

క. కనియె మఱియొక్క దేహం, బును వైశమ యవ్వసిష్ఠముని; నిమిభూపా
లున కట్లు కలుగదాయెన్, విను జనవర దీని విధము విస్తృతఫణితిన్.

413

వ. అట్లు వసిష్ఠుండు నిమికి శాపంబిచ్చినఁ గ్రత్వర్థం బేతెంచిన ఋత్విజురెల్లరుం
గలసి యిట్లు యోజించిరి.

414

క. విపరీతమయ్యెఁ గార్యం, బహుర్వదీజుండు నృపతి యన్యాయముగా
శపియింపఁబడియె దేహం, బవగత మగు వింక దీని నాఁగఁదరంబే.

415

వ. అవశ్యముగఁ గాదగు కార్యముల నొకం డాఁగనేర్చునే? యని చింతించి
మంత్రశక్తిచే నతని దేహంబు కించిచ్చునన యుక్తంబగునట్లు కాపాడి క్రతు
సమాప్తి యొనరించుటయు.

416

ని మి కి దే హాం త ర ప్రా ప్తి .

అ.వె. క్రతుసమాప్తి యందుఁ గ్రతుభుక్కు లరుదెంచి, జీవమాత్రశిష్టు భూవరేణ్యుఁ
గాంచి పలికి “రథివ కావించె నీజన్మ, మెంతయేని మాకు సంతసంబు.

417

క. వరమీగ వచ్చినారము, నరదేహమునందు వాంఛనాటునా లేదే

సురదేహము వాంఛింతువా, నువర తెచ్చు” మన నిమియు నాకుం కనియెన్.

418

క. కాయం బెన్నఁటికేని న, పాయముఁగను దాని గోరః నఖిందీగద్దృ

ష్టాయతనముల నెప్పుడు, వాయువనై యుండుపొంబె వాంఛింతునొగిన్.

419

వ. అని పలుకు నిమి యాత్మం గుఱించి దేవతలిట్లనిరి. రాజా! సర్వేశ్వరి యగు జగ
దంబం బ్రార్థించితివేనిఁ ద్వత్కృతమశునంతుష్టయగు నప్పరశక్తి నీ వాంఛితం
బొసంగు.

420

- చ. అని సుర లానతీగ నిమి యాత్మ జగజ్జననిన్ విశేషభ
క్రి నెగడ గద్గదస్వరము గీల్కొన నన్నతి చేయఁ గోటి సూ
ర్యనిభసురూప మొప్పు జగదంబిక గోవరమై వరంబు గై
కొను చున నెల్ల దేవతలకున్ ముద మబ్బురముం జెలంగఁగఁ. 421
- చ. అంత నిమియు వినయమ్మున నిట్లను. 422
- క. ఈ నెంచెదేని వరమును, జ్ఞానం బప్రతిహతమ్ముగా నొనఁగియు దృ
ఢ్ఘానమ్ములు వాసమ్ములు, గా విడుమీ నకలభూతగణముల యందున్. 423
- చ. నావుడు జగదంబ యిట్లను. 424
- అ.వె. జ్ఞాన మబ్బునీకుఁ గర్మావశేషప, ర్యంత మఖిలభూతరాశినేత్ర
వాస మొదవు నిమిషవర్తన నీనిమి, త్రముగ నేత్రములకుఁ దగు నృపాల. 425
- క. విను పశుపక్షులు మనుజులు, సనిమిషు లనిమిషులు సుర, లొనంగితి నీ కో
రిన వఃకుని జగదంబిక, చనియెం దనయంత నిమియు సంతసమందెఁ. 426
- చ. వదంపడి మునులందఱును విమిదేహ మొక్కెడ నుంచి పుత్రోత్పత్తికై యొక్క
యఁజిం దెచ్చి పుథించిన నవ్వారి మంత్రబలమ్మున సమస్త లక్షజముల నిమి
కెనయగు నొక్క కుమారుం డుచ్చించి యతం డరణి మథనమ్మున నుద్యవిల్లుటం
జేసి మిథియనియు జనకునివలనఁ బొడముకతన జనకుండనియు నెగదె. 427
- క. విమి దేహంబెడలు నిమి, త్రముగఁ దదన్వయమువండుఁ దగియె విదేహ
ఖ్య మనుజపతుల కనూదా, నముగ నపార్థకముగాక నరపాలమణి. 428
- చ. పిమ్మట నిమిసుతుండగు జనకుండు ప్రథికుండై గంగాతీరమ్మున మిథిల యను
నొక పుంబు దనధాన్య గోపురాట్టాలాది విభిలసంపత్సమృద్ధంబు రచింపంజేసి
యందు సుఖంబుండె. 429
- క. జనకుని యన్వయమందున్, జనన మ్మండిన యశేషజనపాలకులు
జనకుఁనఁ బరఁగి జ్ఞాన, మ్మునకుం దానకములగుదుఁ బొలిచిరిపేర్కిఁ. 430
- చ. ఏతద్వ్యంశజాల తెల్లరకును విదేహజనకనామంబులు చెల్లుచుండు నిది నిమిదరిత్రం
బనవును జనమేజయుండు వ్యాసుం గాంచి మహాత్మా! వసిష్ఠుండు గురు వగు
కతినఁ దన్ను శపించినం జెల్లుఁ గాక తాను శిష్యుండును శుభ్రపదమ్ముగు దేవీమఱ
మ్మునికుఁ గర్తయునై శీవు దలంపక బ్రహ్మపుత్రునకు వసిష్ఠునకు శాపం బీడగునే
యనిడు సాత్త్వికేయం దిట్లనియె. 431

- క. తెలిపితి నజితేంద్రియలకుఁ, గలుగదు దేహులకు శాంతి, త్తమగల మహనీ
యులు దుర్లభు లిల సన్న్యా, సులయందేనియును శాంతి చొప్పడ దనఘా. 432
- ఉ. ఆకలి దప్పియు నివ్వడిచి యన్నిసుఖమ్ములు వీడి యోగియై
తేకువ నొప్పుగాక తెగఁదెంపఁగలేఁడు మనోగతంబులొ
ప్రాకృతశత్రువర్గముల బార్థివసత్తమ : యట్టివాని నీ
లోకమునంద కాదు సురలోకమునందును గానరాదుగా. 433
- ప. బ్రహ్మపుత్రులైన మహామనీంద్రులును గుణత్రయావిధులై యున్నపు డన్యుల
నెన్ననేల : మున్ను యోగాభ్యాసరతుండును సాంఖ్యవేత్తయు నగు కపిలుండు
దైవయోగమ్మున సగూత్మజుల దహించె; నొక్కండన నేల : హరిహరబ్రహ్మ
లాదిగ నకలమ్మును నహంకార కలితంబని యెఱుంగు మహంకారోత్పన్నంబగు
జగమ్మునఁ దద్వియోగమ్ము దుర్లభమ్ము. 434
- క. ఒకవేళ సత్త్వవృద్ధియు, నొకవేళ రజోధికతయు నొకవేళఁ దమః
ప్రకటతయుఁ గలుగు గుణములః, కకలంకత నొక్కరీతి యలవడ దీనఘా. 435
- ప. అగుణుఁడును నవ్యయుఁడును బరముఁడును నిర్లేపుఁడును సర్వభూతాలక్ష్మ్యుఁడును
నగువాఁడొక్క పరమాత్మ, మతీయుఁ బరశక్తియు నట్టివ. ఈ యరువురకు నెల్ల
ప్పుడు నై క్యంబని యెఱుంగునది. 436
- క. పరమాత్మకుఁ బరశక్తికి, సరయు నభేదంబు నెవ్వఁ డాతఁడు ముక్తిం
బొరయు నఖండజ్ఞాన, స్థిరుఁడగు నిది యెఱుంగు వేదసిద్ధాంతముగా. 437
- క. జ్ఞానంబు రెండుదెఱుగులు, గా నెఱుంగు మొకండు శాబ్దిక మ్మది వేదా
ధీనమ్మును శాస్త్రార్థా, ధీనంబునై జనించుఁ దెల్లం బదిపా. 438
- ప. శాబ్దిజ్ఞానమ్మున మతికల్పితమ్ములగు వికల్పమ్ము లనేకమ్ములు వాదము విక
రెండవది యనుభవం బనంబడు నిట్టిజ్ఞానం బేరికి దుర్లభంబు. 439
- క. మునుడైన వేత్త దొరకిన, జనునకు ననుభవముగలుగు సకలతమమ్మున్
మునుకొని యడంచు నయ్యది, జనవర : తమ మడఁపలేదు శాబ్దమొందున్. 440
- ఆ.వె. అదియ కర్మ మెద్ది యడంచు బంధమ్ముల, నదియ విదై ముక్తి కమరునెద్ది
శాబ్దికంబు తమము పంహరింపదు దీప, మన్నమాత్రఁ దిమిర మడఁగు నెట్లు? 441
- క. పరహితమును గోపమ్మున్, బొరయమి దృఢి యొర్పు శీలమును సంకోషం
బరయఁగ విద్యకు ఫలములు, సరవర : ఫల మనఁగరాదు నైపుణి యెంచున్. 442

వ. యోగాభ్యాసమ్మున నొండె విద్యాభ్యాసమ్ముననొండెఁ గామాదినాశం బలవడ
దయ్యవి పునోజాతంబులగుటఁ దజ్జయమ్మునఁ గావి లోఁబడవు. 443

క. పునము జయింపని కతమున, మునిపై నిమిభూవరునకు మొనయదు శమ మ
య్యసముఁడు యయాతి మును శు, క్రునకున్ బ్రతిశాప మీఁడు క్రూరుఁడు గామిన్.

క. పృగువుత్రుని శాపమ్మునఁ, దగ జర గ్రహియించె నెంత ఛార్మికుఁడొ యయా
తి గణింప నొక్కఁ డొక్కం. దగవడు సౌమ్యుండు క్రూరు లందఱు జగతిన్.

హై హ య కృ త వి ప్ర వ థ.

చ. ఒకనిస్వభావ మొక్కగతి నొప్పెడి దీనికి నింతయే? ము
న్నకరుణులై ధనాశమెయి హైహయు లాత్మపురోహితుల్ కలా
ప్రకటితు లుత్త మోత్తములు భాగవులన్ బరిమార్చ లేదె? పా
తకములు క్రోధిమూర్ఖులు లేదన్ గణింప రొకించు కేనియున్. 446

వ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 447

గీ. బ్రహ్మహత్య గణింపక భాగవులఁ బు, రోహితుల నుక్కడంచరి హైహయు లని
పలికితివి వార లెవ్వనికులమునందుఁ, బొడమి రేకారణము కోపమునకుఁ? జెప్పను.

క. కారణము లేనికార్యం, బారయ మగ్రజాల రాజు లమమెన్నక సా
ధారణముగఁ జంపుదురే! , వైరం బెంతేని నుండవలయు మహాత్మా! 449

క. బలవంతులయ్యు రాజులు, బలహీనులఁ బూజ్యులైన బాదబవరులకా
గలుషభయమ్మును జెందక, తలదఱుగుట పాడియగునె ధర్మము చెడదే! 450

వ. నా కీ సందియం బెడఁబావు మనుడు వ్యాసుండు పురాతన కథ స్మృతికిం దెచ్చికొని
యిట్లు నెప్పందొడంగె. 451

చ. కలఁడు సహస్రబాహుఁ డదికంబగు శౌర్యము వొల్పువాఁడు ని
స్తులబలశాలి హైహయుఁడు దుర్జయతేజుఁడు కా త్రవీర్యభూ
తలపతి ధర్మతత్పరుఁడు దానమునన్ గడుమేటి యాతఁ డ
గ్గంముగఁ జేసె జన్మము లగణ్యముగఁ దగు భూరిదక్షిణన్. 452

వ. అతిండు హరి యహవాతారంబగు దత్తాత్రేయుని శిష్యుండు; భృగువులకును నట్ల
యాజ్యుండగు కతనఁ దా నొనర్చిన జన్మమ్ములం దొనఁగిన ధనమ్మున వార లతి
ధనికులై హయాదీనంపన్నులై చెలంగుచుండిరి. పదంపడి కా త్రవీర్యార్థునుండు

కొందొక కాలమ్మునకు దివంజేగుటయుఁ దదవంతులగు హైహయలు ధనహీ
నులై తదర్థంబు తమ గురువులగు భృగువుల యాచింపం జనిన వారలు ధనజుట్టు
లగుకతన నీ నొల్లక కొందఱు పాఠిపెట్టియుఁ గొందఱు బ్రాహ్మణుల కొసం
గియు మఱికొందఱెవ్వఁజేనియు దాచియు రాజభయమ్మునఁ బలాయితులై
యొక్కపెట్టు దుర్గమంబులగు గిరిగహ్వరమ్ము లాశ్రయించి; రంత హైహయలు
వారల గృహములన్నియు వెదకి యొక్కరునేనిం గానక ధనార్థంబు భూతననం
బొనర్చుటకు నుంకించిరి. 453

క. భృగువులయుఁ జుట్టుపట్లన్, దగు విప్రులయు సదనములు త్రవ్విన ద్రవ్యం
బిగణితముగఁ గన్నదె ఖి. తగతిన్ శరణంబు గొనిరి తద్గత విప్రుల్. 454

ఆ. వె. శరణుఁ గనినవారిఁ, జని గిరిగహ్వర, మ్ములను దాఁగువారిఁ బొలియఁజేసి
రెల్ల భార్గవుల నహీనకోపమ్మునఁ, బట్టి దొరికినంతవట్టు నదిప. 455

శా. ఆగర్భమ్మును ధారుణీం వొలిచి ద్రవ్యం బంతయుం గూర్చి భూ
భాగంబెల్లెడ గ ర్తముల్ గొలిపి చంపంజొచ్చి రాజాలమున్
త్రీగర్భమ్ములు పాడుచేసి భృగులన్ దీవ్రాత్రుముల్చొన్ని రెం
తే గగ్గోలుగ నేడ్చి రంగనలు కన్నీ రేఱులై పాఱఁగఁ. 456

వ. అట్టి మోరకృత్యమ్మునకు నహింపక నమిపతీర్థవాసు లగు మును లేతెంచి హైహ
యుల కిట్లనిరి. 457

చ. విడువుఁడు బ్రహ్మజాతి విటు వీరులరై పొలియింపఁ జెల్లునే ?
యుడుకుమెయిఁ గటా : పనిత లూరక తల్లడిలంగ గర్భముల్
వొడుచుటపాడియే : నృపులపోడుములే యివి : యింత పాపముం
దడఁబడ కాచరించెదరు తప్పక తత్పుల మిష్ట కన్నడుకా. 458

వ. అను మునులకు హైహయు లిట్లనిరి. 459

ఉ. మీరు మహానుభావులరు మిన్నక వీరలు మాడుపూర్వం
జేరి ఫలమ్మునన్ ధన మశేషము గైకొని దాచిపెట్టి రీ
చోరులఁజంపఁ బాతకము చొప్పుడునే బకవృత్తులన్ ? ఋణం
వీరఁట పాదవృద్ధి ? కిపు దేమొక కార్యము చేయఁగోరిన్. 460

క. దాత యగు కార్తవీర్యుఁడు, పాఠులు వైచుకొన ధనము పంచి యిడెనే ? మీ
కేతాదృశ మగు కృత్యము, చేతఃప్రీతికర మగునె ? చెప్పుఁడు మౌనుల్. 461

చ. క్రతువు చొనప్పి యెక్కుడగు కార్యములం బొనరించి విత్వరి
క్రతతికి విచ్చి సౌఖ్యముగఁ దా భుజియించి ధనంబు విప్రుఁ డీ
గతిఁ దగ వెచ్చఁబెట్టవలెఁ గాకునికిన్ నృపచోరవహ్నినం
గతమయి వచ్చుగూఁ; విడుచుఁగా యది డక్షకు నెన్నిభంగులన్ ? 462

గీ. అట్లు కాదేవిఁ దాఁ దాఁచినట్టిధనము, నొరుల కీక భుజింపక యున్న కతనఁ
జచ్చి పరలోకమున కేగి జమునియాజ్ఞ, నరకసంగతుఁ డగు ధననాయకుండు. 463

క. దానము భోగము నాశము, నా నెగడున్ మూడు గతులు నరు లా రెంటికా
మానిన మూడవగతిచేఁ, దా నడఁగు ధనం బదెంత దాఁచినయేనిన్. 464

గీ. ఏము పాదవృద్ధి నీ నెంచి మాపురో. హితుల విజయమెనఁగ ఋణము నడుగ
నీఁ దలఁప విట్టిహినులు రాజుల, మైన మాకు దండ్యులగుట తప్పె ! 465

క. కృపణు లదాఁ లభోక్తలు, నెపమున నార్జించువారు నేల నిడెడివా
రుపకాఁకూఁకులకూఁ భూ, మివతులకుఁ దండ్యులమట మీరెఱుఁగనిదే. 466

ప. అట్లగుట వందకులను బ్రాహ్మణాచారములును నగు వీరల దండించుటకు మహాత్ము
లగు మీరలు క్షమియింప వలయునని యహ్మోనుల నెట్టకేరకు నొప్పించి తృగు
పత్నుల గర్భిష్టులు పగుల్చుచుండ నయ్యంగన లందఱును దుఃఖార్తలై హిమవ
త్పర్వతమ్మున కరిగిరి. 467

గీ. హైహయలచేత ధనలోభ మమర విప్రు, లిట్లు హతులైరి, యెవ్వారికేని లోభ
మెక్కుడగుశత్రు, వద్దాని నెనయువాఁ డొ, వర్పఁగారానిపనులు భూనాధ ! లేవు.

చ. కులము నడంచు ధర్మమునకుంజెడు, దల్లినిఁ దండ్రి నాత్మజా
తుల హితులన్ గురూత్తములఁ దోజవియించిన యన్నదమ్ములన్
లలనలఁ జుట్టలన్ మది దలంకక చంపగఁజాలు ఇట్టుఁడొ
తులువకుఁ జేయరానిపని దోఁపదు ముజ్జగమందుఁ జూచినకా. 469

గీ. కామమునకన్నఁ గ్రోధమ్ముకన్న నెక్కు, దైనశత్రు వహంకృతికన్న లోభ;
మదిగలుగువాఁడు ప్రాణమ్ములైన విడుచు, నన్న నవ్వాఁ దొనర్చని దన్య మున్నె !

ఉ. నా జనమేజయందను పునమ్మగు నీవచనామృతంబు నెం
తేఁ జవిగొన్న నించుకయఁ దృప్తి యెనంగదు భాగవాంగనల్
రాజభయమ్మ పీడుటయు బ్రాహ్మణవంశము వృద్ధియున్ మునిం
ద్రాఁ జనఁపంద్య, నాకుఁ గృప నానతి యిచ్చి కృతార్థుఁ జేయవే. 471

ప. నావుడు వ్యాసుండిట్లను, రాజేంద్రా : హైహయసిడితలై భృగువనితలట్లు హిమవం
తమ్మున కరిగి యచ్చట మృణ్మయంబగు గౌరీవిగ్రహం బొనర్చి సరిత్తటమ్మున
నిల్పియు పోషణపూర్వకమ్ముగఁ దత్పూజల నొనర్చుచు మరణమ్మునకుఁ గృత
నిశ్చయలై యున్నంత, 472

క. ఒక రాత్రికాలమున దే, వి కృపావతి యగుచుఁ జారువేషిణియై వా
రికి స్వప్నమందు “మీలో, నొకతెఱ నూరుజుఁడు పురుషుఁ డుద్భవమందున్. 473

క. వినుఁ దతఁడు మామకాంశం. బునవాఁ దగుతతన శక్తిపూర్ణుండై మీ
మ్మును బ్రోవఁగఁగఁడు నమ్ము”, ధని చెప్పి తనంత సరిగె; నంతట వారల్. 474

ప. మేలుకాంచి సంతోషదంతురితాంతరంగలై యున్నంత నందొక్క వనిత యూరు
పుచే గర్భమ్ము ధరియించి క్షత్రియభయమ్మున నెందే బోఁ దలంచి పలాయనం
బొనర్చుచున్న యది రాజులచేఁ జూడఁబడి ఖడ్గపాణులై తన్ను వెనుకొనునవ్వ
రికిఁ దలంకి గప్పిరక్షణార్థం బాక్రోశించుచు నిరాధారయై సింహగృహీతయు గర్వి
ణియు నగు హరిణింబోలి కుండుచున్నంత, 475

౪ రోవో త్పత్తి.

క. తనకల్లి దీపదళఁ దాఁ, గని పైఁపక యూరువుం బెకల్చుకొని తటా
లన శిశువు వెలికి వచ్చెకా, దిననాథుంబోవిమేటి తేజమువెలయకా. 476

క. అచిన్నిశిశువు తేజము, చూచినతత్క్షణమునంద చూడ్కులు నెడి యా
రావజనమ్ములు గిరులన్, ధీచెడి జన్మాంధులనఁగఁ దిరిగిరి భూపా. 477

ప. అట్లు తిరుగుచు వార లందఱు నొక్కెడకుఁ జేరి తమమనమ్ముల నాశ్చర్యంబును
దైన్యమ్మునుం బొడమ నిట్లు యోజించిరి. 478

క. బాలకుఁ జూచిన యంతన, యేలొకొ నేత్రములు వోయె నిందఱకుం ద
ద్వాలకు మహిమమొ లే కా, లీలావతివ్రతముపెంపొ లేక మఱేమో. 479

ప. అని చింతించి బ్రాహ్మణప్రభావం బగణ్యం బనియెంచి హైహయులు మెల్లమెల్లన
నామె యున్నెడకరిగి తమభయమ్మున వడంకు నాబ్రాహ్మణికిఁ గృతాంజలులై
శరణంబు వేడుచు నిట్లనిరి. 480

ఉ. అమ్మ : నినుం గనుంగొనినయంతన కమ్ములు వోయె నీచరి
త్రమ్ము సుతింపఁగా వశమె గ్రక్కున మమ్ము ననుగ్రహించినే

త్రమ్మల నీగదమ్మ దయ దిప్పట పాడియటమ్మ దృగ్విహీ
నమ్మగుజీవనమ్మ మరణమ్మన కెక్కుడు గాదె యేరికొక.

481

ఆ. వె. ఇంక నిట్టికర్మ మేమొనర్చుము భాగ, పులకు సేవకులము తెలిసి తెలియ
కావరించినట్టియనుము క్షమించి క, న్నుల నొనంగు మమ్మ యెలమి మాకు.

చ. ఇది మొదలు భృగువులయెడ హైహయ లందఱును వైరంబు విడిచి వర్తించు
నట్ల శవతం బొనఁతుము, నీవును బుత్రుండును నుండు బుండుం గలరు మమ్మును
గ్రహింపు మనుడు వారలకు నాబ్రాహ్మణీ విస్మయంబు గదుర నిట్లనియె. 483

ఉ. మీనయనమ్మ లే నెఱుంగ మీపయిఁ గోపము లేదు నాకు మ
త్సాసఁగు బంధుభాతుకుల దుష్టుల మీ మ్మిటు చేసె నక్కటా !
కానక మంచెదెడల నకారణ మర్థపఃత్వ మూని వి
ద్యానిధు లైనతాపసుల నట్లొనరించిన రిత్త వోవునే ? 484

క. గర్భగతు లైనశిశువుల, నర్పకులకా వృద్ధులన్ దయాళూన్యత సం
దర్శ మెఱుంగక చంపిన, నిర్పాగ్యుల మీ మ్మడఁప జనించె నికఁడొగిన్. 485

ఆ.వె. ఊరుగడ్చఁ దగుచు నుండెను శతవత్స, రమ్ము లీతఁ డాగమమ్మలెల్ల
నపుడు సంగ్రహించె నంబాకటాక్షమ్మ, కతన నాకుఁ గొడుకుగా జనించె. 486

గీ. పితృవరమ్మన మిగులఁ గోపించియున్న, వాని మత్సుకు నొర్వు నవంద్యభక్తి
వేడికొని వేడి మాన్ముడు వేగ మీకు, నేత్రములు గల్గె నింతయు నిక్క మనుడు.

చ. వార లందఱును వినయసంభ్రమమ్మ లిగురొత్త మునివరుండగు నాయోధ్వ సమ్మ
తించినఁ బ్రసన్నుండై యతం డంధులగు హైహయుల కిట్లనియె. 488

గీ. దేవనిర్మితములు తప్పిపోవు పెట్లు, వాని కొక్కింత తజ్జుఁడు వగవఁబోఁడు
ఋషుల కిఁక సౌఖ్య మబ్బెడి దృష్టు లెప్ప, టిగతి మీకుఁ జెలంగు, నరుగుఁడు కదలి.

చ. అని యోయ్యం డనుగ్రహించుటయు, 490

ఉ. ఆతినియాజ్ఞ నొంది నృపులందఱు నెప్పటిగాట్ల లోచనో
పేతత నేగి, రక్కామరు నెంతయుఁ బేర్చి గడల్కొనంగఁ ద
న్మాత గ్రహించి యాశ్రమమునన్ దగఁబెంచుచునుండె, నర్థకా
మాతురులైన హైహయులకై సవరాభవముకా గ్రహించితే. 491

చ. నావుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 492

గీ. భారతులకెల్ల భరతునిపగిది యాద, పుంకు యదున్మపునట్ల మీల కులమున
హైహయం డనునొక్క రాజురనే; ము. నీంద్ర! లేకున్న హైహయ లెట్లులెరి :
ప. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె, రాజేంద్ర! సూర్యపుత్రుం డగు రేవంతుడనువాఁ
డొక్కనాఁ డుచై ప్రశవమ్ము నధిష్ఠించి భగవద్దప్పనాకంక్షియై వైకుంఠమ్మున
కరిగె. 494

హై హ య వ ం శ ము.

క. లచ్చియు నన్నయనను, య్యుచ్చై ప్రశవమున్ గుమారు నూరక కోర్కెల్
పెచ్చుపెరుగ సంస్తంభన, మచ్చువడం జూచుచుండె నాలో హరియున్. 495

ఆ.వె. హయము నెక్కి వచ్చునతిమనోహరుని రే. వంతుఁ గాంచి విస్మయాంతరింగుఁ
డగుచు భార్య కిట్లు లనియె “నో చార్వంగి! యెవ్వఁ డొక్కొ గుఱ్ఱ మెక్కి వచ్చె!
ప. భువనత్రయ మోహనుండగు నివ్వాచి నెఱుంగుదే” యని మాటిమాటికి నడిగినఁ
దన్మయచిత్త యగు నక్కొమలి ప్రత్యుత్తరం బీనేరదయ్యె; నంత నతండు
మోహితఁగా నాపె నిశ్చయించి కోపాకులందై యిట్లను. 497

చ. వినుమిఁక నేమి చూచెదపు; వేదఱువట్టినదానిభంగి; నీ
మన మవశత్వముం బొరపె మానిని; యీ హయదర్శనమ్మునన్;
జనువున నెల్లెడన్ రతి నెనంగుటచే రమవై చలత్వ మూ
నినకతనన్ జలాఖ్యవయి నెట్లన నీ వపక్తి ర్ని నొందుమా. 498

గీ. ప్రాకృతాంగనవోలె దైర్యమ్ము విడిచి, హయముఁ గామించి చంచలవై తికాన
బడబడవై పుర్త్యలోకసంభవము చెందు, మనుడు శాపమ్మునకు భీతినంది రమయి.

ఉ. శోకము పెల్లుగాఁగ మధుసూదను పాదయుగంబు శీర్షమున్
సోఁకఁగ మ్రొక్కి దీనదశ చొప్పుడ నిట్లను “దేవదేవ! న
న్నీకరణిఁ శపింతె; కృప యించుక లేదె; స్వభావసిద్ధమై
నాకడ నుండుపేర్మియు వినాశము చెందెనె; యంతమాత్రలో. 500

క. ఎన్నుండుఁ గోప మెఱుగక, వెన్నవలెఁ జెల్లగునీదువిధ మింతటిలో
సన్నగిలి క్రొత్తయగునే; చన్నె; న న్నిట్లు శాపసంగతఁజేయన్. 501

క. నిను విడనాడి బ్రతుక నే, రునె ప్రాణము లిపుడ దొరఁగుదు న్నిశాప
మ్మున కంతమ్ము గృహమతిఁ, గవి చెప్పు” మనంగ నతఁడు కడుజాఝర్పిందె.

ఆ.వె. వినుము నీదుగర్భమున నాకు నెన యగు, పుత్రుఁ దొక్కఁడుండు పుట్టునెప్పు
డపుడ శాపమోక్ష మగు నన్నుఁబొందంగ, నన్ను నీకు నిక్క మట్టవదన. 503

వ. అనవుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 504

గీ. కాలయోగమ్ముకతన నిక్కరణి శాప, మంది ప్రోషితభర్తృక వంద మొంది
బడబయై యెంతదనుకఁ దా నిడుచువడసె, నెట్లు సంతానమును గని యేగెఁ బిదచ.

క. నావుడు వ్యాసుండ్రిట్లను, రేవంతుం డట్టనాభురీతిం గని కో
పావిష్టుండని భయపడి, పేవేగ నమస్కరించి వెలువడి యంతన్. 505

క. తనతండ్రి సన్నిధికిఁ జని, వినయమునన్ గడచినట్టి వృత్తాంతమ్ముకా
మునుకొని నుడివె రిమయు న, వ్యపిరుహలోచనుని యాజ్ఞ వడసి వగఁదగన్. 506

సీ. చని మున్ను రవిభార్య మనతపమ్మున నున్న , చోటునఁ దమసయు సూర్యపుత్రి
గలసినయెడ సర్వకామప్రదస్థాన , మున సుషర్ణాక్ష సంజ్ఞలు బొగర్త
దవిలిన దానికుత్తరమున శోభన , కాననమ్ముల నొప్పుగన్న యెడల
బడబయై శంకరుఁ బంచాస్య దశభుజఁ , జంద్రశేఖరు గజచర్యవసను

గీ. నీలకంఠుఁ ద్రిలోచను నిఖిలకామ , దాత నవదాతవిగ్రహా దరసుతార్థ
దేహగుణించి తపమ్ము నుదీర్ణవృత్తి , దివ్యవర్షనహాస్రమ్ము దివిరిచేసె. 508

వ. తత్తపమ్మునకు మెచ్చి యద్దేవుండు పార్యతీసహితమ్ముగ వృషభాచూడుండై
ప్రమథగణమ్ములు గొలువఁ బ్రత్యక్షంబై బడబారూపిణీయగు హరివల్లభ కిట్లనియె.

ఉ. ఏల తప మ్మొనర్తు జగదీశ్వరి నన్ను గుణించి దేవి ని
న్నేలెడివిష్టు వన్నియును నీఁదగునట్టి సమర్థుఁ డక్కటా
జేలవె : భర్తఁ దక్కియు వివేకిని కింకొకదైవ ముండునే
శ్రీలకు నెట్టిఁడైన బతిఁ సేవ్యుఁడ కాఁడె త్వదీకుఁ డల్పుఁడే ? 510

చ. అనవుడు లచ్చి యిట్టులను సంతయు దధ్యమ, శాప మిచ్చె న
వ్యసరుహనేత్రుఁ డయ్యది కృపామతివై యెడఁజేసి యుద్ధరిం
ప నిను యజించితికా దగఁ దపమ్మునఁ; “బుత్రుఁడు గల్గఁమీఁదఁ బో
వు” ననియె శాప, మెక్కరణిఁబుట్టు సుతుండు మహాత్మః చెప్పవే. 511

క. వైకుంఠమ్మున నాపతి, యీకాననమందు నేను నిరువురకును నే
లా కల్గుఁ గూడియుండుట, యేకత లేకున్నఁ బుత్రుఁ డెట్లుదయించుకా. 512

- ఉ. నాడు తపస్సునేతకు మనస్సున మెచ్చితివేని గామితం
 బీదగు నీకు నాపతికి నించుక భేదము లేదు దీని ము
 న్నాదరరీతి నాదయితుఁ డానతియిచ్చెఁ దదాది మీకు నే
 భేదము చూడ నిట్టి నిను వేడుట యాతని వేడుటే కదా. 513
- గీ. అతఁడ నీవు నీవ యతఁడని యెఱిగిన, దానఁగాక నిన్నుఁ దలఁతునేని
 నా సతీత్వమునకు దోసమ్ము గల్గు న, నంగ మెచ్చి యయ్యనంగరిపుడు. 514
- ఉ. జ్ఞానులు వేదవేదులు నకల్మషులౌ మునులు౯ నిలింపుచున్
 గానఁగ లేక తక్కుములఁ గాలము వ్యర్థమొనర్తు రేక్రీయం
 దీని నెఱింగి తీపు వినుతింపఁ దగు౯ గడు నీ వివేక మెం
 దేనియు నంగనాజనుల కింతటి బుద్ధివిశేష మొప్పునే. 515
- క. హరిభక్తులు నను నిందిం, తురు మచ్చకు లతినిందితుం జేయుదు రా
 హరిః నించుకేని మాయం, తర మెఱుంగఁగరా దదెట్టి తత్త్వజ్ఞులకున్. 516
- గీ. కలియుగమ్మున మాయభయులకుఁ గల్గ, నేకత నెఱుంగ లేక దుర్దీకు లజ్ఞా
 లింతకన్నను వాదమ్ము లెనయుచుండ్రు, తెలియుదురు మేటివిజ్ఞాన మొలయువారు.
- ప. నీ కీయభేదజ్ఞానం బెట్లు చొప్పడె నెఱిఁగింపు మనుడు శంకరునకు లక్ష్మి యిట్లను,
 మహాత్మా మున్నొక్కఁడు మన్నాఁడు మంతనమ్మున ధ్యానపరుండై పద్మాసన
 గతుండై యున్నయెడ విస్మితనై యే నిట్లంటి. 518
- ఉ. మున్ను సురాసురుల్ దగ నముద్రము ద్రచ్చునెడ౯ జనింది నే
 నెన్ని నినున్ వరించితి సురేంద్రులకెల్లను మేటి వంచు; నీ
 కు న్నశోనాక్షః ధ్యాన మొనఁగూడుట కేమి నిమిత్త, మెందునే
 నిన్నిను దాటువేల్పులు గణింపఁగ లేరుకదా వచింపుమీ. 519
- చ. అనవుడు నాథుఁ డిట్లులనె, నంబుజనేత్ర యొకప్పు డేను న
 య్యనిమిషవంద్యుడైన గిరిజాధిపుఁ గొల్తు నొకప్పు డాతఁడు
 వ్వునుఁగొనియాడు నాతఁడు మనఃప్రియుఁడెంతయు నాకు నేను నా
 తనికిని నట్టివాఁడ విను తత్త్వము భేదము లే దొకింతయున్. 520
- గీ. ఎవ్వఁడేనియు నా భక్తుఁ డెఱుక లేక, శంకరుని నిందఁజేయు నాజుడుడు నరక
 మందుఁ బడువాడు తర్చుకుఁ డట్ల నమ్ము, నిందఁ జేసిన సగు నింత విక్రమమయ.
- ప. నాకుఁ బోదించెఁ దదాదిగ నేను మీ యిరువుర యభేదంబు నెఱుంగుదాన న న్నను

గ్రహించి నాకు మద్వల్లభుతోడి కూడిక యెట్లొనఁగూడు నట్లొనర్చుమని ప్రార్థించు
లచ్చికి మహేశ్వరుం డిట్లనియె. 522

క. చింతింపనేల ? నీ తప, మెంతే సంకేస మొనఁగె నిఁక నీయెడ ను
స్వాంతుం డగు నీపతి యో, దంతిగమన నీకు నొక్క తనయుఁడు పుట్టున్. 523

క. హయరూపమ్మున శ్రీహరి, దయగలఁడై యిటకు వచ్చి తన్నిరొ ! నీకుం
బ్రియఁడగు నాప్రేమ న, మ్ము యథార్థమ్ముగను నీకుఁ బుట్టుఁడు పుట్టున్. 524

ఉ. ఆ కొమరుండు లోకులకు నందఱకుం దలదాటి భూసుఁడై
యేకముగా జగం బఖిల మేలెడివాఁ డయి యేకపీరుఁడన్
ప్రాకటమైన నామమునఁ బ్రాజ్ఞ మొప్పఁ జరించు హైహయ
భాగము వంశము న్నెగడఁగాఁ గల దాతఁడు కారణమ్ముగన్. 525

చ. పిమ్మట నీవును బ్రర్థంగూడి వైకుంఠమ్మున కిరిగి సుఖం బుండఁ గల వని చెప్పి
మఱియును, 526

గీ. హృదయగతియైనవరక క్తి నెఱుకకలిమిఁ, గొయవ నేరక మత్తతఁ గొనినకతన
నీకు నెట్లబ్బె శోకింబు నిజము దీని, శాంతి కిప్పుడ యద్దేవి శరణు సొరుము. 527

చ. అని వరమిచ్చి శంభుఁడు తనంతఁ జనెన్, గడుభక్తి నజ్జగ
జ్జననియు నంతరాత్మవిలసత్పురదైత్యశిరోవిరాజిమా
తనమణికాంతిరంజితవదన్వయభాసినఁక మహేశ్వరిన్
వినయమునం దలంచుచును వేడ్క మెయిం బతిరాక గోరుచున్. 528

చ. ఉన్నంత శంకరుండు గైలాసమ్మున కరిగి ప్రమథులయందు నొక్కరుండగు చిత్ర
రూపునిఁ జూచి యిట్లను. 529

క. వైకుంఠమ్మునకుం జని, శ్రీకాంతునితోడ విట్లు చెప్పుము “పత్ని
శోక మ్ముడువు” మనుచు మై, శ్రీకలనం దనకు నేను దెలిపితి ననుచున్. 530

చ. అని యనువంగ నేగె నతఁ డంచితవైష్ణవభాసురంబు ను
* స్వనకుకహంససంయుతము చారునరఃకలితంబు నృత్తగీ
తనినదవాసితంబు వితతద్రుమభూషిత మప్రమేయసౌ
ధనిదయమండితంబు నగు తామరసాక్షిపురంబు వేడుకన్. 531

క. హరినదనద్వారమ్మున, స్థిరులై వర్తించు సుప్రసిద్ధుల వేత్తో
ద్ధురపాణుల జయవిజయుల, నరసి హరికిఁ జెప్పఁబనుప నంతట జయుఁడున్. 532

- ఆ.వె. హరివిగాంచి యిట్టులనుఁ “చిత్రరూపుఁ డ౯, దూత శంకరాజ్ఞ చేత వచ్చి
తివిరి దర్శనము ప్రతీక్షించి యుండె రాఁ. దగునొ తగదొ” యన నతండు పేర్చి.
- క. వైశమతోనికి రమ్మని, కాలగళునిమాతఁ బిలువఁగాఁ దగునన న
చ్చీలుండతఁ డట్లొనర్పఁగ, నాలో నా చిత్రరూపుఁ డంజలిగొనుచు౯. 534
- క. ఎదుటికిఁ జని మ్రొక్కిడఁ జే, ర్మిదగ “గిరీంద్రునకు సేమమే ? నీ విటకుం
గదలి యరుదెంచు పెండుల, కొదవడుగా దేవకార్య మొక్కం ?” డనుడు౯. 535
- క. దేవా : సంసారమ్మన, నీ వెఱుఁగని దొకఁడు గల్గినే : నన్ను మహా
దేవుం డనుపఁగ వచ్చితి, దేవరతో నొక్క మనవి దెల్పి చనంగన్. 536
- వ. అతండు చెప్పుమనిన తెఱంగు విన్నవించెద నాకర్ణింపుము. 537
- క. నీతరుణి లచ్చి కాళిం, దీతమసానంగమమున నేమమ్ము మెయిన్
జేతిము ధ్యానాయత్తం, బై తగ మన్నది తురంగమాకారమనన్. 538
- చ. సురముఖ పేష్వయై సకలశోకవినాశియైన యేసిరిన్
నరుడుఁ త్యజించి దుఃఖకలనం బడు నట్టిచెలిం ద్యజించుఁ నీ
కరయఁగ సౌఖ్యమున్నె ? నతి నల్పుఁడుమన్ విడ నిచ్చగింపఁ దె
క్కరణి నదోషయంచు మదిఁ గాంచియు భార్యను వీడితో హరి. 539
- ఉ. ఎవ్వవికాంత క స్తిపడు నెగ్గగు నాతవిజీవితం బిసీ
నవుడు రెల్లశత్రువులు; నాపయిల వని వైశ మబ్ధిజ౯
నెవ్వగఁ బాపి కైకొనుము నెమ్మది సమ్మద మంద నక్కటా
జన్వనిఁ బాయుదుఃఖ మది శక్యమె యిట్టి దటంచుఁ దెల్పుఁగ౯. 540
- మ. మును నామావిది దక్షియాగమున వమ్ముం జేసె దేహమ్మునో
వనజాతాక్ష : తదంగనా విరహసంప్రాప్తంబు దుఃఖంబు నా
కనుభూతంబగుటన్ మతోక్కనికి భార్యాయోగమన్న౯ మనం
బనుమోదింపదు కష్ట మింతకును నన్యం జేది సంసారికిన్. 541
- ఉ. ఏమ్మది నద్రిజం దవముపెంపునఁ గొంటి నగాత్మజాతయై
నమ్మతి దక్షపుత్రికయై జన్మమునందుటఁజేసిఁ మేటి క
ష్టమ్ములకెల్ల గష్టమకటా తరుణిం ద్యజియించి యెట్లు ప్రా
ణమ్ముల నిల్పితో యెఱుఁగ : న్యాయమె నీటిటు లొంటినుండుటల్. 542

- గీ. వేయి సంవత్సరములాయె వెలఁది వీడి, యేమి సౌఖ్యమ్ము గొంటి నీ వింతకాల
మరుగుమిఁక జాగునేయక యశ్వరూప, మమర నీ కాంత వనియించునట్టియెడకు.
- ప. అట్లు చని కొమరుంగని భర్గవీసహితుండవై స్వస్థానమ్మున సుఖంబుండుమని
శంకరుండు విన్నవింపుమనియె నను చిత్రరూపుని పలుకులఁ బ్రేరితుండై యశ్వ
రూపమ్ము దాల్చి. 544
- గీ. బడబ యగు సింధుజాత యున్నెడకు నరిగి
కని మనమ్మున విస్మయమ్ము నతఁడొందె
నకవి హయరూపుఁ గని విస్మయంబు నందె
లచ్చి; సంగతి యిరువుర కిచ్చుపడియె. 545

ఏ క వీ ర జ న న ము.

- క. మదనార్తు లగుచు నిరువురు, పదపడి యిటు లెనయ గర్భభర మడరఁగఁ బే
ర్పిఁ దనూజాఁ గనియె రెండవ, మదనుం డనఁ దగిన వానిమరి ముద మెనయన్.
- ప. విదప బడబాకృతి యగు సిరికిఁ దాదృకుఁడగు హరి యిట్లనియె. 547
- క. బడబారూపం బిప్పుడ, విడువుము వైకుంఠమునకు వేగమ చనఁగాఁ
గడఁగుట యొప్పుదె విడువం, బడుఁగాక తనూజాఁ డిచటఁ బంకజనయనా. 548
- ప. నావుడు లచ్చి కరుణంబున నిట్లను. 549
- క. తనువునఁ బుట్టిన కొడుకున్, వనమున విడువంగ మనము వచ్చునె యేయం
గనతైన? నిన్నదీతట, మన నీ శిశువునకు దిక్కు ముందెవ్వఁకొకో. 550
- క. అనునాలో నిరువురకును, ననువయ్యోన్ దివ్యదేహ మంతవిమాన
మ్మును నేగుదెంచె దానిం, గని సిరి హరి కిట్లు లనియెఁ గడుఁ గరుణమునన్. 551
- గీ. సర్వలక్షణముల నీకు సదృకుఁ డైన
శిశువు నిట డిగవిడువ నేఁజెల్ల నెత్తి
కొనుము మూగురమును నేగు టనువుగాదె
యనుడు హరి యిట్లులనె సింధుతనయ తెలమి. 552
- ప. ఇట్టాలకు నే నొక్కకొక్కార్థంబు నిర్మించితి నది యెట్లంటేని, యయాతికిఁ దుర్వ
సుం దనునొకపుత్రుండు గలఁ డతనికి హరివర్మ యని విత్పదత్తంబగు నామాంత
రంబు విశ్రుతంబగు నారాజన్యుండు పుత్రకామియై తివం బొనరించుచున్నవాఁడు

మత్స్యేరిజమ్మున నతం దీతనయుఁ బరిగ్రహించి పోషింపఁగలఁ డతఁడు నచ్చు
దనుక నాయానతింజేసి యాతని కొండు భయంబు లేకుండునని యాపె నాశ్వా
సింది తత్సహితుండై వైకుంఠమ్మున కరిగె నాపుడు జనమేజయుండు వ్యాసున
కిట్లనియె. 558

గీ. జాతమాత్రునిఁ గొఱురుచి శంకఁ చక్కి, విజన మగు కాననమ్మున విడిచి చనిన
పిదప సింహాదిమ్ముగఁముఁ పీడ యతిని, కబ్బకుండునె ? గతి యెవ్వరైరి చెపుమ.

చ. అనిన వ్యాసుం డిట్లనియె నెట్లు లక్ష్మీనారాయణులు విమానం బధిష్ఠించి చనిన
పిమ్మట మదాలన యను తన భాంగ్యంగూడి ముచ్చటించుచుఁ జంపకుండను నొక
విద్యార్థుఁడు విమానయానమ్మున దైవవశమ్మున నచ్చటికి వచ్చి నిరుపమానతేజః
పుంజంబై యొప్పు నా శిశువు నాలోకించి విమానమ్ముకిగ్గి మదనసదృశుం డగు
నక్కొమరుఁ గైకొని మదాలన కిచ్చిన నత్తన్నియు నిధి గన్నపేదంబలె ననుం
చానందంబు నంది శింబు మూర్కొని యాలింగనం బొనర్చి కన్నవానింబలె నెంచి
యత్సంగమ్మున నిడికొని పతి కిట్లను నాథా ! యీతఁ డెవ్వఁడు ? నీకెట్లు దొరకె ?
నిక్కొననమ్మున నెవ్వరు డించి చనిరాకో ? యనుడుఁ జంపకుం డిట్లనియె. 559

క. వనితా ! యీతంఁడెవ్వఁడో, చవి యడిగెద శక్రుః నతనినమ్మతియేనిం
దనయునిఁగాఁ జెంపందగు, నని వైశమ యింద్రునొద్ద కాతం డరిగెన్. 560

గీ. ఆరిగి సంతోషదంతురితాంతరింగుఁ, డగుచుఁ బుత్రునిఁ జూపి యిట్లను మహాత్మ
యెవనివాలకుఁడో యీతఁడెఱుంగ రాదు, దొరకె డమసాతటంబునంచు వనమందు.

క. తమసాకాశిదీపం, గమమున నేవనిత డించి కానుపుపైఁ బ్రే
మము వీడి చనియెనో ని, క్కము నీనమ్మతినిఁ బుత్రుఁగాఁ గైకొందున్. 561

చ. ధర్మకాత్రమ్ముల నిట్టిండు గృత్రిమతనయుండుగాఁ జెప్పంబడుఁ గాదే యనుచంపకు
నకు నింద్రుం డిట్లనియె. 562

చ. ఇతఁడు హయస్వరూపు లగువిందిరకున్ హరికిన్ జనించె న
ప్రతిముఁడు హైహయం దనఁగఁ బాటిలునీశువున్ సృజించె శ్రీ
పతియు యయాతి పుత్రునకుఁ బంపొనరింపఁగఁ వేగ విడ్డు భూ
పతి హరిప్రేరణంబు గొని బాఱనికై యటకేగు నింతలో. 563

చ. అతఁ డరుగునంతకు నీ విబ్బాలు నచ్చట విడువవేని యారాజు దుఃఖితుండగు
నబ్బాఱం దేకపీఠుండను నామమ్మునఁ బృథివీతలమ్మున నెగడువాఁ డగునని యని

పినఁ జంపకుం డచ్చిఱుతపాపని యథాస్థానమ్మున డిగవిడిచి తనయెడ కరిగె నంత
హరి యయాతి పుత్రునకుం బొడసూపిన నతండు హర్షితస్వాంతండు నమస్క
రించి వినయమ్మున నిట్లను, 561

గీ. విషయసంకల్పి దొరఁగి వివేకవంతు, లైన వారికిఁ గాఁదగునట్టి నీడు
చక్కఁము కల్గెఁ దేవానఁ దవిలి తపము. చేయుచున్నట్టి నా కిది చిత్ర మనమ. 562
చ. అని భక్తిపరవకుండై నానావిధముల నుతియించుచున్న నృపాలునకుఁ గృపాలుండు
హరి “నీ కౌరికియే” నున నతండు ‘పుత్రప్రాప్తి’ యనుడుఁ గమలాక్షుం డిట్లనియె.

క. తమరాకాశిండిసం, గమమున నిలియండుఁ గొమరుఁ గంటిని నీకై
యమలుం డబ్బాఱని గొను, ము మహీశ. యనంగ నతఁడు మోదము పేర్చెఁ.

క. అటఁ జని నోటం వనకా, లొట్టవే లిడి యాడికొనెడి పుత్రుంగని దు
ర్బలమగు తల్పొంద్యవుఁ, బటిమకు నక్కజము నంది ప్రబలి న కూర్మిన్. 565

చ. కింముల నెత్తిపట్టి యెనకమ్మున శీర్షము మూర్కొనున్ “సుదు
ష్కమగు మత్తవమ్మునకుఁగా నిను శ్రీహరి యిచ్చె” నంచు నా
దరమునఁ గొఁగిలించుకొనుఁ “చిద్దయు స-స్మతి వారిరాశికిన్
దరజిది గమ్ము నా”కను “సుతా! వినుఁగన్నది లచ్చియే ?” యనున్. 566

క. శతవత్సరములు నీకై, యతితప మొనరించు నన్ను నానందింపన్
గతి వైతివి నీ నగుమొగ, ము తగం గని పెంచు నతివపుజ్యము మితమే. 567

చ. అని మోదించుచు బాలకుం గొని పురం బమ్మేటి తానేగె గా
యనకుల్ వాడగ వందిమాగధులు నర్హస్తోత్రముల్ సేయ నె
క్కొని చుంతుల్ సపురోహితప్రముఖులై కూర్మిన్ దనుంజూడ లా
జనికాయంబు పురాంగనాజనమణుల్ చల్లఁ ధ్వనుల్ కొల్లఁగన్. 568

క. హరివర్మ యిట్లు తనపురి, కరిగి కొమరు నొనఁగె భార్య కాసాధ్వియుఁ బ్రే
మరసాకులయై కై కొని “నరవర యితఁడెట్లు దొరకె” నా నతఁడనియెన్. 569

చ. హరికిని నంబుజాలయకు నాత్మజఁ డీతఁడు నాకుఁ దత్కృపన్
దొరకెఁ దపంబుకల్మి; ననఁ దొయ్యలి సమ్మదమందె మీఁద న
న్నరవరుఁ డక్కుమారునకు నామమువెట్టై మహోత్సవంబు మే
దుంముగ నేకపీరుఁడని; తోరపువృద్ధి నెసంగె నాతఁడున్. 570

చ. ఇట్లు మహానందంసమగుండై యక్కుమారుకతన బుణత్రయముక్తుఁగాఁ దన్నుఁ

దలంచికొని యాజవమానమ్మున నన్నప్రాశనంబును మూడవయేటఁ జూడకర్మ
మ్మున బొనరించి విప్రుల ననేకవిధదానమ్ముల సంతృప్తులంజేసి. 571

క. ఏకాదశాబ్దిమందు శు, భాకారున కాసుతునకు నా నృపవరుఁడ
స్తోకము మోంజీబంధ, శ్రీకము సంస్కార మొప్పఁ జేసి కడంకఁ. 572

వ. వేదమ్మును ధనుర్వేదమ్మును నభ్యసించఁజేసి పట్టాభిషేకయోగ్యుండగు నాతనికిఁ
బుష్కార్య యోగసంయుక్తుఁడగు శుభదినమ్మునఁ దదనుకూలసంభారంబు లొనరించి
వేదశాస్త్రతత్త్వజ్ఞుఁడగు విప్రుల రావించి సాగరమ్ములయుఁ దీర్థమ్ములయుఁ బవిత్ర
జలమ్ములు దెప్పించి స్వయంబుగా నభిషేకం బొనరించి విప్రులకు ధనంబు లొసంగి
స్వర్గకాముండై భార్యాసహితమ్ముగ నరణ్యమున కేగి మైనాకశిఖరమ్మున వాన
ప్రస్థుండై యుండి పత్రపలాశాహారనియతిం బార్వతిం గుజించి తపం బొనరిం
చుచుఁ జిరకాలం బటనుండి దైవికమ్మున నిరువురును దేహత్యాగం బొనరిం
యింద్రలోకమ్ము నొంది సుఖం బుండిరి. పదంపటి యేకవీరుం డీ యుదంతంబు
విని యార్వదైహికమ్ములు నిర్వర్తించె. 573

క. పితృదత్తమ్ముగు రాజ్యము, హితగతి నొనరించి భోగ మెనయుచు నొకనాఁ
డతఁ డరిగె మంత్రిపుత్రా, నిష్ఠతముగ నమరావగకు సమీకపేక్షన్. 574

వ. కోకిలాలాపముఖరితమ్ములును బుష్పఫలభరితమ్ములును షట్పదవిరాజితంబులును
నగు పననచంపకవకుళశిలకతాలతమాలజంబూచూతకదంబంజంబులును వేదధ్వని
మనోహరమ్ములును హోమధూమావృతగగనమ్ములును మృగశాఖసమన్వితమ్ము
లునునగు ఋష్యాశ్రమమ్ములును గోపికాసురక్షితమ్ములును శాలిసంపకమ్ములును
బ్రహ్మలంకకాదామమ్ములునగు కేదారమ్ములును, మనోరంజకమ్ములగు విశంజ
మ్ములును వేర్వేరు యరయుచు నన్నదియొద్దనఁ దిరుగువాఁడు ముందట, 575

ఉ. ఆ యమరావగాజలమునందు శతచ్ఛదమైన యబ్జ ము
త్రోయజదక్షిణమ్మున విధుప్రతిమాననఁ గాంచనాంగిఁ బ
ద్మాయతనేత్ర దీర్ఘకవ నద్రికుచ న్నవకంబుకంతి నే
దో యొకచింతమై నొగులు నుగ్మలి నొంటరిఁ గాంచె నొక్కటన్. 576

క. కని శోకకారణం బడి, గి నరేంద్రుం డిట్లు వల్కుఁ గేవలమనుజాం
గనవో : గంధర్వవో : వీ, వనిమిషసుందరివో : తెల్పుమా పే రెవరో : 577

- క. ఏకాకివివై రోదన, మేకతమునఁ జేయుదాన? వెవ్వఁడు జనకుం?
 దీకాజడవి నిను నెవఁ, దీక్రియఁ ద్యజియించె నాకుఁ దెవ్వఁడు వీకుఁ? 578
- అ. వె. దోర బాధ గని క్రూరమృగమ్ముల, బాధ గని నాదుపాలనమున
 లేశమాత్రమైన లేదు శోకనిమిత్త, మేమె తెల్పు దాని నేనడంతు. 579
- క. మానవులో, దేవతలో, దానవులో పేరు గ్రుచ్చి తరుణి! నాతో
 మానకతెల్పుము నీదుః, ఖానుగతికి మూల మున నచ్చెలి యనియెన్. 580
- క. విను నృపవర నాదుఃఖ, మృతకు నిమిత్తము విపత్తి మొనయనిచో నె
 ట్లనువగు శోకము ప్రాణికి, మునుకాని వచియించు దీనిమూలంబెల్లకా, 581
- వ. భవద్దేశమ్మున కన్యంబగు దేశమ్మున రభ్యుండను మహీనాయకుండు గలఁ డతం
 డతిభార్మికుం డయ్యనఘభార్య రుక్మరేఖ యనఁబరఁగు నాపె సంతానహీన యగు
 కతన దుఃఖితయై యొకనాఁడు తన కాంతున కిట్లనియె. 582.

ఏ కా వ శీ వృ త్తాంతము.

- క. తియరహితమగు మజ్జీ, వనమువృథా యని తలంతు వంధ్యాత్వముక
 న్నును నంగినలకు దోసం, బనఘా! వేటొందు గలదె యరయఁగ నెంచుకా. 583
- వ. ఇట్లు భార్యచేఁ బ్రేరితుండై యానృపాయండు బ్రాహ్మణుల రప్పించి సంతానార్థం
 బగుక్రతు వొనర్చునెడ. 584
- ఉ. చారుశరీర శీతకరసామ్యమునం దగుమోము వొల్పు భ
 వ్యారుజనేత్ర రక్తచరణాంచిత శోభనకేళి కాంచన
 శ్రీరుచి నొప్పుకన్నె మృదురీతి నెసంగెడివన్నెలాఁడి యం
 పారఁగ నగ్నికుండమునయం దుదయించె నఖండితప్రభకా. 585
- వ. పంచవడి హోత యక్కన్నియఁ దనకరమ్మున గ్రహించి నృపునకుం జూపి
 యిట్లను నిర్బాల * యేకావళినా జనియించుటఁజేసి యేకావళినామమ్ముననెగడుఁ
 బుత్రితుల్యుయగు నీపుత్రికంగొని సుఖికుండవగుము విష్ణుఁ డిద్దాని నొసంగె నాపుడు
 రభ్యుం డత్తలోదరిం గొని సంతుష్టాంతరింగుండై తనభార్య యగు రుక్మరేఖ
 కొనఁగిన నావెయ్యఁ బుత్రుంగన్నదానిచందమ్మున నామోదించె నుత నృపతి జాత

* ఏకావళి. ముక్తావళి.

కర్మాదికం బొనర్చి జన్మంబు సమాప్తి నొందించి ఋత్విక్కులంబుజించి తన
గృహమ్మున సుఖంబుండె. 586

గీ. పుత్రవృద్ధి నెనఁగుచు నప్పుప్పుటోడి, తల్లిదండ్రుల కతులముదమ్ముగూర్చు
నానృపు నమాత్యునకు నేను నాత్మజాత, పేరు వినుము యశోవతి ధారణీశ. 597

గీ. మా యిరువురకు నీడు సమాన మగుట, నృపుఁడు నన్నొనరించె నచ్చపంనేత్ర
కనుఁగునెచ్చెలి గాఁగ; మే మదియుఁగోలె, నొక్కటిగనాడికొనుచుందుమొప్పదముగ.

క. పరిమళవాసితములు మేల్, సరసీజము లెచట నుండు సమ్మతి నచటన్
సరవరపుత్రికిఁ గ్రీడా, దర మెత్తుడు దానఁజేసి తద్దయు నెమ్మిఁ. 589

ప. ప్రతిదినమ్మును నన్నుంఁగూడి తక్కుఁగల నెచ్చెలులు గొలువ గంధివంశింబులగు
పంకజంబులం బొల్చు గంగానదికిం జని యయ్యేకావళి క్రీడించు నియ్యది యతి
దూరంబని యే నెంతవారించిన నాపె చెవిఁబెట్టకునికి నొక్కనాఁడు తజ్జనకునితో
నిట్లంటి. 590

క. నీకామిరె ప్రతిదినము కమ, లాకరములయందు వాంఛ నంది సఖులతో
నేతతమ వనములందు ని, రాకులతం దిరుగు నదుల కరుగు నృపాలా. 591

ప. నావుడు రభ్యుండు తననగరున భ్రమరమనోహరములును బుష్పితమ్ములునునగు
కమలంబులం బొల్చుతటాకమ్ము లనేకమ్ములు పొందుపఱచి యేకావళిం గాంచి
బుజ్జగించి యిట్లను. 592

క. అమ్మా! నీకుం గమలవ, నమ్ములయం దిచ్చయేని నవసారసయు
క్తమ్ములగు నిచ్చటి తటా, కిమ్ములఁ గ్రీడింపు మరుగఁగాఁ బోకు మెటన్. 593

ప. అని తండ్రి నియమించినను గమలానక్తచిత్రయగు నక్కన్నియ యథావార్సమ్ముగ
దూరస్థమ్ముఁగు నదులయెడఁ గ్రుమ్మరు నయ్యది వీక్షించి నృపాలండు పుత్రిక
యెడఁ గల్గు కూర్మిపెంపున శత్రుపాణులగు భృత్యుల రక్షార్థంబు నియోగించె. 594

క. ప్రతిదినముం బితృసమ్మతి, నతివలతో నన్నుఁ గూడి యబ్బాలిక ని
ర్గతయై గంగానదికిం, గతాగతములం బొనర్చుఁ గౌతుక మెనయన్. 595

ప. అంత నొక్కనాఁడు ప్రాతఃకాలమ్మున సఖీసమేతయై రక్షకులు వెంటనరుదేరఁ
గ్రీడాపరాయణయై యయ్యెడ కరుదెంచి యంతకుమున్న యచ్చరలతో వచ్చియున్న
కామవత్నితోఁ గమలక్రీడ నొనర్చుచుండె, నయ్యెడఁ గాలకేతుండను నొక్క
రక్కసుండు బహురక్షోగణపరివృతుండై యరుదెంచువాఁడు పంకజక్రీడ నొనర్చు

మత్సభి నేకావళింగాంచి తద్రూపమ్మున కచ్చెరువడి హరింప నెంచి డగ్గఱకు వచ్చు
నాలో నాలోకించి యే నిట్లంటి. 596

క. రక్కసుఁ డెవ్వడో యిచ్చటి, కుక్కుమెయి వచ్చె ననిన యువతియుఁ దానా
దిక్కుమొగంబై యెద భయ, మెక్క ననుం గలసి చొచ్చె బృత్యులనడుమన్.

ప. పదంపడి కాలకేతుండు గదంగైకొని సత్వరగతి నేతెంచి రక్షకులం దఱిమి జగ
న్మోహినియగు మత్సభిం గైకొని యరుగుమండ వేవసూనయు బయత్ర స్తయునగు
నానెచ్చెలి రోదనులు విని చేయునది లేక యేను వాని కిట్లంటి. 598

క. ఆక్కట! మత్స్రాజంబగు, విక్కలికిం గొనఁగ నే : యే వచ్చెద నీ
విక్కుమలాక్షిఁ ద్యజింపుము, చక్కఁగ నన్ గొనుము కరుణ నల్పము పేర్చిన్.

ప. అను నావదనమ్ములు గణింపక యరుగు నారక్కసున కడ్డుపడి చక్షకులు సంగరం
బొనర్చి వాని పరిచారకులగు రాక్షసులు స్వామికార్యతత్పరులై యెదిరి యోడించిరి.

ఆ. వె. కాలకేతు విట్లు గండున రక్షకా, వళినిఁ దున్ని నాదు ప్రాణసఖిని
గొనియు పేన దన్నుఁ గొలువఁగఁ దనపురి, కరుగునంత నేను నతనివెంట.

ప. తీవ్రగమనమ్మున రోదనం బొనర్చుచు నరుగునంత నప్పుగాంచి యేకావళి కొంత
స్వస్థది త్ర యయ్యె, బదంపడి యెట్లకేలకు డగ్గఱ కరుగుడు నన్నుం గొఁగింది
కొని స్తంభస్వేదనమాకులయై కన్నీరు కాలవఁగా నేడ్చుచుండఁ గాలకేతువు ప్రీతి
పూర్వకమ్ముగ నాకిట్లనియె. 602

గీ. నాకలోకమ్మనకు సరి నాఁగవచ్చు, మత్పురం బయ్యదియ కనుమా మృగాక్షి
బెగడుమై నగడువడు నీ ప్రియసఖీమ, జీకి వచింపుము దైర్యమ్ము నెమ్మిగ్రమ్ము.

క. ప్రీతిమెయి మీకు దాసుఁడఁ, గాతరతం గుండనేల ? కడు మోదమునఁ
జేతము స్వస్థముగాఁగ వి, రాతంకత ముండుఁడని సమాదరమెనఁగన్. 604

ప. నన్ను నమ్ముగాక్షి తెలవ రథమ్మునఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొని శీఘ్రగమనమ్మునఁ
దనపురి కిరిగి సంతసం బెనఁగ నొక భవళగృహమ్మున మమ్మిరువుర ముంచి
చుట్టును ననేకుల రక్కసులఁ గావ నియమించి మఱునాఁ డట కరుదెంచి మంత
నమ్మున నన్నుం గాంచి యిట్లనియె. 605

క. శోకముఁ ద్యజించి నీ చెలి, నాకుం బిల్చి యగునట్లొనర్చుము రాజ్య
శ్రీ కధికారిణి తా నను, మేకోరికయైనఁ దీర్తు నే నేవకుఁడన్. 606

ప. నావుడు వానికే నిట్లంటి నీకుం బ్రియం బొనర్చునంత సమర్థతలేవి నన్నునగ్ర

హించి నీవై యిక్కన్నె బోధింపుమనుడుఁ గామాతురుండు కాలకేతుండు మత్స్యభి
కిట్లనియె. 607

ఉ. మానిని నన్ గలంచుటకు మంత్రము నొక్కఁడు పంచి దాన మ
న్మానసముఁ గ్రహించి నిను నమ్మివ దానుని వీనిఁ బ్రోవఁగఁ
బూనక యుంట పాడియె? సముజ్జ్వల మీ నవయోవనంబు ని
త్యానుగతంబు గామి వినవా? సఫలం బొనరింపఁ జెల్లదే. 608

ప. నావుడు “మజ్జనకుండు నన్ను రాజపుత్రున కీ నెంచె మన్మనంబున హైహయం
డను రాకొమరు వరించి యున్నదాన సనాతనచగు ధర్మమ్ము వమ్ముఁజేసి తక్కు
రుల నెట్లు కైకొందుఁ దలిదండ్రుల యిచ్చ కనుగుణుండగు వరు వరింపఁదగు
వారలు గాని కన్యకలు స్వతంత్రలే!” యను నక్కలికియందుఁ గరుణింపక పాపా
త్ముండగు నద్దానవుం డయ్యుద్యమంబు విరమింపఁడ, అవ్వని పుంబు పాతాళ
వివరమ్మున వనేక రక్షగణరక్షితంబై యేరికిఁ జొరరాకుండు ననుడు నేకవీరుండు
యశోవతి కిట్లనియె. 609

క. నిను వీ నెచ్చెలితోడం, దనపురమున నుంచె నంటి దానవుఁడు మనం
బున సంశయంబు దోచెడిఁ, జనుదెంచితివెట్టు లిటకుఁ జంచలనయనా. 610

గీ. హైహయండును రాజన్య నాత్మఁ గోరి, యున్నదాన నటించు మీ వన్నెలాడి
వలికె నంటివిననుఁ దక్కి పార్థివుండు, హైహయడు లేడు ననుఁ గోరెనా లతాంగి?

క. మీ నెచ్చెలి జనకుండగు, మానవనాథుండు నన్ను మన్నించి యిడం
గా నీ కన్నియఁ గనియెనె? మానక నాతోడఁ జెప్పుమా వెఱపేలా. 612

ప. అట్లేని యా రక్కసు నడంచి యిప్పుడ యప్పుడఁటిఁ దోడైచ్చి నీవంతం బాపఁ
గలవాడ నప్పట్టజంబునకు మార్గమ్ము నాకెఱింగింపుమని వెండియె. 613

ఉ. దానవుఁ డాత్మజాత విటు దారుణరీతిని గొన్న సంగతిన్
మానవ నాయకుండు వినెనా? యటులేని బ్రయత్న మేమియుం
దానొనరింప కుండునె? సుతాహరణమ్మువకన్న దైన్య మెం
దేవియుఁ గల్గినే? యతఁడు హీనబలుండె? మృగాక్షి! తెల్పుమా. 614

ప. వీ వక్కన్నియ గుణమ్ములు చెప్పినదిగోలె మన్మనంబు తదధీనింబై యెప్పు డయ్య
తివ విడిపింతునని సురంభమ్మునఁ బొదలుదున్న యది. నాకుం గమనోపాయమ్ము

నొడివి నీవెట్లు వానిఁ గికురించి వచ్చితో తెలుపుమను నయ్యేకవీరునకు యశోవతి యిట్లనియె. 615

గీ. చిన్నతనమున నొక మంత్రసిద్ధుఁ డిచ్చె, నాకు మంత్రంబు నరనాథః వ్యాకులత్వ మదర నా రక్కసుని పురమంచు నుండు, నెడలఁ దన్మంత్రరాజంబు స్మృతికివచ్చె.

క. ఆ మంత్రమ్మన దేవిన్, గామప్రదఁ గొలుతునేనిఁ గలుగును మోక్షం బీమెయి నవి యోజించి న, దా మనమున నంబ నిలిపి తత్పర నగుచున్. 617

చ. రక్తాంబరయు రక్తనయనయు సృష్టిస్థిత్యంతకారణియు సౌమ్యయు విశ్వేశ్వరియు నగు సప్తరశక్తి గుఱించి మంత్రంబు జపియించిన నాపె యనుగ్రహించి నాకు స్వప్నమ్మునఁ బొడకట్టి యిట్లనియె. 618

ఉ. వైశమ లెమ్ము పొమ్ము సురవైరిభయమ్మును వీడి గంగ కో బాలరాః యేగుదెంచెడి నృపాలుఁడు హైహయఁ డేకవీరుఁ డెం తే లలితుండు మచ్చరణనీఃజబంభరితాంతరంగుఁ డీ లో లలి నన్నదీతటికి యంతికశత్రుఁ డతండు పేర్పియె. 619

క. దత్తాత్రేయమహామని, దత్తంబై యెంతకేనిఁ దగియెడిదానిం జిత్తమున మహావిద్య న, మత్తుందై పతన చేయు మత్ప్రీతికినై. 620

ప. లక్ష్మీపుత్రుండగు నన్నరవరుండు విహారం బొనరించుచు నిన్నుం గాంచి శరణంబై రాక్షసుం జంపి యేకావళి విడిపించుఁ బిమ్మట నీ నెచ్చెలి కారాజసుతుం బతిగా నీ వొనరించునది యని చెప్పి యాపె యంతర్దానం బగుడు మేల్కొంచి స్వప్న వృత్తాంతంబు వచించిన నేకావళి ప్రసన్నవదనయై నా కిట్లనియె. 621

గీ. ఆపృరాంబిక వచనంబు తప్ప డిప్త, యేగు మతిరయమున గంగ కీపు నాకుఁ బ్రీతి యొనరింపు మనిన నాపె వచనమున, నిటకు వచ్చితిఁ బరశక్తి కృప నృపాల.

చ. జగజ్జననియ నాకు శీఘ్రగమనంబును మార్గజ్ఞానంబును నొసంగె నియ్యది యస్మ దీయోదంతం బింక నీ వృత్తాంతమ్ము నుడుపుమను నయ్యశోవతి కేకవీరుం డిట్లనియె. 623

గీ. సఽపదఁవిచ్చు చెలి నాకు జనని హైహ, యుండ నన్నేకవీరుఁ డటండ్రు, మన్మ నంబు పఃతంత్రమయ్యె ననంగజనక, మైన మీ చెలి వృత్తాంత మానుకతన. 624

చ. మొదల సమస్తకోకముఁ మోహము గొల్పెడి దాని యంద మిం పొదపి ఎఱించి తంత మదనోదయమయ్యె, గుణమ్ములన్ వచిం

- ప దొరకొనన్ మనంబు వశవైఖరి నొప్పె “నిను”వరించె నా
సుదతి” యటంచుఁ జెప్పి నను సుందరి ; దాసునిఁజేసి తింతికీ. 625
- ఉ. ఏమి యొనర్చువాఁడఁ గమలేక్షణ ! మీ కువకార ; మెట్లు నా
కా మహిళాజనాభరణ మాయనవద్యవిలాస యాకన
తోమలగాత్రి యున్నయెడకుం జననో ? నెటు వానిఁ జంపి యా
సామజయానఁ దేరనగు ? జన్మము సార్థకమై చెఱంగఁగన్. 626
- క. ఆపురిమార్గము నెప్పు డ, యాపరు లెవ్వారు ? నీవ యనుకుంపకా నం
తాపవరీకుని నను సా, తోపేతు నొనర్చు మింత యొప్పదె నీకుకా. 627
- చ. షడివితివేని వైశమ మనోగమనమ్మున నేగి రక్కసుం
బొడిచి నృపాలపుత్రిక సమజ్జ్వలతేజ మెనంగఁ దెచ్చి పెం
పడరఁగ నిన్నుఁ గూర్చి రయమారఁగఁ దత్పురిఁజేర్చి పేర్చిమీ
యొడయనికిం బ్రమోద మిడ నోపుదు నొక్కత్రుటిన్ దలోదరి. 628
- ప ఇట్లు సచ్చుట నీకును నాకును మనఃప్రియంబగుఁ బిమ్మటఁ దజ్జనకుండు వివాహం
బొనర్చి నన్నావరించుఁ బరదరావహార్తయగు నవ్వాని వధించు నుపాయంబు
నీయధీనంబై యున్నయది తత్పురంబుచూపి మత్పరాక్రమంబు గనుఁగొందుగాక
నావుదు యశోవతి ప్రియకారియగు నన్నరేంద్రవచనంబులకు సంతసించి గమనో
పాయం బిట్లు వఱంచె. 629
- క. జననాథ ! మంత్ర మిచ్చెదఁ, గొను మాపై పేనతో నకుంతితివృత్తిన్
జని యా రక్కసు ననిలో, దునిమెదు తేనేర్తువా విధువదన నెలమిన్. 630
- ప అవి యత్తలోదరి దత్తాత్రేయనికతనఁ దనకు లభించిన త్రిలోకీ తిలకంబను
మంత్రం బుపదేశించినఁ దత్ప్రభావమ్మున సర్వజ్ఞతయు సర్వాంతశ్చారితయుఁ గలి
గివ నన్నరవరుండు వైన్యసమేతుండై యయ్యంగనతోఁ బన్నగావిష్టంబగు పాతా
ళంబుపగిది రిక్షగజరక్షితంబగు తత్పురమ్మున కరుగుటయు, 631
- గీ. వచ్చువైన్యమ్మ నీక్షించి పెచ్చుపెరుఁగు, దుడుకుమైఁ గాలకేతుని దూతలెల్ల
నరిగి యేకావళీకన్యకాంతికమున, వినయము లొనర్చు తమవతిఁ గని భయమున.
- ప. ఇట్లనిరి. 633
- ఉ. వైన్యము చుట్టరా నెగడు చక్కని రాచకొమారుతోడ ని
క్కన్యకుఁ దోడునీడయగు కామిని వచ్చుచునున్న దన్యరా

జన్మభయంకరం డతఁడు శక్రతనూజుఁడో : కార్తికేయుఁడో :

యన్యఁడో : చెప్పఁ జొప్పడ దహంకృతి కాకృతి నాఁగఁడోఁచెడిన్. 634

ప. యోజనత్రయమ్ములోఁ దత్తైస్యం బున్నయది, యిటకు వచ్చునంతలో సన్నద్ధుండ
పగుము కాడేని యియ్యబ్బాక్షి విడిచి శరణమ్మేనిఁ గొనుము నాపుడుఁ గాంకేతుండు
క్రోధిమూర్ఛితుండై నబలంబుగా రక్షింపరుల బనిచి మరల నేకావశీనికటమ్మునకు
వచ్చి ప్రణయమ్మున నమ్ముడిత కిట్లను. 635

ఉ. వచ్చెడివానిఁ దెచ్చి మనవద్యచరిత్రుఁడు నీదుతండ్రి దాఁ
బొచ్చెములేనికూట్టఁ గనుపొంచె వెనం జనుదెంచెనేని నే
హెచ్చగుపేర్మి నిష్ఠ యెదురేగి రంజం బొనరింప కింటికిం
దెచ్చి బహుకరించెద ననిం దెగటాచ్చెద నన్యఁడైనచోన్. 636

ప. నాపుడు నేకావశి యిట్లను, నీబంధనమ్మున నున్ననా కతం డెవ్వఁడో యెఱుంగ
రాదు. మజ్జనకుండొండె మత్సహారరుండొండెఁ గామి విక్రంబు, మఱియెవ్వఁడో
మహాబలకాలియై యుండనోపు నిందుల కతం డేమిటికతమ్మున వచ్చెనో యని
శఁకింతు నాపుడు దైత్యుం డిట్లను. 637

క. దూతలు “యశోవతి యిట, కేతెంచె” సేనగొలువ నెవ్వఁడో తనతోఁ
బ్రీతిమెయి రాఁగ” ననిరి య, రాతులు నాకితరు లెవరు ? రాకేందుముఖి. 638

ప. ఆతండు నీజనకుండకా యని తోఁచెడి. యశోవతి యిటనుండి యెట్లరిగె ? నీ
వెఱుంగుదే : యని పలుకునాలో మరల దూత లేతెంచి యిట్లనిరి. 639

క. డగ్గజకు వచ్చె వైస్యము, మగ్గగు నిఁకఁబురము వే గనుంగొని చనుమీ
వ్రెగ్గడలతో రణమ్మున, తెగ్గగుఁ దడ వాచరించితే నిఁక మనకున్. 640

ప. నాపుడుఁ గాంకేతుండు తూర్జంబుగ రథ మెక్కి సేనాయుతుండై చనునంత నేక
పీరుండును హయారూఢుండై కామినీవిహసంజనికక్రోధుండై తలపడియె, నిట్టి
రువురును దలపడి వృత్రవాసపుల విధమ్మున హొరంబగు సంగ్రామం బొనర్చునెడ,

గీ. అత్రశత్రుములెల్ల దిగంతరముల, నాక్రమించెఁ దమంబు భూచక్రమెల్లఁ
బొంపెఁ, గాతరులకు భయం బొదవె నంత, నేకపీరుండు గదఁగొని యేసె సతవి.

క. వ్రేటుపడి రక్కసుఁడు శత, కోటిహతిం దెగిన మేటికుధరంబు ను
త్పాటితజీవనుండై పడె, నాబోపతఁడిక్కి వైస్య మటునిటుఁ జెదరెకా, 643

ప. పడఁపడి యశోవతి సత్వరమ్మున నరిగి యేకావశిట్లను. 644

- చ. పనిగొని యేకవీరనరపాంతుఁ డుక్కడఁగించి రక్కసుం
 దునిమె లతాంగి : నెవ్వగలఁ దొల్లము వే చనుదెమ్ము విన్నుఁదా
 వినినకతమ్మునన్ గనఁగ వేడుకఁడెందు నృపాలనిం గృపా
 భుని సదయాంతరంగమున లోఁగొని యాని యప్పు దీర్చుమా. 645
- క. మున్ను నిను విన్నదాదిగఁ, దన్నెఱుఁగక విరహవార్తిఁ దవలిన నృపుని
 మన్ననఁ జేయుటకన్నను, మన్నెముఁ బురుషార్థ మొకఁడు పుడమిం గలదే. 646
- చ. నాపుడు లజ్జితమై యే నస్వతింత్రనై యాతని నెట్లు పీడింతుఁ గామార్తుండగు
 కతన నన్నుం డెట్లు గ్రహింపకుండునుని చింతించుచు యశోవతీసహితమ్ముగ
 నుయానమ్మున నేకవీరు వికటమ్మన కరుగుటయు, 647
- క. మలినాంబుదారిణి న, న్నశినాక్షిం గాంచి వచకు నంతతి “నేత్రం
 బుల తృప్తదీట నొఃపరి, తలిరుంబోడిదొ : యొసంగు దర్శన” మనుడున్. 648
- చ. సిగ్గునకామ్రుగ్గు నగ్గజగమనవైఖరియుఁ గామార్తుండగు నన్నరనాథు తత్తటమ్మును
 గాంచి నీతికోవిదయగు యశోవతి యిట్లనియె. 649
- ఉ. ఈ నశినాక్షిఁ దండ్రి తగ నీదలఁచెన్ మచినీకుఁ ; ద్వద్వకం
 బై నెగడుక లతాంగి హృదయం; బొకయింపుక నైచితేని శా
 స్త్రానుగతికా వివాహమగు నందఱకున్ హృదయంగమంబుగా
 నా, నతఁ డిర్వరంగొని పునమ్ముగఁ దత్పుంమేగె నేగినన్. 650
- చ. నృపాలం దెదురేకెంచి కుమారిక నాలోకించి సంతసించి యశోవతీనివేదితవృత్తాం
 తుండై యేకవీరుం గంపికొని గారవించి గృహమ్మున కరిగి విధివిధానమ్ముగ
 దైవజ్ఞవిరీక్షతఁబగు నొక్క సుముహూర్తమ్మున నతనికి గన్యాదానమ్ముచేసి వివా
 హంబొనర్చి పారిబర్హం బొసంగి యశోవతీసమన్వితమ్ముగ నత్తింటి కనిదె. 651
- గీ. ఆట్లు భార్యాసమేతుడై యరిగి పురికి
 నేకవీరుండు భోగమ్ము లెనయుచుండె
 నతిని తనుజుండు కృతివీర్యుఁ డతనికొడుకు
 కార్తవీర్యుండు వంశ మిక్కరిణి నెగడె. 652
- చ. నాపుడు జనమేజయుం డిట్లనియె. 653
- చ. అనఘ ! భవమ్ముఖంబుజమునం దుదయించెడి సత్కథామృతం
 బును దగఁ గ్రోలునాకుఁ దుదముట్టను తృప్తః విచిత్రమై మనం

- బెనెనెను హైహయాదిపుల యెల్లచరిత్రము, దేవదేవుఁ డ
బివయనుఁ డన్నియుఁ నలుపువాఁడు స్వతంత్రత లేక యశ్వమై. 654
- ప. కొమరుంగన్నవార్త యత్యాశ్చర్యం బయ్యెడిననిన వ్యాసుం డిట్లనియె. 655

వ్యా సు ని ప శ్చ త్తా ప ము.

- సీ. విను జనమేజయః మును నారదుఁడు బ్రహ్మ , పుత్రుఁడు దా నెల్లపుడమిఁ జూచు
వాంఛమై సామముల్ వాయించికొంచు వీ , తానినాడమ్ము మోదానుభవము
నొసఁగంగ నొకనాఁడు వెన సరస్వతి యాశ్ర , మంబును మునివివాసంబు శర్మ
దంబు పాపనమునై తనరు శమ్యాప్రాశ , మునకు నేతెంచిన మొనసె యేను
- గీ. నర్మపాద్యాది సత్కుతు లాచరించి , యాసనస్థితుడైన యయ్యనమునొద్ద
భక్తిమై నుండి యిట్లంటి “భవ్యజేజః , కలదెః సంసారమున నించుకయు సుఖంబు.
- ఉ. ద్విపమునన్ జనించితిని దెంపరియై యట వీడెఁ దల్లి య
య్యావదకోర్చి కర్మమున నయ్యటవిం బెనుపొంది యాత్మజా
కాపరిష్టా రికిన్ దపము నల్పితి నెక్కుడు కాలమంత న
త్తాపనగమ్ముడిచ్చె సుతుఁ దత్త్వవిదుం గిరికుండు నాకొగిఁ. 657
- గీ. వాఁడు వేదంబు పఠియించి పండితప్ర, వరుఁడయి యశంబుగొని నీడు వచనము విని
సంసృతిఁ ద్యజించి నాడు విచార మెన్న, కరిగె లోకాంతరంబు నేమనఁగవచ్చు.
- చ. పదపడి హః శుకాః యనుచుఁ బావనుఁడౌతనయుంగుఱించి దుః
ఖదశ నడంగి మేరుగిరిఁ గాతరతం ద్యజియించి మాత నె
మ్మదిఁ దలబోసి యేగి యట మజ్జననిన్ దగ శంతనుండు మే
లొదవ గ్రహించెనంచు విని యుంటి నిటం దపమాచరించుచున్. 658
- ప. అంతఁ గొండౌకకాలమ్మునకు శంతనుండు దివం బరుగుటయుఁ బుత్రద్వితయ
సంయుతయగు మజ్జనని విధురయై భీష్మునిచే రక్షింపఁబడు చుంటయుఁ జిత్రాంగ
దుండు రాజగుటయుఁ బదంపడి యతిండు మృతుండగుటయు విని పుత్రదుఃఖ
మ్మునఁ గుండుతల్లి నూతార్చనేగి భీష్మసహతుండనై యోదార్పితి, మీదఁ భీష్ముండు
విచితవీర్యునికు రాజ్యం బొసంగి కాశిరాజతనూజల నిరువురం దెచ్చి సత్యవతికి
సమర్పించిన కుభకాలమ్మున వారి నిరువురఁ దన చిన్నకొమరునకుఁ బెండ్లిచేసె,
నియ్యది ఁని యేను సంతుష్టుండనైయుండ సంతట సతండును మత్కర్మవశ

మ్మున ననపత్కుండై రాజయశ్శ్రవ్యాధికతన మృతుండయ్యె, దాన సత్యవతి దుఃఖా
తురయై యున్నెడఁ గోడండ్తురైన యంబికాంబాలిక లాపెంజూచి సహగమనంబున
కాజ్ఞ యిమ్మని ప్రార్థించిన నాపె యొసంగక నన్ను స్మరియించిన నాపె మనో
భావంబు గురైఱింగి యే నటకరిగి యాపిన్నతమ్ముని కొర్వదైహికమ్ము లొనర్పి
తల్లి నోదార్చి హస్తినగరమ్మునన యుండి యొక్కనాడు కృతాంజలినై తల్లీ !
న న్నేలరప్పించితి వడింపు నావుడు సత్యవతి “పుత్రా ! నీసహోదరు లిర్వురును
ననపత్కులై పరలోకమ్మున కరిగిరి. వంశచ్ఛేదమ్మునకుఁ గొంకి నిన్నుఁ దలంచితి,
మదాజ్ఞం జేసి గాంగేయు ననుమతమ్మునఁ గురుకులాభివృద్ధికై కడంగి కాశి రాజ
సుతలయందు సంతతిం బడయు మిద్దాన దోషంబు వాటిల్ల” దన నేను జింతాంజ్ఞా
మగుండనై యమ్మహాభాగ కతివినయమ్మున నిట్లంటి. 660

ఉ. ధర్మ మెఱింగి యేను బరదారసమాగమ మెట్లొనర్తు ? దు
ష్కర్మ మొనర్చి వంశమును గాచిన దానఁ దరించి యెంతయున్
శర్మగతిం బితృప్రతి సంతన మంచునె ? న్యాయశాస్త్ర న
స్మర్మములుం బురాణములు మత్స్యతమూర్ జననీ యెఱుంగవే. 661

ఉ. నావుడు నన్నుఁ జూచి వదనమ్మున విన్నదనమ్ము దోషఁ బు
త్రా ! విను పుత్రశోకము కతమ్మున దైన్యము నందియున్న నా
భావ మెఱింగి యిట్లొనరువంగదవయ్య ! తమంతఁ బెద్ద లే
యేవిధులాచరింతు రవియే మన కుత్తమధర్మశాస్త్రమూర్. 662

క. ఈవిధి దోషం బయ్యును, నావచనంబును నీకు న్యాయ్యంబగు దో
షావహమయ్యును బెద్దల, చే విహితంబైన దానిఁ జేయుదు రనఘూర్. 663

క. అని పలుకునంత గంగా, తనయుఁడును దదనుసరణము దగ నిట్లు నో
యనఘా ! జననీవాక్యము, గొని విహరింప కిటులేల కొంతెను చెపుమా. 664

క. అని యాతండును జననియు, ననుఁ బురికొల్పిన విచారణంబుడిగి జగ
జ్జననింద్యమైన యీ కృతి, కనుమోడించి రతిఁగొంటి ననుజాంగనతో. 665

ప. అంత నయ్యంబిక నాయెడల విముఖత్వమ్మునం బొదలి కమమూయుటకుఁ గనలి
“నీ కంఠం దుద్యవించు” నని శపియించి మఱునాఁడు రహస్యమ్మున శాపకార
ణంబు తల్లికెఱింగించిన నాపె కోపించి నన్ను శిక్షించి మరల నిట్లానతిచ్చె. 666

- ఆ. వె. కాశిరాజతనయ కడుజవ్వనమ్మునఁ, బొలుచు మగువ యంబచెలియ లనఘ
దానిఁ గొని మతోక్తతనయునిఁ గను మండుఁ, డగునె రాజ్యమునకు నర్హుడనుడు.
- చ. జననియూనతిఁజేసి విచిత్రపీఠ్య ద్వితీయభార్య ఋతుమతియగు డనుక నట వసింది
యుక్తకాలమ్మున లజ్జితానయై శయనాగారమ్మున నున్న నాకడ కరుదెంచి
యత్తన్నిం గలయ నుంకించితి. 668
- క. రసహీనుని జటిలనిఁ దా, పనుఁ గేళీలోలు నన్నుఁ బరికించి రసం
జెనఁగమి స్వేదవరనయై, యనమంజనబుద్ధిఁ బొందుతానుగయగుడుకా. 669
- చ. పార్వ్యమ్మున వేపమానయగు నామఱఁడలిం జూచి కోపించి “గర్వమ్మున నన్నుఁ
గాంచి పొందురవైతి గాన నీకొమరుండు పొందుండగు నని శపించి యా రేయి
నెల్లో యాపెకోఁ గడపితిఁ బిమ్ముట యుక్తకాలమ్మున నిరువురకును నంధుండును
బొందుండును గ్రహమ్మున నుద్భవించి దృకరాష్ట్ర పాంశునామమ్ములఁ బ్రసిద్ధులైరి,
వారలం జూచి సత్యవతి వైమనస్యమ్మున ముదమెడలి సంవత్సరాంతమ్మున
నన్నుం జూచి యిట్లనియె. 670
- క. పాయక నా యానతిచే, దాయామలఁగంటి వంశతాపొందుత్వా
పాయనము పేతు లేగతిఁ, జేయఁగనగు రాజ్య మేమిసేయునుఁ బుత్రా. 671
- చ. కావున రాజ్యార్థుండగు తనయు నొక్కరుఁగని నన్నానందింపఁ జేయుచుని యంబా
లికం గని పురల నా బొందున కియ్యకొల్పుటయు నాపె యత్తకుత్తరంబీక శయనా
గారసంగతుండనగు నా యొద్దకు రూపయౌవనసంపన్నయు విచిత్రాంబరాభరణయుఁ
జందనదిగ్దగాత్రియుఁ బుష్పమాలాలంకృతయు సుకేశయు హంసగామినియు హాస
భావరంయుక్తయు నగు తనదాసిం బనిచె. 672
- ఉ. నారదః యేమి పెప్పడు, మనంబున కాచెలి నచ్చె దాని బల్
నేరుపుఁ జెయ్యులకా సురతలీలలు నా కనుకూలరీతిఁ జె
న్నారెఁ డదీయసంగతు లనంగకలానుమతమ్ములయ్యె పా
దాఱితి నిరువరకుఁ దారనమై తగెఁ గూర్చి యొప్పగన్. 673
- చ. దానికిఁ బ్రీతిం జెంది పరవశంబైన చిత్తమ్మున. 674
- గీ. సత్యవాది కలాళాలి నర్వలక్ష, అములఁ బొల్పెడివాఁడు విన్నాణమైన
రూపెనఁగువాఁడు నీ కొక్కరుఁడు సుతుండు, కలుగునని వరమిచ్చితిఁ గాంత కంత.
- చ. విదురుం డుద్భవించె నిట్లు మాయావశమ్మునఁ బరశ్రేత్రమ్మునఁ మూగురఁ గొమ

దులం గని శుకవిరహజనితమ్మగు శోకమ్ము వాసి సంతప్తాంతరంగుఁడనైతి; నరూ
పయు నిరాలంబయు జ్ఞానులకు నయితము మోహకారిణియునగు మాయ యక్ష్మ
తాత్మల కేరికిం ద్యజింపరాదు. 676

గీ. తల్లియెడఁ గల్గు బంధంబు దవులఁజేసె, నాత్మజాతులయందుఁ దదాది నాకు
మనము దోలాయమానమై కనదు శాంతి, యనఘ యొక్కెడ నిశ్చయం బందకుండు.

చ. కరినగరాధివాస మొక కాఁమునందు; సరస్వతీ తట
స్థిత యొకప్పు; వేటొకగతిన్ జరియించుట యొక్కవేళఁ; గా
ని రహి నొకప్పు నిశ్చలత వెక్కొనునై ఖరి గాన రాదు జ్ఞా
నరతి నొకప్పు డెప్పుడో మనమ్మున నీ గతిఁ దోచు నారదా. 678

చ. కొమఁడలఁ గంటిమూగు రను గొంకక; యొక్కనిఁ గాని నాకు శ్రా
ద్ధము నొనరింప నర్హునిఁగ ధర్మము లొప్పువు పారదానినం
గమమునఁ బుట్టు పుత్రకులుగర్మమొనర్చుగ యోగ్యులే; వృథా
క్రమమున మాయలోఁ బడితిఁ గర్మవిదుల్ బహిష్కర్త కుందురే. 679

ప. అని మంతనమ్మునఁ బశ్చాత్తాపమునఁ గుందుచుండుఁ బదంపడి మత్పుత్రుండగు
పాండుండు బలవంతుండగు భీష్ముననుమతమ్మున రాజ్యము వడసె; దానంజేసి
యానందించితి. 680

గీ. శూరసేనుని యాత్మజ సుగుణ కుంతి, మద్రరాజకుమారిక మాద్రి వీర
లిరువురును నాత్మపత్నులై యెనక మెనఁగఁ, బాండుభూపాలకుండు రాజ్యభారమూని.

ప. ఒక్కెడ ద్విజశాపమ్ము నంది నిర్విణ్ణుండై రాజ్యమ్ము విడిచి యరణ్యమ్మున కరిగె
నవ్వార్త వినుకతన నాకు మరల దుఃఖం బనుసరించె. 682

క. సతులిరువురు గొలువఁగ నా, సుతుఁడున్నెడ కరిగి కొన్ని సూక్తుల మోదా
న్వితుఁ జేసి కరినగర నం, స్థితు దృతరాష్ట్రఁ గని యరుగుదెంచితి నిటకు. 683

చ. ఏమ్మటఁ బాండుండు సతీయుగ్మమ్మునందు ధర్మానిరేంద్రాశ్వనుల కతన ధర్మనమ్ము
తమ్ముగ శ్రేత్రజాలఁ బంచపాండవుల యుధిష్ఠిరభీమసేనాన్ధననకులనహదేవు లను
వారింగవియెఁ; బదంపడి యాతండ్రిక్కనాఁడు రహస్యమ్మున మాదిం గొఁగిలిం
చినకతన శాపదగ్ధుండై మృతుండై పరలోకమ్మున కరిగెఁ బదంపడి మాదియుఁ
బతిపరాయణయై యగ్నిముఖమ్మునఁ దదనుగత యయ్యెఁ; బిదప శోకమగ్నయగు
కుంతి నూతార్చి యచ్చటి మునులు సుతసహితమ్ముగ గజపురమ్మునకుఁ దోడ్పాని

వచ్చి భీష్మనకును ధృతరాష్ట్రునకును నొప్ప, జెప్పి; రీవృత్తాంతమ్ము విని యేను హర్షకోకమ్ముల కొధారంబ నైతి. అంత నప్పొండవులు భీష్మవిదురధృతరాష్ట్రుఁచేఁ బ్రీతిపూర్వకమ్ముగఁ బోషింపం బడుచుండఁ గ్రూమానసుంగు ధృతరాష్ట్ర కొమరులు దుర్యోధనాదులు వీరలతోఁ బంపన వైగమ్ములఁ బొదలుచుండిరి. పిదప ద్రోణాచార్యుం డేగుదెంచి భీష్మునిచే నన్మానికుండై యక్కుమారులకు విద్యలఁ గఱఁపుచుండె.

684

గీ. మున్ను గనినష్ట కుంతిచే ముక్తుడైన, కర్ణుఁడును సూతునింటఁ జక్కఁగను వృద్ధి నంది దుర్యోధనప్రియుడై యెసంగె, దాన దుర్యోధనుండు తద్దముఁ గడంగి.

ప. భీమాదులయెడ నధికవైరమ్ము గనుటకుఁ జింకింది ధృతరాష్ట్రుండు విరోధకమ నమ్మునకై పాండవులకు వాఙావతమ్మున నివాసం బేర్పఱిచె నంత నప్పట్టజమ్మున.

గీ. కుటిలఁడు సుయోధనునియాజ్ఞఁ గొని పురోచ

నుండు నిష్ఠించె జతుగృహమండలంబు

నవటఁ జిచ్చునఁ బాండవు లడఁగి రనుచు

విని మనుమలైనకతన దుఃఖినిది నైతి.

687

ప. అట్లు దుఃఖించుచు వనమ్మునఁ గుంతీసహితమ్ముగఁ బాండుపుత్రులు గన్పట్టిన నఖిందానందభరితుండనైతి.

688

క. పిమ్మట మత్స్యేరితులై, సమ్మతి ద్రువచునిపురంబు వని రేవుచు పొం కమ్మగు టాదైవతవే, పమ్ముల నప్పార్థు లతికృతత్వము దొడరన్.

689

ప. నరుఁడు పరాక్రమక్రమమునఁ ద్రువదాత్మజ గెల్చి తెచ్చె నే పురకును సాధ్వియయ్యె నలపుష్పసుగంధియు గొంతియాజ్ఞఁ; ద త్వరితాయముం గనుంగొని ముదింబు నెడం గనిరాడ మీధ న త్రుణయుఁ బార్థులుం గలసి దంతిపురమ్మున కేగి రిమ్ముగఁ.

690

ప. ధృతరాష్ట్రుండును వారలకు పాండవప్రస్థమ్ము నివాసమ్ముగాఁ గల్పించె నటఁ గృష్ణ సహాయుండై యర్జునుండు పావకు సంకృప్తఁ జేపె.

691

క. వారలు లోకోన్నతులగు, శూరులు పాండవులు రాజసూయ మొనర్చుం గారహి తద్వైదివమును, వారసి యెంతేని మోద మందితి నాత్మన్.

692

ప. మనునిష్ఠితంబగు తత్సభావిశేషంబు వక్కాణింప నలవిగాదు తద్వైదివమ్మునకు పైఁపక దుర్యోధనుం డసూయాగ్రస్తుండై వారలతో దురోదరం బొనర్చి దుర్భూత

కుశలందగు శకునికతన ధర్మజు నోడించి రాజ్యమ్ము గైకొని యంతః బోక
ద్రోపది నవమానించె. 693

క. వనమునఁ బండ్రెండేడులు, మనుమలు పాండవులు ద్రుపదమహిపాత్యజితో
నెనసిరి కష్టమ్ముల నా, మన మది హేతువుగ దుఃఖమగుతఁ గంచెన్. 694

క. ఈశ్రియ సుఖదుఃఖమ్ముల, కాకరమగు భవమునందు నడుగంటితి ద
రొకలన మెఱిగి బ్రాంతిం, జేకొనునా కొక్కతెరువు సెప్పు మహాత్మా. 695

నా ర ద వి వా హ ము.

క. ఎక్కడినకు లెక్కడినుకు, లెక్కడితలిదండ్రు లకటః యే విక్కరణం
జిక్కితి సంసారమ్మున, మక్కువమెయి బ్రాంతి మిగుఁ మఱివించుటచేన్. 696

క. దోలారూఢంబై మది, వాలాయము ముదము దక్కి వంతంబడు నా
కేలీల పౌఖ్యమబ్బుఁ జ, టాలాగ్రణి దెల్పవేః కటాక్షము పేర్మిన్. 697

వ. ఇట్లు మాటికిం బ్రార్థించునాకు నారదుం డిట్లనియె. 698

క. పారాశర్యః పురాణా, ధారః యిటుల్ సారెపారె దర్శింపకు సం
సారిమున మోహరహితుం, ధారయ లేదొక్కరుండు నని యెఱుంగవొకో. 699

గీ. హరిహరవిఠించుచును గవిలాదిమునులు, మాయలోఁ బడి సంసారమార్గమందుఁ
బొరలువారి నకా మునుల్ పొగడుచుండ్రు, జ్ఞాని యనిఁనేను నట్టిదఁగను మొకింత.

గీ. మోహసంగతిఁజేసి యోమునివరేణ్య, భార్యకై మును నావద్దపాటులెల్ల
విస్తరించి వచించెద వినుము దాన, నదఁగు నీసంశయములెల్ల ననఘచరిత. 701

వ. ఒక్కనాడు నేనును బర్వకుండును గలసి భరతకుండంబు చూడంజని యందంద
తిరుగుచుఁ బుణ్యక్షేత్రమ్ము లాలోకించుచు మున్యాశ్రమమ్ములు దిలకించుచు నొక్క
సమయమ్మున నొక సమయం బొనర్చికొంటిమి. 702

క. మంచియుఁ జెడ్డ యనుచుతో, నెందక మనయాత్మఁ బొడమునిచ్చుల మనలో
నించుకయు దాఁచఁగా జన, దంచితగతి నొక్క రొకరి కది చెప్పఁ దగున్. 703

వ. ఇట్లు పుస్తంమును సమయం బొనర్చికొని మైత్రి యెసంగ స్వర్గలోకమ్ము విడిచి
భూలోకమ్మునఁ గ్రుమ్మరుసంత గ్రీష్మాంతం బరుగుదెంచె. 704

క. చాతుర్మాస్యవ్రతమును, బ్రీతిన్ సంజయుడను నొక పృథివీకుపురం
బేతెంచి పలుపుకొంటిమి, యాతని సదనమ్మునన్ గృతావాసులమై. 705

- ఉ. నాలుగుమాసముల్ దగు ఘనంబగు వర్షము లానెలల్ సుఖ
శ్రీ లలిఁ గోరుమానవులు సేయఁగ రాదు ప్రవాస ; మాపయిన్
బోలునొనర్చ నంచుఁ దలపోసి సుఖమ్ముగ నంజయుండు న
చ్చీలుఁడు గొల్వఁ దత్పురి వసించితి మెంతయు సంతసమ్మునన్. 706
- చ. అన్నరనాయకుండు మాకుఁ బరిచర్య యొనర్చఁ దనకూతు మదయంతి యనుదాని
నియోగించె. 707
- గీ. స్నాన మొనరింప జలము భోజన మొనర్చ, నిష్ట మగువస్తువులు శయ్య యెద్దియేవి
గోర నన్యవి మా కిడుఁ గొనరి కొనరి, హెచ్చుతగ్గులు లేకుండ నిగురుఁబోడి.
- చ. ఇట్లక్కన్నియ మమ్మిరువుర పేరింప వేదాధ్యయనమ్ములను గానవినోదమ్ములను
గాలంబు వుప్పుచుంటిమి. 709
- చు. అనుకూలమ్ముగ పీఠ సుస్వరయుతం బొనట్లు సారించి నె
మ్మన మానందరసామృతార్థవఱునకా మగ్గుమ్ముగా సామవే
దవినాదం బొనరింప దాని విని యత్తస్వీకారత్న మె
క్కినమోహఁబునఁ బేర్చి నాయెడలఁ దాఁగీలిందెఁ గామార్తయై. 710
- క. అతరుజీతత్నం బిటు, చేకోభవుఖారిఁ దవిలి చేసెడిచెయ్యుల్
ప్రితి గలిగించె నాకుఁ బు, రాతనకర్మములు దాఁట రావెవ్వరికికా. 711
- చ. ఇట్లు నాయంచు లబ్ధానురాగ యగుకతన నక్కలికిమిన్న స్నానపానాద్యుపచార
ములయందు మాయరువుర కొక్కింత భేదంబు నల్పుచుండు. 712
- సీ. స్నానమొనర్చ నుష్ణజలంబునాకిచ్చు , శీతలోదకమిడుఁ జెలియయతని
కింపైనపెరుఁగు నా కింతి వడ్డనపేయుఁ , దక్రంబువోయు నత్తవసి కతివ
శయ్య గల్పించుఁ బ్రశస్తమ్ముగా నాకు , నాతని కొకభంగి నఱవరించు
సొగసుమేల్ చూపుఁజూచు నకా బేర్చిమైఁ , జూడ దారీతిగా సుదతి యతని
- గీ. నెల్లయుపచారముల నిట్లు లేకరీతి
మాని తనుఁ గొంచెపఱుచుట మోని గాంచి
నందియము నెమ్మనమ్మునఁ బొందుపడఁగ
నన్నుఁ గని యిట్లులను మంతనమ్మునందు. 713
- ఉ. భోజనమజ్జనాదుల నపూర్వపుఁగృత్యములకా మనోభవ
శ్రీ జనియింపఁజేసెడి విశిష్టవిలాసముల నిమిషం గనుక

- రాజతనూజ యక్కరణి నన్ గనకుండెడి విన్ వరింపగాఁ
నాజలజేతజామణికి నాస్థ జనింపఁగఁ బోలు నద్దిరే. 714
- ప. నీ మనమ్మును నత్తలోదరియందు లగ్నంబకాఁ గనుపట్టెడి. 715
- క. మనమనములఁ గలనంగతు, లనయము చెప్పికొనవలయు నం చప్పు దొన
ర్చిననమయము మఱవంగఁ, జనునే! సత్యము వచింపు సందియమేలా? 716
- ఉ. నావుడు లజ్జపెంపు వదనమ్మును వంపఁగ నెట్లకేలకున్
భావము దాఁపరామి నిటు ప్పవతుతో వచియించితినా మునీం
ద్రా! విను మీ లతాంగి నను నాభునిగా మదిఁగోరె నట్లనా
కీచిరిబోడియందు రమియించె మనం బిఁక దాఁచ నేటికిన్. 717
- ప. ఆనుమాటలకుఁ బర్యకుండు గోపాకులుండె నన్నుం గాంచి సమయొల్లంపునం
బొనర్చి నన్ను వంచిచితివి గాన వానర వక్త్రుండవు కప్పని శపించె ననువదంబ
యేనును నోర్పులేమిఁ దాదృకుండనై యిట్లు ప్రతిశాపం బిచ్చితి. 718
- గీ. స్వల్పమగు నపరాధంబు నైఁద కిట్లు, శాప మిచ్చిన నీ కిఁక స్వర్గవాస
మెడలి మర్త్యమ్మున నసియించుటబ్బు, ననుడు. శాపోపహతి నేగె వతఁడు దరలి. 719
- క. వానరవక్త్రుఁడనై వీ, జానినదం బొప్పఁ జేయు నన్నుంగని యా
మీనేక్షణ గానాదర, మూనుటఁ దా వై మనస్య మూనదు వింటే. 720
- గీ. అనిన నిట్లంటి నేను నో మునిరేణ్య, సుందరాస్యుండ పెత్తైతి సుదతి నిన్ను
నేగతి వరించెఁ బర్యకుండేదకేగె, సంగమం బెట్లుచెల్లెఁ జెప్పంగఁదగదె. 721
- క. నావుడు నారదుఁ డను వ్యా, సా! విను మాయాచరిత్ర మతిగహనము కా
దే వారింపఁ దరంబే, యేవారికినైన నెందునేనియుఁ దలఁపన్. 722
- ప. అట్లు మద్బాగినేయండగు పర్వకుండు శప్తుండై యరిగిన నేనత్యంతదుఃఖితుం
డనై యటనుంటి; నక్క-న్నెమిన్న యథాపూర్వమ్ముగ మత్సేవాపరాయణయై
యిండెఁ బిదప నత్తలోదరికి వివాహంబొనర్చు నెంచి సుజయుండు మంత్రి
కిట్లవియె. 723
- ఆ. వె వరుని రూపవంతు మగుణన పన్ను, సుకులజాతు ననము శూరునొకవి
జూడు మీ లతాంగి సౌగసున కనుగుణుఁ, దైన వానిఁ బెద్ది యాచరింతు. 724
- ప. నావుడు మంత్రి "రాజా! తాదృకులగు రాకొమరు లనేకులుగల రండు నీ తెవ్వండు
నచ్చు నక్కమారుం దెచ్చి కన్యాదానంబు విధిచోదితంబుగ నొనర్చి కృతార్థుండ

వగు" మనుడు సంజయుండు తదన్వేషణాయత్తచిత్తుండై యున్నంత మదయంతి
యంతయు ఛాత్రీముఃమున విని తనమనోరథం బద్ధాసీకఁ దెలిపిన నయ్యది
నృపాలు పాలికిం జని తద్యవనమృతగా నిట్లనియె. 725

ప. జనకా ! నారదునిన్ వరించి యితరేచ్ఛాభూన్యనౌ నన్ను న
న్యని కీ నెంచకు నక్రమన్యమయి సంకోషప్రదంబై రసం
బుగ నజెరత నొప్పి మీనముల కిమ్ముం గాక నిర్దుష్టతం
దనయన్ దన్యహతీనిద మనునంద్రం; బందు నే మునితిన్. 726

ప. అని మదయంతి విన్నవింపు మనియె ననుడు నృపాలుండు సమీపమున నున్న
తన భార్యయగు కైకేయాం జూచి, 727

గీ. ఛాత్రి చెప్పినమాటలు తరుణి వింటె, వరునిఁగా నెట్లుగోరె నవ్వారాస్మః
గోరెఁగా కెట్లు లీదగుఁ గుటిలయాపుఁ, డాతఁ డెటుదగు మన మదయంతి కకట. 728

ప. బుద్ధిహీనతం జేసి కిన్నియంకుఁ గార్యాకార్యములు తెలియకుండిన వారిండుట
మనకుఁ గర్ణంబగుట నీవు భిక్షకుం డతఁడని చెప్పి బోధింపు మనవుడుఁ గైకేయి
మంతనమునఁ బుత్రి కిట్లనియె. 729

ప. లత కెనవచ్చి యెక్కుడు తళత్తళఁబొల్పెడి నీదుమేను, యా
జీతనుఁ డతండు భిక్షమును సారెకు మెత్తుటఁజేసి సుందరం
బితవ ! భవంబుం, బకట ! యాకఁడు గోతిమొగమువాఁడు న
మ్ముతుఁడెటులాయె నారదుఁడు ? మాటలపొందిక క్రోతికొప్పనే. 730

క. నమలకు వానరులకు నె, క్కరణి మాటలు పొసంగు ? గాకతఁడు నదా
తిరుగున్ భిక్షుఁడై యా, దర మెటు నీ కబ్బె నిట్టి శాపపు మీదన్. 731

ఉ. అందము గోరుఁ గన్నె; నృపులందది వొచ్చి లతాంగి యిట్టి నీ
మందత కేమి యందు; మతిమాలిన నీకయి కుందె రాజు, సౌం
పుందగు మాలతీలత బుబులనగోపరి లగ్నమైన దా
నిం దిలకించి భేదములు నెక్కినకుండెడి వార లుందురే. 732

క. మృదుతాంబులీదశముల, నెద నుష్టమున కొసంగ నెవఁ దొప్పెడి ? నా
రిదుచేతఁ బద్ద నినుఁగని, ముదితలు నవ్వరె వివాహమున నాతల్లి. 733

ప. అని పలుతెలుగుల బోధించు తల్లికి గానరసకోవిదయగు నశ్వుదయంతి నాయెడఁ
గృతవిశ్వయయై యిట్లనియె. 734

- క. మొగమును సామ్రాజ్యమ్మును, సొగసును ధనమేల శుద్ధశుంఠకుఁ దల్లి :
మొగమును సామ్రాజ్యమ్మును, సొగసును ధనమేల రసవళుం డీతనికిఁ. 735
- క. గానరసమ్మున హరిణులు, మే నెఱుంగక ప్రాణ మిచ్చి మేల్వడయ నీసి
మానవులు గొంద టీరస, మానంగలేరు జన్మమది యెందులకో. 736
- గీ. ఆరయ నప్తస్వరాత్మిక యైనవిద్య, నెఱుఁగు నారదమునిచంద్రుఁ, డెఱుఁగుహరుఁడు
వ్రేలు మడచి వచింపఁగ వేటొకండు, గానఁగా రాఁడు మూడులోకముల నెందు.
- చ. ధనమును రూపముఁ మిగుల దర్పము గల్గి రసజ్ఞ భిన్నుఁడౌ
జనవరు గర్వధూర్వహు వెనన్ పరియించి తదీయమైత్రి నె
క్కిను చెలికిం బ్రతిక్షణ మగున్ మరణంబు; రసజ్ఞుడైన ని
ర్దనుని వరించి తాఁ బ్రతిపదమ్ము ముదమ్మున నుండ నయ్యెడికా. 738
- గీ. మూర్ఖనాజ్ఞాన భేదమ్ము మొట్టమొదటి, కరసి స్వరవేదియై గ్రామ పరిచితిఁ గని
యజ్జరసవేత్తయగు నరుం డంగవికలుఁ, డయ్యు నానంద మొనఁగూర్చు నంగనలకు.
- క. స్వరవేత్త యైన గాయక, వరుఁ డిడుఁ గైలాససుఖము వమ్ముగ మూర్ఖుల్
సురనచికి సరస్వతికిం, దిరుగుదు రీరస మొకింత దెలియనికతనన్. 740
- క. స్వరభేద మెఱిఁగె నేనియు, నరుఁ డయ్యును నకఁడు దేవనాథుఁడు దానిం
బరిశీలింపఁడయేవికా, సురనాథుం డయ్యుఁ బశువును మృతఁ డంబా. 741
- గీ. మూర్ఖనాతానసమ్మోహమున మనమ్ము, గరఁగు హరిణులు పశువులు గావు సూపె
దాని విని సంతసంబునందని నరుండు, తల్లి! స్రవ్యక్షపశువు తథ్యముగ వినుము.
- క. వినఁ జెవులు గలిగి మోదం, బెనయని యరసికులకన్న నెంతే మోదం
బును గానరసముకతనన్, గను నశ్రోత్రములు మేలు కాకోదరముల్. 743
- క. గానంబువినికి పశువుల, నానందరసాబ్ధి నోలలాడించెడి న
ద్దాని వినఁ బెద్ద లాదర, మూసనిచో వారిజన్మ మొకజన్మంబే. 744
- చ. తెలియఁడు గాక నారదు నుదీర్ణ గుణమ్ములు రాజు; ముజ్జగం
బులఁ గలఁడే యొకం డతనిఁ బోల్చఁగ గానమునందుఁ ; బూర్వమే
వలచినదాన నమ్ముచిని; వానరవక్త్రము శాపకారణం
బలవడి నేఁడు వచ్చె నెఱులైన నకండు ప్రియుండు నా కగున్. 745
- క. తురగాస్యులు గారే కి, న్నురులెల్లరు వారిఁగాంచి నరుఁడెవ్వఁడు గా
నరిసజ్ఞఁ డాదరింపఁడు , మురువందియు విధైలేవి మొగమేమిటికిన్. 746

వ. అమ్మని యెట్టిదైన నాకుం బ్రియుం డతనిఁదక్కఁ జేతొక్కని మదనుండైన నే నొల్ల ననియు నాగ్రహమ్ము ద్యజియించినన్ముచ్చి కిచ్చి వివాహం బొనర్చు మనియు నీ వరిగి మజ్జనకునకు బోధింపు మనుడుఁ గైకేయి భర్తకడ కరిగి కడ చిన పృతాంతమ్ము విన్నవించిన నతండును నాకొనఁగ నంగీకరించి వివాహ సంభారమ్ము లొనర్చి విధివిధానంబుగఁ బెండిలియొనర్చెఁ; బిమ్మట వానరవక్త్రుండ నగు కతన దండఘామానంబగు మనమ్ముతో నప్పుటన యంటి నక్కన్నియ నమ్ము పేవిన నేతెంచి నప్పుడెల్ల మన్ననంబు శోకమగ్నంబగు, నా వైరూప్యమ్ము నకు మదయంతి యించుకేవియు శంకింపక సంతనమ్మునం బొదలు నిట్లు కొంత కాలం బరుగుమీఁదఁ బర్యవృత్తుండు నానాతీర్థమ్ములు సేవించుచు ధరణినెల్లఁదఁ గ్రుమ్మరి మగుడ నన్నుఁ జూడ నేతెంచి నాచే నన్మానికుండై యాసీనుండై నన్నుం గృతదారు వానరాస్యఁ జింతావిప్లవఁ గాంచి యత్యంతదుఃఖితుండై మేనమామనగు నాయెడ దయ గలిగి యిట్లనియె.

747

గీ. కోపమున మున్ను శాపమ్ము గొంక కిడితి, నిపుడు నిష్క్రూతి నొనరింతు నీ నృపాల పుత్రికై కరుణించితిఁ బూర్వరీతి, సుందరాస్యంధ వగుము మత్సుకృతపటీమ. 748

వ. అంత నేనును నతని కిట్లంటి నీ శాపమ్మునఁ గలుషితచిత్తుండనై శపించితి నిపుడు ప్రసన్నుఁడనై నీకు శాపమోక్షం బొనర్చెద నెప్పటియట్ల నీకు స్వర్గగమనం బల వడుఁగాక నాపుడుఁ బర్యవృత్తుండు సంకుప్తుండై తనంత వరిగెఁ, బడపడి రాజపుత్రి పట్టరాని సంతోషమ్మునఁ దల్లికడ కరిగి యిట్లు విన్నవించె.

749

గీ. మాతః పీడుజామాతకు మగుడ సుంద, రాస్యక మటిల్లెఁ బర్యవృత్తుం డాగ్రహంబు విడిచి శాపమ్మునకు ముక్తి నుడువుకతన, ననుడు భర్తకుఁ జెప్పె నయ్యతివయరిగి.

వ. పిమ్మట సంజయుండు తద్వచనశ్రవణంబున సంకుప్తుండై సమంత్రిపురోహితమ్ముగా నాకడ కరుదెంచి పారిబర్హంబొనఁగి మద్భాగినేయునకుఁ దగుధనంబిడి గారవించె.

క. ఏరికినైనఁ గలదె నం, సారమ్మున సౌఖ్య మెట్టి జ్ఞానులకుఁ మా యాంచన దాఁట శక్యమె, యారయు మిది యెల్ల నాకు ననుభవమయ్యెన్. 752

గీ. కామమును గ్రోవమును నహంకారము మద మెప్పుంబులు లోభంబు మమత యివి య హీ బలములు వీని జయించు నెవఁడు శ్రగుణహేతుకమై యొప్పు దేహ మొంది.

753

వ. వినుము మున్నొక్కనాడు విష్ణువుతో వనమ్మున నేగుచు హాస్యవిनోదమ్మున
నమ్ముహాత్ముకతన నేను ప్రిరూపమ్ముగని మాయాబలమోహితుండ నగుటంజేసి
యొకరాజునకుఁ బిత్తి నై యనేకులఁ గొమరులఁ గంటి నాపుడు నే నిట్లంటి. 754

ఉ. నారద సందియం బొకఁడు నాచుడిఁ దోచెడి జ్ఞాని వైన నీ
వే రహి నారివైతి? స్థుతు లేన్మృతసంగతి నుద్భవించి? రీ
పూరుషభావ మెక్కరణిఁ బొందితి పిమ్ముట? మాయ యెంతకు
న్నెరదె! తన్మహత్త్వము గణింపఁ దరంబె వచింపు నావుడు. 755

నారదుడు స్త్రీ యయి సంతతిం గనుట.

ప. నారదుండిట్లను దేవికతన బ్రహ్మాది స్తంబసర్వంత మీజగంబు పరిభ్రమించుచుండు
నమ్మాయ దుర్విభావ్యయు సజము యోగి దుర్జ్ఞేయయు నని యెఱుంగుము. 756

గీ. సత్యలోకమ్మునుండి సుస్వరము సాచు, గానము నొనర్చికొంచు నేఁ గదలి విష్ణు
దర్శనాకాంక్ష నెమ్మడిఁ దవిలి యరిగి, సకలలోకమ్ములను బేర్చి సంచరించి. 757

కా. శ్వేతద్వీపమునందుఁ గొస్తుభమణి శ్రీరాజితోరస్థులన్
బీతద్యోతివటున్ మహాత్ము గరుడాబ్ధిఁ శంఖచక్రాదికో
పేతున్ బాహుచతుష్కలాసురు జలస్థితాంబుదశ్యాము ల
క్షీతిస్వీసహచారి గంటి వతులక్రీడాపరున్ శ్రీహరిన్. 758

ఉ. ఆతవిభార్య రూపవరయౌవనగర్విత సింధుజాత భూ
షాతతిభాసమాన ననుఁ జక్కటిఁగంచి గృహమ్ములోనికిన్
వే తరలెఁ బదంపడి కవిప్రసరేక్ష్య రమేళు మ్రొక్కి శం
కాతిగమైన చేతమున నమ్ముడువైరికి నిట్లు వల్కితిన్. 759

క. నిటుఁడనొ ధూర్తుండనొ నే, జటిలుఁడ జితమాయుఁడన్ బ్రశస్తహృదయుఁడఁ
దటుకున ననుఁ గని చనె నీ, కుటిలాలక యిట్లానర్చు గూడునె యెందున్. 760

ప. నావుడు గర్వధూర్వహమ్ములగు మద్వచనమ్ములకుఁ గనలక పిజాలాపమధురమ్ము
లగు వచనమ్ముల నద్దేవుండిట్లనియె. 761

క. వతిఁ దక్క నన్యసన్నిధి, సతి నిలువందగదు నీతిచందం బిది యే
మతిమంతులైన మాయా, గతికిన్ లోబడక యుండఁగాఁ గలరె మునీ. 762

- క. జితమారుతులున్ సాంఖ్య, స్థితివేత్తలు నైన మునులు దేవతలును ద
గ్గతులగుచు సుంద మాయా, గతి గీతిజ్ఞునకు నీకుఁ గడవఁదరంబే. 763
- గీ ఏను బ్రహ్మయు శివుఁడును నిర్దేశేజు, లైన సనకాదులును దదధీను లకట
దేవతిర్యక్తులైస్యాది దేహధారు, లం దెవఁడుదాఁటు నమ్మాయ నజ నమేయ. 764
- వ. వేదవిరులొండె యోగవిరులొండెఁ ద్రిగుణమయదేహధారుల కాని యన్యులుకారు.
తాదృశుల కేరికిని నన్యుడి జయంప వశము కాదని యెఱుఁగుము, మఱియు రూప
హీనమ్మును స్వరూపకారియునగు కాలమ్ముగూడఁ దదాత్మకమృతా నెఱుంగునది. 765
- ఉ. కాలవశమ్మునక వఱలు జ్ఞానియు మూర్ఖుఁడు మధ్యముండు న
క్కాలమ సేయు ధర్మరతుఁగా వికలాత్మనిఁగఁ దదన్యుఁగా
శీలమొ కర్మమొ యిటులుచేయుటకున్ మఱి యన్య మెద్దియో
మూల మెఱుంగరా దఖిలమోహనమై తగుఁ గాల మెయ్యెడన్. 766
- వ. ఆని చెప్పి యమ్మహామహుండు విరమించుటయు నేను విన్నయా విప్లుండనై
మహాత్మా! మాయ యనఁగ నెట్టిది? దాని బలంబెంత? రూపం బెట్లుండు? నది
యెట వసించు? దేనికాధారంబగు? నానతిచ్చి నాకు నద్దాని సగుపడంజేసి యనుగ్ర
హింపు మనవుడు రమేళుం డిట్లను, “నన్యుడి త్రిగుణయు నిఖిలాచారియు సర్వ
జ్ఞయు స్వస్వస్మితయు నజేయయు ననేకరూపయునై జగం బఖిలంబును వ్యాపించి
యుండు. 767
- ఆ.వె. దానిఁ జూడ నఖిరుతంబేని గరుదు నా. తోడ నెక్కు మిపుడ తొలఁగి చనుద
మఱికినూజు; మాయ నరయంగఁ జేసెద, దానిఁ గంచి భేద మూన వలదు.” 768
- వ. ఆని వినతామతుని సంస్కరించిన నతండు సన్నద్ధుండై యరుగుదెంచె, బదంపడి
యిరువురమును నఁని నధిష్ఠించిన నాగరుత్మంతుండు వాయువేగమ్మునఁ గదలి
హరిప్రేరితుండై వైకుంఠమ్ము విడిచి. 769
- క. పురములు వనములు నదులున్, ధరములు మునివల్లెలున్ హ్రదమ్ములు మాకుం
గర మానంద మొసంగఁగఁ, దిరిగితిరిగి యాతఁ డొక్కదేశము చేర్చెన్. 770
- మ. ఆటఁ గన్గొంటిమి కాన్యకజ్జ మనుపి; డాప్రోలికిం జేరువన్
దటరాజుద్వవిధాగమంబు కమలాధారంబు నానావిధో
త్కటవర్ణస్వరూపాస్వరాండజసముద్యన్మద్యభాగంబు సం
ఘటితానందము స్వప్ననీరము తటాకం బొందు గానంబడెన్. 771

- వ. అయ్యెడ శ్రీహరి నా కిట్లనియె. 772
- క. నారదః కనుఁగొంటివె క, త్సారచ్చన్నంబు సారసారవరసో
దారంబు స్వచ్ఛసిరిం, బై రంజిలు నీతిటాః మప్రతిహతమై. 773
- వ. అని పల్కుచు మందస్మితకంఠశితముఖావిందుండై నా చిటికెనవ్రేలు వట్టికొని
స్నిగ్ధచ్ఛాయంబగు తత్తటమ్మునకు డిగి సరోవరంబు పొంత దృష్టి నిగుడ్చి మరల
నిట్లనియె. 774
- క. ఆరసితె సాధులచిత్తము, కరణీన్ స్వచ్ఛమ్ము లగుచుఁ గ్రాలెడిఁ గంజా
తరజస్సోఁడవరిచితి, సురుచిరములు జలము లిందుఁ జూపలు వొగడఁ. 775
- వ. ఈ సరోవరమ్మున స్నానం బొనర్చి పిదపఁ గాన్యకృష్ణపురమ్ము వీక్షించి యరుగు
దము, మొదల నీవు స్నాతుండవు గమ్మును పదంబి యేనును నొనరెద నావుడు
వీణయు మృగాజినమ్మును నొక్కెడ నుంచి తీరమ్మునకుం జని పాదప్రక్షళనం
బొనర్చికొని కరింబులు గడిగి శిఖాబంధం బొనర్చి కుళలు ధరించి కృతాచమ
నండనై లోనికిండిగి స్నానంబు సలుపునంత, 776
- క. హరి చూచుచుండ నాకుం, బురుషాకారంబు వోయి భూషణకాంతు
ద్ధరిమై ప్రీరూపము కర, మరుదుగ సంప్రాప్తమయ్యె ననియే నెఱుంగఁ. 777
- వ. అంత హరి నాకృష్టాజినమ్మును వీణయుం బుచ్చికొని గరుడు నెక్కి యొక్క
క్షణమ్మునన తనభవనమ్మునకరిగె. 778
- క. వ్యాసా యేమని చెప్పుడు, నాసంగతి వీణయుఁ మృగాజినముఁ శ్రీ
వాసుఁడును స్మృతికిఁ దగులరు, కాసారము వెడలి తటము గనుఁగొను నాకుఁ. 779
- క. అలీఁన్ జెలివై సరోవరతటంబందుండి నల్లిక్కులుఁ
బోలం జూచెడివేళ భృత్యులు గజమ్ముల్ గుఱ్ఱముల్ తోడ రా
నాన్యం బొకయింత లేక యరదం బాదిక్కు రా నిచ్చి నఁ
దా లౌల్యం బిదరన్ గనుంగొని యనున్ దాలధ్వజుం దొప్పుగన్. 780
- క. నునుందరివో ? సురపం, కరుహాక్షివో ? నాగకన్యకామణివో ? కి
న్నరమత్ర కాళినివో ? యొం, టిరివై యిట్లుంటి వక్కటా ! గజగమనా. 781
- క. బాలవు యౌవనరూపవి, శాలవు నినుఁజూచి మనము చంచలమై రా
గలోలమయ్యెఁ బెండిలి, కాలేదే నీకు విజముగాఁ దరఁకాక్షి. 782

- ఉ. ఏమిటి కీ సరోవరము నెల్లెడఁ గన్గొనె దోలతాంగి ? నీ
తై మరు లానినాఁడ నను నారసి చేకొని పేర్మి మీఱ వి
స్సీమనుఖమ్ములం బడయఁ జెల్లదె యింత యనాదరంబె నా
గా మహిపాలనూను నటఁగంచి వచించితి లజ్జపెంపునన్. 783
- క. నీ యిచ్చవచ్చినట్లుల, న్యాయగతి న్నన్నుఁ జూడు నావుడు నృపుఁ డ
త్యాయతమగు ప్రేమమ్మన, నాయనురాగం బెఱింగి నరయానమ్ముకా. 784
- ప. తెచ్చుని భృత్యుల నియోగించిన వారల చతుర్వాహ్యమ్మును మృద్వాస్తరణ సంయు
తమ్మును గౌశేయాంబరవేష్టితమ్మును ముక్తాజాలవిభూషితమ్మును జతురశ్రమ్మును
సువర్ణలలితమ్మును విశాలంబును మనోహరంబుననగు శిఖిఁం దెచ్చిన నద్దాని నధి
రోహించి యా రాజమన్మథు వెనువెంటఁ దత్పరమ్మున కరిగి కుభలగ్నమ్మున వగ్ని
సాక్షికింబుగ నతనిచే వివాహితనై సౌభాగ్యసుందరి యను నామమ్మున నొప్పి
యఁకినికీ బ్రాణమ్ముల తెక్కుడై సంభోగనుఖమ్ము లొనఁగూర్చుచుంటి. 785
- ఉ. ఆ నృపుఁ డెల్లకార్యములయం దపరక్తి వహించి మించి యు
ద్యానములందు దీర్ఘి కలయందు గృహమ్ములయందు వారుణీ
దూనమనస్కుడై రతులతోఁ దులఁదూఁగుచు రాత్రియుం బవర్
తా నెఱుఁగంగలేక పుతంత్రత వర్తిలు నా కభీనుడై. 786
- శా. వ్యాసా ! యేమనిఁపవచ్చు విను మాయాదాకచక్యంబు క్రీ
డానక్రికా దగులొందునా కడఁగె బ్రహ్మజ్ఞానపుంభావవి
శ్వాసంబుల్ మఱి “యేన పట్టమహిషిన్ సర్వంబు నాపొమ్మ నా
కేసాధీమణు లీ” డటంచు మది నెంతేఁ దాల్తు గర్వాంధకన్. 787
- గీ. ఇటు లహర్నిశ మాభూపు నెనసి ద్వాద, శాబ్దముల్ కామకేశీవిహారములను
గొనఁగ నతంబ వేఁకటి యనుచుటించె, బార్థివోత్తముఁ డానంద వార్ధి మునుఁగ.
- క. చూలాలినైన నను భూ, పాలుఁడు దగ బుజ్జగించి “బాలరా ! నీ కెం
దే లోలత” నాఁ జెప్పం, జాలకా లజ్జాభరం బిశక్యమ్మగుటకా. 788
- క. పదినెలలు నిండఁ గంటి కు, భదినమ్మున నొక తనూజుఁ బార్థివుఁ డానం
దదళఁ దగి యుత్సవం బ, భృగదయంబునఁ జేసె నింగి భూమియు ముట్టన్. 790
- ప. బ్రాహ్మతానుమతమ్మున నక్కొమరునకు వీరవర్మ యనునామమ్ము వెట్టి యానంద
సాగరమ్మున నోలలాడుచుండఁ బిదప రెండు సంవత్సరమ్ముల కింకొక్కరుఁ

గంటి, భూపాలుండు వానికి సుథన్వండను నామం బిడియె. అట్లు క్రిమక్రిమమ్ముగ
వ్యాదక పుత్రులం గని మోహవశమ్మున వారల లాఠించుచున్నంత మరల నెన
మండ్రు కొమరు బుద్ధువించిరి. 791

క. నృపతికి నాకును గార్హ, స్థవదవి సఫలంబటంచు దానం దోడెన్
ఓపుకాసకు లీ కొమరుల, కువయమ మొనరించె భూపుఁ డొక్కొక్కరికిన్. 792

క. కొడుకులు కోడండ్రురు న, కొడుకుల కొడుకులును వారి కుంకాంతలు నే
ర్పడ నదికమై కుటుంబపు, గొడవ విశేషించె మదికిఁ గుతుకంబొదవన్. 793

గీ. అంత నొకయెడ నైశ్వర్య మమరు. దుఃఖ
మొక్కయెడఁ గల్గె పౌత్యంబు నొక్కయెడల
నెనఁగు నొకఁడు గృహించుఁ బెంపెనయు నొకఁడు
పెద్దగేస్తుల కియ్యది విహితమకద. 794

అ. వె. కొడుకులందు నట్ల కొడండ్రురందు మ, నుమలయందు వారి ప్రమదలందుఁ
గఁగు నొక్కతఱిని గలహంబు లయ్యవి. తీర్పలేక నాకు దిగులు దగులు.

క. బలవంతులు నాపుత్రులు, కులసంభవలెల్ల నాడుకొడండ్రురు నా.
కలిమికి వేఱొక కలుకుల, కలుములు సరియే యటంచు గర్వము ప్రబలెన్. 795

గీ. ఇట్లహంకారమున ముగ్ధి "యేను నార, దుండ నన్నిట్లు చేసె నస్పృందరిక
లోచనుం" డని యొక్కింత లోనఁ దలఁప, తెలిమి సంసారసాగర మీఁదుచుంటి.

వ. అంతఁ గొంతకాలమ్మున దూరదేశంబునుండి యొక్కనృపాలుండు నైన్యసమేత
మ్ముగ నక్కాన్యకుబ్జపురం బరికట్టివ నాకొమరులును మనుమలును రథవారణతురం
గమవదాతినమేతమ్ముగ రాజుతోడ నతిని నెదుర్కొనినఁ దుములంబగు సంగ
రంబు ప్రవర్తిలై. 796

క. అసంగరమున శత్రుల, చే సమసిరి కొమరులెల్లఁ జేయునదియులే
కాన యెడలి నరపాలుండు, తా సదనమ్మనకు వచ్చెఁ దద్దయు నార్తిన్. 797

వ. నన్నుం గంచి పుత్రిపౌత్రులెల్ల శత్రునిహతు లగుటఁ దెల్పిన నేనును శోకంబు
వట్టఁజాలక రణభూమి కరిగి, 800

అ. వె. "కొడుకులార నాడుకడుపునఁ జిచ్చిడి, యడవి నిల్లుగట్టి యాత్మజాతు
లెల్లఁ దోడరాఁగ నేగంగఁ దగునె దు, ర్వారమైన దైవవశముకతన." 801

వ. ఇట్లొకలెఱుగక నానావిధముల విలపించు నాకడకు మధుసూదనుండు వృద్ధవిప్ర
వేషమ్మున వచ్చి నన్నుం గంచి యిట్లను. 802

ఉ. ఏల విచారమంద వినుమీ : భ్రమ గాక మతెవ్వ రీసుతుల్
పోలగఁ జూడు వీవెవతెవో : యొక రొద్దకు నేమిగావలెన్ :
గాంవశమ్మునన్ మృతిని గంచినవారల కింత యేల : యీ
జాలము మాని స్నానమును నల్పి నివాపకృతిం బొనర్చుమా. 803

క. పరలోకగతులకొఱ కె, వ్యరు నింబం దానమాడవలవదు తీర్థం
బరిగి యటఁగ్రుంకులిడుటయ, మరియాద సమస్త దర్శమార్గములందున్. 804

వ. ఆని పలికి బంధుసహితమ్ముగా నన్ను వెంటఁ బెట్టికొని యమ్మహామహాండు
పుంతీర్థంబను నొక్క సరోవరమ్మునకుఁ జేర్చి యోదార్చి యిట్లనియె. 805

ఉ. స్నాన మొనర్చు మిచ్చట మనమ్మున నెవ్వరి కేడ్చుదాన వో
మానిని : యెన్నిజన్మములు మాటికి నెత్తితో : భర్త లెందఱో :
సూనులుఁ దండ్రులున్ మఱియు సోదరు లమ్ములు నెందఱైరో : స్వ
ప్నానుగతిం జెలంగు భవమందిటు భ్రాంతి వహించు బొప్పనే. 806

వ. ఆను నాతని ప్రేరిణమ్మున నప్పురుషతీర్థమ్మున మునిఁగి తల యెత్తునంతకుఁ బురు
షాకారుండనై తటంబున మహాతియుఁ గృష్ణాజినంబును బూనియున్న కమలలో
చనుం గంచి, 807

క. “ఏనారదుండ నన్నున్, శ్రీనాథుం డిట్లొనర్చె ప్రీతి” నని నా
లో ననుకొనియెడి యాలోఁ, దా నిట్లను “రమ్ము నారదా తడవేలా.” 808

క. ఆను నాతని పలుకుల నొ, ధ్ధనఁం దగ వచ్చి చూచుడు వెనుకటి య
వ్యవతాత్వం బప్పటి పుం, స్త్రవినిరూఢియు మఱివువచ్చె సకలము నవహు. 809

వ. అట్లు స్వస్వరూపంబు ప్రాపించి బ్రాహ్మణుండనై యున్న నన్నుం జూచి యానృసా
యండు విస్మయావిప్లుండై నాభార్య యిట్లు ముని యగుట కేమికతం బని
యోజించుచు, 810

ఉ. హా : యను, నన్ను వీడఁ దగవా పగవాఁడనె యొమ్మఱాలజా
హా : యను, నెట్టులాఁగఁదగుఁ బ్రాణము లిమ్మెయఁ గంచనాభదే
హా : యను, రాజ్య మేల నిను నందక వాక్యజితాంగజాతవా
హా : యను, మాట కుత్తరమునైననొసంగవు విస్సృహా : యను. 811

- చ. వెనుకటిప్రీతి నాయెడల వెక్కినమాయెనె యిష్టః లేక యి
వ్యసమున మున్గి మక్కువముల పాలయితో ? వరుణుండు నాయదృ
ష్టనియతి నిన్ గ్రహించెనా ? విశాలవిలోచనః కృత్రిమంబు గా
దనఁదగు నీమపేర్మి సుతులం; దటుగామి నిటుల్ మటించునే. 812
- క. దీనుఁడగు పతిని విడిచియు, సూనులయెడఁ బ్రేమి మిగులఁ జొప్పడుకతనన్
దోనేగితి భార్యాపు, త్రాసగతికిఁ జెడితి నేమి యనుకొందు నిఁకన్. 813
- క. ఇటులై నను మృతి నాకున్, పుటియింపద దుఃఖ మెవరికడఁ జెప్పుదు న
క్కటః రాముఁడైన లే డు, దృఢభార్యావిరహహుఃఖభర మతఁడెఱుఁగున్. 814
- క. సమచిత్తులు దంపతు లొ, క్క మొగిన్ మృతిఁబొందునట్లుగా సల్పఁడ దై
వము; మునులొనర్చి రుపకా, రము శాస్త్రములందు సహమరణము నతులకున్.
- వ. ఆని బహుప్రకారంబుల విలపించు తాలభ్యజానకు మధుసూదనుండు సయుక్తి
కమ్ములగు వచనమ్ముల నిట్లనియె. 816
- గీ. ఏల దుఃఖించెదవు నరపాలః ? నీదు
భార్య యేమాయె దర్శింపుఁ బద్ధతులను
వినవెః బుభసేవ లేదె ? యా వెఁది యెవ్వః
రీ వెవరు ? యోగము వియోగమెట్లు మీకు. 817
- గీ. అధిప సంసారమును ప్రవాహంబునందు, నెవరి కెవ్వరు ? రోదన మింకయేల
యింటి కరుగుము నొకపై నెక్కి చాటు, వారి చందంబకాదె సంసారరీతి. 818
- క. నీకా లతాంగితోఁ దగె, నేకతమున యోగ, మెఱుఁగుదే నీవు నృపాః
యా కలికి తల్లిదండ్రుల, శోకింపకు దైవవర్య చోద్యమకాదే. 819
- గీ. కాకతాళీప్రసంగ మక్కరికిఁబొందు, గాన శోకంబువిడిచి వేగ గృహమేగి
కాలచోదితమైన భోగంబు గొనుము, వచ్చినట్లులయేగె నవ్వనరుహాక్షి. 820
- క. రోదనమొనర్చి నీ పీ, మీఁదం దేఁగలవె దాని ; మేకొను యోగం
బేదియు దై వాధీవతఁ, గాఁదగు నద్దాని నాఁగఁగా శక్యంబే ? 821
- గీ. కాలవశమునఁగల్గి భోగంబు దాని, కతనన యడంగు నద్ది యొకానొకష్ట
నిష్ఫలంబగు సంసార నీఁనిధి ము, వింగి శోకింతురే ? యిది నీక తగెనె. 822
- క. పుటికాయంత్రము వదువున, నటు నిటు ముఖ దుఃఖములకు నగుభ్రమణ మొొ
క్కట మనికి చొప్పుడదు సం, కటపడకుము పురికి నేఁగఁగాఁదగు నింకన్. 823

వ. కాదేని రాజ్యమ్ము దాయాదాధీనం బొనర్చి వనమ్మున కరుగుము ప్రాణులకు
మానవదేహఁబు దుర్లభంబు క్షణభంగురంబగు నద్దాని నొందినవానికి నెఱైన
నాత్మసాధనం బావశ్యకంబగు. 824

క. పరికింపఁగ జిహ్వోప, స్థానంబు నను స్తజంతుసాధారణమౌ
నరుల విశేషం బేమిఁక, సురుచిమగు జ్ఞానగరిమ చొప్పుడదేనిన్ ? 825

క. కాంతావిరహోద్భవమగు, వంతకా విడనాడి గృహము చేరుము జగ మ
త్వంతము మాయామోహిత, మింతయు నద్దానిఃతననే నీకబ్బెన్, 826

వ. అను శ్రీహరి వచనంబుల నతండు గృహంబరిగి జ్ఞానసంపన్నుండై సుఖంబుండె.
నట్లు స్థాపించెడిగిన విదవ నన్నుంగాంచి మాటిమాటికి మందస్మితం బినుమ
డించు మధుసూదనున కే నిట్లంటి. 827

క. దేవా ంచన చేసితి, వీ వమ్మాయాబలంబు నెఱిఁగితి, నిపుడున్
భావమునఁ దోచు వనితా, భావమ్మున నే నొనర్చువను లవియెల్లన్.. 828

చ. మునిఁగితి నత్తటాకమున ముగ్ధినియంతన యెట్లు నాకుఁ గ
ల్గెనొ వచియింపు విస్మృతి; మృగీనయనాకృతి చెందినప్పుడున్
మనమును దేహలింగములు మాతెనె, యయ్యవీకాక జ్ఞానా
శన మగుటెట్లు ! నాకుఁ గల సందియమియ్యది వాపు మచ్యుతా. 829

చ. నృపవరునిన్ వరించి యొకనేమము లేక యనేకభోగముల్
క్షపయు నహం బటం చెఱుఁగఁ జాలక పొందుచు మీఁద మద్యపా
నపుఁ గృతి నల్పుచుకా మెఱఁగినాఁడ సతీమణి నై మహాత్మ ! నేఁ
దపసిని నారదుండ నను తత్త్వ మొకింతయుఁ దోప దక్కటా ! 830

క. ఇయ్యెడ స్వము తెలియఁగ, నయ్యెడిఁ గత మేమి యప్పు డటు లొకకు ? నేఁ
దొయ్యలినై సలిపిన కృతు, లయ్యారే ! తలఁచికొనిన నత్యద్భుతమౌ. 831

వ. నాపుడు జగదీశ్వరుం డిట్లను, ముసీంద్ర ! యిది యంతయు మాయావిలాసంబు
కాఁ దెలియుము. సర్వజంతువులకును జాగ్రత్స్వప్నముపుష్పితురీయంబు అను
నాణగవస్థలు కలవు; దేహంతరప్రాప్తి యగునపుడు పూర్వజ్ఞానంబు నశియించుట
కేమి సుదియము. 832

క. నిదురం జెందిన మనుజుఁడు, పదవతి యొక్కింత యెఱుక వడయఁడు వలుకం
దెడి వచియించినఁ దెలియం, డది యెడలినమీఁద నెఱుఁగు నఖిలం బనఘా. 833

- వ. మఱియు నిద్రావస్థయందు మనోభావమ్ము లనేకగతుల మాటుచుండు నెట్లంచేని,
 గీ. మృతుఁడయిన తాత తనయింటి కేగుదేర, నతనిలోఁగూడి భోజనం బావరించి
 తగు ప్రసంగం బొనర్చు నిద్ర నొకయపు, స్వప్నవశమున నిది యెంత సత్య మగునొ.
- ఆ.వె. స్వప్నమందుఁ దనకు జరిగిన దంతయు, మేలుకొంచి నుడువు మిథ్యయనుచు
 నెవఁడుగాని యప్పు డెఱుఁగంగ నేర్చునే, భ్రమ యటంచు నింత పలుకుమయ్య.
- క. మాయాగుణవిలసన మది, యే యయ్యల తెఱుఁగవచ్చు ? విది దుర్బట మ
 త్రోయజుభవుఁ డేనును దు, ర్జ్ఞేయమ్ముగఁ దలఁతు మగ్గిరికుఁడున్ మౌనీ. 837
- గీ. తలఁప జగమంతయును గుణత్రయకృతంబు, లేదు సంసారమున లవలేక మేని
 గుణవిహీనపదార్థంబు గుణేవరేణ్యః, యేను సత్త్వప్రధానుఁడ నెఱుఁగు మింత.
- వ. తక్కిన రెండును నాకు నుపనర్జనమ్ములుగాఁ దెలియు మొకప్పుడును గుణవిర
 హితుఁడడై యుండ; నట్లు బ్రహ్మకు రిజంబు ముఖ్యంబు, సత్త్వతమము లప్రధా
 నంబులు; హరునకుఁ దమంబు ప్రధానంబు సత్త్వరిజంబు లముఖ్యమ్ములని చెప్పి
 వెండియు, 838
- చ. అగుఱుఁడు నాకు నెయ్యెడల నారయరాఁడుమునీంద్ర! మోహముం
 దగులకుమయ్య నాదుకతనన్ గనుఁగొంటివికాదె మాయ, దా
 ని గణనచేయ శక్యమగునే? యది చేసెడి వింతచేష్ట లొ
 క్కగతి నెసంగ కద్భుతముగాఁ గనుపట్టు ననేక భంగులన్. 840
- గీ. అని హరివచించె నని చెప్పెననను నాకు, నారదుం డంత నేమ నానంద మెసఁగ
 మరల నాతని నడిగితి మాధవుండు, మగుడ నీకేమి చెప్పి యరిగెనొ చెప్పును. 841
- వ. అనవుడు నారదుం డిట్లు నట్లు బోధించి గరుడు నెక్కి తన నివాసమ్మున కరు
 గుచు నన్నుం గాంచి యిట్లనియె. 842
- క. నాతో వైకుంఠమ్మున, కేతెంచెదో? లేక నీ యధేచ్ఛ నరిగెదో?
 వే తెలుపుమన్న నరిగితి, నాతని యాజ్ఞ గొని సరసిజానమకడకున్. 843
- గీ. అరిగెఁ దనయంత వైకుంఠ మబ్జనేత్రుఁ, డేను జరిగిన వృత్తాంతమెల్ల దలఁచి
 కొంచుఁ జింతాతుంతఁ దలవంచయుండఁ, దండ్రి యిట్లనె ననుఁగాంచి దయదలిర్చు.
- క. ఎక్కడి కేగితి? చింత, న్నెక్కినఁ గతమేమి? తెల్పు నీ కస్వాస్థ్యం
 బెక్కడిది? యెవరి వంచనఁ, దక్కితి? వేయద్భుతం బొదవె నేమాయె. 845
- వ. నావుడు నే నిట్లంటి, మహాత్మా! విష్ణునిచే వంచంపంబిడి శ్రీతన్వంబిది యందు

ననేకవర్షములు పుత్రశోకాదిదుఃఖము లనేకమ్మ లనుభవించి మరల సతనిచే
బోధింపఁబడి సరోవరస్నానం బొనరించి పురుషుండ నైతి విష్ణుయాబలం బెట్టిదో
యెఱుంగ నని కాకున్నయది. తజ్జన్మమున నాకుఁ బూర్వజన్మవిజ్ఞానం బింతయుఁ
గనుపట్టకుండె, దీని నెట్లు జయింపనగు నని యోచింతు నీ వెట్లీడ్చని జయించి
మించితో నా కాయపాయంబు తెలుపుము నాపుడుఁ జతురాననుం డిట్లవియె. 846

చ. హరిహరులున్ సురాసురులు నన్యులు మౌనులు నేను మాయవై
ఖరి నొకయించుకేనిఁ గనఁగాఁ దగువారము కాము శోకముం
బొరయకుమయ్య యయ్యది విమోహితులం బొనరించు నందఱు
గరము సృజించి పెంచును జగం బదఁగించు నొకింతలోపలన్. 847

క. జనకుండిటు బోధించినఁ, జనుదెంచితిఁ దీర్థయాత్ర సలుపుదు విట కీ
పును గౌరవనాశన సం, జవితము దుఃఖంబు మఱచి స్వస్థతఁగనుమా. 848

క. కృతకర్మము లనుభవగతి, న తఱుఁగు నీ కేల మవమునన్ జింతఁగొవన్
ధృతిఁ గాల మిచటఁ గడపుము, గతమునకుం జింత పేయఁగాఁ దగ దేరుకా.

వ. ఇట్లు నాకు బోధించి నారడుం దరిగెఁ; బిమ్మట నే నాసారస్వత కల్పమునఁ
దత్సరస్వతీతీరమున నుండి యీ భాగవతము గాలక్షేపార్థం బొనర్చితి. 850

క. ఇది నానాభ్యాసయుతం, బిది సంశయనాశకారి యయ్యది మోక్ష
స్వద మిది వేదప్రామా, జ్యోదమై తవరారు వినుము నరనాథమణీ. 851

గీ. దారుమయమైన పాంచాలిఁ దనదుకరము
నందుఁ గొని యైంద్రజాలికుం దద్భుతముగ
నర్తనంబొనరించుచందమున జగము
నెల్ల నాడించు మాయ యోనృపవరేణ్య. 852

వ. సదేవాసురమానుషంబగు నీ జగంబు బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతమును బంచేంద్రియ
యుక్తమును మనశ్చింతానువర్తనంబును నని యెఱుంగునది. సకలమునకును
మాయాసముద్భవమైంబగు గుణములు కారణంబు లయ్యవి భిన్నభిన్న స్వభావ
ములు. కారణగుణములు కార్యమున సంక్రమించుట శాస్త్రసమ్మతం బగుటఁ
బురుషుండెల్లప్పుడును దద్యుక్తుండ కానెఱుంగుము తంతు రహితంబగు సతి
యును మృద్విరహితంబగు ఘటయునుంబోలె దేవతిర్యజ్ఞునుష్వాదుల నొక్కెడ
నేనిఁ ద్రిగుణరహితుండు కల్లె. 853

- క. శ్రీనాథహరవిరించులు, భూనాయక : త్రిగుణయోగమునఁ బ్రీత్యప్రీ
త్యానందకూనృతలఁ దా, మూనుడు లెల్లప్పు డింతయును విక్రమగున్. 854
- వ. బ్రహ్మ సత్త్వగుణసంపన్నుండగు నెడ శాంతుండై సమాధిపంతుండై సర్వభూత
ములయెడఁ బ్రీతిగలిగి వర్తించు, సంత సత్త్వం బెడలి రజం బావరించిన నెల్లె
డలఁ బ్రీతిమావి మోయాపుడై యుండు, నల్ల తమోగుణావిష్టుండై విషాద
యుక్తుఁడును మూఁడును సగు; హరిహరులును నిట్టిరయని యెఱుంగుము. 855
- ఆ.వె. చంద్రసూర్యసంశసంభవులగు రాజ, వరులు మనువు లెల్లసురలు నరులు
గుణము లనుసరించి గొనకొని చరియింతు, మాయఁబడనివాఁడు మహానిలేడు.
- క. భూనాథ! దేహి మాయా, దీనతఁ బాతంతుఁడగుచుఁ దిరుగున్ సంవి
తై నెగడెడి పరతత్త్వం, బే నెల వమ్మాయ కనుచు నెఱుంగుము పేర్మికా. 857
- వ. సంవిద్రూపిణియగు పమేశ్వరి స్వాయత్తంబగు నమ్మాయ నెల్లప్పుడు జీవం
బులవైఁ ప్రేరేషించుడు. 858
- క. కావున మాయాయుత న, ద్వేషికా ధ్యానించి మ్రొక్కి తేఁకువకలిమికా
భావించి పూజ చేసిన, కోవిదులకు ముక్తి గల్గుఁ గురుకులతిలకా. 859
- క. తమఁ గొల్పెడివారలపై, నెనరునఁ దనమాయ నఁడచి నిఖిలేశ్వరి ము
క్తి నొసంగఁ జాలు శుభదృ, ప్తినినిగుడఁగఁజేసి ప్రోచు శీఘ్రముగ నృపా. 860
- క. భువనంబు మాయ దానికి, శివదాయని శక్తి రాజ్ఞి, చెల్లుం దానన్
భువనేశి యనెడి నామం, బివితథముగ నప్పరాంబ కాగమహితమై. 861
- ఆ.వె. ఆపెయందుఁ జిత్త మమరినవానికి, నవనినాథ సుసదాత్మకంబు
మాయకతన నేయపాయంబు గల్గు న, ద్దాని నడఁపవలయుఁ దనిలి మొదల. 862
- గీ. సచ్చిదానందరూపిణి నకలజనని, దక్క మాయ నడఁప నితరులు గారు
సూర్యచంద్రవిద్యుత్ప్రభాకులఁ దక్కఁ, దమ మడంగునె తిమముచేత నరనాథ.
- క. మాయేశ్వరియై సంవి, తై యలరుచు స్వప్రకాశ మలవడునంబన్
బాయక కొలువందగు న, మ్మాయాగుణ మాగుపొంటె మానవనాథా. 864
- క. ఇది వృత్రాసురహరిణము, మొదలుగ నీ యడుగు ప్రశ్నము కుత్తర, మి
య్యది యీ పూజామునకుం, బొదలున్ బూర్వార్థమగుచు భూవవతంసా. 865
- క. ఇందెల్లయెడల నప్పుర, సుందరి మహిమమ్ము వొలుచు సౌలవక దీనిన్
మందుల కిడఁ దగ దియ్యది, విందగుఁ బరశక్తి భక్తి వివళులకెల్లకా. 866

ప. ఇయ్యది భక్తునకును శాంతునకును శిష్యునకును జ్యేష్ఠపుత్రునకును నొసంగఁదగు రహస్యమును పేదతుల్యమును సకలకథాసారమును సత్ప్రమాణానువిధమును సగు పురాణంబు దీని భక్తియుక్తుండై పఠించు సరుండు జ్ఞానియు ధనియుం గాఁగఁగ దని వ్యాసుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పెననుటయు.

867

స్కంధాంత పద్యములు.

చ. ఆహుమహాత్మని త్వవినయాదివిభాసురః భాసురాగ్రగ
జ్యః సమవనేకశిష్యజననందనచందనవృక్షః ధర్మవ
ర్ధసచరితాల వాలః విబుధప్రకరస్తవనీయకీర్తితా
జనః జననాధమోవిలినదృఢపద్మః మహామహోన్మితాః

868

క. ఆంగజవైరిశిరస్సం, సంగిధువీభంగభంగసంధానచణా
భంగుః వాగ్విజితప్రా, సంగికజనసార్యభౌమః సమ్మతనామా.

869

మాలిని. వితరణగుణశాలీః విద్యదంభోజహేళీః
కృతసుకృతవిశేషాః కేవలాద్వైతభూషాః
నతదురితవినాశాః నవ్యకీర్తిప్రకాశాః
దృఢనితతశరణ్యాః ధీరవారాగ్రగణ్యాః

870

గ ద్యః.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ షష్ఠస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

సప్తమస్కంధము.

పరతత్వాదరః విస్తరిత, తరపాండిత్యప్రకర్ష దర్శితకర్షణ

భరణః కలుషాపహరణః వి, తరణగుణనిదానః బ్రహ్మతత్వాదీనః ।

1

ప. అవధరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుం గాంచి యవ్వలికత నొడుపు
మనుడు నక్కథకుం డిట్లను నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమే
జయుం డీట్లనియె.

2

చ. హిమకరుఁడు దివాకరుఁడు నేరికి వంశకరుల్ క్రమమ్ముగా
నమలినకీర్తులై వెలయు నమ్మహిపాలర యోగ్యతల్ వినం
గ మనముపుట్టె శక్తివరకంజరతుల్ గద వీర, లిట్టి యు
త్తములచరిత్రకన్న భుభదం బింక నెయ్యది మానసతమా.

3

ప. నావుడు వ్యాసుండు ప్రీతమనస్కుండై, నరేంద్రాః సూర్యచంద్రవంశజులయు
వన్యులయు జన్మమ్ము లాదిగ నఖిలంబును విస్తరించెద నాకర్షింపుము.

4

బ్రహ్మోద్యుత్పత్తి.

గీ. ఆజ్ఞారోచను నాఖియం దవతరించి, మించితవమున దేవి మెచ్చించి వరము
గైకొని జగంబు సృష్టింపఁగాఁ గడంగి, మనుజుల సృజింపలేక యవ్వనజభవుఁడు.
ప. మనమ్మున బహుభంగుల యోజించి మరీచ్యంగిరోఽత్రివస్థిపులహక్రతుపులస్త్యు
లను మానసపుత్రుల నేడ్వరఁ బ్రథమమ్మున నొనరించె, సంత రోషమ్మువలన
రుద్రుండును సుత్యంగమ్మువలన నారదుండును సంగువమ్మున దక్షుండును సుదృ
విందిరి. తక్కుఁగల సనకాదులును బ్రహ్మమానసపుత్రులకా నెఱుంగునది, వామాం
గుప్తమునుండి దక్షవత్సీయగు వీరిణి జనియించె.

6

గీ. మఱియును నసిక్కి యనఁగ విమ్మగువ కింక

నొక్క నామమ్మ గల దీపె కుద్భవించె

మరల నారదుఁ డనుడు నమ్మాని కిట్లు

లనియె జనమేజయుఁడు సంశయంబు గదుర.

7

క. వీరిణికి దక్షనకు న, న్నారదుఁ డేకారణమ్మునకా జనియించెన్

ధీరుం డతనికిఁ బూర్వశ, రీరం బెటు వోయె నెట్లు మృత్యువు దొడరెన్.

8

ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను జనస్తుత : ధాతయనుజ్ఞ దక్షిఁడుం

జేవ గలట్టి పుత్రుల సృజించెఁ గళత్రమునందు నైదువే

లావిమలాత్మ లందఱును నాత్మజులకా సృజించి సృష్టి నెం

తే వెలయించు నయ్యెడల నిట్లనె నారదమౌని వారికిఁ.

9

వ. భూప్రమాణం బెఱుంగక మున్న ప్రజాసృష్టిం బొనర్చు బాలికులగు మీర లవహాస్యత

నొందుట నిక్కం బనవుడు నా హర్యకులు తమలోఁ దమరు మునివచనంబు

విశ్వాసార్హంబని యెంచికొని భూప్రమాణం బరయ నందఱును బయలువెడలి నలు

దిక్కులకుం జనినంత దక్షిండు పుత్రు లేగుటకుఁ జింతించి మరల గొందఱ

నక్కార్యంబునకుఁ బుట్టించిన వారు తదాజ్ఞుజేసి సర్గంబున కుద్యమింపనెడ

నారదుండు యథాపూర్వమ్ముగ వారలం జూచి పలుకుడు వారలును దద్దవన

మోహితులై భూప్రమాణం బరయ నరిగిన దక్షిండు తత్పుత్రవిరహమ్మున శోకా

ర్తుండై నారదురి గంచి,

10

క. నాకొమరుల నిటు చేసిన, నీకయ్యెడి గర్భవాసనిపురదశ నా

తే కొమరుఁడ వగు మనుచుకా, వేకనలి శవింపఁ బుట్టె వీరిణి కతఁడున్.

11

వ. పిమ్మట దక్షం డఱువదిమంది కిన్నియల సృష్టించి యందుఁ బదుమూగురఁ

గళ్యపునకును బదుగుర ధర్మనకును నిరువదియేడ్వర సోమునకును నిరువుర

భృగువునకును నల్వర నరిష్టనేమికిని నిరువురఁ గృశాకులనకును నిరువుర నంగి

రసునకును విచ్చిన నవ్వారల కందఱును సంతానం బుద్భవించె.

12

క. వారల కుదయించిన య, వ్వారలు నవ్వారిసుతులు బలియురు శూరుల్

ధీరులు పరస్పరమ్మును, వైరులు మర లనురు లగుచు వర్ధిలిరి నృపా.

13

క. నావుడు జనమేజయభూ. మీవిభుఁ డిట్లులను దెల్పుమీ రవికులమం

ధావిర్భవించి ధర్మ, శ్రీ వెలసిన సృవపరుల చరిత్రము నాకుకా.

14

వ. వ్యాసుం డిట్లను, నరేంద్రా : మున్ను నారదుండు నాకెఱిగించిన తెఱంగునఁ దెల్పెద నాలింపు మొక్కనాఁ దతండు నేను దపం బొనరించు నరస్వతీతీరమ్మున కరుదెంచి న నమ్మహామహు నర్హ్యపాద్యాదికృత్యమ్ముల నర్పించి యాసనస్థితుఁ గావించి యిట్లంటి, 15

గీ. పావితుఁడనైతి నీరాకఁబట్టి యేను, సప్తముం డగు మనువువంశమునఁ బుట్టి జగతి పాలించురాజులదరితములను, వినవలఁతు ననఁ గరుణించి మునివరుండు.

వ. నన్నుం గాంచి యిట్లు చెప్పం దొడంగె. 17

క. విను నత్యవతీసుత య, వ్యవజాజువినాభిఁ బుట్టైఁ బ్రథమమ్మున న వ్యవజాసనుఁ డీజగమున, కనఘం దాతండ్ కర్త యఖిలవిధములన్. 18

వ. సర్వశక్తియుక్తుండును సర్వజ్ఞుండును నగు నన్నులవ పదివేల వత్సరంబులు తపం బొనర్చి పరదేవతానుగ్రహంబు వడసి శుభలక్షణలక్షీతులగు మానసపుత్రుల ననేకుల సృజించె; నందు మరీచి యధికుండై సృష్టియందు నేర్పరియై మించె, నతని కొమరుండు కళ్యఘఁ దతనికి దక్షసుతలు పదుమూగురు భార్యలై రి. 19

సూర్య వంశ విస్తారము.

గీ. కళ్యఘన కుదయించి రక్కాంతరిండు, సురలు నసురులు యక్షకిన్నరు లురగులు మనుజులును బతువులుఁ బక్షులును గ్రమముగ, దాన నీసృష్టి కాళ్యపినా నెనంగె.

వ. అందు దేవతలలో సుప్రసిద్ధుండగు వివస్వంతుని కొమరుండు వైవస్వతమనువు, తత్పుత్రుం డిక్ష్యకుం దతనికతమ్మున సూర్యవంశంబు విస్తరించె; నితనికి నెననుండు తమ్ములు గలరు. వీరి నామమ్ములు నాభాగుండును ధృష్టుండును శర్యాతియు నరిష్ట్యంతుండును బ్రాంకుండును నృగోద్దిష్టుండును గరూఘండును బృషధ్రుండునని చెప్పంబడు వీరలు మానవు; లిందు జ్యేష్ఠుండగు నిక్ష్యకునకుఁ బుత్ర శతకంబు వొడమె నందు మొదటివాఁడు వికుషీ యనంబడు నాభాగునకుఁ బుత్రుం డంబరీషుండు మఱియు ధృష్టనివలన నుదయించిన క్షత్రంబు బ్రహ్మభూతమ్మును బ్రహ్మకర్మరతమ్మును సంగ్రామకాతరమ్మును నాయె. 21

క. అనఘుండగు శర్యాతికిఁ, దనయుం దానర్తుఁ డనంగఁ దనరున్ దరుణీ జనరత్నంబు సుకన్యా, వనజముఖి తనూజ యగుచు వఱలె నరేంద్రా. 22

- వ. శర్యాతి యక్కొమిరె నంధుండగు చ్యవనున కిచ్చి వివాహం బొనర్చిన నాపె శీలం
మితన నశ్వనులవలన నతండు సులోచనుండయ్యె నన జనమేజయుం డిట్లనియె.
- చ. చ్యవనునకుఁ మునీంద్రునకు నంధుని కేగతి నిచ్చె నా నృపా
లవరుఁడు రూపశీలగుణలక్షణముల్ గలయట్టి కన్య ని
క్కువలయమం దరూపిణియుఁ గుత్పితశీలయు నై నపుత్రినే
ని వరున కంగహీనునకు నిక్క మొసంగెడి తండ్రు లుండిరే.
- వ. అన నతం డిట్లనియె. 25
- క. ఆర్యుఁడు నై వస్వతసుతుఁ, ధర్యమపౌత్రుండు సంపదాధ్యుం డగునా
శర్యాతికి నాలుగు వేల్, భార్యలుగల రందలు ననవద్యచరిత్రల్. 26
- క. అందఱుఁ డ్రేషము గలవా, రందలు రూపమున మేలు లంద అతనికిఁ
విందులు వాలకెల్లను, నందన యొక్కర్తు దగుఁ గనందగు పేర్పిఁ. 27
- వ. అక్కిన్నియ సుకన్యయును బరఁగు నత్తల్ దరియందుఁ దండ్రికిని దల్లులకును
ద్రేమం బధికం బగుటఁ జేసి యాపె యెక్కుడగు గారాబమ్మనఁ బెడుఁగుచుండె.
- ఉ. మానసనన్నిభం బనుపమానజలంబు నమ స్తవక్షిసం
తాననివాసభూమి నముదంచితపంచవిధాబ్జసంగతం
దై నిఖిలాగమాకరతటానుగతంబు తటాక మొక్కఁడిం
పొ నలభూమిపాలు నగరాంతికిమం దశిరాజినేవ్యమై. 29
- క. అవిరళ పాదపవృతత, తనవిధవిషయమందు విజనసంస్థితుఁడై భా
ర్గపుఁడు తప మాచరించెన్, జ్యవనుం డనుమోవి యంబ సంతనమందఁ. 30
- క. మానము గొని జలపానం, జేవియు నొనరింపకే జితేంద్రియుఁడై యొం
దే నేమూవి యంబఁ. ర్యానించు నతండు నాకు వయ్యెఁ గ్రమముగఁ. 31
- క. తనగాత్రం బిటు వల్పి, కనిశృతమై మేటిమంటిగడ్డ విధమునఁ
దనరి లతావేష్టితమై, పరుపడియుఁ బివీలికాదిభాజన మగుడున్. 32
- వ. ఒక్కంతయుఁ జలింపక యమ్మహానుభావుం డుగ్రతపమ్మననుండెఁ గొందొక కాల
మ్మనకు శర్యాతి సుందరీబృందనహితుండై యక్కొసారమ్మునఁ గ్రీడ లొనరింప
నేతెంచి యాష్టవిహారమ్ము లొనరింపుచుండఁ దోనేగిన సుకన్యయుఁ దననెచ్చెలులం
గలసి యందంద పుష్పాపవయంబు నలుపుచుఁ జంచలయుంబోలె నవ్వనమ్మునం
గ్రుమ్మరునది యొక్కెడఁ జ్యవనునివల్పికంబు దిలకించి క్రీడాసక్తింజేసి తత్సమీ
పమ్మున కరిగి.

క. దానికా దృష్టి నిగుడ్చుకా, గానంబడెఁ గాంతియుగళి; కవి కంటకముకా
బూనియుఁ దానిఁ ద్రవ్వఁగఁ, దానేగుడుఁ జ్యవనుఁడంత దానిం గవియెన్. 34

క. కవి కుష్కస్వరమున “నో, వనజానన దీనిఁ ద్రవ్వ వలవదు దూరం
బున కేగుము నేఁ దావన, జనుఁడ” ననన్ విఁనిఁతనఁ జయ్యవ నదియున్. 34

ప. డగ్గఱ కరిగి దైవప్రేరణమ్మునఁ గరికమ్ముంగొని యిదియేమియని త్రవ్వ నతని
నేత్రమ్ములకుం దగిలి బగ్గుమ్ములయ్యె; నంత నత్తలోదరి యెంత చేసితినని కొం
దొక వగచియుఁ గ్రీడానక్తి నెప్పటియట్లు గ్రుమ్మరుచుండెఁ; బదంపడి చ్యవనుండు
బగ్గులోచనుడై వేదన సహింపక శోకించుచాలో వైన్యాదినహితమ్ముగ రాజునకు
శక్యన్ముత్రబంధనం బలవడిన వైనికులు రాజునకు విన్నవించుటయు శర్యాతి
యిందఱకును నొక్కపెట్టి విల్లగుట కేమికతంబని చింతించుచు గృహంబరిగి
యెవ్వఁడీ దుష్కృతంబొనర్చెనని శంకించి వైనికుల కిట్లనియె. 36

క. ఈపురి నవిదమ్మునఁ దగు, వాపికిఁ బశ్చిమమునం దపమొనర్చు మహా
తాపనుఁడు చ్యవనుఁ డమ్ముని, కేపాటియుఁ బీడఁ గొల్పిరే యెవరేచిన్. 37

క. ఎఱిఁగి యెఱుంగక తత్త పోవృద్ధువృద్ధు, నెవ్వఁడేనియుఁ బీడింప హేలనఁబ
వైఁచ కమ్ముని మన కిట్టికా న్ని చేసె, నెవ్వఁ డపరాధి వాఁడు మీకెఱుగ రాఁడె, 38

ప. అవి వారిల న.దఱ నయమ్మున భయమ్మున నన్నరవడం డడుగ మనోవాక్కాయ
కర్మముల యెంచుకేని దోషంబు మే మెఱుంగ మెఱుంగ ముచుడు నవ్వారి నతండు
దండింప మొదలు పెట్టిన నయ్యది సుకన్య విని పీడ్యమానంబగు జన.బు నీక్షించి
దుఃఖితుండగు తండ్రి కిట్లనియె, నయ్యా! ఎనమ్మునఁ గ్రీడింపనేగిన నాకు లతా
వృతంబై రంధ్రద్వయనమన్వికంబగు నొక్కవల్మీకంబు గన్నట్టె. 39

గీ. అందు ఖద్యోతరీతి నింపొందు రెండు, జోతు లగువడ నేనును సూచిఁ బొడిచి
నూత నయ్యది జరిదిగ్ధ మయ్యె నదియుఁ, గాక హాహనినాద మొక్కండు వెడలె.

క. మందమ్ముగు హాహారవ, ముందగ విని నిష్ఠయమ్ము మొనయఁగ నే నం
తం దరలివచ్చితిని సూ, చిం దేనిం బొడచితిని వచింప నెఱుంగకా. 41

ప. నావుడు శర్యాతి యయ్యదియ మునికి హేలనం బని యెంచి నెట్టిన వప్పుట్టకడ
కరిగి తపోవృద్ధుండును దుఃఖితుండును నగు సమ్మోని గాంచి తచ్చరీరావృతం
బగు పల్మీకంబు దెలించి దండప్రణామం బాచరించి వినయమ్మున నిట్లనియె. 42

- క. తెలియక మత్పుత్రిక నీ, న్నలయించినపనికిఁ గోప మందక తగు నీ
తలదృష్టి మనువఁగోరెద, నలమునె కోపంబు తాపసాగ్రణులందుఁ. 43
- ఉ. నావుడు మోని వల్కు జననాథః యొకింమక యేనిఁ గోపమున్
భావమునందుఁ జేర్చ నొకపట్టుననై న, భవత్తనూజ నా
కీచిధి నేత్రపూత మొలయించిన దానికిఁగా లభించె నీ
కీచికలత్వః మేను శపియించితి నందుఁ దలంపఁబోకుమీ. 44
- క. అపరాధం బొందెఱుగక, తప మొనరుచు శక్తి భక్తతతి తెవ్వారే
వవకారం బొనరించి ను, ఖపకుట చొప్పుడునె హరుఁడు కనలకయున్నే. 45
- క. ముదునలిని గ్రుడ్డివాడ న, నద నోరాజేంద్రః యెవరు నా కిఁకఁ బరిచ
ర్యఁ దగం జేయుదు రని దీ, నదశఁ వగఁజెందు మునికి నరపతి వలికెన్. 46
- క. మునివర్యః చాలినుదట, ననిపెద సేవకుల నీకు ననుగుణముగ పే
వ నొనర్పఁగః నిఁకనైనన్, మనముచఁ గోపమ్ము విడిచి మన్నింపుదయన్. 47
- చ. అనవుడు మోని వల్కు. నకటా కడు గ్రుడ్డికి నాకు నే గతిఁ
బనుపడు నిష్ట యే మొనరుపం దగువా రగుదుర్ త్వదీయులౌ
ననుచరుః లింతయేల? విను మాతృజనిమ్ము మదీయసేవకుఁ
దనిసి తపమ్ము చేసికొనెదఁ సుఖ మబ్బేడి దీన నీ కొగిఁ. 48
- క. నీకొమిరె సేవసేయ న, నాకులగతి నేదవ మ్మొనర్పు కొనెద నీ
తే కాదు నీడు సైనిక, లోకమ్మున కెల్ల సుఖములు గలుగు దీనన్. 49
- క. జనవరః జమాపణఁ గో, రినవాడవయేని న్యాయరీతిని నీ పు
త్రి నొసంగి పెండ్లి సేయుము, మునినగునా కిడఁగ శంక మొనయుట తగవే. 50
- క. అనవుడు శర్యాతియు న, మ్మునివాక్యము వినియు మిగుల మనుకొను చింతన్
మునిఁగి యెడతెగని యోజన, గొని యిటు నటు చెప్పఁడాయెఁ గువలయనాథా. 51
- చ. ముసలికి గ్రుడ్డికిఁ మిగుల మోటునకుఁ సురకన్యవోని నా
దుసుత నొసంగి పౌఖ్యములఁ ధూఁగఁగ నిప్పు యొనర్చుటెట్లు? లా
త్మసుఖముగోరి యెవ్వఁడును మంచియుఁ జెడ్డయు నేర్చువాఁడు పు
త్రిసుఖము వాపి కాపురము ద్రెళ్లఁగఁజేయునె కీర్తి రోయునే. 52
- గీ. అక్కటా! కడు వృద్ధుని నందు నెడ్డి, నికనిఁ బతిగా వరించి పంచేషణాణ
వివశయై యొప్పు మత్పుత్రి వేగునెట్లు, బ్రతికియున్నంతకాలంబు ప్రభకుఁ దక్కి.

- చ. తమ కనురూపులౌ పతులు తారసమైనను మేటియందచం
దములు గలట్టికామినులు దక్కొరులన్ గవఁగూడనెఁత్రు దు
ర్గమగుజన్మనమ్మున నొకం డిటువంటికురూపి భర్తగా
నమరినఁ జెప్ప శక్యమె యహల్య సురేశ్వరుతోడఁ గూడదే. 54
- క. సురపతిచే వంచితయౌ, తరుణిం గౌతముఁ డెఱింగి తా శపియింపఁ
బరమార్తిఁ జెందె నాడుకొ, మిరె పీయంధున కొసంగ మేలెటు లబ్బున్. 55
- చ. కావున నననుగుణదాంపత్యమునకన్న హేయంబు వేఱొందు లేదని నిశ్చయించి
యమ్మని కీబద్ధి రాక విమనస్కుండై తన గృహమ్మున కరిగి మంత్రులం బిలిచి
యిట్లను. 56
- క. ఆరయుఁడు మత్సుక నమ్ముని, వరునకు పీవలయుఁ గానిపక్షమునం దా
తురత నిడుమలం బడవలె, నిరుదెఱఁగుండక్క నన్య మిం దొకఁ దున్నే. 57
- చ. నావుడు మంత్రులు రాజేంద్రః, దుర్బగుండగు నమ్ముని కిక్కన్య ననన్యసామాన్య
లావణ్యగణ్య నొసంగుట మాకును ననభిమతంబయని చెప్పు నా సమయమ్మున
వారి యింగితం బెఱింగి సుకన్య యట కేఠించి యిట్లనియె. 58
- ఉ. నాకొఱ కింతయాపద గనందగునయ్య, నరేంద్రః నేన య
వ్యాకులలీల నేగి మునివర్యని మత్స్కృతదుష్కృతక్రియా
పాకృతనేత్రు సుద్ధరకృపాయుతుఁగా నొనరింతు నాత్మదా
నాకలనమ్మునన్ సుఖము లందుము స్వస్థత చెంది నావుడున్. 59
- చ. అవనిపుఁ డిట్లు పల్కు సచివాసుచరుల్ వినుచుండ; నక్కటా,
శివశివ! యెట్లానరెదవు పేవన చువ్వననుండు నిల్చి యా
చ్యవనున కక్షిహీనునకు సంతతకోపికి వృద్ధమూర్తికిన్
గువలయనేత్ర! మత్సుఖము గోరి నినుఁ ముదిహొని కిత్తునే. 60
- క. యదాన్యసమృద్ధునకుఁ, సునిశితమగు వయసుగల్గు సుందరునకు నం
దని పీదగు జనఁఁడు ని, ర్దమనకు ముదునలికి నితుట ధర్మంబగునే. 61
- క. ఉటజమ్ముననఁట కాపుర, మఁట ముదునలి కోపియానగు నందఁడఁట య
క్కట! నాతనయకుఁ బిలియఁట, మటియించిన నాకుఁ బుట్టగతు లెట్లుండున్. 62
- క. ఆమ్మా! విను మేమను రా, జ్యమ్ముమ వమ్మైనఁ గాని జంతుగొనఁ ని
న్నమ్ముదునె దీనికై నే, శ్రమ్ములలేకున్న మునలితపసికి నేనై. 63

వ. అవశ్యమ్మును గాఁదగు కార్యమ్ములు కాకమాన వప్పట్ల నేను దైర్యంబు విడువ
నని పల్కాతండ్రికిఁ బ్రసన్నవదనయగుచు సుకన్య యిట్లనియె. 64

సు క న్యా చ్య వ న వి వా హ ము.

చ. జనవర ! యిట్టులాడుటయు సమ్మత మెట్లగునయ్య లోకపా
వనుఁడు మహామహుండు మునివర్యుఁడు వృద్ధననేల ? నిత్యనే
వన మొనరించుదాన సుఖవాంఛ యొకింతయు నాకు లేదు భూ
జనులకు నెల్ల నాకతన సౌఖ్యము గల్గుట యొందు చాలదే 65

క. వనమున నమ్మునివరు నే, వనమునఁ దగులొంది భక్తిపరవశనై యా
తనిమాట కడ్డుసెప్పక, జనవర నీకుఁ యశంబు సంపాదించున్. 66

వ. అను నబ్బొం నిశ్చయమ్మునకు మంత్రులును నృపాలుండును బరమాశ్చర్యంబు
నొందిరి. పదంపడి శర్యాతి యమ్మునిపాలికిం జని నమస్కరించి, మహాత్మా !
మత్పుత్రి నొసంగెద ననుగ్రహించి గ్రహింపుచుని విధివిధానంబుగ వివాహంబొన
రించిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుండై పరివారింబు గ్రహింపక కేవలకన్యాపరి
గ్రహం బొనరించె నంత నైనికులకును రాజునకును సౌఖ్యంబు వాటిల్లె నిట్లు
మునికిఁ దన్నొసంగి జనకుండు గృహం బేతెంచు నయ్యువసరమ్మున సతినికి
సుకన్య యిట్లనియె; నయ్యా ! నా యీ భూషణంబులు గొని నాకు నజినంబును
వల్కలంబును నొసంగుము. 67

౪. మునివత్సీ వేషమ్మును, గొని నీకుఁ సద్యశంబు గూర్చు మఱి నా
కును బరమగూర్ప నిస్సా, వనువిమదికి వచ్చునట్లు వర్తింతునిటన్. 68

క. అనసూయ యత్రకి వసి, ప్థవకు నరుంధతియుఁబోలె సుగుణుండగు ని
మ్ముని కేను బ్రీతిగొల్పెద, నవఘా ! నీ వింకఁ జింత నందకు మాత్మన్. 69

వ. నావుడు శర్యాతి యశ్రువులు కన్నుల మరల నక్కన్నయకు నజినంబును వల్క
లంబును నొసంగె. 70

గీ. భూషణములెల్ల దులిచి యప్పువ్వుబోడి, యంత మునివేషధారిణి యగుడుఁ గాంచి
జనపరుని భృత్యులెల్ల రోదన మొనర్చి, రదివ యక్కన్నె శీల మే మనఁగ వచ్చు.

వ. ఇట్లు మునివేషధారిణియగు తనసుతకుం జెప్పలేక చెప్పి సరివారమ్ముగ శర్యాతి
నగరంబున కరిగె, నంత నమ్మగువ పతిపేవా పరాయణ గావున, 72

సీ. నలుదిక్కులకు నేగి నానావిధమ్మలౌ , ఫలమాలములు దెచ్చి పజ్జనుంచి
యగ్నుల నలరింప ననుగుణంబగు సమి , జ్ఞాంబు శుష్కంబు సంతరించి
తిలలును గుళలును దెచ్చి తోమిన కమం , డలువుతో జత గూర్చి తెలన నునిచి
యుష్టోదకస్నాన మొనరింపఁగాఁజేసి , యజినంబు పఱచి యం దల్ల నిలిపి

గీ. యనఘ ! యిక నిత్యకర్మమ్మ నాచరించు
కొను మని వచించి కర్మాంతమునఁ గరమ్మ
వట్టికొని సంస్తరణమున నట్టె నిల్చి
మునికి ననుగుణమైన భోజనము వెట్టు.

73

శా. నీవారాన్నముఁ గందమాలఫలముల్ నీరేజవత్రాక్షి యెం
తేవేదక్కున్ భుజియింపఁబెట్టి తగుతృప్తిం జెందఁగాఁజేసి పైఁ
గావించున్ గరపాదశుద్ధిఁ బిదపన్ “గైకొమ్ము తాంబాంమో
దేవా” యందు నొనంగు నాననము పొందించుకాగరాధారమై.

74

క. పిమ్మటఁ దదాజ్ఞఁ గొని దే, హమ్మున్నిలువంగఁదగు ఫలాహార మ్మ
క్కొమ్మ గొని సత్వరమ్ముగ, నమ్ముని సన్నిధికి వచ్చి యతివినయమునన్.

75

క. పాదమ్ము లొత్తుదునె యని, యాదర ముట్టిపడ నడిగి యమ్మునిమణి శా
మోదమ్ము సంతరింపుచు, దాఁ దడయక యట్లొనర్చుఁ దగియెడిరీతిన్.

76

వ. అంత సాయాహ్నంబగుడు హోమమ్మునకుఁ దగిన సంభారమ్ములు సంతరించి
మధురమ్ములగు ఫలమ్ములం దెచ్చి భుజింపఁ బెట్టి తద్దుక్తశేషమ్ము గుడిచి సున్న
ర్వాస్తరణం బొనరించి యందు శయనింపఁ జేసి పాదసంవాహనంబు నలుపుచుఁ
' గులత్త్రీ దర్శమ్ముల నడిగి తెలిసికొనుచు నతఁడు నిద్రించిన తెఱంగెఱింగి
తచ్చరణనికటమ్మున నల్లనొరగి నిద్రించుచు నప్పుడప్పుడు మేల్కొంచి తగు
నుపచారమ్ము లొనర్చుచుఁ బ్రేమయుక్తమ్ముగ భక్తిసరయజ్ఞయై సేవించు.

గీ. తన్ని వేసవిఁ దాలవృంతమ్ము విసరి
నిదురపట్టెడిరీతి ననిలము గొల్చి
మగువ హేమంతమునఁ జలిమంటవైచి
యడుగు “సుఖమగునే” యని యమ్ముసీంద్రు.

78

వ. బ్రాహ్మముచూర్తమ్మున మేల్కొంచి జలపాత్రమ్ముగొని శౌచార్థమ్ము నిజాశ్రమ
మ్మున కనతిదూరమ్మునకుఁ గొనిపోయి యట దించి తానొక్కకనుమఱుఁగగునెడ

నుండి పదంపడి నన్నిధికిఁ జని కేలువట్టికొని యాశ్రమముఁ బొందించి యాస
నమ్మన నుపవేశించి మృజ్జలమ్ములచే నకనిపాదమ్ములు యథావిధిగఁ గడిగి యాచ
మనమ్మునకు జల మొసఁగి యథోక్తంబగు దంతకాష్ఠమ్ముడెచ్చి యిచ్చి యంత
నుష్టజలమ్ము సన్నద్ధం బొనర్చి యట్లను. 79

ఆ. వె. "ఏమి యాజ్ఞ తెల్పు మిఁక దంత ధావనం

బాయెనే మహాత్మ ? యమలమైన

యుష్టజలము లివియ యొనఁగింపు స్నానంబు ;

హోమనమయ మింక నొక్క క్రతుటికి "

80

క. ఈరీతి ననుదినమ్మును, నారాజతనూజ మొని కాయాసేవల్

గూరిమి నొనరించు నతిథి, వారముఁ దనియించు నెల్లవారును మెచ్చకా. 81

వ. అంత నొక్కనాడు తదాశ్రమమ్మున కనతిదూరమ్మున నున్న తటాకమ్మునఁ గృత
స్నానమై యేతెంచు నయ్యతివ నంతకుమున్నె క్రీడార్థం బట కేగుదెంచిన యశ్వ
నులు గనుంగొని తద్రూపమ్మున కచ్చెరువడి నికటమ్మున కరుదెంచి ప్రీతిపూర్వక
ముగ నిట్లనిరి. 82

క. ఒక్కంత నిలుపు మోజల, ముక్కచఁ యశ్వనుల మేము మోదమ్మున ని

న్నొక్కటి యడిగెద మిక్కడ, కెక్కతమున వచ్చి తేడ కేగెను చెప్పమా. 83

గీ. పంకజాక్షిరొ నీకు నెవ్వఁడు భర్త, యెవని కాత్మజ వకట రెండవ సిరి యనఁ
గలుగు నీ మృదుపదము లిక్కర్కశంపు, నేలఁ బొరసిన మామది జాలి వొడమె.

అశ్వనులును సుకన్యయు సంభాషించుట.

క. కమలాక్షి ! విమానమునకు, నమరెడి నీ కిట్టి యటవియం దంఘ్రిచర

త్వము వొచ్చెట్లు ! దాసి, సముదాయముతోడ నేల చనుదేరవొకా. 85

గీ. రాజపుత్రికవో ? యచ్చరవో ? వచింపు, మేమహాభాగ నినుఁగన్న దిందువదన ?

విన్నుఁ గైకొన్న భర్త వర్ణింపఁదగఁడె, యెవని నీ కల్మ దేవలోకాధికంబు. 86

క. నిను నిత్యము గనుఁగొను నీ, వనమృగముల భాగ్యదశయుఁ బక్షిలపుణ్యం

బును నెన్న శక్యమే ! పా, వనమయ్యకా భూమి నీదు పాదరజమునకా. 87

క. స్తుతిగాదు నీకు నెవ్వఁడు, పతి ? జనకుండెవఁడు ? పద్మవత్రాక్షిరొ ? యా

కృతకృత్యుల దర్శింపఁగ, మతివొడమెన్ జెప్పు వారిమనికి సదయతకా. 88

- వ. అను నశ్వీనులకు సుకన్య లజ్జాక్రాంతయై యిట్లును. 89
- గీ. ఏను శర్యాతికూతుర మాననీయుఁ, దైన చ్యవనమునీండున కనుఁగుభార్య
నంధుఁడును ముడునలి యగునట్టి భర్త, తెల్లపుడు సేవసేయుదు నిచటనుండి. 90
- క. నను నా యనుమతిఁగొని మ, జ్జనకుం డమ్మునికి నిచ్చె సద్య ర్తనుఁ డా
యనఘని యాశ్రమ మల్లది, చనుదేఁదగు మీరలెవరొ సవ్వారిత్రుల్. 91
- ఉ. నావుడు దస్రు లిట్లనిరి నాతిరొ : నిన్నెటులిచ్చెఁ దండ్రి దు
ర్భావుఁడు గ్రుడ్డియౌ ముసలివానికి : భూషణరాజరాజితం
బై వరవత్తభాజనమునై వెలయందగు మేను వల్కల
ప్రావృత మయ్యెనే విధికిఁ బాపముఁ బన్నెము లేదె యక్కటా. 92
- ఉ. నీ సరివచ్చు లేమ సురసీరజనేత్రలయందు నేని లే
దో సరసీరుహాక్షి యెటులోమెదు గ్రుడ్డికి భార్యవై ? కటా :
నీ సౌగనున్ వయస్థితియు నేర్పుమ వమ్ముగ నిట్టులుండ నే
లా : సమకాంతియుక్తుఁడగు నన్య వరింపఁగరాదె యుగ్మలి. 93
- గీ. అంభు వరియించి జవ్వనం బవనయించి, జన్మమును నివ్వలంబుగ సల్పినేరి ?
వల్కలములేడ, నీవేడ, వనమిదేడ !, కొనఁదగదె మాయరువురం దొకొరుని వబరి
- గీ. ఆట్లు వరియించి నందనమందు జైత్ర, రథమునం దెల్లపుడు మనోరథము వెలయఁ
గ్రీడసల్పఁగ రాదె : యీ ప్రోడగాని, వృద్ధు నందుని పేవించి యేమిఫలము. 95
- క. నరపాలపుత్రికవు నీ, కరయంగా రావె తగు విహరింబులు, నం
సరణుఁడు మిట్టివానికా, బొరసినఁ జెడకున్నె యెట్టిపొలఁతికి నైనకా. 96
- గీ. ఫరజలాహరణమ్ముల బడలి మృదుల, మైన నెమ్మేలివాసె యింతైనఁ గనక
విజనమగు నివ్వనమ్మున వృద్ధదాసి, వగుచి మేలనితోఁచెనే యంబుజాక్షి. 97
- క. అను నానత్కులవచనము, లను విని యక్కన్య లోఁదలంకుచు ధైర్య
మ్మును జెంది దర్శ్యమగు రీ, తిని మెల్లన నిట్టులనియెఁ దేకువపేర్మిన్, 98
- ఉ. మీరలు సూర్యపుత్రులరు మీకు సమస్త మెఱుంగవచ్చు ని
ష్కారణ మన్యకాంతనగు సాధ్విని నన్నిటలాడు తొప్పన
య్యా : రవి కళ్యపాత్మభవుఁ డారయుఁగా కఖిలంబు సాక్షియై
ధీరులు మిమ్ముబోఁటులిటు తేకువఁదక్కుదురయ్యె యెయ్యెడకా.

- క. కులకన్యఁగాని నేఁ బుం, శృలిఁగా నధికవ్రసంగసంగతికిం బో
వలవదు మాతాడిన మి, మ్ముల శపియింపఁగల రాజపుత్రికఁజుండీ. 100
- వ. అని సక్రోధమ్మగఁ బల్కు నా సుకన్య వచనమ్ములకు భీతిల్లి యాపెం బ్రసన్నఁ
జేయనెంచి వివయమ్మున నిట్లనిరి. 101
- క. శీలము గల బాలలలో, నే లీలావతియు నీకు నీ డగునే? యో
లోలాక్షి: వరమొసంగెద, మోలింగైకొమ్ము సౌఖ్యమొందుము దానఁ. 102
- ఉ. మమ్ముఁ గపిశ్వరుల్ మిగుల మన్ననసేయుదు రెల్లయందు నం
దమ్మున మేలులంచు విను తన్విరో: నీ హృదయేకు నిట్టి రూ
పమ్మును బ్రాయముం గలుగువానిఁగఁ జేసెదమిందు నొక్కరుఁ
నమ్మతిమై వఁదెదవె చాతురి మీఱఁగ నంచుఁ బల్కినఁ. 103
- వ. సుకన్య విస్తయంబింది యాశ్రమమ్మున కరిగి పడింగాంచి “మహాత్మా! యశ్వీను
లనుసూక్ష్మపుత్రు లిరువురు తటాకంబుపొంతనున్న నన్నుంగాంచి కామాతురులై
యిట్లనిరి. 104
- క. జరయును నందత్వము న, త్వరముగ నెడఁబాపి యస్మదాకారముతో
సరియైన రూప మిప్పుడ, తరళాక్షిరౌ పొసఁగఁజేసెదము నీ పతికిఁ. 105
- క. కోమలి యేకాకృతిఁదగు, మామూగురయందు నీదు మన నెవ్వరియం
దే మరగు నాతనిఁ బతిం. గా మోహింపు మని రిందుఁ గవటంబేమో. 106
- వ. ఇయ్యది నీకు నెఱిఁగింప వచ్చితి భవదాజ్ఞ యెట్లుం లట్లు లొనరించెద”
నావుడుఁ జ్యవనుండు సంతృప్తాంతరంగుండై యిట్లను. 107
- క. దేవత లనత్యవాదులు, గా వలవదు వారియాజ్ఞఁ గావింపఁగ నెం
తే వేగ మేగి యిటకుఁ, రా వెఱి వొనరింపుమా సురభిషగ్వరులన్. 108
- వ. ఆనవుడు నప్పతివ్రత యశ్వీనులకడ కరిగి మీ రొనర్చిన సమయమ్మునకు మత్పతి
యంగీకరించె నయ్యెడ తేతెంచి యట్లొనర్చుఁడనిన నయ్యిరువురును దదాశ్రమ
మ్మునకు వచ్చి యాపె కిట్లనిరి: నీ పతివయఃప్రాప్తికై యుదకమ్మున మునుఁగవ
లయు ననుడుఁ జ్యవనుండు సత్కృతించి యట్లొనర్చి వారిరువురును నతనితో నత్త
టాకమ్మున మునిఁగిరి. 109

చ్యవనునికి యౌవనప్రాప్తి

- ఉ. మూగురు నేకరూపులు సముజ్జ్వలభూషణు లత్యుదారతే
జోగతులై సుకన్య కడుఁ జోవ్యము నందఁగ నీరు వాని తా
రా గజయాన కిట్టులని రంబుజలోచనః యెవ్వఁ డిందు నీ
రాగము గల్గువాఁడు ముగురన్ గని యేరికొనఁగఁ జెల్లదే. 110
- క. ఏకాకారుం నేక, శ్రీకుం నేకన్వరాసుకృతులఁ ముగురన్
రాకామిరె గాంచి యెంతే, నాకులపాటొదవ భర్తతై చింతించుకా. 111
- ఉ. చక్కఁదనిమ్మునన్ వయసుచందమునన్ ముగు రొక్కరూప యిం
దక్కటః భర్తయెవ్వఁడని యారయనో, మరణంబుఁ దక్క వే
తొక్కయుపాయ మియ్యెడల నున్నదె : దస్రలరాకకల్మి నీ
చిక్కు తటస్థమయ్యె నెడసేయఁగ వచ్చునె యింద్రజాలమున్. 112
- క. పతివిడిచి యన్యునిన్ స, మృతి వరియించితినయేని మహి నయశము దు
ర్గతి పరలోకమునందగు, బతిరత లెల్లరును నవ్వఁ బాలగుదుఁ గదా. 113
- వ. అని బహుప్రకారమ్ములఁ జింతించి యిందు జగదంబదక్క శరణంబు లేదని
నిశ్చయించి మనమ్మున నప్పరిశక్తి నిల్చి యిట్లు ద్యానించె. 114
- గీ. సరసిజోద్భవిః శంకరసాద్విః విష్ణు
సతిః సరస్వతిః యాగమజననిః త్రికృతి
కారిణిః త్రిమూర్తిజననిః వికారసూన్యః,
ప్రకృతిః పురుషస్వరూపః నిఁ బ్రస్తుతింతు. 115
- ఉ. ఎల్లర భుక్తిముక్తు లిడి యేలెద పీ వఖిలేశ జ్ఞానులన్
జల్లఁగఁ బ్రోతు జ్ఞానమిడి సౌఖ్య మొసంగెడు పిద్ది నిత్తువో
హల్లకపాణిః కీర్తి, జయ మన్నియు నీ విడువట్టి వజ్ర లా
పల్లవమైనఁ బాయుటకుఁ బాల్యద రంబరొ ? ని న్నెఱుంగమిఁకా, 116
- ఆ. వె ముగురు నొక్కరీతి మొనని రిం దెవ్వఁడు, చ్యవనుఁ డతనిఁ దెలిపి సకలజనని
మత్పుతివ్రతాత్వమహిమంబు నిల్చి కా, పాడుమమ్ము నిన్నుఁ బ్రస్తుతింతు. 117
- వ. ఇట్లు తన్ను మాటికిని సన్నుతించుచు మ్రొక్కులిడెడి యా పరమపతివ్రత నను
గ్రహించి పరాంబ తన్మనోంబుజమ్మునందు నెలకొని దివ్యజ్ఞానంబు నొసంగె ;
నంత రాజపుత్రియు, 118

గీ. సమవయోరూపముల నొక్కసరణినొప్పు, ముగుర నీక్షించి తనపతి నొగి నెటింగి
తైకొనియె నశ్వినులు మోదకలితులైరి, రాచకన్నియ శీలమర్యాద కెంమి. 119

వ. భగవతీప్రసాదమ్మనఁ దనకాంత తన్ను వరించినందులకుఁ జ్యవనుండు సంత
ష్టాంతరంగుండై కన్నులారఁ దన నెచ్చెలిం జూచుచు గమనోన్మథులగు నశ్విను
లకుఁ బ్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. 120

మ. నయనశ్రీ చెడి వార్ధకంబు గొని విన్నాణంబు లేకుంట చే
బ్రియురాలిం గరఁగింప నేరక వనిన్ జెంపేది యున్నట్టి నక
దయకల్మిఁ గని కన్నులున్ వయసు సౌందర్యంబు చేకూర్చి పె
ద్దయు సంసారసుఖాత్ముఁ జేసితిరి మిత్రత్వంబు దైవార్చనం.

క. ఉపకారులైన మిత్రుల, కుపకారము సేయకుండునొగి నెవ్వఁడు వాఁ
డవకీర్తికఁ దానకము బు, జవరీతుఁడు వానిజీవనము విఫలమగున్. 122

వ. కావున మీకుఁ బ్రత్యుపకారం బేమియొనర్తు టవద్వాంఛితంబు వెలువరింపుఁడు
నావుడు మునివరునకు నానత్య లో మహాత్మా మాకు నన్మత్పితృప్రసాదమ్మైన నఖి
లమ్మును గలయదియ మామనోరథమ్మ పూరింప నిచ్చయేని యొక్కఁడు
గలదు వినుము. 123

గీ. ఆమరు లెల్లరు సోమపానావసరము, లందు బహివెట్టి రసమ మమ్మద్వ్యముల
భిషజు లనునొక్కమిషమునఁ బ్రీతిగల్గె, నేని మాకది సాధింపు మిద్దశక్తి. 124-

వ. కనకాచలమ్మునఁ జతురాననుగుఱించి శక్రుండు జన్మంబొనర్చిన తటి మా కీయవ
మానంబు ఘటించె వియ్యది యెడప నీవ సమర్థుండ వనునాశ్వినేయులకుఁ జ్యవ
నుండు ప్రీతుండై యిట్లను. 125

క. మీకతన వయసుఁ గన్నులు, నాకారము గలిగె నాకు ననఘలు మీకున్
బాకారన్ వారింబి ని, రాకులగతి సోమపాన మది నేనిత్తున్. 126

వ. ఇయ్యది మహామహుండగు శర్యాతి నృపాలు ముఖమ్మున నవశ్యమ్మును నగు
ననుడు వారలు సంతష్టాంతరంగులై స్వర్గమ్మునకు నరిగిరి. చ్యవనుండును
మనోహరిణి యగుసుకన్యంగూడి యాశ్రమమ్మునకుఁ జనియె; ననుడు జనమే
జయుండు, మహాత్మా! దేవదలమ్మునకును మనుష్యశక్తికినిఁ దారతమ్య ముండెడిఁ
గదా చ్యవనుండు. దేవాధిపునెట్లు వారింబి యాశ్వినేయులకు సోమం బిప్పించె
ననుడు వ్యాసుం డిట్లును, నట్లు మునివరుండు ముకవ్యాసహితుండై స్వాశ్రమమ్మున

నకలసంసారసుఖమ్ము లనుభవించుచున్నంత నొక్కనాఁ డక్కన్నియతల్లి చింతా
తురయై తనపతి కిట్లను. 127

క. ముని కింధునకు నొసంగితి, వనవద్యాంగి యగుకూఁతు నక్కట యది య
వ్వనమున మృతఁజెందెనొ ? జీ, వనమున నున్నదియొ చూడవలదె యెకింతకా.

గీ. కందమూలఫలమ్ములఁ గాలమెల్లఁ, గడపు మునివేషధారిణిఁ గన్నకూఁతుఁ
బ్రాజ మవశేషముగనుండు పరమసాధ్వి, నొక్కపరి చూడకున్న నే నోర్పు పెట్టు ?
వ. నావుడు శర్యాతియు సంశ్రితవ్రతుండగు నమ్మానికల్లజానిఁగొలిచి సుఖంబున్న
కొమిరెం గన మన మిరువుర మయ్యెడ కేగుటయ కర్ణంబని తత్సహితుండై రథం
బెక్కి చ్యవనాశ్రమమ్మునకుఁ జనువాఁడు ముందట, 130

క. కనుఁగొనియె రూపమున జ, వ్వనమున నవ్వనము శోభ వడయఁగ నొనరిం
చు నితాంతకోమలాంగుని, ననఘునిఁ జ్యవనమునిఁ దనకు నల్లనిఁ గూఁతుకా, 131

క. కనుఁగొని విస్మితుఁడై “ యే, మనఁదగు ? మానివరుఁ జంపి యను మొడిఁగట్టన్
బసవడితి నకట ! యెంతటి, పనిచేసె మదీయపుత్రి పాపాత్మికయై : 132

గీ. మదనవేదన నైఁపక మమత పెచ్చు, పెరిఁగి మత్పుత్రి యందుని వృద్ధు నతనిఁ
జంపి యన్యుని వరియించె, శక్తిమగునె, జవ్వనంపు మదం బెట్టి సాధ్యకేని ! 133

క. మనుకులమున నేటికి మ, త్తనయకతనఁ గండు గలిగెఁ దద్దయు నించ్యం
బనఁదగదె పుత్రికిం గను, జను జన్మము ; కొమిరె బల్ దొసంగగు గృహికికా.

గీ. ఎన్నియో పాపములు చేసెనేని వాని, కుదయఁచుండుఁ గుమారిక ; యొద్ద నవఁగ
నేల ? వృద్ధున కంధున కెఱిఁగి యెఱిఁగి, కన్నె నిచ్చితి నాత్మసుఖంబు గోరి. 135

క. ఏవానిపుత్రి కుత్సిత, యై వెలిఁబడు వానిజన్మ మధమాధమ మెం
తే వెదకి కొమిరె నిడఁదగుఁ, గోవిదునకు ధనికి రూపగుజనహితునకున్. 136

గీ. ఎఱిఁగి చేసినఫల మిష్ట యెదురుకొనియె, మనుకులంబను శశికిఁ గందనువుపడియెఁ
గులమునకు హని దెచ్చితి, సొలవ కేగి, తెంపరినిఁ గూఁతు దుర్మతిఁ ద్రుంపవలదె.”

వ. అని మఱియును, 138

గీ. “ పాతకమ్ముల కెల్లను బాతకంబు, స్త్రీవధము దానికన్నఁ బుత్రిక వదించు
బెక్కుడగు నింత కెక్కుడై పొక్తుఁగాదె, లోకనింద యిసీ ! యెంతశోక మొదవె.

గీ. స్నేహశృంఖల తెగఁద్రెంప సాహసంబు
పడయఁగానేర, లోకాపవాద కెట్లు

- లోర్పి తలయైత్తికొందు? నెట్లోర్పు దొడరు”
ననుచుఁ జింతించె మిగుల శర్యాతిన్పుడు. 140
- వ. అట్టియెడ సుకన్య దొడప్పుల జనకుంగాంచి యెదురు చని చింతాదంతురితాంత
రంగుండగు నమ్మానవపతి చిత్తం బెఱింగి యతని కిట్లను. 141
- క. శతవత్రనేత్రు రూపసి, నతులితిమగు జవ్వనమ్ము నందియెలయు మ
త్పతిఁగాంచి చింత నొందక, మతి శంకఁ విడిచి వే నమస్సుతులిడుమా. 142
- వ. వైశంబి రా రమ్ము నందియం బేల యను పుత్రవచనమ్ములకు సక్రోధుండై శర్యాతి
యిట్లను. 143
- క. జరతుం దంధుఁడుఁ దాపసి, యరయఁగ నీభర్త, యీతఁ డతియోవనదు
ర్పరుఁడు మదోన్మత్తుఁడు సుం, దరుఁ డేగతి నమ్మవచ్చు ధవుఁడని నీకఁ. 144
- క. మరుబారిఁ జిక్కి యమ్ముని, వరు నెట్లేవియును జంపి పాపినివై సుం
దరు నొక్కని నాథునిఁగా, వరియింపవుగా కుమారి? వంగడ మడఁగఁ. 145
- క. అని నీతై శోకమ్మున, మునిఁగెడ నెఱఁబోయె నకట! మునివరుఁ డీనూ
తనపురుషుండిట కేమి క, తన వచ్చెన్ దెచ్చుమనుఁడుఁ దగునగవొలయఁ. 146
- వ. సుకన్య జనకునికరంబు పట్టికొని సత్వరమ్మునఁ దనవతియున్నెడకుఁ గొనిపోయి
చూపి యిట్లను. 147
- క. అయ్యా! నీ యల్లం డితఁ, డియ్యెడ సందియము వలన దిండుకయును బల్
నెయ్యమ్మున నశ్వను లిటు, చయ్యనఁ గమలాయతాక్ష సలిపిరి సుమ్మీ. 148
- క. నీతిధురంధరుఁడగు శ, ర్యాతికి నీ కాత్మజాతనై యే నకటా
పాతకమున కొడిగట్టుదు, నే! తడయక మ్రొక్కు మతని కెంతయు భక్తిన్. 149
- వ. పదంపడి నీ వడిగిదేని నీ కామూలాగ్రమ్మగ నమ్మనివరుండె వనియించువాఁడనుడు
శర్యాతిత్వరితుండై యమ్మహాభాగునకునమస్కరించి, మహాత్మా! నీకెట్లు నయనమ్ములా
గలిగె? దివ్యసుందరంబగు నీ విగ్రహంబు సంప్రాప్తం బగుటెట్లు? వృద్ధత్వం
బెఱకరిగె! నున్నది యున్నట్ల వచింపుము నావుడు మామ కల్లం డిట్లనియె. 150
- గీ. దైవవశమున నొక్కెడ దస్రులిటకు, వచ్చి కరుణించి యీ రూపమిచ్చి రెలమి
నుపకృతి నొనర్చు నవ్వారి కొక్కవరము, ప్రత్యుపకృతి కొసంగితిఁ బార్థివేంద్ర,
- క. “మారాజగు శర్యాతిమ, హారా జొనరించు మేటి యజ్ఞమ్మున మి
మ్మారాజపం క్తి నిడి పెం, పారన్ పోమరస మొనఁగు నట్లొనరింతున్.” 152

వ. పిమ్మట మద్దత్తంబగు వరంబుగైకొని వారు స్వస్థానంబున కరిగి రిందనత్యంబు లవ
లేశంబును లేదు విశ్వసించి నిర్మలాంతకకరణుండవై యీ పీతమ్మునఁ గూర్చుం
డుము నావుడు రాజు సంతస్తుండై యట్లొనర్చె. ఇట్లు భార్యయుం దామ నమ్మచి
నికటమ్మునఁ బుణ్యకథాశ్రవణమ్ముల నుండునెడ శర్యాతికిఁ జ్యవనుండిట్లనియె. 153

శ ర్యా తి య జ్ఞం బొ న ర్చు ట.

చ. నరవర : జన్మమొక్కటి యొనర్చుము నన్గొని యమ్మఱమ్మునన్
మరవతి దిక్కరించి వెన సోమరసంబు నొసంగువాడ నా
వర మనివార్యమై తగ నవారణ ద్రులకుఁ, సురల్ మునుల్
ధరణిసురుల్ నరేంద్రులు ముదమ్మున నాదగుకై మెచ్చఁగఁ. 154

వ. నావుడు శర్యాతి యంగీకరించి తనపురమ్మున కరిగి శుభదినమ్మున మఱయత్నం
బొనర్చి వసిష్ఠాదిమునులం బిలిచి చ్యవనపురస్సరమ్ముగాఁ గ్రతు వొనర్చుచుండె ;
నయ్యెడ వింద్రపురోగములై సుర లమ్మఱమ్మునకు వచ్చుటయు నశ్వినలు వారి
పిలుందన వెడలి యట కరుదెంచి యొక్కెడ నుండినవారిం గాంచి శక్రుండు
సురలంగూర్చి. 155

క. ఆకలంకము క్రతు విది యే, మికతమ్మున భిషజు లిదట మెలగుట : సోమం
బకటా, వీరికినర్హం, బొకా : పిల్చినవార తవ్వరో : తెంపరులై. 156

వ. నావుడు వమరులు నిరుత్తరులైరి. వదంపడి సోమపానావసరమ్మునఁ జ్యవనుం డశ్వ
నులభాగంబు తనకరమ్ముల నిడికొనుడు నింద్రుండతవి వారించి వీరలు చికిత్సకు
లగుట సోమపానానర్థులు వీరల కీగ్రహం బీవలవడు నావుఁడు జ్యవనుం డెడు
ర్కొని శక్రునకిట్లను. 157

గీ. సంకరులుగా రహర్వతినతికిఁ బుట్టి, నట్టి కొమరులు వీర లేయఘముచేసి
రనఘ యెట్లగ్రహార్హతనంది రీమ, ఖమునఁ దెలియంగవలయు నిక్కమ్ముమాకు.

క. ఈమహివతి నాప్రేరణ, చే మఱ మొనరించె నిందు నిద్దంబుగ నే
వీ మహితుల కిప్పించెద, సోమరసము వీవు నెల్ల సురలను జూడన్. 158

క. ఈ రవిపుత్రులు మిగుల ను, దారులు ముచిమి నెడపిననుఁ దరుణవయస్కున్
గా రచియించిరి వ్రతు్యవ, కారము నొనరించి బుణము గడతేర్చవలెన్. 159

వ. నావుడు శక్రుండో మునీంద్రా : వీరలు దేవతలచేఁ జికిత్సకులగు తతన సోమపానా

- వర్షులని నిందింపఁబడిరని నొడివితఁగాదే యింతేల ? గ్రహంబు వీరికి సంతరిం
పకు మనుడు సక్రొడుండై చ్యవనుం డిట్లను. 161
- క. ఏ జెప్పనేర్తు వీరం, భోజాపుని సుతులు సోమమున కర్హులహ
ల్యాజార : వృతహర : ని, ర్పిజం బిక్ష్వమింక విడువందగదే. 162
- వ. అవి యింద్రునకు సాకూతంబుగ నుత్తరంబొసఁగి యాశ్వినేయుల భాగంబు కపో
బలమ్మునఁ గైకొను నమ్ముని నొక్కండును వారింపకుండెఁ, బదంబడి యింద్రుం
డతికుపితుండై చ్యవనుంగాంచి సరభసమ్ముగ నిట్లను. 163
- గీ. ఎన్నఁడును లేని మర్యాద నేర్పరించు, పాటివాడవె ? యోరోరి, బ్రహ్మబంధు :
విశ్వరూపుని బలె నిన్ను వేగ చంపి, శత్రుహినుండనగుదు నిష్కంఠకముగ. 164
- వ. నావుడుఁ జ్యవనుండిట్లను. 165
- గీ. తేజమున రూపమున ధనాదికమున నిరు, పురు నఖండులు నీకనాదరము వలన
దెంతవారలుగాకున్న పృథ్వు నంధు, నమరతుల్యునిఁ జేయు నేర్పమరు తెల్లు. 166
- వ. మహామభావులగు వీరలు తక్కుఁగల దేవతలకు లొచ్చుగారని విశ్వయించికొను
మిట్టి పూజ్యుల నెడచేసి నీవును నమరులును నెట్లు సోమంబు గ్రహించెదరు నావుడుఁ
గోపోద్రేకమ్మున నింద్రుండతని కిట్లను. 167
- క. ఎన్నివిధమ్ముల వీరలు, జన్మమున కనర్హు లీవు సాహస మచరన్
బన్నితివయేని భాగము, గ్రన్నన నీశిరము ద్రెళ్ళఁగా ఖండింతున్. 168
- వ. అను వింద్రువచనమ్ములకుఁ దలరక చ్యవనుండు సోమపాత్రంబాశ్వినేయుల కొనఁ
గిన వారలును జానాసక్తులగుట వైశమగ్రహించి రంత వాసవుండు వెండియు
నిట్లను. 169
- క. ఈవలవదు స్వార్థమ్మున, తై వీరికి సోమపాత్ర మట్లేనియు నీ
వై వైదెద వజ్రమ్మును, జా వొదవెడు విశ్వరూపు చాడున నీకున్. 170
- క. నావుడుఁ గోపాతులఁడై, దేవేంద్రుని లెక్కగొనక తివిరి చ్యవనుఁ ద
ప్పావనుంకు సోమమిడి య, థావిది గ్రహయింపఁజేసె ధార్ష్ట్యముకలిమిన్. 171
- క. కడుఁగవలి యింద్రుఁ డమ్ముని, గడతేర్చుగ వెంచి సురలు గనుఁగొనుచుండన్
విడిచె శతకోటిసూర్యుల, నెడపెడి శతకోటి నృపతి కెద దిగులొదవన్. 172
- క. తనపైకి నులుకు వజ్ర, మ్మును జ్యవనుండు తపముచేప మొగిపించి జగ
మ్మున కాశ్చర్య మొదవ న్నం, భవచేపెఁ మునులకెంత వాసవుఁడనఁగన్. 173

వ. అట్లు వజ్రము నాగి కృత్యచే నిండ్రు నదంపనెంచి యగ్నియందు సమంత్రకమ్ముగ హోమం బొనరించుటయు, 174

ఉ. క్రూరుడు దారుణీద్రమునకున్ సరివచ్చెడి మేనివాడు బల్
దారుణదంష్ట్ర లొప్పెడి యుదగ్రభుజాబలశాలి హేరుడున్
వీరుడు ంక్కసుం దొకడు వెల్వడియెన్ మదనామకుండు ని
ర్ధారణ సేయ రా దతని దర్పము చిల్వలజేనికేనియున్. 175

సీ. నాలుగుదంష్ట్ర యన్నకములై నూజేసి , యోజనమ్ముం నిడు పొలయవెలయుఁ
దక్కిన దంతముల్ దళయోజనమ్ములు , ప్రత్యంతపర్వతాభములు బాహు
లాకనం బంటు భయానకంబగు జిహ్వ , కంఠంబు గోత్రశృంగంబుఁబోలు
గాటుకన్నను గడునల్పు దేహంబు , వక్త్రంబు భయదంబు వానికనులు

గీ. దాదవవతుల్యముల్ కేశతతులుమిగుల , నక్షత్రములొక్క హనువు భూమ్యంతరమునఁ
దక్కినది యంబరమ్మునఁ దనరునిట్టి , మహితరీతిఁ జెలంగు దుర్మడుడు మడుడు.

క. వదనమున వజ్రమిడికొని, కదనమ్మున కభిముఖమ్ముగాఁ దగు నా దు
ర్మడుని మడునిఁగని సురలుకా, దదదివతియు భీతభీతదళ సున్నయెదకా. 177

ఉ. హైరత దృష్టలం గొలిపి కుంభిని యంబర మొందు గాఁగ గం
భీరరసం బొనర్చి మెయి వెంచి జగత్త్రయ మొక్కపెట్ట నా
హారము చేయురీతిఁ గననై సురనాథునిమీఁది కేగె నా
హరవ మాచరించి సుర లందఱు చిందఱవందజై తగన్. 178

వ. అట్టియెడ ప్రంభితబాహుండగు నిండ్రుండు కాలనన్నిభు నవ్వానింగాంచి భయ
మ్మున బృహస్పతిం దలఁచికొన నకిండు స్మరణమాత్రమ్మున నరుదెంచి యతని
కిట్లనియె. 179

గీ. వ్యవసని తపోబలమ్ము దుస్సార్ద మతని
కతన నుదయించె నీతఁ దఖండబలుఁడు
మడుఁ డనెడి రక్కసుడు వీఁ డమరులకుబలె
నాకును నజేయుఁ డెట్టి మంత్రములకేని. 180

గీ. శక్తిభక్తుల కోపమ్ము సుహరింపఁ,
దరమె యెవ్వారికేనిఁ దత్తతముమాని

శరణు గొనుమయ్య చ్యవమని ; సంహరింప

నేద్రునాతండు దనకృత్య నెమ్మిగ్రమ్మి.

181

ప. అను గురువచనమ్ముల విసముందై శక్రం ధత్తపోధనునికి నమస్కరించుచు
భయమ్ముపెంపును నిట్లను.

182

క. జమియింపుమయ్య నీవా, కృము దప్పునె యశ్వనులకు నయ్యెడి విక సో
మము నీదు తపముశక్తి మ, హిమ సూడఁగ నాయెనర్చు టిది నిక్కముగఁ.

చ. ఆనవుడు నమ్మహామని “భయంపడనేల” యటంచుఁబెట్టి న
య్యనిమిషనాథుఁ బల్కి మృగయామధుపానదురోదరాంగనా

జనములయందు నమ్మడుని సంతతసుస్థిరుఁగా నొనర్చి య

శ్వనులకు నింద్రునమ్మతినిజేసి యొసంగె గ్రహం బవార్యతఁ.

184

ప. తపోబలసంపన్నుండగు చ్యవనుం డివ్విదమ్మున నశ్వనులఁ గృతకృత్యుల నొనర్చె
సంత శర్యాతి సమాప్తప్రతుండై మంత్రులంగలసి యతని మహాత్యమ్మున కద్భుత
మందుచు నగరమ్మున కరిగి రాజ్యమ్మొనర్చుచుండె.

185

గీ. అతని కానర్తుఁ డుదయించె వనఘమూర్తి
తత్పుత్రుఁడు రేవతుఁడు సముద్రమ్మునందుఁ

దగ వినిర్మించెఁ బురి గుళస్థలి యనంగ

సతని కొక నూలుగురు పుత్రు లవనినాథ.

186

ప. అందుఁ గలుగ్గి జ్యేష్ఠుండు మణియు నారేవతునకు రేవతియును నొక్క కొమ
రితయుం బుట్టెఁ బుట్టి.

187

రేవతుఁడు బ్రహ్మలోకమ్మున కగురుట.

క. అనుపమలక్షణలక్షిత, సునిశిత యౌవనవిశేషశోభాస్పదమై

తవరంగ నూక్కుతుంగని, జనపాలుఁడు పెండ్లిపేయ సమకట్టె వెనన్.

188

చ. అతండు స్వపరిపాల్యంబుంగు నానర్తదేశంబుల నెల్లెడల నన్నేషించి తగిన వరునిఁ
గానక వదంపడి యొక్కనాడు బ్రహ్మనడుగువాడై తనపుత్రిక పెంబఁబెట్టుకొని
సత్యలోకమ్మున కరిగె. నావుడు జనమేజయుండు మహాత్మాః బ్రహ్మవేత్తయగు
బ్రాహ్మణునకుఁ గమ్యంబగు సత్యలోకంబు రాజానకెట్లు పోనయ్యె, విది యిట్లుండ
మృతులకు స్వర్గం బలవడునని శాస్త్రవిర్ణయంబుకదాఁ మరల స్వర్గస్థులకుఁ జ్ఞాతి

గల్గెనేని మర్త్యమ్మునం గతి యగుట కేమి నిమిత్తము : నావుడు వ్యాసుండు,
నరేంద్రా : యంద్రలోకమ్మును వహ్నిలోకమ్మును సంయమవిపురమ్మును వరుణ
లోకమ్మును గైలాసమ్మును వైకుంఠమ్మును నను నీ లోకములన్నియును మేరువునం
దెసంగెడి. 189

ఉ. నాకము మానవుల్ చనుట యబ్బురమే ! విజయుండు మానవుం
డేకద : శక్రునన్నిధికి నేగఁడె : యంతకుఁబూర్వ మెందతో
రాకలు పోకలుంగలుగు రాజులు దైత్యులారేరె : వారిలో
నీ తెఱిగింతు నొక్కరు ననింద్యచరిత్రు నృపాల శేఖరా. 190

చ. మున్ను మహాభిషుండనురాజు బ్రహ్మలోకమ్మున కరిగి యచ్చట స్త్రీరూపభారిణీయుఁ
గించిన్నగ్నయునగు గంగం గాంచి కామార్తుండై స్థితం బొనర్చ నాపెయు నట్టిద
యయ్యె. వారి నిరువుర బ్రహ్మ మర్త్యమ్మునఁ బుట్టుటకు శపించె నిదియిట్లుండ,

క. దానవుల బాధకోర్వక, శ్రీనాథునికోడ నెఱుంగఁజేయ సురలు పోఁ
గా నేరరె వైకుంఠము !, దీనికి సందియమువలదు ధీరవతంసా. 192

క. అనిమిషలోకం బాదిగఁ, జననగు లోకమ్ములెల్ల జనులకు బుణ్యం
బునుఁబొల్చు తాపసులకున్, ఘనులగు మఱకర్తలకు నగణ్యస్ఫూర్తికా. 193

క. అనవుడు జనమేజయుఁడీ, త్లను రేవతుఁడీట్లు సరసిజానసుకదకుఁ
దన తనయం గొని చనుమీఁ, ద నైన వృత్తాంతమేమి తత్త్వజ్ఞునిధీ. 194

చ. అని యడుగఁ నృపాలునకు వ్యాసమునీంద్రుఁడు వచ్చి, సీరజా
సనుఁ గన రేవతుండు తనుజానహితంబుగ నేగి యంత నా
తనిసభ గానమెంతయు ముదమ్మున నొప్పుచునుండఁ గొంత ద
స్కను విని సంతసించి తదనంతర మంజలిమోడ్చి యిట్లునకా, 195

ఉ. దేవ : నమస్కృతంగొని మదీయము విన్నవమాలకింపు మీ
పావనశీల నాకొమిరె బహ్మవనీకుల నేతిదర్దమై
ఘావలయమ్మునకా వెదకి పొందఁగ నేర సదృశ : మీఁద విం
కేవరుఁడీ పథామణికి నీదగువాఁడు వచింప వేఁడెదకా. 196

క. బలవంతునిఁ గులవంతుని, సలలితశీఁఁని మనోజ్ఞఁ జాతుర్యమునన్
వెలసెడి వాని వచింపుము, పౌలవక యొక్కరుని రాజసూనుఁ గుమారున్. 197

చ. అనవుడుఁ జతురాననుండు, రాజా : నీ వెందఱ రాకొమరుల సరసియుంటి వింతకు

వారలందఱును గాలగ్రస్తులై మృతినొంది రియ్యది సప్తవింశతసుంబగు ద్వాపరంబు
భవద్వంశజులును నట్ల విహతు లగుట నీపురంబును దైత్యులంతికంబయ్యెనని
వెండియు. 198

క. శీతకరవంశతిలకుడు, నీతిభ్యాతుడు యయాతిన్మపకులజం డు
దీతయకుఁ డుగ్రసేనుడు. భూతలవతి మధుర యనెడిపురి నేలునొగిన్. 199

గీ. ఆతవికొమరుండు గంసుఁ డత్యధికబలుఁడు. తండ్రిఁ గారాగృహస్మృతఁ డగుఁజేసి
యెల్ల లోకమ్ములకు నార్తి యెసఁగ రాజ్య. మేలె దైత్యాంశభవుఁ డెంతయేని జడుఁడు.

క. ధరణీయు బారంబోర్వక, త్వరపడి నను వేఁడ వేల్పుతండంబులకుం
బురికొల్పిన నాయజ్ఞ న, మరు లంశంబులను బుట్టి మహి వెలసిరొగిన్. 201

ఉ. ఆయతపుణ్యుడై బదరికాశ్రమమం దమరావగాకన
త్త్రోయవవిశ్రకాయుఁడయి తొల్లి దపశ్చరణం జెలంగె నా
రాయణమౌని ధర్మసుతుఁ, డమ్మహనీయుఁడ దేవకీసుతుం
డై యలరారె యాదవులయందుఁ గృతార్థుఁడు గృష్ణమూర్తి నా. 202

క. ఆకృష్ణమూర్తి రుప్తుని, నీకంసునిఁ జంపి రాజ్య మిచ్చెన్ గరుడా
వ్యాకులత సుగ్రసేనున, కాకంసునిమామ యధికుఁ డఖిలవిరములన్. 203

ప. జరాసంధుండనువాఁ డల్లునిమరణమ్మునకుఁ గోపించి మధుర నరికట్టి సంగరం
బొనర్చి కృష్ణునిచేఁ బరాజితుండై యరిగి కాలయవసుం బుత్తెంచిన మహాబయిందగు
వానిరాక నెఱింగి శ్రీకృష్ణుండు యాదవుల నందఱ ద్వారక కనిపి శానును బిఱుం
దనరని యిప్పటికి నచ్చట వసంపుచున్న వాఁడు. 204

చ. ఆరిమదహారి శేషఫణియంశమునఁ జనియించినట్టి యు
ద్ధరుఁడు హలాయుధుం డతనితో నెవఁడిడు । మహాసుభవుఁ డా
హరికిని నగ్రజుండు విను మాతృజ నాబలభద్రమూర్తి కా
దరమున విచ్చి పెండిలి ముదమ్మునఁ జేయుము కీర్తికాలివై. 205

ప. ఆట్లొనర్చి నీవు తపఃకాంక్షివై సురారామంబగు బదరికాశ్రమమ్మున కరుగుము,
నావుడు రాజర్షి తపయం దోదొక్కని ద్వారక కరిగి బలరామున కక్కన్నియ నిచ్చి
వివాహం బొనరించి పిదపఁ దపమ్మున కరిగి కొందొకకాలమ్మునకు నయ్యమరావగా
తటమ్మున, గాయమ్ము విడిచి దివం బలంకరించె నావుడుఁ బారీక్షితుం డిట్లను.

- ఉ. ఎంతయు నక్కజంబు వచియించెద వోమునివద : యాధరా
కాంతుఁడు నూటయెన్నిది యుగమ్ములు సత్యమునందుఁబుచ్చెఁ దా
సంతకు నత్తతోదరికి నబ్బదె వార్దక ; మింతకాల ము
య్యంతికి నాన్మపాలునకు నేగతి నాయువుగల్గెఁ బల్కామీ. 207
- వ. అనిన వ్యాసుం డిట్లను. 208
- క. జర లేదు ఊత్పిపానలు, మరణము గ్లానియును భయ మమరకుండెడి నా
సరసీజానవనదను, స్థిరులగు పుణ్యులకు నృపతిశేఖర యెపుడుఁ : 209
- వ అని వెండియు. 210
- గీ, మేరుగతుఁడైన శర్యాతిధారుణీకు, సంతతినిఁబట్టి దానవుల్ సమయఁజేసి
రిధిప : కొండలు భయభీతు లగుచు నిరిగి, రిచ్చటచ్చటి కెంతయు ననిద లగుచు.
- గీ మనువునకుఁబుట్టె నిజ్జెకు వనెడినృపుఁడు
తుమ్మికారణముని ; నా సుతునికతమున
సూర్యవంశంబు వర్తిలై నార్యుఁ డతఁడు
నాందోపదేశమున వనమున కరిగి. 212
- వ. అనవరత దీజెవడుండై వంశవృద్ధికై దేవి నారించి తత్ప్రసాదమ్మున నూర్వరఁ
బుత్రులంగనియె. నందు వికుక్షి జ్యేష్ఠుండిల్లు ప్రాప్తసంతానందై యచ్చుహిపాలుం
డయోధ్య రాజధానిగ రాజ్యంబేలుచు శకునిప్రభృతులగు నేఁబదుండ్రఁ గొమరుల
నుత్తరావతమునకు నలువది యెనమండ్ర దక్షిణదేశమ్మునకును ప్రభువులంజేసి
యిరువుర నాత్మసేవనార్థంబు సన్నిధి మంచికొనియె. 213

శ శా ద చ రి త్ర.

- గీ. సకలజనులకు సుఖము లెసంగ రాజ్య
పాలనఁబొనరించు నస్పృర్ధివుండు
వనమునకుఁ బంపెఁ “బలము దె” మ్మని వికుక్షి
నష్టకాశ్రద్ధమునకుఁ దా నంతఁ బిదప. 214
- క. జనకుని యాజ్ఞంగొని వన, మునకుఁజని శశములను సమున్నతరీతిన్
బినువడు సూకరములఁ హరి, ఇనికాయములఁ బడనేసి నరివరుడంతఁ. 215
- వ. పరిశ్రాంతుండై యాఁకొని యష్టకావృత్తాంతమ్ము నేమఱి యందొక్క శశమును
భక్షించి నగరమ్మువ కరిగి తక్కిన మాంసంబు తండ్రికి నొప్పజెప్పెఁ, బిదపఁ

ప్రోక్షణార్థంబు తనకడ నుంచినదానింగంచి కులగురుండు వసిష్ఠుండు గోపించి యిట్లు.

216

క. ఇది భుక్తశేష మేగతి, విదితంబుగ శ్రాద్ధమున నివేదింపగ నొ

ప్పదమగు నొక శశమున్ దీ, నఁ దినె ప్నీకొమరుఁడనుడు నరపతి యలుకఁ.

వ. వికుక్షిం గని విధిలోప మొనర్చిన వీవిట నుండఁదగవు పొమ్మనుడు నతం ధవి మొదలు శళాదుండను నామమ్మున నరణ్యమ్ములఁ గ్రుమ్మరుచుండె.

218

క. పదపడి యిజ్జెకుఁడు న, ద్విదితయకుఁడు చనియె దేవవిభు నిలయుం బం

తఁ దన జనకురాజ్యము న, మ్ముద మలర శళాదన్వపతిమణితైకొనియెన్.

219

వ. ఆతండు దర్మంబు దప్పక యయోధ్యానగరంబు పాలించుచుఁ గొందొకకాలమ్ము నకుఁ గకుత్స్థుఁ గనియె నితని కింద్రవాహుండనియుఁ బురంజయుం డనియును నామమ్ములుగలవు. నావుడు జనమేజయుండు నామభేదం బెల్లుగలిగెననుడు వ్యాసం దీట్లనియె.

220

గీ. ఆ శళాదని తనుజాతుఁ డవనిభర్త, యగుచుఁ బాలించునెడ సుర లసురవిజితు లగుచు వైకుంఠమునకేగి యబ్జనాభు, శరణుఁ జెందిననాతండు నదయుఁడగుచు.

చ. కలడు పరాంబికాచరణకంజనిరంతరభక్తి సంపదా

కలితవిశేషశక్తియు నఖండయశుండు శళాదపుత్రుఁ డా

సలలితు వేడఁగాఁ జనుఁడు సత్వరులై ధర ; కమ్మహామహుం

దెలమిని మీకుఁ దోడయి జయింపఁగలాఁ డమరారిసంఘమున్.

222

వ. అను నద్దేవు నానతింగొని యమరులు వైశంబుగ నయోధ్యకుం జనిన శళాదతను జాండు వారల నందఁఱ బూజించి వినయమ్మున నిట్లనియె.

223

గీ. ఎంత యత్ను మొనర్చినయేని దర్శ, నం బొనంగని మీరిటు నా గృహంబు

కడకు విచ్చేయుటను నగ్రగణ్యమయ్యె, జన్మము సురేంద్రులార ; నిస్సంశయముగ.

వ. దుస్సాధంబేనియు మీరలాజ్ఞాపించిన కార్యంబు నొనరించెద నావుడు వార లిట్లనిరి.

క. హరి ప్రేరేపఁగ నీకడ, కరుదెంచితి మింద్రునకు సహాయుడఁనై ని

ర్షరవైరులఁ ద్రుంపుమునా, నరపతి యిట్లనియెఁ బేర్ని నాకులతోడన్.

224

వ. మీరాజగు నింద్రుండు నాకు వాహనంబయ్యెనేని నేను దప్పక పార్శ్వగ్రాహుండనై సంగ్రామం బొనరింతు ననుడు, సురలు తమపతి కెఱిగించిన నాతండును లజ్జ

తుండై హరిప్రేరణమ్మున నతనికి వాహనంబయ్యెఁ, బిమ్మట నమ్మహిపతి యుద్ధం
బొనరించి దైత్యపురమ్ములజయించె; నాటఁగోలె నితనికినిండుండు వాహనంబగుట
నిండ్రవాహనాంధనిముఁ బురయుల జయించుకతనఁ బుంజయుండనిముఁ గుండ
మునఁ గూర్చుండుటంజేసి కకుత్స్థుండనిము నామశ్రయం బన్వర్థకంబై నెగడు.

గీ. దైత్యుల జయించి వారల దనములెల్ల, సురలకు నొసంగి యన్నరవరుఁడు సుఃప
తికి నభివ్రము నెఱపి వర్ధిష్ఠుఁడయ్యె, నతనికులజాలు గాకుత్స్థు లవనినాథ. 228
వ. వారల వివరించెదఁ గకుత్స్థునికిఁ గాకుత్స్థుండును, వానికిఁ బృథువును, వానికి విశ్వ
రంధ్రియు, విశ్వరంధ్రికిఁ జంద్రుండును, జంద్రునకు యువనాశ్వండును, నారాజునకు
శావంతుండునుం గలిగిరి. 229

క. శావంతి యనెడి నగరం, బావిభుఁ డాత్మాభిధాన మలరంగఁ బృథుల
శ్రీవెలయఁగఁ గట్టించె ధ, రావలయమ్మునకు నెల్ల రత్నంబనఁగన్. 230
వ. శావంతునకు బృహదశ్వండును, నతనికిఁ గువలాశ్వండును బుట్టి రీతండు ధుంధు
వను రక్కసు జయించినకతన ధుంధుమారుండను బిరుదనామమ్మునొందె; విమ్మహి
పతికి దృఢాశ్వండును, నతనికి హర్యశ్వండును, వానికి నికుంభండును, నయ్యల
మునకు బర్హణాశ్వండును, విన్నరవరునకుఁ గృశాశ్వండును, నవానికిఁ బ్రసేన
జిత్తును, నతనికి యౌవనాశ్వండును, నమ్మహామహానకు మాంధాతయు నుద
యించిరి. 231

క. ఆ మాంధాతృమహిపతి, శ్రీమంతమునిగురు మిగులఁ జెలువొందెడి న
ద్దామములు నూటయెనిమిది, దా మహిఁ గట్టించె కత్తితత్పరమతియై. 232

మాంధాతృచరిత్ర.

వ. ఇమ్మహిపతి యెల్లరంబోలి మాతృగర్భమ్మునం గాక పిత్రుదరమ్మునుండి యుద్భ
వించె, నావుడు జనమేజయుండది యెట్లనుడు వ్యాసుం డిట్లను. 233

గీ. యౌవనాశ్వనకును భార్య లనఘమతులు
నూర్వు రిందొక్కరితకై ననుం జనింప
దయ్యెంతాన, మాన్మపుఁ డాత్మజాతు
లకు మనమ్మునఁ జింతించి యొకఁడు నొకట. 234

వ. వనమ్మున కరిగి ఋష్యాశ్రమమ్ములు సేవించుచు నచ్చట నిశ్వాసమ్ములు విడువ

- వాడును నతని దుఃఖితుఁగా నెఱిగి కరుణించి రాజా ! నీమనస్సునఁ గల చింత
యెయ్యది ? నీడువు మద్దానికిఁ బ్రతీకారం బొనరింతుము నావుడు నృపాలుం డిట్లను.
- మ. ధనదాన్యమ్ములు మేటి గుఱ్ఱములు భృత్యవ్రాతముల్ నాగముల్
ఘనరాజ్యమ్ము సుఖమ్మునుం గలదు చక్కంగఁ ముదంబిచ్చు జ
వ్వనులు స్ఫూర్తురుభార్యలాకలరు తద్వామాజ్ఞలం దొక్క యం
గనతైనఁ సుతలబ్ధి లే దిదియ శోకం బెప్పుడు న్నామదిఁ.
- వ. అపుత్రునకు గతి లేమి నన్నునుగ్రహించి సంతానార్థినగు నాచే నెద్దియే నొక
యిష్టిం జేయించి కృతార్థుం జేయవేడద, నావుడుఁ చాపసు లింద్రదేవతాకంబగు
విష్టిం జేయించి యజ్ఞశాలయందు సంతానార్థమ్ముగా వేదమంత్రసమ్మంత్రితంబగు
నొక కలశంబునిచిన నన్నరవరుం దానాఁటిరేయి తుషితుండై తద్గతంబులగు జల
మ్ములం గ్రోలె, సంత మునులు మఱునాఁ డక్కలశంబున జలమ్ములు లేకున్న
“నీ భార్యకునై యునిచిన జలమ్ము నీ వుపయోగించితివే” యనుడు నతండును
బిసాసచే నట్లొనర్పితినియె వారలును దైవబలమ్మునకు శంకించుచు నిష్ఠిని సమాప్తి
చేసి తమయంతంజనిరి. 237
- గీ. అంత మంత్రబలమ్మున నన్నుపాల, కునకు గర్భోదయంబయి ఘనతఁ జెంది
పూర్ణమగుడు జనించె నక్కుత్రుఁడొకఁడు, కుడితెలననుండి గర్భంబు పొడిచి చించి.
- ప. ఏమ్మట దేవతల యనుగ్రహమ్మున నోయ్యవనీపతి మృతుండుగాక జీవించెఁ బద
వడి మంత్రులమాతృకుండగు నా శిశువునుద్దేశించి “కంధాన్యత్యయ”మ్మని విచా
రించుచుండ నింద్రుండేతెంచి తన ఉర్జనినాశిశువు నోబ నిడుచు “మాంధాతా”
యని పలికె, నక్కతన నతఁడు మాంధాతృ నామమ్మునఁ బ్రసిద్ధుండయ్యె. 238
- చ. అతఁడు జయించి భూవలయ మంతయుఁ ; బిచ్చుటఁ జక్రవర్తియై
యతులితరీతి నేలె జగ, మయ్యవనీపతి భీతిఁజేసి ద
మ్యతతి గిరింద్రకందరలఁ జొచ్చుట, నింద్రుఁడొసంగెఁ బేరు పా
ర్థత నలరారి యొప్పఁ ద్రనదమ్యః డనంగ ననుగ్రహమ్మునఁ. 240
- చ. విమల మనోహరాంగి శశిబిందుతనూభవ బిందుమత్యభి
ఖ్య మెఱయు సత్పతివ్రత నఖండయతుండు వివాహమాడి యు

త్తముఁ బురుకుత్సు భూరిగుణతత్పరునిఁ ముచికుందు నిర్వరణ

గ్రమముగఁ గాంచెఁ బుత్రుల జగద్ధితబుద్ధి నతం డతంద్రులఁ.

241

క. పురుకుత్సున కుదయించెను, నఃఙ్ఙుఁ డతిదార్మికుఁడు మహాభాగుఁడు త

న్నరవరునకు బృహదశ్వం, డరయఁగ నాతనికిఁ బుట్టె హర్యశ్వండున్.

242

ప. ఆ హర్యశ్వసకుఁ డ్రిధన్వండును నతనికి నరుణుండును, వానికి సత్యవ్రతుండును,

బొడమ రితం దొక్కనాఁడు, వివాహనమయమ్మన నొక విప్రకన్య నపహరించిన

వద్దరాచరణంబున కోర్వక తత్పభ్యు లొక్కమొగి నార్తులగుమఁ జనుటయు నతని

తండ్రియగు నరుణుండు స్మశంసుండగు తన కొమరుం డెద్దియేని నొక దుష్కృత్య

మ్మున వీరలఁ జెనకం బోలునని శంకించి వారల కిట్లను.

243

క. నాకామరుఁ డెఱిఁగి యెఱుంగక, మీకేమి యొనర్చె ననుడు, మేలెంచక తా

మాకన్నియను బలాత్కృతిఁ, జేకొనియెన్ బెండ్లివేళఁ, జెనఁటివిధమునఁ.

244

సత్యవ్రతో పాఖ్యానము.

ఉ. నావుడుఁ గ్రుద్ధుడై నృపతి నందనునిన్ గని యిట్లు పలుక్కు, దు

ష్టాః పృథ వీదునామ, మకటాః యది పాతకకృత్య మేమిగా

భావమునం దలంచితివి, పార్థివజన్మము నెత్తలేదెఁ నా

కీవు సుతుండ వన్నయశమే ? యెటకేనియుఁ బొమ్ము దుర్మతీ.

245

ప. సత్యవ్రతుండే నేయెడ కేగుడునని యెదిరించి మాటికిని బలుక్కుడు నతం డిట్లను.

చ. శ్వపచులునేనిఁ జేయని యనక్కృతిఁ జల్పిననీకు నా శ్వపా

కపరిచయంబు న్యాయ్యమగుఁగాన నటుల్ బొనరింపు మెంతయే

నవయశమిచ్చు నీకతన నొదునె యేను గృతార్థుఁడన్ ? గులం

బు పతితమయ్యె నీజననముఁ గని యింతకు వంశపాంసనా.

247

ప. ఇట్లు వసిష్ఠ ప్రేరితుండగు జనకునిచే నిష్కాసితుండై సత్యవ్రతుండు వనమ్మున

కరిగి శ్వపాకులంగూడి దనుర్ధరుడై వర్తించుచు వసిష్ఠునియందుఁ గ్రోధమ్ము గలిగి

యొండెఁ, బదంపడి నరుణుండు పుత్రార్థమ్ముగాఁ దపంబొనరింప వనమ్మున కరిగె

నీ యవర్తమ్ము కారణమ్ముగ నింద్రుం డారాజుదేశమ్మునఁ బండ్రెండు సంవత్స

రమ్ములు వర్షాభావం బొనర్చె నట్టియెడ,

248

- క. ఆ వృషభదేశమునఁ దన, నూనుల వర్తాంగి విడిచి సౌలవక తపముం
బూనఁజనెఁ గొళికి యనం, గా నెగడెడి యేటికడకు గాదిజఁ డెలమిన్. 249
- క. ఆ కౌళికవర్తాంగి ఊ, ధాతులులై శిశువు “లన్నమన్న” మనుచుఁద
న్నేకడఁ బీడింపఁగ బల్, శోకిముపాలై మనమ్ము స్రుక్కి కలంగఁకా. 250
- చ. పతి ధనహీననైన నను బాలకులన్ ద్యజియించి యేగె భూ
పతియును లేఁడు చూచుటకుఁ బట్టజమందు ; తుదార్తులై ననుం
బ్రతుకఁగ నీరు తిండికియి బాలకు ; లేవ్వఁడు రక్షకుండు ? దు
ర్గతి నెటు లీఁగుదాన ? బ్రతుకంగలరే సుతు లన్నహీనులై ? 251
- ఉ. ఎల్లర జంపుకంటె మఱి యిందొకనిఁ దెగనమ్ముదాన నే
నుల్లము తాయి చేసికొని ; యోమఁగ ఎచ్చును విక్రయాస్త్రసం
పల్లవ మిక్కుమారులకుఁ బ్రాణము నిల్పఁగఁ గొంతదన్న ; నే
తల్లికినేనిఁ జొప్పడని దర్శము ధాత విధించె నాకిటకా. 252
- క. ఆని దైవగతికిఁ జింతన్, గొనుచుఁ మర్యముని యఱుతఁ గొంకక దర్పల్
చొనిపిన రజ్జువు దగిలిచి, తనగృహమున్ వీడి చనియెఁ దరుణి వగ దగన్. 253
- క. మలమల మఱుగుచు నమ్ముని, లలనామణి సుతులు చెఱఁగు లాగుచురా నెం
దులకేనిఁ బోవునది యి, మ్ముల సత్యవ్రతుని మార్గమునఁ గనుఁగొనియెకా, 254
- చ. సత్యవ్రతుండును నాపె నీక్షించి యిట్లనియె. 255
- క. ఆకటా ! యేడ్చెడి పుత్రకు, నకు నఱుతం ద్రాడుగట్టి నారీమణి ! మి
న్నక యరిగెద వెందుల కే, మికతం బెవ్వతెవు ? తెల్పుమీ సత్యముగకా. 256
- క. ఆనవుడు నల్లలనామణి, యను విశ్వామిత్రుఁ డనెడి యనఘాత్ముఁడు న
న్నును సుతులన్ దించి తపం, బున కరిగెన్ న న్నెఱుంగు మువివదు నతిగా. 257
- క. ధనహీననైన కతమువ, ననదనగుచు సుతుల పోషణార్థముగా నం
దనులం దొక్కిరుఁడగు నీ, నివి విక్రీతునిగఁ జేయనేర్పితి ననఘా. 258
- చ. ఆనవుడు నా వృషాలసుతుఁ “డమ్మరొ ! యేమిటి కిట్లానప్ప నే
ననుదినముఁ బవతున్నతుల యాకటికికా దగినట్టి భిక్ష్యముం
గొని యరుదెంతు సత్యమువకుం జవదాఁటక తావకాశ్రమ
మ్మున నొక చెట్టునం దిడుదు మాటగఁగట్టి గృహమ్ము చేరుమా. 259
- చ. పదంపడి నీ భర్తయును రాఁగలఁడు” నావుడు నమ్మునివనిత సంతసించి తన

యాశ్రమమ్మున కరిగె నక్కొమరుండు గళబంధమ్ము కారణమ్ముగ గాలవుం
డనఁబరఁగె. 260

క. ఆనత్యవ్రతుఁడును వి, శ్వాసమ్మును బక్తియును గృహయుఁ గలిగి నదా
దానుండై మునివనితకు, గ్రాసంబిడు సుతసహితముగా భుజియింపఁగా. 261

గీ. మృగముల వరాహములను మహిషశశముల, నమదినమ్మును గొట్టి సత్యవ్రతుండు
గాధినుతు నాశ్రమముపొంతఁ గట్టుఁ జెట్టు, కొమ్మకొకముక్లేగాఁ జేసి కూర్చుపేర్చి.

వ. విశ్వామిత్రునిభార్య తన్మాంసంబుకతన సుతులఁ బోషించుచుఁ గాలమ్ము గడపు
చుండె, నిట్లుండ నట సత్యవ్రతునికండ్రీ తపమ్మునకరిగినది మొదలుగ నతని
పురమ్మును సంతఃపురమ్మును వసిఱుండు గాపాడుచు రాజకార్యమ్ములు నెఱవేర్చుచు
నయోధ్యయం దుండె; నయ్యెడ నప్పురమ్మునకు నమీషమ్మునఁ దండ్రీయానతింజేసి
దుర్గతిం బడియున్న సత్యవ్రతునకు నొక్కనాఁడు మృగమ్ము లెవ్వియుం గానరాక
వసిఱుదేనువు పొడకట్టె; దానింగాంచి యతండు పూర్వక్రోధమ్మున వధించి
తన్మాంసమ్ము కొంత దిని తన యాకలిం దీర్చికొని తక్కుంగల వలలమ్ము
నప్పాదపమ్మున నెప్పటియట్లు బంధించె. 263

క. ఆ ఋషిపత్నియుఁ దనదు కు, మారులకుం బెట్టి గోవుహంసం బని తా
నారయ నేరక యెంతేఁ, గూరిమి భుజియించె మిగులఁ గుతుకంబెనగఁగా. 264

వ. అంత వసిఱుండు తన ధేనువుమ్మతి నెఱింగి కోపాకులందై పశుమ్ముండగు సత్య
వ్రతున కిట్లనియె. 265

ఉ. ధేనువుఁ జంపి యెంతటికృతిన్ బొనరించితి వోరిదుష్ట ! దో
షానుగతుండవై మును ధరామరదారహరించుటఁ జగ
న్మానితుఁడైన తండ్రీ యవమానము గైకొనుటఁ వృథాగతిఁ
ధేనువు నిష్ఠ చంపుటకు నిన్నుఁ ద్రళింకుఁడనంగ నొప్పెడిన్. 266

వ. నేఁడు మొదలీ నామమ్మునం బొదలి జనులకుఁ బిశాచాకారమ్మునం బొడకట్టు చుండు
మని శాపంబిచ్చిన నతం డా రూపమ్ముదాల్చి యయ్యాశ్రమమ్మున వసియించుచు
నొక్క మునిపుత్రుని కతన నుపదేశంబు వడసి జగజ్జననిం గుఱించి యఖండతప
మ్మునరించుచుండె నాపుడు జనమేజయుండు మహాత్మా ! త్రిశంకునకు వసిష్ఠశాపం
బెట్టుతోలఁగె నొడువు మన నతం దిట్లనియె. 267

గీ. ఆతఁడు పితాచమై దేవినాత్మ నిల్చి, తన్నవాక్షరమంత్రతత్పరమనస్కుఁ

డగుచుఁ దప మాచరించి హోమార్చి యగుచు, నర్థి విపులకడ కేగి యడిగె నిట్లు.

వ. నాయొనరెచ్చెడి నమస్కృతులంగొని మత్స్యార్థవంబు సఫలంబొనర్చుఁ గోరెద, నేను
జిరమ్మునుండి నవాక్షరమంత్రరాజంబు జపించితి నిపుడు జపదశాంశమ్ముచే
హోమంబు సఽవసలయు మీరలు ఋత్విజులరై యిక్కార్థంబు నెరవేర్చి కృతార్థం
జేయ వేఁదెద న న్నరుజపుత్రుండగు సత్యవ్రతుగాఁ నెఱుంగుఁడు నాపుడు వార
లిట్లనిరి.

269

క. తెలియంగ నయ్యె నీవా, కులగురుఁడు వసిష్ఠమౌని గోపించి నిమకా

జలిపెఁ బితాచముగా నీ, కలవడునే? వేదవిహితమగు కృతీసేయా. 270

చ. అని తనుఁ దూలనాడుటయు నానృపనందనుఁ డేల నాడు జీ

వన? మిఁక నేమి సేయుదు? నపాత్రుఁడ రాజ్యములేమి చేసె మ

జ్జనకుఁడు దేశకుండిదెఁ “పితాచమవై చెడు” మంచు శాప; మె

ప్పనికి నవర్హతం బొరసి పాతకినై బ్రతుకంగఁ జెల్లునే.

271

వ. అవి కృతనిశ్చయమందై కుష్కమ్ములగు కాష్ఠమ్ములు పేర్చి చితినేర్పరచి యగ్ని

జొనిపి యందుం బ్రవేశింప నెంచి స్నానం బొనరించి జగజ్జనని నాత్మ దలంఛ

కొందుఁ దత్సమీపమ్మునఁ గృతాంజలియై కూర్చుండునంత నజ్జగదంబ కరుణా

శాలినియై యాకాశమ్మున నాతనికి దర్శనంబొసంగి వారించి యిట్లను.

272

గీ. సాహసంపఁగ నేల యోజనవరేణ్యః, వినుము నామాట నీ తండ్రి వృద్ధుఁడయ్యె

నీకు రాజ్య మొసంగి యెందేనిఁ దపము, చేయబొనున్నవాఁడు నిశ్చింతఁడగుచు.

వ. మదనుగ్రహమ్మునంజేసి రేపు నిన్నుఁ బట్టాభిషిక్తుం జేయ నీతండ్రి యమమత

మ్మున మంత్రు లరుదెంతురని చెప్పి దేవి యదృశ్యమయ్యెఁ, బదంపదీ త్రిశంకుండు

మరణోద్యమమ్ము విడిచి సుఖంబుండె నంత నారదుండరిగి వృత్తాంతమ్మెల్ల నృపాలు

నకుం జెప్పిన నతండు పుత్రు మరణోద్యోగమ్మునకు దుఃఖితుండై మంత్రులం

బిలిచి యిట్లను.

274

ఉ. పౌమ్మునినంత న వ్యిధధి పోయి వనమ్మున భాగ్యహీనుఁడై

గ్రుమ్మరుచుఁ గురుప్రవరుకోపము తన్నలయింపఁగాఁ బితా

చమ్ముయి దేవి గొల్చి విలసన్మతియై తుద కెంతయుఁ విరా

గమ్మున నగ్నిలోనఁ దనకాయము వైపఁగ నెంచె నక్కటా.

275

- గీ. కృప గలిగి దేవి వారింపదేని సుతుఁడు, మృతిఁ బొరయుఁగాదె, వైశమ యేగి నాడు
జ్యేష్ఠపుత్రునిఁ దెండు విశ్చింత వాని, కిచ్చి రాజ్యమ్ము తపమున కేగువాఁడ. 276
- చ. నావుడు మంత్రులు సత్యవ్రతునిపాలి కరిగి యనునయ వచనమ్ముల నోదార్చి పుర
మ్మునకుఁ దీసుకొనివచ్చి తండ్రికిం జూపిన వతండు జటాజూటధరుండును గ్రూరుం
డును జింతాదంతురుండును నగు కొమరుం గాంచి పశ్చాత్తప్తుండై రాజ్యార్హుండును
మేధావియునగు తనయు దర్శిం బెఱింగియు నిట్లానరించితి నని సిగ్గిలుచు నాలింగ
నం బొనరించుకొని తనసింహాసనమ్మునఁ గూర్చుండబెట్టుకొని ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ
నిట్లనియె. 277

రాజనీతి

- క. తనయా : ధర్మమ్మున బు, ద్దిని నిలువన్ వలయు నెపుడు ద్విజవర్యుల మ
న్నన పేయవలయుఁ బ్రజలన్, దనుజులవలెఁ బ్రోవవలయుఁ నం నాథునకుఁ. 278
- గీ. దనము న్యాయాగతంబు తనరుటొకటి
యన్యతమునఁ గాలువెట్టమియును నమార్గ
గామి గాకుంట తపసుల నోముటయును
బరమధర్మమ్ము లియ్యవి పార్థివునకు. 279
- గీ. ఇంద్రియజయంబు పూజ్యుల నెఱుఁగుటయును,
మంత్రగుప్తియు జోరుల మద మడఁచుట,
శత్రుకేషంబు పైఁపమి, సచివు నన్య
వక్తఁ జేర్చుమి పతికి యశస్కరంబు. 280
- గీ. శత్రుమిత్రుల కృత్యముల్ చారములము
వలన నెఱుఁగుటయును శుష్కవాది గామి
దుష్టనంగంబు దొలఁగుట యిష్టలకును
బూజ్యులకు నీఁగియును విధి భూపతులకు. 281
- క. యాగముల నొనర్చుట మృగ. యాగతి వతిరక్తి లేమి యంగనలం దు
ద్యోగముల విశ్వసంపమి, యాగమవిహితముల నృపతులగు వారలకుఁ. 282
- గీ. ద్యూతమున దాని నాడెడి నీతిరహితు, నందు మద్యమ్మునందు వారాంగనాజ
నమ్మునందును దఱచు గానమ్మునందు, విముఖుడై ప్రజ నట్లానర్చింప వలయు. 283

గీ. అరసి బ్రాహ్మముహూర్తమునందు లేచి, స్నాన మొనరించి నియతుడై శక్తిపూజ
భక్తి నొనరింపఁగవలెఁ బ్రతిదినమ్ము, జన్మసాపర్యమును గోరు చతురమతికి. 284

క. ఒకసారియైన నప్పర, మకృపానిధి నంబఁ గొలిచి మన్ననఁ దత్ప
దకమలజలంబు గ్రోలిన, సుకృతికి జన్మమ్ములేదు సూ నిక్కముగన్. 285

గీ. దృశ్యమగు జగమఖిలమ్ము దేవదేవి, జీవుఁ డీశ్వరుఁడునుగూడ దేవదేవి
యని, వినిశ్చితాత్ముండగు ననమమతికి, నతులితానంద మెల్లప్పు డనుఘటిండు.

కా. ప్రాతఃకృత్యములన్ యథోచితగతిం బాటించి కొల్పొండి వి
ద్యాతంత్రజ్ఞుల విప్రులన్ బిలిచి శాస్త్రార్థమ్ము లవ్వారిచేఁ
బూతుండై విని పాత్రులై తనరు నా భూదేవతాశ్రేష్ఠుల
బ్రీతిఁ దానము లిచ్చిపుచ్చవలయుఁ బృథ్వీకుఁ డెల్లప్పుడున్. 287

క. విను మూర్ఖులైన ద్విజులకు, ధన మీవల దిచ్చెనే నుదరపోషణకుం
గనిపెట్టి యీవలయు లం, మన మొనరింపగఁ దగదుగా ధర్మములకా. 288

చ. అనఘుల భూమిదేవతల నత్యమలాత్ముల నెన్నఁదేవియుకా
జన దవమానముం గొలుప క్షత్రకులమ్మున కమ్మహామహల్
జనకులు : వారి యగ్నికిని, క్షత్రియజాతికి విప్రజాతి లో,
హనిధులకుకా శిలల్, జనకతాన్పదముల్ విధిచోదితమ్ముగకా. 289

ఉ. వారల తేజమెందును నవారితమై యలరారు భూపతుల్
వారలలోన ధీరులగు వారల నెన్ని యఖండదానన
త్కారములన్ మహావినయ గౌరవసంపదలన్ మహోన్నతిం
గోరుమఁ బూజసేయుదు రకుంతితవైభవముల్ నెలంగఁగన్. 290

గీ. ధర్మశాస్త్రానుసరణంబు దప్ప కెపుడు
దండనీతి యవశ్యంబు ధరణీపతికి
గోశసంగ్రహ మెల్లెడఁ గూర్చవలయు
ననుచు బోదించెఁ బృథివీంధ్రుఁ డాత్మజానకు. 291

మ. తనవాక్యమ్ములు సమ్మతించినసుతుకా దత్తన్మహాతీర్థపా
వననీరమ్ములచేత మంత్రస్మనుమతికా బాఱుల్ శ్రుతుల్ సెప్పి దీ
వనలం జేయఁగ మంచికాలమున దీవ్యద్భంగిఁ బట్టాఖిషే
చనముం జేసి యతం ధరణ్యము తపస్సంసక్తి నేగెకా దగన్. 292

వ. అట్లు నృపాలుండు గాంతారమ్మునఁ గాంతానహితమ్ముగఁ దపంబొనర్చి కొండొక
కాలమ్మునకు దేహంబు విడిచి దివం బిరిగి యచ్చట నింద్రాసనసమీపమ్మున రెం
దవయంద్రుండై యుండెనుడు జనమేజయుం దీట్లను. 293

ఉ. మున్ను వసిష్ఠుడేనువును ముష్కరుడై వదియించి శాపముం
గొన్న త్రిశంకుఁ డేగతిని గుంబివికిన్ ధవుఁడయ్యె ; నెందునే
ని న్నైవతిత్వ మూనఁదగునే మునివర్య ; పితాచముల్ ? గృహన్
దన్నపు శాపమోక్షణకథన్ వినిపింపుము నాకు నావుడున్. 294

వ. వ్యాసుండిట్లనియె. 295

చ. అతఁడు పితాచమయ్యె జగదంబిక నాత్మఁదలంచి తత్కృపా
మృతమున దివ్యదేహఃము దరించె వసిష్ఠమహామునీంద్రు న
వృత్తికి పిదానమయ్యెఁ బితృమాన్యతఁ గాంచె నృపాల ; లోకవం
దితయగు నప్పరాంబిక నుతించిన నెయ్యది గల్గకుండునే. 296

గీ. అనఘుడై పేర్మినిట్లు సత్యవ్రతుండు, రాజ్యమును జెంది జన్నముల్ రమణఁజేసి
యెన్నఁదగు కీర్తి గాంచి లోకోన్నతుండు, సర్వలక్షణయుతు హరిశ్చంద్రుఁ గనియె

వ. పదంపడి యనుగుణవయస్కుండగు కొమరునకు యౌవరాజ్యం బొసంగి శరీర
మ్ముతో దివమ్మున కరుగఁదలంచి వసిష్ఠాశ్రమమ్మున కిరిగి కృతాంజలి పుట్టుండై
యిట్లను. 298

వ స ి ష్ఠు ఁ డు త్రి శం కు న కు శా పం బి చ్చు ట

మ. అనఘా : యీతినువుం ద్యజింసకయ నే నాసంతు స్వర్లోకసం
జఁతానందము లప్పరోవిధుముఖీసంసర్గముఁ దివ్యసం
దినసంచారముఁ గర్ణపేయమగు గాంధర్వంబుఁ ; తత్తదృశా
భిసోద్యత్పిలదాయి యాగమును సంప్రీతిం దగం దెల్పుమా. 299

చ. అనవుడు నవ్వసిష్ఠఁ డను నాకవివాసము మర్త్యదుర్లభం
బునఁ : శ్రితావ్వారుండు మృతుడై దివ మేగుట సుప్రసిద్ధ మే
మనఁదగు నీ మనోరథము యాగ మొనర్పితివేని వచ్చు త
క్రమవున నవ్వరస్సతులఁ దద్దయఁ గూడి నుఖింతు విమ్ములగా. 300

వ. అంతయ కాని బొందితో నాకమఘం బొదగూర్చుట నాకకళ్యం బనవుడుఁ, బూర్వ

రోషసంయుక్తుండగు నమ్మహామునికిఁ ద్రిశంకుండిట్లను, నీవు గర్వావేశమ్మున నన్నుఁ గ్రతువు చేయింపవేని వేటొక్క పురోహితకతనఁ దాదృశంబగు జన్మం బొనర్చువాఁడ ననుడుఁ గోపోద్రేకమ్మున నిట్లు శపించె. 301

ఉ. గోవధపాపదూషితనకున్ ధరణీసురదారహర్తకున్
దేవనివాస మన్యమగు దేహము దాల్చినయేనిఁ గల్గె దొ
రా : వెఱ పింత లేక నను నాగ్రహయుక్తునిఁ జేయుదే : దురా
త్మా : విను మిష్ట నీకు ననువా శ్వపచత్వము శాపహేతువై. 302

చ. గురుఁ డిటు శాప మీ నతనికుండలముల్ శిల లయ్యె, నీలతన్
బొరసెను బట్టుపుట్టము, నముజ్వలమైతగు దివ్యదేహమున్
గరి కెన యయ్యె, మై నలఁడుగంధము విట్నుచుమయ్యె శక్తికిం
కరుల నెదిర్చి యెవ్వఁడు సుఖమ్ములఁ బొందు జగత్ప్రయమ్మునన్. 303

శా. గాయత్రీజవతత్పరుండు సురలోక జ్యేష్ఠకల్పండు దు
ర్జయందైన వసిష్ఠుఁడీట్లు తను వంచింపన్ మహంబేది చిం
తాయత్తుండయి యింటికిం జనఁగ నత్యంతమ్ము శంకించి యీ
కాయం బెంతయు హేయ మేలికని తత్కాంతారసంచారియై. 304

క. శ్వపచుండగు వతిఁ గని యెం, త పతివ్రతయేని భార్య తర్కించును, మం
త్రిపురస్పరులగు బంధులు, నెవ మిడి యెడ నుంతు రింత నీచత గలదే. 305

మ. మరణంబే శరణంబుగాక యని యాత్మన్ నిశ్చయం బంది త
న్మరణం బేగతిఁగల్గు, వహ్నివిషసంబంధమ్మునం జేసి యె
వ్వరు గోల్చుతురు కాయ మావతితు లాపై జన్మమందున్ బునః
పరితాపమ్మును గాంచువార లని చెప్పన్ విందు ధర్మమ్ములన్. 306

వ. కావున నాత్మహత్యకన్న నింద్యంబొందు గన్పట్ట దెట్టివైన గృత కుభాకుభకర్మ
మ్ములు కేవలబోగ్యంబు లగుట నేనీ దేహమ్మునన యీశ్వరచత్వమ్ము నిశ్శేష
ముగా ననుభవించు బొప్పుఁగదె : పుణ్యతీర్థమ్ములు పేవించుచుఁ బరాంబికాస్మర
ణమ్మును పాదు సంసర్గమ్మును తోడుగాఁ గాననమ్మున సంపరించెద నెవ్వందేని
యొక మహానుభావుండు దొరకకుండునే : యని నగరమ్మువిడిచి గంగాతీరమ్మున
కరిగి యట దుఃఖపరీతుండై వసియించుచుండె. 307

క. తనతండ్రి దుర్దశను విని, మనుడు హరిశ్చంద్రుఁ డాత్మగలఁగ నచివులన్
బనిచెన్ వారలు గంగా, ధుని యొడ్డునకేగి నృపుని దుఃఖితుఁ గృతులన్. 308

ప. కాంచి వినయమ్మున మహాత్మా! యువరాజగు నీతనయుండు హరిశ్చంద్రుండు విన్ను
నన్మానపూర్వకమ్ముగఁ దోడితెండనిన వచ్చితిమి కటాక్షించి నగరమ్మున కరుదెంచి
యథాపూర్వకమ్ముగ మంత్రులును సేవకులును సేవింప రాజ్యభారమ్ము వహింపుము
గురుండెట్లు ప్రసన్నుండగు నట్లొన్నవచ్చునని బహుభంగుల విన్నవించినను శ్వప
చుండగు నా నృపాలుండు గృహంబేగుటకు సమ్మతించక వారల కిట్లనియె. 309

చ. చనుడు మదాజ్ఞఁజేసి శ్వపవత్సమునన్ బురిఁజూడనోప మ
త్తనయునితోడ బ్రాహ్మణహితమ్ముగ జన్మములాదియొక్కతుల్
బొనరుచుచున్ దరాభరమఘాని ప్రజన్ భరియింపుమందు నా
వశపునఁ జెప్పి మీరలును బాల్చుడుఁ డాతనికిన్ సహాయులై. 310

ప. ఇట్లు కృతనిశ్చయిందైన త్రిశంకునకు నమస్కరించి దుఃఖావేశమ్మున నందఱును
నాయాశ్రమంబు విడచి పురికరుదెంచి, 311

క. ఆనవద్యమగు ఓనమ్మున, మనుని హరిశ్చంద్రు భూమికాంతునిగా న
జ్ఞసహతు నభిషేకించిరి, మునిజనముతోడ మంత్రముఖ్యులు పేర్కొన్. 312

ప. హరిశ్చంద్రుం డిట్లు కృతాభిషేకుండై మనమ్మునఁ దండ్రిం దలఁచుచు న్న్యాయ్యం
బుగ భూపాలనం బొనరించె నావుడు జనమేజయుండు. 313

మ. జనమాన్యుండు త్రిశంకుభూపతి హరిశ్చంద్రున్ జగ
ద్వినుకుం బట్టము గట్టఁజేసి పదపన్ దేహమ్ము చాలించెనో!
మనిచే శాపవముక్తి చెందెనా! పనిన్ మున్నెట్లు లప్పాట మా
లని భంగిన్ జరియించెనో నొడువు మెల్లన్ పృత్రము న్నాకొగిన్. 314

ప. నావుడు వ్యాసుండు, రాజేంద్రా! త్రిశంకుం డట్లు హరిశ్చంద్రునకు రాజ్యంబొసంగి
జగజ్జనని నాట్యనిల్పి యవ్వనమ్మున గంగాతీరమ్మునఁ దపమ్ముకలిమిఁ గలయాపనం
బొనర్చుచుండె, సంత మున్ను తపమ్మున కరిగిన విశ్వామిత్రుండు సమాప్తవ్రతుండై
దారపుత్రాదుల సీతించుబొంచె నరుదెంచి మతసహితమ్ముగ నెదురుపచ్చి నిర్వర్తిక
సపర్యయై యన్న భార్యంగాంచి ప్రీతిపూర్వకమ్ముగ నిట్లనియె. 315

క. తిరుణ్ణీ! దుర్భిక్షమ్మున, నరిగితి నేఁ దపమొన్న నాత్మజులను వి
న్నారు లెవ్వరు పోషించిరి, తరమె కుటుంబమ్ము గదప ద్రవ్యములేమిన్. 316

- గీ. కఠ వతిశయించె ననువార్తకతన మిమ్ముఁ
దలఁచి శోకించి నిర్దనత్వమునఁ జేయు
తెరు వెఱుంగక యిటకరుదేరినైతి
నాకు నప్పటి దురవస్థ నాతి వినుము. 317
- క. ఆకలిఁ బట్టఁగ లేక శ్వ, పాకుని గృహమేగి చోరభావమ్మున భాం
దాకలితపక్షకునక ప, లాకాంక్ష యొనర్చునంత నా శ్వపదుండున్. 318
- ప. తత్తఱమ్మున నడిఁగట్టి మేల్కొంచి వంటింట నున్న నన్నుంజూచి నీవెవ్వరేకత
మ్మున మధ్యహమ్మునకు వచ్చితి, భాండంజేల తడవెదు ? నావుడు నేను భయక్ర
స్తుండనయ్య దైర్యం బవలంబించి వాని కిట్లంటి. 319
- ఉ. తాపనుఁడన్ జుఠార్తిమెయిఁ దాళఁగ లేకిటు చోరభావమున్
జూపుచు నీగృహమ్మునకుఁ జొచ్చితి నే నతిదీన్ గృపన్ మదా
శాపరిపూర్తిచేయఁగ నొసంగుము మాంసమొకింత ; భాండమం
దీపనితై కరంబిడితి నేటికి నాఁగెడు క్రోధమూర్తివై. 320
- ప. నావుడు శ్వపాకుండు నా కిట్లనియె. 321
- చ. ఇది శ్వపచాలయంబు విను మేను శ్వపాకుఁడ మాంసమున్ భుజిం
పఁ దగునె యగ్రజాతికిఁబఁ; జాతకకృత్యము చూడనేరన
య్యెడ మనువేమి చెప్పె వినవే ? శ్వపచుల్ మఱియేడుజాతులన్
విధిగ ననర్హు లెందులకు విప్రకులౌత్రమఁ విడువ భాండమున్. 322
- గీ. వీఁడు లోభావృతుండని చూడఁబోకు, మకటఁ మానవజన్మ మప్రాప్య మందు
విప్రతయు దుర్లభం బిట్టివిధికిఁదగుదు, వే ? ద్విజన్మఁడవై వర్ణవిధము చెడదె. 324
- ప. నావుడు వాని ధర్మమ్మునకు సంతసించియే నిట్లంటి. 324
- క. తగుగతిఁ బట్కితి విది ధ, ర్మగతికిఁ దగుభంగి సూక్ష్మమార్గము విను మె
వ్యగ్రవై న దేహమును ని, ల్మఁగఁదగు శంకింపఁ దగదు పాపమ్మునకున్. 325
- గీ. తమవు గల్గినమీఁదఁ జాతకము నడఁచు
వికృతి పేయంగ వచ్చు నేరికిని నాప
దలు ననాపదలవి చూడఁదగదు దోష
మెడయుఁ జేయకయున్నఁ బాల్పడు వరకము. 326
- చ. మరణము జుత్తుచే గనివ సూనవుఁడెట్టిడునే నవశ్యమున్
సంకిము చెందుఁగాన మరణమ్మునకున్ భయమంది చోరతన్

- బొరపి శ్వపాకగేహమని బుద్ధి నెఱింగియు నీ మహానసం
బరయఁగ వచ్చినాఁడ విను మాకలి యొండు నెఱుంగనిచ్చునే. 327
- క. ఆదియునుఁగా కీ చౌర్యము, తుద కావర్జన్యదేవు దోషాత్తునిఁ జే
యఁదగు నవర్జణ మాతం. దొదవించినకతన నింతయు నిజమనుడున్. 328
- కా. అవర్జన్యఁడు నేనుతొండములలావై ధార లొప్పార న
ర్వావన్నాశకుఁడై పటత్పటంపంబై భూషభోభాగ మి
చ్చాపూర్తిన్ విలసిల్లఁగాఁ గురిసె గాంచక్కాంచనోదంచితం
బై పాటిల్లెడి వృష్టి విద్యుదుదయం బందందుఁ గన్నట్టఁగన్. 329
- చ. ధనమును గాంచి సంతనము దాల్చి తదీయగృహమ్ము వీడి ని
న్నును సుతులఁ గృహమ్మును గనుంగొన వచ్చితి నింతకాల మి
వ్వనమున జెమమందుఁ బనిపాలర నేగతి నోమి ? తెట్లు జీ
వనమున నుంటి ? తెల్పుమన వారిజలోచన మోని కిట్లనుఁ. 330
- క. నీచమట మొదలఁ గఱపు పి, శాచముగతిఁ బ్రబలి జీత్తు నైఁవక సుతులుఁ
మై చాకచక్య మెడలిన, యాచింపఁగఁ బ్రతిగృహంబు నరిగి నయమునఁ. 331
- క. అడుగుచు నీవారమ్ముల, నడవులలో నేరికొనుచు నాయారీతిఁ
గడిపితిఁ గొందొకకాలము, బడలంగానీక చిఱుకపాపల నెల్లఁ. 332
- ఉ. పిమ్మట నింద్లకుం జనివ బిచ్చమువెట్టరు గేస్తు, లేయర
ణ్యమ్మునకేగి చూచినను నారయ రా దొకగింజ, కందమూ
లమ్ములుగాని చెట్టుల ఫలమ్ములుగాని లభింప వట్టి కా
లమ్మునఁ గుఱ్ఱులన్ గవి తలంకితి నాఁకలి దీర్చరామికిఁ. 333
- చ. అంత నందఱుం జంపుటకంటె నిందొక్కతనయు నమ్మి తత్రక్రయప్రాప్తంబగు
ధనమ్మునఁ దక్కిటివుత్రులఁ బోషించుట లగ్గనియెంచి క్రందమామండగు
కొమరునఱుత రజ్జువుం దగిల్చి వెంటఁ బెట్టికొని యెందేనిఁ జనునయ్యెడ సత్య
వ్రతుండను రాకొమరుఁడుచూచి “యేమీబాలకుం డేడ్చుకతం” బనవుడు నేనిట్లంటి,
నీకువు నాచే విక్రయార్థంబుగాఁ గొనిపోవంబడువాఁడు నావుడు నతండు గరు
ణించి “నీవు గృహమ్మురుగుము నీకుటుంబమునకుఁ బ్రతిదినమ్ము చాలినంత
యామివముఁ దెచ్చి యే నిచ్చువాఁడ నద్దాన జీవింతువుగాక యిట్లు నీ పతియగు
మునింద్రుండు వచ్చుదనుక నాచేయుట” యనిన నేను ముదంబంది యింటికరిగితి

నతండును బ్రతీదినమ్మును నట్లొనర్చువాఁ డస్మన్నిమిత్రమ్మున వసిష్ఠుడే శపింపం
బడియె నది యెట్లంటేవి, 334

క. ఒకనాఁడు మృగములెవటఁ ద, నకుఁ గానఁగరాక యీ వనము నెల్లెడ మీ
న్నక తిరిగి విసివి యతఁడు తు, దకుఁ జంపె వసిష్ఠగోవుఁ, దస్మనివరుఁడుఁ.

క. అలిగి త్రిశంకుండను పే, రలవడఁగ శపించె మాలఁదై కుండఁగ నా
వలనఁగదా యాతని కీ, కలషము ఘటియించెనని వగచెద మునీంద్రా. 335

ప. కావున నుపకర్తయగు నన్నరవరుఁ దేగతివైనఁ దపోబలగరిష్ఠుండవగు నీకుప
కార్యుండని వేడిన సతికిఁ బతి యిట్లనియె. 337

క. నే దవ్వై యన్నప్పడు, నీదైన యవస్థ చూచి నెఱిఁ బ్రోచిన దా
యాదనిఁ దన్నుపవర్చుని, సాదరమతి శాప మెదలు నట్లొనరింతున్. 338

ప. అని చెప్పి యతనిదుఃఖం బెట్లు విముక్తంబగునోకో! యని యెంచుచుఁ ద్రిశంకుం
డున్న పక్కఁజంబున కరుగుడు నతండు మనిరాక యెఱింగి యెదురై విస్మయం
బొదవఁ బాదమ్ములంబడి నమస్కరించినఁ గరుణార్ద్రుండై కౌశికుండు లేవనెత్తి
యిట్లనియె. 339

క. జననాథ! నీవు మిక్కిలి, యనఘుండవు నాకదర్శమై శాపంబుం
గొచి చండాలుఁడ వైతివి, చనునే నా కూరకుంట శక్తుఁడ నయ్యుఁ. 340

ప. ప్రత్యుపకారం బొనర్చి ఋణవిముక్తి జెందనుంటి నీ యభీష్టంబేమనుఁడుఁ ద్రిశం
కుండు మహాత్మా! మున్ను మక్కులగురుండగు వసిష్ఠుని సశరీరస్వర్గదంబగు జన్న
మ్మున నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయుమని వేడిన నతం దొల్లఁదాయె. 341

క. ప్రీతి న్నాకోరిక నిడ, నేతువయేని వినుమయ్య! నియమమ్మున నా
చేత సశరీరనాకద, మై తనరెడి జన్నమును దయఁ జేయింతే. 342

ప. కులగురుం దొల్లననిన నేనమ్మ గురునిఁగాఁగొని యాయాగంబు విర్వర్తింపిం
చెద, ననుడు నతండుఁ "నన్నవమానింప నుంకించితివి గానఁ జండాలుండవై
నవయు" మనియె, వియ్యడి శాపకారణంబు నావుడుఁ గౌశికుండు దచ్చాపంబు గ్రమ్మ
రించి యుపకృతిం బొనర్చునెంచి యజ్ఞసంభారమ్ము లార్జించి మునులం బిలిచిన వా
రలు మఖయాధార్మ్యంబు గుఱుతెఱింగి వసిష్ఠునివారితులై యొక్కరును రాకుండిరి.
దానికిఁ గ్రుద్ధుండై కౌశికుండు త్రిశంకుకడ కరిగి వసిష్ఠువొర్కంఠ్ర్యమ్మున మును
లొక్కరును నిటకురాదు. 343

మ. ద్విజు లేతేరక యన్న జన్న మెటు సంధిపంగనా నిన్ దివం
బజరుద్రాదులు మెచ్చ సంపెదను రాజా : నాతవశ్యక్తిహ
దఁ జనుక గైకొను మిష్ట నీ కొనఁగువాడఁక బెద్దకాలంబు చే
యు జవం బంచును ధారవోనెఁ దప మా యర్వీకుహ స్తమ్మునన్. 344

క. తనగాయత్రీజవసం, జనితంబగు సుకృతమిచ్చి జనవర : వసు మిం
కను స్వర్గంబున కెవ్వం, డును నిన్నద్దంగఁజాలఁడు జగత్ప్రియిల్. 345

త్రీశంకుండు స్వర్గమ్మున కరుగుట.

చ. అని యనుపన్ ద్రిశంకుండు రయమ్మునఁ బక్షియుఁదోలె నాకసం
బునకుఁ దబోబలమ్మున సముద్గతుఁడై దివ మేగునంత వ
య్యనిమిషు లంతరంబున జనాధిపతిఁ శ్వపచాకృతిం గనుం
గొని శ్వపచుండు నాకమునకుం జనుదెంచెడి దేవవల్లభా, 346

ఉ. నావుడు దేవనాథుఁడు మనమ్మున విస్మయమంది యేగి యా
భూవిభునిఁ శ్వపాకునిఁ దబోవిభవమ్మున నాక మేగు డు
ర్భావునిఁ దాఁద్రీశంకునిఁగ భావనచేసియు “బొమ్ము పొమ్ము నీ :
దేవనివాన మేదఁ : జనుదేర శ్వపాకుఁడు నేద : దుర్మతి.” 347

వ. అని తొలఁగం ద్రోచినఁ ద్రిశంకుండు క్షీణపుణ్యుండగు నమరుండునుం బోలె
భూమింబడువాఁడు గాధిజంగూర్చి యిట్లాక్రోశించె.

చ. చను మనినంత నేగి సురసదృశు చేరెడి నన్ను దేవతల్
కని సురనాథుతో నుడువఁగా నతఁడేగతిఁదెచ్చె నోమునీం
ద్ర : ననుఁ గనుంగొనందగదె : ధారుణీపైఁ బడుచుంటి నాఁగ న
మ్ముని విని “వియ్య” మంచు వృషముఖ్యానినాఁగెఁ దపమ్ముపెంపుకఁ. 348

వ. గాధిజండల్లు త్రిశంకుని గగనమ్మున నిలువరించి పిదప నుదకంబు స్పృశించి సువిస్త
రంబగు నిష్ఠి నొనర్చి మాతనసృష్టిగా వేఱొందు స్వర్గమ్ము నిర్మించునంత నిండ్రుం
డెఱింగి నత్వరమ్మున నయ్యెడ కరుదెంచి వినయమ్మున నిట్లను. 350

క. కోపించి నూత్నసృష్టిఁ, బ్రాపింపఁగనేల : మౌనివర : భావత్కా
జ్ఞాపకపూర్తి యొనర్చెద, నాప్రార్థన పాటిపేయు నా మునినరుఁడున్. 351

చ. సురపతి కిట్లు పల్కు “బలసూదన! త్వద్భవనమ్మునుండి యీ
ధరఁబడు మాత్రిశంకుని ముదమ్మునఁ దోడ్కొని స్వర్గలోక ను
స్థిరునిగఁ జేయు మిట్లయిన నృప్తికి మాతొనఁపనే” ననన్
గరము ముసీంద్రుదార్థ్యమునఁ గంపితుడై సునాథుఁ “దో” మనెన్. 352

క. తప్పనివిధిచే నీగతి, నొప్పి పిదప దివ్యదేహ మొసఁగి త్రిశంకుఁ
గొప్పగఁ దన పార్శ్వమునన్, జొప్పడఁగాఁ జేసి యరిగె సురపతి దివికిన్. 353

చ. ఏకవిమానసంగతులై యిట్టింద్రత్రిశంకులు దివమ్మున కరిగిన స్వస్థుండై గాదిజుం
దాశ్రమమ్మున నుండె. 354

గీ. స్వర్గగతి తండ్రి కబ్బినవార్త నెఱిగి
సంతనంబంది యాహరిశ్చంద్ర నృపతి
పుడమినేలుచుఁ దనకూర్మి పడఁతిఁ గూడి
యిష్టభోగమ్ము లనుదిన మెనయుచుండె, 355

క. సంతానము దవ్వగుటకుఁ, జింతించి వశిష్టమాని సేవించి మహా
మంత్రజ్ఞ! నాకు సంతతి, యింతకు లేకుంట కేమి హేతువు చెప్పుమా. 356

చ. కలవింకమ్ములు సంతతిం గని సుఖాఖండస్థితిఁ బొల్పున
వ్వల వీక్షింపు ముపాయశాలి వయ దైవజ్ఞుండవై మంత్రవే
త్తలకుం బ్రాపయియున్ననీడు పవపశ్చమ్ముల్ దగం గొల్పువా
రలకున్ మాకిటు లొటకుం గతిము ప్రారబ్ధమ్మునఁ జెల్లదే. 357

చ. అని శోకమిశ్రమ్ముగఁ బల్కునజ్జనవరునకు వసిష్ఠుండిల్లనియె. 358

చ. కనఁగ నవత్యఃప్రాయమునకన్నను దుఃఖము లేదు సంసృతిం
బనుపదువారికిఁ దరిణివల్లభః సంతతి నీగ నెంతయుఁ
పునుఁడని విందు నవ్వరులు ; గ్రక్కన నాతనిఁ బూజచేసి సం
దనుఁ గొనుచ్చుఁ దత్కృతికి దైవముతోడగునాఁడు తత్కృపన్. 359

గీ. దైవపురుషకాంక్షులు దవిలి కార్య, సిద్ధిఁబొనరించు నుద్యమస్థితికి నరుఁడు
గడఁగ దైవంబు తోడగుఁ గావి, లేని, నాఁడు కేవలదైవ మొనర్చుటెట్లు? 360

చ. అని గురుం దుపదేశించి వీడ్కొల్పినఁ గృతవమస్కాదుండై యరుడెంచి హరి
శ్చంద్రుండు గంగాతీరమ్మున హేంకపంబొవరై. 361

క. అతినిశివమున కెడఁదఁ బ్ర, చేతుం డానంద మొంది చెచ్చెరఁ గననై
ప్రీతిన్ గోరుము వంతున, భూతలపతి కేలు మొగిచి పురికితతనుడై. 362

క. అనసత్కృడనై దుఃఖం, బుర మునిగెడినాకు ఋణవిముక్తి ప్రదు నం
దనుఁ గరుణింపుము నాపుడు, జనపతి కతఁ డనియె దరహసస్మృఖుఁ డగుచున్.

ఉ. నందను నీ కొనంగెదఁ గనందగు నందము వొల్పువాని మి
న్నందెడి సద్గుణంబులకు నాకరిమై తగువాని భూమిసం
క్రిందనఁ తత్పుకుం బశువుగా నొనరించి యజించెదే : మదా
నందము గోరి ; నావుకు మనమ్మున భూపతి గొంకి యిట్లనన్. 364

వ. మహాత్మా : వంద్యతకన్న నియ్యది కొంత మేలగుట నిస్పృహ నొనరించువాఁడ
నుటఁ బ్రసాదించు మనవుడు వరుణుండు నీకు నవశ్యమ్మును గొమరుండు పుట్టు
గృహం బరుగుము నాపుడు సంకుష్టందై యతఁడు పురమ్మునకుఁ జని భార్యకు
నొడిచిన నాపెయు సంతసించెఁ దక్కుఁగల భార్యశతమ్మును ముదమ్మునఁ
బొదలె. 365

రో హి తో త్ప త్తి.

గీ. అతిని భార్యశతమ్మునయందుఁ బట్ట
రాజ్ఞియగు కైబ్య యంత గచ్చిమ్ముదాల్చి
పదినెల నిందఁ గనియె శుభదినయందు
సుతుని గందర్పసుందరుఁ బతిహితముగ. 366

వ. హరిశ్చంద్రుండు జాతకర్మం బొనరించి యఖండోత్సవం బాచరించె, నట్టియెడ
వరుణుండు విప్రవేషమ్మున నట కరుదెంచి స్వప్రీతదనపూర్వకముగఁద న్నెఱిగించి
యిట్లనియె. 367

ఉ. నావరదానకారణమునం దగె వంద్యత లేమి నీకు, న
ద్వావుఁడవేని యీసుతునిఁ బార్థివ : యజ్ఞపకుం బొనర్చి సు
శ్రీవెలయన్ యజించుచునఁ జింతమెయి న్నరపాలుఁడక్కటా :
యేపది నిక్కువారణని నీఁదగు నీకెటు లోమఁగాఁదగున్. 368

చ. వరుణుఁ డీతండు విప్రుఁడయి వచ్చె మత్స్యకూట నీడఁ బోవఁడె
వ్యరికిని దేవహేళనము భావ్యము గా దతికోమలాంగు నం

బురుహసమానసున్ మఖముపొంటె వధించినఁ బుత్రశోకముం

దరమె బరింపఁ దక్కటి విధమ్మున నీతఁడు ప్రీతఁడెనునే.

369

క. పెక్కగు బాములఁ బడి తుద, కొక్కరుఁ గని నందులకు సుఖోదయమునకుం

దక్కితి నదిగాకయుఁ బై, మిక్కిలి శోకింపవలసె మితిలేనివగన్.

370

వ. అని చింతించి దైర్యం బవలంబించి వినయమ్మున నతని కిట్లను, మహాత్మా! పుత్రుం
డుదయించిన వదిదినమ్ములకుఁ దండ్రీ కర్మయోగ్యుఁడగుఁ దల్లి మాసమ్మునకు
కుదియగు యాగమ్మునకు దంపతులు ముఖ్యులగుట సర్వసమ్మతం బనవుడు వరు
ణుండు మాసానంతరమ్మున నరుదెంతుననిచెప్పి చనియె ; నంత హరిశ్చంద్రుండు
పరమానందమ్మున విప్రులకుఁ గోట్లకొలఁది గోవులను దిలవర్వతమ్ములను హేమ
రాసులను నొసంగి యాత్మజునకు రోహితుండను నామందిడి పుత్రవదనసందర్శన
జనితానందపరవశుండై యుండునంత మాసమ్ము పూర్ణంబగుడు, వరుణుండెప్పటి
యట్ల విప్రుడై యరుదెంచి యజింపుమనుడు నృపాలుండు దుఃఖసాగరమగుండై
యతనికి నమస్కరించి కృంతాజలియై యిట్లనియె.

371

క. పాపనమయ్యెన్ సదనము, దేవర రాఁబట్టి మఖవిధికిఁ బసిబాలుం

డేవిది నర్దుండు దంత, శ్రీవెలయని పశువు క్రుతినిషిద్దమకాదే.

372

వ. కావున దంతోదయంబుగా వేగమ క్రతువొనర్తు ననుడు నంగీకరించి యతం డరిగెఁ;
బిష్ముట సంతసమ్మునఁ గొంతకాలంబు గడపి నృపాలుం డున్నంత దంతోదయం
బగుట యెఱింగి వరుణుండు యథాపూర్వకమ్ముగఁ గ్రతు వొనర్చుమని వచ్చె ;
నంత హరిశ్చంద్రుండు నివ్వరిత సత్కారుండై యతనికిట్లను.

373

గీ. ఆకృతచౌటండు గర్భకేశాంకితుండు, సమ్మతుండు గాఁడనుట వృద్ధసమ్మతంబు
గానఁ దత్కృతి నెరవేర్చి క్రతు వొనర్తు, నీ వెఱుంగని దృఢ మెందేనిఁ గలదె.

డ. అనుటయు.

375

క. తెలిసి వరుణుండు నన్నుం, బలుమఱు త్రిప్పెదపు కపటభావంబిది

కలవడియె నాత్మజుని యం, దలి మోహము చి న్నసత్యతత్పరుఁ జేసెన్.

376

వ. కేశఖండానంతరమ్మునఁ గ్రతువొనర్చవేని దాదానంబగు కాపమ్మునాచే నీ కీఁబడు
నింత చిక్కువ మని చెప్పి మాతీయు నిట్లనియె.

377

క. జననండు డిక్ష్యేకు నృ, పుని కొలమునఁ బొడమి వ్యర్థపుం బల్కాలు గ
ల్గినవఁ డితఁడనియెడి కీ, ర్తిని తెందకు పోయినట్లు నృపతివతంసా.

378

వ. అనిచెప్పి యప్పటికతం దరిగె. భూపాయందును సంతుష్టాంతరంగుడై యుండెఁ బదింపడి కొండొకకాలమ్మునకుఁ గొమరుండు చూడాకరణయోగ్యుం డగుడుఁ దక్కర్థంబు గృతి ప్రయత్నుండై . 379

క. తానును భార్యయుఁ దొడఁపై, సూనుని నెలకొల్పి మిగుల శోభనలీలన్
శ్రీ నెగడ నున్నతటి వి, ప్రానుగతిన్ వరుణుఁ డచటి కరుదెంచి యనున్. 380

వ. రాజేంద్రా ! చూడాకరణంబు నిర్వర్తించుచుంటి వికఁ గౌఱఁతయేమున్నయది ; మఖం బొనరింపుము నావుడు హరిశ్చంద్రుండు గృతనిమస్కాదండై యతని కిట్లను. 381

చ. ఇపుడ యొనర్చుటర్హుని యేను నెఱుంగుదు నట్లొనర్తు యా
గవళువుగా నొనర్చిగఁ దగం దితఁ డాగమనంస్కృతిన్ ద్విజ
త్వపదవి నొందకుండిన కతిమ్మున ; మూఁడగుజాతులందుఁ దా
డవనయనంబు లేమిఁ జరణోద్భవతుల్యలు కర్మబాహ్యాభిన్. 382

వ. కావున కూడ్రప్రాయుండగు నిక్కుమారుని యాగవళువుగా నొనర్చుటకు శంకింతు నునవీతుం డగునాఁడు సీయభీష్టంబు నెరవేర్తు రాజుల కేకాదశవర్షమ్మునను బ్రాహ్మ ణుల కష్టచువర్షమ్మునను వైశ్యులకు ద్వాదశాబ్దిమ్మునను సుపనయనంబు విధిచోదితం బనుగ్రహించె దేవిఁ దక్కిర్థానంకిరమ్మున యాగంబు విధియుతంబుగ నొనరింతు నా పచనంబు సత్యమ్ముగ నమ్ము యిప్పటికి పేంచేయుమనుడుఁ బ్రసన్నవదనుండై పరుణుండు దనపురమ్మున కరిగె ; సంత నృపాయందును బుత్రుని కతిసఁ బరమా నందమ్మున గాలయాపనం బొనర్చుచుండె. 383

క. పదపడి యెట్టాయనకున్, బదియేడులు వోవుదెంచెఁ బార్థివుడు న్నై
మ్మడిఁ జింత గడలుకొనఁగఁ, బదునొందవయేటఁ దగు కుభదినమునంచున్. 384

వ. ఉపనయనంబు యథోక్తంబుగ నొనర్చి యున్నంత పరుణుం డరుదెంచి మఖం బొనర్చు మనుడు రా జిట్లనియె, 385

క. దేవా కొమరుం డవనయ, పావితుడై యొప్పె మఖము పచరించెదఁ గా
నీ వేడికినెద నిమ్న ప, మావర్తనకర్మ మొలయునంతకుఁ దాళన్. 386

క. అప్పుడు నీ మాటకుఁ బ్రతి, నెప్పన్ దయచేసి పాదపేవకునికా న
న్నిప్పాట గారింపుమ, యప్పతి ! యన నతఁడు కోపియై యిట్లనియెన్. 387

క. వినయమున నన్ బ్రతారణ, మొనరించెడు పుత్రబంధ మొక్కింతయుఁ ద్రె

స్వినయట్లు తోఁప దటు ద్రె, ప్పెనేని నన్నిట్లు త్రిప్పఁజెల్లనెనీకున్. 388

వ. కానిమ్ము సీపలుకులయందలి విశ్వాసమ్మున నిప్పుడు నయిత మరిగి నమావర్తన
కర్మానంతరమ్మున రాఁబోవువాఁడనని చెప్పి యతందరిగెఁ; బిమ్ముట నృపాలుండు
సంతసించి యుక్తకాలమ్మునఁ దక్కినకార్యంబు నిర్వర్తించి రాఁబోవు వరుణునకై
తలంకి చింతించుచున్నఁ, గొమరుం “దీటులేల చింతసేసెద” వని యడిగి కారణం
బెఱిగి యాత్మమరణమ్మునకు భయపంది మంత్రపుత్రులతో యోడించి యేకతంబు
వనమ్మునకుఁ బలాయనంబొనర్చెఁ; బదంపదీ పరుణభయమ్మున దూతలనంపించి
నృపాలుండు వెదకించి కానక దుఃఖాక్రాంతుండై యుండునంత వరుణుండు జన్నం
బొనర్చుచుని నిర్బంధింప నరుదెంచిన భయత్రస్తుండై యతం డతనికి మ్రొక్కి
యిట్లను. 389

చ. భయమునఁ బాటిపోయె జలపాలకః బాలకుఁ దేమి సేయుడున్

నయవధగామి గామియును నా కనువయ్యె వనమ్ములందుఁ ద

ద్దయు మునిపల్లెలందు పసుదాధరగహ్వరిసీమలందు నా

దయన యనుజ్ఞ భృత్యతతి యారసి కానకవచ్చి రెయ్యెడన్. 390

ఉ. ఏమి యొనర్చుమన్న నది యే నొనరింతు మహాత్మః తప్పు నా

పై మొననెఁగి క్షమింపుమనఁబాళి మహాగ్రహుఁడై ననుఁగ వృథా

కామునిఁగా నొనర్పితివిగా కపటమ్మునః నీకు నబ్బు దీ

ర్థామయమౌ జలోదర మిహమ్మున దీనఁ గృశింపు మెప్పుడుఁ. 391

వ. ఇట్లు శపించి యతం డరిగిన నరపతి వ్యాధిపీడితుండై పుత్రుఁగనరామికి మఱింత

వగచుచు నుండునెడఁ బదపదీ యొక పత్సరమునకుఁ దండ్రీ దురవస్థ విని కనుఁ

గొన నుంకించి రోహితుండు బయలువెడలు నంత శక్రకుం డడ్డమై విప్రహాసమ్మున

పతిని కిట్లనియె. 392

ఉ. పోకుము రాజపుత్రః నృపపుంగవుఁ డెమ్మెయి నాత్మసౌఖ్యముం

జేకొని యాగము న్నైవము చేసి వినుఁగ వధియించు నాత్మసౌ

ఖ్యాకలనంబుఁ గోరువృపు లాత్మజాఁడంచుఁ దదన్యుఁడంచు దు

ర్శీకులు పూడఁ బోరకట తెల్లగఁనేలః యకారణమ్ముగన్. 393

గీ. ఆమయనివృత్తి పొంచె నిన్నడఁప నెంచ
తండ్రీ గవనేగ నేల : యతండు మృతని
జెందు పిమ్ముట నరిగి యానందమెనఁగ
రాజ్యభారమ్ము వహింపరాదె నీకు.

394

వ. ఆని బహుభంగుల వానవుండు నిషేధింప నివర్తితగమనుండై రోహితుండు
మఱియు నొకవత్సరమ్ముదనుక నవ్వనమ్ముననయుండి పదంపడి తండ్రీయత్యంత
దుఃఖమ్మున నున్నవాఁడని విని ముఱిమమ్మనకుఁ గృతనిశ్చయిండ్డై గమనోన్ముఖుం
డగుడు బ్రాహ్మణరూపమ్మున వానవుండు యథాపూర్వముగా నేతెంచి యుక్తివచ
నమ్ముల వారించెఁ బిమ్ముట.

395

క. భూతలపతి రోగమ్మన, నాతురుడై గురు వసిష్ఠుఁ బ్రార్థించినఁ దా
నాతఁడు చెప్పె సుపాయము, క్రీతునిచే సుఖముచెందు కృతకృత్యుఁడనై.

396

వ. వేదవిలు క్రీతుని దళవిధపుత్రులలో గణియింతురుగావున వరుణుండిక్కతమునఁ
బ్రీతుండై శాపమోక్షజంబొనర్చునని వెండియు.

397

క. తపములు వ్రతిములు దానము, లపరిమితముగా నొనర్చి యాత్మజుఁ గని లో
భవరీతుండై యెవ్వడు, కృపలే కవ్వాని సుఖము నెనయ వదించుఁ :

398

వ. పదంపడి వలై యని నృపాలుండు క్రయక్రీతుండగు కొమరుం దెచ్చని మంత్రిని
నియోగించిన నకిం దెల్లెడ నరయునంత నజీగర్తుండను బ్రాహ్మణుండు ధనహీ
నుం దొక్కరుండు పొడగట్టె : నతనికి కునఃపుచ్చ కునశ్శేఫ కునోలాంగూలు
రసువారలు మూగురు కొమరులు.

399

ఉ. ఆనిఁ జూచి మంత్రివరుఁ “డగ్రకులోద్భవ ! మాన్యపాలకుం
డాతురుడై రుజాపహృతికై నరయాగము సేయు నీతనూ
జాతులలోన నొక్కరు నొసంగెదే : గోశతమున్ గ్రహించి వి
క్రీతునిఁగఁగఁ” నా ; నతఁ దొగిన్ ధనహీనకఁ జేసి ప్రితుడై.

400

వ. లోభమ్మున నొక్కరు నమ్ముం దలంచి యందుఁ గార్యాధికారియగు కతన జ్యేష్ఠు
వీనేరక కనిష్ఠు వీనెంచుడుఁ దల్లి “నాకు వీనియందుఁబ్రేమం బగ్గలం” బనియె.
నంత ముగ్ధముండగు కునశ్శేపు నొసంగిన మంత్రి యతనిం గొని నృపాలున
కిడియె.

401

హరిశ్చంద్రుడు నరమేధం బొనర్చుట.

- క. మునిపుత్రునిఁ బశువుంగా, నొనరిచి యూపమునఁ గట్టి యుర్వికుడు యా
గనియతి నుండుడుఁ గనిముని, జనులెల్లరు కన్తి పడిరి జననాథమణి. 402
- వ. అట్టియెడఁ బశువిశననకఃకమునకు శమితశస్త్రాదానం బొనరింపక దయాకుం
డగుట నిట్లను. 403
- క. దీనుని విప్రకుమారు న, నూనమ్ముగ నేడ్చువాని నూరక చంపం
గానేరఁ బాపకర్మము, గానెఱిగియు నిట్టిపనికిఁ గడుకొనఁదగునే. 404
- వ. అని యతం డప్పాపకర్మమువలన విముఖుండగుటయు రాజు నదన్యులంగాంచి
కర్తవ్యంబేమని యడిగిన నా నభయం దొక్కపెట్టఁ గిరికిలారావం బెసంగె; కువ
శ్చేపుండు నతిదీనగతి నేడ్చుచుండె నయ్యెడఁ దజ్జనః డజీగర్తుండు లేచి యుచ్చై
స్వరమ్మున నిట్లను. 405
- చ. జనవర! యాత డిప్పనికి నమ్మతి నందఁడయేని నేన మ
త్తనయుఁ డటంచు నందియమెదం గనకే మఖకర్మపూర్తికై
హననమొనర్చు విప్రులు; వప్పుదొసంగినదావికన్న వే
తన ద్విగుజమ్ముగా నిదెదె ద్రవ్యమ చేయు మఱెట్టికృత్యముల్. 406
- వ. అనవుడు న్నవుడు సంతసించి ఎల్లెయనుటయు నజీగర్తుండు పుత్రహననమ్మున
కుద్యుక్తుండయ్యె, నంత నభానదు లెల్లరు నాతని మోరకృత్యమ్మునకు హాహ
కారమ్ము లొనర్చుచు నిట్లనిరి. 407
- క. క్రూరుండు పితాచమకా, కారయ నీతండు విపుఁ డగునె మహాపా
పారంభుడు లోభమునఁ గు, మారుం జంపుటకు నుద్యమం బొనరించుకా. 408
- వ. అని యతని నుద్దేశించి, 409
- క. విను మోవిప్రాదమ వం, దనుఁ జంపి ధనంబుఁ గొనుటదగునే! వేదం
బునఁ “దా నపుత్రుఁడగుచున్, జనియించు” నటన్పవరుకు చదువఁగ లేదే. 410
- వ. ఇయ్యది యనలోభమ్మున నాత్మహవనం బొనరించుటయౌకదే! యని బహుభంగుం
దూపించునయమ్మునఁ గొకింకఁడట కరుదెంచి రోదవం బొనర్చు కునశ్చేపునియెడ
గరుణించి నృపతింగాంచి వారింది యిట్లనియె. 411
- క. ఆకటా! మలమృ మఱుఁగు ద్వి, జకువారుకా జంపుటకును జనవర! నీయా
గకృతియుఁ బూర్ణబగు నీ, కకలంకయశంబు రోగహానియు నొదవున్, 412

- చ. తనదేహమ్మున కన్యదేహమును విత్తం బిచ్చి పాపాత్ముడౌ
జనకుం డీగొని వమ్ముచేసి యమమున్ పాదంపరగా నేల ? యీ
జననింద్యమ్ముగు కృత్యముకా విడు హరిశ్చంద్రావనీపాం : యెం
దును బుణ్యం బనుకంప, హింసమిగులన్ దోషమ్ము ముమ్మాటికిన్. 413
- గీ. సర్వభూతములందును సమత గలిగి
యంద్రియోపరచుమ్మున నెనఁగువాని
కఖిలసుఖములు నొనఁగు నయ్యంతరాత్మఁ
డిట్టి దుష్కృతి సౌఖ్యమెందేని యిడునె ? 414
- చ. బ్రతుకుట యుష్టమెల్లరకుఁ బార్థివ : నీవలె వీనికిన్ స్వకీ
యతనువునందుఁ బ్రీతియగు బబ్బురమే : పకలంబు నాత్మన
మృతముగఁ జూచు పూరుషుఁడు మేటి : పురాణవవైరమేని నీ
కిదివికి లేదు విక్క, మితఁడే యవకారమొనరె నక్కటా. 415
- క. జనుఁ డెవ్వఁడు నిరపరా, భువి దున్నున్ వాఁడు వానితొల్లిటి కృత్యం
బును మఱవక రాఁబోవు జ. ననమునఁ జరివట్టి చంపు న్యాయ్యంబగుటన్. 416
- క. అకటా : యెంతటి దుష్టుం, దోకదా : ద్రవ్యంబునన్ గడున్ తోభము పూ
వి కఠినసుతుఁ గనికరము గ, నక చంపఁగ నొప్పుఁ దజ్జనకుఁడు ద్విజుండై. 417
- క. పలువుఁ బుత్రులఁ గనఁదగు, నెరిమిన్ గయ కేగు నొక్కఁడేనియు యాగం
బులు సేయు, వృషము విడుచున్, సరిలితమగు గతిని దనకు సంపాదించున్. 418
- క. అను దర్శియైత వమ్ముగ, జనకుం డిటు సేయు బోప్పె ? జనవర : దుష్టా
త్ముని నీతిని శిక్షింపఁగఁ, జనదే : పాపంబు వైవ జనపతి కగునే. 419
- ఉ. ఏ నృపుదేశమందొపసియించుజనుం దొవరించుఁ బాప మ
ద్దానసు షష్టభాగమును దన్నరనాథుఁడు వొందు : మత్తముం
డైన త్రిశంకుటామిపతి కాత్మభవుండపు పుత్రుఁ జంపు ని
వ్వానికి ద్రవ్య మిచ్చి రవివంశమునం దపకీర్తి గూర్తువే. 420
- క. మనిపుత్రుని విడుపుము దు, ర్జునుని నజీగర్తు శిక్ష నలుపుము నాదై
వ నియోగం బొనరింపుము, పనువడు నీదేహమం దపారసుఖమ్మల్. 421
- చ. జనవర : నీదుతిండ్రి గురుశాపము చెంది శ్వపాకుఁడయ్యె నా
పనువున బొందితోఁ జనె దివంబున, కాయుపకారకారణ

మృతనయినా ద్విజాత్మజునిముక్తుగఁ జేయుము బ్రాహ్మణుండయా
గనియతు విన్న వేడితని గానుక నాకిది యాగఁ జెల్లదే.

422

ఉ. యాగ మొనర్చువాడు దను నగ్రజుఁడెయ్యది గోరు దాని “న
బ్యాగతుఁడే రమేఁకు” డని యాచరమూని యొసంగుటొప్పు, న
త్యాగికి యాగమెట్లు ఫలదంబగు ? నేనిది గోరినాఁడ నా
కీఁగఁ దలంపు మియ్యదియ యిచ్చు నరేంద్రః సుఖంబు నీకొగిన్.

423

ఉ. నావుడు రాజు వచ్చు మునినాథః యథార్థమ పల్కితీపు న
చ్చాపుఁడవయ్యునాకుఁ గ్రతుభంగ మొనర్చెదె, వేఱుగోరు మీ
గావలతుఁ, జబోదర ముండగతి న్నను బాదపెట్టఁగా
నావరుణున్ యజింపఁగ ధరామరపుత్రకుఁ గ్రీతుఁ జేసితన్.

424

వ. సకలదర్శివేత్తవగు నీవిందు బదులు పెప్పకు మనుడుఁ గొళికుండు కోపాకుఁడై
కునశ్చేపురోదనంబు విననొల్లక కరుణారసపూర్ణుండై యజింపు నజీగర్తపుత్రు
పార్శ్వమున కరిగి యభయం బొసంగి యిట్లను.

425

ఉ. ఈనృపుఁ డేమి పేయు, విను మే నొకమంత్రము పెప్పవాఁడ న
ద్దానిఁ బలింపు మయ్యది ముదం బిడు నీ కని యట్లొనర్చ, శో
కానుగతంబుగా మనమునం దది మాటికిఁ దా జపించె న
ద్దానఁ బ్రసన్నుఁ డయ్యె సుఖదాయకుఁడై వరుణుండు వానికిన్.

426

వ. అట్లు స్వస్వరూపమున కునశ్చేపునకుం బొడకట్టిన యద్దేవుంఁగాంచి యెల్లరును
విస్మితులైరి. హరిశ్చంద్రుండును బద్ధాంజలి పుటుండై నమస్కరించి యట్లు
సన్నుతించె.

427

ఉ. దేవః మహానుభావః నమ దీనుఁ గృతాగనుబుట్టు మందునిన్
బావితుఁడేయ వచ్చితి వపారకృపారసవార్ధివై భవ
త్యేవకుఁడఁ గటాక్షమునఁ జేకొనుమీ యపరాధ మెమ్మొయిన్
దేవర కాచరించితిఁ బ్రతిజ్ఞకుఁ దప్పితిఁ బుత్రకాంక్షివై.

428

క. బెగడయ్యె నా “కపుత్ర, స్యగతి రాస్తీ” యను పదనసంశ్రవణమునన్
భగవంతుని నిను వంచితు, నిగఁ జేసితదానఁ గాదె నిగమవిధిజ్ఞా.

429

చ. తెలియనివాని హేలనము ధీవరులొప్పి నహింతు, దేవః నా
కలవడె రోగబాధ పయ నాత్మజా చేసినపంచనంబు ; కా

నల కరిగెన్ సుతుండు మఱియున్నకున్ భయమంది ; జన్మమున్
నలువఁగఁ గ్రీతుఁ దెచ్చితిని సద్విజయప్రతికు నీడు ప్రీతికై.

430

గీ. వీని కతిముం దేవ! నీదైన దర్శి, నంబు నా కిట్టె ననుపమానంబు మజ్జ
లోదర వ్యాధిబాధయు నుడిగినట్లు, యయ్యె నావుడుఁ బాశి యిట్లనియెఁ బతికి . 431

క. రోదఁపశీలందై న, న్నాదఁమున దైర్య మేది యనుపదమున్ ప్రో
త్రాదుల నుతింపు ద్వీజదా, యాదు కునశ్చేపు విడుపు మామయ మెడలున్.

432

ప. నీజన్మంబు పరిపూర్ణం బయ్యె, నీ కింక వ్యాధి వలని భయంబు లేశంబును లేకుండు
నని చెప్పి వరుణుడు కునశ్చేపు విడిపించిన,

433

క. ఆయకాలిజమై జయిరవ, మయమయ్యెన్ యజ్ఞశాల, మహిపతియు విరా
మయఁడయ్యె, కునశ్చేపుడు, భయహీనుం డయ్యె మఖము పరిపూర్తిఁ దగెన్.

ప. ఇట్లు విముక్తుండై కునశ్చేపుండు సభ్యులను సుద్దేశించి కృతాంజలియై,

435

ఉ. ఓ కృతవిద్యులైన కరుణోదధులారా ! మహాత్మలారా ! శా
స్త్రాకలనమ్మున్ దగినయట్లు వచింపుడు మీఁద నెవ్వఁడో
వా కగుఁ దుడి, మీదువచనమ్మున నాతినిఁ గొల్పువాఁడ ను
శ్లోకుని ; దర్శనిర్ణయము సూక్ష్మమతుల్ పవరించు తొప్పగున్.

436

క. ఆనవుడు సభ్యు లజీగ, ర్తునికిం దాఁ బట్టి పెరిగి తుద కీతం దా
తనికిం గా కెవ్వరికిన్, దనయందగు నొండు రీతి దర్శ్యంబగునే.

437

ప. అని శంకించుచు నుండ వామదేవుండను మునివరుండు,

438

క. కనిఁగాక యజీగర్తుడు, దనఁబ్రాం దగుచు నమ్మె, ధరణీపతికిన్
దనయుం దీతిఁడు గాదే, ననఁముడు వరుణునకుఁ బుత్రుఁడగు న్యాయ్యముగన్.

గీ. అన్నదాత భయత్రాత యాదరమున, విద్య నొనఁగినవాడును విత్తదాత
కనినవాఁడును నేవురు తనఁగఁ దండ్రు, లండ్రు దర్శవిధానజ్ఞులైన మునులు.

440

ప. నానడుఁ గొందఱు కన్నవాని కినియు మఱిఁ గొందఱు వరుణుని కనియు విఁకఁ
గొందఱు వృషతి కినియుఁ దమ తమ యభిప్రాయమ్ములు వెలువరించి వివరించు
వయ్యెడ పెసింపు దీట్లనియె

441

చ. వినుడు సభాసదుల్ శ్రుతిగవీపంశీలనఁ జెప్పుచుంటి నీ
తని పనఁబ్రాం దై క్రయవిధమ్మున భూపతి కిచ్చినప్పుడే

జనకత తండ్రియం దెడలి సంగతమయ్యె నృపాలనందు ; యా
వనియతుఁగా నొనర్చుటను బార్థివుఁ డట్టిఁడ నాఁగఁ జెల్లెడిన్.

442

చ. వరుణుఁడు దన్ను మాటికి స్తవంబొనరించుటఁజేసి వీని నా
దరమునఁ గాచె నాతఁడును దండ్రి యనం దగఁ, దెవ్వనిన్ సుతిం
తురు మఱి వాఁడొసంగు ధనతోపపకు ప్రభుకాది సంపదల్
పరమును బ్రాణముఁ దన కపారముగా ముద మబ్బెనేనియున్.

443

గీ. ప్రాణసంకటమునఁ గృపాపరత పీర్య, వంతమగు మంత్ర మిచ్చి కాపాడె నెవ్వఁ
డతఁడు కౌశుఁ డీతవిపిత ; సుచతుల, సమ్మతం బిది నావుడు సభ్యులెల్ల.

444

క. ఇది దర్శం బని నుడివిన, సదయుండై గాధిజుండు జనకుండై “ర
మ్మిది మొదలు నాగృహమ్మునఁ, బొదలుము నాపుత్రులందుఁబుత్రుఁడ వగుచున్”.

చ. నావుడు కునక్కేపుండు గౌళకువెంట నరిగెఁ, బదంపడి వరుణుండు తనభువనమ్ము
నకుఁ జనియె, ఋత్విజులును సభ్యులును దమతమ పొందుపట్లకు నేగిరి.

445

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రభూపాలుఁ డామయంబు, వాసి కృతకృత్యుడై ప్రజాపాలనం బొ
నర్చె రోహితుఁడు విని జనకునికడకు, వచ్చె డగ్గమమైన యవ్వనము విడిచి.

చ. తనయుని రాక చారులు ముదమ్మునఁ జెప్పఁ ద్రిశంకుపుత్రుఁ డం
త నెదురు వచ్చె, రోహితుఁడుఁ దండ్రికి దండము పెట్టి దండరీ
తిని బదయుగ్మసన్నిధి నతివ్రతివ త్తిని లేవకున్న నం
దను నొగి లేవనె త్తి ప్రమదమ్మునఁ గొఁగిఁజేర్చెఁదండ్రియున్.

446

క. మలివెచ్చని బాష్పమ్ములఁ, దలఁదడుపుచు మూర్ఖునున్ ముదమ్మున నంక
స్థలమున విడికొని మోమున్, బలుమఱుగనుఁ గుళలమడుగుఁ బార్థివుఁడు సుతున్

క. నరమేధయాగవృత్తం, బిరిదిగఁ బుత్రునకుఁ జెప్పి యన్నరవరుఁ డా
దరమేదురుడై రాజ్య, స్థిరుడై జగ మేలుచుండె ధీరులు మెచ్చన్.

447

చ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు, వసిష్ఠుండు హోతగా రాజసూయం బొనర్చి యతని
వెక్కుడు సత్కారమ్ముల గారవించె.

448

ఆ. వె. యాగపరిసమాప్తి యగుమీఁద నొకనాఁడు, శక్రసదనమునకుఁ జనె నరుంధ
తీమనోహరుండు తివిరి గాధిజుఁడును, నటకు వచ్చె నిండు నరయుపొంఠె.

వసిష్ఠవిశ్వామిత్ర సంవాదము.

వ. ఇట్టిరువురును నొక్కెడఁ గూర్చుంటి యుండునంత విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్ర
దత్తబహుమానభాసురుండగు వసిష్ఠుం గాంచి విస్మయమ్మున నీ కీ యబ్బురంబగు
పూజ యెవ్వం దొనర్చె నొడువు మన నతండు సంతోషపూర్వకంబుగ నిట్లనియె.

ఉ. చంద్రసమానసవ్యభుఁడు సత్యవచోనిరతుండునో హరి
శ్చంద్రుఁడు మాకు శిష్యుఁడు ప్రళస్తగుణుం డతిదాత యన్యరా
జేంద్రులు సాటి రా రతని యీగికి మొన్న యొనర్చె దక్షిణా
సాంద్రము రాజసూయమను సత్కృతు వప్తిదె నిట్టిసత్కృతుల్. 454

గీ. సత్యవాదుల దాతల శౌర్యవరుల, దర్మవంతుల నెందు భూతంబు మొదలు
మూఁడు కాలమ్ములందు నీరేడుభువన, ముల హరిశ్చంద్రునకు సాటిగలరె నృపులు.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠుండు హరిశ్చంద్రు గుణాతిశయం బుగ్గడించిన నసూయాగ్రస్తుండై గాది
జాండు కోపసంరక్త రోచనుండై యిట్లనియె. 455

క. కపటప్రియు మిథ్యావా, దవరాయణుఁ బెద్దఁజేసి తద్దము నుతి చే
సి పలుకఁ దగవే యాతఁడు, నెవఱున వంచింప లేదె నీరాధిపునిన్. 457

చ. పలుకుల కేమి : యానృపునిఁ బందెమువెట్టి యసత్యవాదిగా
ఐనిఁగ దాతగామిగ నికామ మొనర్చఁగలాఁడ నిట్లు నే
నలపనయేని నాదయిన సంచితిపుణ్యము రిత్తవోవు ని
ట్లలవరఁ జేయఁ జాలినపు డట్లగునే బవదీయ పుణ్యమున్ ? 458

వ. ఇట్లన్యోన్య సంభృత నుకృతమ్ములు పజమ్ముగా వివదించుచు నమ్మునివరులు
నాకమ్ము విడిచి స్వాశ్రమమ్ములకు వచ్చి యున్నంత నొక్కనాఁడు హరిశ్చంద్రుండు
వనమ్మునఁ గ్రుమ్మురువాఁ దొక్కెడ. 459

క. బోలిన నేడ్చెది యొక యం, భోరుహపత్రాక్షిఁ జూచి పొడమిన కరుణా
మౌంపనమ్మున నిటు లే, కారణమున నెనికి యెవఁడు కాంతుఁడు నీకున్. 460

క. నూరుండు రాక్షసుండున్, నరాజ్యములందు లేఁడు వాతిరొ : వీ డుః
ఖాంబిలమ్మిన కెవ్వఁడు, కారణము వచింపు వాని గండఁగింతున్. 461

చ. ఎను నరపాలువాక్యముల కిచ్చెలి యుత్తర మిచ్చె నిట్లు రో
దనజనితాశ్రువుల్ పదవతామరసమ్ము నలంకరింప నో

- జనవర : గాధిజం దనెడి సంయమి నన్నును బావ వెట్టు నా
తనితపమున్ మదర్థ " మనః దన్నంపాలుడు దాని కిట్లనుకా. 462
- వ. నీవు స్వస్థచిత్తవై యుండునది, యేను భవతీడాపాలయముడై తపంబొనర్చు
నమ్ముని నిస్సృధ వారించువాడ నవి యూరార్చి విశ్వామిత్రు నాశ్రమమ్మున కరిగి
ననుస్కరించి వినయమ్మున నిట్లను. 463
- ఉ. ఏల తపం బొనర్చెడు మునీంద్ర : వృథాగతి దేహపీడయుకా
బోలునె సంయమింద్రులకు ; బొంకక తెల్పుమునీడుకోర్కె ; భూ
పాలన మే నొనర్చుతఱిఁ బాపపుబుద్ధిని లోపిపీడ కీ
లీలఁ దపం బికార్య మగు లె మ్మిది వున్నెమ, పూరుషార్థమా : 464
- వ. హరిశ్చంద్రం దిట్లు వారింప నచ్చోటు విడిచి విశ్వామిత్రుండు తపం బుడిగి సం
భృతక్రోధుండై యొందెడ కరుగుచు, 465
- క. దినమునఁ దాను వసిష్ఠుడు, వివదించుటయును దపంబు విప్పుంబును హే
తువులుగఁ గోపము హెచ్చఁగ, నవనీపాలునకు వంచనారాయకుడై 466
- వ. ఒక్కదానవుని సూకరంబుగా నొనర్చి పనిచిన నదియును హరిశ్చంద్రు నువవనంబు
జొచ్చి రక్షకుల భయపెట్టి కదంబహులతీ యూధికాదులం గదలంజేయుచుఁ బుడ
మికి దంతాఘాతంబు దొడరఁ జంపఁకేతకీమల్లికాదుల నున్ములించుచుఁ గరవీరో
శీరంబులంద్రవృక్ష ముచుకుంచాశోకతిలక వకుళంబుల రూపుమాపుచుఁ గదనం
బొనర్చునంత మాలాకారులు గొండొకఘోరాది శరంబులు పఱగించినఁ దలంక
కున్ని నిది కేవల సూరంబు గాదనియుఁ గాలరూపమ్మున నిశ్లేష్యుడేని రా
బోలు ననియు శంకించుచుఁ బలాయనం బొనర్చి శరణాగతులైన నృపాలుండు
వారల కిట్లను. 467
- ఉ. ఏమి భయమ్ము చెందుటకు హేతువు ? దేవతలో, సురారులో ;
భూమి నెవండు నాకును రిపుండు వచింపుడు వాని వింతలో
నేమముమై వరించెద ననిన్ నను నొక్కఁ డెదుర్చువాడె ; త
న్నామము రూపుఁ దావునుగుణమ్ములునున్ వివరింపుడింతకున్. 468
- వ. నావుడు మాలాకారు లిట్లనిరి. 469
- చ. దివిజుఁడు గాఁడు రక్కసుఁ డుదీర్ఘబలుండునుఁ గాఁడు దేవ : పు
ష్పవనములెల్లఁ గూర్చె నొకపంది తదీయబలంబు చెప్పఁగ

- నవునె ? యెదిర్చి పై విడుచు నమ్ముల కోర్చియు నార్చిపేర్చి భీ
తి వడఁగఁజేసె మమ్ముఁ; జని తీర్చుము దానిమదంబు నావుడుకా. 470
- వ. హరిశ్చంద్రుండు వారుంబునెక్కి నైన్యావృతుండై వసంబున కరిగి ఘర్జురించు
నక్కలంబు దొడవ్వలంగంచి దానిచే విశీర్ణంబులై పడియున్న రతాకుంజపుంజ
మ్ముల నరసి సంజాతక్రోధుండై. 471
- క. కడుకొని దనువున బాణము, దొడిగి యెదురు వచ్చుదాని దుడు కడఁపఁగ నె
క్కుడు రయమున విడిచిన నది, తడయక పరుగిడియె నులివుదళదిశ లలమన్. 472
- క. ఈగతి నాకుగమునకున్, లోఁగక గికురించి వనములోఁ జొరఁబడు న
య్యగదపుటదవిపందిన్, దాఁగని కోపించి యేసెఁ దద్దయు శరముల్. 473
- ఉ. కొందొకపేవు గన్నడును గొందొకపే పెడయై యదృశ్యమై
గండునఁగ్రమ్మరుం దడయుఁ గ్రాఁనొకానొకబోట నార్చును
ద్దండముగాఁగ నొక్కయెడః దాని పిఱుందన వాజి నెక్కి భూ
మండలనాయకుం డరిగె మానని కోపభరింబు పెంపునన్. 474
- క. రయమునఁ బఱచెడి కోలము, నెయిదఁగ నరపాఱఁ డిట్లు లేగినఁ దత్తే
న యదా యదలు పదాపద, లయి యామిపాలు నెయిద కటునిటు చెడరెకా. 475
- ఉ. ఆనరిపాలసూతి యిటు లక్కిటి పెంట నదిజ్యచావుడై
పేనకుఁ బాసి యేగి వనసీమలు పెక్కులు దాటి సంగత
గ్లానిధిదూనమానసుఁ డఖండపిపానకుఁ డంతఁ గాంచె న
క్కావనమవ్యమం దకులకాండ మనోహరమైన యాసగకా. 476
- వ. కాంచి త త్తీరమ్మున వారువమ్ము డిగి జలమ్ములు ద్రావి త్రావించి యిక్కఁ గోలమ్ము
నరయరాదని కృతనిశ్చయుండై దిగ్రుపంబు దొడర నగరంబున కెట్లు లేగుడునవి
యోజించుచున్నంత వృద్ధప్రాహ్లాదరూపమ్మున విశ్వామిత్రుఁ డటకరుదెంచిన నత
నికి సమస్కరించుటయు నతండు స్వస్తివచనపూర్వకముగ విట్లనియె. 477
- క. ఏమిది యొక్కఁడవై యీ, భూమికిఁ జనుదెంచితివి నృపుఁడవయ్యును నీ
తేమి పనియిట్టి నిదట న, యోమయ మివ్వనము మనుజు ఇందరు దీనన్. 478
- వ. అని యడిగిన హరిశ్చంద్రుం డిట్లనియె. 479
- ఉ. కోల మొకిండు వచ్చి సుమకుంజములం బడఁగొట్ట నేడైతఁ
బూలవనమ్ములోఁ దిరుగఁ బోతేమి దిక్కి యెదిర్చి రక్షకుల్

దోలఁగ లేక నాకడకుఁ దోరపుభీతిని నేగుదేర నే

నోలి వదింప వచ్చి శరమొందు విగుడ్పితి నంత నద్దియుఁ.

480

విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రుని వంచించుట.

వ, పరుగిడిన దానివెంటఁ బఱతెంచి యిట కరుదెంచితి సైన్యం బెటకేనియుం
జనియెఁ గోలం బెటకేగెనో యెఱుంగరాదు జుత్తిపాన లదికంబుగ బాదించుటజేసి
నగరమ్మున కరుగ నెంచిన దిగ్భ్రమణం బొదవి మార్గంబుఁ దెలియదు, కరుణించి
తెనువెఱింగింపుమని మఱియు నిట్లనియె.

481

మ. ఆరయన్ న న్నెఱుంగంగఁజెప్పెద నయోధ్యానాయకుండఁ నభ

శ్వరమాన్యంబుగ రాజసూయము మొదల్ జన్మమ్ములంజేసి భా

స్వరక్తి ర్తిఁ జగమెల్ల నేలెడి హరిశ్చంద్రుండ నాతోడ మా

పురి కే తెంచితివేని నిస్తులఁనంబుఁ నీకు నే నిచ్చెదన్.

482

వ. తద్దనంబునంజేసి జన్మంబొనరించికొందువుగాక నావుడు విశ్వామిత్రుండు నగ
హరిశ్చంద్రున కిట్లనియె.

483

చ. ఇది యొక పుణ్యతీర్థము మహీశ్వర! యిం దవగాహనం బొన

ర్పదగుఁ బితృప్రియం బొనఁపందగుఁ దర్పణ మాచరించి యీఁ

గదగు స్వశక్తి కల్మఁ ద్రిజగంబులు మెచ్చఁగ దానదాముల్ :

“నదిఁగని యీడఁబోయిన జనంబులు చెందు దురాత్మహంతృత్వఁ.”

484

వ. అను మనువచనంబు వినవే? యియ్యెడ స్నానంబు సలిపి నీకుఁ దోచినయది నా
కిచ్చితివేని దాన సంతుష్టుడనై కొందొకనేలవచ్చి మార్గంబుఁ గనఁజేయువాడ,
ననవుడు నృపాలం దక్కిపట వననంబుల గల తెఱంగెఱుంగక కృతోద్యమంధై
య న్నదినిఁగ్రుంకి పితృతర్పణంబు సలిపి కపటాకారుండగునావృద్ధున కిట్లనియె.

ఉ. దాన మొసంగువాడ విదితంబుగఁ గైకొనుమయ్య నీకు నే

దేని యభీష్ట మయ్యెదయి యిచ్చెదఁ గాంచనమో గజాశ్వనం

శాఁమో భూమిఁకండమో దనంబులొ భూషణొ గోవులొ మహా

ద్యానములొ సతీమణులొ తక్కిన వెయ్యవియేని దేయముల్.

485

క. మును రాజసూయమున న, న్మననన్నిధియందు సకలమును గోరిన లే

దన కిత్తు ననుచు వ్రతముం, గొనియుంటి మహాత్మ! నీదుకోరిక చెప్పుమా.

487

క. అనఘఁడవు నీవు శీర్ఘం, బును బావన మిది, యొసంగఁబోలదె నీకో
రిన కోర్కె, నాదు ప్రతివన్, మునిజను లెల్లరును సత్యముగ గణియింపన్. 488

చ. అన మునినాథుఁ డిట్లను ధరాధిప : యంతటివాఁడవౌదు స
జ్జననుతమైన నీయశము చాటుదు రెల్లరు సూర్యవంశసం
జనితుఁ డుదారధీరుఁడు త్రిశంకుని పుత్రుఁడు తాదృశుండు లే
డనుచు వసిష్ఠమౌనియును నాడఁగ వింటి నతండు బొంకునే. 489

క. దాతవు సకలదరిత్రీ, నేతవు నీకొందు కొదయె న్నవ : నాదుతనూ
జాతునకుఁబెండ్లి పేయు మ, నేతాదృశమైన కీర్తి నెనయుము పేర్చిన్. 490

ప. అని గాంధర్వమాయావశమ్మున దశవార్షికి యగునొక కన్మియను, సుకుమారుం
డగు నొకకుమారుని దెచ్చియాపి వీరివధూవరు లిక్ష్వాంఘ్రిమ్ము రాజసూయాదిక
పుణ్యప్రదమ్మునిచెప్పిన రాజులకాక యని యంగీకృతిం దెలిపి యవ్యిప్రప్రదర్శిత
మార్గమ్మున స్వపురమ్మున కరిగె, మునియు నటనుండి స్వాశ్రమమ్మునకుఁ జని
కృతోద్వాహుండై వచ్చి యగ్నిహోత్ర శాలాస్థితుఁడగు హరిశ్చంద్రుంగని యియ్యది
మందినమయ మీ వేదీమధ్యమ్మానన నాకు మున్నిచ్చెదనని చెప్పినదానం బొసంగ
వలయు నని కోరుటయు వదాన్యశేఖరుండగు నాన్మపాఠం డిట్లనియె. 491

ఉ. ఆరయ నీవు బ్రాహ్మణుఁడ వంతయు నేలెడిరాజ నేను సం
సారికి నెంతయుండిన యశంబునకుం గొఱగాకయున్న ని
స్సారచు కాదె వనిదగు జన్మము : ద్రవ్యము శాశ్వతంబె : నీ
కోరిన దేదియేనియును గొంతక యిచ్చెదఁ గోరుకొమ్మొగిన్. 492

మ. అన విశ్రుండను నట్టిదాతవె వరేంద్రా : నీయశం బింతక
న్నను నందండుఁ బొగడ్త కెక్కి జగదానందంబు సంధింప నీ
ఘనాజ్యం బఖిలంబు నేర్చుట తుంగంబుల్ మొదల్ సంపద్య
ద్రి నొసంగం గదవయ్య నీవిటుల వేదీమధ్యమందుండఁగన్. 493

ప. అవి కోరిన హరిశ్చంద్రుండు మాయామోహితుండై నీయడిగినట్ల యిచ్చితి ననియె
గాదిజం డయ్యది గ్రహించి యిట్లను. 494

క. దానం బిచ్చితి దానన్, మానస ముప్పొంగె “దక్షిణారహితంబొ
దానము వ్యర్థం” బనియెడి, మానవచిర్రంబు వినవె మానవనాథా. 495

వ. కావున దీనికిం దగియెడి దక్షిణ నొసంగి కృతార్థుండవు గమ్మనుడు మునీంద్రాః
దక్షిణామానంబది యెంత చెప్పు మనుటయు గాదిజాం డతని కిట్లనియె. 496

గీ. హేమభారద్యయమ్మ నాకిమ్ము సార్థ
ముగను దక్షిణ దాన సంపూర్తిచెందు
ననుడు నొసఁగెదనని ప్రతిజ్ఞను బొనరె
సత్యపరిపాలకుఁడు హరిశ్చంద్ర విభుఁడు. 497

వ. అట్లు కృతప్రతిజ్ఞుండై హరిశ్చంద్రుం డమ్మునికపటమ్మనకు విస్తయవిష్టుండగు
నయ్యవనరమ్ముని మిన్నరణ్యమ్మునఁ దిన్నుంబాసి పలుతోవల నరిగిన సేవకు
లరుదెంచి స్తుత్యాదికమ్ముల నలరింపుటయుఁ జింతాదంతురుండగు కతన వారల
కెద్దియెం జెప్పకి యంతిపురమున కరిగి నిజాంతర్గతంబున. 498

చ. ధనమును రాజ్యముకా మొదల దానము చేసితి దాని కేమి య
మ్మునికపటం బెఱుంగక నముద్రితి దక్షిణ యిత్తునంటి నిం
కను ధనమేడఁ దెత్తు నిది కావళం బటుగాక యున్న నెం
దును దపసుల్ ప్రతాపమునఁ బొనరింతురె ద్రవ్యబాహులై. 499

వ. అవి తిడేకచిత్తుండై యొందెఱుంగక యున్నవతిం గాంచి రాజ్ఞి యిట్లనియె. 500

ఉ. చింతకు నేమి కారణము చెప్పము కాననసీమరుండి ధీ
మంతుఁడు వచ్చెఁ బుత్రుఁడు ; క్రమంబుగఁ జేసితి రాజసూయముకా
బ్రాంతిముందు దూరిమునఁ బార్థివన త్రమ ; లేఁడరాతి ; నీ
కింత విచారమేల ? పచియింపుము నావుడు భూపమోయిముకా. 501

వ. చింతకారిణమ్మును గొందొక చెప్పి బోజనాదికం బొనర్చక యారేయి గడుపునంతఁ
దెల్ల నారుటయు సంధ్యాదికృత్యంబు లొనర్చునంతకు మున్న విశ్వామిత్రుం డగు
దెంచి కృతినమస్కారుండగు నృపతి కిట్లనియె. 502

క. విడువుము రాజ్యమ్మును నొం, దెడకేగుము దక్షిణార్థమిచ్చెద నని ము
న్నొడివిన బంగారమ్మును, గడువడి నాకిమ్ము తడయఁగా నేమిటికిన్. 503

వ. అని దార్జ్యమ్మునం బయకు గాదిజానఁ నరేంద్రుం డిట్లనియె. 504

క. ఇచ్చితి సంస్కృత్యమ్మును, బుచ్చికొనుము వెడలి యిపుడు పోయెద విఁకఁ బై
పెచ్చుగ నొడివినదక్షిణ, నిచ్చెదఁ గాలాంతంబున నిపుడీశేమిన్. 505

వ. అని యమ్మునికిం జెప్పి భార్యపుత్రుల వీక్షించి యిట్లనియె. 506

క. మన మూడుకాయములు గా, క నిఖిలరాజ్యంబు వివిధకరితురగములున్
ఏనభాన్యములును నిమ్ముని, జనమౌళికి నిచ్చినాడ సంతోషముగన్. 507

వ. కావున నిక మనమిమ్మొక నుండు టనుచితంబు వెడలండని నిర్గమించు నమ్మహి
పాలునివెంటఁ గొమరుండును భార్యయును జింతాదంతురులై సప్రవదనమ్ములతో
నరిగి, రట్లు కట్టుగుడ్డలతోఁ గదలు వారల యవస్థ గాంచి. 508

ఉ. పౌరజనమ్మలెల్లరు నపారక్యపారస మొల్కటా :
ధీరుఁడవయ్యు నించుకయుఁ దేఁకవ లేక ముసింద్రుమాయయన్
దారుణపాశము దవిలి దైన్యము నొందఁగ నయ్యెనే ? దురా
చారుడు ధూర్తుఁ డెంతవని సల్పె దరామరుఁ" డంచు జోరనన్. 509

వ. అమ్మసింద్రు నిండించును దుఃఖాక్రాంతులై యున్నెడ భార్యాపుత్ర సహితమ్ముగఁ
గిదలి పురలు వెలువడినఁ బిలుందన వని నిలువరించి గాధిజుండు నిఘరమ్ముగ
ఁటల్లనియె. 510

చ. జనవరః దక్షిణం దగ నొసంగు మొసంగుట కిచ్చ లేనిచో
“నన” యనిపల్కు మట్టులయినన్ నిమ నేనడుగన్ సమస్తముం
గొనుటకు నిచ్చయేది యిదిగోఁ గొను మిచ్చెదఁ గానిచోఁ బ్రతి
జ్ఞను జనదాఁట కిమ్ము కినికిమ్మును దక్షిణకై యధామతిన్. 511

వ. అని ప్రాణగొడ్డమ్ముగఁ దవలిన యమ్మసింద్రునకు నమస్కరించి దీనాత్ముండై
యంజలి పుటించి హరిశ్చంద్రుఁ డిట్లనియె. 512

ఉ. వారక నీటుణం బది యవశ్యము నీఁదగు, నిచ్చికావి యం
భోరుహమిత్రవంశమునఁ బుట్టియు మెచ్చుగ రాజసూయమున్
సారిగతిం బొనర్చియు యశమ్మున మించిన దాతనయ్యు నే
నేహి నన్నముం దినఁగ నిచ్చయొనర్తు జగంబు నవ్వఁగన్. 513

వ. నీటుణంబు దీటుదనుక నే భుజింపనొల్లమిను నిశ్చయంబు కొందొక తాళివేవి
దైవానుకూల్యమ్మునంజేసి ధనంబు చేకులునది దక్షిణార్థంబుగఁ బ్రతిక్రతుం బొన
ర్చిన కనికమ్మునకుఁగా నొసంగెద నావుడు ముని యట్లను. 514

ఉ. వెడవెడ మాట లాడెనపు వీఱిఁడివే నరిసాలః నీకు నె
క్కడ దొరుకున్ ఉనంబు ? ధనకారణమైన సమస్తరాజ్య మి

ప్పుడ మదదీనమయ్యె నిటు బొంకక “లే” దని చెప్పు మింక ని
న్నడిగెడివాడఁ గాను జను మావయి పీచున వచ్చునట్లుగన్.

5

మ. వనవాసమ్మున కేగువాడు సృపుఁ డిప్పాటన్ బ్రయోగించు న
మ్ముని వాగ్దానములన్ సహింపకయనున్ మోఘమ్ముగా బండ్లువా
డనె ? ద్రవ్యంబున కేమి శంక ? యొకచోటన్ దేహమేనమ్ము నీ
కనకం బిచ్చెద నిర్దమండ నని నన్ గారింపఁగా నేటికిన్.

5

ఆ. వె. తెవులు లేని మూడు దేహమ్ములుండఁగ, నీ ముఱంబుదీర్చ నేమెట్లు ;
గ్రాహకుం డొకండు గల్గెనే నీయయో, ధ్యా పురమ్మునందుఁ జూపు మనఁసు.

హ రి శ్చం ద్రుం డు కా శి కిఁ బో వు ట.

వ. కాదేనిఁ గాశీపురమ్మున మమ్ము విక్రయించికొని నీకు దక్షిణార్థంబు ప్రతిష్ఠాతంబు,
పార్థభారద్వయపరిమితకాంచనమ్మును నొసంగుదునని చెప్పి తత్సహితమ్ము
నరుగుఁవాడు ముందట.

5

ఉ. గొరిని గూడి శంకరుఁడు కాపుర ముండెడిచోటు మేటిభా
గీరథి యొడ్డునం దనరు కేవల పుణ్యపురాశి కాశి యిం
పారఁగఁ గంచి యందుఁగల హఠ్మిమ్మున్ దిలకించి ప్రోలికి
దూరమునంచెసెఁ బ్రజతుల్ గృతకృత్యుఁడనంచు నెంచుమా.

51

వ. పదంపడి గంగానిటమ్మున కరిగి యందుఁ గృతస్నానందై తర్పణాదికం బొ
రించి మునిముఱవిముక్తికై మార్గమ్ము నాలోచించుచు సత్విధా యప్సుఃస్థంబుఁ
శివపరిగ్రహంబు కాని మనుష్యపాలితంబు కాదు. కావున నిట సన్నకించితిరునై
నెవ్వండేని తదనుమతిమ్మునంజేసి కొని కృతకృత్యు నొనర్చవచ్చునని యెంచుఁ
సుతనతీనహితమ్ముగఁ గొంతతడవేగి పార్వ్యగతుండును దక్షిణార్థియునగు బ్రాహ
మం గంచి వినయమ్మున నిట్లనియె.

52

క. ఈ నన్ను నాడు కొమరున్, నా నారీతిలకమును గనందగుఁ జేర్చిన్

మౌనివర ! యేమిపని నూ, కానతి యిచ్చెదవు తెల్పు మర్మిలికల్మిన్.

52

వ. ఇందొక్కరి కతన నీముఱంబు దీర్చుకొను మనుడు నవ్వి యవ్విపుఁడు రాజు
కిట్లనియె,

52

- క. ఒకమాసమాయె, నను మీ, న్నకమాటలు సెప్పి త్రిప్ప నాయమె భూపా
లక : దక్షిణ యిడి కదలును, యకలంకింబైన కీర్తి నందెదవేనిన్. 523
- చ. నాపుడు హరిశ్చంద్రుండు మహాత్మా : మానం దిప్పటికిని బూర్ణమ్ముగాలేదు దినా
ర్థంబింకను వ్యసధి యున్నాడది, యించుక ప్రతీక్షించితివేని ఋణవిముక్తుండ
నయ్యెదనన నమ్ముని యిట్లను. 524
- క. ఇపు డరిగివచ్చెదను న, త్యవరత నపు డీదలంపు నందకయున్నన్
శపియించెదనని యరిగెన్, గవటప్రాహ్మణుఁడు నృపతి శశశమందఁగా. 525
- ఉ. అంతఁ ద్రిశంకుపుత్రుఁ డకటా : యెటులమ్ముని యప్పుదీర్తు ? శ్రీ
మంతులు మిత్రులండినను మానముచక్కి విఘ్నఁడనయ్యు నొ
క్కింతకుఁ జేయివాఁపుదునె ? వృత్తులు మూఁడు విధించె డ్దత్రతా
క్రాంతులకెల్ల బ్రహ్మ : యవిగాక మతోక్కటి ద్రోక్కఁజెల్లనే. 526
- చ. ఇకని ఋణంబు దీర్చకమున్న మృతిచెందితినేని బ్రహ్మస్వావహరణజనితదోష
మ్మున నధమాధమంబగు క్రిమిజన్మంబు సంప్రాప్తంబగుఁ, గాదేనిఁ బ్రేతత్వంబు
చేకాఁజునట్లుం గాన నాత్మనిగ్రయణం బొనర్చుటయ వరంబని యెంచి చింతాకులత్వ
మ్మున నభోముఖుండై దీనుండైయున్న పతికి సతి యిట్లనియె. 527
- ఉ. జనవర ! సత్యవంతులకు సాటి మతోక్కఁడు గాఁడు, సత్యవా
క్యనియతి దప్పి ప్రేతసముద్రై వెలిఁజెంచు నరుండు ; వాని స
ర్వనియమముల్ వృథా, ఋతము పాలనసేయుము స్వర్గలోకసా
ధనమగు నెట్లు సత్య ; మన్మథంబగు దుర్గతి కట్లహేతువై. 528
- చ. నాథా : యయాతి శతాశ్వమేధంబులొనర్చి పదవ రాజసూయకర్తయై స్వర్గమ్మున
కరిగి యొక్కపరి యసత్యంబాడి యభోగతికి వచ్చెనని విందు ననుడురా జిట్లనియె.
- గీ. యెద్దియో చెప్పఁదలఁచితి విందువదన !, పలుకుమయ్యది కొంకర బాలకుం డి
తండు వంశంబు నెగడింపఁ దగినవాఁడు, కలఁడు వెనుదీయ నెయ్యది కారణంబు.
- చ. నాపుడు రాజపత్ని యిట్లనియె. 531
- క. నరవర ! సంతానమ్మున, కరయఁగ సతి యట్టిఫలము నందితి విఁక న
న్నోరులకనమ్మి ధరామరు, ని ఋణము దీర్పంగఁ జనదె నిశ్చలబుద్ధిగా. 532
- చ. అను శైబ్యవచనమ్ములకు డుఃఖాకలండై, 533

- చ. చెలి ! దరహాసనంగతినిఁ జెన్నలారెడి పల్కులెల్ల ని
ముల విడనాడి నాహృదయముం గలఁగింపఁగ నిట్టివాక్యముల్
పలుకుట చెల్లునే ? మృదులభావము గల్గినదానవయ్య న
న్నలయఁగఁ జేయుదే ? విధికి నన్నెముఁ బున్నెము లేకపోయెనే. 53.
- వ. అని కరుణంబుగఁబట్కి యన్నపాలుండు దారవిక్రయమ్మున కధీరుండై దుఃఖాః
రేకమ్మున మూర్ఛఁజెందినంగాంచి యప్పతివ్రతయు, 53.
- ఉ. హా! నరనాథ ! దైవమున కంతగ నెల్లదమైతిమే ? జగ
న్మానితులైన భూపతులు మన్ననఁజేయఁ జతుస్పముద్రము
ద్రాసుగతంబు భూవలయ మంతయు నీమహనీయుఁ డేలు న
వ్యానికి నీకు స్థండిలముపై నిటు నెవ్వగఁ గూరు బొప్పనే.
- ఆ. వె. కోట్లకొలది విప్రకోటులకిచ్చియ, జ్ఞములు చేసి సత్యసంధుఁ డనఁగ
నెగడు నాడువతికి నీకు నీదురవస్థ, యెట్లు గల్గె ? నాకు నెఱుఁగఁ జెప్పుము. 53.
- క. అనయము నింద్రోపేంద్రుల, కెన యీతిఁ డనంగఁ బుడమి నేలెడి ధర్మా
త్మున కీదుర్దళ గూర్పఁగఁ, జనునే ! దైవమున కింతళంకయు వలదే. 53.
- క. అని పలుమఱుఁ గుందుచు న, వ్యసజానన మూర్ఛగూరి తర్తరదరిన్ గ్ర
న్ననఁబడియె నిట్టికష్టము, చన దిఁక నెవ్వనికేని శత్రుండైనఁ.
- వ. ఇట్లిరువురును మూర్ఛం జెందియున్నయెడఁ గొమరుండు రోహితుండు తీధ
కులుండై. 54.
- క. నాలుక యెందెడి నా క, బ్బా ! లలి భోజనము నిడక ప్రాణము నిలువం
జాలదు, తద్బాధకు నేఁ, దాళ ననుచు మొఱ్ఱవెట్టఁ దలిదండ్రులకున్. 54.
- గీ. అంతలో సంతకుఁడు వోలె నధికకోప, మధర గాదిజుఁ డేతేర ననవిపత్తికి
నధికమై తగె దుఃఖ ; మట్లగునుగాదె, ఋణికి ఋణదాత క్రుద్ధుడై యెనయుపట్ల
- వ. విశ్వామిత్రుండును మూర్ఛం గూరిన యన్నరపాలువిపై శీతశోడకంబు చిలికి. 54.
- క. నరపాల ! నీకాదిది, నరులకు నెల్లరకునున్ ఋణము నీఁదెరువున్
బొరయనివారికిఁ గలయది, య రయముమై లెమ్ము వంచనాదృతిమేలే. 54.
- వ. అని లేపిని హరిశ్చంద్రుండు శీతశోడకపేదనమ్మున లబ్ధసంజ్ఞుండై క్రోధావిష్టుఁ
డను సంతకాపరావతారుండుననగు నమ్మునిఁజూచి మగుడ మోహాయత్తుండగుడ
ద్విగుణింకొడుండై తపసి సృపున కిట్లయె. 54.

- ఉ. సత్యము దప్పవేనియు నొసంగుము దక్షిణ; సత్యహేతువా
దిత్యునితేజ, మియ్యవని తెల్లము సత్యమునంద నిచ్చు, నా
దిత్యులలోక మియ్యెడఁ బ్రతిష్ఠితమైచను, సర్వధర్మముల్
సత్యమునంద పొల్పు, నొక సత్య మగుఁ శతవాజిమేధముల్. 546
- ఆ. వె. ఇంతయేల నాకు నినుఁ డస్తగిరి కేగు, నంతలోన దక్షిణార్థమైన
కనక మిచ్చి పుచ్చఁగా నేరవేని శా, పఁ బొసంగువాఁడఁ బార్థివేంద్ర. 547

హరిశ్చంద్రుండు భార్య నమ్ముకొనుట

- వ. ఇట్లు పుయిలోడక నిష్ఠురమ్ముగఁ బల్కి యత్తుండు సనినపిచ్చుట దుఃఖార్జవమగునై
దలపకు లిరువురును గుండుచున్నంత వేదపాఠగుండగు నొకబ్రాహ్మణుండు బహు
విప్రసహితుండై యెటకేనియుం బోవుచుండ రాజవత్ని యాతనిం జూపి పతి
కిట్లనియె. 548
- ఉ. ఎక్కుడు విప్రులం గలిసి యిట్లరుదెంచుచునున్నవాఁడు దా
నొక్కమహీసురుం ; డతనియొద్దకునేగి ధనంబు గోరినన్
దక్కక యిచ్చుఁ బుత్రులకుఁ దండ్రీధనంబు గ్రహించు బొప్పడే ?
తక్కిన మూఁడుజాతులకుఁ దండ్రులకారె మహీసురోత్తముల్. 549
- వ. అను సతికిఁ బతి యిట్లనియె. 550
- గీ. క్షత్రియుఁడనయ్య నేఁబ్రతిగ్రహముకొఱకుఁ
జేయిచాపుట యెట్లు లిస్సీ ; ప్రతిగ్ర
హంబు విప్రులసౌమ్ము వర్ణంబులకును
వారు గురువులు పూజ్యులు వారిజాక్షి. 551
- క. గురువుల యాచింపం దగ, దరయఁగ దానఁబు యజన మధ్యయనంబున్
శరణాగతరక్షణముఁ, బరమంబులు క్షత్రియులకుఁ బరిపాలనముఁ. 552
- గీ. “దేహి” యనుమాట వలనదు దేవి నాకుఁ
గలుగుఁగాక “దదామి” యఁ పలుకు, తెచ్చి
యెట్లులైనను నిమ్ముని ఋణము దీర్తు ;
నడుగుటఁ నొండు గందె యెందైనఁ గన్తి ? 553
- వ. నావుడు రాజ్ఞి యిట్లను. 554

- క. సమవిషమకాలముల యో, గమునకా మానం బమానకతయుకా దాత్తి
త్వము యాచకత్వమును వివి, క్రమమున నొడఁగూడుఁ గాలగతి వ్యాంబే. 555
- క. కాదేని దర్మలతకున్, బాదులు బ్రాహ్మణులు ద్రోహపరులై కన్తికా
ద్వాదృకుఁ డ్రోయుదురే : మ, ర్యాదాప్తానిత్యములు సమయదోదితముల్. 556
- చ. అనుసతి కిట్లు వల్కు “జలజాననః వాఙ్మి కరాసీఁ బూని గ్ర
క్తున రసనకా సుఖం బలంబిఁ గోసకొనం దగుఁగని యొక్కనిం
గని ధనరోభిమూని యడుగంగమకింతునె “దేహి” యంచు, రా
జానకుఁ ద్రిశంకుపుత్రునకు శూరున కింతటిదైన్య మొప్పునే. 557
- వ. కావున నెఱైన భుజవీర్యార్జితంబగు ధనమొరుల కీయన యభిలషింతుంగాని
యాజ్ఞాదైన్యం బొల్ల” ననుడు నప్పతివ్రతాశిరోమణి యిట్లనియె. 558
- ఉ. ఆమ్మిన నార్చినకా మతీయు నందల మెక్కఁగఁ జేసినకా వివా
హమ్మునఁ గొన్న భార్య దగు ఎన్నిటికిన్ నరపాలః యాజ్ఞకుకా
నమ్మతి లేనిచో నను యశమ్మునకై తెగనమ్మి వచ్చు మూ
ల్యమ్మును నిమ్ముసింద్రుని ఋణార్థముగానిడు మింత యొప్పుదే : 559
- క. అను సతివలుకులు విని యా, జననాథుఁ డఖండదుఃఖసాగరమునఁ గ్ర
న్నన మున్గి యింతకష్ట, మ్మనకుకా నే నొప్పు బెట్లు పూర్ణేందుముఖీ. 560
- వ. అనిన నోదార్చి యమ్ముగువ మరల నిట్లనియె. 561
- గీ. ద్యూతహేతువు మద్యహేతువును రాజ్య, హేతువును భోగహేతువు నెఱుఁగ కకటః
సత్యసంరక్షణమునకు సాద్వి నమ్మఁ, దగదె నీవంటి యుత్తమోత్తమున కధివ.
- క. అని మాటిమాటికిని న, వ్యవితామణి యుక్తియు క్తవచనమ్ములఁ ద
న్నును బ్రేరేపఁగఁ దుద కి, ట్లను నంగీకార మాత్మయం దిగురింపన్. 563
- ఉ. ఎవ్వరుఁ జేయరాని పని యే నొనరించెద నీదుమాటచే
జవ్వని : భార్య నమ్మెడి నృశంసులు గల్గిరె యేయుగమ్మునం,
దెవ్వగ నిట్టి దుష్కృతికి నిచ్చ యొనర్తు : నభాగ్యమూర్తి నై
నవ్వుల కాకరింబ నయి నల్వరలోఁ దలవంపు నింపఁగన్. 564
- వ. ఇట్లు చింతించుచు నెట్లకేలకు హరిశ్చంద్రుండు రంగమ్మునఁ బిల్చి నవతరింపఁ
జేసి గద్గదకంఠుండై యెడనెడ నడుచు నాగరికుల కిట్లనియె. 565

గీ. నాగరికులార! కరుణాసనాథులార! యీ తలోదరి నాథార్య యెవరికేని దాసిగా విక్రియించెదఁ దగినదనము, నీగలుగు దాత గలఁడె యందెందుఁ జెప్పుడ.
 వ. నావుడు వారిలందఱుఁ బరిమాళ్ళవృత్తసృష్టికమానసులై ముడలాకొరమ్ముగఁ జాటువారి నిరచి నీవెన్నిండ, విట్లు వత్తివిక్రియణం బొనర్చి నేమివచ్చె నావుడు వారిల కతం డిట్లను. 567

క. సగపాలు చచ్చి యీ దు, రృగకార్యము చేయువాడఁ బాపాత్ముడఁ దుం
 డగుఁడగు రిక్కనునిన్ బో, లఁ గలుగు కింఁకండ నన్ దలంప నను మగున్.
 వ. ఇట్టి నావృత్తాంతమ్ము మీకేల. పంసిన నియ్యంగనం దగిన ధనమిడి దాసిగాఁ గైకొనుదని యుచ్చె న్నస్వరిముగ నొడుపు నమ్మానవదత్తవచనంబులుఁని కొఱికుండు వృద్ధబ్రాహ్మణాయాపఁబు పరియించి యయ్యెడ కరుదెంచి యిట్లనియె. 569

చ. ధన మతులంబుగాఁ గలదు తద్దయునున్ సుకుమారి యశ్వదం
 గన పనివేయరామిఁ గడుఁగడ్డము చెందుచుండు నీకుఁ గో
 రిన దనమిచ్చి పుచ్చెదను బ్రేయసి నమ్ముట నిక్కవందె నాఁ
 గను బ్రతి చెప్పఁడయ్యె ఖీతికాంతుఁడు కారినవంత పెంపునఁ. 570

చ. అట్లు నిరుత్తరుండగు నన్నుపాలున కతండు చురి నిట్లను, ధర్మశాస్త్రముల ద్వాతంశల్లక్షణోపేతయు శిలవతియునగు తిరుణికి చూర్బంబు కోటి యనియుఁ బురుషునకు నప్పురింబనియుఁ జెప్పంబడుఁ గావున. 571

క. నీ తరుణి కనుగుణంబగు, నేకస్మూల్యంబు గొనుము గృహమేగెద నే
 నీతిన్వింగొని యనవుడు, నాతిఁడు ప్రతి చెప్పఁజాయె నతిదుఃఖమునన్. 572

గీ. అంత నావృద్ధవిపుల డహంకరించి, దినము నృపునగ్రమునఁ బోసి “దాసివైతి
 రిమ్ము తడవేల” యనుచుఁ గుమునఁ గొప్పు, వట్టి యీడిచె నారాజపత్ని నకట.

వ. అట్లు కితినుండై లాగికొని పోవుచున్న యమ్మునికి నప్పురసురాద్వి యిట్లను. 574

చ. అకట! మునింద్ర నఁ విడువుమయ్య సుతుఁ విడనాడనోప నే
 నకటషనో పతిప్రతి నయం బొకయింబు లేక నన్ను ము
 ట్టకు మని, పుత్రుఁగూర్చి యకటా నృపపుత్రక! దాసివైన నా
 వికలత చూడుమయ్య నను వీడఁగదయ్య యిఁకేటిఁబారుముల్. 575

చ. అనినను వత్తమున్ విడువ కన్నవపుత్రకుఁ ‘డంబ యంబ’ యం
 చనుగతుడై యుండగతి వక్రపు లొల్కఁగ నేడ్చుచున్ బునః

పునరుదయత్పదస్థలనము॥ గని యేగుచు నుండ నెంత దు

ర్జనుఁడొయతండు : పొమ్మనుచు రాజసుతున్ గరమెత్తిమొత్తెడి॥ 576

ఆ. వె. ఎంత తిట్టి మొట్టి యెడచేయ నెంచినఁ, దల్లికొంగు వట్టి తత్తఱమున

వెనుక నరుగుచుండె, విడువఁగ శక్యమే, బాబరికును దల్లివట్లఁ జేర్చి. 577

చ. అటు చనుదెంచు నాత్మజుని నయ్యమగాంచి, మహాత్మా : నన్నుఁ గొ

న్నటులె మదాత్మజాతుఁగొనుచుయ్య దనంబునొసంగి యిట్లొన

ర్చుట నను రక్షసేత యొకరుండ నుతుండగుట॥ విశేషలం

పటమయి మన్మనంబు పనిపాటలకు॥ వెనుదీయుఁ గనిచో. 578

రోహితుండు క్రీతుండగుట

ప. ఇందులకుం గొఱగని నన్నుఁగొని యేమిఫలంబగు ? నో యయ్యా : యెఱైన దీన

నగు నన్ననుగ్రహించి నాకొమరునిఁ గ్రీతుఁగా నొనర్చుమనవుడు నతండంగీకరించి

పురుషునకు నర్చుదంబు మూల్యంబని చెప్పి యహ్మహీనాధునొద్ద తద్దనం బునిచి

మీరిరువురును వెంబడి వచ్చునది యని చెప్పి యవ్వీపురుడు బయలువెడలె ; నంత

నహ్మహాపతివ్రత భర్తఁ బ్రదక్షిణం బొనర్చి పాదములపై శిరంబిడి యతిదుఃఖ

భరమ్మున నిట్లను. 579

క. దానము లీఁబడి యగులు, మానింపఁబడి ద్విజుల్ నమగ్రమ్మున న

న్మానితులైరేనియు నా, కీ నంపతి భర్తకాఁడె యెన్నిభవముల॥ 580

క. అని పాదములంబడి నా, రని భక్తియుఁ బేర్చి కూర్చి గ్రందుకొనఁగ లే

వని భార్యం గని దుఃఖం, బునిధింబడి యిట్లు పల్కు భూపాలకుఁడు॥ 581

క. ఈ తరుణి యాతలోదరి, యాతల తెలు లేగు ? భర్తనగు నా తెడయై

యేతీరున మను : వృక్ష, పేతంబై నీడ యొలయు పెండుం గలదే : 582

ప. అని వికటగతుండగు కొమరు నుద్దేశించి,

583

మ. అకటా : న వ్యధనాడి పోయెదె కుమారా : దుర్బగుండైన తం

ద్రీకి నీబోఁటి నుతుండు దక్కునె ? యింకన్నేదుఃఖముం జెంద నొ

ద్దకు నేతెంచి విషేధవాక్యములు దద్దన్ బల్కి యోదార్చి బు

ద్ధికి దైర్యం బిడువార లెవ్వరు నను॥ దీనాత్ముఁగాఁ జేసెదే.

584

- ఉ. దారుణి యెల్లఁ బోయినను దైర్యము వీరః సుకున్ గుణాకరుణ
ధీరమతున్ ద్యజించుటెటు ? దెచ్చఁగదయ్య ద్విజేంద్రః యంచు నా
భూరమణుండు విప్రునని, పూతచరిత్రః సరోజనేత్రః న
స్మీరహి దించి దాసివయి యేగెదె ? దైవబలమ్ముపెంపునకా. 585
- క. నను నిక్షిప్తుకులొద్బవుఁ, డనియును రాజేంద్రుఁడనియు నదినాథునిఁగాఁ
గొవి నాకారణమున నొ, క్కనికా దాసివయి కుందఁగాఁ బనుపడెనే. 586
- క. ఏతాదృశగురుదుఃఖా, స్వీతుఁడనై కుండునన్ను నెవ్వరు మోదా
స్వీతు నొనరింతు రని య, త్యాతురుఁడై భూపుఁ డడలె ననదవిధమునకా. 587
- ప. అంత నివ్విప్రుం డేతెంచి క్రోధాబలంబై యారాజునిసమక్షమ్మున నారాజపత్నిం
బట్టి కళాహుతిమ్ములం గొట్టి పుత్రసహితమ్ముగ నీడ్చికొని పోవుచుండ హరిశ్చంద్రుం
డెమియుం జేయునది లేక యిట్లు దుఃఖించె. 588
- ప. తరణీశశాంకవాయుపురు తక్కినమానవులున్ మతెవ్వ రే
పరమపతివ్రతం గనఁగఁ బాల్పడ కుండురొ మున్ను ; నేఁడు భా
గ్యరహితయై యకారణమ యవ్వనిశామణి దాసి యయ్యె దు
స్తఃమగు దైవపాక మది దాఁటఁగ రాదు విరించి కేనియుకా. 589
- ఉ. మారుని గేరువాఁడు సుకుమారుఁడు నాడు కుమారుఁ డీతఁ డం
బోరుమామిత్రవంశజుఁడు పూజ్యతఁ దక్కి యభాగ్యుఁడైన నా
నేమికొంబుగ ననిందితుఁ డొక్కని తఁ గ్రీతుఁడై
బోరన నేడ్చుచుం జనుట పోయినె ? పుత్రులు లేరె ధాతకుకా. 590
- ఉ. హానిరాక్షిః హాతనయః యక్కట ! దుష్టుఁడ నైన నాడు దు
ర్మానము కారణంబుగఁ గ్రమించున దైవబలమ్ము దక్కియెం
దేనియుఁ బోతిరే ? బుణము తీతెనె ? మీకుమ నాకునేటితోఁ
బూనిక నింత చేసియును బోవనిప్రాణము నాకుఁ గల్గెనే. 591
- ప. అని మిన్ను మన్ను నొక్కటిగా విలపించు నాసత్యసంధుని కడకు విశ్వామి
త్రుండు సశిష్యుఁడై వచ్చి కోపమ్మున నిట్లను. 592
- క. అన్యతం బాదక సత్య, మ్మునకుం గట్టువడెదేని ము నిచ్చెద నీ
కని పల్కిన దక్షిణఁ గ్ర, న్నన నా కిడు మనుడు ధరణినాథుఁడు పేర్చిన్. 593
- ప. మునిహృదయం బెఱింగి యితండు రాజ్యదానదక్షిణయుంగాకమున్ను నే నితనికి

“యాగార్థంబు ధనం బిచ్చెద నయోధ్యకు ర” మ్మని నొడివిన ధనముంగూడ
దెమ్మనుచున్నవాడు ; కాని మీధనంబున సార్థహేమభారద్యయంబ కాక మఱి
కొంత మిగిలియే యుండుఁ గావున నుభయమ్మునకుం బర్యాప్తం బగుంగాకేమి
యని తెలస నున్న ధనముం జూపి యిందు రాజసూయ దక్షిణయుం గలదు దీనిన్
గ్రహించి నన్నుం గృతార్థుఁ జేయు ను నావుడు గాదిజం దీధనం బెట్లు సంగ్రహం
చితివి నొడువు మనుడు నతం డిట్లు లను. 594

క. మునివర : ద్రవ్యంబును గై, కొను మంతియకాని వేఱు గోరకు మచినే
వినిచిన నీకును నాకును, బనుపడు శోకంబు పట్టఁబగ్గము లేమిన్. 595

క. నావుడు ముని యిట్లను నో, భూవల్లభ : ద్రవ్య మెట్టిపోడిమిచే నీ
తావునకు వచ్చె : శస్త్రం, బై వెరియక యున్న మాకు నది గ్రాహ్యంబే. 596

చ. అనవుడు రాజు వల్కు వినుమయ్య మునీంద్ర : పతివ్రతాంగనా
జనమజ్ఞుని మత్సరిని సద్గుణశోభిత నమ్మినాడ ని
ష్కవచయ మొక్కకోటిగొని : కన్నకుమారకు నచ్చుదంబు కై
కొని యడినాడ నీధనము గొంకక కైకొనుమయ్యమృక్కెదన్. 597

చ. అని ప్రార్థించుటయు నమ్మని యాధనముం జూచి యయ్యది యల్పంబు రాజసూ
యమ్మునకు దక్షిణ యంత స్వల్పం బెట్లు : మఱి కొంత తెచ్చి నా కొనంగు
మట్లొనరింప వేచి. 598

గీ. నాకపోవీర్య మధ్యయనంపుఁజేవ, మత్ప్రభావంబు నాదగుమహిమ మగువ
డంగఁ జేసెద విప్రు లనంగ నంత, నెల్లదమె : యిమ్ము తక్కిన దిపుడ నాకు.

చ. అనవుడు హరిశ్చంద్రుండు కొందొఁ తాళితివేని మఱియుం గొంత ధనంబిత్రునను
టయు. గాదిజుండు రాజు : యింక దినమ్మున నాలంబాగంబు మాత్ర మవశేష
ముగా నున్నయది యంతదనుకం నాకువాడఁ బిమ్మట మఱుమాట చెప్పిన
నే నొప్పెడి వాడఁగానని యాధనంబు గొని యరిగెఁ; బిదప హరిశ్చంద్రుండు
దీర్ఘవిశ్వాసం బొనరించి యథోముఖుండై యుచ్చైస్వరమ్మున నిట్లనియె. 599

క. నను విత్తక్రీతునిగా, నొనరిచి ప్రేతత్వ మందియుండిన నాచే
జను నెవ్వని యార్తి యతం, డనుగతుడై యిటకు వచ్చు నరుక్కుండుండన్.

చ. అనంతం నొక్క చాండాలుండు దుర్గంధరూపితశరీరుండు వికృతరస్కుండు

శ్మశ్రుతుండు లంబోదరుండు శఽమాల్కాలంకృతుండు హస్తజర్జరయష్టి యగుచు
నేతెంచి యిట్లను 602

క. విను మేఁ జాండాలకుల, మ్మునఁ బుట్టి స్రవీరుఁ డనఁగఁ బొల్పెడి వాఁడన్
జనవరః నాయానతి మృత. జనచేలాపహృతి నలుపఁ జనుము కడంకన్. 603

వ. నావుడు రా జిట్లనియె. 604

గీ. బ్రాహ్మణక్షత్రియులఁ గూర్చి పలికియుంటిఁ, గాని తక్కిండులగుటించికాదు; జగతిఁ
దనరు నుత్తమమవ్యమాధముల కనుగు, ఇంబయిన దర్మములు విహితంబు లగుచు.

వ. కావున నీవు నన్నుఁ గొన నెనర్తుండ వన వాడును నరేంద్రః । నీవు సామాన్య
మ్ముగ నాయెదుటఁ బల్కినకతనఁ గొన నుద్యమించితి, సత్యమునకుం దప్పవేని
యట్లొనరింపు మిప్పు డీరియమమ్ములు చెప్పుట పాడి గా దని మఱియును, 605

క. అవిచారితమతియై తా, నెవఁడును సత్యంబు దప్ప నెఱుఁగనిచో ముం
దు వచింపరా దనత్యముఁ, దవితెడివాఁ డెట్టులేనిఁ దగుఁ బలుకంగన్. 607

క. అను నమ్మాలని పలుకులు, విని జనపతి సత్యమునకు వెలియై నరక
మ్మునఁ బడుటకన్నఁ జాండా, లనియతి నుండుటయ కొంత లగ్గగుఁగాదే. 608

క. అని యోఁచెడి యాలో, నన గాదిజాఁ డటకువచ్చి నరవరః । నీ కో
టిసధన మిచ్చెద నను మా, లనికిన్ దానుండ వగుట లాఘవమగునే, 609

హస్తశ్చంద్రుండు చాండాలునిచేఁ గ్రీతుండగుట.

వ. అట్లేని నా కీఁదగు దక్షిణ యేవిదమ్మునఁ బూర్ణం బగునని క్రోధతామ్రాక్షుండై
యరుగు నమ్మునివరునకు జనవిఘ్నం డీట్లను. 610

క. అనఘుండగు సూర్యుని కొల, మునఁ బొడమిర క్షత్రియుండ మునివరః । నాకుం
జనునే ? చాండాలుని సే, వనముం బొనరింప ధనమువలెని దురాశన్. 611

వ. అనిన ముని యిట్లను. 612

ఉ. మాలిని తెల్లు సేవన మమర్తునటంచుఁ దలంకెదేని నిన్
జాలినద్రవ్య మిచ్చి కొనునత్పురుషుం గనఁ జేయు మింక నేఁ
దాశ, శపించి యేగెదను దామరసాప్తుఁడు వోవుదెంచె నా
కేల విచార మెట్లయిన నీవలె దక్షిణ కైకొనన్ పలెన్. 613

వ. నీ వెట్లేని ధనమిచ్చుటయ నాకుఁ బ్రధానం బని ప్రాణగోర్ధమ్ముగ ధూంకారం
బొనర్చు నమ్మునికి సంజలి మఱియించి పాదమ్ములం బడి నృపాఁటం డీట్లనియె.

- ఉ. ఓమునినాథ! కొంత కృపయుంచి ప్రసన్నుడవై భవత్పదం
 బే మదిసమ్మియున్న దరణీంద్రుని దీను ననాథు నార్తు న
 న్నోమఁగదయ్య! యంత్యకులయోగముకన్న నినున్ భజించి నీ
 ధామునునందు సేవకపదమ్మున నేఁ బనిగొండు నమ్రతన్. 615
- వ. నీ వేది పంచిన నయ్యది యొనర్చువాడ నని పదమ్ముల నుండి లేవని యన్నర
 నాథున కతం డిట్లను, నీకోరినయట్ల నాకు దాసుండ వగుము నేనెద్ది చెప్పిన
 నయ్యది యొనరింతువే? నావుడు హరిశ్చంద్రుండు కొంత సంతసించి పునర్జాతు
 నిగాఁ ద న్నెంచికొనుచు నమ్ముని కిట్లను. 616
- క. ఓమునిజనమణి! నన్నిక, నేమి యొనర్చినను మంచిదే నీపాదం
 బే మదిని నమ్మి నీవను, పేమైనన్ జేయువాడ నెల్లపుడుఁ దగఁ. 617
- వ. కావున నీకేమి యొనర్తు విప్పద నా కానతిమ్మునుడు నమ్ముని చాండాలుం దిలిచి
 యిట్లను. 618
- గీ. ఓరి చాండాలు! వీఁడు నాయొద్ద దాసుఁ, డయ్యె ద్రవ్యంబు నాకు ముఖ్యంబు గాని
 వీనితోఁ బనిలేదు నాయానతిని ద, నంబు నిడి వీనిఁ గైకొ మ్మనంగ వాడు. 619
- వ. గాదిజం గని మహాత్మా! ప్రయాగమండలంబున దళయోజన విస్తీర్ణంబగు
 భూమిని రత్నమయమ్ముగా నొనర్చి నీకు మూల్యమ్మునకుఁగా నొసంగువాడ
 నాకు నివ్యాచితన నియ్యార్తి యడంగు నియ్యది నీవొనర్చిన యుపకారంబని చెప్పి.
- క. రతనములు మౌక్తికమ్ములు, నతులితమగు పైఁడియున్ సహస్రపు సంఖ్యఁ
 మితిమీలునట్లు లమ్ముని, పతికిచ్చెఁ బ్రవీరుఁ డెంతభాగ్యము గలఁడో. 621
- చ. అటు మునిచేత విక్రయము నంది త్రిశంకుసుతుండు “నాకు ని
 జ్జటిలుఁడు సేవ్యుఁ డీతని వశమ్మున నెయ్యదియేనిఁ జేసినన్
 గుటిలత నన్నుఁ బొంద దనుకూలమ యమ్మునియాజ్ఞసేత యిం
 కెటులయినం గృతార్థుఁడ మునీంద్రు ఋణమ్మును దీర్చనేర్పితిన్. 622
- వ. అని నిర్వికారవదనుండై యానందించునెడ నశరీరవాణి యిట్లను. 623
- ఉ. ధన్యుడవైతి సత్యమును దప్పక బాములకోర్చి యెల్ల రా
 జన్యులు దేవతల్ నినుఁ బ్రశంస యొనర్చ నగణ్యకీర్తిన
 న్నాన్యుడవై మునీంద్రునిఋణంబు తృణంబుగనిచ్చిపుచ్చి యీ
 ధైన్యము లెక్క పెట్టక ముదమ్మునఁ బొల్పెద వింత యొప్పునే! 624

- ఆ. వె. మేలు మేలు నీవు మేదినికెల్లను, భూషణమవు నిన్నుఁ బోలరాదు
సత్యమున మతోక్తజనునకు నని నుతుల్, గొలిపి మరలు పూలు గురిసి రవుడు.
- వ. పదంపడి హరిశ్చంద్రుండు ద్విగుణితానందుండై కౌశికునికిఁ గేలు మొగిచి
యట్లను. 626
- క. తల్లియుఁ దండ్రియు దైవం, బెల్లరు నాకీవ నన్ను ఋజముక్తునిఁగాఁ
దెల్లము చేసితి వో ముని, వల్లభ! నీయాజ్ఞ నే నవశ్య మొనరుతున్. 627
- వ. నీవెయ్యది చెప్పినను నాశ్రేయమునకుఁ గని యొందుగాదు నిక్కముగ నేమీ
యొనర్తు నాన తిమ్మనుడు నమ్మని యిది మొద లీచాండాలునివసువున జాగరూ
కుండవై వర్తింపుము, నీకు శుభచ్ఛగునని చెప్పి యరిగె; నావుడు జనమేజయుండు
మహాత్మా! యతండు చాండానివేనకుడై యవ్వానిగృహమ్మున నెట్లు వర్తించె
ననుడు వ్యాసుం డిట్లను. 628
- గీ. అట్లు కౌశికుఁ డరుగుడు నా నృపాలుఁ
గని శ్వపచుఁడిట్లు పల్కు “దొంగవయి పాటు
దువో, మఱేమొకొ? యిందు బద్ధుండవగు” మ
టంచుఁ గట్టించె రజ్జుల నంటఁదీసి. 629
- వ. అట్లంటఁగట్టి యసత్యుండవై పరాయనం బొనర్చుకుండువాడ పని దండమ్మునం
దాడించుచుఁ దనవక్తజమ్మునకుఁ గొనిపోయి, 630
- గీ. ఇష్టబంధువియోగార్తు నష్టతేజ, వ్యాకులేంద్రియు నా నృపవర్యు నిగళ
బద్ధనిఁగఁజేసి నిద్రకుఁ బడియె శ్వపచుఁ, డకట! యాతని గని చూడఁదాయె మరల.
- వ. అట్లు నిగళబద్ధుండును జీవ్యాకులుండునునై భార్యాపుత్రులం దలంచికొని యట్లు
విలపించు. 632
- ఉ. దీనయిలుకా సుదుఃఖితునిఁ దేజము దక్కినవాని బాలుఁ దా
నానకవక్తయై కని ‘సుతా! బెగదొందకుమయ్య యింతలో
మౌఁడుఋజుంబుఁ దీర్చి నృపమాళి కృపన్ మన కీయవస్థ యె
ఘ్నేనియుఁ బాపు’ నందు స్మరియించు సతీమణి నన్ను మాటికీ. 633
- గీ. ‘అయ్యయ్యొద్దకు నేగెద’ ననుచు నేడ్చు, సుతుని నోదార్చు నక్కటా! సుదతి ‘యల్లె
యేగుడువు గాని’ యనిచెప్పి యెలమి గల్గఁ, జేసి మఱివించు నేమియుఁ జేయరామి.

గీ. అంతియే కాని యకటః యయ్యతివ నేఁ, మాఁని గృహమ్మునం దసామాన్యనిగళ
బంధమున నిట్లు జన్మనంబున మెఱుంగ, దెఱిగెనేనియు మృతిచెందు నిదియమేట.

చ. రమణ నెసంగునట్టి ఘనరాజ్యము పోవుట బ ధుమిత్రసం
ఘముఁకు దూర మేగుట జగమ్మునకెల్ల షహాపతివతా
త్వముగలభార్యయున్ సుతుఁడు దాస్యమునొందుట నాకు మూఁగే
హము గతియోటయుం దొడరె నాపవ లాపవలంద పైఁబడుకా. 636

ప. ఇట్లు ప్రతిజాలంబగు విధికిఁ దలంకును భార్యపుత్రుల స్మరించి కొనుచు నొక్క
నాజగుచినమ్ములు గడపుఁతి నావనీరుం డతిని బంధనిర్ముక్తుఁ జేసి పరుష
దుర్భాషణంబులఁ దర్జించుచు మృతచేలాపహరణమ్మునకై యిట్లు నియోగించె. 637

క. ఈ నగరీరక్షణమున శృ, కానము గల దవట నుండి శవవస్త్రసమా
దానము పనిగా న్యాయ్యం, బై నెగడెడివృత్తి మెలఁగు మనవరతంబుకా. 638

ప. జర్జరంబగు నీదండంబు గైకొని యియ్యది వీరబాహుం డిచ్చెనని యెల్లరకుఁ
దెలియ నుద్దోషించునది యని చెప్పి పనిఁచినఁ దదాజ్ఞంగొని దండమండితకరుండై,

ఉ. అనఁనాయకుండు భయమై శవమాల్యయుతంబు పూతిగం
ధానుగతంబు ధూమమయ మామిషలోఽపగృహింకండు
ర్వానము నర్థదగ్ధశవదర్శనసంగతవైమనస్యసం
ధానమునొ శృకానము సదావ్రలపచ్చునకంబు గన్గొనెకా. 640

చ. పెవిమిటి కేడ్చు భార్యలును బ్రేయసి కేడ్చెడిభర్తలుకా దనూ
జాన కడలొందు తిల్లులును సోదరికై వగచెండునప్పలున్
మనుమల కేడ్చుతాతలును మామం కేడ్చెడిభాగినేయులై
పనపడు నా శృకాన మతిభైరవశబ్దసమాకులంబునై. 641

ప. ఇట్టి మహాహెరాకారమ్మనఁ గల్పాంతకాలసన్నిభంబును జ్వలన్మాంసవసామేద
“కూయ్, చూయ్” ద్వవిసంకులంబును నగు నమ్మహాశృకానంబున కరిగి యాహరి
శ్చంద్రుండు, 642

చ. వెనుకటిరాజ్యమున్ సుతుఁడు భృత్యులు మంత్రులు భార్యయుం దలం
పునఁ బొడకట్టఁ దన్మయతఁ బొంది దృతిం గనలేక “ప్రేయసిః
నను విడనాడితే ? కులమ, న న్నెడచేసితే ? పుత్రకా, ననుం
గనుఁగొనరావుగా ?” యని యిఖండగతిన్ విలపించు భిన్నుడై. 643

క. కోపముడగు నావిప్రుని, ప్రాపున మీ రెట్టిపాట్లు వడుచుంటిరా : మీ
యాపదలు నే నెఱుంగ నా, యావత్తును మీకు నెఱుంగ నయ్యడినె కటా. 644

హరిశ్చంద్రుండు శృశానమ్మున నుండుట.

క. అని చింతించుచు దర్శం, బును దప్పిన నరుడు శుభము వొందఁడు యత్నం
బున నది రక్షించిన స, జ్ఞునకు సుఖమును యశంబు సమకూరు నొగిన్. 645

చ. కావున నెప్పాటనేని ధర్మరక్షణంబు కర్ణంబిని తనకు పీఠవాహం దాజ్ఞాపించిన
చందమ్మున వచ్చుశవమ్ములఁ గనుంగొనుచుఁ దత్తన్మూల్యగ్రహణంబున కటు
విటు నరుగుచుఁ దత్తత్కృత్యమ్ముల జాగరూకుండై రజోదిగ్గనర్వాంగుండై
మెలఁగుచు. 646

ఉ. ఈ శవమూలమై మనకు నింతధనం బొదఁగూడె మీఁద నా
యా శవకారణమ్ముగ శతాధిక మూల్యము వచ్చు దీన భూ
మీకున కింత, యింత మనయేలిక మాలిని, కింత నా కటం
చాశమెయిన్ జరించు నొకఁడై దృతజీర్ణపత్రైకకంఠుడై. 647

క. నానశవోదనాదన, దూనానూనఱ్ఱిరైకోఁ దన్మూల్య
దానశిరస్కుఁడుఁ దదృ, స్మానుగతాంగుండు నగుచు నవనిపుఁ దవటన్. 648

చ. పవయను రాత్రియన్ నిదురఁబాని వసాదికలి ప్రపాణేయై
శవములరాక చూచుచు విష క్తచిలోచనుడై శ్వపాఃజా
తి వలుకురీతిఁ బల్కుచు మదిన్ మఱియొండు నెఱుంగ కొక్కయేఁ
దవశత నిట్లు పుచ్చె, నదియో శతివర్షనమంబు పార్థివా. 649

చ. అంత నొక్కనాఁడు రోహితుండు సవయస్కులగు విప్రబాలరం గూడి పురమ్మున
కనతిదూరమ్మున కేగి యచ్చటఁ గొందొక క్రిడించి రాఁబోవువాఁడు ముందట. 650

గీ. అల్పమూల్యములును మఱి యగ్రసహత, ములును గోమలములును దర్పలను జూచి
యార్యులకు నివి యుక్తమ్ము లనుచుఁ గట్ట, కట్టి సమిధాధికమ్ములు దొట్టి భక్తి. 651

చ. ఇట్లు తన యేలిక యగు విప్రునకుఁ గూర్పువాఁడై పాలాశాది కాష్ఠమ్ములతోఁ గట్టిన
మోటొకటి శిరమ్మున నిడికొని భాంబైవయెడ దింపికొని భేదంబు నొందుచు
జలంబు సప్రాప్తంబైనఁ ద్రావుచు వచ్చునెడ నొక్క వత్సీకమ్మునఁ గాష్ఠభారంబు

దింపి మరల నెత్తికొనునంత విశ్వామిత్రప్రేరితంబై యొక్క నర్పం బతిమోర
విషరూపితం బవ్వల్మీకంబు నిర్గమించి, 652

క. ఆ నృపసుతునిం గఱచిన, మేనెఱుంగక పడియెఁ దోడ మెలఁగెడి బాలర
దీనులయి వేగ చని రా, ట్పూనుజననిఁ గాంచి కొంత శోకము గదురన్. 653

ఆ.వె. వినుము విప్రవాసి! తనయంత నీసుతుఁ, డరుగుదెంచె నాటలాడ నెంచి
యచటఁ బాము గఱచె నంతట భీతిల్లి, వచ్చినార మిటఁ వార్తఁ దెలుప. 654

క. ఆను వలుతు వజ్రపాతం, బున కెనయై రాజపత్ని పొరిఁబొరి మూర్ఖకా
బనుపడి నఱకిన కదళీ, మనతరువుంటోలెఁ బడియెఁ గష్టముపాలై. 655

వ. అంత నవ్వెపుం డరుదెంచి శీతబోదకంబు చల్లిన లబ్ధసంజ్ఞయై విలపించు నాశైబ్యం
గని యతం దీట్లను. 656

ఆ.వె. ఈప్రదోషవేళ నేర్చుట లక్ష్మీక, రంబు గాదనుదుఁ గుంబు నెఱిగి
నా గృహమ్మునందు నాతిరొ! యేడ్చెదు, సిగ్గులేదె యిదియుఁ జెప్పవలెనె. 657

వ. అని నిష్కరుణుండై తన్నుం దిట్లు నవ్వెపుని కుత్తరం బీసేరిక తన్మయచిత్తయై,

క. కన్నీరు కాల్యగట్టఁగఁ, దన్నెఱుంగక కరుణ మెలయఁ దద్దము శోకా
భ్యన్నతి నెఱుఁగెత్తుచు నే, డై న్నందనుఁ దలఁచి “యెంత చేసితి” వనుచుఁ.

శై బ్య పుత్రమృతికి శోకించుట.

వ. ఇట్లు వికీర్ణకేళియై యొడ లెఱుంగక మిన్ను మన్ను నొక్కటిగా నొఱుచున్న
రాజపత్నికి దుర్మార్గుండు పాఱుం దీట్లను. 660

క. ధనము తగినంత యిచ్చితి, నినుఁ దెచ్చితి నింటివనికి నీవీగతి న
మ్మును మోసపుత్రై? దాసికిఁ, జనునే యీ రీతి? నిన్నుఁ జంపెద మొండి! 661

వ. అని తన్నుఁగొట్ట నుంకించు నక్కరినాత్మన కారాజపత్ని మహాత్మా! నన్నుఁగొట్ట
కుము నాసుతుండు సర్వదాపుండై మృతుండయ్యె. 662

క. కరుణించి యాజ్ఞ యిచ్చిన, సరిగెద నాపట్టి నాకులాభరణము తా
నురగవిషమ్మున నెచ్చట, మరణము గనె నటకు; నన్ను మన్నింపు మొగిన్. 663

క. ఇఁక వీ జన్మమునకుఁ బు, శ్రకుమోముం జూచు బాగ్యదళ గల్గదు నేఁ
టికి బుణము తీతె నొక్కిం, త కరుణ నన్నటకుఁ బంపఁ దగదె మహాత్మా. 664

వ. అని కన్నీరు వజ్రుగా రోదనంబొనర్చు నమ్మానినికిఁ గ్రుద్దండై వృద్ధుం డిట్లను. 665

గీ. ఓసి దుర్మార్గులాలఁ నాదాసివయ్య, నింటిపనులను డించి నీ వేగితేని
యెవఁడు నీతాత యిప్పని నెల్లఁజేయు, స్వామికార్యనిఘాతంబు సలుపవగునె. 666

వ. ఎవ్వందేని వేతనంబుగొని స్వామికార్యంబొనర్చుఁ డవ్వఁడు మహారౌంపవరక
మ్మునం బడి యొక్కకల్పంబుండి పడంపడి కుక్కుటంబై జనియించు. 667

గీ. ఐన నాకేల నీయెడ నఖిఁధర్మ, ములును వమ్ముగ వచియింప, మూర్ఖులందు
నీచుండును వ్యర్థమై నెగడు నీతి, చౌటనేలను బడ్డ బీజంబు పగిది. 668

వ. నీకించుకేనిఁ బరలోకభయంబు గలదేని వచ్చి యింటి కార్యమ్ములు చక్కఁబెట్టు
పని నిఘ్నమమ్మగఁ బల్కునర్థరాసురున కమ్మగువ వేపమాన యగుచు నిట్లను.

క. ఒకయింతలోన మృతవు, త్రకుదేహము చూచివత్తుఁ దడయక నాపై
నకరుణదృష్టిం జొనుపు ము, పక్వతిం బొనరింపు మింత పాటిగనేని. 670

వ. అని చరణమ్ములం బడి యతికరుణమ్ముగ నేడ్చు నమ్మగువం గని కోపోద్రేకమ్మున
నకం డిట్లను. 671

గీ. కొడుకు చచ్చిన మా కేటిగొడవఁ యింటి, పనులు తక్కుక చేయుము గొనము గలిగి
కానిదో మత్కళాఘాత మూని వీఁపు, బ్రద్దలగు మున్నెఱుంగవే పడఁతి నన్ను.

వ. అని పుయిలోడక పల్కునప్పాపాక్షునకు మాతాడక దైర్యం బవలంబించి తత్త
ద్గృహకృత్యమ్ము లొనర్చి పాదసంవాహన మొనరించునంతకు నర్థరాత్రంబు
గతించెఁ, బిమ్ముట నాపె కాతఁ డిట్లను. 673

క. ఇఁకఁ జనుము నీదుపుత్రకు, నకు దాహాదికము వే యొనర్చి గృహమునొ
ద్దఁ, బ్రొద్దువొడుచునాయం, తకుఁ బను లొనరింప రమ్ము తడనెడు సుష్మి. 674

వ. ఇట్లు తదనుజ్ఞాతయై యేకాకినియై విలపించుచు యూచిత్రష్టయగు కురంగివడుపున
వత్సౌహితయగు గోవు విధమున నరిగి పురమ్మునకు నవుల ననతిదూరమ్మున
నొక్కెడ మృతుండై పడియున్న పుత్రుంగని హాహానినదమ్ము దనర దరికేగుచు,

గీ. పడినమ్మును నెదురేగువాఁడ విప్రు
దేల రాఁ వింత కోపింప నేల నీకు,

“నంబ”ఁ యని పిల్వరాదె నాయన్నఁ యనుచుఁ

దొట్రుపాటొప్ప నేగి సుతుపయఁ బడియె. 678

వ. అట్లు పడి మూర్ఛిల్లి కొంతవడికిఁ దెలిసి బాష్పమ్ము లొలుకుచు నబ్బలకుని బాహు

పులంబట్టి కౌగిలించుకొనుచు నకనిమోమున మోమిడుచుఁ గరమ్ములచే నురమ్మును
శిరమ్మును మోడుకొనుచు, 677

క. హాపుత్రాః హాపుత్రాః, హాపుత్రాః యమచ మిగుల నార్తస్వనయై
యావదఁతి యదతి యంతయు, వాపోవఁ దొడంగెఁ దీర్పువారలు లేమిఁకా. 678

వ. పదంపడి పతిం దలంచుకొని, 679

క. ఓనరపాలకః నీనుతుఁ, దీనఃటికి నిట్లు లాయె నిప్పుడ చనుదే
వే, నేఁడు దక్కినకా నీ, సూనుని వక్త్రంబు మరలఁ జూడం గలవే. 680

వ. అని వెండియుఁ బరిపూర్ణరాకాసుభాకరుం గ్రిందుపఱచు నబ్బాలుని మొగమ్ము జీవిక
త్రాంతిం జూచి యట్లుగామికి మరలఁ జెచ్చుపెరుంగు దుఃఖాతిరేకమ్మున మూర్ఛ
తయై కొంతపడికిఁ దెలిసి యబ్బాలుని మొగమ్ము కరమ్మునం దిడికొని యిట్లను.

చ. శయనమునుండి లె మ్మిది నిశానమయం బిటఁ బ్రేతభూతనం
చయము చరించుచుండెఁ జెలుచం గడు నార్పుచునుండె నక్కః; ల
య్యయైః నినువీడి మిత్రులు రయమ్మున నిండ్రకు నేగిరయ్యః; ని
ర్భయమున నీకు నిట్లునికిఁ బాడియఁటయ్యః; నృపాలపుత్రకా. 682

క. వే యనురాగమ్మున లే, వే! యను మన విప్రనింటికేగన్వలె రా
వే! యనుఁ దల్లిని విడిచెద, వే! యనుఁ బ్రతివచన మొనఁగవే! యను నార్చిన్.

ఉ. తల్లిని గాన యేను? ననుఁ దక్కిరులంబలెఁ జూడనేల? నా
యల్లము చల్లఁజేయుటకు నుద్భవ మంది యనాదరింతె? సం
పల్లవమేని లేక పురిఁ బాసియు నొక్కనియింట దానినై
చెల్లియు నిన్నుఁ జూచికొని జీవము దాల్చితిఁగాదె పుత్రకా. 684

ఉ. ఆయువు దీర్ఘమై పృథివి కంతకు నేలికయై నిరంతర
శ్రీయును విద్యయుఁకా యశముఁజేవయు నీఁగియు విప్రపూజయున్
బాయక తల్లిదండ్రులకు భక్తుఁడనై యితఁదొప్పఁ బుత్రపౌ
త్రాయతి సంఘఁ బుట్టినపు డగ్రజులాడుట కల్గయేనుతా. 686

గీ. చక్రమత్స్యాదిరేఖలు స్వస్తికర్ష, జూదిరేఖలు నీదు కరాంబుజమున
నాయురారోగ్యదంబులై యలరు నవియు, వమ్ముచేసితె నాదుపాపమ్ము కతన. 688

కా. నీరాజ్యమ్మును నీ డనంబు మఱియున్ నీ మంత్రులున్ నీదు ది
వ్యారామమ్ములు నీమహర్మ్యములు నీదొ నాతివక్రంబు ను

- శ్రీ రంజితేడి నీహయమ్ములు కరుల్ సింహాసనంబేడ న
య్యా రాజేంద్ర : సమస్తమున్నదిచి నీవలోముఁ జేరితే. 687
- వ. అని మఱియును బతి నుద్దేశించి వారని దుఃఖమ్మున. 688
- సీ. కుంకుమాదికమునఁ గొమరారు నీవత్త , మతిబాల్యమున నెవ్వఁ డాత్మదేహ
సంగతమాలిన్యసంగతిచేఁ బంకి , లంబుఁ జేయు, పాలమ్మనందు
మృగనాభిపంకంబు మెదపిత్తిరిన తిల , కంబును జూచి యంకస్థుఁడగుదు
నెవ్వఁ డద్దానిని నవ్వుచుఁ దుడుదు, నిం , కెవ్వని మొగము నాకెల్లవేళ
- గీ. మృత్యుమాకులమయ్యను మేల్మి ముద్దువచ్చు, నీ యా కనూజఁ డివ్వడువున మృతి
చెందె నాయీమొగం బరవిందతుల్య , మయ్య నీఁగలకును నేంపయ్యె నదివ.
- గీ. దైవమా : పూర్వభవమున దారుణమగు, కృత్య మెయ్యది చేసితఁ ? గీత లిట్లు
లే కతమ్మున నాకబ్బె ? నేరికేని, గీతులును మేలు లనునని కేవలములే : 690
- క. హాపుత్ర : హా కుమారక : , హా పుణ్యనిధాన : హా మహారాజకనూ
జా : పాపాత్మిక యిది యని, యీ పాటన్ విడిచిపోతివే యింకమెయిన్. 691

తలవరులు శై బ్యంగట్టి తీసికొనిపోవుట.

- వ. అని సారెసారెఁ జింటిల్లు నెఱఁగెత్తి మహాఘోరమ్ముగ రోదనం బొనర్చు
చున్న యా పతివ్రతకడకు నారెకు లేతెంచి నీ వెప్పతెవు ? పతి యెయ్యెడ కరిగె :
ఁట్టి నిశీధనమయ్యున నొంటిపాటున నిప్పాట శోకింప నేమికత ? మృని యడి
గిన దుఃఖార్థవమగ్నయగు నా రాజపత్ని నిరుత్తంయై యెప్పటియట్లు శోకించుచుండె
నంత వారిని సంతయగ్రస్తులై. 692
- క. శ్రీ గారు బాలఘాతినీ, నాఁగఁడగు నెంత పిల్లినన్ బలుకమికిన్
మూగయె : యిట్టొక నెం, దేఁ గొని భక్షింప నటకు నేతెంచెనొకో. 693
- వ. అని తత్రఱమ్మున దౌడవ్వల కరిగి ధృతిశత్రుపాణులై యియ్యది యెద్దియేని నొక
భేదరి గవలయు నట్లగుటంజేసి మఁకు ఎదియని యందఱు నొక్కపెట్టిన వచ్చి
యంబంగట్టి కేళభాంబు వట్టికొని చాఁదాలవాటికుఁ దీసికొనిపోయి యియ్యది
బాలఘాతనియగు భేదరి గావున వధింపు మన వాఁడేతెంచి కాంచి వారల కిట్లును.
- చ. అనముము నివృఠిం గలుగు న్నృణలం దినుచున్న నొక్క ఘా
తని యని ఁదు నెప్పుడును దీనిఁ గనుంగొననేరవైతినే

- ర్చన నిటు కట్టి తెచ్చితిరి భూరియశమ్మగు మీకుఁ బట్టజం
బునకు సుఖమ్ము కల్గు విడి పుట్టిన బాలర నెల్లఁ జంపెడిన్. 695
- చ. పెలుచనఁ గొంపలం దగులఁబెట్టెడివానిని దారిఁగొట్టు చు
ష్కలుపుని విపులఁ శకులఁ గాంతలఁ జంపెడివాని మేటియో
గ్యుల నెదిరించువానిఁ గలుఁగ్రోరెడి దుర్మదు దేశికాంగనన్
గలసినవానిఁ జంపుట నికామచహాసుకృతప్రదంబగుఁ. 696
- చ. ఇట్టి కార్యమ్ము లొనర్చువాఁడు బ్రాహ్మణుం డనియు నంగన యనియు జూడక
పథ్యులని చెప్పి యతికోపమ్మునం బట్టి కొట్టి కెలననున్న తన యనుచరు హరి
శ్చంద్రుం బిలిచి యిట్లను. 697
- క. ఇయ్యది బాలరఁ జంపెడి, దయ్యము శ్రీ యంచులోనఁ దలఁపకు మింకఁ
జయ్యనఁ గడతేర్చుము మే, లయ్యెడు లోకమున కనుదు నానువరుఁడున్. 698
- గీ. వజ్రపాతోపమమ్ము నప్పలుకు విని మ
హాత్మ : యింకెద్దియేనియు నాజ్ఞ యిమ్ము
శక్యమేనియు నయ్యది నలుప నేర్తు
నకట : శ్రీహత్యఃజేయఁ జేయాడుఁబెట్లు. 699
- క. అనవుడుఁ జాండాలుం డను, ననుచర యస కేలఁ గొని భయంపడ కిద్దా
నినిఁద్రుంపుము పుణ్యంబగుఁ, జనునే ? శిశుహతసేయు చాన క్షమింపన్. 700
- చ. నావుడు నృపాలుం డిట్లను. 701
- క. వనితల యత్నమ్మునఁ గా, వనగున్ బురుషుండు జ్ఞానవశమున నజ్ఞా
ననియతిఁ జంపినద్యుక్తా, ర్గునకున్ నరకమ్ము గల్గు రూఢిగననుడున్. 702
- క. ఒకప్రాణము వలనఁ జగ, మకలంకత్వమునఁ బొడబలనప్పుడు లోకా
పకృతిస్వభావ దుష్టా, త్మిక దీని న్నలుక వలవదే ? సుకృతార్థుల్. 703
- చ. ఇయ్యది శునేకుల బాలర వదియించె నిద్దానిం జంపుట యావశ్యకం బాయుధంబు
తైకొను మనుడు నాకండిట్లను. 704
- క. చాండాలరాజ : నాకుం, గొండికతనమాది యంతకుం బొలఁతుకలన్
ఖండింప ననుచు వ్రత మి, ట్లుండన్ నన్నిందుఁ జొనపు టుచితంబగునే. 705
- చ. అనవుడు స్వామికార్యమున కిద్దముచెప్పుటకన్న దోషముం
దునె ? మఱియొందు : నావనికిఁబుల్ ప్రతిచెప్పెదె : యట్టిద్రోహముం

బొనరుచు నీకు నారకసముద్భృతి యెన్నటికేనిఁ గల్గనే
ర్పునె ? తగువేతనంబు గొని ద్రోహము సేపెదె దుష్టబుద్ధివై.

706

చ. అన నరపాలకుండను మహాత్మః జగమ్మున నీకు శత్రుఁ డుం
డిన ననుఁ బంపు మింద్రుఁడు కడిందిబండ్మునఁ దోడు వచ్చినఁ
దునిమెద వాని నొక్క పెనుతూపునఁ మేదినికెల్ల నిన్ను నా
భునిఁగ నొనర్తు నియ్యబలఁ ద్రుంచుట నావని గాదు నావుడున్.

707

ఉ. “కూలికివచ్చి పాలికిటు కూయఁగ” వచ్చునె ; న్యాయమేది ; చాం
దానియింట దానుఁడు హుటాహుటి భూరుఁడవల్కు లాడఁగాఁ
బోలునె ? చాలుఁ జాలు నసిపూని కరమ్మున నడ్డుచెప్పకీ
బాలకహంత్రిశీర్షము చివాయనఁ ద్రుంపుము నిర్దయాశ్మితన్.

708

ప. అని ఖడ్గం బొసంగుటయు స్వామికార్యార్థి గావునఁ గైకొని దగ్గఱ జని యన్యోన్య
జ్ఞానంబు లేమి నాపె కిట్లను.

709

క. ఓవనితః నాదు హస్తము, చేపం గడలుకొనునేని శీర్షచ్ఛేదం
బేవడిఁ జేసెదనని న, ద్భావుం డవ్వనితఁ జంపఁ దత్పరుఁ డగుడున్.

710

చ. తనమరణంబు నెమ్మదిని దద్దయుఁ గోరుచుఁ బుత్రశోక మా
ర్తి నిగుడఁజేయ నిట్టులను దీనత దోషగ, నో శ్వపాకః ! నా
తనయుఁడు ద్రెల్లై నక్కెలనఁ దత్తనువున్నది దానిఁదెచ్చి నీ
పనుపున నియ్యెడఁ జితను బన్ని దహించెదఁ దాళుమంతకున్.

711

ప. నావుడు హరిశ్చంద్రుండు దర్మాత్ముండు గావున “నట్ల యొనర్చుము పోయి ర”
మ్మని యాజ్ఞ యిచ్చిన, హాపుత్ర ! హాబాలక ! హాతనూజ ! యని మాటిమాటికిఁ
గుండుచు నరిగి యబ్బాలకుం దెచ్చి శ్మశానమ్మున నునిచి యాక్రోశించుదానిఁ బాంసు
ద్యస్త శిరోరుహ నతిమలినఁ గృశాంగి జన్మాంతరసంగతనాఁ దగుదాని నప్యరమ
పతివ్రత నాత్మపత్నిగాఁ జిరవిరహసంగతుండగు కతన నెఱుంగక యా నృపేం
ద్రుండు కెలవి కరిగి శవమ్మున నున్న వత్తమ్ము లాగికొనుటయు నయ్యదియు
నగ్రమ్మున నున్న యతిని పతికృశాంగు నన్యరూపు నాత్మధవునిగా నెఱుంగదయ్యె.

క. లంకమున బాలు నిడికొని, కొంతుచుఁ బలుమాలు దలఁచికొని యేడుచు న
ప్పంకిజముఖి దరి కరిగిన, జంతె హరిశ్చంద్రు మనము సంశయహతమై.

713

హరిశ్చంద్రుండు తనపత్ని నెఱుంగుట.

- సీ. చంద్రునిఁ గాదనఁజాలు వక్త్రముసొంపు , గండముల్ దర్పణబండములగుఁ
గుంచితాగ్రములు కోమలములు నీల , ములు దీర్ఘములు పెన్నెఱులు దలంపఁ
గనులు రాజీవముల్, మనవాహుఁన్నతాం , సములు, వక్షము విశాల, మధురంబు
బింబము, పాదముల్ పృథులము, లంగుళుల్, సూక్ష్మచుల్, నాభి యసూక్ష్మబిలము
గీ. మఱియు లక్షణముల వీఁడు మానవేంద్రు , నింటఁ బుట్టినకొడుకగు నింతనిజము
కాలవశమున నిట్టి దుర్గతికిఁ బాలు , పడియె నదిదాఁట లేఁడుగా బమ్మయైన. 714
- ప. అని కొందొక విచారించి పునఃపునరాలోచనం బొనర్చుచుఁ గ్రమక్రమమ్మున, 715
- చ. వెనుకటి రీతులెల్ల స్మృతివీధిఁ దగుల్కొని చేరవచ్చి నం
దనుఁ డని నిశ్చయించి పరితాపము పట్టఁగలేక పుత్రకా :
యని విలపించుఁ గన్నుఁగవ నక్రులు కాల్యలు గట్ట “నాతనూ
జనకె తటస్థ మాయె నిటు శోకము నెట్లు భరింతు నక్కటా.” 716
- ప. అని పలుతెఱఁగుల శోకించు నజ్ఞనపాలుని భర్తగా శంకించి కైబ్య యిట్లను,
మహాత్మా ! నీకియ్యోడ నిట్టిదుష్కార్యమ్మున నుండుచెట్లు కలిగె మ మ్మెట్లు మఱ
చితి వనుచు దుఃఖావేశమ్మున విధి నుద్దేశించి, 717
- క. ఓవిధి ! యేవిధిఁ జేసితి ? భూవిభునిఁ ద్రిశంకుపుత్రుఁ బూతవర్తితున్
శ్రీ వెలువరించి సుతభా, ర్యావిక్రియమునకుఁ జొనిసి యంత్యజకులుఁగాన్. 718
- ప. అను నాకె నాత్మపత్నిగా నిశ్చయించి యాదుఃఖ మంతయు విధిప్రేరితంబై నాకై
వచ్చిన యది యవి వగచుచు, 719
- క. ఈ తరుణి నాతలోదరి, నాతనయుం దీశవంబు నా పాపమఁ యీ
యాతనకు హేతువని సం. జాతార్తిన్ మూర్ఛఁబొందె జనవరుఁ డంతన్. 720
- ప. రాజపత్నియుఁ దనపతిదురవస్థచే ద్విగుణితశోకయై మూర్ఛిలై నంత గొంతవడికి
దెలిసి వరిపాలుండు పుత్రుఁజూచి యిట్లు విలపించు. 721
- క. అన్నా ! దీనంబై కడుఁ, జెన్నదఱిఁగి యున్న నీదు చిన్ని మొగము గ
న్గొన్నంత మన్మథము పగు, ల న్నేరకయుండె నిది శిలయొ వజ్రంబో, 722
- ఉ. హాసుత ! హాకుమార ! తనయా ! వినయాకర ! “తాతతాత” యం
చానమెయికా ననుం బిలుచు నప్పుదదృష్టమ ! యేమిదోనముం

జేసితిన్నోయి : నన్నుగని చెచ్చెర మున్వలె వచ్చి మేనిపై
భానిలపంక మంటుగతిఁ బ్రామికొనంగదవోయి నవ్వుచున్. 723

మ. అకటా రాజ్యము బంధుసంతతియు దవ్వైపోయెఁ జాండాలవా
టికి నేతెంచితి వల్లకాటి నిటు లొంటిన్ వాసముం జేసి సే
వకవృత్తిన్ మనుచుంటి నియ్యదియు దైవం బోర్వఁగాలేక పు
త్రక : పాముం గఱపించెనే నిను : నసాధ్యంబెద్ది యద్ధాతకుఁ. 724

క. ఘోరవిషవహ్నిఁ బంచత, గూరిననినుఁ గమలఁజూడఁగూడెనె నా కం
చారాజర్దీ విచారా, దీరుండై యెక్కుఁ జేర్చె తెగనివగ సుతుఁ. 725

క. మృతసుతుఁ గొఁగిట విడుకొని, సుత సుత సుత యనుచు నెగడు శోకభరమునన్
స్మృతిచెడి మూర్ఛితుడై వడె, సుతశోకముకన్న నొండు శోకం బున్నే. 726

ప. ఇట్లు తేకువ నెడి మూర్ఛితుండై పడియున్ననరపాలు నీక్షించి శైబ్య స్వలక్ష
ణముల నీతండు విదృఙ్ఞనమనశ్చంద్రుండగు హరిశ్చంద్రుండకా విశ్వయంపనగు
నని వెండియు, 727

ఉ. ఉన్నతిమై తిలప్రసవమో : యన నొప్పెడి నానతీరు, సం
పన్నశినాక్షికిం దగిన వక్త్రము, చారురదాశసారు, పే
రెన్నిక నొప్పు వాక్సటిమ మిన్నిటికిం బయివచ్చు నీతఁ డొ
నన్నరనాథుఁ డెవ్వని యుదారయశంబు త్రిలోకపూజ్యమో. 728

గీ. ఆ హరిశ్చంద్రుఁ డీతండ యైన నీ శ్మ
శానమున నుండు పేలోకో : నత్యనంధుఁ
డనుచు సుతిశోక ముడిగి యయ్యతివ సంత
నమును విస్మయదైన్యముల్ నవఁగఁ జూడె. 729

గీ. భర్తృపుత్రశోకముల భార మెక్కు
డై నహింసఁగరామి నయ్యతివమిన్న
మూర్ఛిపడి కొంతవడి లేచి మోసయునంత
మరల నరిసాథుపై దృష్టి మానుముగ. 730

చ. నిలిపి “సృపాల : యెంతకును నింద్యుడ కాఁడె విధాత వానికిం
గఁడె జగన్మయున్ దయయుఁ గార్యమకార్యమునాఁగ నక్కటా :

యిల సకలంబు దర్శగతి నేలెడి దేవనమాను నిన్ను వం
తల తెఱచేసి మాలసికి దాసునిఁ జేయునెకీర్తియోనునే.

731

గీ. రాజ్య మెడచేసి పుత్రదారక్రయంబు

నకుఁ జొనిపి యంతఃబోక యంత్యకుఁగ నొ

నర్పియును నీడఁబోవఁడు నాథ : యేమి

తప్పొనర్చితి వవ్విదాతయెడ నీవు.

732

మ. ఆకటా : యియ్యెడఁ గనరావుకద నీదొ నాతపత్రంబు, ల

చ్చికిఁదావై రతనంపుఁ గూర్పుగల నీ సింహాసనంబున్, యశః

ప్రకటంబైతగు చామరద్వయము, పార్శ్వస్థాయి మంత్రాధి పే

వక బృందమ్మును, మంగళధ్వనులు, దీవ్యద్వాజి సంఘంబులున్.

733

శా. ఏ నీ వేగెడివేళ రాజమణులున్ భృత్యత్వముంబూని ముం

దై నేర్పొప్పఁగ నాత్మవత్తముల రిద్యాపాంసుసంకుద్ధిసం

ధానంబుం బొనరింతు రిట్టి ధరణీనాథుండవై నీవు నీ

కొనే దుర్బగమౌ శ్మశానమున విట్లావాసమున్ జేయఁగన్.

734

ప. వెండియుఁ గపాలనంకులంబును ధటీపటనిరన్తరమ్మును మృత నిర్మాల్మసూత్రాం
తర్లగ్నకేశసుదారుణమ్మును వసావిష్పంద సంకుష్కమహాపటలమండితంబును
భస్మాంగారదద్దగ్ధాస్థిమణ్డనంపుట్టిభీషణంబును గృధ్రగోమాయనాదార్తమ్మును బుష్ట
క్షుద్రవిహంగమమ్మును జితాధూమాయతపటనీలీకృతదిగంతరంబును గుణపాస్వా
దనసంప్రకృష్టనిశాచరంబునునై దూనంబగు నీ శ్మశానంబున దుఃఖికుండవై
యెట్లుంటివని శోకపరవశయై యతని నాలింగనంబు చేసికొని,

735

చ. నరవరమౌళిమావితకనత్పదసీత : మహీమహేంద్ర : యి

క్కురణీ ఘటియైలైఁ గల గాదుగదా : నిజమేని దర్శిత

త్పరునకు నీకు నిట్లయిన దర్శముతోడిక నేరికొ : ఋతా

దరు లెవ : రెవ్వ రాక్షవవిధమ్మున నుండెడివార : లెయ్యెడన్,

736

క. ఆని యెడగలుగని దుఃఖి, మ్మున నేద్యెడిదాని కవ్విటుండు తనకు మా

లని దాన్వము గల్గిన మే, టి విమిత్తము పెప్పె బల్ కడింది వగ దగన్.

737

చంద్రమతి పుత్రుండు మృతియైన చందము పతికిఁ దెల్పుట.

చ. ఇటు దనపాటు చెప్పి కడుహెచ్చిన శోకము పేర్చి నార్తిలం
వటుఁడగు ప్రాణనాథునకుఁ బట్టిఁ మృతింగను చందమెల్ల దు
ర్బటమగు వంతవెంపునఁ బరంపరగా వచియించె నాపె యం
తట నృపుఁ డాత్మజాతు వదనమ్మున వక్త్రముచొన్ని భిన్నుడై. 738

చ. తన్మయుండై యేమియు నెఱుంగక శోకించుచుండె నట్టి భర్తంగని శైబ్య
యిట్లను. 739

క. స్వామిద్రోహము సేయకు, మో మానవనాథః సత్యముడిగెదె ? నాపైఁ
బ్రేముడి నెడచేసి శిరం, బీమెయి నఱుకుము విధాత కెదముద మొదవఁ. 740

చ. ఆనవిని రాజు మూర్ఖుఁగొని యంతనలేచి 'మృగాక్షిః యంతమా
టనఁడగునే ? యశకృత్యుతి కాదునె చేతులు ? నాక కాక యె
వ్వనికిని" నాఁగ నమ్మగువ వల్కఁ "బునర్భవమందునిన్ను నా
థునిఁగ నొనర్ప దేవికి నతుల్ పదరించితి నెమ్మనమ్మునన్. 741

క. ఇఁకఁ దడయనేల సత్యం, బకలంకము గాఁగఁ బ్రేమ మఱఁజేసి శిరం
బొక వ్రేటునఁ దున్నుము మీ, న్నక వెనుదీయంగ నేల నరనాథుఁడవై. 742

చ. నావుడు నరపాలుం డఖండంబగు దుఃఖావేశమ్మున మూర్ఛితుండై యంతన తెలిసి
పుత్రమొగంబు చుంబించుచు భార్య కిట్లను. 743

ఉ. ఓనలినాక్షిః యింక భువినుండఁగ నోప శరీరధారివై
కానఁ గృశానుసంగతినిఁ గ్రాగి పరమ్మున కేగుదెంతు నఁ
బ్రాణసమంబుగాఁ గను శ్వపాకునియానతి చెంద కిప్పవిన
నేనయి చేయుచో నిదట నిందయు నవృట హానియుండగుఁ. 744

క. చచ్చియు నీపాపమ్మున, వచ్చెడిజన్మమ్మునన్ శ్వపాకునిదాస్యం
బచ్చువడఁ గాంచు బొప్పనె, విచ్చలవిడి లేనిబ్రతుకు వృథ యెవ్వరికిఁ. 745

గీ. ఏది యెచ్చైన, దుఃఖమ్ము నెనయుకంటె, మేనిసంబంధ మెడలుట మేలుకాదె
లేక కౌక్కురులు పుట్టి లేఁతయను, నంద మృతిచెందఁ బాప మేమాచరించెః

క. కులము నెగడించు నీతిం, డలఘుం డని నమ్మియుంటి నకటాః జగదే
కలలితుఁ బుత్రకుఁ బాసియు, నిలపై మనఁగంటినొకని భృత్యుఁడ నగుటఁ. 747

గీ. లేనిస్వాతంత్ర్యమును బూని లేమ యిపుడు

ప్రాణములు వాసి యేగినఁ బరమునందు

వైతరణియందు నసపత్రవనమునందుఁ

గలుగు దుఃఖంబు దీనికిఁ దులయఁ గాదె.

741

చ. లలనరొ యెట్టులైనను జ్వలజ్వలనమ్మున మత్కుమారుతోఁ

గలసి శరీరమున్ విడుతుఁ, గాదనినఁ మరలింప కాజ్ఞ నా

వలన రయమ్మునం గొనుము బ్రాహ్మణునింటికి నేగి దాసి వై

యలయక యమ్మహామహనియాజ్ఞ మెలంగుము జాగరూకతఁ.

748

క. దానములు చేసి యగ్నాఢ్య, దానమ్ము లొనర్చి గురులఁ దనిపితిమేనిఁ

మానిని. మన మూగురకున్, దానగు సంబంధ మమరధామమునందున్.

750

వ. ఆట్టి సంబంధమిఁక నీలోకమున దుర్లభం బదియునుంగాక యెన్నండేని రహస్య

మ్మునఁ బరిహాసమ్మునకుఁగా నిన్నవమానించి యుండుదునయ్యది జ్ఞమింపు మిఁకఁ

బునర్దర్శనాకాంక్షిణివై ధర్మమ్మునకుఁ గట్టువడి యవ్వీపునింట నుండి రాజపత్ని

నను గర్వమ్మున వారి నవమానింపక యెద్ది పంచినను నలుపుట నీకుఁ బరసాదనం

బని బోధించుపతికిఁ బతివ్రత యిట్లను.

751

క. నరనాథ నాకమైనన్, నరకం బయినఁ హితంబు నాతికిఁ బతితో

మరణంబు, నేను నిప్పుడ, యరుదెంచెద నీవిజుండ నవహితమతివై.

752

వ. నాపుడుఁ బరమ పతివ్రతాశిరోమణివగు నీకు నియ్యది యొప్పదే : యిట్లానర్తువు

గాకయని సహగమనం బంగీకరించి చిత నేర్పుటచి యందు సుతకశేబరం బమర్చి

భార్యాసహితుడై, యంజలిఘటించి పరమేశ్వరియు శతాక్షియు జగదీశ్వరియుఁ

బంచకోశాంతరగతయుఁ బుచ్చబ్రహ్మస్వరూపిణియు రక్తాంబరవరీధానయుఁ గరుణా

రససాగరయు నానాయుధధరయు జగత్పాలనతత్పరయునగు జగదంబ నాత్మం

దలంచుచు నగ్నిసంధానం బొనర్చునయ్యెడ.

753

బ్రహ్మాది దేవతలు ప్రత్యక్షంబగుట

ఉ. వాసవుఁ డాదిగాఁగల సుపర్యు లఖర్వరయం బెఱర్చ న

గ్రేవరుఁగాఁగ ధర్మ నిధి ప్రీతిమెయిం బొడనూపి “మేలుమేల్

నీనరివారు లేరు ధరణీధవ : సత్యసహాయ : నాకనం

వాసుల మేము కిన్నరులు వారలు వీరలు సిద్ధచారణుల్.

754

వ. అనునంతఁ బితామహుం డీట్లను.

755

గీ. ధర్మరూపుఁడ నేను బితామహుండ, వీర లందఱు సురలును జారణులును
గిన్నులులు రుద్రు లశ్వినల్ నిన్నుఁ జూడ, వచ్చినారు మహారాజ ! వైభవమున.

వ. ఇతండు విశ్వత్రయమైత్రీకారణుండగు విశ్వామిత్రుండు నీకుం బ్రియం బొనరింప
నరుదెంచి యున్నవాఁడు వితోకింపుము.

757

గీ. నీ తితిజెడిగుణముల నెమ్మి గొలువ, వచ్చితిని ధర్మఁడను నేను సద్గురిత్రు
లందు నెవ్వరికెక్కుడై యనఘమూర్తి, వైతి వదునాల్లతోకములందు భూవ.

758

వ. అంత నింద్రుఁ డీట్లనియె.

759

క. వానపుఁడ నేను నాపైఁ, గై సేయుము కొంతదృష్టి కాంతయు నీవుకా
నీసుతుఁడును సుగుణమ్ములఁ, జేసి జగత్త్రయజయమ్ము చేసితిరి నృపా.

760

క. కొమరుఁడు నీవును భార్యయు, విమానసంగతుల రగుచు విచ్చేయుఁడు దే
హముతోడ స్వర్గమున కని, యమృతమయం బైనవృష్టి నాకఁడు గురిసెన్.

761

గీ. దుందుభులు మ్రోయఁ, బూవులు దొలకరింప,

నచ్చరలు మెచ్చుగా నాడ, నా చితాంత

రమున శయించియున్న భారమణపుత్రు

పై నమృతవర్ష మప్పుడు పాడుకొనియె.

762

క. సుకుమారంబగు దేహం, బకలంకంబైన వదన మలరంగ నా రా
జకుమారుఁడు రోహితుఁడు మృ, తికిఁ దక్కి తనంత లేచె దెసలు వెయంగన్.

చ. నరవతి పుత్రునింగని మనం బలరం దగఁ గొఁగిలించి సు
స్థిరుఁడయి భార్యఁజూచి సురసేవ్యములైన యలంకృతుల్ వరాం
బరములుఁ బుష్పమాలికలుఁ బట్టియు భార్యయుఁ దానుఁ దాల్చిమే
దురతర మోదవారినిధిదోఁగుదుఁ బూర్ణమనస్కుడై తగిన్.

764

వ. అయ్యెడ నింద్రుం డతని కిట్లను.

765

చ. పంపపతివ్రతామణియు భాసురశీలయునైన భార్యతో
సురుగుణుడైన పుత్రకు మహోత్తము సంకమునందుఁ జేర్చి పూ
ర్వరచితమైన పుణ్యము కరంబు తిరంబుగ నిర్వహింప నె
వ్వరికి నగమ్ము మైన త్రిదివమ్మున కీ వరుదెమ్ము భూవరా.

766

- క. అన సత్యహరిశ్చంద్రం, డను దేవాధిపః శ్వపాకు ననుమతి గొని పైఁ
జనుదెంతు నాకు నాతం, డు వియోగము సేయఁదగు మనుండు విభుండుకా. 767
- వ. నావుడు ధర్ముం దీట్లనియె. 768
- గీ. ఓయి నరనాథః నాదగు మాయకలిమి, నేన చాంచాలరూపమ్ము నూనినాఁడ
భావిసంగతి నెఱిగి నిన్ బనిగొనంగఁ, బక్కజమ్మున నుంటి నప్పాట నపుడు.
- వ. విమ్మట నింద్రుం దీట్లను. 770
- క. రాజాధిరాజః దినకర, తేజః హరిశ్చంద్రః పుణ్యతేజస్వలు వి
భ్రాజిత తపముల దేవికి, భాజను లా నాకవదము వడయఁగ రమ్మా. 771
- చ. అన నరనాథుఁ దీట్లను సురాధిపః మత్పురవాసులెల్ల న
న్నును విడనాడి కుందరె ? తనుం గని కొల్పెడివారి వీడువాఁ
డును ద్విజాఁజంపినట్టి యతఁడున్ మధుపాయాయు శ్రీని హంతగో
హననవరాయణుండునము లొట వచించెడిఁగాదె ధర్మముల్. 772
- క. వారలతో స్వర్గమ కా, దారయ నరకంబయేని యది గమ్యమ నా
కోరాజః తన్నుఁగొల్పెడి, వారల నేమని త్యజింప వలనగు ననుడుకా. 773
- క. జనవరః పురవాసుల కె, ల్ల ను స్వర్గమొసంగుటె ట్లలవడెడి ? వారల్
పొనరిచిన పాపపుణ్యము, లన వేఱుగనుండుఁ దుల్యమగునే యెందుకా. 774
- వ. నావుడు రా జిట్లను. 775
- గీ. వినుము సురనాథః సేవకజనులకతన
రాజు రాజ్యం బొనర్చు ధర్మములు సేయు
జన్నముల కియ్యకొనునిందు సంభవించు
సుకృతము నమంబు నృపతికిఁ బ్రకృతితతికి. 776
- వ. కావున మదనుష్ఠితంబులగు పుణ్యంబులు వారలకును ననువగు నిది యిట్లుండ నిం
కొక్కటి వచింతు నాదగు సుకృతమ్మున బహుకాలోప భోగ్యంబగు నాకవదంబు
వారలం గలసి యొకదిన మనుభవించినం జాలు నట్లగుట మత్పుకృతంబు విభజించి
యిట్లొనరించుటకు నినుఁ బ్రార్థించెద నావుడు నింద్రుం డట్ల యగునని సమ్మతించి
ప్రసన్న హృదయుండై ధర్మవిశ్వామిత్రాదిపురస్కరమ్ముగ నయోధ్యకరిగి హరిశ్చంద్రు
నమక్షమ్మున వారలకిట్లను. 777

- క. శర్మదమై యజ్ఞాదిను, కర్మము లొనరించువారు గాంచెడి స్వర్గ
మృత్తిల మీకెల్లరకును, ధర్మానుగ్రహముకలిమిఁ దనరారెఁ దగన్. 778
- వ. కావున నెల్లవారును నరుదెంచునది యనునెడ హరిశ్చంద్రుండు వారల కిట్లు. 779
- క. దివమునకు వచ్చుటకు మీ, కెవరెవరికి నిచ్చ వొడము నెల్లరు నాతో
నవింశగతి రాఁదగు నీ, దివిజాధిపుఁ డట్లు తనమదిం గరుణించెన్. 780

హరిశ్చంద్రుండు కొడుకునకు రాజ్యంబిడి పౌరులతో స్వర్గ
మ్మున కరుగుట.

- చ. అను తమ భూపునానతి సురాధిపునానతి యొందుగాఁగ బో
రనఁ జనుదెంచిరపు నగరమ్మున వారలు కొందఱా దివం
బునకు విమానమెక్కి తమపుత్రులపైఁ దగ నాత్మసంసృతిం
జొనిపి మనమ్ము స్వర్గమును జూచెడి వేడ్కల మిన్నుముట్టగఁన్. 781
- వ. హరిశ్చంద్రుఁడు తక్కుంగల బంధుమిత్రులను దగు గౌరవమ్ములఁ దనిపి తన
కొమరుండగు రోహితునకు సాధుజనసమ్మతమ్మున విధివిధానమ్ముగఁ బట్టాభిషేకం
బొనర్చి. 782
- క. తనకాంతామణియును దా, నును స్వర్గమ్మునకుఁ జనిరి నూతనఘంటా
నివదమ్మునఁ బొలుపొందెడి, యనూనపుష్పకము నెక్కి యమరులు వొగడన్. 783
- వ. అట్లు సత్యనిధియైన హరిశ్చంద్రుండు స్వర్గమ్మున కేగుదెంచునెడ నాలోకించి దివి
జకపీంద్రుం డిట్టియర్థముగల శ్లోకంబు పఠియించె. 784
- క. ఎంతటిదానం బెంతటి, కాంతిగుణం బెంతసత్యసంధత తగుఁ దా
నెంతకునైనను నీ భూ, కాంతుఁడు స్వర్గమొక హెచ్చుగా దితనియెడన్. 785
- మ. జనలోకైక విశుద్ధచర్యుఁడు హరిశ్చంద్రావసీనాథు వ
ర్తనముం జెప్పితి దీని భక్తిగరిమన్ దానెవ్వఁడే విన్న ని
మ్మున వాఁడెయ్యదిగోరు నయ్యది సుఖమౌ రాజ్యమౌ విద్యయౌ
ధనమౌ సంతతియౌ సురాలయమౌ సందర్శించుఁ బాఠశీతా. 786
- క. నావుడు జనమేజయుఁ డో, దేవా! దేవతలకన్నఁ దేజమ్మునఁ బె
ద్దె వెలయు శతాక్షిపద, భావు హరిశ్చంద్రు వింటి భావంబలరన్. 787

అ.వె. ఈ శతాక్షి యనఁగ నెట్లుదయించె ? నే, తన్మహాత్మ్యమెట్లు తనరు నాకుఁ
దెలుపు, మెద్ది వినిన యలఘుల కశ్వమే, ధశతఫలము ప్రతిపదమునఁ దొడరు.

గీ. ఎంత వీఱిడియైనను నెంత పాపి, యైనఁ దానెంత నిర్భాగ్యుడైనఁ బాప
సమ్ము శ్రోత్రఘహారి యిహమ్ముఁ బరము, నిచ్చు దేవీవరిత్రపై నిచ్చఁగొనఁడె.

క. ఆనవుడు వ్యాసుం డిట్లను, జనమేజయ ! నీకు దాఁపఁజన దెద్దియు స
జ్జనుఁడ వగుకతనఁ దెల్పెద, వినుము శతాక్షిమహాత్మ్యవిధ మదియెల్లన్. 790

క. దుర్గముఁడను పేర్వొడు ని, రర్గశబాహాప్రతాపుఁ డతిలోకుఁడు దు
ర్మార్గుండు హిరణ్యాక్షుని, వర్ణియుఁడు రురునికొడుకు వఱలున్ జగతిన్. 791

వ. అతండు దేవతలకు బలంబగు వేదమ్ములు హరించిన వారును నశింతురని తలంచి
హిమాలయమ్మునకుఁ జని వాయుభక్షుండుగుచు సహస్రవత్సరమ్ములు విరించి
గుఱించి తపమ్ము పేయు చున్నంత, 792

శా తా క్షీ మ హి మ.

గీ. షోణి యంతయుఁ గంపించెఁ గులమహీధ, రమ్ములు చలించె నతని తేజమ్ముకతన
వంతఁ జతురావనుఁడు ప్రసన్నాననాబ్జుఁ, డగుచు హంసము నెక్కి ప్రత్యక్షుఁడయ్యె.

వ. ఇట్లెరుటం బొడకట్టి సమాధిగతుండగు నా దుర్గముం గాంచి నీ తపమ్మునకు మెచ్చి
భవదభీషితంబు నొనంగవచ్చితి నను నలువకు మ్రొక్కి, దేవా ! జగతీసురుల
యందును సురలయందునుగల వేదమ్ములును మంత్రమ్ములును నా సమీపమ్మున
నుండును సురలకుఁ బరాజయంబు పేయఁగలుగుటయు నా కనుగ్రహింపవేయనిన
వల్లెయని యివ్వరించి తనవివాసమ్మునకుఁ జనియె నంత, 794

సీ. వేదకాత్రమ్ములు విప్రులు మఱచిరి , స్నానసంధ్యాహోమ జపతపమ్ము
లన్నియు నడఁగె, హాహాకార మవనియం , తయు నిందె, సురలును నాకమందు
యజ్ఞాదికమ్ముల హవ్యమ్ము దొరకమి , సౌఖ్యమ్ము విడనాడి నజరులైరి,
దుర్గముండును రణోద్యుక్తుడై పెల్చిన , నమరావతీపురి నాక్రమించె,

గీ. వజ్రమయదేహుడైన యవ్వానితోడ , బోరఁగాలేక యమరులు భూమిధరగు
హంతరంబులయెడకుఁ బలాయమాను , లైరి శరణమ్ము గానక ప్రాణభీతి. 795

వ. ఇట్లు దేవతలు గిరిగుహాంతరనిలయులగుచు జగదంబం గొనియాడుచున్నంత. 796

- గీ. జన్నములు మాసి ధర్మంబు సున్నయైన, కతన నూతేఁడు లేకప్రకారముగ జ
గతి ననావృష్టిదోషంబు గలిగె ; దాన, నేళ్ళుఁ జెఱుపులు నూతులు నెండిపోయె.
- వ. దానంజేసి పశుపక్షిమృగాదులయందును మనుజులయందును శవసంగ్రహంబు విస్త
రించె, నిట్లు జగదుపద్రవంబు సంభవించినఁ బదంపడి శాంతచేతస్కులగు కొందఱు
విప్రులు హిమాలయంబు పజ్జకుంజని జగదీశానింగూర్చి సమాధిధ్యానపూజాయోగ
మ్ముల నిరాహారులగుచుఁ దదేకాయత్రచిత్తమ్మున నాధించుచు నిట్లు వినుతించిరి.
- గీ. ఓనుహేశాని : యపరాధయుక్తులైన, పామరులయెడ దయలేమి పొడియగునె !
కోప ముపసంహరింపుము, పాపు మీ య, నర్థమింకెవరు శరణమమ్ము ! మాకు.
- వ. అనంతకోటిబ్రహ్మాండనాయకయుఁ గూటస్థరూపిణియుఁ జిద్రూపయు భువనేశ్వ
రియునగు నీకు నమస్కారము, “నేతినే” తీతివాక్యమ్ములచే బోధ్యమానవగుచు
నర్వకారణంబవగు నీ కంజలిఘటించు, మైతత్కాలికంబగు దురవస్థంబాపి మమ్ముం
గటాక్షింపవే ! యనువారి యెలుఁగు లాకర్ణించి యప్పరాంబయు నొక్కెడఁ బ్రత్య
క్షంబయ్యె.
- 800
- సీ. నీలాంజనముఁ బోలఁజాలు దేహమ్మును , బీనసమోత్తుంగవృత్తకర్క
శవయోధరములును శతనయనంబులు , భాస్కరకోటిప్రభావమృద్ధి
జగదతీతమ్మగు సౌందర్యమును లవ , జీమయును గలదాని విమలమధుర
రసయుతతృప్తృడ్డరామ్మశాల్మోదన , కాకఫలయుతహస్తములదానిఁ
- గీ. జాప మాయుధములును హస్తములఁ దాల్చి , వెల్గదానిని నప్పరాంబికను జూచి
స్తవ మొనర్చిన నాపెనేత్రముల నుండి , వారిధారలు గురిపె నవారితముగ. 801
- వ. ఇట్లు నపరాత్రమ్ము లొక్కభంగి నకలౌషధీజాలనంతర్పకంబగు నేత్రజలాసారంబు
వెల్లివిరిసిన దానంజేసి నదనదీనిర్ధరమ్ము లనూనమ్ములయ్యె; సురలు గిరిగుహాంత
రమ్ములనుండి వెలువడి భూసురులంగలసి యంబిక నిట్లు సన్నుతించిరి. 802
- సీ. నిత్యసంతృప్తవు నిరుపమనిఖిలాగ , మాంతవేద్యవు భువనాధిపతివి
బ్రహ్మస్వరూపవు భక్తకల్పాగమ , మవు దేవి ! నీవ యీ భువనమెల్ల
మాయచే నృప్తింతు వే యవతారమై , నను నెత్తుదువు భక్తజనులకొఱకు
నమితలోదనముల నలరారు నీరూప , మంబ ! నిర్జరనిమిత్తంబ కాదె
- గీ. యెత్తితి శతాక్షి యనుపేర నెనఁగుమింకఁ, దివిరి మా యాగమమ్ములు తెచ్చి యిచ్చి
కరుణఁ జూడుము మమ్ము నాకటికిఁ దాళ , లేమి నిన్ను నుతింపఁగ లేము తల్లి.

వ. అంత నప్పరాంబ తాను దెచ్చిన భోజ్యమ్ము లా సురల కిచ్చి యక్కతమ్మున కాకం
భరి యనుపేర నెగడి యిట్లు వారల యుమ్మలికమ్ము వాపె; బడంపడి దుర్గముం
డును దూతముఖమ్మున నిది యెల్ల నెఱింగి సహస్రాక్షోహిణీపరిమితసేనాసము
పేతుండగుచు హిమాలయమ్మున కరిగి యద్దేవినికటమ్మున నున్న దేవతల నరికట్టి
విప్రులఁ బీడించిన,

804

క. ప్రోషము ప్రోవు మనుచు భూ, దేవత లొకపెట్ట నజన దేవియుఁ గరుణా
భావమ్మున నొక ఛత్రము, గా వ ర్తిలఁజేసె మీదుగాఁ జక్రమ్ముకా.

805

శతాక్షీ దుర్గముం బరిమార్చుట.

వ. ఇట్లు బహిష్ఠిత యగుచు నొక్క శంఖచేరియు నవ్వారిపైఁ బడకుండ సంరక్షించు
నద్దేవికిని దుర్గమునకును శంఖచర్చన్నసూర్యమండలమ్మును బాణసంఘర్షణసము
ద్యుతపావకమ్మును గఠోరజ్వారణత్కారబదిరీకృతదశదిశాతటమ్మును నగు ఘోర
సంగరమ్ము కరమ్ము ప్రవర్తిల్లుటయుఁ దచ్చతాక్షీదేహమ్మునండి కాళికయు దారి
ణీయు బాలయుఁ ద్రిపురయు భైరవియు రమయు బగళయు మాతంగియుఁ ద్రిపుర
సుందరియుఁ గామాక్షియు జంభినియు మోహినియు మున్నగు ద్వాత్రింశచ్ఛక్తులును
ననుపదంబ చతుష్షష్టిశక్తులును బొడమి యసంఖ్యాతప్రకారంబున నడరి సాయుధ
హస్తలై మృదంగవీణాశంఖనాదనాదితంబగు రణాంగణమ్మున విజృంభించి శతా
క్షోహిణీపరిమితంబగు రక్ష నైన్యమ్ము రూపుమాపుటయు దుర్గముం దగ్రేసరుండై
శక్తులతోఁ బడినాళ్ళు పోరానర్చి పదునొకండవనాడు,

806

సీ. అరుణచందనమును నరుణసరమ్ములు , దాలిచి గొప్ప యుత్సవముచేసి
పెంపారఁ ద్రిజగతీపీరునిగతి విక్ర , మించి శక్తుల నుక్కడంచి సోఁకు
మూఁకలతోడ వీరైకనియత మగు , తే రవ్వరమశక్తి తేరి యెదుట
నిల్చిన వారి కనల్పంపుఁ బోరయ్యె , యామద్వయంబు భయప్రదముగ

గీ. రక్కసునిపైఁ బడేనువారసము లేసి

రెంట లోచనములను నాల్గింట గుఱ్ఱ

ములను నొక శరిమున ద్వజమ్మును భుజముల

రెంట పారథిఁ గొట్టె నొక్కంట దేవి.

807

వ. తక్కుంగల యేనిది నవ్వానివక్షమ్ము చీల్చిన వాడును నెత్తురుగ్రక్కుచు నజ్జగ

దంబ పురోభాగమ్మునం బడియె, నంత వాని కాయమ్మునుండి యొకతేజమ్ము
వెడలి యాపెయందు సంక్రమించె. 808

మ. ఇటు లక్ష్మింబకుఁ ద్రెళ్ళనేసిన జగమొల్లన్ బ్రళాంతత్వసం
ఘటితంబయ్యె సమస్తదేవతలు నోంకారాత్మః యోదేవి! య
క్కటికం బీదృశ మేరికిం గలదె; దుఃఖగ్రస్తులకా మేల్మిఁ బ్రో
చుటకంచు న్నుతియించుచున్ గరములకాజోడించి రొక్కుచ్చుడిన్. 809

వ. ఇట్లు నుతిండు హరిహరాదుల కాజగదంబ సంతోషకారిణియై తెలస నంజలిఘటించి
యున్న విప్రుల కిట్లనియె. 810

క. ఈ నామే నధికమ్ముగ, మానింపం దగిన దేను మాటికిఁ బూజా
గానాదికములఁ గొలిచిన, మానినులకు నిహముఁ బరము మానకయిత్తుకా. 811

గీ. దుర్గముండను రక్కసుతోడఁ బోరఁ, బెక్కుకన్నులతో నుద్భవించి వాని
హతముచేసినకతన శతాక్షి యంచు, దుర్గయంచును ననుఁగొల్వ దొనఁగు లడఁగు.

క. అని యుపదేశం బొనరిచి, కనుమొఱుగెకా దేవి; యిట్టికత విన్నను వ్రా
సినఁ జదివినఁ జదివించిన, జనులకు నా దుర్గయే యొసంగును శుభముల్. 812

వ. ఇది పరమరహస్యమ్ముగా గోపనీయంబని నుడువు వ్యాసుంఁగాంచి జనమేజయుండు
పరశక్తిభక్తులగు చంద్రవంశ్యుల చరిత్రమ్ము వినవలతు నావుడు నాతం డిట్లనియె.

క. అంబిక దయచేత మహా, త్వంబుం గొవినట్టి చంద్రవంశ్యుల చారి
త్రంబును వచియించెదఁ ద, త్వంబుకా దగ విశ్వయించి ధరణీనాథా. 815

క. ఎంతయు నూర్జితమును శ్రీ, మంతమ్మును గడు విభూతిమంతమునగు నీ
యంతయు దేవీమయ మా, వంతయుఁ దదితర మొకింతయగుపడ దరయన్. 816

వ. సంసారవృక్షమ్మున కప్పరాంబికాపాదసేవనంబు దక్క మఱియొండు కుతారంబు
గానము; ధన్యార్థియగువాఁడుముకం ద్యజియించువగిది నీసర్వంబును బోవిడిచి
భువనేశ్వరీ పాదమూలంబు సేవించునది యని మఱియును. 817

సీ. ప్రాఁబిల్కులను నకూపారమ్ము మఱియించి , యపురశక్తిసాధారవింద
మను రత్న మరసి నే నతిదస్యఁడ నయితిఁ; , బంచబ్రహ్మసనయంచు విమతిఁ
గన్న యపురశక్తి కన్న నన్యము గాన, , మైదింటి కన్నను నధికమైన
వస్తు వస్యక్త, మావస్తువునం దోత , మును బ్రోతమును జగ మనుచుఁ దెలియ

వ. అంత నప్పురాంబ తాను దెచ్చిన భోజ్యమ్ము లా సురల కిచ్చి యక్కతమ్మున శాకం
భరి యనుపేర నెగడి యిట్లు వారల యుమ్మలికమ్ము వాపె; బదంపడి దుర్గముం
డును దూతముఖమ్మున నిది యెల్ల నెఱింగి సహస్రాక్షోహిణీపరిమితసేనాసము
పేతుండగుచు హిమాలయమ్మున కరిగి యద్దేవినికటమ్మున నున్న దేవతల నరికట్టి
విప్రులఁ బీడించిన, 804

క. ప్రోవుము ప్రోవు మనుచు భూ, దేవత లొకపెట్ట నటన దేవియుఁ గరుణా
భావమ్మున నొక చక్రము, గా వర్తిలఁజేసె మీఁదుగాఁ జక్రమ్ముకా. 805

శతాక్షి దుర్గముం బరిమార్చుట.

వ. ఇట్లు బహిష్ఠిత యగుచు నొక్క శంఖచీనియు నవ్వారిపైఁ బడకుండ సంరక్షించు
నద్దేవికిని దుర్గమునకును శరిపరిచ్ఛన్నసూర్యమండలమ్మును బాణసంఘర్షణసము
ద్భూతపావకమ్మును గఠోరజ్వారణత్కారబదిరీక్యతదశదిశాతటమ్మును నగు మోర
సంగరమ్ము కరమ్ము ప్రవర్తిల్లుటయుఁ దచ్చతాక్షిదేహమ్మునుండి కాళికయు దారి
ణీయు బాలయుఁ ద్రిపురయు భైరవియు రమయు బగళయు మాతంగియుఁ ద్రిపుర
సుందరియుఁ గామాక్షియు జంభినియు మోహినియు మున్నగు ద్వాత్రింశచ్చక్తులును
ననుపదంబ చతుష్షష్టిశక్తులును బొడమి యసంఖ్యాతప్రకారంబున నడలి సాయుధ
హస్తలై మృదంగపీఠాశంఖనాదనాదితంబగు రణాంగణమ్మున విజృంభించి శతా
క్షోహిణీపరిమితంబగు రక్ష నైన్యమ్ము రూపుమాపుటయు దుర్గముం డగ్రేనరుండై
శక్తులతోఁ బడినాళ్ళు పోరానర్చి పదునొకండవనాడు, 806

సీ. అరుణచందనమును నరుణసరమ్ములు , దాలిచి గొప్ప యుత్సవముచేసి
పెంపారఁ ద్రిజగతీపీరునిగతి విక్ర , మించి శక్తుల నుక్కడంచి సోఁకు
మూఁకలతోడ వీరైకనియత మగు , తే రప్పరమశక్తి తేరి యెదుట
నిల్చిన వారి కనల్పంపుఁ బోరయ్యె , యామద్యయంబు భయప్రదముగ

గీ. రక్కసునిపైఁ బదేనునారసము లేసి
రెంట లోచనములను నార్గింట గుఱ్ఱ
ములను నొక శరమున ద్వజమ్మును భుజముల
రెంట సారథిఁ గొట్టె నొక్కంట దేవి. 807

వ. తక్కుంగల యేనిబ నవ్వానివక్షమ్ము చీల్చిన వాడును నెత్తురుగ్రక్కుచు నజ్జగ

దంబ పురోభాగమ్మునం బడియె, సంత వాని కాయమ్మునుండి యొకతేజమ్ము
వెడలి యాపెయిండు సంక్రమించె. 808

మ. ఇటు లక్కంటకుఁ ద్రెళ్ళనేసిన జగమొల్లన్ బ్రళాంతత్వసం
ఘటితంబయ్యె సమస్తదేవతలు నోంకారాత్మ. యోదేవి : య
క్కటికం బీదృశ మేరికిం గలదె : దుఃఖగ్రస్తులకా మేల్మిఁ బ్రో
చుటకంచు న్నుతియించుచున్ గరములకాజోడించి రొక్కుచ్చుడిన్. 809

వ. ఇట్లు సుతిండు హరిహరారుల కాజగదంబ సంతోషకారిణియై కెలస వంజవిఘటించి
యున్న విప్రుల కిట్లనియె. 810

క. ఈ నామే నదికమ్ముగ, మానింపం దగిన దేను మాటికిఁ బూజా
గానాదికములఁ గొలిచిన, మానినులకు నిహముఁ బరము మానకయిత్తుకా. 811

గీ. దుర్గముండను రక్కసుతోడఁ బోరఁ, బెక్కుకన్నులతో నుదృవించి వాని
హతముచేసినకతన శతాక్షి యందు, దుర్గయంచును ననుఁగొల్పి దొనఁగు లడఁగు.

క. అవి యుపదేశం బొనరిచి, కనుమొఱుగెకా దేవి : యిట్టికత విన్నను వ్రా
సినఁ జదివినఁ జదివించిన, జనులకు నా దుర్గయే యొసంగును శుభముల్. 812

వ. ఇది పరమరహస్యమ్ముగా గోపనీయంబని నుడువు వ్యాసుం గాంచి జనమేజయుండు
పరశ క్తిభక్తులగు చంద్రవంశ్యుల చరిత్రమ్ము వినవలకు నావుడు నాతం దీట్లనియె.

క. అంబిక దయచేత మహా, త్వంబుం గొనినట్టి చంద్రవంశ్యుల చారి
త్రంబును వచియించెదఁ ద, త్వంబుకా దగ విశ్వయించి ధరణీనాథా. 815

క. ఎంతయు సూర్జితమును శ్రీ, మంతమ్మును గడు విభూతిమంతమునగు నీ
యంతయు దేవీమయ మా, వంతయుఁ దదితర మొకింతయగువడ దరయన్. 816

వ. సంసారవృక్షమ్మున కప్పరాంబికాపాదసేవనంబు దక్క మఱియొండు కుతారంబు
గానము ; ధన్యార్థియగువాఁడుముకం ద్యజియించునగిది నీసర్వంబును బోవిడిచి
భువనేశ్వరీ పాదమూలంబు సేవించునది యని మఱియును. 817

సీ. ప్రాఁబల్కులను నహసారమ్ము మఱియించి , యప్పరశ క్తిపాదారవింద
మను రత్న మరసి నే నతిధన్యుఁడ నయితిఁ ; , బింద్రబ్రహ్మసనయంచు వినుతిఁ
గన్న యప్పరశ క్తి కన్న సన్యము గాన, , మైదింటి కన్నను నదికమైన
వస్తు ఎవ్వక్త, చూపస్తువునం దోత , మును బ్రోతమును జగ మనుచుఁ దెలియ

తే.గీ. వలయు, భువనేశ్వరీపదవాచ్యమైన , యప్పుదార్థము దెలియని యజ్ఞ లొందు
 వారు దుఃఖంబు, తజ్జలు దారపౌఖ్య , భాజనులటంచు నెఱుంగు మో పార్థివేంద్రః
 ప. శ్వేతాశ్వతరళాభీయులు స్వగుణనిగూఢయగు నాత్మశక్తిని దేవతలు ద్యానయో
 గమునంజేసి కాంచించి నొడివిరి. వేయేల. జన్మసాఫల్యము కొఱకు సర్వ
 సంగంబు పరిత్యజించి మనమును హృదయమున నిరోధించి లజ్జాభయభయైం
 దెద్దానిచే నైనను దన్నిష్ఠుండగుచుఁ దత్పరత్వంబు గాంచునది యని వేదాంత
 సిద్ధాంతంబు.

819

క. నడుచుచు నిద్రం బోవుచుఁ, గుడుచుచుఁ గూర్చుండుచున్ సుగుణ సద్దేవిఁ
 గడుభక్తిఁ గొలుచు నా మ, ర్హ్యుడపో ముక్తుండు తదితరుఁడు గాఁడు నృపా.
 ప. కావున విరాడ్రూపయు, సూత్రరూపయు, సంతర్యామిరూపిణీయు, బ్రహ్మస్వరూపి
 ణీయు, సచ్చిదానందలక్ష్మ్యైర్భూపయుఁ, బ్రపంచోల్లాసవర్జితయునగు నప్సరశక్తిని
 సక్రమముగ భజించి ముక్తుండవు కమ్మను వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లనియె.
 గీ. హరిహరబ్రహ్మలకు మును పంబ రమను, గౌరిని సరస్వతి నొసంగెఁ గాన్క-గాఁగ
 నంచుఁ జెప్పితి వందుఁ బద్మాలయకును, గౌరికిని నన్యకన్యాత్వభుటన యెట్లు 1822
 ప. నావుడు వ్యాసుం డిట్లనియె.

823

క. మును హాలాహలనామక, దనుజులు వరజాతమైన దర్పముచే ను
 ర్విని. దేవలోకములఁ దమ, యనయమున ముట్టడించు నవసర మందున్. 824
 ప. హరిహరు లిరువురును నలువదివేల వత్సరములు సంగరంబొసరించి రక్కసుల
 నుక్కడంచి, తమ తావులకుం జని, తమ తమ శక్తులయొద్దఁ దమతమ పరాక్రమ
 క్రమముల నుగ్గడించుకొనినవారును ననాదరసూచకంబుగ మందహాసం బొనరిం
 చుటయు, నాదిమాయామోహితులగు కతనఁ గనలి వారల దురుత్తరావమానితలం
 జేసిన నాశక్తులు తత్క్షణంబ కనుమొఱుగి చనుటయుఁ బదంపదీ హరిహరులు శక్తి
 శూన్యులై తత్తత్కృతులయెడ నసమర్థులగుడు విరించి కొందొక చింతించి కారణం
 బరసి హరిహరుల కార్యంబులు పైతము తాన నిర్వర్తించుచుఁ గొంత కాలము
 గడపి పదపదీ మన్వాదులును సనకాదులునునగు తనకొమరులం దలచి మీరు దేవి
 నారాధించి తత్కరుణాపాత్రులరై హరిహరులకు మరల శక్తిప్రసాదంబు సంపా
 దింపుఁడు, నావుడు వారలును హిమాలయతటమునకుఁ జేరి మాయాబీజంబు జపిం
 చుచు లక్షహాయంబులు తపస్సొనర్చునంత,

825

సనకాదులకు దేవి ప్రత్యక్షంబగుట.

- సీ. వరమిచ్చు కేలు నభయమిచ్చు హస్తంబు , పాశ మంకుళమును బట్టు పంచ
శాఖద్వయమ్మును నచ్చిదానందరూ , పంబును గరుజారసంబు దొరంగు
లోచనత్రయమును లోనగు లక్షణం , బులు గల్గి తగు సర్వభూతజనని
సాక్షాత్కరించిన సాష్టాంగముగ నను , స్కారింబు గావించి సకలమునులు
- గీ. భక్తి చెన్నార నుతియింప భావుకప్ర , సాదసూచికటాక్షప్రసారగరిమ
జాలువాఱంగ వారికష్టంబు దీర్చు , దలంచి మధురమ్ముగా నంబ పలికె నిట్లు. 829
- గీ. మీ తపమ్మున కెద మెచ్చి మీ యభీష్ట, ముల నొసంగఁగ పచ్చితి మునులు; వలయు
వరములను గోరికొనుఁడన హరిహరులకు, శక్తిలాభమ్ము గోరిరి సకలమునులు.
- వ. అందు నొక్కండగు దక్షిండు విశేషించి తనయందు దేవీజన్మ లాభమ్మునైతము
గోరి యవ్వరదేవి నివాసమ్ములును జపధ్యానాది విశేషమ్ములును నానతిమ్ముని ప్రార్థిం
చుటయు, యిట్లను “మదంశమ్మునం గలిగిన శక్తులకొలఁది యెఱుంగక యవమా
వించిన కతన హరిహరుల కీయపద్మ తటస్థింఁదె, నయ్యదియు భవదీయతబోఁబల
సమాసాదితాన్మదనుగ్రహమ్ము కతద నెడలె” నని చెప్పి వెండియు, 828
- క. భాదీయగర్భమున శివ, యవతారంబెత్తు, రమ పయస్సింధువు నం
దవతారమెత్తు విక్రము, భవునకు విష్ణునకు ధర్మవత్సులుగాఁగన్. 829
- వ. అని మాయాబీజజపమ్ము తనకుఁ బ్రీతిరమనియు, సర్వజగమ్ములును దనకు నివాస
మ్మునియు విరాట్స్వరూపంబొందె నియ్యెడ మీకుం బొడకటైడి యాకారంబొందె
ధ్యేయమ్మునియు, బోధించి యమ్ముణిదీప్యవవాసిని యంతర్హితయగుడు వారలును
గమలాసను పాలికిం జని కలతెఱుం గెఱిఁగించరి. పదంపది హరిహరులు స్వస్థులై
జగజ్జననీకటాక్షభాజనులై 'రంతఁ గొంతకాలమునరు. 830
- గీ. శక్తి తామసతేజంబు సర్వలోక, హితకరమ్ముగ దక్షిని యింటఁ బొడమె
దేవతలు సంతసించిరి దివ్యపుష్ప, పృష్ఠి గురిసి ప్రపంచము వెల్లి విరిసె. 831
- వ. ఒక్కండననేల, యయ్యంబిక యవతరించినకతన యాపజ్జగమ్మును శుభమయం
బయ్యె, సంత నక్కన్నియకు సతీయనిపేరిడి యొగ్గకాలమ్మున దక్షిండు శంక
రునికిచ్చి పెండ్లి చేసినఁ బదంపది యయ్యంబిక దైవయోగమ్మున జ్వలజ్వలనదగ్గ
శరీరయ్యె నావుడు జనమేజయం దిట్లనియె. 832

- చ. వినఁ గొఱగాని వార్తనెటు వీనులు సూడినభంగి విందు నెం
దును ననవద్యమైన గతిఁ దోఁచెడి వస్తువదేల యగ్నిలోఁ
బెనుపఱి నేజగజ్జనని పేరు స్మరించిన వారికిన్ భవా
గ్ని నిధనమబ్బి దట్టిరవవీరదిపోతము వహ్నిఁగ్రాగునే. 833
- వ. ఇయ్యది యేకర్కవిపాకమ్మున ఘటించె నొడువు మనుడు వ్యాసుండు రాజేంద్రా
మున్ను దుర్వాసుం దొక్కనాఁడు జాంబూనదేశ్వరీ సందర్శనమ్మున కరిగి యయ్యెడ
మాయాబీజ జపంబొనరించినఁ బొడకట్టి యద్దేవియు. 834
- క. నిజకంఠస్థలగతమై, యజహత్పరిమళపరీతమై సతతాః
వ్రజసేవితమై తగునొక, వ్రజముం గరుణించి యిడఁ బ్రసాదంబనుచున్. 835
- వ. ఆతండును దన్మాలిక శిరమ్మున ధరించి యంబరమార్గమ్మున నడుగువాఁడు దక్ష
వికటమ్మునకుం జని, యయ్యెడ సతీదేవిం గాంచి వినయవినమితుండై మ్రొక్కినఁ
బిమ్మట దక్షుం డమ్ముని శిర్షమ్మునం దనరు మాలికం గాంచి యీ యసాధారణం
బగు మాల్యంబయ్యెడఁ జేతు నావుడు మునియు నానందాశ్రు బురుల నియ్యది
పఁదేవీప్రసాదంబని చెప్పెఁ బిదప దక్షుం డయ్యది తన కిమ్మునుడు. 836
- క. మునివరుఁ డంగీకార, మ్మున దేవీభక్తునకు సముండు గాఁ డెవ్వఁ
దును వాఁడు దేవిఁ గోరినఁ, జను నీ నవియెంచి యొనఁగె వ్రజ మాతవికిన్. 837
- వ. దక్షుం డామాలికం గ్రహించి తన కేశీనదనమ్మునఁ బిదిలపఱచి, 838
- క. పదపడి రాతిరి మోహ, స్పదుడై తన్మాల్యగంధవర్ధితమోదా
భ్యుదయిందై క్రీడాపర, తఁ దవిలి వర్తించెఁ బేర్మి దళుకొత్తంగన్. 839
- వ. ఇయ్యపరాదమ్ము కారణమ్ముగ దక్షునికి శివునియందును గూఁతురగు సతీదేవియం
దును ద్వేషమ్ము ఘటించె నని వెండియు, 840
- క. ఇయ్యది కారణమున న, త్రొయ్యలి తజ్జన్యమైన తొల్లిటి కాయం
బొయ్యన యోగాగ్నికి నిడి, య య్యవనీధరవచునకు నాత్మజ యయ్యెకా. 841
- క. అనవుడు జనమేజయుఁడో, మునివర : శంభునికి బ్రాణమునకన్నను హె
చ్చననొప్పు నా సతీమణి, యనఘ మృతింగనిన మీఁద నతఁ డెట్లుండెన్ : 842
- చ. అన మునినాథుఁ డిట్టులను నాపయివృత్త మ దిట్టిదంచుఁ జె
ప్పనలవికాదు, శంకరు నపాంపుఁగ్రోధము వీరభద్రసం

జనకముగాఁగ నాతఁడు వెనకఁ ద్రిజగమ్ములు పీఱుచేయునం

తన జలజాసనాదులు ద్రుతమ్ముగ శంకరు నాశ్రయించినఁ.

843

ప. శంకరుండును దద్భయార్దితులగు బ్రహ్మాదులకుఁ దనసేగి లెక్కింపక కరుణా
కరుండు గావున నభయంబిచ్చి ఛాగవక్త్రమ్మున నద్దఱుం బ్రతికించి పదంపడి ఖిన్నా
త్ముండై యజ్ఞవాటమ్మున కరిగి పహ్నికుండం బెల్లెడ వెదకి దహ్యమానయుఁ
జిత్రులారూపిణియు నగు నతిం గాంచి స్కంధమ్మున నిడికొని హా నతిః హా నతిః
యని సారెసారెకు రోదనం బొనర్చుచు త్రాంతచిత్తుండై నానా దేశమ్ములు పరిభ్ర
మించుచుండెఁ నంత బ్రహ్మాదులును జింతాదంతురులైరిః పిదప విష్ణువు బాణపాత
మ్మున నా నతీదేవి యపయపమ్ముల ననేకఖండమ్ములుగా ఛేదించిన సయ్యవి తత్త
త్సానమ్ములం బడియె. శంకరుండును నాయాచోట్ల నానారూపధరుండై వసియిం
చుచు, దేవతలం గాంచి యిట్లనియె.

844

క. ఈ యీ స్థానమ్ముల శ్ర, ద్ధాయతులై దేవి నెవరు తద్దయుఁ బూజల్

సేయుదు రవ్వారికి శుభ, దాయని యగు నాపె కరుణ దైవారంగన్.

845

ప. ఆయా చోట్లఁ దన యపయమ్ముల యందు సద్దేవి నిత్యమ్మును సన్నిహితయై
యుండుకతనఁ బురశ్చరణాదరులగు చుప్త్యులకయ్యెడ మంత్రసిద్ధి సత్సరంబుగ
నగు, నదియునుంగాక మాయాదీజం బియ్యెడ జపించెనేని సతీశీఘ్రకాలమ్మున
సిద్ధించునని చెప్పి.

846

క. విరహాతురుడై యా శం, కరుండు జనధ్యానపరతఁ గాలక్షిపా

దరుడై యా యా చోటుల, నరయుచు వర్తించుచుండె నవసీనాథా :

847

క. నావుడు జనమేజయుఁడ, దేవీస్థానమున సంఖ్యఁ దెలిపి తదీయం

బై వెలయు నామసంఖ్యయు, వే వినుపింపఁగదె ననుఁ బనిత్రునిఁ జేయఁ.

848

గీ. అనుడు వ్యాసుండు వల్క్కునో జనవరేణ్యః శక్తిపితమ్ములను నాదుశక్తికొలఁది
తెలిపెదను విను మెవ్వారిఁ దెలిసి నరుండు, పాపముల నీఁగు మిగులనంపదలఁదోగు

దే వీ స్థా న మ్ము లు.

ప. భూతికాములగు వార లే యే పితమ్ములయం దుపాసనావరులై సిద్ధింబడయుదు
రయ్యవి వివరింతు, వారజాసీయందు *విశాలాక్షియు, నైమిశమ్మున లింగధారి

*ముఖము పడినచోటు వారణాసి, అట వసిండు గౌరికి విశాలాక్షి యనిపేరు, అది వ్యాఖ్యాత.

జీయుఁ, బ్రయాగమున లలితయు, గంధమాదనమునఁ గాముకియు, దక్షిణమాన
సమునఁ గుముదయు, సుత్తరమానసమున విశ్వకామయు, గోమస్తమ్భున గోమ
తియు, మందరమునఁ గామచారిణియుఁ, జైత్రరథమున మదోత్కటయు,
హస్తినాపురమున జయంతియుఁ, గాన్ధకజ్జమున గోరియు, మలయాచలమున
రంభయు, నేకామ్రపీఠమునఁ గీర్తిమతియు, విశ్వమున విశ్వేశ్వరియు, బుష్క
రమునఁ బురుహూతయుఁ, గేదారిపీఠమున సన్మార్గదాయినియు, హిమవత్సృష్ట
మున మందయు, గోకర్ణమున భద్రకర్ణికుయు, స్థానేశ్వరమున భవానియు, బిల్వ
కమున బిల్వపత్రికుయు, శ్రీశైలమున మాదవియు, భద్రేశ్వరమున భద్రయు,
వరాహశైలమున జయయుఁ. గమలాలయమున గమలయు, రుద్రకోటియందు
రుద్రాణియుఁ, గాలంజరమునఁ గాళియు, సాలగ్రామమున మహాదేవియు, శివ
లింగమున జలప్రియయు, మహాలింగమునఁ గపిలయు, మాకోటమున ముకు
తేశ్వరియు, మాయాపురియందు గుమారియు, సన్తానమున సంభికుయు, గయ
యందు మంగళయుఁ, బురుషోత్తమంబున విమలయు, సహస్రాక్షమున సుతృ
లాక్షియు, హిరణ్యాక్షమున మహోత్పలయు, విపాశయం దమోఘాక్షియుఁ, బుండ్ర
వర్దనమునఁ బాటలయు, సుపార్శ్వమున నారాయణియుఁ, ద్రికూటమున రుద్ర
సుందరియు, విపులమున విపులయు, సహ్యాద్రియం దేకవీరయు, హరిశ్చంద్రమునఁ
జుండ్రుకయు, రామతీర్థమున రమణయు, యమునయందు మృగావతియుఁ, గోటితీర్థ
మునఁ గోటవియు, మాధవవనమున సుగంధియు, గోదావరియందుఁ ద్రిసంవ్యయు,
గంగాద్వారమున రతిప్రియయు, శివకుండమున శుభానందయు, దేవికాటతమున నంది
నియు, ద్వారీవతియందు రుక్మిణియు, బృందావనమున రాధయు, మధురయందు దేవ
కియుఁ, బాతాళమున బరమేశ్వరియుఁ, జిత్రకూటమున సీతయు, వింధ్యమున వింధ్యా
ధివాసనియుఁ, గంధీర్థమున మహాలక్ష్మియు, వినాయకమున సుమాదేవియు, వైద్య
నాథమున నారోగ్యయు, మహాకాలమున మహేశ్వరియు, సుష్ణతీర్థమున సభ
యయు, వింధ్యపర్వతిమున నితంబయు, మాండవ్యమున మాండవియు, మాహే
శ్వరీపురమున స్వాహాయు, ఛగలండమునఁ బ్రచండయు, నమరకంటకమునఁ
జుండియు, సోమేశ్వరమున వరాహాయుఁ, బ్రభావంబునఁ బుష్కరావతియు,
సంస్కృతియందు దేవమాతయు, సముద్రతటంబునఁ బారావారయు, మహాలయ
మున మహాభాగయుఁ, బయోష్ణియందుఁ బింగళేశ్వరియుఁ, గృతిశౌచమున సింహ
కయుఁ, గార్తికమున నతిశాంకరియు, సుతృలావర్తకంబున బోలయు, శోణసంగ

మమ్మున సుఖద్రయు, సిద్ధవనమ్మున మాతయు, భరతాశ్రమమ్మున ననంగయు, జాలందరమ్మున విశ్వముఖియు, గిష్కిందవర్వతమ్మునఁ దారయు, దారువనమ్మున బుష్టియు, గాశ్మీరమండలమ్మున మేధయు, హిమాద్రియందు భీమయు, విశ్వేశ్వరమ్మునఁ దుష్టియు, గపాలమోచనమ్మున కుద్దియు, గాయావరోహణమ్మున మాతయు, శంఖోద్ధారమ్మున ధరయు, బిందారకమ్మున దృతియు, జంద్రభాగయందుఁ గళయు, నచ్చోదమ్మున శివదారిణియు, వేణయందమృతయు, బదరియందురసియు, నుత్తర కురుక్షేత్రమ్మున నోషధియు, గుశద్విపమ్మునఁ గుశోదయు, హేమకూటమ్మున చున్మితయు, గుముదమ్మున సత్యవాదినియు, సశ్వత్థమ్మున వందనీయయు, వైశ్రవణాలయమ్మున నిధియు, వేదవదనమ్మున గాయత్రియు, తిలసన్నిధియందుఁ బార్వతియు, దేవశోకమ్మున నింద్రాణియు, బ్రహ్మస్యమ్ములయందు సుస్వతియు, సూర్యబింబమ్మునఁ బ్రభయు, మాతలయందు వైష్ణవియు, సతులయందు రుందతియు, రాసులయందు దిలోత్తమయు, జిత్తమ్మున బ్రహ్మకళయు, సర్వశరీరులయందు శక్తియు, నెగడుదురని వెండియు.

850

క. ఎనిమిది వందల పీఠము, లాను సందఱు శక్తులును బొలుచుచుండెద రో జనమేజయ : యే తతస్సం, ఖ్యను విన్న నమమ్ము లడఁగుఁ గలుగు శుభమ్ముల్.

వ. సతీదేవ్యంగభూతమ్ములగు నీ పీఠమ్ములకు యాత్రార్థమ్ముగా నరిగి పిత్రాదుల సంతర్పించి భగవతిం బూజించినవారు కృతకృత్యులగుదు రని వెండియు,

852

సీ. భక్త్యభోజ్యాదిసంపన్నమ్ముగను విప్ర , జనులకు భోజనంబు నిధియును నువాసనీ జనులను నటుకాదులను గుమా , రికల నట్టుల యలరింప వలయునింతే : యయ్యెడ నెవ్వఁడేనియుఁ బూజ , నీయుండు, జలభేదనియతి వలన; దయ్యెడ నుండెడి యంత్యజుఁడేనియు , దేవీస్వరూపుఁడు తెలియు చుధిప

గీ. యచటఁ జేసాఁపవలదు శక్త్యనుస్మృతిగను

మంత్రము జపింపవలయు నమృత ప్రీతి

కొఱకు విల్లెప్పఁ దొనరించుఁ గుజనుఁ డేని

వాని పితరులు బ్రహ్మలోకాను గతులు.

853

వ. వాఁడును సమస్తసుఖమ్ముల ననుభవించి దేహత్యాగానంతరమ్మున దేవీపురమ్మున ముక్తుండై వసియించు, నీ నామాష్ట శతంబు జపించి సిద్ధివదనీనవార లనేకులు గలరని వెండియు,

854

- క. ఈ నామాష్టశతమ్మును, దా నెవ్వఁడు పొత్తమందుఁ దగవ్రాయు నతం
 డూనఁడు గ్రహమారీభయ, మోసరవర : వానితుల్యఁ దొక్కరుఁ డున్నే. 855
- క. ఏ మానవుఁ డైనను దా, నామాష్టశతంబు జపమునఁ బొదలిన వాఁ
 దౌ మాన్యుఁడు దేవతలకు, భూమీశ్వర : శక్తిరూపము నతం దొండున్. 856
- గీ. ఎవఁడు శ్రాద్ధకాలమ్మున నిది జపించు, నతవి పితరులు పరగతి కరుగువారు
 సిద్ధపీఠమ్ము లియ్యవి నెప్పనేల ? ముక్తిదములని జ్ఞాన సుముఖము లనియు. 857
- క. నరవర : ప్రశ్నంబున కు, త్తర మిచ్చితి నతిరహస్యతత్త్వము నీకుం
 బరమాదరమునఁ దెలిపితి, నరసి మఱింకెద్ది యడిగె దన వృపుఁ డనియెఁ. 858

గౌ రీ జ న్మ ము.

- చ. మునివర : మంచుఁగొండపయి మున్నదయించెఁ బరాంబయించు నీ
 విచిచనమాట నెంతయు సవిస్తరరీతి వినంగ నెంతు. న
 జ్ఞనని కథామృతంబెవఁడు చాలఁగఁ గ్రోలియుఁ దృప్తిచెందు దీ
 ని నెనయు వానికిఁ మృతిజనింపదు; గల్గు సుధాశి కేనియున్. 859
- ఉ. నావుడు వ్యాసుఁ డిట్లను మనం బిటు నీకుఁ బరాంబయందు సం
 భావితమౌనె : ధన్యుఁడవు మాన్యుఁడవైతి నరేంద్ర ! యాసతి
 దేవి శరీరము న్విడువ దేవనతుండు శివుండు భ్రాంతిమై
 నే విషయమ్మునన్ నిలువ కెల్లెడఁ ద్రిమూర్తి చుండె నొక్కఁడై. 860
- క. మనమున దేవీరూపం, బనయము ధ్యానించుచున్ సమాధిగతుండై
 తన యంతః గాలయాపన, మును శంఖుఁ దొనర్చుచుండె భూపవతంసా. 861
- చ. జగములు శక్తిహీనత నసారములై పొలుపేదె, రోగముల్
 నెగదె, గ్రహాదిబాధలు జనించె, గణేంపఁగరాక చింత వృ
 ద్ధిగనె నిటుల్ దురుద్ధరగతిందగు నానమయమ్మునందు దు
 స్సగణుఁడు తారకాసురుఁ డసాధ్యుఁడు బ్రహ్మవరంబు పెంపునన్. 862
- గీ. మూఁడు లోకమ్ము లేలుచు నాఁడునాటి, కెల్ల సురలను మనులను బల్లిదుఁడయి
 బాధవెట్లఁ దొడంగె నప్పొపుఁ జంపఁ, దగ రొడులు శివునొరసాత్మజుఁడు దక్క. 863
- ఉ. "అంగనరేని శూలి తెటు లాత్మజుఁ డుద్భవమందు" : నంచుఁజిం
 తంగొవి దేవతల్ తమకుఁ దారకు బాధ యపారమై శమ

మ్ముం గనకున్న నెల్లరు నమోనను యంచు హరికా నుతింప న
య్యంగజుగన్నతండ్రి యిటు లానతియిచ్చె నుపాయకాలియై.

864

గీ. కామకల్పద్రుమంబు లోకజనయితి

గలదు చింతింపనేల ? నిక్కముగ మన య
నయమునంజేసి యాపె మిన్నకయ యుండె
మనకు విది శిక్షయగునంచు చ్చుడి దలంచి.

865

క. లాలనమునఁ దాదనమున, నేలలనకు నైన సుతులయెడ దయయుండుకా
బలకులు సేయు తుందుడు, కేలా తల్లలకుఁగాక యితరుల కుడువకా ?

866

క. కావున జగదంబికయై, బాపమ్మునఁ గరుణ యెప్పుడు పరివేష్టించకా
జీవులఁ బ్రోచెడి యప్పర, దేవిన్ శరణుఁబొందుఁగొన్న దీనతలున్నే ?

867

వ. ఆను కమలబోచను నాజ్ఞ సురలెల్లరును హిమశైలమ్మున కరిగి యయ్యెడఁ బుర
శ్చరణపరాయణులై దేవయజ్ఞం బొనరించుచు, దృతీయాదివ్రతమ్ముల నాచరించుచు
నుండిరందుఁ గొందఱు సమాధినిష్ఠాతులును, గొందఱు నామసరాయణులును,
గొందఱు సూక్ష్మసర్వులును, గొందఱు మంత్రపారాయణపరులును, గొందఱు శృంగార
చాంద్రాయణ వ్రతనిష్ఠులును, గొందరంతర్యాగసంస్థులును, గొందఱున్యాయసమాదరు
లును నై ఘననేశ్వరీ మంత్రమ్మునఁ బరిశ్రీహాస నొనర్చుచు బహువర్షమ్ములు
గడపుచున్నంత,

868

ఉ. మేలగు చైత్రమాసనపమీ దినమందలి శుక్రవారమం
దోలి సురాశి కట్టెడుట నొక్క మహద్భుతతేజమున్నత
శ్రీఃలితంబు కోటిశశీతల మర్కటహస్తకాంతినం
కీలితమై తటిత్కలనఁ గేరుచు నుద్భవమందె శోజమై.

869

ప. వెండియు.

870

సీ. మూర్తిమంతమ్ములై మొనసి వేదములు నా , లుగు నాల్గు దిక్కులఁ బొగడుచుండ
నాద్యంతరహితమై యనవద్యమై యూర్ధ్వ , గతియుఁ దిర్యగ్గతి గనక కరవ
రణముఖాద్యవయవప్రాప్తమ్మును గాక , శ్రీపుంసపుంసకస్థితి నొలయక
దీప్తిచే నమరుల దృక్ప్రసారమ్ముల , మిటుమిట్లు గొల్పుచు మెఱసి యంత

గీ. నా మహాతేజ మంగనయై మనోహ , రస్వరూపమ్ము తనరఁ గరమ్ము నమర
వరుల మనముల నానందవార్ధి ముందె , నా విధం బట్టిదిట్టిది యనఁగరాదు.

871

సీ. కమలకుట్మలముల కొమరుగాదనఁజాలు , గట్టిగుబ్బల తీవి గలుగు దానిఁ
గలరణత్కింకిణికాజాలశంజత్సు , మంజీరమేఖలల్ మలయుదానిఁ
గనకకేయూరక గ్రైవేయకాంగద , గళబంధముల పొల్పు గలుగుదాని
మొగలిదళముల పొబగుమీఱి వాసించు , నీలకుంతలములు నెగడుదానిఁ

గీ. గవ్వరవుఁదావి నెల్లెడగుప్పు వీడి , యంపు బల్ కావి నొప్పు నాస్యమ్ముదానిఁ
బృథునితంబబింబమ్మున వెలయుదానిఁ , గనకతాటంకయుగళమ్ము నెసయుదాని.

సీ. అష్టమీచంద్రబింబాభలలాటమ్ము , నాయతభ్రూవీలాసాస్పదంబు
రక్తరవిందవిరాజన్మయన మున్న , తప్త్రూణ ముద్యదధరసమేత
మబ్బరేఖాసముద్యచ్ఛీర్ష మమలము , క్రాహార మిద్దరత్నసుకుటంబు
కుందకుట్మలదంతకోటీవీలాసంబు , కాశ్మీరతిలకనంకలిత మతుల

గీ. మల్లికామాలతీకనన్మాలికాభి , కీలికసుకేశపాశంబుఁ గేవలారు
జాంబరంబును బాళాదికాయుదనము , పేతమగు దివ్యరూపంబు వెలయుదాని.

ఉ. పొలునగు దాడిమీకుసుమపుంజము నాదగు కాంతిదాని, ను
జ్జ్వలములు నాల్గబాహువు లెసంగెడిదాని, నమస్తకామముల్
చిలికెడుదాని, లేనగవు చెన్నలరాఁడుదాని, విత్యక్తి
తలకరుణాసనాథయగు దానిఁ గనుంగొని రంభికా సురల్.

874

క. కని మ్రొక్కిడి యానందా, శ్రునిరుద్ధస్యనులు ప్రేమచుంబితనిజల్
చనులును నై తన్మయమగు, మన మొండేమియును వినమి ప్రాన్పడి విదవన్. 875
వ. ఎట్టకేలకు ధైర్యమ్ము దెచ్చికొని యజ్జగదంబ నిట్లు సన్నుతించిరి. 876

గీ. రజ్జువున మాలయందు సర్పశ్రమంబు, వడువున జగమ్ము నీయందు భ్రాంతికల్పి
తంబగు నని తెలియనికతమున నిన్నె. టింగిన మీఁదట భ్రాంతి యడఁగు జగమున.

క. తత్తనుట కురాహృతి సం, విత్తును నగు విన్ను భువనవిభ్వివటంచుం
జిత్రన్మాత్ర పటంచుకా, బత్తిమెయి నమస్కరించువారము తల్లి.

878

వ. అఖండానందంబును బ్రణవంబును హీంకారమ్మును బ్రత్యగాత్మయును నీ స్వరూ
పమ్ము లాగమతాత్పర్యభూమికయు నవస్థాత్రయ సాక్షిణియుఁ బంచ కోశాతిరి
క్తయు నగు నీకు నమస్కారము. త్వం వదమ్మునకు వాచ్యంబవగు నిన్ను నానా
మంత్రాత్మికవనుచు నుతించుమని శ్రీ సూక్తంబుఁ దన్ను మతించు విభ్రరులం
గాంచి సుధామధురస్వరంబున నజ్జగదంబ యిట్లనియె.

879

- క. దేవతలారా : మదర్థము, మీ వచ్చిన కార్యమేమి ? మీ మొగములు శో
కావిత నొంద నేల ? ము, వావహ యగు నేను వరదనై యుండంగఁ. 880
- క. నాయందు భక్తిగలవా, రేయెడ నాపదల నొందిరేనియు సత్యం
బాయాపద దొలగించి మ, దీయుల నొనరింతునను ప్రతిజ్ఞ యెఱుంగరే. 881
- చ. అనుచు దయాసమేతముగ నానతి యిచ్చిన దేవి పల్కులన్
విని ముదమందుచున్ సురలు నిన్నియులై తమ దుఃఖ మీగతన్
మనవి యొనర్చి “రెండు భువనమ్మున నెచ్చట నేని నీలునుం
గన విన రాని సంగతులు కల్లలు గావె ప్రపంచమాత్మకా. 882
- క. తారకుడను రక్కసుఁ డే, పార సరోజాతభూదయాపాత్రంబై
కోరిన వరములు గొని దు, ప్రారంభతఁ జేసి మమ్ము బాదించు నొగిన్. 883
- క. శివు వలనం బుట్టిన వాఁ, డు వధించెడి వాని శర్వుఁడును భార్యవై
భవ మెఱుంగనివాఁ డెటు నం, భవమందుఁ గొడు కొకండు భవునరుఁ దల్లి. 884
- చ. ఆని విలపించు దేవతలయందు దయాంతరయై పరాంబ యి
ట్లనియె మదీయ శక్తియ హిమాద్రికిఁ బుత్రికయై జనించు నా
పెను బుంపైరి తెల్లరును బెండిలి సేయుఁడు దానఁ జేసి యా
తనికిఁగుమారుఁడుం బొడముఁదాంకునిఁ వధియించుఁ బొండికన్. 885
- చ. అను పరాంబ పల్కులకు సంతసించి సురలతోడం జనుదెంచిన హిమాచలరా
జంబ కిట్లనియె. 886
- క. ఏమీ ! నాపుణ్యము త, ల్లి : మా యింటం జనింతె లీలాకృతివై
కామితఫలదాయని నా, నేమమ్ము ఫలింప నేర్పెనే ? యిప్పటికిన్. 887
- క. జడుఁడన్ మందుఁడ నే నె, క్కడ : చిద్రూపిణి పరాంబికయు దయచే నా
కడుపున జనించుటయు నె, క్కడ : జన్మకతములకైనఁ గలుగునె తల్లి : 888
- గీ. ఆశ్వమేధాదియాగమ్ము లాచరించు, సుకృతులేనియు వీరూపు చూడలేరు
తాదృశంబగు రూప మోతల్లి : నా గృ. హమున జనియించు బరిది భాగ్యంబ కాదె.
౯. “మంచుంగొండ యనేక జన్మముం నేమం బింతగా నొప్పునే !”
యంచు న్నన్నును విన్ను భక్తకరుణాయాదఃపతింగాఁగ న
గ్గించున్ లోకము మత్పితృణాము విముక్తిజెందు నోతల్లి ని
ర్మించుఁ వేతోక పుణ్యలోకమును బేర్కొ బమ్మ యవ్వారికిఁ. 889

వ. సర్వవేదాంత సారభూతంబగు నీవిశ్వరూపం బొకమరి సాక్షాత్కరింపం జేసి శ్రుతి సమ్మతములగు భక్తిజ్ఞానయోగము లానతిచ్చి కృతార్థులం జేయుము నావుడు హిమవంతునకు వికసితముఖపంకజయగుచు నప్పరాంబ శ్రుతిగూఢంబగు నారహస్యంబిట్లు వక్కాజించె.

891

దేవీ విశ్వరూప ప్రదర్శనము

క. అమలం బనువచు మవిత, రక్త్య మనామయ మేఘముం బరబ్రహ్మభి
ఖ్యము సంవిత్తును నగు తే, జ మనఁగ విను నేననూ రసాధరమౌళి.

892

గీ. తత్సహజశక్తి మాయ నాఁ దనరు, నది య
సతియు సతియును సుభయానుగతియుఁగాక
శశికీఁ జంద్రిక, యగ్ని కుష్టతయు, భాస్క
రునకు దీధితిరీతిగాఁ దనరుచుండు.

892

వ. స్వీయశక్తిసమామోగమునంజేసి యేన ప్రపంచమునకు బీజంబనైతి; సస్యచ్ఛక్తి యనఁగా మాయ. అది తపస్తమో జడాదినానానామంబులు గలయది. ఆ యీ నామమ్ము లెల్ల నిగమాదిప్రసిద్ధంబులు కాని, యయ్యైపండితుల స్వకపోల కల్పితంబులు గావు. అమాయ జీవాశ్రితయగు పట్టున నవిద్య యనఁబఱుఁగు. దానికి స్వాశ్రయ వ్యామోహకృత్త్వం బొందు దొసంగుగలదు. ఏతద్దోషమునుండి రక్షించి జీవునకు మోక్షం బొసంగుటయ సృష్టికి ముఖ్యప్రయోజనంబు. మాయాప్రతిబింబితముగు చైతన్యంబు సృష్టికి నిమిత్తకారణంబు, మాయ సమవాయకారణంబు, దృశ్యంబగు కతన మాయ జడంబును, జ్ఞానమువలన నశించుటంజేసి మిథ్యయునగు. చైతన్యంబు దృశ్యంబుగాదు. కాన నిస్సంపస్తృపును జడమనరాదు. ఇయ్యది దీపము వడుపునఁ బరప్రకాశకమును స్వయంప్రకాశమానమును నని యెఱుఁగునది. జాగ్రదావ్యవస్థాత్రితయమ్మునం దిది యొక్కచేగతి భాసించు. ఇయ్యది సంవిదాత్మకంబు, సుఖాత్మకంబు, పరప్రేమాస్పదంబగుకతన నానందాత్మకంబు, నిత్యంబు, సత్యంబు; దీని కిన్ని నితరము మిథ్య. కావున నప్పరవస్తువున కసంగత్వమును నపరిచ్ఛిన్నత్వమును స్ఫుటమ కదా! ఏవంభూతమగు పరవస్తువునునేన. నేను జ్ఞానాత్మకనుగాని జ్ఞానధర్మిణిగాను. జ్ఞానరూపమును బూర్ణమును దైవతజాలవిపరీతమును నగు పంచస్తువు కామకర్మాది యుక్తయగు స్వీయమాయకతమ్మునను బూర్వానుభూత

సంస్కార వశమైనను గాలకర్మవిపాకమైనను దత్తావివేకవిమిత్తమైనను సీన్యజ్ఞభాజనం బగుచున్నయది. ఈ స్థితింబు బుద్ధిపూర్వకంబుగాను. ఇంతదనుక సహాధికమగు నారూపమ్మ నీకుం జెప్పఁబడినది. ఇదియ యవ్యాకృతంబును, సప్యక్తంబును, మాయాశబ్దితమమైనను, సర్వకారణ కారణమమైనను, నాదితత్త్వమమైనను, సచ్చిదానంద విగ్రహమమైనను సర్వకర్మమనీభూతమమైనను, నిచ్చాక్షాన్క్రీయాశయమమైనను, హ్రీంకారమంత్రవాచ్యంబును నని యెఱుంగునది. ఇద్దాని శబ్దతన్మాత్రరూపకంబగు నాకాశమమైన దానివలన స్పర్శాత్మకంబగు వాయువును, దానివలన రూపాత్మకంబగు తేజమమైనను, దానివలన రసాత్మకంబగు జలమమైనను, దానివలన గంధాత్మకంబగు భూమియుఁ బొడమె; సందాకాశమమైనను శబ్దమమైనను, వాయువునకు శబ్దస్పృశ్యమమైనను, దేజమమైనను శబ్దస్పర్శరూపమమైనను, నుదకమమైనను శబ్దస్పృశ్యరూపరసమమైనను, భూమికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధమమైనను గుణమమైనను; తీభూతివందకమమైన వలన వ్యాపకమమైనను వాయురూపమమైనను సగు లింగదేహ మమిద్దపించె. సర్వప్రాణాత్మకంబగు నియ్యదీయ యాత్మరు సూక్ష్మదేహంబని తెలియఁదగు. కారణదేహం బివ్యక్తంబు, దీనియంద జగంబు బీజరూపమమైననుండు; నియ్యదియ లింగదేహమమైనను హేతుభూతింబు. ఈయది మున్ను వివరింపఁబడియె. పంచీకరణ మార్గమమైనంతేసి పంచమహాభూతమమైనను బుద్ధిపించె, దత్ప్రకారంబు వివరింతు.

894

తే. గీ. ముందుఁ బంచమహాభూతములను రెండు

భాగములుచేసి యందొందు భాగమునకు

నాల్గభాగములను గల్పనంబొనర్చి

యవియు స్వస్వేతరద్వితీయాంశమందు.

895

వ. యోజింపదలయు, నిట్లు యోజించిన సయ్యోభూతమమైన లొక్కొక్కటి పంచాపయవమమైనను నేర్పడు. దీనినే పంచీకరణమని చెప్పుదురు. పంచీకృతభూతజన్యంబగు దేహంబు నారు స్థూలదేహమమైనను. పంచభూతసత్త్వాంశమమైనను జ్ఞానేంద్రియమమైనను లైదునుం గలిగె. అవి యేకమై యంతఃకరణమమైననాదగె. అది వృత్తిభేదమమైన నాల్గభేదమమైనను గలయది. అది సంకల్పవిచిత్రాత్మకంబగునెడ మనంబనియు, నిశ్చితంబగునెడ బుద్ధియనియు, నిత్యానుసంభాస పరమగునెడఁ బితృమమియు, నహంభావాదృతంబగునెడ నహంకారంబనియు నుడువంబడు. రాజసాంశమమైననఁ గర్మేంద్రియమమైననుం గలిగె; సవియేకమై ప్రాణంబునఁ

బరగు నది ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానభేదమ్ముల నైదువిధమ్ములు గలయది
యందు హృదయమ్మునఁ బ్రాణమ్మును, గుదమ్మున నపానమ్మును, నాభియందు
సమానమ్మును గంఠమ్మున నుదానంబును, సర్వశరీరమ్మున వ్యానమ్మును వివసించుఁ
ద్యక్ష్పక్షిశ్శ్రోత్రజిహ్వప్రాణమ్ములు, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థమ్ములును ప్రాణాపాన
వ్యానోదానమ్ములును, బుద్ధియును, మనమ్మును, గలసి లింగం బనఁదగు నస్మదీయ
సూక్ష్మశరీరంబు, వెండియుఁ బ్రకృతి విశేషమ్ము లాలింపుము. మాయయనియు,
నవిద్యయనియు రెండు దెలుంగు లందు * సత్త్వాత్మికమాయ , గుణమిత్రత
యవిద్యయని యెఱుంగునది, యందు స్వాశ్రయసంరక్షకమ్ము మాయ, యం దీ
తృప్తప్రతిబింబంబీశ్వరుం; డతండు సర్వజ్ఞుండును, సర్వకర్తయును, సర్వానుగ్రహ
కారకుండును, నాఁడతఁడు; నవిద్యాప్రతిబింబంబు జీవుం డనఁబరఁగు; నీ యిరువు
రకు (నవిద్యావిమిత్రకంబగు పూర్వోక్తదేహాత్రియాభిమానమ్మున నామిత్రతయం
బుగల, దందుఁ (బ్రాజ్ఞతైజసవిశ్వనామమ్ములు జీవునకు, నీశసూత్రవిరాటృదమ్ము
లీశ్వరునకుం జెల్లు; నందు జీవుండు వ్యష్టిదేహాభిమానియు, నీశ్వరుండు సమష్టి
దేహాభిమానియు నగునని వెండియు,

896

క. జీవానుగ్రహకామము, చే విశ్వంబెల్లఁ దానదేయును నానా

భావముల, నీశ్వరుఁడు మ, ద్భావుండై నాడుశక్తిఁ దగఁ బ్రేరితుఁడై.

897

చ. సకల చరాచరమ్ములును శక్తికృతిమ్ముల యట్టి నాడు మా

యకు మఱి నాకు నెన్నఁ బరమార్థత భేదములేదు చూడ, లో

కికులకు భేదముండు నది కేవలమత్కృత మింకఁ దత్త్వద

ర్భకులకుఁ దత్త్వమొక్కటియ కామ్రనిదానము భూతరోత్తమా.

898

అ. వె. ఆట్టి నేను జగము నఖిలమ్ము సృజించి, ప్రాణ మగ్రమంద పరిధవిల్ల

నందుఁ జొచ్చియుందు; నట్లుకాకున్న లో, కాంతరగతి పుటనయగుటయెట్లు ?

స. ఉపాధిభేదమ్మున మఱాకాకాదులకు భేదంబు కల్పితంబగుపగిది మాయాభేదమ్ము

నంటే నాయందును భేదమ్ము కల్పితమ్ము. భాస్కరుం డుచ్చసీచాదివస్తువుల వెలి

* సత్త్వాత్మిక = శుద్ధసత్త్వ.

, గుణమిత్రత = మలినసత్త్వ.

(అవిద్యయన మాయయు, నవిద్యయు నవి వ్యాభాక.

(కారణదేహాభిమాని ప్రాజ్ఞుండు, సూక్ష్మదేహాభిమాని తైజసుఁడు, స్థూలదేహాభిమాని విశ్వండు.

గించియు దుష్టుండు గాని తెలుగున నేనును దత్తవృస్తుగతదోషములకు భాజనంబుగాను, బుద్ధ్యాదినిష్ఠంబగు కర్తృత్వమును వివేకశూన్యులు నాయందు గల్పించుదురాని వివేకులిట్లు పొరఁబడరు, ఘటాకాశ మహాకాశముల పగిలి జీవాత్మపరమాత్మలకు భేదంబు కల్పితంబు. జీవబహుత్వంబు పడుపున నీశ్వరబహుత్వమును, మాయాకల్పితంబయగు; నింద్రియసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు నవిద్య జీవబహుత్వమునెరును, గుణసంఘాతవాసనాభేదభేదితయగు సవిద్య యీశ్వరబహుత్వముననుఁగారణంబగునని వెండియు.

900

సీ. నేన యీశ్వరుడను నేన సూత్రాత్ముడ , నేన విరాడాక్మ నెఱుఁగుచుయ్య హరిహరబ్రహ్మలు నాపై ప్లవియు గౌరి,యును బ్రాహ్మియును నేన; యినుఁడుశశియు దారకలును నేన; తన్మూర్త్యాదరాం , దారులు నేన; యస్యంబులైన పకుపక్షులును నేన; పరమోత్తములు కర్మ , తులు నేన; దుష్కర్మకులును నేన;

గీ. యభిలభాతమ్ములందు నాకన్నవేఱు , లేదు; ఫణిమాలికాది విభేదములను నొందియును రజ్జు వేకమై యుండుపగిది , నేన వెఱుఁగుదు నెందు నో హిమగిరింద్రుఁ

క. అని నొడువు నప్పరాంబం, గని హిమగిరి దేవి! నీయఖండాకారం

బును గనుఁగొనఁగా నెంచెద, ననవుడు విశ్వస్వరూప మంబయుఁ జూపెకా. 901

ప. సురలును లోచనభీకరంబగు తద్విరాడ్రూపంబుఁ గాంచి విస్మితులైరి; యారూపంబెట్టిదంచేని.

902

సీ. వ్యోమంబు శిరము, సూర్యుండు చంద్రుండు లోచనములు, చెవులు దిశలు తొలిచదువులు మధురంపుఁబల్కులు, పవనంబు ప్రాణము, ప్రపంచము హృదయము, ధరిత్రికటి, ఖంబు నాభి, భగణము పక్షము, మహా , ర్హికంబు మెడ, జనోలోక, మాన్యము, లలాట సురయఁ దపోలోక, మింద్రాదు , లెల్లరు బాహువు, లిదియుఁగాక

తే. గీ. నాన గంధంబు, దస్రలు నానికావి

వరములు, పవలురాత్రి తెప్పలు, జలంబు

కాకుచంబు, రసంబు నాల్క, కనుబొమలు

బ్రహ్మలోకమ్ము, యముడు దంష్ట్రలు, మణియును,

904

ప. ప్నేహంబు దంతమ్ములు, మాయ హాసంబు, నేతాంతప్రసారంబు సర్గమ్ము, వీడయు త్రోవ్వమ్ము, లోభంబధరోష్ఠంబు, ధర్మసూర్గంబు వృష్ఠంబు ప్రజాపతి మేధఁయు నముద్రంబులు కుక్షి, పర్వతమ్ము లస్థులు, నమలు నాడులు వృక్షంబులు కేకంబులు

బాల్యయౌవనకౌమార వార్ధకములు గతులు, మేఘములు లోమములు, సంధ్యలు వసనంబులు, చంద్రుండు మనంబు, హరి విజ్ఞానంబు, రుద్రుఁడంతఃకిరణమునుగా దంష్ట్రాకరాశంబును, నానాయుధధరంబును, బ్రహ్మక్షత్రోదనంబును, సహస్రశీర్షమును, సహస్రనయనంబును, సహస్రపాదమును, గోటిసూర్యప్రకాశమును, విద్యుత్తోటి సమప్రభంబును, భయంకరమును, ఘోరమును, హృదక్షిత్రాసకారకమును నగు సమృహారూపముఁగాంచి కంపమానహృదయులగుచు దేవతలు మూర్ఖిల్లి పదంపడి తెలననున్న వేదములు ప్రబోధింప లేచి ముకుళితకరకమలులై.

శా. నీరూపంబు జగచ్చయంకరము నెంతేజూచి మూర్ఖుఁ ఁ భయం

బారం గొంటిమి నీదుసంస్తవము పేయన్నేర్తుమే : తత్పదం

భోరుద్వంద్వముఁ గొల్పుసామరుల మమ్ముఁ బ్రోవుమోదేవి : వి

శ్వాహుఁడంబగు నీస్వరూప ముపసంహరంబుఁ గావించుచుఁ.

906

వ. అగ్నియు సూర్యచంద్రులును నోషధులును దేవతలును సాధ్యులును బలుపక్షిమృగాదులును మనుజులును వ్రాణాపానంబులును వ్రీహియవంబులును దపంబులు శ్రద్ధయు సత్యంబును బ్రహ్మచర్యవిధియు *సప్తప్రాణార్చులును సప్తసమీచలును హోమమ్ములును లోకంబులును సముద్రంబులును నదులును బర్వతంబులును స్వర్గరసంబులును సర్వోషధంబులును జన్మంబులును యూపంబులును దక్షిణలును ఋగ్యజుస్సామంబులును నెందుండి జనించె నట్టి సర్వాత్మకు నీకు నమస్కరించెదమని వెండియు, 907

తే. గీ. సరమమగు నీదు విశ్వరూపంబు విడిచి, మున్ను కైకొన్న యాజగన్మోహనంపు రూపు చూపుము మాభీతి మాపుమంచుఁ, బ్రార్థనమొనర్చు నమరులయందుఁబేర్చి.

వ. విదవ నంబయు నా విశ్వరూపంబు చాలించి తొంటిరూపంబు కైకొని యమరుల కిట్లనియె.

909

ఆ. వె. మందభాగ్యులగు నమరులు మీరేడ. నా, విశ్వరూప మేడ : భీతినొందు

టబ్బురంటె : నే దయామతి మీకు సా, జెత్కరింపఁజేయఁ గడఁగితిఁజూడి.

మోక్షమునకు జ్ఞానం బావశ్యకమనుట.

క. యోగంబుల దానంబుల, నాగమముల మేటితవములాదిగ నేయే

యోగములనైన నన్నున్, వేగనుఁగొనఁజాలు టబ్బునే : యెందేనిన్.

911

*ప్రాణములు, అర్చిస్తులు, అవి ద్వంద్వము.

వ. అని చెప్పి హిమగిరి మధ్యేంచి గిరింద్రా : ప్రకృతంబాలింపుము పరమాత్మ
యుపాధిభేదమ్మున జీవతత్వమ్ముఁజెంది కర్తృత్వాద్యను గతుండగుచు ధర్మాధర్మైక
కారణంబులగు నానాకృతులొనర్చుచు నానాయోనులజనించుచు సుఖదుఃఖమ్ము లనుభ
వింపుచు మరలఁ దత్తత్కర్మానుభవమ్మునజేసి నానాశరీరమ్ములు తాల్చుచు సుఖ
దుఃఖానుభవం బొనర్చుచు ఘటియంత్రంబు చందమ్మున విరామంబుగొనక యజ్ఞా
నంబునంబడి పొరలుచుండు. 912

సీ. కావున మనుజుఁ డజ్ఞానంబు నశియించు , పొంఁచె విద్యాభ్యాసమును నొనర్చు
వలయు ; జన్మంబునఫలమగుటయుఁ బురు , షార్థసమాప్తియు నమృతముక్త
దశయు నజ్ఞానంబు నశియించుటయకాదె ; , యజ్ఞానజమగు నుపాస్తియొండెఁ
గర్మంబునొండె నజ్ఞాననాశనమునఁ , గారణములుకావు ; కాని రాగ

తే. గీ. దోషముఖ్యము లైనట్టి దొనఁగు లెసఁగఁ
జేయుఁగాన ననర్థంపుఁజేటుదెచ్చుఁ
గర్మములవంకఁ బోక విజ్ఞానమహిమ
చెందుపొంఁచెఁ బ్రయత్నిమ్ముచేయవలయు. 913

వ. కొందఱు కైవల్యమ్మునకు విజ్ఞానంబు కారణంబైనను "కుర్వన్నే వేహకర్మాణి"
యను ననుశాసన బుకలిమిఁ గర్మంబులు తత్రాప్తికి సహాయంబనియు హితకారి
యనుయుం బుకలుదు హృద్గ్రంథి జన్మంబగు కర్మమ్మునకు హృద్గ్రంథిభేద
సాధనంబగు విజ్ఞానంబునకు దమః, ప్రకాశంబులకుంబలె యోగవద్యంబు సంభవిం
పను. కావున వైదికంబులగు సంస్కర్మంబులును జిత్రగుద్దికరమ్ముఁని యెఱింగి
శమదనుతితిజెనై రాగ్యసంవిపర్యంతమ్మును గర్మమ్ములొనర్చుచుఁ బిదప సర్వసంగ
పరత్యాగ బుచేసి శ్రోతియుండును బ్రహ్మనిష్ఠుండును నగు గురువరుంఁగాంచి
నిర్యాణంబగు బిత్తిపకుకొత్త వేదాంతశ్రవణంబుసేయుచుఁ దత్త్వనుస్యాదివాక్య
మ్ముల కర్థంబు విచారించునది. 914

తే. గీ. "అత్త్వమసి" యను వాక్య ముద్వైకబోధ, కము తదిర్థమెఱింగిన విమలమతియ
యేను ; నేననుతిండు; గిరింద్రా : తేట, తెల్లముగను తదిర్థంబు తెలియవినుము.

వ. 'అత్' పద మ్మునకు సర్వజ్ఞత్వవిశిష్టతైతన్యంబులు, 'సి' పదమ్మునకుఁ గించిద
జ్ఞత్వవిశిష్టతైతన్యంబును, వాచ్యంబు. 'అసి' పదవాచ్యంబైతన్యం ; బిదిపదార్థంబు.
సర్వజ్ఞత్వవిశిష్టతైతన్యంబును గించిదజ్ఞత్వవిశిష్టతైతన్యమ్మును నొక్కటియేయని
వాక్యాప్తంబు. ఇట్టి మర్థంబు విమర్థంబు కావునఁ దత్త్వంపదమ్ములకు జహదజహ

ల్లక్షణచే జైతన్యమాత్రార్థకత్వంబు స్వీకరించి యతరార్థంబు పరిహరింపవలయు.
అట్లేని చైతన్యంబు చైతన్యంబు నొక్కటియే యని యవిరుద్ధంబగు వాక్యార్థంబు
అభించునని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 916

తే. గీ. స్థూలమును, గారణంబును, సూక్ష్మమనఁగ
మూఁడు దేహంబు లాత్మకు మున్నుపాధు
లవి నశింపఁగ నందున్న యైదుకోశ
ములను దాటి నా బ్రహ్మపుచ్చ మరయు. 917

ప. పంచీకృతమహాభూతసంభవంబును భోగాలయమ్మును జరావ్యాధిసంయుతమ్మును
నగునది స్థూలదేహంబు. జ్ఞానకర్మేంద్రియయుతంబును ప్రాణపంచకయుతంబును
సపంచీకృతభూతసంభవంబును మనోబుద్ధియుతంబును సుఖదుఃఖాద్యవబోధికం
బును నగునది సూక్ష్మదేహంబు. అనాదియు సనిర్వచనీయమ్మును నగు సజ్జానంబు
కారణదేహంబు. ఈ దేహత్రయమ్ము నశియించినపిదపఁ గేవలాత్మ మిగులు;
నితనికి జవనమరణమ్ములలేవు. శాశ్వతమ్మును నిత్యమ్మును బురాణంబును నలు
వుకన్న నలువును మహత్తుకన్న మహత్తును జంతు * గుహానిహితంబును నేతి
నేతీతివాక్యపరిశిష్టమ్మును హననకర్తృత్వహననకర్మత్వదూరమ్మును నగు నాత్మ
వస్తువును వీతశోకులగువారు పాజితక్రరింతురు. 918

సీ. రథి యాత్మ. దేహంబు రథము, సారథి బుద్ధి, త్రాళులు, మన మింద్రియా? వారు
వము, లింద్రియముల మనముగూడి తద్గోచరములగు పలువిషయముల నాత్మ
యనుభవించునటంచు మునులందు; రయ్యవి, ద్యయు నమనస్కత్వ మకుచివిధము
గలవార లెన్నఁడుఁ గాంచరు తత్పద, మును, సంస్పృతినిబిడి పొదలుచుండ్రు;

తే. గీ. విద్యయును సమనస్కత్వవిధియు కుచిత
యును గలుగువారు తత్పద మనుగమింతు
రజ్జువు మనంబు, తెల్వి సారథిగఁ గల్గ
వారు తుదముట్టు మత్పదార్థ్యమ్మునందు. 919

ప. ఇట్లు శ్రుతిమత్యనుసారంబుగ నాత్మచే నాత్మనిశ్చయంబొనర్చి నిధిద్యాసనమ్మున
నాత్మరూపనగు నన్నుఁదలంచునది. యోగవృత్తికిమున్ను దేవీప్రణవంబగు హ్రీం
కారమ్మునందలి యక్షరత్రయార్థంబు విచారించి హకారంబు స్థూలదేహంబనియు
రకారంబు సూక్ష్మదేహంబనియు నీ కారంబు కారణదేహంబనియు హ్రీంకా

రంబు తురీయంబగు దేవీరూపంబనియు నిట్లు సమష్టివ్యష్టిదేహంబులు నిర్ణయంబొనర్చి పిదప నవ్వాని కైక్కిమ్ము నిశ్చయించి ఃఠీనాథుండగుచు నాసాధ్యంతర సంచారులగు ప్రాణాసానంబుల నుంబొనర్చి వీతవిషయాకాంక్షత్వమ్మును వీతదోష త్వమ్మును విమత్సరత్వమ్మును దనర నివ్యాజ్యమ్ముగు భక్తిపెంపున నీరావంబగు గుహాముఖంబుఁ ప్రవేశించి హా కారయాపుండగువిశ్వాత్మను ర కారయాపుండగు త్రైజనాత్మయందును నవ్వాని నీకారరూప ప్రాజ్ఞాత్మయందును నవ్వాని ప్రాంకారమ్ము నందును బ్రవిలాపమ్మొనర్చి వాచ్యవాచకతాపీనమ్మును ద్వైతభావవివర్జితమ్మును నఖండంబును సగు సచ్చిదానందమ్మును జైతన్యాగ్ని దీపశిఖాంతరమ్మున భావించుచుఁ దద్భావనంజేసి మదీయసాక్షాత్కారంబుఁగాంచి మద్రూపుండగుచు మదై క్యమ్ముఁగాంచు ననిన విని హిమవంతుం డంబ కిట్లనియె.

920

తే. గీ. తత్త్వదర్శనమునకు సాధనముయోగ, మంబి : సంవిత్ప్రదాయక మందువంటిఁ దెలియఁజెప్పఱు తద్విధి తేటతెల్ల, ముగను భక్తుని దస్యనిఁ దగదెచేయ :

యోగమంత్రవివేచనము.

ప. అని వినయావనకుండగుచు సడుగుటయు సంభిక్తి గిరింద్రా! యోగంబిన జీవాత్మైక్యంబికాని వేటొందుగాదు. తత్ప్రచారం బెఱిఁగింతు. యోగవిష్ణుకరమ్ములగు కామక్రోధలోభమోహమదమూత్సర్యమ్ములను యమనియమాసనప్రాణాయామ ప్రత్యాహారధారణాధ్యానసమాధు లనియెడి యష్టయోగంగమ్ములచే జయింపవలయు; నహింసయు సత్యమ్మును సత్తేయమ్మును బ్రహ్మచర్యంబును దయయు వార్జవమ్మును క్షమయు ధృతియు మితాహారమ్మును శౌచమ్మును నను నీవదియు యమంబులు. తపంబును సంతోషంబును నాస్తికత్వమ్మును దానమ్మును దేవపూజయు సిద్ధాంత శ్రవణమ్మును జ్ఞాయు మతియు జపమ్మును హోమమ్మును నను నీవదియు నియమమ్ములు. పడ్యాసనమ్మును స్వప్తిఃమ్మును భద్రమ్మును వజ్రాసనమ్మును వీరాసనమ్మును ననునివి యైదును నాసనమ్ములు.

922

గీ. చరితతలములురెండును సక్థులందుఁ, జేర్చి బొటవ్రేకులను రెండుచేతులఁగొన వలయు వ్యుత్క్రమమగు గతి నలయి కెడలి, యదియ పడ్యాసనము భూధరాధినాథ.

సీ. చరితతలమ్ముల జానూరుమర్కటా , గమ్ముననిడి ఋజుకాయుండగుట

స్వప్తిఃమ్ములు ; *నీవని వాంఛ్యములయందు , గుచ్ఛద్వయమ్ము దగులఁగ నిల్చి

యందకోశాదస్పమర్చిత పాదపా , ర్వి యగుచుఁ గరముల చేతఁ బట్టి
కొనుట భద్రాసనమనియందు : జామభా • గమలందుఁ బ్రత్యజ్ఞాభిములైన

గీ. వ్రేళ్ళుగల చేతుల నిమిడ్చి కాళ్ళు దొడల
యందుఁ గ్రమముగవిడుట వజ్రాసనమగు ;
నొకపదము క్రిందఁ దొడమీఁదనొకటి యుంచి
యమర ఋజుకాయఁడగుట వీరాసనంబు.

924

వ. షోడశమాత్రావ్రణవోచ్చారణకాలమ్మున నిడనాడిచే బాహ్యవాయువు నాకర్షించి
చతుష్టప్తిమాత్రావ్రణవోచ్చారణకాలమ్మున సుషుమ్నానాడిచే నద్ధానినాఁగి ద్వాత్రింశ
వ్యాత్రావ్రణవోచ్చారణకాలమ్మునఁ బింగళనాడిచే నల్లన రేచించుట ప్రాణాయా
మమ్మునాఁబడు ఇయ్యది సగర్భవిగర్భ భేదమ్మున రెండు తెఱంగు; లందు జప
ద్యానాదినహితం బాద్యంబు, తదపేతంబు ద్వితీయంబు

925

గీ. క్రమముగా పిట్టులభ్యాసకలన నెగడు. ధన్యునకు స్వేదకంపభూత్యాగములు ల
భించు; నం దాద్య మధిమతమించు రెండ, వయది మధ్యమమగుమూఁడవయది మేలు.

వ. స్వస్వవిషయమ్ముల నిర్వర్గమ్ముగ సంచరించు నింద్రియమ్ముల సరికట్టుట ప్రత్యా
హరింబు. మఱియు సంగుష్ఠగుల్ఫజానూరుమూలాధారలింగనాభలయందును
హృ *ద్గీవాకంఠదేశమ్ములయందును *లంబికయందును నానయందును భ్రూమధ్య
మస్తకాదులయందును యథావిధిగఁ బ్రాణమరుద్ధారణంబు ధారణయనఁబడు; చైత
న్యాంతరవర్తియును సమాహితమ్మును నగు మనమ్ముచే నాత్మయం దభీష్టదేవతా
ధ్యానంబు ధ్యానంబు నాఁడగు; జీవవరమాత్మలకు సమత్వభావససమాధినాఁబరగు;
నిది యష్టాంగలక్షణం బింకనుంత్రియోగం బాకర్షింపుము. చంద్రసూర్యాగ్నితేజో
యుక్తమ్మును జీవబ్రహ్మైక్యరూపమ్మును బంచభూతాత్మకమ్మునునగు విశ్వంబు
శరీరంబు. అందు మూడుకోట్ల యేఁబదిలక్షల నాడులుగలవు. అందును బదివ్రధా
నంబులు. అందు మూడు వ్రధానతమమ్ములు. వానినామమ్ము లిడాపింగళాసుషు
మ్నులు ఇం దిడానాడి చంద్రరూపిణి. పింగళ శక్తిరూపయు సమృతవిగ్రహాయు
పుంరూపయు సూర్యవిగ్రహాయునై వెలయు. ఈ రెండును మేరుదండస్థితమ్మును
సూర్యచంద్రవహ్నిరూపిణియు నగు సుషుమ్నానాడికి వామదక్షిణపార్శ్వమ్ముల

* గ్రీవ = మెడ, కంఠము = కుత్తుక.

* లంబిక = కొండనాటికి.

నొప్పెడి సర్వకేజోమయమ్మగు నీ సుషుమ్నానాడియొక్క మద్యమ్మునందు విచిత్రానుకంబగు నొక యవాంతరనాడియుండు. దాని మద్యమ్మునందుఁ గోటి మార్కనమపభమ్మును నిచ్చాజ్ఞానక్రియాత్మకంబును నగు స్వయంభూలింగమ్ము కలదు. తదూర్ధ్వమ్మున ప్రాంతరాత్మకంబగు మాయావీజమ్ము వలదు. తదూర్ధ్వమ్మున రక్తవిగ్రహయు దీపశిఖాకృతియునగు కుండలి చెలంగు. అదియ దేవ్యాత్మికయనంబగుఁ; దద్బాహ్యమ్మున వకారాది సకారాంత చతుర్దశమ్మును వీత వర్ణమ్మును దీప్తహేమనమపభమ్మును నగు పద్మమ్మును తదూర్ధ్వమ్మున సనల ప్రఖ్యమ్మును వజ్రకాంతమ్మును బకారాది లకారాంత షడ్దశకంబును 1 స్వాదిష్ఠానమ్మునునగు 2 మూలాధాంబు కలదు. తదూర్ధ్వమ్మున నాభిదేశమ్మున మేఘాభమ్మును విద్యుత్ప్రభమ్మును బహుశేజోమయమ్మును దకారాది ఫకారాంత దశ వర్ణదశనంయుతమ్మును విష్ణ్వదిష్ఠితమ్మును విష్ణ్వాలోకనకారణమ్మును నగు 3 మణిపద్మమ్ము గలదు. తదూర్ధ్వదేశమ్మున ద్వాదశదశయుతంబును సుద్యుదాదిత్య సన్నిభంబును నానంద నియంబును కకారాదితకారాంత వర్ణమణితమ్మును రుద్రాదిష్ఠితమ్మునునగు 4 ననాహతపద్మంబుకలదు. తదూర్ధ్వమ్మున షోడశస్వంయుక్తమ్మును ధూమ్రవర్ణమ్మును మహాప్రభమ్మును నగు షోడశ దశపద్మం బెలర్చు; సయ్యది పరమాత్మావలోకనద్వారమ్మున జీవునకు కుద్ది నొడగూర్చుటంజేసి విశుద్ధంబునఁబడు; నిద్దానికి నాకాశంబనియు నామాంత రమ్ము గలదు తదూర్ధ్వమ్మున నాజ్ఞాచక్రంబు పొనఁగు. దీనియందు జీవునకు నితీక ర్తవ్యతా విషయమ్ముగు పరిమేళ్యరాజ్ఞ సంక్రమించుకతన దీనికీనామం బస్వర్థం బగు ఇదియాత్మాదిష్ఠానంబు. ఇయ్యది హకార క్షకారాత్మక ద్విదశయుక్తంబు. దీని మీఁద కైలాసచక్రంబును, దానిమీఁద రోదినీచక్రంబును వలదు. తదూర్ధ్వంబునఁ బరమాత్మస్థానంబగు సహస్రారచక్రంబు గలదు. ఇయ్యది యాధారచక్రంబుల క్రమంబు. ముందుఁ బూర్వ యోగంబున బాహ్యవాయుపుల నాకర్షించి కుంభకం బొనరించి, యవ్యాయువుతోఁగూడఁ దనమనంబును మూలాధారమందుఁ జేర్చు

1. స్వాదిష్ఠానమ్ము. స్వస్య = తనకు, అనగా పంలింగమునకు ఆధారము.
2. మూలాధారము = ఆధారాదిషట్కమ్మునకు మూలము.
3. మణిపద్మము = మణివలె వికసించిన పద్మము. మణిపూరమనియుం గలదు.
4. అనాహతమనగా, కాదనములేకయే ద్వనికలిగియుండునది.

వలయుఁ బిమ్మట మూలాధార చక్రమునందలి * కుండలినిఁగ్రహించి మూలాధారగత వాయువుచేఁ బీడించి మేల్కొల్పవలయు. అటులొనర్చి మున్ను వివరింపఁబడిన చక్రములయందలి తేజోమయస్వరూపము లింగములను భేదించుచు నమూర్తంబున నక్కుండలిని సహస్రారమును బొందింపవలయును. అనంతర మ్మటనిన్న శంభునితో నక్కుండలిని త్రైక్యంబు భావింపవలయు; నయ్యెడ శివశక్తి సమాయోగంబునఁ బొడమిన ద్రుతలాఙ్కీస సమానవర్ణంబగు నానందసాత్మకామృతంబును గుండలినిచేఁ ద్రావించి పదపడి పూర్వోక్తషట్పత్రాధిష్ఠానదేవతలనెల్ల నయ్యుమ్మత మ్మునన సంతర్పించి, పిమ్మట నేమార్గమ్మునఁ గుండలిని సహస్రారము నందెనో, యామార్గమ్మునన మూలాధార చక్రమ్మునకు దింపవలయు. 927

క. ఈరీతి ననుదినం జే. వారైన నొనర్తురేని వారు జరామృత్యురూఢింగంచక సం, సారము దరియింపుదురు రసాధరమౌళి. 928

ప. వారికి చిహ్నాదిదోషదూషితమ్ములగు మంత్రమ్ములు వైతము సిద్ధించు. వేయేలఁ జగన్మాతనగు నాయం దేయేగుణంబు లెనంగు నయ్యని వారియందును వర్తించెడి. ఇయ్యది వాయుధారజప్రకారం బిట్టిధారణంజేసి దిక్కలాద్యనవచ్చిన్ననగు నాయందుఁ జిత్తముంచి జీవబ్రహ్మైక్యయోజనంబుకతనఁ దన్మయుండగు. అట్లు మలిసంబగు చిత్తంబు సిద్ధింపదయేని యవయవ యోగమ్మున యోగాభ్యాసం బొనరించునది. మదీయంబులగు హస్తపాదాదుల మనంబు గుఱికొల్పి క్రమక్రమమ్మునఁ బ్రతిష్ఠానమ్ము గడచి విశుద్ధచిత్తుండై మద్రూపమ్మున మనమ్మునిచి, చిత్తలయంబగు దన్గు జనహోమాదికంబుల నిష్ఠమంత్రాభ్యాసంబొనర్చి జ్ఞానస్రాప్తి నందవలయు. పదపడి పూర్వోక్తయోగాభ్యాసమ్మున కర్హతగలిగెడి. యోగములేని మంత్రమ్మును మంత్రములేని యోగమ్మును లేవని యెఱుంగునది. 929

తే. గీ. యోగమంత్రమ్ము లేందు నన్యోన్యసాధ, కములగుచు బ్రహ్మసిద్ధికిఁ గారణములు బ్రహ్మ మగుపదనగును మంత్రమున దివ్యై. కతనఁ జీకటి యింటిలోఁ గలశివగిది.

తే. గీ. ఇట్టి యోగమంత్రమ్ముల నెఱుఁగఁబడెడి, మాయచే నావృతం బాత్మమోయగేశ; యోగవిది దేశకుని గొల్చి బాగుగనెఱుఁ, గంగవలె శాస్త్రపఠనమ్ము గఱఁపలేదు.

తే. గీ. స్వప్రకాశంబు బుద్ధినిష్ఠంబు బ్రహ్మ, మిందుఁ గల్పిత మీజగమెల్ల బ్రహ్మ మరయనేరికఁ గాదుశక్యంబుదీని, నెఱుఁగువాఁడు మృగ్యుండనియెఱుఁగుమచల.

ధ్యానయోగము.

వ. వెండియు నదినద్యరేణ్యమ్మును, బరమ్మును, విజ్ఞానాగోచరమ్మును, వరిష్టమ్మును, లోకాధారమ్మును, సూక్ష్మమ్ముకన్న సూక్ష్మమ్మును, స్థూలమ్ముకన్న స్థూలమ్మును, నక్షరమ్మును, నమృతమ్మును, సత్యమ్మును నగు పరబ్రహ్మంబు నెఱుంగవలయు. అదియెట్లుంటేని? ఔపనిషదంబగు ధనువునం దుపాసనంబుచే నిశితంబగు మనంబు శరంబు సంధించి తల్లక్ష్యంబు భేదింపవలయు. మఱియుఁ బ్రణవమ్ము ధనువును, సంతఃకరణమ్ము శరమ్మును, బ్రహ్మంబు లక్ష్యమ్మునుగాఁ జూపట్టుఁ దద్వేదనమ్ము నకు నప్రమత్తచిత్తత్వం బపేక్షితంబగు. అది సమహృదిగదో శరమ్మునకుంబలెఁ దన్మయత్వం బలవడునని వెండియు.

933

క. దివియును నాకాశంబుఁ బృథివి మది ప్రాణములు నెం దొదిగి పలులు నదే యపు నాత్మ దీనినెఱుంగును, యచితథముగ నితరవిద్య లవియేమిటికిఁ.

934

వ. ఇదియ మోక్షప్రాప్తికిఁ బరమసాధనంబగు మార్గము. మఱియు రథనాభియం దరమ్ముల తెఱంగున నాడులన్నియు నెందుండు నతండ సర్వాంతర్యామియు బహుధా జాయమానుం డనియు నెఱింగి యవ్వరవస్తువు “నో” మనుచు నజ్ఞాననాశనమ్ము. నత్రై ధ్యానింపుము. నీకు కుటంబగు నయ్యాత్మ దివ్యంబగు వ్యోమహుపబ్రహ్మపురమ్మున మండునని తెలిసికొనుము.

935

తే. గీ. ఆతఁడు మనోమయందయ ప్రాణదేహ

నేతయయి యన్నగతుఁడయి నెగడు నట్టి

తేవలావంద మమృత మీక్షింతు ధీరు

లైనవారలు తమ మనజ్ఞానపటిమ.

936

క. ఉడుగునికర్మమ్ముల పెం, పడఁగున్ దన హృదయసంశయంబు లడంగున్

విడునొగి హృదయగ్రంథియు, సదరు పరాపరముఁజూచి నంతస యెందుఁ.

937

క. తనరు హిరణ్మయకోశం, బున జ్యోతిర్జ్యోతి విరజమును నిష్కళమున్

ఘనమునునగు బ్రహ్మము నెఱి, గినవారలె యాత్మవిదులు గిరికులతింకా.

938

తే. గీ. అచట వెలుగడు సూర్యుఁ డజ్ఞారి తార

కలును మెఱుపులు వెలుగపు వెలుగ దగ్గి

యాత్మయె వెలుంగు నవ్వాని ననునరించి

సర్వము వెలుంగుఁ దత్కాంతి జగము వెలుంగు.

939

తే. గీ. పార్వముల ముందువెన్న నభమ్మునందు

బ్రహ్మమః జగంబు సర్వంబు బ్రహ్మమనుచు

ననుభవమ్మున నెఱిగిన యట్టివాడు

ధన్యుడు కృతార్థుడు తృప్తమతముడు గిరిపః :

940

క. రెండవవాడుండిన భయ, ముందెడి నవ్వాడలేకయుండిన భయమె

ట్లుందెడి ? నదైకతంబిటు, పండిన నొకలోపమున్నె ? పర్వతమోః.

941

వ. వానికిని నాకును వియోగంబులేదు. వాడు నేను; నేన వాడని యెఱుంగుము. జ్ఞాన
వంతుండున్నచోటన యేనుందు. జ్ఞాని హృదయాంతోజమధ్యమ్మునందక్కఁ గైలాస
వైకుంఠాదిలోకమ్ముల నే నుండుదానఁగాను.

942

తే. గీ. నన్నుఁ బూజించుకంటె ననంతకోటి, గుణితఫలమిచ్చు మధ్యక్తకోటిపూజ;

వాడ ధన్యుడు కృతకృత్య వానికల్లి, వానివంశంబు శస్త్రంబు వంద్య మనను.

క. ఎవని మనమ్మునఁ జిల్లయి, మవు బ్రహ్మజ్ఞానమబ్బు నతనికతనఁ బు

జ్ఞానతి ధర యింక నా చె, వ్పవలసినది నీకులేదు పర్వతమోః.

944

వ. ఇది భక్తియుక్తుండును సత్స్వభావుండునునగు జ్యేష్ఠపుత్రునకును దాదృశుండగు
శిష్యునకుఁ దక్క వేఱొక్కని తెఱిగింపఁ దగదు. దేవతాగురుభక్తియుక్తుల కుప
దేశించు బ్రహ్మవిద్యయ నుప్రకాశింబు. తదుపదేశ్యయ పరమేశ్వరుండు. బ్రహ్మ
జన్మప్రదాయకుండు; తండ్రికంటెను నధికుండు. వాని ఋణంబు తీర్చువాడు
లేడని చెప్పి మఱియ విట్లనియె.

945

అ. వె. గురువు ప్రోచు శివుడు కోపించెనేనియు, గురువు శిష్యునెడలఁ గోపియైన

శివుడు ప్రోపలేడు; సిద్ధమయ్యది కాన, గురువు నెడల భక్తిఁ బొరయవలయు.

క. త్రికరణకుద్దిగ గురునెడఁ, బ్రకటింపఁగవలయు భక్తి, బ్రహ్మజ్ఞాన

తృకమగు విద్యనిడిన గురు, నకు ద్రోహమొర్పినట్టి నరుఁ డమమొందున్.

947

వ. మున్నిండ్రునిచే * నధర్మణుండు శిశ్నేరమ్ము పణమ్ముగాఁ బడసిన బ్రహ్మవిద్య
నశ్చుల కుపదేశించినకతమ్మున నింద్రవజ్రభిన్న శిశుస్కందై మరల నాభిషగ్యుడు
లచే సంయోజితశిశుస్కందయ్యోఁ గావున.

948

* ఈ యధర్మణునిపేరు దద్యజ్ఞుని. ఇతని మొదటిశిష్యును అశ్వనులెనఱక యశ్వశిరము
సతికిరి. ఇంద్రు డద్యునినే చేపించెను. పిదప స్యశిరస్సునే యశ్వసులు సంధించిరి.

తే.గీ. బ్రహ్మవిద్య లభించుట బహుళకష్ట
సాధ్య మది యీ దగ దసాత్రజనులకెందు
సుజనుల కొనంగుచును దారు సుకృతమంది
సుకృత మందింపవలయు శిష్యులనుగూడ.

949

భ క్తి యో గ ము.

వ. అని యుపదేశించిన యంబంగాంచి హిమాలయంబు మధ్యమాధికారియగు విరాగికి
జ్ఞానలబ్ధికి సుఖోపాయం బానతీవేయనుడు నాపె యిట్లనియె. 950

తే. గీ. కర్మయోగంబు జ్ఞానయోగంబు భ క్తి, యోగమను మూఁటిలో భ క్తియోగమ నుక
రంబు మనుజులకెల్లఁ గరంబు కాయ, మానసాదులకును వీడలేనికతన. 951

వ. గుణత్రయభేదమ్మునంజేసి మనుష్యులభ క్తియును మూఁడు తెఱంగు లందు. 952

క. పరపీడచేయుటకు మ. త్వరముఁ గ్రోదంబుఁ దాల్చి దంభమ్ము పుర
స్పరముగ నడచెడి నరపు, న్మరులకుఁ గలభ క్తి తామసంబు గిరింద్రాః. 953

క. ఆనమున నక్తియుఁ గోర్కుల, పనయును భేదమతి బోగపరతయుఁ గల మా
నిసులదయిన భ క్తియ రా, జనియగుఁ దత్కృతులకు ఫలన క్తతకలిమిఁ. 954

క. పరమేశ్వరజముగఁ గ, ర్మరతియు వేదమ్ములందు మాన్యతయును ది
వ్యరసాయనమ్ములగు మ, త్పూజాములు వినుట నత్వపున్ బత్తియగుఁ. 955

వ. ఈ సత్త్వభ క్తి యవరభ క్తి ప్రాపికయగుఁగాని తక్కురెండును గానేరవు. మద్గుణ
శ్రవణమ్మును, మన్నామకీర్తనమ్మును, గళ్యాణగుణరత్నంబులకు నాకరింబనగు
నాయందుఁ దైలదాహనమంబుగఁ జీత్రంబు నిలుపుటయు, సామీప్యసాయుజ్యసాలో
క్యమ్ములం దిచ్చలేకుండుటయు మత్సేవకంటె నన్యమెఱుంగుమియు, సేవ్యసేవక
భావమ్మునంజేసి మోక్షమ్మునం దనిచ్చయుఁ బరానుంక్తి కలిమి సన్ను జింతించు
టయు, స్వాభిన్నంబుగ నన్నుఁ దెలియుటయు, సర్వజంతువులయందు మద్రూ
పంబు భావించుటయు, స్వాత్మయందుంటోలెఁ బరాత్మయందుఁ బ్రీతియుఁ, జైత
న్యంబుల కైక్యం బెఱింగి భేదిబుద్ధిలేకుండుటయు, నాచందాలాంతంబు సర్వ
ప్రప ర్రమానయు సౌరూపయునుగా నన్నెఱింగి వారింబూజించుటయు, నమస్క
రించుటయు, నెందేని ద్రోహబుద్ధి లేకుండుటయు, మదాలయసందర్శనంబునందును
మచ్చుకొలోకనంబునందును, నాస క్తియు, మచ్చాప్రచుంక్రతంత్రాదిశ్రవణశ్రద్ధయుఁ

బ్రేహ్మకులమతియు, రోమాంచితశరీరుండును, గద్గదకంఠుండును, నానందాశ్రుజల పూర్ణలోచనుండును నగుచు ననన్యభావమ్మున సర్వకారణకారణంబు నగు నన్ను యజించుటయు, మదీయంబులగు నిత్యనైమిత్తికప్రతంబులాచరించుటయు, మదు త్సవదిదృశ్యయు, నన్మదుత్సవకరణమ్మును, మన్నామంబుల యుచ్చైర్గానంబును, దదనుగుణంబగు నృత్యంబునుగలిగి నహంకారరహితుండును, దేహతాదాత్మ్య వర్జితుండును నగుచు, భ్రారణ్ణానుగతమ్ములగు కర్తమ్ము లనుభవించుచు నందు విచారంబులేకుండుటయు మున్నగు గుణంబులుగల వానిభక్తి పరభక్తి యనఁబడు. విట్టిభక్తుండు చిన్మాత్రమ్ముగు మద్రూపమ్మున లయంబుఁజెందుఁ నేతావృశమ్ముగుభక్తి నే జ్ఞానమ్మనియెఱుంగఁ దగు. ఇన్యూదియ వైరాగ్యపరమావధియునని మఱియు నిట్లనియె.

956

క. ఏతాదృశుఁడగు భక్తిస, మేతుండును బూర్వకర్తమేకనమున వి

జ్ఞాతృత్వము పొరయనిచో, నాతఁడు మద్వీపమునకు నరుగు గిరింద్రా.

957

ప. ఆచట నిచ్చలేకయు సమస్తభోగమ్ము లనుభవించుచుఁ బిదపఁ జిద్రూపజ్ఞానమ్ముఁ గాంచి దానంజేసి ముక్తిం బడయు. ఈ లోకమ్మునన దృఢతరజ్ఞానమ్ముకలవాఁడు బ్రహ్మతాదాత్మ్యంబు గాంచు. బ్రహ్మము నెఱింగినవాఁడ బ్రహ్మచ్ఛవి యెఱుం గుము. భ్రాంతితిరోహితంబగు కంఠచామీకరంబు భ్రాంతినాశమ్మునం జేసి తెలియు పగిది నజ్ఞానచ్చన్నంబగు నాత్మను జ్ఞానమ్మునం దెలియుట లబ్ధిలబ్ధియగుఁ గాని వేఱొందుగాదు.

958

తే.గీ. జగతి వైరాగ్యవంతుఁడై జ్ఞానహీనుఁ

డగుచు మృతిఁజెందెనేని యయ్యనఘచరితుఁ

డంబుజోద్భవలోకంబునందు సౌఖ్య

మమర వసియించు నాకల్ప మద్రినాథ.

959

తే.గీ. అట్లువసియించి శ్రీమంతు లైనవారి

యంట జనియించు విజ్ఞాన మెనక మెనఁగ

ముక్తియునుజెందుఁ గావున మోక్షకామి

జ్ఞాన మార్జింప యత్నంబు నలుపవలయు.

960

ప. విజ్ఞానంబున ననేకజన్మసాధ్యంబగుట నద్దానికై ప్రతిజన్మమ్మునను బ్రయత్నంబొనర్చు వలయుఁ గానినాఁడు పూర్వపదభ్రష్టుండును గాఁగఁబడు.

961

తే.గీ. జన్మములయందు మానవజన్మ మధిక, కష్టపాద్యంబు దాన నగ్రజతయును శ
మాదివట్కంబు యోగసంప్రాప్తి మంచి, గురువు దొరకుట దుర్లభ మరయనెందు.
వ. ఇయ్యవి దొరకొనినను నింద్రియపాటవమ్మును ¹దను సంస్కృతత్వమును దుర్ల
భంబులగు. 963

క. ఏతాదృశసాధన సము, పేతుండయ్యను సుబుద్ధిపెంపున విజ్ఞా
నాతిశయముఁ గొననెంచని, పాతకజన్మంబుఁ దలఁప వ్యర్థమగుఁజూమీ. 364

క. జ్ఞానమార్జింపఁ దివిరెడి మానవుండు, ప్రతిపదమ్మును హయమేద ఫలముచెందు
నర్యభూతములందు విజ్ఞాన ముండుఁ, బాల మృతమున్న భాతిగఁ బర్యతేంద్ర. 965

వ. మనమ్మును మంథానమ్మున విజ్ఞానంబు తఱచిన దానంజేసి చిదైక్యంబు దొడరునని
వేదాంతసిద్ధాంతంబని నొడుపు నప్పరాంబికకు హిమాద్రియిట్లనియె. 966

తే.గీ. అంబః చూడంగఁదగిన దేశంబులెవ్వి, సంతసంబిచ్చునట్టి యుత్సవములెవ్వి;
తనరఁజేయంగఁదగిన వ్రతమ్ములెవ్వి, చెప్పమీ యన నిట్లని చెప్పఁదొడఁగె.

క. అన్నియు దృశ్యస్థానము, అన్నియుఁ గృత్యవ్రతమ్ము అన్నియు చుత్స
ర్వోన్నతమహాకాలమ్ములు, కొన్నిపచించెదను నందుఁ గొనకొని వినుమా. 968

. దే వీ వ్ర తో త్స వా ది ర ము.

వ. లక్ష్మీనివాసంబగు కోలాపురమ్మును, రేణుకానివాసంబగు మాతృపురమ్మును హింగు
ళానివాసంబగు తుళజాపురమ్మును, జ్వాలాముఖీనివాసంబగు సప్తశృంగంబును,
కాకంధరీ బ్రాహరీ రత్నదంతికా దుర్గా స్థానమ్ములును, వింధ్యావలనివాసినీ స్థానమ్మును,
నన్నపూర్ణానివాసమ్ముగు కాంచీపురమ్మును, భీమాదేవియు, వినులయు, శ్రీ చంద్ర
లయుఁ, గోకియు నుండుచోటులును, నీలాంజానిసంబగు నీలాచలంబును, జాంబూ
నదేశ్వరీ స్థానంబగు శ్రీనగరంబును, గుహ్యకాళీస్థానంబగు నేపాళమ్మును, మీనాక్షీ
స్థానంబగు ²చిదంబరంబును, సుందరీసమదీప్తికంబగు వేదారణ్యంబును, ³బర
శక్తి నివాసంబగు నేకాంబరంబును, దక్షిణదేశస్థితంబగు మహాలసాస్థానంబును,
వరాహదేశస్థితంబగు యోగీశ్వరీస్థానంబును, జీనదేశస్థితంబగు నీలసరిస్పృతీ స్థానం
బును, వైద్యనాథక్షేత్రస్థంబగు బగళాస్థానంబును, భువనేశ్వరీనగు నా స్థానంబు

1 వేదోక్తసంస్కారపత్త్యము.

2 చిదంబరము, హాలాస్యస్థానము,

3 పరశక్తి, భువనేశ్వరి.

మణిదీప్తపంబును, శ్రీమత్ప్రపంచైరవీ స్థానంబగు ¹కామాఖ్యాయోని మండలంబును, దృశ్యంబులు. ఇందుఁ దుట్టతుదిస్థానంబగు యోనిమండలంబు మహామాయా దిష్ఠితంబగుకతన భూమండలస్థితంబులగు క్షేత్రస్తులకెల్ల రత్నంబనుబరంగు. దీనికెక్కుడుక్షేత్రం బీధరాతలమ్మనలేదు. ప్రతిమాసంబున శ్రీదేవి యెచటరజస్వలయగునో ²తాదృశంబగు కామాఖ్యాయోనిమండలమ్మనఁ గల దేవతలందఱును బిర్యతతాదత్వంబుచెంది వసింపుచుందురు. వేయే? తద్యోనిమండల క్షేత్రమ్మనకు సంబంధించిన పృథివియెల్ల దేవీరూపంబుగా నెఱుంగఁదగు. మణియుఁ బుష్కరమ్మన గాయత్రియు, నమరేశ్వరమ్మనఁ జండికయుఁ, బ్రభానమ్మనఁ బుష్కరేశ్వరీయు, నైమిశమ్మన లింగధారిణియు. బుష్కరాక్షమ్మనఁ బురుహూతయు, నషాఢియుందు రతియుఁ, జండముండి మహాస్థానమ్మనఁ బరమేశ్వరియగు దండినియు, భారభూతియుందు భూతియు, నాకులమ్మన నకులేశ్వరియు, హరిశ్చంద్రమ్మనఁ జంద్రికయు, శ్రీగిరియుందు శాంకరియు, జప్తేశ్వరమ్మనఁ ద్రిశూలయు. నామ్రాత కేశ్వరమ్మన సూక్ష్మయు, ³మహాకాళమ్మన శాంకరియు, మధ్యమేశ్వరమ్మన శర్వాణియుఁ, గేదారమ్మన మార్గదాయినియు, భైరవమ్మనఁ భైరవియు, గయయుందు మంగళయుఁ, గురుక్షేత్రమ్మన స్థాణుప్రియయు, నాకులమ్మన స్వాయంభువియును, గనఖలమ్మన సుగ్రయు. విమలేశ్వరమ్మన విశ్వేశయు, నట్టహాసమ్మన మహానందయు, మహేంద్రమ్మన మహాంతకయు, భీమంబున భీమేశ్వరియు, వస్త్రావళమ్మన భవానియు, నర్తకోటికమ్మన రుద్రాణియు, నవిముక్తమ్మన విశాలాక్షియు, మహాలయమ్మన మహాభాగయు, గోకర్ణమ్మన భద్రకర్ణియు, భద్రకర్ణికమ్మన భద్రయు, సువర్ణాక్షమ్మన సుతృలాక్షియు, స్థాణుసంజ్ఞికమ్మన స్థాణ్వీశయుఁ, గమలాలయమ్మనఁ గమలయు, ఛగలండమ్మనఁ బ్రచందయుఁ, గుర్లండమ్మనఁ ద్రిసంద్యయు, మాకోటమ్మన ముకుతేశ్వరియు, మండలేశమ్మన శాండకియుఁ, గాళంజరమ్మనఁ గాళియు, శంకుకర్ణమ్మన ద్వనియు, స్థూలకేశ్వరమ్మన స్థూలయు, జ్ఞానిహృదయాంబోజమ్మన హృల్లేఖయు నివసింతు; రియ్యవి దేవీప్రియతమస్థానంబు లేతక్షేత్ర

1 దీనిం గూర్చి విస్తరమరయగోరువాడు కాళికాపురాణమరయందగు. కామాఖ్య నతీదేవి యోనిమండలము వడినదోటు.

2 ఈ రజస్వలావ్రత క్రిం గూర్చి కాళికాపురాణమున విస్తరించి కలదు.

3 ఉజ్జయిని.

మాహాత్మ్యంబులు మనుమున్న విని తత్తత్తేత్రమాహాత్మ్యక్తంబగు విధానమ్మున
యజించునది యని మఱియు, 969

క. ఈ నే నీకు జెప్పిన, నానాతీర్థములు కాశినాఁ బురిఁ గల వా
స్థానమ్మున నివసించిన, వానికిఁ దత్తత్పలంబు వచ్చు గిరింద్రా । 970

ఉ. వేకువలేచి వే హృదయవీధిక నంబికఁ బాదుకొల్చి యా
శ్రీకరినామజాలమును శ్రీతిమెయిం జపియించువాఁడు ము
త్తేక్యకవివాసియో; నవియె యెవ్వఁడు శ్రాద్ధమునఁ జపించు సు
శ్లోకుఁ డతండు తత్పితరులఁ దగఁగాంతురు పుణ్యలోకమున్. 971

వ. ఇవి మదీయవివాసస్థానమ్ము లిఁక మద్విషయకవ్రతంబు లనంత తృతీయావ్రతం
బును, రసకళ్యాణీనీవ్రతంబును, దృతీయాకర్తవ్యంబగు నార్ద్రానందకరవ్రత
మ్మును, శుక్రవారవ్రతంబును, గృష్టచతుర్దశీవ్రతంబును, భౌమవారవ్రతంబును,
బ్రహ్మోషవ్రతమ్మును ముఖ్యమ్ము; లందు దేవసహతుండగు మహానటుండు విష్ణురోప
వేళితయగు దేవియెడఁబ, నృత్యంబొనరించు సమయంబగుటంజేసి వ్రహ్మోషవ్రతం
బుత్తమోత్తమంబు. సోమవారవ్రతమ్ము నిట్టిద యని యెఱుంగుము. 972

క. వివిధమ్ములు వ్రతములు మఱి, నవరాత్రద్వయము మిగులనాకుఁ బ్రియంబో
నవివర ? యవియును శారద, నవరాత్రమ్ములు వసంతనవరాత్రమ్ముల్. 973

క. ఈ నా చెప్పిన వ్రతములు, పూనికమై నాచరించు పుణ్యాత్ములు న
వ్యానితులై చుత్సాయు, జ్ఞానూనసుఖానుభవము నందుదు రెలమిన్. 974

దేవీ పూజావిధానము.

వ. దోలోత్సవంబును, శయనోత్సవంబును, రథోత్సవంబును, జాగరణోత్సవమ్మును,
దమనోత్సవమ్మును, బవిత్రోత్సవమ్మును దక్కుంగల మహోత్సవమ్ములును
నొనరించుచు, విత్తశాత్యమ్ము లేక కన్యాసువాసినీబ్రహ్మచారుల సుమాళంబుగ
సుమాదికంబులఁ బూజించియు, సంతర్పణం బొనరించియు నన్నుంగొల్చువారు
మత్కరుణాపాత్రులగుచు ధన్యులుగాఁగల; రీవడిగిన ప్రశ్నమ్ముల కుత్తరమ్ము
లియ్యవి సంక్షేపమ్ముగాఁ జెప్పితి నెన్నుచును నశిష్యునకును సభక్తునకును నుపదే
శింపకు మనవుడు, హిమాద్రి “విధిచోదితంబగు భవత్పూజావిధానం బానతీవే”
యని కోరుడు శ్రీదేవి యిట్లనియె. జాహ్మంబనియు, నాభ్యంతరంబనియు,

మత్స్యజ రెండు తెజంగు లందు బాహ్యంబు వైదికంబనియు, దాంత్రికం బనియు ద్వివిధంబు. వైదికోక్తదీక్షపరు లాచరించునది యాద్యంబు. తాంత్రికదీక్షపరు లొనర్చునది ద్వితీయం బిందాద్యమ్మును రెండు విధ్యమ్ములు గలయది. తత్ప్రకారంబు ముందు వివరించెద. సర్వశక్తిసమాయుక్తంబును, సర్వప్రేరకమ్మును, సహస్రమూర్తంబును, సహస్రనయనమ్మును, సహస్రవరణమ్మును, నగు నీమాచిన నారూపంబ పరింబుకన్నఁ బరింబని యెఱుంగు మద్దానిని బూజించుటయు వైదికం బగుఁ గావున సమాహితచిత్తుండవై యహంకారంబు వర్జించి శాంతిని వహించి,

క. దానిన యజనము సేయుచు, దానిన శరణమ్ముచెంది దానిన మదిలో నూనుచు దానిన యెంచుచు, దానిన ధ్యానింపుచుయ్య తత్పరతఁ దగన్. 976

క. నను యాగములం దనువుచు, మనమున వేతొండు తలఁపు మాని పెనుతపం బున దానజపములను వి, న్నునువుగ నర్చింపు లోకనాయక నగుటన్. 977

క. ఏరు మదానత్తులు నే, వారలు నన్నుఁ జూచించి బావించురు మ త్కారుణ్యసాత్తులెవ్వరు, వారల సంసారబాధ వారించునొగిన్. 978

ప. ద్యానమ్ముననొండె భక్తియుక్తంబగు జ్ఞానంబుననొండె నన్నుం గననగుఁగాని కేవలకర్మమ్మునఁగాదు. ధర్మమ్మువలన భక్తియు, భక్తివలన విజ్ఞానంబును లభించు. శ్రుతిస్మృతిబోధితంబగు నదియే ధర్మం; బస్వశాస్త్రబోధితంబగునది ధర్మాభాసమ్ము గాని ధర్మంబుకాదు. సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిత్వ యుక్తనగు నావలన వేదమ్ము లుద్భవించె. నాయం దజ్ఞానమ్ము లేకుంటుంటేని యివి ప్రమాణంబు; లజ్ఞానాధీనులగు శాస్త్రకర్తలచే నొనర్పఁబడిన శాస్త్రమ్ములు ప్రమాణంబులుగానేరవు. శ్రుత్యర్థగ్రాహకములగుకతన మన్వాదిస్మృతులును బ్రమాణంబులు. తంత్రోక్తమ్ములగు ధర్మమ్ములు వేదవిరుద్ధమ్ములగుటంటేని వైదికగ్రాహ్యమ్ములుగావు. రాజాజ్ఞ సర్వజన మాన్యయగు పగిది నానొడువంబడిన వేదమ్ములు సర్వమాన్యమ్ములు. ముముక్షు లకుఁ దదాశ్రయణం బవశ్యక త్రవ్యంబు మదాజ్ఞాసంరక్షణార్థంబుగ బ్రహ్మ క్షత్రియ జాతులు మత్కల్పితంబులు. ధర్మగ్లానియగుతఱిఁ దదభ్యుత్థానార్థం బేనును నయ్యై యవతారమ్ములు ధరింతు. దేవదైత్యవిభాగంబు* దానంటేని కల్పింపఁబడియె. వేదోక్తధర్మాభ్యాసం బొనరింపని పాతకుల శిక్షించుటొంటె శ్రవణమాత్రభయప్రదమ్ములగు నరికమ్ములు మన్నిర్మితంబులు. వేదవిరుద్ధశాస్త్రబోధనంబొనర్చువారలు

* వేదములుంటుంటేనియే వేదరక్షకులు దేవకలనియును, తన్నాశకులు రాక్షసులనియు విభాగం జేర్చడినదని భావము

రాజుచే స్వదేశమునుండి నిష్కాననీయులు. వీరు బ్రాహ్మణులకు సంభాష్యులును బంక్తి గ్రాహ్యులును గారు. భృగుదక్షదధీమల కాపమ్మన దద్గులై వేదమార్గబహిష్కరింపుగాంచిన విప్రులకొఱకు శైవవైష్ణవాద్యాగములు శివప్రణీతములుగాఁ దెలియుము. అయ్యవి వామకాపాలక కౌలక భైరవాది నాచుమ్ముఁ బ్రసిద్ధంబులు. మోహనార్థప్రణీతంబులగు నాయాయీ యాగమంబులును సోపానన్యాయమ్మునఁ గాలాంతరమ్మున ముక్తికారణమ్ములుగా నంగీకరింపవగు. వేదాధికారహీనులు, తత్పఠనపాఠనాధికారులు. వైదికులకును దద్గతంబులగు వేదావిరుద్ధాంశమ్ములు గ్రాహ్యమ్ములు. వేదమ్ముల నాశ్రయించి దర్శనహితమ్ముగు విజ్ఞానంబు సంపాదించి దానంజేసి యాషణత్రయత్వాగం బొనరించి భూతదయాశుభ్యమ్మును నహంకార హన్యత్వమ్మును గలిగి నన్ను శరణుఁజెంది మద్గతప్రాణులగుచు నుండు సన్యాసు లొండె బ్రహ్మచారులొండె గృహస్థులొండె వానప్రస్థులొండె నైశ్వరంబగు యోగ మ్మున న న్నుపాసించునది : యని మఱియు నిట్లనియె.

979

క. సతతాభియుక్తులగు వా, రి తమం బజ్ఞావజము హరించెద విను మే

నతిదయ విజ్ఞానాహ, ర్నతిదివ్యతరప్రకాశపటిమ గిరీశా :

980

వ. ఇది ప్రథమవైదికపూజాప్రకారం బిఁక ద్వితీయం దాలింపుము. ప్రతిమయందొండె సూర్యచంద్రమండలమృలయందొండె జలమ్ముననొండె యంత్రమ్ముననొండె మహా పటమ్ముననొండె బాణలింగమ్ముననొండె స్థండిలమ్ముననొండె హృదయంబుభోజ మ్ముననొండెఁ గరుణారసపూర్ణయు, సుగుణయు, నరుణారుణయుఁ, దరుణీయు, సౌందర్యసాహసీసుయు, శృంగారసంపదన్నయు, భర్తా ర్త్రికాతరయుఁ, బ్రసాదసుముఖియుఁ, జంద్రబండశిఖండినియుఁ బాశంబుళాదిదంబు, నానందరూపిణియునగు నప్పరదేవతను ధ్యానించి తత్తదుపచారమ్ముల విత్తానుసారమ్ముగఁ బూజించునది. ఈ బాహ్యపూజ తనకు నాంతరపూజాధికారంబు వాటిల్లదనుర ననుసరించి పదం పది త్యజింపవలయు.

981

క. విను మాత్యంతరపూజన, మన సంవిల్లయము నాకు ననుసాధికమై

తనరెడి రూపము సంవి, త్తన నెగడుఁ దుషారభూధరాధిపమౌశి.

982

వ. ఇట్టి మద్రూపమ్మున నిరాశ్రయమ్మునం జేతమ్ము నిలువవలయు. సంవిద్రూపాతిరిక్త మ్ముగు జగమ్ముంతయు మాయామయంబకాఁ దెలియుము.

983

తే. గీ. భూధరేశ్వర ! సంసారమును హరించు. బొంతు నన్నాత్మరూపిణి భువననేత్రి
నిర్మలస్కంబు యోగనన్నిహితమునగు, చేతమున నెంచి భావనసేయవలయు.
ప. మఱియు బాహ్యపూజాప్రకారం బెట్లంటేని, ప్రాతఃకాలమ్మున లేచి ప్రకాశమాన
మృగు సహస్రారమ్మునఁ గర్పూరమ్ముతోలె స్వచ్ఛుండును విజగురునమానాకా
రుండును బత్తిసంయుతుండును లసద్బూషాభూషితుండును సుప్రసమ్నుండును నగు
శ్రీగురువరుని సంస్మరింపవలయునొండెఁ బతిసంయుతయగు పరశక్తిని స్మరింప
వలయు. 985

తే. గీ. *కడఁగి ప్రథమయానమునఁ బ్రకాశమాన
యయి ప్రతిప్రయాణమ్మున నమృతమయత
సరి యంతఃపదవియందు మెలఁగు నది
సుందరాకార నెంతు నానందరూప. 986

ప. ఇట్లు కుండలిసీమధ్యమ్మున ధ్యానించి పిదప శౌచాదిక్రియల నిర్వర్తించి మత్స్యీతితై
యగ్నినారాధించి హోమాంతమ్మున విష్ణురమ్మునఁ గూర్చుండి భూతకుద్దిజేసి
మాతృకాన్యాసంబొనర్చి హృల్లేభామాతృకాన్యాసంబు సలిపి పూజాసంకల్పం
బొనర్చవలయుఁ; దన్నాసక్రమంబు వినుము. మూలాధారమ్మున హకారమ్మును
హృదయమ్మున రకారమ్మును బ్రూమధ్యమ్మున వీకారమ్మును మస్తకమ్మున
ప్రీంకారమ్మును బొసఁగించి తత్తత్సంక్రోధితమ్ములగు నన్యన్యాసమ్ముల నయి
తము నలువలయుఁ, బదంపడి *దర్మాదులచే నాత్మదేహమ్మునఁ బీతమ్ముఁ
గల్పించి ప్రాజాయామాదులచే వికాసితమ్ముగు హృత్పద్మమ్మునఁ బంచప్రేతాత్మ
కంబగు మదీయస్థానమ్మున నమ్ను ధ్యానింపవలయు. బ్రహ్మవిష్ణురుద్రేశ్వరసదాశివు
లేగురును బంచప్రేత పదవాచ్యులు. వీరలెల్లప్పుడును మత్పాదమూలమ్మున నుండు
దురు. మఱియును పీరు పంచభూతాత్మకులును బంచావస్థాత్మకులు నని యెఱుం
గుము. నే నన్యత్తదిద్రూపనగు కతన వీరల కతీత నగుటంజేసి వీరలు నాకు విష్ణు
రంబగుట శక్తితంత్రప్రసిద్ధంబు. ఇట్లు మానసికమ్ములగు నుపచారమ్ములచే నన్నం
బూజించి జపించి యద్దాని నాకు సమర్పించి యనంతరమ్ము బాహ్యపూజార్థం బిర్లు
స్థాపనంబొనర్చి పాత్రాసాదనంబు సలిపి షణ్మాంత్రపరిశోధితజలమ్ముచేఁ బూజాద్రవ్య

* ఈ పద్యభావమెఱుంగఁ గోరువారు మూలగ్రంథమునందలి 'ప్రకాశమానం' అను శ్లోక
వ్యాఖ్యానము చూడందగు. విస్తరభయమున నిందుదాహరింపవలెదు.

• దర్మక్షాన పైరాగైశ్వర్యములచే.

మ్ముల శోధించి దిగ్బంధం తొనర్చి విర్వర్తితగురునమస్కారుండై తదనుజ్ఞవడసి
యంతకుమున్ను హృదయమ్మునఁ బాటించు మన్మూర్తిని బ్రాణప్రతిష్ఠాపనమంత్ర
మ్ముచే బాహ్యపీతమ్మున నావహింపఁజేసి యర్ఘ్యపాద్యాచమనస్నానవాసోఘాషణ
గంధపుష్పాదుల భక్తిపూర్వకమ్ముగ నమర్పించి యంతస్థమ్ములగు నావరణమ్ములఁ
బూజింపవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును నొనరింప నసమర్థులగు వారలకు నొక్క
* శుక్రవారంబు నియమింపఁబడుచున్నది. అదియుంగాక మూలదేవీప్రభాస్వరూ
పిణులగు నంగదేవతల స్మరింపవలయు. నీ త్రైలోక్యమ్మును దత్తభావబలవ్యా
ప్తంబని చింతింపనొప్పు. మఱియు సుగంధులగు గంధపుష్పాదులచేతను నైవేద్య
తర్పణతాంబూలదక్షిణాదులచేతను ద్వత్కృతమ్ముగు . నామసహస్రమ్ముచేతను
“అహంరుద్రేఖి” అను దేవీసూక్తోక్తమ్ముగు కవచమ్ముచేతను హృల్లేఖోపనిషద్భవ
మ్ములగు దేవ్యదర్శశిరోమంత్రమ్ములచేతను మహావిద్యామహామంత్రమ్ములచేతను
నన్ను నావరణదేవతాసహితమ్ముగ సారెరుఁ బూజించి ప్రేమార్ద్రహృదయుండై
క్షమావణం జెప్పికొని,

987

క. పులకాంకితస్వాంగత, నలరారుచు బాష్పరుద్ధమగు నక్షియుగం

తొలయంగ నృత్తగీతా. దులచే మెచ్చింపవలయు దొరకొను పేర్కొన్. 988

క. వేదములఁ బురాణమ్ముల, నాదగు నిర్ణయము దగఁగసంబడుటను న

త్యాదరమునఁ దత్పఠనం, బూఁది ననుం బూజనలుపు టుత్తమహితమౌ. 989

చ. పిదప తనదేహమ్మును నర్థమ్మును మదధీనంబొనర్పవలయు. ఇట్లు ప్రతిదినమ్మును
నిర్విర్తించి పదంపడి నిత్యహోమమ్ము నలిపి బ్రాహ్మణులను సువాసనులను వటుకు
లను దక్కుంగల పామరులను దేవీబుద్ధిచే భోజనాదికమునఁ దనిపి పిదపఁ దన
హృదయమ్మున నమస్కరించి సంహారముద్రచే విసర్జనం బొనర్పవలయు. 990

గీ. లీలమై నాదుపూజ హృల్లేఖిచే నొ, నర్పఁగావలె సర్వమంత్రముల కదియ

నాయిక; తదంతరాళమునను ననుఁ బ్రతి. వింబితగ నీవెఱుంగు పృథ్వీధరేశ 991

* ఇయ్యది యావరణ పూజకుమాత్రమే.

• ఈ నామ సహస్రము కూర్మపురాణమునఁ గలదు.

. దానఁజేసి హృల్లేఖాసమర్పితంబగు పూజ సర్వమంత్ర సమర్పితంబయిగుః ననంత రమ్మున భూషాదికమ్ములచే గురుపూజనం బొసర్పి కృతకృత్యత్వమ్ము వహించునది.

. ఎవఁ డీభంగిని శ్రీమ

ద్భవనేశ్వరినైన నన్నుఁ బూజించు నతం

డవనీంద్ర ! మణిదీపము

న వసించు సుఖముల నిహమునన్ గొని పిదపఁ.

993

6. అట్టివాని నెల్లదేవతలును నమస్కరింతురు. వానికి దుర్లభం బొందుండదు. మత్స్యా జావిధానంబియ్యదియ. ఇదిమొదలు దీని నరసి యధికారానుసరణమ్మునఁ బూజించితివేని గృతార్థుండవు కాఁగల; వీగీతాశాస్త్రమ్ము నశిష్యునకును నభక్తునకును దూర్తునకును దుర్బుధునకును నొసంగక గోప్యంబుగ నుంచునది. దీనిం బ్రకటిం చుట మాతృస్తనప్రకటనంబు. వెండియు శిష్యునకును భక్తునకును జ్యేష్ఠపుత్రు నకును నియ్యది యవశ్యం బొసంగవలయు నియ్యది శ్రాద్ధకాలమ్మున బరించినఁ బితరులకుఁ బరమపదప్రాప్తి యలవడునని బోధించి దేవి యంతర్ధానంబునందు టయు, దేవతలు దేవీసందర్శనసంగతానందులైరి.

994

. ఆమీఁద గౌరియనియెడి

నామమునఁ దుషారగిరికి నందనియై ని

త్యామోదగరిమ వర్ధిలె

నామాత్మకః గిరియు నాపె హరునకు నొసఁగెఁ.

995

7. వారలకు స్కంధం దుదయించి తారకు వర్ధియించెనని మఱియును.

996

8. మరలు తనున్ వేఁడఁగ సా

గరమున జనియించె రమయుఁ గమలాక్షున కి

చ్చిరి వార లాపె శక్తి

స్మరణమ్మున దాన హరియుఁ బొంపిరివోయెఁ.

997

9. ఇది గౌరీంక్షీజ, స్మరణావిషయంబు మిగులమాన్యం బత్య

భ్యుదయప్రదంబు గోప్యం, బెది వీవడిగితివొ దానికిది యుత్తరమౌ.

998

10. ఇంక నెయ్యది విననివృగింతువని వ్యాసుండు జనమేజయునకుఁ జెప్పె ననుటయు.

స్కంధాంతపద్యములు.

ఉ. వాఙ్మనసక్రియాకులితవర్తనః తత్త్వవిచారధోరణీ
భాఙ్మననప్రచారః గుణనత్ప్రియశిష్యజనోపవేశితా
వాఙ్మహిమప్రకారః బుధవర్ణితనత్యవచోవిచారః వా
ర్మజ్ఞహానీయకాయః పరిముక్తతరేషణః శాంతిభూషణాః , 1000

క. సరసదరారమణనభాం, తరగతబహుమానసుకవితారసవిచర
త్తిరుపతివేంకటనామ, స్ఫురదన్మధురువరేణ్యః సూరిశరణ్యాః 1001

భుజంగప్రయాతము. జగద్గీతకీర్తీః సుశాస్త్రప్రవర్తీః
నిగర్వప్రచారాః మనీభూతసారాః
నగశ్రేష్ఠజాతాదినాదప్రభూతా
తిగణ్యాంతరాశీతదృష్ట్యాంబురాశీః 1002

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ సప్తమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పురదేవతార్పణమస్తు.

దేవీభాగవతము

అష్టమ స్కంధము.

- పరమోత్కృష్ట గుణాశ్రయః, సరస్వతీ పురుషరూపః శర్వాజీహ్వా
త్పర హృదయః నిత్య సదయః కృ, తిరసోదయధుర్యః బ్రహ్మదేశికవర్యాః 1
- వ. అవధరింపు మనంతరంబు శౌనకాదులు సూతుంగాంచి యవ్వలికత నొడువు
చునుడు, సూతుం డిట్లను; నట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమే
జయుం డిట్లనియె. 2
- క. తెలిపితివి పుష్పవద్యం, శ్మల చరితం బెంతయేని సుఖమగుగతి ని
మ్ముల నిక నజ్జగదంబిక, యలఘుతరవిరాట్పూరూప మాకాంక్షింతున్. 3
- క. ఏ యే మన్వంతరముల, నే యే రూపముల నయ్యధీశ్వరి లోకా
పాయనివారిజే తా నే, యేయెడల వసించెఁ జెప్పు మేయే కృతులకా. 4
- వ. వెండియు మన్మనంబు తత్సూక్ష్మరూపంబున నెట్లు లగించు నట్టి యుపాయంబును
నెఱిగింపుము నావుడు వ్యాసుండు, 5
- క. నరవరః మును నారదుఁ డి, కర్కరణీన్ నారాయణునిఁ దగన్ గోరఁగఁ ద
త్పరుడై వచించె నయ్యది, పరమాదరమున వచింతుఁ బాటింపు మెదకా. 6
- వ. ఒక్కనాఁడు నారదుఁడు లోకమ్ములెల్లఁ గ్రుమ్మరుచు ధరణీతలం బరయువాఁడు
నారాయణాశ్రమమ్మున కరిగి యోగాత్ముండగు నమ్మహాత్మునికి నమస్కరించి
యిట్లను. 7
- ఉ. దేవః మహానుభావః జగతీతల మెక్కతనన్ జనించుః వృ
ద్ధ్యావహఁదెవ్వఁ దెవ్వఁడు లయంబొనరించెడిః నెద్దితత్త్వః మా
యీవిభవమ్ము లన్నియును నెయ్యెడఁ గల్గెడిః మోహదాత్రి తా
నేవిధి మాయ రూపఱు? మఱెట్లగు జ్ఞానము? నాకుఁ దెల్పవే. 8
- క. అనవుడుఁ బ్రాచీనుం డ, మ్మునివరుఁ డిట్లులను నోయి మునివరః తత్త్వ
మ్మును వచియించెద నెద్దా, నివి వివి నరుఁ డఖిలబంధనిర్ముక్తుడగున్. 9

వ. ఇయ్యది మున్ను నానాదేవగండర్వసహతుండనగు నే నయ్యంబిక నడిగి తెలిసి
కొంటిఁ దత్ప్రకారం బెట్లంచేసి. 10

క. విను మయ్యంబిక సృష్టిం, బొనరించును బ్రోచు, విలయమున్ గొలుపును, నే
పునఁదగు గుణత్రితయ మి, వృనులకు నన్నిటికినొప్పు భాజన మగుచున్. 11

వ. సిద్ధర్షిపూజితమ్మును, సర్వపాపమ్ముమ్మును, గామమోక్షప్రదమ్మునునగు నయ్యంబిక
స్వరూపమ్ము వదించు నాలింపుము. మున్ను శతరూపాపతియును, సర్వచున్వంత
రాధినేతయును, బద్మపుతుండును నగు స్వాయంభువుండు తన తండ్రియగు ప్రజా
పతికి భక్తియుక్తుండై పరిచర్య సల్పుచుండ నతని కతం దీట్లనిమె. 12

క. తనయూ ! దేవ్యారాదన, మొనరింపుము దాన నీకు నొడఁగూడెడి సృ
ష్టిని నొనరించెడి శక్తి య, నిన స్వాయంభువుండు మిగుల నేమము దనరన్. 13

సృష్టి గావింపగోరి మనువు దేవీవరముగొనుట.

వ. జగద్యోనియగు నయ్యంబం గుణించి తపంబొనరించి యాద్యయు, మాయయు, సర్వ
శక్తియు, సర్వకారణకారణులును నగు నాపె నిట్లని సన్నుతించె. 14

క. జగతీకారణకారణ, మగణితము ప్రశస్తమగుచు నలరారెడి నీ
దగురూపము నిగమవచ, స్థగితంబని సన్నుతించు, దత్పరచుతిన్. 15

క. ఆయదాత్రి ! మహామరీ !, భయసంహారిణి ! శరణ్యపదశోభిని ! న
ర్వియతీంద్రభావ్య ! భవభయ, లయకారిణి ! విశ్రామదండలంచెద భక్తిన్. 16

సీ. ఎద్దానికతమున నీవిశ్వ మోతంబు , ప్రోతంబునగుచును బొదలుచుండు
నాద్యంతరహితమై యనవుమై, యేకమై , యెనఁగు నెయ్యది తేజ మెనకమెనఁగ
బ్రహ్మ సృష్టియు, హరి పాలనంబును, గిరీ , శ్వరుండు లయమ్మును సల్పుచుండు
తేజశ్చక్తి కృపఁజేసి; యిదియిటులుండ న , మృదుకైటభభయమ్ము మలయ భాత

గీ. యార్చుఁడై యేమహాభాగ నాశ్రయించె , నట్టి స్మృత్యాదిరాకృతివై, సుబుద్ధి
దాత్రివై, వేదగర్భవై తనరునిన్ను , సన్నుతించెద నాకుఁ బ్రసన్నుచగుము. 17

కా. అంబా ! నిన్నుఁదలంతు, నీపదములకా ద్యానింతు, నీనామ వ
ర్గం బేవేళ జపింతు, నీ కెద ననుస్కారంబుగావింతు, ని
న్నుంబూజింతు, భజింతు, నెల్లెడలవిందుకా, గందుఁ, బేర్కొందు, న
నుంబాటించి యుడింప, నన్నువిడువన్ దోసంబు నీకయ్యెడిగా. 18

. బ్రహ్మ వేదవిదియు, హరి లక్ష్మీవివాసంబును, బురందరుండు త్రిలోకాధిపతియు, వరుణుండు యాదోనాథుండును, గుజేరుండు నిధినాయకుండును, యముండు పరేతరాట్టును, నైఋతి రక్షస్సాస్వమియు, నెక్కతమ్మన నగుదు రట్టి త్రిలోక వంద్యువు, మహామంగళరూపిణిని నగు నీకు మాటిమాటికి వసుస్కారం బని సన్నుతించు స్వాయంభువునకుఁ బ్రసన్నయై, యంబ వరంబు గోచుకొమ్మనుడు నతండు నిరంతరాయమ్ముగఁ బ్రజాసృష్టి నీ యాజ్ఞఁ జేసి యలవడవలయు నావుడు నట్లయగునని వరంబిచ్చి వెండియు. 19

ఈ నాస్తోత్రము చదివెడి, మానవులకుఁ బ్రజయు విద్య మాన్యత ధనధాన్యానూనతకీర్తియు విజ, యానుగతియు సుఖము శక్తి యన్నియుఁగలుగుకా 20
ఆవి వలికి దేవి యంతర్దానంబు నందె. పదంపడి లబ్ధిపరుండగు నహ్మనువు తంద్రి కడకరిగి, మహాత్మా! నాకు నేకాంతంబగు స్థానం బొందిచ్చితివేని యయ్యెడనుండి నేను సృష్టిం బొనర్చుచు దేవేశ్వరని జన్మములచే యజించువాఁడ నావుడు విధాత తన మనమ్మున. 21

. ధర సకలాశ్రయ మది యి, వ్వరికిన్ గోచరముగాక వార్త్యంతర్భా
స్వరమై యొప్పెడి నిఁక నె, క్కరణిన్ సమకూర్చనేర్తుఁ గార్యం బకటా. 22

. ఆని వెండియు. 23

. ఎవని యాదేశమున నేను నిట్టి కృత్య. మునకుఁ బూనితి నాతఁ డమోమకక్తి
యాదిపూరుపుఁ డిప్పట్టునందు నాకుఁ, జేయు సాహాయ్యమును జింతసేయనేల? 24

నారాయణుండు వరాహమై భూమి నుద్ధరించుట.

. మరీచ్యాదులును మన్వాదులును బరివేష్టించఁ గొలుపుండి యిట్లు ధ్యానించు నవ్వీ
రించి నాసాగ్రమ్మునుండి యేకాంగుళ ప్రమాణమ్మున నొక వరాహంబు వొడమి
యంతన గిరిమాత్రంబై యత్యద్భుతం బొదవించుటయు నతండు మరీచ్యాదులం
గని యిట్లు తర్కించు. 25

. ఇది కడునచ్చుకంబగు నొకించుకయై జనియించి యంతలో
నెదిగి ధరాధరాభమయి యేవునఁబొల్పెడు విట్టివ్యాజ ము
న్నదియే జగమ్మునం దొకటనంచు వితర్కమొనర్చునంత ను
న్నదతరమాకరాకృతిఁ గనందగు నాభగవంతుఁ డల్లనకా. 26

- మ. తనదో ఘర్షురవిస్వనమ్మన దిశల్ తత్తన్మహాకోకముల్
మునులున్ దేవతలుఁ గలంగుగతి నేపునజూప వారందఱుఁ
ఘను నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తి సుతులన్ గావించి రత్న్యత్తమ
స్వనఱుక్కానుయజ్ఞార్వచోవితతి దిగ్భాగమ్ములన్ ముట్టఁగఁ. 27
- ఉ. వారల సన్నతుల్ విని కృపాపరఁ దిక్కిటిమూర్తి శీతలో
దారములైన చూపులను నయ్యమరావళి భీతి మాన్పి దు
ర్వారరయమ్మునన్ జలధివారిఁ జొరంబడు సంతఁ దత్సటా
క్రూరహతిన్ సహింపక బుగుల్కొను భీతి సముద్రఁ దిట్లనుఁ. 28
- గీ. దేవ : దేవేశ : తావకోద్దిర్బలంగి
కే సహింపంగఁజాల నన్నేలికొనుము
శరణు, శరణాగతత్రాణ : సదయహృదయ :
యను సముద్రుని మొఱ యల్లనల్ల వినుచు. 29
- వ. వెండియు నాయ్యాదిదేవుండు. 30
- క. జలచరజాలము మిటునటు, కలఁచుచుఁ, దజ్జలమునం దఖండరయమునన్
బొలుచుచు, నాఘ్రాణించుచుఁ జెలఁగించెగి బూమి నొక్కచెంతన్ గాంచెన్. 31
- క. అంతర్జలసంగతమును, జంతుసమాశ్రయము నగు రసన్ గని తన దం
ప్రాంతమున నెత్తె నక్కిటి, దంతి నళినిఁ బెరికిపట్టు దళ దోఁడంగఁ. 32
- వ. అయ్యెడ నయ్యజ్ఞ వరాహమూర్తిం గని విరించి, 33
- చ. అలరెడి వేడ్క నీవు దరనంతయు దంతశిరమ్మునందు ని
శ్చలగతి నిల్చ నయ్యదియు సామజపుష్కరభాగంగ్గున
త్రలలితపద్మినిగతి ముదంబిడెఁ జూచెడివారి కో మహా
బలవిలసచ్చరీర : సతభక్త : నమస్కృతి నీకుఁ గొల్పెరఁ. 34
- గీ. సృష్టిసంహరకారక : దుష్టదాన, నమదహరక : సర్వదేవమయతేజ :
మెనుక ముందును నీకు నే వేలకొఁది, మ్రొక్కు లొనరింతు నాకు నమ్మోదమిస్తు.
- క. నీ యాజ్ఞ కల్మి సృష్టిన, జేయఁగ నే శక్తియుక్తిఁ జెన్నొందితి. దే
వా : యెల్ల సురలు నీదు స, హాయమ్మనఁ గాదె యప్పుత మందిరి మున్నున్. 36
- గీ. ఇంద్రుఁడు త్రిలోకరాజ్యమ్ము నేలు, వహ్ని
పావకత్వమ్ము గొని యెల్ల వారలకును

నొసఁగు నాప్యాయనంబును, వెన జముందు

కలుషము లడంచు నీ వియోగమున దేవ :

37

1. వెండియు సూర్యచంద్రవరుణవాयుప్రభృతులును భవన్నియోగమ్మునన తత్తత్పదమ్ములఁ గృతకృత్యులై యొప్పుదురు. త్వదాజ్ఞాకారులలో నొక్కండగు నీశానుండు సర్వలోకైకవంద్యుఁడును, దక్కుంగల లోకపాలురకు పేవుండును, నెల్లరుద్రులకు విభుండునునై యెసఁగెడి; ననేతాదృశమహిమాధ్యుండవగు నీకు నమస్కారం; బని సన్నుతించు విరించి ననుగ్రహించి; యయ్యెడ కతిభీషణాకారమ్మున వచ్చి, మార్గం బరికిట్టు దుష్టాత్ము, హిరణ్యాక్ష గదాభగ్నశరీయం గావించి; తద్రక్తవంకదిగ్ధాంగుండై, యయ్యవని నయుదకంబుపై సవలీలగా నిలిపి, తన నికేతనమ్మునకుం జని, యద్దేవుండు సుఖంబుండె; నియ్యది ధరణ్యుద్ధరణం; బిక్కత వినువారలకు సకలకుభమ్ములును గలుగు నని చెప్పి యమ్ముని వర్యుండు వెండియు నారదున కిట్లను. ఆ ట్లద్దేవుండు వైకుంఠం బలంకరించిన పిదప బ్రహ్మ తన కొమరున కిట్లనియె.

38

ప్రియ వ్రత వంశ వర్ణనము.

2. తనయా! యి య్యవనిన్ వసించి ప్రజల౯ దత్తద్వికేషమ్ములొప్ప నయమ్మున్ దనారఁజేయుము, సురూపంబొప్పు సత్కన్యల౯ గని యవ్వారల యొగ్యులొ వరులకున్ గావంపుమీ పెండ్లి, యవ్వనజాతాక్షని యందుఁ జిత్తమిడి సదస్వంద్యస్థితిన్ బొల్పుమీ.

39

3. ఇట్లులేనిఁ బ్రజావృద్ధియు నీకు యశమ్మును వగునని నొడివి యతని సర్గమ్మున నియమించి విరించి తన ధామమ్మున కరిగె. అంత స్వాయంబువుండు ప్రియవ్రతోత్తానపాదులను మహాతేజస్కులగు నిరువురఁ గొమరులను, నాకూతిదేవహూతికా ప్రసూతులను మూగురఁ గొమిరెండుంగని, యందు నాకూతిని ఋచికిని, దేవహూతినిఁ గర్దమునకును, బ్రహూతిని దక్షిణకును నొసంగె; నందు ఋచికి నాకూతి యందు యజ్ఞఁడను నాదిపురుషుండును, గర్దమునకు దేవహూతియందు సాంఖ్యాచార్యుండగు గపిలుండు సుదయించిరి.

40

4. దక్షిణకును బ్రహూతి కుదయమునంది, రసమమతు లెందఱేనిఁ గన్యకలు వారి సంతతియకాదె యీ ప్రపంచమ్ముదేవ, మనుజుతిర్యగ్వికేషసమావృతంబు,

41

వ. స్వాయంభువమన్వంతరమ్మున భగవంతుండగు యజ్ఞుండు దేవగణ పరివృతుండై రాక్షసుల నడచి మనువు రక్షించె; మహాయోగియగు కపిలుం డాశ్రమవాసియై తల్లియగు దేవహూతికి నకలావిద్యానివర్తకంబు జ్ఞానంబుపదేశించి తాను పులస్త్యా శ్రమమ్మున కరిగె; నయ్యుపదేశంబు కాపిలశాస్త్రంబు. 42

క. ఈతఁడు సాంఖ్యాచార్యుం, డేతన్నామము దలంచు నెవ్వండవ్వఁ
డాతతమగు సాంఖ్యమునకు, నేతయు యోగమున మంచి నేర్పరియునగున్. 43

వ. అట్టి మహాయోగి కపిలాచార్యునకు వందనమ్ము లొనర్తు, నమ్మహాభాగుం డిప్పటి కిని జీవించియున్నవా, డియ్యది మనుకన్యావంశవర్తనం; బిది వినువారికిఁకుఁడొదర్కంబగు; నిఁక మను పుత్రాన్వయంబు విను మియ్యదియు వక్త్రశ్రోతృసుఖావహం బిమ్మునుపుత్రులు సర్వభూతసుఖవ్యవహారసిద్ధి పొంపె ద్వీపపర్వసముద్రాదివ్యవస్థ నొనరించిన ధన్యులు. 44

అ. వె. మనువు పెద్దకొడుకు జనకసేవాదరుం, ధనఘుఁ డతులమతి, ప్రియవ్రతుండు విశ్వకర్మ కూఁతు వినయాదికలిక బ, ర్హిష్మతిని వివాహ మెలమి నాడె. 45

వ. ఆతం డాపెయం దాగ్నేద్రేద్భుజిహ్వాయజ్ఞబాహుమహావీరరుక్మకుశ్రపుతపృష్ఠసవన మేదాతిధివీతిహోత్రకపులను బదుండ్ర వహ్నినామకుల గొమరులనుఁ నూర్జస్వతి యను కొండికయగు నొక కన్నియను గనియెఁ; బుత్రులందు గవినపసమహావీరులను మూగురు విరాగులై, పరమహంసాశ్రమపదస్థులై, యూర్వరేతస్కులై యాత్మ విద్యాపరిష్టాతులై నిస్సృహులై చెలంగి; రిదియిట్లుండ, నిఁక నొక భార్యయందు త్రమతామనరైవతులను మూగురు సుతు లదయించి మన్వంతరవ్రభువులై యొప్పి రవ్యాహతబలేంద్రియుండగు నప్రియవ్రతుండు పదునొకం దర్బుదమ్ముల కొలం పి జగంబుఁ బాలించె. 46

క. ఆతని ప్రభుత్వమునఁ గం, జాతాప్రోదయము లేవి నమయములఁ దమం
బాతతమగుటకు పైఁచక, “యీతీరే యోగబలము నెనసె యడంతుఁ. 47

వ. మత్ప్రభుత్వమ్మునఁ జీకటియుం గలుగునే!” యని యోజించి యోగబలమ్మున నాదిత్యనన్నిభంబగు తన యరదమ్ము నడుపంజేసి యేడుమార్లదాని వారించె. 48

సప్త ద్వీపోత్పత్తి శ్రమము.

ఉ. ఆరథనేమిరేఖ లవి యంబుదులై జగతికలహా
రోరుకరంబులై పొదలె, నొక్కటి కొక్కటి కంతరస్థమా

ధారుణీ ద్వీపమైతగె, నదశ్రము లంబుదులేడు గానఁడ

చ్చీరచితంబులెందు విలసిల్లెను ద్వీపము లేడుగా మహిళా.

49

వ. ఉత్తరోత్తరద్విగుణప్రమాణప్రమితంబులగు నీద్వీపమ్ములేడును గ్రమమ్మున జంబు
ప్లక్షశాల్యలీకుళక్రౌంచకాకపుష్కరంబులను నామంబులు గలయవి.

50

క. జెరేక్షునారంభి, క్షీరదధివద్దరసవిశిష్టములై చె

న్నారు సముద్రములివి పరి, భారతి ద్వీపములను గైసేయు నొగిన్.

51

వ. అందుఁ బ్రథమంబగు జంబూద్వీపంబు జెరసముద్రవేష్టితంబు; ప్రియవ్రతుం డిద్దా
వికిఁ దన మొదటి కొమరు నాగ్నిధ్రు రాజుగానొనరించె; విశ్వేదిసముద్రపరీవృతం
బగు తక్కుంగల ప్లక్షదీప్వీపపట్కమ్మునకు నివృణిహ్వది పుత్రపట్కమ్మును
నియమించి పదంపడి కొమిరె నుళనుని కిచ్చి పెండిలియొనర్చిన నాపెకు దేవయాని
జనియించె; నిట్లు కొమరులకు రాజ్యంబు విభజించి యతండు యోగమార్గాను
గతుండై యుండె.

52

క. నారదమునివరః భూవి, స్తారము వచియింతు వినుము జంబూద్వీపం

బారయ వర్తులము మహో, దారమునై లక్షయోజనాయతి నొప్పున్.

53

కు ల ప ర్వ త వ ర్ణ న ము.

వ. ఇందు నానాపర్వతానుగతమ్ముంగు నష్టమహాపర్వతమ్ములు గల తొమ్మిదిపర్వమ్ములు
నవనహస్రయోజనపరిమితమ్ములై యలరు; నందు దక్షిణోత్తరమ్ములు రెండును
ధనురాకారమ్ములు, నాల్గు దీర్ఘమ్ములు, చతురశ్రంబగు నిశాపృతపర్వంబు మద్య
పర్వంబు.

54

క. భూగోళఃమలకర్ణిక, నాఁగఁ దగి లక్షయోజనపరిమితంబై

శ్రీ గలిగి కనకగిరి యెం, తేఁ గొమరునఁ బొల్పు విందు ధీరవతంసా.

55

వ. ఆ గిరివరంబు శిరంబున ముప్పదిరెండువేల యోజనంబుల పరిమితయు, మూల
మ్మునఁ బదాంబుల యోజనమ్ముల ప్రమాణంబును, నదఃప్రదేశమ్మున మణియిన్ని
యోజనమ్ముం పరిమాణమ్మును గలిగియుండు.

56

ఆ. వె. తనదు నీయిలావృతమ్మున కుత్తర, మందు నీలనామ మమరుగిరియు

శ్వేతమనెడి గిరియు శృంగవద్గిరియు న, వధివిశేషబోధ వజ్రఁజేయ.

57

వ. వెండియు నిక్కొండలు మూడును య్యకహిరణ్మయకురుపర్వమ్ములఁ గ్రమమ్ముగ

నొప్పి మర్యాదావ్యంజకమ్ము లగుచున్న : వియ్యవి ప్రాగాయతమ్ములును, సుభ
యతఃజేరోదధ్యపధికమ్ములును, ద్విసహస్రయోజనపరిమితమ్ములును, గ్రమమ్ముగఁ
బూర్వపూర్వంబుఁన్న నుత్తరోత్తరంబు దశాంశాధిఃదీర్ఘమ్ములును, వానానదనదీ
యుతమ్ములును నై యొప్పు. మఱియు నీయిశావృతవర్షమ్మునకు దక్షిణమ్మున నిషద
హేమకూటహిమాలయమ్ములు నయుతయోజనపరిమితమ్ములును బ్రాగ్విస్తీర్ణమ్ము
లునై వఱులు. 58

గీ అనుఁ : హరివర్ష కింపురుషాఖ్యవర్ష. భారతాభిఖ్యవర్షముల్ పరఁగఁ జేయు
నీగిరులు మూఁడు మర్యాద నెనఁగఁజేసి, వినుము వెండియు నయ్యిశావృతమునకును
వ. పశ్చిమమ్మున మాల్యవంతమ్మును, బూర్విమ్మున గంధమాదనమ్మును నీలనిషద
గిరులదనుక వ్యాపించి, ద్విసహస్రయోజనాయామమ్ములై, మర్యాదాకారకమ్ములై,
తేతుమాలాఖ్యభద్రాఖ్యవర్షమ్ముల నలరు; మఱియు మందరమ్మును మేరుమంద
రమ్మును, సుపార్శ్వమ్మును, గుముదమ్మును, నను నిగ్గిరులు మేరుపాదమ్ము
లియ్యవి యోజనాయుతవిస్తారోన్నాహమ్ములై కనకగిరికి నబదిక్కుల నవష్టంభ
మ్ములై యొప్పు; విష్వర్వతమ్ములయందు నేకాదశశతయోజనోచ్చ్రాయమ్ములును.
దావద్విటపవిస్తారమ్ములును, శతయోజనపరిణాహమ్ములునునగు చూతజంబూకదం
బన్యగ్రోదమ్ములు తేతుశోభనొప్పారుచుండు. 60

గీ. క్షీరమద్విక్షునీంవిస్తారములగు, మడుఁగు లొక నాల్గు చెలఁగు నమ్ములల యందుఁ
దద్రసస్పర్శనము దేవతలకు నయిత, మెనగఁ జేసెడి నైశ్వర్య మెంత యేని. 61

వ. మఱియు నగ్గిరిచతుష్కమ్మునఁ గ్రమమ్మున నందన చైత్రరథవైభ్రాజసర్వభద్రమ్ము
లను దేవోద్భావమ్ములు చెలంగు. 62

క. ఉపదేవగణమ్ములు గా, నపు సోయగ మలర సుతులొనర్చఁగ, సుర లె
ల్లపుడు నచట విహరింతు ను, ఖపదవి మదిఁగోరి యాశ్మకాంతానుగులై. 63

వ. వెండియు నమ్మందరస్థంబగు చూతవృక్షమ్ము వివంమ్మునుండి యేకాదశశతయోజ
నావధికమ్ములై, గిరిశృంగమ్ముల్ నాడగు, ఫలమ్ము లమ్ముతరసన్యండులై యెల్ల
పుడుఁ బడుచుండు. 64

చ. దరఁ బడి బ్రద్దలై యవియు తత్ఫలజాతమునుండి జాఱు మే
టిరస మదెల్లఁగూడి ప్రకటికృతశోణవిశేషకాంతివి

స్ఫురితధిగంతరాశమయి పొల్పెను దా 'నరుణోద' యన్న పే
ర్కము వెలుంగునట్టి నదిగా సురదై త్యముసింద్రసేవ్యమై.

65

ఉ. ఆ నది యొడ్డునందు నరుణాఖ్య నెసంగెడి శక్తియుండు, న
మ్మానిని, నయ్యనంతగుణమండిత, నవ్వరదాత్రి నెల్లరుకా
ద్యానముచేసి పూజలిడి తత్కృపఁగాంతు రరొగభావ, మ
మ్లానయశఃకలావిభవమాన్యతలాదిగ నెల్ల సంపదల్.

66

వ. మఱియు నజ్ఞనని యాద్యయనియు నతులయనియు ననంతయనియుఁ బుష్టియనియు
సీశ్వరమాలినియనియు దుష్టనాశకరియనియుఁ గాంతిదాయనియనియు స్మరింపం
బడు; నేతదంబాపూజాప్రభావమ్మునన జాంబూనద ముద్బవించెఁ; దద్విధంబు
మున్ను వివరింతు నరుణోదాప్రభావం బింకను గొంతకలదాకర్ణింపుము.

67

ఉ. మందరమందుఁబుట్టి సురమాన్యత గాంచి యిళావృతంబుఁదా
బొందెడి సీనదీయురము పూర్వదిశాభిముఖంబుగాఁగఁ ద
ద్బిందువిశేషయోగమున దేవిశరీరము తత్సఖీమణి
బృందశరీరమున్ మిగులఁజేళలమై యలరుకా సుగంధియై.

68

క. వీరల శరీరములఁ జె. న్నారు పరీమళమునందు నవిలుఁడు గంధో
దారంబుగ నొనరించున్, దారుణి దళయోజనముల దమక ముసింద్రా :

69

గీ. మేరుమందరమను గిరిమీదనున్న, యట్టి జంబూనగమ్మున నలరు పండ్లు
దంతి తుల్యమ్ములై ధరఁ దద్దయుఁ బడి, పగిలి జంబువనెడినదిఁ బరఁగఁజేసె.

70

వ. ఇగ్గిరియందుఁ బొడమిన యిన్నది దక్షిణాభిముఖమ్ముగా నిళావృతమ్మునఁ బ్రవ
హించుచుండు, నేత తీరమ్మున జంబూఫలరసాస్వాదతుష్టయగు 'జంబూదిని'
యను మహాశక్తిగల; దాపె తత్సమీపవర్తులగు దేవనాగర్షిరక్షాప్రభృతులకునెల్ల
బూజ్యయై, రోగనాశినియై, విష్ణుహారిణియై; కోకిలాక్షి, కామకళ, కామపూజిత,
కఠోరవిగ్రహ, ధన్య, నాకిమాన్య, గభస్త్రిని యను నామమ్ములచే నెల్లరకు జప
సీయయై యలరు.

71

క. జంబూనది యొడ్డుల ప, జ్ఞం బెరిగెడి మృత్తు తద్రసప్లవమై హే
మంబై జాంబూనద నా, మంబున భూష్యమయి యొప్పు మానవతులకున్.

72

వ. ఈ మృత్తికకు వాయ్వర్కయోగమ్మున నిట్టి దళ వాటియి; నియ్యది దేవతలు
స్వస్వోచితభూషణంబు లొనరించుకొని ధరింతురని వెండియు.

73

గీ. మహితము సుపార్శ్వ మనియెడి మల నలరు క

దంబవృక్షంబు తత్కౌటరంబులందు

పంచదారలు పుట్టి యప్పర్వతమునఁ

బడి యిళావృతవశ్చిమభాగ మొలయు.

74

క. ఆవి మధుమయములు తదనుభ, వనిశేషము వినుము దివిజనర్గము తత్సా

నవిధిం బొదలుటఁగాదే, యవిరళపరిమళయుతమ్ములగుఁ దన్ముఖముల్.

75

ప. మఱియు నవ్వారి ముఖమ్ముల పరిమళమ్ము వహించు వాయువు శతయోజనమ్ముల
దనుక భూమిని సువాసనాయుక్తమ్ముగ నొనర్చుచుండు ; నయ్యెడ దేవపూజ్యయు
మహోత్సాహయుఁ, గాలరూపయు, మహాననయు, గర్మఫలదయుఁ, గాంతారగ్రహ
జేశ్వరియు నగు “ధారేశ్వరి” యను శక్తి వసియించు; నాపె కరాళదేహ యనియు
గాలాంగి యనియుఁ, గామకోటిప్రవర్తినియనియు నామత్రయమ్మునఁ బూజించు
వారలకు భుక్తిముక్తు లొసంగు ; వెండియుఁ గుముదమ్మునఁ బొడమిన శతబల
నామకవటవృక్షంబు స్కందమ్ములనుండి గోముఖనదమ్ము లప్పర్వతమునఁబడి
పయోదధిమధుపుతగుడాన్నాంబరాదుల చేతను శయ్యాసనాభరణాదులచేతను,
దులఁదూఁగుమఁ దత్రత్కులకుఁ గామదుఃఖమ్ములై యలరు నియ్యవి యుత్తరేణా
వృతమ్మునఁ బ్రవహించుచుండు నియ్యెడ.

76

సీ. నీలాంబరంపు వన్నెలుగొల్కు నెలనాఁగ , నీలాలకమ్ముల నెగడుచాన
స్వర్గవాసులకెల్ల వరములిచ్చు నెలంత , రాద్రపక్తంబు పరఁగెడి వెలఁది
మత్తమాతంగగమన మొప్పెడి పడంతి , యత్యంతమాన్యత నలరుకలికి
యొప్పమీఱెడి మదనోన్మాదినియును, మా , సప్రియాంతరయు, మానాప్రియయును

గీ. మారపూజితయును, మారమాదినియును , మారవేగధరయును, మయూరపరరు
గాఢ్య, శిఖివాహ, గర్భభు వనెడినామ,ములను నద్దేవిఁ బూజింప యుచములొదవు.

ప. అయ్యంబ మీనాక్షియనఁబరఁగు. వెండియు నానదమ్ముల రసప్లువయోగించువార
లకు పరిపలితలక్షణమ్మును, గ్లమప్సేదాది దొర్గంధ్యమ్మును, శీతోష్ణవాతవైవర్ణ్య
మ్మును, జరామయ భృతియును, బ్రమంబును, ముఖోపప్లవమ్మును, దక్కుంగల
యాపదలును బొరయవు ; వారలెల్లప్పుడును నవ్యాహతసుఖంబు లనుభవించురు.

గీ. మఱియు మేరువునకుఁ బుట్టునులలు పదియు

దొమ్మిదియుఁ గల వియ్యవి తోయజంపుఁ

గర్జికయనంగ నయ్యెడఁగ్రాలుఁ జూట్టు

వెలయు వర్వతముల పేళ్ళునినుము మోవి :

79

వ. కురంగంబును, గురగంబును, గుసుంభంబును, వికంకతంబును, ద్రికూటంబును, శిశిరంబును, బిజంగంబును, రుచకంబును, నిషదంబును, శీతీవాసంబును, గపిలంబును, శంఖంబును, వైడూర్యమ్మును, జౌరుదియును, హంసమ్మును, ఋషభమ్మును, నాగమ్మును, గాంజరమ్మును, నారదమ్మును ననునివి తన్నామంబులు. వెండియు మేరువునకుఁ దూర్పున నష్టాదశసహస్రయోజనాయతియును, ద్వీపసహస్రయోజనోన్నతియును గలిగి జతరదేవకూటమ్ములను రెండు గిరు లుత్తరదిగ్వాప్యప్రమ్ములును బిక్కిమమ్మున నతివిస్తృతమ్ములగువవమానపరిమాత్రమ్ములు దక్షిణదిగాయతమ్ములును, దక్షిణమ్మునఁ బ్రసిద్ధమ్ములగు కైలాసకరపీఠమ్ములను మహావర్వతమ్ములు ప్రాగ్దిక్పరిపూర్ణమ్ములును, సుత్తరమ్మునఁ ద్రిశృంగ మకరింబులు పశ్చిమదిక్పక్తంబులునునై పొదలు. 80

గీ. మేరు శీర్షమ్మున నెనంగు సారసోద్భ. వుండు నివసించెడి పురంబిఖండగరిమ
నద్ది పదివేలయామడ నమరుననియు, గనకమయమనియును బుదజనుల మతము.

వ. ఈపురమ్ము ననునరించి చుట్టును నష్టదిక్పాలకుల పురమ్ములుండు నయ్యవి సార్దనేత్ర సహస్రయోజనవ్రమితమ్ములును, గనకమయమ్ములుననని యెఱుంగునది. మనోగతియు నమరావతియుఁ దేజోవతియు సంయమనియుఁ గృష్ణాంగనయు శ్రద్ధావతియు గంధవతియు మహోదయయు యశోవతియు ననునివి క్రమంబుగ బ్రహ్మాంధ్రాదులు వసించు పురంబులపేర్లు. 82

సీ. యజ్ఞసంజ్ఞాండగు హరి కాలిబొటవేలి • కొనగోటి త్రాకునఁగూరినట్టి
యందోర్వరంధ్రంబునం దుదయించి దోయి • మస్తకమ్మునకుఁ గ్రమమనదిగ్గి
యఖిలలోకమ్ముల నమహారిణియటంచుఁ • గడుఁ బ్రసిద్ధిపహించు గంగఁపెద్ద
కాలమ్మునకు ఋషిగణమును ద్రువుఁడును • వసియించు నవ్యిష్టపదమునుండి

గీ. చంద్రమండలమొంది యచ్చటను వెడలి • బ్రహ్మపురమునఁబడి నాల్గుభాగములయ
నాల్గు దెసలకు వ్యాపించి నదులకెల్లి • నాథుఁడయి యొప్పు న య్యుదనన్వంతుఁగలసె

వ. అందు మొదటిదియగు సీత బ్రహ్మసదనమ్మునుండి కొన్ని గిరివరమ్ము లతిక్రమించి గంధమీదన శిఖరమ్మునంబడి. భద్రాశ్వవర్షమ్మునఁ బ్రవహించి తూర్పుసముద్రమ్ముననుఁ రెండవదియగు చక్షి వటనుండి మాల్యవచ్చృంగమ్మునకు వచ్చి, కేతుమాల వర్షంబుకొచ్చి, పడమటి సముద్రమ్మునను ; మూడవదియగు నలకనంద నానవన

గిరి దుర్గమ్ములు దొరఁగి యతిరయమ్మున భారతవర్షమ్ము చొచ్చి దక్షిణసముద్రమ్ము నను ; నాలవదియగు భద్ర బ్రహ్మపదమ్మునుండి శృంగవద్గిరికి యుత్తరకురు దేశమ్ములు సొచ్చి, యుత్తరసముద్రమ్మునను గలయు. 84

గీ. మేరుమందరసంభూతి మెలపు మీఱు, విమల నదములు నడులును వేలికొలఁది కలవు; వెండియు నీ వర్ష గణమునందు, భారతాభిఖ్య వర్షంబు పరమమండ్రు. 85

భారతాదివర్షవర్ణనము.

వ. ఇయ్యది కర్మక్షేత్రంబు, తక్కుంగల యెన్నిది వర్షంబులును భోగప్రధానమ్ములును భూలోకస్వర్గమ్ములును నగుట స్వర్గద్యుతులగువారు పుణ్యశేషం బనుభవించ నయ్యెడ నుదయింతురని వెండియు, 86

ఉ. అందలి పూరుపుల్ దశసహస్రసమాయుషులై . గజాయుతం బుం దిగఁద్రొక్కు లావొలసి పుణ్యులు వజ్రశరీరులు, మహా నందులు, దేవతల్యులు కనత్సుకశత్రసుపుత్రమిత్రభూ తిందగువారునై సుఖగతిం దులదూఁగుచు మందురెప్పుడు. 87

వ. ఆ యీ వర్షాష్టకమ్మునం దెప్పటికినిఁ ద్రేతాయుగసమంబై కాలంబు వఱలుచుండు నని వెండియు, 88

క. ఈ వర్షమ్ముల నెల్లెడ, దేవతలతిభక్తికలిమిఁ దివిరి త్రిజగతీ పావనియగు జగదంబకుఁ, గావించురు జపతపము లబండశ్రద్ధన్. 89

చ. ఋతువుల నెల్లెడన్ సుమపరీతములౌ వనముల్, గిరిప్రపా త తతసరోవరమ్ములు పతత్రికులాకులముల్ మహోత్సలా న్వితములు స్వచ్ఛనీరము లవింద్యములౌదరులు, జెలంగు భారతవర్షముల్ మిగుల రమ్యములౌ విహరించు వారికిన్. 90

క. భగవంతుఁ డాదిపురుషుఁడు, జగదేశాధ్యుఁడగుచు జగదంబాపా దగత మనస్కత నవవ, ర్షగతుండై యుండునెపుడు సంయమిపర్యా. 91

గీ. అనఘ ! విను మిశావృతమునయందు భవుఁడు పద్మజాఙ్గీర్ష్యపుఁడు తన పడఁతి దక్క నొడ్లు నెవ్వరు లేకుండ నుండు; నచొలు ద్రొక్కరెవ్వరు శావంబు దొడరుకతన. 92

వ. కొండొక కారణమ్మున భవాని యయ్యెడకువచ్చిన పురుషులకు శ్రీత్వంబు గలుగు నని శపించె; నయ్యెడ ననేకసఖినమేతయగు బార్యతోగూడి వసించుచు శంక రుండు సంకర్షణు నెల్లప్పుడు తత్ప్రీతికరమ్ములగు మంత్రతంత్రమ్ముల నారాధించు. వెండియు భద్రాశ్వవర్షమ్మున ధర్మపుత్రుండగు భద్రశ్రవుండును దద్వంశ్యులును వలయగ్రీవపదాంకితమ్మగు నద్దేవుమూర్తిని ధ్యానావాహనాదికమ్ముల నర్చింతురు. మఱియు హరివర్షమ్మునఁ బ్రహ్లాదుండు యథాపూర్వంబుగ నరసింహఁ బూజించుఁ, గేతుమాలమ్మున స్మరరూపధారియగు నద్దేవు నా యామంత్రాదికమ్ముల భగవతియుఁ దద్వర్షనాయకయు నగు లక్ష్మీ కొనియాడు; రమ్యకవర్షమ్మున మత్స్యాకారమ్మగు నద్దేవుమూర్తిని మనువు స్తోత్రాదికమ్ముల జపించుచు, హిరణ్మయ వర్షమ్మున సూర్యుండు కూర్మాకారుండగు నద్దేవు ననేకభంగుల యజించు, సుత్తరకురుదేశంబుల నద్దేవుండు వరాహరూపమ్మునఁబొందె. భూమి తత్ప్రీతి కరంబులగు మంత్రాదికమ్ముల నయ్యనము స్మరించు.

93

క. కింపురుషవర్షమునఁ దా, నింపారెడి దాశరథి; కపీంద్రుండెపుడున్
'మాంపాహి' యనుచుఁ గనదను, కంపాకరు నతవి నుతుని గావించుడగన్. 94

క. భారతవర్షము నందుఁ, నారాయణుఁ డనెడిపేరునన్ నేనుండుఁ
నారద! నీచేత ముదం, బారం గొనియాడఁబడుచు నవహితమతిన్. 95

క. భారతవర్షమ్మునఁ జె, న్నారెడి కైలములు నదులు నవహితమతినో
నారద! వినుమని వెండియు, నారాయణుఁ డానతిచ్చె నది యెల్లన్నన్. 96

వ. మలయమ్మును, మంగళప్రస్థమ్మును, మైనాకమ్మును, ద్రికూటమ్మును, ఋషభమ్మును, గూటకమ్మును, గోల్లమ్మును, సహ్యామ్మును, దేవగిరియును, ఋష్యమూకమ్మును, శ్రీకైలమ్మును, వేంకటాద్రియు, మహేంద్రమ్మును, వారిధారమ్మును, వింధ్యమ్మును భుక్తిమంతమ్మును, ఋక్షపర్వతమ్మును, బారియాత్రమ్మును, ద్రోణమ్మును, జిత్రకూటమ్మును, గోవర్ధనమ్మును, రైవతమ్మును, గకుభమ్మును, నీలపర్వతమ్మును, గౌరముమ్మును, నింద్రకీలమ్మును, గామగిరియును, మఱియుఁ గొన్ని ధరాధరమ్ములును నసంఖ్యమ్ములుగా నొప్పెడి; నా యీ పర్వతమ్ములఁ బొడమిన నదులువేలకొలది గల వని యెవ్వ యనినఁ, దామ్రపర్ణియుఁ, జంద్రవశయుఁ, గృతమాలయు, వటోదకయు, వైహంగ్యనియు, గావేరియు, వేణయు, బయస్వినియు, తుంగభద్రయు, గృష్ణవేణియు, శర్కరావర్తకయు, గోదావరియు, భీమరథియు, విర్వింధ్యయుఁ, బయోష్టియుఁ, దాపియు, రేవయు, సరసయు, నర్మదయు, సంస్కతియుఁ, జర్మిణ్య

తియు, సింధువును, నందశోణమ్ములను మహానదమ్ములును, ఋషికుల్యయుఁ,
 ద్రిపామయు, వేదస్మృతిమహానదియుఁ, గౌళియు, యమునయు, మందాకినియు,
 దృషద్వతియు, గోమతియు, శరయయు, రోధవతియు, సప్తవతియు, సుషోమయు,
 శతద్రువును, జంద్రభాగయు, మరుద్వృధయు, వితస్తయు, నసిక్నియు, విశ్వయు
 నను వియ్యవి పానావగాహనదర్శనోత్క్రిస్తనమ్ములచేఁ ద్రివిధపాపమ్ములహరించు.
 ఇయ్యెడ జనించువారలకు నిహవరసుఖమ్ములు కరతలామలకమ్ములగు ; నియ్యది
 యెల్లవర్షమ్ములకుఁ దలమానికంబని వెండియు, 97

ఉ. ఈయెడ జన్మమెత్తు నరులెంత మహాత్ములొ : యాద్యుడైన నా
 రాయణు పాదపంకజపరాగము దీన నెనంగు, నియ్యెడఁ
 బాయక సన్యసించి హరివాసమొకింతన పొందవచ్చు, నొం
 డేయదియేని గమ్యమిట ; నెయ్యది దీనికిఁ దుల్యమైతగుఁ. 98

క. వైకుంఠకథాసుధయును, లోకోత్తరులైన నాథులును జన్మములున్
 లేకుండిన నది సాజె, న్నాకంబేనియును విడువనగు సుజనులకున్. 99

క. ఇయ్యెడ జన్మంబందిన, యయ్యలకుఁ బునర్జనంబు నందంబనిలే ;
 దయ్యలము లెల్లవారికి, నెయ్యమ్మునఁ బూజ్యులగుచు నెగడుదురెపుడుఁ. 100

ప్రజ్ఞాదిద్వీపవర్ణనము.

ప. అవి బహుభంగుల నీ భారతవర్షమాహాత్మ్యమ్మును స్వర్గగతులగు దేవగంధర్వాదు
 లగ్గింతురు. వెండియు జంబూద్వీపంబునకు నెనిమిది యుపద్వీపములుగల; పయ్యవి
 హయమ్మును వెదుకంజను సగరపుత్రులకతనఁ గల్గితమ్ములయ్యెఁ ; దన్నామ
 మ్ములు స్వర్ణప్రస్థమ్మును, జంద్రశుక్రమ్మును, నావర్తనమ్మును, రమాణకమ్మును,
 మందరమ్మును, హరిణమ్మును, బాంచజన్యమ్మును, సింహళమ్మును ననఁదనరు;
 నిందు సింహళమ్మునకు లంకయును నామాంతరంబుగల, దిఁకఁబ్లజ్జాదిద్వీపమ్ములు
 వివరించెద. ఈ ద్వీపమ్మును బ్రియవ్రతపుత్రుండగు నిద్ధతిహ్వాం దేడు వర్షమ్ము
 లుగ విభజించి తన కొమరులకిచ్చిన నివి తన్నామమ్ములఁ బ్రసిద్ధమ్ములయ్యెఁ;
 శివయవసభద్రశాంతజేమాచ్యుతాభయ నామకమ్ములగు నీయేడు వర్షమ్ములయం
 దును మణికూటవజ్రకూటేంద్రసేనజ్యోతిష్మత్కువర్ణపారణ్యస్థీవమేఘమాలమ్ములను
 నేడు గిరులును; నరుణయు, పృష్ఠయు, నంగిరసియు, సావిత్రియు, సుప్ర

భాతయ, ఋతంభరయ, సత్యంభరయ నను నన్నియ నదులును నెసంగు చుండు. 101

క. పై నదులఁ దానమాడిన, మానవులకు వానిఁజూచు మనుజులకును బా పానుగతి సమసి యుత్తము, లై నెగడుట దొడరు వార లలఘుచరిత్రుల్. 102

ప. వెండియు నీ ద్వీపమున హంసపతంగోర్వాయనసత్కాంగమ్ములను నాల్గు వర్ణంబులు; తత్తద్వర్ణసంభవు లందఱును సహస్రాఽయుఃప్రమాణులును, సూర్యోపాసకులును, సహజాయురింద్రియోజోబలబుద్ధులును నై నెగడుదు; రీ ద్వీపమ్ము నావరించి యెల్లెడ నిక్షేపముద్రంబు వజ్రులు; నింతకు ద్విగుణప్రమాణంబగు శాల్మలీద్వీపమున శాల్మలీవృక్షం బెసంగు, నీయది ప్రమాణంబునఁ బ్లక్షవృక్షమ్మునకు నదృశం; బీద్వీపమ్మునకు సురాసముద్రంబు పరిభాషితంబై యొప్పు. 103

గీ. వక్షలకునెల్ల రాజు ప్రబలుఁడు గరుడుఁ, డన్నగమున వసించుఁ; భియవ్రతాత్మ జుండు పాలించు యజ్ఞభాహుండు దీని, నిందుగల వర్ణములు విను మిద్దచరితః :

ప. సురోచనమ్మును, సౌమనస్యమ్మును, రమణమ్మును, దేవవర్షమ్మును జారిభద్రమ్మును, నాప్యాయనమ్మును, నవిజ్ఞాతమ్మును నను నీ వర్షమ్ములయందు సరస, శతశృంగ, వామదేవ, కందక, కుముద, పుష్పవర్ష, సహస్రశ్రుతులను నేడు పర్వ తమ్ములును, ననుమతియు, నినీవాలియు, సరస్వతియుఁ, గుహాపును, రజనియు, నందయు, రాకయు నను నన్నియ నదులును జెలంగు; వెండియు నీ ద్వీపమ్మున నెల్లెడ శ్రుతధర, వీర్యధర, వసుంధర, రేఘంధర నామకంబగు వర్ణచతుష్టయంబు పొల్పు, నిందలి ప్రజలు చంద్రోపాసకులు 105

గీ. ఈ సురోదధి కన్న మఱింతయైన, నేతి సంద్రమ్ముచేతఁ బరీతమగుచు నేపుష్పైఁ జెన్నలరు కుశద్వీపమందు, సాంద్రఘాసోజ్జ్వలము కుశస్తంబమొప్పు.

ప. ఈ ద్వీపాదివాయకుండు ప్రియవ్రతాత్మజుండగు హిరణ్యరేతుం; డతండు వసు, వసుదాన, దృఢదచి, నాభిగుప్త, స్తుత్యవ్రత, వివిక్త, దేవకులనుకొమరుల కేఱు రకును నీ ద్వీపం బేడు భాగమ్ములుగఁ గావించి యెసఁగె; నిందు నవదినిర్ణాయ కములై చక్ర, చక్రశృంగ, కపిల, చిత్రకూట, దేవానీ, కోర్వరోమ, ద్రవిణమ్ము లను నేడు గిరులును; రసకుల్యయు, మధుకుల్యయు, మిత్రవిందయు, శ్రుతవిం దయు, దేవగర్భయు, పృథ్వ్యుత్తను, మంత్రమాలికయు నను నన్నియ నదులును నలరు; డద్వీపవాసు లెల్లరును నీ నదుల యుదకమ్ముపయోగించుచు సుఖమ్మునం

బొదలుదురు ; కుశల, కోవి, దాభియుక్త. ఈలకనామకమ్ములగు నాల్గు వర్ణమ్ములయ్యెడ నెనఁగు. వారలెల్లరు నగ్నిదేవు నారాధింతురని వెండియు. 107

గీ. పాలసంద్రమ్ము చుట్టును బరిధవిల్ల. మానమితకు రెట్టియై మలయఁ గ్రౌంచనామకము ద్వీపమొప్పు నీ నామ మిచటఁ. గ్రౌంచవర్మత సంస్థితకతనఁ గలిగె.

క. హరసుతుఁడు గుమారుండి, గిరికుక్షిం బగులనేయఁ గృపమీఱఁగ నవ్వరుఁఁడు క్షీరోదధిరస, పరిష్కృతింజేసి ప్రోచఁ బదసడి దీనిఁ. 109

ప. ప్రియవ్రతు కొడుకుమృతపుష్పండ్రిద్దానిఁ బాలించుచు నేడుభాగమ్ము లొనర్చి యాచు. మధురుహ, సుధామక, మేషవృష్ట, భ్రాజిష్టు, లోహితార్థ, వనస్పతి నామకంబగు తనపుత్రసప్తకంబున కిచ్చిన నవి తత్పుత్రనామంబుల యథాపూర్వంబుగ బ్రసిద్ధంబులయ్యె ; నియ్యెడ శుక్లదర్మమానభోజనోపబర్హణనందనందనసర్వతోభద్రనామకమ్ములగు నేడు గిరులును, నభయయు, నమృతౌషయు నాచార్యకయుఁ దీర్థవతియు వృత్తిరూపవతియు శుక్లయుఁ బవిత్రవతియు నను నన్నియు నడులును నలరు; పీవిజలంబు పవిత్రంబును రుచ్యంబునునైయుండు, నిందలి వర్ణమ్ములు పురుష ఋషభ ద్రవిణ దేవకనామంబులు, తత్సంభూతులు వరుణోపాసకులు. వెండియు నీ ద్వీపమ్మున కవల దధిసముద్రపరివృతమ్మును, ద్వాత్రింశల్లాక్షసంఖ్యాకయోజనాయాచుమ్మునునగు కాకద్వీపమ్మురాజిల్లు; నియ్యెడ కాకమహీరుహంబుండుకతన దీనికి నామంబు గలిగె. 110

క. సౌగంధగు నీద్వీపమ్మున, కగణితగుణగణ్యుఁడగు ప్రియవ్రతజుఁడుదానెగడుఁ మేధాతిథి విభు, తగలిగి సుకసప్తకంబొదవె నీతనికిన్. 111

ప. ఆమ్మేధాతిథి స్వపుత్రనామప్రసిద్ధమ్ములగుగతి నేడు భాగమ్ములొనర్చి యియ్యది వారి యధీనంబొనరించి తాను యోగాక్రితుండయ్యె; బురోజప మనఃపూర్వ జయ పవమానక ధూమ్రావీక చిత్రరేఫ బహురూప విశ్వదృగలిఖ్యులు తత్పుత్రు; లియ్యెడను యథాపూర్వంబుగ నీశానోరుశ్యంగబలభద్ర శతకేసర సహస్రస్రోతక దేవ పాల మహాసనమ్ములను మర్యాదాగిరు లేడును, ననఘయుఁ బ్రథమయు నాయుర్దయు సుభయస్పృష్టియు నవరాజితయుఁ బంచపదియు సహస్రస్రుతియు, నిజ ధృతియు నను నన్నియనడులును గలవు. వెండియు నిందు సత్యవ్రత క్రతువ్రత దానవ్రతానువ్రత నామకంబు వర్ణచతుష్టయంబు బొలుచు, నీవ్రజలు వాయుదేవోపాసకులు, దీనికవల నింతకు రెట్టియగు ప్రమాణంబుగల పుష్కరద్వీపంబు కుద్ద

సముద్రపరివృతంబై తనరు. ఇయ్యెడ నగ్నిచూడానిభమ్ములగు స్వర్ణవక్రమ్ములచేఁ
బొలుచు పుష్కరమ్ముగలఁ దియ్యబ్జంబు భగవంతుండగు విరించికి నాసనంబిది
లోకగురునిచే సర్వలోకసమృక్షచేఁ గల్పింపఁబడియె. ఈ ద్వీపమ్మునం దర్వాచీన
పరాచీన వర్షంబులకు నవధినిర్ణాయకంబై మానసోత్తరంబను పర్వతం బయితయో
జనసమ్మితోచ్చాయాయామంబు వఱలు. 112

ఉ. ఈ నగమంద నత్తెసల నిండ్రుఁడు లోనగునట్టి ది క్తపే
శానుల పట్టణమ్ములు పొసంగు నుమేరువు చుట్టివచ్చు నా
భానుని వర్తనం బివటఁ బాల్చుడు వత్సరరూపపత్ర మి
చ్చోనెసఁగుఁ బవలోనిశయుఁ జొప్పడునట్లు పరిబ్రమించుచుఁ. 113

లోకా లోక పర్వత వర్ణనము.

వ. ఏతత్పాలకుండగు వీతిహోత్రుండు రమణదాతకులను తనకొమరుల కిరువురకును
దన్నామకంబగు వర్షవర్షయం బొసంగి యన్నలంబోలి తాను భగవత్పదభక్తి తత్ప
రత్వమ్మునందె; నీ వర్షమ్ములఁ బ్రజలు బ్రహ్మరూపియగు పరమేశ్వరు యజింతు;
రీ ద్వీపమ్మున కవల లోకాలోకగిరి వఱలు, నియ్యది లోకాలోకంబుల కంతరాళ
మ్మునఁ గల్పింపఁబడు క్షతన దీని కీ నామంబుగలిగె; మేరువు మొదలు మాన
సోత్తరమ్ము దుదగాఁగల మధ్యప్రదేశమంతయు శుద్ధకాండనఘనమ్మును దర్పణ
తుల్యమ్మును నగు కతన నయ్యెడ నే వదార్థమ్మును నంకురింపకుండుటంబట్టి యది
సర్వప్రాణిసృష్టయందు; వెండియు నిగిరి యీశ్వరుచేఁ ద్రిలోకాంతగతం
బగునట్లు సృజింపఁబడి తన కతన సూర్యాదిద్రువాంతమండలదీప్తు లర్వాచీనంబు
లగునపుడు త్రిలోకవ్యాప్తంబులయ్యును బరాచీనంబులగు నెడల నట్లు కాకుండుట
సందించుచుండు, నిద్దావి ప్రమాణంబు పంచాశతోపయోజనపరిమితంబగు
భూమండలంబునఁ జతుర్థాంశంబై యుండు. 114

గీ. కమల సంభవుఁ డిష్పర్వతమున నాల్గు, దెసల దిగ్గజముల నిల్పె న్నమబలన
మేతముల, నిగ్గజమ్ముల యెల్లలోక, సంస్థితికి హేతువులు వాని సంజ్ఞ వినుము. 115

వ. ఋషభమ్మును, బుష్కరచూడమ్మును, వామనమ్మును నపరాజితమ్మును నప్సి చెప్పం
బడు, స్వవిభాతులగు నిగ్గజంబులకు బలాంబునొసంగుచు సిద్ధ్యప్తకోపేక్షుండును
విష్వక్సేనాదిపరివృతుండును నిజాయధోజ్ఞులద్యుజదండమండితుండును నగు

హరి నమస్తతోకసుఖకారి యగుచు స్వమాయారచితంబగు నిగ్గిరికి రక్షకుండై కల్పావసానంబు దనుక నిట్టి వేషంబున జాగరూకత మెలఁగు; నీ లోకోలోకమ్మున కవల కుద్దాకాళంబు దక్క వేతొండు లేదు. భూమ్యాకాశమ్ములకు మధ్యగతంబగు నండమ్మునకు నంతరమ్మున సూర్యుండు వెలుంగు, సూర్యాండగోళమ్ములకు మధ్యమ్మున నిరువదియైదుకోట్ల యోజనమ్ములుగలవు. మృతాండసముద్రాతుం డగుకతన సూర్యునకు మార్తాండ నామంబలవడె, హిరణ్మయాండసముద్రాతు డగు కతన నితినికి హిరణ్యగర్భుండను నామంబును బ్రసిద్ధంబు. 116

గీ. దెసలు స్వర్గావవర్గముల్ పనుమతియును, నాకసంబను భేదమ్ము లఖిలజంతు
పులకు సూర్యునికతమునఁ గలిగెఁగాన, సర్కుఁడెల్లరకును నేత్రమై యెసంగు.

సూర్య గ మ స వ ర్ణ న ము.

వ. ఇయ్యది భూమండలప్రమాణంబు, దీనింబట్టి ద్యుమానంబు తజ్జలభివర్ణింతురు. సూర్యుండీద్యుమధ్యంబున వెలుంగుచు నుత్తరాయణవశమ్మున గతిమాండ్యమ్మును దక్షిణాయన వశమ్మున గతితైప్ర్యమ్మును జెందుచుండు. నితం దుత్తరాయణ దక్షిణాయనమ్ముల నాలోహజాపరోహణ స్థానమ్ముల నలరుచుండు. విషువత్సంజ్ఞమ్ముగు కాలమ్మున సమస్థానావస్థానం బలవడుకతన గతిసామ్యంబు గలుగుచుండు; నితండు మేషతులారాశిగతుండగునెడ సహారాత్రమ్ములకు సామ్యమ్మును పృష్ఠాది రాశిపంచకస్థితుండగుతటి నహోదైర్ఘ్యమ్మును పృథ్వికాదిరాశి పంచకస్థితుండగుతటి నిశాదైర్ఘ్యమ్మును నలవడునని యెఱుంగునది; యింక భానుగమనంబు విస్తరిం చెద. శీఘ్రమందసమభేదమ్ముల నితనిగతులు మూఁడు దెఱంగులు. సంక్రమహమ్ములకు జరగ్గవైరావతవైశ్వానరమ్ములను మూఁడు మార్గమ్ములు విశ్రుతమ్ము. లందు నాగగజైరాపతులను మూఁడు వీధులు త్రరమార్గమ్ముగు నైరావతమ్మునకును, ఋషభ వీధియు గోవీధియు జారగ్గవవీధియుననునవి జరగ్గపంబను మధ్యమమార్గమ్మున కును, నజయు మార్గియు వైశ్వానరియు నను మూఁడు వీధులును, వైశ్వానరనామ కమ్ముగు దక్షిణమార్గమ్మునకును గలవు. వెండియు నశ్వీన్ధ్రాత్రిరాశింబులు నాగ వీధియనియు, రోహిణ్యార్ద్రా మృగశీర్షమ్ములు గజవీధియనియు, ఋష్యాశ్లేషా పున ర్వసు లైరావతవీధియనియు, ఫల్గునీద్వయమ్మును మఖయును ఋషభవీధియనియు హస్తచిత్రాస్వాతులు గోవీధియనియు, జ్యేష్ఠావిశాఖానురాధలు జారగ్గవవీధియనియు మూలోత్తరాషాఢాపూర్వాషాఢ లజవీధియనియు, శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషమ్ములు మృగ

వీధియనియుఁ, బూర్వాభాద్రోతరాభాద్రావతులు వైశ్వానరవీధియనియుం జెప్పం బడు. సూర్యుండు త్రాయణం బదిష్టించి యుగాజ్ఞంతర్నిబద్ధములును వాయు బద్ధములును నగు పాశముల నాకర్షించుట యారోహణంబునాఁబడు. నితండీ యారోహణస్థానగతుండగునెడ రథంబునకు మండలాభ్యంతరగమనం బొద పుటం జేసి మాంద్యమును, దినవృద్ధియు, నిశాక్షయమును దొడరు; వియ్యది సౌమ్యాయనక్రమంబు. పూర్వోక్త పాశప్రేణం బవరోహణంబు నాఁజను; సూర్యుండీస్థానంబదిష్టించునెడ బహిర్మండలప్రవేశమునంజేసి గమనమునకు త్రైమ్యమును రాత్రివృద్ధియు దినక్షయమును గలిగెడి; వైపువమునఁ బాశసా మ్యంబునంజేసి రవికి సమానస్థానమ్మును, మధ్యమండలప్రవేశమ్మును గలుగు; దానం జేసి రాత్రిందివములకు సామ్యంబు తటస్థించు. మఱియుం బూర్వోక్తములగు పాశములు ద్రువునిచే సమద్దిష్టతమ్ములై యాకర్షింపఁబడునెడల నభ్యంతరమున సూర్యుండును దక్కిన మండలములును బరిభ్రమించెడి; ద్రువుండు తత్పాశమ్ములు విడుచుచో మండలమ్ము లన్నియును బహిర్గతంబులై వెలుఁగు. 118

క. మేరువునఁ బూర్వదిశఁ జె, న్నారెడి నైంద్రియను నగర మది సురవాసం బై రహిఁదగు దక్షిణదిశ, నారయ సంయమధియొప్పు యమువాసంబై. 119

వ. పశ్చిమమ్మున నిష్టాచని యను వరుణపురమ్మును, సుత్రమ్మున సౌమ్యయగు విభావరియును నలరు. 120

గీ. ఇంద్రపురియందు రవి యుదయించి రెండు
జాములకు సంయమనికిఁ దాఁ జని క్రమమ్ము
గాఁగ నిష్టాచనికి సంజకాలమునకు
నరిగి యట నస్తమితుఁడౌ నటండ్రు బుధులు. 121

వ. మఱియు విభావరీపురమ్మున కరుగునంతకు విశీధంబు వఱలుచుండు. 122

క. రవి సవ్యంబగుగతి మే, రువుఁ దిరుగుచుఁ బవలు విశి నిరూపించు నితం
దెవరికెఱఁ బొడమి కన్నడు, వ్యవధియదియ యుదయమునకు వారలకెందున్. 123

వ. ఇతండు తిరోభూతుండగు గతిఁ దోచుటయ యస్తమయంబు నాఁబడు నని మఱియును, 124

గీ. ఎల్లపుడు నొక్కగతివెల్గు నినున కుదయ, మస్తమయమును జొప్పదడనఘ; యతని
దర్శనాదర్శనమ్ములఁ దజ్జలఱ్ఱు, వాడుకొండ్రు పరంపరాస్రాస్తరీతి. 125

గీ. ఎల్లదీప్తవర్షమ్ముల తెవుడు మేరు, వుత్తరమ్మున నుండెడి నుష్టరశ్మి
యెవరి తెలుఁ గన్నడునో వారికెల్ల నదియ, ప్రాచీయని తెలియఁబడుఁ బరమమౌని :

ప. సూర్యుం దైంద్రియందు బయలువెడలి పదేనుగడియలు నడచునంతకు యామ్య
యందు రెండుకోట్ల ముప్పదియేడులక్షల డెబ్బదియైదువేల యోజనమ్ము లతిక్ర
మించు, నిల్లన యామ్యమొదలుకొని వారుణీయందును, వారుణీమొదలుకొని
యైంద్రియందును ననియెఱుంగునది. 127

గీ. కాలచక్రాత్మకుండగు కంజబంధుఁ
డెల్లపుడు నిట్లువ రించు నెల్లరకును
గాలమును దెలుపఁగ నవగ్రహములును ని
టులు బొడుచుటలు క్రంకుటల్ తెలియఁబడును. 128

ప. ఒక్క ముహూర్తమ్మునకు సూర్యునిరథంబు ముప్పదినాలులక్షల యెనిమిదిపందల
యోజనమ్ము లతిక్రమించు, నీయినుండు ప్రవహాఖ్యంబగు కాలచక్రంబుకతన
దిక్పతుష్టయమ్మునందును బూర్వోక్తపురమ్ములందును గాలప్రదర్శకుడై ప్రప
త్తించెడి. 129

గీ. భువనబంధుని న్యుండనమ్మునకు ద్వాద, శారము త్రినాభికమ్మునైన యొక్క
చక్రమలరారు పట్టెమినహిత మదియ, వత్సరాత్మరచుని బుదవరుల పుతము. 130

ప. తదక్షంబు మేరుమూర్ధంబునందును మానసోత్తరగిరియందును గృతేతరవిభాగం
బగుచు రథాంగప్రోతంబై తైలకారకయంత్రంబు పగిదిఁ బరిభ్రమించుచుండు,
నీరథప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజనమ్ములను రథనీడప్రమాణంబు ముప్పది
యాఱులక్షల యోజనమ్ములను, రథయుగప్రమాణంబు తొమ్మిదిలక్షల యోజన
నమ్ములనై యొప్పు. ఛందోభిధానమ్ములగు నేడు గుఱ్ఱమ్ములు గరుడాగ్రజుండగు
ననూరునిచే యోజితమ్ములగుచు సమ స్తలోకసుఖహేతుభూతుండగు నాదిత్యునివహం
చుచుండు. మఱియు నంగుష్ఠవర్షప్రమాణులగు వాలభిల్వాదిసుహర్షు లఱుపడి
వేలును, దక్కుంగల దేవర్షులును నవ్వరలును గ్రామణులగు యాతుధానులును,
దేవతలును బురోగతులగుచు నహస్కరు నుతించుచుండు, రిల్లి నగవ్యాధిత్వినహ
స్రాధిఃసార్థలక్షోత్తరకోటివహకపరిమితమ్ముగు భూమండలమ్మును ప్రతిదినమ్మును
బరిభ్రమించుచుండు. నింక సోమాదుల గమనప్రకార మెఱిఁగించెద. 131

చంద్రాది గ్రహగతి వర్ణనము.

గీ. త్రిమణమొలయు కులాలచక్రంబుతోడ, నెనయు కీటాదులకుబలె నెపుడు కాల
చక్రసంగతరాశివశమ్ముకలిమి, వేఱుగతి గ్రహములకెల్ల వెలయుననను : 132

వ. ఎల్లగ్రహమ్ములకును నక్షత్రాంతరగామిత్వాన్యరాశిగమనహేతుకంబయిన గతి
ద్వయం బవిరుద్ధంబు. సాక్షెద్భగవంతుండును నాదిపూరుషుండును లోకాధారుం
డును లోకభావనుండును నగు నారాయణుండు లోకోపకారమ్మునకై కర్మశుద్ధి
నిమిత్తంబు స్వాత్మను ద్రయీమయునింగాఁ బరిణమింపఁజేసి షడ్భుతువులయం
డును దత్తదనుగుణమ్ములగు గుణమ్ములఁ బ్రకటించుచుండు. 133

ఉ. ఇమ్మహానీయులెల్లరు తదేకపరత్వమునకా శ్రుతి ప్రసి
ద్ధమ్ముల మేటిజన్మములఁ దత్తదుపాసనలన్ గులానుసా
రిమ్ముగఁగొల్పుచుండురు కరమ్మును నీతఁడు కాలచక్ర సం
గమ్మున రాసులం దొడిగి కైకొను ద్వాదశమాసభోక్తృతకా. 134

వ. సపాదర్షద్వయం బొక్కరాశియనియు, రాశ్యంతర సంక్రమణంబు మాసంబనియు,
మాసద్వయంబు ఋతువనియు, ఋతుత్రితయంబయనంబనియు, నయనద్విత
యంబు సంవత్సరంబనియుఁ బ్రాక్తనులు వర్ణింతురు. సంవత్సరపరివత్సరేదావత్స
రానువత్సరేద్వత్సరమ్ములను భేదమ్ము లీతని మాంద్యకైఘ్రుసమగతులకతనం
గలిగెడి. 135

గీ. ఉష్ణరశ్మికి నొకలక్ష యోజనముల, మీఁద శశియుండి మఱియు నమ్మిత్రువత్స
రంపు భుక్తి ననుసరించి రమణఁబక్ష, ముల వరుసఁదాను దద్భుక్తి నొలయుచుండు.

వ. సాదయుక్తమ్ముగు నక్షత్రద్వితయంబితనికి దివసప్రమాణం. విట్టి శీఘ్రగమనమ్మున
నక్షత్రచక్రమ్మునం దిరుగుచుఁ బూర్వమాణంబులగు కళలచే దేవతృప్తియు, క్షయ
మాణంబులగు కళలచేఁ బితృప్రీతియు నొనర్చురు నహోరాత్ర నిర్ణయకుండై సర్వ
జీవనికాయమ్మునకును బ్రాణంబై యొప్పుచుండు. 137

గీ. ఇతఁడు షోడశసత్కణాయుతుఁడనాది, పురుషుండుమనోమయుండునుధావుంజమన్న
మయుండు దేవాదులకును సమస్తవృక్ష, ములకు సంరక్షకుండు సర్వభూతమయుండు.

వ. ఇతనికి మూడులక్షల యోజనమ్ములపై నక్షత్రచక్రంబు పరిభ్రమించు నయ్యదియు
నీశ్వరాజ్ఞానుసరణమ్మున మేరువుంజుట్టి వచ్చుచుండు; నయ్యెడ నశ్విన్యాది నక్షత్రమ్ము
లిరువదియేడును నభిజిత్తునుగల, వచ్చటికి రెండులక్షల యోజనమ్ములపై శుక్రండు
సూర్యునకుఁ బురఃకర్షణాద్భాగమ్ముల ననుసరించి తత్సమంబగు గతిచే దిరుగుచుండు,
నిమ్మహానుభావుండు వృష్టివిష్టంభశమనుండనియు లోకానుకూలుండనియు శుభావ
హండనియుఁ బెద్దలు వల్కుదురు. 139

గీ. ఉండు నీతిని కొక లక్షయోజనముల, పై బుధుం డీతఁ డర్కుని పదలియున్న
తఱిని నతివాత మభ్రవాతంబు దొడరి, వృష్టిభయమాదియగు నేగి పృథివికొదవు.
వ. ఇతని భ్రమణంబును దఱుచు శుక్రుంబోలియుండు, నితనికి రెండు లక్షల యోజ
నమ్ములపైఁ గుజుండుండు; నితండు మూఁడుమూఁడు పక్షమ్ముల కొక్కొక్క
రాశివంతునఁ దిరుగుచుండు, నీతనికి వక్రత్వంబు గల్గినెడ నెల్లరకు నశుభంబు
లొదవు. 141

గీ. ఉండు నొక రెండులక్షల యోజనముల, నితనికి గురుం డతం దొకయేఁటి కొక్క
రాశివంతునఁ దిరుగు వక్రగతిలేని, చో జగమ్మున కీతఁడు శుభము లొనఁగు. 142
వ. ఈ గురునకు రెండులక్షల యోజనమ్ములకు మీఁద శనైశ్చరుండు పర్తిండు,
నితండు ముప్పదిమానమ్ముల కొక్కొక్కరాశి వంతునఁ దిరుగుననియు, స్వభావా
శుభుండనియుఁ గారాంతికలు వచింతురు. 143

గీ. ఉండు నితనికిఁ బదియొక్కొండు లక్ష, లైన యోజనముల దూరమందు నప్త
ఋషుల మండల మది సుఖమెల్లరకును, విడుచు దక్షిణగతి దివి నెపుడు దిరుగు.
వ. ఈ ఋషిమండలమ్మునకుఁ బదుమూఁడులక్షల యోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బర
మంబగు వైష్ణవపదంబుగల దందుఁ బరమభాగవతోత్తముండును, సుత్తానపాద
పుత్రుండును నగు ధ్రువుండింద్రపన్నీకశ్యపవర్మారులతో భగవత్పదారాధనతత్ప
రుండై యాకల్పాంతస్థాయులగు జ్యోతిర్గణంబుల కవష్టంభదారుపుంబోలె నాడీ
వ్యుండై తనకాంతిచే నెల్ల లోకమ్ములు వెలుంగంజేయుచు నొప్పురు. 145

క. ఇల మేధిస్తంభగత, మ్ములు పశువులు కర్షణమునఁ బొదలెడి క్రియ ని
మ్ములఁ గాలచక్రయోజిత, ములు గ్రహములు ధ్రువుని గతిస మొనసి చరించున్.
వ. ఇట్లు ధ్రువు ననుసరించి యావద్గ్రహమ్ములును కర్తసారథులై శ్యేనాది ఋగమ్ములం
బోలె వాయుప్రేతమ్ములై యాకల్పమ్ము దిరుగుచుండును; నియ్యది ప్రకృతిపురుష
సంయోగాను గృహీతమ్ములగుకతన భూమియందుఁ బడకుండునని వెండియు.

శింశుమారవర్ణనము.

క. భగవంతుండు యోగార్థం, బగు కర్మమ్మునకుఁ గాఁగ నాయీ చక్రం
బొగిఁ గల్పించె నటంచును, నిగమజ్ఞులు గొంద అంద్రు నిగమవిధిజ్ఞా. 148
వ. శింశుమారస్వరూపంబగు నీ చక్రమ్మునకుఁ బుచ్చాగ్రమ్మున ధ్రువుండును లొంగు

లమ్మునఁ బ్రజావతియు నగ్నింద్రధర్ములును, ధాతయు విధాతయుఁ బుచ్చాంతమ్మునను, సప్తర్షులు కటియందును, దక్షిణావర్తభోగమ్మునఁ గుండలాకారమ్మునొందిన యీ శింకు మారమ్మునకు దక్షిణపార్శ్వమ్మున నుత్తరాయణ నక్షత్రమ్ములును సవ్యపార్శ్వమ్మున దక్షిణాయన నక్షత్రమ్ములును గుండలాభోగవేశమ్మున కుభయపార్శ్వముల సమసంఖ్యగా నవయవమ్ములగుచున్నః వది యెట్లంటేని యజవీధి పృష్ఠ భాగమ్ముందును, నాకాశగంగ యుదరమ్ముందును పునర్వసూపుష్యమ్ములు దక్షిణవామశ్రోణులందును, నార్ద్రాశ్రేషలు పాదమ్ములందును, నభితిదుత్తరాషాఢలు నాశికాఽంద్రమ్ములందును, శ్రుతియు జలనక్షత్రమ్మును నేత్రమ్ములందును, ధనిష్ఠామూలలు కర్ణమ్ములందును, దక్షిణాయనగతమ్ములగు మఖాదినక్షత్రము లెనిమిదియును వామపార్శ్వస్థవంక్రులందును, నుత్తరాయణగతమ్ములగు మృగశీర్షాది నక్షత్రమ్ము లెనిమిదియు దక్షిణపార్శ్వస్థవంక్రులందును నలరెడిః నిందు మఖాదినక్షత్రమ్ము లెనిమిదియు నానులోమ్యమ్మునను, మృగశీర్షాది నక్షత్రమ్ములు ప్రాతిలోమ్యమ్మునను నుండునని యెఱుంగునది. శతతారాజ్యేష్ఠలు దక్షిణవామస్కంధమ్ములందును, నగస్త్రియుత్తరహనువునందును, యముం డధరహనువునందును, నంగరకుండు ముఖమునందును, శని యుపస్థమ్మునందును, మూపురమ్మున బృహస్పతియు, వక్షమ్మున గ్రహాధిపతియగు సూర్యుండును, నారాయణుండు హృదయమ్మునను, మనమ్మునఁ జుందురుండును, స్తనమ్ములయం దశ్వినులును, నాభియందు శుక్రుండును, ప్రాణాపానమ్ముల బుధుండును, గళమ్మున రాహుకేతువులును, సర్వాంగమ్ములందును సర్వరోమకూపమ్ములందును నితరతారాగణమ్ములును దనరారు, నేతత్స్విరూపంబు భగవంతుండగు నాదినారాయణుని సర్వదేవమయంబగు నాకారంబుగా నెఱుంగవలయు, నియ్యది ప్రత్యహమ్మును సంధ్యాకాలమ్మున నియతుండగుచు “నమోజ్యోతిర్లోకాలయ” యను మంత్రమ్మున జపించువారలకు సమస్తపాపక్షయం బగునని వెండియు.

149

- గీ. ఉష్ణరశ్మికః బదివేలయోజనముల, క్రింద రాహుమండలము పెంపొందుచుండు నితని గమనంబు నక్షత్రగతి నెసంగు, రవికి శశికిని నితఁడు మర్దకుఁడు తఱచు.
- వ. ఇతని కమరత్యభేదత్వమ్ములు నారాయణానుగ్రహమ్మున లభియించె; నితం డతి దూరమ్మున నుండి ననేకయోజనాయుతమ్ములగు సూర్యాచంద్రమోచింబమ్ముల నాచ్ఛాదించుచుండ విష్ణు వితనిపైఁ జక్రమ్ము ప్రయోగించి వాదించుచుండు; నిక్కలంబి లోకులు రాహుపరాగంబని వాడుచుండు; రీరాహుమండలమునకుఁ గ్రిందఁ

బదివేలయోజనమ్ముల దూరమ్మునఁ బుణ్యమ్ములగు సిద్ధచారణ విద్యాధరాదుల
 లోకమ్ములు గల; వీ లోకమ్ములకుఁ గ్రింది భూతప్రేతవిశావాడవిహారాజిరంబగు
 నంతరిక్షంబు గల; దెంతదనుక వాయుసంచారం బలపడు నదియ యంతరిక్షంబు
 నఁబడు, నంతదనుక మేఘమ్ములు సంచరించుచుండు; నీ లోకంబులకు నూబు
 యోజనమ్ముల క్రిందఁ బృథివిగల దిం దుద్భవించిన సుపర్ణశ్వేనహంససారసాది
 పక్షు లుత్పతన సామర్థ్యమ్ము గలయవి. 151

గీ. భువి కధోబాగమున మూఁడు భువనము లయ్యు
 తప్రమితయోజనములయి తనరు నొక్కఁ
 దొక్కఁ దాలోకముల నుఖ మొనఁగు నఖిల
 ఋతువు లందును నొకభంగి మితికి మీటి. 152

అ ధో లో క వ ర్ణ న ము.

వ. తన్నాచుంబు లతలవితలసుతలతలాతలరసాతలమహాతలపాతాళంబులని చెప్పం
 బడు. 153

క. సతతోద్భావవిహారము, లతులితభోగాస్పదమ్ములగు నీలోక
 ప్రతతిఁ సౌఖ్యము స్వర్గ. స్థితికన్న నొకింత హెచ్చు తెలియఁగ వినుమీ. 154

వ. ఇం దెల్లప్పుడు నీశ్వరకరుణారససంప్రాప్తమాయావిశేషులగు దైత్యదానవకాద్ర
 వేయాదులు స్వకళత్రపుత్రమిత్రులతో గృహస్థులై సర్వర్తుసుఖంబు లనుభవించుచు
 వసించుచుండురు. 155

క. మాయాకోవిదుఁడగు మయుఁ, దా యీ లోకములఁ జిత్రమై మణికోభా
 స్ఫాయద్గేహంబై కడు, నాయతగతి నొప్పు గోపురా? నొనర్చెన్. 156

క. పారావతములు శుకములు, శారికలుం గూయఁగాఁ బ్రళస్తమ్ముల స
 య్యారామభూములం దమ, రాదులు సుగులును మోద పుండుదు రెప్పుడున్. 157

మ. హృదయామోదమొనర్చుపుష్పతతిచే నింపారు కుంజమ్ము, లు
 సృదనానావిధపక్షికోభితనవాంఛఃపూరకాసారముల్
 సుదతీవర్మవిహారయోగ్యములుగాఁ జూపట్టు వేదుల్ సుఖ
 స్పదముల్ నల్గడనొప్పఁ గృత్రిమవసుల్ భాసిల్లు నెల్లప్పుడున్. 158

వ. అచ్చట నాగరోరత్నప్రభలచేఁ దమంబు నామావశేషంబై యుండు; చారలకు

దివ్యావధరసాయనంబులచేతను సరసాన్నపానస్నానాదులచేతను నాధివ్యాధిభయమును వలీపలితజీర్ణత్వమును వైవర్ణ్యమును స్వేదదుర్గంధత్వమును వార్తకాద్యవస్థలును లేకుండు నని వెండియు, 159

క. హరిచక్రబాదఁదక్క ని. తరబాదలచేత మృత్యుదర్శన మచటన్
బొరయ దొకప్పుడు నతలం, బరయఁగ నీ వివరములను నాద్యము సుమ్మి 160

వ. ఈ యతలమ్మునందు మయపుత్రుండగు బలుండు వసియించు నితండు సర్వార్థసాధకంబులగు షణ్ణపతిమాయలకుఁ గల్పకుం, దీతని యాపులింతవలనఁ బ్రిలోకవిమోహనలగు కన్యకలు గొంద యుదయించి కామినులును, బుంశ్చలులును, పైవ్విరిబులును నాఁ బ్రసిద్ధిపడసి స్వవిలాసానులోకానురాగస్మితవిగ్రహానసంలాపవిభ్రమాదులచేఁ దగ్ధతులగు వారల రంజించుచుండురు, నాగాయతబలండగు నీ బలుండు 'నేన యీశ్వరుండ' నని మదాందత్వమ్ముచేఁ బొదలుచు నెప్పుడును వర్తించుచుండు; నియ్యది యతలస్థితివిశేషం బిఁక ద్విత్వీయవివరంబగు వితలవిశేషంబాలింపుము. 161

క. వితలమున హాటకేశ్వరుఁ, డతిలోకుఁడు పార్ష దనికరావృతుఁడు సతీ
యుతుఁడునయి వసించుఁ బ్రజా, పతికృతస్థస్థి కుపవయము పరఁగం జేయన్.

గీ. ఆ పురాణదంపతుల వీర్యమున 'హాట
కీ' యను నొకనది వుటై నెక్కెలఁకులందు
హాటకము పేరి పుత్తడి యలరు దాని
రైత్యుల కుటుంబినులు తగఁ దాల్చుచుండ్రు. 163

వ. మఱియు నబ్బిలమ్మునకుఁ గ్రింద సుతలమ్ము గల దయ్యెడఁ బుణ్యశ్లోకుండగు బలి
వసించుచుండు. 164

చ. సురపతిప్రీతితై హరి యశోదను నిమృహానీయు వంఞనా
పరతఁ ద్రిలోకరాజ్యమును బాపి యటన్ వసియింపఁ జేసె ను
త్తరగుణశాలి నీ యనఘఁ దద్దయు నీయెడఁ బాయకుండు ని
ర్జరపతికేనిలేని పలుసంపద లిం పెసలార వేడుకన్. 165

చ. ఇయ్యది పాత్రభూతుండగు హరికిచ్చిన దానవిశేషమ్ముగా నెఱుంగు. మిమ్ముహాను
భావుండగు బలియు నయ్యెడనుండి యారమాదపు నెప్పుడు సుతియించుచు నిట్లు
తనలోఁ దా వనుకొనుచుండు. 166

ఉ. ఏ మహనీయు నామ మెవఁ డే నొకసారి పఠించి కర్మరూ
పామయమత్తుఁడౌ, యతిజనావళి దేని హరించు పొంతె ని
ష్కామత సాంఖ్యయోగములునల్పు నతండు ప్రసన్నుఁడయ్యునా
క్రీమెయి నిట్టి సంపదల నిచ్చె, సిరుల్ పర మేగ నిచ్చునే. 167

మ. అకటా : యింద్రుఁడువాని పుంత్రియును మూర్ఖుఁడైనరుల్ దేవదే
వు కటాక్షమ్మటులొంది హేయమనుచుం బోనాడ కేమంచు నీ
సకలేంద్రత్వము గోరె దేవపతి; సంసారాచయద్వాంతదీ
పకలారూపు హరిణా పరించుటిదియన్ బ్రాతే, సిరుల్ నిచ్చునే. 168

మ. మును మాతాత కృపాశుఁడై తనరు నిమ్మల్లోక మీఁజాలు న
వ్వనజాతాక్షుని వేఱుగోరక, బివత్పదాబ్జసంసక్తి ని
మ్మనుచుఁజేడి క్రమానుయాతమగు విత్త్యంబై నయైశ్వర్యమున్
గొనఁగఁ జూడఁడ, మేలుమే లతిని నాకుం బోలఁగఁ బోయినే. 169

క. ఆని పరిపరివిదముల న, వ్వనజాక్షుని చర్యలెల్ల వర్ణించుచు న
య్యనఘుఁడు బలి యట మండున్, దసరుణా హరి ద్వఃస్థుఁడై ముదం బొనఁగంగన్.

చ. మును పొకనాఁడు రావణుఁడు ముష్టిగముల్ విజయం బొనర్చ నెం
డును జరియించుచుఁ బలిఁ గనుంగొను వేడుకనేగె. నాతఁడున్
దన బొటవ్రేలఁ దన్న పదనంబుల రక్తము గ్రక్కుచున్ దసం
తన పదివేలయామడల దవ్వన బోరగిలంబడెన్ వెనన్. 171

చ. బలియన నిట్టిం దీతం దిప్పటికిని సుతలరాజ్యస్థుఁడై దేవదేవ ప్రసాదమ్ము కలిమి
సుఖియై యున్నవాఁ దీసుతలమ్మునకుఁ గ్రిందఁ దలాతలమ్ము గలదు. 172

క. మాయాపంతుల తెల్లను, నాయరుఁడు మయుండు శంభునకు భక్తుఁడు ని
త్యాయతతత్కరుణాప్త, శ్రీయతుఁడై యచటనుండుఁ జిరయకుఁ దగుచుఁ. 173

చ. అతం డతిమాయావిశారదుండగుకతన రక్తసులెల్లఁ దత్తత్కార్యమ్ము సతినిం
బూజింతురు. దీనికిఁ గ్రింద మహాతలమ్ముగల; దయ్యెడ ననేకశిరస్కులగు రాద్ర
వేయు లసంఖ్యమ్ముగ నుండు రందుఁ బ్రధానులు రుహతుండును దక్షకుండును
సువేణుండును గాలయుండును నను వారలు; వీరలును దక్షుంకల నాగరుమారు
లును నొక్క గడుడునకు భయంపడుచు నపుత్రమిత్రకళిత్రమ్ముగా నవట పనియించు
చుండుని వెండియు, 174

గీ. దానిక్రింద రసాతలధామ మెసఁగు, వచ్చట హిరణ్యపురవాసు లతిబలులు ని
వాతకవచులు రక్కసుల్ వలలుదురు ను, దర్శనాహతతేజు లదభిరీతి. 175

వ. వీరలకుఁ గాలేయులనియు నామంబు కలదు. వీరు శక్రదూతియగు సరమచే మంత్రి
తమ్ములగు వాక్యమ్ములకతన భయపెట్టఁబడుచుందురు. వెండియు నిద్దానికిఁ
గ్రిందుగఁ బాతాళమ్ము చెలంగు నియ్యది నాగలోకాదిపులగు వాసుకిప్రముఖుల నివా
సంబు. శంఖుండును, గుళికుండును, శ్వేతుండును, ధనంజయుండును, మహాశం
ఖుండును, దృతరాష్ట్రుండును, శంఖచూడుండును, గంబలాశ్వతరుండును దేవో
పదత్తకుండునను నాచమ్ములు గల వీరు మహామర్షులును, బంచఫణాకలితులును,
మహాకాయులును, విషోల్పణులునునై చెలఁగుచుందు; రిందు మఱి కొందఱు దశ
ఫణాయుతులును గొందఱు శతశీర్షసమేతులును గొందఱు సహస్రశిర్సులును
శిరోగతమణిమరీచిజాలహతతమస్కులు నగుచు వర్తించుచుందురు. దీని మూల
ప్రదేశమ్మున ముప్పదివేలయోజనమ్ములపైఁ దామసియు ననంతనామికయు నగు
భగవత్కళ నెలంగు, నయ్యది యహంకారమ్మునఁ బ్రధమలక్షణంబని సాత్వ
తేయులు వచింతు; రీ భూమండలంబు స్వంబును నేతదీయనహస్రశిరోధివాసంబై
తనరు. మఱియు సాంకర్షణ నామకుండగు రుద్రుం దేకాదశవ్యూహాశోభితుండగుదుఁ
ద్రిశిఖంబగు కూలమ్ము నదల్చుచు నిచట నుదయించె. 176

కా. ఏ యెవ్వని నఖంబు దర్పణముగా నేకాంతసేవాపరుల్
శ్రీయుక్తుల్ ఫణిపుంగవుల్ స్వవదనశ్రీలన్ విలోకించుచున్
భూయఃకల్పితపూజలన్ విరతిముఁ భోగమ్ము లర్పింతు రా
ధ్యేయప్రాభవుఁ డి య్యనంతుఁడు సురాశీడుండు చెన్నారెడిన్. 177

గీ. వైజయంతి గళమ్మున వజ్రల మత్త, లోకభయకారణోజ్జ్వలలోచనండు
సత్వమూర్తి యనంతుఁ డెసంగు వాగ, మృతరసమ్మున భక్తుల కింపొనఁగుచు.

వ. మఱియు నద్దేవుండు వీలవాసుండును హాలసంశోభితపీఠరథుఖండును కాంచనవర
త్రాశోభమానకటిభాగుండును ననేకనాగసుందరీకామ్యమానస్వరూపుండును నగుచు
నలరారు నమ్మహాత్ము మహానుభావంబు సనాతనుండగు బ్రహ్మపుత్రుండు బ్రహ్మ
సభయం దిట్లు సన్నుతించె. 178

సీ. త్రికృతులొనర్చు నేదివ్యవ్రభావుండు , పాపమ్ము లడఁచు నేభవ్యు పేరు
యావత్ప్రపంచమే యనఘవి శిరమున , నణురీతిఁ బొల్పు నిరంతరంబు

- భగవంతు నీజగద్బంధుని విడిచి యె . వ్యధుఁ ముముక్షుఁ డితరోపాసనంబు
నల్లు; భక్తులయెడ సంపూర్ణకరుణ య . న్ముల కెవ్వరికి విట్లు తొలయునెందు ;
గీ. సురుచిరగుణాభిరాముండు సుందరుండ , నంతవీర్యం డనంతుండు చింతితార్థ
దాత యనదాతకాయుఁ డపేతకలుషఁ , డాశ్రయించెడిభక్తుల నరయువాఁడు. 180
- వ. ఇతం దెల్లప్పుడు నాత్మతంత్రుడై విహరించుచుఁడు నని వెండియు. 181
- క. మనుజులకుఁ గర్మపరిపా. కనియతిఁ దనరారు మచ్చగతియు నధోలో
కవివాసమ్మును నన న. మ్మునివరుఁడిట్లులను మౌనిముఖ్యునితోడన్. 182
- వ. మహాత్మా ! కర్మమ్ము లెల్లరకు నొక్కవిధమునఁ దనరారుచుండ నీ వైచిత్ర్యంబు
భగవంతునిచే నెట్లు కల్పితంబయ్యె నావుడు నారాయణుండు. 183
- గీ. విషము కర్మము లొనరుచు జనుల శ్రద్ధ
కనుగుణమ్ముగ ఫలములు నమరుఁ గర్మ
ములు త్రిగుణములగుకతన నొలయు వాని
ఫలము వేర్వేలు దాఁ దొల్య మలరుటెట్లు. 184
- వ. సాక్షిశ్రద్ధచేఁ జేయు కర్మస్మృతకు సుఖమ్మును, రాజసశ్రద్ధచే నొసర్చుపనికి
దుఃఖమ్మును, దాసుసశ్రద్ధచే నల్పకృతికి మాధత్వమ్మును గలుగుచుండు;
వెండియు ననాద్యవిద్యావిహితకర్మమ్ములకుఁ బరిణామజమ్ములగు గతులు వేల
కొలఁది యని యెఱుంగుము; తద్వేదమ్ము లెట్టివనిన. 185
- చ. ధరణీగ్రామిండుగా సతలధామము మీఁదుగ దక్షిణమ్మునఁ
బరమకృపన్ స్వగోత్రజుల భద్రములొందఁగ నెచ్చగోరుచుఁ
స్థిరమతిమైఁ బితృప్రకతి తేజరిలుఁ బితృరాజు కర్మపుం
బరిణతి నిర్ణయించు భగవన్నియమమ్మున వారికిం గతుల్. 186

న ర క లో క వ ర్ణ న ము.

వ ఇతం డాజ్ఞాతత్పరులును ధర్మతత్పజ్జులునునగు తన గణమ్ములఁ దత్తత్కృతుల
యందు నియోగించుచుండు; వెండియు నరకమ్ములు కొంప తేకవింశతియనియు
మఱికొంద రష్టావింశతి యనియును నొడువుదురు; వాని నాపమ్ములు తామిప్ర
మ్మును రౌరవమ్మును మహారౌరవమ్మును కుంభీపాకమ్మును గాలసూత్రమ్మును
నసిపుత్రారణ్యమ్మును సూకరముఖమ్మును నందకూపమ్మును గ్రిమిభోజనమ్మును

సందశమ్మును దప్తమూర్తియు వజ్రకంఠకమ్మును శాల్మలియు వైతరణియుఁ
బూయోదమ్మును బ్రాణరోధమ్మును విశననమ్మును లాలాభక్షమ్మును సారమేయాద
నమ్మును నవీచియు జైరకర్దమమ్మును రక్షగణమ్మును భోజమ్మును శూలప్రోత
మ్మును దందశూకమ్మును వటారోధమ్మును బర్యావర్తనకమ్మును సూచీముఖ
మ్మును ననిచెప్పఁబడు; నీయిరువదియెనిమిదియు నరకమ్ము లనెడి యాతనా
భూము; లియ్యవి భూతమ్ముల కర్మమ్ముల ననుననించి గమ్యమ్ములు నాపుడు
నారదుండు, 187

క. అనఘా ! కర్మమ్ముల భే, దనియతియున్ వానిఁజేయువారలకగు యా
తనలును విస్పష్టమ్ముగ, వినిచి ననుకా ధన్యుఁ జేయవే వే యనుడున్. 188

వ. నారాయణుం డీట్లను. 189

చ. పరధనదారచోరులను బట్టి యమానుచరుల్ పదమ్ములన్
గరముల రజ్జులం బెనిచి కట్టియుఁ గొట్టియు ఖీతిగొల్పుచున్
గరము ననేకభంగులను గానిలఁజేయుచు నాద్యమైన య
న్నరకమునందుఁ ద్రోతురు స్వనాయకునానతిఁ గ్రోదదీపులై. 190

గీ. పతిని వంచించి యవ్వాని సతినిఁ బొందు, వరుని సంవతామిశ్రమన్నరకమందుఁ
ద్రోతురయ్యెడఁ బడిన జంతువులు దృష్టి, బుద్ధిహైన్యంబు నందుచుఁ బుష్టిదఱుఁగు.

క. భూతద్రోహమొనర్చుచు, ఘాతుకుడై యెవఁడు తనదుకాంతకా సుతులన్
ప్రీతిం బోషించు నతం, డాతురుడై రౌరవమున నడఁగు మునింద్రా. 192

క. తనచేఁ బీడన్ మును బొర, సిన జంతువులెల్ల రురువిశేషాకృతి గై
కొని బాధగొల్పుటం దా, నిని రౌరవ మండ్రు బుధులు నిగమవిద్విజ్ఞుల్. 193

వ. రురు వనఁగ సర్పమ్మువకన్నఁ గ్రూఢమ్ముగు నొక జంతువు; మఱియు మహారౌర
వమ్మునఁబడు జంతువులఁ గ్రవ్యాదనామకమ్ములగు రురువు లిట్లన మాంసము
భక్షించుచుఁ బీడించునని వెండియు. 194

తే.గీ. పసులఁ బిట్టల హింసించు పాపకర్ము, లల్ల వాని వెండ్రుక లెన్ని యన్నివేల
సమలు సలసల మఱఁగెడి చదురులొన, నవయుచండ్రు కుంభీపాకనరకమందు.

క. పితృవిప్రబాధకుఁడు సం, తతమును దాఁ గాలసూత్రనరకమ్మున ని
ర్గతిఁగావక పహ్న్యోర్కొ, న్నుతపీడల నొందు చెన్నినాళ్ళే ననఘా. 196

మ. తనవేదంపుగతిఁ ద్యజించి యనిమిత్తంబొందుఁ బాషండవ
 ర్తన మెవ్వఁ డతనిన్ బటుల్ కళలచేఁ దాడించుచుఁ నిత్యదుః
 ఖనివాసం బివప్రకాననము నెక్కం జేతు ర్దాని బా
 డను లెక్కింపఁ దరమ్ముగాను తనువితల్ కండతుండెమ్మటొ. 197

తే.గీ. ధర్మ మెఱుంగక శిక్షించు ధరణిపతియు
 నతని యధికార మూనిన పతితుఁడును, ద్వి
 జానకు శారీరదండమ్ము జొనుపు కష్టఁ
 డును బడుదురు సూకరముఖమున నరేంద్ర : 198

వ. ఆ సూకరముఖమ్మున నిక్షుదండంబుంబలె బిండిపిండియగుచు నార్తస్వరమ్మున
 మూర్చిల్లుచు ననేకగతుల పండురుదు రని వెండియు, 199

క. ఒరులను బాధింపని యా, తృరతుల కెవ్వఁడు పీడఁ దగఁజేయు నతం
 డురుతరదుఃఖస్థితులను, బొరయుటకై యంధకూపమునఁ బడు నధిపా. 200

వ. అయ్యోడఁ గ్రూరమ్ములగు పశుపక్షిమ్ముగాదులచేతను సర్పమ్ములచేతను మశక
 యాకామత్కుఱమ్ములచేతను నానావిధమ్ములఁ బీడింపఁబడునని మరియును, 201

ఘీ. పంచయజ్ఞవిహీనుడై పశువువగిది, నెవఁడు భుజియించు నాదుష్టుఁ డేగెడి గ్రిమి
 భోజనమ్మును సరకమ్ముఁ బురువునగుచు, లక్షయోజనములు దాని క్షి తవరు. 202

చ. ఆరయఁగ బ్రాహ్మణోత్తములదైన దదన్యులదైనఁగాని బం
 గరు రతనంబు లియ్యవి పొగర్మిగులఁ హరియించెనేని య
 న్నరున కయోమయమ్ములు కనర్థ నవహ్నియతమ్ములైన యు
 ధ్ధరతరపిండముల్ చొనిసి తొరపుబాధఘటింతు రచ్చటన్. 203

గీ. ఎవఁ డగమ్యాగమనమును నెఱిగిచేయు, నెవతె తాదృశపూరుషు నెఱిగి పొందు
 పీరలకు లోహమయ మతిదారుణంబు, నైన సూర్యితో నుపగూహ మమరు నచట.

గీ. మఱియు నస్వాభిగమన మృమరిన పురుషుఁ, బట్టి యమభటు లతిశోకభర మెనఁగఁగ
 వజ్రకంఠకళ్యాణీపాదపంబు, మొదలఁ దా మంటదీసి కట్టుదురు పెలువ. 205

వ. పాషండమతానుయాయులై ధర్మపేతువు నతిక్రమించు రాజులును దదనుగతులగు
 నమాత్యులును నిరయదుర్గపరిభయగు వైతరణియందుఁబడి యాదోగణమ్ములచే

భక్షింపంబడుచుఁ జచ్చియుంజావక కర్మపరిపాకమ్మునఁ దగ్గత మేదోవసాసి క్తకేశా
స్థినఖమాంసవిణ్మూత్రమ్ముల బ్రుంగుడువడుచు నవయుదురని వెండియు. 206

మ. తగు నాచారము శౌచముం ద్రవయు సంత్యక్తమ్ము లెవ్వారిచే
నగు నాయావృషలీపతుల్ పశుకృతిప్రారంభు లత్యంతదు
ర్బగమౌ నీనదియంద కూలి మలమూత్రశ్లేష్మముల్ కూడుగా
నెగడంగాఁగల రెన్నినాళ్ల యినఁగానీ శోకముంగాంచుచున్. 207

గీ. శునకగర్దభజాతుల నెనయు దుర్మ, దులును మృగయారసికులును నలఘువిశిఖ
తాడనమ్ముల నింతలింతలుగఁ గోయఁ, బడుదురు పంమ్మునను యమభటులచేత.

గీ. దంభిగతి జన్మములొనర్చి దారుణముగఁ, బతులఁ జంపెడి దుష్టులౌ బ్రాహ్మణులను
వైశనమ్మునఁ బడవైచి భటులు కళలు, కేలఁగొని కొట్టుదురు మేని తోలువదల.

క. తనభార్య నేడ్విజుండు మ, దన మోహితుడై యొకింత తగవెఱుఁగమి నె
క్కొని శుక్లపానమును జే, య నొనర్చునొ వని కదియ యాహారమగుఁ. 210

గీ. దస్యు లగ్నిదులును విషదాతృసార్థ, ఘాతుకులును గ్రామమ్ములఁ గలుగు ధనము
దోచురాజులు పీరు దుర్దుఃఖదంబు, శ్వాసభాదనమును బొందఁజనెడివారు. 211

ప. అయ్యెడ ననేకమ్ములగు సారమేయమ్ములు పీరల భక్షించు నిక్కతమ్మున దీని
కీ నామంబు గలిగె నని వెండియు, 212

చ. అన్యతపుసాక్ష్య మిచ్చు జనుఁ డయ్యెడఁ బొందు నవీచినామకం
బను నరకంబు దానివిధమున్ విను మొక్కగిరిం దగంగ నె
క్కునటులొనర్చి పిమ్మటను గుంభినికిఁ బడఁద్రోయుచుండ్రు; యో
జనశత మంతరమ్మున నెసంగెడు నగ్గిరికిన్ దరిత్రికిన్. 213

ప. అగ్గిరినుండి యధోముఖమ్ముగాఁ బడు నవ్వానికి జలము లేకయ తరంగసంగతం
బగుభంగి స్థలంబు గన్నడుట నయ్యది యవీచినాఁబరఁగు; నయ్యెడం బడుమీఁదఁ
దిలలపగిది దేహంబింతింతలయ్యను మృతిచొప్పడకుండెడి బదంపడి యథాపూర్వ
మ్ముగ నగ్గిరిశిఖరం బధిరోహించి యట్లన పొవర్చుచుండురు. 214

గీ. బ్రాహ్మణుండొండె రాజొండె వైశ్యుండొండె, సోమపానంబొనర్చియు సురసుగ్రోలఁ
గ్రాఁగెడి యయోరసమ్మును ద్రాగు నిరయ, మందుఁ బడి కాలుదూతలు తందరింప.

వ. వీరల కళత్రంబేనిఁ బ్రమాదమున సురాపానం బొనర్చినఁ బూర్వోక్తంబగు
గతియ యలవడు నని వెండియు, 216

క. ఘనులగు విద్యానిధులన్, దనకన్నఁ గొప్పవారిఁ దాఁ గని సంభా
వనచేయని మత్తుని దు, రృతస్కునిఁ జెరకర్దమమ్మున వైతుర్. 217

వ. అయ్యోడఁ దలక్రిందుగనుండి దుఃఖ మ్మనుభవింపవలయునని వెండియు, 218

క. నరమేధము లొనరించిన, దురాత్ములను మున్ను తారు దునిమిన పశువుల్
విరయమ్మున సౌనికముల, కరణిన్ బీడించి పెలువఁ గడతేర్పు మునీ. 219

శా. హేలన్ గ్రామమునఁ వనమ్ముననుగానీ యొడ్లఁ బీడింపకే
కాలమ్ముం దగుభంగిఁ బుచ్చు పశులన్ ఖండించి భక్షించు దు
శ్శీలుల్ కంకబకాదు లెల్లెడల హింసింపఁ జూచాత్కారులై
శూలప్రోతమునందుఁ గూలి మిగులఁ శోకింతురూలక్షతిన. 220

గీ. సర్పములఁబోలె జనుల హింసలను గొలుపు
కఠినహృదయులు దందకూకమునఁ గూలి
సప్తముఖములు పంచాస్యసహితములును
నైన పాములచేఁ బీడనందుచుండు. 221

వ. ఎవ్వారేని గోతులయందును బొజకలయందును గుహలయందును నొరుల నిరోధిం
తురో వారల నాయాయెడలన చొనిపి యందు విషయుక్తమగు పన్నీ నూర్చొల్చి
బాదింతురని వెండియు, 222

చ. సమయగతాతిథివ్రతతిఁ జూలఁ గఠోరపు దృష్టిఁ జూచు దు
ష్టనునుజుఁ గాకకంకముఖజంతువు లాగ్రహమాని తీక్షణ
ప్రమయములైన చంచువులఁ జతువులం బెకలించి సారె దు
ర్గమమగు ఘోరశోకమునఁ గ్రాఁగఁగఁజేయు ననేకభంగులన్. 223

క. తానార్జించిన ద్రవ్యం, బేనియు భక్షింప కొరుల కీక గ్రహమునాఁ
గా నెవఁడు గాదు విను మ, వ్యానికి నూచీముఖాభిపాతం బొలయుఁ. 224

వ. ఇయ్యది నరులకు యాతానాభూములగు నరకమ్ము లింకను నిట్టివి వేలకొలఁది
గలవు. 225

క. తన ధర్మమ్మును విడువక, మనుజుం డెవ్వఁడు లోకమాన్య చరిత్రన్
దనరెడి జగదంబం దా, గొనియాడున్ నాఁడు నరకగుఁడు గాఁడనఘా. 226

- వ. నావుడు నారదుం డిట్లను. 227
- క. జగదంబాపూజావిధి, దగుఁ దా నెబ్బంగి దానిఁ దగ నానతి యి
మొగ్గి నెద్దాని నొనర్చిన, మగుణులు నరకంపుఁద్రోవఁ జూడ రొకప్పుడ. 228
- వ. నావుడు నారాయణుం డిట్లనియె. 229

జ గ ద ం బా ర్చ నా వి ధా న ము.

- క. పారమ్మలేని యీ నం, పారమ్మన శక్తిపాదసంసక్తి మహా
మోరాఘామయములఁ గడు, దూరముగాఁ జిమ్మి ముఖము దొరకొనఁజేయుఁ.
- సీ. ప్రతిపత్తిథిని నేయి పాటున కిడి దేవిఁ , బూజింప రోగముల్ వోవు, శర్మ
రసు విప్రనకు ద్వితీయ నొసంగి యద్దేవి , నారాధనముసేయ నాయువొదవు,
ద్విజునకుఁ బాలుఁ దృతీయయందిడి పూజ , చేసిన దుఃఖముల్ నెదరిపోవుఁ,
బుడమివేల్పునకు నపూపమ్మునిడి చతు , ర్థిని గొల్వ విఘ్నముల్ జనని యడఁచుఁ
- గీ. బంపమి జగజ్జననికి రంభాఫలంబు , దగ నివేదించి యద్దాని ధరణీసురున
కిచ్చి కడుబుద్ధిమంతుఁడౌ, నెవఁడు మధువుఁషష్ఠి నిలుసేయు వాని కెసంగుఁ గాంతి.
- వ. మఱియు సప్తమియందు గుడంబు నివేదించి బ్రాహ్మణున కొనఁగి శోకహీనుం
డగు; నష్టమియందు నారికేళఫలంబుల నివేదించి భూసురార్చణంబొనర్చి తాపమ్ములం
బాయు; నవమియందు లాజల విఘ్నొనరించి యిహాముత్రనుభాదికుండగు; దశమి
యందుఁ గృష్ణతలల నంబార్చణంబొనర్చి పదంపడి బ్రాహ్మణాధీనంబొనర్చు వారికి
యమలోకభయంబు లేకుండు. 232
- క. ఏకాదశి నందికఁ బూ, జాకలితంజేసి పెరుగు సద్విజునకుఁ దా
నేకాంతభక్తినిడు వాఁ, దా కామవిధాయనికిఁ బ్రియతముఁడు మౌనీ. 233
- గీ. ద్వాదశి నెవండు పృథుకముల్ బరమభక్తి
నందితాసన్నిధిని భూసురాగ్రగణ్య
నకు నొసఁగు వానియెడ దేవి కధికముగను
జెలఁగు సంప్రీతి యది యెంతసేయ దనమి. 234
- క. పెనగలు త్రయోదశి జగ, జ్జననికి నర్పించి విప్రసత్తమునకు ని
చ్చిన వానికి నంతానం, బనూనముగ నొదవు మునికులాగ్రణి వింశే. 235

- క. సత్తు నివేదనమున పర, శక్తి చతుర్దశినిఁ బూజనలిపి యదియు బల్
రిక్తునకు విప్రనకు నిది, వ్యక్తముగ శివప్రియత్వ ముండు మునింద్రా. 236
- గీ. పాయసము పూర్ణిమను నయ్యపర్వ కొనఁగి, దాని త్రాహ్మణాధీనముఁ దగనొనర్చుఁ
బితరులకుఁ బ్రీతిగల్గు నో యతివరేణ్యః, హవన మాదినమందుఁ జేయంగవలయు.
- వ. హోమంబొనర్చునెడ ప్రతిపదాదిపూర్ణిమాంతతిథ్యుక్త పదార్థంబులు పలయు;
వెండియు నాదిత్యవారమ్మునఁ బాయసమ్మును సోమవారమ్మునఁ బాలును భోమవార
మ్మునఁ గదళీఫలమ్మును బువ్వవారమ్మున నవనీతమ్మును గురువారమ్మున ఖండశర్కర
యు కుక్రవారమ్మున సితయు శనివారమ్మునఁ గోమృతమ్మును దేవీప్రీతికరమ్ము; లింక
నక్షత్రక్రమమ్మున నైవేద్యమ్ముల వివరింతు. పృథివ్యమ్మును దీలలును ఖండశర్కర
యు దధియు దుగ్ధమ్మును గిలాటకమ్మును దధికుర్చియు మోదకమ్మును ఫేణి
కయు పృథకమండకమ్మును గంసారమ్మును వటపత్రమ్మును పృథకపూరమ్మును
వటకమ్మును గోకరసకమ్మును బూరణమ్మును మధుసూరణమ్మును గుడమ్మును
పృథుకమ్మును ద్రాక్షయును ఖడ్జూరమ్మును రాజకమ్మును నవూపమ్మును నవనీత
మ్మును ముద్గమ్మును మోదకమ్మును మాతులుంగమ్మును ననునియ్యవి నక్షత్రనైవే
ద్యమ్ము; లింకవిష్కంభాదియోగమ్ములకు వివరింతు; గుడ, చుధు, పృథ, దుగ్ధ, దధి,
తక్రాపూప, నవనీత, కర్కటీ, కూశ్మాండ, మోదక, పసప, కదళీ, జంబూ, చూత
ఫల, తిల, నారంగ, దాడిమ, బదరీఫల, భాత్రీఫల, పాయస, పృథుక, చణక,
నారికేళ, జంబూఫల, కశేరుసూరణమ్ములు క్రమమ్ముగఁ దెలియునది; మఱియుఁ
గరణమ్ములకు వినుము; కంసారమ్మును మండకమ్మును ఫేణియు మోదకమ్మును వట
పత్రమ్మును లద్దుకమ్మును పృథకపూరమ్మును దీలమ్మును దధియు పృథకమ్మును
మధువును ననునివి తత్ప్రీతికరమ్ములగు నైవేద్యమ్ములు; మఱియు నొండు విధా
నమ్ము సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 238
- గీ. చైత్రశుద్ధతృతీయ నిచ్చలు మధూక, వృక్షము యజించి మఱియు నైవేద్యములనునొ
నంగఁదగుఁ బంచభాద్యనుసంగతముగ, వెండియు వచింతు వినుము సవిస్తరముగ.
- వ. నైకాఖమాసమ్మున గుడమ్మును జ్యేష్ఠమ్మున మధువును నాషాఢమ్మున నవనీత
మును క్రావణమ్మున దధియును భాద్రపదమ్మున శర్కరయు నాశ్వయుజమ్మునఁ

బాయనమ్మును గార్తికమ్మున క్షీరమ్మును మార్గశీర్షమ్మున ఫేణీయుఁ బొషమ్మున
దధికూర్చికయు మాఘమ్మున గోమృతమ్మును ఫాల్గునమ్మున నారికేళమ్మును శుద్ధ
తృతీయార్చితంబగు మధూకమ్మునకు నైవేద్యమ్ములు మఱియు మంగళయు వైష్ణ
వియు మాయయు మహామాయయుఁ గాళరాత్రియు దురత్యయయు సుతంగియుఁ
గాళికయుఁ గమలవాసినియు శివయు సహస్రచరణయు సర్వమంగళరూపిణీయు
నను నీనామమ్ములఁ గ్రమమ్ముగ నమ్మధూకమ్మున దేవి నర్పింపవలయు బదంపడి
వ్రతంబు సంపూర్ణంబగుపొంచె నమ్మధూకగతయగు సంబికంగూర్చి, 240

గీ. “అంబ పుష్కరనేత్ర లోకైకజనని, మంగళాకార భక్తసమ్మన్య సావ
హరిణి మహేశి దుర్మార్గహంత్రి పరగ, తివ్రదాత్రి ప్రజోత్పత్తి ధీవిదాత్రి. 241

గీ. మదవిదాత్రి మదోన్మత్త మానగమ్య, పరపురుషరూప పరమేశి ప్రళయకాల
మేఘనదృశ లోకేశి యమేయ యమని, వాసహరిణి యమపూజ్య తాపసేద్య. 242

గీ. నీరజాతాప్తసహచారిణీ మహావి, మోహనాశిని యమనిగ్రహోహస్రధిత
నర్వసంగవివర్జిత సంగనాశ, కరి యమాగ్రజ కామాక్షి కామ్యరూప. 243

గీ. మర్మభేదిని మీనాక్షి మధురశీల, మంత్రగమ్య మహామంత్రమండితాత్మ
దేవి కంకాలఘోర సుధీజనాభి, వంద్య మధురస్వరార్చిత వందనములు. 244

గీ. అంబ యశస్వద్దపదపీఠానునింబ, బదరికాలయ క్షీరార్కపనసకుజక
రీరరూపిణి దివ్యశరీర దుగ్ధ, వల్లివాసిని నీకిదె వందనంబు. 245

వ. ఇట్లు వ్రతాంతమ్మున నుతించినవారలకు సమస్తకామప్రపూర్తియగు; నీస్తోత్రమ్ము
నెవ్వఁడు విత్యము పఠించు వాని కగు ఫలంబు వినుము. 246

సీ. బ్రాహ్మణుఁడు శృతిసంపన్నుఁడౌ, రాజు వి . జయమందు, వైశ్యుఁడు సంపదగను
శూద్రుఁడు సుఖమందు, జొప్పడకుండు నా , దివ్యాదిభయమరాతిభయమేని;
క్రాద్ధకాలమ్మున జపియింపఁ బితరుల , కక్షయమ్ముగు తృప్తి యలరు నిట్లు
పరశక్తి నర్పించు పక్కికఁ దెల్పితి . నిది చేసి నరుఁడు లోకేశితోడ

గీ. నైక్యమునుజెందు నొక్కఁడే యనఁగ నేల
యంబ నర్పించువారల కఖిలకామ
ములును సిద్ధించు నరకమ్ము మొదలనడఁగు
స్వప్నముననేని భయము జొప్పడదు మౌని.

స్కంధాంతవద్యములు.

క. ఆశీర్వాదప్రాపిత. పేశలకవిత్తాప్రభావవిశ్రుతశిష్యా
దేశితసర్వత్రమహా, రాశీకృతకీర్తిసాంద్రః బ్రహ్మసుధీంద్రః । 248

విచిత్రవృత్తము. ధరాపాలసేవాపరీతాంఘ్రిపద్మ
స్ఫురచ్ఛాత్రరోకస్థిరాత్మప్రకర్షా । 249

రథోద్ధతము. పూర్వజన్మకృతపుణ్యసంచితా
ఋర్వశాస్త్రచయకల్పితవ్రదా
ధూర్వహాత్వపరితుష్టశిష్యహృ
త్పర్వచంద్రవిభః పండితప్రభూ । 250

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబయిన దేవీభాగవతంబను
మహాపురాణంబునందుఁ అష్టమస్కంధము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

సవమస్కంఛము.

పీఠిక

- కా. శ్రీనాథుండు సరస్వతీవిభుండు గౌరీభర్త యన్మృత్వరున్
దానాదుం బదునాల్గోకముల కాధారంబుగానుండి తన్
ధ్యానింపం దలకొన్న భాగవతసంతానంబు వర్తిల్ల వి
జ్ఞానం బిచ్చెడు నాదిశక్తిని ముముక్షుం గోరి మ్రొక్కందగున్. 1
- చ. అతులితకావ్యనాటకరహస్యవిదిజ్ఞుండు వేదవేది సఁ
స్తతమతి శిష్యవత్సలుండు సూనృతవాగ్రుచిరుండు జ్యోతిషా
ప్రతిహతుఁ డుప్పలారికులవారిదిచంద్రుండు రమ్యకీర్తివి
శ్రుతుఁడగు రామజోగన గురుప్రవరున్ స్మరియింతుమెంతయున్. 2
- వ. అని యిష్టదేవతాభివందనంబును గురుసమస్కారంబును గావించి యెద్దియే నొక్క
విధాతభవబంధంబగు ప్రబంధంబు నాంధ్రీకరింపం దలంచుచుండ నొక్కనాఁడు, 3
- క. యోగీంద్రవందితము విగ, మాగమసారార్థభూత మఖిలముముక్షు
స్వాగతమార్గము దేవీ, భాగవతము వ్యాసమౌనివరవిరచితమున్. 4
- కా. ప్రజ్ఞావంతులు కాబ్దికుల్ కవులు విద్వాంసుల్ శతాష్టావధా
నజ్ఞుల్ శ్రీపతివేంకటేశ్వరు లమందప్రీతిఁ దెల్పించుచున్
విజ్ఞానాధ్యుల రామకృష్ణుల మమున్ వీక్షించి యన్మృత్వనీ
షాజ్ఞత్వంబున నిచ్చి రందు నవమస్కంధంబు దెల్పింపగన్. 5
- వ. తత్సమావేశ ప్రకారంబెట్లనిన. 6

సీ స మ ల క.

తారకమంత్రచింతకుండు బైషజ్యవి , ద్యాతత్వవేత్త రామయ్య తాత
తృష్టావిదూరుం దతిప్రళాంతుండు తత్వ , వేత్తయో నారప్ప పిన్నతాత

దాతువరీక్షణదక్షః దౌషధమర్మ , విదుఃదు నౌ కామన్న పెద్దకండ్రి
నిత్యక్రియాసక్తి నిర్మలాంతశ్శక్తి , కలుగు రామస్వామి కన్నతండ్రి
సుందరదేహుండు సుజనప్రియుండు నౌ , నల రాజగోపాల మనుగుతమ్ముఁ
డమలచిత్తులు సర్వసములు సీతారామ , సుబ్బరాయాంకభాజులు పితృవ్య
లన్నదానాదర యగు లచ్చమాంబాభి , దాభవ్యసాధ్వీమతల్లి తల్లి
శ్వశూపరాయణనచ్చిత్త సుబ్బమ , తతదయాంసగుణోదార దార

గీ. గలుగువాడును నాకొండికులభవుండు , కోవిదప్రియుఁ దాత్రేయగోత్రజుండు
ప్రథితచరకాదివైద్యకౌశ్యప్రసవీణుఁ , డమలమతి రామమూర్తినామాంకితుండు. 7

క. తిరుపతివేంకటకవులం, దిరువురిలో నొకఁడు వేంకటేశ్వరకవికిన్
జిరజీర్ణకృప్రభజమును, సరసౌషధముల నొసంగి సాధించె వడిన్. 8

గీ. శ్రీ లలితమైనయట్టి మా పోలవరము
నందు మానద్యయం బుండి యౌషధంబు
బుచ్చుకొనియెను వెంకటబుధుఁడు; మాకు
మువ్వరకు నేస్తమయ్యె నప్పుడు దృఢముగ. 9

క. నీరుజుఁడై విశ్వాసము, ప్రేరేపన్ జెళ్ళవెళ్ళ వేంకటకవి మా
లో రామమూర్తి గుణసం, భారము వాక్రుచ్చె నొక్క మత్రేభమునన్. 10

వ. అది యెట్లంచేసి. 11

మ. కవిత నైపుణిగాంచి చక్కఁ జతురంగంబాడఁగా మించి గా
నవిధిగా బద్యములం బరిపఁదగు విన్నాణంబు నార్జించి వం
శవశంబై యెడఁదాయకున్నదగు బ్రెషజ్యంబునం జక్రవ
ర్తివి నై యొప్పితి రామమూర్తి; శమితార్తీ; కీర్తికిఁ మూర్తివై. 12

ఉ. ఈవును గృష్ణమూర్తియును నేకముగా నొకచోఁ బరించుటన్
భావము కబ్బి మొక్కగతి భాసెలు మిత్రులు మీర లిరువరున్
గావున నిచ్చవచ్చు నొకస్కంధముజూచి తెలుంగుఁజేయుఁడి
దేవచరిత్ర మందు భవదీయగుణోన్నతి వెల్లడిల్లెడున్. 13

క. అని యనురాగాతిశయం, బున వాక్రుచ్చుటయు దీనిఁ బూరింపంగా
ననవగునే నిహపరసా, ధన మబ్బునటంచుఁ జెప్పఁదలఁచితి మంతః. 14

- సీ. శివతేజవాలయస్థిరకార్యకరుఁ డన్న , దాత వెంకనమంత్రి తాతగారు
అతిథిపూజానక్తి యమరార్చనాభక్తి , బరఁగిన జనకుండు బాపిరాజు
ఆకలిగొన్నవా రగవద్ద సంకృప్తి , గఱపుమహాలక్ష్మి కన్నతల్లి
పరదారపరధననిరసనశీలుడై , వెలయు నెఱ్ఱమరాజు పిన్నతండ్రి
- గీ. కలుగువాఁడను నిశ్శంకకులుఁడ నన్ను , కృష్ణమూర్తి యటందు రీకృతివరంబు
దెలుఁగుసేయుచు రామమూర్తియును నేను , రామకృష్ణు మైనవారము కలయిక.
- వ. ఇట్లని వితర్కించితిమి. 16
- కా. నిర్లిప్తుండు సదాన్నదాత బహుళాంతేవాసి ధీరాశియో
చర్లబ్రహ్మయశాస్త్రిపేరఁ గృతిగా నర్వంసహామండలి
స్వర్లోకాధ్యము దేవిభాగవతమున్ శ్రద్ధాసమున్నద్ధులై
నిర్లక్ష్యంబుగఁ దెల్గసేయుఁడును లెందేఁ బూజ్యతం జెందరే. 17
- గీ. అట్టి తిరుపతివేంకటేశ్వరపులఁ, గలసి చెప్పటకన్న భాగ్యంబు కలదె ;
చందనంబుల నడుమ వృక్షంబు లెవ్వి, యున్నఁ దత్పరిమళ మబ్బకున్నె కొంత.
- వ. అని దృఢనిశ్చయించితిమి. 19
- క. ఈరామకృష్ణకవులము, ప్రారంభించితిమి దేవిభాగవతమునం
జేరఁగు నవమస్కంధము, నారసి తెలిఁగింపఁ బండితాహ్లాదముగఁ. 20
- తే. గీ. తివిరి యీనవమం జేము తెలుఁగుసేయఁ
బూను టరయ నిదెఱ్ఱైనఁ బూజ్య మనియు
ముక్తిదాయకమనియు నాసక్తి గాని
కవితయందలి వేడ్కచేఁ గాదునుండు.

క థా ర ం భ ము.

- క. నిరతాన్నదానకృత్య, స్ఫురదాత్మతపోవిశేషకుభ్రాంకుకా
పరిపాలితశిష్యయశః, పరివర్ధితకీర్తిసాంద్రః । బ్రహ్మసుధీంద్రా : 22
- గీ. అవధరింపుము సృష్టిక్రమాంతరముగ, లలి గణేశాంబ దుర్గయు లక్ష్మి రాధ
యును సరస్వతి సావిత్రియనఁగ నైదు, విధములఁ బ్రకృతి జగన వెలసె ననుచు.
- వ. నశినగర్భుఁడెఱింగించుటయు నారదుండు. 24

గీ ఏను రూపమ్ములందాల్పు నేల ప్రకృతిఁ, యెవరి కేలక్షణమ్ముల నవతరించెఁ ?
దత్తదీయపూజావిధుల్ తత్తదీయ, మహిమము వచింపుమనఁ, జెప్పె మధువిరోధి.

చ. ప్రకృతికి లక్షణంబు నుడువంగ సమర్థుఁడు లేఁదొకండు నీ
సకలమహామహీస్థలిని; జక్కఁగ దర్శునివల్ల వింటి నే
నొకతటి వత్స! కొంత యది యోపినరీతిగ నీకుఁ దెల్పు పూ
నికఁ గయిగొంటిఁ గాన మదినిల్చి వినందగుఁ దద్విశేషముల్. 26

వ. “ప్ర” యనఁ బ్రకృష్టవాచకంబును ‘గృతి’ యన సృష్టివాచకంబు నగు; సృష్టియం
దేదేవి ప్రకృష్టయో యామె ప్రకృతి యనఁబడు. ‘ప్ర’ సత్వగుణాత్మకంబగు ‘కృ’
రజోగుణాత్మకంబును ‘తి’ తమోగుణాత్మకంబును గావున సద్దేవియుఁ ద్రిగుణా
త్మికయయ్యె. ‘ప్ర’ ప్రథమవాచకంబును ‘కృతి’ యన సృష్టివాచకంబును గావున
సృష్టికి నాదికారణమైన యాదేవికిఁ బ్రకృతినామము సిద్ధించినది. సృష్ట్యాది నాత్మ
రెండు విధములయ్యె నందుఁ గుడిని బురుషుండు నెడమఁ బ్రకృతియు నుండు
నదియె బ్రహ్మరూపము; నిత్యము సనాతనమునై యలరారు అగ్నిదాహికలరుఁ
బోలె నాత్మశక్తులకు భేదమనదు. 27

ఉ. నారద! యందుచేతనె సనాతనులైన మును ల్లోదరీ
పూరుషభేదమున్ గనఁగఁబూనరు బ్రహ్మమె యెల్లవారికి
తీర్థనఁ బొల్పు నప్రకృతి దేవియుఁ గృష్ణ సిస్మక్షచే ముదం
బారఁగఁ బుట్టి యావెనుక నందిన దీగతి నైదురూపముల్. 28

సీ. శివ శివప్రియ సిద్ధి శివరూప బ్రహ్మాది , విబుధవందితశీల విష్ణుమాయ
నారాయణి మహేశి నవయశోమంగళ , కీర్తిద సర్వశక్తిస్వరూప
తేజోమయి జగదదిష్ఠాత్రి దీనావ్ర , శరణాగతత్రాణపరచరిత్ర
బ్రహ్మస్వరూపిణి పావనిమోచని , మోక్షదాయని మునిపూజితాంఘ్రి

గీ. సిద్ధరూప సిద్ధేశ్వరి బుద్ధి నిద్ర , దయ విపాసయు నాకలి దాంతి శాంతి
శాంతి తుష్టియుఁ బుష్టియు భ్రాంతి యనఁగ, నెలమిఁ జరియించుచుండు గణేశమాత.

సీ. సర్వసంపద్రూప సత్యస్వరూపయు , సర్వమంగళదాంతి శాంతియుక్త
భగవంతునకుఁ బ్రేమపాత్ర ప్రియంవద , ప్రాణతుల్యయుఁ బితృప్రత కుభాంగి
కామలోభములు రుషామోహములు వీడి , మమతకు దవైన్వన మంజుశీల
సర్వసప్యాత్మిక సర్వజీవనమార్గ , భక్తానురక్త సర్వప్రపూజ్య

గీ. పాపుల వినాదబీజమ్ము, ప్రభువుల ప్రభ, • వర్తకులకు వాణిజ్యమై వఱలుచుండు
సతతవేదోక్త మార్గసమ్మతి వహించి • శ్రీమహాలక్ష్మి వైకుంఠసీమయందు. 30

సీ. వాగ్బుద్ధివిద్యల వఱలు నధిష్ఠాత్రి • హిమకుండవందన సమశరీర
సందేహభంజని సర్వవిద్యారూప • సంగీతకారిణి సత్వశీల
విమలయు మేధయు విద్య కవిత్వంబు • ప్రతిభయుఁ దానెయై పరఁగు దేవి
మునులకు ద్విజాలకు మూకత్వ మెడలించి • ఫలము లొసంగు తపస్వరూప

గీ. కేల వీణయుఁ బొత్తమ్ము లీలఁబట్టి
రత్నమాలనుదాల్చి పరపరుడయిన
కృష్ణ యజ్ఞియించుకొనుచుఁదాఁ గెరలుచుండు
శ్రుతికిరోమార్గముల సరస్వతి సతంబు.

31

సీ. అమితతేజోవతి యానందదాయని • శుద్ధస్ఫటికరూప శుభగుణాధ్య
బ్రహ్మతేజోమయి బ్రహ్మస్వరూపిణి • బ్రహ్మలోకప్రద బ్రహ్మవిద్య
నాల్గవర్ణముల జననియు సనాతని • యాత్మశుద్ధిప్రద యఖిలసేవ్య
చందస్సులకు వేదశాస్త్రములకు మంత్ర • తంత్రావళులకు సంద్యకును దల్లి

గీ. సర్వసంస్కారరూపిణి సత్వమూర్తి • జపతపఃఫలదాత్రి ద్విజాతికొఱకు
వెలసె గాయత్రియగుచు సావిత్రి జగతి • నీమె ప్రకృతి నాల్గవరూప మోమునీంద్రః

ఉ. ఐదవరూపమై యలరు నామెకు రాధ సనాతనస్వరూ
పోదయుభాగ్యయుక్తిమెయిఁ బొల్పుగు కృష్ణుని వక్షమందునా
మోదమునొందుచుండు సతముఁ మునిమానసగోచరంబు నా
పాదిత సర్వలోకదయ పాపవినాశకర ప్రభావయై.

32

చ. సురలు సురేశ్వరు ల్మునులు జూడఁగలేరు తదీయరూప మం
బరమునఁ గోటిచంద్రుల ప్రభావిభవం బుదయించినట్లు సం
బరమగు వహ్నిశుద్ధమగు వల్కలరాజము భూషణావళుల్
పరఁగెడు నామెదేహము నెఱసనిపించును లక్ష్మి కున్కియై.

34

చ. అఱువది వేల వత్సరములామె గుఱించి తపంబొవర్చె ను
ద్ధరనియమప్రకుండగుచుఁ దోయజగర్బుఁడు పూర్వకాల మా
హరియు వరాహమైనయపు డామె తమిన్ వృషభానుపుత్రియై
ధర నలరాఠెఁ దత్పరిచితంబులు పాపము లాఱిపోవఁగన్.

35

- సీ. పంచవిధప్రాణపరిపాలనాశీల , యథిలభ క్తజనభాగ్యనుకూల
నిఖిలలోకారాధ్య నిర్గుణ నిర్లిప్త , నిరహంకృతి నిరీహ నిత్యహర్ష
ప్రథిత గోపీవేష భాగ్యవిధాయిని , గోలోకవాసిని గోపపూజ్య
రాసమండలజాత రాసేన్వరేశ్వరి , రాసలోకవివాసరంజితాత్మ
- గీ. రాసకేళినినోదవిరాజమానుఁ , డైన కృష్ణున కేలికసావి రాద
సుందరులలోన సుందరి బృందయందు , నాటివారలకెల్ల నానంద మొసంగె. 36
- వ. మణియుఁ బ్రధానాంశ కళాంశ కాలాంశ జాతలై త్రిభువనంబుల యందలి సర్వ
యోషిత్తులును దేవీరూపధారిణులై యందు, రందుం బూర్ణతమలు పంచవిద్యాది
తేవత లనంబడుదురు. వారియందుఁ బ్రకృతిప్రధానాంశరూపంబులఁ దెల్పెద నాల
కింపుము. 37
- సీ. జగములు తరియింప జలజాక్షుపదమందుఁ , బుట్టువుఁగాంచిన పూతచరిత
యందంబునకు మెచ్చి యభివుండు తనశర , మ్మందుఁ దాల్చినమేటి సుందరాంగి
తాకినమాత్రానఁ దనుకల్మష మెడల్చి , పతితులఁ బ్రోచు కృపాస్వభావ
గోలోకమునకు భక్తులు పోవ సులభమౌ , సోపానపంక్తి గానోపుదేవి
- గీ. కలుషపూరితమౌ కలికాలమందు , మహిమ తగ్గని తటిని, సమస్తనదుల
కగ్రచారిణియైన జాహ్నువి తదీయ , మౌ ప్రధానాంశసంజాతయై యెసంగు. 38
- క. ఇంకొక ముఖ్యాంశముగకా, సంకటములఁ బ్రోవ దివ్యసాధన మగుచుకా
బంకేజాక్షుని వక్షో, లంకారంబై నెగడు తులసి జన్మించెన్. 39
- క. నారాయణు నర్థాంగి యు, దారంబగు వర్తనంబు తనరంగా, లో
కారాధితయై జనులకుఁ, దీటుని దుఃఖమ్ములైనఁ దీర్చు మునీంద్రాః 40
- గీ. సర్వపుష్పసారసంభూతయై భూమి, సవతరింది జనుల యశుము ద్రోచు
కల్పనృక్షమన నవల్పమౌ తులసికి, మ్రొక్కనట్టి నరుఁడు పొందు నభుము. 41
- అ.నె. ఒక్కదశము దెచ్చి యుదకంబులో నుంచి, త్రాగునెడల నెచటి తాపమైన
నడఁగిపోవు నయ్యః యల్లగంగాజలం, బేవి తులసిసీటి నెనయలేదు. 42
- చ. తులసికిఁ గేలు మోడ్చి వినతుల్ పచరింపని వాని జన్మ మెం
దులకునుగాదు సుమ్ము పరితోషము నొంది సమస్తలాభము
ల్పలుపుచునుండు నాలుగుదశమ్ములుదెచ్చి యజించు వారి కా
వల ఘటియింతు స్వర్గసుఖవాసము నిత్యముగాఁ గుమారకా. 43

క. తులసియే పరదేవత ని, ర్మలభక్తిన్ గొల్చు వారి మన్నించుచుఁ దాఁ

గలికల్మషకుష్మేందన, ములఁ గల్పఁగ దావపిప్పిపోలిక నెసఁగున్. 44

వ. జ్ఞానవికారదయు, శంకరునకుఁ బ్రియశిష్యయు, నాగేశ్వరుండగు ననంతసునకు భగి
నియు, నాగపూజితయు, నాగేశ్వరియు, నాగమాతయు, నాగభూషణమునగు కళ్య
పాత్మజయు దేవీప్రధానాంశ సంజాతయే. మూఁడులక్షల వత్సరంబులు విష్ణుంగూర్చి
తపంబొనర్చి మంత్రాదిదేవతయై బ్రహ్మతేజస్వరూపిణియై జరితార్కరునకుఁ బత్నియు
మునిప్రవరుడైన యాస్తికాఖ్యానకుఁ దల్లియు నగు నాపె ప్రభావం బనన్యము.
మాతృకలయందుఁ బూజ్యతమరాలైన దేవసేనయు నద్దేవీప్రధానాంశమే. జగజ్జను
లకుఁ బుత్రపౌత్రదాయినియై షష్ఠియనుపేర నొప్పు వృద్ధయోగిని ప్రకృతి షష్ఠాంశ
సంజాత. సర్వకామదయై జలస్థలంబులయందును సూతికాకారంబులయందు నధిప
సింది శిశుక్షేమకారిణినా నీమె ప్రసిద్ధిఁ గాంచినది. ప్రకృతిముఖసంభూతయైన
మంగళచండికను బ్రతిమంగళవారమును బూజించు సువాసినులకుఁ బుత్రపౌత్రాభి
వృద్ధియు సర్వవాంఛాపూర్తియు సిద్ధించు. కోపించిన జగములన్నియు ఊణములోఁ
గూల్చుటకును రక్షింపఁదలంచిన రక్షించుటకు నీమె సమర్థురాలు. శక్తి దేవీప్రధా
నాంశ సంజాత. కోటిసూర్యప్రభాజాజ్వల్యమానవిగ్రహయు, సర్వశక్తి ప్రధానయు,
సర్వసిద్ధిప్రదయుఁ, గృష్ణరూపిణియుఁ, గృష్ణునకు భక్తురాలును, విశ్వాసమాత్రమున
సర్వబ్రహ్మాండమండలంబును సంహరింప శక్తురాలును, ధర్మార్థకామమోక్షవతు
ర్విధఫలదాయినియునై శుంభనిశుంభుల విజృంభణ మడంప నుద్భవించిన దుర్గ
దేవీలలాటసంజాత. సర్వాధారభూతయు, సర్వసంపత్ప్రదాత్రియు రత్నగర్భయు
సర్వరక్షాకరాశ్రయయు బ్రహ్మాదిసురాసురినకలమనుజులలోకసంస్తూయమానయునగు
వసుంధరయును దేవీప్రధానాంశమునఁ బుట్టినది. ఇఁక దేవీకళామాత్రమున జన్మిం
చిన చంద్రానన లేవ్వరెవ్వరి భార్యలో వారల మాహాత్మ్య మెట్టిదో తెల్పెద నాల
కింపుము. 45

గీ. అఖిలపూజితయై స్వాహా యన నెసంగు, నల హవిర్బుజ భార్యగా నలరు సాధ్వీ
యమరులకు యజ్ఞభాగమ్ము లమరునెట్లు ? లామె కృప సుంతలేదేని, నమరమావి.

గీ. యజ్ఞపూరుషతరుణిగా నలరుచుండు, దక్షిణాదేవి సర్వత్ర దీక్ష పూజ్యః
వీరలిర్వురు లేకుండ వెలయు కర్మ, నివయములు మేదినిస్థలి విష్ణులములు. 47

గీ. ఎవతె లేకున్నఁ బితృదానమెల్ల వ్యర్థ, మా స్వధయుఁ బితృదేవుల కంబుజాక్షిః
స్వర్గ గాలిక భార్య విష్ణులము లీమె, విడిచి చేయు దానాదానవిధులు జగతి. 48

- గీ ఏది లేకుండునెడల నీయెల్లజగము, లందుఁ బురుషులు త్రీలుఁ గార్వము గాంతు
రాయమయుఁ బుష్టి గణపతి యర్దహ, మన్నివిధముల సేవ్యురాలై యెసంగు. 49
- గీ. ఆయ్యనంతుని పత్నిగా నలరు నట్టి, తుష్టి లేకున్న జగములు తూలిపోవు
నీశ్వరుని లేమ సంపత్తి యీమె లేక, యెల్లయెడల విప్పుచుర మేడిపించు. 50
- గీ. సర్వలోకములకు దైర్యసాధనమయి, గడనకెక్కిన సతి ధృతి కపిలపత్ని
సకలజనులను బాంధవ్యసఃజి నుంపఁ, జాలినట్టి సతీదేవి సత్యదార. 51
- గీ. మోహపత్నిగ నెగడెడు ముగ్ధయై దయ, ఆమె లేకున్న సృష్టియే యాఁగిపోవుఁ
బుజ్యదావప్రతిష్ఠను బూజసేయ, వలయు లేనిచో జగము జీవన్మృతంబు. 52
- గీ. లోకులకుఁ గీర్తి మృగ్యంబు ప్రాకటముగ, సుకృతి యిల్లాలు కీర్తిని జూడకున్న
జగతి నుద్యోగభార్యయై నెగడు క్రియను, గన్మోఁగిన కర్మయే గానిజెందు. 53
- గీ. ఆర్ద్రదేహమ్ము ధర్మన కల్గమిధ్య, విధి వినిర్మితమైన యీవిశ్వ మఖిల
మీమె లేకున్న విచ్చిన్న మెల్లధూర్తు, లంజలిమఱింతు రీపెకు నన్యహంబు. 54
- గీ. కపటఁ డీమెకు పైదోడుగాఁ జరింప, నెల్ల గృహములలో వసియించుచుండుఁ
గలుషకలికాలమందు నీకలికిసేవ, నాచరింపనివారల నరయలేము 55
- చ. ఒరుల కదర్శనీయయయ యుండుఁ గృతమ్మునఁ, ద్రేతయందు ను
ర్వర నతిసూక్ష్మరూపము పెలంగఁగఁ దాఁ జరియింపసాగు, ద్వా
వరమున నర్ద్రదేహమున భానిలుచుండు, సతిప్రగల్భయై
తిరుగుఁ గలిన్ నరానరిగ దేహబల మ్ముడివోవకుండఁగఁ. 56
- గీ. త్రవయు శాంతి సుఖిలుని ధర్మపత్ను, లవి వినా లోకు లున్నత్తులగుట నిజము
బుద్ధియును మేధ ధృతియన ముగురుకలరు, జ్ఞానదారలు మోఢ్యమ్ము నదమదించ.
- గీ. కాంతి రూపమునఁ గనంగనగు మూర్తి, ధర్మనకు ధర్మపత్నియై తనరుచుండు
నామె లేక నిరాధారమై కృశించు, నఖిలలోకమ్ములం బరమాత్మతోడ. 58
- ఆ. వె. మూర్తిరూపయగుఁ గీర్తింపఁబడియెడు, నిద్ర రుద్రదేవు నీరజాక్షి
యోగసిద్ధి యూతగాఁగ రాత్రులయందు, నన్నిజగము లీమె యావహించు.
- ఆ. వె. దినము రాత్రి సంధ్య యనఁగ నొప్పారుడుఁ, గాలమునకు ముగురు కలరునకులఁ;
వీరు లేనియెడల విశ్వనిర్మాతయుఁ, గాలమునకు లెక్కగట్టలేఁడు. 60
- గీ. ఎవరిసేవకొఱకు నీవిశ్వమఖిలంబు, చింతచేతఁజిక్కి చివుకుచుండు
నట్టి జుత్తిపాస లరయ లోభునిభార్య, లింతమహిమ యుండ దేరికైన. 61

గీ. ప్రభయు దాహిక సతులైరి పావకునకు
వారు లేకున్న నీసృష్టి వలను పడదు
జగము లడఁగింపఁ బుట్టిన జరయు మృతియుఁ
గాలకన్యలు ప్రజ్ఞాలు కమలములులు.

62

గీ. తంద్రయును బ్రీతి నిద్రకుఁ దనయలగుచు
సుఖని వరియించి జగములఁ జాట్టుకొనిరి
శ్రద్ధయును తక్కివై రాగ్యు చానలైరి
జనులకు ముముక్షుమార్గమ్ము లనువుపడఁగ.

63

వ. దేవమాతయగు నదితి దైత్యమాతయగు దితి గోమాతయైన సురభియుఁ గద్రూ
వినతలును బ్రకృతికళాజాతలై సృష్టి కువయు క్తలైరి. దేవీకళాజాతలైన పూవుం
బోఁడు లింకను జాలమంది కలః రిందుం గొందఱఁదెలైద నాలకింపుము.
చంద్రవత్సయిగు రోహిణి, సూర్యదారయగు సంజ్ఞ, మనువునిల్లాలగు శత
రూప, యింద్రగోపినియగు శచి, బృహస్పతి పెండ్లమగు తార, వసిష్ఠుని
వామాక్షియగు నరుంధతి, కర్దమప్రసూతియు దక్షకామినియునగు దేవహూతి,
పితృమాసనకన్యకయు సంభికామాతయునగు మేనక, రోపాముద్ర, కుంతి, కుబేర
కామిని, బలికిఁ జెలియగు వింధ్యావళి, దమయంతి, దేవకీయశోదలు, గాంధారి,
ద్రౌపది, కైబ్య, సత్యవతి, రాధామాతయగు వృషభానుప్రియురాలు, మందోదరి,
కౌసల్య, కౌరవి, రేవతి, సత్యభామాకాళిందులు, లక్షణానాగ్నజితులు, లక్ష్మీయే
స్వయమ్ముగా నవతరించె వని చెప్పఁబడు సీతారుక్మిణులు, వ్యాసమాతయగు
యోజనగంధి, బాణపుత్రియగు నుష, ప్రభావతి, భానుమతి, భార్గవజననియైన
రేణుక, రామమాతయగు రోహిణి, ఏకనన్ద, శ్రీకృష్ణ భగినియగు దుర్గ మొదలగు
వారందఱును ప్రకృతి కళాజాతలైన పావనచరిత్రలు. గ్రామదేవతలును బ్రకృతి
కళాసంజాతలై, ప్రకృత్యంశమునఁ బుట్టిన భామినుల నవమానించుట ప్రకృతి నవ
మానించి నట్లయగు.

64

చ. పతియు సుతు ల్గలట్టి యొక బ్రాహ్మణీనైనను నెఱ్ఱిదేండ్లు సాం
ప్రతముగ నిండినట్టి యొక బాలికనైనను వత్తమాల్యభూ
షితగ నొనర్చి పూజలను జేసిన దేవియు సంతసించు సం
తతమగు పుణ్యలోకములు తప్పవు సు మ్ముటువంటివారికిన్.

65

- గీ. ప్రకృతిసంభూతలై వవారలు జగాన, నుత్తమాధమమధ్యమ లౌష్పమందు
రమితసత్త్వాంశసంజాతలౌ పతివ్ర, తలు నెగడుచుండు రెండు నుత్తమ అనంగ. 66
- గీ. అమితముగ భోగనిరతలై యఖిలసుఖము, అనుభవించుచు స్వీయకార్యములయందె
సత్తలగువారు మధ్యమ సుజీనుండు, రల్లప్రకృతి రజోంశమునందుఁ బుట్టి. 67
- గీ. దుర్ముఖులు కులనాశినుల్ ధూర్తురాండ్రు, కులకు అధమనిశ్చేడిక నలరువారు
స్వర్గముననుండు నవ్వరస్సమితిగూడఁ, బ్రకృతికిఁ దమోంశమునఁ బుట్టువందినారు.
- చ. సురభుని పూజకుఁ మొదట సొక్కి యనంతరమందు దుర్గ భా
స్కరకులమందు రావణుని జంపఁగఁబుట్టిన రామచంద్రుడే
నురుతరపూజలం గనియె నోపికమై తరువాత నీమె నం
దఱును యజింపసాగిరి సనాతనియంచు నుదీరితాకులై . 69
- ఉ. అదిని దానవాంతమున కాయమ దక్షనికూఁతురయ్యె నా
సాదితనర్వలోకకుభసాంద్రుని భర్తను బుద్ధిలేక యు
న్మాదముతోడఁ దండ్రి యవమానమొనర్చఁగ నైఁవలేక పా
దోదితయోగవహ్నిఁ దన యుత్తమదేహము వీడె నారదా : 70
- చ. పిదప హిమాద్రికూఁతురయి పెద్దతప మొనరించి యంత నా
త్మదయకుఁడైన శంకరుని మన్ననగాంచి చరించు సద్గతి
ప్రదయి కృష్ణనంశగఁ జెలంగు గణేశుఁడు వైష్ణవాంశ యొ
ప్పిదమగునట్టి స్కందుఁడును బేరువహించిరి తక్కుమారులై . 71
- గీ. మొదట మంగళభూజాని పూజసేయ, లక్ష్మీనర్వభూసేవ్యయై రాణకెక్కె
నట్లులే యశ్వవతి భక్తి నాదరింప, వెలసె సావిత్రి జగముల వినుతయగుచు. 72
- గీ. బ్రహ్మ సేవించె నలనరస్వతిని మొదట, నంతకంతకు మాహాత్మ్య మతిశయిల్ల
నిమ్మహాదేవి సత్కృప నెనయలేని, వాని జన్మంబు చంద్రుఁడులేనిరాత్రి. 73
- గీ. రాధ గోలోకమందున రాణకెక్కి, కార్తికమ్మునఁ బౌర్ణమిఁ బూర్తియైన
గౌరవంబును గృష్ణనికతనఁ గాంచె, రాసకేళి విసోదవిరాజితయయి. 74
- గీ. గోకులమ్మునఁ బుట్టిన గోపబాలు, రాది వృద్ధులవఱ కౌమె కంజలియిడి
సేవజేసిరి కృష్ణపూజితయై గనుక, నఖిలలోకమ్ము లాదేవి నాశ్రయించె. 75
- గీ. గ్రామదేవత మొదలుగాఁ గలుగు నఖిల, చంద్రముఖులకు సేవలు సలుపవలయు
నోపినంతగఁ దెల్పితి నొక్కకొంత, యిదియే ప్రకృతిచరిత్ర మోయికుమార : 76

పంచ ప్రకృత్యాద్యుత్పత్తి.

- చ. అని వినిపింప నారదుఁ డనంతర మేగతి సృష్టికాద్యయో
జనని జనించె నేగతిని స్వాంశము లైదువిధంబులయ్యె వా
రిని యజియించు మార్గముల నిర్ణయమెట్టిదో ? విస్తరంబుగా
వినఁగఁదలంతుఁ డెల్పఁగదవే యని కోరఁగ నాతఁ డిట్లనెఁ.
- 77
- గీ. గగనమును విశ్వగోళము కాల మాతృ, యఖిలదిశలు గోలోకము నలరుచుండు
శాశ్వతంబులుగాఁగ నాస్వర్గమందు, నొక్కచక్కని వైకుంఠమొప్పుచుండు. 78
- గీ. బ్రహ్మలీల సనాతని ప్రకృతి నిత్య
యగ్నికిని దాహికా శక్తి, కబ్జవైరి
కమలినజ్యోత్స్న. కెందకు నబ్జహతున
కేవగిది సనినాథవ మెనఁగు నల్లె
లత్మకుఁ బ్రకృతికి విభేద మరయరాదు.
- 79
- గీ. స్వర్ణకారుఁడు స్వర్ణ ముపాదిలేక, కుండలములల్లె. కుండలఁ గుమ్మరియును
మన్నులేకుండఁ జేయుట సున్న; సృష్టి, కక్షమండగుఁ బరమాత్మ యామెలేక. 80
- గీ. జ్ఞానము నమృద్ధి సంపదైశ్వర్యములును, యశము బలము భగమ్మును; నదియలరెడు
దేవి భగవతి; యామెతోఁ దేజరిల్లు, నాత్మ భగవంతుఁ డనుపేర నతిశయిల్లు. 81
- పీ. మాలతీమాల్యాతిమాన్యవక్షమువాని , నెమలిపించుము మౌళినెగడువాని
శరదంబుజాతసుందరనేత్రములవాని , శ్రీతజనానుగ్రహస్మితమువాని
మురళిచే శోభిల్లు కరములుగలవాని , మెయినిండ నగలచే మించువాని
కటిసీమఁ బీతాంకుకము గట్టువాని , మంగళప్రదమైన మహిమవాని
- గీ. నన్నిజగముల కాధారమైనవాని , సిద్ధికారకు సిద్ధేకు సిద్ధిరూపు
సుందరుని దేవదేవుఁ గిశోరు ధీరు , నాత్మరూపుని వైష్ణవు లాశ్రయింతు. 82
- గీ. కంటి కగుపడకుండియుఁ గాంచఁజాలు, నఖిలజగముల నాపరమాత్మ నిజము
బ్రహ్మకల్పంబు తత్పరబ్రహ్మమునకు, నిమిషమాత్రంబ కాదె, యనిమిషమౌవీ.
- గీ. కృషియనంగఁ దడియభక్తివచనంబు, భక్తిదాస్యప్రదాతయై వఱులుకతన
నాపరాత్మరునకుఁ గృష్ణుఁడనెడిపేరు, శాశ్వతంబుగ నలరారె జగతియందు. 84
- గీ. సృష్టియొనరింప మనమునఁ జింతచేసి, యతఁడు తనమేను రెండుగా నలరఁజేసెఁ
గుడిని బురుషుండు నంతట నెడమభాగ, మఖిలసుందరియైన వామాక్షి యయ్యె. 85

- సీ. శరదంబుజాతసుందరమైనదేహంపు , దీప్తులు దెసలందుఁ దేజరిల్ల
 శ్రీఫలమ్ములఁ గేలిపేయు నురోజముల్ , రత్నభూషణతోడ రాయిడింప
 విశ్వమోహనలీల వేడుకగల్గించు , చిఱునవ్వు ముఖమునఁ జెంగలింపఁ
 గటిబిర్యు మోయఁగాఁగలిగినయూరువుల్ , కడశీతరు స్తంభగతి వహింపఁ
- గీ. గలదులేదను నడుమున లలితమైన , వహ్నిశుద్ధాంశుకమ్మును వఱలఁదాల్చి
 కృష్ణముఖచంద్రకాంతులఁ గ్రేవగనుల , నానుచున్ నిల్చె నంతట నంబుజాక్షి. 86
- సీ. నొనటఁ గస్తురిబొట్టు పొసఁగించి యాక్రిందఁ , జందనసింహారబిందువులిడి
 రత్నేంద్రపారహారముగల్గు కొప్పున , నరచిహ్నువీరజాజి యలరులుంచి
 నహజసుందరదేహసౌభాగ్య ముత్సాహ , వివశత్యమున నభివృద్ధిగాంచ
 నాఁడురాయంచలకైన వంకరిద్దు , గమనవిలాసము ల్లానిపింప
- గీ. దరికిఁజేరినయట్టి మందరిని గాంచి , వలచివలపించుకొనఁజాలు చెలువమలర
 రాసమందలమున మహారసికుఁడైన , కృష్ణుఁడు జయిష్టుఁ డామెతోఁ గ్రీడనల్చె. 87
- గీ. ఒక్కఁబ్రహ్మాదినంబునం దుచితరీతి, నమ్మెయిం గ్రీడనల్చి యనంతరమున
 శ్రాంతుఁడౌచు జగత్పిత చాన యోని, యందు సమధికమైన వీర్యమును విడిచె. 88
- వ. ఆమెయఁ బరిశ్రాంతయగుదు నొక్కనిట్లూర్పు విడిచిన నయ్యదియు మేని ఘర్మో
 దకంబులును జగమ్ముల నిండినవి. అనిశ్వాసమునుండి జగత్ప్రాణుండును తత్ప
 త్నియు వారికుమారులగు ప్రాణాపానన్యాయోదానసహసమ్ములను పంచప్రాణము
 లును జన్మించినవి. ఘర్మతోయంబులనుండి తోయాదిదేవతయగు వరుణుండును
 దత్పత్నియగు వరుణానియు జన్మించిరి. శతమన్వంతరమ్ములు కృష్ణ గర్భమ్మును
 ధరించి బ్రహ్మతేజమ్ముతో నలరారుచుండఁగృష్ణనకుఁ బ్రాణప్రియురాలును గృష్ణ
 వక్షస్థితయునగు నా కృష్ణచిచ్ఛక్తికి స్వర్ణదేహచ్ఛాయగల్గిన విశ్వాదారుండగు కుమా
 రుండుదయించె. అంతట నద్దేవియుఁ జీకాకువడి యాబాలకుని మున్నీటిలో విసరి
 వైవఁ గృష్ణుఁ డదిచూచి హాహాకారమ్ము లొనర్చుచు. “నీయవత్యమును గోవనిఘ
 రపై త్యజించితివి గావున నిది మొదలు నీవును నీయంశచే జన్మింపఁగల సురప్రీ
 తులు ననవత్యలౌదు” రని శపించె. 89

- ఉ. అంతట నుద్భవించె నల యంబముఖాగ్రమునుండి భూషణా
 త్యంతమనోహరమ్ములగునంగములున్ సితవర్ణ మొప్ప వే
 దాంతనమ స్తశాస్త్రనిదయాధిపురాలగు కన్య యొర్తు హ
 స్తాంతములందుఁ బుస్తకము నద్భుతమౌ నొకవీడె చాల్చుచు. 90

వ. ఈమెయుఁ గొంతకాలంబునకు వామార్దమునఁ గమలయు దక్షిణార్దమున రాధి కయుఁగా ద్విధారూపయ్యె; సంతఁ గృష్ణుండును వెంటనే దక్షిణార్దమున ద్విభు జుండును వామార్దమునఁ జతుర్భుజుండునై చతుర్భుజుండగు నారాయణునకుఁ గమలరాధికల నొసంగిన నాతండును వారలం దోడ్కొని వైకుంఠమున కరిగె; రాధాశసంజాతలగు వీర లిద్వరు సనపత్కలై నందున నారాయణాంగమునుండి చతుర్భుజులై వ పార్షదులును గమలాంగఁబునుండి తుల్యరూపవయస్కులగు దాసి కోటులు జన్మించిరి. ఇదియటులుండ గోలోకనాయకుని రోమకూపంబులనుండి గోపాలుడు సమానతేజఃజ్ఞోబలశాలుడును, రాధారోమకూపంబులనుండి రత్న భూషణభూషితురాండ్రును, స్థిరయావన లనపత్కలు నగు గోపికలు సుదయించి రీసమయంబున.

81

సీ. ప్రకృతి కాదారయా పరమేశి తప్తకాం , చనవర్ణశోభిత శక్తిసేవ్య
కోటిసూర్యప్రభాకోటిర శ్రితభక్త , కల్పద్రుమంబు సంపత్ప్రదాత్రి
వహ్నిశుద్ధాంకుక వరత్నభూషణ , భూషిత బ్రహ్మాదిపూజనీయ
మాయానవిజ్ఞేయ మహనీయశస్త్రాస్త్ర , ధారిణి సర్వవిద్యానియంత్రీ

గీ. వేయిభుజములఁ దాల్చిన విశ్వమాత , మూఁడుకన్నులు గలిగిన మూలశక్తి
కృష్ణదేవత సకలసంకీర్తనీయ , యైన దుర్గ కృష్ణనిమోల నవతరించె. 92

గీ. వైష్ణవులకు వైష్ణవియౌచు వరములిచ్చు, రాజులకు రాజ్యలక్ష్మియై రాణికిక్కు-
స్వర్గమున స్వర్గలక్ష్మియై నంచరించు, గేహవాసుల తెల్లెడగేహలక్ష్మి. 93

గీ. వహ్ని యందున దాహక, వనజుచుండు, శోభయు దివాకరునియందు జూడవెలుఁగు
చంద్రముని యుండు వెన్నెల సర్వజగము, లందు శక్తియునీపెయై యలరుచుండు.

గీ. సంస్కృతికి బీజమీమెయె, శాంతిమొనలు, సకలగుణములు నీమెయె, సర్వమూల
మైన జగదంబ తా నిట్లు నవతరించి, కృష్ణు విమతింపుచున్ నిల్వెఁ గేటమోడ్చి.

ఉ. ఆసతిఁ గాంచినంత దరహాస మెలర్చఁగ రాధికావిభుం
దాసనమిచ్చె నంతట నయత్నముగాఁగఁ జతుర్భుజుండు నా
భీసరసీజమం దొదవె వేదవిదుండును బ్రాహ్మణప్రభా
భాసితుడై కమండలువు పావనహస్తమునఁ ధరింపుచున్. 96

గీ. ఆతనితోడనె గోటిచంద్రాకవమ్ము, లలరునట్లులు మేవికాంతులు వెలార్చ
తెల్లచీరెను దాచి తేజరిల్లు, సంగనయొకర్తు విమతిండు చవతరించె. 97

వ. అంతటఁ గృష్ణుండు నా మిథునంబు నెదుటనున్న రత్నసింహాసనంబులం దాసీను
లంజేసి మరల దక్షిణభాగంబు యథాపూర్వముగ గోపికాపతియు వామార్థంబు
మహాదేవుఁడుగను ద్విధారాపుండ్రయ్యె. 98

సీ. శతకోటిరవికాంతినమమైనతేజంబు , భస్మభూషితదేహపటిమఁ బెనుపఁ
దస్త్రకాంచనసమస్తవ్యదేహవిభూతి , భూషణమ్ములచేతఁ బొలుపుగాంచ
జడలుగట్టిన శిరోజముల పెన్నుడియంచు , నమృతమరీచి నాట్యంబునలుప
దక్షిణమైన హస్తమునందుఁ దాల్చిన , రత్నహారంబు చక్రగతిఁ దిరుగ

గీ. జన్మమృత్యుజరారజల్ సంహరించు
సుత్రమునిఁ దన్నుఁ గొల్చి మృత్యుంజయత్వ
మలనడినయంత రత్నసింహాసనంబు
నందుఁ గృష్ణుఁడు తమితోడ హరుని నిలిపె. 99

కృష్ణ కృత దేవతావ్యవస్థితి.

గీ. ఆల్ల బాలుండు మున్నీటియందు నొక్కఁ బ్రహ్మాదినముండి పిదపఁ గాలము నెఱింగి
యిర్వరుగ మార్పుజెందె నొకంతయైన, నక్షత్రంబున్నె కృష్ణసూయకు జగన్ 100

గీ. అబువుగతి సూక్మరూపుఁడై యభిలవిశ్వ, నాథుఁ డయ్యును బాలుఁ డనాభునిగతిఁ
దల్లిదండ్రులచేఁ బరిత్యక్తుఁ డగుటఁ, గడుపునుత్తు తెల్పఁగరాని గానిపెట్టి. 101

ఆ.వె. 'కాపుకాపు' మనుచుఁ గాకివిధమ్మన, నడలి మింటివంక నరయఁదొడఁగెఁ
బరముఁడైన కృష్ణ పదియునాటవపాలి, వాడితండునుమ్ము భవ్యకీర్తి. 102

గీ. ఆశిని రోమకూపములందు నడ్డుతముగ, నెన్నివిశ్వము లున్నవో యెన్ననేరఁ
మా పరుండగు కృష్ణునతైనఁ దెలియ, దనఁగ మన మెంతవారల మయ్య వత్స :

క. ప్రతివిశ్వమ్మున నుండురు, పతగతురంగుండు బ్రహ్మ పార్వతివిభుఁడున్
జితనమొనర్చియుఁ తెలియం, డతఁడేనియు వార లెంద రట్లున్నారో ? 104

వ. పాతాళంబుమొదలు బ్రహ్మలోకంబు వఱకును బ్రహ్మాండ మనుబడు, బ్రహ్మాండ
మునకుఁ బైన వైకుంఠమును దాని కూర్వముగఁ బంచాశత్కీటియొజనవిస్తీర్ణ
మగు గోలోకము కలదు. విత్యనత్యస్వరూపుండగు కృష్ణునివగిది నయ్యదియు
నవ్యయమైనది. సప్తద్వీపసమ్మితయు సప్తసాగరసంయుతయు సప్తశైల సమన్వి
తయునగు వసుంధర కూర్వముగ స్వర్గలోకము లేడును గ్రిందఁ బాతాళము
లేడునుం గలవు. భూలోకమునకుఁ బైన భువర్లోక సువర్లోక మహర్లోక జనలోక

తపోలోక సత్యలోకములును వానికిఁ బైన తప్తకాంచనసన్నిభమైన బ్రహ్మ
లోకము నలరారు. జలబుద్ధుడమరీతి నీ బ్రహ్మాండబాండము నిశ్వరము. ఒక్క
గోలోకవైకుంఠంబులు మాత్ర మకృత్రిమంబులు నిత్యంబులునై యలరారు.
ఒక్కొక్క రోమకూపంబున నొక్కొక్క బ్రహ్మాండమండలంబును బహ్మవిష్ణు
శివాదిదేవతలు దిగీశదిక్పాలకనక్షత్రములు నుండు. భూమియందలి పర్వములు
నాలుగు. ఆదోలోకంబుల నాగులు చరింతురు. విరాడ్రూపుండగు నబ్బాలకుండును
మాటిమాటికి నేడ్చుచుఁ దుదకు,

105

మ. నవసీలాంబుదతుల్యదేహం శ్రితసంతానాఘనిర్మూలనో
దృవమందస్మితుఁ బీతవస్తు మురళీభాస్వత్కరాంబోజు నా
దివిభుకా దండ్రివి గాంచి నవ్వె నిటులార్తింగాంచి దుఃఖించు పు
త్రు విలోకింపుచుఁ గృష్ణఁ డిట్లనియె సంకుష్టాంతరంగమునన్.

106

చ. జరయును మృత్యువున్ భయవిచారము లాఁకలి దప్పి రోగముల్
వఱలకయుండ నావలె నపారము సాంగమునైన జ్ఞానసం
భరితుఁడవౌచు భక్తజనభాగ్యసమృద్ధు లొసంగుచుకా మనో
హరమగు విశ్వమందుఁ బ్రళయావధిగా వసించు మర్చకా.

107

గీ. ఆవి వరంబిచ్చి యంత షడక్షరమిత • మిష్టసంప్రాపకంబౌచు నెసఁగునట్టి
యొకమహామంత్ర మప్పరమోత్తముండు. బాలు చెవిలోన ముమ్మాటు పకననల్పె.

గీ. ప్రణవ మాది నొప్పుఁగఁ జతుర్థ్యంతమలరు, 'కృష్ణ' యను నక్షరద్వయకీలితమయి
వహ్నిజాయాంతమై ధర వఱలునట్టి. మంత్రరాజంబు విష్ణుము ల్మాటువఱచు. 108

గీ. మంత్రమును జెప్పి యాపైన మహిఁ గలట్టి, విష్ణురక్తు లొసంగు నై వేద్యుండు
షోడశాంశ మాహారమాఁజుమ్ము నీకు, వరము లింకేమిగావలెఁ బల్కు చువిన.

కా. బాలుం డిట్లనెఁ దండ్రితో నపుడు నీపాదాంబుజమ్మందు నా
కేలాగైనను భక్తి విశ్చలముగా నేర్పాటు గావింపు మ
య్యా : లోకేశ్వర : స్వల్పదీర్ఘతరమధ్యామర్చిచారంబు నా
కేలా : యయ్యది నీయభీష్టగతిచే నెల్లెన సంతోషమే.

111

క. నీవే బ్రహ్మజ్యోతివి, నీవె సనాతనుఁడ వౌదు నిఖిలమ్మునకున్
నీవే తల్లివి తండ్రివి, నీవే పూజ్యుఁడవు లేరు నీకన్నఁ బరుల్.

112

చ. ప్రకములు తీర్థసేన, యువవాసములున్, నియమంబులెన్నిసాం
ప్రకముగ నల్పినన్ నినుఁ గృపాచయ పీడిన విష్ణులంబు సం
తతముగ నిన్నుఁ గొల్చు విమతప్రతుఁడే యగు సార్థజన్ముఁ డ
ద్యుతః యటుగావిచో బ్రతికియుండియుఁ జచ్చినయట్టులేమిమా. 113

చ. అవివినయప్రతుండగుచు నమ్మెయి బాలుఁడు పల్కె “నుండు మీ
వును ననుఁబోలి స్తైర్యమును బొందుము జీద్రవిరాట్పూసభా
జనుఁడవు గమ్ము విశ్వము లజనము సృష్టియొనర్చ బ్రహ్మాయున్
జననముఁ గాంచు వీదయిన నాఁనరౌజముసన్ గుమారరా. 114

గీ. అతవి ఫాలమ్మునందు శివాలకపలనఁ, బివియనొక్కండు రుద్రులు నుదయమాదు
రందులో నొక్కరుండు కాలాగ్నిరుద్రుఁ, డఖిలలోకసంహారమ్ము నాచరించు. 115

గీ. జగములన్నియుఁ బాలించు శక్తిగడిగి, యొక్కపెన్నుండు జీద్రాలక నుద్యవించు
నిశ్చలంబాచు చుద్యత్తి నెగడఁగలచు, నే నొసంగిన వంతుచే నీకు వత్తు. 116

గీ. ద్యాన మొనరింపసలఁ, డక్షణమె నీకు, నెదుటఁ గన్పించుచుండు నే నెలమితోడ
నట్లే మద్యజ్ఞముం దరిరారుచుండు, తల్లినిఁ గనంగలాఁడవు తరలు మింక. 117

చ. అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చి యవ్వీడుఁడు స్వయానాసముం జేరి బ్ర
హ్మను మృత్యుంజయుఁ జేరఁజీరి సృటియింపన్ న్నాశముంజేయ మీ
ర్షయింపన్ వలె నన్న నంతటఁ దదిద్యాబిట్టులై చారలుకా
వివతు ల్పాశుల సర్పి వీడ్కొనిరి తద్విశ్వేశ్వరున్ శ్రీకులై. 118

గీ. అంత నాదలకుండు మహావిరాట్టు, రోమహంబులందు వెలుంగు నొక్క
విశ్వగోళంబులోపల వెలయు జలది, సలరె జీద్రవిరాడ్రూప మొలయుచుండ. 119

గీ. ఆంబుదశ్యామమైన దేహమ్ముతోడఁ, బట్టుపట్టుల మొలయుండుఁ జాట్లఁబెట్టి
జలదిలో కలువించిన చక్కనయ్య, శ్రీజనార్దనుఁ దీతందె చిన్నయుండు. 120

ఉ. అంతట నాభితామరసమందు జనించుచు బ్రహ్మ పద్మనా
ళాంతము నారయం దిరిగె నంబుజదండము వెంటసంటి యా
పంతయు దాని మంతః గనఁడయ్యెను లశయగంబు లేగ వి
ద్రాంతి పహించి యెప్పటి వివాసముఁ జేరెఁ దపంబొప్పుగన్. 121

గీ. ద్యానమొనరింప జలదికయానుఁడైన, జనకు సంతట గోలోకమునుఁ దదీకు
డైన కృష్ణుని దర్శించి యుంజలియిడి, పరమలం గాంచి సృష్టి కుప్రమిందె.

- గీ. అంత మానసపుత్రులై యవతరించి, రల్ల సనకసనందనాద్యఖిలమునులు
పదియునొక్కరు రుద్రులు పాలభాగ, మందు జనియించినారు శివాంశవలన. 123
- గీ. పలులు క్షుద్రవిరాణ్మూర్తి వామపార్శ్వ
మున జననమంది తెల్లదీవిని వసించె
వెన్నుఁడు చతుర్భుజుండయి విశ్వమెల్లఁ
బాలనము సేయుకొఱకుఁ గృపాకుఁ డగుచు. 124
- ప. తరువాత బ్రహ్మసంకల్పమాత్రమున సకలచరాచరజగమ్ములును స్వర్గమర్త్య పాతా
ళంబులు నావిర్భవించినవి. విరాట్పురుషుని ప్రతిరోమకూపంబునం దొక బ్రహ్మాం
డంబును బ్రతి బ్రహ్మాండంబునందును బ్రహ్మవిష్ణుశివాదినసకలదేవతలును సకల చరా
చరజగమ్ములు నలరారుచుండు; నిది కృష్ణకృతవిశ్వసృష్టి క్రమంబిని నారాయణుండు
నారదున కెఱింగించె. 125
- ఉ. అంతట నాందుండు వినయావనతుండయి వల్కె నిట్టు ల
త్యంతమదుంబు గాంచితి సుధామధురోక్తుల వీవుచెప్పు వృ
త్తాంతము సర్వముఁ వినుచుఁ దామరసేక్షణ ! కేలుమోడ్చి ప్రా
ర్థింతును దెల్పు మింకఁ బ్రకృతిఁ బణియించెడు మార్గమెట్టిదో ? 126
- ఉ. ఎవ్వరిపూజ నెవ్వ రొనరించిరో తొల్లి : నత్తుల్సొనర్చ వా
రెవ్వరి కెవ్వ రేవరము లిచ్చిరో : వారి ప్రభావ మెట్టిదో
యెవ్వరు వారిపేరు వెలయించిరో : తెల్పు మనంగ నవ్వచుఁ
బువ్విలుకానితండ్రి మునిముఖ్యునిఁ గాంచి వచించె నీగతిఁ. 127
- చ. ప్రకృతియు నైదురూపముల భావితనంచుఁ దదంశగాఁగ నీ
సకలజగంబులం గలుగు చానలు సుదృఢమంది రించు మౌ
నికులవతంస : తెల్పితిని నిర్దళితాఖిలపాపజాలముల్
ప్రకటితసర్వమంగళవిభావ్యములుం గద తచ్చరిత్రముల్. 128
- గీ. ప్రకృతి యంశంబువలన సుదృఢముగాంచి
నట్టి గంగాదులచరిత్ర మరయఁ గొలఁది;
రాధచరితయు, నటలె డగ్ధాచరిత్ర
విస్తృతంబులు గావున వెనుకకుంచి. 129
- గీ. మూర్ఖుఁ డేదేవి కరుణాసముద్రమందు, మునిఁగి పండితుఁ డొనా ? యేజననిపూజ
కృష్ణనిర్మితమై తొల్లి కీర్తిఁగాంచె, నల సరస్వతిఁ దెల్పెద నయ్య వినుము. 130

ఉ. రాదముఖమ్మనం దటు నరస్సతి బ్రహ్మముగలది లొన్ని రా
దాదపుడైన స్వప్నముఖతాను సమున్నము గలదుచున్ చునో
జాతిబాద కగ్గములు యాచని గాఢత్వై నరించె విం
దాదర గలచి యిట్లనియె నన్నుడు స్వప్నము భవస్వప్నమై . 131

ఉ. ఏమి ముతమ్మ గలదగలవే నను గాంతునిగా నరించి ? రా
దాదరాడి పుష్పనిల దానిసహించు, దాదపట్టు నీ
ప్రేమ సహించివే బలతేమియగా బలసంకురాలు, ని
న్నోమగలత్తై చాల కడుదూరక నేను తనిసగగవలెన్ . 132

ఉ. ఈ సకలమలచమున కేమిదై ననిగాని రాద నా
శానముగా సహించి కృతానునివమ్మని మరచిపోవు నే
నై ననినిన్ పుట్టించెద నలగన ; లాదమునేటి కహ
దాసపు వెన్నుము న్ననిపి పాదంబొప్పుట తెంచుదానవే . 133

ఉ. మోచిని ; దూరమందు మహిమప్రచయమ్మని శీలమందు లే
జోనియెరిగి సమ ననులు చూరగొనెగా జామి మన్ననంబు రా
దానినాడి ; మేగనిది దానకసత్యము నాచరింపుచున్
హనియెనర్తు నామె ? తెలు లాజనర్రాజులు పీడనేర్చెదన్ ? 134

గీ. రామునందు కోటింబదర్శనాపుడు, నాల్గుభుజములున్న వల్లనయ్య
నాడు నంకగన్న నారాయణుడు నీచు, దగిననరుడు ముమ్మి తరికనయన . 135

శా. ప్రేమలమ్మని లేగి మచ్చలు గలహామాడి నీశో నమా
నాకరమ్మగలట్టిచే కల్గి దహియానేరమే న్లేక నిగా
సొకన్నేర్పను; దామెతో గలసి యానారాయణుల గొల్పు మో
రాదాచంద్రనిభానా ; సతము భద్రంబు నిర్దిష్టమై . 136

గీ చదువ నారంభమొనరించు ననుయనందు, మూడువర్ణపంచమినాడు మోచివరులు
యక్షరాక్షసగంధర్వు లభిలనులలు, మానవులు నిన్ను బూజింతు లోనుతాని . 137

ప. కవ్వశాఖోక్తవిధితగ గలకమందును ముత్తరమునందును మువర్తిగలికను దిన్ని
బోడబోసచారమ్ముల నాచరించి నీకవచమ్మును గంతంబునంగాని దడిబుభుజంబు
నంగాని పతంపుడు భరింపగలరని పత్తి . 138

- ఉ. తా నొనరించెఁ బూజలను దామరసేక్షణకుఁ నను న్నవి
 ద్యానిలయాత్మరాలనుచు నంతట బ్రహ్మమొద య్పొరాయన్
 మానవయక్షరాక్షసులు మానక నల్పుచునున్నవారు పూ
 జానతులన్ సరస్వతికి సర్వజగమ్ముల నందుఁదెల్పినన్. 139
- గీ. దేవ : పావనమైన పూజావిధాన, మెల్ల సాంగంబుగా వచియింపు మనిన
 నారదున కంత సంతతానందుఁడైన, శ్రీవరుఁడు ప్రేమతోడ వచింపఁదొడఁగె. 140
- సీ. మాఖకుద్దమ్మున మహితపంచమినాఁడు , చదువు మొదలైట్టు సమయమందు
 నుదయమ్ముననెలేచి యుచితక్రియ లొనర్చి , యమమర్షణస్నాన మాచరించి
 తొలుదొల్ల గణపతి నలరించి యాపైన , శ్రద్ధాకువై కలశంబు నిర్మి
 పిదప స్వశాఖోక్తవిధిచేతనైనను , దాంత్రికవిధినైనఁ దగమఱించి
- గీ. షోడశోపచారమ్ములఁ జొక్కఁజేసి , యమ్మహాదేవి నర్పింపనగు మునీంద్ర :
 తక్కి నామెను బూజించు పరమమూర్తుఁ , డైన విద్యచ్చిరోమణియై రహించు. 141
- గీ. పాలు, పెరుగు, లడ్డుకములు, పంచదార
 స్వప్తికము, తెల్ల బెల్లము, పాయసంబు,
 చెఱకు పానకమున్, పుతసిక్తమగుచు
 వెలయు యవగోధుమల చూర్ణ పిష్టకములు. 142
- గీ. నారితేళఫలము, నవనీత, మరటిపం, ధ్వపుడుకాలమందు నలరు ఫలము,
 లువ్వు నేకు లలరనొప్పు హవిష్యంబు, శ్రీఫలమ్ములు బదరీఫలములు. 143
- గీ. ఆమెకు నివేదనమొనర్చ ననువుపడును, స్వచ్ఛమౌ కుక్లవస్త్రము చందనంబు
 తెల్లపూవులహారము దివ్యభూష, జావళియుఁ దెచ్చి యర్పింపనగు మునీంద్ర : 144
- సీ. కలితవీణాపుస్తకలనత్కరాంభోజ : , సరసిజవక్రవిళాలనయన :
 మణిమయనవ్యభూషణభూషితశరీర : , శరదించుకోటికాంతిరమణీయ :
 మందస్మితవిలాససుందరాస్యాంబుజ : , అంబుజసంభవాద్యఖిలసేవ్య
 వహ్నికుద్ధాంకుక వాసితతనువల్లి : , మల్లికావర్ణ సమ్మాననీయ :
- గీ. వందనకతంబు లొనరించువాఁడ ననుచు
 ధ్యానమొనరించి మూలమంత్రము బఠించి
 కవచము ధరించి సాష్టాంగ మవనియందుఁ
 బడి ప్రణామమ్ము లొనరింపవలయుఁ జామ్ము. 145

చ. లక్ష్మీమాయాదికంబును, జతుర్థ్యంతమును వహ్నిజాయంతమును నగు 'శ్రీంహ్రీం
సంస్వత్యైస్వాహా' యను శ్రీ సరస్వత్యష్టాక్షరీమహామంత్రరాజము కల్పవృక్ష
సమంధై పరించువారలకు సర్వాభీష్టంబుల నొసంగఁజాలు. 146

సీ. జాహ్నువి యొడ్డునఁ జలించితిన్ దీని • వాల్మీరీచేతఁ బూర్వము యుగింద్రః
పుష్కరంబున సౌరపుణ్యపర్వమునందు • శుక్రండు భృగుమౌనిఁజూచి నేర్చెఁ
జంద్రపర్వమ్మున జలతాతగల్గున • తెలమిమై మారీచుఁ డిది యొసంగె
బదరిరాశ్రమమున మదిపుట్టి భృగుమౌని • కిది జలేజాసనుఁ డెలమి నొసంగెఁ

గీ. గలకవాదాశిషిది సరి యీ స్తి • ర్బాహున రల జరత్కారుఁ డానతిచ్చెః
ఋశ్యశృంగున కొనఁగినఁ డిది సువర్ణ • పర్వతాగ్రంబునందు విభండకుండు.

కా. గోరీపర్త కబాదగౌతములకున్ గావించె బోధన్ గృపా
పారీణుండయి యాజ్ఞపల్క్యునకు సప్రాశ్వుండు కాల్యాయనున్
జేరంజీరి పచించె, సర్వవిధు వాసింగొల్చి యార్జించె నా
వారద్యాజుఁడు కాకటాయనునితోఁ బాతాళలోకమ్మునఁ. 148

ఉ. నాలుగులక్షపార్లు మనసంబొసరించిన మంత్రసిద్ధిగాఁ
జాలును, సిద్ధియౌ సరుఁడు కారద సత్కరుజార్చ్యదృష్టికిన్
బాలయి దేవతాగురునిరాతి వికారుఁడై యెలర్చు డీ
కాలులు పండితోత్తము లజస్రము వానికి బోయిలింపఁగఁ. 149

గీ. జగములన్నియు సృష్టించు జలజభవుఁడు, గంధమాదనపర్వతాగ్రమ్మునందు
నానతిచ్చెను భృగువున కఖిలలోక, జయవిధాయక మీ కవచమును వత్స! 150

చ. బ్రహ్మవిదగ్రణ్ముఁడును సర్వజనకుండును సర్వపూజితుండును నగు బ్రహ్మం
గాంచి భృగుమౌని విశ్వజయప్రాపకంబగు సరస్వతీకవచంబును నాకుదెల్పవే యని
ప్రార్థించినంత నా దేవజ్యేష్ఠుఁ డాశని కిట్లు వచింపఁబొడంగె సావధానుఁడవై
యొలింపుము. 151

గీ. నాకు గోలోకమందు బృందావనమునఁ, దెచ్చె రాధావిభుండు హృదీర్వదియందుఁ
గరుణ మొలకెత్త శ్రుతిసారకలితమైన, కవచమును వత్స! యిది సర్వకామదంబు.

సీ. వాల్మీకి కవిలోకవనజోద్యవుండయ్యె • స్వామింబువుండు యశమ్ముఁగాంచె
సురగురుండయ్యె భాస్వరుఁడై బృహస్పతి • శుక్రండు దైత్యసంస్తుతుల వడసె

కాత్యాయనుడు స్వయంకలితదక్షతఁ గాంచె , బ్రతిభవహించె బరాళరుండు
సర్వజగజ్జయనహితుఁడయ్యె యయాతి , సంవర్తుఁడు మహత్త సంతరించె

గీ. గౌతమకణాదయాజ్ఞవల్క్యప్రభృతులు , పాణినియు గ్రంథకర్తలై ప్రథితులైరి
ఆ స్త్రీకవసన్వముఖమౌను లఖిలరాజ , నేవితులు నైరి కవచసంభాషమున. 153

ఉ. వేదవిభాగమున సలిపి విశ్వజనాభ్యుదయమ్ముకోస ము
ష్టాదశసత్పురాణములు జక్కనితైలి రచింపఁగల్గె నా
మోదముతోడ నీకవచమున్ బరియించి ధరించెఁ గాన సా
జ్ఞదవత్పీర్ణకృష్ణుఁడగు సాత్వవతేయుఁడు మౌనిచంద్రమా.

154

వ. ఈ కవచంబునకుఁ బ్రజాపతి ఋషిః బృహతి ఛందము; శారద యధిదేవత. సర్వ
తత్వవిజ్ఞాన సర్వార్థసాధనకవితాసామర్థ్యంబులు వినియోగము. 'శ్రీంప్రీంసరస్వ
త్యైస్వాహా శిరోమేపాతుసర్వదా' లక్ష్మీమాయాబీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతసర
స్వతి వహ్నిజాయం గూడి నాశిరస్సును సతతంబు రక్షించుఁగాక; 'శ్రీంవాగ్దేవతా
యైస్వాహా ఫాలంమేసర్వదావతు' లక్ష్మీబీజాన్వితయగు చతుర్థ్యంతవాగ్దేవత
యగ్నిదారం గూడి నా ఫాలము రక్షించుఁగాక; 'ఓంప్రీంసరస్వత్యైస్వాహేతి
శ్రోత్రేపాతునిరంతరమ్' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతసరస్వతియు
ననలు నారిం గూడి నాశ్రోత్రంబుల నిరంతరము రక్షించుఁగాక; 'ఓంశ్రీంప్రీం
భగవత్త్యై సరస్వత్యైస్వాహానేత్రయుగ్మం సదావతు' ప్రణవమును లక్ష్మీమాయా
బీజములాదింగల చతుర్థ్యంతభగవతీ సరస్వతీపదంబులు కృశానునర్పించుగూడి
నా కనుదోయి రక్షించుఁగాక; 'ఐంప్రీంవాగ్వాదిన్ద్రైస్వాహానాసాంమేసర్వదావతు'
బిందుయుక్త ప్రథమవక్రతమంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతవాగ్వాదినియు
స్వాహాదేవింబూడి నానాసిక రక్షించుఁగాక; 'ఓంప్రీంవిద్యాదిష్టాత్పదేన్ద్రైస్వాహా
చోష్ఠం సదావతు' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంతవిద్యాదిష్టాత్ప
దేవియు వైశ్వానరతరుణిం గూడి నాయోష్ఠంబు రక్షించుఁగాక; 'ఓంశ్రీంప్రీం
బ్రాహ్మైస్వాహేతిదంతపంక్తింసదావతు' ప్రణవంబును లక్ష్మీమాయాబీజమ్ములును
జతుర్థ్యంత బ్రాహ్మీపదంబు ననలునారింబూడి నాదంతపంక్తిని రక్షించుఁగాక;
'ఐమిత్యేకాక్షరోమంత్రోమమకంతంసదావతు' ప్రథమవక్రతమంబును బిందుసంయు
తంబునగు నేకాక్షరమంత్రము నాకంతమును సర్వదా రక్షించుఁగాక; 'ఓంశ్రీంప్రీం
పాతుమేగ్రీవాంస్కన్ధౌమేశ్రీంసదావతు' ప్రణవమును లక్ష్మీమాయాబీజంబులు నా
గ్రీవమును లక్ష్మీబీజము నాభుజమ్ముల నెల్లప్పుడు రక్షించుఁగాక; 'ఓంప్రీంవిద్యా

దిష్టాత్మదేవై స్త్వాహో వక్షస్పదావతు' ప్రణవంబును మాయాబీజంబును జతుర్థ్యంత
 విద్యాదిష్టాత్మదేవీపదంబును నసలుగృహిణిం గలసి నావక్షమ్మును రక్షించుఁగాక :
 'ఓంహ్రీంవిద్యాస్వరూపాయైస్వాహో' మేపాతునాధిశామ్' ప్రణవమాయాబీజసహిత
 యగు చతుర్థ్యంత విద్యాస్వరూప యగ్నివత్నిం గూడి నానాభిని రక్షించుఁగాక :
 'ఓంహ్రీంక్షీం వాద్యైస్త్వాహోతిమమహస్తాసదావతు' ప్రణవమును మాయాబీజమ్మును
 క్షీంకారమును జతుర్థ్యంతవాణీపదంబును పీఠిహోత్రాంగసంగూడి నాహస్తంబుల
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వవిద్యాత్మైస్త్వాహోవాదియుగ్మం సదావతు' ప్రణవసహిత
 యగు చతుర్థ్యంతసర్వవిద్యాత్మైశ శిధిచంద్రముఖింగూడి నాపాదంబుల నెల్లపుడు
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంవాగదిష్టాత్మదేవై స్త్వాహోస్వంసదావతు' ప్రణవమును జతు
 ర్థ్యంతవాగదిష్టాత్మ దేవీపదంబును పీఠిహోత్రతరుణింగూడి సర్వమును సర్వదా
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వవిద్యావై స్త్వాహో' ప్రాచ్యాంసదావతు' ప్రణవంబును
 జతుర్థ్యంతసర్వవిద్యావైస్త్వాహోవాదియు బావరుని పూవుబొడింగూడి తూర్పున నన్ను
 రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వజిహ్వోగ్రవాసినై స్త్వాహోగ్నిదిశిరక్షతు' ప్రణవంబును సర్వ
 జిహ్వోగ్రవాసినీయు వైశ్వానరతరుణింగూడి యాగ్నేయంబున నన్ను రక్షించుఁగాక :
 'ఓంహ్రీంశ్రీంక్షీంసర్వత్రై ల్ల బుధజనై స్త్వాహోసతతం మస్త్రాణోయం దక్షిణే
 మాంసదావతు' ప్రణవంబును మాయాబీజంబులును క్షీంకారంబును జతుర్థ్యంత
 సర్వసతీ బుధజనదేవతంబులును నగ్నితరుణింగూడిస మంత్రరాజంబు సర్వదా
 నన్ను దక్షిణంబున రక్షించుఁగాక : 'ఐంహ్రీంశ్రీం త్ర్యక్షరోమంత్రోనై ర్పిత్యాం
 సర్వదావతు' విందుపూర్వకప్రథమవక్రతమంబును మాయాబీజమ్ములునుంగల
 త్ర్యక్షరమంత్రరాజము నైర్పితీయంచు నన్ను సర్వదా రక్షించుఁగాక : 'ఓంఐం
 జిహ్వోగ్రవాసినై స్త్వాహో మాం వారుణోవతు' ప్రణవంబును విందుపూర్వకవక్రత
 మంబును జతుర్థ్యంతజిహ్వోగ్రవాసినీపదంబును వైశ్వానరతరుణింగూడి నన్ను
 వారుణమ్మున రక్షించుఁగాక : 'ఓంసర్వామ్నికాయైస్త్వాహోవాయవ్యేమాంసదావతు'
 ప్రణవసహితయగు చతుర్థ్యంతసర్వాంబిక వహ్నివత్నిం గూడి నన్ను వాయవ్య
 మ్మున రక్షించుఁగాక : 'ఓం ఐంశ్రీ క్షీం గద్యవాసినై స్త్వాహోమాముత్రరేవతు'
 ప్రణవమును విందుసహిత ప్రథమవక్రతమంబును లక్ష్మీబీజంబును క్షీంకారమును
 జతుర్థ్యంతగద్యవాసినీయు శిధితరుణింగూడి నన్నుత్రయంబున రక్షించుఁగాక : 'ఐం
 సర్వకామ్రవాసినై స్త్వాహోకాన్యం సదావతు' విందుసంయుతప్రథమవక్రతమంబును
 జతుర్థ్యంత సర్వకామ్రవాసినీపదంబును వైశ్వానరగేహినిం గలసి నన్నీకాన్యంబున

రక్షించుఁగాక: 'ఓంహ్రీం సర్వపూజితాయైస్వాహాదోర్ధ్వం సదావతు' ప్రణవమాయా
 బీజసహితయగు చతుర్థ్యంత సర్వపూజిత కృతానుతరుణింగలసి సన్నుర్ధ్వమున
 రక్షించుఁగాక: 'హ్రీంపుస్తకవాసిన్యైస్వాహాఽధోమాంసదావతు' మాయాబీజ సహిత
 యగు చతుర్థ్యంతపుస్తకవాసిని ధనంజయగేహిని గలసి నన్నధోలోకంబు
 రక్షించుఁగాక: 'ఓంగ్రంథబీజస్వరూపాయైస్వాహామాం సర్వకోవతు' ప్రణవసహిత
 యగు చతుర్థ్యంతగ్రంథబీజ స్వరూపస్వాహాదేవింగూడి నన్నఖిలదిక్కుల
 రక్షించుఁగాక.

155

గీ. "విశ్వజయ" మను పేరున వెలయునట్టి, కవచమిద్ది జగజ్జయకారకంబు
 వసనచందనభూషణస్తతతు లౌనఁగి, గురుని బూజించి దీనిఁ గైకొనఁగవలయు.

చ. స్థిరతరభక్తి యుక్తుఁడయి సిద్ధివహింపఁగఁ బూర్ణమోదభా
 స్వరుఁడయి యైదులక్షల జపం బొనరింపఁగఁ జెల్లు, దానిచే
 నురుతరబుద్ధివైభవము నుత్తమకీర్తి కవిత్వరాజ్యవి
 మ్పరణము సర్వలోకజయశోభనముల్ పుటియించు నారదా.

157

గీ. కణ్వశాఖోక్తమైనట్టి కవచ మిద్ది, మున్ను యాజ్ఞవల్క్యుండు ప్రమోద మలర
 వతననల్పిన స్తోత్రంపు పక్కి యెల్ల, వినుము వచియింతు నమములు పెడలిపోవు.

స ర స్వ తీ స్తో త్ర ము.

గీ. యాజ్ఞవల్క్యుండు గురుశాపహతనిజేసి, చదువునకు నంతరాయంబు సంభవించ
 నేడ్చుచుం బోయెఁ దొల్లి దినేశలోక, మున కహస్కరుఁ డనుకంపఁబూను ననుదు.

ఉ. వచ్చిన యాజ్ఞవల్క్యు ననివారితనత్కృప నాదరించి యు
 ద్యచ్ఛరితుండు పాంగముగ నాతనిచేఁ జదివించె వేదముల్
 "హెచ్చినభక్తితోడ నుతియింపుము శారద నక్కలాన నీ
 మచ్చ లడంగిపోయి జనమాన్యుఁడవ" దని తెల్పి యంతటన్.

160

గీ. కనుమొఱంగిన సూర్యున కనఘమతికి
 వందనశతంబు లొనరించి దెందమందు,
 స్నానమొనరించి శుచియయి శారదాంబ
 నతఁడు నుతియించె నమ్రోత్తమాంగుఁడగుచు.

161

- క. గురుశాపంబున సంస్కృతి, విరహితుడను దుఃఖితుండ విద్యాలేశ
స్ఫురణ మెఱుంగని దీనుడఁ, గరుణింపుము తల్లి : దీనకల్పకవల్లి : 162
- ఉ. ఇహ్మ : యదీతివిస్ఫురణ, మిహ్మ : సుశిష్యవయస్రవోధనా
ర్థమ్ముగ గ్రంథకర్తృ రుకలత్వము, నిహ్మ : సభాంతరాశమం
దమ్మ : విచారసుక్షమమహాప్రతిభావరణంబు, నిహ్మ : శా
పమ్మును గ్రమ్మరింపును : కృపాబుని వందురు విన్ను శారదా : 163
- సీ. దండము నీకు విద్యాదినియంత్రణి : , అంజలి నీకు బ్రహ్మస్వరూప :
విసతి నీకు విసర్గబిందుమాత్రానేత్ర : , తైమోద్భు నీకు వ్యాఖ్యాస్వరూప :
శరణు నీకు సముప్రశస్తాదివాసిని : , అవసతి నీకు సంఖ్యాస్వరూప :
జోహారు నీకు : విస్ఫుర్ణతృరాజ్యోతి : , సతులు నీకు సనాతనస్వరూప :
గీ. పందసంబులు నీకుఁ గావ్యప్రపంచ , సంతతజ్ఞానరూపిణి : సర్వపేద్య :
భక్తజనమానసప్రతిభాప్రదాత్రి : , అహ్మ : శారద : నీకు సాష్టాంగసతులు : 164
- మ. మనుఁడై నట్టి సపత్కుమారుఁడు జగత్కల్యాణముంగూర్చు ధీ
దనమున్ గోంగ బ్రహ్మమూతుఁడయి సిద్ధాంతమొసర్పంగఁ జా
లవిచోఁ గృష్ణుఁడువచ్చి నీపదములగాఁ బ్రార్థింపు మీపంచఁ దె
ల్పిన యాతం దటుచేసె నీపును మహావిద్యగాఁ బ్రసాదించవే. 165
- ఉ. అంతములేని జ్ఞానము నవంతుని వేదెను బూము మున్ను సి
ద్ధాంత మొసర్ప మూతుఁడయి తద్దయుఁ గళ్యపునాజ్ఞఁజేసి నిన్
స్వాంతమునన్ దలంచిన యనంతర మేకద : త్వత్ప్రసాదమా
ద్యంతము దెల్పె భారుణికి సమ్మహితాత్మరుఁడో సంస్కతి : 166
- ఉ నీ కరుణాకటాక్షమును నిర్మలభక్తి భజించికాదె వా
ర్మికి కపింద్రుఁడయ్యె : సనిమిత్రభవత్కరుణాశరంబు న
స్తోకముగా లభించెను ద్రికుద్రిగఁ బుష్కరమందు పందయేం
డ్లాఁకలి దప్పి లేక నిను సర్పయొసర్పిన వ్యాసమౌనికిశా. 167
- చ. నినుఁ గడుఁజామయిన్ గొలుపనేర్చి శివుం దొనరింపఁజాలె నిం
ద్రునకును దత్వబోద, తమితో సుంనేతకు వేయియేండ్లు వి
న్ననయము గొల్పియేకద బృహస్పతి చెప్పెను శబ్దిశాస్త్ర మో
జనని : నిమిన్ మదిన్ గొలువఁజాలిన సత్పద మేర్పఱింపుచుశా. 168

- మ. మతిమన్మథులకెల్ల మూలమవు నీ మాన్యాంఘ్రివద్యమ్ము లం
చితభక్తిన్ గొవియ్యాడనట్టి నరు నీక్షింపంగలే మమ్మరో :
చతురాస్యండును బంచవక్త్రుడు సహస్రాస్యండు నైనఁననిన్
స్తుతులఁ దప్పఁగనేర; రేనెటుల నేర్తున్ దేవి : యేకాస్యఁడఁ. 169
- గీ. అనుచుఁ గనులనీరోడ్డు నమ్ముచివతంసు, నెదుట నిల్చి సరిస్వతి యింకమీఁద
సుకవివై సద్యశమ్మును జూరగొందు, వని వచింపుచు వైకుంఠముకుఁ జేరె. 170
- గీ. ఈ మహాస్తోత్రముఁ బఠించునెడలఁ గల్గు, కారదాదేవిసత్కృపాసాంద్రవృష్టి
జడున కొకయేటినాటికి జ్ఞానమబ్బు, బండితుండుఁ గవీంద్రుడై ప్రతిభఁగంచు.

లక్ష్మీ గంగా సరస్వతులకు జన్మప్రాప్తి.

- క. వైకుంఠంబున వాణి ర, మాకాంతుని యోగమున మందాకినిచేఁ
గైకొని శాపమ్మును సరి, దాకారత భరతవర్ష మందుండెఁ గళన్. 172
- క. పుణ్యస్వరూప పుణ్యద, పుణ్యాధిక సేవ్యమాన మనిరాజతపో
గణ్యఫలభూత పాపా, రణ్యజ్వలదగ్నియగుచు రాజిలుచుండున్. 173
- క. అనదిలో మునుకలుగొని, మేనువిడిచినట్టిజనుల మిక్కిలిదీనఁగుల్
బోనడఁచి విష్ణుసభఁ గృప, చే నుండఁగఁజేయు శౌరి చిరకాలంబున్. 174
- కా. చాతుర్యాస్యంఁ బూర్ణిమాతిథి గ్రహేబ్బంద్రోపరాగవ్యతీ
పాతాంగారకవాసరంబులను బర్వంబందు నెవ్వఁడు ను
స్నాతుండోను సరస్వతీనదిని విన్నాణంబుగా వాఁడు వి
ఖ్యాతిగాంచి ధరిత్రియందు, సురలోకం బొందు నావీమృతఁ. 175
- క. శ్రీ సారస్వతమను వొక, మానం బట జవముసేయు మనుజుఁడు మూర్ఖ
గ్రేసరుఁ డయినను సత్కవి, తానంపదగలిగి పొలుచు ధాత్రిని బేర్చిన్. 176
- క. అనిశం బానదీవారిని, మునుకాడిన నరుఁడు పురుషమఖ్యుండు పున
ర్జనిహీనుండును వైకుం, తనివాసుం డగునుజు మృనారతము మునీ, 177
- క. సాంబు కామదమునగు, భారతి గుణకీర్తనంబు పదరించితి నో
నారద : యింక నేకభ విసఁ, గోరిక మడిఁగలదొ తెలియఁ గోరెద ననుదున్. 178
- క. మనసిజజనకుని పల్కులు, విని శాపాయుడవరుండు వీణాముని నె
మ్మనమునఁ గల యనుమానము, వినిపింపఁగడంగె విండువేడుకతోడన్. 179

- ఉ, సారతరంగిణీకలహాశాపరంబున స్వాంశచేత నా
భారతి యట్లు లీభరతవర్షమునందుఁ దరంగిణీకుభా
కారముఁ బూని లోదుల యమంబులు పొలుంగఁబోలు వృత్త మెం
తే రమణీయమయ్యెనుగదే పనిపింపఁగదే దయామతిన్. 180
- క. శ్రుతిసారశ్రవణంబునఁ, గుతుకం దెవఁ బొదలెఁ దృప్తి బిదురదు సుకథా
మృతమందుఁ దలఁప శ్రేయ, స్థితి నెవ్వందేని తృప్తిఁజెందునె ధరణిన్. 181
- ఉ. ఆరయఁ బూజనీయ యగునట్టి విధాత్మనిఁ రాణి తెట్లు భా
గీరది కావమీయఁగదఁగెనా కుభపుణ్యవిదాత్రి సాత్వికా
కార తలంపఁ దత్కలహకాంక్షమున్ విస వేడకయయ్యెడున్
చాచుపురాజదుర్లభము నతక్కథరాన నెఱుంగఁబల్కుమీ. 182
- వ. అనపుడు నారాయణుం దీట్లనియె. 183
- ఉ. ఏకథ విన్నమాత్ర నశియించును దోసములెల్లఁ బున్నెమున్
చేకులు నట్టి యీ రథమ తెప్పెద నన్మతి నాలకింపు; ర
త్నావరకాయకి న్ముప్పురు దారలు భర్గవి, పల్కునాతి. మం
దాకిని నాఁగ నాహరియుఁ దన్మను మువ్వర నొక్కపేర్పిచేన్. 184
- క. అన్నెలఁతలు మువ్వరు హరి, నన్నిది సేవించు రెల్లసమయములందున్
వెన్నుని పదనం బొకతటి, మన్నెఱు గనెన్ సకామ స్మితపదసయునై. 185
- ఉ. ఆ సమయంబునందు జలజాఘ్నేడు గంగమొగంబుగాంచి సం
తాసముతోడ నవ్వె; నది తాయజగేహిని మేకొనెన్; మదికా
లోసముఁబూనె భారతి కనుంగొవి; భర్గవి బోదజేసినకా
వీసమునేని పైఁప రెదఁ బేరిచె వీసును సారెసారెకుకా. 186
- చ. అరుణవిలోచనాంతయు మహారుణభాసయు మృహర్యుహా
స్ఫురదరుణాదరాధరయు సూనశీలీముఖపాతయూతనా
భరపరింపితాంగియయి నల్లకుఁ గన్గొవి పుల్కాపుల్కానకా
గరుణము నెమ్మదిం గదురఁగాఁ బలిరెం బయి కీసుఁజూపుచున్. 187
- క. దర్శిష్టవరిష్ఠుంతుం, బేర్పి సమాసఁబు గలుగుఁ బ్రేయసులందుకా
దుర్బతి కిది వివరీతవు. ధర్మంబుని యెఱుంగవలయుఁ ధర్మజ్ఞు నిదీ. 188

- గీ. గంగపై నీకుగల కూర్మిఁ గాంచికూడ, లచ్చి నైరించు టరయ నాలలనగూడ
నట్టి నీకూరిమికి పాత్రమగుట ధ్రువము, నేనె మూగురిలోఁ గడు హీన నైతి. 189
- చ. పతి తనకాంతలందు నమభావమునం జరియించెనే జగ
ద్వితుఁడగు నట్లుగాక నయమేది చరించిన యంత లోకగ
ర్హితుఁడగు సత్వరూపుఁడని యెల్లరు నిన్నునుతించు పెంతయుఁ
జతురత లేమి నీమనసుజూడ నెఱుంగమిఁగాదె యచ్చుతా : 190
- క. నిమిషంబైనను దుర్బగ, త మనంగా నాకు నాన దవులదు; నేఁ బ్రా
జములను విడచెద. పతి నె, య్యములేని లతాంగి బ్రతుకనగునే జగతిన్. 191
- క. అవి యిట్లు దీర్ఘకోపం, బునఁ బల్కుచు నున్న పల్కాబోటిం గని నె
మ్మనమున యోచించి వెనం, జనియెన్ సభనుండి వెలికి శౌరి కడంకన్. 192
- క. నారాయణుండు చనఁగా, నార క్తవిలోచనాంతయై విర్భుయతఁ
భారతి గంగను జెవులకు, పారుష్యము దోఁప నిట్లు వలికెన్ బెలుచన్. 193
- క. ఓసి గయాళీ; కడువి, శ్వాసము నాయంద కూర్చు వల్లభుఁ డనుచున్
నీసౌభాగ్యము దెలియం, జేసెడు విభుతావలేపచేష్టల గంగా. 194
- క. నానను బానక వాగెద, నీ నలినోదరునిచెంత విస్మయ నీదొ
మానంబుఁ గూలఁజేసెద, మానాధుఁడుగాఁడె; శౌరి మగఁడే నీకున్. 195
- గీ. ఇమ్మెయి నీసున గంగా, ధమ్మిల్లము వట్టి తివియఁదలఁచెడు పల్కం
గొమ్మకు నర్థముచని రమ, నమ్మతిఁ గావించె నయము నల్పచు నంతన్. 196
- ఉ. కోపము తెంపు కన్నుగవకుం బొడమంగ విరించి బోటి వే
శాపమొనంగె నిట్లు జలజాతనికేతన కుర్విభూనదీ
రూపము లాక్రమించు మిఁక రూపము గర్వమటంచు నంతఁ దా
నేపలుకున్వచింప దొకయింతయుఁ దద్విపరీత మెంచుచుఁ. 197
- క. కోపముఁబూనదు క్రమ్మట, శాపమ్మునొసంగఁబోదు జలజజ వాణిం
జేనట్టి భూజముంబలె, ద్వీపినిబలె పెల్లుగ దురపిల్లుచు నుండెఁ. 198
- క. కోపప్రస్ఫురితాధర, యై పలుకక మిన్నకున్న నంజుజనిలయన్
రూపించి పలికె నమర, ద్వీపిని శశ్వద్రుషాప్రదీపితయగుచున్. 199
- క. ఈలలన యేమిచేయఁగఁ, జాలును నను విడుము దీని చల మడఁచెద దు
శ్శీలయ నంతకమును వా, చాలయునగు రమణి చెడుఁ బ్రశంసలకెడమై. 200

- క. ఆదరము పెద్ద పలుకుం, బైదలికిం గరిహమందుఁ, బరికింపఁగ నా
తోఁ దడయనేల యిపుడే, వాదం బొనరించుగాఁత బలముకొలందికా. 201
- క. ఈ దుర్మఖి తనశక్తియు, నాదార్శము మీకిపుడ గసంజేయంగా
లోఁదలఁచి యున్న దింతను, మాదృఢతానంతవిక్రమంబులు గనుఁచీ. 202
- చ. అవి వచియించి గంగ జలజాలయఁ గల్గొని “వీకు కావ మీ
చ్చిన పలుకుంబడంతుకకుఁ జెచ్చెఱ తై పలిసీస్వరూప మీ
ష్టానరుసుగాతః । కల్మషజనానునిరేతనరూతలంబునం
దనిశనివాసియా” నవి దుంంతముగా శపియించె భారతీన్ 203
- క. ఆకావము విని లోషా, వేళంబునఁ బల్కుపెలఁది విదుదతటినికన్
దా కావమిచ్చె “దరణి వి, వేళ ముపుప్రాప్తి సంభవించు” నటంచున్. 204
- క. అచ్చుదువుపొలఁతి కావం, విచ్చిన యవ్వేళ భార్గవీశ్వరుఁడటకున్
విచ్చెనెఁ జతుర్భుజులును, నచ్చరితులు పార్శ్వదులు ననన్యతః గొలువన్. 205
- క. అరుదెంచి సుస్వతిఁ దన, కరములతో నెత్తి చక్రకరుఁడు రహిం లే
రురమున ధరియించి పురా, చరితము బోధించెఁ బ్రితిసతులు ముపురకున్. 206
- క. కాంత లిటు కావకలహై, కాంతముఁగావించి యెదలఁ గడు దురపిలఁగా
సంతకపాచయమగు వృ. త్రాంతం బిటు లానతిచ్చె దనుజారి వెనన్. 207
- ఉ. పారనగేహః । వాసియె విచారము బాసః । నయోనిజాతమై
దాడుణిలో వృషధ్వజసుతామణి బాదువు పొమ్ము తన్నుపా
గరముఁ గూర్చిఁ దాతకృప గౌరవమొప్పుఁగ శంఖచూడబ్బిం
దారకవైరిముఖ్యునకు దారపుకాఁగల వీపు భార్గవీ. 208
- క. అవల దైవవళంబున, వే పృథ్వీత్వంబు సంబింబును విదవన్
దేవేరిది నాకొడు ను, మీ వచియించితిని సంకయింపకు మింకకా. 209
- క. త్రైలోక్యపాపనీకర, వాలోలంబైన తులసియన రాజులుమీ
జాలముపేయరు మీఁకఁ బొ, మ్మా లంసః । పరిత్వరూప మందుము కళచేన్. 210
- క. భారతి కావవళంబున, భారతవర్షంబునందుఁ బద్మాపతివాఁ
దేరు ధరింపుము వేగ న, దీరూపముఁ దాల్చుమీ మదిం గనలకుమీ. 211
- చ. అని తులుంగట మెలంగుదున్న గంగం గవి వీవును భారతికావంబున దారుణీజన
పాపాపనోదనమునకై భగీరథతపోవీతమై చాత్రికిం జని భాగీరథీనామం బవధరించి

- నాయనతిని మదంశసంజాతుడైన సముద్రునకును గుణసముద్రుడైన శంతను
నకును భార్యవైయుండు మని యానతిచ్చి భారతిఁ గని యిట్లనియె. 212
- క. ఏరాండ్రతోడ సారెకుఁ, బోరానరించిన వలంబుఁ బొందుము చనుమీ
భారతమునకుం బ్రహ్మ, గారంబున నలువచెలివి కాఁగలవు సుమీ. 213
- క. గంగానతిచేఁ గలిగెను, భంగం బా గంగ కూలిపదముం గను నా
చెంగట నుండును భర్గవి, సంగతితోఁ గ్రోధరహిత శాంతయు నగుటన్. 214
- క. ఈచాన సుశీలయు ధ, ర్మాచారయు సత్వరూపయు నాయెడ న
ధ్రీచీనభక్తి నలుపుట, నాచెంగట నుండుఁ గాత నయమున సతమున్. 215
- క. ఈతన్ని యశమున నీ, జ్యేతలమునఁ బుట్టి నతులు సాధ్యులు ధర్మో
పేతాచారలు శాంతి, ష్యాతలునై పూజనీయలై యుండురిలన్. 216
- క. మువ్వరునెలఁతలు, భృత్యులు, మువ్వరు బాంధవులు ముపురుఁ, బొల్పు నతనికిన్
మవ్వపురుకము దొఱంగును, రవ్వయు వాటిల్లు సుగుణరహితుండు నగున్. 217
- క. పైదలులు ముపురు గలసిన, మోదము రూపమును భేదమును నగు నకుడా
పాదనము గల్గు నిక్కము, వేదవిరుద్ధంబు సేయు వేయేలయిఁకన్. 218
- గీ. ఎతని గృహసీమ బామ పుంగతిని బరఁగు, సతివశంబున నెవ్వఁడు బ్రతుకఁదివురు
నతని జన్మంబు వ్యర్థతాస్థితిని దనరు, నతులమై సంఘటిల్లు దుర్దశలపెల్లు. 219
- ఉ. తామన మోర్వలేమి యన్వతలంబును రాగతసంబు గల్గు నా
కామిని యబ్బెనేని కడకం జనుబొప్పును వాఁడు గాన, క
చో మధురంపుఁబండ్లు పరికుద్దజలంబు తలంబు లబ్బెడున్
గీములలో లభింప విలు కీడగుఁ గూడును లగ్గు కానలో. 220
- ఉ. మేలగు హింస్రజంతునుసమీపనికేతనుడొట, యెంతయున్
మేలగుఁ జిచ్చుఁజొచ్చుటయ, మేకొని దుర్ముఖియైన కాంతతోఁ
గాలముఁ బుచ్చుకంటెను; సుఖంబులు హేరహలాహలజ్వల
జ్వాలలు తన్ముఖార్చులవి చావున తెక్కుడు సొక్కఁజేసెడున్. 221
- గీ. మత్తకాశిన్త్రాసితమానసుండు, నిత్యమును జేయు కృత్యముల నిష్ఫలములు
కీర్తిదొఱఁగును బరఁగు దుష్కిర్తి పెల్లు, నైహికాముష్మికములు యఃఖావహములు.
- గీ. తరుణి వెరునైన మనుజుఁ డీధరణిలోనఁ, బరఁగు నిందల పందయై నరక మొందు
విట్లు సౌఖ్యంబు కీర్తి లేనట్టివాఁడు, బ్రతికెనేనియుఁ జచ్చినగతి న యుండు. 223

- క. పలువుర సవతుల కొకచో, నిలువంగఁ గూడ దట్లు నిలిచిన యశమా
నిలువదు; పలువురు చెలువలు. గలిగిన కీ. చొక్కరమణి గల్గిన లగ్నో. 224
- క. పొమ్మిత గంగా : కర్వుప, దమ్మున కీపల్కునాతి తాఁజను విధిగే
హమ్మున కీరమ నా నిల. యమ్మున వనియించు మంజులాయ యగుటన్. 225
- క. పతిరత శునుప ర్తినియును, సతతంబు నుశీలయు నగు చాన గయగువాఁ
డతులనుఖచెంతుఁడును న, ధృతిపాత్రుల డౌను ధర్మకత్పరుఁడు నగున్. 226
- గీ. ఎవని యిల్లాలు పతిరత యపుచునుండు
ముక్తుఁడును కుచి సౌఖ్యసంయుక్తుఁ డతఁడు
ఎవని యర్థాంగి దుశ్శీల యపుచునుండు
పాపి దుఃఖియు జీవచ్ఛవం బతండు. 227
- ఉ. ఇట్లని మిన్నకుండఁ గమలేశ్వరుఁ; డంగవ చొక్కపెట్టఁ జ
న్గట్టుల బాష్పముల్ దొరఁగి బాల్వలు గట్ట పరిస్పరంబును
బిట్టు కవుంగిలించుకొని మిన్నద్రువన్ వెసనేర్చి; రంతవా
రెట్టు నహింతు రట్టి జగదీశ్వరు కాశ్వతిపప్రలంబముఁ 228
- ఉ. కన్నులనీరు కాల్యలయి ర్రిప్పుఁ జలన్నిజగాత్రవల్లులై
మిన్నుదొఱంగి పైఁబడిన మేరను తెయ్యలు దక్కియుండి యా
యన్నులు దేలి కొంతకు భయస్థితి గడ్గడభిన్నరంతలై
నిన్నపమాచరించి రిటు వెన్నునితోడఁ గ్రమద్రుచుంబునన్. 229
- చు. “అతఁటా : యెట్లుబరింతు నాజననతోచ్ఛంబైన నీకావ : మీ
వె కటాక్షింపుము కావమోక్షణకథాభివ్యక్తిఁ గాదేని నీ
నికటాక్షితలపండు యోగకలనం దేహంబు చాలింతుఁ బూ
నిక పాఁశందగుఁగాక పీఠకెడి చన్నే నీ కుపేక్షింపగన్.” 230
- వ. నంవృతి యెట్లు పదియింప గంగ యెట్లును, 231
- చు. “నను నిర్దోష నిటుల్ త్యజింపఁదగునే నాథా : భవత్త్వత్తనై
మనఁగఁజాలుదునే : తలంపు మిటు లాత్మప్రయసీత్యాగమునా
పనితనా జంపిన దోషమున్ నుగతికినా బాపుంగదా : లోకనా
కుపనైతనా; నిరయంబుఁ జేర్చు చెడుగునా ద్రోపల్ ప్రయంబాయెనే.” 232

- ఉ. అంతట లక్ష్మి నాథుఁ గని యంజలివట్టి “మహాత్మ! నీకిటుల్
పంతముఁబూనఁగాఁ దగునె? పల్కునెంతయు గంగయున్ రుషా
క్రాంతలు నిందలాడుకొనఁగా నలవారల జాలిమైఁ గటా
క్షింతురుగాక, తాల్చి విడఁజెల్లునె! నీకు దయాపయోనిధీ! 233
- క. తెలిసీతెలియక కాంతలు, నలిపెడు కర్ణములు తెలిసి సైఁచుటకగు భ
ర్తల కట్టుగాన నీయీ, చెలువల నెటులైనఁ గావఁజెల్లును నీకున్. 234
- చ. పెరివిడి నన్నుఁ బంపు మీఁకఁ జెచ్చెర భూమి జినింప నేగఁగా
వలె, నట నెంతకాలము నివాసమొనర్తునొ? నాజలమ్ములన్
గలిపిన పాపముల్ నయిచి క్రమ్ముట నెప్పు భవత్పదాంబుజ
మ్ములు గొఱవంగవత్తునొ? ప్రభూ! తెలుపంగదె! ఫీతియయ్యెడుఁ. 235
- గీ. తులసి యనియెడు సన్నచేఁ గళదరించి
ధర్మకేతుధరానేత తనయ నగుచు
ధరణిఁ బరఁగుదు నెప్పుడు తావక్రీన
చరణయుగ మేను గనుఁగొందు శరణ మనుచు. 236
- క. ధరణీజాకృతితో నీ, ధరణిని ద్వందవీనదేవతాత్వముఁ గనుచోఁ
గరుజామతి వగుచు మదు, ద్ధరణం బొనరించు పెపుడు తడయక చెపుమా. 237
- క. వాణీశాపవశంబున, షోణికీఁ దానేగె గంగ ఘోరతరాంహః
పాణింధమమగు ముక్తివిఁ, షోణిమిమైఁ గాంచి నిన్నుఁ బొడఁగను పెపుదో. 238
- క. గంగాశాపంబునఁ బ, ట్కొంగుబైత రత్నగర్భకుం జనుదో నే
భంగిని దా శాపవిము, క్తిం గొను నీచెంగటను సుఖించుటకు హరి. 239
- గీ. నలువయింటికీఁ బలుకులకలువకంటి, గంగ యాస్మరఘస్మరాగారమునకు
నేగుఁడంచును నానతి యిచ్చినార, లెడఁద నెనరూని యిది క్షమియింపవలయు.”
- వ. అనిన వెన్నుండిట్లనియె. 241
- క. నీవాక్య మాచరించెద, నావాక్యము రిక్తగాఁ దనర్చునె యెందుఁ
భావించిచేయు సామ్యము, నే వచియింతును జగద్విశేయము గాఁగఁ. 242
- క. నలువయింటికీఁ బలుకులకలువకంటి, గంగ యాస్మరఘస్మరాగారమునకుఁ
జనుదు రీవుండు వివట నాచనపు గల్గి, యన్యధాగతి గలుగఁజేయంగఁ దరమె.

- గీ. అభగీరథనీతయై యవనికరిగి, త్రిభువనంబులఁ బ్రోచి ప్రతిష్ఠజెంది
గట్టువిల్కావి యౌదల మెట్టి గంగ, పూతయయ్యును దా నతిపూత యగును.
- గీ. కళను దరియించి నైజనంగతిని బాసి, యవనిఁ బద్మావతి తులసి యనఁగ నొప్పి
ద్వీపిని మేదినిరుహూవములను, దాల్చియుండుము మదిని భేదంబుఁ దొఱఁగి.
- క. ఇంతః పంచసహస్రా, సంతరమునఁ గలియుగంబునం గల్గును శా
పాంతము పిమ్మట నాప, ర్యంము నేతెంతుని నిశ్చయంబగును జుమ్. 246
- గీ. ఎల్లదేహుల సంపత్సమృద్ధులకును, నాపదల హేతుభూతములై తనయ్యు;
మహిమ గల్గెనె యాపద్విరహితమగును, భవునకై నమ సారసభవునకైన. 247
- ప. మామకమంత్రోపాసనదీక్షదక్షమునిజనతాత్రాంతవిధాయమానస్సానావగాహనదర్శన
స్మర్యనంబులంజేసి యుష్మదీయహేరాంహోజాలంబు నిరూలంబగు మణియును,
- గీ. భూతలంబును దీర్ఘముల్ పూతములగు, సంతసంబున మద్భుక్తజనులు స్మర్య
దన్యనంబులు సర్విసఁ దక్షణంబి, యదియె పాపన మవియ మహానదులగు. 248
- సీ. ఏకాదశీప్రతహీనులు నాస్తిరుల్ , గ్రామయాజకవరభూతకు లిటు
లక్ష్మ్యగ్రభాషి మిథ్యాసాక్ష్యవర్త మి , త్రమ్మకృతఘ్నివిప్రఘ్నిగోఘ్ని
గురుతల్పశయనులు వరదారగమనవి , శ్వాసమాతుకవృషవాహకులును
పుంశ్చరీపుత్రులు పుంశ్చరీరితులును , దేవలాదీక్షితదాపకులును
- గీ. దల్లిదండ్రులఁ దమ్మునిఁ దనయుఁ దనయ . భార్య భగినిని దైన్యపద్మంధుజనుల
నత్తమామలఁ బోషింపనట్టి పాపు , లసఘులగుమరు నాభక్తజనులఁగనిన. 250
- క. కూద్రశవవాహకులు వి, ప్రద్రవ్యవివాశకరులు రసవిశ్రేతర్
భద్రదన్వంసకు లిల న, జీద్రులెదా నాదు భర్తఃజూచినయంతన్. 251
- ప. అనిన లక్ష్మి యిట్లనియె. 252
- క. హరిభక్తిహీనులైనను, తరియింతురు భక్తజనుల దర్శనమున నం
చరుడుగ పదియించితి దే, చర భర్త లనంగ నెట్టివారలు నెపుమా. 253
- గీ. అనిన భగవంతుఁ దిట్లను నతిపశోద, భర్తలక్షణ మధికగోవ్యంబు పాప
నాశనంబును సౌఖ్యసందానదణము, నైనఁ దెల్పెదఁ బ్రాణతుల్యవగు నీకు. 254
- క. గురుముఖమువలన నెవనికె, హరిమంత్రము నెప్పుఁబడునో యాతఁడు చెందున్
మరలోకస్థితుఁడైనను, సరకస్థితుఁడైనఁ దక్షణంబునము క్రిన్. 255

- ఉ. మానిని ! మధుజశ్రవణమాత్రమునం బులకల్ జనించు నె
 మ్మైన మనంబులోన మితిమీరిన సమ్మద మావట్టిల్లి క
 స్తోనల బాష్పముల్ గురియుఁ గ్రంజెమట ని్వలసిల్లు దేహమె
 వ్యానికి వాడెబో పరమభక్తుఁడు ముక్తిచతుష్టయాద్ధుఁడున్. 256
- వ. నావుడుఁ గమల యిట్లను. 257
- గీ. కలియుగం బైదువేలేండ్లు కడవనంగ, కాపమును బాపుకొని నీడు దాపునకును
 నిచ్చ రమ్మని యానతి యిచ్చినారు, పిదప దారుణి యేగతి వెలయుఁ జెప్పును. 258
- వ. అవిన నారాయణుం డిట్లనియె. 259
- క. కలిఁ బంచసహస్రాబ్దం, బులు చన దర్శంబు సత్యముం గర్మంబుల్
 గలుగవు క్రమక్రమంబుగ, నిలలో వర్ణాశ్రమములు హీనంబులగున్. 260
- చ. అరయ మహాకలిఁ దళసహస్రశరత్తు లతిక్రమింప స
 త్పురుషులు ధర్మవర్తనులు పుణ్యులు గణ్యులు వేదవేదులుఁ
 పరిదోరఁ గోరువారు తులసీనసేనసపాపనాత్మకుల్
 విరళముగా వసంతురు వివేకవిపాకవిహీనచిత్తులై . 261
- ఉ. క్రూరులు దాంభికుల్ శతులు క్రోధమనస్కులు హీనసత్కుల
 చారవిదూరు లస్రియు లసత్వచనస్కు లశీకవాదులున్
 జోరులు ప్రాణిహింసకులు శుంథలు మూర్ఖులు ద్యూతకారకుల్
 జారులు నీతిబాహ్యులు నసహ్యముగా భువి నుండు రెల్లెడఁ. 262
- క. తమతమ యాచారంబులు, క్రమముగ వర్ణించి యర్థకాంక్ష యవనకా
 త్రము లభ్యసించు రిది యు, త్రమమని విప్రాదు లదమతతిఁ గూడి తగన్. 263
- సీ. సత్యముండదు సర్వజనములకడ భూమి , పండకయుండు భూమండలాది
 పతులు ప్రతాపహీనతనుండు రంబుహీ , నంబులై నదులుండు నగరములును
 సరళూన్యములు భయానకములై వర్తిల్లు , గోవులు క్షీరముల్ గురియకుండుఁ
 బాలలో వెన్న స్వల్పంబేని యుండదు , వికృతాకృతివి జనవితతి మౌలుచు
- గీ. అన్ని వర్ణంబు లొక్కఁదొ న్యాయ మన్న , దూరమగు సజ్జనుల మాటఁ జేరకుండు
 నయ్యయో ! చెప్పకకృమే యధమమైన , కలియుగంబునఁ గల్గు దుష్కర్మములను.
- క. కొందఱు పొందుదు రత్తలఁ, గొందఱు భ్రాతృసతి గవయఁగోరుదు రక్కన్
 గొందఱు వేయేటికి యెటు, సందర్శం బులఁ జరుగు జారత్యంబుల్. 265

- క. పదియాలు వత్సరములకు, ముదిమి యొదవు గుణ్ణవాండు బొడముదు రిల ని
రవ్వియేడులు గతియించిన, నదియే పూర్ణాయు వందు రభిరజనులకుఁ. 266
- గీ. వత్సరాంతప్రసూతలై పవిత్రులుండు, జరయు రుజయును వెంటనే సంభవించు
పంద్యులగుదురు తఱచుగా వనితలెల్లఁ, గలియుగపుఁజర్యఁ జెప్పకకృణుగాదు. 267
- క. కన్యాధనకుషింభిరు, లన్యాయపదానుచరు లహంకృతియుక్తుల్
మాన్యక్రేతలునై సౌ, జన్యం బొకయింత లేక జనులుండురిలన్. 268
- క. పున్నమ నమవసమాపురి, నన్నముఁ గుడిచెదరు విప్రులదియొకఁడేలా
జన్మిదము లూడ్చి సంద్యకు, సున్నయిడుదు రవని విప్రభూన్యముగాదే. 269
- గీ. బ్రాహ్మణాగరములయందు బావరాశి, మసలు భగభక్తముల నియమంబు దఱుఁగు
వేలుబొడ వుండుదురు జనుల్ పృథ్వికరియు, మాస్తమాత్రప్రమాణంబు విస్తరిల్లు. 270
- వ. ఈ ప్రకారంబు కొంతకాలం బతిక్రమించిన యనంతరంబ.
- గీ. అవని యపనేత్యరుల తెల్ల నాటవట్టు, గాఁగ నుండుటకతనఁ బంక మభివృద్ధి
జెందుటయు దాని నశయింపఁజేయ విష్ణు, వనతరించెడు నొక్క విప్రాలయమున. 271
- ఉ. పాటిఁ దొఱంగి సజ్జనులఁ బట్టి తురుష్కులు ముష్కరంబునఁ
బాటులఁబెట్టుచుండ నలబ్రాహ్మణపుత్రుఁడైన కర్కి కా
మోటక మెక్కి వేటకము ద్రూరముగా ధరియించి వే నిరా
ఘాటముగా పిదించు నలఘాతుకజాతి సదాంధవంబుగాఁ. 272
- క. భానుల పదించి యంత, ర్ధానమునొందంగ ధర యరాజక పుగుడుఁ
మానవగృహములు దన్యు, ప్లానములై పరఁగుచుండుఁ దానసవర్గా. 273
- అ. వె. జ్ఞోతలము నిండ స్థూడాప్రమాణమా, సార మభిరజంతు ఘోరముగను
గురియు నాణుదినము లరుదుగా ద్వాదశ, సూర్యు లుదయమగుదు రార్యవినుత.
- గీ. అంత గృహవృక్షలోకభూన్యమగు భువన, మర్కతేజంబుకతి న ననంతరంబ
ఘోరకలిదోయి కల్మషదూంపైన, కృతయుగం బేగుదెంచు దార్మికులతోడ. 274
- పీ. నకలవేదార్థవిజ్ఞానవిజ్ఞాపన , భాసురభూసురాగ్రేనరులును
బ్రాహ్మణుల శ్రీసంపాదితైశ్వర్య ప్ర , తాపదిగ్విజయభూమీపతులును
గోపిపాణిజ్యోతులవృత్తిపద్ధిత , ద్రవ్యతోషితసుమార్గజవదేజులు
వాదవిషత్రియవైశ్యపేషాసమా , సాదితదిర్మయుత్పాదజులును

- గీ. మగనిమాటను దాఁటని మానవతులు, స్వకులధర్మంబు వీడని సకలజనులు
సర్వసన్యసమృద్ధమౌ జ్యోతిలంబు, నగుదుఁ జెలువొందు నాకృతయుగము మౌని ।
- క. దేవీభక్తిపరాయణు, లై వేదోక్తప్రకార మాచారంబుల్
గావించి సకలజను లిల, లో వెలయుదు రఘములకును లోఁబడకుండన్. 278
- గీ. ధర్మము ద్రిపాదములను ద్రేతాయుగమున, ద్వాపరంబున రెండుపాదములఁ గలిసి
నేకపాదంబునను నటియించు నంతఁ, గొన్నిదినముల కదియును గోఁతయగును.
- వ. అనుటయు, 280
- గీ. భూమి దానఁబుడే గల్గు పుణ్యములును, ధరణీహరణంబువలని పాతకము ధాత్రి
దీప మిడుటయు మొదలు ధరావరాధ, ములును దత్ప్రతికరణముల్ తెలుపు మీక.
- వ. అనిన నారాయణుం డీటను. 282
- గీ. ధరణీ నిచ్చు నెవండు వితప్తిమాత్ర. మాగమజ్ఞున కతఁడు శివాంతికమున
కరుగు; సుర్వర నిచ్చిన హరివదమున, భూమిరేణుప్రమాణాబ్జములు వసించు. 283
- క. భూగ్రామదానములు వి, ప్రగ్రామణులకు నొనంగు వాఁడు విభూతో
దగ్రామండై దేవికి, నగ్రవరుం డగుచు వెలయు ననికం బనఘా. 284
- క. తానొనఁగిన దొరు లొనఁగిన, దైనను భూసురులవృత్తి హరియించెడు న
మౌనపుఁడు కాలసూత్రమ, హానరకమునందుఁ గూలు నతికష్టమునన్. 285
- క. మఱియును నాతని సంతతి, హరియించును భూమి హీనమగు, సంపదలున్
స్మరణీయములగు, రౌరవ, సరకంబును గలుగుఁ బిదప నారదమౌనీ. 286
- క. గోమార్గంబుల నుంచక, భూమిని సన్యంబుసేయు మూర్ఖుండును గో
సీమలఁ జెరువుల దున్నిన, పామరుఁడును నరకమందుఁ బడకుండుడురే. 287
- క. కామియులు వీర్యవతనము, భూమిని గావించినట్టి పురుషుండు పయ
స్సీమల భూములు చేసిన, పామరుఁడును నరకమునకుఁ బాత్రులు కారే. 288
- గీ. సంపదపిండంబు లీయఁ ద్యజించి స్నాతుఁ, దౌను బరకూపమందు నే మానవుండు
నరకనంపసియగు వాఁ డనారతంబు, స్నానమును నిష్ఫలంబగు మౌనివర్య. 289
- గీ. దీపము దారుణీ నుంచిన, పాపాత్ముం డందుఁ డగును; బంచజనులకున్
జ్యోతతికఁ బిండ మీయక, యే పితరుల కిచ్చి నరకమేగును వాఁడున్. 290
- గీ. రత్నమౌక్తికీహారహరణ్యములును, శంఖయంత్రశిలాజలచందనములు
పుష్పజపనరదుర్గకర్పూరములును, ధరణీ నిడువాఁడు నరక మొందంగలాఁడు 291

గీ. యజ్ఞసూత్రము ఈశలు రుద్రాక్షములును, బుస్తకంబును శివలింగమును నెవండు
భూమియందు నమర్చించు మూర్ఖజనుడు, బ్రహ్మజన్మంబుఁ బొందఁ దెప్పటికి వాడు.

గీ. గ్రహణకాలంబునందు భూకంపమందు, వసుధ ఖననంబు జేసిన వాడు యుండు
జన్మమున నంగవైకల్యసహితుఁడగుచు, దుఃఖమునుబొందునన నారదుడు వచించు.

గం గో త్పత్తి.

- చ. ప్రవిమలమౌదుఁ జిత్తము విధాసితే నిన్వసుదాసుదాకా
శ్రవణమున శ్రవోత్పత్తిః దివిజన్మలసుస్థితిః గన్న గంగ యీ
యవనికి నెట్లు లేయుగమునం దెపు దెప్పని ప్రార్థనంబుచే
నవతరణం బొసఁగె నిది యీనతి యీవె కృతార్థుఁ జేయవే. 294
- క. అవి విన్నవంబు సేయుట, యును నారదిమౌనిశోడ నొగి ననె నారా
యణుఁ దీటు మందాద్రిక్ష, బ్రినీరనిదితంగతంగివాద్యాన్భటితోన్, 295
- ఉ. రాజకరాంబుజాతభిదుఁప్రతిభాగతి శాలదాణదా
రాజితవైరిసంవయశింస్థమణిమరుటీ విభాళి
రాజితపాదపమ్మఁడు దరాసురరాజసమాజదానవా
రాజితనైజసమ్మఁడు దుఃఖ సగరుండసురాజు రాజిలు. 296
- గీ. ఆ సగరుఁడు వివాహముఁ జేసికొనియె, దానమానవిజశరీరదానమాన
లైస పదఁతుల వైదర్భి యనెడుదాని, శైబ్య యనియెడుదానిని సంతసమున. 297
- క. ఆరాజపరుఁడు స్మరసుతు, మారుని సనమంజుఁడను కుమారునిఁ గనె శై
బ్యారామాగర్భంబునః, నారాదనఁజేసి శివుని నన్యయు భక్తిన్. 298
- క. అంగజసూదనుగృహచే, తం గర్భముతో సమాశతంబు గడపి య
య్యంగన మాంసపుటండం, బుం గనియెను దాని పూర్వపుణ్య మదేమో. 299
- క. అమాంసపుఁ బిండము గని, తా మనమునఁ జింతనొంది తరుణేందువరున్
సోమునిఁ గరుణోద్దాముని, వేమాటునుతించుచు పనివి పనివి యేడ్వన్. 300
- గీ. సూతికాగరమున నున్న మెదతి కడకు, భూసురాకారమును బూని భూతనేత
చేరి మాంసపుఁబిండము జీర్పి సంతఁ, గ్రమత వష్టినహస్రఖండములు గాఁగ. 301
- గీ. ఆశకలములు గ్రీష్మమద్యాహ్వానమయ, తిగ్మభానుప్రభామృష్టతేజాలయన
రాకొమరులయ్యె రూపలక్ష్మికుమారు, లీకొమరు లందుఁ జూపలు వాకొనంగ. 302

- వ. ఇట్ల య్యలువదివేవురు పుత్రులు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నంత. 303
- మ. హయమేదం బొనరింపనెంచి సగరుం డాత్మోద్భవశ్రేణీనా
హయమున్ రక్షయొనర్పఁబంప నది యన్యాయ్యమై భూమిలో
రయమొప్పుం జరియించి నాగసదనప్రాంతోర్వి నిర్బంధపో
వియతిన్ గాలముబుచ్చు నాకపిలమౌనిశ్రేష్ఠ పాశ్చాద్దిశన్. 304
- ఉ. సాగరు లాహయం బరుగు జాడఁ గనుంగొనలేక వీక భూ
భాగము లెల్లెడ న్నెమికి వాహముఁ గానక ధాత్రిఁ ద్రవ్వె యా
భోగవతీపురంబు దరిఁబోవుచుఁ గన్గొని రాక్కొటన్ సమ
స్రాగమవేదియౌ కపిలు నాతనివెన్కఁ దురంగమంబునుకా. 305
- క. వైతానాశ్వహరుండగు, నీతాపసియంచుఁ జేరనేగి తపోదీ
జితత్వుడగు మౌనిని, నీతి సడలి పరిభవింప నెలకొనుకతనన్. 306
- చ. ఆతులతపఃప్రభావుడగు నమ్ముని కోపదవాగ్ని భస్మసా
త్కృతులయి రా కుమారు లదియెల్లను జారులుదెల్ప నాలకిం
చి తతవిషాదుఁడై యెరియచిత్తముతో సగరుండు దాపసాం
చితమగు నొక్క పేరడవి చెంతకు నేగెఁ దపోభిలాషియై. 307
- గీ. ఆతని యాత్మజుఁ డనమంజుఁ డనెడియాతఁ, డభ్రగంగను భూమికి నవతరించఁ
జేయఁదలపోసి నిష్ఠమైఁ జేసెఁ దపము, లక్షయేఁడులు పిదప కాలగతిఁగనియె. 308
- గీ. ఆతని తనుజాతుఁ డంశుమదాఖ్యుఁ డభ్ర, నదిని ధరణికి నవతరణం బొనర్చు
లక్షయేఁడులు గురుతపోదీక్ష నల్పి, కాలయోగంబు కతన సద్గతినిగనియె. 309
- ద. ఆతనిసుతుండు ద్రాక్షఫలితార్యచనోరథుఁ డబ్జవాసిని
పతివదనీరజాతయుగభ క్తివిహారిది శాంతిదాంతిసం
స్తుతగుణరత్ననీరధి యశోనిధి యైన భగీరథుండు దీ
క్షితుఁడయి నిష్ఠమైఁ దపమువేసె వియన్నదిఁదెచ్చు బుద్ధితో. 310
- ఆ. వె. జరయు రుజయులేక జలపర్ణమారుతా, శనత దేహయాత్ర జరపికొనుచు
నూలువేలయేం ధ్లనూనతపంబు నొ, నర్చుచుండి యొక్కనాఁ డతండు. 311
- సీ. హరివీలమణివిభాన్వర శరీరమువాని , ముంకి మ్రోయించు కెమ్మొవివాని
గ్రీష్మసహస్రోష్ణకిరణతేజమువాని , బట్టుపుట్టుము మొలగట్టువానిఁ

- జతురాననాదినిర్జరనుతాంఘ్రులవాని • ముసిముసివగవుల మోమువాని
 భక్తసంత్రాణసంభ్రమమానసమువాని • తోయజమేలు కష్టోయివాని
- గీ. బ్రకృతిపరు సాక్షియాపు గోపాలమేమ • వహ్నికుద్ధాంకుకాధాను చంచరత్న
 రత్నభూషణభూషితుఁ బ్రణుతిపాతుఁ • బాలకృష్ణనిఁ గనె నేత్రపర్యముగను. 312
- క. కాంచి హరిపాదములకు న, మంచితమతి మ్రొక్కి మాటిమాటికి నుతి గా
 విండుచు నిలు విన్నప మొన, రించెగా మది భక్తిగదురఁ గృష్ణునితోడన్. 313
- కా. దేవా : సాగరు లాదటణ నగరు మేధీయాశ్వముణ రోయ బ
 ల్యావాసంబున కేగి యాకవియరోషాగ్నివృటం గ్రాఁగుటన్
 దేవద్వీపవతన్ దువిన్ దిగిది తప్పీచీస్పృతి న్నాథి నెం
 తే పీతాములఁ జేయనెంచితిఁ దపోవిష్టాగరిష్ఠుండన్. 314
- క. నాపుడు నాశీరాజుఁడు, ద్యోవాహినిఁ గాంచి యనియెఁ దొయ్యలి : సగర
 జ్యౌవరసుతులను వేగను, పావనులను జేయఁ జనుము భారతమువతున్. 315
- క. నీవాముస్సర్పనమున, బావనతం బరిధన్వి వారందఱు నా
 యావాసమునకు పత్తురు, దేవస్యందననిహంబీపితులగుచున్. 316
- క. నామూర్తిఁ దాల్చి సతతని, రామయతం దనరుచుండి యనికము నాదో
 రామంబునందు భక్త, గ్రామణులై యుండు రెల్లకాలంబు రహిన్. 317
- క. గంగావాముస్సర్పము, నం గోటిబివార్తికపృతిసంబేసి చెనగా
 బ్రుంగు నటంచును వేదము, నం గానఁగనియ్యె నదియు న్నాయ్యము గాదే. 318
- ప. దేవీదిర్బనస్సర్పనంబునం గలుగు పుణ్యంబుకంటె సామాన్యదివసంబున మను
 జుండు జేయు మౌనలస్నానంబు వదిగుఱంబు లధికంబై యుండు. 319
- గీ. కోటిజన్మంబులందుఁ దాఁగొనినయట్టి, బ్రహ్మహత్యాదిఘోరపాపంబులైనఁ
 బంధబంధగాళులై చనుఁ బుష్కలంబు, మౌనలస్నానమును జేయుమాత్రమునను. 320
- క. అనిపలికి మిన్నకుండిన, వనజవిరోచనునిఁ గాంచి భక్తినివమితా
 ననయై వినయముతోడన్, జనపున నిట్లనియె గంగ సంయమివర్యా : 321
- మ అల రాజన్యతపఃప్రదానమున వీయాజ్ఞాప్రకారంబునం
 బలుకుంగోమలి కావరాంజమునఁ జ్యోరోకముం జేరి పా
 పుండేఁ బ్రాప్తములైన పాపనికరిమ్ముం బాప నే నెప్పు దే
 వలనం దేవరిపాదము ల్గనుడు దేవా : యానతీవే కృపన్. 322

- క. నామనమునఁ గోరిక లింక, నేమేనుండిన నమస్త మెఱుఁగుదువుగదా
యేమని దెల్పుదు నాకుం, గామితముల నొనఁగి వేగఁ గావు మనవుడుకా. 323
- చ. ఎఱుఁగుదు నీ మదింగల సమీపితముకా లవణాబ్ధి నాధుఁడై
యతిముఠి గారవించు నిను నాతఁ డనంగ మదంశజాతుఁ డ
బ్బురముగ లక్ష్మీయంశమునఁ బుట్టితి వీవును గాన మీకు ని
ర్దురకును దంపతిత్వ ముచుదున్ జగత్త్రయసుప్రసిద్ధమై. 324
- క. ద్వీపవతు లెన్నియుండిన, నీపై మోహంబు మిగుల నెంకొల్పి దయన్
గాపాడుచుండు వారిది, ప్రాపించున్ వారికింబె బలుసిరులు నినున్. 325
- గీ. వరభగీరథకృతనుతిఫణిచేతఁ, గణ్వశాఖేరితధ్యానకలనచేత
భారతం బందలి జనం బనారతంబు, పూజఁ గావింతు మది భక్తి రాజిలంగ. 326
- ఆ.వె. నూఱుయోజనముల దూరమం దుండియు, “గంగ గంగ గంగ గంగ” యనుచు
మడుపు నతఁడు బాసి చెడుగులవలనను, బాయకుండు విష్ణుపదము లలనః 327
- క. పాపినహాస్రకృతస్నాన, నాపాదితపావజాల మంతయు మన్మం
త్రోపానకదర్శనమున, రూపఱు నిక్కంబు జాతరూపనిభాంగీ. 328
- గీ. పాతకినహాస్రకుణవనంస్పర్శనమున, నీకుఁ గల్గిన కిల్బిషానీక మెల్ల
నాదు టక్తుం దొకండు స్నానంబు చేయు, సంతమాత్ర నిష్పద్ధర చుగును దరుణిః 329
- గీ. ద్వీపినిః వినుము సరస్వతీప్రముఖన, దీచయసమక్షమం దభుమోదన చునఁ
గా వసించువు త్వద్గుణగణన మెచట, నగు నపుడ యోను నదియె పుణ్యస్థలంబు. 330
- గీ. సుదతిః నీదగు రేణువు సోఁకినట్టి, నరుఁడు పాతకియైన నాతరుణమందుఁ
బావనందగు నిక్కంబు దేవిపదవి, భూమిరేణుప్రమాణాబ్ధిములు వసించు. 331
- ఉ. డెందమునందుఁ గోర్కెలు కడిందివిచారము పోవనాది మీ
యందలి భక్తిమాచుకమహామనువుకా స్మరియించుచున్ మృతిం
జెందిన మానవావళి వసించును శౌరిపదంబు పేరి యా
నందమువొంది పార్వదజనప్రభుతాన్రతిభాప్రసిద్ధమై. 332
- క. జ్ఞానవిహీనుం డేనియు, నీ నీరస్పర్శనమున నీగుణనుతితో
దా ననువులు విడిచిన నా, స్థానుఱున పార్వదప్రవాసుని జేతున్. 333
- క. ఏయెడనైనను నీనుతిఁ, జేయుచుఁ బ్రాణంబులను ద్యజించు నడునకున్
పాయుజ్య మిచ్చి పార్వ ద, నాయకుఁడై యుండఁగా నొనర్తును గొమ్మాః 334

మ. ఇదితీర్థం బిదిగాడునాగఁ బవియే మెచ్చోటనే వివృతో
మదిలోఁ దాపః నామసంస్కరణముం బాటించుచుఁ జీవమున్
వదలుం దాత్రి నెవాడు వాడు మణిచివ్యస్యందనారూఢిఁ బా
ర్షదసంసేవితుఁడై మదీయపదవిన్ సారూప్యముం బొందెడున్. 335

వ. ఇట్లు గంగ నామంత్రిజంబుసేసి. 336

గీ. ఓరిగీరితః వినుము నీయుల్లసుండు, గలుగుకోర్కెలు ఫలియించు జాలమిదియ
చిత్తమునఁ బాదుకొల్పిన బత్తికోడ, గంగఁ గీర్తింపఁ బూజింపఁ గడఁగు మింక.

ఉ. నా విని యా టగీరిథుఁ డసంతముదంబును బొంది యజ్ఞధు
రైవలించి గనుంగొని వెన న్ముతి సేయుచు శీర్ష ముర్విపై
మోప నమస్కరించి యమమోచను సారసప్రతీచనుఁ
వే విధులన్నుతించెఁ దనవెంటనె గంగ చనంగ సంతటన్. 338

వ. అవిన నారదుండు గంగాపూజావిధానం బనుగ్రహింపుఁడన నారాయణుం డిట్లనియె.

క. స్నానమ్ముసేసి విహితవి, దాసమ్ములుఁదీర్చి సువరిధానంబుల్ దా
బూని మది దేవపట్కం. ధ్యానం బొనరింపవలయు దర్శజ్ఞఁ డిలఁ. 340

ఉ. గణపతి విప్పుకాంతి, కల కల్పవాయు రజానశాంతిన్
ద్రీణయను జ్ఞానసిద్ధికి, హరిన్సరికి, స్ఫులియు ద్రి నాకుకు
జ్జడిని, హిమాలసీద్రతనుతాతను ముత్తీకి, గోరి యేంబా
రణమగు బత్తీగొల్తు రంప్రాజ్ఞల కెల్లకులమ్ము లయ్యెడున్. 341

గీ. అట్లదేయర పూజ సేయంగడంగు, దానిపూజన మగును విష్ణులము గాన
దేవపట్కంబుఁ బూజించి తివిరి యట్ల, దైవతసమన్వయము సేయఁదగునటన్.

గీ. కలియుగం బైదువేలేండ్లు గడవనంగ, గంగ యెచ్చోటి కేగె వనంగ మిగుల
వేడ్క పొడమెడు నెడఁ జెప్పవే యనంగ, నాకఁ డిట్లనిదెప్పె నంప్రీతితోడ. 343

ఉ. అత్తటి వర్షిలాసిమ లహంకృతి లోఁ బొడమం బరస్పరో
పాత్రములైన కోవము లపశ్యము లోగ్యములొటఁ జిత్తముల్
తత్తములదఁ దగ్గతులు దాలిది యా యుపధిన్దరించి య
త్యుత్తమమైన దేహములతోఁ జనుదెంచిరి శౌరివక్కిరిగా. 344

వ. అవిని నాడెందు, మహాత్మాః విష్ణుపాదాంబుజంబున నుద్యవంబందిన సుందాకివి
బ్రహ్మామండలు వినియు శివస్త్రియ యవియుం బేర్కొనంబడుచుండ నారాయణు

నకుఁ బ్రియవత్ని యగు పెట్లనవుడు; మునీంద్రా! తొల్లి గోలోకంబున రాధా
కృష్ణాంగనముద్భూతయయి తదంశంబయి యనన్యకన్యకాజనసామాన్యలావణ్యం
బగు ద్రవరూపం బవధరించి నిరతంబు వెన్నునికి వన్నికృష్టయై యుండ నొక్క
నాడు.

346.

క. గోపికలు గొలువగా రా, దావతి కొలుపుంబొనర్చుతటి గంగ హరికా
జుపు నిలిపి కని మోహో, దీపితయై యచ్చటన్ స్తుతిం గావించెన్.

348

గీ. హరిని గనులారఁ గనుగొన్నయంతఁ బొడమె
నెడఁదఁ గడలేనిమోహ మివడఁతి కవుడు
లజ్జయును దోడఁ జనుదెంచె నిజ్జగమునఁ
దరుణి తెందులకేవి స్వాతంత్ర్యమున్నె.

347

ఉ. అదళదబ్బనేత్ర మది నాపఁగరాని తమిన్ గడంగి దా
మోదరునిం గనుంగొనుచునుండెను దువ్వలువ నొగ్గంబు నా
చ్చాదనమాచరించి విహసన్ముఖచారువిలాసయై; దరన్
మీఁదుఁ దలంప రంగవలు మిక్కిలిమోహము గల్గుపట్టునన్.

348

గీ. తెప్పవేయక మడిలోన నుప్పతిల్లు, కామమును లజ్జయును నతిగౌరవంబు
వెల్లిసేయంగ మూర్ఛలోఁ బెనఁగొనంగఁ జేష్టలఁ దొటంగి విల్పె రాజీవనేత్ర.

పీ. ఒకచక్కి గోపికానికరమ్ము మణివేత్ర , పాణులొచును బరాబరులుసేయ
నొకయోర కిన్నరీనికురుంబము బలసి , సాహోవినాదముల్ నల్పుచుండ
నొకచాయ నప్పరఃప్రకరంబు కవగూడి , చెలువార నాట్యముల్ సేయుచుండ
నొకవంక నిర్దర్శివికవాంబుజాక్షులు , ప్రమదంబుతోఁ జామరములు వీవ

గీ. మంజులనంతరత్నవిశ్రాంతమైన , రథమునందు వసించి యారాద యటరు
రమణనేతెంచి హరిఁ గాంచి రథము దీగ్గి , నాథుకడ కేగె మందయానంబు గదుర.

ఉ. శౌరివదాంబుజంబులకు సాగిలిమ్రొక్కి తదు క్తనర్పణ
చారన మారగించుచును సంభ్రమమొప్ప నచున్కరించు నా
భీతికులాంగనాతతిని బ్రేమగడల్కొన నర్హ వద్దతిన్
గారనమాచరించి యట గద్దియఁ దా వసియించె నొయ్యనన్.

351

క. భయమున్ సంభ్రమము నతివి, నయము మ్మిగులన్ మనమ్మునం బొడలఁగ గత
గయును వెడలి తవ్వరణ, ద్వయికిం బ్రణమిల్లి శౌరివలపట నిల్పెన్.

352

- చ. కలికి తదాననాంబుజవిరాసములం గనుఁగొంచు నాత్మ మీ
క్కిలియగు మోహభామునఁ గీడ్వతి యోదలవాంచి యన్యచిం
తలు దిగఁద్రావి యుండె నటఁ దగ్గత మూననయై నితాంతముగా
వలపుగలట్టిబోట ప్రతిబంధము గల్గిం నట్టులేకదా. 353
- క. అంతట రాదికయును ద, త్పాంశంబున నుంటఁజేసి యాచైదము ల
త్యంతముఁ జూచుచు మదికి, స్వంతగఁ గన్నట్టి కోపవిహ్వలమతియై. 354
- ఉ. మోవి చలంపఁ జిర్నగవు మోమున నొప్పు వితాంతకాంతవా
చావివంబువోలె హరి చక్కిని దృష్టి నిగిచ్చి వత్సై ని
ట్లావల కొల్వలోపలి నయన్య లహో యన గంగ హో యనగా
దేవతలెల్లఁ దల్లిదిల దీపితరోషతపాముకాక్షియై 355
- ఉ. దేవఁపాఞ్చసుందు లవదీయముఖాంబుజ మాన్యఁ జూచుచున్
భావములోనఁ బుట్టు తమి పైకి వెల్పొచ్చు నపుమోముపై
తీసి యెసంగఁ బయ్యెద ముటించుచుఁ గలటకితాంగియౌచు మూ
ర్తవశయయ్యై నీముసలి సలక ముహేటి కెల్లర్లు చెప్పమా. 356
- క. ఈ దేడి ముపై నిప్పుడు, సిద్ధి త్తము మిగుల మోహనిలతం బనియే
నూదించఁబడియె నిఱన, లోదం యేటికి నిజము బలుకుము విరానన్. 357
- ఉ. కాతలతాప్తిలేఁ దరిగా వసియించిన నచ్చ గోపయో
పాతలినేఁ జూడక యనుగతమందుఁ దలంపఁబోక యీ
నాతోఁ జిక్కిఁజేసితి మనం బవురా! యిదియెంత జూకరా!
ఘాతుకృత్తి కిట్లు లోడిఁగట్టిన నీపును నమ్మకంబువే. 358
- ఉ. ఈతఁ ఁద్దగ్రౌత్తయన నేటికి నెప్పటి ఁద్దె యిట్టి నీ
చేతలు మేవేల్ గవి విశేషము నీయడఁ గల్గనట్టి సం
ప్రీతిఁ దొలంగఁజాల కుంఠీకతనై సహయించుమంటి ప్రీ
తాతికి ఓరుఁబోలెఁ దగురాహసముంబునె మూతనినియా! 359
- క. ఈగమిని బోద్మాని గో, లోకంబున నుండి మొదలులోకంబులలో
మోదికై నను బొమ్మా! నాద వసియంపఁ గీ దలంబును నుమ్మా. 360
- ఉ. చుదిసవాటినింను నింజానతఁ గూడి ఁమింపవాటి నీ
చందముఁ గాంచు నావలుకుకాడనె నీవు తిరోపితత్వముగా

- జెందిన యంత నాక్షమ ప్రసిద్ధము గాదె నదీస్వరూపమున్
బొంది భవద్యశస్థితిఁ బ్రబోధము చేయుచునుండె నేటికిన్. 381
- వ. కోటియోజనవిస్తీర్ణంబును, చతుష్కోటియోజన దైర్ఘ్యంబును గలిగి విరజానదినాఁ
బ్రసిద్ధంబగుట యెల్లరకుం దెల్లంబుగాదె. 382
- చ. ఇరవున కేగు నన్నుఁగని యియ్యదిసూ యద నంచినెంచి చె
చ్చెఱ నదిఁ జేరనేగి తమిచే “విరజా! విరజా!” యటం చొగిన్
మొఱుయిడు నీదు మొఱునిని పూర్వపురూపము సిద్ధయోగమున్
దొరసినయంత నాచెఱవతో రమియించితిగాదె యచ్చటన్. 383
- క. అరమణితో రమించిన, కారణమున వార్తినప్రకం బాత్మజులై
ధాడణి విలసిలుచుండుదు, రారయఁ బ్రత్యక్షసాక్షులై యప్పటికిన్. 384
- చ. తతకుసుమాంచితం బయిన తల్పమునం బవళించి నీవును
గుతుకముమీఱు శోభ యను గోపికతో రమియించుచున్ దిరో
హితుఁడవుగావె నన్నుఁ గని ? యింతి తటాబున వంద్రమండల
స్థితిఁ గొనదే ? మదిం గనరుఁజెందితినే ? యవుడైన నమృతా. 385
- వ. శోభాసంత్యక్తంబగు శరీరం బితిన్నిగ్ధ ప్రభాన్వితంబై యుండంగాంచి డెండంబు
నందు వండురి యద్దేహంబు పైకంబు పైకంబుగ విభజించి రత్నంబులకును
స్వర్ణంబునకును రమణీమణి ముఖంబులకును జంద్రునకును గిసలయంబులకును
సుమంబులకును బక్వఫలంబులకును రాజగృహంబులకును దేవాలయంబులకును
నూతనవస్త్రంబులకును దుగ్ధంబులకును నీవిచ్చితి. మఱియును, 386
- మ. మును బృందావనవాటిలోనఁ బ్రభయన్పూఁబోఁడితోఁ గూడియుం
డినచో నప్పటికేగుదెంచిన ననుస్వీక్షించి యంతర్ధినిం
గనవే! యాప్రభ దేహముందొఱఁగి శోకంబారఁగాఁబోయి యా
వనజాప్తుని మండలంబుననె యావాసంబుఁ గావించెదే. 387
- వ. ప్రభావిస్ఫుష్టంబైన దేహంబు తేజస్వముజ్వలంబై తీవ్రంబై యుండుటం గాంచి
యారమణి యందలి ప్రేమాతిశయంబునఁ దోడెంబుగా విభజించి కొంత హృతాళను
నకును యజులకును దేవతలకును విష్ణుభక్తులకును సర్పంబులకును వ్రాహ్మణుల
కును మునులకును రమణులకును బంచీయిచ్చుట లిప్పటి కయినను మఱవ
వచ్చునే. 388

చ. అలరు వసంతకాలమున యందు మనోజ్ఞుడుజీగజాత్రతో
జ్వలముగు హస్త్యముం దలరుశయ్యవసుం దమి నీవు కాంతియన్
లలనయు ముచ్చటందలిలి నాదగుకట్టయు విన్నమాత్ర నా
వల కిరుదెంచి నా వెలుంగవా : చెలి పీడెను దేహముయ్యెడన్. 369

వ. వరంపడి యానతి శరీరంబు విడిచించి విడిసంబులయందును సవయందును శుద్ధ
స్వస్వరూపిణిగు మహాలక్ష్మియందును దావనమంత్రోపాసకలయందును కాత్తే
యలయందును తపోనిరతులయందును దక్షిణత్యగులయందును వివసంపంజేసి
తిదియునింగాక. 370

మ. క్షమతోడగా రమియించి యాయలకునెజ్జు చేరి యశ్రాంతవి
శ్రమలై మున్నోరనాడు మైమలచి నిద్రింపెంచి యున్నట్టియా
నమయంబుంగని నెచ్చెయల్ దెలుప నిక్కబంబుగా వచ్చి నే
మిము మేల్కొల్పుట నీవెలుంగనిదియే, మేల్కేలు నీవెల్లముల్. 371

ఉ. అచ్చట నిడ్రబెందునపు డల్లనఁ బూపులనెజ్జవజ్జరున్
జొచ్చియు తొక్కుటంబు మణిభోధితరుండల యుగ్మకంబునున్
బచ్చనిమేర్పివల్ల వనమాలయు ద్రుచ్చిలి మీరు మేల్కొనన్
నెచ్చెలిపించు దెల్పు గరుడేంచి యెసంగనఁ నీ వెలుంగవే! 372

వ. అచ్చటి పాపంబును దావనానోపాసకదేవ్యష్టపద్ధుండవైతి; క్షమయును దేహంబుఁ
ద్యజించి పుడమికిం బోయినఁ దత్తనూ విలాసంబు లతిరమణీయంబు లగుటంజేసి
వాని పతిణించి వైష్ణవులకును దుర్వలలకును దేవతలకును బండితులకును బంది
యొసంగితి; పంపి మిదొష్ట్యఁబాలు దెలుప నసంతంబులైన గాథలై చనునని పరికి
లజ్జావసానమయై యున్నగుంగ కలిమిలియై క్షణక్షణపర్యమానకోపరూక్షేక్షయై
యొద్దిమే నొక్క నుడి నల్క నమయంబున. 373

ఉ. గంగము సిద్ధయోగమును గైకొని “ప్రోవు మనాథనాథ” యం
చుం గమలాక్షపాదమునఁ జొచ్చెను; రాదయు రోనమెత్తి యు
క్తుంగమహీశంబులును దోయదులు న్నిదు లరిగిగల్గె త
క్కుంగుచోటులుగా నెమకి కోరిఁ తీతక యాగ్రహంబునగా. 374

క. వైకుంఠంబున ద్రుహిణుని, రోంబున యందు స్వర్గరోంబున నా
యాదలగా వెదకియు మం, దాకినిఁ గన్గొనక విసిగెఁ దక్కాలమునన్. 375

- ఉ. ఇలయెల్లన్ జల మిల్లయయ్యె; మృతదేహీవ్రాత దేహదృటా
కులమై యెల్లెడలందు మానవులయ్యైశంబు మిమ్ముట్టగా
జలజప్రోద్భవచంద్రశేఖరులు నాశపాలుఁడు గృష్ణతోఁ
దెలుపంగావలెనందు వేచనిరి తిద్విజ్ఞానముత్సాహులై. 376
- క. గోలోకంబున గోపిక, లోలిన్ బిజిలులప రాధయు న్మణిపీఠికా
గ్రాలగఁ గొలుపుండిన గో, పాలుని దవుదవులఁ గనింపారితభక్తికా. 377
- వ. కని కరకమలంబులు నిట్లతట. బుర ముకుండి యనేఁ ప్రకారంబుల వినుశించిన
నమ్మహాత్ముండు వారల నీక్షించి యాదంబుల నిట్లనియె. 378
- ఉ. వ్యాళశయానః స్వాగతమే, వారిజసంభవః సేనుమే, దిశా
పాలకులారః మీకును కురంబకదా, భయసంక్రమంబు లి
ట్లైల మదంఘ్రియందు వనియించె భయంబున గంగః దీనికై
చాలశ్రమఁబుఁజెందితి రొసంగెదఁ దోడ్కొనిపొందు చెచ్చెన్. 379
- ఉ. తోకొనిపోయి దీని నకుతోటయగా నొనఁపుఁ డన్నఁ జా
మీకరగర్భుఁ డాత్మ మితమీతని సంతసించి రావ న
స్తోకపురికితో ముఖచతుష్టయవిగ్గతివేదహోష మా
కాకువారుఁబుల న్వలయ సంప్రతిఁజేసి నశోత్రమాంగుడై. 380
- ఉ. శౌరియు నీవు గొల్లయెలచానలునుం గుమిగూడి రాసకే
శీఠి నున్నవేళఁ గడలేని శ్రమాంబులు మీకు మేనుల
సారెకు నుద్భవించి యోఃచాయ నమేళనమొంది గంగయై
చారువలాసమొప్పుగఁ జనప్రకృతింగనెఁ జూమ్మి రాదికా. 381
- గీ. యుష్మదంగంబువలన నముద్భవించెఁ, గాన నీగంగఁ గూఁతునుగా ననుగ్ర
హించు టుచితింబుగాని కోపింపఁదగదు, గచ్చివైంబు తల్లి కక్రమముగాదె 382
- చ. చింతము నీ పదాబ్జములు నెమ్మి భజించుచు నీచు ముక్త్రసం
స్కంజము చేయుచున్ లవణసాగర ముట్వఁ జరించువేళలన్
ఎరుఁడయి యాదరించును గృపామతితోడ జనార్దనుండు నిన్
గురుఁగు ప్రేమఁ జూచును వికుంఠపురంబున నీకు నాదుడై. 383
- గీ. ఎచటి కేతెంచినను గంగ కీడుగారె, తల్లిదండ్రులు పతియు సద్గతియు నవిన
దాతఁబుల కులికి రాధాతరుణియుఁ, గృష్ణుఁ గీర్తించె నంత రోచిష్టుపణితి. 384

4. అంతః దదంతరంగమన యం దతిశాంతిః బుని వాదితా
కాంత పద్మాభాగమునఁ గ్రాలెడుగంగను ప్రేమఁ గన్పొనఁ
స్వాంతమునం దనంతిమగు సంతసమంది పదాత ల్లెట్టం
మీత తమందలంబున సుహేతుఁ దొకింతియుఁ దాల్చి రొడలఁ. 385
5. మఱియు నా గంగకు రాదీపలన నేరమంబును గలుగకుండ రాధామంత్రం బువ
దేశించి యామనుఁబ్బంబులు నామవేదోక్త బగు పద్మకిని స్తోత్రకవచపూజా
పదాపధ్యానావాహనాది సమస్తములు దెల్పె; సంత గంగయు రాధామంత్రోపాస
నలఱుఁ గావించి వైకుంఠంబుఁ గల జనియె. తదనంతరించి గోవిందుండు పద్మ
భవాదులంగని సన్నిధానను దై యట్లును మీ రిచ్చటి కలుదెంచిన కార్యం బల
పడియెఁగదా కాలగమనంబు నెఱుంగుట శక్యం బు కా దిదెట్లంటేని. 386
6. కుతలబదెల్ల జఃష్టుఁగఁగియె వైకుంఠంబువఃక్రం జగ
త్ప్రీతనానావిరిణీపరాసులు నశంకె నృత్పరొభాగను
గతిఁ గావించిన మీయ ద్భాగ నిమయేల్పాంతమై తోచె నీ
పతివేగంబున సృష్టిచేయు మీఁద బ్రహ్మాండంబుఁ బ్రగ్నైవలెన్. 387
7. గంగయును మీరని నేతే, రంగుల దీని నన్యలోకంచనం బొనరిం
పగడఁగుదు నేని నని, యెం గృష్ణం దంతిపురికి నెంతయుఁ బ్రీతిఁ. 388
8. పద్మపాదనిర్గటయగుట గంగ పద్మపాద నాఁబరిఁగె. 389
9. ఇది గుఁగోవాత్యానము, చదివిన వ్రాసినను విఠన సకలైశ్వర్యా
భ్యుదయములు గలిగి తుచి మో, ఉదయై తగు నవిన మౌని సంతపమందెన్. 390

గంగా విష్ణు సంబంధకౌరణ రథనము.

1. కలిమిజవరాలు వాణి, నలినాక్షియు గంగ తులసినాఁ జను భార్యల్
నలుపుచి కలఁచి విందును, వంమురితాల్పనకుఁ దొల్లి వారలలోనఁ. 391
2. వైకుంఠంబునకున్ మం, దాకిని యొక్కరిత చనియె నని విందును దా
నేకఁటి భార్యయ్యొక్క హృ, పీకేకున కిద్ది తెలియఁజెప్పు మహాత్మా : 392
3. అనిన నొక్కతకుం దీల్చిని చెప్పందొడంగె. 393
4. మీన్నెరు ముల్పు చనియెను, వెన్నునిపవమునకు నలువ విదప నుగెఁ దా
వెన్నెది వాఁజాజున, భన్నెంకొనియున్న యద్రవాహనిఁ గంచెన్. 394

- క. కాంచి సతీయుతుఁడగుచు వి, రించి మూరారికి ననున్కురించి వినుతిఁ గా
 వించి నేటి నిట్లునుచు వచి, యించుట కుత్సాహమందు నీనమయమునఁ. 395
- క. తేజస్విని యతిమానో, ద్వేజితయగు రాచవలని భీతిఁ గంగం
 భోజాక్షి విష్ణుచరణాం, భోజమున్ దాఁగె నాత్మఁ బొదలెడు నార్తన్. 396
- క. అపు డెల్ల భూమిభాగము, అపగతనీరమ్ములగుట నాత్మ నేటిఁగి త
 ద్విపదవనోద్ధర్తము నే, నపరిమితానంగ మెనసి యద నిది యనుచున్. 397
- ఉ. సరసిజనేత్రు సన్నిధిని సాంతముగా విలరించిచెప్పఁ ద
 చ్చరణసరోజమం దణఁగి శాంతివహించిన గంగఁ దా బహి
 స్కరణమొనర్చె విష్ణు వదిఁగ్గొని రాధికమంత్ర మిచ్చి స
 త్వరముగఁ జేసితిన్ ధంజీభాగములన్ జలపూరితంబుగన్. 398
- క. ఈగతి సమస్తగోళక, భాగంబున వీరు వింది పనజాక్షునికుఁ
 సాగిలి యీసతిదోడ్కొని, యాగతుఁడునైనైతి నీ సమక్షమ్మునకుఁ. 399
- వ. అని యిట్లు పలికి కృతాంజలియై. 400
- చ. సంసుల నగ్రగణ్యుఁడవు జాణవు నీవును నీమెయిన్ బర
 స్పరసుమకులమౌను జెలువం బనమం బది యట్లులుండ నీ
 తరుణిని నాదరించు మీది తద్ద మరుల్కొవివచ్చెఁ గాన నే
 తరణిని గాని యీసతిని గాదన కీవు పరిగ్రహింపుమా. 401
- క. తనయంత వలచివచ్చిన, వనితామణిఁగూడి భోగవరుఁడై యుండన్
 జనుఁగాని యొల్ల ననుదో, మనతంపొఖ్యంబు లెట్లుగలుగుం జెపుమా. 402
- క. నూతనయావనరేఖో, పేతకుభాకారయైన యీసతిని గృహ
 స్వీతుఁడవై యిపుడ జగ, త్ఖ్యాతిగ వరయింపు మీవు గాంధర్వవిధిన్. 403
- చ. అని వచియించి గంగను సమర్పణఁజేసి సరోజసూతి దాఁ
 జనిమె; ననంతరంబ హరి సంతనమంది ప్రపుల్లపుష్పదం
 దనసమలంకృతంబయిన తన్వికరాంబుజముల్ గ్రహించినం
 తన జనియించెఁ గాంతకు నితాంతము సాత్వికభావముల్ మెయిన్. 404
- చ. అది యదనంచు నెంచి యసురారి సురావగఁ గొఁగిటన్ మువం
 బెడఁ గడురంగఁ దార్చుచు నహీనకుభోన్నతిఁ బొందుచుండె నిం

పొదలెడు చాడ్చున న్నతకః ముర్వికిః తోయినగంగ యీగతిన్

బదపదీ పద్మనేత్రునకు భామినియై సుఖమందె నారదా :

405

గీ. తోయజాతాక్షపదనభోద్భూతయగుట, విష్ణుపదీ యన్న పేర్లగద్విదితమయ్యె

సంసంసంభోగసౌభాగ్యగరిమ నెనసి, యరుతరానంద మొందుచునుండె గంగ. 408

ఉ. ఈగతి కొన్నివాసుము లేగినపిమ్మట గంగ భర్తృసం

యోగము గల్గియుండుటకు నోర్వక పల్కువెలంది లోన నీ

ద్వ్యాగరిమంబునం గడుగయాళితనంబున నుండెఁ; గాంతలే

లాగునహింతు రాత్మపతిలాలితమానవతీ సమున్నతిన్.

407

క. ఇలకంటోయిన కలుముల, చెలితోడ న్నకులు ముపురు శ్రీనిష్ఠునకుఁ

దులసీనతికోఁ గడుకొని, నలుపురు నకులందు రుర్వి నారదమోపి.

408

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె.

409

క. శ్రీచన్నారాయణప్రియ, కోమలి కులసి యగుచెట్టు ? కులమెద్ది ? హరిం

గామించుటకై తానే, మేమి తపమొనర్చెనో వచియింపు మహాత్మా :

410

వ. అనవుడు నారాయణుం డిట్లను. తొల్లి భగవదంశనముహ్మతుండగు దక్షసావర్తి

యను మనుష్యుడందు. అతనికి బ్రహ్మసావర్తియు నతనికి ధర్మసావర్తియు నత

నికి శ్రసావర్తియు నతనికి పృషదవ్యజపాదసేవనాపరాయణుండగు పృషదవ్యజుండును

జన్మించిరి.

411

ఉ. అద్రిసమాపదీరుడగు నావృషతేతుడు శర్వభక్తిని

ర్షిద్రవవఃప్రమోదము గణించుచుఁ దత్కరుణానమాగతా

జ్ఞుడనను న్నభోగముల శోభితవైభవుడై చెంగుచున్

భాద్రపదంబునందు నలువండు రమాపదపూజనావిధిన్.

412

ఉ. శర్వజయంబు పర్వమని స్వాంతమునం దలపోసి తత్కృపా

గర్వితచిత్తవృత్తి నొకకాలమునందును గొల్వఁబోడు సౌ

పర్వవయంబు వాణిఁ గొలువం దొనరింపఁడు జన్మముల్ నుప

ర్హున్వినిపూజయిన్నఁ బరిహసముజేయును బుద్ధిహీనుడై.

413

క. ఒండుఁ దలపోయఁ దెద బ్ర, హ్మండం బఖిలంబు నింద్యమంచు నతం డు

ద్దండక ముండుటఁ గని మా, త్తాండుం డురువిలయభీకరాకాటుండై.

414

- ఉ. లోకవిలోచనమ్ము మదిలోపల మాటికిఁబుట్టు కిన్కమై
 “నో కలషస్వభావః । వినయోఽపి చురంబున స్వదేవభా
 జాకలంబుఁడ దోహదగి జాల్పనికై ఎడి ఎందుటకా హత
 శ్రీకుఁడవై చలంపు” ఎని చెప్పెరి శాపమొసంగె నంబుటకా. 415
- ఉ. భవుఁ డక్రాంతవివర్ధమానగురుకోపసస్పృరద్దీప్తభై
 రివుఁడై శూలమ్ము కేఁదాల్చి నలిసిపాజేతు బంజింతునం
 చు వెనంటోవుడు నేఁడుగాదె తుదియంచుం గళ్యణోపేతుఁడై
 రవి వెన్నిచ్చి సరోజసూతి నఁజేరి జేరించోయి ఖిన్నుఁడై. 416
- మ. పిఠుజాటుండు పయితుండగు రవి స్వీక్షించి తర్జించుచు
 నిర్విగోష్ఠీస్థలఁ జేరె; ధాతయుఁ గడున్ బీటల్లి తద్వీక్షణ
 వ్యధితవార్తాంతసమేతకళ్యపతియాత్మార్థసోపేతుఁడై
 మధువిదేష్షణు దర్శనంబుఁ బొనరించుటోయి కాంచెన్ హరిన్. 417
- మ. భయమున్ లక్తియు సంభ్రమం బెరలఁ బర్యవ్యక్త్యపుండున్ హరి
 ద్దయుఁడకా బంజసూతియు న్మృతబరత్నాభీషులన్ దత్పద
 ద్వియకికా హరకునిచ్చి మొక్కులికి సంత్రాసఁబుతో సంహృత
 న్మయలై తెల్పిరి కర్ణకోపగణబీజంబెల్ల నాద్యంతముకా. 418
- ఉ. కాంచనచేలుఁ డర్యముని కాతరవృత్తినివాసమెల్ల నా
 లించి యబీతముద్రనిడి లేనగ వొప్ప వలంచెనిట్లు “చ
 క్రాంచితపాణినై కదురయంబు నచ్చటికేగి నన్ను సే
 వించినవారి కార్తి ప్రతివించిన పట్టునఁ బ్రోచినచెప్పెదన్. 419
- మ. నలుమోముల్గలవేల్పునై జగముంకా గల్గింతు, శిక్షింతు న
 య్యశికాక్షౌతి, స్వలోకములు నేనై యిందు; నాకుక్షిలో
 పల దాతు న్నగముల్ లయంతము సవ్యవాహినౌదు వివి
 శ్వలస్పృతిం ద్రిగుణాఃకంబయిన తేజంబుని వర్తించెదకా. 420
- ఉ. ఇయక భేదమెన్నఁగలరే శిష్యఁ డన్నను నేననన్ విత
 ర్క్తించినచో శివుండనఁగఁ గేవలుఁడె యవిషహ్యవిక్రమా
 భ్యంబితతేజఁ డెందు నొకఁడైన నూద్యములే దతంబ నృ
 ప్తింతును సూక్ష్మతోటిఁ బ్రకటింతు విరించనకోటి నొక్కటకా. 421

- చ. అతః దతిరోకశక్తిముతుఁడైనను నాంతంవృత్తిమద్గుణ
స్తుతి నొనరించు మన్మసువు చూచుచు నాదృతిమై దివానికం
బకులితభక్తిఁ బంచనదనాబ్జములన్ వచియించు వాని కే
వకులొనరింతు వానికిని నాకును లేచు ప్రభేదమెంచినన్. 422
- క. నను సేవించెడు మనుజుల, కనువచుటోగంబు లేచు నాకాంక్షింతున్
జనుఁ డింక మధ్వరంబున, పనిహతభయులగుచు వేగ స్వేచ్ఛావృత్తికా. 423
- వ. ఆని బ్రహ్మదుల నూరార్చె నట్టి సమయంబున,
మ. శయకంజంబున శూలమున్ ద్రిపురరక్షికాం మొప్పుకా జగ
త్త్రయసంక్షోభినిలానుధావనఃకాధారేయముకావాహముకా
రయమారకా దుమికించుచుం గమరిసిప్రాణేశు నిర్జింపఁగా
లయకాలాకృతిఁ జొచ్చె రుద్రుఁడు మహాలక్ష్మీవతిస్థేయముకా. 425
- ఉ. వాసుకిభూషణుండు వృషవాహముఁ జయ్యన దిగ్గి భక్తిసం
వాసితచిత్తుఁడై కనకవాసునకు న్నతులాభరించె వా
జీనఘఁ డట్లు గళ్యపుఁడు నీరజబంధుఁడు చిక్రియుక్తిసం
క్రాంతిలై యొనర్పిరి కృతాంతవిరోధికి వందనంబులన్. 426
- ఉ. బాలకళాంకశేఖరుఁడు వాసవత్పచిరత్నకాంతులకా
గ్రాలెడు గిద్దెయం దసురఖండనపార్ష దపాడిదాసురాం
దోశనిజాతవాతపరిశోషితుఁడై వసించియుండ నా
వ్యాకళయానుఁ డర్యమనమానియై హరుఁ గాంచి యిట్లనెన్. 427
- మ. “నిటలాంతస్ఫుటదగ్గివీక్షణః భవావీనాథః నీ వివస్వదే
చోటాం బోవఁదలంచి, తమివని యిచ్చొనున్నదే! రోష ము
త్కిలమై మోమునఁ దోచుచున్నయది దైత్యశ్రేణి దర్పంబునన్
జటిలోకంబున కెగుఁజేసిరాకొ రొనుబూన నీకేటికిన్.” 428
- ఉ. శ్రీమఁ డెర్గి యుండియు వచించిన వల్కల నానికించి యా
టూదరదన్వి యిట్లనియెఁ బూజ్యుఁడు బాగవతుండు నాకుప్రా
ణాదికఁడైనవాఁడు కలఁ దాన్పొషకేతుఁడు వానిఁ గాంచి భా
యాదన్వఁ దాదరింపక దురంతముగా శపియించెఁ గావునన్. 429

- ఉ. వాని వధింపనెంచి యనివార్యముగా నిటువంటి కోపముగా
బూనితి నేడు; వాడు కితవుండయి తావకసన్నిధానమం
దే వసియించుటం గని వధింపఁ దలంపక యుంటిఁగాని త
న్మానము ప్రాణముం గొనక మానుదునే మఱియెందు నిల్చినన్. 430
- ఉ. ధ్యాననిరూఢినైన హృదయంబుననై నను ప్రోత్రపక్కిచే
: నైనను నాపద ల్గలుగునప్పుడు నిన్ శరణన్నమాత్ర ద
: వైసనను పోయి ప్రోతువు జరామయమృత్యువివర్జితాంగులం
గా నొనరించి సన్నిధిని గల్గెడివారింఁ బ్రోవకుండువే. 431
- క. నాభక్తుఁడు వృషకేతున, కీ బానుఁడు గడఁగి శాపమిచ్చెను “నిహత
శ్రీభాగ్యుండవు” కమ్మని, యా భూపతి కింక బ్రతుకనగునే ధరణిన్. 432
- వ. ఆనినఁ జిలునవ్వెలయ నారాయణుండు హరున కిట్ల నియె. 433
- క. అరగదీయ యయ్యె విచ్చట, తెరగంటులమానమున నదిం గన ధరలో
నిరుదయిక్కె యుగంబులు, జరిగెను జను మింక హర ! విజనియమునకున్. 434
- గీ. చచ్చి చిరకాలమయ్యె వృషధ్వజుండు, నాతనికిఁ బుత్రుఁడగు రథకేతుఁ డీల్గె
ధర్మకేతుండు మఱి కుశధ్వజఁ డనంగఁ, గలరు పుత్రకు లిద్ద రాజ్యైధవునకు. 435
- ఉ. వారును సూర్యశాపమున భాగ్యవిహీనతచే రమాతప
స్యారతులై సదానుజననంగతులై మునివృత్తు లైరి త
ద్ధారలలోన నొక్కతెకు ధారుణి లక్ష్మి జనించి దుఃఖని
ప్రారక మాచరించు వసుధావరులం దగఁజేయు ధీరులన్. 436
- మ. మృతుఁడయ్యె స్వవదీయదాసుఁడిఁకఁ బొమ్మి ! కోపమేలంచుఁ బ
ల్కి తిరోధానమొనర్చె మాదవుఁడు; పంకేజోద్భవుండుం దిరో
హితుఁడయ్యెన్; రవికళ్యపుల్ ననిరి; భూభృద్ధన్వయుఁ శాంతిపూ
ర్ణతముండై తపముం బొనర్చుజనియెన్ గైలాసలైలంబునన్. 437
- వ. ఆనిన మహాత్మా ! ధర్మధ్వజకుశధ్వజుల చరిత్రంబు వివిషింపుమనిన నారాయణుం
డిట్లనియె. 438
- ఉ. ధర్మకుశధ్వజాఖ్యవసుధావరు లుగ్రతపంబొనర్చి యా
భక్తుకూలుప్రేయసికృపన్ ఉనధన్యసుతాదిలాభము

లేర్పి గ్రహించి యెల్లప్పుడివిం బరిపాలన మొప్పజేసి దు
స్కర్మవిదూరులై సకలనంపద లందుచునుండి రిద్దురున్.

439

క. అండుఁ గుళధ్వజభూపతి, మందరి గర్భంబుఁదాల్చి కుటదినమున న
య్యందీరకకచేఁ దానొక, నందని సుజ్ఞానలక్షణం బ్రసవించెన్.

440

వ. అబ్బాలామణి వేదవతినఁ జేరొంది దినదినప్రవర్తమానయై శ్రీనాథుండు తనకుం
బ్రాణనాథుండు గావలయునని తలంచి,

441

మ. ఒకమన్వంతర చుండునం దవము నత్యుగ్రంబుగా నల్పి సౌ
క్మిక రూపప్రతిభావయఃకలనఁ జక్కన్మించుచున్నట్టి బా
లికతో నయ్యకరీరవాణి తగఁబల్కె “నీకు శ్రీవిష్ణు విం
కొకజన్మంబున బర్తయా” నని ప్రశోద్యోగంబుహన్పింపఁగన్.

442

క. అనాదము విని తపమున్, మానక ముదమంది గంధమాదనశైల
స్థానంబునండు బిదిప న, నూనముగాఁ దపముసేయుచుండఁగ నంతన్.

443

క. రావణుఁ దేతెంచుటయును, భావమువం గలఁగి యర్హు పాద్యావ్వికునిం
గావించిన బాలామణి, తో వఁ దీటువల్కె నెడఁగుతూహలమొదవన్.

444

చ. కలకలనపునెమ్మొగము గర్వొగుటం దులకించు పెన్నెరుల్
తళతళ లీను మేను దెలిదాచుల నిరసించు కన్నులున్
గలిగిన ముద్దులాడి చిటు కాఱదనిన్ జడదారితీరుగా
నెంకొని యొండమై నిలవ వీడిది యేకత మంబుజాననా.

445

క. ఈరీతిం బలికి తిర, స్కాంమురొంచయును విడువఁ జాలక వేళ్ళుం
గాంక్రియ కితఁడు బలా, త్కాంబున దాని కేలుఁదమ్మి గ్రహించెన్.

446

గీ. మానవతి దానఁ గోపంబుఁబాని వాని
స్త్ర. బితునివేయ హస్తపాదంబు కదల
కుండుఁబుఁబుఁ జేయనలరేక యువిద కప్పుడు
నతులొన్నఁగపాఁగె నన్నంబుజుండు.

447

ఉ. నీను నుపాత్త్వ మేనెఱుంగనేక యూక తెచ్చికొంటి నీ
భేదము భేదమెందక యక్కరిమబుద్ధిఁదలంచి కొప్పు ము
న్మాడిని న్నుటంచుఁ బలుమాఱు ముకించెడు రాక్షసాధమున్
మోదముతోడ బందనవిముక్తునిఁజేసి యనుగ్రహించియున్.

448

- క. నను స్పృశించిన ఫలముం, గనుఁగొనుము నబంధవంబుగాఁగ మదర్థం
బున నీవు ద్రెక్కుదువు ముం, దని యోగముకతన దేహ మవ్వడ విడిచెన్. 449
- గీ. వెండి దేహంబు గంగ కర్పించి నిజని, వానగృహమున కేగి రావణుఁడు మిగులఁ
దా నొనర్చినపనికి సంకవ్యమాన, మానసుండయి యాశ్చర్య మూనియుండె, 450
- క. ఆమగువ జనకధరణీ, స్వామితనూజయయి పూజ్యజన్మకృతవ
స్సామర్థ్యంబున దశరథ, రాముని పరియించి సుఖతరంబుగ నుండెన్. 451
- ఉ. కోమలి విగ్రహుండు రసికుండు మనోహరుఁ డుత్తముండు ను
ద్దాముఁడు శాంతిదాంతిగుణధాముఁడు లోకవిభుండునైన శ్రీ
రామునితోడఁగూడి యనురాగముతో సుఖించుచుండె నా
భూమిజ మున్ దపంబునను బొందినవంకఁ దలంప తెప్పఁబున్. 452
- నీ. జనకాజ్ఞ రామలక్ష్మణు లరణ్యమునకు , నీతతోఁగూడి వేంచేయుటయును
విప్రవేషమున హవిర్యజం “దెదురుగా , జనుదెంచి యోరామచంద్రః యింక
జనకజాహరణమౌ సమయ మేతెంచెను , గాన సురల్పంపఁగా రయమున
వచ్చితి నన్ను వైశ్వానరుం డండు నా , యంద నీతను దాచి యగ్నికుద్ధిఁ
- గీ. జేయుతతి మీకు నర్పింతు ఛాయ దీనిఁ
గొనుమనిన రఘువరుఁ డియ్యకొని తదీయ
కృత్రిమావనిపుత్రి గ్రహించి నైజ
నీత నాకనిలో నివసించఁజేసి. 453
- క. జననాదుఁ డడుగ నొకయెడఁ, గనకమృగం బొకటి యెదుటఁ గాన్పించిన దా
నిని నీత తనకుఁ దెమ్మని, కనికర మొదవంగ రాముఁ గని పల్కంగన్. 454
- చ. జనకజఁ గావ లక్ష్మణుని శ్రద్ధమెయి నిమిషమిచ్చి శాంబరీ
కనకమృగంబుఁ బట్టుకొనఁగా నతిదూరము వోయి మాయగా
మనమున యోజితేసి యొకమార్గణ మేసిన దాన ‘లక్ష్మణా’
యని మొఱవెట్టి చచ్చె; జనకాత్మజకున్ హృదయంబు జల్లనన్. 455
- క. భూమిసుతాచోదితుడై, సౌమిత్రి రఘూద్వహుని వెనం గనుఁగొవఁబోఁ
గామాంధుఁడు రావణుఁ డ, కోమలి గ్రహించి లంకకుం గొవిబోయెన్. 456
- క. చనుదెంచిన లక్ష్మణుఁ గని, మనమున శంకించి యాశ్రమస్థలికి వెనం
జని కనికర మొదవించుచు, జనకజ లేకున్న పర్ణశాలం గాంచెన్, 457

- గి. చూచి మూర్ఛిల్లి యంత నవ్చోట పీతఁ, గానక విచారమంది యక్కాననమునఁ
దిరిగి తిరిగి గోదావరీతీరమును, వానూదిపుతో నహవాసమంది. 458
- ఉ. సేతువుఁగట్టి వీరకవిసేనలు గొల్వఁగ లంకకేగి యా
మాతుకుని న్నబాంధవముగా నినిఁ ద్రెళ్ళఁగనేసి లోకవి
ఖ్యాతయశస్సుఁడై జనము లచ్చెరువంద సురల్ నుతింపఁగా
సీత కృపానుకీలం వనింపఁగఁజేసినఁ దత్క్షణంబునఁ. 459
- క. అనఁడు నిజసీతను రా, ముని కర్పణసేయ చాయ మునుకొని “యే నే
పని యొనరుతు” నన దానిం, గనుఁగొని రావాగ్ను లనిరి కరుణాన్వితులై. 460
- క. దుష్కృతహరమగు దేవీ, పుష్కరమునఁ దపమొనర్చి పుణ్యఫలం బా
విష్కృతిముగ స్వర్గఽప్తివి, నిష్కర్ష స్థాఁగలవు వివికృయ మనినన్. 461
- గి. వారి పిద్కొని చాయ దివ్యంబులగు త్రి. లక్షవత్సరములు తపోదీక్ష నుండి
స్వర్గలక్ష్మియై మరలఁ దవంబుపేసి, యగ్నికుండనముద్భవయయ్యె నంత. 462
- క. ద్రౌపది వాఁ బేరొంది పృ, భాపుత్రుల కేపురకును దార యగుచు ను
ద్దీపించుచుండె జనులు మ, హాపతిరత యందు రుణి నభినుతిసేయన్. 463
- గి. విరుస కృతయుగమునఁ ద్రేత ద్వాపరమున, వేదవతి సీత కృష్ణ నా వెలఁడులై తు
ళదృఢ జనక ద్రుపదవిశ్వంధరాది, పుం గృహమ్మున జన్మింపఁగల రనంగ. 464
- క. అంగవ యొక్కతె పొందవ, పుంగవు లేపురకుఁ దా నపూర్వంబుగ న
ర్థాంగ మగుటెట్లులోకొ యా, సంగతి వివరింపుచునిన జటిలున కనియెన్. 465
- క. ఓమునిపరఁ నిజసీతఁ, రాముఁడు గ్రహియింపఁ జాయ రామాగ్నాజ్ఞన్
గామపారు గుణిది తపమును, నేమముతో నర్చి యాకరిం గని వెలుదన్. 466
- క. “పతి పతి పతి పతి పతి” యని, యతికామాతురతఁ బెల్ల నతివం గని న
స్థితములుఁడై శితికంఠుఁడు, పతివంధక మొనఁగితి నని పరికెన్ బ్రేమఁ. 467
- క. అది కారణముగ నా ద్రౌ, పది పొందవు లేపురకును భార్యమణియై
బొదలె; విదియెల్ల పీకుం, విదిలంబుగఁ జెప్పవలసెఁ బ్రస్తావముగఁ. 468
- సీ. లంకయందలి యవలాకన్య రాముఁడు , పేర్మిగ్రహించి విభీషణునకు
లంక నొసంగి చెలంగుదుఁ దనయయో , ద్యాపురి కేటించి దారుణీకు
లెల్లరుఁ గొలువంగ వేరొదికనహస్ర , పత్సంబులు రాజ్యవై థివమున
వలిలి నర్చుంబుతో వైకుంఠమునకేగె , నలవేదవతి లక్ష్మి యందుఁ గలసె

- గీ. వేదములునాల్గు జిహ్వపై వెలయునట్టి , వేదవతి పుణ్యకథనంబు వీను లంఠ
వినినవారికిఁ బావనాశనిముగాదె , మంజుగానవిన్నోదః యోమోనినాద. 469
- క. అజపుత్రః వినుము దర్శు, ద్విజసూసతి న్యాయమతియు దారుణరం
గజితాభియాతియై తన, విజయాంకము లెల్ల యెడల వెంయించె రహిన్. 470
- ఉ. అర్జవమేఘలాభిపతు లందఱుఁ దా మరిగాపులొట నం
పూర్ణమనోరథంబునను ముద్దియతోఁ జని గంధమాదనా
భ్యర్థనమంచితోవవనవాటికిలోనఁ బ్రపుల్లపుష్పసం
క్రీర్ణనికుంజపుంజములక్రేవలఁ దాపులదీపులం గనెన్. 471
- చ. ప్రదులని హాళితో నదటఁ బేళకొకిలకాకిరీవా
స్పదపదము ల్గనుంగొనుచు భామినిఁగూడి రితాభిలాషమల్
మదిని దిఁబులొచుఁ బొడమంగ సుగంధిపుష్పశయ్యపై
ప్రదులనివేడ్కఁ జప్పతిలఁ బెక్కువిధంబులఁ గేళినల్పుచుఁ. 472
- వీ. కాసారముల మరిందాసారింములయందు , నారజంబున నోలలాడి యాడి
పొంపిరిగాఁబూచి యింపుచనింపు ను , పెఁగల మాటునఁగేళిఁ దగిలి తగిలి
మేలిమిజాతువాదాఁజేఁ గ్రాలిన , గట్టులవట్టునఁ గలసిమెలసి
చాలుగ్రాలిన యేలాంతల లాగి , తూఁగుటుమ్మేలల నూఁగి యూఁగి
- గీ. యిట్టులాదంపతులు కుసుమేసుకీలి , కీలదంపహ్యమానులై కేళులందు
సంతితామోదసంభృతస్వాంతులగుచు , వెంపి రజ్జాతడిననికాభేదు లగుచు. 473
- క. ఒడల నలఁది గంధము మణి, తొడవులును బూని హోయలుదూఁగఁగ నదటఁ
బడఁకుకలమిన్న వాదవి, కడిముదమొనరించెఁ బిరికిఁ గలయికలందున్. 474
- చ. వినువాకయంతలేక యలివేణియుఁ దాను మనోజకేళి దు
ర్విసనయనస్కులై తనర నామరవర్షకతంబు జాతెఁ మా
నన మెరియంగ మన్మథరణంబుఁ దృప్తినిజెందె భూపుఁ దా
భిసలనరొజకుఁ రంతులఁదాయనికొక్కెలు పేరె సారకున్. 475
- క. సుసుమితోఁ జిరికాలము, సురతంబున మెలఁగి తృప్తిఁ జొప్పడకుండెన్
బురుసులకన్నను మోహము, తరుణుల కష్టగుణ మన యథార్థముగాదె. 476
- క. ఈలీల నుండ నద్యః, కాంఘ్నిన విధివశమునఁ గాంతామణి చూ
లాలై కతవర్షమ్ములు, దాలివె కుభలక్షితమ్ముఁ దద్గర్భమ్ముఁ. 477

మ. అతలంకగ్రహముక్షయోగకులంఘ్నంశక్షణంబైన కా
ర్తికపుంబున్నను కుక్రవారమునఁ బుత్రీతన్మ మొక్కర్తు లో
టికి వారాశితనూతవాంశమునఁ బుట్టెన్ దుండభిధ్వానముల్
బ్రకటంబయ్యె డివఁబునందు సుదుము ల్వర్షించి యదైవతల్. 478

సీ. శరదీందునిదిమైన చక్కవిమోముతోఁ , గంజంబులనుబోలు కనులతోడఁ
బక్వబింబప్రభాభాసురౌష్ణంబుతో , మించుఁ దులకించుమించుతోడఁ
బల్ల వారుణకరపాదయుగ్మంబుతో , భాభానమానత్రివళులతోడ
నిండిందింబులనీను పెన్నెరులతో , వర్తులతరనికంబంబుతోడ

గీ. సీతున నుబోష్టమై, సుఖశీతలంబు , తవమనందున నై యొప్పు తనువుతోడఁ
బరిధవిల్లుచునున్న యబ్బాల సోయ , గమ్మ నిరుపమ మనియె జగజ్జనమ్ము. 479

క. ఆచ్చిఱుతతోడఁబోల్చి వి, యచ్చరనకులై నఁ దగరటంచు ననుపుమై
నచ్చెంతనున్న మోసులు, వచ్చి తులసియనుచుఁ బేరుఁ బరికి చని రొగిన్. 480

ప. తదనంతరంబి కాంతలతలమానింబగు తులసి భూమిఁ బడినంత ప్రీప్రకృతిం
జేసి సర్వజనసిద్ధయై మునిజనావాసపావనంబగు బదరికాపంబునకుం జని నారా
యణుండు తనసఁ బ్రాణోవ్యయందై రున్నించుక మని తా భానంబున బావించుచుఁ
దదేకాయత్తచిత్తయై దేవమానఁబున లక్షహాసంబులు హేరంబగు తపంబుఁ
జేసుంగదంగి. 481

సీ. గ్రీష్మంబునం దతిగ్రీష్మపంచాగ్నిచు , ద్యుష్టయై ఫలజలాహారయగుచు
వర్షర్తువునయందు వానపంగుళ్యో , నాసీనయై దళాహార యగుచు
వడవడ పడఁకించు వలిగాడ్చులో సీతు , వంచున మారుతాహారయగుచు
నేకపాదమునఁ దదేకవిప్పుచునోడ్బ , ధారిణియై విరాహారయగుచుఁ

గీ. దివిరి పది యిర్వదియు ముప్పదియును నల్వ
దియును వేలేడ్లు పడనగా స్థిరతఁబూచి
రాత్రియు దివమ్మునాక హేరంపుకంగిఁ
దపమొనర్చఁగ సాఁగె సంతప్తయగుచు. 482

క. ఈరితి నట తబోదీ, జ్వరతయై యున్నతులసిఁ గన్గొని రహి వా
జోమఁజోమితి సాజె, త్కారముఁగావించె వరము దయ వీయంగఁ. 483

- క ఆ జేజేపెద్దిం గని, తా జేజే జేసుగా నతం దనె నతి యే
యోజను దపమొనరించెద, నే జడియక యెడదనున్న వితముం జెపుమా. 484
- క. హరిభ క్తియైన నిచ్చెద, హరిదాస్యంబైన నిత్తు నజరామరితా
పరియించెదేని యొసఁగెదఁ, దుఱిఁ. మదిలోని వాంఛితముఁ గైకొనుమా. 485
- మ. అనుచుం బల్కిన ధాత కిట్లనుఁ దుల్యజ్ఞాక్షి "యోహఃసవా
హనఁ న్నృజ్ఞాదవయ్యు నన్నడుగ న్యాయ్యంబొనెఁ బజ్జింప నా
కనువానే. యదియెల్ల నీవెఱుఁగవే యాఁగక నీయానతిన్
పనిపింతు వ్వినుమయ్య నాదగు పురావృత్తాంత మాద్యంతముకా. 486
- పీ. తులసి యందురు నన్ను తొల్లి గోజగమున , గోపినాఁ గృష్ణకూర్మిచెలిని
రానకేశిని శౌరిరతిభుక్తను నత్పవ్ర , మూర్ఛితనగు నన్ను మురివిరోధిఁ
గని రాద హరిఁ దిరిస్కరింబుగావించి , కోపంబు నాయందుఁ గూర్మిమిగుల
మానవయోనిసంభవపు గవ్యుని కావ , మిచ్చిన హరిదయ నెడఁదఁ దాల్చి
- గీ. భీతిఁ బొందకుము మదంశజాతుడైన
వానినిఁ జతుర్ముఖ భరతవర్షమందు
బ్రహ్మవరమునఁ దపముచేఁ బతిగఁబొందఁ
గల వనుచుఁజెప్పి చనియె నాగరుడహయుఁడు. 487
- క. ఆదేవివలన భయమున, నే దేహము విడిచి ధారుణీ జనించితి న
బ్జోదరు నారాయణుఁ బతి, గాఁ దలఁచుచు మంటి నిదటఁ గరుణింపు ననున్. 488
- క. కాంతుని నుంపిరవిగ్రహు, కాంతుని నారాయణుని యశస్కరుఁ బతిగా
నెంతయుఁ గోరితి వరమి, మృంతఃకరణంబునన్ దయంగొని" యసఁగన్. 489
- ఉ. అందజవాహనుం దనియె నాహరివంశభివుండు మున్ సుదా
ముండను గోపకుం దొకఁడు పుచ్చెను రాధికామయ్య క్తి మా
ర్తందననూనతేజుఁడు దరాస్థలి భాంతమందు శంఖచూ
డండన మాధవాంశభివుఁడన్ పునుఁడుకా దనువంశజుండునై. 490
- ఉ. వాఁడు చతుర్ముఖుండు మగువాఁ మును గోభవనంబునందు నీ
పోడిమిఁ గంచి మారశరవుంజుఁబిన్నమనమ్ముఁడయ్యు నిన్
గూడఁడు రాధికానతి గనుంగొని తన్నదలింప వీని కీ
రేడుజగంబులందు సరి యేరును లేరు జనిస్వరుల్ భువికా. 491

- క. నీవును జాతిస్మరవై, యీ వృత్తాంతంబు నెఱుఁగు దిప్పు డకనికిన్
దేవేరి వగుదు పిమ్మట, గోవిందు పరింపఁగా నగు విది ద్రువంబొ. 492
- ఉ. శ్రీపరుళావయోగమునఁజేసి చుహీరుహతా ప్తి నీకగున్
నీ వెలియైనపూజ కడునిష్ఠఁమౌను సుమంబులందు నెం
తో వరమౌదు, ప్రాణములతోఁ దులగాఁదలఁచు న్మురారి బృం
దావనియందు నిప్పుధజనంబులు మ్రొక్కుదు రిచ్చ విచ్చలున్. 493
- క. నీపత్రంబులఁ జేతురు, గోపాలకదేవపూజ గోపకులు త్రిలో
కీపావనివై నెగడుదు, దీపించెడు హరికడఁ దరుదేవ్యాకృతితోన్. 494
- గీ. నావరంబున విన్నియు న్నలుగు నీకు
ననుచుఁ బల్కిన సంతోష మావహిల్లి
మోముఁదమ్మిని చిఱునవ్వు మొలకలెత్త
హంసహయనరు మ్రొక్కుచు ననియెఁ దులసి. 495
- చ. మనమునఁ దాఁకియున్న యనుమానము దెల్పక మిన్నకుండరా
దని వినిపించెదన్ ద్విభుజునందలి నెయ్యముఁబోలె నాకునే
యనువుననుఁ జతుర్భుజనియం దొనగూడదు మున్నకప్తనై
తిని కుచిలింగమొంది యదుదేవునిఁ గూడి రమించి సారెకున్. 496
- ఉ. నాలుగుబాహుపు ల్లలిగివన్ పరియించెద శంఖచూడునికా
బోలునె శౌరియాన తలఁబూనక యేరికినైన; దుక్కిడి
లోలునిఁ బెండ్లి యాడుటకు లోఁగుదు నీవరయుక్తి రాధికా
భీలభయంబుఁజేసి యది వేగమె నాయ ననుగ్రహింపుమా. 497
- క. అనవుడు వలినోదరుఁ డి, ట్లను గడుమోదమున పోడకాక్షరయుతమై
దను రాధామత్రము గై, కొనుమా యనుమానమేల కొమ్ము; యొనఁగితిన్. 498
- క. రాదతి నీకుం గలుగు న. సాధారణమైనసేర్పి; జలజాతినకున్
రాధాసమాన వగుదువు. రాదలెఱుఁగఁబడవు మీదు రతిమర్భంబుల్. 499
- క. అని యానతిచ్చి రాధా, చునువు నొసంగి కవచక్రమంబును ప్రోత్రం
బును బూజాదికముఁ దెలిపి, దనియెన్ మేర్పిదవల నొసంగుచు నంతకా. 500
- క. ఆ మంత్రోపాసనమున, నామానిని తులసి నిద్దురాలయ్యెఁ గడున్
దామరసావాసినిబలె, దామరబోదరునిమహిమఁ దద్దయుఁ తెలఁగెన్. 501

- మ. త్రిజగద్గుర్లభభోగభాగ్యములచే దీపించి నిర్భూతమౌ
రజపత్నేశయుఁ బ్రాప్తయౌవనయునై రాజర్షిమృష్టాన్న మిం
పుజనింప న్ముజియించి మై మలయజమ్ము దాల్చి మల్లీసుమ
వ్రజశ్యాంతరమందు సౌఖ్యమున నిద్రంజెందెఁజూ, నారదా : 502
- మ. నిదురింప న్మదిరాక్షిగాంచి యపుడా నీరేజబాణుం డిదే
యదనంచుం బదునైనసాయకము లేయ న్సంఖచూడాఖ్యు ము
న్మది నెల్లప్పుడుఁ గోరుచున్నకతన న్నారీవతంసంబు స్వ
ప్నదళం గాంచెను తక్కురారివిభు రూపత్రాసితానంగునిఁ. 503
- క. కాంచినయంతన మోహ ము, దంచితగతిఁ బొడముటయు నతం దద్దానిన్
బంబాయుదకేకిని దే, లించెఁ న్నన్నగతిఁ దెలియలే రెవ్వఁడ. 504
- ఉ. అంతట మేలుకాంచి హృదయాదిపుఁ గాన కొకింతవంతయున్
సంతనముం బెనంగొనఁగ సారసలోచన మాటిమాటిక
త్యంకవిషాదముంగొను “నహా” యను మెచ్చుచునుండు ; సంతలో
వింతఘటించిపోయెఁ గుసుమేపుఁ డిఁకేమనవచ్చు నారదా : 505
- వ. అంత నక్కాంతామణి కంతు దురంతచింతాభరంబు సహంపంజారిక మాధీస
చేతస్కయయి. 506
- సీ. ప్రాణేశుఁ దెపుడు గన్నట్టునం చూరక , గ్రుక్కిఁబ్బుమింగుఁ దాఁ గొంతపేపు
అంతలో వల్లభుం డగవదెనని బయల్ , కూరిమిశోఁ జూచుఁ గొంతపేపు
అటుపైఁ బరీరంభ మాచరించె నటంచు , గుబ్బి బట్టొంగించుఁ గొంతపేపు
తరువాత సంభోగదళఁ దేల్చెననుచు నె , క్కొను పరాధీనతఁ గొంతపేపు
- గీ. ఏగెనని తాపమందు నొక్కింతపేపు , చింతగొను సంతసంబందు కొంతపేపు
కామకల్పిత మోహందకారమందు , సంచరించుటఁజేసి యాసారసాక్షి. 507
- ఉ. ఒంటిగనున్న నాకడ కయోః దనుదెంచునే వాఁడు ; వచ్చి న
న్నంటునెః యంచెనేని మునులందఱు దూఱరె ; దూరకుండినన్
గంటికిదోఁచు వాఁపయఁ గల్గిన మోహము మేలె ; ధైవ నీ
తుంటరియో నవంగు ననతూపుల తీపుల కోవవచ్చునే. 508
- చ. తతచ్చుమమల్లి కాకుసుమతల్పముఁ గాంచినయేని కంటకార
చితముగఁ దోచుఁ, జెందిరము చిచ్చుగఁ గన్నడు, నాలయంబు వ

- ర్యతగుహాపోల్కిఁగాంచుఁ, దనవత్తము బర్వుగనెంచు; నెద్దియుఁ
వితయగుఁగాదె కూర్మివిభునింగనఁ జిత్తముగల్గు చావకుఁ. 509
- చ. అటు చటులాక్షి నెమ్మనము నంటిన మోహము నిల్పలేక తా
నటమటఁబొందుచుండఁగఁ దదంతిఁకైలచరత్సరాంగనల్
తటుకున వచ్చి కొంతపరితాపము దిందువడంగ నాతఁ డి
చ్చొట కరుదెంచుటల్ దెలిపి నుందరిఁ దేరిచి యేగిరంతటన్. 510
- క. యోగియయి శంఖచూడుఁడు, జై గీషవ్యాఖ్యమౌనిన త్రమువలనం
దాఁ గృష్ణచుంత్రముం గొని, యేగెం బుష్కరమునకు సమీహితబుద్ధిఁ. 511
- క. అచ్చట విధాత కృపచే, విచ్చిన వరములనుగొని ద్రుహిణునానతి వాఁ
డచ్చోటు విడిచి మిదమునఁ, గ్రచ్చట విచ్చేసె బదరితావనమునకున్. 512
- వ. అంత నావనంబునఁ దులసీలలామంబు తపంబుపేయు వనాంతరంబునకుఁ జను
దెంచె నప్పుడు. 513
- ఉ. నుందంవిగ్రహుండు వరిశోభితరత్నవిభూషణుండు సం
క్రందనవైరివుండు రసిఃప్రవరుండు మనోహరుండు శ్రీ
దందనవర్చితాంగుఁడు హసన్మిథుఁడౌ సరిశంఖచూడు నా
నందముతోడఁ గాంచె లలనామణి మోహరసాద్ధి ముగ్ధుఁడ౯. 514
- క. కని సునరిజ్ఞాపనతా, ననయై తెలువొందుచున్న నారీమణి న
ద్దనుజోత్తముఁ దప్పరు గ, న్నొని యిట్లనిపల్కె లో ననూనప్రీతిన్. 515
- ఉ. వారిలరాభవేణిముఖవైభవ మొందక కంజపుంజ మె
వ్వారిఁ, గాంవ సిగ్గునడి వారికి మద్యమునఁ వసించియున్
వారిదిపుత్రురాక సరివారిజనేత్రముఖం బటంచోకో
వారితిగందమై ముకుళవైఖరిఁ బొందుచునుండు నెప్పుడున్. 516
- చ. రమణిముఖాంబుజాతమకరందముఁ గ్రోలెడు నిచ్చ నేగి పూ
జుచు సువర్ణమానము గనంబడ భీతినిజెంది యుత్తమాం
గమున వసించి తద్వర్ణకంజములంగని వెన్ననుండి సం
క్రమించు న నేగుదెంచు భ్రమరంబులునాఁ దగి వేణి చెల్వగున్. 517
- ఉ. తమ్ములసూడుమోము, రుముదంబులజోడు కనుల్, మెఱుంగుట
ద్దమ్ములకిడు చెక్కుఁ లదిదంబుల గోడునడంచు నారు, చిం

దమ్మలతోడు కుత్తుక, పదమ్మల కోడు ప్రవాళ, మిట్టియం

దమ్మలప్రోడ పూర్వసుకృతమ్మున నాకులించె నేడిటన్.

518

ప. అని యనేకభంగులఁ గొనియాడి తత్పమీపంబునకుం జని జీఱునగ పంకురింప
మెల్లన నిట్లనియె.

519

ఉ. ఎక్కడిదానవీవు ? కులమెయ్యది ? నీతలిదండ్రులెవ్వ ? రీ

ఎక్కడ నొంటిమై నిలువ నేమిప్రయోజన ? మెట్టిచోటు నీ

యిక్క ? దరిం జరిందు చెలు లెవ్వరు లేరదియేమి కారణం ?

దిక్కతయెల్లఁ దెల్లముగ నింతయు దావక తెల్పు మంగన.

520

క. ఆన సాద్వి యిట్లనియె “దను, జనాధ ! ధర్మద్యజ్ఞాఖ్యజగతీపతికిఁ

దనయను నారాయణుని బ, తినిగాఁ దలపోసి చేసితిని దపమివటన్.

521

క. భూమీకుడవని పరికితి, మోమోడక యింతపట్టు పురుషులతోడఁ

రామామణు లేకతమున, నేమాటలు వల్కనేర్తురే, యిదితగునే !

522

ఉ. కోమలి సత్కులీనయగు కొమ్మ వివి క్తకలమ్మునఁ గుల

గ్రామజీయైన పూరుషుఁడు గన్గొనఁబోవునె ? పోయెనేని యా

భామినితోడ వేఱొక నెపంబిది పల్కునె ? దుష్టపంశజ

ల్గముకులై నయట్టి పలుగాకులఁబోలె, సురారిస త్తమా.

523

ప. ఇదియునుం గాక, శ్రీజనం బతిగర్హితంబు; ప్రాజ్ఞాండగువాఁడు శ్రీ జనాధీనుండు
కానేరఁ” డని పలికి మఱియును,

524

ఉ. మంతనమందు మానిసుల మచ్చికపేయఁగరాదు. చేసెనే

నెంతయు భీతిమాలి పతి హేళనసేయు దురాత్మకార్యము

ల్పింతనపేతు, రెప్పు నిరసింతురు కాంతులమాట, వింతలే !

యింతులకఁ గా మగండు చనవిచ్చినతోడనె నెత్తికెక్కుటల్ !

525

ఉ. కామిని పొందులేనియెడ గ్రోర్యముఁ గోపముఁజూపు ; విస్ఫుట

త్రామరసాక్షి సూక్ష్మసురతంబున మిక్కిలి దుఃఖమందుఁ ; గం

తామణి గాఢమౌ విధువనంబున సంతనమందు ; వద్దిరా !

భామల తెద్దియు స్ఫురతభాగ్యముకన్నను దక్కువేకదా.

526

క. ఎలఁత్రాయము సౌందర్యముఁ, గలిమియు రసికతయు సురతకౌశలముఁ గళల్

గలిగిన మగనిని ప్రాణం, బులతో సరిఁజూచెదరు ప్రవుల్లాఙ్గముఖుల్.

527

క. ముదునలి, సురతాక్షముఁ గని, ముదితలు నెవముంచి కలహమును బెంచి నదా
పదరుదురు; నరుల కింతుల్, గద కష్టసుఖంబులియఁ గారణభూతల్ : 528

క. సారసగందికి మిత్రులు, వైరులు గలరే : విమాత్నపరు వనుదినముం
గోరుచునుండు సతీత్యా, చారంబులు పెరికిఁదోవ సంప్రీతిమెయిన్. 529

ఉ. జవ్వని కాత్మలో నితఁడు చక్కనివాఁడని తోఁచెనేని తా
నెవ్వరినైన వాని పరియింపఁదలంచును గాని బంధువుల్
నవ్వదురో, మరేమనునొనఁగుడు, లాఁతులుదూఱుకొక్క, యే
నెవ్వము గల్గునో : యని గణంప దొకింతుక రాక్షసోత్తమా. 530

క. కార్యముగలయప్పుడు పరి, చర్యలుగావించి విభుని సమ్మతిగా సౌం
దర్యము దరించి తలఁచిన, కార్యంబగుఁబిదపఁ దృణముగాఁ గండ్రు చెలుల్." 532

ఉ. ఇందునిభాస్య నీవు వదియించిన పల్కులపెల్లఁ గల్లగా;
వండువిశేషముండె జనులందఱు మోహవడంగ మూఁక తా
నందుడు సృష్టిఁజేసె లలవాజనరూపము రెండురీతులన్
బొందుగ మంచిచెడ్డలను బోల్చి గ్రహించిన యుక్త మిష్కహికా. 533

గీ. రాధ సావిత్రి లక్ష్మి సరస్వతియును, దుర్గ మున్నగునట్టి సతులు విధాత
చేత నిర్మింపఁబడి రాదిసృష్టియందు, అఖిలమంగళసంపాత్రులగుచుఁ దరుణి. 534

క. వీరలకళచేఁ బుట్టిన, ప్రీతరూపము మంచిదని పదంతురు విబుధుల్
వారల వేర్వేలుగ నే, వారసి చెప్పెదను విను సమాహితబుద్ధిన్. 535

సీ. తార మందోదరి దమయంతి మేన వే , దవతి తాళి యరుంధతి యహల్య
శతరూప దక్షిణ స్వాహా భాయానతి , శని దేవశూతి యక్షనతి యదితి
వరుడాని తులసి రోహిణుడ్ర కోటని , దితి రోహిణియు పతివ్రతలు; మణియు
గంగ దరిత్రి మంగళ చండి స్మృతి మేద , ప్రతి శోభ కీర్తి సంపత్తి కాంతి

గీ. జెంతి నిద్దుర ఖిత్తిపానలు దినంబు , పుష్టి తామసి కాంతి సంతుష్టి శ్రద్ధ
యనెడు వివియెల్ల ప్రీతరూప మందినవము, యుగయుగంబున జరియించు నుత్తమగతి
వ. అది గావున. 537

ఉ. పండితుఁ డుత్తముండు పరభాషను గోరునె యెన్నఁదైన నో
యందజయాన : యానలుచ యానతి వచ్చితి, నేను శంఖచూ

దుండను రాక్షసేంద్రుడఁ; గడు స్మదమారఁగ విన్నవిచ్చటం

బెందీరియాడఁగోరితిఁ జూపిఁ; మది సంశయ ముజ్జింపుమీ. 438

క. తొలిపుట్టువున నిష్ఠువు, కలదేత సుదాముడనఁగ గణుతింపంగా

నలరితి గోపకులంబునఁ, బొంతిండిని రాదశాపమున నిపుడైతిన్. 538

క. మును నీవు తులసి వా కృ, ప్టునిచే సంభుక్తవగుటఁజూచి మనమనం

గినుక వొడమ రాధిక భువి, జనియింపఁగ శాప మపు దొనఁగెను నీకున్. 540

వ. అపుడు నీయందు బద్ధానురాగుండనయ్యును రాధికాభయంబున నిన్నుఁ గలయనైతి;

నిదియెల్లఁ గృష్ణనుంత్తప్రభావంబ; యే నెఱుంగుదు నీవును జాతిస్మర వగుటంజేసి
యా వృత్తాంతంబంతయు నెఱుంగు దనవుడు, 541

గీ. మగువ పిన్ననవ్వు నగి యిట్లనియె దాన. వేంద్రః కామవశత నివ్వరమునఁ

దెలివికల్గువాడు ప్రీతితుం డగునయ్యఁ, యైన శుద్ధఁ డందురయ్య వానిః 542

చ. అమలమనస్కః విప్రుడు దశాహమునన్, క్షితిభర్త ద్వాదశా

హమునను, నూరుజుండు పదునైదవప్రౌద్ధునఁ, బాదజుండు మా
సమునను శుద్ధిజెందుదురు జాతమృతమ్మలః సంగనాజితుం
డమరినుఁదోఁ జితాదహనమందని పెద్దలు సెప్ప విన్నుదున్. 543

గీ. ప్రీతితంబగు నెవ్వనిచిత్త మాతఁ, దిడిన పిందోడంబుల నిచ్చఁగొనరు

పితరు; లమరులు పూజాదివిధులఁ గొనరు, జపతపోజ్ఞానవిద్యాయశంబు లున్న.

ఉ. హీనున కంగహీనునకు వృద్ధున కామయదుష్టదేహి క

జ్ఞాపనకుం దరిద్రునకు షండున కంధునకుం బరాంగనా
ధీనునకుం బ్రకౌపికిని దీనునకుం దనఃస్య నిచ్చు న
మృతపుఁ దొందు నుర్వి నవనూనము రౌరవముం బరంబునన్. 545

క. శాంతునకున్ వర్జికి గుణ, పంతున కనురూపవైభవునకు ధీ

మంతున కాత్మజ నిచ్చిన, సంతనమున వాడు గను దశక్రతుఫలమున్. 546

మ. మనుజుం డెవ్వఁడు కూఁతు నమ్ముకొని సంపాదించు విత్తంబు వాఁ

డనిశఁబున్ యమకింకరాహతుల హాహాకారముంజేయుదు
నెైనువంతంబుడు భీకరంబయిన కుంభీపాకమందుం బున
ర్జని దుష్టామయపీడితాంగుడయి మాంసం బమ్మి జీవిం చెడున్. 547

వ. ఈ ప్రకారమున నొందొరులు వివాదంబుచేయు చక్కటికి వేయి పెద్ద విచ్చేసి
వారలం గనుంగొని, 548

మ. దనుజాగ్రేనర : వాదమేటి కిఁక గాందర్యంపుఁ జందాన నీ
వనితం బెండిరియాడు మిద్దురకు దాంపత్యంబు మేలొ నతీ
జనరత్నంబగు నారతాంగి పురుషల్లాఘ్యుండ వీవున్ హతా
జ్జనితంబైన ఫలంబుఁ బోవిడిచినన్ సొల్గంబు చేకూరునే. 549

క. ఏల వరిక్షించెదవో, బాలామణి : యిట్టి సుగుణవంతునిఁ బతిగా
నేలోకంబునను గనం, జూరపు వరియింపు మితనిఁ జామిఁకేలా. 550

చ. గణపతిపుష్టి, యయ్యదితి కశ్యపుఁడున్, జ్వలనుండుస్వాహ. రో
హిణి శశియున్, శచీనతి మహేంద్రుఁ, డహర్యయుగోతముండు, ధా
రుణియు వరాహమూర్తియు, నరుంధతి మత్సుకుఁ డట్ల మీరలు
గణనవహేంద్రు నీకు పతి కాఁగలఁ దాహరియుం బునర్జనికా. 551

గీ. వనిత యూతిడు మింక శోభనముగల్గు, నాడు వదనంబు వితరుగునా యటంచు
దీవనల నిద్రి చనియె వాణీవరుండు, భావజాతార్తి దైత్యుభావంబు జెందె. 552

క. ఆందముల్రోడయగు తుల, సిం దానవవక్రవ ర్తి చిత్తములో నా
నందముమీఱఁగ నప్పుడు, గాందర్యవిధి నివహకౌతుక మెనఁగెకా. 553

క. ఆసమయంబున వాకవి, వాసులు గురిసిరి ప్రసూనవర్షము గంధ
రీసముదాయము నాట్యము, చేసెను దుందుభుఁడ్రమోత చెలఁగెను విత్తై. 554

ఉ. అంతట శంఖచూడదనుజాధిపుఁ డంగవ చేయినట్టి త
త్ప్రాంతకిసాంజాలకంఠాంతవిఠాంతవిభాసిబంధరా
క్రాంతవితాయమానహృదయంగమగావవిలోలవృక్షవా
ట్యంతరభానమానమగునట్టి లతాగృహసీమఁ దారిచెన్. 555

క. తారిది యిందులఁ దక్కుమ, వారంబుల నొక్కనెట్టి భద్రముగాఁగన్.
వే రదియించి తటాఁజన, నారీమణిఁ జేసెఁ గురువున న్వసించువన్. 556

చ. తురువునఁ జేర్చి యంత నెఱికొప్పుపయి న్నవరించి కమ్మపూ
నరులు మఱించి చెక్కులఁ బనంతుగ లేనెఱవంకలుంచి మో
విరవము గ్రోలి సిద్ధితిని వీరించి మై పుకింపఁగాఁ గళల్
కంఠము నంటుచుం బడఁతుకం గరగించెను మించునల్కలకా. 557

- ఉ. పమ్మిన కూర్మి దానవుడు పార్వతిచంద్రముఖిం బిరాన గా
ధమ్ముగఁ గొంగిలించి ప్రకటంబుగ వాతెఱ ముద్దొనర్చి యా
కమ్మనివింటివాని బలుకయ్యమన న్నుఖియించె నెద్దకుఁ
నచ్చుతియైనపోల్కి నెఱజాఱతనంబునఁ గోర్కి దీఱఁగన్. 558
- ఉ. ఆత్తఱి నత్తపప్పని రతాంతమునం గనుమూసి యెంతయున్
జిత్తము రిత్తయైతనరఁ జెందెను మూర్చ నతండు లేచి యా
బిత్తరి తాళవృంతములవీవఁగ మెల్లన మూర్చఁదేటి తాఁ
జిత్తహరుం గనుంగొని వసించె పునారతి కిచ్చగించుచున్. 559
- మ. ఆవునా, గాధరతిఁ శ్రమంపడఁగఁజేయం గాంతః నన్నంచు నా
నవలారత్నము ధీరత న్మనములోన ప్రితి పుంభావతే
? వొనర్చెన్ చలదున్నత స్తనఁలల్లి లామణీహరకాం
తవదర్శిజ్వలనేత్రకోణయయి యాత్మ న్నాథుఁ దగ్గింపఁగన్. 560
- వ. ఇటు లప్పిరాయిత మ. క్కుటిలాంక తానొనర్చి కొందొక వదికిన్
దటుకన వ్రాలెను తామ, న్మటు పేరురమందు మాలికాకృతి దోవన్. 561
- ఉ. ఆతరుణీలలామయ సురారియ నవ్వనవాతపోతని
రూతరతిశ్రమాంబులయి తోరపుఁబ్రితి మనంబు లూరఁగా
ద్యోత మొకింత సోఁకని మధువ్రతకోకిలమంజుగీతికా
వ్వీతరసాలసాలసంజిందగు గొఱ్ఱగిసిటికాలువన్. 562
- చ. కనుఁగొని లేచి యయ్యసుర కామినికిం గయిదండ యచ్చి మె
ల్లన నడిపించుచో వనివిలాసములెల్లను గానిపించి క
మ్మని వరిపెంపుఁదెమ్మెర సుమాళముగా శ్రమ నార్చ నానర
మ్మను దఱియంగవచ్చి దరి బోటిని నిల్చి ముదాన నిట్లనెన్. 563
- క. కొమ్మా! యల్లది కాంతే, తుమ్మెద యాతమ్మిలో మధువు నాని పెనఁ
గొమ్మని య? కందిచ్చుట, జామ్మని తా రొదనుజేయుచుం బ్రియమారన్. 564
- క. అదె జక్కవఁ గనుగొంటే. పదముల నొకతమ్మిమొగడపై నిడి మోదం
బెడఁగదురఁగ నొకతమ్మిం, బిదిలంబుగ మధువు నానుఁ బద్మదళాక్షి. 565
- క. లలనా! యీనదిలోపల, జలకం బాడుదమె మధురసరిలాంతరతే
? లిలద్బుంగీవిరచిత, కలనాదంబులు వినంగఁ గడుఁ బ్రియమయ్యెఁగా. 566

- ఉ. ఆనలిరాక్షి వల్లెయని యప్పుడు తామరపాకు గోరఁ బూఁ
దేనియ నించి తెచ్చి కరిదీపితమంజారత్నకంకణ
ధ్యానము వీనుదోయికి ముదంబొదవన్ నిర నంటి యంత నె
మ్మేను నరోజుపాంసువుల మెల్ల నయంగిడి ప్రేమమీఱఁగన్. 567
- క. జానగు గొఱ్ఱఁగి నీటం, దానంబాడించి నెరుల తడియొత్తి సుగం
దానూనధూపమున నా, మానిని దా నోంసిక సుమంబులఁజుటైన. 568
- క. శిస్తుగఁ దిలకము నుడుటను, గస్తురిచే నుంచి మేనఁ గలప మలఁది మే
ల్లుస్తుల కట్టఁగ నిచ్చి ప్ర, శస్త్రమణీమాషణములు చక్కఁగ నునిచెన్. 569
- గీ. లలన యీగతి మగని నలంకరించి, యొక్క యెలమావిక్రిందఁ గూర్పుండఁజేసి
మజ్జన మొసర్చి తానును పురలివచ్చె, ఆంగజఁడు సానఁబట్టిన యమ్మనంగ. 570
- సీ. కడియార్చి నెఱుల క్రొమ్మడివైచి వాసించు , మొగలిపూతేరుల ముడిచి చుట్టి
కులుకుచన్గొండలఁ గలపంబుఁ దాలిచి , జిలుఁగుపైజాణికంచెలమ దొడిగి
హారంబు మెడ నంగహారంబు మేన కే , యూంముల్ రెండు జాహువుల నుంచి
బంగారు రంగారు చెంగావిపుట్టంబు , సింగారమార వాసిగ ధరించి
- గీ. తగుకుఁజెర్కుల మకరికల్ కులుఁజేసి , కనుల కాటకయును దిలకంబు నుడుట
నదుగుఁదమ్మల లాక్షయు ననిదరించి , నరసిదరినుండి నరసుని నరన కరిగె. 571
- చ. చని హృదయేకు నంఘ్రులకు సాఁగిలిమొక్కి ప్రియంబెలర్చి నీ
వనముననున్న తేనెయును బిండ్లును దెచ్చెద నారగింతువే
యనివుడు వల్లెయన్న జలజాయతీలోచన యవ్వవస్థరికా
బనుపడి పూవుఁదేనియలుఁ బిండ్లును దెచ్చి యొసంగెఁ జెచ్చెరకా. 572
- క. తెచ్చియొసంగిన వండ్లును, నచ్చవుఁదేనియును వారిజాక్షియుఁ దానున్
మచ్చికగోడుత నచ్చట, మచ్చటదీఱంగ నపుడు బజియించి రొగి. 573
- స. అనంతరించి శంఖమాడుండు కుంఠిమణిమణికో. 574
- ఉ. ఓదవలాక్షిఁ యొక నిట నుండఁగ నేటికటంచుఁ బల్కి నే
లేది ముదాన దాఁరము లేనుటఁబంబున నుంచి చూచితే
లోచన వ్యమయ్యె పదిలోఁగల చోద్యములంచు దట్టమై
పూచిన పూవుటిరములబొంతనె బోవులు నేర్చుమీఱఁగన్. 575

- సీ. పరభృతక్రోటివిపాటితపాటలీ , కోరకంబులఁ దేనె కురియునెడలఁ
గమ్మనితావులు గ్రుమ్మరించుచు వలి , తెమ్మెరల్ వీతెంచు తెరువులఁ జని
మదముమీఱిన తేటికొడమల జిలిబిలి , రొదల నింపగు పూవుఁబొదలు దూరి
కవురంపుటనఁటి చొక్కపుదుమారంపుమొ , క్కులపుఁదిప్పల సరాగముననెక్కి
- గీ. కలువరామానికంపుఁ జెక్కడపుఁబనుల , నిద్దమైయొప్పు సావడియొద్దఁ జేరి
చివురుతైదువుపాడుషా చెయ్యలంచు , సుదతి నలరించె నాశంభుచూడుఁ డనమ.
- క. ఇటులే దినదిన మట న, చ్చటులాలకఁ గూడి సురతసౌఖ్యాద్విసము
త్కటమతితో నుండఁగ నం, తట నొక మన్వంతరంబు తిటుకున దాఁచెన్. 577
- ఉ. వెండి యనంతవిక్రమము పేరిచి యాపొందింది దండియై
భండనమాచరించి బుధవల్లభుఁ బాఱఁగఁద్రోలి మౌనిమా
ర్తాండవితాయమానననాగ్నుల నాటిపి హవ్యముల్ నము
ద్దండగతిన్ హరించి మునితల్లజులన్ వడిఁ జెండి యార్చుచున్. 578
- ఉ. ఆకలుషాత్ముఁ డాత్మఁ గొరియంచుఁ దలంపక క్రొవ్వియేర్చి నా
నాకులకాంతలన్ జలమునం గొనితెచ్చి తదీయబాంధవుల్
శోకముపెల్లున న్వనదుచుం బఱవం జెఱసాలనుంచి చీ
కాకుపడంగఁజేసెను జగంబును బెల్లగుదుండగంబునన్. 579
- చ. మనమున నించుకేని నెఱి మాని మగంటిమి దిక్కురెల్లెడన్
గనుఁగొనఁ దానయౌదుఁ ద్రిజగంబుల నేచుచునుండఁగా సురల్
దనుజు జయింపలేక ధృతి తద్దయుఁదూలి హృతాదికారులై
వనరుచు ధాతఁ గన్గొనఁ జవంబున నేగిరి పాదచారులై. 580
- క. చని యవిమేషు లవిధిహజారముముంగిట ద్వారపాలరన్
గనుఁగొని దాతయానతిని గైకొని లోనికి వేగఁబోయి ధా
తను బొడఁగాంచి తచ్చరణతామరనంబులకున్ జొహరు జే
సి నిలిచి తక్కిదోవఁగ వచించిరి వారు విషణ్ణచిత్తులై. 581
- మ. ప్రసదాంభుఁడు శంఖచూడుఁడను దేవదేవుని క్రూరుండు దు
ర్దమదోర్ధ్వమెల్లఁ గయ్యములఁ గోదందోరుఁజొద్దనెన్
సుమనస్సంఘము పీఠమాఱిచి బిడొజున్ పీఠ నిర్జించి కా
నె సుహృజయి మాఱులేక మెలఁగు న్నిరేజనింహననా. 582

- సి. చరియించు నొకవేళ సురరాత్రికంగిడీ • వరిసరవాయికావదములందు
విహరించు నొకమాటు వివిధరత్నప్రభా • స్వరహిమ మై లకందరములందుఁ
గ్రీడించు నొకతూరి బృంబాంకిగాన • బంధుసందనోపవసనరీడిఁ
ద్రిమ్మరు నొకసారి ఋత్వి గ్వశట్కార • కలనానవనవాటికలకుఁ జెంత
- గీ. అచ్చటఁ జరించువారు వెన్నిచ్చి పాటఁ • ద్రోలి కంటికింపగు వెలండులను గడిమి
బట్టుకొనితెచ్చి చెఱసాలఁ బెట్టిపొందుఁ • గఱకు రక్కసి యెడఁ గనికరము మాలి.
- ఉ. అమ్రైయ నుక్కుమిటి నకలాపనిధాగములందు హాళిమై
ద్రిమ్మరుచుండి జన్మ మొనరించెడిచోటికిఁ బోయి బల్మి హ
వ్యమ్ముహరించి యడ్డపగువారల బమ్మెరివోవఁ గ్రుమ్ము వాఁ
డెమ్మెయఁ దాళువార మీఁదనెద్ది యుపాయము వద్యునంబిదా. 584
- చ. కఱదల నెన్నియేఁ గఱచి క్రాలెడు నాపొలదిండిభాటికిన్
వెఱచి కిడింటియొ సతిని వేరముఁదక్కి ననుం గనుంగొనన్
బంచి యిరుగుదెంచితి మసాంకృపామతిఁ క్రోసకున్న నె
త్రెఱఁగున నుండు మిందెవరుడిచ్చు మహాత్మః పచింపు నాపుడుగా. 585
- చ. చిటునగ వాననాట్టమునఁ దెన్నువహింసఁగ నల్ప చక్కె. నే
నెఱుఁగుదు శంకచూడు నతిఁ దేచి బుధావళి నొంచుచుంట యే
నెఱుఁగుదుఁ గాని యాదనుజునిగా వదియింపఁగఁజాల మాయలం
గఱచినవాఁ డనేఁము లభిండుపరాగ్రముఁ దాహపంబులగా. 586
- చ. వెఱవకుఁ దీరు దెందనుల వేరముఁదక్కుకుఁ దుక్కుమిటి యె
త్రెఱఁగుననైన బానిని పధింపఁగ నాత్రిపురాంతరుండ పో
నెఱిగఁదాతనిం గనిన నెవ్వగ లన్నియుఁ దీర్చఁజాలు నే
దెఱఁ జనుఁ దింకి నేను జనుదెంచెద శంకరుపాలి కింతలో. 587
- ప. అనపుడు. 588
- క. “దేవరతోఁ జనుదెంతుము”, నా పల్లెనుటందుఁ బల్కి నానామణి
భారి భాజితుగు తన. యావాసము పెడల నిర్దరాగ్రేనరుఁడై. 589
- చ. ఇట్లు కృత్తివాసోదిదృఢతత్పరుండై. 590
- మ. జలజప్రోద్భవుఁ డంతఁ గల్గొనియె శశ్వచ్చుర్విషీజరుతూ
హరిని స్తంద్రగతాగతాభిలముసేంద్రావళ్యవన్యాసముగా

ఫలితోత్పల్లకిసాలితావనిజనంవాసంబు విద్యాధరీ

లలితాంగీక్రియమాజన ర్తనసముల్లాసంబుఁ గైలాసముఁ.

591

౯. నీరేజితభవురదు తద్గరి టుధానీకంబుతో మెల్లనఁ

జేరంబోయి తదగ్రభాగమున నక్షిణప్రభాభాసుర

గ్లోరత్నరువికర్దికాంతమున లీలం గౌరితో నర్మవా

చారంభం బొనరించు నీశ్వరుని విశ్వరాధ్యునిఁ గన్గొనెన్.

592

౧౦. కాంచి విరించి నిర్జరనికాయముతోఁ దనమొడ్చుకే ల్నిటా

లాంచితముం ఘటించి శివు నంఘ్రియుగంబులకుఁ జొహారు గా

వించి నుతించి నిర్జరుల పెగ్గలపాటును విన్నవింప నా

లించి విరించితో ననియె లేనెలదాల్చు ముదంబుమీఱఁగఁ.

593

౧౧. సారససంభవముఖబ్బం, దారకివరులారః దనుజా దండింపంగా

నేరను; నేనును వచ్చెద. నారాయణు దర్శనం బొనర్చఁగఁజనుఁడి.

594

ల య గ్రా హి.

వార లటులేగి ముదమార హరివత్తనపు, ద్వారమును జేరి యటఁ జారుమణిమాలా

హరులను స్మేరముఖసారసులఁ జక్రదర, దారులను ధీరుల సుదారుల మనోజ్ఞా

కారులఁ జతుర్ముఖుల మేరువరజేద్రసమ, ధీరులను శ్యామలశరీరులను రమ్యా

దారులను శౌరి ప్రతిఘోరులను జూచి విధి. జేరి తనరాకకును గారిజము దెల్పెన్.

౧౨. తొడరి వారల యనుమతి వడసి యవట, కడమ పదియాఱు గవతులు గడచివనియె;

భూతపతిముఖ్యదేవసమేతుఁడగుచు, దాత వారల కభయప్రదాత యగుచు. 595

౧౩. శతపత్రప్రతిపక్షరత్నమయకజ్యేభాగముఁ గాంచనం

చితసోపానపరంపరాకలితరాజీవాప్త మాణిక్యముఁ

దతవిస్ఫూర్ణితనీలరత్నఖచితస్తంభంబుఁ జంద్రాభముం

జతురశ్రంబును బూర్ణకుంభయుతమౌః పౌడంబునం దొక్కచో.

597

౧౪. పొందమ్మిరుచిఁ బోలి యందమైతగు వద, ద్వంద్వంబు సిరి కేలఁ బట్టియొత్తఁ

బుఁ గుగా రా కడెంబులు ఘల్లునిమోయి, వలచేత గుంగ వీవనలు వీవ

నెలనప్పు మోమున మొలకలెత్తఁగఁ బల్క, బోటి కన్తంపుఁదాంబూల మొనఁగ

వదనూపుద్వయన్ పొదల నచ్చరబోంట్లు, నర్తనాదికములొనర్చుచుండ

- గి. నవ్యమాణిక్య సింహాసనంబునందు • వేడ్కమీఱఁగఁ గొలుపున్న వేదవేద్యు
భక్తలోకసంరక్షణద్రుదీక్ష • శౌరిఁ గన్పొనె విరి బురసహతుఁ డగుచు. 598
- చ నలువయు వేల్పులున్ శివుఁడు నై జవిమాత్మకిరీటరత్నకాం
తులు జలజాతినంఘ్రులందుఁ దోపుఁ గాన్కలుగా నొసంగి మై
పులకలు గ్రమ్ము బాష్పజలపూరితలోచనులై సగద్గదా
వలితశిరోధులొచ్చు విలువంబడి రిందలు విన్నవాలుతో. 599
- క. వలుకంగ నేమి తోచక, నిలువంబడియున్న వేల్పునికరముఁ గని యా
జలజాతీదృపుఁడు కృతాం, జలయై వదియించె నిట్లు శాశ్వదరునితో. 600
- శా. పాపారణ్యకుఠారంబునలినాఁ బాపత్కకారుణ్యపీ
ఱిపీఠమాషురసంబు మారజము నిచ్చారంబుగా నాటివెన్ ;
నీపాదాబ్జసప్తైందవప్రభలు బుడించెన్ దమంబున్ సుఖం
బాహుర్థంబగు నిం నీరుధురవాచారూఢి విన్నంతటన్. 601
- క. అని నమ్ముతించి తా మా, దనుజనివేఁ గన్న దీనదశ నెఱిఁగింపన్
విని నవ్వజ్జులందగు హరి, వినిపించె స్ఫుల కసురవిద మతికరుణన్. 602
- క. ఓరుదాహుబలంబందగు క, ద్భుగనాథుఁడు చేయుర్రొంగుముల నెఱుఁగుదు నో
సురిలారఁ ద్రువ వానిం, బరిభవమొసరింప నాదు భక్తుండగుటదా. 603
- ఉ. ఆరజనీచరేశ్వరుఁ డసన్యవిజేయుఁడు గాన వాని నీ
మారిహరుఁడు ద్రుంపఁచిగు మాయాశూలముచేతఁ గావున
స్థిరఁ దుఱిఖంబులందుఁడు మేల్పుమహారు నటించు వారిఁ దా
సూతరీలంగఁజేసి హరి యుగ్రునిరీఁచెఁ బ్రళూఢుత్తతీన్. 604
- గీ. ఇచ్చి సురిలారఁ వేగము యేగుఁడింత, నేను బ్రాహ్మణవేషమ్ము నూని వాని
నడిగి కొవతెచ్చు మున్ను నే నడిస నవచ, మంత వధ్యుండు మీకగు వద్దనుజుఁడు.
- వ. అదియుంబికాక వానివార్య కెల్లందు సతీత్వహాని సంభవించు నవ్వుడ వాని మర
ణంబు పట్టన్బిఁచుఁ గావున మఱి నుంబగు లేజులబు తద్గర్భంబున నిక్షేపింపవలయు.
- గీ. అనుచుఁ బుష్కర సంతోషమంది ర్పత్తి, వానుఁ దాహులముఁ గొని వసజనంత
వాదినుఁ సంఘములతోడ సరిగె దైర్య, నాథు నాశంబులై జితసములొనర్చ. 607
- ఉ. దానపు సంకాలంపఁ బ్రమథప్రభుని నియమించి తా ముదా
ప్థాసముఁ జేరె దాత దివిజప్రసరు ల్లని రింత పుష్పభ

- ద్రావదియొద్దున న్యటధరాజముక్రింద వసించి శంభుఁడా
దానవనాథుపజ్జ కుచితంబుగఁ బంపెను దూత నొక్కనిఁ. 808
- ప. వాఁడు నతిత్వరితగమనంబునఁ దత్పట్టణంబుఁ జేరఁ జని. 809
- సీ. దశపంచయోజనదైర్ఘ్యవైశాల్యంబు , విపులస్ఫటికయానవేష్టితంబు
నతిదుర్గన ప్రభేయాసమంచితమును , సముదగ్రతరవప్రసప్తకంబు
తతంతృప్తిదీశతకథాసమానంబు , సద్వస్తుయుతవణికోదరచయము
సింధూంసన్నిభోచితరత్నబచితది , వ్యాశ్రమకౌటిసమన్వితంబు
- గీ. సతతఫలభూరుహావితానసంయుతంబు , లలితవిహగాఢాజితకలకలంబు
నయుతకింకరరక్షితం బగుచు మిగుల , డంబుమీణన తత్పట్టణంబు నందు. 810
- సీ. పూర్ణేందుచందంబూర్జితాకారంబు , పరిమాచతుష్కవిభ్రాజితంబు
సుప్పాదావళిమహాసుముఖప్రవేశంబు , దుర్బలత్వవేశసుదుర్గదంబు
రమణీయశృంగవిరాజితాభ్రతలంబు , ద్వాదశద్వారవిధాసితంబు
మాణిక్యకాంచనమండలీమండిత , సుందరతరలక్షమందీరంబు
- గీ. రత్నసోపానసంచయరంజితంబు , మణిమయస్తంభశతకసమన్వితంబు
నగుచుఁ జెలువొందు నారాచనగరి కరిగి , ద్వాదపాలకు నాజ్ఞ లోపలకుఁ జనియె.
- మ. తనరారందగు భృత్యుఁ డొక్కఁడు శ్వేతచ్యుతముంబట్టి వీ
వనం స్వీవఁగఁ బార్షదు బృదులు విద్వాంసుల్ బ్రవేష్టింప వీ
ర నికాయంబులు క్రేవలం గొలువఁ దోరం బొప్పఁగా రత్నకాం
చనపీఠంబున నున్న దైత్యపతి పజ్జంబోయి వాఁడిట్లనె. 812
- క. దానవనాయక యే నీ, కాసుని యానతి గ్రహించి చనుదెంచితి నా
పై నేరముంచ కిప్పుడు, మానుగ వినవలయు నాడు మాటలు గూర్చిన్. 813
- కా. హరికిఁ శూల మొసంగి రక్షణముకై యాజ్ఞప్తినీయంగ నీ
శ్వరుఁ డేతెంచెను బుష్పభద్రకదకుఁ ప్సారాజ్య మీ విప్పుడే
సురసంఘంబుల కిచ్చి వర్ధిలుము రక్షేనాథ! కాదేని సం
గరంగంబున నీయొడ ల్లిదిమి జక్కంజేయు నిక్కంబుగఁ. 814
- గీ. అనిన దూతపల్కు లాలించి నవ్వుచు, నెల్లి వేగ నే మహేశుకదకు
నరుగుదెంతుఁ జనుమి యనఁగ వాఁ డంతట, నేగె శంభుఁడున్న యేటికదకు. 815
- ప. ఆ సమయమున.

మ. అల సేనానియు వీరభద్రుడు విశాలాక్షుడు బాణుండుఁ బిం
గళనేత్రుండు వికంపనుండును మహాకాయుండు భద్రుండు బా
ష్కండుండుర్జయుండుం గుణీచరుండు దుర్గమ్యాఖ్యుండున్నున్నగాఁ
గల యోధప్రసిద్ధులపడిన్ నిజయలొంక్ష న్వచ్చిరచ్చోటికిగా. 617

చ. స్ఫుండురభీషణుంబగు ద్రిహులము దారుణవర్తులంపు క
ర్పరము శరాసవద్రాశరపద్మగదామునలోజ్వలాసియు
ద్గమములు రక్తము క్తపరిధానముఁ దాల్చి విమానమోక్తి పీ
ఠరతరమూర్తియై తనరిగఁగళివచ్చె నసంక్రిమంబుగన్. 618

చ. మిటియు శస్త్రాస్త్ర సముదయంబులు పెచ్చి మహాదేవు నన్నిది నిచ్చె నంత నక్కడ,
క. సంకసమున చినుకాదిపుర, దంతఃపురి కరిగి మాత యరుదెంచిన నృ
త్తాంబు బంతయుఁ దన ప్రేమ, రాంతరు వినుపించెఁ బ్రథనకౌతుమతియై. 620

క. వినిచిన రిణయత్నము విని, కనుగవ నశ్రువులు నిండఁ గంతం బెండఁ
బెనిసిటిఁ గొఁగిటఁ జేరిచి, యనియెం మలనీపహాటి యతివిన ముముతో. 621

కా. “ప్రాచోళాః శతీకంతుతోఁ జనునె వైరం బెన్నఁడే భర్తనం
త్రాణప్రాదుండుఁ బోసంహరణవిద్యాపారగుం దాతనిన్
బాబాను ల్కడుఁ ద్రిఁ గొల్చి పదపం ద్రైశోర్యసామ్రాజ్య ము
క్షీణప్రక్రియ నొందరే, యటుల సంపేపంప నీ కొప్పుదే ; 622

చ. అదియునుంగాక, 623

చ. అమరవిరోధులైన త్రిపురాసురుల న్నడియించినాఁడు సం
యముల స్మరంబు రాక్షసవయంబుం గర్వ మదంచినాఁడు మృ
త్యుముఖము బొచ్చు బాలుసహతోభయుఁగా మౌనరించి లీలమై
జము నుద మేర్పినఁ డతని సుగరిమందు జయంపవచ్చునే.” 624

ఉ. ప్రేమదలిర్ప నయ్యనుఁగుఁజ్రేయసి పల్కల నాగించి నె
మ్మొమున మొల్క నవ్వొలయ ముద్దియఁ గన్గొని యో పెడంగుకాం
తాః మహి కాలగర్భగతి దివ్యనై యేరికినైన దీనిరై
వేడులుఁ తిలలనొందెడు వివేక మెఱుంగని దాని రై వడికా. 625

ఆ. వె. భూమిరుహములెల్లఁ బుష్పఫలాదికం, బులను గొంతదనుకఁ బొడలుచుండి
కాల మగ్గలంపఁ గలిగినైనను, చిచ్చుచేతనైన నఁ జేటుగనవె. 626

- క. జనములచే జనసంతతి, జనియింపఁగఁజేయు నెవఁడు జనుల జనులచే
హననంబొనరుడు నెవఁ డా, తని నీ మదిలోన నెపుడుఁ దలఁపుము తరుణీ. 627
- సీ. ఎవ్వని దయచేత నీరేడు భువనముల్ , నిరుపద్రవంబుగా నిలుపఁబడియె
నెవ్వని యానతి నిందుసూర్యులు శీత , తిగ్మవభలచేతఁ దేజరిలిరి
యెవ్వనియాన వహ్నియు వేడిమిని జిల్కె , గాదుపు తా శీఘ్రగామియయ్యె
నెవ్వని యాజ్ఞచే నిండ్రుండు ఎర్షించె , నెల్లజంతులమీఁద మృత్యు వేగె
- గీ. అట్టి యాద్యంతరహితు సర్వానుగమ్యు , గాలకాలు నయాసము హృదేహు
సతతస్పృష్టితలయప్రసక్తశీలు , నామహామహాఁ దలఁపు మో కోచులాంగి. 628
- క. వీలతిండిని నేనెక్కడ , విలాపతి కుమారివైన యీవెక్కడ ; హా
తలబోయఁగ మన కలయిక, కలికీ ; జలకాష్టరీతిగాదే తలఁపన్. 629
- గీ. తొల్లి గోలోకమున శౌరితోడ నుండి, రాధికాభావమున విరుద్ధమును నింత
దనుక నుండితి మిచట, బృందావనమున, కింకర బోవుద మీదుఁబడేల యనుచు.
- క. పదవిదముల బోపించినఁ, దులసి తెలియలేక వెగపుతోఁ బ్రియుపక్ష
స్థలిపైఁ బడి పెల్లగు ను, మృలిం గొన నపుడు గృష్టదుండ్రము సెప్పెన్ 631
- గీ. అఖిలదుఃఖహరంబగు నట్టి కృష్ణ, మండ్ర మాతఁడు దెల్పిన మాత్రముననే
దివ్యవిజ్ఞానబుద్ధితో ధీరయగుచు, వెండి సంతోషమున నుండె విభుని మ్రోల, 632
- ఉ. అత్తజీ నయ్యనుంగుజెలి నాదటఁ గొఁగిట నాదరింబుచు
మెత్తని పూరిసెజ్జపము మించిన వేడుకతోడ గాదమౌ
చిత్తజాతేఁ దేలి సతి చీరచెఱుగున వీవఁగాఁ బరా
యత్రమనస్కుడై నిమరనందె సురారి విచారదూరుడై. 633
- క. ప్రాతఃకాలమునందు విష్ణువిసుతిప్రారంభుడై లేచి ను
స్నాతుండై తెలిసట్టుపుట్టములు విన్నాణంబుగాఁ దార్చి ని
ర్మాతామంగళహేతువై తనరు చారుస్వర్ణమాణిక్యసం
జాతంబు ల్పంజీసుపద్మంబు విద్వాన్పత్తి నిచ్చెన్ దగఁ. 634
- మ. గజరత్నంబుల నశ్వంత్నముల సద్గ్రాహింబులన్ భూములన్
ద్విజసంఘంబులకున్ దరిద్రులకుఁ బ్రితి నే్వ నమర్పించి భూ
ప్రజఁ గవణ సుఖ రాజఁజేసి ప్రియభార్య న్నాని కొప్పించి తా
విజయోత్సాహవివర్ధితాంగవితతావిరూపకరోమాంబుడై. 635

క. లక్ష మతంగజంబులు త్రిలక్షతురంగములు రథంబు లా

ర్లక్షలు పీర్వవిక్రమబలప్రథితుల్ ప్రధనప్రసిద్ధులౌ

రాక్షసనాయకుల్ శతివరంపఱిగా దనతోడఁగూడి రా.

రాక్షసభర్త భార్గవపురిన్నుఁడై నగంబు వెల్వఁడెదా.

636

చ. ఇట్లు వెడలి పశ్చిమసముద్రప్రాంతంబునందలి భద్రవటీతటంబున నొక్క వటవిటవి
సమీపంబునకుఁ జేరినదిగి.

637

క. భద్రావీధిపరివ్రవాసుని కుంభద్వాక్రమచర్మాంబులు

తిక్రావీహలాహలాసితశిరోదిదా గోత్రనాదాత్మజా

సర్దున్ శంకు సహస్రసూర్యనిభతేజశ్శాలి నీక్షించి స

ద్భుక్తిన్ సాగి సుస్కరించె సరి దేవదేవీ పైస్యఁబుతో.

638

గీ. వామభాగంబునందున్న భద్రకాళి, క్రమంబున్న యట్టి పదాననునరు

పరిదనము లాచరించి దీపసలు గాంచి, నిలువఁబడియున్న నందిముఖ్యుల స్పృశించి.

చ. తియ్యభర్తల నిలువఁబడియున్న శంఖచూడుం గనుంగొని చంద్రచూడుం దీర్లను;

నోదనుజేంద్రాః జగత్సృష్టికారణుండగు పద్మనాభు నాభీవచ్చుంబున విధాత జన్మించె

సతనికి మరీచి పుట్టె సతనికి వైష్ణవుండు నతనికి కళ్యాపుండు నతనికి దర్శిష్టుండు

సతనికి దనువును సతనికి విప్రచిత్రియు నతనికి దంభుండును గ్రమంబున జన్మిం

చిరి. విష్ణుపేదాపరాయణులై బహుకాలంబు రాజ్యసుఖంబు లనుభవించి పిదప

వైకుంఠంబున కరిగిరి. తొల్లి నీవా దంభునరు; బుక్రండవై సుదాముండను నామం

బున నతిదార్మికుండవై యుండి రాదికాళావంబున నిప్పుడు దానవేంద్రుండ వైతివి.

తిగవత్సేనాపరాయణులైన వారీయఖిలంబుఁ దువ్వంబుగాఁ దలంచి ముక్తిచతుష్ట

యంబును జూరెనగాఁ జూతురు. ఇదియునుంగాక,

640

చు. హరితర్కలండగు నీట నాపతి దాయాదుండు తద్రాజ్యమున్

హరియఁపందగునే? స్వరాజ్యమున నొక్కంబందఁగాఁ జాలదే.

దురితం బెద్దియఁ దత్ప్రితీక్రియం పిర్భూకంబగుం గావి సు

స్థితిమై పీడిరియుండు నెప్పటికి జ్ఞాతిద్రోహపాపం విరిదా.

641

క. కావన నురాపతి నా, దేవతల కొనంగి హితము న్నివెపు దీ

ఘోషంబున రాజ్య. శ్రీ వెంయఁగఁ కాలనలు సేయఁగ రాదే.

642

గీ. సంపదకు హని గలదని సంశయంప, పరివ దది కాలవశమున వచ్చుఁ బోవు;

హరిహరహరిజ్యగర్భులైనఁ గాని, కాలమార్గంబు దాట శక్యంబు గాదు.

643

- సీ. కాలవశంబునఁ గాదె ధాత తిరోహి , తత్వంబు మరల నుద్భవముఁ గనుట
కాలవశంబునఁగాదె చంద్రుడు కలా , వంతుఁ డొటయుఁ గృతత్వంబుఁ గనుట
కాలవశంబునఁగాదె సూర్యుండు స్ర , తాపహీనుండు సంతాపి యగుట
కాలవశంబునఁగాదె ధాతుణి సర్వ , సస్యాధ్యయగుట యూషరయు నగుట
- గీ. కాలవశమున విశ్వంబు గానిపించు , గాలవశమున సర్వంబుఁ గలయు నీటఁ
గన సమరీతి నెవ్వండు గనఁబోడు , ఆక్షయం దొక్కఁ డాసరమాత్మదక్క.
- వ. నేనును దదీయధ్యానపారీణుండ నగుటండేసి ప్రాకృతయుగంబు లనేకంబులం
గనుఁగొంటి నింక ననేకయుగంబులఁ గనుఁగొందుఁ దదాజ్ఞా ప్రకారంబున బ్రహ్మ
విష్ణులు సృష్టిస్థితు లొనర్చుచుండ నేను సంహారకారణుండనై యుండు ననిన
శంఖచూడుం దిట్లనియె. 845
- గీ. శమనదమనః భవత్కృతములలోన, నన్యథాలాపములు గల్గినయ్యఁ యైన
నించుక యథార్థమును వచియింతు మీర, లాదరంబున వినుఁడు సమాహితముగ.
- కా. జ్ఞాతిద్రోహము పాప మంటి; బలి రాజ్యబ్రహ్మనిండేసి యీ
పాతాళంబునఁ ద్రొక్కదే ? యసురులన్ వంచించి వారాశం
జాతంబొ సుధగ్రోలదే ? యెపుడు రక్షశ్రేణిఁ బీడించు నీ
నీతుల్ ము న్గలనైనఁ జూచెనె ! బుధానీకంబు శ్రీకంధరా. 847
- క. కీడును మేలును వరుసం, గూడంగావలయు ధాతకును వశమగునే
వీడంగొన నీవిశ్వముఁ, శ్రీదాఖండంబెకా ప్రకృతిపరున కొగిన్. 848
- వ. కావున మున్ను దేవతాపీడితుల మయ్యును కాలక్రమంబున విపుడుద్దతుల మైతిమి.
సురలకును నూకును సహజశత్రుత్వంబున నిర్నిమిత్తంబుగా నాలంబులు జరుగు
చుండు; జయావజయంబులు మేమ యనుభవింతు; మట్లుండ శత్రుమిత్రసమభావు
లగు మీరలరుదెంచుటయె నాకరుదుగాఁ దోచుచుండె; నింతియకాని మీవలన జయ
మొండె; బూజయమొండె నాకు కీర్తి హేతుకంబ కాని వేటొందు కాదనినఁ ద్రిలో
చనుండు ప్రహసితాననుండగుచు విల్లనియె. 849
- ఉ. రాక్షసనాదః తొల్లిటి సురద్విపులౌ మధుక్రైటభురో హిర
ణ్యాక్షహిరణ్యదైత్యులు వినాశముఁబొందు పెఱుంగనే సరో
జాక్షునిదేత నీవటుల నాలములోవలఁ గూలనేల సం
రక్షణపేతు నిర్ణయలరాజ్య మొనంగి సుఖంబుఁ గాంచుమీ, 850

వ. అది కాదని,

651

క. ఆహరి యానరిచేర్చివు, కాహినునగు నేన యప్పు దరుదెంచితి ను

త్వాహంబు నూలుకొని న, న్నాహునమున కోహటింక యని పలుకుటయున్. 652

క. హునిను పంచన మొనరిచి, యుదనముపై వెక్కిరి చానవాటిమీఁద సెల

గుభగిటి ధీమదై న, పల్లవముగ నెఱకొనియె దనుజపల్లమునోదన్. 653

వ. అర్చితఁ గృత్రి నానుంచును నిర్మలంబున వేల్పుమొత్తంబుల రానించి యున్నంత నుకొని పుష్పంబులనుఁ దునులగుచుండు జరిగె; నట్టియెద మహేంద్రుండు పృష పట్టున, కాన్కరుండు పిచ్చిచి త్తున, జంజ్రుండు దంబున, గాయండు కాలస్వరుని, హుంకరుని గోర్చుని, గుణిండు కాలగాయని, విశ్వార్థ మయని, మృత్యువు భయంకరుని, నుములని నువ్వండు, నరుముండు పంకజుని, హయుండు చయని, నేనాదిక బ్రహ్మలు నేనాదిక భయంకరులను, సందీప్తదీప్తముఖ్యు లభిలదాననగణంబులం దాని యుద్ధంబు నేయ నొందొరుల సంహనాదంబులు ఖానభోంతరాళంబు నిండె నంత.

654

ఉ. వేలుపుగెల్ల దానపుల వేడిమి కోర్వంగలేద నీతిచే

నాలముదర్శిగ్గ పండ్విగ న్నాననుఁ దాగ్రహవృత్తితోడఁ దా

గోలునుసంగి యుద్దనుజకోటుల యేఁదగించి నేన గ

గ్గోలుపడింగఁజేసె నవిదలతితనాహాననిగ్రమంబులన్.

655

ఉ. దారులీలగోఁ బ్రదిసదాదుని యెల్లెడఁ గానిము నృహ

మారము మోటరింబులను మర్తగజంబుల పరయోధులగా

బోరినఁజంపి తద్రుదీపముం దగఁ గ్రోలుచునుండ రాక్షసుల్

ధీరకఁదర్శిగ్గ పర్వదీరి టప్పులు పిక్కటిలంగ నాట్పుచున్.

656

ఉ. అట్టి విలాసంగుండును యాహాపరింగమునందు దైత్యు లి

ట్టలుఁ జనంగలేరి వెలుపందుచునుండ సురారిభర్త తా

గట్టువగాసియై తనదు కట్టెదుటంగల శ్రౌంచచేటితో

నెట్టుకొన నెట్టిం దన యాసీము పొంగి చెలంగి యార్వంగన్.

657

ఉ. వచ్చుఁ దానవాదిత్తుని పెత్తమునం బలువారుతాపులం

గ్రుచ్చు బయఁబునో రిపువదాదివి బాలుగ నార్పు సంత, కా

ర్పిచ్చునుబోరి చుండివడి తచ్చెర నేనల ముట్టడించి శ్రో

భోచ్చులితాక్షుడై శరవణోద్భవు లే రాసరించె రూపతిన్.

658

- మ. తెగువ నిర్మల్లునుమాడి హెరమగు శక్తి స్మగ్గు గావించి తే
జిఁ గడుం జర్జరితంబుఁజేసి శరవృష్టి స్మించి నీహారమ
ద్యగతుండొ దిననాథుఁ బోల్చుఁడగు క్రొంచారిన్ లలాటంబు చె
మ్మగిల నైచినఁ జిమ్మటంపఱస్మృతిం బాసెన్ తీణం బంతలో. 859
- ద. తెలిసి మహేశనందనుఁడు దివ్యవిచిత్రమణిప్రభాఁశీ
కలితరథంబు నెక్కి పటుకాండయుతంబగు నొండువిల్లు దా
ల్చి లయకృతాంతువోలిక విశేషరుషాజ్వలనార్చు లొల్కు ను
జ్వలదనలాత్ర మప్పుడు నివారణజేసెను వారుణంబుచేన్. 860
- చ. దనుజుని విల్లు సారథి రథంబుఁ దురంగమముల్ సిదంబునుగా
దునిమి మఱొక్క విల్గొనినఁ దుత్తుడురై చనునట్లు జేసి కాం
చననవరత్నకీలితలస్సృకుటంబును సుగ్గునూచగా
నొనరిచి యొక్కశక్తిని మహోగ్రత వైచె సురంబుప్రయ్యగన్. 861
- చ. అది యశనిప్రపాతము క్రియం బడ మూర్చునుజెంది యంతలో
మదమున లేచి కొండొక విమానము నెక్కి మఱొక్క విల్లు న
మ్మదమునఁ బూని హెరతరమార్గజవంతులఁ గప్పి యంత నా
రదః మఱియేమిచెప్పుడు సురప్రముఖు ల్పయమంది చూడఁగన్. 862
- క. అత్యుగ్రంబు సహస్రా, దిత్యసకాశంబు శౌరితేజోవృతమున్
భీత్యావహమగు శక్తిం, దైత్యుఁడు గుహ నేసెఁ గ్రోదదర్శజ్వలఁడై. 863
- క. ప్రళయజ్వలనజ్వాలా, వశివలై నది మండివడుచు వచ్చి మహోర
స్థంముం దాఁకుడు నతిదో, ర్పలుఁడు కుమారుండు మూర్చపడియెఁ గుమారా.
- క. పోడిమిచెడి కయ్యంబునఁ, గాడువడు కుమారుఁ గాంచి కాళిక తనదొ
క్రోడంబున విడుకొని శశి, చూడుని నన్నిదికి నేగె శోకముతోడగా. 865
- గీ. తూలిన కుమారు జూచి మృత్యుంజయుండు, జ్ఞానమున జీవవంతునిగా నొవర్చి
యగ్గలంబగు బలమిచ్చి యతనితోడఁ, గాళి నంపించె యుద్ధరంగమున కపుడు.
- చ. అంత కార్తికేయుం డభూర్వబలనమన్నితుండై వెడలిస నందీశ్వరాదులును దేవ
గంధర్వకిన్నరకింపురుసులును బఱతెంచి సింహనాదంబులు పేయుచుండ కాకిని
దాకిన్యగ్రదంష్ట్రోగ్రదండలు రణమద్యంబున మాధ్వీకపానంబు పేయుచున్న దైతే
యులు భీతచేతస్కులై పలాయకులై నం దానవాదిపుం ధోదతుం డని యభయం
విచ్చి కఠ్టెరుట నిల్చిన.

సీ. అంత కాళిక విలయాగ్నిసమావమై • పరఃగిన యాగ్నేయబాణమేయ
శంఖచూడుండు పార్జన్యశరంబుచే • దానివడంచిన మాన కపుడు
బాదజాత్రంబేయ వారిచే గాందర్వ • విశేఖంబుచే జగద్విదికముగను
మాహేశ్వరంబును మంత్రించి వైచిన • వైష్ణవాత్రంబుచే వ్రయునట్లు
చేసిన నీసుతోఁ జెచ్చెర నారాయ • జాత్రంబు విడచిన నతఁడు సూచి

ఆ. వె. యాన మపుడు దిగ్గి యతివినయంబుతో • నన్నుతింప మగిడె సాధువగుచు :

మరల బ్రహ్మశిరము మంత్రపూర్వకముగ • నేయ దానిచేతనే యడంచె. 668

క. నృపుచేత నన్నియత్రుము. లవహృతపీఠంబు లగుట కచ్చెరువడి పా
శుపతాత్రం బరివోసిన, సపుడా ఏనువల్కుపోలఁతి యనియె మునింద్రా. 669

క. “పాశుపతంబున మృత్యువు, లేళం దితని దరిఁజేరలేదునును ; యో
హా ; కాంకరి ; తద్పూర్వ గు. తాళయ యద్దానిఁ జెలువ నతఁడు త్రెక్కున్. 670

క. హరిమంత్ర కపదమును ను, స్థిరముగ నద్దనుజానతి నతీత్యముగలుగన్
హరిహరుల కజేయుండును, జరామరణరోగముల కసాధ్యుండు నగున్. 671

వ. అని యిట్లశరీరవాణి పలికిన నయ్యత్రంబు నివారించి ప్రళయాగ్నికలోపమానంబగు
భూలంబువైచిన దాని నశ్రమంబున వామహస్తఁబునఁ బట్టుకొనుడుఁ గోపమూర్ఛ
మాననమై యొక్క ముష్టిపూతంబు పేసినఁ దత్క్షణంబున మూర్ఛఁజెంది, 672

ఆ. వె. అంతఁ దెలివినొంది హర్షనమేతుఁడై, భద్రవాళి తెఱఁగి వానరాంత
మగుడు ఏశ్రమింప నానతిఁగైకొని, రథమునంద యుండె రాక్షసుండు. 673

కరల. కదనబూపతితామరారివికాయకాయదయంబులన్
జిదిబు నెత్తునుఁ గ్రోలుచున్ హతశేషులం బరిమార్చి లోఁ
బొదలు లోసముతోడఁ బ్రేపులప్రోవుల వెృడఁ జుట్టి తా
నవయ్యెత్తిఁ జరించె లోళభయంకరంబగు నాకృతిన్. 674

వ. ఇట్లనర్గళపరాక్రమంబున విహరించియు దానవేంద్రు నంహరింపనేరక క్రమ్ము
ళంకుపారి కడఁదెంచి యిట్లనియె. 675

ఉ. శంకర నీ ప్రసాదమున శత్రువులం బరిమార్చితి వ్ని రా
తంకముగా నిశాదములు తప్పిరి యింకొకనూలువేయ ని
శృంగగ దైత్యనాయకుఁ దసాధ్యుఁ దహంకృతు లెన్నిజూపినకా
జంకఁ దొక్కుచుకేవి యొక శత్రుభయంబును లేదు వానికన్. 676

వ. వాఁ డనన్యశత్రుసాధ్యుం డగుటంజేసి పాశుపతం బభిమంత్రించి వైచునమయంబున.

క. “పాశుపతంబున నితనికి, లేశంబును మృత్యుభయము లేదునుమీ యో

హాః! శాంకరి తద్భార్య గు, జాళయ యద్దానిఁ జెఱుప నాతఁడు తెల్పున్. 678

క. హరిమంత్రకవచమును సు. స్థిరముగ నద్దనుజునతి సతీత్వము గలుగన్

హరిహరుల కజేయుండును, జరామరణరోగముల కసాధ్యుండు నగున్” 679

వ. అని యిట్లశరీరవాణి వల్కిన నయ్యుత్తంబు నివారించి తనపుడు,

680

మ. నిటలాక్షుండు నిజం బెఱింగి ప్రమథాపికంబు గొల్వంగ ను

త్కటరోషంబున భూనభోంతరము లాక్రిందింపఁగా వెల్వడెన్

బటుసంరంభ మెలర్చ సంకరధరాభాగంబుఁ జేరంగ నం

తట దైత్యోత్తముఁడున్ రథంబుడిగి యానందంబుతో మ్రొక్కిడెన్. 681

ఆ. వె. మరల వేగమున విమానం బదిష్ఠించె, నపుడు విలయనయయమువికరణి

శూలి యొప్పె సంత చోద్యంబుగా సంగ, రంబు నూలుపత్సరములుజరిగె. 682

వ. ఆయ్యవసరంబున.

683

క. వడవడ వడఁకుమఁ బదములు, తడఁబడఁగాఁ గేల నొక్కదండముఁ గొని సం

దడిచేయుచు పాటుని కై. వడి వేసముఁ దాల్చి శౌరి వచ్చె విజేచ్ఛా. 684

మ. “కులజాండ నివిబుధుండ వృద్ధుఁడను రక్షోనాథ! పాత్రప్రియా!

చలిచే డస్సి నినుం గనుంగొనెడి యానంజేరితింగాని యే

వలకుం బోవఁగఁజాల నింకఁ గడు స్వల్పంబైన, నీ మేని క

త్తళమున్ నాకిడి ప్రాణదాతవయి సంధానింపు మానందము. 685

ఉ. కానరుజల్ జనించు, వడఁకందొడఁగు న్మెయియెల్ల వీసమున్

గ్రాసము బోదు లోనికి, నర ల్గుయివెట్టెడు, నెమ్మనంబునం

దీపొక కొంత పెచ్చు, తలయేరు ఘటిల్లు, ధనంబునందు పే

రాసలు గల్గు; నక్కట! జరాన్వితుపాటుల నేమి చెప్పుడున్. 686

గీ. అదిగుఱుఁడవంచు నిన్ను నే నదిగివాడఁ, గాని వేవే లొసంగిన హీనమతిఁ

జేయి చాఁతునె! నీ వి దిచ్చినను జాలు, సున్నజాట్టిన నా కంతకన్న మేలు”. 687

మ. అన నొక్కించుక సంశయించి మది నాహ! ధాఁజీదేవులక

గవినంత నివనయంబుతో నెప్పుడు నన్మానింతు నే నిట్టివృ

ద్ధున కీఁగాంచుటకన్న వేఱొకటి యెందుంగల్గినే మోద మిం

కనుమానం బదియేల మైచురువు వే యర్పించెద వీనికిన్. 688

688

వ. అని తలచి,

689

క. ప్రాణసమంబయిన తను, ప్రాణంబును దీసి నమ్మదంబున మహిగీ
ర్యాణున కొనంగె డివిజ, శ్రేణులు రురియంగఁ గుసుమపృష్ఠి తనవయన్. 690

గీ. దాని గ్రహించి యతఁడు మోదంబుతోడ, శంఖచూడునిపోల్కిఁ దజ్ఞాయకడకు
వచ్చి దాని పతిప్రతాత్వంబుఁ గలఁచె, చక్రవరునరుఁ గలదె యసావ్యమెందు. 691

వ. అంత నక్కడ,

692

క. దానవనాయకు ముందటి, సేనల నన్నింటి వల్పుశేషముగా వీ
ళానుం దొసరిచి విహరించి, జానకము జీవవంతమౌగఁ జేసెన్. 693

ఉ. కాలమువేచి యంత శత్రుకంఠుఁడు వైచె సురారిభర్తపై
కూలము గ్రీష్మకాలశతమార్యనిద్రప్రభ ముద్గతజ్వల
జ్వలము పక్షతుల్యము నవార్యము లోకభయంకరమ్ములీ
లాలులితాబ్జితాండముఁ బలాయితకాశ్రవనైన్యకాలముకా. 694

గీ. దానిఁ గన్నని యతఁడు శత్రుములు విడిచి
యచ్చుతు బడించుచుండె యోగాననమున
నవుడు కూలంబు పైఁబడి యరదమును న
తండు చూపట్టకుండ దగ్ధంబుపేసె. 695

ఉ. అంతట శంఖచూడుఁడు నిజాకృతి వీడి కిలోరరూపుఁడై
వింతగఁ దోచి యప్పుడ నపీసము గోభుపనాగతంబు న
త్యంతమనోహరం బయిన యానముపై పసియించి యేగెఁ గృ
ష్ణాంతిఃమున్ ముదంబుఁగొని రచ్చట రారము వాసుదేవుడున్. 696

చ. ఇం నల శంఖచూడదనుజేంద్రుని యెమ్ములు శంఖకాతులై
వెలసి సురార్చనంబులఁ బవిత్రతఁ గాంచె నవేకభంగులకా
గలుముఁబోటి తదవ్యయలు గల్గినచోటుల నుండుఁగాన కూ
ద్రులకును ప్రేలరున్ సుఖముచూడిగనెక్కుడు గూర్పుఁదర్శనుల్. 697

క. హరుఁ దద్దానవపతి సం, హరణం బొసరిచి వెన వృషాబాధుండై
యేరిగెఁ దనలోకమునటకా, సురలు విజయపురికిఁ బోయి సుఖియించిరాగిన్. 698

వ. అనిన నారదుం డీట్లను.

699

తలసీసంగమవర్ణనము

- ఉ. మామగ శంఖమాడునకు మానినియౌ సతయందు నింద్రియా
దాన మొనరె నప్పు డలదానవహారి యటంచుఁ బిల్కి తీః
వానలినాక్షిఁ గూడునెడ నాకృతి యెట్టిదిదాల్చెఁ నేత్రీయన్
గానఁగఁబోయెఁ దాని నెఱుఁగ న్వచియింపు చుహత్య నావుడున్. 700
- కా. వీణాసంయమిఁ యాలకింపుచుల గోవిందుడు గీర్వాణసం
త్రాణార్థంబుగ విష్ణుశాంబరిని తదైత్యాకృతిం దత్తను
త్రాణంబుంగొని తత్సతీగృహబహిర్ద్వారంబున నిల్చి ని
స్సాణంబేదైఱ మ్రోయఁజేసె జయముంజాటించు చందంబుగన్. 701
- చ. ముగుడ పతివ్రతానియమముం జెఱుపన్ రజనీచరు న్నశం
పఁగ నొనరింప బోఁదలఁచి మాదవుఁడాగతి దుందుభి న్పురం
బుగ వినదంబుఁజేయ ననఁబోటి మనంబున మోదమంది సౌ
ధగతగవాక్షమార్గమునఁ దప్పక కన్గొనె రాజమార్గమున్. 702
- ఉ. పైదలి వానిఁ గాంచి తనభర్త యటంచుఁ దలంచి పొంగుచున్
వీరలకున్ ద్విజావళికి భిక్షులకున్ ధనవప్తముఱ్ఱముల్
సాదరవృత్తి నిచ్చి వినయంబున నుండెఁ రథంబుదిగ్గి దా
మోదరుఁ దానతిమణిసముజ్వలసౌధముఁ జేరె సంతటన్. 703
- క. దానవుఁడంచును బ్రత్యు. త్థానం బొనరించి తత్పదంబులఁ గడిగెన్
మానిని జలములఁ దనవరి, దానముచేఁ దడియు నారెఁ దత్తఱపడుచున్. 704
- ఉ. ఆలలితాంగి తా మణిమయాసనమందు మురారి నుంచి తాం
బూరిమొసంగి యిట్లనియె ముద్దుబాగుల్కుచుఁ “బ్రాణనాథః నేఁ
జాలఁ గృతార్థ నైతి విఁక జ్ఞము సార్థకమయ్యె నాకు ని
ష్ఠాలము పేయఁగా జని రయంబున వచ్చిన నిమ్నుఁ గాంచుటన్.” 705
- క. స్మితవదన యగుచు సతి శ్రీ. పతిఁ గని యతికూరులైన బర్హిర్ముఖసం
తతితో జరిగిన యుద్ధ, స్థితి విన మతివౌడమెడు న్వచింపుము కరుణన్. 706
- క. నానసేనాయుతసే. నానియు బలవంతుడై తనరనట్టి శబీ
జానియుఁ దక్కుంగల సే. నావికరము గల్గఁగా రణము భరముగదా. 707

- ఉ. అందఱు నొక్కయొడ్డు నిటలాంతరవిస్ఫురదుగ్రహేతికా
స్పందకృతానుబోచనుడు శర్వుఁ డొకం దొకయొడ్డు; వారితోఁ
గ్రందెటులయ్యెఁ జెప్పుచునఁగా విని శౌరి స్మితాననాబ్జుఁడై
సుందరితోడ చద్దనుజుదొప్పనఁ బల్కెను నేర్పుమీఱఁగఁగా. 708
- చ. దళదంభోజపతాపి : విస్మయమరొదంతంబు వాక్రస్తు నే
జలజాతాశ్రువిరొధి పోరునెడ పర్షంబయ్యెఁ బూర్ణంబు సం
కులయుద్ధంబున ప్రుండి రయ్యభిలరజ్జోనాయకుల్లోక మా
కులమయ్యె ష్వది చేసె మమ్ము విగతక్రోధాత్మలం జెచ్చెరఁగా. 709
- ఉ. దాత యనుజ్ఞఁ బూని విబుధప్రభురాజ్య మొసంగితిఁగాః శివ
నేత యభేచ్ఛగాఁ జనియె, నే నరుదెంచితి నిమ్నుఁ జూడ సం
ప్రీతిమెయం బనింగొనిరి నేల్పు లటంచు లతాంతిగంధిని
మృతివిశాలమై తనరుదోఁ దలిమంబునఁ బండెఁ గాంతతో. 710
- క. ఆతితి నాతిరచీమదీ, యాతినితోఁ గూడి కలయునప్త సుఖము పూ
ర్వేతరముగఁ గని పిచికి, త్యాతురతం బలితె పిట్టలనుచున్ హరితో. 711
- చ. మతకరి చంద మేర్పడియె మానుగ నీయెడ నాపతిప్రతా
న్రతమును కోలుపుచ్చితి వెపందపు నీ వెఱుగంగఁజెప్పు మం
చతికతినంబుగాఁ బలుక నప్పుడు తాపయంబుచేత నై
జతనుపు మాని మాధవుఁడు చానరుఱంగట పిల్చె నంతటఁగా. 712
- సీ. పచ్చనివన్నెదువ్వలుపపై ఎలెవాటు , మరుటఁ గస్తురిబొట్టు పొదలువాని
రిహిమించు కొస్తుభరత్న మురింబున , నొడలెల్లఁ దొడవులు దొడరువాని
నల్లని మొగురుల నుల్లసంబాడెడు , మైదాయ మిఱుమిట్లు మలయువాని
మొలకన బొల్లంపెడు మోమువమ్మయు వన , మాల గళంబునఁ గ్రాలువాని
- గీ. దేవదేవునిఁ గాంచి సందేహ మెడలి , మూర్ఛఁగొని చేతనత్వంబుఁ బొంది చురల
శౌరిఁ గన్గొని పల్కె నానారసాపి , కోపవరితాపములు మదిఁ గుండఁజేయ. 713
- మ. శృవ యొక్కింతయులేక యుండు టిది చన్నే : పికు నొక్కింతయే
ననూంబు నొనర్చఁ దట్టెఁడు మదీయాశ్మేకుఁ డన్యార్థమై
కనబోవాయముఁ బూని వని ననిలోఁ గాఁజేసి తి వెక్కలా
యవలప్రాయమొ పీహృదంతరిముః మేరోవ్వంగఁ జూపొవదో ; 714

- క. దోషం బెఱుగని నాపతి, రోషముతోఁ జంపితివు క్రూరుఁడ చగుటకా
బాషాతప్తముఁ బొందుము, బాషలు వేయేలయంచుఁ బల్కెఁకా బెలుచన్. 715
- క. తరుణి శపియించి యిట్లుతి, కరుణము దోషంగ నేడ్వఁగడఁగిన విని యా
కరుణారససాగరుఁ డగు, హరి యిట్లని యానతిచ్చె నానతితోడకా. 716
- మ. మునుదాఁ జేసెను శంఖచూడుఁడు తపంబు నిష్కుంఁ గామించి నీ
వును నన్గూర్చి తపంబొనర్చితివి పూవుంటోడి యద్దాన నీ
దనుకన్దానవుఁ డిచ్చ నిస్సలసి మోదంబంది యీలై; స్మృదం
బున నీదేహముపీడి నిశ్చలసుఖంబుం బొందు నిశ్చింతతో. 717
- క. నీ వొనరించిన తపమున, కీవును ఫలమందు బొప్పు నెట్లును సతి యీ
మై వీడినంతటనె నా, దేవివి కాఁగలవు నీవు దివ్యతనువుతో. 718
- క. చిరకాలము నాతో ను, స్థిరభోగము లొదవు నీవిస్మయమగు కళే
బరమది గండకి యనఁగాఁ, బరఁగును బుణ్యప్రదప్రవాహియనఁగన్. 819
- ప. నీ పెన్నెఱిగుంపు కులసినా దనరి త్రిలోకీజనతామసతావశ్రయలతాలవిత్రంబగు పత్ర
లతాంతంబులనొప్పి తత్పత్రసుమంబుల దేవతాధనం బొనర్చినవానికి సర్వకామ
దంబై యెసంగు; గోలోకవిరజాతీరరాసబృందావనంబులను, చందనచంపకమాదవ
కేతకీమాలికామాదపీకుందకురువకవకుళముఖానేకలతాపరివేష్టితంబైన యావాసంబు
నీకగుఁ; దులసీతరుమూలంబున సమస్తదేవతీర్థంబులు నెలకొనియుండుఁ; దులసీ
దళసంస్పర్శనమాత్ర నరుండు ఘోరదురితక్షయసిద్ధింబొందుఁ; దులసీవశ్రతోయ
సేవనంబువలనఁ గోటితీర్థంబులఁ గ్రుంకులిడిన ఫలంబు దొరకొనుఁ; దక్షిణంబుల
నిష్ఠదేవాభిషేచనంబు లొనర్చిన సుధాఘటనహస్రాభిషేకంబున కెక్కుడు ఫలంబు
నెక్కినఁజేయు. కార్తికియం దొక్కకులసీదళంబు పాత్రువ కీగి మాత్రంబున
గోసహస్రదానఫలంబు లభియించు; మృతికాలంబునఁ దులసీవశ్రతీర్థం బించుక
సేవించు నరుండు నిరస్తనమస్తకీర్తిమండై కాశ్వతవిష్ణులోకవివాసుండగు. నిర
తంబుఁ దులసీతీర్థంబు సేవించువాఁడు లక్షైశ్వమేధఫలంబు లనుభవించు; దులసీ
దళదారులును దత్కాండవిర్మితమాలికాదారులును నిరతపై కుంతనివాసులై వీరోగం
బులగుభోగంబు లనుభవంపగలరు; కులసీదళంబిలపై దొలంగంద్రోచిన నరుండు
కాలమాత్రంబునంబడి యాచంద్రార్కంబుగా యాతనలం బొందుచుండుఁ; దులసి
ముంగల మిథ్యాశపథంబులు పలికినవాఁడు కుంభీపాకంబునఁ గూలుఁ; బూర్ణిమా

మాద్వాదశీ సంక్రమణములఁ దైలాభ్యంగనం బొనర్చెనేని త్రిసంధ్యలందులసీపూజా
పరతంత్రుండగు నరుండు హరిపార్శ్వప ర్తియై యుండు. నీవు ద్వీపినీరూపమున
లవదాంభోరాశికి దేవివై యుండుతటి నీ శాపమునఁజేసి నేనును భరతవర్షమున
తైలరూపభారినై నందకీతీరింబున వసియింతునని చెప్పి యంతర్ధానము నొందె
ననవుడు, 720

సావిత్రి పూజాది కథనము.

క. పాపనమై మీటిన తుల, నీపృతాంతంబు వింటఁ జెవు లలరారన్
సావిత్రికథను విస నెం, తే పేదుక బొడమె దానిఁ దెల్పు మహాత్మా, 721

గీ. ఎవనిదేత సావిత్రి యుద్భవముఁజెందె, వేదమాతృక యను వార్త వెలయనేల
మొదల నెవ్వఁడు సేసెఁ దత్పూజనంబు, విదపఁ దత్పూజనంబుఁ గావించిరెవరు

క. నా వివి నారదమునికిం, దా వినుపం గడఁగె నిట్లు నారాయణుఁ డా
సావిత్రివరితమును విను, మా వేదసన్నితి యన యథార్థము వత్సా, 723

చ. మొదలను దిట్ట్రీయూజనని పూజనముం బొనరించె భక్తిలోఁ
గురురంగ దాత ప్రాతః పలుకు ల్వచియించె; నటన్ నరున్తకో
విదులు బడించి; రశ్వపృథివీపతికొల్పె ననంతరమ్మునన్
బదవడి నాల్గవర్ణములవారు బడించిరి ప్రేమమీఱఁగన్, 724

క. ఆన నారదుఁ డానారా, యణునింగని యిట్లు లనియె నశ్వపతి యనం
గ నెవం, డతండు సావి, త్రిని బూజించుట యదెట్లు? తెలుపు మహాత్మా, 725

ప. ఆనవుడు నారాయణుం డిట్లు పచించెఁ దొల్లి భద్రమండలమ్మున నశ్వపతి
యనురాజు దవ్వనిరతుండును రిపుశాసకుండునునై రాజ్యం బొనరించువాడు, 726

క. మాలతి యనఁగా నొప్పెడు, లీలావతిఁ దొల్లికొరి లిబ్బులచెలియా
బోలి వరించెను నానతి, బోలిన పువ్వారుఁబోఁడిఁ బొడఁగన మెచటన్, 727

క. ఆనతికి దైవయోగము, చే నంతతి గలుగదయ్యెఁ జిత్తముతోనక
దా నంతతిబొంపెను నెం, తే సంతాపింపఁబొడఁగె దేహము దఱుంగక, 728

ఉ. పుత్రులు లేరటంచు మది పొక్కుచునుండి వసిపునాజ్ఞ సా
విత్రిని భక్తిఁ గొల్చియును విద్వలఁ బొందఁగలేక తా నహో
రాత్రము మానసంబున భరింబుగఁ జింతవహింపుచుండె నీ
రాత్రిని బుత్రులం గనని తన్వికిఁ జింతయనంగ నద్రుమే, 729

- చ. నిరతము చింతచే జివుకు నీరజలోచనఁ గంచి యశ్వభూ
వరుఁ డను మీరమేది తగవా మగువా నెగు లూనఁ నింక నే
వెరవుననేనియుఁ— శ్రుతిసన్నిధివి గొల్చినఁ గల్గు పుత్రుఁ డం
చురువడి బోధ చేసెను నయోన్నతి మీఱఁగ సారసాక్షికిన్. 780
- క. సావిత్రిపూజనమును. గావింపఁదలంచి బుధనికాయంబులతో
దేవేరితోడఁ జనియెను, భూవరుఁడు తపంబుసేయఁ బుష్కరమునకున్. 781
- మ. సతితోడన్ శతవర్షము ల్నియతిమై సావిత్రిఁ బూజించియుఁ—
సుతులం గాంచఁగలేక యాఁడు కడు నోకించుచున్నంత నీ
వతిభక్తిం బదిలక్ష లిక్కరణి గాయత్రిన్ జపింపంగ వాం
చితముల్ పేకులునందుఁ బక్ష్మాకటిదోచెన్ వ్యోమమార్గంబునన్. 782
- క. అచ్చొట కయ్యవసరమున, విచ్చేసెఁ బరాశరుండు పృథివీపతి యా
నచ్చరితుని కర్హ్యాదిక, మిచ్చి శుభప్రశ్న లడిగె నేచినభక్తిఁ— 783
- వ. అంత నాపరాశరుండు సంతసించి రాజున కిట్లనియె. 784
- క. రాజున్, వినుము నీవీ. యోజను సంకల్పసిద్ధి నొందెను గాయ
శ్రీజపముం బదిలక్షలు, గాఁ జేసిన నరున కెల్ల కామ్యము లబ్బున్. 785
- సీ. ఒకమాటు గాయత్రి నుచ్చరించినచో న , హర్షవంబగు పాప మణఁగిపోవుఁ
బదిసార్లు గాయత్రి పఠియించినంతనే , పాపం, బహర్నిశాభవ ముడంచు
వేమార్లు జపియి ప వృజినంబు వత్సరా , ర్హితమైన నపుడ నశించిపోవు
లక్షగాయత్రి దలంచిన జన్మకృ , తంబగు బలుదురితంబుఁ దొలుగు
- గీ. అన్యజన్యజమగు పాప మణఁగును దళ , లక్షలు స్మరింపఁగా శతలక్ష లాత్మ
నెలకొలుప నర్హజన్మసంకలితమైన , పాతకం బపసితమౌ భూతలేంద్ర. 786
- చ. అనుదినమందు సంధ్య విడనాడక భక్తిని మూఁడువేళలం
బనిగొనిచేయుమీ వది శుభంబగు సంధ్యఁ ద్యజించువాని శూ
ద్రునివలె విప్రకార్యముల దూషితుగాఁ గనుఁగొందు రట్టివాఁ
దొనరుచు పున్నె మానరుని నొందదుసూపె తురంగభూపరా. 787
- క. యాఁజ్ఞీంబును సం. ధ్యానందన మెవఁడుపేయు నాకం డుర్విఁ—
జీవన్ముక్తుండై తే, జోవంతుం డగుచు వెలయు ఙ్గోపకాధా. 788

- మ. హరిమంత్రాహతుఁ డప్రజీవియును సంధ్యాహీనుఁ డజ్ఞానియున్
హరిపూజారహితుండు క్రూరుఁడు ఋతుస్నాతాస్పవీరాన్నత
త్పరుఁడు న్వాఙ్మృషికుండు దాపకుఁడు విద్యాకన్యకాశ్రేణియౌ
దరణీదేవుఁడు దర్పమేది విషరితమైన నర్పం బగుఁగా. 739
- గీ. బ్రాహ్మణుండయ్య నంద్యను వార్షదేని, వాఁ దొనర్చిన పిండతర్పణముఁ గొనరు
పితరు; లవ్యాఁడు పూజఁగవించెనేని, సురలు గైకొన నొల్లరు దరణినాథ. 740
- క. ఇనుఁ డుదయంబును గాంచుట, యును నిర్దుర వీడనట్టి యుర్విదేవుం
డనుపమకళ్యాణుడైనను, విను కోటయలేని పాము వివముగ నుండుగా. 841
- క. ఈవిధి గాయత్రీపూ, జావిధి యంతయును భూమిజానికిఁ దెలియం
గా వివరించి వెనుం దని, యానంబునకు మౌని యరిగె మునింద్రా. 742
- ఉ. తాపసుఁ డేగునంతట ముదంబు మవంబుగఁ జెంది యశ్వదా
శ్రీపతి మూఁడువేళల సరిత్తటమందు వసించి వేయవే
శేవలు సంజపూజనము దీక్షితుడై నెరవేర్చి లోనినం
తాపము వాయఁగా నభిమతంబును బొందె జగద్భిక్షంబుగన్. 743
- వ. ఆది యెట్లన్న. 744
- క. మిత్రప్రభాన్వితను సా, విత్రిని ధర్మప్రపత్తి వినుతించిన యా
ధాత్రించుఁజునిఁ గవి సా, విత్రియు దయమీఱఁ దల్లివిదమనఁ బలికెన్. 745
- మ. ఓతిపాలోత్తమ ! నేనెఱుంగుదును మీచిత్తంబులం బొల్పు వాం
చితముల్ భూతును బొందఁగాఁదలంచి చేపెన్నిష్ఠ నీకాంత న
త్కుతుఁ బొందం దప మీ వొనర్పితివి సంతోషంబు వాటిల్లె ని
ష్ఠ తనూజాతను బొందుమా, కడవటం బుత్తుండుమం గల్గెడుగా. 746
- క. అని దీవించి చివాయఁ, జని నాసావిత్రి ధాతజగమునకు నృపుం
డును ననఁబోఁడియు నంతటఁ, జని రాత్మనిరసమునకు సంప్రీతిమెయిన్. 747
- మ. చని యాదంపతు లిర్వు రత్యధికనిష్ఠం బూని సావిత్రిపూ
జనముల్ నల్పుయనుండ నొక్కతఱ నాచంద్రాన్య గర్పంబునన్
వనితాంత్ని మొకర్తు నుత్తై కులంబుఁబండు సావిత్రి సౌం
పున గణిల్లుట నెట్ల నామకరణముంజేపె రాజయ్యెడగా. 748
- క. లాలవ మొప్పఁగ దాదులు, బాలిఁనుం బెనుయనుండ వర్తిలై శర
త్కాలాదిపక్షికళం, పోలిక వంతంతకు నృముఞ్జ్వలకలలన్. 749

- ఉ. మానవనాథు కూతు రసమానవిలాసవిభాసిరూపరే
భానవమోహనాంగియయి గానకళ న్నైతికల్లి సర్వదా
త్రినరనాదమౌళిమణిదీధితిదీప్తపదాబ్జునికా రతీ
మానవతీమనోహరసమానవిలాసు వరింపనెంచుచున్. 750
- మ. సరసాశీజనసేవ్యమానయయి యిచ్చాగోష్ఠి నుండంగ న
ర్వరసామండలిఁ బొల్చు రాసుతులలో రమ్ముండు కొరుణ్యశాం
తరసానూనమనస్కుఁ డంగభవసౌందర్యాన్వితుండౌ ధరా
వరసూనుండెవఁడొక్కొక్కపేర్కొనుఁడు మీప్రజ్ఞల్ విచారింపుదుకా. 751
- మ. ఆని సావిత్రి వచింపఁగా నొక వయస్యారత్న మూహించి యి
ట్లనియె న్నర్వదిగంతరాఖిలధరాధ్యక్షైత్మజాతాళిలో
ననఘం డాకృతిమీనకేతనుఁడు విద్యావంతుఁడు స్వీయఁడుకా
దిననాదప్రతిమానతేజుఁడు ద్యుమత్యేనాత్మజుండౌ జామీ. 752
- చ. అతనికి సత్యవంతుఁడను సార్థకనామ మెనంగు వాని తె
వ్వతె సతియై నిరంతర మపారసుఖంబులఁ బొందనున్నదో
మతి తెఱుగంగరా దనిన మానవనాదతనూజ యెంతయుకా
గుతుకముఁబొంది తండ్రీకడకుం జని చెప్పెను దచ్చరిత్రముకా. 753
- శా. భూమికుండు తదీయజల్పముల కామోదించుచుం బుత్రికా
ద్యౌమత్యేనికి నిచ్చి పెండిలి కుభోదర్కఁబుగాఁ జేసి యా
జామాతం గడుసత్కరించి వివిధజానేయగాణిక్యనా
నామాణిక్యము లాదిగాఁగలుగు కాన్కల్ పెక్కు లిచ్చెంగృహన్. 754
- చ. కొమిరెకు నట్లుకానుకలు కొల్లలుగాఁగ నొసంగి భర్తృదే
శమునకుఁ బంపఁగాఁ దలచు సందడినుండఁగ లేకలేక య
బ్రముగను గాంచి పెంచి యచిరంబుగఁ బెద్దగఁజేసినట్టి ప్రే
మముగల తల్లి ముద్దులకుమారిక నంకముఁ జేర్చి యిట్లనున్. 755
- ఉ. పుత్రులు లేకలేక తలఁపుల్ మునుముట్టఁగ నెట్టకేని సా
విత్రిని గొల్చి కాంచి నినుఁ బెంచియుఁ బెద్దగఁజేసి యిందిరా
పుత్రునిబోని నీమదికిఁ బోలినవానికిఁ బెద్దజేసి లో
కత్రయమాన్యుడై వెలిపెఁగాదె భవజ్ఞనకుండు నేటికిన్. 756

ఉ. మానితవైఖరి స్మగనిమాటలకుం జవదాటకుండి యా
జ్ఞానుగుణప్రదార మది సద్రవత మంచుఁ దలంచి బర్తృపే
వానిరపాయవై సకలబంధుసుహృత్తునకోటిఁ బ్రోవు మౌ
నానని బోకము లొగ్గడ నబ్బెడు దాన యశంబు పుత్రికా. 757

క. భావిశ్రేయఃపికగే, శీపనములు కలుషపవనలేలీహనముల్
జీవనములు జన్మత్రయ, పాపనములు ప్రాణనాధుపదసేవనముల్. 758

కా. ఏపుణ్యంబు నెఱుంగ వింతకును బ్రాణేకుండు దైవంబు ను
మ్మీ : పుట్టింటికి మెట్టినింటికిఁ గడున్నేల్పేరు దేవమ్మ ! సే
వాపారీజత నత్త మామలయెడన్ బాటించు మాయమ్మ ! నిన్
తేనే క్రమ్మఱు దోడితెచ్చెదఁ గుమారీ ! చింతిలంబోకుమ్మి. 759

చ. అని విహితప్రదారమున నాత్మజరు స్మృతిచెప్పి యంత జా
తీస నెఱిచుంచు గోట నవరించు ముద్దిడి వీడుకొల్పిన
పునతరతూర్యరావము లబండములై చెలఁగంగ నాభుతో
ననుదివసప్రయాణమున నాత్మపురి స్వసియించి యచ్చటకా. 760

ఉ. సంతత మాకుభాంగి పరివర్యం నెంతయు నత్త మామలన్
సంతనమందఁజేసి పరిచారదుం దయఁబ్రోచి రేవగర్
కాంతునకు ముదం బొదవఁగా నతిభక్తిఁ జరించుచుండె ని
శ్చింతత నత్యవంతుఁడును జేడెను గూడి నుభించెఁ బ్రేమతో. 761

చ. యువరాజై కవిరాజులన్ మనుపు చతుశ్కృష్టకార్యంబులన్
భువి నిష్కంఠక మాచరించి యకులాభోగంబులంబొంది బా
లవిధిన్ రాజ్యముఁ గోలుపోయి పురివిల్వన్ సిగ్గుచేఁ దాపహా
టవికిన్ వృద్ధులు తల్లిదండ్రులకుఁ దోడ్పాటై చనెం గాంతతో. 762

క. వన్యహార మొనర్చు చ, వన్యదృశభక్తిఁ వితలం నరసికొనుచు సా
మాన్యప్రక్రియ హయరా, ట్కన్యమయఁగూడి దినముఁగడపుచునుండెకా. 763

క. ఈరీతి నత్యవంతుఁడు, వీరజనబుఁ డుదయశిఖరి నెలకొనుడుం గాం
తారమున ఫలసమిక్కుక, లారసి తెచ్చుటకు జనకునానతిఁ జనుచో. 764

చ. అరివిమునంబు నాధువిరహంబు నహింపవిదోటఁ గాంతుతో
నరిగెఁ దడియవత్ని; యతఁడట్లు వనంబునకేగి యొక్కటూ

- మిరుహమునుండి జాతివడి మేనుదొఱంగినఁ జిత్తమందు న
త్తరుణియుఁ జింతనొంద కతిధైర్యమున వ్యసించె మంగలన్. 765
- ఉ. కాటుకకొండఁబోలి తనుకాకిమఱిక్కులఁ జిన్నచీకటల్
దీటుకొనంగఁ బెల్లెరగలి న్వెడఁజల్లెడు కన్నుదోయియై
మాటికి మెల్కివారి విషమంబగు దంష్ట్రలు దీటుకొందు న
చోటికివచ్చెఁ గాలుఁ దొకకూలము కేలదరించి యుగ్రుడై. 766
- క. మృతినొందిన రాసుతు నం, చితమతి నంగుష్ఠనిభునిఁ జెచ్చెరఁగొనుచుం
విత్పవతి క్రమ్మఱఁజనుచో, వెతిగొనకయె తరుణి యముని వెనువెంట జనెన్. 767
- క. తనవెంటడిఁ జనుదెంచెడు, వనిత వీక్షించి మధురవాక్యముల యముం
డను నిట్లు పాంచభౌతిక, తనవున నీవెందుఁబోవఁ దలఁచితి వబలా. 768
- చ. మగనివి గూడివచ్చుటఁక మానుము, మానుము పాంచభౌతికం
బగు తనవున్ బిరాన హృదయాదిపుకొడఁ జనందలంతువే
మిగుల నకాశ్వతంబయిన మేనున నాపురి కిట్లు వచ్చుటల్
నగవగుఁగాదె నాపుర మనశ్శృంగంబును నీవెఱుంగవే. 769
- క. ఆయువు నిండిన నీపతి, కాయంబుఁదొఱంగె నిక న్వకర్మఫలములన్
నాయంట ననుభవించుట, కైయరుదేరఁగలఁ డింకఁ గలగఁజుము సతీ. 770
- సీ. కర్మంబులనుజేయఁ గల్గును జన్మంబు , మఱింబు భూరిసంపదలు గల్గు
నిడుమలు సందిల్లుఁ బొడవగుదుఁబులు , లడఁగును సౌఖ్యముల్ దొడరుచుండు
బొరందరిపదంబుఁ జూఱఁగాఁ గొనుటబ్బు , బ్రహ్మపుత్రత్వంబు బడయనగును
హరిరాసుఁ డగును జ్ఞాదిహీనుండగు , నమరును స్వకామ్యములసిద్ధి
- గీ. పొనఁగు విష్ణుసాలోక్యాదిముక్తులైల్ల , విబుధమునిరాజమనురాజవిష్ణురాజ
రాజశేఖరతావప్తి రాజీలంగఁ , జెలఁగు నెయ్యెడంపజూడ జీవునకును. 771
- క. ఇమ్మహిఁ జేసిన కర్మవ, శమ్మన నుభయఃఖములు యశస్వీపయశమున్
బమ్మెరయగు రూపఱు న, ర్షమ్మును గర్మమున ననుభవంబగుఁ దడుణీ. 772
- చ. కడమయొకండు లేడిక జగంబున జీవునిఁగ్రమూలమై
బడిబడి స్వబాగ్యములుఁ బ్రాప్తములొను నకించు దాన నీ
యొడయఁడు దాత్రిలోనఁ తదవొంది చరించి గతింబఁ దీనికై
యడలఁగనేల గోలవయి యంగనఁ యూఱుమింక నావుడున్. 773

క. కాఁని వచనం బాసతి, యాలించి ముదంబుతోడ నప్పుడు తనదౌ

గోతనంబున నతనికి, జాలించి బుట్టించి యొక్క సందియ మడిగెన్. 774

వ. మహాత్మా : కర్మ మనునది యెద్దాన జనించు : దానికి హేతువెద్ది : తత్కారణం బెవ్వండు : ప్రాణంబులు బుద్ధియు జ్ఞానంబు నింద్రియంబులు ననునివి యెట్టివి : తద్దేవత లెవ్వి : జీవాత్మకుఁ బరమాత్మకుం గల్గిన తారకమ్య మేమి : యనుగ్రహిం పనే యనుడు దండధరుండు వెండియు నిట్లనియె. 775

చ. పంచపతివ్రతామణి శుభంబగు ప్రశ్నముఁజేసి తిట్టు లె
వ్వరు ననుఁ గోరఁబోరు విను వారక కర్మఫలానుభావియై
హరిపదభక్తిగల్గి తృణహాటకముల్ సరిగాఁగఁజూచు నే
నరుఁ డతఁడాదిప్రత్యుజననప్రతిపక్షుడు ముత్తుడుం జూపి. 776

గీ. వేదబోదితకన్యంబు విహితమగును, శ్రుతిరహితకర్మ మెప్పుడు సంకతముగాడు
హేతురహితంబు సంకల్పహీనమైన, దేవ సేవయే పరమభక్తిప్రదంబు. 777

వ. ఓనతిమణి : భగవంతుండగు పరమాత్మయే కర్మస్వరూపుండు హేతుబూతుండు నగు. సదవద్దేదరూపంబగు జ్ఞానంబు నానావిధంబై పరఁగుచుండు; బుద్ధియు జ్ఞాన బీజంబు; దేహికి బలరూపంబులు ప్రాణంబులు; రూపంబును జ్ఞానభేదంబై పరఁగు చుండు; బ్రకృతిపరంబు స్వప్రకాశకంబును నిర్గుణంబు నగునదియే పరమాత్మ యనంబడు; బ్రాణదేహియం భరించునదియే జీవాత్మ యనంబడు; సోపతివ్రతా రత్నమా : దీవ సీసంశయము దొలంగెఁగదా : యింక యభేద్యం బొప్పునుడు సావిత్రి యిట్లను. 778

ఉ. ఎచ్చటికేగుదాన హృదయేశ్వరుఁడుం దగు జ్ఞానసింధువీ
ఎచ్చటనుండఁ జెప్పఁదగునే నొకప్రశ్నకు నుత్తరంబు వా
క్రుచ్చి యనుగ్రహింపుము నిరూఢిగ నాపుడు దానిమాటకు
నొచ్చి నతిమణి : యదుగుఁడు మది సంశయమంచు విల్చినా. 779

సీ. జీవుఁ దేకర్మంబు సేసి యేయేజన్మ , లంచు దా నుద్ధవం బందుచుండు
ఎట్టికర్మంబుచే నింద్రత్వముం గొను , నరక మెద్దాన సందర్శమగును
ఏమొమున ముక్తి చేకొనఁదగియుండు , గురుభక్తి యెద్దానఁ గురురనగును
సుఖదుఃఖములఁ జేయఁజూచు నేకర్మయ్యు , లామయ మెద్దాన నావహించు

- గీ. అంధుఁడును కాణుఁడును పంగు పంగహీనుఁ , డల్పజీవుండు దేనిచే నగుదు రింను
పదవు లెద్దావివలన సంప్రాప్తమగును , దెల్పువే నాకు దయతోడ ధీవరేణ్య. 780
- మ. సదయుండొచుఁ గృతాంతుఁ డిట్లనియె నోసాధ్యీకరోరత్నమా
పదుమూఁడేడుల ప్రాయపుంగలికి విద్యద్ జ్ఞానియోగింద్రులు
మదినూహింపనివ్రశ్నఁజేసె దిదియానందంబు చేకూర్చె నీ
తెది యిష్టం బది దెల్పు మిచ్చెదను నీయాత్మేకునింగకిఁకన్. 781
- గీ. భర్తలేఁడటంచుఁ బరితాపమందకు, మఖిలసాధ్యులందు నగ్రగణ్య
వై నుతింపఁబడుదు వా రతిపోల్కి మాం, గళ్యసిద్ధి నీకుఁ గలదునుష్టు. 782
- వ. అనవుడు సంతసిల్లి సావిత్రి యిట్లనియె. 783
- ఆ.వె. సత్యవంతువలన సంతతి నాకును, నాదుమామరు నయనములు మఱియు
రాజ్యలాభమును దిరఁబుగ నాతండ్రి, కాత్మజనులు గలుగునట్లుగాఁగ. 784
- వ. అనుగ్రహింపవలయు. 785
- క. అనవుడు నట్లయ్యెడు నీ, మనమునఁ గలకోర్కు లని శమనుఁ డనఁగా దే
వనరులకర్మవిపాకము, వినిపింపుమటంచుఁబల్కె వివయముతోడఁ. 786
- ఉ. జీవుఁడు కర్మశేషములచే నుబడుఃఖములఁ బరించి నా
నావిధయోనులందు జననంబయి సందితకర్మలోలతన్
దేవవిభుత్వము న్నరపతిత్వము భోగము రోగమందు రా
జీవదగాక్షిః సూక్ష్మముగఁ దెల్పితిఁ దక్రమమెంచి చూడుమా. 787
- వ. అనవుడు, 788
- ఆ.వె. ధర్మరాజుః యెట్టి కర్మంబు లొనరించి, త్రిదివలోకముఖ్యపదవులెల్ల
ధరణిజనులు గాంతు దయనానతీఁగదే, యనిన నకఁడువలికె నతివతోడ. 789
- క. దానంబులందు నుత్తమ, దానము లోకమున నన్నదానమునుష్టు
దానికిఁ గాలక్రమమును, న్యూనాధికవర్ణభేద ముండదు సుదతీ. 790
- సీ. అన్నదానంబుచే నంబిష్టురోకంబు , వస్త్రదానంబుచే వాయుపదవి
తల్పదానమునఁ జంద్రజగన్నివాసంబు , యానదానమునఁ దోయపతిజగము
దీపనాగమున స్వాహాపాలువాసంబు , ఫలదానమునఁ ద్రిదివస్థలంబు
తీరదానమున పార్వతీదవావనదంబు , దంతిదానమున నింద్రత్వమబ్బు

- గీ. కన్యకాదానమునను నక్షత్రనాథు , లోకమున పడునల్లారు నాకపతులు
దనుక స్వర్ణేశ్వరకౌడ మోదముననుండి , ప్రియసతింగూడి జన్మము లేవయి గడవు.
- గీ. ఉభయతోముఖమగు గోవు నొనగువాడు, హేమరత్నాదికంబుల విచ్చువాడు
సప్తసంతానవిధులను సల్పువాడు, కోర్కి దీరంగ నిచ్చి వైకుంఠమందు. 792
- గీ. అశ్వమేధంబు రాజసూయంబుఁ జేయు, నరుడు సురపతి యర్ధాసనమున కర్హుఁ
దేవునుజనకు నేని దేవీమఱంబు, ముఖ్య మన్నిటికన్నఁ బ్రపుల్లనేత్ర. 793
- మ. వినుమోసుందరి : నర్వయజ్ఞముల దేవీయజ్ఞమే మేటియై
చనుఁ గాన న్నరసీజగర్భుఁడును నీశానుండు పద్మాక్షుఁడున్
మనువుం దక్షిణసత్కుమారులును సన్మానించి కావించి రెం
డును దేవీమఱ ముత్తమంబునును సుద్దోషించు వేదఁబులుకా. 794
- క. కాపున ననుదినమందుం, దేవీపాదార్చనంబుఁ దీరిచి తగఁద
నైవేద్యము భుజియించి వి, జావానముఁజేరి మగనియాస విడువుమా. 795
- ప. అనిన మహాత్మా : నరకకుండంబులు నానావిధంబుల నుండునని వింటి వాని వేర్వేరి
నెఱింగింపు మనవుడు నోనశీలఁడీ : దుష్కర్మంబు లొనర్చువారేగు నరకకుండం
బులు వహ్నిత ప్రవిజ్ఞాత్రదుస్సహృదులను నలువదికుండంబులు గలవు. అచ్చట
తయంకరులును శక్తిహస్తులు దయాశూన్యులు పింగలోచనులునగు మదీయకింకరు
లనేకులు గలరు. అట్టి యాకుండంబులు విష్ణుభక్తులు యోగులు స్వధర్మనిరతులు
మున్నగువారు గన్గొనకయె యుత్తమలోకంబుల కరుగుదురు. 796
- క. హరిసేవాపరకంఠ్రులు, పరయోగవిభుద్ధమతులు వ్రతులు తపస్సుల్
దర బ్రహ్మచారులును వీ, సుకంబునఁ బడరువారు నాళితవృజినుల్. 797
- మ. బల మొక్కింతయులేని బంధువుల దుర్వాచావిధి న్నాదితా
త్ముంగాఁ జేసిన వహ్నికుండమనయందుం ద్రుంగి మైనెన్నియున్
గలుగుకా రోమము లన్నివర్షములదాఁక నిల్చి యామీద ను
బ్బలికుండ్రెపకుయోనియందుఁ బొడమున్ జన్మంబులన్ మూడిటన్. 798
- ఉ. ఆకపత పుత్రై కదుక్షిణాతులుఁడై ద్విజాఁదేగుదెంచెనే
వాతవిఁ గొందుఁటోయి కదుపాంగ నన్నముఁ బెట్టనట్టి యా
పాతికి త ప్రజుండమునఁ బార్వతి పెక్కుయుగంబు లుండి యీ
ఘాతలమందు పక్షితనువుం గొవి పొల్పులు నేరు జన్మముల్. 799

- చ. అమవసరండు శ్రాద్ధదినమందు నహస్కరువారమందు సం
క్రమజములందు పుత్రములు జెరఁగియోగముజేయు మానవా
ధముఁ డలజెరకుండమునఁ దాపముఁ జెందుచునుండి పెక్కుక
ల్పము లరుగంగ భావకకులంబునఁ బుట్టును సప్తజన్మముల్. 800
- చ. హరిహరహేమగర్భులఁ దదంగముల న్మతీ వారిసుంత్రముల్
పరిభవ మాచరించు నరపాలనుఁ డెంతయు జెరకుండమం
దఱువదివేలయేండ్లు పెను యాతనలం బడి కుంది పిమ్మటఁ
ద్విరసనమై జనించి పరివేదనఁ బొందుచునుండు సుర్విలో. 801
- గీ. దీనిఁ బోలి పాపార్తిదమైన కుండ, మింక నొక్కటిలేదు లే దిలను ; దేవిఁ
బరిభవించిన జనులకుఁ జాచితంబు, పాపముల తెల్ల మొదటిదై పరఁగుకతన. 802
- చ. సుతులను దల్లిదండ్రులను సోదరులన్ గురువు న్నృపీ
షితులను జేయనట్టి కాలచే గరకుండములోపలఁ శర
చ్చతమగునంతకు వ్విలిచి తద్గరముఁ బుజియించుచుండి యం
చితగతి భూతమై పొడమి చేర్చుచుండు నిరంతరం బిలన్. 803
- మ. అతిథిన్ గంచి తిరస్కరించునరుఁ డయ్యావేళలం దా నొసం
గు తిలాంబుల్ గొననొల్లకుండ్రుపితరుల్ క్రూరవ్యధంగుండుచుఁ
శతవర్షంబులు దూషికాంతమునఁ బైకాచాకృతిం దాల్చియున్
శతవర్షంబులు భాత్రి ద్రిమ్మరి తుదిన్ దన్యత్వముం బొందెడుఁ. 804
- మ. మును దా నొందొక యర్థికిచ్చిన ధనంబుం గ్రహ్మఱ లాతికిఁ
గొనుమం చిచ్చిన భీకరంబగు వసాకుండంబునం గూలి దు
ర్జననం బొప్ప శరచ్చతంబు కృకలానత్వంబుమంబొంది పె
న్వనటం జెందఁగ మానవుండగుఁ గడున్ దారిద్ర్య మేపారఁగన్. 805
- క. సురభాసురమాన్యంబులు, హరియించినయట్టి మర్త్యుఁ డఱువదివేల్వ
త్సరములు మలకుండికఁ బడి, పురువై జనియించి వగలఁ బొగులుంబిదవన్.
- క. తనకై యన్యుని జంపిన, మనుజుఁడు వేవేలయేండ్లు మజ్జాకుండం
బునఁ బడి శశికిటికుక్కుట, తనువుల దరియించు మూఁడుతడవలు పిదపన్. 807
- గీ. బదిరుఁ గన్గొని కడుపరిభవముజేయు
నకఁడు కర్ణవిట్కుండమునందుఁ గూలి

పెక్కువేలేండ్లు పొక్కుచుఁ బిదప నంగ
హీనుఁడుం బధిరుండునై యిలనుబొడము.

808

క. వ్రతముల నుపవాసములం, బిత్తదినముల ముండనంబు విధవనము ననం
గతగుని పీడని మనుజుం, డతఁడల నఖరుండమందు నార్తింజెందుఁ.

809

చ. పడఁతిరొ కేళయు త్తమగు పార్థివలింగముఁ బూజసేయువాఁ
డడలుచుఁ గేశరుండమునయందు వసించి దురంతదీంతలన్
బడిపడి శూలి కోపగరిచున్ శతవర్షము లేగునంతఁ దాఁ
బొడచును మ్లేచ్చుఁడై పివనఁ బుట్టును రాక్షసమౌనియందలఁ.

810

గీ. విష్ణుపదమునఁ బిండ మర్పించనట్టి. మానవుం దాత్మలోమప్రమాణవత్స
రమ్ము లయ్యెట్టిరుండనకిమునఁ బడి, కుక్కురింబయి పిమ్ముటఁ గుంభజుఁ డగు.

క. వేఁడటియగు తపనతి ను, ద్రేకంబున నెవఁడు రతులఁ దేల్పు నతం డ
స్తోత్రవ్యధ నూఱేండ్లు భ, యాకరమగు తాద్రుకుండమందు వసించున్.

812

గీ. కృష్ణసర్పంబులను జంపు నెవ్వఁ దాతఁ, డయతవర్షము లహికుండమందు సర్ప
మలయు దిని పుటి సర్పజన్మంబుబొంది, పిదప దానవుఁడై సంభవించు ధరణి.

813

చ. జడియక తేనెటీగలను జంపి తిదార్థితమైనకేనె గ్రో
లెడు జడు పుద్మటాళి యవలీల విషప్రదమందుఁ ద్రోయఁగా
వడలుచు దంశబిక్షితుఁడు నొచు ననేకశతాబ్దముల్ చనఁ
పుడమిని పుక్షికాకృతిని బొల్చి యనంతరమందు కుద్దుఁడౌ.

814

ఉ. నేరములేనివాని నవనీసురు దండులఁజేయువాఁడు దు
ర్వారణవజ్రదంష్ట్రీల బిక్షితుఁడౌచు క్షణక్షణం బహా
కాంముఁజేయుచుం గ్రనుముగా వనసూకరకాశజన్మముల్
దారుణి నె త్తిపిష్టకు నతండు కుచిత్వముగాంచు మానినీ.

815

చ. విసమిది నిర్మయత్వమున విశ్రునిప్రాణముఁ గొన్నయట్టి పా
లసుడు నిరంతరం బిడుమలం బడుచుం గరకుండమధ్యమం
దసురుమందుఁ గూలి శతహాయనము ల్పన నేడుమార్లు మా
నిపియయి కుష్మరోగమున నెవ్వగలం బడి కుద్దుఁడౌఁ దుదిఁ.

816

ఆ. వె. సరము నొడ్డునందుఁ జరియించునక్రాది, జంతువులను గడిమిఁ జంపువాఁడు
నక్రమ. డమం దనంతవత్సరములు, మనలిమనలి యంత మొసలియగును.

817

- ఉ. పాపపుబుద్ధిజేసి పరభామచనుంగవ నెమ్మొగంబు శ్రో
జీవటిమంబుఁ బ్రేమ మది నెక్కొనఁ గాంచినవాఁడు మోరిసం
తాపదకాకకుండమునఁ దద్దయఁ గుందుచుఁ గాకలోకచం
చూపుటచూర్జితాజ్ఞఁదగుదుఁ శుచియౌనుగ్రమక్రమంబునఁ. 818
- శా. దేవద్రవ్యము దొంగిలించునరుఁ డాత్రి న్యజ్రకుండంబునన్
దా వజ్రాగ్నులఁ గ్రాగి మిక్కిలి జ్ఞాదాహవ్యధం గుంది రో
షావేశోద్ధతకింకరోక్తరక్కరవ్యాలోలవేత్రాపాతిన
వేవర్షంబులు బాదనొంది పిదప స్వీతాముఁడై ద్రిమ్మరున్. 819
- క. ధర మ్లేచ్ఛుల సేవించెడు, ధండీసురుఁడెంతకేవిఁ దఱుఁగనిచింతఁ
బొరలును మసికుండంబున, పిరతము మద్యటుల దండవిహతులఁ బడుచున్. 820
- ఉ. దేవుగణంబు బ్రాహ్మణుల ధిక్కుతిఁజేసినయట్టి పాపపు
న్యానిసి వక్రకుండమున మ్రాన్పడియుండి దరిద్రుఁడు న్నతీ
హీనుఁడు నన్యవాయపరిహీనుఁడు నంగవిహీనుఁడు న్నువి
జ్ఞానవిహీనుఁడై మనుజుజన్మముఁ గాంచును మానినీపుడీ. 821
- క. తిరిజుపుతాదికముల మృ, చ్చిలు మనుజుఁడు జ్వాలకుండశిఖర శతాబ్జం
బులు నిలిచి పిదప మూషక, జలచరజన్మములఁ బొంది చను శుద్ధుండై. 822
- క. పరిచుకమగు ద్రవ్యంబుల, హరియించిన దగ్ధకుండమందు నే్వన
త్పరములు వడి దుర్గంధము, భరియించును మర్త్యుఁ డగుచుఁ బడిజన్మములఁ. 823
- మ. దొరలం దిట్టిన నన్యుఁగొట్టిన దరిద్రు ని్నిందఁగావించినఁ
బరదోషంబుల మెచ్చిన నియమధులం బ్రార్థింపకున్న నిరం
తరసూచీముఖవిద్ధుఁడై త్రియుగముల్లాఁక న్యదంజెందుచు
న్దర మున్మాటులు నర్పవృత్తికములై ధన్యుండగుం విమ్మటన్. 824
- గీ. గోవు డప్పిని జలములఁ గ్రోలునపుడు
విఘ్న మొనరించు మనుజుఁడు విపులతప్త
జలముగల గోముఖంబున లలితుఁడగుచు
నొక్కమన్వంతరం బట్టుటండవలయు. 825
- న. నదుం డిట్లు తన సుకృతదుష్కృతకర్మంబుల కెట్లును ఫలం బనుభవింపక పోరాదు
. నూనెః ఇంక నీవేమి యడిగెదు ? నెప్పుచుచిన పాపిత్రియు. 826

గీ. ఓ మహాభాగ! సర్వజ్ఞ! యొక్కడింకఁ, బ్రశ్నఁ గోరెద నాపురాణసార
మఖిలసమ్మత మథయంబు, సుఖకరింబు, కర్మవిచ్ఛేదకం బెద్ది కలదో చెప్పును. 827
వ. అనవుడు,

గీ. ధర్మశాస్త్రాదిముల వేదంబులం ద, దంగములను బురాణోపాసములను
సారమగు పంచదేవతార్చనము మఱియు, జన్మమృత్యుజరాదినాశనకరంబు. 829

గీ. పుష్పదస్తాధమునకు సోపానపంక్తి, భక్తిహిజంబునకు నాలవాల మఖిల
సిద్ధులకు కారణంబు సంస్మృతపయోది. తాంబూలు పుదేవతార్చనంబు. 830

చ. పుదేవీపరిపూజనంబు మదిలోఁ బాటించువాఁడు స్మిరం
తరము నిష్ఠువువాఁడైయుగ్మ మెదలో ధ్యానించువాఁడు నివన
నరకద్వారముఁ జూడజుండఁ దోకఁ దెన్నం గల్గునే ధాత్రిలో
నరసంఘంబులకు స్మరీయపురము న్నన్గోపపోవ నృతిః. 831

క. దేవీభర్తల శ్రీహరి, సేవాసర్దుం గిరిశనేవకులఁ గనం
గా వైనతేయుఁగను నుర, గావళిపోలికను మచ్చటాఁ యడఁగెడున్. 832

చ. షితిని దదీయభర్తల స్పృశించిన వారల పాపశాలముల్
హతమగు దాపపావకమునంటిన కుష్కృత్పదాఁబోల్కి సం
తతిమును వారిఁగొల్పెడి జనంబులు కాశ్యకపుష్కలంధల
స్థితిఁ గొనుటద్రుమే! యది త్యజించిన మత్కురిఁ జేరకుండురే. 833

క. నావిని సతి యిట్లను విత్వ, దేవా! పాపాత్ము లెట్టిదేహంబులకోఁ
దావకపురి రేతెంత్రులు, రేవిధమునఁ గష్టములు సహింతురు చెప్పుమా. 834

వ. అనవుడు, 835

చ. కృతమగు పాంచభౌతికకరీర మశాశ్వత మగ్నిదన్యసా
త్కృతమగు జీవు డంత బొటవ్రేలు ప్రమాణముగల్గినట్టిసూ
త్యకమవుకోద నెమ్మెయిని వంక్షయమందక యుభయై పురా
కృత మనుభూతిఁగాంచు ననికీరికరాదికబాధ్యమానుడై. 836

క. ఓసాధ్వీచుణి! నీవు బ్ర, యానంబున నింతదనుక నరుదెంచితి పొ
మ్మి నదనమునకు నాయా, వాసం వికఁ జేర రెట్టివా రిబ్బంగిన్. 837

వ. అనవుడు, 838

గీ. భర్త యెచ్చోటి రేగిన భార్య యచటి, కరుగు బుచితంబు కాని యన్యాయమగునె
హరిహరబ్రహ్మలకు దానినర్దగింపఁ, దరమె నీవు నెఱుంగవె ధర్మరాజు. 839

- మ. అనుచు న్నాధ్వీ గభీరతన్ బ్రబలదైర్యంబు స్మహాసాహసం
బునుగాఁ బల్కినఁ జూచి దండదరుఁడుం బూర్ణానుకంపాధ్యుడై
చనుమీ నీ పతితోడ నిచ్చితనన్ సంతృప్తయై భర్తతోఁ
జనియెన్ స్వాశ్రమ మత్తమామఱచుహాశ్చర్యంబుతోఁజూడఁగన్. 840
- వ. అవి వచించుటయు, 841
- మ. అల వైకుంఠమునందు శౌరి యురమం దశ్రాంతవిశ్రాంతి నొం
దు లతాంతాయుధతల్లి కల్పిచెలి పాథోరాశిగర్భంబునం
గలుగం గారణమేమి చెప్పుచునఁగా నారాయణుం డాదటన్
జలజప్రోద్భవసూతి కిట్లనియె నానందంబు సందిల్లఁగన్. 842
- కా. దుర్వాసోమునిదత్తశాపమున సద్యోబ్రష్టలక్ష్మీకుఁడొ
గీర్వాణాదిపుఁ డాసి లచ్చి హరిచక్కింజేరె బృందారకుఁ
న్వర్వానంబులు వీడి శోకమెదఁ బర్వన్ ధాతతో నీతిమై
సర్వంబు న్వినిపించి రచ్యుతదదృషణ క్రచిత్రాబ్జులై. 843
- ఉ. ఎల్లసురల్ విరించియు వహింప సహింపఁగరాని వెవ్వగన్
మెల్లనఁబోయి శౌరిఁగని మిందనభక్తి నమస్కరించి మో
మల్లనవాంచియున్న చతురాస్యుఁడు వీనకవోనివంత రో
వెల్లియొనర్చు నిండ్రుగతి వెన్నునకు న్వినిచె న్నయంబునన్. 844
- ఉ. ఆవనజేక్షణుండు జనితాదరుడై సిరి బిల్వఁబంచి యా
దేవి విజాంశమాత్ర జలధిం బొడచు న్నియమించి ధాత సం
భావితుఁ జేసిపుచ్చిన నమందరయంబున వార్తిద్రచ్చి దై
త్యావళి గెల్చి లక్ష్మీఁగొని నాకమునన్ సుఖులైరి దేవతల్. 845
- వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 846
- మ. చతురామ్నాయరహస్యవేది శమితస్వాంతుండు దుర్వాసుఁడా
క్షీతిభృద్బేదికి శాపమేమిట నొపంగె న్వేల్పులుం దైత్యులే
గతి వారాశిని ద్రచ్చి రాసిరి గొనంగా వేల్పు తెల్లోపి రా
నతియివా వే వినవేడ్కయయ్యెడు నన న్నారాయణుం డిట్లనెఁకా. 847
- క. జంభారి మద్యపానవి, జృంభితుఁడై వెండికొండశిఖరంబున సం
రంభముమీఱఁగ నిచ్చలు, రంభానంబోగకేళిరతుఁడై వెంపెన్. 848

ఉ. వానవుఁ డంగజజ్వలనబాధితుఁడై యలరంభ గూడి తై
లాసమున న్నదారతికళాకుళబంధయి దంతినెక్కి యు
ల్లాసమెల్లఁ దద్గిరివిలాసములం గను నొక్కవేళ దు
ర్వాసుఁడు కృత్తివాసుఁ గను వాంఛమెల్లఁగఁజోపుచుండఁగఁ. 849

ఉ. నీతిదలిర్ప నవ్విబుధనేతయు నేనుఁగు డిగ్గి శిష్యునం
భూతనమేతుఁ డమ్మనికి గారివమొప్ప నమస్కరించిఁగ
భ్రీతివాసంగె మోని నగభేదికి హెందుజాబరాంబుభృ
ద్వాతము నిత్యనంశమితిపాతకజాతముఁ బారిజాతముఁ. 850

ఉ. మోని యొసంగినట్టి రుసుమంబును దా నయమేది యాశచీ
జానియు హస్తీదు స్తమున జాఱఁగిపైచె సుమనసన్త్రీ న
య్యేనుఁగు తేజుచేతఁ గమలేశసూక్ష్మతయై రయంబునన్
గాననవాటికిం జనియెఁ గానఁగరాక బలానురాకిన్. 851

కా. హాలాస్యాదనసంప్రమత్తుఁడగు నయ్యాటండబం డెంతయే
నాలోచింపక పారిజాతరుసుమం బాహస్తీయ స్తంబునకా
గూలవైచివఁ జూచి లేచి మునియుం గోవస్పృరద్రూగుటి
వ్యాలోలాసనుఁడోదు నిట్లనియె జంభిద్వేషిపూర్ణిలగన్. 852

ఉ. కావపు వైభవాంధ్యమునఁ గావరమే త్రినకంబు మద్యముకా
బానముజేయు చొక్క వెలఱామినిగూడి రమించుచుండి దు
ర్మాఁముపేర్మి నమ్ము నవమానితుఁ జేసితి పూ మోసంగినన్
దానిని హస్తీపు స్తకమునం బడవైచి తిరేమి దుఁకతి. 853

ఉ. వెన్నున కాదరంబుగ నివేదితమైన పదార్థ మబ్బెనే
విన్నయమూని దానిని గణించి భుజించిన నెట్లునకా కుటా
భ్యున్నతి కల్లుఁగాని కొని యూంక పాఱఁగనైచెనేని ని
ర్భిన్నమనస్థులుండు నవివేకియునో నిం బ్రహ్మహంధగుఁ. 854

క. హరి నై వేద్యాస్వాదన, నిరుతుండగు నరుఁడు విష్ణునిభుఁడై వెలయున్
దరియుఁ బరిత్రతఁ గనుఁ ద, చ్చరణాబ్జరజం బొకింత తమ పోకినదోన్. 855

క. ఏయెడ హరి నై వేద్యము, జేయక భుజియంపఁ డబు భుజించినయేనిం
బాయును పిరియును సతకా, పాయంబును గల్గు రోగబాధితుఁడు నగున్. 856

వ. వేయేల హరికి నవివేదితంబయిన పదార్థంబు యథార్థంబుగ మాంసతుల్యంబుః పుంశ్చ
 ల్యన్నవీరాన్నకూద్రాన్నంబులును జీకిత్సకద్విజాన్నంబును దేవలాన్నంబు యోని
 జీవులయన్నంబును కన్యావిక్రియు లయన్నంబును నుచ్చిష్టాన్నంబును, శవదాహ
 కాన్నంబును నదీక్షితాన్నంబును మంత్రద్రోహులయుఁ గృతఘ్నులయు విశ్వాన
 ఘాతుకులయు మిథ్యాసాక్షులయు నన్నంబు హరికి నివేదితంబయినఁ బదపడి బుడిం
 పందగు; విష్ణుసేవాపరుడైనవాఁడు శ్వసమండైనను పంశశతం బుద్ధరింపగలండు;
 హరిసేవాహీనుఁడు బ్రాహ్మణుండయ్యును స్వరక్షణోపాయాపాయుండగు నజ్ఞానం
 బున నయినవిష్టునిర్మూల్యంబు కొందోక దాల్చినచో నిరస్తనమస్త కిల్చిపుండగుః
 నిది నేరక,

857

క. సుమనోపరూఢ పటంచును, సుమనోహరమైన యట్టి సుమనోపరమున్
 బ్రమదంబున నొనఁగంగఁ, గుమతీః విడిచితివి కంభికుంభమునందున్.

858

మ. నయమొప్పన్ హరిపూజఁజేసి హరికి నైవేద్య మర్పించి న
 స్నీయతిం గాలముఁబుచ్చువాఁడను నను స్వీక్షించినఁ మిత్రియుఁ
 భయముంజెందు జరారుజ లైఱును నావైవస్వతుండున్ గత
 స్మయిఁడై పాఠెడు నన్య నేల గణింప న్నాకు నో దుర్మతీ.

859

క. నీతాత కళ్యపుండని, ఖ్యాతచరిత్రుఁడు గురుఁడు బృహస్పతి యనియున్
 బోతరమునఁ జరియించెద, వే తాపసిసంచు నెఱుంగవే దుశ్చ్యవనా.

860

ఉ. ఎందఱు వీకుఁ బ్రాపయిన నింతయులేదు భయంబునాకు న
 న్నిందు నవజ్ఞఁజేసితి వహీనతపోబలశాలినంచు నా
 యందు నయంబుఁజేర్ప కటులొటను మిమ్ముల జేరదీంక నా
 యిందిరయుం దిరంబ కమలేశ్వరు మందిరమందు నిల్చెడున్.

861

ఉ. పారెకుఁ గోప మేపుగని కాపమొసంగిన యట్టి యానిరా
 బాదులరాయనిం గని యపారభయంబున మైఁజెమర్పలోఁ
 గూరిన పంతలం బొగిలి కుందుచుఁ దాళఁగఁజాల కప్పు డు
 చైర్చివమొప్ప మొట్టుయిడె శైలివిహారుల తత్తఱింపఁగఁ.

862

క. డెందము వగులఁగ నానం, క్రందనుఁ దామోనికాప రచనాగతి నా
 క్రందన మొనరించుచు సుర, వందితుఁడయ్యును ముసింద్రుపదములఁ బదియెఁ.

ఉ. పోయినకల్మిఁ గోరుటలు తోలదు నాకిఁకఁ గల్గి బుద్ధుడ
ప్రాయము దానిచేఁ గడు నపాయము గల్గుచునుండుఁ గాన నే
నీయెడ విట్టికావము సహించితి నెంచితి బంధమోక్షమున్
జేయఁగ నాయెడం గరుణఁజేయుము చేయుము జ్ఞానదానమున్.

864

వ. మహాత్మా! నమస్త వివత్సరింపరాకారణంబై యవవర్గమార్గకంటకంబై భక్తిలతా
మూలచ్ఛేదంబై జ్ఞానవిశాళననిదానంబైన వైభవంబున నొక్కండు ప్రయోజనంబు
గాన నవిన. మునీంద్రుండు సురేంద్రుంగాంచి సంవన్మత్తుండు సురాపానమత్తునిం
తొలి బంధువరపేష్టితుండయ్యును నవిశ్వసనీయుండగు; సంవన్మత్తుండు విషయాం
ధుండై రాజనతామసగుణోపేతుండై సత్విమార్గంబుం గనుఁగొననేరండు; జీవ
లోకంబు ప్రకృతి పరంబయి దుఃఖార్థవంబులఁ గర్మగతి ముచఁగుచుఁ దేలుచు
విర్రాజంబుం బొందనేరక మృత్యుతోరామయకారణంబులయిన జన్మంబుల ననేక
యోనులందు చురలమరలఁ బుట్టుచు గిట్టుచు భక్తిమార్గంబున హరికరుణ వడసి
కొందొకకాలంబునకు పద్ధతింబడయు శతసహస్రంబుల గణింప నొక్కరుండు
సంసారార్థవతారభైకదక్షుం డగపడు నజ్ఞునుండు సత్వప్రధానుండై ముక్తిమార్గ
నిరోధంబైన రాజనతామసంబుల బారింబడక యనుదిన సేవ్యమానపరతత్వంబై
యనశ్వరింబైన యవవర్గసుఖంబుం బొందఁగలండు; జీవుండెన్ని విధంబులను
సంసారింబంధమోక్షజోపాయంబుఁ జింతించుట లెస్సయగు; జన్మయోగంబునంజేసి
యనశనుండై నిర్విచ్ఛుంబైన తపం బొనర్చినచో ముక్తిగలుగు నవిన సంతసించి
మునీంద్రు వీడ్కొని ఎర్థితివైరాగ్యుండై వృత్రవైరి యమరావతికింజని యందు
నెల్లకడలు దైత్యావృతంబులై విషమోపప్లవంబులై దుష్ప్రవేశంబులై యుండుదు
వెంఁగువడి బాషాకాంతున కయ్యుడంతం బంతయు నివేదించునని వయనంబై
చనుచుండి మందాకినియం దస్పందహృదయారవిందుండై యరవిందబాంధవున
కభిముఖుండై సమాధినిష్ఠుండై యున్న బృహస్పతింగని కొంతవడి నిలవిన. 865

ఉ. ఆగురుఁ డబ్జబాంధవున కర్హ్య మొసంగి ప్రతీరభూమికిన్
రాఁగనె వాసపుండును దరాస్థలి పాలము సోక మ్రొక్కి త
త్స్విగతి మాలకించి తనకావవిధంబును దెల్పిన రామ
నేగచునస్కుండై గురుఁడు వేలుపురాయని గాంచి యట్లనెన్.

866

ఉ. అంతయు నే నెఱుంగుదు సూధివ! యంతఁగ జెప్పనేల జ
న్మాంతరకర్మభాజనములై రంధ్రక్రము వోవుభంగి న

త్యంతము చంచలంబులు శుభాశుభము ల్వైరివేది దీనికై

చింతింనేటి కీగతిని జిత్రము చేద్దడఁ గాతరుండవై.

867

క. షీతి నెల్లభూతములకుం, గృతమనుభోక్తవ్య మని త్రయిం గన నొప్పున్

గతజన్మభుక్తశేషము, వితయగునా దాని వసుభవింపఁగ వలదా.

868

గీ. జీవుఁ డొనరించు కర్మమే చేయఁజాలుఁ, గష్టసుఖములు దైన్యంబు కలిమి చెలిమి
స్వర్గలోకాదివత్సంబు జ్యోతిమత్వ, ములును; దానికి నడలంగవలదు జనుఁడు. 869

క. దానము పాత్రున కీవలెఁ, గాని యపాత్రునకు నీయఁగా నశుభంబుల్

గానఁగ నగు దాత కడున్, న్యూనాధికభేదములు గనుంగొనవలయున్.

870

ప. నరుండు దేశకాలపాత్రానుసారంబుగా దానంబు లాచరింపవలయుఁ: దత్తదను
రూపంబులగు ఫలంబులుం బొందుచుండు చవుటినేలం జల్లిన బీజంబులు మంచి
వైనను గేదారంబునుంబోలె నస్యాభివృద్ధిని గొననేరనట్లు లపాత్రున కొనంగిన
యీఁగియును ఫలహీనంబగుఁ గర్షకుండు సుక్షేత్రంబునుంబోలె దాతయు పాత్రు
నన్వేషింపవలయు; సామాన్యదివసంబుల నొసంగెడు దానంబుననగు ఫలంబుకంటె
నమవనలందును రవిసంక్రమణంబునందు నొనంగిన దానంబున ఫలంబు నూఱు
మణుంగు లధికంబు; చాతుర్మాస్యలఁ బౌర్ణముల నొనర్చిన దానంబున ఫలం బనం
తంబు; సూర్యచంద్రగ్రహణంబులఁజేసిన దానఫలంబు గణింప నలవికాదు; కుంభ
కారుండు మంటిచే గడవలంజేయుగతి దాతయు జీవుల కడ్మనూత్రంబున ఫలంబు
లొనంగుచుండు; సృష్టిస్థితిలయకారణంబయిన విధి హరిహరాకారంబుల బ్రకృతి
వరుండై పరమాత్మ వెలుంగుచుండు. 871

క. ఆపద గలిగినయెడ ల, ష్రీపతి సేవింపెనేని మేలగు భవసం

తాపము వాయు నటంచును, రూపించి వచించె తొల్లి రుద్రుఁడు నాతో.

872

క. ఆని పలికి శక్రు నాలిం, గన మొనరిచి సర్వపౌఖ్యకలితుఁడ వగుచున్

మనుషిని దీవన లిడిన, నృతమున హరిఁ బ్రణతిఁజేసి మానితభక్తిన్.

873

క. పురుహూతుండును కమలా, పరునకు వందనముఁజేసి భక్తి గురుపుర

స్పృఁడై వెడలెను వాణీ, శ్వరునిం దర్శింప విజులసహితుం డగుచున్.

874

చ. గుఱువు విధాతలోకమునకుం జని కొంచనగర్భుఁ గాంచి త

చ్ఛరణరజం బొకింత తనశంఖతలంబునఁ దాల్చి గోత్రవి

చృరితము విన్నవించగ హసన్మఖుడౌడు విరించి వల్కెనా
సురవరుతోడ విర్రులవదోగరిమంబు తదార్తి నాటువన్.

875

క. నావంశంబున జన్మమంది యమృతాంధస్వామివైయుండి యెం
తే వైదుష్యము నాబ్బహస్పతికి నంతేవాసివై కాంచి యి
చ్చాన్పత్రికా జరియించు నీవిటుల రోషం బూనఁగానేల కో
పావిష్టుండు విపత్సంపరచే నశ్రాంతముం గుండఁడే.

876

క. జనని పతివ్రత జననీ, జనరుండు న్మాతులుండు శాంతులు జనకుం
డును విజితేంద్రియుఁ డగుచో, మనుజుం డెటు క్రోధి యగును మదిలోనైవన్.

వ. నరుండు పైతృకంబయిన దోషంబునను మాతామహదోషంబునను గురుదోషంబు
నను నిజంబుగ హరికి దోషియగు; సన్నిధానందస్వరూపియగు పరమాత్మ భూత
దేహంబునందుండి వెడలునప్పుడు తత్కేబంబు శవంబునఁ బరఁగు; జ్ఞాన
రూపుండగు శివుండును పరమాత్మకుఁ బ్రతిబింబంబు; జీవుండును విష్ణుప్రాణం
బయిన ప్రకృతియగు; వింద్రాదులు శక్తులు; పరమాత్మ జీవశరీరంబు దొరంగునపు
డన్నియును జీవుని దొంగు; శివుండును శేషుండును నేనును విరాట్స్వరూపుండగు
విష్ణునరు ననుపర్తులమయి యుండుదుము; మీరలు విష్ణుభక్తులయ్యును బరమ
భక్తుండగు దుర్వాసుం దొసంగిన కృష్ణపాదయ్యతంబయిన పుష్పంబును కరిమస్త
కంబున పైచితిపి. దైవోపహతుండ వెగుట నాగజంబు ననుదినంబును బూజింప
వలయు; భాగ్యహీనుండగు జనుండెవ్వరికిని రక్షింప ననర్హుండు.

878

క. హరి నిర్మల్యము దొఱఁగిన, దురితంబున కల్మిటోటి దొలఁగెను జనుఁడీ
సరగున పైరుంతమునకు, హరి సందర్శింపఁగా బృహస్పతితోడన్.

879

వ. అని సురనాథుఁ డూఱడిల నంబుజగర్భుఁడు వల్కి తానుమన్
జని జలజాక్షిఁ గాంచి యవిశంకటవృత్తి నమస్కరించినన్
వనజవిలోచనుండు హతభాగ్యుల శోచిల్లిన్నచిత్తులన్
వినయవిచారుల నివ్విబుధవీరులఁ గాంచి కడంక నిట్లనెన్.

880

ఉ. ఏఁగలుగంగ మీకు టయమేటికి దేవతలార న్నన్నసా
ఖ్యాగతి హేతుకంబయిన యట్టి సీరిం గడుద్రీతి నిత్తు ని
చ్చాగతి నుండుఁ డింకఁ బురుషార్థవిదానము సారభూతమౌ
లాగువచింతు నొక్కముదలన్ వినుఁ డీంలు శోభనంబగున్.

881

- చ. ఇలఁ గల రెండతేని మదధీనులు భక్తిపరాయణుల్ స్వతం
 శ్రులు సకలార్థసాధకులు రూఢిగ వారిఁ దిరస్కరించినన్
 గలుగవు భోగము ; ల్లలుగుఁ గని దరిద్రత ; నేను లక్ష్మితో
 నిలువను వానియింట నతినిం గని రోయుదు రెల్లసజ్జనుల్. 882
- కా. దుర్వాసుండు హిమాంశుశేఖరకరోద్భూతుండు మద్భక్తిచే
 హర్షణ ముర్వునుబొందువాఁడతివికే నశ్రాంతముం గూర్చెదఁ
 గర్వాభ్యున్నతిఁజేసి యాతనిఁ దిరస్కారంబుఁ గావింప నే
 నోర్వంజాలక యిల్లు పేరితి రమాయుక్తుండనై యీ గతిన్. 883
- సీ. మంగళాస్పదమైన మధురశంఖధ్వని , వజ్రలుచునుండ దెవ్వనియింట
 హరివాసరమునందు నన్నంబు భుజియించు , మానవులందు రెవ్వనియింట
 నాభక్తులను గంచి నయమేది దూషించు , వారు వసింతు రెవ్వనియింట
 అభ్యాగతబ్రాహ్మణాభ్యవహారిముల్ , మాని భుజింతు రెవ్వనియింట
- గీ. బాలికను విక్రయించిన వనియింట , నిముసమయినను లచ్చి తా నిలువనొల్ల
 దాత్మకిరవైనయెడకుఁ దా నరుగుఁ గనికలిమిచెలి నెఱుంగవె బహువృత్తి యనంగ.
- క. కరణములఁ దృణముఁ ద్రుంపినఁ, బోరిఁబోరిఁ దక్కరజములను బుడమినిరాయన్
 సిరిపడఁతి వాని యింటఁ, జరణంబుల నిలువ దొక్కక్షణకాలంబుఁ. 885
- చ. ఇనుఁ దుదయందువేళ భుజియించుఁ బురీ మరులూను నెమ్మి మై
 ధునరతిఁబూను వత్తరహితుండును స్నిగ్ధపడుండునై ముదం
 బున శయించుఁ దా నన్యతముం బవరించును నవ్వు మాటికిన్
 గొనకొని పల్క వానరుని గొబ్బునఁ బాయును కల్మి వాసవా. 886
- క. తైలవిలిప్తాంగుండై, తా లాఁతుల యొడ లొకింత తాకినయేనిన్
 బోలదు సిరినిలువంగా, వాలాయం బాపదలకు వాడె యిరవగుఁ. 887
- క. తనయొడలందున వాద్యము, లొనరించినవాని భక్తు నుర్వీసురునిం
 గని నిందింపఁగఁ దివిరెడు, మనుజునిఁ గని దొలఁగు సిరి యమామ్యఁ డటంచున్.
- క. చింతిల్లట యభియాతుల, కెంతయు నెల్లిదఘగాన వీరలు ధైర్య
 స్వాంతులరై క్షీరసదీ, కాంతుని వెనఁద్రచ్చుఁ డందుఁ గమల వొడమెడున్. 888
- క. జలనిధిఁ ద్రచ్చినదో నటఁ, గలుములచెలి వొడము మీ మృఖండవిభవనం
 కలితులఁ జేయును బొండని, పలికి సనెన్ శౌరి లోనిభవనంబునకున్. 889

- మ. అమరు ల్కొండొకవానరంబులకు బాహగర్వ మేపార నం
 బ్రమ మొప్పంగఁ బయఃపయోనిదివి జేఁబోయి మంథాద్రిక
 వ్యము నాగాధిపు రజ్జుఁజేసి తరువ న్వరాశిఁ జూపబై నం
 దమృతం బిక్వము గొరు లచ్చి పనమాలాదుల్ కుభాభ్యున్నతిఁ. 891
- క. వనమాల నిచ్చి రమరులు, వనజాతాజ్ఞవతుఁ గల్మిపదఁతుక సవియెఁ
 ఘనపథశేకుని ముదలం, గొని నాకంబునకు సురలకోరిక దీరన్. 892
- మ. మును గొల్పోయినలక్ష్మి గ్రమ్మఱఁగవేల్చుల్వొందియానందులై
 చని నాకంబున సౌఖ్యమందిరి యథేచ్ఛన్; లక్ష్మివృత్తాంతమున్
 ఘనపాపాంతము దీని విన్న జనము లక్కాణము ల్గాంతు రిం
 కను నీవెద్ది పినంగఁ గోరితి వసంగ నారయం దిట్లనెఁ. 893
- మ. నకలామ్నాయరహస్యవేదివగు నీవంచత్కృపాలబ్ధిచే
 నకలంకంబగునట్టి పెక్కులు సుపాఖ్యానంబుల నిన్వింటి నే
 నిక నామ్నాయపురాణగూఢముగ నేయేనక్కథల్లెల్ల మా
 మకచిత్తంబు ప్రమోదమంద వచియింపజెల్లదే నపుడుఁ. 894
- ప. కలవు శ్రుతిస్మృతిప్రథితగాథ లనేఁము లప్రకాశ్యముల్
 కలుషవివారకంబు లటుగావున నెద్ది వినంగ నీమనం
 బలవదుఁ జెప్పు మద్దిమె రహస్యమునైనను నానతిత్తు నా
 జలజభవార్థజుండనెఁ బ్రకంస యొనర్చుచు నమ్మునింఱుతో, 895
- క. దేవాః యగ్నికి దారలు, మూపురు గలరనుచు విందు మున్నలస్వాహా
 దేవియు న్వద దక్షిణ యనఁ, గా వారి దరిత్రఁ జెప్పఁగాఁదగుఁ గరుణఁ. 896
- క. ఖ్యాతచరిత్రుండగు నా, మాతుఁడు నారదుని గాంచి శ్రుతిసంకలితం
 బైతగు స్వాహోదంతముఁ, గొతుకమునఁ బలికె విట్లు గారవమొప్పఁ. 897
- క. అజాఁడు జగత్రయమును మును, నృజియించిన విదవ నెల్లజేజేలు తురఁ
 గజివిటిటొందుచు రహి నం, బుజగర్భుని గనుఁగొనంగఁబోయిరి కడఁకఁ. 898
- క. బోయి విరాత్తుని యడుగుం, దోయికిఁ బ్రణమిల్లి నయముతో జ్ఞద్వారా
 పాయముఁ జేయు మటంచును, వేయోజల మతులుపేయ విధ్యుక్తముగాన్. 899
- క. బోశేకుఁడు విబుధులతో, వైకుంఠునికడకుఁ బోయి పల్కెను విబుధా
 నీకము నాకలి యుడువఁగ, దే కరుణామతి యవఁ రమేకుం దనియెన్. 900

గీ. అట్టసంభవః విమమ బ్రాహ్మణులు మఱియు
క్షత్రియులు సంతతముఁ జేయు జన్మములను
వ్రేల్చు హవ్యంబుఁ గొనఁగ నీవేల్పులకును
జనదె యడియాస లేటికిఁ జనుఁడు వేగ.

801

వ. ఆవిన విని వాణీకాంతుండు హరిని శరణంబు వేడి తదజ్ఞానుసారంబునఁ దన్న
యాస్వరూపిణీయగు ప్రకృతిని ధ్యానిపూర్వకంబుగా సాక్షాత్కారంబుఁగావించి
వైశ్వానరునకు దాహకశక్తివి కమ్మని “నినుదొఱంగి యతండు హవ్యంబుఁ
దహియింపఁజాలఁడు; నరులు నీనామం బుచ్చరించుచు నగ్నియందు హవ్యంబు
వ్రేల్చుచుందురు; నీవా హవ్యంబు సురలకుఁ గొననగు నట్లనుగ్రహింపుము. ఇది
మొదలు సమస్తదేవతలచేఁ బూజింపఁబడు చుండు”వనిన విని ప్రకృతి విషణ్ణ
చిత్తయై నలువం గని మహాత్మాః నే నెట్లును వీరిహోత్రునకు దాహకశక్తినై
యిందనేరఁ బ్రకృతి పరుండగు పరమాత్మఁగూర్చి తపఁబొనరెద, దానికంటెఁ
బ్రయోజనం బొక్కండును గాన ననిచెప్పి యద్దేవి శ్రీమహావిష్ణువుఁగూర్చి లక్ష
హోయనంబులు తపంబునల్పుటయు, నారాయణుం దోకనాడు బ్రత్యక్షంబగుడు
నొడలెఱుంగక మూర్చితయైయున్నఁ దదభిప్రాయంబు నెఱింగి తపోదీక్షాజ్ఞాంగి
యగు నారాధాంగిఁ గరింబులనెత్తి యూరుభాగంబున వసియింపఁజేసి కవిఃకరంబు
దోష నిట్లనియె.

802

మ. పువుఁబోడిఁ దిరకాలమీగతి తపోముద్రావినిర్నిద్రవై
పవలన్ తేలును బెక్కుకష్టములకుం బాలేయఁగా నీయొడర్
దవునే! నగ్నభిదుర్వి నాథునకు మోదంబొప్పుఁగా నాత్మసం
భవవై నకును బిత్తివొదువు సుమీ వారాహకల్పంబునకా.

803

క. స్వాహా యనఁగ నగ్నికి వరారోహవగుచు
‘రాహితా’ శక్తివగుచు నుత్సాహ వగుము
మోహపంపకుఁ దగుచు నారోహితాత్ముఁ
దహరహంబును వినుఁగూడి యలరుచుండు.

804

ఉ. నీరిజలోచనుం డిటు లనేకవిధంబులఁ గాంత యుమ్మలం
బాఱఁగ నూఱింది చనె; నగ్నియు రాతయనుజ్ఞ వంక లోఁ
గూర సతీసమీపమునకుం జని ప్రీతిఁ దదీయపాణిసం
కేహముం గ్రహించెఁ గడుఁ గేవలమర్త్యగతికా యథావిధిన్.

805

- ఉ. దానగరాని మోహపరితాపముచే ననిలావుఁ తొక్కర
మోహవనస్థలంబునను నుగ్మలితోఁ జని యంగజాతతే
శీవరతింతుఁడై ననర లేళరచ్చతమయ్యె నంత ను
ద్దీపితమయ్యెఁ జాలు మదలీమణికిం గడు నబ్బురంబుగన్. 906
- వ. అంత ద్వాదశాబ్దంబులు గడచిన నొక్కనాఁడు అహవనీయులు గార్హపత్యము
దక్షిణాగ్నియు జన్మించిరి. 907
- క. టూటఁ గం నృపులు మహీను, త్రాములు నతినిక్తి హవ్యదానంబులు స్వా
హామంత్రంబుల వ్రేల్చిరి, కామితసంసిద్ధి గలుగుఁగాక ముటందుకా. 908
- క. పతిసేవ లేని మానిని, గతి ఫలములులేని మ్రానికైపడి స్వాహా
యుతిమంత్రహీనమగు నా, హుతియును విఫలంబునుమ్మ యూహింపంగకా. 909
- క. స్వాహాః పుణ్యాధరమున, నాహారము గలిగెనందు నవిలచియును లు
త్సాహముతోడను ద్విజుడ, ల్లాహుతులను బొంది స్వస్థులైరి మునింద్రా. 910
- ప. అంత నాపితృన ప్రకంబు తర్పణసహితంబైన శ్రాద్ధంబు నాహారంబుగా విధిచేఁ
బడసయును బ్రాహ్మణులవలన నలవడక ఊదాసురులై బ్రహ్మసభకుఁ బోయి దాతకు
నిచ్చేదించిన వాణీకాంతుండు కరుణాంకంబుగఁడై యనన్యసాధారణతావణ్యరేఖా
మాన్యయుగు నొక కన్యను మానసకన్యం గావించి పితృనప్రకంబున కొనంగి
వారి ధ్యానాగ్రైహాస నియమించి పుచ్చి స్వధాంత మంత్రపూర్వకంబుగా
శ్రాద్ధంబు దాతవర్గంబు బ్రాహ్మణుల కాజ్ఞాపించె; నంత బ్రాహ్మణులు స్వధామంత్రో
బాహుళ్యాంబుగఁ విత్పితృనప్రకంబునకు శ్రాద్ధదానంబుఁ జేయుచుండిరి; దేవ
దానంబున స్వాహాదేవియుఁ విత్పితృదానంబున స్వధాదేవియు నన్నింట దక్షిణయును
బ్రధానదేవతలై యుండురు. 911
- క. విత్పితృనప్రకంబు దేవ, ప్రతతియు మనువులును మౌనిరాజులు కుతురా
న్విజులై స్వధానపర్యా, మతులై రదిమొదలు ఉష్టిమానితు లగుచున్. 912
- మ. అవదానంబున రింటివే ప్రకృతివస్తాంశంబై యావప్తినాఁ
డని పేరకు కనుంగుటోటియయి బోతత్రాణధోరేయయై
దవసంపంబుల రూపుమాపి శిశుస్వాప్తిప్రాయయై వాని కా
యపు పెంపొంది నొసంగు మాతృకలలో నొక్కర్తుజుమ్మమునీ. 913

- గీ. తత్సవర్యావిధానంబు ధర్మవక్త్ర, గదితమై తొల్లి యెయ్యది విదితమయ్యె
నద్ది వినుపింతు మిగుల సౌఖ్యదము పుత్ర, పౌత్రసంపర్ధనంబు సంపత్ప్రదంబు. 914
- క. వినియుండువు స్వాయంభువ, మనువనఁగా వెలయు విజయమానితయకునా
తనికిం గాదిలికొడుతై, యనఘుఁడు జనియించె తాఁ బ్రియవ్రతుఁ డనగన్. 915
- మ. అతఁ డన్వర్ధత నావహించుచును రాజ్యత్రాణసంరక్తి మా
ని తవస్యావిశరక్తిఁ బూని మనము న్నిత్యంబు నాత్మైకసం
గతి యోగైకవిచార మూని మునిమార్గ మ్మాని యెందే ననా
హతభోగైకనిదాన మిద్దియని యన్యంబొల్లఁ దావంతయుఁ. 916
- క. యోగరతి నైహికమ్ముల, లోఁగక పరమాత్మ నెడఁదలో గొని కాంతా
యోగం బాముష్మికమున, కాగడమని మానెఁ బరిణయముఁ జేసికొనన్. 917
- క. భవ ముజ్జగించి గురువై, భవము న్మది నేవగించి పరమతపోదీ
క్ష వహించియున్న ధరణీ, ధవుపై గనికరముగల్గి తడయక యటరుఁ. 918
- క. వేంచేసె నలువ నృపతియు, వంచితగతి లేచి కరము లొడలపై జో
డించి ప్రణమిల్లుటయును వి, రించియుఁ గృప యంకురింప నృపుతో ననియెన్. 919
- గీ. ఎందుఁజూచిన సర్వసమృద్ధి నొప్పు, రాజ్యరమ గల్గె నింత కొఱంతలేదు
యేమి తలపోసి యొడలింత యింకఁజేయు, తపము జేయఁగదంగితి ధరిణినాధ. 920
- వ. అనిన నాకం డిట్లను. 921
- మ. అవధారయ్య, విరాతః తొల్లిటి ధరాద్యక్షి లక్ష్మిదున్ దుర్దకా
వ్యవగీతంబగు నీభవాద్విఁ బడి మోహభ్రాంతులై రాజ్యవై
భవలోభంబున దుష్క్రియల్ నలువఁగాఁ బాలైరి! గాకొక్కఁడే
ననినాశంబును గాంచనేరఁ డిహసౌఖ్యం బెట్లు నమ్మందగుఁ. 922
- మ. అపవర్గంబున కంతరాయమగు జాయాపుత్రమిత్రాదు ల
న్యవదార్థంబులయం దహర్నిశము మోహభ్రాంతిచే నున్నచో
నెపుడో కాలముపెల్లి కాలపురిలో నిక్కట్టులం గుండుచు
న్నపు డందొక్కఁడుగూడ నాపశుశ్రమం బాలింపఁగా వత్తురే. 923
- క. ఎంత శ్రమమొందినను “రా, జ్యంతేనరకంధ్రువం” బటందురు పెద్దర్
వంతలకు నాలయంబు దు, రింతంబగు భవము నొల్ల రాజీవాజ్ఞ. 924

మ. అతిమోహంబున మానసంబు విషయవ్యాస క్తమై నిశ్చలా
మృతసంధాయకమైన యాత్మ సునికధ్యేయం బటంచు నృపా
హితవృత్తిం జరియింపదిట్లు మది నెంతేనిన్ వితర్కించినన్
వితయేకా కొకయింత సత్యమగునే నీరేజినంహననా. 925

చ. నలినదళాంతరౌదకకణంబు లనందగు నెల్లప్రాణముల్
జలధరిచక్రవాళవలనచ్చపలాషగుణంబు లీనియల్
లలితవయస్సమాగతవిలాసము నన్నఁ దరంగచంచలం
బులు క్షణభంగురంబు తనువు నృధి నమ్మి చరింపనేటికిన్. 926

చ. అనిన మందహాసమందరపదనారవిండుండై యరవిందోదయం దిట్లనియె. 927

కా. ధీరోదాత్తులు తొల్లి రాసుకులు ధాత్రీపాలనోల్లాసులై
నారీరత్నముల న్వరించి విపురానందంబుతోఁ గీర్తివి
స్తారోదారత పుత్రులందుఁ దుదిరాజ్యంబుంచి విశ్చింతులై
స్వారాజ్యంబును గొల్లపెట్టెరె చుహీశా సత్తపోనిష్ఠమై. 928

ఉ. ఆరయ నెల్లభోగముల కాన్పదమై తగునట్టి నిండునం
సారసులంబు నొల్ల కిటు మౌనిసుదుర్లభమైన ముక్తికిఁ
బారిలు సాచుకెల్లఁ గనసుబ్బులలో నుదకంబు నమ్మి కే
దాము గట్టుద్రెంచిన విశంబుగదా వివసించినన్ నృపా. 929

మ. తలియంబ్రాయుపు ముద్దుగుమ్మలను మోదంబొప్పఁ జెంద్లాడఁ గా
వలె నిష్కంఠక మట్ల సర్వధరణీభాగంబు పాలింపఁగా
వలె సత్కీర్తివి దిక్కులెల్లెడల నింపంగావలెంగాని నీ
వలె నే రెంటిఁజెడ్డ రేవడక్రియం బాటఁపఁగా నొప్పునే. 930

ఉ. ప్రాయము రిత్రపుద్మయ జపంబు నెవఁబునఁ బూజ్యరాజ్యమున్
పేయక వైరల న్వదముపేయక వైదికకర్మనిష్ఠలకా
గానుము సుక్కఁగా విహసులంబుల నింతగ రోయనేల తే
జోముతమూర్తివై పునయశోధవళంబుగఁ జేయు ముర్వరన్. 931

ఉ. నీవును వారి కైవడి ననింద్యగుణోత్తరయైన యట్టి లీ
లాపతి నొక్కతెం బ్రియమెలర్పఁగఁ జెందిలియాడి సాగర

వ్యావృతభూతలం బవనిసాలురు ప్రోవనిబంబులౌచు నీ

తైవనమొందఁ జాలన మఖండపాత్రము మొప్పజేయుమా.

932

క. అని యానతిచ్చి యాతని. మనమునఁ గల సందియంబు మానిపి దీవిం

చి నలినభివుండు యథేచ్ఛా, జనియెం గలహంస నెక్కి సత్త్వంగతితో.

933

ఉ. సారససూతియేగ మది సందియ మంతయు మజ్జగింగి యా

భూరమణుండు చక్కఁదనముం గులముంగల మాలతి నృహో

దారగుణాధ్య నొక్కిరిత దాంతుగా వరియించి రాజ్యల

క్ష్మీరతుఁ డయ్యె నెల్లరును మేలని సంతస ముండుచుండఁగఁ.

934

మ. చతురంభోనిధివేష్టితోర్వితలరక్షెదక్షత న్మాలతి

రతిసామ్రాజ్యరమాధురంధరత ధూర్తవ్రాతవిప్సంసనో

ద్వతకౌర్యోన్నతిఁ బండితావనకళాధారేయతఁ దర్మస

మ్మతి గావించుచునుండె నెందును నధర్మం బింత లేకుండఁగఁ.

935

క. కృతదాయం డయ్యుఁ బ్రియ, వ్రతుఁ దోకపుత్రకునినైనఁ బడయుఁగలేమిన్

పాతమతి కశ్యపసంప్రే, రితుఁడై పుత్రేష్టియావరింపఁగ నందున్.

936

క. క్రతువరు వొక్కఁడు కశ్యప, యతి యొసఁగ మహావ్రసాద మని కొంచుఁ బ్రియ

వ్రతుఁ డయ్యది సతి కిచ్చిన, సతియున్ భుజియించి చూలు చయ్యనఁ దాల్చెఁ.

ఉ. సౌరశరచ్చతంబు నొకవాడువఁ జూలు ధరించి యొక్కనాఁ

దారమణీలలామ సకలాంగమనోహరుఁ బుత్రుఁ గాండె ను

త్తారకలోచనున్ మృతుఁ బదంపడి దుఃఖితులై రి బంధువుల్

బోరన బాష్పవారిపరిపూర్ణవిలోచనులై రి చూపఱుల్.

938

ఉ. మాలతియు న్మనఁబునను మల్లడిఁగొన్న తనూజాశోక

ముద్వేలముగాఁగ మూర్ఛిలై మృతించిన పుత్రునితోడుమూపునం

దాలిచి దుఃఖవేగమున దైవము దూఱుచు నేగె భూతబే

తాశవిశాచఘోరినినదప్లతధాటికి వల్లకాటికిన్.

939

వ. అట్టి సమయంబున.

940

ఉ. కానఁబడె నివ్విచిత్రరుచిగంధమనోహరపుష్పమాలికా

నూనము కశ్యదుచ్చలితి నూతనంత్సనిదాన మచ్చవా

- సోనివయప్రధానమయ సౌంపులునింపు విమాన మందు భ
క్తానుగుణాభిలార్థమటనై కనమాదరియౌ లతాంగియన్. 941
- వ. ఇట్లు గనుంగొని రాజతనముం దప్రతిహతనయుండు గావున. 942
- క. జ్ఞోజిని దించి రుమారుని, బాణీద్యులు మాతృశీరముపై విల్పి నమ
త్రాణవరాణులుగు గుహు, రాణికీ బ్రణమిల్లి తక్తిరంజిలఁ బలికెన్. 943
- ఉ. మానినులందు భన్య పతిమాన్యము నీదుచుహత్వ మెన్న నే
వ్యానికి దారి : బీవెనివట్టివి : పర్జనమైన యివ్వన
స్థానమునో విహంగమును సల్పఁగనో యనంగ నాచురు
తేనెయు నిట్లు బల్కెను షీతిప్రపరుంగని యార్తి దీక్షఁగన్. 944
- ఉ. ధత సనుకా నృజించి యల దానవబాధితులైన నిర్జర
వ్రాతము బ్రోయిపొంటె శశినాహను దారను జేసె మాతృకా
భ్యాతిని జెందితికా స్మృతినిందను ప్రియనంగఁ బొల్తు నో
భూతలనాధ : నాచరితము నిర్విపించితి నితవట్టునున్. 945
- క. ధనహీనున కర్థులను, పనితాహీనునకు ముద్దుపడఁతుల ననప
త్యునలం బుత్రు నొసంగుచు, చునుజాలయెడఁ గొంగుపసిఁడిమాడ్కిఁ జరింతున్. 946
- గీ. కర్మమూలము లెల్ల సుఖములు యిభ, ములును గన్మమె శ్రుతిముఖంబునను మేటి
యంచు పినఁబడుచుండ దరాధినాథ : జ్ఞానిపై యిట్లు చింతింపఁ గర్తమగునె. 947
- ఉ. ఈ విసుపుంగుజించి యటులేటికి పంతుర నెంచుఁ బల్కి వి
జ్ఞానముపేర్చి నాస్పృహతినందనునిం గయిదాల్చి జీవితుం
గా నొనరించికొందు పరుగం గని గద్గదభిన్నకంఠయం
దై సుతయించుచుండఁగఁ బ్రియప్రతుతో దయతోడ పల్లనెనా. 948
- ఉ. తక్కిదలిర్చ నియ్యవనిపైఁ గల మానవకోటితోడ నే
దోర్తవిధి నృదర్శనము నోలి నొవర్చుము నీవు యోగనం
రత్నవి నల్లుదాన్వితుఁ బుండుండునన్నిట సుప్రతాపిదా
వ్యక్తుని బాట పడెదెద సుపాయముఁ జెప్పితి భూమిపాలరా. 949
౯. ఏచ్చెఱ్ఱముగాఁగ భూమివలయం బీతిండ్ పాలించు సు
గ్లోతుఁడై పరియించుఁ బండితులఁ బ్రోచున్ ద్రవ్యమర్పించి యు

- ల్లోకోదగ్రనిజప్రతాపమునఁ గూల్చున్ శాత్రవశ్రేణి నా
కౌకన్యంచయముల్ ముదంబుఁగనఁజేయు న్నూఱు జన్మంబులన్. 950
- క. పీనిఁ గుమారునిఁగఁ గనఁ, గో నోచితి వితఁడె నీదు కొమరుఁడు గొనుమం
చూనిన నెనరున సుతు ధా, శ్రీనేతకు నిచ్చి షష్ఠి దివికిం జనియెన్. 951
- ఉ. ఆసుతుతోడఁ గూడి ప్రియమందు చమాత్యులు వెంటగా నిజా
వాసముఁ జేరి పుత్రసముపార్జనరీతిని జెప్పుచున్ సమా
శ్వాసితబంధుమిత్రజనంచయుఁడై పురివారిఁ గూడి కాం
తానముపేతుఁడొచు జతనంబున నలెను షష్ఠి కర్పనల్. 952
- మ. తినయోత్పత్తిమహోత్సవంబున సమస్తబ్రాహ్మణశ్రేణికిన్
ధన మర్పించెను మానమాసమున శుద్ధంబందు షష్ఠిదినం
బున వ్యవ్యర్చన మచరించి విపులామోదంబుతో రాజ్యపా
లనముం జేయుచునుండెఁ గీర్తిమనుఁడై శ్లాఘ్యాత్మశీలుండునై. 953
- వ. మఱియు నాఁడాదిగా బాలర సూతికాగరింబుల నాటవనాఁడును నేకవింశతివాస
రంబునను ఆన్నప్రాశనసమయంబునను షష్ఠీపూజనంబు సేయుండని వగరంబున
నెల్లెడఁ గట్టడిఁగావించెఁ దానును దదర్శనాపరుండై యుండెఁ; దత్కూటావాహనాది
విధానంబు కేడుమోక్షంబైయున్న యది యద్దానంజేసి పటమూలంబున నొండె
ఘటకుడ్యపాలగ్రామంబుననొండె షష్ఠీవ్రతమం గావించి యర్చింపవలయు. 954
- మ. ఇదిషష్ఠీచరితంబు పుణ్యాభరితం జేవాఁడు పుత్రార్థియై
పదిలంబొప్పఁ బఠించెనేని సుతుఁ డొప్పంబుటైది న్నంద్యకే
సుదయించున్వినుమాత్రఁ బుత్రుఁడుచిరాయుష్మంతుఁడేఁడాదితెం
త దురాపార్థములు సులభమైయుగం షష్ఠీవ్రసాదంబునఁ. 955
- క. బాలరకు రోగ మడరిన, వేళం దలిదండ్రు లిద్ది వినఁగలిగినచో
బాలగ్రహపీడలుడిగి, నూలుకొను న్నెలకు దేవ్యనుగ్రహగరిమఁ. 956

మంగళచంద్ర్యుపాఖ్యానము.

- చ. ఆమరమునీంద్రః వింటివికదా ! దురితాపహమైన షష్ఠ్యదం
తము పఠి నాలకింపు మవధానత మంగళచండికాచరి
త్ర మఘరితాలవిత్రిమును దక్షతగల్గినదేవి చండినా
ననుదురుమంగళార్థఘటనానిపుణాత్మికయై ధరిత్రిలో. 957

గీ. మనుకులోద్భవుడైనట్టి మంగళాఖ్య, భూవరుం డిల చండికాదేవి భక్తి
నిష్ఠడై ముందుగా బిజియించుకతన, నామె మంగళచండిక యనఁగఁబరఁగె. 958

గీ. మూర్తిభేదము దుర్గరు మూలప్రకృతి, తరుణులకునెల్లఁ బ్రత్యక్షదైవకంటు
అదికకడఁజాతఁగిఁపాంగ నామె, దొలుతఁ బూజించి నీశ్వరుం డలఘుమతివి.

మ. త్రిపురంబు ల్లిహియించునాఁడు రథధాత్రీచక్ర ముద్వృత్తడై
త్యవసంపాతితమై వియన్నిగదితంబైన న్విత్కర్పించి హ
ర్యవదిష్టుండయి చండికఁగొలిచె నయ్యుగ్రుండు ముఖ చండి భ
క్తపరాధీనుమనస్కు గావున నసుక్షుంబంద న్రత్యక్షమై. 959

ఉ. ఓయి మహానుభావ ! యిటు లూరిక వీతిలనేల యిప్పుడేఁ
బాటుక యుద్ధక త్రిసటు బానటమై నెలకొందు నిందిరా
నాయకు మాయఁజేసి ని రిజస్థలలోన దురాత్ముడైన దై
తేయుని ద్రుంచి వేల్పుల కితివ్రనుదం బొనరింపుమి వెనన్. 961

మ. వ్రతిమాటోప మెల్పు తైలతనయాప్రాజేకుఁ డబ్బాక్షభా
వితిమో శత్రుమఁ గేలఁ దాల్చి నిజగంభీరాట్టహాసప్రఘా
ర్ణితిదిక్కుండరుడై సురారి తల ఖండించె స్థానుల్ శంకరున్
స్తుతిఁగావించిరి పుష్పవర్షము సుధాంధుల్ ప్రీతి వర్షింపఁగఁ. 962

ఉ. మానితరీతి శంకరుఁడు మాధవపద్మభవోపదిష్టుడై
స్నానమొనర్చి తాల్చి పులివర్మము మంగళచండికార్చనా
దీనమవస్కుడై శ్రుతివిదిన్ కృతనర్వవిదోపదారుడై
మానసవీధి నిర్మె నతమంగళదాయని చండికానతిన్. 963

గీ. కడఁగి మాద్యందినో త్రమోగతి శివుండు, ధ్యానమొనరించి భక్తిపూర్ణాత్ముఁ డగుచు
వాద్యసంగీతనర్తనోపక్రమముల, నామనఁకీర్తనంబు లొనర్చె మిగుల. 964

ఉ. అది శివుండు ఏమ్మట గ్రహంబగుచుంగకుఁ డంత మంగళో
ర్వీదయితుండు కన్య లటపిమ్మట మంగళవారమందు నా
పై దిగధీకు లిద్దండెవైఁ గలవార లభిప్సితార్థనం
పాదనక త్రిఁ గొల్చి రలమంగళచండిక భక్తిమీఁగఁ. 965

మ. మును ధాత్రీవిలయంబునం గల జనంబు ల్నిత్యమక్షిప్తవో
జనితోన్లపదాద్యమానంగు యోషాబంధుమిత్రాదులఁ

- గని యాయావదఁ బావలేక యతిశోకవ్యాకులస్వాంతులై
చని నిష్ఠానిధియైన కళ్యపునమక్షు బం దెఱింగించినన్. 966
- క. మౌనియు భీతిలి క్రుతిబీ, జానుగుజంబయిన మనువు లల్లన వెలయం
గా నొనరించెను బద్మజా, నానతిచే నృపుఁడు తత్సమన్వితుఁ డగుచున్. 967
- వ. అమ్మంత్రమ్మున కధిష్ఠాన దైవతింబుగా మనసయసు నొక్క రిమఱిం గూడ
సృజియించెఁ బదంపదీ. 968
- క. ఆలీలావతి జన్మమందఁగనె దివ్యజ్ఞానసంపన్నయై
తైలానంబున కేగి యందుఁ గడు దీక్షంబుని వేయేడు లా
తైలాధీశయనుఁ గూర్చి తపమున్నల్ప న్నమత్పాలన
వ్యాలోలుండగు శంభుఁ డారమణికిం బ్రకృక్షమై ప్రీతితో. 969
- వ. అష్టాక్షరసమ్మితంబయిన కృష్ణమంత్రంబును సాంగంబుగ నొసంగి తదుపాసనా
విధానం బెల్ల తెల్లంబుగ నానతిచ్చి కనుమొఱుంగుటయు నా రమణియుఁ దదాజ్ఞా
ప్రకారంబునఁ దపంబుఁ జేయంగడఁగి పుష్కరింబున కేఠించి యథాపూర్వంబగు
వియమంబున నారాయణు డెందంబున నిల్చి తపంబు సేయుచున్నంత నారాయ
ణుండు ప్రీతుండై దుస్త్రుతపశ్చాత్కాశాంగియగు నా లతాంగిం గాంచి పరంబు
లొసంగి యథేచ్ఛం జనియె. 970
- ఉ. సాఁనగర్భనాజ్ఞ మనన స్వరియించి ముదంబునన్ జర
త్కారుఁడు స్వాశ్రమంబున నదా తన కానతి యాచరించు న
య్యో రుచిరోపచారముల కచ్చెరువొందుచు నైష్ఠికత్వ మే
సార సమస్తసంయమినమన్వితుడై తపమాచరించుచున్. 971
- వ. ఒక్కనాఁడు. 972
- క. మనసామనజమనస్థల, మున తనశీర్షమ్ము నుంచి ముని గాఢసుషు
ప్తిని జెందియుండ నంతట, వినుఁ డపవయోధిఁజేరె హీనఘ్నరణన్. 973
- వ. కవి యక్కాంత యట్లని వితర్కించె. 974
- ఉ. కాంతుఁడు నేఁడు మైమఱచి గాఢసుషుప్తిని జెందియుండె భా
స్వంతుఁడు నిప్పుడే చరమశైలము వెన్కెట నేగుచుండె సా
యంతిసృష్టియు ల్గులుపడయ్యెను బ్రాకృతునట్ల దీనిచే
నెంతయు బ్రహ్మఘాతియును హీనతబోవిభవుండు నొగదా. 975

వ. కావున నిమ్మునివరేణ్యుఁ బ్రబోధితుం జేయకున్న సంధ్యోపాసనాహీనతచేఁ బ్రాపించుపాపం బగణ్యంబని విందు; మేల్కొల్పిన నిద్రాభంగంబునకుఁ గోపంబు గడుర శపించునొకో! మునుల మనంబులు నవనీతప్రాయంబులుగాదా! యేమి చేయుదు? నెవ్వరు దిక్కుని కొంద్రోవడి యోజించి యెట్లయినం గానిమ్ము నిద్రా భంగంబునకు శాంతుం జేయుట సుకరంబ; సంద్యాహానికిఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు లేకునికి తెల్లంబని విశ్వయించి మెల్లన మెయితట్టి మేల్కొల్పిన నమ్ముని కోపో ద్ధీపితమానసుండయి యమ్ముదవతిం గనుంగొని.

976

ఉ. ఓసి యదేమె నిద్రఁగొవియున్న ననుం గొఱుమాలి మేల్కొనఁ-
జేసితి వింతయాగడము జెల్లునఁజే మగనానికిం దను
గ్రాసముఁ జేసి చేసిన యశుండతపంబును బుడ్యతీర్థసం
వాసములుగా ఫలంబిడునె భర్త నవజ్ఞ నొనర్చియుండినఁ.

977

క. వినయవివేకము లొదవఁగఁ, దనమగనికి సేవచేసి కవివినచో దే
పనికంమెల్ల ముసంబుం, గనునందు బుధు ల్వదించఁగా వినలేదే.

978

క. అంగనరే సుఖనిద్రా, భంగంబుం గన్నయతడవాప్యతలక్షి
సంగుఁడయి లాలసూత్రము, నం గూలునటంచు ము నివ్వనంబడదొక్క.

979

వ. అని కోపాటోపంబున నమ్మునిపుంగవుండు ప్రపురితాదరుం డగుటయు.

980

వ. గడగడలాడుచు వ్యగవిఁ గన్గొని పల్కె. మహానుభావ! నీ
వెడవక నిద్రఁజెందుటయు పిప్పడె టాస్కరుఁ డస్తమించుటఁ
బొడఁగని సంధ్యవార్షదగు ప్రొద్దది మెల్లఁగ దాటిపోవ నే
గొడవలు వచ్చునో యనుచుఁగొంతుచు విన్నిటు మేలుకొల్పితిఁ.

981

క. ఏ దుష్టనయతి నాకిఁక, లే దొక పాచిత మటంచు లేమయు బాష్పం
భోమాషితాక్షియై ముని, పాదంబుం బడియె శోకవరంబయగుదున్.

982

ఉ. పాయని దుఃఖ మాపికొనఁబాటి యెఱుంగక యేడ్చుచుండఁగా
నామెలనాఁగఁ గన్గొని దయామతిఁ గొగిలి గ్రుచ్చియెత్తి యా
కోయలమిత్రుపై నలుకతో శపించువఁ గడంగునంత సం
ధ్యాయుతుడై పతంగుఁడు మహర్షిశుఱంగట నిర్వి యిట్లనున్.

983

౯. ఈవద్యేక్షణ సంజవేళ యని తానీక్షించి దర్మక్రియా
భోసం బొనను వీరిచేత నిను మేల్కొల్పంగ నీ వీగతిఁ

- నాపైఁ గోపముఁబూని పిచ్చుకపయిం బహ్మత్రయందోలఁగా
కాపంబీదగునయ్యఁ యోగలనాఁ కాపాయదాగ్రేసరాఁ 984
- మ. సరసీసంభవసంభవు ల్పుద్గితతేజశ్శాలు రుద్యత్తపో
నిరతుల్ విప్రులు వారలగ్నినయెడ స్పిర్ధూమిధామంబుఁ జే
తురు కారుణ్యముగల్గి క్రమ్ముట సృజింతు ర్వారు లోకంబులన్
దరణీదేవుల మానసంబు నవసీతప్రాయ మౌనేకదా. 985
- ఉ. ఎంచకు నేర మీవు భజియింపుము కృష్ణుని బావమెల్ల మా
యించు నతండు మ్రొక్కెద నిదే శరణం బను పద్మబంధు నై
రించి శపించకే విడిచి రేచిన కోపమునన్ వడి నివస
ర్జించెను గళ్యపాత్ముఁ; వదించెడి దేమిక మౌని చిత్తము॥ 986
- ప. అంత నక్కాంతామణి చేయునదిలేక యిట్లని విలపించె. 987
- ప. కటకట! యట్టికళ్యపుని కన్నియనై తపమాచరించి యీ
జటివరు నాలినై మిగుల సన్నుతులంగొవి భాగ్యహీననై
పటుతరళోకవర్ధిఁబడఁ బాల్పడితిం దుడ కేను నన్ను నేఁ
డెటువలెఁ గాకువో యనుచు నింతి విచారముతోడ వేడుచున్. 988
- క. ననుఁ గన్నతండ్రి రారా! వినుసిగదయ్యంబ రార! విధి రారా! నే
మనసను నాభవిస్పృష్టను, ననుఁ గాచెడి భరము మీ దనాథనుజుండీ. 989
- ప. అని యెఱంగెత్తి యేడ్వం దొడంగిన. 990
- ఉ. ఆయెఱుఁ గాలకించి గుహనయ్యయుఁ గళ్యవమౌని యంచతే
జీ యొడయండు నత్తపసిచెంగట కేగినయంత మౌని చే
దోయని దోయిలించి ప్రణతుల్ వినుతుల్ బొనరించి యిందువేం
చేయుట కేమిహేతువు వచింపుఁడు మీరు మహాత్ము లారయన్. 991
- ప. అని యిట్లు ముని వల్కిన నరోజుసంభవుండు సమయానుకూలంబుగాఁ గొన్ని
వాక్యంబు లుగ్గడించి వెండియు విట్లనియె. 992
- ఉ. తొల్లి కృశానుసాక్షిగ వధూమణి నీవె వరించి ప్రేమ లో
వెల్లిగొనంగ నేలి తగవే! యనపత్యను నేరమెంచ కే
నొల్లను బొమ్మనంగ; నిటు లుగ్మరిని నిర్దనాదువాకి॥
జల్లెడలోని వీరు దిగజాతినకైవడిఁగావె పున్నెముల్. 993

మ. కమలప్రోద్భవుఁ డిట్టులాడ, మనసాగంభీరవాభీప్రదే
కము దాచేత సమంత్రకంబుగను సంస్కరించి యమ్మాని “యో
రమణీ : గర్భముగల్గు నీకఖింతాప్రజ్ఞానసంపన్నుఁ డు
త్తమతేజస్కుఁడు దార్మికుండును సముత్పన్నుం డగున్ బుత్తుఁడై. 994

చ. ఇతఁ డుదయించుమాత్ర సవిత్పప్రకరంబు ముదంబుగాందు ని
ర్జితరుజుఁడై సదా తపముజేయును గోలతనంబు మాన కీ
గతి విలపింపనేల : చలిగట్టువయిం దొలిమాడ్కినే దృఢా
మృతకరు శంకరుం గొయవ నేగుము నెవ్వగలెల్లఁ దీతెడిక. 995

ఉ. ఏనును బుష్కరంబునకు నేగి తపంబొనరింతు నం దజ
ర్యాసనిరూఢి నోజలరుహానన : యోగవియోగముల్ వ్యవ
స్థానుభవైకభాజనము లారయ నీవనితానుషంగముల్
కానలనుండి యాకలముల స్పృశియించెడు మాకు నర్హమే”. 996

చ. జటివరుఁ డిట్టులాడ మది యుల్లనఁ గన్నుల వేడిబాష్పముల్
జొటజొటరాంఁగా వగచుచు న్ననఁబోడి మునీంద్రుఁ జూచి తో
ల్లిటి తపమెల్ల నీగతి ఫలించె నికెట్లు సుఖంబు లెప్పు నే
ప్పటికొకలాగు నానుదుట వ్రాసెనుబో విధి మూఁడుపంక్తులక. 997

ఉ. జారిజీ కాముకాశిని, బ్రసాదము నాఁకలిగొన్నవాఁడునుక,
నీరములం దృష్టార్థికుఁడు. నేత్రము నంధుఁడు, నన్యవిత్తముం
జోరుఁడు కాముకుండు రతిసూక్తుల సంగముఁ గోరుటంగి నీ
ధారుణిలోఁ బతివ్రతలు తద్దయఁ గోరుదు రాత్మనాథునిన్. 998

చ. ఆని మునినాథుఁ గాంచి వినయంబున నిట్లను బ్రాణనాథ ! నే
మనమున నెప్పు నికా దలఁతు మానక దర్శన చుప్పుడిత్తునం
చును వరపీయఁగావలయుఁ జూ యవిపెద్దమెలుంగు లార్పడక
వనరుచుఁ గాళ్ళపైఁబడియోఁ బైదలు లోర్తురె నాథు పీడఁగన్. 999

చ. ఆనిన వల్లెయని యమ్మునిఁజల్లఁతుండు నిజవల్ల ట మెల్లవఁ దనకరంబుల లేవనెత్తి
యల్లంబునఁ జేర్చుకొని సమయానుకూలంబులగు కొన్ని యనునయాలాపంబుల
దెందంబువందలి కొందలం బుడిపికొని దైర్యం బవలంబించి శ్రీకృష్ణుఁగి ర్తించు
నాజంత్కారుండు తపంబునకుం జనియె. 1000

- ఉ. పిమ్మట ముమ్మరంబయిన బిమ్మిటిచే శితికంఠరాణివా
సమ్మున కేగి యందు దివసంబు యుగంబుగనుండి యొక్కనాఁ
డమ్మునికొమ్మ మంచినమయమ్మునఁ గాంచె మృగాంకమోళియం
శమ్మునఁ దేజరిల్లు నొక చక్కని పుత్రుని జ్ఞానపాత్రునిన్. 1001
- క. ఇది మనసోపాఖ్యానము, చదివిన వ్రాసినను వినిన సకలైశ్వర్యా
భ్యుదయములు కల్గి దేవీ, పదమందు వసంతు రెపుడు పదపడి మోసీ. 1002

సు ర భ్య పా ఖ్యా న ము

- క. మనసోపాఖ్యానము విని, మనసున నానందరసనిమగ్నుడ నైతికా
వినిపింపుము సురభియనకా, జను దేవిచరిత్ర మింక సత్కృపతోడన్. 1003
- వ. అని ప్రార్థించిన నారదునకు నారాయణుఁ డిట్లు వచించె. 1004
- ఉ. గోవులలోఁ బ్రధానయయి గోవులకున్ జనయిత్రియై సదా
గోవులఁ బ్రోచుదేవియయి గోభువనమ్మున జన్మమొందె బృం
దావనపుణ్యభూముల వినందగుఁ బాపవినాశకంబు మో
దావహమైన తచ్చరిత మంతయుఁ దెల్పెద నీకు నారదా. 1005
- ఉ. క్రేవల గోపిక ల్గొలువఁ గేళిలిలాసమనస్కుడౌచు రా
దావిభుఁ దామెతోఁ గలిసి తా నొకనాఁడు చరింపనేగె బృం
దావనభూమి కందు విజనమ్ముగఁ బ్రేయసితో రమించుచోఁ
బావనమూర్తి కాతనికిఁ బాలనుద్రావఁగఁ గోర్కెపుట్టఁగన్. 1006
- గీ. నామపార్శ్వమ్మునుండి విశ్వప్రభుండు, సృజనమొనరించె సంతటఁ డిన్నదూడ
పొదుఁగులో నోరువెట్టి సమ్ముదముగాంచు, నట్టి సురభిని గోమాత సఖిలపూజ్య.
- గీ. జన్మవృక్ష్యుజరావ్యాధిసంహరముల, క్షీరధారలఁ గుండ నిందారఁబితికి
త్రావినన్నియుఁ ద్రావి రాదావిభుండు, భాండమును బాలతో భూమిఁ బాఱవైచె. 1008
- ఉ. అచ్చట నూరుయోజనము లాయతిగల్గి కనుంగొనంగఁ బె
మ్మవచ్చగొల్పు చేర్చడియెఁ బొల్పుయి క్షీరసంమ్ము చుట్టునుకా
బచ్చలు కెంపులున్ మెదిపి బాగుగఁగట్టిన మెట్లతోడఁ దా
నెచ్చెలిపిండుతోఁ గలిసి నిత్యము రాధయుఁ గేళిసల్పఁగకా. 1008

- గీ. కామధేనుసహస్రంబు రోమకూప. ముల జనించెను సురభికి మోదమలర,
బరిదినంబున దీపము ల్పరగుచుండ, నామె బూడించె శ్రీకృష్ణుఁ డంచితముగ.
- వ. సురభీద్యానస్తోత్రంబులును మూలమత్రంబును బూర్వము ధర్ముని వలన వింటి.
'ఓంసురభ్యై నమః' అను నీ మంత్రము లక్షజపంబున సిద్ధియై ఖత్తులకు బుద్ధివృద్ధి
ముక్తుల నొనంగి స్వ కామంబుల నొడఁగూర్పు. 1011
- క. శ్రీరూపిణి రాధానహ, చారిణి గోమాత నర్వనంచితసాహ
పారరాజ్యరహసల, మై రహ నలరారు సురభి నర్పింతు మదికా. 1012
- గీ. కలకమునఁగాని ధేనువు తలను గాని, ఆవులం గట్టు స్తంభంబులందుఁ గాని
సాలిలంఁగాని శిథిలంబు జలమునందుఁ గాని సుఃఖిఁ గొలువఁజెల్లుఁ గడఁగిద్విజాఁడు.
- గీ. పరదినంబున దీపము ల్పరఁగుచుండ, నతిదృఢంబగువక్త్రఁ బూర్వాహ్లామందు
సురభిఁ బూడించునరుఁడు విశ్వరమణీయ, మైన సంపదఁగాంచి పూజ్యత వహించు.
- ఉ. పాఁడి యడంగె మాధవు నభంగురమాయకు నొక్కయప్పుడీ
మూఁడుజగమ్మలన్ సురలు పొర్కుచుఁ బద్మజనొద్ద కేగి యీ
కీడు దొలంచునూ యనుచుఁ గేల్పుడువన్ సుంభిగా బిణింపుచో
మూఁడిన యాపద త్రొలఁగిపోవు నటం చతఁ దానతిచ్చుటన్. 1015
- ఉ. పానియంత పద్మజుని పల్కులు నెమ్మనఁపందు నూని య
స్తోత్రవిప్రుశ్చక్షుఁడయి దోయిలివట్టి సురసంఘికా
శ్రీకమనీయవాగ్యములఁ జిత్తము మెత్తవడంగఁజేయుచుగా
వీరమెయిన్ సుతించె సుంభిన్ సురలోకము బాగుకొనమై. 1016
- సీ. పద్మాంశవలన నుద్భవము గాంచినయట్టి , రాధికాసాహచర్యకు నమస్సు
శ్రీకృష్ణదేవుని చెల్లి నార్జించిన , వితతగోమాతృదేవికి జాహ్ను
క్షీరధారలచేత సిరియు బుద్ధి యశమ్ము , జేయు గోలోకవాసినికిఁ బ్రణతి
అశ్రయించిన వారి కమరవృక్షంబొయఁ , బాలించునట్టి యంబకుఁ బ్రణామ
- గీ. మచిన యంద్రుని స్తోత్రంబు నాలకించి , నంత బ్రహ్మలోకమ్మున నవతరించి
కోరికొన్న వరంబులఁ గూర్చి నొనఁగి , మోదమునఁ బోయె న్నస్థానమునకుసురభి.
- ఉ. నారదః క్షీరపూర్ణమయి నాలుగుమూలం విశ్వమెల్ల శో
భించుణియమయ్యఁ బిదపన్ జనియించెను నేయి యజ్ఞ సం

- భారములందు ముఖ్యమగు వస్తువు తత్కృతుభుక్కు లెల్లరా
హారము గల్గుటన్ హనున మందిరి దెందములందుఁ బిమ్మటన్. 1018
- గీ. ఈసురభి స్తోత్రరాజులు నెవ్వరేని, బరసనల్పినఁ జేకులు బహుళధనము
గోసమృద్ధియు శాశ్వతగురుయశస్సు, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధి సంపూర్ణ సుఖము. 1019
- క. సర్వనదీస్నానమ్మును, సర్వక్రతుడీక్ష గొన్న సత్పురి మలరున్
నిర్వాణ మబ్బి పిమ్మట, మురుగ బ్రహ్మాత్మజత్వమును పుటియించున్. 1020

రాధా దుర్గా పూజావిధానము

- క. ప్రకృతుల చరితమ్ముల నీ, వకలుషమౌ ప్రేమఁ దెల్పు నాలించితి మా
మకకిల్పిషనంపుమ్ములు, వికలములై చెదరిపోయె విశ్వేశానా. 1021
- క. నాటన్ రాధా దుర్గల, ప్రాకటభుభపూజనంపు ఫక్కి వినంగన్
లోకోత్తరః మననయ్యెడు, వీరమెయిన్ దెల్పు మింక వినతు లొనర్తు. 1022
- చ. అతితరమందు వారల మహామహిమమ్మును దెల్పియుంటి వా
యతమగు నీజగమ్మున నియంత్రిణు లంటివి వారిఁ గొల్వ సం
గతమగుఁ బుణ్యలోకములఁ గాపురమంచు వచించినావు నా
తుతుక మడంగునొక్కొ యదిగూడ నెఱుంగకయున్నచోఁ బ్రభూ. 1023
- క. అను వీణామునిప్రార్థన, మునకుఁ మనసొగ్గినట్టి మురహారుఁడు కృపా
బనియై తెల్పంగడఁగెను, వినుమందు మరందధార వీఁగు మృదూక్తి. 1024
- గీ. మూలప్రకృతిరూపిణులొచుఁ బుట్టినారు, వారలిర్వరు నల విరాట్రము సుసకల
దేవతలుగూడ వారియదీనులగుట, వారి పదపద్మములపేవ వలలవలయు. 1025
- గీ. అందు రాధామహామంత్ర మాదియందుఁ, దెల్పెద రహస్యమియ్యది దీనిమహిమ
వేయి నాలుక లుండియు వినుతిసేయఁ, దరముగాదయ్య యెట్టి తత్పరునితైన. 1026
- గీ. శ్రీయుతంబు చతుర్థ్యంతచిహ్నితమయి, రాధపావననామము రాజకెక్కె
ననలు నారినిగూడి పడఁజరముగ, నర్థిజనవాంఛితప్రదమై సకంబు. 1027
- ఉ. మూలసనాతనప్రకృతిమూలమునన్ గొనెఁగొప్పదేవుఁ డు
దేవలసుభక్తిపూర్ణుఁడయి దీనిని గోభువనంబునందు గో
పాలునిచేత విష్ణునకుఁ బావనుఁ దాతఁవల్ల బ్రహ్మఁగున్
గీరితమయ్యె బ్రహ్మ పలికించెను ధన్యునిచేతఁ బిమ్మట. 1028

ఉ. దర్శునివల్ల నేనును బదంపడి గాంచి పరంపరాగతా
యర్థహానియభాగ్యవిభవోదయకారకమైన మంత్రమున్
మర్మ మెఱింగి పల్కెదనుమా ! నిరతంబును దానిచేతనే
శక్తిముగల్గెఁ దజ్జపముశక్తి నే ఋషినైతి నారదా. 1029

చ. జలజభవాదిదేవత లజస్రము దీని జపించుచుండు ర
గ్గఁచుగు భక్తితోడ నదికారము సుంతయుఁ గృష్ణపూజకున్
గలుగదు రాధ నేమరినఁ గావున వైష్ణవులైన దీవరుల్
నలువఁగజెల్లు రాధ కనిశమ్మును బూజల నమ్రభావులై . 1030

చ. కృష్ణున కామె ప్రాదాధిదేవియు నామెకుఁ గృష్ణుఁ డభీనుండునై యుండురు. సకల
కామంబులను రాధించుటంబట్టి రాధానామ మామెకుఁ బ్రసిద్ధమైనది. రాధామహా
మంత్రంబునరు నేను ఋషినిఁ గాయత్రి ఛందము; రాధ యధిదేవతః తారమును
శక్తియు వీజంబులు; శక్తిమూలావృత్తిచే పదంగంబులు సేయవలయు; సామవే
దోత్తరీతి నమృహాదేవిని ధ్యానింపఁజెల్లు. 1031

సీ. మల్లికార్జునాతిమహితకై శక్తిముదాని , నవరత్నమయభూషణములదాని
తెల్లసంపెఁగపూలఁ దెగదు దేహముదాని , శరదించునుందరాస్యంబుదాని
కోటివంద్రులకంటి గోట మీఠెడుదాని , రత్నాంబుజాతనేత్రములదాని
కుందనన్నిభదంతకుట్టులంబుల దాని , రమణీయబింబాదరమ్ముదాని

అ.వె. కుంభికుంభనదృశగురుకువంబులదాని , పృథునితంబయుగళమునకు శోభ
గలుగఁజేయునట్టి కాంచి గల్గినదాని , స్థిరవయఃప్రసిద్ధి జెలఁగుదాని. 1032

సీ. ఏవేళఁ బదియురేందేంద్ల ప్రాయముగల్గి , శృంగారలహరియై జెలఁగుదాని
వహ్నికుద్ధంబైన వననంబు దాల్చిన , లావణ్యయుతదేహాలలికదాని
వేదవేద్యంబైన విభవంబుకోఁ గృష్ణ , ననువుల కనువుగా నలరుదాని
దాన్యలేళముచేత దయగల్గి భక్తుల , సకలేష్టపూర్తిని సలుపుదాని

గీ. రానచుండలమంచున రత్నసింహ , పీతమున నున్నదానిని విశ్వమాత
యైన దేవిని సేవించు ననుచుఁ బల్కి , ద్యానమొనరింపవలయు నయ్యా! మునీంద్ర.

గీ. ధ్యాన మొనరించుచున్ బహిష్ఠలమునందు, నైన సాలిళాపుటమండునైన
నన్నదళంబుయంత్రంబునండునైన. దేవి నావాహనమొనర్చి తివురజేసి. 1034

- ఉ. ఆనన మిచ్చి యంత ముఖమందుఁ ద్రివారము మూలవిద్యచే
నానకలేశ్వరేశ్వరికి నాచమసీయ మొసంగి పాద్యముం
బోసి పదంబులందు శిరమున్ సరిదర్శ్యముచే న్నృశించి యా
పై సవరింపఁజెల్లు మధుసంక్రము తిర్కములేని భక్తితో. 1035
- ఉ. స్నానవిధానముఁ నలిపి చందన మిచ్చి విభూషణంబులన్
గామకవెట్టి వస్త్రములు గామితసుందరపారిజాతనా
నానవపుష్పదామములు నాల్గు విదిక్కుల మధ్యయందు నా
పై నొనరింపఁగావలయుఁ బావమరాలికి నంగపూజలన్. 1036
- గీ. అంతటఁ బ్రదక్షిణంబుగ నగ్రదశము, నష్టదశపద్యమునఁ బూని యదితభక్తి
నామె పరివారమునుగూడ నర్చసేయ, వలయు మునివర్య! తత్క్రమం బరివరింతు.
- సీ. ప్రాగ్విశయందు మాలావతిం బూజించి , దహనుకోణమున మాధవిని గొల్చి
కాలుదిక్కున రత్నమాలను సేవించి , నైర్మతిని సుశీల నతులునల్చి
పడమట శశికళన్ బ్రస్తుతిఁగావించి , శ్వనఁబదిక్కునఁ బారిజాత మ్రొక్కి
రాజరాజాళఁ బావతి భజియించి , హరకౌవ్యమందు సుందరిని దలచి
- గీ. బాహ్యసీమఁ జతుర్ముఖప్రముఖదేవ , తలకు దిక్పాలురకుఁగూడ నెలమిఁగొల్చి
శంఖచక్రాయుధమ్ముల సంతరించి , సకలరాజోపచారము ల్పూజవలయు. 1038
- గీ. పావనాభ్యాసహస్రంబు బల్కుచుండి, మంత్రమును వేయిసారులు పుననసేయుఁ
బ్రతిదినం బెవ్వఁ డాతఁడు పాపమెడలి, యెనయు గోలోకమును విష్ణువనఁ బరంగి.
- గీ. కార్తికమ్మునఁ బూర్ణిమఁ గడఁగి యెవఁడు, రాధజన్మోత్సవమొనర్చు రహియెలర్చ
నతనిమ్రోలఁ రాసేశ్వరి యనుదినంబు, నిలిచి వాంఛాప్రపూర్తిని గలుగఁజేయు.
- ప. మఱియు గోలోకవాసినియగు నమ్మహాదేవి యేదే నొకకారణంబున పృథభానును
తయై బృందావనమ్మున జన్మించినది. ఇందు దెల్పుఁబడిన మంత్రంబుల పర్వసంఖ్యా
విధానంబులు చెడనీయక పుంశ్చరణక్రియాయోగ్యంబగు దళాంశంబు హోమముఁ
గావించి తిలలచే వేల్పువది; నావుడు రాధాస్తోత్రవిధానం బానతిమ్మనిన నారదునకు
నారాయణుం డిట్లనియె. 1041
- క. భాసితమో గోలోకని, వాసిని! కరుణాప్రపూరవాసితహృదయా
భ్యాసితభక్తజనావని! రాసేశ్వరి! మమ్ముఁ బ్రోవు రాధాదేవి! 1042

- క. శ్రీకృష్ణప్రాణప్రియ, టాకలితనమస్తస్మష్టి కాదిజననిశీకా
లోకేశ్వరికిఁ జతుర్ముఖ, పాకారిప్రముఖవంద్యపాదకు జేజే : 1043
- క. నీవే గారివి మనసవు, నీవే భారతివి లక్ష్మి నీవే మతి వ
ద్వాపతియును సావిత్రియు, నీవె తులసివియును నీవె నీకు నమస్సుల్. 1044
- క. మంగళవందిక షష్టి య, సంగన్ జను దుర్గ పీవె నాకప్రచల
ద్వంగవు గంగవు నీవే, సంగతమగు మమ్ముఁ డ్రోవఁ జయ్యన రమ్మా : 1045
- క. మూలప్రకృతివి నీవే, జాల మొనర్చుంగనేల ? సంసారమహా
భీలాంభోనిధిమగ్నుల, మేలంజను మమ్ము నుద్ధరింపుమఁ దల్లి : 1046
- క. అను నీ రాధాస్తోత్రం, బనుదినమును బతనసల్పు ననఘుండు పున
ర్జనిహీనత గోలోకం, బునఁ గాఁపురముండు నిత్యమోదంబలరన్. 1047
- క. సరిగానము దీనికి సం, స్మరణీయ మనంతమోక్షసాధనమును నీ
వొరులకుఁ దెల్పిందగ దిది, పరమరహస్యంబుగానఁ బాలింపు మునీ. 1048
- సీ. ఏదేవిదాసుంబు నెలమిమై వినుమాత్ర , నభిలాషదలఁగూడ నంతరించు
నేమాత కరుణతో నీ సర్వలోకమ్ము , లందు నంతర్లీనయై వసించు
నేతల్లి శైవులకేవి వైష్ణవులకు , నేని సంపేయయై యెసఁగుచుండు
నేరాక్షి శర్దుల కేలికసానియై , ప్రకృతిరూపంబునఁ బరిధివిల్లు
- గీ. దుర్గముల నంతటములఁ బొలఁగఁజేయు , కతవ నేదేవి దుర్గాఖ్య గాంచిమించె
నాను పూజావిధానంబు నధికభక్తి , నింక వదియింతు నీకు మునింద్ర ! వినుము.
- ప. వాగ్మానంబును శంభువనితయుఁ గామవీజంబును బిదపఁ 'జాముండాయై' పదంబును
'నయః' పదంబునుంగూడి దుర్గానవాక్షరమంత్రరాజంబయ్యె; నియ్యది భక్తులపాలిబి
కల్పపాదపయః; దీనికి ఋషులు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు; ఛందంబులు గాయ
త్ర్యుష్టిగనఘస్సలు. అదిదేవతలు మహాకాళీ మహాలక్ష్మీ మహాసరస్వతులు. వీజం
బులు రక్తదింతికాదుర్గాద్రామరులు. శక్తులు నందాకాంతరీ భీమాదేవులు. వినియో
గము చతుర్విధ పురుషార్థములు. మౌళియందు ఋషులను, వక్త్రంబున ఛందము
లను, హృదయంబున నిదిదేవతలను స్తనంబుల శక్తివీజంబులను స్యసింపవలయు.
వీజత్రయంబునీతను వీజచతుష్టయంచేతను వీజవ్యయంబుచేతను పదంగంబుల
జాతి యుక్తంబుఁ గావించి శిఖలోచనద్వంద్వశృతిసాననగుదంబుల విన్యాస
మొనర్చి మంత్రవర్ణంబుల సర్వవ్యాపకంబు గావించునది. 1050

- క. అనితోమరవక్రగదా, ముసలమ్ములు శంఖకూలముద్గరములు పా
శసుదర్శనచాపమ్ములు, నెనలారిస యట్టి దుర్గ నెంతుకా మదిలో. 1051
- క. నానాభూషణభూషిత, యై నీలాంజనసమానమగు సుప్రభా
మానితయగుచున్ దశపా, దాననములు గల్గు దేవిఁ దలఁతుకా మదిలో. 1052
- క. మధుకైటభులను నసురుల, వదియించు నిమిత్తమై వివన్నుం డగుచున్
విధి యేకా? నుతించెన్, ప్రథితాత్మకురాలి నామెఁ బ్రార్థించు మదికా. 1053
- క. ఒకచేత సురాపాత్రయు, నొకచేతను నక్షమాల యొప్పెడుదానిన్
బ్రకటితమాయాబీజకా, నకలేశ్వరియైనయట్టి శక్తిన్ దలఁతున్. 1054
- క. ఆరుజాంబుజవాసినియై, యరుణంబగు దేహకాంతి యలరఁగ మహిషా
సురదైత్యనిహంత్రిణియై, పరఁగు మహాలక్ష్మి నెంతు భావమునందున్. 1055
- క. కుంభనికుంభుల యధికో, జ్ఞుంభణము నడంపఁ బట్టి శోభిలుదానిన్
జంభారిప్రముఖమతకా, కాంభవినిఁ ద్రినేత్ర నెంతుఁ జక్కఁగ మదిలో. 1056
- క. వాణీబీజాత్మికయో, నేనాక్షిని సర్వవిద్య లేలేడు సర్వ
ప్రాణాధికయైన సరస్వతి, నాణెంబగు భక్తితో మనమ్మునఁ దలఁతున్. 1057
- వ. అని ద్యానించి షట్కోణసంయుతంబగు యంత్రంబును నిర్మించి చతుర్వింశతిపత్ర
కంబగు నష్టదశపద్మంబును భూగృహంబున నిర్మించునది. సామగ్రమంబునగాని
మటంబునంగాని యంత్రంబునంగాని బాణమునఁగాని లింగంబునంగాని సూర్యునం
దుంగాని దేవిని యజింపవలయు. పూర్వకోణంబున సరస్వతీసహతుండగు పద్మ
జుని, నైర్వికంబున లక్ష్మీసహతుండగు శ్రీహరిని, వాయుకోణంబునఁ బూర్వతీ
సహతుండగు శంభుదేవు, సుత్రరంబున సింహమును, వామంబున మహిషమును
బూజింపవలయు. నందఱార క్రదంతాకాకంభరీశవాహుగృహప్రామరులను షట్కోణం
బులఁ బూజించి వసుదళంబుల బ్రాహ్మి మాహేశ్వరీ కౌమారి వైష్ణవి నారసింహి
బంధి చాముండికల శక్తులకు దత్తవత్రంబులఁ బూర్వక్రమంబుగ విష్ణుమాయ
చేతన, బుద్ధి, విద్ర, ఊహ, చ్ఛాయ, శక్తి, తృప్తి, జ్ఞాని, జాతి, లజ్జ, శాంతి,
శ్రద్ధ, కీర్తి, లక్ష్మి, వృత్తి, శృతి, స్మృతి, దయ, కుష్టి, పుష్టి, భ్రాంతి మొదలగు
వానిం బూజింపవలయు. పిదప భూపుర కోణంబులయందు గణేశుని క్షేత్రపాలని
వటుకని యోగికులను నర్చింపవలయు; నావిమ్మట సాయుధులగు నింద్రాది దిక్పా
లుం యజింపఁజెల్లు; నిట్లు సావరణయగు దేవిఁ బూజించి సమస్తరాజోపచారం

బులఁ గావించి నవాక్షరమంత్రమును జపించి సప్తశతీస్తోత్రంబును దేవ్యగ్రంథునఁ
బఠించునది. 1058

క. సప్తశతిం బోలినయది, ప్రాప్తించుట దుర్లభంబు పావనము కుభా
వాప్తికి హేతువు దేవియు, నాప్తునిగతిఁ గాంచుఁ జదువుననఘుని మౌనీ. 1059

క. ఏవిధిఁ గృతకృత్యత్వము, భావింపఁగఁగల్గు నరుఁడు ; పాపనమౌ నా
దేవీపూజావక్రమ, మావంతయు మిగులకుండ నంటి మునీంద్రా. 1060

చ. సురలు మునీశ్వరుల్ నరులు సూరులు రాక్షసయక్షకిన్నరే
శ్వరులుఁ ద్రిమూర్తులున్ సీరియు శాంకరి భారతియుఁ నసుస్తది
గ్వరులును మంగళప్రదను గామితదాత్రిని లోకపూజ్య నెం
తురు మదులందు నిత్యమును దుర్గను దుర్గతిలేమికినమై. 1061

గీ. తచ్చరణపద్మసేవావిధానమందు, నాతీతేరుట నా భాగ్య మందినారు
పదియనల్గురు మనువులు నదీతిసుతులు, విశ్చలముగ స్వస్థలములనిల్చినారు. 1062

ఉ. ఐదువిధంబులం బరఁగు నాశ్రకృతిన్ వివరించియుంటి సు
శ్రీదము తచ్చరిత్రము నెఱింగితి పూర్తిగ నామె యంశదే
హోదయమైన దేవతల యుత్తమవృత్తములఁ వచించితిన్
గాదనఁబోక గోప్యమును గాంచిన నీదగు పుణ్యమేమియో. 1063

క. ఇది విను పుణ్యచరిత్రల, కుదయంబగు భాగ్యవృద్ధియున్ సకలవిదా
భ్యుదయంబులు వంతమునఁ, సదమలమైనట్టి మోక్షసంపద యనఘా ; 1064

మ. ఒకయధ్యాయము చొప్పునన్ బ్రతిదినం బుత్సాహియైగాని పూ
వికతోదన్ నవరాత్ర్యహంబులనుగానీ చేయఁగ నేర్పునే
యకలంకాత్మకుఁ దీవరీత్రవతనం బాద్యంతముంగూడ వా
వికి నాదేవియు దాసియై యలరు మౌనీ ; సానురాగంబునన్. 1065

ఉ. పుత్రులఁగోరు మానవుఁడు పుత్రుల, విద్యలఁగోరునట్టి న
చ్చాత్రకుఁ డన్ని విద్యలను, సాంగవిస్మయియఁ గాంచనేర్పు నే
మాత్రము లోటు గల్గదు సుమా ; యెది గోరిన నద్ది కల్గ న
ర్వత్ర కుభావహం బిదియుఁ బాపవిమోచకముం గుమారకా. 1066

చ. శకునపరీక్షపేయనగు స్నానమొనర్చుచుఁ జేయిమోడ్చి దే
వికి నొసేటఁ బొత్తమును బెట్టి తమిన్ శింసంతకొన్న బా

- లిక కరమందో, స్నానమొనరించికడుఁ తుచియైన బ్రహ్మదా
రి కరమునందో తక్తి నలరించిన భర్మశలాకచే మునీ. 1067
- క. బంగారు శలాకఁ జొ, వృంగను విడివడివయట్టి పత్రమునందున్
సంగతమగు సంకముచే, తం గలుగు శుభాశుభములు తర్కింపవలెన్. 1068

స్కంధాంతపద్యములు.

- క. ఆరామద్రామిడకుల, వారాన్నిది పూర్ణచంద్రః వరగుణసాంద్రః
మూరిస్తవసీయ యశః, పూరితభువనాంతరాశః బుధజనతోలాః 1069
- క. ఆకవటహృదయాంతర్ని, త్యక్తలితవిద్యాస్వరూపః దాతృత్వశ్రీ
ప్రకటితనిజగేహోత్సవః, సకలజగద్వంద్యకీర్తిః సత్పథవర్తీః 1070
- క. వైయాకరణ శిరోమణిః, సాయంనటదీశమౌళిసంభృతగంగా
స్నాయచ్చలదూర్మనిభ, శ్రీయుతకవితాగురుత్వఽహ్నితనామా 1071

గద్య.

ఇది శ్రీ.....తిరుపతి వేంకటేశ్వర కరుణాప్రసాదితరామకృష్ణాంధ్రీ
కృతమ్మగు దేవీభాగవతమ్మునందు
నవమస్కంధము సంపూర్ణము.

- క. సాకల్యం బొనరింప నేర్చియును విశ్వశ్రేయముం గూర్చును
శ్రీకళ్యాణదమైన కృత్యముల వాసిఁ బున్నెమున్ బంచఁగా
నాకాంక్షించియొ ఆదినైదు తుది రెండధ్యాయముల్ పేర్చిమై
నాకుఁ వీడిన రామకృష్ణులకు సంచానితుఁడై మోడ్చులకా.
- క. తిరుపతి వేంకట కవిగురు, చరణాంబురహప్రదానసంజనితకవి
త్వరమాయతుఁడను నన్నం, దఱుఁ బిల్లారు వేంకటావధాని సమాఖ్యన్.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీమత్పురదేశవజ్రానందము.

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

దశమ స్కంధము

తిరువతివేంకటవిద్య. ద్వారకవిభాగసవిశేషవర్ణికీర్తి :

పరమార్థవియతమూర్తి : స్వరచితదర్శనప్రహరీ : బ్రహ్మయశోత్తీ : 1

చ. అదదరింపు చుట్లు పురాణకథనోన్ముఖుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లను.

క. పైకతవచియింపుము ను, శ్లోకం బయహరిము నకలశ్లోకహరణయా
నేకత దాని వినఁగ నే, నేకతయున నింతమాత్రం దృష్టింగాంతున్. 3

చ. నావుడు వ్యాసుం డిట్లను, నట్లు నారదుండు. 4

క. ఓ నారాయణ : పాపా, జ్ఞానహరంబయిన దేవిచరితము వింటిన్
గానీ మన్వంతరియుల. నా నిఖిలేశ్వరి స్వరూప మది యెటులుండున్. 5

గీ. ఎట్టి యాకాంక్షునఁ బుట్టె నెట్లు లేరి
చేతిఁ బూడింపఁబడియె సమ్మాత యెవరి
కోర్కులెటు లీర్చె ? నది వినఁ గోరుచుంటిఁ
గానఁ గరుణించి తెల్పు మక్కితల ననుడు. 6

ఉ. నారద : యాలకింపు చునునాశకము వినిఖిలేష్టసిద్ధి కా
రాంమునైన దేవిచరితింబు, జగములతాత దాత ధై
త్యారికి నాభిపద్మమునయం దుదయించెను మానసేర్పచేఁ
బూరుపు నొక్కరుకా దలిరుటోడి నొకర్తు నతండుచేసినకా. 7

క. అయరుపురుసున్ దంపతు, లై యలరిరి లోకవిదితమైన యభిఖ్యన్
స్వాయంభువనువనవ నకల, దాయెన్ శతరూపనుఁగ నాపె తనయ్యన్. 8

గీ. ఆ మనువు క్షీరసాగరప్రాంతమందు, జగదధీశ్వరిఁ గొల్చె నచలితభక్తి
నెద్దియునులేమి మృతుచే నెనక మెనఁగ, నప్పరాంబిక రూపంబు ననుపువలెది. 9

సీ. వాగ్మనమంత్రం బనాగ్మనంబుగఁడేసి , యాహారముం దిచ్చ నాహరించి
శ్వాసద్వయస్థవిశ్వాసము విడనాడి , కామద్రవ్యై నికామమడచి

యతిరమ్యకాంత్యలంకృత మైన దేహమ్ము . సతతోపవాసకర్మితము చేసి
స్థిరయంద విరతమ్ము స్థిరుడయి యొక్కపా . దమ్ముచే నిలిచి క్రోధమ్ము గెలిచి
గీ. స్థావరతఁదాల్చి నూలువత్సరము లతుల
తపమొనర్చిన నతని కాతల్లిదర్శ
న మొసఁగి ' రాజః కోరు వరమ్ము ' లనఁగ
నమ్మహాదేవి నీగతి నతఁడు వొగదె. 10

ఉ. నీ కరుణారసమ్మునన నీరజసూతి నృజించుచుండు ర
జైకరుఁడౌ జతుర్భుజుఁడు శంభుఁడు నాశనముం జొనర్చు స్వ
ర్లోకము వింధ్రుఁడేలు ననలుం డనిలుండును నాదిగాఁగలా
రో కరుణాన్వయాపిణిః త్వదుద్యువులుం ద్వదుపాసకుల్ గదా. 11

గీ. తల్లి : వరము లొసంగెడి దానవేచి
నాయొనర్చెడి నృప్తి విష్ణుమ్మలేక
ప్రబలనటు లొనర్చుము వాగ్భవమ్ము జపము
పేయు వారలకు హితమ్ము పేయుమెపుడు. 12

గీ. ఎవ్వ రివ్వదముం బితియింతురో మ
తెవ్వ రిది విందురో వారి కెల్లరకును
భుక్తిముక్తులు వక్తృత్వము దయపేయు
మమ్ము : వినువేఁడెద నటించు నతఁడు వయక. 13

క. మనుజాధిప : వాగ్భవజప, మునకున్ మెచ్చితిని రాజ్యము నకంబకమున్
జొనరించి వంశకరులగు, తనయులఁగని పిదప మత్సరము చేరవగుఁ. 14

గీ. అనుచు నవ్వినధ్యవాసిని యరిగె వింధ్య, గిరికి నెయ్యది మును పల తరణిమార్గ
మునకు నడ్డగి కలఁజొద్యవుని కతమునఁ, గ్రుంగె; నన మునిజపము లకుంఠభక్తి. 15

చ. జననిమహాత్వముందెలుపు నద్భుర : సూత : భవద్వచోమ్మతం
బును గొనఁగాఁ గొనంగ రుచిపుట్టుచునున్నది, వింధ్యవర్జితం
బననెడి : యద్ది సూర్యునకు నడ్డుగ నేగతివచ్చె : నెవ్వర
మ్మునఁ గలఁజొద్యవుండు నగమున్ బ్రకృతిస్థముచేసె; నావుడున్, 16

చ. వివిధలతావితానపరివేల్లితమై బహుచిత్రపుష్పజా
తివిలసితమ్మునై నదనదీహృదయంగమమై సుధాశనా

దివిహరణోచితంబయి ప్రదృష్ట మృగాకులమై మహీధర

ప్రవర మొకండు వింధ్యమన రాజులు సర్వమహీధ్రపూజ్యమై.

17

గీ. అన్నగము కడ కొక్కెడ నమరమౌవి, యరుగ నవియును నర్వ్యపాద్యాదులిచ్చి
యతని నొక యుచితాననమందు నిలిపి, యిట్లులు వచించె గౌరవం జెనక మెనఁగ.

18

ఉ. ఎచ్చటినుండిరాక, మఱి యేమివిశేషములో వచింపుమో

సచ్చరితాగ్రగణ్యః యనిశమ్ము దివాకరురీతి సర్వలో

కోచ్ఛయలోలతన్ దిరుగుచుండు మహాత్ముఁడ నీవకావె నీ

వచ్చుట యెల్ల వేల్పులును వచ్చుట నావుడు నాతఁ డల్లనఁ.

19

గీ. హేమగిరినుండి వచ్చితి నామహీధ్ర

మందుఁగల లోకముల నాలయములఁ గంటి

నవి యఖిలభోగముల నిచ్చు నవియటంచుఁ

బలికి యొకయూర్పు నిగిడించెఁ గలహభోజి.

20

ప. అంత సవ్వర్ణతం నీ నిట్టార్పునకేమి కతంబు వచింపు మనుటయు.

21

చ. శివునరు మామగారిగుటచే హిమవంతుఁడు పూజ్యుఁడయ్యె; న

ల్లవనధమోటఁ దానధికమై కొలువంబడు వెండికొండ; య

న్యవివృతి సేయనేల; నిషదాద్రియు నీలము గందమాదనం

బవియును భేరుగాంచినవియే యవిరాజః యదిట్లులుండఁగన్.

22

ఉ. నాకు దివాకరుం డనుదినంబు ప్రదక్షిణ మాచరించు నే

నేకద పేరు గాంచితి నిఁ కే నగముల్ ననుఁబోలఁజాలు; ము

ల్లోకములండు నంచు మదిలోఁ గనరాద్రి యుండగర్వమున్

జేకాని దేవిఁజెప్పినను జేయ దొకించుకయేని లక్ష్మముఁ.

23

క. అన్నగము పొగరు దలఁచి కొ, న న్నాకుచ్చాస మదరె; నగర్వ మ్ము

చ్చిన్నముపేయఁ దపంబున, నన్నియు విడనెంచు మా కనర్హమకాదే.

24

ప. ప్రసంగవశమ్మున నింతవట్టుఁ జెప్పవలసివచ్చె నిఁక నేగుడునే యనుడు వింధ్య

మాత్మఁ జింతించి,

25

క. అందఱు నాబల మధికం, బందురు మేరువు జయించి యాయాయకమున్

పొ దకయుండిన నాదీ, బొంది మఱెందులకు విడువఁబోలరె యింకఁ.

26

- చ. తనకు దినాధినాథుఁడు ప్రదక్షిణముఁ జొనరించునంచుఁగా
కనకనగ మృఖర్వమగు గర్వము దాల్చుట మత్కరమ్ములం
దినకరమార్గోదము విధించిన నాథఁడు తత్ప్రదక్షిణం
జొనరుపనేరఁ డగ్గిరికి నుండెడి గర్వము తప్పు నప్పుడున్. 27
- క. అని తన భుజముల నాకన
మును ముట్టుచు దీర్ఘశృంగములు గలయదియై
యినుఁడెపు డుదయించునో యా
తని నెపు డడ్డుదునో యనుచుఁ ద్వరపడుచుండన్. 28
- ఉ. రాతిరి వోవునంతఁ దిమిరంబు గనంబడదయ్యె వేగఁ బ్ర
ద్యోతుకరమ్ముల న్నభము ద్యోతితమయ్యెఁ గుముద్వతుల్ వికా
సాతిశయమ్ముఁ బిద్మినుల కర్పణపేయటకల్గె స్వీయకా
ర్యాతురులై జనుల్ మనలుటబైఁ బ్రపంచకమందు నెల్లెడన్. 29
- గీ. అంతఁ బ్రాప్తాపరాప్తమధ్యాహ్నభేద. ములఁదెలిపి హవ్యకవ్యముల్ భూతబలులు
దేవతల కీ నొనర్చుచు దినకరుండు, ప్రాచి నాగ్నేయి విడిచి సత్వరతదనర. 30
- సీ. యామృదిక్కునకుఁ బ్రయాణంబుగా ననూ , దుండు 'మూర్తాంధః' మేరువుజయింప
మీప్రదక్షిణము గామించి వింధ్యాద్రి యా , కన మావరించి ముంగల నిలిచెను
గాన విఠేగ శక్యముగా 'దనిననిని , బానుఁ డాశ్చర్యమ్ము పడుచు గొప్ప
పదవి చెందిన శౌర్యవంతునకుం జేయ , రాని కార్యము లెవ్వయేని గలవె
- గీ. అనుచు నొనరించు పనిలేక యట్టెయిందె , రాహు వరికట్ట ఊజము పర్యంతమేని
యాగని యినుండు వింద్యరుద్ధాత్ముఁడగుచుఁ , జిర మటుండె విడి బలవత్తరమకాదె.
- గీ. ద్యుమణి యటులైనకతన లోకములు లోక, పతులు తల్లడమంది విఫలతగనిరి
యలరు స్వాహాస్వధాకారములు నశించె, నష్టతుల్యంబ యగుచుఁ గప్పట్టె జగము.
- క. పడమట దక్షిణమున నుం, దెడివా రది రాత్రియనుచు నిద్రంగొని ర
ప్పుడ ప్రాచ్యులౌ త్రాహణులు, కడుఁ గడుఁ వీడింపఁబడిరి ఖరకిరణములగా. 31
- గీ. ప్రజలు కొండలు మడిసిరి బాధపడుచుఁ, గొందఱుండిరి జగములయందు, బయలు
వెడలె 'హాహా' రవంబు దివిషదు లింద్రుఁ, జేరి 'కింకరణీయ' మన్వారలైరి. 32
- క. అంతఁ వారెల్ల శబ్ద, కాంతున్ వాక్యాంతు ముందుగా నిడికొని య
త్యంతార్తులగుచు గోరీ, కాంతుని గనుఁగొని మతింపఁగాఁ దొడఁగిరిటుల్, 33

సీ. ఆర్తార్తిహరణాత్తరీర్తివిశేషః కై , లానవర్వతకృతావాసః విష్ణు
హృత్కంజవాసః సంపత్కరాః కరుణార , సాలయాః జగదీశః కాలకాలః
కాలస్వరూపః మాయాలవాలాః మహా , దేవః వృషధ్వజః దీనరక్ష
అక్షిణవిభవః వశక్షః విరూపాక్షః , యోగగమ్యాః మహాయోగనిరతః

గీ. యనుచ నొకమాటగా నెల్లరును నుతింప
విని మహేశుండు నగుచు "దివిషయలార
స్తుతిః బ్రసన్నుండనైతి మీహితము సేయు
వాడఁ దెల్పుండు" నాఁగ దేవతలు ననిరి.

36

గీ. దేవః వింధ్యాద్రి మేయవిద్యేషి యగుచు, భాను నరికట్టఁ గాల మేర్పడకయుండెఁ
గ్రియలు సేయుట తప్పెఁ నీ కీమమాపి, ప్రోవుమీ ముమ్మనుచుఁ గ్రతుభుజులు వేడ.

చ. క్రతుభుజులారః మీ నుడువు భార్య చుశక్యము నాకుఁజేయఁ న
చ్యుతుఁ డభిలక్రియాకృతిఁ బ్రయోజకుఁ డన్మదభీకుఁడౌటచే
నతనకి దెల్పినన్ చునకు నభినసేగి తొలంగునం చుమా
పతి యనఁ దత్సమేతులయి బ్రహ్మముభుల్ నని రచ్యుతున్ గనన్.

38

క. చని దేవదేవు భువనా, వనదీక్షితు వనరుహాక్షు వైకుంఠవిభున్
గని గద్గదస్వంఘము పెం, పున నిట్లు నుతించి రధిమోదంబలరన్.

39

క. జలచరము ఎగుచు సోమరు, జలనిర్వంతర్నిలీనుఁ జంపియు వేద
మ్ముల నుద్ధరించితిదిగా, జలజాతిః భక్తపక్షః శక్తకటాక్షః

40

క. కూర్మఁబదై పయోద్యం, తర్కగ్నుము నగమునెత్తి త్రావించి నుధా
నిష్కృతుల నుమ్ముఁ జేయవె, దర్మావనంకపాతిః దైత్యరాతిః

41

క. దర నుద్ధరించుటకు నూ, కరరూపము స్వీకరించి గర్వవిలాసు
త్తరుఁడైన హిరణ్యాక్షు న, సురహేతు నయపవేః మురారిః శోకవిదారిః

42

క. నరసింహరూపముఁగొని, ఖరనఖరమ్ముల హిరణ్యకశిపుఁ లోకాం
తరిగతుఁ జేయవెః జగదు, ధ్వజనమానక్రచిక్రః దాహయత్తః

43

క. దామనఁడవై బలి ని్నిజ, దామము లీగంగఁజేసి తద్దామము ను
త్రాముని కొనంగవేః యు, ద్దామనిరామవిశిష్టః తాడితడుష్టాః

44

క. జనదగ్గినుతుఁడవై శౌ, ర్యుడుదనముకృష్ణవృష్టరాజావళి నా
శము పొవరించి యమేయయ, శము గొనవెః మహానుభావః జగతీదేవాః

45

- క. దశరథునకుఁ దనయుఁడనై, దశముఖముఖదితితనూజతతిఁ ద్రుంచి విప
ద్ధక మాకుం దొలఁగింపవే ? విశదబలాత్మనవమాన ! విష్వక్సేనా ! 46
- క. నందతనూజఁడనై కం, నుం దునిమి యధర్మ మెందుఁ జొరసీక మహా
నందమ్ము ధరణీకీపే ? వం దార్వానందదాయ ! ఫణిపతికాయా ! 47
- క. పశుహింస మాన్పుటకు బొ, ద్దశరీరము దాల్చి గర్వితమఖవిఘాతా
తిశితవచనములు సెప్పవే ? నిశితప్రజ్ఞావిచిత్ర ! నిఖిలచరిత్రా ! 48
- క. జగమెల్లఁ దుచ్చరాజ స, శగమై మేధ్యానుకారజనయుతమై పా
దుగనుండఁ గర్కివై బా, గుగఁ జేయవోకో ? ముకుంద ! గుణగణకందా ! 49
- గీ. ఎట్టి గర్హ్యస్వరూపమ్మ లేని దాల్చు, టార్తులగు భక్తుల భరింప, నవశదులగు
దైత్యుల హరింపఁగద ! యిట్టిదయ మఱేరి, కైవఁ గల్గినె ? దేవదేవా ! యనంత.
- వ. అని ప్రార్థించుటయు, 51
- పీ. దేవతలార ! నుతిం బ్రసన్నుఁడనైతి , దుస్సహంబైన మీదుఃఖమిపుడ
బోనొనరెదఁ దాపముం బొందవలదు దు , ర్లభమైనదేని వంబుప్రీతి
విచ్చెదఁ గొనుఁ దెప్ప రీ స్తోత్రమును భక్తి , బెంచి ప్రొద్దుటఁ బలియించువారొ
వారికి దుఃఖసంబంధంబు గలుగదు , గ్రహబాధ మొదలగు కష్టములు మ
- గీ. తెవ్వియ్యం గల్గవు సుఖమ్ము లెన్నియేని , గల్గు సంతతిగల్గు నకాలమరణ
మనుట పుట్టదు రోగముల్ గనుటయేని , సంభవింపదు లక్ష్మీప్రసాద మొదవు. 52
- గీ. పలుపలుకులేల భుక్తిముక్తుల నొనంగు
నట్టి దీ స్తోత్రమే మీకు నడరు దుఃఖ
మును వచింపుఁడు పరిహరింతు నన ముదిత
హృదయలై దేవతలు హరి కిట్లు లనిరి. 53
- క. దినకరమార్గనిరోధ, మ్మును వింద్య మొనరె దాన భోగమ్ములు వొం
దనివారమై నినుం గనుఁ, గొన నేతెంచితిమి రక్షకుఁడ వీవగుటఁ. 54
- చ. అనుటయు లోకకర్త్రీయగు నంబికఁ గొల్చుచుఁ గాకికాపురిఁ
దనరు నగస్త్యుఁడ న్మనివతంసుఁడు వానిన వేడికొండు విం
ర్యసిగమున్పుద్గింపచన యొనర్చ సమర్థుఁ డతందనన్ క్షణ
మ్మున నుంలెల్లఁ గాకికుఁ బోయి యటన్ మణికర్ణికఁ దగన్. 55

- క. స్నానప్రముఖనమస్తవి, రానములం దీర్చికొని మదకలితమృగవృ
జైవీక శ్రీరమ్యం, బైన యగస్త్యాశ్రమమున కరిగియు నచటఁ. 56
- వ. లోపాముద్రాన్వితుండై యున్న యమ్మునికి సాష్టాంగం బెఱఁగి, 57
- సీ. కుంభసంభూతః । విశ్వంభరాసురనేతః । వాతాపిహననవిభ్యాత చరితః ।
మిత్రావరుణపుత్రః । స్మృతిపురాణాదివి, ద్యానవద్యప్రతిభానిరూప్యః ।
నహషసముత్పాటనక్రియాదక్షహం, కరణ ప్రభావః । సత్కార్యనిరతః ।
ఉదయమాత్రవినిర్మలోదకీకృతసమ, స్తనదీకః । ఋషివరిష్టాః । యగస్త్యః ।
- గీ. శైలకృతశోఽవహ్నిజాజ్వల్యమాన, హృదయులమగుచు నీవు గాచెదవటంచు
వచ్చినాఁము చుమ్ముఁ గాపాడుచుయ్య, యనుడు నమ్ముని మందహాసాన్వితుఁడయి.
- సీ. నిగ్రహానుగ్రహోదగ్రశక్తులగు మీ, రొనరింపలేకుండు పనియుఁగలదె
వక్రాయుధముదాల్చి స్వర్నాధునకుఁ జేయ, శక్యమృగాని కర్ణమ్ము గలదె
క్రతుకుగావళికి ముఖమ్ము గదాః వహ్ని, యతనిచేఁ గాని కార్యమ్ము గలదె ।
ద్రష్టుమశక్యప్రతాపశాలియగు భా, స్కరదేవునకును దుష్కరము గలదెః ।
- గీ. దండహస్తనకును నసాధ్యంబు కలదెః, యైన నాచేతనగు కార్య మబ్బెనేనిఁ
జెపుడు నిస్సంశయమృగఁ జేయవాఁడ, ననుడు సంకనచుంది యిట్లనిరి సురలు.
- క. అంబరమాణిమార్గము విం, ద్యం బరికట్టఁగ జగమ్ములన్నియుఁ గడుఁ గీ
డుం బొందినయవి యవివృ, ద్ధిం బోఁగొట్టుము తపఃప్రదీపితశక్తిఁ. 60
- గీ. విజముగ నగమ్ము నప్రమౌ వీడుమహిమ
వీవు పేయంగఁదగు కార్యమిదియ యనుడు
ఋషి యొనర్చుట కంగీకరింప సురలు
చని రతం దిట్లు లనెఁ దనదాన గుణిచి. 61
- మ. నృపపుత్రః । యచటఁ వసిండుటకు నిశ్చేతించె విఘ్నమ్ము విం
ద్యపరిస్తంబిన చేయు నక్కతన, మోక్షపేక్షకుల్ గాక నొ
క్కపుడున్ వీడఁగఁ గూడదంచు మణిఁ గాఢ్యావాసులౌ వారికే
యేపుడున్ విఘ్నము గల్గనంచుననరే । యిందిందిరాభాకాః । 62
- క. వి యమ్ముణికర్ణిక న, మ్ముని స్నానముచేసి కుతుకమున విశ్లేశం
గవి దండహాణికిం బూ, జన మొనరిచి కాలరాజసమ్ముఖమునకున్. 63

మ. చని కాశీపురవాసివిఘ్నహర! దానస్వాంతవాసా! నను

జను లీ దుష్కృతి చేసినాడనుచు నెంచన్బో, రికే కర్మవా

సనచే గాని వీడఁజేసెదవు దోసంబెద్దియే నుండెనే!

యనుచుం బ్రార్థనచేసి సాక్షిగణపత్యభ్యర్చునల్ సేసియున్.

84

గీ. దక్షిణపు దెసవట్టి యతండు సారె, సారెకుం గాళిఁ దలఁచుచు ఊజములోనఁ

దన తపమ్మును రథము నెక్కిన విధానఁ, జనియె సప్తీకుడై వింధ్యసపిదమునకు.

కా. అంతఁ వింధ్యనగమ్ము గన్గొని స్వకీయోద్ధత్యముఁ వీడి య

త్యంతాల్పంబయి దండరీతిఁబడి సాష్టాంగప్రణామంబు శు

ద్ధాంతర్వృత్తి నొనర్చుఁగా నతఁడు వత్సా! గండతైలమ్ములం

దెంతేఁ గష్టము గల్గె నెక్కుటకునై యే దుర్బలుండన్ జూపి.

88

గీ. కాన నే వచ్చు నందనుకను నిలులనె, యుండుచుని చెప్పి యయ్యగస్తుండు దాని

శిఖరములఁ గ్రుముముగ నధిష్ఠించి దక్షి, జగతిగాఁ జని శ్రీతైలము గనుఁగొనియు.

క. మః యాద్రిఁ గృతాశ్రముడై, నిలిచెన్; వింధ్యాద్రి యట్టెనిలిచెన్; పునుపూ

జలఁగొని దేవియు దానన, నిలిచెఁ దా వింధ్యవాసినియనఁ దనరుచున్.

88

సీ. శక్రనాశకము పవిత్రంబునగు నీ య , గస్త్యవింధ్యాద్ర్యుపాఖ్యానము విన

విప్రులకును జ్ఞానవృద్ధి నిచ్చెడు రాజ , లకు నిరాహతజయలక్ష్మి నొనఁగు

ధనదాన్యములను ప్రసదాదవృద్ధి వై , శుభలకుఁ గల్గించు శూద్రులకుఁ బాడి

పంజర సుఖముల భద్రమ్ములం గూర్పు , నర్థకాంక్షల కధికార్థ మిచ్చు;

గీ. గామికి హితమ్ములిచ్చు నిక్కరణిదేవిఁగొలిచి స్వాయంభుపమనుపుగొనియె రాజ్య

మిదియ మన్వంతరాశ్రయవిధితమౌ పరాంబిక చరిత్ర మీఁక నేమి యడుగుదుని.

వ. సూతుం డనుటయు శౌనకాదులు మహాత్మా! యాదులందఱు స్వాయంభువుని చరిత

వింటిమ. క్రమమ్ముగఁ దక్కుంగల మనువుల చరిత్రంబులు వినఁ గుతూహలాయ

మానమానసులమై యుంటిమి తెలుపుమనుడు నతండు నిట్లువలకు నట్లు వారాయ

జుండు నారదుంఁగాంచి.

70

గీ. ప్రథమమనువగు స్వాయంభుపవభునకు ను, తులు ప్రియప్రభోత్తానపాదు లనఁగలరు

వారు టూపాలనం బనిర్వారణగతి, గా నొనర్చి యుండ నిత్యాతిగనిరి.

71

సీ. రెండన చునుపు ప్రపంచబలుండు ప్రి , యప్రతిసుతుఁడు నత్యప్రతుండు

స్వారోచిషాఖ్యాదవాఁడు కాళిందీత , బమ్మున నర్హసత్త్వమ్ములకుఁ ప్రి

యమ్ము పేయచు నివాసమ్ము చేసికొని జీ , ర్ణమ్ములై తనకు వర్ణములుతినుచు
దేవిరూపమ్ము పృత్తికచే నొనర్చి త , త్నూజ పేయచు భక్తితోఁ దవమ్ము

గీ. ద్వాదశాబ్దమ్ము లొనరింప దశశతార్క , సమనిజద్యుతియయి జగజ్జననిదర్శ
నమ్మొసంగి నుతిచేఁ బ్రసన్నయయి యాద , రమ సమన్వంతరాశ్రయ రాజ్యమిచ్చి.

క. తాంబూలసఁ దాఁబరఁగెన్, స్వారోచిషచునుపు తత్కృపన్ బుత్రులతో
దాచి నేరి సుఖాతి, శ్రీరాజిలి స్వర్గమానకుఁ జేరెన్ బిదపన్. 73

గీ. మూఁడవ యతిని పేరుత్తముఁడు ప్రియవ్ర
తతనయుఁ దతఁడు మూఁడు వత్సరము లుపవ
సించి గంగాంతికమున జపించె నంత
దేవి ప్రత్యక్షముగ నరుదెంచుటయును. 74

క. వృథిఁదనిపి రాజ్య మువ్రతి, హతగతిఁగొని సుతుఁగని సుఖాన్వితుఁడై నం
గతధర్మవర్తనుండయి, యతఁడు రాజర్షిసేవ్యుఁగు పదమందెన్. 75

సీ. తామసుండను పేరఁ దనకు ప్రియవ్రత , తనయుండు నల్లవ మను వతండు
నర్మదానది దక్షిణపుఁ దీరమునఁ గాదు , రాజహరిజపపరాయణుఁడయి
చైత్రమ్మునందు నాశ్వయుజమ్ము నందును , నవరాత్రిపూజ యొనర్చుచుఁ బర
మేశ్వరికిం బ్రీతి నెంతఁ గలుగఁ జేసి , తదతిపూర్ణ ప్రసాదమ్ము కలిమి

గీ. శత్రువిరహితమైన రాజ్యమ్ము నొంది , సుధి సుఖమంది శౌర్యబలాధిపతుఁగు
పుత్రులఁ బదుండ్రఁ గని యంత బూమి విడిచి, మంబరమ్మును బొందె ననంతంమున.

గీ. ఆతివి యనుజుండు రైవతుఁ డైదవమను
వతఁడు రాశిందితటిని గామాఖ్యబీజ
మును జపించి స్వారాజ్యార్ధమునకు నదిపుఁ
డయి సుతులఁగాంచి బొందె లోకాంతరంబు. 77

క. చాక్షుఁ డాజువ మను వం, గక్షితివాధు సుతుఁ దతఁ దఖండతరతపో
ద్యక్షిఁ బులహా బ్రహ్మర్షిన్, వీక్షించి మహాత్మ్య నిన్ను నే శరణంటిన్. 78

గీ. వీరఁ గిందుఁడను దరణీప్రభుత్వ, మధులేవి బుజబల మ్మనంతనంత
తియుఁ జింతింపితియును ముక్తియు లభింప, నెద్దియే సుపదేశంపనే యనవుడు.

క. పుఁ హుండు దేవదేవన్, గొలుపు యి తత్కృపను నీదు కోయలెల్లన్
ఫలియించు సనుబయును నె, బ్బలు గొలువఁగ వలయు నెవరు నతండనియెన్.

సీ. దేని జపించుటచే నంబుజభవుండు , జగముల సృజించు జాణయయ్యె
దేని జపించుటచే నుపేంద్రుడు రక్ష , కత్వమ్మునందుఁ బ్రకాశతగనె
దేని జపించుటచే నుమాప్రియుడు ల , యమ్ము పేయఁగ శక్తినంది మించె
దేని జపించుటచే నెల్ల దిక్పతుల్ , రక్షింప శిక్షింప దక్షులైరి

గీ. దేని జపించు వారి కెందేని హాని , పుట్టదో యట్టి వాగ్దవమున్ జపింపు
మదియ నీకోర్కు లొనఁగూర్పు నన నతండు , తత్త్వము విరజాసదీతిటికిఁ బోయి.

ప. పల్లవాహరుండై యొక్కయేడును జలాహరుండై మఱియొక వత్సరమ్మును
బవనభక్షకుండై యింక నొక యబ్దంబును నిరాహరుండై స్థాణుపుంబోలెఁ దొమ్మిది
వత్సరమ్ములును వాగ్దవమంత్రంబు జపించుటయు నజ్జగజ్జనని యెదుటం గప్పిట్టి
'నీకోర్కు చెప్ప' మనుడు. 82

గీ. తల్లి : యెల్లర కంతరాత్మవగు నీవె. ఋగని నాకోర్కిగలదె యైనఁ గృప : దర్ప
నం బొనఁగి యదిగీతివిగాన వదియింతు, నఖిల మన్వంతరవిభుత్వ మధిలపింతు.

భ. ఆనవుడు నట్ల యచ్చితి మహామహాలౌ నుతు లుద్భవింతు నీ
వొనరుచరాజ్యమం దెపుడు నుండదు లోపము మోక్షమబ్బు నం
చును వరమిచ్చి యంబ వనె; శూరులఁ బుత్రులఁగాంచి సార్వభౌ
మనియతసౌఖ్యమంది మనుమాన్యుఁడనై యతఁడొందె ముక్తియున్. 84

క. వైవస్వతుఁ దేదవ వాఁ, దైవఋణా శ్రాద్ధదేవుఁడనఁ బరమానం
దావహఁడన నాతండున్, దేవీకృప రాజ్యమున్ దుదిన ముక్తిగొనెన్. 85

గీ. ఎనిమిదవవాడు సావర్ణియనఁగఁ దనరు
నతఁడు జన్మాంతరమునఁ బరాంబఁగొలిచి
యౌపే కృపకల్మి మన్వంతరాశ్రయాది
నాథుఁడయ్యె ననంగ నన్నారదుండు. 86

ప. సావర్ణి జన్మాంతరమున నెట్లు పూజించెఁ దెలుపుమనుటయు, 87

ఉ. యాచకులఁ గఱంచెడి మహాత్ముఁడుఁ జైత్రకురోద్భవుం డనం
కోదపరాక్రమక్రముఁడు గోవిందుఁడు గవియుఁ నయాత్రవి
ద్యావతురుండునైన సురథాఖ్యుఁడు మానధనుం దొకండు స్వా
రోచిపుకాలమండుఁ దనరున్ ధనధాన్యసమృద్ధిమంతుఁడై. 88

గీ. అతని నగరమ్ము నరికట్టి యరులు ధనము

పుచ్చికొని యప్పురమునుండి పోదఱుమఁగ

వాజినెక్కి యొక్కండయై బ్రాంతచిత్త

వృత్తి నాతం డరణ్యమ్ములెల్లఁ దిరిగి.

89

క. అతిశాంతం బతిరమ్యము. యతియుతమగు దీర్ఘదృష్టి యాశ్రమముం గాం
చి తదభిమతహృదయతః గాం, త తడ వటన్ గడపి కృతవిధాను మునీంద్రున్.

ఉ. కాంచి నమస్కరించి తన కష్టములెల్ల వదించి పూర్వమం

దించుక జ్ఞానముండె నది యిప్పుడు రాజ్యమునున్ హరించి నఱ

వందితుఁజేసినట్టి నరపాలరచేత హరింపఁగాఁబడెన్

గొంచెమ యేనియున్ మమతఁగ్రుంగదు పోయినరాజ్యలక్ష్మిపై.

91

గీ. ఏమిసేయుదు నాదుఃఖమెట్లుతప్పుఁ, జెప్పుమయ్య నీదయ నసేక్షించువాఁడ
ననఁగ ముని యను దేవిమాహాత్మ్య మద్దు. తకరము సకలాభీష్టప్రదమ్ము సుమ్ము.

సీ. బ్రహ్మవిష్టుశివోద్భవయు జగన్మయయు నౌ , మాయ మోహమ్ము నమస్తజంతు

పులకును గలిగించుఁ దలఁప నద్దియ నృష్టి , సేయుఁ బాలించు నశింపఁజేయు

నదె కాళరాత్రి దురత్యయ కాళి మ , హాంక్షి కామద యనఁగనొప్పు

దానియంద జగమున్నవమోఁ బ్రతిష్ఠిత , మో లయమ్మునుబొందు నక్కతమున

గీ. నది వరముకన్నఁ బరమగు నట్టి దేవి

తరుణ యెవ్వనిమీఁదఁ గలుగునో య

తండు మోహమ్మువొందఁ దన్ముందు తాదృ

కుండు గానేరఁడనఁగ రాజు ముని కనియె.

93

గీ. అమృహాదేవి యెవ్వరో యాపెరూప, మెట్టులుండునో పుట్టుట కేమికార
జంబు జంతుసంతతికి మోహంబు గలుగఁ, జేయఁగాఁ గారణంబేమి చెప్పుమయ్య.

గీ. అనుబయు ముని వదించు నారాయణుండు, విశ్వము హరించి యోగరాద్వృత్తిశేష
నాస్తూణసేసికొని సంద్రమందు నిమర, నొందఁ దద్గర్హమలమున నుద్భవించి.

క. మధుకైటభులను దానపు, లధికభయంకరశరీరులగుచు విధాతన్

వదియించఁగడఁగ నాతం, డధికతనిదు హరిఁ గాంచి యత్యార్తుండై.

96

క. నాకైతంతటికష్టముల్ గలిగినన్ దానే నివారించు ల

క్షీకాంతుండు సుషుప్తిఁ జిక్కువదె నక్షిణప్రతాపోగ్రుహీ

రాకాసుల్ నిలువంగనీ రెటులహో ప్రాణఃబులిష్టాఃగునో
యాకష్టం బెటుదాఁటునో యనుచు నెంతేజింతమై నంతటన్.

97

క. ఏనిద్రాధిష్ఠాత్రికి, శ్రీనాయకుఁడు వశముపడి చెందె ప్నిదురగా
దానిఁ బరాంబ శరణుఁ గొన, నౌను హితాప్తియని విశ్వయముగొని పదపన్.

98

గీ. దేవి నీగతిఁ బ్రార్థించె దేవదేవి, దాసశివదాయినీః జగత్కరిః పరాత్మ
శయనః సీయాజ్ఞకు వశపడియకద తమ, కృత్యముఁ దీర్చికొనియెన రెల్లదారు.

ప. మఱియుం గాళరాత్రి మోహరాత్రి ప్రముఖనాన్వరూపమ్ములనొప్పు నీకు ననుష్ఠా
రమ్ము; నీచే గృహీతుండగు బగవంతు రమేళు మేలుకొల్పుము. నన్నీదురాత్ము
లగు రక్కసులు పీడించుచున్నవారని వేడుటయు నయ్యుంది దయాప్రయోమై హరిని
విడిచి రాక్షసుల మోహమయుల నొనరె; నంత హరియును నవ్వారలఁ బూర్వోక్త
క్రమమ్మున వదిలియిందె; నారక్కసుల మెదడు భూమియయ్యె; నియ్యది మహారాశీ
జన్మప్రకారం బింక మహాలక్ష్మ్యత్పత్తి నాకర్ణింపుము

100

క. మహిషీగర్భోద్భూతుఁడు, మహాబలపరాక్రముండు మదగర్వితుఁడౌ
మహిషాసురుండు దేవని, సహముగెలిచి లోకములకుఁ బ్రభువై యుండెన్.

101

గీ. తత్పరాజితలయి దేవతలు పురముల, విడిచి బ్రహ్మను ముందుగా నిడికొని హరి
హరులుగల లోకమున తేగి యతికర్తరి, కలితవదనులై వారితఁ బలికిరిట్లు.

102

సీ. ఆన్మత్ప్రభువులారః యసుశిక్షకులారః , యవరరింపుఁడు మహిషాసురుండు
బలపరాక్రమగర్వకలితుఁడై మమ్ము జ , యించి మా స్థానమ్ములెల్ల ననుభ
వించుచునున్నఁడు వేగవాని వధింప , వలను యోజింపఁగవలయు ననుడుఁ
గోపమ్ము గలిగిన శ్రీపతి మొగమున , నుండి సహస్రసూర్యోపమాన

గీ. మైన తేజమ్ము వుట్టెఁ గ్రమానుగతిని , గోపదీపితరుద్రవాణీపతిముఖ
దేవతల దేహములనుండి తేజము బుడ , యించె నెల్లర కొనంద మెనక మెనఁగ.

ప. అందు శంభుసంభూతమ్మగు తేజమ్మున మొగమ్మును, యావ్యతేజమ్మునఁ గేశ
మ్ములును, వైష్ణవమ్మున బాహువులును, శౌర్యమ్మున స్తనమ్ములును, మాహేంద్ర
మ్మున మిర్చిమ్మును, వాయుమ్మున జంఘెరువులును, భౌర్యమ్మున వింతింబు
లును, బ్రాహ్మమ్మునఁ బాదమ్ములును, శౌర్యమ్మునఁ బాదాంగుళులును, వానస్పత్తియనఁ
గరాంగుళులును, గౌదేరమ్మున నానికయుఁ, బ్రాజాపత్యమున దంతమ్ములును.

బావరమ్మన నేత్రత్రయమ్మును, పాంధ్యమ్మున బొమ్ముడియును, వాయువ్యమ్మునఁ గల్లమ్ములునుగా నెల్లర తేజఃపుంజమ్మున మహిషాసుర మర్దని యను నంబ పుట్టుటయు.

104

సీ. శివుఁడు హాలమ్ము విష్ణువు చక్రమును పరు • ణుండు శంఖము ననలుండు శక్తి ననిలుండు చాపసాయుధముల నిండ్రుఁ దై • రావతమంట వజ్రమ్ము జముఁడు దండబద్ధముల శుద్ధసుగు చర్మమును బ్ర • హ్మ కమండలుపు నక్షమాల నినుఁడు కిరణమాల సరిత్పులి రుచిరహారము • నంబరమ్ములఁ గుండలమ్ముల మణి

గీ. కటకముల నూపురమ్ములఁ గంతఘోష • జమ్ము సర్పచంద్రుని యక్షనాయకుఁడు ను రాలిక శేషుఁడు పణిహరించును ద్వష్టయుంగరిము హిమపంతుఁడు సింగమునిడి.

క. పాలెల్లరు సవటంగల, పాలెల్లరు నుతులొనర్చు బరమేశ్వరి దు త్పారబలుఁడు మహిషుని సం, హారం బొనరింపఁగా మహాధ్వని చేసెన్.

106

గీ. అంతమాలిన్ దయమంది యద్దమజుఁడు, వైనికులఁ దీసికొని యాకనమ్ము నత్తు శక్తిములఁ గన్నుచును జగజ్జనతోడ, నెదిరికొని యద్దమునొనర్చు గడియునంత.

వ. దేవి రోషబూషితాక్షియై చిహ్నదుర్ధరదుర్ముఖబాష్కలబిడాలవదనవ్రతపృతియోధాగ్ర గణ్యుల స్కంధంబుటయు.

108

క. మహిషుండు నిసలి మాయగా, బహురూపమ్ములనుఁ దాల్చు బరమేశ్వరి దా ని హరింపఁదేనుఁ దుదరున్, మహిషాశారమ్ము గొనియు మార్కొనునంతన్.

109

గీ. పాశమునఁగట్టి తలఁగొట్టి భగ్నవలుచె మఱియుఁ దత్తై న్నిడుల రూపుమాపె దేవ తిలు ప్రమాదమ్ము నంది రిత్తైలమి లక్ష్మి మహిషమర్దనియై పుట్టె మనుజునాథ.

110

చ. ఇంక సరస్వతి యావిర్భవించిన తెలుఁ గెఱింగించెద నాలింపుము.

111

చ. సురల మదంబుపెంపుమెయి శుంభనిశుంభుల వీడవెట్టి స త్వరిగతి వారలెల్ల హిమవన్నగమేగి పరాంబఁగూర్చి "శాం కరిః నిజపక్షసౌఖ్యకరిః గర్వితరాక్షసనాశకారిణీః హరిహరపగ్నబాధిటనిజాశ్రితః యంచ నుతించి యంతటగా.

112

గీ. తల్లిః శుంభనిశుంభుడాదిల సహింప, లేక నిను శరణుంటి మేలీలనేని మమ్ము రక్షింపు మన జగన్మాత కతము, దెలుపుఁడనునంతఁ గోశమ్మువలనఁబట్టి.

- క. కౌశికియను నొకకత్తి సు, ధాళనులార! వరమిడుదు నడుగుడనా దే
వీ! శుంభనిశుంభాసుర, నాళనమొనరింపఁ బ్రార్థన మొనర్తుమనన్. 114
- క. రాకాసులఁ బోకొర్చెద, శోకము మీకేల యొక సుఖముండుఁ దటం
చాకె యదృశ్యయగుటయు, న్నాకొకసు లేగిరి సుంసగగుహ కంతన్. 115
- ఉ. సుందరమైన రూపు పడుచుండనముం గలదై నిశుంభు శుం
భుం దగఁగొల్పు చండునకు ముండునకున్ బరశక్తి కన్పదం
గం దమరాజు శుంభు సముఖమ్మునకున్ జని వాండ్రు పెప్పి రా
క్రందితశక్రులోకి యొక కామినిఁ గంటిమి లోకమోహినిన్. 116
- క. మనుజాంగనలున్ మన యం, గనలుఁ గంధర్వరాజకాంతలు త్రిదళాం
గనలున్ నాగాంగనలుఁ, గనఁదగ రా పువ్వుఁబోడిఁ గను కన్నులతోన్. 117
- గీ. దాని యొయ్యార మదియు నింతయని చెప్పఁ
దరమే! తద్యోగమున కర్హతగలవాఁడ
వీవె కావున దాని నెట్లేని రా నొ
నర్చికొని మేటి సుఖము లందంగఁ దగదె. 118
- క. ఆనుటయు విని శుంభుఁడు దూ, తను సుగ్రీవుఁడనువానిఁ దర్జనమునఁ బం
ప నతం డంబిక సముఖ, మ్మునకుం జని శుంభు మహిమముఁ దెలిపి చిదంబన్.
- గీ. అతఁడు నీకుఁ జెప్పమనిన యట్టిది విను, మనురసురనరరత్నము లనుభవించు
వాఁడ నీవు రత్నమహాఁడ. ద్వత్పూజాను, భూతి నాయది రతులఁ దన్ముము మృగాక్షి.
- చ. అనవుడు శుంభుఁడాడు విధమంతయుఁ దెల్పితి వట్లేలాని యే
నొనరిచికొంటిఁ జిన్నపుడ యొక్కప్రతిజ్ఞ “యెవండు యుద్ధమం
దు నను జయించు వాని కగుడున్ సతి” నం చది తప్పరాదు గా
న నటులొనర్చుఁ జెప్పము మనమ్మగునే? మఱి వాని కిద్దియున్. 121
- గీ. ప్రతినవట్టుట నిట్లంటి బలియుఁడతఁడు
ప్రతిన నెఱవేర్చి ననుఁ జెట్టఁ బట్టఁ గలఁడు
చను మనుడు దూత దేవి వచనము శుంభు
నకుఁ దెలుప రోషరూపితానసుఁ దతండు. 122
- చ. ధూమాక్షునకుఁ దన కెదురాడిన దానిఁ గొప్పం బట్టి యెదుటికిం దెచ్చుటకు నాజ్ఞ
యిచ్చుటయు నవ్వఁ దఱువదివేల రక్కసుల పెంజఁజెట్టికొని యంబిక సమక్ష
మునకరిగి యుచ్చైస్వంమున.

- క. నీయంత నీవ కుంభ న. మేయ బలం బొంది సుఖనమ్మద్దిఁగొనుము లే
దా యే గవమ్మొగొని కొని. పోయెదఁ దత్సన్నిధానమునకు ననవుడున్. 124
- గీ. నిక్క మీ వట్టివాఁడ వనియుఁ బరాంబ, నీ ప్రభువు నీవు చేయువనిఁ దెలుపుమని
హంకృతి న వనిఁ జంపుటయుఁ దదితరులఁ, వాహనము గాసివెట్టి నవ్వారలెల్ల.
- సీ. అర్చయ సలుదెవలందు నిండఁగ కుంభుఁ , తావ్రవృత్తి నెఱింగి యాత్మరోష
కుటిలితఁబ్రతుటట్టియై పటుతరుఁ జంకు ముం , దుని ర క్తబీజునిఁ బనువఁ గ్రమము
గా మూగురును నేగి యాచుహేళ్వరి గ్రహం , వఁగడంగి నేలపెఁజడఁగ నంత
కుంభనికుండు బుజ్జుంబత్వరాక్రమ , మ్మున మిక్కుటపు యుద్ధము నొనరించి
- గీ. అంబరు పశమ్ము పడి మరణంబుచెంద , విబుధులెల్లరు నానందవివశులై ను
తించి రియ్యడియ నరస్వతీవరితము , శక్తియ నృణించుఁ బాలించు సంహరించు.
- ప. కావున చుహూమాయయు మోహనివారిణియునగు నయ్యంబ నారాధించితివయేని
మోహమ్ము విన్నంటదు రాజ్యంబు వొందెదవని పుంహండు దెల్పుటయు నప్పార్తి
పండు విస్మయహేతుండై తనర త్రము బలియిచ్చుచు మృణ్మయంబగు దేవీమూర్తిని
యథోచితమ్ముగఁ బూజించుటయు నయ్యంబ ప్రశ్నకేంద్రై. 127
- క. పర మడుగుచునుదు మోహము, హరియించఁగ మరలరాజ్యమందఁగ నిడు మీ
శ్వరిఁ యన సల్లగు నిఁగనొన, వరమిచ్చెద దాన దీనిపైపుట్టువునన్. 128
- గీ. ప్రదుఁడవగుచువు చున్వంతరమున కఖిల, సంపదలు గల్గనని జగజ్జనని చనియే
నతఁడు చున్వంతరప్రభువయ్యే నీర, రితముఁ జదివిన వినిన నీప్పితములబ్బు. 129
- క. విసుమిఁక మిగిలిన చునువుల, జననముల స్మరించుమాత్ర జగదీశ్వరిపై
జనియించుఁ బత్తి చిత్త, మ్మువఁ దనకెఱుంగంగరాని ముదము జనించున్. 130
- ప. నైవస్వకునకుఁ గరూష పృషద్ర నాభాగ దిష్ట శర్యాతి త్రిశంకులను నాద్యుడు
తనయు బాద్యించి రవ్వాడు. 131
- సీ. కాళింది తటికి కలితమృణ్మయమూర్తి , భ్రామర్యభిదదేవి బహువిధోప
దారమ్ములిడుచు వేర్వేరుఁ గొల్పాదుఁ బర్ణ , పవనభక్షకులు శ్వాసవిరహాతులు
నుదకద్రామాంకుశ్యకోదరహోషణు , లై యుపాసనబల్లి నాత్మయంద
జగముగాంచుచు నెక్కుడగు తపమ్ముఁ బదిరెం,దెండ్లు పేయఁగ దేనియెడుటఁగాన
- గీ. పచ్చుట యు పాగ్మవస్థితః పాగ్మవోత్తః
యాశః క్షేంకారవిగ్రహః పృథయదుఃఖ

- హరిణి : కృపార్థదృష్టిప్రసారిణి : యవ
రోక్షకారిణి : యనుచు నార్గును మతింప. 132
- క. భూపతిసుతులార : తపో, దీపితులార : మదికోర్కి దెల్పుండనుడు ను
ర్వీపాలకత్వముఁ దను, జోపేతశ్రీయు మాకు నొసఁగుము తల్లీ : 133
- వ. అనుటయు, 134
- క. మీ కోర్కి దీరు నింతియ, కాక క్రమమ్ముగ మనువులు కాఁగల రధిక
శ్రీకీర్తిసంతతులనున్, గైకొనియెద రని పరాంబి కను మొఱుగె వెనక. 135
- వ. అట్లయ్యార్యులు నప్పుట్టువున రాజ్యసంతత్యాది వైభవమ్ము లనుభవించి పైపుట్టు
వునఁ గ్రమమ్ముగఁ గరూఁపుండు తొమ్మిదవ మనువగు దక్షసావర్ణియు, నాభాగుండు
పదునొకండవ మనువగు సూర్యసావర్ణియు, దిష్టుండు పదిరెండవ మనువగు చంద్ర
సావర్ణియు, శర్యాతి పదమూడవ మనువగు రుద్రసావర్ణియు, ద్రిశంకుపు పదు
నాల్గవ మనువగు విష్ణుసావర్ణియునై భ్రామరి యనుగ్రహమ్మున నెల్లిభోగమ్ముల
నంది లోకవండ్యులై రనుటయు నారదుండు. 136
- క. దేవీకథామృతమ్ముం, ద్రావఁగఁ ద్రావఁగఁ దలంతు భ్రామరి యను న
ద్వేవి యెటు పుట్టె రూపం, బే విదమున నుండుఁ దెలుపు మిక్కత యనుడుకా. 137
- వ. నారాయణుండును. 138
- గీ. తల్లులకుఁ బ్రీతి యేరితిఁ బిల్లలవయి, నుండు జగదంబకును నట్లయుండు జగము
నందు నిర్వాజమగు పేర్మి యతివిచిత్ర, మంబి చారిత్ర మెఱుగ శక్యంబుగాదు.
- సీ. అరుణుం డనఁగ నొక్క యమరారి యమరుల, గెలువ నలువఁగూర్చి పరిమలదరిఁ
బండుటాకులు దివి పదివేల వత్సర , మ్ములు, జలశీతరమ్ములుగొని పది
వేల వర్షమ్ములు, పిదప మారుతభుక్తిఁ , బదివేల యేఁడులు కావ్వనబంద
నమ్ము గాయత్రీ జపమ్ము పేయుదుఁ దామ , నమ్ము గ్రమ్ముకొనఁ దపమ్మునర్చు
- గీ. నంత వాని శరీరమ్ము నందు నుండి , పుట్టి యగ్గి జగమ్మెల్ల ముట్టి భయము
నంది యెల్లరు విధి శరణొంది తెలువ , నకఁడు గాయత్రితో నేగి నంచనెక్కి.
- గీ. ఏగి ప్రాణావళిష్టు నాదీగరిష్టు, నక్షిపీలనపూర్వకధ్యాననిష్టు
నగ్ని కేజోనిశిష్టు గాత్రావకృష్టు, నతికృతతపస్సముక్తకృష్టు వరుణుఁ గాంచి. 141
- క. వినినంతి సంకసింపఁగ, ననియె “వరమ్ముడుగు” మని సుధాధికమధురం
బనదగు న పృథకున్ విని. 1 మున్ విప్పి విధిఁ గాంచి కడు వినయమునకా.

గీ. నతి మతి నొనర్చి “మృత్యువు నాకు లేక

పోవు నటు సేయు” మన మృత్యువు హరిహరుల

లేని దప్ప దొరుల మాటయేల : యే నొ

సంగఁ దగునది యడుగు మనంగ నతఁడు.

143

ప. యుద్ధముననొందె సన్యసిమిత్రములనొందె నాకు మృత్యువులేమిఁ గటాక్షింపును.

చుటయు దేవరం బయించు నంతటి బలమ్ము నా కలవడవలయు నావుడు నతం

దట్లు హత యని చనుటయు నతంచును.

144

సి. చుట్టలఁ బిలిపింపఁ దమకు నాలని బ్రతు , పుగఁ జేసికొని వాండ్రు నగవిరోధి

కడను యుద్ధ మొనర్పఁగా చూత సంప నా , తఁడు భీతుడై భాత కడఁకుఁజనుడు

సంతాప శ్రీపతిఁ బురోగతుఁ జేసికొని హులిఁగనుఁగొని యెల్లరుఁ గలిసియరుణుఁ

బంపఁగ దొరికించి సమయమునన వాడు , సర్వాధికారముల్ సంగ్రహించి

గీ. కాని నానాస్వరూపముల్ దాల్చి యేఁచుండ సూర్యేందుయమవహ్న లొక్కపెట్టి

పచ్చి తపహుట చప్ప సప్తట్టునందుఁగొప్ప యాలోచనము సేయఁ గుండునంత.

క. అంబల గొలుపుఁడు మీరా, ర్యంబుం బొసరించి నాపె యరుణుఁడు గాయ

శ్రుంబెదవట్టి విడిచిన ప్పు, తల బొందున్ దజ్జపంబ దృఢబలుఁ జేసెన్.

146

ప. అనుచు నలిరీతికి పలుకుటయు నిండ్రుండు బృహస్పతింబిలిచి యే మెల్లర మంబ

నాదొరికిన నూపె నీకుసాహాయ్యంబాచరించు నీ పరిగి యరుణుఁడు గాయత్రి

మీరును నట్లొనర్చు మని యెల్లలం గలసి పంమేక్ష్యరిం గొలువ నరుగుడు బృహ

స్పతియు.

147

గీ. అడుచు నిచ్చిది కరుగ “నమరగుటా : య, రాతిదైతి యుష్మత్పక్షపాతి విపుడు

గానుగిడు; యట్లు గానేమి కారిం“మృ, నంగ మనకు సంబంధ మున్నయది కాదె.

క. ఏదేని నేను గొలిచెద, మాదేవి స్త్రీవు గొలుచుటది లేదె యనం

గా; దానిఁ గొలువనని మా, నాదానమ్మునఁ ద్యజించె న మృంతంబున్.

149

క. గానుశ్రీసలినాదర, మై యొప్పుడు మంత్ర మెప్పు డతఁడు విడిచెనో

బోయెను దీత మ్మొప్పుడ, గాయత్రిదికార తేజ కాయజమగునే.

150

క. అంగ నిట్లుగా బృహస్పతి, ర్వితర్పిత్యుల దగుచు వచ్చి యిండ్రున కానం

గిలి పొంగున నని బుటకా, నిర్వితులై మతియించి రంబ నెల్లరుఁ బడవన్.

151

వ మోము బహుకాలమ్ము మాయాపీఠ జపం బొసర్చునంత.

152

- సీ. చిత్రవత్సద్యయంచితయుఁ జిత్రానులే , పనపుష్పమాలికాపరిలసితయు
 హ్రీంకారతుల్యశబ్దంకితభ్రమంసం , వృతయుఁ గోటితపనద్యుతిసహితయు
 నతిసుందరాతిశాంతాకారకలితయుఁ , గరుజార్ద్రదృక్పసంగతయునై ప
 రాంబ గన్నడ సంభ్రమంబున నెల్లరు , “సృష్టిస్థితిలయకారిణి ! మహాగ్రః
 గీ. యుగ్రతారః యనుగ్రహోదగ్రః సర్వః జననిః సర్వజ్ఞః సర్వాత్మికః నిగమప్ర
 శంసితః దురాత్మనత్త్వనాశకః ‘నేతి , నేతి’ వాక్యబోధ్యః” యని యెంతే నునించి.
 వ. మఱియుఁ దదవతారిభేదములఁ దత్తద్రాక్షనచ్చేదములఁ బ్రకరించి, “యూప
 గాయత్ర్యాదిరూపములఁ దాల్తు, నీరూపము యెల్లరూపముల నెసంగు, ఏక్య
 తైజసప్రాజ్ఞవిరాట్సూత్రాత్మిక వీప” యని యెల్ల భాగముల సమస్కరించి “యో
 తల్లీ ! మమ్ము రక్షింపు” మనుటయు, 154
- గీ. “చేయఁదగు కార్య మెయ్యది చెప్పఁ” డన న
 రుణుఁడు శ్రుతిదేవప్రవిరోధియై క
 రుంగడుఁ గీడుసేయుఁ జలపంగవలయు
 ననుడుఁ బట్టించెఁ దుమ్మెదల నధికముగ. 155
- క. తనచుట్టుఁ దనరు తుమ్మెద, లనువానిఁ బంప నద్రులఁ ద్రుమంబుల నిం
 గిని మిడుతలదండు విద, మ్మున నవిగ్రమ్మఁగఁ దమంబు పొడమెఁ బడమిన్.
 ఆ.వె. తేనెఁ దీయువానిఁ దేనెటీగలు కుట్టు, నట్ల కోపమున సుదార్థురొవి
 దారజమ్ము తుమ్మెద లొనర్ప వారిండు, కొనఁగఁ జాలరై రి దనుజులెల్ల. 157
- గీ. అత్తములఁ బట్టుచేసి, యాహవము సేయు
 చేసి, యొకని దుస్థితి నొకఁ డెఱుంగుచేసి
 గలుగఁగయె యెవ్వఁడెచ్చోటఁ గలఁదో యాతఁ
 డచ్చటన చచ్చె; నంతఁ గార్యమ్ముతీర. 158
- క. తుమ్మెద లంబికిసామీ, వ్యమ్మున కరుగంగ విస్తయమ్ముందిరిలో
 కమ్మునఁ గల వారెల్లరు, “నిమ్మాయ యదీయ” యంచు నెంచు మనములకా. 159
- గీ. అంత బ్రహ్మాదిదేవతల్ హర్షమొంది, యంబ కఖిలోపదాంశు లాచరించి
 కాన్కరిదీ జయశబ్దసంకలితులై ను, మములు గురిసిరి మఱియు స్వర్గమున నపుడ.
 వ. దుంధిభిద్వానిమ్ముందికొనియె; నచ్చర లిచ్చనచ్చిన కొలందిని నృత్యమ్మునిర్పిరి.
 గింపియ్యదులు గానంబులఁ బ్రకరించిరి. మృదంగాదివిరాఘంబు భూనభోంతిరాశ
 మ్మునఁ గరాళమ్ముగ నావరించె నంత. 161

క. శరములఁ గరము లలర “జయ, పరమేశ్వరి” యనుచు నెల్లవారు నుతింపన్
 వరము లొసఁగి “త్వద్భక్తిన్, గరమి” మృనుడు నిడి యంబ కనుమొఱఁగె వెనన్.
 గీ. పానతాపహరము చునుభ్రామరీ చ, రిత్ర మియ్యది చదివినఁ బ్రీతి వినిన
 సఖిమతార్థసిద్ధియగు భవాద్ధి భీతి. నొందుగతి తప్పు నంబ సాయుజ్య మొదపు 163

స్కంధాంతపద్యములు.

క. విద్యావైశద్యాప్రతి, పాద్యావేద్యాతిశాంతభావవిభావా
 భిద్యోతితచరితాప్రతి, వాద్యాద్భిత్తకీర్తిసాంద్రః బ్రహ్మసుధీంద్రః 164

క. భాష్యాంతపాతకత్వా, దూష్యరవిత్వప్రశస్తదుస్సాధలన
 చ్చిష్యప్రశిష్యకలితమ, నీష్యన్వేష్యాత్మకత్తీః నిరుపహతోత్తీః 165

పంచదామరము, నిరంతరాన్నదానమానితః క్షుద్రన్వితప్రజా
 పరంపరాకృతస్తుతిప్రసిద్ధః శుద్ధబుద్ధి బ
 ధ్వరష్యసౌమ్యసౌమ్యవర్తనాః ధనాద్యనాదరాః
 ధరాధరాలయీకృతార్థతత్త్వవిత్త్వః సత్త్వగాః 166

గద్య.

ఇది శ్రీ చర్లబ్రహ్మాంతర్వాటిమణిప్రశిష్య తిరుపతివేంకటేశ్వరకవిశిష్య
 వేంకటేశ్వరకవిష్టసిత్పత్య శ్రీ వేంకటాచార్యపుత్ర సుబ్బమాంబా
 గర్భికుర్తియుర్రాయమాస సుకవి విధేయ వెంకన నామ
 ధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీ దేవీభాగవతంబను మహా
 పురాణమ్మునందు దశమస్కంధము.
 శ్రీమత్పరదేవతార్పణమస్తు.
 సమస్తపాపహరణవిభవంతు.

శ్రీమత్పరదేవతామైనమః

శ్రీ

దేవీభాగవతము

ఏకాదశస్కంధము

అతివిమలచరితః । విత్య, స్తుతవిద్యాన్నప్రదానః । సుగుణమణీసం

తతిభాస్వదన్నపూర్ణాః । పతివ్రతానాథః । బ్రహ్మపండితవేదాః ।

1

వ. ఆవధరింపుము నారదుండు నారాయణుం గాంచి,

2

గీ. దేవకార్యార్థ మమృహదేవి వాడము, టాడిగాఁగల యథిలమ్ము నానతిచ్చి

తనఘః । యెద్దానికతన నయ్యంబ ప్రితి, చెందు నట్టి యాచారమ్ము చెపుమ నాకు. 3

క. ఆనవుడు నారాయణుఁ డి, ట్లను నోమునివర్యః । యేనదాచారము చే

యు నరుల కంబాకృప గ, ల్గనో దాని వచింతు విసుము గుణరత్ననిధిః ।

4

గీ. ఉదయమున లేచినదిమొదల అత్తమద్వి, జులునదాచారమునఁ బుచ్చపలయుఁ బ్రొద్దు
ధర్మ మొక్కఁడు దక్క నాత్మకు సహాయ, మాచరింపఁగలేదు దారాదికంబు. 5

5

క. కావున ధర్మవిధానం, బేవిదిఁ జేయంగవలయు నెల్లరుఁ; దమముం

బోవిడువ నింతకన్నను, జేవగల విశేష మొందు చిక్కదు జగతిన్.

6

గీ. ధర్మములకెల్ల నుత్తమధర్మ మొందు

నరయ నాచార మదియుఁ జెన్నారు రెండు

దెలుగులుగ శ్రుతివాక్యః పితము స్మృతి

విహితమునునయి ద్విజు లందు వెలయవలయు.

7

గీ. ఆయువును సంతతియు కుభ మన్న ముపవి

ముక్తియును గల్గ నాచారసక్తులకు వి

హంబు పరమును మేలగు నజ్ఞులకును

ముక్తి నొడగూర్పు విది విక్కముగ మునిండ్ర.

8

క. ఆచారమ్మున శ్రైష్ఠ్యం, బాచారమ్మునన గర్మ మలవడు మఱి త

త్రాచర్యమ్మున జ్ఞాన, శ్రీ చెలెగున్ దాన ముక్తి చెందు నరుఁ దొగిన్.

9

క. ఆచారము పరమ తపం, బాచారము జ్ఞానదాయ యది లేని ద్విజాఁ

దీపతురులు కూడ్రునిఁగాఁ, జూచుచు బహివెట్టవలయు సుగుణాభరణాః.

10

- వ. అదియును శాస్త్రీయలౌకికభేదమున రెండు దెలుగు లభయమును కుభార్థుల కావ
శ్యకంబి దేశాదిధర్మములును నిట్లకానెఱుంగునది. 11
- క. ఎవఁడు దురాచారిఁడు వాఁ, దు ఎడయు నింపన్ నదా గడుఁ దుఃఖంబుఁ
దెపులున్ వానిన్ వదలక, పవలని నిశియనక పట్టిపాలార్పు మునీ. 12
- గీ. ధర్మపరితమైన యుద్ధమును కామ, మును విసర్జింపవలె సుఖమునకుఁ గాక
యన్యవిద్యేష మొనరించునట్టి ధర్మ, మునకు నొడఁబడవలదన మునియుఁ బలుకు.
- క. వివరింప నశక్యఁబు బి, హువిహము శాస్త్రంబు దాని యుక్తు లెఱుంగం
గ చకమె దెనిపితన ద, ద్దువు నిర్ణయ మెఱుకవడు నరులకు మహాత్మా. 14
- వ. నావుడు నారాయణుం దీల్లను. 15
- చ. వినుము పురాణముల్ హృదయవీధి శ్రుతిస్మృతులఱి లేతిదీ
యనియతి ధర్మ మీత్రితయమంచు విరోధము గల్గెనేనిఁ గై
కొనఁపలయున్ శ్రుతిఁ మఱియుఁ గొందొకచోట శ్రుతిస్మృతుల్విరో
ధింపఁగునేని రెంటిను శ్రుతిఁ గొనఁగఁదగుఁ బూర్వరీతిగన్. 16
- గీ. శ్రుతి ద్వదాబోధకత్వ మెచ్చొటను జెందు
సుఖయము ప్రమాణమని యట నొప్పవలయు
స్మృతియు నిట్ల మ్యేనేని నయ్యెడఁ బృథగ్వి
షయిత గల్పించు బది ధర్మసమ్మతంబు. 17
- గీ. పటి పురాణతంత్రోత్తరర్మములు శ్రుతివి, రుద్ధములు గాకయుండిన రూఢిగను గ్ర
హింపఁదగు వేదము ననుసరింపదేని, యదియు ధర్మంబెఁ తత్తర్త యనముఁదగునె.
- క. స్మృతియుఁ బురాణము తంత్రం, వికరములగు శాస్త్రములు మఱెయ్యవియేనిఁ
మఱియు లగునె ప్రత్యక్ష, శ్రుతిరుద్ధము లయ్యేనేని కుద్ధమనస్కా. 19
- గీ. ఎన్ని తెలుగుల వేదంబి యెయ్యెడఁ, బ్ర
మాణ మది రెప్పు బహుధర్మమార్గములఁ ద
దిత్తపర్వవిహీనం కొలయుచుండు
జముని లోకమునందుఁ గుండముల గములు. 20
- చ. పలునదనమ్ము లేల శ్రుతిపద్ధతికా నెరిగాని ధర్మముల్
సంఘటిముల్ స్మృతి ప్రవృత్తిశాస్త్రము లాగమమూలకమ్ములై

- చెలఁగనిదోఁ బ్రమాణగతి చెందవు; దుర్వచనోక్తవర్జక
ర్తలు నరకమ్మునం బడి కరమ్ము భరమ్ముగ నుండు రండులఁ. 21
- గీ. అనఘ ! వైభావనమతానుయాయు లగుచు, ద ప్రముద్రాంకనమ్ములఁ బాల్చు జడులు
లింగధారులు దుర్గతికిం గడంగు, వారు వీ రుభయులు వేదబాహ్యు లగుట. 22
- క. ప్రతిదినమును బ్రతిపదమును, గృతమగునొకొ యంచుకేని గిన్నిష మనుమా
మతి జంకుచు దర్శమును ను, కృతు లొనరింపుదురు పుణ్యకీర్తులు పదయఁ. 23
- వ. రాత్రి యామంబు కడచినమీఁద యథోచితద్యుగఁ బ్రాణాయామం బొనరించి యద్దే
విని యథోక్తమ్ముగ ధ్యానించి పవనడి గురువుంగూర్చి. 24
- క. గురువే బ్రహ్మయు విష్ణువు, గురువే దైవమగు శివుఁడు గురువె పరుండన్
బరమామ్నాయము బొప్పున, గురువునకే బక్తి మొక్కు గొల్పెద నెడఁదన్. 25
- క. అని చెప్పి మఱియు నారా, యణుఁ దీట్లను వేదములు తదంగము లాచా
రనియతికూఝుఁ బవిత్రుం, బొనరుప పీఠాట నిర్కముగఁ దెలియనగుఁ. 26
- క. తనచదివిన వేదమ్ములు, తనకున్ మరణంబు దొడరుకంటె తెక్కలు ప
చ్చిన గూడు విడుచు పక్షిల, యనువునఁ దన్నుఁ ద్యజించునె యెఱుఁగుమునీ.
- వ. అని వెండియు. 28
- తే. గీ. అనఘ ! బ్రాహ్మముహూర్తమ్మునందు లేచి
సకలమును విధియతముగ సంపదయు
నాచరించుట యొప్పు వేదాభ్యసనము
రాత్రి నల్లనజామున రిమణమెఱయ. 29
- తే. గీ. పిదప నిష్ఠదేవస్తతి మదినొనర్చ
వలయు ; మఱి యోగియేని యయ్యలఘుఁ దాత్మఁ
బూర్వమార్గానుగతిఁ బరపుదును ధ్యాన
మాచరించుట యొప్పుగు సనమచరిత. 30
- క. తగ బ్రహ్మధ్యానం బీ, వగ నాసమయమ్మునం దెనఁడు నల్పు సతం
డగు జీవన్ముక్తుఁడు నుక, రగతిఁ బహ్మైక్య మపుడు రంజితకతనన్. 31
- వ. ప్రాతఃకాలమ్మున లేచి యథోచితమ్ముగఁ గృత్యమ్ములు దీర్చికొనదగు. 32
- క. తల కొక వస్త్రము చుట్టి కు, తలమునఁ దృణమునిడి వా కొడవనీక నుని
శ్చంవిశ్వాసుండై తా, నొలయఁగవలె నుమియుటుడిగి యొగి నవ్వేకన్. 33

సీ. జలమునఁ జిత మల శాద్వలమునఁ బుట్టఁ , బాడుదేవళమునఁ బథమునందు
జంతుగ ర్తములందుఁ జనమ విణ్మాత్రవి , నర్జనం బొగి రెండు సంజలందు
జవదంతశుద్ధిభోజనపితృదైవనా , ర్యముఁ విణ్మాత్రనిర్గమనిధువన
కృతుల యాగమ్యున వితరిణబ్రహ్మను , జ్ఞమృత దేశిఃసన్నిధాన

తే. గీ. మందు మౌనమ్ము వహించు అభిమతంబు

మతియు దేవర్షిముఖుల సమగ్రవినయ

కలన నచ్చోటు విడుచు నల్లలవరించి

శౌచమొనరించు అది వేదసమ్మతంబు.

34

క. అనలానిలారుణద్విజ, వసముఁ నాలఁ గనుఁగొంచు వలవదు విణ్మా

త్రనిపాతన మొనరించుట, మనసుగు శ్రేయస్సు గోరు కర్మతమణికా.

35

తే. గీ. పన లుదజ్జ్వలతయు రాత్రిభాగమందు, దక్షిణాభిముఖత్వంబు దవులుటొప్పు

పర్ణలోష్ఠశృతాదులు వైది కవృ, వలయు విణ్మాత్రములు బయల్పడకయుండ. 36

చ. పననది కేల లింగమును బట్టి జలమ్ములు గల్గె నయ్యెడఁ

గదిసి జలంబు పాత్రమునఁ గైకొని కొందొక నేల యేగి తె

ల్పదిపెడి బూలమృత్తికను నొయ్యన శుద్ధియొనర్చు టొప్పు న

య్యెడ సమహరితున్నఁ గొననా నెదియేని ద్విజుండు మృత్తికా.

37

ప. మతియుఁ దదితరులు గ్రమమ్ముగ రక్తపీతకృష్ణమృత్తికలు గ్రహింపనగు, దేవ
గృహవర్మీకాదులందు మృత్తిక గ్రహింపు టొప్పు; దన్వశౌచశిష్టమ్మును నగ్రా
హ్యంబు. మూత్రమ్మున కన్న శౌచమ్మున ద్విగుణమ్మును సంతకన్న మైథునమ్మునఁ
ద్రిగుణమ్మును మృత్తిక వంయు. ఇదియంతయు గృహస్థున; కింతకు ద్విగుణంబు
బ్రహ్మచారికిని సంతకు ద్విగుణంబు వానప్రస్థునకుఁ జతుర్థుణంబు యతికి పని
యెఱుంగునది. శౌచకర్మమ్మున నొక్కొకసారి కొక్కొక యుసిరికాయయంత
మృత్తిక గ్రహించుట విధివిహితం; బీకుది యెల్ల దివాళివమ్మునకు, రాత్రియేని
యేతిదర్శమ్మును, వాతురునకు, దదర్శమ్మును, మార్గస్థునకు దాన సగమ్మును జాలెడి.

క. ప్రీతిగను శూద్రజనులకు, బాలుఁకు నశకులకుఁ బరమావధి నే

లీలనగు మష్టగంధం, బోలిన లేఁలకు యంత యొనరువలయునా.

38

క. గంధలేపక్షియావధింబు శౌచ, మఖిలవృష్టమ్ములకు నొప్పు ననియె మనువు

మతియు దక్షిణకరిము వామకరమున వి, శుద్ధముగఁ జేయవలయు నోసుగుణరాశి.

తే. గీ. నాభి కూర్చున్నదేకమ్మునఁ గుడిచేయి, క్రిందు దేకమ్మున కెడమకేలు శౌచ
కర్మమున నమ్మతమ్ములు కర్మకు లిటు, దక్క వేటొక్కగతి నల్పదగదు మౌని.

క. విను విఙ్మాత్రోత్సర్జన, మున జలపాత్రమ్ము విప్రముఖులు గొనఁగాఁ
జన దక్షానమ్మునఁ గొను, జనులకుఁ బాచితము నర్జనమ్మత మనఘా. 42

క. అలనత్వాజ్ఞానమ్ముం, వలనకా శౌచంబు మానువాడు త్రిరాత్రం
బులు నీరాహరుండై, నలుపవలెన్ జపము పిదప సంకుద్దికనై. 43

తే. గీ. దేశకాలోపపత్తి శక్తిప్రసక్తి
ననుసరించి శౌచం బిటు లాచరింప
వలయు విటౌచమున నొకపదియురెండు
సార్లు గంధూషము లొనర్చఁ జను మునీంద్ర. 44

క. నాలుగు గంధూషమ్ములు, పోలుకా మూత్రంపుశౌచమునఁ దన్నీరం
బోలి నదోముఖుండై తా, వాలాయము విడువవలయు వాచంపుదెసన్. 45

క. పదపది కృతావమనుండై, రదనమ్ములు దోమవలయు రహిఁగంటకనం
పదయుకా క్షీరస్మృతియుకా, బొదలెడికాష్ఠమున నేమనమున మునిదంద్రా.

క. పదపది నద్వాదికమున, పదమలతాసిద్ధిపొంచె నజపఁగవలెఁగో
విదులొవారలు స్నాన, మ్మిది ప్రాతఃకాలమంద యేర్పడియె మునీ. 47

క. మలినమ్ముగు దేహమునకుఁ, గలవు నవద్వారములు నిరాచరావం
బొలయించు వీని శుద్ధికి, వలయు నుషస్సాన్న మెట్టివారికి నేనిన్. 48

తే. గీ. తెగు నగమ్యాగమనదుష్ప్రతిగ్రహభవ, దోషములు చాటునందగు దొనఁగు లెవ్వి
యేనిఁ బ్రాతఃకృతస్నానులైన వారి, కన్య లెయ్యది చేసిన నగు విభలము. 49

తే. గీ. ఏడు దినము లుషస్సాన మెనయఁదేని
మూడు దినములు సంజకు మొనయఁదేని
బదియురెండు దినము లగ్నిఁ బడయఁదేని
నగ్రజాడు శూద్రభావమ్ము నధిగమించు. 50

క. విను స్నానము సంధ్యావం, దనమును బొనరించు నరుఁడు దర్భయుతుండై
చను నొలయఁగఁ దద్వరహం, బున నొనరిచేసేని నదియుఁ బొలివోవు మునీ. 51

తే. గీ. స్నానకర్మం బనూనమై చనెడి హోమ
కాల మర్చిల్లమై యొప్పుఁ గానఁ బొద్దు

ఓను యథోక్తమ్ముగను స్నానమును మొదలిడ

కప్పటికిఁ దగుగతి సల్పు టిదిమతంబు.

52

తే. గీ. వ్యాహృతిత్రయసంయుతమై ప్రణవస

హితమగుచు నొప్పు గాయత్రి నెనసి ప్రాణ

వాయుసంయుమనం బొనర్చవలె మూఁడు

మార్లు ; గాయత్రి తెనయగు మంత్రమున్నె !

53

క. స్తుతిసేయు భక్తునకుఁ బర. గతిదాయకమగుచు సర్వకాలమ్మును ర

క్ష తగన్ సల్పుట దీనికి, సకమగు గాయత్రి యనెడి సదభిఖ్య మునీ.

54

తే. గీ. ఆశ్చర్యరస్మినిరతుఁ డైన యగ్రజుండు, వైదిరమ్మగు మంత్రమ్ము వదలక జప

మొనరునన్వలె లౌకిక మూన వలన, దుభయపక్ష సముద్భృతి యొలయు దీన.

వ. పదపతి దేవర్షిపితృశోషకంబగు స్నానాంగతర్పణం బాచరించి జలమ్ము వెడలి

శుద్ధపత్రధారణపూర్వకముగ విటూతి బూయవలయు.

55

తే. గీ. జపమునరు సాధకములుగ సకతమును న, నంతభక్తిప్రపూర్తి రుద్రాక్షమాల

లేనరుఁడు చాల్చి వాఁడు మహానుభావుఁ, ధవరనీలకంఠుండవి జపిత లండ్రు.

57

క. కనకముననొందె రజత, మ్మననొందెన్ అచితములుగఁ బొనఁగించి సికా

జనుఁ గర్ణములును దారిణి, మనయము రుద్రాక్షలకు సమాహితచిత్తా.

58

తే. గీ. జందెమున హస్తమున గళమందుఁ దుండ

మందుఁ బ్రణవమంత్రమ్ముననైనఁ చాల్చి

పలయుఁ బంచాక్షరీమంత్రకలననైన

నకులితపాదు భక్తిసంతతము చెలఁగ.

59

క. విను రుద్రాక్ష రఠిందుట, చను శివవిజ్ఞానమునకు సాధనమై వి

ష్ణనువుగ సిగఁ చాల్చిన దా, ని నెఱుంగుము పారతత్వవియతి నృపాలా.

60

తే. గీ. కర్ణములయందు జగదంబగాఁగ జందె

మందు వేదమ్ములుగ హస్తమందు దెనలు

గాఁగ గళమున వాగ్దేవిగా రఘంజ

యునిఁగ స్మరియింపఁదగు చాని నూనునెడల.

61

తే. గీ. అఖిలవర్ణమ్ములకును రుద్రాక్షధార, జంబు విహితమ్ము ద్విజులు మంత్రంబుతో ధ

రింపవలెఁ దక్కియలఁ కట్టరీతి చనదు, దీని ధరియించువాఁడె యీశానుఁ డభిష.

- క. ఇన్ని యననేల మఱి తా, నెన్నేని యకృత్యములను నెఱిగి యెఱుంగ కు
ద్యన్నియతి విడిచి నలిపియు, బిన్నుగ నిది దాల్చువాడు పాపరహితుడౌ. 63
- తే. గీ. ఎవఁడు రుద్రాక్షలను దరియించు వాడు
తినుట కర్గుని దినుట, యయ్యనఘు పాన
కృతియు సట్టిదః మఱి దరియింప సిగ్గు
నెవఁడు గను వాడు గనఁ దెన్నఁదేని ముక్తి. 64
- క. మునివరః రుద్రాక్షలఁ దా, బృన్వారిం గాంచి వాడుచేసెడి వానిన్
మనమున నూహింపుము జన, ఖికిన్ బొడమని యపాత్రకుండని యెప్పుడుకా. 65
- తే. గీ. రుద్రుఁ దెదానఁ గైకొనె రుద్రతను గ్ర
హించె బ్రహ్మ బ్రహ్మశ్విమ్ము నెక్కతమున
మునులు సక్తిసంకల్ప లేమూలమున న
యిం వచింపఁదర మె తన్మహిమ మొరులకుః 66
- క. రుద్రాక్షధారిఁ గని కుం, భద్రక్రికా ద్రివ్యధాన్యవస్త్రాదులఁ దా
భద్రార్థి యగుచు నిడి యా, రుద్రుని లోకమ్ము గను నరుఁడు మునితిలకా. 67
- తే. గీ. మఱియు రుద్రాక్ష దరియించు మహితు శ్రాద్ధ
మందు భుజియింపఁజేసిన యనఘుఁడు పితృ
లోకమున కేగు నతివక్తిలోలుఁ డగుచుఁ
గళ్ళు గడిగి త్రాఁనవాడు గంచు ముక్తి. 68
- క. హోదికమును రుద్రా, జెరూడముగాగఁ దాల్చు ననఘుఁడు రుద్రుం
దై రాజిలు నెట్లెనియు, భారణ మొనరించు వారు ధన్యులు మౌన. 69
- ఉ. హరిము లేల భూషణము లన్యము లేటికి దోడు గేవంం
బై రహిమీతి వియ్యది మహామహుఁ డెవ్వఁడు దాల్చు మంత్రను
శ్రీరుచిరఁబుగా నయినఁ జెన్నగ మిన్నఁయైన లజ్జినౌ
ప్పారియునైన వాఁ డమము నందఁడుజ్ఞాని యగుం గ్రమమ్ముగన్. 70
- క. నారదః వేయేటికి నా, కారసి రుద్రాక్షమహిమ మంతయుఁ జెప్పం
గారాదు యత్నమునఁ ద, ద్ధారణ మొనరించువాడు ధన్యుం డెందుకా. 71
- క. అనవుడు ముని యిట్లను నో, యనఘా రుద్రాక్ష యిట్టిదై పూజ్యత్య
మ్మునుగొనిన కారణమ్మును, వినిచి ననున్ ధన్యుఁ జేయవే నా నతఁడున్. 72

క. పలికె నిమి లో మునీశ్వర !, యల షణ్ముఖుఁ డిట్లు మున్ను హరు నడిగినఁ దాఁ
దెలిపె నతఁ డయ్యదియె నీ. పలుకున కుత్తరమొనర్చుఁ బరమ ప్రీతికా. 73

ప. శివుండు కుమారుం గాంచి పుత్రా ! తిప్పరుండను నొక్క రక్కసుండు బ్రహ్మదుల
నుక్కడంచి దుర్జయుఁడై నెగడునెడ నురులు నాకుం గుయివెట్టిన నేను నహార
నామకంబగు నొక్క దివ్యాత్మమ్మును దివ్యవర్ష సహస్రపరిమితమ్ముగు కాలమ్ము
చఱుగుస్థిలనంబొనర్చి చింతించితి ; నయ్యెడ నాకులమ్ములగు మన్నేత్రములనుండి
బిందువు లుత్పన్నములై యయ్యవి రుద్రాక్షవృక్ష జనకమ్ములయ్యె; బదపడి
యయ్యవి ముప్పదియ్యెడి భేరమ్ముల లోకహితార్థంబు వ్యవహృతమ్ములయ్యె ;
నందుఁబదిరెండు సూర్యనేత్ర సముచ్చాతంబులు కపిలవర్ణమ్ములు. సోమనేత్రోద్ధి
తమ్ములు పవాలు శ్వేతవర్ణమ్ములు. వహ్నినేత్రసంభవమ్ములు పసి కృష్ణవర్ణమ్ములు
మఱియు నిందు శ్వేతంబు బ్రాహ్మణజాతియు రక్తంబు క్షేత్రంబును మిశ్రంబు వైశ్య
జాతియుఁ గృష్ణవర్ణంబు శూద్రజాతియు నగు ; నిం దేకముఖము సాక్షిప్రద్రస్వ
రూపమ్మును బ్రహ్మహత్యాతారకంబును నగు ; ద్విముఖంబు దేవీ మహాదేవాకారమై
ద్వివిధానుహతకం బగుఁ; ద్విముఖం బనలాత్మకంబై శ్రీహత్య నడంచుఁ; జతు
ర్వక్త్రీంబు బ్రహ్మస్వరూపంబును నరహత్యామారకంబునునై తగుఁ బంచాననంబు
రుద్రాత్మకంబును గాలాగ్నినామకంబునునై యగమ్యాగమనా భజ్యేభక్షణసంభవమ్ము
లగు ననేకదోషమ్ముల వారించు; షణ్ముఖంబు భవత్స్వరూపంబు దక్షిణకరమ్మునఁ
దాల్చి నియ్యది బ్రహ్మహత్యాద్యపుష్కల నడంచు; సప్తముఖం బనం గాత్మకం
బది స్వర్ణస్త్రేయాద్యపుష్కల రూపుమాపు ; నష్టవదనంబు వినాయకస్వరూపం
బియ్యది గురుతల్పగత్వాద్యనేక పాపమ్ముల నమయించుచు విష్ణుములవారించి
స్వకార్యమ్ములు నెగడించుటయ కాక తుదకుఁ బరమపవం బొడఁగూర్చు; నవము
ఖంబు భైరవాత్మకం బియ్యది వామభుజమ్మున ధరించు వారలకు భుక్తిముక్తులను
మత్తుల్యబలమ్మును బ్రహ్మహత్యాదిమహాపాతకనివృత్తియు నొడఁగూర్చు; దశ
ముఖంబు జనార్దనస్వరూపమ్ము భూతిభేతాళబ్రహ్మరాక్షసపన్నగాద్యుపద్రవమ్ము లిద్దాని
బూని వారిం కుపశమించు నని వెండియు.

74

క. ఏకాదశవక్త్రం బది. యేకాదశరుద్రరూప మిది సిగఁ గొను ను
శ్లోకులకు నశ్వమేదన, మాకఁ నన్ గలగు పుణ్య మబ్బుఁ గుమారా. 75

త. గీ. ౩౬౫ ద్వాదశవక్త్రంబు కర్ణమండు, తాల్చువాఁ డశ్వమేధవిధానపఠము
నంచి ద్వాదశాదిత్యుల దెందమునకుఁ, బ్రీతిదాసుకుఁ డగు భీతివిముఖుఁ డగుచు.

వ. మతీయు విది ధరించువారలకు హస్త్యశ్వాదిజంతుహాననజన్యంబగు పాతకం బొకిం
తవ సమము. 77

సీ. పదుమూడు మొగముల బాసలు రుద్రాక్ష , లభ్యంబుగా దవి లభ్యమయ్యె
నేని భవత్తుల్యమై నెగడెడి నర్వ , కామార్థసిద్ధియుఁ గలుగు దాన;
నది ధరించెడివాని కభిలభిగమ్ములు , జేహరుఁ బాపముల్ జెంద వెందుఁ
బదునాల్గు ముఖములఁ బరఁగెడి రుద్రాక్ష , దొరకడు దొరకుట దొడరెనేని

తే.గీ. దాని శిరమున నెప్పుడుఁ దాల్చువలయు , నింత వర్ణింపనేల వాడెవఁడు గాని
యెలమి రుద్రాక్షలను ధరియించెనేనిఁ , బొందుఁ బరగతి గీర్వాణపూజ్యుఁ డగుచు.

క. జపమాలాలక్షణమును, విపులగతి వచింతు వినుము విధిముఖ్యులు దూ
తవతియ బిందువు విష్ణుండు పుచ్చుగు మాలికుఁ గొడుకఁ నిక్కిముగ 78

వ. రుద్రాక్ష లెట్టివియేనియు నిరువదియైదు సంగ్రహించి గోపుర్న పలయాశారమ్ముగ
మాలికచేయనగు; గ్రుచ్చు నెడలఁ బుచ్చమ్ము బుచ్చమ్ముతోడను వక్త్రము పక్త్రమ్ము
తోడను గూర్చువలయు; సిసంఖ్య కదికంబయ్యెనేని నయ్యది నాగపాశనామంబునఁ
బొడయ; నీక్రమంబునఁ గూర్చిన మాలిక మంత్రిసిద్ధి నిచ్చు. 80

తే.గీ. కంఠమునఁ గాని శిరమునఁగాని కర్ణ, మనను గాని ధరించి యముద్రభక్తి
జప మొనరెడి వారికి సుభవింతు, భుక్తియును ముక్తియును గురుకర్తయు క్తి. 81

తే.గీ. స్నానమున దానమున హోమజపసురార్చ, నముల వైశ్వదేవాదికసమయముల వ
రుండు రుద్రాక్షధారణం బొందు విడిచె, నేని నరకమ్మనకు నేగు నింత నిజము.

సీ. రుద్రాక్షభూజాతిరూఢవాత్సర్ధాక , తృణజాతమేని యొకింత మేను
సోకినవారు సుశ్లోకులై పుణ్యలో , కమ్ములు గాంతురు; కడఁగి యెవఁడు
దాల్చు రుద్రాక్ష నాఁడు పాతకము లెన్న , యే నొనర్చియు కుద్ది నెనయు ననుచు
జాబాలశ్రుతి పల్కు ; జ్ఞానశూన్యంబగు , వకువేని రుద్రాక్ష పరఁగఁ దాల్చి

తే. గీ. రుద్రతను గాంచు ననిన నరుఁడు ధరించి
బుద్ధిములు గాంపకున్నె ; పల్కులుకు లేల
యొక్క రుద్రాక్ష శిమి న నూనువాడు
పాపహతుండు చింపుజ్యభాజనుండు. 88

తే. గీ. ఎవఁడు మర్నామమున జపించు మతీయు
నెవఁడు రుద్రాక్షలను ధరించు వాడ

వరమభాగవతుఁడు శుభవరక గలుగు

వారు రుద్రాక్ష ధరియింపవలెఁ గుమార.

84

క. సరసిజనంభవముఖసుర, వరులును దేవర్షులును శివర మగుటను దా

మరసి ధరియించి శుచులై, చరియింతురు దీనిమహిమ శక్యమై పొగడన్.

85

తే. గీ. ఎన్నియో జన్మముల నెత్తెనేని నరుఁడు, వానిపై మత్స్యపాలేశవైభవంబు

వఱలు నద్దాన రుద్రాక్షవాంఛ యొడవు, నుతియే కాని సహజమై యలవడదిది.

క. కరమున గళమున మరమున, శిరమునఁ గర్ణముల నెవఁడు శివవదయుగభ

క్రీడితన్ రుద్రాక్షలఁదా, ధరియించునో శివుఁ డతండు తథ్యము తనయా.

87

క. గళమున రుద్రాక్షఁ దా, వెలమిన్ ధరియించి కుక్కయేనియుఁ బ్రాణం

బులు వీడి ముక్తిఁ బొరయు న, రుల కయ్యడి గల్గు పెట్లరుదు షడ్వదనా.

88

క. జపమును ద్యానమ్మును లే, క పశువుచలదానఁ దిరుగుఁగాక నరుఁడు ము

క్రీపదంబు గాంచు రుద్రా, క్షపూన ధరియించు మాత్ర జ్ఞానియుఁబోలెన్.

89

తే. గీ. కాన రుద్రాక్ష యొందెని మానవుండు, యత్నమునఁ దాల్చునగు వాని కభిలషాప

ముక్తి యట్లుండ వంశనముద్ధాజను, కృతమునుం గల్గుఁ బరగతి యెనఁగూఁ దనయ.

తే. గీ. పాపమున బూతి రుద్రాక్షమాల గళము, నందు లేకున్నఁ జండాలుఁ డన్నరుండు

వాని కిటుచుఁయును, బూజ వఱలద మ్మ, హేళ్యరుని లోకమున విమ మింతనిజము.

క. సుఁదావియుఁ బలలం బా, దంమునఁ దిని యంత్యజాతిఁ దవిలియు నభుముం

బొరియఁడు రుద్రాక్ష యొకటి, శిరమునఁ గల మానవుండు సిద్ధం బిదియుఁ.

92

తే. గీ. యజ్ఞానతపోనిరుమాధ్యయనన, ముచ్చవంబగు నాఫలము లభియించు

దిక్తి రుద్రాక్ష ధరియించు పాపసులకు, నహహ! ఎర్ఘింపఁదరమై రుద్రాక్షమహిమ.

తే. గీ. నాల్గు సేములును బురాణములు చదివి

తీర్థసేవ లొనర్చి విదైలు పఠించి

యెట్టి సుకృతంబు మహావీరు లెనయుదురొ కు

మారి రుద్రాక్షలనఁ జేకూరు నదియు.

94

క. నరుఁ డంత్యకాలమున నా, దరమున రుద్రాక్ష యొకటి ధరియించిన మా

త్ర రిహిన్ రుద్రత గను న, పురమునకున్ బుట్టు వెవుడు వఱలదు తనయా.

95

తే. గీ. కంఠమునఁగాని బాహుయుగ్మలనఁ గాని

యెవఁడు రుద్రాక్ష తా ధరియించి ప్రాణ

ములఁ ద్యజించునో వాఁడు బాములకుఁ దక్కి-

తన కొలముతోడ శివలోకమునకు నరుగు.

98

తే. గీ. పాఱుఁడైనను లేక శ్వపాకుఁడైన, గుణయుతుఁడైన లేక నిర్గుణుఁడు నైన
కుచియునైన నకుచియైన పొబ గెసంగ, కన్నరుద్రాక్షధారి శివత్వ మొందు. 97

క. విను తన్మాలిక కంఠ, మ్మున భక్తియులేక తాల్చి మొగిఁ బాపకృతుల్

బొనరించు నెవఁడు ముక్తిం, గను నవ్వాఁడు నన వేఱొకనికిం గఱవే.

98

క. ఆనయము రుద్రాజ్ఞర్పిత, మనస్కుఁ డగు నెవ్వఁ డట్టి మహావీయుఁడు తా

ల్పనవాఁడె యాతఁ డెల్లర, కు నమస్యం డగుచు రుద్రుఁ గొల్చుచు నెగడు. 99

తే. గీ. వినుము విద్యావిదుండని విద్యలేని, వాఁ డనవలన దెవ్వఁడు భక్తిదీని

ధారణమ్మునఁడగు వాఁడు తప్ప కేగు, భవుపదము కీకటగగర్దభంబుభాతి.

100

క. అనినఁ గుమారుఁ డిట్టులను నక్కట, కీకటమందు గర్దభం

బున తెవఁడిది తానొనఁగె ; మున్నది తానెటుతాల్చె ; మన్మనం

బున కొగివచ్చునట్లుగఁ బ్రమోదమెల్లర్ప వచింపుచుయ్య నాఁ

గ నతఁడు వల్కు నాదరవికాసవిభాసుంవక్తృడై తగన్.

101

న. కుమారా ! వింధ్యమ్మున నొకగాడిద యొకపథికునిచే రుద్రాక్షభారమ్ము వహింపఁ

బడుచు నత్యాయాసమ్మున ననసుర్థంబై యయ్యది మోయఁజాలక భువింబిది యను

పులవీడి త్రినేత్రమ్మును కూలపాణియునై మత్త్రసాదమ్మునఁజేసి మదంతికమ్మునకు

వచ్చెనని వెండియు.

102

తే. గీ. అనఘ ! తా ధరియించు రుద్రాక్ష తెన్ని

మొగములుండునో వాఁ డన్నియుగములయు న

హస్తములు నాదులోకమునందు భోగ

భాగ్యములు వొందు విరపాయవైచివమున.

103

న. ఇయ్యది ముఖ్యశిష్యునకును భక్తునకును దక్క నితరులకుఁ బ్రకాశింపఁ దగవిదని

వెండియు.

104

తే. గీ. భక్తుడు నభక్తుఁడని యెంచి పఞ్చకనేల, నీచుఁడని నీచతరుఁడని నిర్ణయింప

నేల రుద్రాక్ష తాధరియించు నెవఁడు, వాఁడు పాతకములు నీచు వడయు ముక్తి.

రుద్రాక్షధారణ మహిమము.

క. తనయా : రుద్రాక్షం బ్రతి, దినమునా ధరియించువాఁ డతిశ్రీకుం డ
మృనుజుని సుకృతమ్మున కీ, డును గల్గినె యిదియసూ కడున్ వ్రతమొందున్.

సీ. వేయరుద్రాక్షం నేయనముఁడు తాల్పు , వాఁడెల్ల సురలకు వంద్యుఁడగుచు
రుద్రునియట్టిదై భద్రమ్ములనుగొను ; • నన్నియు రుద్రాక్ష లబ్ధివేని
పదియాలు పదియాలు బాహయుగ్మమ్మున • సికయం దొకండును జేతులందు
బంద్రెండు పంద్రెండు పరఁగఁ గంతమ్మున , ముప్పదిరెండు నిమ్ముగ శిరమ్ము
నందు నాలుగుపదు లట్ల కర్ణమ్ముల , నాకాఱు పక్షమ్మునందు నూట

గీ. యెనిమిదియుఁ దాల్చెనేని వాఁడెల్ల యెడల
రుద్రునింబోలెఁ బూజ్యతారూఢి మేఱయుఁ
ముత్తైము ప్రవాళమును రౌఢ్యమును మొదలగు
సవి యమర్చి ధరించువాఁ డగు శివుండు.

107

క. ఆలసతచే నైనను గే, వలముగ రుద్రాక్షచే నెవఁడు దాచుచు నే
కలషములు వానిఁ బొరయవు, తలమె విభావసునిఁ జెనక తమమున కెందున్.

గీ. పేర్మి రుద్రాక్షహరి జపియించువాని, కబ్బు పున్నెం బదింతయు నంతగాదు
ఓక్క పూపేని నెవ్వైన నూనిఁదేని, వాని జన్మంబు వ్యర్థంబు వాఁడు పశువు. ! 108

క. శిరమున రుద్రాక్షన్ దా, ధరించి యెవండు పేర్మి దానము నల్పగా
సురినద్యుదకస్నాన, స్పృశంబునైన ఫలమువొందు నతఁ దొగిన్. 110

వ. మఱియు నేకముఖపంచముఖదశముఖచతుర్దశముఖమ్ములు విశేషించి యత్యర్హి
తమ్ము; లింతయేల యొద్దియేని రుద్రాక్షమదాత్మకం ; వియ్యది దరిద్రునేని రాజం
జేయఁజాలు వియ్యర్థమున నొక కతి కలదు వినుము 111

క. కోవలదేశమ్మున నొక, భూసురుఁ డతిధార్మికుండు పూతుఁడు నిగమ
వ్యాసంగి ద్రవ్యవంతుఁడు, భాసలు గిరినాథనామభాస్వరుఁడగుచున్. 112

గీ. అవరిచుకొనుఁ డతిసూక్ష్మయోగి నెందు
గుణవిదిసఁ బుణ్యఁ దాళిని కొనురుఁడు సుధి
షణుఁ డనెది తన గురువంశతప మదము
కలిమి ముక్తాశిని మోహకలికఁ జేసె.

113

ఉ. ఏమని చెప్పవాడఁ : నిటు లివ్వమెయిగా గురునింతఁ బొంది తా
నామెయి దేశికోత్తముని యద్దొయించుక లేక యుండ దు
ష్కామతఁ బిమ్మటన్ వెన పషమ్మిడి నిర్భయుడై నిరంతరం
బామధురోష్ఠిఁ గూడి మదనాగమచర్చ యొనర్చు పణ్ణుఖా. 114

తే. గీ. అంతఁ దలిదండ్రు లిదియేమి యనుదు వారి, కింత విషమిడి కాఁజేసి యెల్ల వేళ
భోగపరుడయి ద్రవ్యమ్ము పుచ్చివైచి, పిదపఁ జౌర్యమ్మునకు దిగి పేదయయ్యె.

తే. గీ. అంత నాయూరి బ్రాహ్మణు లరసి వీఁడ
పాత్రుడని బహివెట్టి యప్పలై వెడలఁ
గొట్టుటయు నవ్వెలందుకఁ గూడి వారు
వనమునకుఁ బోయి బోయ నాఁగను జరించె. 116

క. నిరతమ్ము నురాపానా, దరుడై పథికులను జంపి ద్రవ్యమ్మును దా
గర మాడ్చించు నకటఁ : చ, చ్చిరి యెందఱో విప్రు లట్టి చెనఁటి కతముసఁగా. 117

గీ. ఇవ్విధమ్మున బహుకాల మేగునంత, నంతముంగనె నయ్యుధమాధముండు
వానిఁ గైకొన యమభటవర్గ మొకట, నొకట మద్భక్తులును మూఁగి రోకుమార.

ఉ. వారికి వాడుగలె నది వారక దెల్పెద నాలకింపు మం
భోరుహమిత్రపుత్రభటపుంజము వీరలఁ జూచి “యక్కటాః !
ధీరహితుం డపాత్రకుఁడు దేశికదారహరుండు మీర లె
క్కారణ మాత్మ నెంచి యిటు కైకొనవచ్చినవారు” నావుడుగా. 118

తే. గీ. వీఁడు దేహమ్ము విడిచిన పృథివి త్రవ్వఁ
డచట దశహస్తములలోఁకు నుడు లొక
పూజ్యమైయొప్పు రుద్రాక్షపూస యొక్క
రుండెఁ దన్మహిమం విది యొందుగాదు. 120

ప. ఇక్కతమ్మున వీఁడు మహానభావుం డని చెప్పి విమానసంగతుగ నొనర్చి మత్స
న్నిధిం బొందించి రియ్యది రుద్రాక్షమాహాత్మ్యం విది వినువారికి సర్వపాపక్షయ
మ్మును నఖిలశ్రేయోభిస్సర్దియును గలిగెడిఁ : పని తండ్రి యానతిచ్చిన విని కుమా
రుండు కృతార్థుండయ్యె. 121

క. పనిగొని గీటు నికినచోఁ, గనకమ్మున కీడువచ్చు కాంతినెగడు దా
నిని ఎంమందు బుధులు నె, క్కొని శైవులు దాల్తు రదియి కుతుకమున ముని.

తే.గీ. వేయి ధరియించు టుత్తమవిధి తదర్థ
ధారణము మధ్యమంబు నధమము మూఁడు
వదులు ధరియించు బోమునివర : నమస్త
కాలములఁ దాల్చివలె వీడఁగా వలవదు.

123

గీ. ఏకవక్త్రంబు పరతత్వ మింత నిజము, దాని ధరియింపఁగల్గు దజ్ఞాన మనఘ :
ద్విముఖ మర్చనారీశ్వరతేజ మది ధ, రింప నద్దేవునకుఁ గలుఁ బ్రీతి మఱియు. 124

గీ. గ్రహణమున విఘనమున సంక్రమమునఁ నయ
నమున దర్శమునందుఁ బూర్ణిమను బుణ్య
దివసములయందు రుద్రాక్ష తివిరి ధార
జం బొనర్చెడి వారి కఘంబు లడఁగు.

125

వ. యథోక్తమ్ముగ భూతశుద్ధినొనర్చి మూలాధారగతయగు సయ్యంబిక ధ్యానించి
సమస్తకర్మకరణాదికారకంబగు భస్మోద్భూతనం బొనర్చనగు: నేతద్ధారణంబు శిరో
వ్రతంబని శ్రుతిస్మృతులు పెప్పెడి నీవ్రతంబు విద్యాదాయకంబును నవిద్యాభంజకం
బునుగా నెఱుంగుము.

126

శి రో వ్ర త మ హి మ ము

అ. వె. తగిన శ్రద్ధ గలిగి ధన్యత వీశిరో, వ్రత మెవం దొనర్చు దలఁపఁదొ
వాని తెల్లకృతులు వచ్చుగు బ్రహ్మదు, లిక్కతమునఁ గాదె యేవు గవిరి. 127

గీ. అగ్నియను మంత్ర మాదిగా నలరు నాఱు
మంత్రముల శుద్ధమైన భస్మమ్ముదేహ
మెల్లఁ బూయంగవలయు మునీంద్ర: యిది శి
రోవ్రతం బని పదియింతులు మునినరులు.

128

క. వినుట శిరోవ్రతము వ్రతి, దినమును సంజల నొనర్చు ధీరుఁడు విద్యం
గను ఏదోదయ మొదవెడి, దనుక నిది యొనర్చవలయుఁ దత్వజ్ఞునిధి. 129

గీ. అనఘ: ద్వారకాద్భము లొందె నబ్ధి మొందె
నాఱు నెలలొందె మఱియును దర్శ మొందెఁ
బది మురెండు దినములొందెఁ బరమభక్తి
నీ శిరోవ్రత మొనరింప నెసఁగు విద్య.

130

గీ. విను శోవ్రతమున స్నానమును బొనర్చి, పూతుడగువాని కుండేశమును బొనర్చు
కుండు నెవ్వఁడు వాఁడు దుష్టుఁడు వాని, విద్య నశియించునని తత్వవేత్తలంఁడు.

గీ. భస్మము పవిత్రమిసంపూర్ణ శుద్ధ, ముగ సలిపి నిత్యము లలాటమును దిర్య
గందితమ్మిగ ధరియించు టభిమతంబు, బ్రహ్మజాత్యుద్భవునకుని పఱకు శ్రుతులు.

క. శ్రుతిసిద్ధవస్త్రధారణ, మతులితశివలింగపూజ యను నియ్యవి తా
మతిమంతుఁ డెప్పుడును మా, ని తగన్ మానితవిభూతి నెగడఁడు మానీ. 133

క. తెఱవగు భస్మమ్మున నొడ, లలమిస ముజుండు వేగ మఘ మెడలి రజః
కలసంబు వీడి శుద్ధిన్, జెలఁగున్ సంశయ మొకింత చేయకు మిచటన్. 134

చ. అగ్నిహోత్రాగ్నిజమ్మును విరజానలజమ్మును నౌపానసముత్పన్నమ్మును బచ
వాగ్నిసముద్భూతమ్మును దావానలసముద్భవమ్మును, సమిసగ్నిసంజనితమ్మునునై
భస్మ మ్మాటుదెఱుగులు గలయది. ఇందుఁ ద్రైవిధికులకు మొట్టరెండును దార్ఙ్యం
బులు, గృహస్థు లౌపానససముద్భవంబగు భస్మంబు ధరియించు టభిమతంబు, సమి
దగ్ని సంజనితంబు భస్మంబు బ్రహ్మచారులు ధరియించుట సమ్మతంబు, శ్రోత్రి
యాగారపదవాగ్ని సముద్భూతంబగు భస్మంబు కూడ్రులకు ధరింప నర్హంబు, తది
తరులకు దావానలౌద్భవంబు శాస్త్రచోదితంబని వెండియు. 135

గీ. అనఘ ! పూర్వత్రయోదశి యందు స్నాతుఁ
డగుచు సుకృతాహ్నికుండయ యార్యుడైన
గురుని పూజించి యీవ్రతము రహిజేయు
వాఁడ నంచు సంకల్పింపవలయు వినుము. 136

సీ. తను వుండునంతకుంచును నొందెఁ బదియురెం,దేఁడు లవియునొందె నెఱుమి నాఱు
సంవత్సరము లొందె సగమొందె నద్దాన , వత్సరంబొందెఁ దద్వత్సరమున
సగమొందె నొక్క మాసంబొందెఁ బదియురెం,దహములు నొందె నాఱహము లొందె
నద్దాన సగమొందె నహమొక్కఁ దొందెను , సంకల్పమున కవసానముగను

గీ. విశ్వయించియు మఱయు నగ్ని నతిభక్తి
వఱల విరిజాహవనిమున వలయుఁ దృప్తుఁ
జేయ నాహోమసత్కృతి సేయు నపుడు
మూలమంత్రస్మరణ మతిముఖ్య మనఘ.

గీ. మఱియు వయ్యగ్నియంద గోమయము నుంచి

నాటికి హవిష్యబోక్తయై నవసి తాఁ జ

తుర్గని నుదయమ్మునఁ దొల్లిటి కృతు

లాచరించి నిహహరుడయి పడవడి.

138

వ. పూర్ణిమయందు నిర్వర్తితకృత్యుండై యగ్ని నుపశమింపఁజేసి యందలి భస్మమ్ము

గ్రహించి నిమితుండై తత్తదవయవమ్ముల యథావిధి భస్మోద్ధాళనం బొనర్చి

జపియింపవలయు.

139

గీ. మూడు సంజల నీగతి మూడుదేని, పాశుపతమగు వ్రతమును భక్తిజేసి

తనవశుత్వమ్ము విడనాడి గనెడి భుక్తి, ముక్తును నిక్క మియ్యది మునివరేణ్య.

ఉ. ఆయు వౌనంగు సౌఖ్యముల నంద నొనర్చు బలమ్ము విచ్చు ను

శ్రీయును బుష్టియుఁ గుభవమృద్ధియు రోగనివృత్తియున్ నదా

దేయు నుజ్జ్వలంబు యేఁబడికిఁ జెందదు మారభయమ్ము భక్తిమై

నే యనముల్ దరింతు రిటు లెప్పును భస్మము వారి కెయ్యెడన్.

141

క. స్నానంబొనర్చి భస్మ, మూనంగా వలయు శక్తి యొలయని మనుజుం

డీ నిమితి విడిచి కరచర, జాననములు గడిగియైన నది గొను బొప్పన్.

142

క. కరిదరణావనానం, తరమునఁ దగ నాచమించి తాల్చిన యయ్యం

బరిము విడిచి పరిశుద్ధం, బరమున్ ధరియింపవలయు పరమమునీంద్రా

143

క. కిరము లలాటమ్మును గం, ధరమును గర్ణమ్ములును హృదయమును బాహుల్

దరియింపవగు బోల్లని, పరమమునీంద్రులు వచింతు భస్మమ్మునకున్.

144

క. సరసిజభఃసరసిజనయ, నరుద్రులై మూడునం దనర్చును రేఖల్

ధరించునెడ నిగను ము, చ్చరించు బతిగర్హితము ద్విజస్మలు దక్కన్.

145

క. పదిపేలు పెప్ప నేటికి, సరసులమగు భస్మ మెవఁడు స్నాతుండై తా

ను వరించు పుష్పహృత్కుడు, మదనాంతకుఁ బోలఁజాలు మహిమము కలిమి

146

గీ. వైదికోత్తములొందె శైవయలొందె

నొనఁగు భస్మమ్ము భక్తి పెంపెనఁగఁ గొనఁద

గును తొలగు రిదిన దావి గొనఁగఁ దగ ద

అంచుఁ బెద్దలు పదియింతు రంచుచరిత

147

- క. కరణమ్మ లెన్నియే శం, కరుణాజకు సంగ్రహించుఁగాక నరుఁడు భ
స్మరహితుఁ డగునెడ నన్నియుఁ, బండుమునీః వ్యర్థములయి పాడరుఁజుమ్మి.
- చ. జపము తపమ్మ హోమమును శ్రాద్ధము నన్యము సంస్కరముఁబూర్వ
త్వపదవిఁగాంచు భస్మమును దాల్చనిచో నది తాల్చు విప్రు లె
ట్టిపను లొనర్చిరేనియుఁ గడింది పవిత్రత కాకిరమ్మలై
యపగతరొగులై విగళితై నసులై చరియింతు రెప్పుడున్. 149
- గీ. సర్వవర్ణమ్ములకును భస్మము దరించు, టితిహితమ్ముని చెప్పుట యనవసరము
హరిహరాదులు దేవత లభిలమునులు, దీని దరియింతు రెల్లప్పు డేవమౌని. 150
- క. ఎవని లలాటమ్మున భ, స్మవిలేపన మొప్పునాఁడు చతురాస్యుని దు
ర్వ్యవసాయాక్షరపంక్తుల, నవలకుఁ బోఁద్రోచి సుఖము లందు మునీంద్రాః 151
- క. వాతము క్లేష్టము పైత్యము, హేతువుగాఁ గల్గు వ్యాధు లెల్లను బిఱికి
పేతశరీరులఁ జెనకం, గాతరతం జెందు హరినిఁ గను కరులగుచున్. 152
- క. విను భస్మస్నానమ్మున, కనఘాః వేఱొందు తుల్య మనుకొనరుము భు
క్తి నిడుఁము క్తినిడున్ బా, వనకం గలిగించు నెట్టి పాపాత్ములకున్. 153
- క. మణికన్న నెక్కుడుగ బ్రా, హ్మణుఁ డెవ్వఁడు భస్మసంగ్రహము సేయు ద్వితా
గ్రణిః యాతం; డితిరుఁడు బ్రా, హ్మణేతరుఁడు పాపకర్ముఁ డపవిత్రుండుఁ.
- క. జందెములు లేక సంద్యా, వందనము లొనర్చ నెట్టి ఫలబుట్టునొ టూ
తిం దాల్చని యాక్రియ యా, చందమ్ముం వమ్ముగన్ ద్వితీప్రవరులకున్. 155
- క. దానమ్ములొందె భోజన, పానాదిక మొందె నెవఁడు భస్మరహితుఁడై
తా నొనరుచు విందుల్యం డ, మ్మానవుఁ డవ్వానికంటె మూలఁడు లెగ్గా. 156
- గీ. శ్రౌ విస్మమ్ము స్నా ర్థభస్మమ్మునేని, లోకికంటేని మేన నందవలయు
జపం వేళ భస్మస్థాగరిష్ఠుఁ, జేఁగరావు హెరిప్పజినచయములు. 157
- చ. ఇయ్యెడ నొకపురాతి నేతిహసమ్ము గలదు వినుము. 158
- చ. అనివై యొప్పు విభూతితోడ ధృతిరుద్రాక్షిణీసూత్రమ్ముతో
ముని దుర్వాసుఁ దొకప్పు పైతృకజగమ్ము న్నన నేగెఁ జగ

- జననీ : శాంకరి : శంకరా : త్రిజగదీశా : శర్వ : యంచున్ మహా
నినదం బొప్పగఁ గల్గవలముఖమౌని శ్రేష్ఠుఁడ౯ దవ్వలన్. 159
- క. వచ్చెడి మౌనికి నెదురుగఁ జెచ్చెరఁ జని వందనములు చేసి విడిదికిఁ
దెచ్చి రహి నర్హ్యపాద్యము, లిచ్చి మహర్హాసనమ్ము లిచ్చిరి భక్తిఁ. 160
- క. అకాలమ్మునఁ గుంభీ, పాకనుకవాసులైన పాపాత్ముల హా
హాకారఁబులు పెల్లుగ, నాకాశము వ్రయ్యలైన యటులు వినఁబడెన్. 161
- క. మునిమణియును నాకరుణా, నినదంబుల నాలకించి నెగులొదవ మనం
బున నూతిడిల్లి పితరుల, కనియె నిదెవ్వారి రోదనారావమొకో. 162
- చ. అనవుడు మౌని కిట్లులని రయ్యది సంయమనీపురంబు దు
ర్జనులను శిక్షసేయు యమరా జట భీకరరూపు లెందఱో
యనుచరవర్గముల్ దను నిరంతరము న్నొలువంగ నుండు యా
తన బహుబింగులన్ గొలుపు తావుండుఁ పడశీతి చొప్పడున్. 163
- క. ఆకుండమ్ముఁ గుంభీ, పాక మృతిదుస్సహం బపారం బవటన్
వ్యాకులతి దానఁ గలిగెడి, శోకం బిదమిద్దమనఁగఁ జొప్పడ దనఘా. 164
- సీ. విష్ణునిందరులును వేదదూషకులును , గణపతిద్రోహులు గమలబాంధ
పద్మేయలును విప్రవంశరులును దవ్ర , ముద్రాంకితులు శూలమునుదరించు
వామకామచారివరులు స్మృతిపురాణ , ధిక్కారకులును బిత్తుగురువైరు
లును దర్పినిరహితులును వ్రాత్యగర్హకు , లును మాతృపూజానులోమమతులు
- గీ. కూలుదురు వీరలెల్ల నక్కుండమందు , శ్రవణదారుణమైన యాశబ్దజాల
మనఘ : యవ్వార లొనరించు నట్టి దెద్ది , వినినమాత్రిన వైరాగ్య మనుమఱించు.
- క. అనవిని దుర్వాప్యఁడు కుం, డనికటయన కరిగి కటకటా యను నారో
నని వారికెల్ల స్వర్లో, కనిపాసముగల్గె నతని కారుణ్యమునన్. 165
- క. కొందఱు నగుతురు నాట్యము, కొందఱు నబ్బుదురు వీణ కొందరు వాయిం
నం దలకొంచు రమందా, నందమ్ముచి మానసమ్మునఁ వెలివిరియఁ. 167
- చ. అదిగని మౌని యక్కజమునందె యమానుచుల్ మహమ్మతా
స్పదులయినేగ మ య్యుచి నిసన్నిధికిగి యుదంతచుంతయున్
వింతముచేయ నన్నిటఁడు విస్మయమంది అలాయనాహఁదై
ముచునులరింగ నయ్యెడఁబోయి కనుంగొని శంకితాత్ముడై 168

- క. ఆవార్త దూతముఖమున, నవ్వాసవున కెఱిగింప నయ్యనముందున్
దవ్వనక చిత్తమెంతయు, నువ్విట్టారంగ నచటి కొయ్యనఁ జనియెన్. 169
- క. హరియు విరించియు దిగ్గా, లురు నట కరుదెంచి ముచటిలోను సౌఖ్యం
బరసి నిమిత్తాన్వేషణ, పరకా హృదయంబు మిగు (బరువును వారికా. 170
- క. ఈ కుంభీపాకం బతి, శోకదమై పాప పరివళుల కొఱ కేర్పా
తైకదఁ యున్నది దీనన్, నాకాదిక సుఖము గల్గు బత్సద్యుత్తమౌ. 171
- క. ఇతఁ బాపమ్ముకతన భయ, ము కలదె యకటకటఁ వేదపుఁ మర్యాదల్
వికలమ్ములయ్యెఁ బరమే, శక్యతమగు వ్యవస్థ కీ దశయుఁ గల్గెనే. 172
- క. తన చేసిన సంకల్ప, మ్మునకు ముఠాత్వమొసరర్ప మొదించునె య
య్యనఘాత్మఁడంచు నెల్లది, మనమున యోజించుచుండ మాధవుఁడంతన్. 173
- చ. రయమునఁ బార్వతీశ్వరు పురమ్మునకేగి గిరీకుఁగాంచి మ్రొ
క్కి యనఘఁ యిట్టి చిత్రమునొగిఁ గనుఁగొంటిమి నేఁడటంచుఁ బ
ల్కి యఖిలవృత్తముందెఱచ నలీలమెఱుఁ నగి యువ్విడుండు సం
శయహరిణమ్ముగాఁ బలికె సాంసలోచనుతోడ నీగతిన్. 174
- పీ. అనఘఁ దుర్మానుఁదొక్క నిమిత్తమున దారిఁ, జనుదుఁ గుంభీపాక సంగతులగు
జీవుల నీక్షింపఁ జెచ్చెర భస్మావ, కుంతితమగు మోము కొంతవంచె
నయ్యెడ వాయుదేవాధూతమై బిన్న, మొక్కింత వడిమోఁ గుండోదరమున
నక్కతమ్మునఁ బాపులయ్యును గతపాపు, లై వారఁటి సుఖాతిశయము
- గీ. నెనసి రియ్యది భస్మమహిమము నేఁడు, మొదలుగా నద్ది పితృలోకమున వసించు
వారలకునెల్లఁ దీర్థమై వఱలు నచట, స్నానమొనరింప నత్యంత సౌఖ్య మొదవు.
- క. పితృతీర్థనామమున న, ద్ది తనదు నిదిమొదలు నమ్ను దేవిని నట స్థా
పితులుగఁ జేయందగుఁ ద, త్పితృలోకనివాసులెల్లఁ దివిరి యజింపకా. 176
- ప. ఇయ్యది త్రిలోకమ్ముల నుత్తమతీర్థమ్ము నావుడు హరి యమ్ముహేళు నక్షణ్ణవదసి
మున్నుండునెడ కరిగి కదచిన పృతాంతమ్ము నొడుపుటయు వారిల్లె శిరఃకం
పమ్ము లొనర్చుచు బిన్నమహిమమ్ము ప్రకంపించిరి. పితరులును దీర్థలాభమ్ముకతన
సంతుష్టులైరి. పదవది యయ్యెడఁ బరమేళు నాజ్ఞఁడని వారి విరువుర స్థాపించి
యమరుల యజించుచుండిరిని మఱియును, 177
- క. ఏపాపాత్ము లచట మును, పాపాపాతనమున విడుచు వడుచుండిరౌ వా
రే పూతులగుచు హరిని న, పీవమ్మున నిత్యవరవి మేకొని రనఘా. 178

వ. వార లిప్పుడును గైచానమ్మున భద్రగణనామమ్మున నొప్పుదురని వెండియు. 179

క. అకారణమునఁ గుంభీ, పాఁము మఱియొక్కచోటఁ బాపాత్ముల కా
లోకమున నేర్పరుపఁబడె, వీకేతమున నైపు లవటి కేగరు మరలన్. 180

క. ఇది లక్ష్మివిశేషం బి, ట్టియని యెవ్వఁడు చెప్పెడికా భస్మం బె
ట్టియైనను నగు దానికి, సదృశముగ వచింప నొండు జగమునఁగలదే. 181

వ. ఇంక నూర్వ్యపుండ్రవిధానం బాలింపుము. 182

గీ. శ్యామమిడుఁ గాంతి, యెఱుపు వశ్యమొనర్చుఁ, వీకవర్ణంబు శ్రీకరమై తనర్చు
దర్శనృద్ధికరమ్ము శ్వేతిమ్ములంచు, మును లనుటఁ గోర్కె కనుగుణముగఁ గొనఁదగు

వ. పవిత్రతరస్థానమ్ములందరి మృత్తు గ్రాహ్యంబని యెఱుంగుననియని వెండియు. 184

గీ. పర్తి వెలగింఁచి ట్టి దీపమ్ముపగిది
పెరులుటాదులంబే శంఖనిదమున నర
ఁజముడుకలంగి ముచ్చింపు సెరివిఁ గూర్చు
సామ్యమున నూర్వ్యపుండ్రమ్ము నలవవలయు. 185

పీ. ఇచ్చగుగతి లలాటమ్మునఁ గేశపు, రహి నుదరమున వారాయణు హృద
యమున నూరిపుని గళమున గోవిందుని, గుడివ్రక్క విష్ణుని నెడమవ్రక్క
వామను దక్షిణవాఙ్మహాల మధు, సూదను శ్రీరథ నాదికర్ణ
మునను రెండవకర్ణమునఁ ద్రివిక్రము హృషీ, కేతు నశిననాథుఁ బృథ్వమునఁ గ

గీ. కుత్తునందు దామోదరు నెత్తి వాసు, దేవుని స్మరించి పుండ్రముల్ దీర్చవలయు
పీవిఁదాల్చిన నకుచియునేని కుచియు, వానికి మదీసులోకమ్ము వచ్చు విజము. 186

చ. ఇదఁదగు నూర్వ్యపుండ్రముల విండుక యంతర ముండునట్లు రె
వ్వఁ దెడనినందొ దుర్గతికి బాజునమాతఁడు పుండ్రమర్చమం
దెడపఁ లచ్చియున్ హరియు నెప్పుడు నొప్పుడు రంతరాఽమున్
విడువని మూఢమానవుఁడు విష్ణునికిన్ మఱి శ్రీకి ద్రోహియౌ. 187

క. సిగయు నుపవీతమును నె, వ్యగ ముఖ్యములొను విప్రవర్ణుల కటు లొ
వ్వగుఁ బుండ్రధారణము దీ, నిఁ గడచి కర్మమ్ము పేఁతనిష్ఠులమనఘా. 188

గీ. ఆర్ధింద్రాది చిహ్నము లాగమజ్జు, లైనవారలు ధరియించు అనభిమతము
గానఁ బూర్వోక్తపుండ్రముల్ గాక యెట్టి, దేని మఱియొండు దాల్చుట హితముగాదు.

గీ. వేదసిద్ధదేవతలకు వేదవిహిత, చిహ్నములు న్యాయ్యములుగావ శ్రీవతిపత
వకులు తత్పిఠులగుటఁ దత్పద్ధతిరహి, తములు వారెట్లు ధరియింతురు మునినాథ!

క. తత్తద్భక్తజనములకుఁ, దత్తచ్చిహ్నుములు ముక్తిదమ్ము లగుట వా
రితైఱుఁగు తెలిసి తాల్పుట, యుత్తమగతి నొనఁగు నన్యమొందుగతి నిడుక. 181

సంధ్యోపాసనా మహాత్మ్యము

వ. ఇంక సంధ్యోపాసనమ్ము వినుము. 182

గీ. అక్కడక్కడ నొలనెడి రిక్కగముల
నగు మొదటిసంధ్య రెండవయది యహస్క-
రుండు గగన మధ్యమ్మున నుండువేళ
మూఁడు సూర్యాస్తమయకాలముగ నెఱుంగు. 183

గీ. తారకోపేతమైన నుత్తమము తద్వి
రహితమైన మధ్యమము సూర్యయుతమైన
నధమ మీరీతిఁ ద్రివిధమై యలరుఁ గల్య
సంధ్య యీమూఁటికిని దాఁటఁ జనదుమౌని : 184

క. తరణియుత ముత్తమము త, ద్విరహితమగు మధ్యమమ్ము విస్ఫురదుడుకం
బరయ నది యధమ మీగతి, నరయుము పాయంపుసంజ యనమవిచారా : 185

గీ. ద్విజాఁడు వృక్షము, సంజ వే, ర్వేదములు వి
టవము, లాకులు దర్భకర్మవటలములు ;
మూలవిరహితమగు చెట్టు నేలఁగూలుఁ
గాన నతియత్నమున సంజఁ గావవలదె. 186

క. తెలియమియుఁ దెలిసినలువమి, యలవడు ద్విజాఁడెట్టిఁదేనియగు భూద్రుం డ
మ్మరినుండు చచ్చి శ్వాస, మ్మలలోఁ బడుఁగాన సంజ ముఖ్యమ్మునఘా : 187

గీ. ఉదయమున కస్తమయమున కూర్వమొక్క
మూఁడుగడెలలోఁ దదుపాస్త్రీకూడు నట్టి
కాలము నతిక్రమించి యర్హ్యమొక్కఁ దది
కముగ నీఁదగుఁ దత్పాతికము హరింప. 188

క. కాలాతిక్రమ మొనరును, బాలికులకు నింక నొక్క ప్రాయశ్చిత్తం
బాలింపు మెన్నిదియు నూ, తోలిన్ మొదలన మమజన మొనరింపవలెకా. 189

క. ఏకాలమ్మున మనుజుం, దేకర్మము పేయఁ బూను నేకాగ్రతఁ దా
నాకాలమున కధీశ్వరి, నాకర్మమునకు మొదల మపాసింపఁదగున్. 200

గీ. ఇంట సామాన్యమగు గోష్ఠమేని మధ్య, మమగు నదియొద్దనం దుత్తమము విశేష
మంతఃస్పను దేవ్యాలయమ్మునందు, బ్రాహ్మణుల కింతఃన్న దైవమ్ములేదు. 201

క. గాయత్రిఃస్పనస్యం, బేయెడ విప్రులకులే దిదే బ్రహ్మయై
నేయుదురు జపము శ్రుతులుగా, గాయత్రిజపించు సాటిగలదే మౌనీ : 202

క. శివవిష్ణుపానన ల, య్యవి గాయత్రివిజపమున నిగుతములుగామిఁ
భువిసెల్లరు శాక్తులుగా, లెవరుగా వైష్ణవులైనపు లెఱుఁగుము మౌనీ : 203

ప. గాయత్రిం జపించి ముద్రాద్రుదర్శనంబు గావించి పదపది హోమాదికంబు నిర్వ
ర్తించి పంచామృతన పూజగావింపవలయు.

గీ. మొదల శ్రీదేవి సర్పించి పిదపదక్షు, దేవతల కర్చులిడఁదగు దేవిపూజ
కన్న నెక్కుడు పున్నెముగన మక్కు, తనఁగదా! సంజలనది విత్యమును నొలయు

గీ భుక్తియు క్రిస్రసము దుఃఖమూలహరము, శక్తిపూజన పది యనురక్తి విస్త
రించి పచియింతు నిను మెప్పురేని విసన, సల్పినను నెల్లయాపదల్ సమయు దాన.

క. లభకునమ్మును సంక, ల్పాచరణము భూరితుడ్తి యామిఁదను న్యా
సాచారము శంఖస్థితి, యాచార్యునితయును సల్పి యవహితమతియై. 207

ప. సామాన్యార్థ్యహృది పూజాద్రవ్యమ్ములు ప్రోక్షించి పీతమ్మునర్పించి దేవిని ధ్యానించి
నామోపచారమ్ము లర్పించి పంచామృతస్నానమ్ము నుపరించి. 208

సీ. పుండ్రేజ్ఞః సవరహస్త రుంభములను , గోస్తనీంసలసత్కుంభములను
తర్పూరితాశ్మిరఃస్తూరితాగురు , పంకిలాంబురంభపటలములను
జాలకుండలః బెర్గు భాండమ్ములను మదు , పృతిశర్కరామటతతుల నెవ్వ
రంబడు స్నానమ్ము ననుభుటింతురు నారు , స్వైంతార్చనకు నదృశమగు ఫలము

గీ. గిందు రహమనఁ బరమున జేపవప్త, యగ్రమిడి వాయులోకమ్ము నొందుదురు ను
రిత్తుభాషణ నీది నిధిరాజు లగుదు, రింద్రు లగుదురు గంధమ్ములిడి మునీంద్ర :

క. వివిధములగు పుష్పములిడి, శివలోకము పడయుదురు మన్వజులిర్వదశ
ప్రసన్నపవాతి దుఃఖం, బెనుఁదెన్నం దెవటనొందు లెఱుఁగ మునీంద్రా : 210

క. ఎవఁ దొక కోటికమ్ములు, భవాని కర్పించు నదికభక్తిరతుం దా
సువిమలశీలు డు బ్రహ్మం, డమితుండై నెగడు లోకనాయకి కరుణగా 211

గీ. కోటి లాలితీసుమములఁగొని వరాంబ, పూజనముపు నుఁడు చతుర్ముఖుఁడగు దశ
కోటి జత్నుమల పూజఁగొలిపి విష్ణు, వై నెగడు స్వాదేవతాపంధ్యుఁడగుచు.

- క. ఒకఁ డనఁగనేల నానా, వికచసుమమ్ములను భక్తివివళుండై యం
 ఒకఁ బూజసేయనగుఁ డ, త్కుక్కుతము వర్ణింపఁ దరమె శూలికినేనిఁ. 213
- గీ. అగురు కర్పూర ధూపమ్ము లధిఁనియతి, నంబ కిడఁదగు; దాన నక్కదిక మోద
 మంది భువనేశ భువనత్రయంబు నర్చు, కనకుఁ బ్రతిఫల మిచ్చు నో మునివరేణ్యః
- క. కర్పూరఖండముల దీ, పార్పణసేయంగ నంబ యవ్వాని మన
 స్తర్పణ మొనరుచు నిక్క మ, హర్పతిబోకమున వాన మురురించి మునీ. 215
- ప. పదపడి బిశ్వభోజ్యాదియతిమ్ముగ నై వేద్యమ్ము సమర్పించి,
 గీ. పిదపఁ బానీయమిడి మదిమిదము బొదలఁ, జేయు తాంబూలమిడి మహాగాయకులును
 గాయనులు నాలపించెడి గానములును, వేదపారాయణములును పి న్నరించి. 217
- గీ. ఫల్రవామరముల నిడి సకలరాజ
 సదృశగతి పిపచారముల్ సంతరించి
 చేరువఁ బ్రదక్షిణము నమస్కారము నిడి
 తన్ను జ్ఞమియించుమంచు నెంతయు నుతించి. 218
- క. ఏతాద్వలోపచారము, లేతం దొనరించు వాని నీళ్వరి ప్రోచుఁ
 మాత స్వతస్పద్ధకృపా, న్నితగదా; పూజసేయునెడఁ గొడువేలా. 219
- పీ. ఇయ్యెడ నొక పూవృత్తము వచియింతుఁ , గలదొక చక్రవాకము హిమగిరి
 నది దేశమలయందు నలునిటుఁ దిరుగుచుఁ , గాళికి నేగి యొక్కటను నన్ను
 పూర్ణ గుడికిఁజని భుక్తికై యేదేని , దొంకునే యని కొంత తొట్రుపాటు
 దనిర నొక్కింత ప్రదక్షిణ మొనరిచి , తనయంతఁ జని పిమ్ముటను భవాంత
- గీ. రమున స్వర్గము జనియు భోగములు రెండు
 కల్పములు గాంచి పిదప భూఖండమంబు
 జ్ఞత్రయకులమునఁ బొడమి జన్మ సంస్మృ
 తి విడక ప్రజాధిపత్యమ్ము దీర్చుచుండె. 220
- క. నృపతి యొక్కఁడు పూర్వజ్ఞా, నపరీతుఁడు గలఁడటంచు నానామునిరా
 జ పటలి విని చని కని పూ, జపడని కూర్చుండి పలికె జననాధునిశో. 221
- క. ఓ నృపవర ! పూర్వజ్ఞా, నానుభవము నీకుఁ గలిగెనవి విని కనఁగా
 మౌనుల మే మరుదెంచుట, గానఁ దెలుపు మదియు నీకుఁ గలిగినవలయుఁ. 222
- గీ. అన నృపుఁడు సెప్పె బ్రూహమం దన్నపూర్ణ
 కొనరిదితిఁ బ్రదక్షిణము పక్షినియ తత్సృ

- భావమున స్వర్గమందుఁ గల్పద్యయంబు
నిలుచు, టిప్పు డీ జ్ఞానమ్ము గలుగు టబ్బె. 223
- క. జగదంబచరిత మెవ్వఁ డె, ఊఁగును బదస్మృతిఫలమొఱుగువాఁ డున్నే
యగణితమది దావిం దల, పగ నాకానందబిందుపతనము గల్గెఁ. 224
- చ. పలుకులు వేయునేల జనిపాపనకారణమైన యంబికఁ
గొలువక విష్ణునిన్ శివునిఁ గొల్పెదమంచు వృథా భ్రమించువా
రల జననమ్ము ప మ్ముఘకరమ్ము పరమ్ము నిహమ్ములేక చం
చల మయిపోవు విక్రమిట నందియమండకుఁ డించుకేనియుఁ. 225
- క. అను పల్కులు విని మును లా, ననములు తెలివొందఁ జనిరి నారద । యే నెం
తని యాదేవిని పర్జిం, తును నుతియింతును నతులిదుదును వినుమొకటన్. 226
- క. జననము నఫలమైగ నె, వ్యవికిఁ గామండు గల్గి వానికిఁ దదృ
త్తివిదానమ్ముగు శ్రద్ధ త, దనిచ్చ జనిసంకరతకు నగుఁ గారణమై. 227
- చ. ఆయ్యదియు సంధ్యాక్రయమ్మున నయ్యంబి నర్పించుట పరమ తపంబై యొప్పెడి.
క. తపమున దేహమ్మును దా, పపరీతముసేయనగుఁ దపమ్మునఁ బితృప
త్కృప గననగుఁ దపమిడు స్వ, ర్గపదవి ముక్తియును దపము గనఁజేయు మునీ
క. నృపతి బుజబలమును ద్ర, వ్యవటిమ వైశ్యాంఘ్రిజాలకు నావత్తరణం
బు పొనరుదు నుపాయమ్ములు, జపహోమాదికము విప్రజాతికిఁజుమ్మి. 230
- క తపములలో నుత్తమమగు, తప మంగతమత్వ మది యొదవఁదగుఁ గృచ్చా
దివశ్రమమున వేటొం, దుపనులఁ దనుశోషణము గడున్ గర్హితమౌ. 231
- గీ విచ్చమెత్తి యన్నమ్మును దెచ్చి నాల్గ
భాగములుచేసి యందొక భాగము ద్విజ
లకు నిఁకొక్కటి యాలకు నొకటి యతిభు
లకు నొకటి తపకుఁ దన భార్యకును దగును. 232
- క. ఒక టికువనుంత గ్రానము, నకు మానః ప్రియము గేస్తునకు నెన్నిది, వ
ర్జిగు యఃఫేష్టం బార, జ్యకునకు గ్రానములు నాలుగవిరి మునీంద్రుల్. 233
- చ. ఇట్లు నినుమితాహారందై గాయత్రీపుశ్చర్యం బొనర్చవలయు, నయ్యది ప్రారంభిం
చుటకు యథోక్తకాలంబు వెదుకఁదగునని వెండియు. 234
- క. అనమాత్ములు విపులు మం, త్రినిధులు స్వప్తిని వచింప నాందిశ్రద్ధ
మ్మున నలుపవలయు భోజన, మన వప్రమ్ములను ద్విజులు ముదమందంగన్.

- వ. పదపడి శివక్షేత్రమ్మల నయ్యది గుర్వానుజ్ఞాననరజమ్ముగ జపింపనగునని వెండియు
క. ప్రారంభదినము మొదలుగ, నైరంతర్యముగఁ దుదిదినముదనుక నొకం
దొరితి హెచ్చుకగులుఁ, గూఁనిగతి జపముపేయఁ గూరెడి సిద్ధుల్. 237
- క. ప్రాతఃకాలము మొదలు ని, రాతింకుండగుచు రెండు యామములు జపం
బేతద్రీతిఁ బ్రతిదినము, చేతము నిశ్చలముచేసి చేయఁగవలయున్. 238
- అ. వె. పాలవంటిమ్ము పత్రసుమమ్ములు, యవలు తిలలు గొనియు నధిక నియతి
తనరఁ దద్దళాంశమున హోమ మొనరింప, మంత్రసిద్ధి యశ్రమమునఁ గలుగు.
చ. అకుటిలబుద్ధి నిష్కనువు నాత్మ మతెయ్యదిగోరి చేసినా
వికలముగాక కోర్కె యది వేగను వానికిఁ జేకుఱున్ నను
స్తకృతులు నిద్రినొందు నిది సారె జపించెడి వారిః కిట్టి దిం
కొకఁడు జగత్త్రియన్ దొరక దొప్పెడి దీన నశేషసౌఖ్యముల్. 240
- క. ప్రతిదినము నహస్రము పరి, మితిగా జపించు నరుఁడు పేలాన్ దనమున్
సుతులన్ బహుమానువో, గతయున్ గని సుఖ మిహమునఁ గాంచుఁ బరమునా.
క. వినిసంతమాత్ర దారి, ద్ర్యవివారకమైన దీనిఁ దత్పరుడై యే
మనుజుఁడు జపించు వానికి, దనఃకనకసమృద్ధి యొందుఁ దఱుఁగుట కలదే. 242
- వ. ఇంకవైశ్వదేవప్రకాంఘ్ము వినుము. 243
- గీ. వైశ్వదేవమ్ము సలుపక బ్రాహ్మణుండు
భోజనము పేయునేని యఘ్నార్థు కాల
సూత్రమనియెడి నరకముఁ జొచ్చెడిఁ దల
క్రిందుగాఁ గాళ్ళుమీఁదుగాఁ గ్లేశమొలయు. 244
- క. శానెయ్యది దిను జనుఁ డ, ద్దానిని వ్రేల్చంగనగు విధానమ్మున నో
మోవిజనవర్యః శాకం, బేని పండ్మేని పత్రమేనియు హితమో. 245
- గీ. వైశ్వదేవమ్మునకుమున్న వచ్చెనేని, విజ్ఞానవైశ్వదేవ నతినిఁకెట్టివంప
సలయు వైశ్వదేవమునకు వలసినంత, పేజుఁగాఁ దీసికొని యని దీరులండు. 246
- అ. వె. వైశ్వదేవమందు వచ్చెడి దోషమ్ము, నడఁప విజ్ఞానగు సమర్థుఁ డట్టి
విజ్ఞానము గారవింపమనగు కలి, దీర్చలేదు వైశ్వదేవ మనమ. 247
- క. యతియును పర్ణియు వీ రది, పతులగుదురు సిద్ధమైన వంటకమునకే
పతితుఁడు వీరి నెడపి తిను, నతఁడగుఁ జాంద్రాయణమున కర్హుఁడు మోసి. 248
- వ. పదపడి గోగ్రాస మొనంగఁ దగునని మఱియును, 249

- క. అతిథి మతి యెవని గృహమును, గతాశుఁడై విడుచు నతని కాలవ్యము త
త్పతితాత్మ జాటికొను దు. ర్గతి దాటఁదరించె నతిథిఁ గడచిన మేనిన్. 250
- క. కల్లియుఁ దండ్రియు గురువును, బిల్లలు నన్నయును శ్రీతులు భృత్యు లతిథులౌ
నెల్లరు నభ్యాగతులును, జెల్లుదురు గృహస్థరౌష్యజీవనుఁగుచుకా. 251
- గీ. సోమయాగమొనర్చు భూసురున తెట్టి, ఫలము లభియించుఁ దాదృశఫలము పంచ
యజ్ఞములొనర్చు రిక్తులు నందఁగలరు, గృహికి వింతకు ముఖ్య మెందేనిఁగలదె.
- క. ఇదియెల్ల నెఱిఁగియును బె. న్యదమున నేగేస్తు తాఁ బ్రమాదముగను న
య్యదిమునకు నిహపఃములం, దొవవదు సుఖ మతఁడు నిందుఁ దోమునిచంద్రా.
- క. ఇది యాదాంక్రమ మి. య్యది సంక్షేపముగ నారదాఁ తెల్పితి భు
క్తిదమున్ ముక్తిదమును ని. య్యది దీని నెఱుంగునారి నందిక ప్రోదున్. 254
- క. ఆచారమిచ్చు సుఖముల, నాచారము పూతుఁజేయు ననఘ నొనర్చుకా
శ్రీచేర్చు విద్య నొనఁగెడి. నాచాఁమ్మునకు రాజ్ఞి యాయంబ జామీ. 255

స్కంధాంతపద్యములు.

- ఇంద్రవజ్రా. విత్తాన్నదానోన్నతః । నిర్వికారాః ।
వీత్కాశ్రయాః । సర్వచువీషముఖ్యాః ।
సత్కాదరాః । దర్శవికాశీలాః ।
మత్కున్నతాః । సూరిసమాజనుత్కాః । 256
- క. ఆస్మదవదానవిద్యా, విస్మృతిపండితసమాజవివిధస్తోత్రా
సన్మృతచిరిక్తిరీ । శ్రౌ, తస్మా ర్దపథనవర్తిః । దర్శనమూర్తిః । 257
- మూరివి. సుకృతమయదగితాః । సూరిసంప్రోక్తపాత్రాః ।
అః యశవథవర్తిః । ఆస్మదానసపూర్తిః ।
ప్రకటమృదుతరోక్తిః । తావితానూనరక్తిః ।
సః లోకమదారిః । సద్గుణద్రహ్మాసూరీః । 258

గద్య

ఇది శ్రీ.....తిరువతి వేంకటేశ్వరప్రణీ
తించి గుఱివీదాగఁతంబును మహాపురాణ
మైనందు ఏకాదశ స్తంధము.

శ్రీమత్పురదేవతామైనను:

(శ్రీ)

దేవీభాగవతము

ద్వాదశస్కంధము.

పరిపూర్ణకీర్తిశేష, స్ఫురితాష్టదిగంతరాశి: పుణ్యసుశీలా:

కరుణాకర: సాక్షాద్రూప, హృదసాదర: బ్రహ్మలోకమాన్యచరిత్రా:

1

వ. అవదరింపు మట్లు పురాణకథనోన్మథుండగు వ్యాసునకు జనమేజయుం డిట్లను. 2

సురగర్వాపహరణము.

క. మునినాథ! ద్విజాంతెల్లర, కును శక్తియుపాన్యసుంటి కౌంకక యోశ

క్తిని విడిచి యితరులను గొ, ల్వనేల మణికొండ జిదియు వదియింపఁదగున్. 3

వ. వైష్ణవులమనియు, గాజపత్యుల మనియు, గాసాలితులమనియు, బౌద్ధులమనియు, ననేకులనేకవిధమ్ములఁ బ్రవర్తింతుఁని వెండియు. 4

తే. గీ. బుద్ధిమంతులు వండితుల్ శ్రద్ధగలుగు, వారే తర్కతత్పరత్వము వహించి
వేదముల నాస్థవిడిచి పర్వీములైన, మతిముల మెలంగఁ గతమేమి: మౌనివర్య!
వ. ఇది యిట్లుండ మణిద్వీపమహిమంబు విశేషించి వినవలతుఁ బ్రసన్నులగు గురువు
లకు శ్రద్ధగలుగు శిష్యులయెడ దాఁపఁదగు ంహన్యముండదుగదా యన రాజానకు
ముని యిట్లను. 6

తే. గీ. శ్రద్ధగలవాఁడ వెక్కుడు బుద్ధి గలుగు

వాఁడ వగుటను నీకుఁ జెప్పని దొక విష

యమ్ము గలుగను వదియింతు న్నృదిమున

వినుము రాజేంద్ర! యద్దానఁ గనుము కురము. 7

క. మును రక్కసులును సురలును, బెంగిరి నూజేకు లందు విజయ మ్ముమరుల్

గొవిరి వరశక్తికరుణా. జనింసురులు దివము దిగి రసాతలమునకున్. 8

చ. పిదపసురల్ మనమ్మున వివేకము దక్కి “పరాశ్రమమ్ము లే

మి దమజాలెల్ల దీనక గమించిరి స్వర్గము వీడి నన్వినం

పదలును నెన్నడియమనరాహుపరామమే గడించె” నం

కుఁ దరతమత్వమున్ మఱచి పొక్కుడు పోలుచు చిట్టరీఁగుచున్. 9

- క. పరశక్తి శక్తి కలిమిని, స్వరీశత లభించెనందు స్వాంతమున నొకిం
తరయక మైఁబడి యిటుల్, దిరిగెనే తటి నంబయున్ మదిం దలపోసెన్. 10
- క. అటాఁ పీరలు మచ్చ, క్రితన స్వయ్యగచుండి తేజవసెనే యి
ష్టాక కొంతయేని ననుఁ దలఁ, చక చెడిపోవంగ నన్న వారు వివశులై. 11
- క. అని యెంచి సహజకరుణా, అనియు నన్యంబ వారిఁ గరుణింప నొకిం
తనరాని యక్షమను పే. రునఁ బొల్పెడి తేజమై నిరూఢి మెఱయుచున్. 12
- క. కనువచ్చిన నిత్యపుత, మును గూర్చుకొనిమాతమును చిన్మతోక్
టినిఁమ్ము నదృష్టచర, మును నగు నత్రేజు నుఁసముదయము గవియెన్. 13
- క. కిని చిన్మయ మెఱయు నన, మునమున రుగ నేఁబుయ్యొమున్నెన్నఁడుఁజూ
చిన యదియున్ పనినప్పిది, యను గాదిని యొదిమొగము లొకలు గమచున్. 14
- క. అది దైత్యుల చైరయి, లే. క దురుద్ర మైఁ మాయ గావలయున్, యి
య్యది మెఱయ వలవచ్చిన, యదియో, యని యెల్లరును మహాశ్వస్యమునన్. 15
- వ. కొందఱఁ విచారించి పితమున కరిగి యడిగివంగని కర్ణము ప నకక్యమ్ముని
యంద్రుండు వహ్నింబిలిచి. 16
- క. హరిల్లఁడును మోగ పి. వేద, యటుగాన నీవయేగి యదియుఁ దా
నేతన నిటలు వచ్చెనొ, వే కనుఁగొని నిమ్ము నాఁగ వేగ, నకంబున్. 17
- క. కిని యెరుట విలువఁబడు నం, తన యక్షం బానిఁగాంచి తగనిట్లు, నో
యసహాః నీవెవ్వఁడ వే, పం నీయది తెల్పు నాఁగఁ బలు ననలుఁడున్. 18
- క. “ఏ నగ్నవి స్వదహన, మె నావని” నాఁగ, నొక్క తృణ మటనితి “యి
ద్దాం దహింపుము యాతము, కానీ వీశక్తి” యనఁగఁ గనలుచు నకడున్. 19
- క. తన యాచ్యక్తి ము నబ, కినియొగముతేసి తుదకు విముఖుండై, ల
జ్జను గొని సుకేంద్రు నన్నిది, కిని జరి వృత్తాంత మతనికి నొడివె నెల్లన్. 20
- వ. ఇంద్రుండును చిన్మయాటలుండై, వాయువుంగని నీవరిగి తత్రేజో విద్వారణం బొన
రింపుచుడు, పరిగన, యక్షం “బేలంబితిః వేశక్తిరీయది” నాపుడు, 21
- క. ఏ నభిందాంబుము, బూని యొనర్చుంగనేర్తు తూకమ్ములు వ
న్నూచియె వ్యాపామ్ముల, లో నొలసెనే నేన స్వలోహితుండన్. 22
- క. అనుఁగ బృథుల బమ్ముదియే, యనియని మగ్రమున నితియు యక్షం బపు “దో
యసహాః యువ దలియును, గ నొనర్చులు నిమః క్తి గప్పట్టు” ననన్. 23

- క. తనయావచ్చక్రియు నట, చనియోగము చేసి తుదకు విముఖుండై, ౧
జ్జుచు గొని సురేంద్రు నన్నిది, కిని జని వృత్తాంతమతనికి నొడివెనెల్లఁగా. 24
- గీ. అంత సురలెల్ల "నీవు దేవాదివతివి, గాన వీరిని వారిని, గనుఁగొనుఁడని
పంపనీటికి నీవేగి పంపిదిత్ర, మైన యాతేజమెట్టిదో యరియబొప్పు." 25
- క. అనంత నింద్రుఁడయ్యెడ, పునగర్వాంధత్వ మొలయఁగాఁ జని కనులో
జన యాతేజం బంత, ధ్వినిగనె వాసపుని మది విటిగె లజ్జితమై. 26
- క. ఏ నేమని వెలవెలచును, నానవమున సురలంజాడ నర్హంబగు నె
వ్వానికీఁ బ్రాజముకన్నఁగా, మానం బదికింబు దాని మానిట మృతియో. 27
- క. అని గర్వముడిగి చిత్త, మ్మున 'నియ్యది దేవీ'తన మొనసెనొ, మఱి నా
కును శరణ మదియె యగుఁగా', కను నాలో నప్రవాణి యారిని కనియెన్. 28
- క. మాయాపీఠ జపమ్మును, జేయుము సుఖమమ్ము జగదజేయుఁడనై సు
శ్రీయుతుఁడవగుచు నెగదెడ, వో యమరాదీశ, యనఁగ నొగి నతఁడంతన్. 29
- గీ. ధ్యానమీరితలోచనుఁడయి నిరళనుఁ, డగుచు నొక లక్ష వర్షము లా జపమ్ము
సంప నయ్యెంబ కరుణావిళాయగుచు, మధునవమినాఁడు రెండు యామములవేళ. 30
- క. వెనుకటి తేజోరూప, మ్ముననే పూర్వప్రదేశముననే కన్ప
ట్టిన సంత వాసపుం డ, శ్రువయనుఁడై కాంచి కలితరోమాంచుండై. 31
- గీ. బాలకీలాంతురేఖావిళాలమకుట, బాలకోటిరవిప్రభ బాల దివ్య
శీం వనయావనోద్ధతఁ జిత్రతిరవి, భూషణాంచిత మస్మణకపోయ్యుగళ. 32
- క. చేలాంతర్వ్యంజితకుఠ, నాలోంకృపావిళాల సంచిరిపాంఠ
మాలాఖియ వేద, శ్రీ లాలితనిరవమానశృంగారధ్యఁగా. 33
- క. తనదంతకాంతు లొంయు క, తన భూమిఁ బద్మరాగదామమ్ముగఁ జే
య నొయారినో భక్తులు గో, దిన పరముల వాసఁగు కల్పవృక్షము సంబన్. 34
- క. తత్రేజో మద్యమ్మునఁ, జిత్రమ్ము నళమ్ముదప్పు, తెచ్చెరఁగని యు
ద్యత్తరభ క్తి నిమస్కుతు, లత్రల్లికి వాసఁగి నుకుల నలరించి యచుగా. 35
- క. "అతేజం వెక్కిరిది : యి, నేతార్థకమహిమ గలుగు సెక్కతమునఁ దా
నొంబు వంపె దానిఁ గృ, పాతత్పరవగుచుఁ దెలియఁ బలుకుము తల్లి." 36

అంబ యింద్రునకుఁ దన మహిమ దెలుపుట

- క. అస నంబ చక్షు "నది లో. కనిదానము బ్రహ్మము ననమము మాయకును
గని సస్వరాక్షియునునై. తనరెడి మద్రాస మిది యథార్థం బింద్రా : 37
- గీ. డేని పేదమ్ము లెప్పుడఁ దెలియఁదిపురుఁ. దపము లెద్దాని నవియందుఁ దపసు లెద్ది
గోరి బ్రహ్మచర్యమ్మునఁ గోర్కెన్నితు. రిప్పదము సంగ్రహమ్ముగఁ జెప్పెదనిను.
- గీ. బీజములు రెండు మస్కంత్రరాజమునకు, రెండు భాగములుగల నానృష్టి యెల్ల
జగదుగుటఁ గల్గె దైవవిద్య మగణితప్ర. భావమునఁ బొల్పు నారెండు భాగములను.
- క. ఒకఁ డలరు సద్విరాఁ, దరందమై ప్రకృతి సంజ్ఞఁదగు నొక్కఁడు చం
ద్రుకుం జంప్రసవించులె. బ్రకృతికి నాత్మైక్యమొందు వానఁ యెప్పుడు. 40
- ఆ. వె. శక్తిసుప్తాన్న శక్తి వేటుగ లబ్ధి. మగుట యనఁకుభూత. మక్కుతమున
దగు నభేద మెల్ల జగమును బ్రళయమ్ము. నందు నేన యగుచు నలరుదాన 41
- క. అవ్యక్తమైన రూపమే. సువ్యక్తంబగుచుఁ దోచు సురినానః సదా
భావ్యమగుఁ గ్రాణి బహు క. ర్మవ్యాపారమ్ము కతనఁ గ్రమపరిపాటికా. 42
- ప. అంతర్ముఖ బహిర్ముఖభేదమ్మున మాయకును దైవవిద్యంబొందు, నందు రెండ
పది తమ శృద్ధింబున వాదంబుడు, దానికతనఁద్రుగుజమ్ములుపుట్టె. బ్రహ్మాదులెల్ల
రును దిదత్తురులని దెలియుము. 43
- క. అజనకు గుణత్రితయమున, రజమెక్కుడు హరునకుం బరఁగుఁ దమ మ య్యం
బుజన మునవరున్ సత్వం. బు జగత్త్ర యనాదః యద్విముగఁ బొల్పుఁజామి. 44
- క. స్థూలమజుఁడు సూక్ష్మము హరి. కూలియుఁ గారణమునేన సూః తుర్యావ
స్థాల్లి నాదు రూపం, బాలింపుము రెండు దెలుఁగులై యొప్పురుకా. 45
- గీ. అందు నగుణంబు మాయతో నుటియుండు, నిరుణంబు తద్రహితమై నెగడువినుము
సర్వజగ మెర్పఱచి తదంతర్విలసిత, నగుచుఁ బ్రేరేపుదాన జీవగణమేన. 46
- గీ. కాలార్కమలను బట్టి కంజజాదు
లను దదుచితకార్యమ్ములకు నియమింతుః
వీను నవిలుఁడు, ననలుఁడు వేచు, రివియుఁ
దోచు, హరి ప్రోచు. మద్భయోద్భూతిగరిమ. 47
- క. సురనాథః కణ్ణబొమ్మల. కరిణీక మిముఁ ద్రిప్పుచుండుఁ గనుమీ జయముగా
బరిఁగింతు మీకొప్పు డ, సురలకు నది యొక్కవేళఁ జొప్పడ నిడుదున్. 48

- గీ. కాలకర్మానుసరణమ్ముగా నమస్త, కార్యము నే న్యతంత్రనై గడపుమమ్మ
నట్టి సకలాత్మనగు నను నజయఁజాల, కిపు దహంకారము మీదలెనఁగఁజూచి.
- క. కరుణింప నెంచి మీమీ, శరీరముల నుండి యక్షిసంజ్ఞదంబు నే
నరయంగనైతి, నిమయు ని, తర తేజముగాదు. దానిఁ దరిమే తెలియక. 50
- క. ఇది మొదలు గర్వమెల్లను, గుడియంది విశేషరక్తి కొనసాగఁగి మీ
హృదయముల నన్ను శరణము, గఁ దలఁపనగు వేఱుతలఁపు గఁదగదా? 51
- క. అని పలికి యంబ యంత, ర్థినిగనె సులదయి మొలు తేరువ గాయ
క్రని మూఁడు సంజలను బి, క్రివి జపయింతురు నిరుతివిదా కుంపణి? 52
- గీ. అదియగమన నీగతి నిఖిలసేవ్య, యగుచు గాయత్రి యొప్పారె నుతిని
విప్రులకు ముఖ్యమెఁడును వెమక దొంక, దది విరుచువలెఁబుఁగల్గు సదమగతులు.

గౌతమ కృత గోవధ.

- వ. రాజా! విషము మున్ను వదునేను వత్సామ్ము లేకరీతి ననాసృష్టివోషమ్ము కలిస
జ్ఞమంబొందుగలిగె, నప్పటి యువప్రవక్తుత్వది యని చెప్పినలవి?; దేగృహ
మృతఁ జూచిన శపమ్ముఁ సంఖ్య యపారమ్ము; కొందఱాఁగిపట్టఁజాలమఁ దప్పక్ష
ణమ్ముఁన పొట్టలు నిందికొందురు, కొంద అశ్వరూపిషవరాఁబడి న్యుగమ్ములను
మఱికొదఱు మఱికొన్ని వస్తువులను యదాప్రాప్తమ్ముగ తుఱియించు; బ్రాణమా
త్రావశేషమ్ముగ నుండిరి 53
- గీ. ఇంత చెప్పఁగనేల తానెంత జాతి, గుండెకల తల్లి మేనిముఁ గుడిపొందెఁ
బడినెలలు మోడకన్నట్టి బాలుఁ దనుట, వింటిమే! నాఁడుదక్కనో విభవతంస! 54
- క. పరువులు తరుణులఁ దందురు, తరుణులు నినువులను దనఁగదలఁతురు జిత్రై
వ్వరి నెప్పని సేయింపదు, మరియూ యెఱుఁగునె, యదియు మనుజాధీశ! 55
- గీ. అట్టి యిక్కట్టుఁలను బ్రాహ్మణులు గొంప
తొలియేని యుపాయము నెంచువెదక
తుదకు గౌతమముని మహాత్ముఁడు సుభిక్ష
మతిని యాశ్రమమున నన్నదనఁచుఁ దెలిసి. 56
- క. గాయత్రీజపశత్రుఁడ, దై యేశ్వర గృతిదీక్షిదగు నశనిఁగనన్
దోయము వాయను దారు న, తీముతులై యరిగింబ కతిభుల్ల యొకఁబన్. 57
- గీ. దెసలు నల్గిటియంది యతిభుఁ మే, వేలు స్వబుంబుగోవనంపశ్యసహజు
లై మరుగుదేరి దవ్వలవంస యా పు, నుండు సంకీర్షమంది 'సారం' దఱుచు.

- క. తిగఁ గుఱఁం బడిగియుఁ గా, భు గడిగి యివ్వారినెల్ల లోకోత్తరరీ
తిగ గారివించి “యిటరా, గఁ గతముదెచ్చె” డని మఱితకరికములుండై. 60
- క. అడుగుటయు వారు తమపడు, నిడుచులు తుదముట్టఁజెప్ప “విది మీ గృహ, మీ
రొడయులు నాకిత నూరక, తడఁబడఁగానేల యిట్టిదాసుం డుండన్. 61
- క. మీగాకకతిస దిస్యత, గూరెన్ నాకింతకన్నఁ గొందొకసుకృతం
జేడును జేయరు ఎఱ్ఱా, నారింబిము సార్థమయ్యె నధికుఁడనైతిన్.” 62
- క. అని యనున నుపూర్వముగ, మను లిప్పిపులకు నభయకారకుడై, యొ
య్యన గాయఁతని దాఁ ద్రా, ర్థనపేయఁగ నంబ యియె దర్శనమెలమిన్. 63
- గీ. అట్లు ప్రకృతి మై నలాలితులను, దనువఁదగునట్టి పూర్ణపాత్రమ్ము నొనఁగి
“యెట్టిగోరిన నీ న్యుది యిచ్చు నీ” క, టంచు వదియించి యంతర్థి ననుగమించె.
- క. ఎవఁటఁ జూడన నన్నం, దెవఁటంగనుఁగొన్న నూప మెటఁగన్న నని
ర్పచనీయ వృక్షనమ్ముల, రుచులం గనుపట్టెఁ దన్విరూఢప్రౌఢిన్. 65
- క. సగఁట, వస్త్రములఁట, యె, న్నఁగలమె యావస్తులంబు నగములనఁగఁడి
స్సఁగ నెవఁట గనినఁగనఁగఁ, నగఁజీతమఁదగదె తన్మహామహిమమ్ముట. 66
- గీ. గౌతముఁడు తొమిసురులను గాంచి యివియ
యిచ్చిగాసులు, నారింబియ్యనియ, యాజ్య
మెల్లదగ్గః శ్రిమిమ్మది, మదియ దధి, య
దేవ్తముగ నారిగించి సంక్రొప్తిఁగనుఁడి. 67
- క. పంచకీ వారెల్ల నె, మ్మదు లాంబదానసింధుమగ్నమ్ములుగా
నది ముఱమున భుజియించుమఁ, గరలక యచ్చొటన ముండి కడుశ్రద్ధమెయిన్.
- గీ. ఎని, యో జన్మములు మఱి యెన్నియేని, శ్రాహ్మణాకాచనమ్ములు ప్రతములును బొ
నఁచును దీర్ఘకాల పన్నమ్మ వత్త, ములును సంపూర్ణగతిసోప్నఁజెఁగిరవట.
- క. వారిలంబ పీడిను మఱి, పీరిలన వారును విని వేలును లక్షరీ
గా గా మొరలిదీఁటఁ సం, సామ్ములబోడ నెల్లజనులయ్యెడకున్. 70
- గీ. శక్తిభూషణు బొడుగుని రుచి, పట్టు, పుట్టుము దాన్నిని సతి యప్పుడమి నెంచు
పెచ్చినిను గానరాఁటఁ బొలువ మొకఁడు, గలుగనే యె నుదియ స్వర్గముగనుండ.
- క. మ నిజనులెల్లడు ప్రసృం, దనబూషితులగుచు దేవతలఁ గాడన, న
మృక్షనకుల దివ్యమాషా, అనుకై ను నకుం గేరిగాంపకొక. 72

- గీ. అమ్మనీంద్రుని యాశ్రమమంత నూలు, యోజనమ్ముల విస్తృతి నొందె నచట
నెప్పు డుత్సవములకల్పి యెనఁగు, రోగ, భయము దైత్యాదివియము నెప్పటికిలేదు.
- క. ఆయాశ్రమమున విప్రులు, సేయు మహాయజ్ఞముల నశేషసురలు మో
దాయత్తులగుచుఁ దినిసి మ, హాయకుఁ దొక గౌతమిందె యని పొగడిరొగి. 74
- గీ. అహహ, యేమిందు! దేవేంద్రునంతవాడు, తనకుఁ గల్పనగమ్ము గొఱిముఁ డటంచు
నొక్కి యెన్నేవిసార్లు పేరెక్కినట్టి, యల సురర్కను గొలుపుంతి సరిపె నుతుం.
- క. ఈగతిఁ బందెందేం ద్దను, రాగముమెము గర్వగంఠంహతుండై స్వ
రోగం బొనఁగుచు గాయ, త్రిగాయకుఁ డమ్మునిమణి దేల్చెన్ వారి. 75
- గీ. అప్పు డయ్యెడ మునియు గాయతి కొక్క
యాలయముగట్టె మునివరు లచటనెపుడు
సఱపుడండ్రు పుంశ్చర్యః సవృశమొందు
గాదు తత్త్వానమునకు నిక్కము నృపాల. 76
- క. అటఁగన్నడు నంబిక యి, ప్పటికిని బాలికయుఁ దా యువతి వృద్ధయునై
జటిమండలికిఁ ద్రిసంధ్యల, నటనము గావించుచుఁ గవద్యునజయై. 77
- గీ. అంతనొక్కడ నాందు డటకువచ్చి, యర్చితుండయి “గౌతమ! యహహ! నీయ
శమ్ము నేమని పొగడుదు నత్యలోక, మంపు స్వర్గమృతనందుఁ దానెందు నిందె. 78
- క. మొన్న సురేంద్రుడు నట ని, న్నేన్నిన నేనలకించి యటకు నినుఁగనన్
గ్రన్న నరుడెంచికిని నీ, కన్నన్ గలదే యొకండు గంఠమునకు. 79
- క. అని పొగడి పదప గాయ, త్రి నికేతమ్మునకు నరిగి దేవికి హర్షా
శ్రునయనుండై మొక్కిడి నుతు, లొనరిచి దివమేగె నంత నొక్కడ విప్రుల్. 80
- గీ. గౌతమని నారయిండింతగా మతిఁపఁ, జరునె యపునీర్వ్య నెచ్చనమును గలంప
నతని కపయశమును గూర్చి నాల్కినెంచి, రకట! యేమనవచ్చు బ్రాప్తాణుల చెల్లు.
- గీ. అంతఁ గొంతకాఁమునకు నభిలలోక, సౌఖ్యదాయకమగుచు వర్షమ్ముగురిపె
దానఁ గల వెల్లదేశముల్ తాన విడిచె; నట్టి వార్తను వినిచి బ్రాహ్మజననమ్ములు.
- మ. విని యేదేని విమత్త మేర్పఱచి యవిప్రప్రేంద్రునిన్ కావక
గ్ధునిజేయన్ సమకట్టింక్కట! మహాత్ముల్ గారె; తాదృశ్యుల
జమన్ గాంధీన తల్లిదండ్రు; లిదియన్ సామాన్యమే! తిన్నియం
టను వాసమ్ములు లెక్కపెట్టట నిహరం బెంచు విప్రానికిన్. 81

గీ. అంత నొక పృథ్వీగోవు మాయ నొనరించి

గౌతముని యజ్ఞశాల పెంకును దఱును

నది యశుడు లవమొనరించు నట్టియెడకుఁ

జన నకడు దానిదోరె 'హు' వ్వానుడు; నదియు.

85

క. ప్రాణమ్ములు త్యజియించిన, మౌనులు గుమిగూడి గౌతమ మునిఁ దగునే

యీ విమతి నెట్టపంటగ, దేనువు నిలువంపె నకట; తేఁకువ వలదే.

86

క. అను పశుకులు పిని గౌతముఁ, డనుకంపాకంపితాంతరంగుండై క్ర

న్ననఁ దపము విడిచి మృతగో, వునుగని యెంతయును నశ్రుహర్షాక్షుండై.

87

గీ. గతిమునకుఁ జింతిచేసినఁ గలదె ఫలము

కారణబేము యూహింపఁ గడఁగు బొప్ప

టంచు యోజించి నేతమ్ము లట్టెమూసి

జ్ఞానపృష్ఠిని గాండె నికమ్మునెల్ల.

88

క. కను గొలిచిది నివ్రలు చే, సిన పని యని మనమునుదుఁ జింతించి కటా :

యని లోనఁ గనలు గమరఁగఁ, గనుల ననలకజము లురులఁ గలుపితమతియై.

గౌతముఁడు బ్రాహ్మణుల శపియించుట.

గీ. బ్రాహ్మణాదుములాం, యిప్పట్టునందు, నెట్టపంటగ నయశంబుఁ గట్టనెంచి

నట్టి పుష్కేమిచేసిన నమముగలదె, యైన ఉమియించితిని మిమ్ము నకిథులగుట.

అ. వె. వేదవాత యగుదు వెలసిన గాయత్రి, జవము మీకు నిక నవల మగుచుఁ

బొదలరుండుఁకా, పొనఁగదు వేదమ్ము, లందు శ్రద్ధ, పొనఁగ వర్షరములు.

క. శివునియెడ శవములవునెడ, శివశాస్త్రమునెడల మీకు పేవకథావం

లు పృథా యగు మీరికె నె, ల్ల విదమ్ములఁ గం దడము లిలకా శూన్యులరై.

89

గీ. దేవియందుఁ దత్కాలను దేని నిలుచు, చోటులను దేని నప్ప క్రకోటులందు

దేని యున్నవముల నూడఁ దివురు నెడల, మీకు నదికార మీమీద లేకపోవు.

90

క. శివశాస్త్రాదిదృశయ, శివభర్తార్యనయ మతయ శివభక్తులు దా

య్య విటాతికా రుద్రాక్షల, ను విముఖులై మీ రదిమత నూర్కొనుఁ దింకన్.

91

గీ. జ్ఞానముల శాంతి వాంఛిని జన్నములను, నగ్నిహోత్రమ్మునను నిగమాధ్యయనము

వంను సుత్రమదానమ్ములందుఁ బితృను, కర్మముల మీరు వింతిని గాంతురింక.

92

- క. శ్రీదేవీకరులగు నా. యాదేవతలందు భక్తి నంది యుదరద
క్రాదికవిహ్నికులై పొలు, పేది యదమభావ మందుఁ దెల్లకు విప్రభ. 96
- క. కొందఱు కాపాలకులై, కొందఱు పాషండులగుదుఁ గొందఱు బౌద్ధ
నందులయి వేదవిద్యా, మందతగని చెడుఁడు నాదు మాటకతిమునన్. 97
- క. పితృనూతృసుతబ్రాత్రా, తృతనూజాభ్యాలను వృథాద్రవ్యాస
క్రతఃజేసి వేదముల ర, ధృతకుల విక్రయమొనర్చు మతిమిక్కిలుకా. 98
- గీ. మాతృకన్యానుగాములౌ మందమకులు, భగినుల రమించునట్టి దుర్బగులు బరయు
వకులఁ జెఱవట్టు దుర్మార్గవర్తనులును, గాఁగలరు మీకొలమ్ములఁ గలుగు జడులు. 99
- క. ఏనిదిన కావమిది మీ, కీనాటనకాక మజీయు నెల్లయపుడు మీ
మీ నామరూపముల వం, కానుసరణ మొలయు నాశమందఁగఁ జేయున్. 100
- క. పలుమాట లేల మీకుఁ గ, నలి గాయత్రి యెడఁకుండు, నరఃము మీవా
రలకెల్ల వాసుగు" నని, పలికి యరిం దంబ గుడికిఁ బునునముపేసెకా. 101
- క. చనియందకు మ్రొక్కిద న, జ్ఞానియు ద్వజగణమొనర్చు చ్యుతు నాశ్వ
ర్యనిమగ్నుచిత్త యయ్యెన్. గనఁదగు నివృత్తికి నట్టికళ యామెయెదన్. 102
- క. జనని యిటు నవ్వెచును నా, తనఁగని శాంతింపు మెందుఁ దగదే భుజగ
మృతకడు పా ల్విషమగుట ను, జనత తదన్యతయుఁ గన్బజన్యము లనఘా. 103
- వ. అనుటయు, 104
- గీ. గౌతముఁడు శాంతిజెందె; ద్వితాకులెల్ల. కావమున శ్రుతిపేతత నంభవింప
నెంతయేనిఁ బల్కాత్తావ మినుమడింప, సిగ్గుగొని గౌతముని నతుఁజేసి విదప. 105
- క. కరుణింపుము కరుణింపుము, కరుణింపుమటంచు నైక్యఃకంఠమ్ముగ నె
ల్లరు వేడిరి; తత్క్షణమునఁ, గండాద్భుతంద్రయ్యె నదిప. గౌతమునియున్. 106
- క. హరి శృంగుండై యెపు డవ, తరించు నందఱఁ మీకు దప్పదు నాక
స్థి"వాన మ్మటపైఁ గలి, దొ"పై జనియించి కాప"ద్గుం రగుడి. 107
- క. నాకావము ద్రిప్పు కొనెడి, యాశచుదిం గందయేని యున్న గాయ
శ్రీక క్రికిఁ గవింపుఁడు, నాకక్యమె క్రిమ్ముకంప నాకాఃమ్ముకా. 108
- క. అని వారి విడిచి గౌతమ, మని యిది ప్రాఙ్భిమని సుముఖుడై శాంతిం
గనఁ దత్కారణమున భువి, జనియందరి నుకగులు ద్వితాశ్యాశ్మకులకా. 109
- సీ. పండితులయ్యను బరధానింపటల్ , గాయత్రి నెఱుఁగని కష్టమకులు
తిష్ట మద్రాకితుల్ కష్టవిహీనులు , వాపంప వ్రసల్ పరమపాత్రు

- లాచరికూన్యః లనూచానవృత్తవః , స్థితులు కలోదరీణితు లహితులు
కాపాతికరతులు కౌలాచరణమతుర్ , భక్తికూన్యలు పరిశక్తి నేలుగ
గీ. నేరని కుశుతులగుచు ననేతిదుర్వి , దగ్ధమార్గముల మెలగి తరణమునకుఁ
గాక తిరిగియు నులానుగతికఁ బాలు , పదున రెన్నటికిని వీరు పరము గనరు. 110
- క. అదిగన నృజ్జ్వలకు, మురమిడు జగదంబి సేన్య భూపః । యాయం
బ దగు మణిద్వీపమ్మున, నది యదమిద్రమసి తెలప నలవియెయెందున్. 111

మ ణి ద్వీ ప వ ర్ణ న ము.

- క. ఐనను వచించెదను విను, నా నేరుమ కాలఁది లోకనాయకిచే న
న్మానింబు బడిమెడి త. త్థానము పదిలోకమునకుఁ దగు మూర్ధ్వమునన్. 112
- చ. అదిదగు సర్వలోకమును నాఖ్యను దానికి నీడు చూడ ని
పరమును నాల్గు లోకములఁ బాల్చి దొందును; సృష్టికాది సం
బ దనుగా యదృచ్ఛమయి మారపుఁదాదిగ వేల్పులుండు నా
స్పదముల నిన్ను మిన్నయగు పాతిని దాని సృజించె కూపతి । 113
- త. వైలాసము కన్నును మఱి, గోలోకముకన్న నదియ గొప్పయగుటఁ గా
దే । గోపః స వ్యమం . గా లోచను దానివారఁగాఁ దివురుటయున్. 114
- గీ. అదియు బ్రహ్మాండ మలరెల్ల నావృత్తి
మన నెలరు దనిదుట్టును నెప్పుడలది
పూర్వ, సామ్యోది గల రత్నవాయులును
ఉత్కృష్టగల వస్తువులు దెల్పఁ దరిమె నృపతి । 115
- గీ. లంకయుఁ కట నొక్కకోట యయోమయముగ
నలై యేదామడ యులంగ నింత దాని
వి సృతి యటంచు వెలయింబ వెజ్జినే । నృ
పాలః యైలైడ నట ద్వారపాలు రుండు 116
- క. నల దెలల ద్వారముల బురు, జల నలరెడి రక్షకులను జూడఁగవలెగా
క్రిక నొకిని శక్తిమే । ల, క్షయ కోటుల ననుమఁ జెప్పఁగా విని తెలియఁ. 117
- క. జనపద్మాన ననుని, చను వేల్పులతోడు లచట సుఖమ్ములుగా
ననిశము నిల్చును తద్వా, హనమంబాస్వసము దిక్కులన్నియు నిండఁ. 118
- క. అట నొప్పెడి రత్నద్రుమ, పటలసమాప్యతములైన వనములును సము
త్కటమదురవారిపూరిత, కటాకములు మురమొసంగఁ దగు నెవ్వరికిన్. 119

- గీ. మితి నతిశయించి కాంస్యనిర్మితమయి గగ
నము స్పృశించుచు నాదైవి నమరు వింక
నొక్క ప్రాకార మయ్యెడఁ బెక్కు గోవు
రములు వనములు నిమగమానములు గలవు. 120
- క. అట నొలనెడు పూలును ఫల, పటంములును గోకిలాది పక్షులును మృగీ
నటనములును మదికింపున్, మటియించు వానిఁ బొగడఁగా నాతింపే. 121
- వ. ఇయ్యది వెనుఃటిదానికన్న శశిగుణతేజంబు గలిగియుండు విద్వాని కవలఁ దామ్ర
సాలమ్ము వొల్పు; నియ్యది చతురస్రమ్మును సప్తయోజనోన్నతమ్మున నై యభేద్య
గతి నలరు. 122
- క. ఈసాలములకు నడుమఁ బాసిల్లన్ గల్పవాటి బంగరుకన్నఁ
భాసురములైన పూవుల, రాసులు జివురులును నచట రాజులు నెప్పుడున్. 123
- క. ఫలముల నెల్లెడ బీజ, మ్ములు రత్నములై తనయ్య బూమిక; పరీ
మళ మేతదీయ మెల్లెడ, నలమున్ బదియోజనముల యంతటిమేరన్. 124
- గీ. పుష్పసింహాసనమ్మును బూలగొడుగు, బూలతోడవులుగలిగి యెప్పుడు వసంకుఁ
డవ్వనమునుండుఁ బుష్పానవాతమూర్తి, తాడై బాంధ్యంబుగూడి యాడుచుండు. 125
- వ. మధుశ్రీయని మాధవశ్రీయని యతినికి నిర్వరుభార్య లవ్వారిం పొందర్యం బనవ
మమ; మఱియు నయ్యెడ. 126
- క. ఆంగనలు దండమెఱయి మృ, దంగద్వసు లొలయఁగా సుపాంగాది రవం
బంగములఁ బరవళత్వం, బుం గొలుపన్ బాదికొం దెప్పుడు గుండర్వర్. 127
- వ. దీని కవల సీససాలంబు వఱయ; నియ్యదియు నెత్తున నట్టిదియ. మఱియు నీరెంటికి
నడుమ సంతానవృక్షవాటిక యలరు. 128
- క. ఆయెడఁ గాంతలు వీవన, లే యెడలఁ పీవఁ దనకు నిడుదెవల ఈ
శ్రీయు శుచిశ్రీయును దగ. నాయకుడై గ్రీష్మజుకుపు నంవః పొల్పున్. 129
- వ. దీని కవ్వల నిత్తడికిఁట యలరు; నియ్యదియు మన్నతి నట్టిదియ. ఈరెంటి నడుమ
హరిచందనవనంబు వొల్పు; దీనికి నాడుండు వర్షర్తుపు నభిశ్రీ మొదలుగాఁగల
పంద్రెండుగురు భార్యలతో నురెడి. 130
- క. నవనల్లవముల నెప్పుడు, నవనీజములు లతలు నలరు హరిత్యాజనయా
జవృత్తిమై దర యొలయు న, దవిశేష నదీకటాఃకలు లొప్పు నటన్. 131
- వ. నకులతో నియ్యెడ దేవత లెప్పుడును విహరింకు; రద్దాని కవలఁ బంపలోహమయ

మృగు సాలమ్ము వఱలు; నిట మందాంవృక్ష వాటిక తనరు; నియ్యెడ నివలక్షియు
మార్జలక్షియు నను తననకుంతో శరదృతువు వర్తిండు; నీమీద వెండికోట
యొక్కఁడు సప్తయోజనోన్నతంబగును యొప్పు. 132

గీ. పారిజాతవనం బిట వఱలుఁ దత్తు, మముల గంధమ్ము దళయోజనములు చెలఁగు
సగలుఁడై, సాయదుండలు స్వరాగి, హితకరుం డట హేమంతముతువు వొల్పు.
వ. ఇతనికి సహస్రీయును, సహస్రశ్రీయును భార్య; లీకోట కనంతరమున బంగారు
కోట కలదు. 134

క. కలవు కఠింబకరువు లటఁ, గలుగున్ మదిరారసమ్ము కడవలకొలఁదిన్
తలమే తత్పానమ్మనఁ, గలిగెడి యానందమచియు గలుగింపంగన్. 135

వ. లటఁ దపశ్రీ తపస్వశ్రీలతో కలర్చువు నిభుడు; మఱియు సిద్ధులనేకులు సకుటుంబ
సవరవానిలై సుఖం బనుభవించు రిద్దరు కవలఁ బుష్కరాగమయమ్మగు ప్రాకా
రమ్ము వొల్పు; నయ్యెడ నుండు భూమియుఁ దక్కుంగల పదార్థమ్ములును దన్నుణి
మయమ్ములు కానెఱుఁగునది. ఇయ్యది తేజమ్మునఁ బూర్వసాలమ్మునకన్న లక్ష
గుణితంబగు; నియ్యెడ నష్టాక్షులను నింద్రాది దిక్పాలురు వసించురు. ఈమీదఁ
గుంకుమారుజంబగు పద్మరాగప్రాకారంబుగల దయ్యది పదియారుడ పొడవుగలిగి
యుండు. ఇచ్చట భూమియును దత్తతృదార్థమ్ములును బద్మరాగమణి మయంబులై
యొప్పు; నిట గోపురమ్ములును మండపమ్ములును వనేమ్ములు తనరు; మఱియుఁ
బంగారుబ్బడినామప్రసిద్ధపశుష్టకళం కీయది నెల; వక్కలలు. 136

క. లనలము గ్రక్కుడు సంద్రము, లను మ్రింగుదుమో జగత్తులను ద్రుంతుమో సూ
ర్యు నడంతుమో వాయుస్తం, తన మొనరుతుమో యటంబుఁ బలికెడి నెపుడున్. 137

క. ఏతై కాక్షహిణి త, స్మేకాలము చుట్టఁ గొలవ నేపనిమేని
తేనోని యొనరుతు మనుచుఁ, గేల వేనెడిని నమంకశీరతిమై. 138

క. ఒకలక్ష బహ్మండము, లొకత్రుటిలో నమయజేయ నొకకక్తియి శ
క్తికలిగి యొప్పెడి భూపా, లకః సర్వైక్యఁబు గల్గి లక్ష్యమె యొందున్. 139

వ. దీల కవుల గోమేదరుణిమయమగు సాలమ్ము గల దయ్యదియును నొన్నత్యమ్మున
నిట్టిదియ; భూమ్యాది తత్రత్యుపదార్థమ్ములును యథాభార్యమ్మునం దన్నుణిమయ
మ్ముల. మఱియు నీయెడఁ బికారవలనలును యద్రోత్పులను నిరుపమబల
సన్నలును నగు విద్యాదికత్తులు మువ్వదియవును ప్రత్యేకముగఁ బదిసి యిట్ట
హిలులు పేనలు గొలపె వసించురు. 140

- క. దీనికవుల వజ్రమయ, మ్రొ నెగడెడి భిత్తికలను నలరెడి దుర్గం
బానందదాయకంబై, భూనాయక : వోలచు వజ్రభూములతోడన్. 141
- వ. బొన్నత్యాదికింబు స్వమును యథాభావంబు; యాయెడ ననంగ రూపాదిక భువ
నేశ్వరీ పరిచారికలు కొందఱు ప్రత్యేకింబుగ నొక్కొక్కరి నొక్కొక్క లక్షితేటి
కలు గొలువ వసంతురు. 142
- క. ఈ సాలమ్మున కావల, బానిలు వైదూర్యజాలభాసుమై యెం
తే సొగసగు ప్రాకారము, కాసారములును పనులును గల పయ్యెడలన్. 143
- వ. బొన్నత్యాదికింబు యథాభావంబు; యాయెడ బ్రాహ్మ్యది మాతృకలు స్వస్వపేనా
పరివృతలై జగత్కళ్యాణదాయనులై యెలయుదురు. 144
- గీ. ఆమరు నయ్యెడ నాల్గు ద్వారములయందు
నేనుఁ గులు గుఱుములును నినేకములగు
వాహనమ్ములు సింగముల్ సాహసమునఁ
బొల్పెడి పదాతులు నగణ్యముగ నృపాల. 145
- వ. దీని యనంతరమ్మున నింద్రవీలమణిమయమ్ముగు ప్రాకారంబుండు నియ్యదియు
యథాభావోన్నత్యాదిభాసుంబు యని యెఱుంగునది. 146
- క. నానయోజనవిస్తృత, మె నెగడున్ బోడకారముగు పద్మ మొం
దానెవున శక్తులు మఱి, దానన్ బదియొఱుగును నదా యుండ్రు నృపాల. 147
- వ. ఈ కరాళ్యాదిశక్తులు దేవీవైస్వములు నడుపువారిలో నెల్ల ముఖ్యముగు వారలు;
దీని కవుల ముక్తామయమ్మును దశయోజనపరిమితమ్మునునగు సాలంబు పూర్వోక్త
లక్షణలక్షితంబై యొప్పు; నీయెడ దేవీనదృశాకాంక్షుంబు ననంగకునుమాదు లెన
మండ్రు మండ్రులు గలరు. 148
- క. జ్ఞానికులు సుందరులు న, దానందలు నెల్లనార్త లరసెడి జాతల్
శ్రీనిధి లనూనిభోగని, దానలు తచ్చక్తి బొగడఁ దరమేరి కగుణ. 149
- వ. వీర లెల్లపుడు నంబకుఁ బ్రపంచరాల్లఁ దెలుపుచుండు; రిద్దాదికపుల మరకక
సాల మ్ములరు; నియ్యదియుఁ బూర్వోక్తలక్షణ లక్షితంబు. ఇది పట్టోజయం
త్రంబుగల దద్దాన గాయత్రీసావితులు బ్రహ్మ విష్ణు దుర్వాగ్ని కుబేర వసుదనుడన
విష్ణుశాదులు స్వపరివార సహితమ్ముగ నామాకోణమ్ముం నిలసింతురీ యెడలన
వేదమ్ములును స్మృతులును ఋషిమ్ములును మూర్తిమంతమ్ములై వెలింగెడి;

నిద్దాని కవుల కతియోజనోన్నతమగు ప్రవాళసాలమ్ము వజయ. నియ్యదియుఁ దక్కు
గల లక్షణమ్ములఁ బూర్వోక్తసాలకుల్యంబి. 150

గీ. అచటఁ బంచభూతములకు నాదివత్స
మలరు నొఁద్రొనుగురు శక్తు లలరుచుండు
తనరు హృల్లేఖగగనరి క్రముఁ గరాళి
కయు మహోచ్చష్ట యనియు నాశ్యలు నృపాల. 151

వ. వీర లండఱును దేవీతుల్యవేషమ్ములు గలవారు; దీని కవ్వల బహు యోజననిస్తీ
ర్ణమ్ముగు నొకరిత్పరుహాసాలమ్ముకలఁ దియ్యదియుఁ బూర్వోక్తలక్షణలక్షితం.
దీయెడ నామ్నాయదేవులు వసించురు. 152

క. శ్రీదేవ్యవతారమ్ముల, నాదిమహావిద్యలును మహాతేజఃపుం
జాదీప్యమానముగ న, చోఁ దనరాఁడెడు నృపాలఁ పొంపులగుంపై. 153

వ. సప్తకోటిమహాచంద్రమ్ము లిటఁ దనర్పు; వీసాలమ్మునకావలఁ జింతామణిగృ
హమ్ము గలఁ దిట నుండు వస్తువులన్నియుఁ దన్మయమ్ములుగా నెఱుంగఁదగు. 154

క. ఇందూద్ధారోపలముల, మందార్కోద్ధారశీల మఱి విద్యుత్కాం
ఠం దన్నెడి తాలును జెయి, వొందందగుఁ గంబములది నున్నతదీప్తిన్. 155

గీ. అదియు దేవీనదనమన నుడు వేయి, కంబములఁబొల్పు చెక్కుడు కాంతిగలిగి
మందపము లొక్కనాలుగు మలయువాని, యందచందములను దెల్పు నలవికాదు. 156

వ. అయ్యవి క్రమమ్ముగ శృంగారము క్షిజ్ఞానై కాంతశామమ్ములఁ బ్రసిద్ధమ్ము; లాయీ
వందపమ్ములఁ గాశ్మీంపనమ్ములాదిగ ననేక వసమ్ము లలరు. 157

క. అయీవఃముల తావుల, నేయెడఁగా గ్రీధనల్పి యేతెంచెడి య
వ్వయుపుడే నాదీప్యం, బేయెడ గమ్మరను తావి నెనఁగు నృపాలఁ 158

క. శృంగార మందపమ్ముల, బొంగరెడి వేడకఁ దామెపుడు దేవులహా
సంకితమ్ములు వాడుడు, లంకితాంమున నంబి యిట నర దీర్చన్. 159

గీ. ము క్రిమందపమున నంబి ము క్రినొనఁగు
జ్ఞాననందపమున విజ్ఞాన మొనఁగు
నిరియు నేకాంతచందపముండుఁ గార్య
తంత్రములు మంత్రములు చుట్టఁ దనకు దనర. 160

వ. చుఱియ వియ్యెడ శక్తి లక్ష్మకమ్ములగు వదికొట్లుగల వద్దనబ్రహ్మయు

విష్ణుండును రుద్రుండును ఖరమ్ములై సదాశివుండు పరికియనై యొప్పుదురు.
దీనిపైఁ గోటిఁబదర్పసుందరందగు భువనేశుండు జోడికహాయిండు మహాదే
వుండు విలసిల్లు. 161

1. ఆయనఘ వాసనక్తి. స్థాయినియై బొల్పు నంబ సంతతిభూషా
శ్రీయంతయై వర్ణించెగ. నే యయ్యల కేనిగాని యెనకలబెనెగఁ. 162

క. చెలికత్తియ లెందఱో తఁ. గొలువఁగ నిచ్చాఁక క్రిహటనహితయై
వెలలేని విరాసమ్మల. నరు జగన్నేత్రి బొగడు నట్టియ గలరే. 163

వ. మఱియు లజ్జాది పీఠకత్తులును, శంఖాది నిమయము నయ్యుంబికఁ నన్నిదియం
దలరెడి 164

క. అడలవలనఁ బొడమి మ. హనను లొకయేడు కలియు నయ్యుకాదని నా
యా నమలు కాంచనమ్మున, నీమఁ రంతముల నెల్లయెడ నునధ. 165

గీ. ఆగృహమ్మున నద్దేవు నంతకిమున. వామభాగమ్మునం డట్లు నెలలు నంబ
యతఁడు సర్వేశ్వరగుట కీనతియ చుమ్ము. కాంబు బొందులేదు నిర్లఘుగ వినుము. 166

వ. ఈ గృహమ్ము సహస్రయోజనాయామమ్ముగలిగి యంతరిక్షమ్మున నిరాధారమ్ముగ
మండఁ నిద్దాసికఁ బ్రళయమ్మున సంకోచమ్మును సర్గమ్మున విరాసమ్మును గలుగు
చుండు. 167

క. మనజాల దనుజుల నాగుల, ననిమిసులం దెవ్వ రెవ్వ రదికోపాస్త్ర
మును నలిపి సిద్ధిగాండ్రొ, యనఘలు వారిదట నుంచు రారీతి దగఁ. 168

క. మృతికుల్యలు, మధుకుల్యలు, సతతము దదికుల్యలును బ్రళ సగతి నటన్
శఁముకొలఁదగఁ బాటు న. మృతికుల్యలు నొక్కఁడే లనేఁములుడన్. 169

క. ఏకారీఁ గోరిన నిమ, లోకాతీతగు తయవులన్ గల వెల్పుడన్
శో. ము లోగము జరయును, నామనందేని గలుగు నటలేవు నృపా. 170

క. అందఱు యౌవనవంశలు, నందఱు కాంక్షాసమేతు లందఱు విగుఱ
సుందరులు నెదటఁగలవా, రిం దంమే యెన్న నెంత కృతపకకేనిఁ 171

వ. కొందఱు సాలోక్యముత్తులును, గొందఱు సామీప్యముత్తులును, గొందఱు సారూ
ప్యముత్తులును, గొందఱు సాయుజ్యముత్తులును నై యుండుఁని వెండియు, 172

గీ. మూర్తిమంతిమ్ముగను నెప్పుడును సప్త. కోటిమంత్రమ్ము ల్గృహపేటి నంబ
నుజలు నల్పుచునుండు నున్నటల కటల, గతులు గల్గు నెయ్యటి తగుగతి జపింప. 173

గీ. ఇది మణిద్వీప వర్ణం మెప్పుడేని, దీని స్వరూపంబఁ బాపముల్ మాన్పఁ బ్రాణ
మెదలునెడ నృతికిఁ దగుల నిది గతియగు, సతతభుజులు నిద్దాన సంతపించు. 174

ఎ. ఈమణిద్వీపసర్వసమ్మూను నిత్యమ్మ పతింపవగు; విశేషించి యియ్యది సూతన
గృహసీత్యాజమ్ములఁ బరించిన నట వసించు వారికు భూతాది బాధలు దగులఁ
కళ్యాణసమ్మద్ది సులభం బగునని వెండియు, 175

జనమేజయుఁ డంబాపురు మాచరించుట.

౨. నారాయణముని మున్నల, నారాదనకుఁ జెప్పెనిట్లు నరనాయకః యా
భోరణి పచించితిని నీ, కారయ ధన్యుండవైతి వఖిలవిధములన్. 176

౩. అంబాపురు మొసరించి ను, అంబుఁ నీ జనకున కీరకఁ గావింపుము సా
రంబైన యంబిరామం, శ్రంబుం గొను మిచ్చెదను యథావిధిగ నృపాః. 177

౪. అని యానఁ బోసఁగు మంత్రం, మను దీక్షాపూర్వకముగ భూపతి గొవి దా
మ్ముని నన్యులైన మునులను, బనిగొవి పిలిపించి మఱియు ప్రారంభించెఁ. 178

౫. నవరాత్రులల మంసీటు, లవనీసురవరులు జపము నదిగా కీ భా
గవతియు పతియుంబఁగ పై, లవమున మఱి మావరించె భాగ్యవ్యక్తుఁడై. 179

౬. సందట నేనియు బ్రాహ్మణు, లం దనియించెఁ మఱియున లక్షల కొలఁదన్
పిందులగు నక్షిణం పిడి, యుల దగుగతి భోజన మిడియున్ దత్పురుఁడై. 180

౭. అంత నారాదు డరుదెంచి యధిపుడే న, మృత్పితుండయి వలుకు నోమానవేంద్రః
పరుగనుఁదైన నీతండ్రి సురలుగొలుపఁ, జనె మణిద్వీప మంబికాసదనమునట. 181

౮. శ్రుతశ్రుత్యుడైతివి నీ, కతనఁ గులంబెల్ల సుకృతకని యయ్యె యశ
మ్ము తిలంబై ప్ఫర్గమ్మునఁ, బ్రతిలేని విశాసమునకు భాజనమయ్యెన్. 182

౯. అనెడి నాగడు పదసము లాలకించి, వ్యాసు పదములఁ బడి గద్గదారవముగఁ
బరితె జనమేజయుండు నీవలన నింత, సుకృత మలవడెఁ దండ్రి సుగతికీ జనియె. 183

౧౦. పతియొంటి దక్కఁ బ్రత్యుప, కృతి నే నేమావరింతుఁ గృపఁజూడుఁమఱం
చతివినయమ్మున వేడు నృ, పతికిన్ వ్యాసుండు వల్కు బహుకృపయెనఁగన్. 184

౧౧. పిను అంబాపురు పెల్లపు, పొనరింపుము దేవిగొలుపు మొండొకచింతఁ
గన కీదాగపతమ్మున, మనసుడు మిది సర్వలోకమాన్యం బదిసాః. 185

౧౨. అని యాహ్మరాజహూఃశిర్మింబు వేనోళ్ళ వక్కాణించి వ్యాసుండు చనియెఁ బిదప
భాష్యాదులును దత్కృతబహుారృతుల నలరుడు స్వనిరేతనమ్ముల కరిగి రని
వెండియు, 186

- క. జనమేజయుండు రాజ్యం, జొనరించెఁ బ్రజలతెల్ల సున్నతసౌఖ్యం
బును గూర్చుచు భాగవతం, బును దజచుఁ బఠించుచున్ బ్రమోద మెరర్చె. 187
- క. శ్లోకార్ధరూపముగ మును, లోకాంబిక మొగమునుండి లోకాతిగమై
యేకత వెలువడెఁ బదపడి, శ్రీకాంతున కెది లభించెఁ గృతకృత్యతకై. 188
- గీ. దాని శతకోటిపరిమితి తనర బ్రహ్మ, విస్తరించి రచించె నప్పు స్తకంబు
వ్యాసుఁడు పఠించి సారంబుదీసి విదప, శుకునకై సంగ్రహమ్ముగా బ్రకటపరచె. 189
- క. వదనెన్నిదివేలగు ని, య్యది బ్రహ్మ రచించినట్టి యయ్యది దేవా
స్వదమున బహువిస్తృతము గ, లదు దీని మహత్త్వముం దలమె పర్థింపఁ. 190
- క. పౌరాణికములమున విది, గౌరవమలరార విని తగఁ వ్యాసునిగా
వారసి యాతనికన్ బూ, జౌరచనన్ నలువ జననసఫలత గలుగున్. 191
- వ. ఆప్సారాజేకునకు దక్షిణయు, హేమమాలాలంకృతంబగు గోపునుసమర్పించి యేత
దర్శాయనంభ్యాపరిమితమ్ముగ బ్రాహ్మణులను నట్లన సువాసిసలను గుమారీపటు
సహితమ్ముగ భోజనమ్ములిది దేవీబుద్ధిచే వస్త్రాంకారాదులఁ బూటించి యలంక
ఫలమ్ముల నందవచ్చు; నిప్పురాణంబు దానం బిచ్చువారలకు భూదావంబంతియ
ఫలమ్ము చేకులుటయొక యిహపరసుఖమ్ములు లభించు నిది నిత్యమ్మును విను
వారికి దుర్లభం బుండదు. 192
- క. కనుఁ బుత్రు నపుత్రుఁడు, ని, ర్దునుఁ డందు దనంబు, విద్య రాఁ గోరెడి వాఁ
డును దాని నంది తన కీ, ర్తిని లోకం బందు నెల్లదెసల ని్నించున్. 193
- వ. వంద్యయుఁ గాకవంద్యయు మృతవంద్యయు నియ్యది వివి తద్దోషముక్రితగుఁ
నెవ్వనియింట నిది పూజింపబడు నది లక్ష్మీనరస్వతులు వైరంబు విడిచి సంకీర్తంబు
విలుతురు; పితాదాది బాదలట లేకుండు; జ్వరపరీతు నొకవరి స్పృశియించి యిది
పఠించిన నలువది దినములకది యెట్టిదియేని నిర్మూలంబగు; నూలునూలులిది
పఠించిన క్షయిరోగం బడఁగు. 194
- గీ. ప్రతిదినము సంజవార్చి తత్పరత దీని, యందు నొకఁడేని యధ్యాయముం దగుగతిఁ
బతనచేసెడి వారికిఁ బ్రబలు జ్ఞాన, మతిశయించు విరక్తి యుష్మతియుఁ గలుగు. 195
- వ. ఇయ్యది, శకునమ్ములకును నుపపరించు; జతుర్నవరాత్రమ్ములను నకలమతస్థు లిది
పఠించి కోర్కెలు వడయుదురు. శ్రీ శూద్రులు మాత్రమిది పఠింపక ద్విజముఖ
మ్మున వినుట లగ్గు; విది వేదసారమ్మును బుణ్యమ్మునునగు పురాణంబు. 196

- గీ. సచ్చిదానందరూపిణి సకలజనని, హ్రీంమయి మహానుభావ లోకేశి యథిం
శుభవిధాయని బుద్ధిప్రబోధనకరి, నాశ్రయింతు నుతింతు నే సహరహంబు. 197
- క. ఆవి సూతుఁడు చెప్పిన విని, మును లెల్ల రతని విశేషముగఁ బూజలచేఁ
దనియించి సతులు సల్పియు, వినయం బలరార నిట్లు వినుతించి రొగిశా. 198
- క. ధీరుఁడవై సంస్కృతియను, వారిధికిం దెప్పవై శివవ్రదుఁడవునై
సారంబగు భాగవతం, బారసి వినుపించితివి కృతార్థత గలిగెన్. 199
- క. అను మునుం యాదరఘ్నునఁ, దనిసి చనియె సూతుఁ డంబఁ దన హృదయమునం
దనుపదముం దలఁచుచు; నిది, వినినన్ సుఖమబ్బుఁ గడు వివేకము గలుగున్.

స్కంధాంతపద్యములు.

- క. విరుపమసాహిత్యరసా, భరణాః దోషజ్ఞమౌళివందితచరణాః ।
శరణాగతశిష్యజనో, ద్ధరణైకవిలాసభోరి । ధాన్తికశీలాః ।
- ఇంద్రప్రతా. దీరాగ్రగణ్యార్చితధీవిలాసాః । వారాశిగంభీర । కృపాప్రచానాః ।
శ్రీరాజిశోర్విధవశీర్షరోచి, ర్షీరాజితాంఘ్రిద్యయ । నిర్వికారాః ।
- క. అసచ్చళశర్వాదేవద, కిసలయభసలాయితాత్మః కిల్బిషహరణ
ప్రసితాసవద్యవర్తనః, సుసుమితసంకోష । బ్రహ్మగురువరమేతాః ।

గ ద్య

ఇది శ్రీ కింకరీంద్రఘటావంశానన విద్యత్కవి బాలకలానిధి
బాలసరస్వతీత్యాది విరుదాంకితులగు శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే రచింపబడిన శ్రీ దేవీభాగవతమను మహా
పురాణమ్మునందు ద్వాదశస్కంధము
సర్వమును సమాప్తము.
సమప్త సన్మంగళాని భవంతు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

ముఖ్యమైన సవరణలు

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
4	10	స్మర్య	స్మత్య
14	4	ముద్దులకో	ముద్దులకో
20	25	దాని	దాని
20	28	గొట్టు	గొట్టు
28	2	సక్తత	సక్తత
26	6	లారా	లార
28	8	కార	కారు
28	7	క్షుదే	క్షుదే
31	16	పమా	పమా
32	9	య్యుద	య్యువిద
35	27	డిందు	డిందు
38	26	జిసిం	జసిం
50	18	ముతో	ముతో
55	15	నని	నని
63	28	గాలివి	గానిలి
67	19	వ్యాదు	వ్యాను
72	22	ఇట్లు	ఇట్లు
98	15	నర్ప	నర్ప
104	25	తప్ర	తప్ర
105	16	యయో	యయో
108	12	యాథా	యాథా
109	25	నిదుర	నిదుర
110	15	బహు	బహు
111	11	యదగి	యదగి
115	23	లారా	లారా
118	10	త్రవిదూ	త్రవిదూ
126	20	విష్టుం	విష్టుం
126	27	త్యమి	త్యమి
133	12	కార్యం	కారం

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
140	8	సుధా	కుధా
143	4	నగర	నగ
150	22	భయనా	భయదా
151	21	మ్యుకే	మ్యునకే
156	26	మాదిరి	మాది
157	22	కవి	కవి
158	9	పంచదా	పంచదా
168	12	జ్యాతు	జ్యాత్తు
182	20	ములసు	గతుల
187	14	గారిదే	కారిదే
193	19	చముల	చనముల
194	12	క్షప్ర	క్షప్ర
213	9	నిర్వ	నిర్వ
227	20	శ్రీ	శ్రీ
227	21	దా	దా
230	20	గికు	గికు
235	27	సుధ	కుధ
243	2	మతీన	మతీయున
253	18	సుము	సము
256	13	విష్టు	విష్టు
257	26	బాణాదు	బాణారు
271	5	గర్భియ	గర్భిణియ
278	21	పదే	పదే
276	28	దూన	దూద
281	5	అంత	అంత
288	26	దుష్ట	దుష్ట
288	22	నొక్క	నొక్క
301	8	నేర్చున	నేర్చున
303	12	మిరిగి	మిరిగి

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
306	18	లని	లన్ని
310	16	వతి	వతి
325	5	కుంజగదంబ	కుజగదంబ
331	21	నిష్ట	యష్ట
352	7	యో	యో
352	15	గత	గద
354	17	మన	మను
358	8	వటి	వడి
369	25	పోలి	పొలి
371	27	ద్రు	ద్రునెవ్వు
376	25	దయ	దము
387	4	గొని	గొన
398	7	జీన	జీవ
408	22	లదీ	లజ
413	17	యలి	యల
421	11	మరి	మది
424	8	ప్యార్	ప్యార్
433	11	ద్విప	ద్విప
433	25	చిత	చిత్ర
434	19	బును	బునను
440	25	సప	సంప
443	27	హీని	హీనబ
445	38	రంబ	రంబ
447	22	నతం	నంత
449	22	స్వస్థ	స్వస్థ
450	6	వంతన	చింతన
452	2	నిరో	నిరో
452	11	దనై	దనై
461	23	నిష్క	నిష్క
467	20	పర	పరి
468	5	బాబ	బాం
469	18	బూన్య	బూన్య
470	6	నయన	నయన

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
472	6	మన్య	మన్య
488	12	పగ	పంగ
491	18	ద్రునజ	ద్రునదనూజనజ
493	1	వీ	వీ
500	13	వయ్య	వయ్య
501	12	వియ	విదులు
505	12	లార	లార
512	12	ద్రితి	ద్రితి
526	3	బియ	బిందు
529	24	పతి	ప్రతి
546	4	రది	రని
547	12	య, యి	య, జననియ
547	14	కతద	కతన
550	19	టత	తట
553	15	ష్ట	ష్ట
560	9	తత్వ	త్యత్వ
564	2	ఖము	ఖము
568	18	తీయ	తీయ
571	20	నినం	నివానం
573	8	రులన్	రులన్
581	27	సుంబ	స్యంబ
583	13	నయ్యా	నయ్యా
590	19	త్రాకు	త్రాకు
600	19	రురు	రురు
608	28	ఘవి	ఘని
607	27	నివు	వివ
610	18	బను	బను
613	23	లనునొ	లనొ
617	1	విదురు	విదురు
620	18	దయ	దయ
621	4	సేన్య	సేన్య
621	8	యందు	యందు
626	4	రిని	నిని

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
637	25	క్రీక్లిం	క్రీంక్లిం	731	27	డెంబు	డెందంబు
642	10	యోచించి	యోజించి	731	27	ర్రించు	ర్రించుచు
643	9	విదు	విదు	735	20	రేం	రెం
643	24	వరి	వరి	738	23	లకు	లను
644	9	యశ	యంశ	746	7	జన	జవ
644	10	నకులమై	బ్రతుకునన్	747	16	మాణి	మణి
647	2	ల్కావి	ల్కాని	758	20	ఱంగు	ఱంగు
647	6	ర్యంము	ర్యంతము	764	14	మనము	మము
647	12	దన్య	దర్న	765	28	దాని	దాని
657	26	గిడ	గీడ	771	15	వియించు	వించు
658	23	జాపు	జాతాపు	773	10	ర్పద	ర్పమతిద
673	22	మత్ర	మంత్ర	785	5	రున	రుల
481	22	భటి	భుటి	785	21	నప	నప్ర
683	17	జానిన్	జానే	789	8	చ్చిదా	చ్చిదా
684	25	ల్లని	ల్లరని	789	28	సుర	సురు
689	15	ష్టండు	ష్టండు	792	27	దంగు	దంగ్రు
714	3	విక్రి	విక్ర	794	15	నవ్వ	నవ్వు
724	5	గింగి	గించి	795	16	అది	అది
727	9	మహా	మహా				

518 పేజీ 4 వ పంక్తిలో కందపద్య చతుర్థ చరణమునందు “మ, ర్యాదాస్థారిత్యముల్ గదా కాలగతుల్” అని సవరించుకోవలెను.

తక్కుంగల - అర్థమిందు స్వల్పాక్షర వ్యత్యాసముచే యదాన్యాయముగా సవరించుకోగోరెదము.

తిరువత్త వేంకటేశ్వరు లొసర్చిన తెనుగు పుస్తకములు.

నామరములు

ప్రబంధములు

పాండవ జననము	*
పాండవ ప్రవాసము	1 8
పాండవోద్యోగము	1 12
పాండవ విలయము	1 12
పాండవాశ్వమేధము	1 8
పాండవ రాజసూయము	0 8
దంధివామనము	0 8
అనర్హు నారదము	0 8
సునియ్య	*
బంధితరాజము	0 12
ప్రదాసనీ ప్రద్యుమ్నము	1 0
స్వచ్ఛకటికము	1 12
మైత్రారాక్షసము	*
బాలరామాయణము	*
విద్యర్థు పట్టాభిషేకము	*
వ్యసనిమిత్రము	*

శ్రవణానందము	1 8
పాణిగృహీత	1 4
బుద్ధచరిత్రము	2 0
లక్షణాపరిణయము	*
శ్రీనివాస విలాసము	*
ఏలామాహాత్మ్యము	0 8
పూర్వహరిశ్చంద్రచరిత్ర	1 8
బొమ్మిలి పట్టాభిషేకము	*
శివభక్తి	*
సుశీల	1 8
పతిప్రత	1 4
గోదేవి	1 4
దేవీభాగవతము (పురాణము)	13 0
శివలీలలు డిబ్బో	*
జాతకచర్య (వెంకటాచరిత్ర)	1 8
ఇటీవలి చర్య డిబ్బో	*

ప్రహసనములు

భంప కృతులు

రసాదానము	0 4
త్రిలోకీవిజయము	0 12
పల్లెటూళ్ళ పట్టుదలలు	*
అపూర్వ వినితాపవేదనము	*
కవి నింపాగర్భితములు	*

నానారాజ సందర్శనము	4 0
కలగూర గంప	*
ప్రతకథలు	2 0
పురాణ గాథలు	2 0
శతావధాన సారము	*

చెన్నపల్లి చెలరటశాస్త్రి అండ్ సన్సు.

వేంకటేశ్వరు పల్లికేషన్సు,

చెన్నపల్లి P.O.

తూ॥గో॥జిల్లా.

తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లొనర్చిన తెనుగు పుస్తకములు.

శ త క ము లు

కామేశ్వరీ శతకము	0	4
ఆరోగ్య కామేశ్వరి	0	4
సౌభాగ్య కామేశ్వరి 1, 2, 3 భా.	*	

స్తోత్ర ము లు

ఆరోగ్య భాస్కర స్తవము	0	4
మృత్యుంజయ స్తవము	*	
శివ స్తవము	*	
నమశ్శివాయస్తోత్రము	*	
కాళికాదిస్తోత్రమాల	*	

అఘకావ్యములు

శనిగ్రహము	0	2
రసికానందము	0	2
గ్రామసింహము	*	
బిదాలోపాఖ్యానము	*	
వైరాగ్య శతకము	*	
దైవతంత్రము	*	
కుకరంభానందము	*	
కాశీ సహస్రము	*	

వ చ న ము లు

కదలు-గాదలు	
1, 2, 3, 4 సంపుటములు	5
విక్రమాంకదేవ చరిత్రము	*
చంద్రశ్రవ చరిత్రము	*
హర్ష చరిత్రము	1
ధివాకరాస్తమయము	0
సారస్వత విమర్శలు	*
విక్రమ చెళ్ళపిళ్ళ	0
వృష్టిపూర్తి	0
కాశీయాత్ర	*
ఆంధ్రభోజుడన నేమి ?	*
భారత వీరులు	*
వివాద గ్రంథములు	
గీతము 4 భాగములు	
(క్షమాపణ వ్యాససహితము)	*
గుంటూరు సీమ 2 రంగములు	*
వేమవరాగ్రహార శతాపధానిము	1
జయంతి	0
మల్లేశ్వర విజ్ఞప్తి	

* గుర్తుగల గ్రంథములు ప్రస్తుతము అచ్చులో నున్నవని తెలియునది.

చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటేశాస్త్రి అండ్ సన్సు.

వేంకటేశ్వర పబ్లికేషన్సు.

కడియం P.O.

హుంగోటిల్లా

